5 U. 2. 5 · 2 · 377 / 10
Digitized by Google

MAGNI GERHOHI
PRÆPOSITI REICHERSPERGENSIS
ORD. CAN. REG. S. AUG.

COMMENTARIUS
IN
PSALMOS
ET
CANTICA FERIALIA.

Digitized by Google

PRÆFATIO GERHOHI IN *PARTEM SEPTIMAM* TRACTATUS IN PSALMOS

PRæcedentis Partis Pſalmo ultimo ad Sedem Apoſtolicam directo diffuſius, quàm Pſalmi requirebat expoſitio, evagati ſumus, dum exordinationes, quas in Eccleſia Dei fieri videmus & dolemus, auribus Apoſtolicis fideliter & ſufficienter exponere gratia Dei favente conati ſumus, credentes & ſperantes, quod de throno Apoſtolici Regiminis per Sanctæ recordationis Papam Eugenium procederent fulgura & voces & tonitrua contra multimoda errorum monſtra & exordinationum portenta. Et ad hæc quidem perſuadenda illum Deo gratias benivolum, doctum & attentum invenimus auditorem præſentata ei per noſtram perſonam prædicti Pſalmi expoſitione, pariterque audita per os noſtrum de his, quæ ſcripſeramus, etiam vivæ vocis exhortatione, ſed effectum noſtro affectui deſiderabilem non invenimus: quia illi Beato viro jam tunc velut alteri Heliæ perſecutionibus plebis Romanæ tanquam Jezabelis impiæ vexationibus gravato, vel etiam ùt alteri Jonæ tempeſtatibus vexato mors optabilior fuit quàm vita, ita ut cum Helia diceret: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam. *Vel* 3. *Reg.* 19.4.
cum Jona: Melior eſt mihi mors quàm vita. *Jonæ* 4.3.

*Quàm verò illi fuerit accepta noſtræ parvitatis perſuaſio, illud ſine dubio erat proindicio, quòd noſtræ humilitatis perſonam poſtea deſtinavit pro Eccleſiaſticæ fidei ac diſciplinæ ſeminibus mittendis in duo magna Regna, Ungarorum videlicet atque Rutenorum, quò tamen venire non potuimus propter offenſam Regis Ungarici, pridem per nos increpati, & ob hoc nobis irati. Illius igitur tanquam alterius Herodis ſeu Pharaonis devitantes incidere manus cruentas, legationis miniſterium nobis injunctum non potuimus exequi, eò quod ſcriptis noſtris miſſis in Ungariam tetigeramus prædicti crudelitatem Herodianam. Sic dilato, & ablato Legationis miniſterio in perſonam noſtram per Eugenium Papam deſtinato ille beata morte obiit, ſuique fervoris ac bonæ voluntatis apud nos, imò & in tota Sancta Eccleſia dulcem reliquit memoriam dolentibus multis, quòd poſt illum in Sede Apoſtolica non eſt inventus ſimilis illi, qui conſervaret legem Excelſi, ſicut Epiſtolæ ac geſta conteſtantur ſuccedentis ei Papæ Anaſtaſii Senis infirmi, de quibus non eſt modo dicendum per ſingula, cùm nullus hominum judicare debeat de Petri ſucceſſoribus ſive cum illo gladium vibrantibus & mare calcantibus, ſive cum illo inter miniſtros mortis trepidantibus & in tempeſtate periclitantibus. Hoc tamen dicimus pro perſona parvitatis noſtræ, quòd Papa Eugenio velut altero Helia ſurſum rapto, quia non vidimus ei ſubſtitutum quaſi alterum Heliſæum, conſternati ſumus in tantum, ut poneremus ori noſtro ſilentium penè penitus ceſſando ab opere in Pſalmos cœpto contenti orationum & lectionum ſtudio. Nunc autem, quoniam Adrianus * Papa, qui ſucceſſit Anaſtaſio, de Spiritu Papæ Eugenii, vel potius de Spiritu Petri Apoſtoli, ſeu etiam de Spiritu ipſius Chriſti hoc habet, ut quos bonos credit, aut novit, diligat, & pro lege Dei ſui certantes manuteneat, quaſi expergefacti de ſomno triſtitiæ per reſurrectionem ſopitæ ad tempus lætitiæ ſeptimæ huic parti Exordium demus à Pſalmo 65. Qui intitulatur* De Reſurrectione.

PSAL-

*] *Nicolaus Bracſpere Anglus è Collegio Cardinalium, dictus Adrianus IV. Anno 1154.*

PSALMUS LXV.

JUbilate Deo omnis terra, Pſalmum dicite nomini ejus, date gloriam nomini ejus. &c.

Pſalmus iſte ac duo continnatim ſequentes in ſplendidam Moyſi faciem tendunt, cùm à littera legis myſticum ſenſum trahendo inde materiam ſumunt. Nam præſens hic Pſalmus inde trahit materiam, ubi ſcriptum eſt in libro Numeri:
7. Num. 1. & ſeqq. *Factum eſt autem in die, qua complevit Moyſes tabernaculum, & erexit illud, unxitque, & ſanctificavit cùm omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter, & vaſa ejus, obtulerunt Principes Iſrael & capita familiarum munera coram Domino ſex plauſtra tecta cum duodecim bubus &c.* Non ſine grandis myſterii ſignificatione factum eſt, quòd completo atque erecto tabernaculo jubente Domino ſinguli Duces per ſingulos dies offerunt munera in Dedicatione altaris, & omnium eadem ſunt munera, ùt Dominus ordinavit. Nempe primò die obtulit oblationem ſuam Naaſſon filius Amminadab de tribu Juda acetabulum argenteum pondo trecentorum triginta Siclorum, phialam argenteam habentem ſeptuaginta Siclos juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium, mortariolum aureum centum viginti ſiclis aureis plenum incenſo, bovem & arietem & agnum anniculum in holocauſtum, hircumque pro peccato, & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Similiter ſinguli Duces reliquarum tribuum quiſque in die ſua obtulerunt munera ejuſdem quantitatis & pretii. Æqualia obtulerunt univerſi, & non fatigatur calamus Moyſi duodecies eadem dicere per ſingulas duodecim tribus eiſdem verbis iiſdemque plenè ſyllabis.

Quid hoc ſibi vult, niſi quia myſterium grande iſto quoque loco legis littera ſubtegitur. Igitur & nunc ad eum reſpicimus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, qui in ſemetipſo legem adimplevit, quemadmodum dicit:
Matth. 5. 17. *Nolite putare, quia veni legem ſolvere; non veni ſolvere, ſed adimplere.* Utique adimplendo & hanc partem legis vocavit ad ſe, quos voluit aſcendere in montem, & venerunt ad eum, & fecit, ut eſſent duodecim cum eo, & ut mitteret eos prædicare, & dedit eis poteſtatem curandi infirmitates & ejiciendi dæmonia.
Marc. 3. 21. *Et cùm*, inquit Marcus, *audiſſent ſui, exierunt tenere eum. Dicebant autem: Quoniam in furorem verſus eſt.* At ille veſi & unicè Beatus vir non in furorem verſus erat, ſed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabatur die, ac nocte, quippe qui ipſum totius legis ſacrarium erat. Tunc meditabatur legem implere, id eſt, ſecundùm præſens legis hujus myſterium duodecim ſpiritualium caſtrorum Duces ordinare. Nam & hoc reſpiciens eiſdem Apoſtolis dicit alio loco: *Amen dico vobis, quòd vos, qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, in regno, cùm ſederit filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim tribus Iſrael.* Matth. 19. 28.
Dixerat enim illi Petrus: *Ecce, nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, Quid ergo erit nobis?* Ibidem v. 27.
Multùm eos honoravit, multùm honorem & grande præmium ſignavit, cùm illis ita reſpondit. Vult enim intelligi ſe quidem Dominum eſſe tabernaculi cœleſtis, ipſos autem Duces fore tribuum Domini, de quibus Pſalmiſta cùm dixiſſet: *Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipſum*, Pſal. 121. 3.
continuò ſubdidit: *Illic enim aſcenderunt tribus, tribus Domini teſtimonium Iſrael ad confitendum nomini Domini:* Et quòd illis Ducibus duodecim filiorum Iſraël juſſum eſt facere vel offerre corporaliter, hoc ab ipſis vel per ipſos implendum fore ſpiritualiter. Quando enim erectum unctumque & ſanctificatum eſt cum omnibus vaſis ſuis tabernaculum iſtud cœleſte, cujus ſecundùm exemplar tabernaculum iſtud Moyſes fecit? tunc utique quando tabernaculi Pontifex Jeſus Chriſtus Filius Dei ſanguinem ſuum fudit, in quo univerſam Eccleſiam, quanta collecta fuerat ab origine mundi, remiſſionem peccatorum conferendo unxit & ſanctificavit. Subſecuti denique confeſtim Principes iſti boves & plauſtra obtulerunt ad portandum tabernaculum vel tabernaculi Sanctuarium, dum Patriarcharum & Prophetarum fidem per mundum univerſum prædicandam ſuſceperunt. Hoc modo ipſi plauſtra ſunt, ipſi rectores, ipſi portitores Eccleſiæ ſunt.

Obtulerunt ſinguli acetabulum argenteum pondo centum & triginta ſiclorum, qui numerus ex unitate centena & ternario deceno conſiſtens unius Dei triumque Perſonarum rectè ſignificat fidem. Phialam quoque argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, qui numerus ex denario, ſeptenarioque compoſitus, Evangelicam ſeptiformis Spiritus Sancti gratiam & legis, cujus decem præcepta ſunt, veram deſignat ſcientiam. Obtulerunt etiam mortariolum aureum centum triginta ſiclis aureis incenſo plenum, id eſt, Chriſtum Dei Filium conſona voce prædicaverunt, cujus de Virgine concepti corpus aureum, corpus immaculatum omne in ſe continens puræ orationis incenſum pretioſum, mortis paſſione pro nobis eſt contri-

contribulatum. Hæc illi obtulerunt, hæc ad laudem, & gloriam Dei prædicaverunt ſingoli dle ſuo, id eſt, nnusquisque ſecundùm menſuram gratiæ vel revelationis, quam accepit à Deo, ab nno eodemque Domino Spiritu Sancto. Et alii quidem plures, alii pauciores ad fidem traxerunt. Sed idem omnes eodem Spiritu & eodem ſenſu prædicaverunt quemadmodum iſti Principes tribuum alii plura, alii pauciora ſuæ tribus millia ſub manu habuerunt, ſed omnes æqualia, cuncta eadem vaſa obtulerunt. Et illi qoidem ſimilam in vaſia, ſimilam, inquam, viſibilem oleo viſibili conſperſam obtulerunt, iſti autem ſpiritum legia in littera latentem veram & inviſibilem ſimilam prædicaverunt, verum & vitalem cibum animarum credentium.

Obtulerunt nihilominus hovem & arietem & agnum anniculum in holocauſtum hircumque pro peccato, & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietea quinque, hircoa quinque, agnos anniculos quinque. Hæc, inquam, Principes noſtri ſinguli obtulerunt. Nam prædicantes alíis, ne ipſi reprobi fierent, ſemetipſos afflixerunt, ſemetipſos etiam paſſionibua objecerunt. Nam ipſi ſont, quorum ſinguli in Pſalmo, quem nunc verſamus, dicuot: *Et locutum eſt os meum in tribulatione mea, holocauſta medullata efferam tibi cum incenſu arietum, efferam tibi boves cum hircis.* Iſtorum namque Principum totus iſte Pſalmus vox eſt, ac ſi dicat quisque eorum: Etiam in tribulatione poſitua aliis prædicabo, & ut ipſi ad idem meo inducantur exemplo, & hìc interim nffetam tibi holocauſta medullata, id eſt, me ipſum factum holocauſtum medullatum totum interiori charitatis igne combuſtum, incenſis arietibus, inceoſis bubua & hircia omni repugnantia, omni extollentia, omni fœditate vitiorom carois & Spiritus. Nam idcirco quinque ſunt arietes, quinque ſunt agni, quinque ſunt hirci; quia videlicet in qoinque ſenſibus caro, cùm licet, laſcivit, Concordat ſenſui noſtro

Titulus:

VERS. I. *In finem Canticum Pſalmi reſurrectionis.*

Mittit namque hic titulos Auditores attentos *In finem*, quando completo ædificio cœleſtis tabernaculi dedicandum eſt ipſum tabernaculum reſurrectione nniverſali, quod nunc de die in diem fabricatur, qousdusque omnibus columnis & tabulis cum omni ſtructura ejoa conſummatis elveſcat dies dedicationia, quæ intelligitur dies *reſurrectionis* univerſalis, cujus

A aurora jam ſpargit polum, dum Sancti poſthac reſurrecturi corporaliter nunc reſurgunt ſpiritaliter complantati, videlicet non ſolùm ſimilitudini mortia Chriſti per hulocauſta medullata & cætera ſacrificia in hoc Pſalmo notata, ſed etiam ſimilitudini reſorrectionis ejus jubilando, & gloriam laudi ejus dando, qui & primitias reſurrectionis in ſemetipſo exhibuit reſurgens à mortuis multis corporibus Sanctorum cum ipſo reſurgentibus, & ejusdem reſurrectioois gloriam promiſit non electis tantùm de Judæa, ſed etiam vocatis ex multitudine gentium de omni terra. Propter quod dicitur:

Jubilate Deo omnis terra. Jubilate Deo, ot ſit *Canticum* laus veſtra, & ut ſit *Canticum*
B *Pſalmi, Pſalmum dicite nomini ejus.* Et hoc quidem oniverſale univerſalis ſpei *canticum* eſt, ut omnea jubilemua, qui reſurrecturi ſumus, propter quod & univerſaliter dicit hic Pſalmua: *Jubilate Deo omnis terra. Pſalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus &c.*

Verumtamen & ſæpè dicto pugnatori decantat, quo ordine ſperare debeat, quo tenore liberatrix gratia ſperanda proponatur. *Iniquitatem* (inquit) *ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus.* Ac ſi dicat: Si ego, qui pugnare debeo contra legem, quæ eſt in membris meis, iniquitatem eorundem membrorum meorum dilexi & libenter aſpexi, tacitus, *non exaudiet Dominus*, ot gratia ſua
C liberet me de corpore mortis hujus. Nam *aſpexi*, inquit pro eo, ut *dilexi* diceret, ideo videlicet, quia ad id, quod diligimus, frequentiùs oculos retorquemus. *Propterea exaudivit Deus*, quia *locutum eſt*, ùt prædixi, *os meum in tribulatione mea*, confeſſus ſum in infelicitate mea, ſcilicet in carnis repugnantia & dixi: *Holocauſta medullata efferam tibi cum incenſo arietum, efferam tibi boves cum hircis.* Per *Arietes* omnem repugnantiam carnis, per *Boves* extolleotiam, per *Hircos* omnem malorum operum fœditatem vult intelligi, quæ omnia ſe offerre dicit, dum confitendo & pœnitendo punit.

Hoc ſine dobio pertinet ad *Canticum Reſurrectionis*, quia ſic agendo prima reſurrectione, quæ eſt animæ, reſorgit. Judæi ex juſtitia legis ſpera-
D bant temporalia bona, & ſibi ſolis reſurrectionem beatæ vitæ, licèt in ea non intelligerent alia bona vel oblectamenta oiſi terrena. Propter quod quæſtioni Sadducæorom de ſeptem viris mulieris reſpondere non poterant neſcientes inde ſolutionem Chriſti: *Neque nubent, neque nubentur*, Non eſt enim neceſſaria ſoccesſio, ubi non erit deceſſio. Contra *Matth 22, 30.*
hanc præſomptionem & ſuperbiam illorum oſtenditur in hoc Pſalmo ad eandem ſpem reſurrectionia pro fide gentes quoque vocatas, ut quò præceſſit Chriſtus primitiæ reſurgentium, eò noſtra tota ſuſpendatur intentio. Unde vocatur *Canticum Reſurrectionis in finem*, id eſt, exultatio de Reſurrectione futura per Chriſtum, quæ & *Pſalmi* dicitur, quia propter hanc bene operari monemur.

Hac igitur ſpe Eccleſia læta primo monee

omnes de reſorrectione Chriſti, qui vitam dat, gaudere. Secundò incipientes ad opera Dei conſideranda invitat, nt quos unum exſpectet præmium, una fides coojungat, nbi illa opera Dei exponens apertè dicit gentes reſurrecturas repulſis Judæis, ibi: *Venite & videte opera Domini.* Tertiò gentes monet Deum benedicere, quòd licèt nos tribulerionibus probet, tamen ducit ad regnum: *Benedicite gentes Deum noſtrum.* Quartò non jam rudes ſed devotos monet, ut ſuæ liberetionis exemplo ampliùs confidant in Domino, ibi: *Venite & audite, & narrabo omnes, qui timetis Deum.* Ergo ſicot dictum eſt in iſto cantico reſurrectionis in hoc ſolemni tripudio univerſalis dedicationis tabernaculi, quod fixir Deus, & non homo, jubilet non ſola Judæa, ſed omnis B terra invitantibus ed hoc feſtum dedicationis univerſam terram Sanctis Apoſtolis ac dicentibus.

VERS. II. *Jubilate Deo omnis terra.* Quique terrigenæ & Filii hominum ſimul in unum dives & pauper, Judæus & Græcus, Barbaros & Scytha, maſculus & fœmina pariter *jubilate* pro gaudio iſtius dedicationis, pro feſto videlicèt Reſurrectionis. *Jubilate* in cordibus veſtris ita megnificè gaudendo, ut ipſum gaudium noſtum ſit plenum, & ite mirificum, quatenus nec ſilentio tegi, nec eloquio explicari valeat. Nc autem talis jobilatio cordium remanens in occulto non ædificet foris eam bonis operibus oſtendendo ed Dei gloriam, non tamen oſtentando ad jactantiam.

Pſalmum dicite, id eſt, opera bona facite non nomini veſtro dilatando, ſed *Nomini ejus*, qui de tenebris nos vocavit in admitabile lumen ſuum, poſuitque in taberneculum ſuum, vel potiùs vos ipſos fecit tabernaculum ſuum, in quo cunctis diebus, quibus nunc militat, ſoosque hoſtes de vobis & in vobis expugnat, feſtum vobis futuræ dedicationis præparat, quòd tunc perficietur, cùm debellatis inimicis omnibus canet noviſſima tuba non jam concitando milites ipſius

1. Cor. 15. 52. ad pugnandum, ſed excitando ad reſurgendũ. *Canet enim tuba illa, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur*, id eſt, omnino ſanctificabimur, & dedicabimor, qui nonc in tabernaculo iſto benè militamus, quique ipſi taberneculum Dei ſumus, de

Apoc. 21. 3. quo aliàs dicitur: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipſi populus ejus erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.* Et tunc abſterget Deus in illa dedicatione omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, ſed jubilatio perpetua. Ut ergo ad illam ſempiternam jubilationem venietis præparati & exercitati, etiam nonc *jubilate* ac *Pſalmum dicite nomini ejus* benè operando.

Neque vobis inde captetis gloriam; ſed *Date gloriam laudi ejus*, non induſtriæ veſtræ ſicut Judæi, qui meritis ſuis dant juſtitiam, & gentibus invideot gratiam. Si gloriari oportet, A non expedit quidem, non glorietur homo in virtute ſua, ſed in Domino, qui ed hoc elegit infirma mundi & ea, quæ non ſunt, nt confundat fortia, & ea, quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt, deſtrueret, ut non glorietur omnis caro coram illo, qui ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam, deponit potentes de ſede, & exaltat humiles. Unde nimis timendum eſt, ne gratiam, quam dedit humili, ſubtrahat eidem de ipſa gratia ſuperbienti. Quia ergo non virtus humana, ſed Divina operatur in nobis & velle & perficere pro bone voluntate, magnopere timendum eſt, ne ſi opus Divinum voluerimus attribuere humanæ virtuti, gratia ſubtrahatur. Sic accidit Judæis, qui cum dicerent; Videmus, cæci B facti ſunt. Sic accidit hujus mundi Philoſophis qui dicendo ſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Sic omnis, qui ſe exiſtimat aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit, nec pro aliqua dignitate vel generis nobilitate ſic vanè gloriantibus judicii Divini ſeveritas parcit. Si enim Deus naturalibus ramis olivæ ultra menſuram ſuam nimis elatis non pepercit, quomodo ramis oleaſtri contra naturam tali olivæ inſertis vanè gloriando excreſcentibus parceretur? Vide ergo bonitatem Dei & ſeveritatem, bonitatem quidem in eos, qui olivæ inſerti *jubilando* & benè *pſallendo dant gloriam* non ſibi, ſed *nomini ejus* in omni terra; Severitatem verò in eos, qui inter Dei dona non Deum, ſed ſe glorificantes & de ſua virtute glo- C riantes decidi meruerunt. Ideò cùm priùs dixerim: *Jubilate*, quod ad gaudium ſpectat, ne fortè quis exultet ſine tremore, cùm eliàs dictum ſit: *Servite Domino in timore; & exultate ei* Pſal. 2. 11. *cum tremore*, nunc dico:

Dicite Deo, quam terribilia ſunt VERS. III. *opera tua Domine!* Vos ipſi, qui cum exultatione jubilatis Deo pro aliquo dono vobis collato in re vel in ſpe, ſimul in tremore ac timore tremendi ejus judicii dicite ipſi Deo: *Quàm terribilia ſunt opera tua, Domine!* Quis ad plenum penſare valeat, *quàm terribilia ſunt opera tua Domine!*, cùm proximos tuos Judæos repuleris, & filios amicorum tuorum Patriarcharum quaſi hoſtes, immò verè hoſtes & inimicos devaſtaveris?

D Quod nimirum juſto judicio feciſti, quoniam *In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*, ex amicis tuis geniti. Non ſuffecit eis mentitos eſſe multotiens *in multitudine virtutis tuæ*, verbi gratia cùm dicerent, in Beelzebub ejicere te dæmonia, & *Non eſt hic homo à Deo,* Joan. 9. 16. *qui Sabbathum non cuſtodit*, quin inſuper adhuc ad cumulum ſuæ nequitiæ *in multa multitudine virtutis tua*, cùm tu ex mortuis reſurrexiſſes, & multa corpora Sanctorum ſuſcitâſſes, emerunt à militibus tui Sepulchri cuſtodibus tale mendacium, quòd apud eorum poſteros divolgatum adhuc

adhuc manet & manebit uſque in finem ſæculi A excæcatis hoc ipſo mendacio Judæis omnibus exceptis paucis reliquiis juxta vaticinia Prophetarum ſalvandis & ſalvatis. Ideo non ſolum tunc mentita eſt iniquitas ſibi, ſed & *mentientur tibi* mendacio, non tibi ſed illis nocivo, qui amant ipſum mendacium reliquiis illis inde liberatis, quas tu veritas liberas. *Nam & ego Iſraelita ſum*, ait Apoſtolus, cùm de reliquiis ageret partim ſalvatis & partim ſalvandis, etiam ſe cumputans inter hujusmodi reliquias. Et in omnibus quidem tuis operibus agnoſcitur *multitudo virtutis*: quia tu operatus es opera, quæ nemo alius fecit, & taliter, qualiter nemo alius fecit, videlicet non ùt cæteri Sancti aliena virtute diviſiva, precibus impetrata, fecerunt mirabilia, ſed in B *multitudine* ac plenitudine *virtutis tuæ* propriæ agens imperioſè verbi gratia imperans ventis & mari, & obedierunt: Imperans dæmonibus, ut tacerent vel exirent, & obedierunt: Imperans mortuis, ut reſurgerent, & obedierunt. Hanc *multitudinem virtutis tuæ* Centurio ille agnovit, qui tibi dixit: *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Dic (inquit) *verbo*, videlicet non deprecativo, ſed imperativo, *& ſanabitur puer meus.* Atque ut humana quoque ratiocinatione comprobaret ſe verum dixiſſe, addidit: *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate constitutus, habens ſub me milites, & dico huic Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; & ſervo meo: fac hoc, & facit.* Ergo, inquit, *verbo tantùm dic, & ſanabitur puer meus.* In omnibus hujusmodi mirabilibus factis tuis abundavit tibi multitudo propriæ tuæ virtutis. Unde quando inter talia preces fudiſti ùt in ſuſcitatione Lazari, hoc feciſti pro ſolo exemplo, non tibi, ſed nobis neceſſario, quoniam tu *in multitudine virtutis tuæ* omnia, quæcunque voluiſti, feciſti, quorum hoc fuit præcipuum, quod poteſtatem habens ponendi animam tuam & iterum ſumendi eam propria poteſtate *in multitudine virtutis tuæ* reſurrexiſti, & alios tecum reſurgere feciſti, & in te ipſo primitias dormientium item *in multitudine virtutis tuæ* ſuſcitandorum dedicâſti. Reverà non ſolùm tu in multitudine virtutis tuæ D ſurrexiſti, ſed etiam illos in eadem virtute ſuſcitâſti, quoniam & tibi mors ultra non dominabitur, & de illis fideliſſimè creditur, quòd qui in teſtimonium tuæ Reſurrectionis jam peractæ, ac noſtræ adhuc futuræ ſurrexerunt, ulterius ad ſepulchra non redierunt, ſed jam ſtolas geminas acceperunt, quod etiam de Beatiſſima Virgine Maria, quamvis certa non affirmetur aſſertione, tamen æſtimatur pia opinione, ut videlicet ſtolam geminam non ſolùm in anima, ſed etiam in Spiritu glorificata jam acceperit, cujus corpus, ùt fertur, humanitus quidem à Sanctis Apoſtolis ſuis ſepultum, ſed in ſepulchro poſtea non eſt inventum, ſicut & corpus Dominicum poſt ſepulturam ſuam non eſt in ſepulchro inventum.

ad Rom. 11. 1. — *Matth. 8. 8. & 9.*

Nec mirum, ſi *in multitudine virtutis tuæ*, qua Matris Virgineum corpus reſuſcitâſſe fideliter æſtimaris, *mentientur tibi inimici tui*, cùm etiam *in multitudine virtutis* indubitatæ, qua Divinum propriæ carnis tabernaculum triduanâ ſepulturâ complicatum, denuo erectum dedicâſti, *mentiantur tibi inimici tui*. Et tu quidem virtutis hujus opus mirificum propriò teſtimoniò commendâſti dicendo: *Solvite templum hoc, & poſt triduum reædificabo illud.* Item *ſicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus; ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Sed *inimici tui* nihilominus negantes hoc templum corporis tui reædificatum ſive dedicatum, ſic *mentiuntur tibi*, ut hoc ipſum mendacium tibi, non ipſis ad honorem proveniat. Inimici hominis domeſtici ejus aliquando ſic de illo mentiuntur, ut ejus per mendacium gloria minuatur, ſed tua gloria per hoc ampliùs magnificatur, quòd *in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.* Si enim de te mentientibus inimicis non fuiſſet crucifixus. Nam ſi te *in multitudine virtutis tuæ* Principes cognoviſſent, non te crucifixiſſent. Si non fuiſſes exaltatus in cruce, non omnia traheres ad te: Neque tu granum frumenti poſſes multiplicari fide populorum, niſi mortificatus fuiſſes mendacio judiciorum. Creditum eſt ergo inimicis tuis de te mentientibus ac te ſeductorem ſive magum di- C cenubus, ut virtus in infirmitate perficeretur, immò & multitudine virtutis tuæ multitudo infirmitatis noſtræ abſorberetur, & morte tua mors noſtra moreretur juxta illud: O mors ero mors tua. Similiter adhuc Hæreticis aliisque falſiloquis de te mentientibus ampliùs clareſcit veritas eloquiorum tuorum defendentibus Orthodoxis ipſam doctrinam tuæ veritatis *in multitudine virtutis.* *Non enim erubeſco Evangelium*, ait Apoſtolus; *Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Judæo primùm & Græco.* Judæus tamen incredulus Evangelio tuo contradicens mentietur tibi, quia multitudinem virtutis tuæ in eo non vult videre, ſed mavult invidere gentium ſaluti. Ut ergo amplius invidendo videat, unde torqueatur,

Joan. 2. 19. — *Matth. 12. 40.* — *ad Rom. 1. 16.*

Omnis terra adoret te, & pſallat tibi. VERS. IV.

Quia rami naturales olivæ fracti ſunt, rami ſilveſtris oleaſtri pro eis inſerti ferant fructum pinguedini radicis congruum. Abraham principalis radix olivæ *tres vidit, & unum adoravit.* Sed iſti carnales filii Abrahæ opera ipſius Abrahæ nolunt facere, quia te Deum verum nolunt adorare, immò quærunt te interficere. Hoc Abraham non fecit: Abraham Pater iſtorum exultavit, ut videret diem tuum, & vidit, & gaviſus eſt: iſti autem & viderunt & oderunt & te & Patrem tuum. Propterea iſtis reprobatis, & gentibus eorum loco ſubrogatis dilatetur Eccleſia toto terrarum orbe diffuſa, & ſic *omnis terra*, id eſt, omnis Eccleſia in *omni terra* te

Gen. 18. 2. & 3.

 adoret,

adoret, te timeat, te diligat, te ſequatur, ut dum jugiter per veſtigia tua graditur, ad cœleſtia promiſſa te ducente pervenire mereatur. *Adoret te* veritatem, & in te Veri-
Ioan. 4. 23. tate adoret Patrem veracem, quia *veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate*, dum Spiritu Sancto eos vivificante ac ſanctificante, ſimulque te Veritate ipſos illuminante corde puro & conſcientia bona & fide non ficta diligunt illum, & in illo te ipſos Filium unigenitum, qui ex ipſo Patre natus ante initia omnium ſæculorum, & ex Matre Virgine genitus es in fine ſæculorum. Propterea æquè ùt Patrem tuum Deum verum *te* nihilominus Deum verum ſimulque hominem verum conſubſtantialem Patri ſimol & Matri *omnis terra*, id eſt, omois Ecelesia ſimol cum Patre *adoret* B corde credendo ad juſtitiam & ore confitendo ad ſalutem. *Pſallat tibi* operibus fidei congruentibus. Et ne inter operandum ſurrepat inanis gloria proprii nominis jactantia, *Pſalmum* totius bonæ operationis *dicat*, & aſcribat *nomini tuo*, non ſuo.

Hìc apud Hebræos interponitur *Sela*, & apud nos *Diapſalma*. *Sela* interpretatur *Semper*, quia *ſemper* nomini Domini eſt pſallendum. *Diapſalma*, *diſtinctio* Pſalmi, notat hìc perſonas mutari. Facta etenim apoſtrophe convertitur ad alloquendos ipſos adoratores, de quibus quaſi abſentibus fuit locutus.

VERS. V. *Venite*, inquit, *& videte opera* C *Dei.* Quidam codices habent: *Omnis terra adoret, Pſalmum dicat nomini tuo Altiſſime*, quod idem eſt, ac ſi dicatur: Quamquam *in multitudine virtutis mentientes tibi inimici tui*, te negent altiſſimum pro eo, quòd te vident noviſſimum virorum cum iniquis reputatum: tamen abſque omni vera contradictione tu Filios Altiſſimi ſimol cum illo & in illo es unus Altiſſimus æquè ùt Pater tuus adorandus, O *Altiſſime*, propter Divinitatem tuam ſemper altiſſimam & propter humanitatem tuam gloriâ & honore Divinitatis coronatam & exaltatam non ad menſuram, ſicut exaltantur Sancti cæteri, quorum nullus dicitur Altiſſimus, quantâlibet gloriâ inveniatur ſublimatus. D Verbi gratia Petrus vertex Apoſtolorum nimis eſt honorificatus, & poſt illum ſive cum illo cæteri amici tui nimis honorati ſunt. Nullus tamen inter omnes illos eſt Altiſſimus tibi comparandus, O *Altiſſime* non ſolùm in tua excelſa Divinitate, ſed etiam in tua ineffabiliter exaltata humanitate. Sic lapis, quem reprobaverunt mendaces mendacia ſua fabricantes, exaltatus & in caput anguli factus eſt Altiſſimus, & hoc eſt mirabile in oculis noſtris. Ad hoc ergo mirabile ſpectaculum ſimplici oculo contemplandum *venite, & videte* vos gen-
* Lib. 1. Homil. IV. in Evang. tes veritatem quærentes, quam reprobant Judæi mentientes.

Super hunc locum Beatus Gregorius Papa dicit in homilia *: *Sciendum eſt valde, ut in omnis quod agimus, Omnipotentis Domini ſemper conſilia occulta timeamus, ne dum mens noſtra exteriùs fuſa à ſua voluptate ſe non revocat, intus contra eam iudex terribiliter adverſa diſponat. Quod benè Pſalmiſta intuens ait: Venite, & videte opera Dei, quam terribilis in conſiliis ſuis ſuper filios hominum. Vidit itaque, quòd alius miſericorditer vocatur, alius juſtitia exigente repellitur: & quia alia parcendo, alia Dominus iraſcendo diſponit, expavit, quod penetrare non potuit: Et quem non ſolùm inveſtigabilem, ſed etiam inflexibilem vidit, terribilem in conſiliis eſſe memoravit.*

Venite itaque credendo, *& videte* intelligendo: Quia niſi credideritis, non intelligetis. *Videte opera Domini*, quia Dominus eſt iſte Filius hominis, & facit mirabilia magna ſolus, quia unà cum Patre ac Spiritu Sancto ipſe ſolus eſt Altiſſimus, præſentiſſimus & ſecretiſſimus, miſericordiſſimus & juſtiſſimus, ideoque *terribilis in ſuis conſiliis ſuper filios hominum*, inter quos quem vult indurat, & cui vult miſeretur ſuo ſecretiſſimo conſilio diſcernens quem induret, quemque mollificet, ſive quem de fluxo, & lubrico faciat ſolidum. Quod nimirum facere illi eſt conſuetum.

Qui convertit mare in aridam, VERS. VI.
id eſt, amara, turbida, procelloſa gentium corda convertit ad fidei ſoliditatem & caſtitatis ariditatem. Talis arida ſitit imbrem cœleſtis gratiæ, & deſuper compluta reddit fructum Sanctimoniæ. Et illi, qui converſi ſunt *in aridam*, non tamen evaſerunt adhuc flumen fluxæ mortalitatis, in qua more fluminis velut unda ſupervenit undæ, alia veniunt, alia tranſeunt, alia tranſitora ſuccedunt. Sed qui credunt in Chriſtum, non ſuffocantur, aut merguntur ſub flumine iſto, quoniam *in flumine* iſto *pertranſibunt pede*, ſicut quondam filii Iſraël pertranſierunt pede ſicco per medium Jordanis Arca Dei præcedente, atque viam in medio fluminis pandente. Hi in curribus & hi in equis venerunt, qui populum Dei pedibus mare rubrum tranſeuntem cum Pharaone perſecuti ſunt & in mediis fluctibus obruti ſunt. Sed filii Iſraël pertranſierunt pede abſque curru ſuperbiæ vel equo laſciviæ. Sic & modò in flumine mortalitatis undoſæ quiſque pedeſtris, id eſt, humilis facilius tranſit, quàm ſi vectetur equis aut curribus Ægyptiacis elatus, videlicèt ſuperbiæ vehiculis.

Et eſt quidem in tranſitu iſto nonnulla mœſtitia, dum neſcit homo, utrum ſit perventurus ad littus æternæ ſtabilitatis. At cùm pervenerimus illuc, *ibi lætabimur in ipſo*, qui ſicut olim convertit mare rubrum in aridam faciens viam populo ſuo, & ſicut fluenta Jordanis diviſit: ita & modò per Baptiſmum traducit populum ſuum ſubmerſo ſpiritali Pharaone cum omni comitatu ſuo, atque per fluenta prætereuntis mortalitatis traducit gradientes pede humilitatis non ſaltantes pede ſuperbiæ, de quo aliàs dicitur: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ.* Pſal. 35. 12.

bia. Veniet autem hic pes ſuperbiæ, ſi lætabimur in nobiſmetipſis, aut in hujus mundi vanitate, ac non in Domino. Ideo *lætabimur in ipſo*, & non niſi in ipſo.

VERS. VII. *Qui dominatur in virtute ſua in æternum.*

Noſtra virtus nobis æterna non eſt, qui cecidimus in peccatum virtuti contrarium, ac de peccato locrati ſumus pœnam repleti multis miſeriis, de quibus erui non poſſumus, niſi per illum, *qui dominatur in virtute ſua in æternum.* Si enim virtutis ejus erimus participes, in illo erimus fortes, non noſtra, ſed ipſius virtute: ipſe autem non alienâ, ſed ſuâ propriâ virtute fortis eſt, velint, nolint inimici ejus mentientes ei in multitudine virtutis ſuæ, quam quia mentientes negant Judæi ſalvatia de numero eorum paucis electis ac minuris reliquiis, cæteris verò cæcatis & induratis; *Oculi ejus ſuper gentes reſpiciunt*, Apoſtolis ejus, qui ſunt oculi corporis ejus, ita dicentibus:
Act. 13. 46. *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos vos judicâſtis vitæ æternæ, ecce convertimur ad gentes.* Inde Judæi repleti zelo invidiæ murmurant, & ſuis murmurationibus Deum exaſperant, atque ideo *qui exaſperant, non exaltabuntur in ſemetipſis*, id eſt, quamdiu fiduciam habent in ſe ſuiſque meritis vel in carnalibus obſervantiis. Deſinant igitur gloriari vel confidere in ſemetipſis, & unà cum gentibus agnoſcant infirmitatem propriam, qua recognita conſequi poterunt medicinam ſicut & gentes. Diapſalma.

VERS. VIII. *Benedicite gentes Deum noſtrum & auditam facite vocem laudis ejus.*

Judæi, qui gratiam gentibus invident, & in hoc Deum exaſperant, merito ſuæ perverſitatis repulſi ſunt: & vos *gentes* in ſemine Abrahæ benedictionem accipitis juxta promiſſionem
Gen. 22. 18. Dei ad ipſum Abraham dicentis: *In ſemine tuo benedicentur omnes tribus terræ.* Ideo & vos *gentes benedicite* Deo, à quo benedicimini: & proximis, quos propter ipſum diligitis, *auditam facite vocem laudis* non veſtræ, ſed *Ejus*, cujus gratia ſumus, quod ſumus. *Benedicite Deum* toto corde, tota anima, tota fortitudine diligendo eum, & proximos diligendo ſicut vosmetipſos. *Auditam facite* illis *vocem laudis ejus*, ut hac voce per vos audita etiam ipſi diligant Deum exemplo veſtro ex toto corde, ex tota anima, & ex tota fortitudine. *Vox laudis ejus* cùm ſonet ubique in Scripturis veritatis, tamen illa ſpecialiter *vox laudis ejus* eſt, quæ audita eſt vel in Baptiſmo vel in Transfiguratione
Matth. 17. 5. ipſius Patre dicente: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite.* Igitur audite, ſimulque *auditam facite vocem laudis ejus* coram Regibus & Principibus, ut agnoſcatur hic homo Deus Dei Filius juxta *vocem laudis ejus.* Qui etiam per hoc agnoſci poteſt verus Deus, quod in me David, vel in me quolibet pœnitente, verbi gratia, in me Petro Apoſtolo talia operatus eſt, qualia nemo poteſt operari niſi ſolus Deus. Quæ ſunt illa? Hæc ſcilicet:

Poſuit animam meam ad vitam, & non dedit in commotionem pedes meos. VERS. IX.

Certè qui *poſuit animam meam ad vitam*, teſtimonium dedit ſic operando, quòd verè ipſe Deus eſt. Anima mea poſita fuit ad mortem, quando ego Petrus tertiò negavi Dominum, vel quando præſumpſi ultra modum. Sed ipſe *poſuit* eam *ad vitam* reſpiciendo me, ſuoque reſpectu faciendo, ut flerem amarè. Item quando tertiò interrogans me, an amarem ſe, deditque mihi veraciter confiteri tertiò amorem ſui, etiam tunc *poſuit animam meam ad vitam*, quæ negatione trina poſita fuit ad mortem.

Etiam quisque cæterorum Principum de numero duodeno ſimiliter gratias agere poteſt ei, *qui poſuit animam* ſuam *ad vitam*, *& non dedit commoveri pedes ejus.* Nimirum talis gratiarum actio ſimilis eſt illi oblationi, quam fecerunt Principes duodecim tribuum, quando completum eſt tabernaculum & erectum; in die dedicationis duodecim boves illi obtulerunt ad ſubvehendum tabernaculum. Duodecim boves iſti ſunt, qui de Judæa in gentes tabernaculum Dei portaverunt pedibus bovinis, diſcretis & fortibus, ita ut quisque illorum gratias ageret ei, *qui non dedit commoveri pedes ejus.* Singula ſingulis conferamus. Duodecim boves illi Principes obtulerunt ad ſubvectionem tabernaculi. Duodecim boves iſti Principes extiterunt, & nimis confortatus eſt Principatus eorum ad ſupportandum vivum tabernaculum, cujus ipſi non ſolùm Duces à Judæa in gentes, verùm & columnæ ac baſes fuerunt, quia ſupra fundamentum ipſorum Apoſtolorum & Prophetarum innititur totius tabernaculi hujus ædificium. Principes illi acetabula duodecim argentea & phialas duodecim argenteas obtulerunt, iſti Principes in hoc Pſalmo dicunt:

Quoniam probaſti nos Deus, igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum. VERS. X. & XI.

Sic nimirum probato & examinato argento ipſi aſſimilati acetabulis, & phialis argenteis inveniuntur, illis antiquis tantò meliores, quantò melioris teſtamenti ſunt miniſtri & annuntiatores meliorisque libaminis propinatores. Illi obtulerunt mortariola duodecim aurea incenſo plena; Iſti pſallunt & dicunt: *Induxiſti nos in laqueum*

in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro, impoſuiſti homines ſuper capita noſtra. Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Quod idem eſt, ac ſi dicaot: Per impoſitas nobis *tribulationes* & per ſubjectiones humillimas etiam peſſimis hominibus in Cathedra Moyſi ſuper capita noſtra exaltatis, tuæ Paſſioni Rex Chriſte ſumus complantati, atque tibi tanquam in mortariolo aureo aſſimilati. Sumus quoque incenſo pleni, vel quia tranſivimus per *ignem* tentationis, vel quia flagramus igne dilectionis, quo liqueſaciente duritiam noſtram, dum fiunt nobis lachrymæ panes die ac nocte, inducimur per hujusmodi *aquam in refrigerium*, pro certo habentes, quia [ad Rom. 6. 5.] *ſi complantati facti ſumus ſimilitudini mortis Chriſti, ſimul & Reſurrectionis erimus. Si compatimur, & conregnabimus.* Etſi nunc inter beatos lugentes flemus, poſthac accepta conſolatione ridebimus. Non enim fallis nos [Matth. 5. 5.] tu veritas, quæ dicis: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Item: *Beati,* [Luc. 6. 21.] *qui nunc fletis, quia ridebitis.* Item: *Beati* [Luc. 6. 22, & 23.] *eritis, cum vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen veſtrum tanquam malum propter Filium hominis, gaudete, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlo.* Sic *tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium,* dum partim in ſpe, partim in re tenemus oxtuis promiſſionibus certiſſimum ſolatium. Quod autem Principes illi obtulerunt bovem & arietem & agnum anniculum in holocauſtum hircumque pro peccato, & in ſacrificio pacifiorum boves duos, arietes qoinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque ſupra in Proœmio Pſalmi hujus eſt expoſitum, qualiterque conveniat Apoſtolis novi teſtamenti Principibus eorumque ſequacibus, quorum quisque in præſenti cantico dicit:

VERS. XIII. *Introibo in domum tuam in holocauſtis, reddam tibi vota mea,*

VERS. XIV. *Quæ diſtinxerunt labia mea. Et locutum eſt os meum in tribulatione mea.*

VERS. XV. *Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum: offeram tibi boves cum hircis,*

Quærat quis & dicat: Quare offers hæc omnia? Ideo ſcilicet, quia Deus meus, cui in præſenti Pſalmo jubilo, & jubilandum ſuadeo, *poſuit animam meam ad vitam, & non dedit in commotionem pedes meos. Poſuit animam meam ad vitam* reſurrectione prima ſuſcitando eam de morte peccati ad vitam fidei & juſtitiæ, quia juſtus ex fide vivit. Præterea firmavit & non dedit commoveri pedes meos ab illa firmitudine ſpei, quia certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem, quâ reſurrectione ſecundâ vivificabit & mortale corpus meum configurando illud corpori claritatis ſuæ, ut fiat plena tabernaculi hujus dedicatio. In cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat illa talis immutatio, illa videlicet ſolemnis dedicatio & ſanctificatio totius illius tabernaculi, quod eſt Eccleſia Catholica. Et hoc unde ſpero Deus meus? Inde videlicet, quoniam *probaſti* & non reprobaſti *nos igne* tribulationis vel tentationis, vel etiam dilectionis, quo igne ſic *examinaſti nos, ſicut examinatur argentum*, quod per ignem non convertitur in cinerem ſicut ligna, fœnum, ſtipula, ſed accipit purgationem conſumpta in eo tota ſcoria, vel ſorde, ut ſit fabricabile, nec frangatur, ſed dilatetur crebra tunſione malleorum, ſicut percuſſionibus frangitur argentum ſordidum non benè decoctum vel probatum ſeu examinatum. Bono igitur ordine primò nos *examinaſti, ſicut examinatur argentum* per ignem charitatis, quæ non ſinit ſentiri vel gravia videri tormenta tribulationis, & poſtea ſic examinatos & probatos *induxiſti nos in laqueum* per ſanctioris propoſiti votum voluntarium tua nobis inſpiratione perſuaſum. Inde ſapientia dicit cuique noſtrúm: *Illaqueatus es* [Prov. 6. 2.] *propriis ſermonibus.*

Poſtquàm ergo ſic nos illaqueâſti, qui tale votum nobis inſpirâſti, deinde *poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro*, dum cogeremur obedire duris præceptis hominum, quos poſuiſti *ſuper capita* noſtra, dum ſuper nos extuliſti magiſtros onera gravia nobis imponentes, & omnino digito ſuo ea movere nolentes. Nos tamen eadem præcepta portavimus, ubi tuis præceptis eadem non eſſe contraria intelleximus, & in hoc tibi obedivimus dicenti: [Matth. 23. 2, & 3.] *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi. Omnia ergo, quæ dicunt vobis, facite, ſecundùm opera verò eorum nolite facere.* Ampliùs autem tribulati ſumus, quando malis tibique non placitis præceptis hominum ſuper capita noſtra poſitorum reſtitimus dicentes: [Act. 5. 29.] *Quoniam obedire oportet Deo magis quàm hominibus,* quantumlibet ſuper capita cæterorum hominum exaltatis vel ſpiritali vel mundano principatu, ſi Divinis præceptis contraria præcipiunt. Bonis quoque hominibus capiti noſtro ſuperpoſitis

Poſitis dom libenter obediremus, prout debuimus, tribulationis moleſtie oon caruimus, quia io arcta via ſtrictæ ac juſtæ obedientiæ ooo deſunt infeſtationes diabolicæ atquo humanæ volente Diabolo vel per ſe vel per alios iter ooſtrum val omuino intercludera vel ſaltam utcunque tardare. Sic multis modis *poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro*, dum *poſuiſti homines ſuper capita noſtra*, quibus recta, vel oon recta imperantibus moltas tribulationes in viæ joſtitiæ habuimus, & interdum rormentis, interdum quoque blaodimentis rentati ſumus. Sed quia fidea vera nec terrure concutitur oec blandimento ſeducitur, nos in fide conſtaotes effecti *tranſivimus per ignem & aquam*; *per ignem* videlicèt tormentorum & *per aquam* blandimentorum ad ſimilitudinem forriſſimi viatoris, qui nec æſtu nec pluvia rardatur, vel ceſſat à via nolens alicubi ſui curſus finem ponere niſi ad locum daſtinetum in patria ſua perveniat.

Talis curſor Paolus Apoſtolus fuit, qui obliviſcans poſteriora, & extentus io anteriora, *ego*, inquit, *ſic curro, non quaſi in incertum, ſic pugno, non quaſi aërem verberans, ſed caſtigo corpus meum, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Sic Præcurſor Johannes nec æſtu nec plovia tardari potuit à ſuæ præcurſionis velocitate, qua ei viam paravit, qui poſt ipſum exultavit ùt gigas ad currendam, viam tranſiens & ipſe per ignem & aqoam, dum tribulatus igne Paſſionis de latere ſuo fudit aquam Baptiſmatis & ſalutis.

Ad Litteram per hæc duo elementa præcipuè mors Martyrum impleta eſt. Sed quoniam iguis urit, aqua diſſolvit & currompit, rectè per *ignem* adverſitas urens, per *aquam* proſperitas diſſolvens & corrumpens accipitor, Beatis Martyribus in Domino gloriantibus & dicentibus: *Tranſivimus per ignem & aquam*, id eſt, tranſivimus proſperitatem & adverſitatem illæſi. Attende, quòd vas fictile igne firmatum non timet aquam. Si verò ſolidatum igne non fuerit, tanquam lutum aqua ſolvitur, Sic & tu priùs coctus & probatus adverſitato non diſſolvêris proſperitate. Unde unum de vaſis præcipuis poſitum io medio ignis ne fortè creparet nimietate uſtionis, clamat ed figulum ſuum dicens: *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plaſmaverunt totum in circuitu, & ſic repentè præcipitas me? Memento quæſo, quòd ſicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me?* Item: *Parce mihi Domine, nihil enim ſunt dies mei*, Item: *Uſquequò non parcis*

Job.10.8.& 9.
Ib.7.16
Ibid.v.19.

mihi, nec dimittis me, ut glutiam ſalivam meam? Et Rex David quamvis igne diuturnæ perſecutionis & tribulationis percoctos ad regnom aſcenderit, proſperitatis aqua in regoo ſuo penè diſſolutus periit, quando adulterio ſimul & homicidio corruptus fuit. Uode ut ampliùs igne fortiori coqueretur, curante illum figulo ſuo adhibita eſt iterum forriſſima tribulatio, quando à filio ſuo expulſus de regno perdoctus eſt illa tali tam grandi adverſitate, ut ſibi caveret à ſimili diſſolutione in proſperitate. Revera deincepa cautus à corruptione carnis etiam aquam deſideratam ooluit bibere, caſtigando videlicèt in rebus licitis deſideriom ſuum priùs in illicitis corruptum. Et quia corruptioue carnis excluſa ſurrepere ſolet mentis ioſolentia, poſtea iterum arridente ſibi proſperitata peccavit numerando populum, quod fuit arrogantiæ ſeu jactantiæ peccatum ſufficiens illi ad damnationem, niſi denuo fuiſſet curatus per ignem tribulatioois & ſacrificiom juſtæ ſatisfactionis. Nam cùm vidiſſet Angelum cædentem populuoi, ſemetipſum obtulit pro populo interficiendum dicens: *Ego ſum, qui peccavi, ego inique egi: iſti qui oves ſunt, quid fecerunt?* Item: *Obſecro Domine vertatur manus tua in me &c.* Obtulit quoque ſacrificium in area Ornao Jebuſæi hominis gentilis ad præceptum Domini, ut diſcamos myſtica virtute unici ſacrificii, quod nunc offertur in area gentilia populi, poſſa talia peccata expiari. Uode in eodem ſacrificio celebrando ignis adhibetur & aqua. Propterea & in Sacramentis, in catezizaodo & exorcizando prior adhibetur ignis, quo aduſtus nonnuoquam clamavit Spiritus immundus ardere ſe hoc igne: pòſt venitur ad aqoam Baptiſmi. Si in columna ignis & nubis populum iu exitu Iſraël de Ægypto Angelus caſtra Dei præceſſit, qui etiam ſe inter exercitum Pharaonis perſequentis, & exercitum populi Iſraël eundem Pharaonem fugientis medium interpoſuit, quoadusque ventum eſt ad aquas rubri maris, in quo & populo Dei via patuit, & idem Pharao, cum exercitu ſuo merſus interiit. Similiter in Sabbatho Sancto Paſchæ primo de igne ſolemniter benedicto accenditur candela ſpectabilis quaſi columna ignis, & poſtea proceditur ad benedicendum fontem Baptiſmatis, ut videlicèt per ignem & aquam tranſeant in refrigerium, qui ſuſceperint & cuſtodierint integritatem cœleſtium Sacramentorum.

2.Reg.24,17.
Ibidem

Quod autem in Sacramentis fit, hoc & in tentationibus fieri eſt perſpicuum, ut videlicèt ignis præcedat aquam. Naturali enim quodam ordine prius tentatur homo tentationibus iræ, ſuperbiæ cæteriſque ſpiritalibus nequitiis, quorum noxius ignis invenitur etiam in pueris adhuc libidinis pravæ omnino ignaris, in ætate verò pubeſcentis adoleſcentiæ aqua diſſolvit eorum præcipue carnes, quorum priùs aduſtæ ſunt mentes igne ſuperbiæ

vel

Digitized by Google

vel iræ. Quo rontra beati mites igne ſuperbiæ ſimol & iræ carentes, quoniam ipſi poſſidebunt terram, videlicet carnem ſuam benè domitam, ſibique ſubjogatam regeodo ſub manſueti Spiritûs ordinato dominio: Pſal.36.11. *Manſueti enim hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.* Igitur contra ignem & aquam tentationis adhibetur ignia & aqua in Sacramentis, ut fugientes ignis & aquæ periculum noxiom, per ignem & aquam meliorem capiant refrigerium, dum reſtincto igne iracundiæ flaommeſcit igne charitas, accendit ardor proximos, & aquâ diſſolventis libidinis deſiccatâ fons oriatur alterius aquæ ſalientis in vitam æternam. Ergo bonus ignis malo igni ſuccedit, quando estinctâ flammâ litium & ablatô calore noxiô flammeſcit igne charitas, accendit ardor proximos. Iſa.31.9. De hoc igne bono aliàs habes: *Dicit Dominus, cujus eſt ignis in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem*, quia videlicet in Sion, id eſt, in peregrinante nunc Eccleſia flammeſcit charitas aliquantula, ſed comparatione ignis futori permodicá: quia tunc velut in camino candenti charitatis ignis erit conſummatus in Jeruſalem per ipſius Chriſti, qui pax noſtra eſt, præſentem viſionem, cujus nunc per fidem accendimur, ut tonc in viſione ipſius conſummemur, & per ignem conſummatæ charitatis holocauſtum, id eſt totum incenſum ſit ſacrificium noſtrum. Ignis iſte optabilis & amabilis plenos invenietot in domo Domini, videlicet in conſortio Sanctorum Angelorum, quorum quidam dicuntur Seraphim, id eſt, ardentes vel inceodentes, qui quantò Deum vicinius vident, tantò amplius io ejus amore ardent.

Igitur & ego David, vel ego pœnitens adhuc frigidus, ut hoc igne accedar, introibo *in domum tuam in holocauſtis* cupiens totus ardere, atque *holocauſtum* fieri, qood erit in reſorrectiooa, in illa videlicet ſumma tabernaculi ſanctificatione, qua ipſum tabernaculom peregrinantium dedicabitor in templum ſeu domom regnantium, cùm Divinò igne abſorbebitur mora in victoria in domo reſuſcitatorum corporom nunquam ruitura. *In* hanc *domum introibo in holocauſtis* me ipſum tibi offerens in *holocauſtum.*

Ioterim verò, dum in tabernaculo militantium, non in domo vacantiom ſubſiſto, non otioſus ero, ſed *reddam tibi vota mea,* non ſtulta per indiſcretionem facta, & ideo potius corrigenda quàm perſolvenda, ſed *Quæ diſtinxerunt labia mea* non ſolùm rectè offerendo, ſed etiam rectè dividendo. Nam ſi rectè offeras, & non rectè dividas, peccâſti, ait veritas. Cain rectè obtulit, ſed A non rectè diviſit, iden taliter offerendo peccavit, neque iram Dei placara, vel gratiam ejus provocare tali ſacrificio potuit. Rectè obtulit, quia creaturam Creatori dedit, ſed non rectè diviſit, quia quod carius erat, videlicet ſe ipſom, Deo ſubtraxit ſervatâ iiâ contra fratrem. Ego antem ſi perſeolero iram in corde meo contra fratrem, vadam prios reconciliari fratri meo, & tunc veniens offeram munus acceptom, videlicet primitus meipſum, deinde munus extrinſecum.

Aliter: *Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea* diſcernendo, quid ſim, B quid poſſim ſine te, quid habeam, quod non acceperim à te, quodque tu non eges me, ſed ego te. Quibus omnibus cautiſſimè diſtinctis nihil boni habebo de meo tibi dare, ſed juſtitia dictante cogor hoc reddere, quod accepi, qui & hoc ipſum accepi, quòd aliquid boni vovera volui & potui. Non ergo dabo quaſi mea, ſed *reddam tibi* quaſi tua munera *vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea,* tuæ videlicet largitati, oon meæ poſſibilitati aſſignando illa, utpote munera & dona tua, quæ ut tibi voverem, tu me commoouiſti, cùm tribulatione validâ me ſtrinxiſti. Et egu vexatione intellectum danta auditui meo locutus ſum *in tribulatione mea*, immò *Locutum eſt os meum* tibi eatenus mutum, ſed ipſa *tribulatio*-C ne apertum. Quid *locutum eſt*? Hoc ſcilicet: *Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum: offeram tibi boves cum hircis. Holocauſta medullata* intus habentia medullam charitatis & totius devotiooia *offeram tibi*: quia ſi aleemoſyna tibi io tuis minimis obtulero, noo ex triſtitia aut neceſſitate id faciam, ſed neſciente ſioiſtra quid faciat deſtera mea, ex devotione cum hilaritate, ſciens, quia hilarem datorem tu diligis. Item ſi oravero vel jejunavero, non ero ſimilis hypocritis, qui omnia faciunt propter homines, in ſoperficie imaginem ſanctitatis & ſpeciem pietatis oſteodantes, virtutem verò ejus intus D abnegantes. Non, ioquam, talibus ego ſimilis ero, ſed intrans in cubiculum cordis, & claudens illud contra ventum gloriæ inanis pſallam Spiritu, pſallam & mente, orabo Spiritu, orabo & mente. Nam ſi Spiritu orabo vel pſallam & non mente, non eſt medulla in tali holocauſto, immò nec eſt holocauſtum, quod igne devotionis & attentionis non eſt totum accenſum. Similiter cùm jejunavero, ſi faciem ſic exterminavero, ut pareant hominibus jejunans, non eſt medulla in holocauſto, nec eſt holocauſtum nominandum triſte ac frigidum jejunii ſacrificiom. Itaqoe ut jejunium meum ſit holocauſtom, cum jejunavero, faciem meam levabo, & caput ungam oleo, no aut facies demolita vel exterminata triſtitiam

triſtitiam prætendat bypocriterum, vel caput A ſqualidum & tiniioſum deturpet jejunantis habitum foriuſecum. Et quia cùm agitur de holocauſto medollato, magis cura debet eſſe de intrinſeco, quàm de forinſeco faciei vel capitis habitu, interiutem faciem lachrymis & eque compunctionis lavebo, & interius caput, quod eſt principale mentis, oleo lætitiæ ita perungam, ut de teſtimonio Divino potius quàm de humano gaudeam, quando ſpiritus Sanctus per oleum ſignificatus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro intus in ſecreto, quod ſumus filii DEI. Si autem filii, & heredes, heredes quidem DEI, coheredes autem Chriſti oleo lætitiæ præ ſuis conſortibus uncti. O quanta medulla, & pinguedo eſt in tali holocauſto, quando rationabile obſequium vel jeB juniorum vel orationum ſeu eleemoſynarum commendabile & acceptabile invenitur ipſius CHRISTI teſtimonio intrinſeco, ubi tu Chriſte auditui meo dabis gaudium, quod eſt oleum ſpirituale, quotiens invenio me aliquid boni feciſſe, te teſte Spiritui meo teſtimonium reddente, quòd hujuſmodi obſequia mea ſint *holocauſta medullata* juxta illud in Iſaia

Iſa. 6. 7. & 8. dictum: *Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum vindemiæ defæcatæ. Et præcipitabit in monte iſto faciem vinculi colligati ſuper omnes populos, & telam, quam orditus eſt ſuper univerſas nationes, præcipitabit mortem in ſempiternum. Et auferet Dominus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi ſui auferet de univerſa terra, quia Dominus locutus eſt.* Quis eſt iſte mons, in quo tale fiet convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ, niſi illa celſitudo ju-

Pſal. 35. 7. ſtitiæ, de qua dicitur alibi: *Juſtitia tua ſicut montes DEI?* Hæc eſt nimirum juſtitia fidei, non operum legis, quia ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro coram Deo. Nunc autem ſine lege juſtitia DEI manifeſtata eſt per fidem JESU CHRISTI teſtificata à lege & Prophetis. Juſtus enim ex fide vivit, non ex lege, quæ iram, non vitam operatur. Juſtitia verò hæc ſublimis, & monti altiſſimo conſimilis teD ſtante Apoſtolo eſt *ex fide in fidem*. Ex fide videlicèt fideliter loquentis & promittentis; in fidem fideliter id, quod dicitur & promittitur, credentis.

Namque ut DEUS juſtificetur in ſermonibus ſuis, id eſt, ut juſtus & verax inveniatur in omnibus verbis ſuis, & Sanctus in omnibus operibus ſuis, quæ ſe promiſit operaturum, irretractabiliter operetur maximè in Sacramentis Evangelicæ inſtitutionis, in quibus licèt nos tantis myſteriis ſimus indigni miniſtri, dummodo ſimus miniſtri, nullo videlicet authentico interdicto à miniſterio ſeparati, ipſe verax promiſſor gratiæ ſuæ dona non deſerit, juſtus & fidelis permanens in omnibus verbis ſuis, illis potiſſimùm, quibus in monte ſermonem juſtitiæ ſimul & gratiæ plenum contexens ordinavit convivium pinguium docens illic inter cætera peti panem cottidianum ſive ſuperſubſtantialem. De cujus panis copioſiſſima pinguedine olim dictum eſt in benedictione Aſer per Patriarcham Jacob: *Aſer pinguis panis ejus, & præbebit delicias Regibus.* Gen. 49. 20. Hic eſt panis quaſi oleatus, & quaſi guſtum ſimilæ cum melle habens, panis Angelorum habens omne delectamentum & omnem ſaporem ſuavitatis, qui apud Lucam dicitur *cottidianus*, apud Matthæum *ſuperſubſtantialis*, quia Lucas in viis commemorans Dominum de hoc pane locutum vocat eum panem cottidianum propter cottidianum præſentis vitæ viaticum Chriſtianæ animæ perneceſſarium, ne ſi dimittatur ab hoc pane jejunus, deficiat in viis. Matthæus autem ſermonis Domini & orationis Dominicæ, prout in monte audivit, fideliſſimus narrator panem *ſuperſubſtantialem* nominavit, quem ſuper omnia condita exaltatum ſive altiſſimum nobis inſinuare curavit. Hic eſt enim panis, qui de cœlo deſcendit, ubi ſemper Altiſſimus fuit, & convivio pinguiſſimo de ſe nobis inſtituto furſum aſcendit, ubi erat priùs. Sanè iſtud non diſpoſuit in imo, ſed in alto cœnaculo ea nocte, qua tradebatur, accipiens panem, quem benedixit, fregit & dedit diſcipulis ſuis dicens: *Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorum.* Hoc erat convivium pinguiſſimum de pane ſuC perſubſtantiali paratum. Similiter & poſtquam cœnavit, accipiens calicem benedixit, & dedit diſcipulis ſuis dicens: *Accipite, & bibite. Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Hoc erat convivium vindemiæ defæcatæ. Atque ut hujus convivii talis opulentia perſeveret in ſancta Eccleſia, diſcipulis ſuis & in eis ipſorum poſteris dedit poteſtatem faciendi hoc ipſum, quod ipſe tunc fecerat. Hoc, inquit, *facite in meam commemorationem.*

Luc 11. 3. Matth. 6. 11. Matth. 26. 26 Matth. 26. 28.

Quid mirum, ſi CHRISTUS mons eD levatus in verticem montium mons pinguis, mons coagulatus, mons, in quo beneplacitum eſt DEO habitare in eo, potuit in ſemetipſo de ſemetipſo tale ordinare convivium? quod cùm valere aſſerit in remiſſionem peccatorum, non abſurdè intelligitur ejus myſtica virtute fieri, quod Iſaias prædixit de præcipitanda facie vinculi colligati ſuper omnes populos, & de præcipitanda tela, quam Dominus orditus eſt ſuper univerſas nationes, & de præcipitanda morte in ſempiternum. Vinculum quippe colligatum ſuper omnes populos congruè peccatum originale, mors animæ, intelligitur, quo univerſa poſteritas Adæ ſolo CHRISTO excepto vinculata non dubitatur.

 Sed

Sed tela, quam Dominus orditus eſt ſuper univerſas nationes, ipſa eſt pœna peccati mortalis & mors corporum, quam Dominus orditus eſt juſto judicio & benigniſſimo conſilio, ne videlicet ſi homo in anima mortuus, de ligno vitæ comedens immortalitatem conſequeretur corporis, eſſet omnino ipſi diabolo conſimilis, cujus eſt miſera immortalitas & immortalis æternaque miſeria, ſcilicet mors nunquam moritura. In electis autem, fide CHRISTI pro ſe morituri vel mortui vivificatis, mors mortua tunc eſt, quando in ligno mortua vita fuit. Præcipitabitur autem tunc mors in ſempiternum, quando beati mortui, qui in Domino moriuntur, etiam reſuſcitatis corporibus immutabuntur, ita ut abſorbeatur, quod mortale eſt, à vita, & non ſit in eis mors ulla vel animarum vel corporum, ſed vivant cum CHRISTO in æternum configurati corporibus eorum corpori claritatis ejus, qui pro ipſis eſt mortuus, cùm de nulla ſua culpa eſſet mortis debito aliquatenus obnoxius. Tunc non jam in Sacramentorum ſpeculo vel Scripturarum ænigmate, ſed in manifeſta æternæ optimæque veritatis viſione faciet Dominus electis ſuis convivium pinguium medullatorum & vindemiæ defœcatæ, quando ipſe panis vivus, panis cottidianus & ſuperſubſtantialis, panis Angelorum, panis pinguis guſtabitur in ſua dulciſſima puritate ac puriſſima dulcedine.

Quia tamen ad illud ſupremæ dulcedinis convivium via eſt Altaris unicum Sacramentum ſurſum in cœnaculo diſpoſitum, & in monte prærordinatum, ego cœtus Apoſtolicus vel ego quicunque Apoſtolorum pediſſequus non in valle Filiorum Ennon tibi ſacrificabo, ſed in monte altioris propoſiti, quo non conſcendunt Filii Ennon valle ſue contenti. Legitur enim populus Iſrael ſic fuiſſe dementatus, ut derelicto monte Sancto, in quo templum Domini fuit, ubi ſolummodò ſacrificari licuit, irriguam quandam campi planitiam ſpecioſam & nemoroſam ſibi ad ſacrificandum elegerint filii non jam Iſrael, ſed filii Ennon, quia ſicut dictum eſt, elegarunt ſacrificare in valle illa dicta Ennon, unde, ùt Hieronymus aſſerit, nomen *Gehenna* tractum, primùm à Salvatore ponitur, & ſpreverunt montem Sanctum, in quo templum Domini erat fundatum divinitus ad hoc ordinatum, ut in eo legitimè offerretur DEO Sacrificium. Ipſe eſt enim mons
Gen. 22. 2. Moria, de quo dixit Dominus ad Abraham: *Tolle filium tuum, quem diligis, & vade in terram viſionis, & offeres illum ibi in holocauſtum ſuper unum montium, quem dixero tibi.* Similiter & poſtmodùm per Moyſen diligenter fuit prohibitum, ne quis offerret Sacrificium in terra promiſſionis extra locum, quem Dominus elegit. Cùm hæc ita ſe haberent, filii tamen Iſrael in valle Ennon ſa-

A crificaverunt. Unde & Dominus in Propheta graviter irritatus comminatur, ſe locum illum cadaveribus mortuorum ſic adimpleturum, ut jam non dicatur *Gehennon*, id eſt, vallis filiorum Ennon, ſed Polyandrium, id eſt, tumulus mortuorum.

Propemodum ſimile eſt huic illud, quod nunc in Eccleſia DEI cernimus agitari. Nam derelicta celſitudine Apoſtolicæ diſciplinæ, in qua miniſtri Domini debent altari miniſtrare ac de altari vivere, ita ut neque vituperetur miniſterium eorum, neque habentes victum & veſtitum quærant aliud lucrum niſi tantummodò animarum, videmus penè omnes, quæ ſua ſunt, quærere, non quæ Jeſu Chriſti in ipſo miniſterio
B Chriſti. Hinc abundant Simoniaci conductores & conductitii Clerici ſacrificantes non in monte, de quo dictum eſt Abrahæ, ſed in valle Gehennon ſive, ut apertiùs dicamus, in profundo gehennæ, maledicti videlicet ac pœnis gehennalibus addicti cum vaſilliſſaro ſuo Simone mago, cui dictum eſt à Petro Apoſtolo ſacrificatore montano: *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto, quoniam donum DEI exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Act. 8. 20. & 21. Item: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Act. 8. 20. Quia ergo multi veſtigiis Petri Apoſtoli derelictis, veſtigia ſectantur & exempla Simonis negotiatoris in ſacro miniſterio, intendentes turpibus lucris, homines turpiſſimæ converſationis, juſtè conventicula talium ſacri-
C ficantium dicuntur *Polyandrium*, id eſt, tumulus mortuorum, quia comeduntur illic ſacrificia mortuorum. De hujusmodi ſacrificiis in ſolemni Dominicæ Paſſionis celebratione, cum eſſem in curia Domni Papæ, quale teſtimonium in Conſiſtorio publico dixerim, placet hic ſubnectere, ne quis putet verbum noſtrum ſolummodò in cubiculo & in aurem ſonuiſſe ac non in tectis, cùm ſatis clarè auditum fuerit in Curia Romana occaſione quadam mihi opportunè oblata. Reverſo enim ad ſedem Apoſtolicam explata legatione ſua Domino Cardinali Octaviano, cùm Dominus Papa Eugenius exigeret à me narrationem eorum, quæ me præſente acta vel dicta fuerunt ab eodem Legato, ſurrexi die quadam, petitâque audientiâ vocem exaltavi in hæc verba vel non mul-
D tum his diſſimilia:

Placuit Sanctitati veſtræ, Pater & Domine, à parvitate mea requirere, quomodo Legatus Veſter Dominus Octavianus negotia Eccleſiaſtica, quibus ego præſens interfui, tractaverit. Et ego de his multa dicere poſſum, ſi verbum fieret ipſo neſciente vel abſente. Parco autem, ne quis exiſtimet ſupra id, quod habet veritas, me loqui propter ejus præſentiam, neve aut me loquentem adulatio notet, aut ipſum audientem elatio tentet, ſi rem narravero, ſicut ſe habet, cujus actio ita magnificè gratia Dei favente proceſſit, ut etiam Domino Regi Chounrado pro grandi miraculo fuerit. Unde & dicebat, ſe non crediſſe quod factum

Digitized by Google

factum erat, poſſibile fuiſſe, etiamſi Filius ipſius A ipſo totis viribus juvante in officio Epiſcopali aſſet actor actionis hujus. Multo itaque ſilentio prætteriens præcipua & ſcitu neceſſaria huic Sanctæ curiæ curabo narrare. Cùm accederemus ad civitatem Auguſtam, Viri religioſi & litterati me majores & ſapientiores erant in comitatu ejus, cum quibus ipſe Legatus pertractavit, quid vel qualiter agendum foret, maximè contra crimina manifeſta, quibus multitudo involuta nullum ſeu vix ullum admittit accuſatorem. Dicebat autem ſine accuſatione ac teſtificatione canonica non eſſe judicis aliquem damnare, ubi culpa negatur, quamquam certiſſimè à multis, etiam ab ipſo judice agnoſcatur. Tunc unus eorum, qui aderant, inter cætera ſic ait: Be- B ne conqueritur Dominus per Prophetam de his, qui liniunt luteum parietem, quia multi ſic planant peſſimorum actuum ſuperficiem, ut etiam turpitudini honeſtatem, & crudelitati aſcribent pietatem. Contra hos linitores parietis ab ipſo Domino quæritur ſaltem

Ezech. 8. 8. unus, qui fodiat parietem dicendo: *Fili hominis fode parietem.* Et tu Domine Cardinalis fode parietem, etiam ſine accuſationibus diligenter inveſtigans rei veritatem ſuper his, quæ audiſti, ex quo terram noſtram introiſti. Forſitan perfoſſo pariete videbis abominationes majores his, quas audiſti. Sic dictum, & ſic factum eſt. Nam cùm introiſſemus civitatem Auguſtam, aſſidente Domino C Cardinali caterva Fratrum religioſorum, quorum Dominus Friſingenſis Epiſcopus erat præcipuus, ita fodit parietem, ut multis ultro confitentibus inveniret abominationes multas, & ſicut ſcriptum eſt in Propheta univerſa idola domûs Iſrael videret in pariete depicta. Novit Sapientia iſtius Curiæ, quàm multa invenitur differentia inter idola domûs Iſrael & idola gentium. Nam idola gentium primâ fronte oſtendunt vel crudelitatem ùt idolum Martis & Herculis, vel turpitudinem ùt idolum Veneris & Junonis. Idola verò domûs Iſrael ſpeciem pietatis habentia, virtutemque ipſius abnegantia talia ſunt, ut per hæc in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. Hæc procul dubio ſunt officia Sacerdotalia ritu quidam Eccleſiaſtico celebrata; ſed ab Ec- D cleſiæ Romanæ Pontificibus terribiliter interdicta, ubi icitur indubitanter vel concubinatus vel vagæ fornicationis reatus eò minus notitiæ populi dubius, quò fuerit vel confeſſus vel convictus vel certè partu vel cohabitatione aſſidua vel alteriùs notæ indubitabili evidentia proditus, etiamſi hoc diſſimulet quis negligens Epiſcopus vel infirmus, ùt erat ille Auguſtenſis Epiſcopus, in cujus tunc Epiſcopatu fuimus, & ille Eiſtetenſis, in cujus Epiſcopatum poſtea devenimus. Repertis ergo ibi tot idolis domûs Iſraël, ut Divina illis reverentia ulterius exhibeatur, beneficio ſimul & officio privatus eſt Clericus manifeſtè inceſtuoſus. Attamen, quia in tanta miſeria miſericordia fuit

A neceſſaria ſimul cum juſtitia, quibusdam eorum ſic indulta ſunt Eccleſiaſtica beneficia, ut non præſumant Divina officia, priusquam actâ pœnitentiâ fiat ſuper his à Sancta ſede hac indulgentia congrua. Sic viſum eſt prudentibus, qui aderant, opportunum, ut quicquid fieret de beneficiis ad indulgentiam, qualitercunque tolerari poſſet. Verùm de officiis totum reſervatum eſt Vobis, Pater Univerſalis Eccleſiæ atque Vobis, Domini Cardinales, quia præ cæteris Verbi DEI Miniſtris Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni DEI, quod operatur ſalutem in officiis licitis, & myſterium iniquitatis, quod operatur perditionem in filiis diffidentiæ, qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ ma- B nifeſtè ſervientes Pharaoni adhuc in Ægypto poſiti, & ſordidis operibus luti & lateris dediti, propter quod ſicut in exitu Iſrael de Ægypto facta eſt Judæa ſanctificatio ejus tunc primum, quando exempta fuit à turpiſſimo illo ſervitio: *Sic* & modò fieri oportet. Notandum ſanè, quod dicunt Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus ejusdem populi primi & præcipui: *Dominus*, inquiunt, Exod. 5. 3.
DEUS Hebræorum præcepit nobis, ut eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino DEO noſtro, ne forte, accidat nobis aut peſtis aut gladius. Videtis, quia contra peſtem aut gladium non arbitrantur valere ſuum ſacrificium niſi egreſſis de Ægypto viam C trium dierum in ſolitudinem. Fortaſſis ideo contra nos jam ſævit gladius & peſtis, quia in Ægypto poſiti ſacrificamus, cùm verus ille noſter legislator tres ipſas dietas manifeſtè deſcripſerit, quibus nos, antequam ei ſacrificemus, de Ægypto recedere voluit. *Qui* Matth. 16. 24.
vult, inquit, *venire poſt me*, videlicet fugiens de Ægypto, *abneget ſemetipſum*, quod eſt una dieta, *& tollat crucem ſuam*, quod eſt altera dieta, *&* ita *ſequatur me*, quod eſt dieta tertia. Quia ergo multi ſacrificantium nondum pertranſierunt has dietas, ideo inter nos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi: quia non dijudicamus corpus Domini, à cujus communione omnino ſunt arcendi omnes, qui adhuc ſunt in operibus luti. Qui quoniam ſacrificantes non placent, non pla- D cant. Non ignoramus de Auguſtenſi Eccleſia ſimulque de Eiſtetenſi, ubi plura & majora idola inventa ſunt, vobis preces porrigendas vel jam porrectas, ut interdicta reſtituatis illic officia. Sed eſt in Vobis tanta vigilantia, ſicut credimus, ut quid ſuper hoc agendum ſit, vos commonere minimè arbitremur neceſſarium, cùm ſitis ipſi ſapientes Vos Domine Pater & Vos Domini Cardinales. Noſtis, quod Dominus dicit diſcipulis ſuis: *Poſui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.* Joan. 15. 16 *Quæ DEUS conjunxit, homo non ſeparet.* Matth. 19. 6 Benè conjunxit Deus *ire, fructum afferre, fructumque manere*, quia *ire* fructumque afferre parum prodeſt, niſi fructus maneat: Quia ergo Legatus veſter ivit & fructum attulit, Vobis Pater incumbit pro-

 videre,

videre, ne fructus hic deperaat, ſed meneat ſtante ſententia contra Clericos impudicos, uſurarioa ac Sacerdotum filios canonicè deprompta, niſi quantùm relaxari depoſcit longa & ſecundùm Canonee ordineta pœoitentia. Qua nondum val inchoata quibusdam in Curia iſta ſupplicationibus da numero illorum dicuntur officie jam relaxata.

His dictis reſpondit Dominus Pepa: De fructu iſto, qui per Legatum noſtrum provenit, nos non ipſum laudamus, ſed Auctori omnium bonorum ſuper eo gratias egimus, qui facit mirabilia magne ſolus, nec eſt in hujusmodi mirabilibus eliquid humanæ virtuti aſcribendum, ſed ſoli DEO totum, quod bonum eſt, in humenis actibus tribuendum eſt. Et quia Divina gratie operante factus eſt iſte fructus, ipſa quoque edjuvente per nos erit aonſervandus, ut maneat. Revera in Curiam iſtam venerunt quidam de Clericis illis depoſitis, & voluerunt obtinera officia, qui etiam, ſicut fertur, mentiti ſunt à nobis diſaedentes, apud Curiam hanc diſplicuiſſe rigorem contra ipſos habitum. Sed noverunt Fratres noſtri, qui præſentes ſunt, & io quorum præſentia iidem repulſi fuerunt, quòd Legati ſententiam in eos & eorum ſimiles ratam & gratam tennimue & tenemua, neque â tenore Sacrorum Canonum in talibus recedemus. Unda ſcias tu, & per te ſciant alii in terra Tentonica, quòd mentita eſt iniquitas ſibi dicentibus illis alia quàm quæ à nobis audiſti.

Hæc idcirco nunc breviter interſarendo commemoravi, ut minùs dubitetur eſſa varas aſſertiones noſtras contre ſacrificatores illicitos & interdictos etiem ipſi Curiæ Romanæ abominabiles & ebjectos, utpote ſacrificantes non in monte Sancto, ſed in valle Gehennon, ſicut ſupra ex parta perſtrinximue, ubi conventicula eorum Poliendriis aſſimilevimus, imò ab ipſo Domino per Prophetam Jeremiam aſſimilata oſtendimus. Proinde cuſtodiente me Deo, non ego cum illis in valle ſacrificabo, ſed ipſiue gratie juvante aſcendam in montem Domini, & ſtabo, ac ſacrificabo in loco ſencto ejus. Judica me DEUS, & diſcerne cauſam meam da gente non ſancte ſacrificanta in valle ſpeciatenus delicioſa, ſed introrſus fœda & cadaveribus mortuorum plena. Et ego ſuper hac ipſa mei liberatione, atqua à genta teli diſcretiona gratias tibi acturus aſcendam in montem, vel manens in monte Sancto tuo *introibo in domum tuam in holocauſtis, & reddam* illic *tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea. Et* ſicut *locutum eſt os meum in tribulatione*; ſic *holocauſta medullata offeram tibi.* Atque ut ex ipſis madullatis hoſtiis fiat convivium pinguium medullatorum juxta prænotatum Iſaiæ vaticinium, *cum incenſo arietum offeram tibi boves cum hircis.*

Boves pingues cum hircis pinguibus juncto ſimul incenſo vel incenſu arietum, pinguium conferentur in unum convivium ſuper unum montium Patri Abrahæ præoſtenſum, quoniam ſicut Abraham credidit DEO, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, dum non aliud vel aliter vel alibi obtulit, quàm prædocuit is, cui credidit: Sic & ego credens tibi CHRISTE dicenti: *Hoc facite in meam commemorationem*, faciam devotè, quod inſtituiſti, non in mei quæſtûs vel honoris amplificationem, ſed in tui commemorationem, in tuæ videlicèt Paſſionis, Reſurrectionis & Aſcenſionis recordationem, repræſentationem & venerationem, cupiens videlicet ſimilitudini mortis, & Reſurrectionis tuæ ſimulque Aſcenſionis tali holocauſto complantari moriendo peccetis, reſurgendo in novitatem vitæ, ſurſum cor habendo, ubi tu es in dextera DEI ſedens. Hoc nimirum eſt in monte ſacrificare, atque hoc ſacrificium tunc erit acceptabile, cùm fuerit oblatum in carnis caſtitata ac mentis humilitata ſerveta in omnibus obedientie & diſciplina ſacrificatoribus juſtis ordinata, vel habita ſaltem pœnitentia peccatoribus neceſſeria. Sunt enim tam in numero juſtorum quàm & peccatorum *arietes & boves* nunc vivi offerendi, nunc immolandi & incendendi. Nam boni *arietes* duces gregum rationabilium ſiva boves rationales, da quibus taberneculum DEI portantibus vel benè triturantibus Deo cure eſt, computantur in numero Sanctorum, & quia illis vivera CHRISTUS eſt & mori lucrum, tam vita quàm mors illorum DEO reputatur acceptebile Sacrificium. Porro *hircus* non acceptatur in ſecrificio niſi cultro Sacerdotali mactatus & immolatus, quia per hircum pecus libidinoſum & fœtidum conſtat ſignificari peccatorem in paccato ſuo jam ſamoſum, qui niſi cultro pœnitentiæ ad arbitrium legitimi Sacerdotis mortificetur, vel igne multæ charitetis in holocauſtum Deo ſacrificetur, ſicut illa peccatrix, quæ quoniem dilexit multum, dimiſſa ſunt ei pecceta multe, non eſt acceptabilis in ſacrificio, dum vivit edhuc in peccato ſuo. *Hirci* tamen non offeruntur ſoli, ſed cum bubus, prout nunc dicitur: *Offeram tibi boves cum hircis*, quia publicani cum Zachæo ſua peuperibus tribuendo, & eos de mammona iniquitetis amicos ſibi faciendo, ſimul cum ipſis merentur in æterna tabernacula recipi, vel Doctoribus in area Dominice triturantibus per obedientiam & diſciplinetam commanentiam ſociati ſimul cum ipſis merentur acceptari axemplo Matthæi, qui da numaro Publicanorum numero acceſſit Apoſtolorum, factus &

Ipſo

ipſa de Publicano Apoſtolus, de birco bos, de A Teloneario Evangeliſta.

Sunt etiam atietes ac boves meli ſimiliter immolandi, quia ſicut in birco notatur fœditas libidinis: ita in ariete repugnaotia proterva & in bove cervicoſa extolleintia interdum notatur, & ideo talis aries ac talis bos non niſi occiſus & immolatus vel etiam incenſus in ſacrificio eſt acceptabilis. Ego igitur, qui nonniſi in monte cum Abraham tibi Deus meus elegi ſacrificare, ut omnino ſit ecceptabile ſacrificium meum, ſic introibo in domum tuam in holocauſtis, ut *reddam tibi vota mea, qua diſtinxerunt labia mea* bonos atietes & B boves à malis diſcernendo, atque alios vivos, alios mortuos offerendo ex numero arietum & boum, ſed bircos omnes occidendo, priusqoam eos admittam ſacrificio tuo. Qui qualiter debeant immolari, ego in memetipſo exemplum præbebo, quoniam ſacrificaturus vel etiam commuoione laica Sacrificio Sancto commuoicaturus me iplum faciam holocauſtum totum charitatis igne ſuccenſum, ita ut orem pro ſalute quoque inimicorum meorum incenſis primò in memetipſo arietibus, bubus & hircis, id eſt, omni repugnantia, omni extollentia, omni fœditate vitiorom carnis & Spiritûs abnegata, & C eorum contrariis fideliter profeſſis & initiatis, videlicet, ut repugnantiam expungat ſancta Obedientia, extollentiam ſubjectio voluntaria, quæ eſt Regina Virtutum ſancta humilitas; fœditatem verò libidinis pravæ deſtruat continentia ſiva caſtitas. Ad hæc omnia vel mala in memetipſo extinguenda vel bona exequenda & ſectanda velle mihi diu affuit, perficere autem non inveni, niſi quantum Divino auxilio adjutus fui. Ut ergo vos, qui timetis Dominum, capiatis de meo profectu exemplum,

VERSUS XVI.

Venite, & audite. Diapſalma bic interponitur, & qoarta jam pars incboatur, D in qua non jam rudes catechizat, ſed devotos juſtos & timoratos exemplo ſuo ad meliora provocat dicens: *Venite, & audite, & narrabo* vobis, *qui timetis DEUM quanta fecit animæ mea.* O vos, qui timetis DEUM, *venite, & audite, & narrabo.* Bonus ordo. *Initium* quippe *Sapientia timor Domini.* Proinda ſi DEUM timendo initium ſapientiæ nunc babetis, nolite in illo primo gradu ſubſiſtera, quooiam ſapientie, cujus nunc initium habetis, vocat vos ad atcem ſummæ perfectionis, ut ibi majora capiatis. Ideo *venite* inceſſu motum, non pedum, *& audite* interiori ſimul & exteriori aure, ut præparati per timorem Domini ſitis auditores benivoli, dociles & ettenti. *Et* tunc *narrabo* vobis, *quanta fecit anima mea* DEUS, cùm vobis timor Domini aures aperuerit, ſioe quo fruſtra clamator, quia ſermo veritatis non capit in eis, qui ſunt expertes Divini timoris. Ergo illo in cordibus humanis præcurreote atque aſpara in vias planas facienta, quia ſic via paratur DEI verbo, ego vobis timoratis, ad audiendum benè præparatis *narrabo* de Clementiſſimo Domioo, *quanta fecit anima mea,* quæ ſi vultis & ad ipſum clamatis, faciet quoque animæ veſtræ. Nam cùm ad B ipſum priùs mutus ad ſimulacra muta, prout ducebar, irem, parum vel nihil boni fecit animæ meæ. Sed ut multum boni faceret animæ meæ, primitus hoc fecit animæ meæ, quod â ſimulacris mutis nihil boni animæ meæ facientibus omnino averſus

Psal. 110.10. & Eccli. 1.16.

VERSUS XVII.

Ad ipſum ore meo clamavi. Ad ipſum videlicet vivum & verum DEUM faciente ipſo *clamavi* ad ipſum ſequendum, non aliquid ab eo, & ſub eo creatom *clamavi ore meo*, id eſt, ioterioribus meis conſono. Non eoim ſuo clamat ore, cujus vox diſſonat à ſuo corde vel operatione. At C ego *ad ipſum* conſequendum *ore meo*, interioribus meis conſono, *clamavi* clamore non ſolùm cordis valido, ſed etiam oris manifaſto & publico, qui clamor attentus erat quaſi bolocauſtum propter Orationis inceuſum. Sed ut idem bolocauſtum eſſet medullatum. *Exultavi * ſub lingua mea,* Sponſæ illi aſſimilatus, cui dicitur: *Mel & lac ſub lingua tua. Exultavi ſub lingua mea,* cùm & lingua mea Divinis laudibus ae ſanctis precibus eſſet occupata, & intrinſecus axultare ſpiritus meus in DEO ſalutari meo. *Exultavi ſub lingua mea,* dum & lingua mea quaſi calamus ſcribæ velociter ſcribentis bona verba foris ex- D primeret, & intus eructaret cor meum Verbum boonm Verbis bonis exterioribus omnino conſonum. Dico breviter: Quod in ore, boc in corde, Verbum ſcilicet benedictionis, quo DEUS & proximus benedicuntur, contra illud, quod de ſimulatoribus dicitur: *Ore ſuo benedicebant & corde ſuo maledicebant,* Item: *Labia doloſa in corde & corde locuti ſunt.* Sic dopliciter vel multipliciter loqui non eſt confiteri, quia ſi bonum voce clamas, & malum corde amas, loqueris non confiteris. Confiteri namque ſimul fateri dicimus, dum quod corde gerimus, id ipſum ore proferimus, ſive malum nobis aſſignando in confeſſiona peccatorum, ſive bonum DEO bonorum omnium largitori & auctori attribuendo in coofeſſiona laudis.

Gen. 4.11.

Psal. 61.5.

Psal. 11.3.

* *Vulgata*: exaltavi.

Tali confeſſione *ad ipſum* DEUM *Ore meo clamavi*, ſive me de malis meis accuſando, ſive ipſum de bonis ab ipſo profectis laudando. Ideo confidenter dixi DEO: *Intende deprecationem meam* pro malis removendis, *auribus percipe Orationem meam, non in labiis doloſis.* (Pſal. 16. 1.) Quia enim bonæ ſimplicitatis & nullius duplicitatis mihi conſcius fui, inde *ſub lingua mea* intus in conſcientia *exaltavi*: quia ſimpliciter bonæ voluntatis mihi conſcius fui, quâ dilexi juſtitiam & odivi iniquitatem ſive propriam ſive alienam, propterea fiducialiter dico:

VERSUS XVIII. *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus*, id eſt: *Iniquitatem ſi aſpexi*, ſi dilexi, quia quod diligimus, hoc libenter & diligenter aſpicimus, ſi, inquam, *aſpexi*, hoc eſt, dilexi ullam *iniquitatem in corde meo*, cùm ad DEUM clamarem ore meo, *non exaudiet Dominus.* Sunt, qui amant *iniquitatem* ſuam & aliorum, quod eſt perverſiſſimum: non ita ego *iniquitatem aſpexi* vel dilexi. Sunt item alii, qui damnant *iniquitatem* in aliena vita, ſed diligunt & aſpiciunt eam *in corde ſuo* ſine operibus ſuis. Non ita ego *iniqui-* C *tatem in corde meo aſpexi*, ex quo reſurrexi reſurrectione prima, ex quo frequentare cœpi Canticum iſtud Reſurrectionis, ex quo feſtivus dies illuxit iſtius dedicationis & ſanctificationis, in quo boves, arietes & hircos meos DEO ſacrificare cœpi. Nam antea fateor, dilexi & *aſpexi* hæc omnia *in corde meo*, ipſe ego bos cornupeta, ipſe aries protervus, ipſe hircus fœtidus exiſtendo, & tales mihi conſimiles diligendo ac libenter aſpiciendo. Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit à conſortio talium, & vocavit per gratiam ſuam, continuò non acquievi carni & ſanguini, ut vel iniquitatem in corde meo aſpicerem ſeu diligerem, vel in aliis quantumlibet carnaliter propinquis amarem. Non me dico ita perfectum, ut nulla cordi meo ſuggeratur iniquitas, quia inter primam & ultimam reſurrectionem pugna reſtat, in qua iniquitas memoriam diverberat ſuggeſtionibus aſſiduis etiam clauſo contra eam Sanctuario ſecreto voluntatis, quod eſt feſtivitas primæ Reſurrectionis & dedicationis tabernaculi DEO fabricati, ſed hoc ore meo dico & inde *ſub lingua mea exulto* ad gloriam Chriſti, qui eſt mihi reſurrectio & vita, quòd *iniquitatem* cordi meo ſuggeſtam non *aſpexi* diligendo, ſed deſpexi eam odiendo atque hoc facere ſemper intendo.

VERS. XIX. *Propterea* me clamantem *exaudivit DEUS, & attendit voci de-* A *precationis meæ.* Sic loquens ego Apoſtolica & primitiva Eccleſia ſive pſallens ego pœnitens exemplum do vobis auditoribus, ut & vos ita faciatis, quomodo me feciſſe aut facere auditis, hoc ſcientes & meo exemplo cognoſcentes, quòd non ante meritum laboris expetendum eſt præmium conſolationis & quietis. Niſi enim priùs euntes eatis, & lacrymarum ſeu laborum ſemina mittatis, non eſt, unde manipulos exultationis metatis, & niſi priùs hircos veſtros per caſtitatem Deo immoletis, niſi arietinam repugnantiam & bovinam cervicoſitatem trucidetis, non eſt, un- B de *ſub lingua veſtra exultetis*, quia peculiares moras in vobiſmetipſis aſpiciendo & diligendo malam conſcientiam habetis: & inde licèt clametis clamor veſter non eſt acceptabilis, niſi primò loquatur quiſque veſtrûm in tribulatione & in cordis contritione, ſicut & os meum locutum eſt in tribulatione, hoc ſcilicet: *Holocauſta medullata offeram tibi: Offeram tibi boves cum hircis.* Ita primo locutum eſt os meum in tribulatione DEO ipſam tribulationem propter hoc ipſum (ſicut credo:) immittente, ut ſic loquerer, & ſic agerem, vota ſcilicet vovendo & ſolvendo ipſum placarem criminibus abnegatis. At poſtea validius *ad ipſum ore* C *meo clamavi* pro impetrandis virtutibus, & clamor meus non eſt repulſus, quia fuit ordinatus, & in Canticum Reſurrectionis formatus. Quia ergo tanta fecit animæ meæ DEUS, non propria mea virtus, mihi abſit gloriari niſi in ipſo, qui mihi eſt Reſurrectio & vita, cui & gratias agens dico:

VERS. XX. *Benedictus DEUS, qui non amovit orationem meam & miſericordiam ſuam à me.*

Benedicant eum omnes Angeli & Sancti D ejus. Benedicant eum cœli & terra, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Benedicat eum anima mea, & omnia quæ intra me ſunt, *qui non amovit* orationem meam à ſe, & miſericordiam ſuam à me. *Non amovit orationem meam*, quia dedit perſeverantiam ad ſe clamandi, nec *miſericordiam ſuam* longè fecit abeſſe precibus meis, quibus crebrò aſſiduatis & diu continuatis non defuit clementia exauditionis. Expertus in hoc ſum, quòd *omnis, qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur*, (Matth. 7. 8.) ſi tamen perſeveraverit petens, quærens & pulſans ad oſtium amici quieſcentis, qui tandem ſurgit ac pulſanti aperit & poſtulata concedit, etiamſi talis, qui perſeveranter pulſat, qualem ſermo Evangelicus deſcribit dicens:

Et

Luc. 11. 8. *Et ille, ſi perſeveraverit pulſans, etſi non eò, quòd amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi panes, quotquot habet neceſſarios.* Perſeverenter itaque orare & efficaciter impetrare ſimul ſibi ſunt ita indiſſolubiliter connexe, ut quæ DEUS conjunxit, homo ſeperare non poſſit. Si ergo non tepes in oratione, certus eſto de certa exauditione. DEUS enim, *qui non amovit orationem meam à ſe & miſericordiam ſuam à me*, tibi faciet ſimiliter. Etiamſi differtur, non aufertur, quod inſtanter petitur fide non hæſitante in corde, quæ ſi per dilectionem, ne ſit mortue, vivificatur & inflammatur, etiam tacente lingua deſiderium ejus pro clamore valido reputatur. Sic *deſiderium pauperum exaudivit Dominus*, quia ipſum juſtitiæ B ac virtutum reliquarum conſtans & perſeverans deſiderium coram DEO eſt oratio, quæ Psal. 10. 17. A tunc non amovetur à DEO, cùm non tepeſcit coram ipſo, & huic tali orationi prope eſt miſericordie Divina, neque ullatenus amovebitur ab illa. *Benedictus* ergo *DEUS, qui non amovit* deprecationem ſive *orationem meam & miſericordiam ſuam à me.* Benedictus DEUS Pater, qui orationem meam ſuſcepit. Benedictus DEUS Filius, Reſurrectio & vita mea, quo mediante oratio mea pervenit ad Patrem. Benedictus DEUS Spiritus Sanctus ipſa DEI Patris & Filii miſericordia, quæ non eſt à me orante amota. *Gloria* & benedictio *Patri & Filio & Spiritui Sancto*, Uni ac Trino DEO, cujus eſt opus prime Reſurrectio animarum & ſecunda corporum, qua peracta ſempiterna reſuſcitatorum ſequitur jubilatio, ad quam provocamur hoc præſenti Cantico.

Fiat, Fiat. Amen, Amen.

PSALMUS LXVI.

DEUS miſereatur noſtri, & benedicat nobis &c. &c.

Et iſte Pſalmus ut præcedens fundementum ſuæ materiæ habet in littera legis, ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: *Loquere Aaron & Filiis ejus: Sic benedicetis filiis Iſrael, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te. Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi,*
Num. 6. 23. & ſeqq. *& miſereatur tui. Convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem. Invocabunt nomen meum ſuper Filios Iſrael, & ego benedicam eis.* Quod hic Pater Dominus loquens Moyſi ſub velamine litteræ ejus abſcondit, hoc Filius ejus verus Nazaræus Sanctificato capite jam reſurrectionis indutus mutatoriis glorioſa claritate revelavit. Dixit enim diſcipulis ſuis: *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti.* Quæ enim alia præter hanc benedictio eſt, qua benedicat Sacerdos ille Sanctus Filiis Iſrael? *Benedicat*, inquit, *tibi Dominus*, ſubauditur: Pater. *Oſtendat faciem ſuam tibi Dominus*, ſubauditur: Filius. *Convertat vultum ſuum ad te Dominus*, ſubauditur: *Spiritus Sanctus.* Ita planè Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus Sanctus. Quid hoc pulchrius, quid jucundius? Ecce hîc in antiquiſſima lege novæ gratiæ lucem videmus nominis Sanctæ Trinitatis, quam odit Judæus, quam diſſipat Hæreticus Arius, quam confundit Sabellius. Hinc in antiquo legis libro amabiliter conjunctam, clarè diſtinctam cognoſcimus.

Et nota ſingularum enuntiationum pulchritudinem: *Dominus*, inquit, ſcilicet *Pater benedicat tibi*, quod eſt bona dare: *& cuſtodiat te*, quod eſt à malis liberare: *Dominus* Filius *oſtendat faciem ſuam tibi*, quod eſt bona dare: *& miſereatur tui*, quod eſt à malis liberare. *Dominus* Spiritus Sanctus *convertat vultum ſuum ad te*, quod eſt bona dare: *& det tibi pacem*; quod eſt à malis C liberare. Nam hic geminus eſt Divinæ benedictionis fructus, ut bonis repleamur, & malis careamus, ut ſignati hoc nomine Trinitatis hîc in præſenti peccatorum remiſſionem, & quodlibet diviſivæ gratiæ donum percipiamus, & in futuro pœnis inferni corporum quoque corruptione penitus exuamur, quod in gloria reſurrectionis futurum ſpectamus. *Invocabunt*, inquit, *nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis*: Quia dixerat Aaron & filiis ſuis: *Sic benedicetis filiis Iſrael.* Ne quis putaret benedictionem eſſe hominis vel ab homine quemquam benedici, definivit quod dixerat: *Invocabunt*, inquiens, *no-* D *men meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.* Nemo ergo de auctoritate glorietur hominis, ut verbi gratia dicat quiſque noſtrûm: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego verò CHRISTI. *Numquid*, ait Apoſtolus, *Paulus crucifixus eſt pro Vobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* 1. Cor. 1. 13. Igitur quocunque invocante nomen Domini ſuper nos, ſolus, qui benedicit, ipſe eſt Dominus DEUS Unus Pater & Filius, & Spiritus Sanctus, cui & cum Pſalmiſta in præſentis loci ſenſu dicimus: *Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus.*

Non debet à memoria noſtra excidere ſæpè dictus certator, qui in iſto medio Pſalmorum quinqua-

quinquagenario agonizat, pugnans videlicet inter ſpem & metum, ſperans vincere ac timens vinci; ſperans vincere conſentiendo mente legi DEI auxilio ipſius DEI, & timens vinci à lege membrorum, cùm ſit anceps periculum, in quo aſſiduè orandum & clamandum eſt. Licèt ergo nihil de labore certaminis vel de ſpe victoriæ in littera evidenter ſonare videatur, tamen omnino commodum atque fructuoſum eſt volente & conſentiente totius Pſalmi ſenſu eò nos intendere, ut in timore cadendi & ſpe triumphandi pſallamus, & dicamus: *DEUS miſereatur noſtri*, ſcilicet ſecundùm depreſſionem motuum carnalium, id eſt, vitiorum: *Et benedicat nobis* ſecundùm profectum motuum ſpiritualium, id eſt, virtutum: *Illuminet vultum ſuum ſuper nos*, id eſt, dat nobis cognitionem Filii ſui, qui idcirco *vultus* ejus dicitur, quia cognoſcitur ex ipſo quemadmodum quis ex vultu ſuo. Hanc miſericordiam vel miſerationem optantes omnibus, qui invocant nomen ejus, deinde ſubjungimus: *Confiteantur tibi populi Deus &c.* Hæc de ſæpè dicti certatoris agonia nunc dicta ſufficiant, quæ priùs quàm latius explananda ingrediamur, adhuc veluti ſtantes in limine introſpiciamus, & in ſua membra Pſalmum hunc, verbis compendioſum, ſenſu copioſum diſtinguemus, qui poſt Canticum Reſurrectionis aptà continet deſideria benedictionis. Habet autem hunc Titulum:

VERS. I. *In finem in hymnis Pſalmus Cantici David.*

Qui Titulus jam ſæpiùs expoſitus non eſt iteratò exponendus, hoc tamen cautè animadverſo, quòd hic Pſalmus congruit David, id eſt, cuilibet verè pœnitenti & *In finem* CHRISTUM tendenti. Primò autem petit à Domino benedici, ut Salvatoris, in quo benedicendæ ſunt omnes tribus terræ, habeatur notitia ſalutaris. Deinde ſecunda parte intentionem ſuam aperit petens, ut ei omnes confiteantur, qui & in hac vita dirigit, & in futuro judicabit, ibi: *Confiteantur tibi populi* DEUS. Tertia parte repetens eundem verſi- D culum: *Confiteantur tibi populi* DEUS, addit de *fructu terra*, quo de terra orto per hunc ipſum benedictum fructum ventris Virginei rogat ſecundò ac tertiò benedici. Hanc ergo benedictionem prophetans oret, & orans prophetat ſic pſallendo:

VERS. II. *DEUS miſereatur noſtri* peccata relaxando, ac miſeriam, quæ peccati pœna eſt, lævigando vel amovando, prout expedit noſtræ utilitati & ſaluti. *Et benedicat nobis* dando gratiam plenam univerſaliter toti Eccleſiæ, ſicut gratiam plenam ſingulariter dedit uni perſonæ, ſcilicet Virgini Ma-

Luc. 1. 28. riæ, cui dictum eſt ab Angelo: *Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui*, de quo fructu in ſequentibus dicitur: *Terra dedit fructum ſuum.* Ne itaque nos infructuoſi maneamus: DEUS *miſereatur noſtri*, ùt dictum eſt, *Et benedicat nobis* dando fertilitatem fidei & boni operis. Nam quod maledictio DEI fertilitatem auferat, illud eſt pro exemplo, ubi dictum eſt homini peccanti: *Maledicta terra in* Gen. 3. 17. *opere tuo, cùm operatus fueris eam, non dabit fructus ſuos.* Item quòd benedictio DEI fœcunditatem conferat, inde patet, quia benedicens DEUS primis hominibus & deinde filiis Noë dixit: *Creſcite, & multiplicamini, & re-* Gen. 9. 1. B *plete terram.* DEUS ergo *Miſereatur noſtri* auferendo omniam ſterilitatem: *& benedicat nobis* conferendo utilem fœcunditatem.

Aliter: Eſt benedictio, qua DEUS benedicit in ſola miſericordia: & eſt benedictio, qua benedicit quandoque in ira & quandoque in miſericordia, quæ & communis eſt bonis & malis, videlicet in largitate bonorum temporalium: quia ſi hæc ſolis bonis daret, putaret malus propter hæc DEUM colendum. Quod ſi ſolis malis, timeret infirmus ad DEUM converti, & ſic bonis talibus privari. Ergo dat bonis, ut conſolentur & inde ſuſtenten- C tur: dat etiam malis, ut diſcant boni quærere alia, non communia cum iſtis malis. Item tollit ea bonis, ut eorum probetur fortitudo & exerceatur patientia: ſicut patet in Beato Job, qui dixit: *Dominus dedit, Dominus abſtulit: Sicut* Job 1. 21. *Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.* Tollit ea & malis, ne infirmus converti ad eum timeat propter illa ſervanda, quæ vidit ſervari non poſſe nec à malis nec à bonis, quamquam illi differenter ea perdant. Mali enim cùm ſpoliantur domo ſuâ rebus evacuatâ, in vacua torquentur conſcientia. Boni verò cùm amiſerint hæc exteriora, gaudent intus in ſua conſcientia, ubi exemplo formicarum collegerunt æſtate, unde gaudeant in hyemali frigore. Sic Beatus Job velut ſapiens for- D mica hyeme adverſitatis commemorat ſibi ad conſolationem plura opera pietatis facta in tempore proſperitatis. *Oculus*, inquit, *fui cæco, &* Job. 29. 15. *pes claudo. Oſtium meum viatori patuit: ſi co-* Job. 31. 16. 17. & 32. *medi buccellam meam ſolus: ſi negavi pauperibus, quod volebant, & oculos viduæ expectare feci.* Sic apud bonos etiam paupertas eſt quodammodo ſecura, & apud impios copia eſt anxia, & tam copia quàm inopia ipſis eſt noxia: quia & copiâ corrumpuntur & inopiâ franguntur. In ira ergo & non in miſericordia tales benedicuntur benedictione illa communi bonis communibus ditati, & ſpecialibus bonorum ſpiritualium donis privati. Sic benedi-

ctus

ctus eſt Eſau guloſus & invidioſus in pinguedine terræ atque in rore cœli deſuper iraſcente illi *Malach. 1, 2. & 3.* Deo juxta illud ipſius dictum: *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Et propterea in ejus benedictione penitus nihil ſonat de illis bonis, quæ præparata ſunt electis. Cùm enim ei dicitur: *In pinguedine terræ & in rore cœli deſuper erit benedictio tua*, ſolis his verbis temporalis felicitas notatur, qua idem Eſau & ejus poſteritas copiosè abundaſſe legitur, in pinguedine terræ ac cœli bona temperie benedictione Patris Iſaac illum proſequente, ac Deo effectum benedictionis tribuente, quamvis eum non dilexerit, ſed odio habuerit, ac proinde non de miſericordia, ſed de ira talis benedictio fuit, quatenus dum talibus beneficiis eſſet ingratus, plus adhoc fieret dignus odio in aperto, quàm fuiſſet in utero.

Porrò Jacob, qoem dilexit Dominus, non in ira ſed in magna miſericordia legitur benedictus *Gen. 27. 27.* dicente ad illum patre ſuo: *Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Quibus in verbis nomine boni odoris ad ſimilitudinem agri pleni à Domino benedicti notatur plenitudo miſericordiſſimæ benedictionis in bonis æternaliter permanſuris. Quis denique ager eſt adeo bene- *Pſal. 44. 3.* dictus, niſi ille *ſpecioſus forma præ filiis hominum*, quem propterea *benedixit Deus in æternum*, ut fructus benedictionis ejus maneat in æternum redundante illi ſemper copia æternalium bonorum, quæ in illo tanquam in agro pleno dum ſemper metuntur, nunquam minuuntur. De hoc agro meſſuerat inſignis Martyr Laurentius eas divitias, de quibus ad Deciom loquitur. Cùm enim Decius theſauros C Eccleſiæ ab eo perquireret, ille intento digito in pauperes Chriſti, quos aggregaverat, quoque ſpiritualibus bonis ditatos agnoverat, ſic ait: Iſti ſunt theſauri æterni, qui non veteraſcunt nec minuuntur, qui in ſingulis diſperguntur & in omnibus inveniuntur. Et quia odor quoque agri pleni Beato Martyri huic non defuit: *Ego*, inquit, *me obtuli ſacrificium Deo in odorem ſuavitatis.* Congruè itaque in verbis præmiſſis Iſaac filium Deo dilectum benedicentis intelligitur largitio æternæ felicitatis in bonis permanſuris in æternum. Verùm ne temporalium quoque bonorum deeſſet illi ſob- *Gen. 27. 28. & 29.* ſidium, additur adhuc: *Det tibi Deus de rore cœli & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini: Et ſerviant tibi populi, & adorent te tribus: eſto Dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ: qui maledixerit tibi, ſit ille* D *maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.* In benedictione fratris odioſi nulla eſt mentio abundantiæ vel plenitudinis, cùm ei dicitur: *In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua*, quia ſemper avarus eget, & dum avaritia neque copia neque inopia minuitur, avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Etſi ergo divites plerumque inveniantur, quibus Deus iraſcitur, tamen quia fallaces eorum divitiæ indigentiam non tollunt ſicut promittunt, ſemper in egeſtate ſunt, qui falſas divitias amant, & ideo fructus non capiunt ex eis. Illi autem, quos Deus cognoſcit in benedictionibus ſuis conſervando illis miſericordiam ſuam, non ſolùm diteſcunt in ſpiritualibus, verùm etiam rectè utendo iſtis tempora- A libus, parcè ſive largè ſibi diſtributis, fructus æternos capiunt ex eis, dum ſic tranſeunt per bona temporalia, ut non amittant æterna. Quòd totum in illis operatur benedictio Divina, quando ipſam benedictionem & præveniens miſericordia præordinat & ſubſequens conſervat. Proinde in primo hujus Pſalmi verſiculo & præveniens benedictionem petitur miſericordia, deinde ipſa benedictio atque denuo iterum quæritur miſericordia, ipſam videlicet benedictionem conſervatura.

Et notandum, quòd in fine præcedentis Pſalmi Deus ab homine benedicitur, ubi dicitur: *Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam & miſericordiam ſuam à me.* Hic autem benedictio Dei ſuper homines optatur, dum tertiò dicitur: *Benedicat nobis*, vel *nos Deus*, & miſericordia, quæ ibi B dicitur non eſſe amota, hic requiritur quaſi adhuc remota. Ex quo datur intelligi benedictionem geminam homini eſſe neceſſariam, ut videlicet benedicendo & laudando Deum ſuper omnia benedictum viciſſim benedici mereatur ab eo, non quòd illi, ſed nobis proſit utraque benedictio. Item cùm adeſſe perſentitur miſericordia Divina, ut amplius adſit precibus, eſt jugiter invocanda. Oremus igitur, & dicamus: *DEUS miſereatur noſtri*, ut miſertus eſt Jacob ſui dilecti, priusquam aliquid boni ageret. Deinde *benedicat* nobis dictante miſericordiâ, ut benedictio nobis fiat fructuoſa, ſicut eſt fructus agri pleni, quem benedixit Dominus. Et ne depereat vel decreſcat, ſed magis ac magis incrementum feliciſſimi profectus capiat, iterum *Deus miſereatur noſtri*, ut miſericordia, quæ nos prævenit, ut benediceremur, ſubſequatur etiam, ne benedictionis fructum vel perdamus vel minùs plenè, quàm oportet, capiamus. Nolumus illam benedictionem, quam prævenit ira, quamque ſubſequitur major ira, ſicut in Saulis unctione apparet, quem Dominus Regem conſtituit in ira ſua, & abſtulit in indignatione ſua, ſicut ipſe in Oſea Propheta conteſtatur dicens: *Dabo eis Regem in furore meo, & auferam in in-* *Oſee, 13. 11.* *dignatione mea.* Quia enim populus Iſrael indiſciplinatè Regem petendo Judicem legitimum Samuelem, & in ipſo Judicis auctorem Dominum projecerunt, ſicut ipſe ait: *Non enim te ab-* *1. Reg. 8. 7.* *jecerunt ſed me*, juſto judicio in ira datus, & in ira legitur ablatus iſte Rex iniquè poſtulatus. Et ira quidem dantis eum Dei non fuit manifeſta, quia legitur idem Rex electus & bonus, atque ipſo ejus ordinatore conteſtante à Domino electus. *Videtis*, inquit, *quem elegit Dominus.* Iſta ergo talis *1. Reg 10, 24.* electio, & in regnum promotio per unctionem Propheticam nonne fuit quædam benedictio? ſed quòd eſſet in furore Domini, per hoc innuitur, quia non de cornu ſicut David, ſed de lenticula fuit unctus. Lenticula vaſculum erat olearium quadrangulum in latere apertum à liniendo dictum. Cornu verò plenum oleo, de quo per eundem Propheram fuit unctus David, longè ampliorem continens abundantiam, conſtantem ac perſeveraturam in David ſignabat Regalem pariter ac Prophetalem gratiam. Nam directus eſt Spiritus Domini in David à die illa, & in reliquum. Ex quo patet præveniente miſericordia illum fuiſſe unctum ſive benedictum, videlicet cùm ungeretur oleo viſibili, pinguedo inviſibilis

à radice ſe ſe diffudit in ramos bonæ arboris. A radice, inquam, id eſt, ab eo, qui dicit : *Ego ſum genus & radix David.* (Apoc. 22. 16.) Nam qui poſtea per novam carnis nativitatem factus eſt genus David, ipſe jam per antiquam Divinitatis naturam erat radix David, S. Spiritûs verum oleum veramque pinguedinem, totius benedictionis fontalem virtutem ſubminiſtrans, unde floreret, fronderet, fructumque faceret, ſuper quo fructu confiteri poſſunt omnes populi, quia *terra dedit fructum ſuum, fructum* bonum, *fructum* benedictum. Nam de ipſo natus eſt ille benedictus fructus ventris Virginei, in quo benedicendæ ſunt omnes gentes. Propter quod ſicut in præſenti Pſalmo habemus, *in omnibus gentibus* jam *ſalutare Dei* cognoſcitur, quia de omnibus gentibus aliqui ſalvantur, de quibus & dicitur: *Lætentur & exultent gentes.*

Nonne igitur Patriarchæ David benedictio ſive unctio in Dei miſericordia præordinata fuit, ex qua tantus fructus provenit? Sic & nos optamus benedici, cùm dicimus: *Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis.* O quàm multi hoc in tempore per furorem Domini electi ſicut Saul, cùm ſint electi & boni ad miniſterium furoris Domini contra indiſciplinatos populos, cùm benedicuntur & oleo viſibili vel in Reges vel in Pontifices aut Sacerdotes perunguntur de oleo inviſibili, de pinguedine videlicet Spiritûs Sancti vel nihil vel parum accipiendo, ex fructibus tandem ſuis cognoſcuntur, quàm ſint malæ arbores & illi valde conſimiles, de quo legitur: (1. Reg. 13. 1.) *Filius unius anni erat Saul, & duobus annis regnavit.* Sic enim erat innocens, quando regnare cœpit, ſicut filius unius anni eſt, & in eadem innocentia duobus annis regnâſſe dicitur. Arbor magna & fertilis valde citò inveteravit, quæ tantùm duobus annis fructificandi gratiam retinens ſtatim corruptâ radice frondium venuſtatem ſimul & fructuum honorem perdidit. Qualis putas vermis intrinſecùs radicum ejus momordit? Utique vermis ſuperbiæ, quo & ille vitiatus computreſcere potuit, de quo in Ezechiele dicit verbum Domini: (Ezech. 31. 3. 10. & 11.) *Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano pulcher ramis & frondibus nemoroſis, excelſusque altitudine, & inter condenſas frondes elevatum eſt cacumen ejus &c. Pro eo, quod ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummitatem ſuam virentem atque condenſam, & elevatum eſt cor ejus in altitudine ſua, tradidi eum in manu fortiſſimi gentium.* Planè & de iſto veraciter dicas, quia pro eo, quod elevatum eſt cor ejus multitudine ſua, tradidit eum Deus in manu fortiſſimi gentium. Nam Spiritus Domini receſſit ab eo, & exagitabat eum Spiritus nequam à Domino. Grandis pœna Regis, grandis confuſio populi, qui contra Dei voluntatem Regem poſtulavit. Etſi cætera non deſint exempla judicii & veritatis, vel hoc ſolum pro teſtimonio ſufficere poſſit, quòd nunquam ad bonum ſtatûs ſui finem perveniat, omnis plantatio, quam non plantavit Pater cœleſtis, quod omnis ordinatio domûs Domini, quæ inconſulta voluntate ejus per voluntatem hominum facta eſt, inordinationis pœnas datura ſit. Hujus opprobrii maculam ſubſequens abſtulit regnum David ordinatum per voluntatem & per

A manum Dei, quemadmodum & Samuel ſuperius teſtificando dicit: *Quæſivit ſibi Dominus virum juxta cor ſuum, & præcepit ei Dominus, ut eſſet Dux ſuper populum ſuum.* (1. Reg. 13. 14.) Quod profectò cùm dicit, ex propoſito datur intelligi, quòd nunquam Saulem Dominus juxta cor ſuum quæſierit. Ac proin cùm dicitur: *Quia erat Saul electus, & bonus, & non erat vir de filiis Iſraël melior illo,* (1. Reg. 9. 2.) utique ſubaudiendum eſt: non juxta cor Domini, ſed juxta cor populi. Sequitur etenim: *Ab humero & ſurſum eminebat ſuper univerſum populum.* Quô videlicet dicto brutum percutit vulgi judicium, eò quòd ſtaturæ, non meritis faſces adſcribat vel gloriam dignitatum.

B Quæ ſtultitia noſtro tempore in electionibus Epiſcoporum cæterorumque ſpiritalium Prælatorum quotienscunque admittitur, ut videlicet in eligendis talibus caro & ſanguis, quæ regnum Dei non poſſidebunt, potiùs quam virtus morum bonorum, quibus intratur in regnum cœlorum, conſideretur. Ex hac enormitate multa perditio animarum conſequitur, dum non paſtoribus per oſtium, verùm latronibus aliunde intrantibus, grex Domini committitur. *Qui* enim *non intrat per oſtium*, quod eſt Chriſtus, *ille fur eſt, & latro.* (Joan. 10. 1.) Item: *Fur non venit, niſi ut furetur & mactet, & perdat.* Furetur videlicet vel temporales vel ſpiritales Eccleſiarum divitias in ſuos quæſtus vertendo. Mactet corpora in hoc furto ſibi reſiſtentium, perdat verò animas conſentientium. C Tales cùm ſolenni benedictione vel unctione promoventur, quaſi de lenticula uncti cum Saule in ira Domini benedicuntur, neque iſtis convenit cantare: *Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis* ante ſuam conſecrationem, quam non prævenit miſericordia Dei, ſed ira, quia non ſunt electi, vel quæſiti ſecundùm cor Dei, ſed ſecundùm cor populi, quæ ſua ſunt quærentis, non quæ Jeſu Chriſti.

Porrò qui ſicut David eliguntur & inveniuntur ſecundùm cor Dei, quemadmodum loquitur ipſe Deus: *Inveni David ſecundùm cor meum,* (1. Reg. 13. 14.) congruè pſallentes dicunt & dicere poſſunt: *Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis,* **illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri,** D eò quòd miſericordia Dei præveniente ac ſubſequente in eorum benedictione oleum conſecratum ſuper illos effuſum non dubitatur de illo cornu ſalutis unde aliàs canitur: *Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ, & erexit cornu ſalutis nobis in domo David pueri ſui.* (Luc. 1. 68. & 69.) Cùm ergo fiant quædam benedictiones in ira, vel etiam in dolo, ſicut in Eſau & Saule oſtenſum eſt, & ſicut aliàs dicitur: *Verumtamen propter dolos poſuiſti eis,* (Pſal. 72. 18.) videlicet divitias & honores, in quibus *dejeciſti eos, dum allevarentur,* non ſunt appetendæ hujuſmodi promotiones in ira vel in dolo à Deo tolerandæ, ac tandem in ſola ira diſtrictiſſimè judicandæ, ut patet in Saule per iram Dei exaltato & per iram projecto, per iram di-

tato

tato ac purpurato, per iram denudato ac ſpoliato, in monte Gelboë. Quod plangens David ſecundùm cor Dei electus, & in miſericordia ipſius benedictus: *Montes*, inquit, 2. Reg. 1. 21. *Gelboë nec ros, nec pluvia veniat ſuper vos*, videlicet, ut ipſa montis ariditas perpetua & permanens poſteris ſit neceſſariæ rei documentum, ut ſemper præ oculis habeant, unde commoneantur futuri Reges cæterique Prælati cavere ſuperbiæ vitium, propter quod in monte Gelboë Saul occiſus ac denudato cadavere inhoneſtatus, hoſtium viſibilium & inviſibilium præda factus eſt. Nonne iſte totiens in ira ſive in dolo benedictus eſt, quotiens electus & bonus, eò quòd non eſſet vir melior illo in Iſraël, prædicatus eſt? Sic multotiens Pſal. 10. 3. *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ & iniquus benedicitur*, quando ira Dei ſuper eum theſaurizatur, & ſub ſpecie benedictionis maledictio in eum congeritur. Ne itaque ſic per iram Dei benedicamur, vel potiùs maledicamur, *Deus miſereatur noſtri*, non tantùm in via copioſè diſponens viaticum auxilium, ſed *In finem*, id eſt, in Chriſtum pſallentibus, prout habet titulus, conſervans finale præmium, quod eſt *pro victoria* in miſericordia & in miſerationibus coronari, & in regnum ſempiternum exaltati. Hac miſericordia nobis præordinata in ſecreto Divini conſilii *benedicat nobis Deus* ad effectus bonos exhibendos, ut cæteri videant opera noſtra bona & glorificent atque benedicant Patrem, qui in cœlis & etiam in nobis eſt, quia de terrenis cœleſtes facit, quos in miſericordia ſua ſic benedicit, ut ipſe in eis ac per eos benedicatur.

Atque ut hoc manifeſtè fiat evidens, quòd ipſe Pater in Spiritu ſuo per nos in nobis ac nobiſcum bene operante facit nos veraciter clamare ad Rom. 8. 15. ſe: *Abba Pater* tanquam dilectos filios, *illuminet* ipſe *vultum ſuum*, id eſt, filium ſuum naturalem *ſuper nos* filios adoptivos, qui cùm ſit Sol juſtitiæ, ſuper nos lucendo faciat nos quoque fulgidos in ſplendore juſtitiæ, ut verbis & operibus virtutes annuntiemus ejus, qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen ſuum.

Aliter: *Illuminet vultum ſuum ſuper nos*, id eſt, imaginem ſuam non inferiori noſtro, quod eſt caro, ſed ſuperiori noſtro quod eſt mens, Creatoris gratiæ opere impreſſam, ſed peccato & miſeria oppreſſam, Salvatricis gratiæ ope ita reformet, ut faciat imago in ſuo corpore, quod facit forma Divini *vultus*, æterna videlicet ſapientia in ſuo ſibi unito corpore. Illa enim ſuum corpus non ſolùm illud de Virgine aſſumptum, ſed & illud de membris Eccleſiæ omnibus compactum benè regendo illuſtrat, ita ut illud ſpeciale ſuum veluti ſolare corpus igne Divinitatis plenum ineffabiliter fulgeat in ſe, ac radios juſtitiæ, virtutis & beatitudinis in corpus illud univerſale totius Eccleſiæ pro menſura cujuſque membri diffundat. Hanc formam, hunc vultum ſuper ejuſdem formæ ſeu vultûs imaginem, ſcilicet noſtræ mentis rationem veluti ſigillum quoddam Regale imprimendo ipſe ſibi adeo conformet, ut, ſicut dictum eſt, faciat imago hæc in corpore ſuo, quod forma ipſa facit in ſuo, non tamen ſua, ſed ipſius formæ virtute mirabilia hæc in ſua imagine operante, ut ſicut ipſa forma imaginis attingit à fine uſque ad finem fortiter & diſponit omnia ſvaviter, ſic & ipſa imago à ſuo corpore, fortiter contra mala, ſuaviter in bonis diſpoſito, attingat fortiter & diſponat ſuaviter ſibi omnia commiſſa incipiens ab interioribus, ut omnis gloria ejus ab intus procedat foras, & pertingens fortiſſima ſuavitate ac ſuaviſſima fortitudine uſque ad exteriora ſe contingentia ſapienter diſponenda.

Ne autem gratiæ, ſeu gloriæ hujus finis imperfectus reprehenſibile faciat totum antecedens opus, ipſe Deus Pater, qui præveniendo nos miſericordia ſua in benedictionibus dulcedinis fecit & facit nos florere virtutibus fructuoſis, denuò *miſereatur noſtri* ſubſequente miſeratione dando virtutem perſeverantiæ uſque in finem: quoniam qui *perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Mat. 10. 22. Petimus quidem nos *illuminari*; ſed ne vel in Judæa ſola, vel in qualibet ſingulari ſecta lumen noſtrum ſub modio ſuperſtitionis cujusque vel ſub lecto deſidiæ aut laſciviæ abſcondatur, immò ſit ſuper candelabrum, ut qui ingrediuntur de omni terra, de omnibus gentibus, lumen videant, petimus,

VERS. III. *Ut in* tota *terra*, id eſt, in omnibus gentibus *cognoſcamus viam tuam*, qua rectè incedendo ad te veniamus, & quia ipſa via *ſalutare* tuum eſt, in ipſo æternaliter ſalvi maneamus. Repentina hìc de tertia perſona tranſitio ad ſecundam, ut de Deo loquens non dicat: *Viam ſuam*, vel *Salutare ſuum*, ſed *tuam*, & *tuum*, vehementiam notat fortiter orantis, & gratiam Dei ſe inter medias preces oranti præſentantis. Ita & Sponſa in Canticis Canticorum cùm quaſi abſente Sponſo loquens diceret: *Oſculetur me oſculo oris ſui*, Cant. 1. 1. repente ad ſecundam Perſonam tranſiens adjecit: *Quia meliora ſunt ubera tua vino*. Et hìc ſimiliter fortis cum Deo luctator, ut quaſi alter Jacob gratiam benedictionis beatæ illi precibus & fletibus extorqueret, quoniam & ille flevit & rogavit quoadusque ſic luctando benedictionem ſuique laborioſi nominis immutationem obtinuit, ut non ultra Jacob ſed Iſraël vocaretur, & quaſi vir videns Deum de illuminatione Divini ſuper ſe vultûs in Domino gloriaretur, non ſolùm de abſente Deo, quaſi longinquus invocator præmiſit: *Deus miſereatur noſtri &c.* ſed etiam quaſi præſens luctator Deum ſibi præſentem ſtringit quodammodo ſic dicens ad ipſum: *Ut cognoſcamus in terra viam tuam*. In qua *terra? In omnibus gentibus.* Quam *viam tuam? Salutare tuum*; ne videlicet promiſſio Abrahæ

facta & ſemini ejus de benedicendis omnibus A gentibus ullo modo caſſetur, ſed ſalvato electorum numero de omoibus gentibus verax tu &
Pſal 50. 6. juſtificatus appareas in ſermonibus tuis, *& vincas, cùm judicaris.* Vincas & convincas omnes
Pſal. 115. 11. homines eſſe mendaces juxta illud: *Omnis homo mendax*: te autem in tuis promiſſionibus de benedicendis gentibus omnibus eſſe veracem ſemperque victorioſum, ne in verbis tuis ullum prorſus inveniatur mendacium, quamquam peccatis hominum & injuriis nimis irritatus promiſſa tua mutare potuiſſes, niſi tu verax, imò veritas
Pſal. 50. 8. immutabilis eſſes. *Ecce enim veritatem dilexiſti*, & gentibus quamvis non promerentibus promiſſam benedictionem largitus es. Quod ita creditum vel ſperatum non ſufficit ad noſtram conſolationem, qui dolemus naturales ramos, Ju- B dæos ſcilicet abſciſſos, niſi oculis noſtris in evidentia manifeſta videamus, & *cognoſcamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus ſalutare tuum.* Peccator Judæus in perfidia ſua obſtinatus videbit & invidebit. Videbit & iraſcetur ſuper iſta ſalute gentium: Nos autem Apoſtoli & Apoſtolici viri videamus & *cognoſcamus*, id eſt, diligamus. Nam *cognoſcere* interdum pro dili-
Joan. 10. 27. gere ponitur ut ibi: *Oves meæ vocem meam audient, & ego Dominus agnoſco eas.* Item: *Et cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ*, id eſt: meas oves diligo, & illæ me diligunt. Nos igitur *cognoſcamus* & diligamus *in terra viam tuam, in omnibus gentibus ſalutare tuum.* Noo ſtemus foris cum fratre ſeniore invido & irato de fratre, qui perierat, ſed intremus, & in illa C ſymphonia delectemur, quam grandis ille chorus cecinit, qui ut de die in diem grandior factus multiplicetur *in finem*, id eſt, in conſummationem, nos oramus, & dicimus:

VERS. IV. *Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.*

Confiteantur tibi primò peccata ſua dicente
Luc. 15. 21. unoquoque: *Pater peccavi in cælum & coram te.* Deinde ut clara fiat ſymphonia, *confiteantur tibi* aſſiduis, imò continuis laudibus, quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia tua. Ordo bonus: quia enim corde creditur ad juſtitiam, deinde ore confeſſio fit ad ſalutem, nos corde credendo, ut in priori parte Pſalmi hujus proſecuti ſumus, primò *cognoſcamus in* D *terra viam tuam, in omnibus gentibus ſalutare tuum.* Deinde, ut in hac ſecunda parte informamur, *confiteantur tibi populi Deus* & peccata ſua & laudem tuam. Nec hoc tantùm faciat unius terræ populus, ſed omnes *populi confiteantur tibi*, ut ſit Eccleſia non in Judæa tantùm, vel in alio aliquo angulo terræ unius vel in ſciſſora ſectæ alicujus anguſtata, verùm per omnes terras, in omnibus gentibus oleo lætitiæ diffuſo

VERS. V. *Lætentur & exultent gentes.*

Ecce hymnus, & canticum præmiſſis confeſſionibus aptè ſubjunctum. Jam enim confeſſi non timent judicium, quibus tu Chriſte advocatus es, qui peccatorea confeſſos non damnare, ſed liberare ſoles, cùm ſis pariter & Judex confitentium in æquitate in futuro judicio, *& nunc gentes in terra dirigis* in via æquitatis, ut ſint, quibus poſtea miſereri poſſis in judicio æquitatis. Magna igitur conſolatio, quòd tu, qui *judicas populos in æquitate*, nunc ante judicium *gentes in terra dirigis.* Unde fit, ut æquitas illa judicii tui non ſit timenda nimis his potiſſimùm *gentibus*, quas nunc *in terra dirigis*, & ſub regimine tuo lætari & exultare facis. Proinde *lætentur* mentis jucundo & lætabundo motu, *& exultent* corporis diſciplinato geſtu populi *& gentes, quoniam judicas populos in æquitate* in futuro examine, atqoe ut judicium æquitatis ferre valeant, nunc freno diſciplinæ *in terra* præſentis peregrinationis *gentes dirigis.* Quomodo enim quondam direxiſti populum tuum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis, ot habens in die columnam nubis, in nocte columnam ignis præviam demonſtraticem viæ, ut non poſſet aberrare: Sic modò *gentes* ad fidem vocatas *dirigis* tam in die proſperitatis, quàm in nocte adverſitatis, nunc velut columna nubis miſericordiæ blandimentis trahendo eas poſt te Chriſte, qui tectus nube carnis humanæ Salvator es naturæ humanæ, nunc velut columna ignis illuminando ſimul & inflammando per noctem ducis, quos inter adverſa lucentes & ardentes facis, lucentes cognitione veritatis, ardentes amore virtutis. Propterea iterum atque iterum *confiteantur tibi populi Deus.*

Pars tertia, in qua denuo admonentur omnes populi gratulari, & confiteri non ſolùm ſuper jam dictis beneficiis, verùm etiam ſuper his, quæ ſubnectuntur, cùm dicitur:

Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes: VERS. VI. & VII. quia *terra* priùs maledicta & ſpinis ac tribulis addicta nunc *dedit fructum ſuum*, cùm Virginea *terra* Spiritu Sancto fœcundata, & à maledictione omnino ſegregata *dedit fructum ſuum*, *fructum* benedictum, de quo illi dictum eſt:
Luc. 1. 42. *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Fructus* iſte benedictus Abrahæ promiſſus nunc omnibus gentibus eſt miſſus & datus, ut videlicet in illo benedicto fructu benedictæ terræ benedicantur omnes tribus terræ, quatenùs & illæ faciant *fructum ſuum*, aliæ triceſimum, aliæ ſexageſimum, aliæ centeſimum ſecundùm diſtributionem donorum ſibi collatorum. Sic fiet, ut & *terra* iſta inſenſibilis propter peccata hominum priùs maledicta & ſterilis effecta benedictione Domini reſperſa *det fructum ſuum* aliàs frumento, aliàs oleo, aliàs vino abundans, prout ei diſtributum eſt à Deo, qui ſicut in hominibus, ita quoque in terris ditandis utitur menſura diſtributiva, prout vult; ut alter alterius egeat, & ſic mutuatis hinc inde beneficiis fructus charitatis magis ac magis creſcat tam inter

inter diverſas terras, quàm inter hominum diſtinctas manieras.

Aliter: *Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. Populi* ſpiritales fructu ſpiritalium deſideriorum affecti, eisdem fructibus copioſè ditati *confiteantur tibi*, & laudent nomen tuum, quia *terra* ſive Sancta Scriptura, ſive Sancta Eccleſia, ſive caro Dominica quaſi cadendo in terram mortua, & reſurgendo multiplicata *dedit fructum ſuum*. Quæ confeſſio tunc plena dici poterit, cùm nec unum jota de Scriptura veritatis non impletum erit, neque de convocatione juſtorum, quæ eſt Eccleſia vel unus electorum deerit, neque Corpus Dominicum vel in uno membrorum ſuorum non clarificatum erit. Creſcit autem iſta confeſſio de die in diem creſcente iſto fructu Sanctæ hujus triformis terræ; donec toto fructu in horrea cœli collecto veriſſimè dici poſſit: *Terra dedit fructum ſuum* ſecundùm populorum ſpiritalium ſpiritale deſiderium.

Quia verò dictum eſt: *Confiteantur tibi populi omnes*, populi quoque animales, de quorum numero eliguntur ſpiritales, etiam ipſi pro ſuo ſenſu animali neceſſe habentes fructibus terræ inſenſibilis adjuvari, eisdem fructibus copioſè ditati atque pauperibus inde per eleemoſynas fructuoſi *confiteantur*, quòd etiam talis *terra dedit fructum ſuum* ad laudem tuæ, Deus, pietatis bona temperie iſtam quoque terram fœcundantis, & maledictionem, qua propter peccatum primi Adæ terra maledicta & ſterilitati addicta eſt, ſecundi Adæ ſuperabundante gratia, & benedictione auferentis. Sicut enim tunc abundavit maledictio, ita ut fœminea terra opere conjugali ſeminata non daret fructus ſuos in electis velociter germinandis, verùm gigneret ſpinas & tribulos impiorum multiplicatis ærumnis & conceptibus nimiùm ſuperfluis, inſuper etiam iſta inſenſibilis *terra* fructu ſuo negato ſpinas, & tribulos ultro germinaret: ſic per Chriſtum benedictum *fructum* ventris Virginei ſuperabundat benedictio, ut multiplicetur generatio Sanctorum, & etiam *terra*, quam calcamus, det *fructum ſuum* tam copioſè, ut *confiteantur omnes populi* tam carnales, quàm ſpiritales, quia *terra dedit fructum ſuum*. Ampliùs autem & in hoc abundavit maledictio, ut cordis humani *terra* ſeminis boni, quod eſt verbum Dei, exceptoria non daret, niſi cum labore ac ſudore, fructus huic ſemini congruos, videlicet ſanctas cogitationes; pravas autem, ſive inutiles germinaret ultro exigente primi Adæ merito. Per ſecundum verò cœlis deſuper abundè rorantibus & nubibus pluentibus juſtum, cùm ſic Dominus dabit benignitatem, *terra* quoque dat *fructum ſuum*, dum cor humanum fit ſanctis meditationibus floridum & ſanctis operibus fructuoſum. Quod quia totum non de humana virtute, ſed de Divina benedictione procedit:

VERS. VIII. *Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus. Benedicat nos Deus* Pater, *benedicat nos Deus* Filius, qui noſtra carne aſſumpta *noſter* eſt factus, utpote quia Filius datus eſt nobis, qui puer natus eſt nobis. *Benedicat nos Deus* Spiritus Sanctus. Et hac benedictione trina trini unius Dei ſuper nos effuſa nos eum diligamus pariter & metuamus, ut dum inter beneficia cum dilectione metus habetur, accepta gratia cautiùs cuſtodiatur.

Aliter: *Benedicat nos Deus, Deus noſter.* Et quantacunque ſuper nos effundatur benedictio, quia incerti ſumus de fine noſtro, *metuant eum omnes fines terræ* neſciente unoquoque noſtrum utrum odio, an amore dignus ſit, priusquam finis advenerit, qui cùm venerit, *metuent eum omnes fines terræ*. Sed ne tunc *metuant* pœnali metu, quo etiam dæmones metuunt & contremiſcunt, modò *metuant* medicinali metu *omnes fines terræ*, ut quos amor juſtitiæ à peccato non cohibet, ſaltem timor frenet.

Aliter: *Benedicat nos* fideles *Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus* gemina benedictione mentis & corporis contemplationis & actionis, vel geminæ dilectionis: infideles autem nolentes recipere benedictionem, ſic terreat, ut metuant, & metuere cogantur eum. Non ſit, qui ſe abſcondat à calore ejus per omnes fines terræ, quin vel accepta benedictione lætetur & exultet, vel territus judicio, quo judicas populos, metuat ſecundùm quod dicitur: *Metuant eum omnes fines terræ. Eum* dicit, non *eos*, quamvis tertiò *Deus* præmiſerit.

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit: * *David, ut auctorem omnium Deum, Trinitatem oſtenderet, dixit: Benedicat nos Deus noſter, benedicat nos Deus: at ne tertiò Deum nominans tres Deos dixiſſe putaretur, illico Unitatem ejusdem Trinitatis inſinuans addidit: Et metuant eum omnes fines terræ. Qui enim non eos, ſed eum ſubdidit, Unum Tria, quæ dixerat intimavit. Unde & Iſaias, cùm laudem de Unitate Trinitatis aperiret, Seraphim vocem exprimens ait: Sanctus, Sanctus, Sanctus. Ac ne tertiò Sanctum nominans Unitatem Divinæ ſubſtantiæ ſcindere videretur, adjunxit: Dominus Deus Sabaoth. Qui ergo non: Domini Dii, ſed Dominus Deus addidit, unum exiſtere, quod tertiò Sanctum vocaverat, indicavit. Hinc eſt, quòd Paulus, ut operationem Sanctæ Trinitatis oſtenderet, ait: Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia; atque Unitatem ejusdem Trinitatis intimavit, cùm protinus addidit: Ipſi gloria in ſæcula ſæculorum: qui ergo non ipſis, ſed ipſi ſubdidit, Unum naturaliter, Tria ſecundùm Perſonas innotuit, quod ſuperiùs tertiò id ipſum dixit.* His Tribus, huic Uni ſit gloria ſemper ubique Amen. *Lib. XXIX. Moral. Cap. XXXI.

Gloria Patri vultum ſuum, id eſt, Filium ſuum naturalem nobis filiis adoptivis imprimenti. *Gloria Filio* vultui Paterno nobis adoptivis impreſſo. *Gloria Spiritui Sancto* miſericordiæ Patris ac lumini vultûs ejus, de quo aliàs dicitur: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs* Pſal. 4. 7.

tui Domine. *Gloria* Uni ac Trino *DEO Miſe-ratori, Benedictori & Illuminatori* noſtro, cui dicimus: *DEUS miſereatur noſtri, & benedicat nobis*: illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri: Glorietur ipſe in nobis A tanquam in filiis benedictis & illuminatis per miſericordiam ſuam. Gloriemur nos in eo tanquam in Miſericordiſſimo Benedictore & Illuminatore noſtro. Fiat, Fiat, Fiat. Amen. Amen. Amen.

PSALMUS LXVII.

EXurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum à facie ejus.

Num. 10. 35. & 36. Scriptum eſt in libro Numerorum: *Cùmque elevaretur arca, dicebat Moyſes: Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant, qui oderunt te, à facie tua. Cùm deponeretur, ajebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitûs Iſraël.* Levata nube moventibus caſtra Principibus Moyſes perſiſtens in contemplatione exemplaris ejus, quod illi oſtenderat Dominus, ut ſæpe repetens hæc ſcriptura teſtatur, *ſurge*, inquit, *Domine*; ſive: *Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus.* Nam hinc principium, hinc cœleſtem habet cauſam ſive materiam Pſalmus iſte, cujus initium eſt: *Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus.* Quo Deus exurgat? Illuc utique, quo exurrecturum illum nubes elevata figurat. Hoc nempe in Pſalmiſta Propheticus ſcrutatus Spiritus quid ſibi velit, quòd elevata nube Principes caſtra *Pſal. 67. 19.* moventes proficiſcuntur: *Aſcendiſti in altum*, inquit, *cepiſti captivitatem, accepiſti dona in hominibus.* Ac deinceps in præſentis loci ſenſu *Pſal. 67. 25. & ſeqq.* myſtico perſiſtens, *viderunt*, inquit, *ingreſſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei, Regis mei, qui eſt in Sancto. Prævenerunt Principes conjuncti pſallentibus in medio juvencularum tympaniſtriarum. Ibi Benjamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. Principes Juda Duces eorum: Principes Zabulon, Principes Nephtalim.* Tertius accedit Apoſtolus totoque amoto velamine ſenſum amborum revelata facie manifeſtiùs eloquitur, quæ videlicet ſit elevatio nubis, & qui caſtrorum Principatus, quæ aſcenſio in altum, & quæ *Epheſ. 4. 7. & ſeqq.* dona in hominibus. *Unicuique*, inquit, *noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti. Propter quod dicit: Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti. Exurgat* igitur *Deus*, id eſt: aſcendat in altum Chriſtus, & per iſtos Principes, qui elevata nube carnis ejus ad nos miſſi proficiſcuntur, per Apoſtolos, Evangeliſtas, Prophetas, Doctores, atque Paſtores, per iſtos, inquam, Principes Juda, Principes Zabulon, Principes Nephtalim, qui ſunt fide pulchri, ſpe fortes & charitate dilatati, ubi eſt & B Benjamin adoleſcentulus in mentis exceſſu, ſcilicet Paulus Apoſtolorum minimus uſque ad tertium cœlum raptus, *diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum à facie ejus*, quod & factum eſt, & fit & in finem ſæculi uſque ad conſummatam victoriam fiet. *Cùm autem*, inquit, *deponeretur arca, ajebat Moyſes: Revertere Domine ad multitudinem exercitûs Iſraël.* Et hoc utique fiet, cùm plenitudo gentium ſubintraverit. Tunc enim Dominus ad illum carnalem Iſraël revertetur, ut ex eis reliquiæ ſalventur.

Notandum verò, quòd in hoc Pſalmo multa ſæpe dictus præliator inter ſpem & metum certans contra legem membrorum invenit, quibus pugnet, quibus hoſtem feriat, flagellet, elidat, incendat. *Exurgat*, inquit, C *Deus, & diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus. Sicut deficit fumus deficiant: ſicut fluit cera à facie ignis; ſic pereant peccatores à facie Dei &c.* Hæc namque fideliter dicta velox comitatur effectus, & velut exurgente Deo fugiunt, qui oderunt eum, maligni ſpiritus cum ſuis ſuggeſtionibus ut fumus deficentes, ut cera à facie ignis defluentes. Et ne fortè deſperet Dei miles, ſi quid incautiùs agendo perpeſſus eſt, ſi aliquo peccato vulneratus eſt, audit ſibi poſtmodùm dicentem Spiritum Sanctum: *Deus in loco ſancto, Deus, qui inhabitare facit unius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.* Hoc nempe ſic factum eſt in univerſis gentibus, ut non D ſit, cur deſperet unus vinctus; unus quamvis in ſepulchro habitans, quamvis Lazaro fœtenti & quatriduano meritò comparandus. Titulus autem Pſalmi hujus eſt:

In finem Pſalmus Cantici David. VERS. 1.

Agitur hìc de exaltatione capitis Chriſti vel Eccleſiæ & membrorum, & inimicorum dejectione hìc & in futuro, hac intentione, ut malos terreat ac bonos lætificet. Unde & in titulo & in Pſalmo multipliciter monet & mente exultare & opere, primò breviter tangens, quæ poſt latiùs explicat, ſcilicet exaltationem Chriſti, & dejectionem inimicorum, bonorum gratiam & lætitiam hìc & in futuro. Secundò de verbo Evangelii ibi: *Deus cùm egrederis.* Tertiò de dona-

donationibus Chriſti aſcendentis ibi: *Dum diſcernit cœleſtis Reges.* Quartò de operibus, quæ ſunt conquaſſatio inimicorum, converſiones aliquorum, martyria ab utroque ſexu ibi: *Deus noſter, Deus ſalvos faciendi.* Quintò precatur & aſſerit, quod incœptum eſt, confirmari, & ut hoc fiat, Hæreticos deſtruit, ibi: *In Eccleſiis benedicite Deo Domino.* Sextò eum, qui aſcendit, dicit eſſe venturum, ut Sanctos confirmet, ibi: *Pſallite Deo, qui aſcendit.*

Titulus Pſalmi prænotatus ita exponi poteſt: *In finem Pſalmus Cantici David*, id eſt: hic tractatus jucunditatis attribuendus eſt David Prophetæ conſideranti *in finem*, id eſt, in Chriſtum, qui eſt finis
Joan. 13,1. legis ad juſtitiam, qui etiam cùm *dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos* pro eis moriendo, reſurgendo, aſcendendo, Spiritumque Paraclitum mittendo, & illius operatione Sanctam Eccleſiam diſſipatis inimicis ejus conſtruendo & glorificando. Hæc omnia prævidens & deſiderans futura David Pſalmiſta pſallit ipſe, atque ad pſallendum cæteros invitat in ſequentibus dicendo: *Pſallite Deo, qui aſcendit ſuper cœlos cœlorum ad Orientem.* Attendens autem, quòd Moyſes & populus Iſraël pugnaturi contra gentes adverſarias elevabant arcam fœderis dicendo: *Surge Domine, & diſſipentur inimici tui*, modum ſuæ locutionis inde figurat, & Chriſtum, qui per Arcam illam ſignificabatur, in quo quaſi duæ tabulæ Teſtamenti ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi, per quem & tunc vincebat Iſraël, ad dejiciendos ioimicos optat exaltari per glorioſam Reſurrectionem & admirabilem Aſcenſionem dicens ex intimo cordis affectu:

VERS. II. *Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus.*

Qoi moriens in cruce ac jacens in ſepulchro apparuit verus homo, ipſe ut appareat verus Deus, *exurgat* à mortuis in tanta ſuæ Divinitatis claritate, ut hanc ferre non valentes *inimici* ejus *diſſipentur*, *& fugiant, qui oderunt eum à facie ejus.* Ipſi qui, ſtabant ante faciem ejus
Matt. 27,42. in cruce pendentis inſultantes ei, & dicentes: *Alios ſalvos fecit, ſe ipſum non poteſt ſalvum facere*, nunc *fugiant à facie* ipſius reſurgentis terrente illos fulgureò aſpectu primò Angelicæ viſionis ad ſepulchrum, deinde ipſius Dominicæ glorificationis de vultu ejus procedente Spiritu Sanctô in igne, amicos Apoſtolos inflammante ſimul & illuminante, inimicos autem Judæos ac cæteros malignos urente propter invidiam, & excæcante propter ſuperbiam. Is igitur, qui mortuus eſt ut homo, *exurgat* ut *Deus*, cùm ſit ipſe pariter homo & Deus, non duo tamen, ſed unus Chriſtus. *Exurgat*, inquam, *Deus*, *& diſſipentur inimici ejus.* Confidenter optabat, quod præſciebat futurum. Jam verò factum eſt in parte, quod optabat. Surrexit enim Chriſtus, & per omnes gentes diſperſi ſunt Judæi, adhuc amplius diſpergendi cum cæteris inimicis ejus paganis, Hæreticis, falſis Chriſtianis oltimô judiciô univerſaliter diſſipandis. Qui etiam nunc particulariter diſſipantur eò magis, quò evidentiùs Dominicæ Reſurrectionis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis in ſplendoribus Sanctorum, ſignis & virtutibus ac prodigiis multis conteſtantibus, quòd qui mortuus eſt homo propter delicta noſtra, ipſe quoque ſurrexit Deus propter juſtificationem noſtram. Cùm enim ſurrectio Chriſti ſit cauſa efficiens noſtræ juſtificationis, ut ſol oriens cauſa eſt efficiens diei, quamdiu vel quando non claret noſtra juſtificatio, quaſi mulieres lamentantes ad monumentum ſepulti Domini ſedemus, & ejus Reſurrectionem fieri nobis optantes dicimus: *Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus.* Quamvis enim ſemel mortuus ac ſepultus in proprio corpore ſurrexerit, rurſum tamen crucifigitur & oſtentui habetur ac ſepelitur, quotiens veritas, quæ eſt ipſe, opprimitur, contemnitur & mala falſitatis conſuetudine quaſi lapide magnô advolutô intra ſilentii ſepulchrum tenetur clauſus veluti nunquam reſurrecturus Chriſtus veritas, quando per falſos Chriſtianos, per falſos Clericos, Monachos, Epiſcopos alioſque Judices, nec non per falſos pœnitentes ita invaleſcit falſitas, ut putetur eſſe veritas. Contra quæ mala rectè cum Propheta optamus, ut *exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus. Exurgat* Chriſtus in veris Chriſtianis ejus Reſurrectione juſtificatis: *& diſſipentur inimici* ejus falſi, Chriſtiani. *Exurgat* ipſe veritas in ſuis membris aut verè innocentibus aut verè pœnitentibus: *& diſſipentur inimici ejus* neque verè innocentes neque verè pœnitentes. *Exurgat* ipſe juſtitia in ſuis aut per innocentiam juſtis, aut per pœnitentiam juſtificatis: *& diſſipentur inimici ejus* injuſti & juſtitiæ inimici. *Diſſipentur* non in eo, quod ſunt homines factura Dei, ſed in eo, quod ſunt iniqui, & *inimici* Dei. Sic diſſipatus eſt Saulus inimicus, ut fieret Paulus amicus, & multi ex inimicis amici facti oſtendunt in ſe adimpletum, quod in ſequentibus dicitur: *Lingua canum ſuorum ex inimicis*: quia de inimicis Dei facti ſunt canes Dei benè latrantes & in cuſtodia domûs aut gregis vigilanter excubantes. Qui autem, cùm eſſent *inimici*, noluerunt benè diſſipari, malô ſuô malè diſſipati & perditi ſunt juxta illud: *Malos* Matt. 21,41.
malè perdes.

Cùm ergo ſit gemina diſſipatio & perditio inimicorum Dei, nos alteram, quæ in bono eſt optantes, alteram, quæ in malo eſt Prophetæ verbis prophetantes aſſiduè dicamus: *Exurgat DEUS, & diſſipentur inimici ejus: & fugiant, qui oderunt eum*, ſcilicet pertinaces inimici odientes juſtum, *fugiant à facie ejus*, fulgore juſtitiæ percuſſi odientes bonum, *fugiant à facie ejus*, fulgore bonitatis tanquam veſpertiliones exagitati. Inſipientes & maligoi, qui oderunt ſapientiam, *fugiant à facie ejus* fulgore Sapientiæ ubique radiante, ita ut etſi *fugiant*, non tamen effugiant *à facie ejus*, quin comprehendantur in aſtutia ſua. Odientes veritatem & pietatem fugiant, nec tamen effugiant, quin veræ pietatis & piæ veritatis regu-

regulis & diſciplinis veluti quibuſdam retibus ipſi piſces maris ita involvantur, ut vel pii fiant, vel impii, quod abſit, permanentes vires nocendi vel ſemitas maris perambulandi non habeant. *Fugiant* non mutando locum, ſed animum, quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à deſertis montibus patet locus fugiendi, quoniam Deus ubique præſens ipſe Judex eſt, neque ullatenus judicium ejus declinari poteſt, niſi ab ejus ira fugiatur ad ipſius miſericordiam. Talis autem non fit motu corporis locali ſed motu mentis ſpirituali, dum vultus ejus iratus timetur, & ob hoc iniquitas cavetur. Sic ergo *fugiant*, *qui oderunt eum à facie ejus* peccata præterita flendo & flenda impoſterum cavendo, ut ab ipſo irato ad ipſum placatum ſit eis tutiſſimum refugium. Veniente ipſo, & apparente in nubibus, de quibus ait: *Amen dico vobis: videbitis filium hominis venientem in nubibus cum poteſtate magna, & majeſtate* à fulguroſa ipſius facie tunc ubique ſplendente in Sanctis velut in ſpeculis puriſſimis, quando ipſe Sol juſtitiæ apparebit in nubibus candidiſſimis, *fugiant* nubes atræ *à facie* majeſtatis *ejus*. Et quia tunc fugiendi erit appetitus, non tamen effugiendi ullus locus, expono quid dixerim: *fugiant* ſubdendo.

VERS. III. *Sicut fumus deficiant.* *Fumus* duobus modis deficit, vel in altum elevatus, vel magnitudine ſurgentis flammæ devoratus. Igitur & iſti elatione ſuæ mentis *deficiant*, ut malum quod volunt, non valeant, ſed in pravis conatibus evaneſcant. Aut certè ſicut *fumus* ex flammæ aſcenſu evaneſcit: ita ex flamma gehennæ conſiderata, ubi ignis eorum non extinguetur & vermis eorum non morietur, fumoſa eorum nequitia *deficiat* vel nunc per veram pœnitentiam quòd oramus, vel tunc in judicio per pœnam, quod prophetamus.

Et *ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie DEI.* Ardentibus candelis *cera fluit*, *ac perit à facie ignis*, & ſui detrimento facit lumen ſanis oculis. Eſt autem Deus noſter ignis conſumens peccata, quæ ipſe non fecit, & illuminans rationalem creaturam, quam ipſe fecit, ut *pereant peccatores*, & ſalventur homines, qui tamen ſalvari acquieſcunt. Fiat, fiat ita, ſicut præordinatum eſt, ut facie Dei ſe manifeſtantis & ignea virtute bonos illuminantis per veritatis agnitionem & inflammantis per virtutis amorem, *peccatores*, non homines *pereant*, & ſuæ perditionis exemplo aliis lumen & exemplum oſtendant, quo inſtructi à perditionis fovea ſibi caveant. Vel *pereant ſicut fluit cera à facie ignis*, ut videlicet hîc pœnitentiæ lacrymis fluant liqueſcente ipſorum duritia præ ardore bonæ voluntatis de peccato præterito dolentis, & de futuro libenter caventis. Hac vera pœnitentia de injuſtis fiant juſti, & plures de numero peccatorum ſociabuntur numero Sanctorum ſemotis impœnitentibus malè pereuntibus. Illis ergo ſequeſtratis, & carceri pœnali mancipatis, ne perturbare valeant unanimitatem juſtorum.

Juſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei. VERS. IV.

Juſti vel per innocentiam glorificati, vel per veram pœnitentiam purificati *epulentur* in convivio nuptiali ornati veſte nuptiali, ſciantque ſibi dictum à Sponſo: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*, & ideo non trepident Rege introëunte, ut videat diſcumbentes; imò *exultent in conſpectu* ejusdem Regis & *Dei ſui*, benè ſibi conſcii de veſte nuptiali, quæ intelligitur charitas Dei & proximi, quam qui habuerit non ejicietur foras à conſpectu Dei in tenebras exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium, ſed intus manebit *in conſpectu Dei* viſurus ipſum Deum beata & ſempiterna viſione, qua beati mundo corde eum videbunt. Ideo *exultent* non in oculis hominum ſuam juſtitiam jactanter oſtendando, ſed *in conſpectu Dei*, qui ſine errore conſpicit omne, quod bonum habent, ipſius gratiæ attribuendo. Super cujus certo & inerrabili teſtimonio, quod Spiritus ejus reddit Spiritui eorum conteſtans eos eſſe filios Dei, *exultent in conſpectu ejus* non ſicut antea ſervientes illi in timore & exultantes ei cum tremore, cùm necdum perfecta charitas foras miſit timorem, *ſed delectentur in lætitia* ſic nunquam illis finienda, ſicut charitas eorum nunquam excidet. Hujus charitatis benè ſibi conſcii miſſo foras timore *lætentur, & epulentur, & exultent in conſpectu Dei*, atque remoto penitus pœnalis timoris aculeo permanente tamen timore ſancto & caſto *delectentur in lætitia*. Vobis autem dilectis & electis Dei, qui tantæ *lætitiæ* in futuro conſummandæ nunc arrham tenetis, quia Deum & proximum diligitis, factâ nunc ad vos apoſtropha loquor ut præſentibus ego David vel ego quivis Pſalmiſta & dico vobis:

Cant. 5. 1.

Cantate Deo, Pſalmum dicite nomini ejus: iter facite, qui aſcendit ſuper occaſum: VERS. V. *Cantate Deo* ſimplici bonitatis intentione, *Pſalmum dicite* bona operatione. *Cantate Deo*, ejus per omnia gloriam quærendo interno mentis propoſito, atque ut proximi videant opera veſtra bona & glorificent Deum pſallite *nomini ejus* benè operando. Et ſi quis nomini veſtro attribuit hujusmodi *Pſalmum*, vos contradicite ac *Pſalmum dicite nomini ejus* illi ſoli attribuendo bonum opus, qui ſolus operatus omnia in omnibus ad gloriam ſui nominis, ad oſtenſionem ſuæ bonitatis. Petrus & Johannes aſcen-

aſcendebant in templum ad horam orationis nonam. Hoc erat *cantare Deo*. Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris ſuæ, audivit ab ipſis: *In nomine Jeſu Chriſti ſurge & ambula.* Tunc exiliens claudus ambulavit & intravit cum illis. Hoc erat *pſallere in nomine Domini*. Unde nec Petrus dixerat: *Surge, & ambula in nomine meo*, ſed: *In nomine*, inquit, *Jeſu Chriſti* ſurge & ambula. Poſtea ubi populus vidit claudum ambulantem & laudantem Deum, non Petrum ſive Johannem, ſentientes Apoſtoli à populo ſibi de tanto miraculo gloriam aſſignari, dixerunt: *Quid nos intuemini, quaſi noſtra virtute, aut pietate fecerimus hunc ambulare. DEUS Patrum noſtrorum glorificavit Filium ſuum, & in fide nominis ejus dedit integram ſanitatem in conſpectu omnium veſtrum.* Sic opus Divinum ad gloriam nominis referre *Pſalmum dicere*, ſuit *nomini ejus*.

Act. 3. 6.

Et vos igitur, per quos Deus uſque in finem ſæculi bona operatur, ſi quando ſuper hoc tentamini, ut de his quaſi veſtra virtute aut pietate geſta ſint, vel tacitè vel apertè gloriemini, ſic *Pſalmum dicite nomini ejus*, ut non veſtrum, ſed ipſius *nomen* glorificandum prædicetis, ne captando vel raptando vel ſpontè oblatum vobis acceptando gloriam, Deo non vobis debitam, ſitis fraudulenti miniſtri rectè quidem offerendo, ſed non rectè dividendo, quando bene quidem operamini, ſed non bene gloriamini uſurpando vobis gloriam boni operis. Rectiùs diviſit Angelus dicens: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Gloria, inquit, Deo, pax hominibus: ut intelligatur ſolus Deus glorificandus per omnia & in omnibus, qui pacem largitur hominibus bonæ voluntatis. Contenti ergo ſint oblata ſibi pace, ac Deo relinquant gloriam, ne ſi uſurpant gloriam inconceſſam, perdant pacem conceſſam.

Luc. 2. 14.

Vos præcipuè ſitis de cautela iſta commoniti, quibus attitulatur iſte *Pſalmus Cantici*, quoniam Cantores & Doctores paritérque operatores juſtitiæ ad hoc eſtis electi & conſtituti, ut in ſpiritu & in virtute Heliæ ſeu Johannis Præcurſoris viam Domino præparetis, Reges aliosque Principes malos increpando, plebem perfectam parando, prava in directa, & aſpera in vias planas ordinando. Et quidem nos cum parvulo David parvuli ad hæc agenda non ſumus idonei vel digni: verumtamen in iſto *Pſalmo Cantici* applaudendo veſtræ virtuti ex affectu pſallimus, & dicimus vobis Præconibus & Præcurſoribus Domini: *Iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen illi.* Prædicatione veſtrâ facite audientium corda de pravis recta, de aſperis plana, ſimulque ſervate in omni puritate corda veſtra, ut venienti Domino ſint parata & grata non ſolùm ad inambulandum, ſed etiam inhabitandum, ſicut ipſe dicit: *Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus.* *Iter* itaque *facite* illi deambulaturo in Eccleſia peregrinante in terris, quamquam ſuper omnia exaltatus regnet in cœlis. Ipſe eſt enim, *qui aſcendit ſuper occaſum*, dum caſuoi proprii corporis in morte recuperavit glorioſâ Reſurrectione atque admirabili Aſcenſione: vel *aſcendit ſuper occaſum*, quia in nobis vetus vita cadens occidit, nova eum venientem ſuſcipit.

2. Cor. 6. 16.

Aliter. Sol iſte viſibilis poſt hyemale ſolſtitium tendens ad æſtivale cotidie *aſcendit ſuper occaſum*, quia de die in diem altior aſcendit, quam pridiè occiderat, cùm progreſſionario curſu ab hyemalibus ſignis ad æſtivalia propinquat. Similiter Sol juſtitiæ Chriſtus quaſi de alto & æſtivali celſitudinis Paternæ Solſtitio, ubi unà cum Patre Altiſſimo fuit ei æterna ſemper ſtatio, ad humanæ fragilitatis infirma exinanitus, & tanquam in ſolſtitio hyemali humilis & parvulus *inventus ut homo*, natus videlicèt ex fœmina circa hyemale tempus, quando ſol non deſcendit ulterius, ut aſcenderet illuc, ubi erat priùs, ex tunc profecit *ætate ac ſapientia & gratia coram Deo & hominibus* is, qui erat *plenus gratia & veritate*, jam tunc veluti poſt hyemale ſolſtitium cœpit *aſcendere ſuper occaſum*. Quaſi enim toties viſus eſt occidiſſe, quoties humana infirma palliis deſiit ſuæ Divinitatis radios emittere: ſed tamen *ſuper* hujuſmodi *occaſum* fulgidior ſemper *aſcendit*, quia infirmum ejus fortiùs hominibus claruit. Verbi gratia: Reclinatus in præſepio ut infirmus infans tanquam in *occaſu* fuit; ſed ſtella magos eò ducente, atque illis eum adorantibus & honorantibus myſticis muneribus *aſcendit ſuper occaſum* rutilante in cordibus eorum ſplendore Divinitatis ejus tantò majori & mirabiliori claritate, quantò virtus in infirmitate non minuebatur, ſed magis perficiebatur, imo ab æterno perfecta oſtendebatur. Item quòd fœmineis lactabatur uberibus, erat illi ſoli æterno quaſi quidam *occaſus*. Attamen *ſuper occaſum* hunc *aſcendit* canentibus illi Angelis: *Gloria in excelſis Deo*: vel certè in eo, quòd ubera ſugens fœminea de cœlo cœlitus ipſe impleverat manente Matris Virgineâ integritate, fuit illi *ſuper occaſum aſcendere*. Item: Venit ad nuptias carnales quaſi homo, quod fuit illi occidere, ſed *aſcendit* illic *ſuper occaſum* faciens de aqua vinum, quo miraculo ſe oſtendens Deum, poſt humilitatem velut in *occaſu* præcedentem, manifeſtavit gloriam velut in ortu coruſco ſubſequentem, & *ſuper occaſum aſcendentem*.

Luc. 2. 25.
Joan. 1. 14.

Sic Orientalem ſplendorem filii Dei præcedit ſemper quaſi Occidentalis humilitas ejuſdem Filii hominis. Sicut enim ſol non venit ad ortum

niſi per *occaſum*, neque unquam aſcenderet in Oriente, niſi priùs occumberet in Occidente: ita ſemper meritum humilitatis præcedentis janua eſt gloriæ ſubſequentis: quia *omnis, qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.* *Luc. 14. 11.* Igitur ut dictum eſt: gloriam Filii Dei ſemper præcedit humilitas unius ejusdemque Filii hominis, quod agnoſci promptum eſt ferè in omnibus, quæ fecit, vel perpeti dignatus eſt, in terris noſtræ ſalutis voluntariè intentus operationi. Natus de fœmina, ut dictum eſt, Virgineis lactabatur uberibus, pannis involutus, ab Angelis *Gloria in excelſis Deo* canentibus collaudatur, & in præſepis anguſtia poſitus in latitudine cœli ſtella fulgente declaratur, ad templum tanquam peccator deportatus à Simeone lumen verum prædicatur, & inter peccatores ad ſervi ſui Baptiſmum veniens voce Patris & Spiritu Sancto viſibili ſpecie ſuper illum apparente Sanctus Sanctorum manifeſtatur, fraudes perfert tentatoris, & mox accedentes Angeli miniſtrant ei. Famem patiebatur ut homo, ſed de quinque panibus & duobus piſcibus quinque millia ſatiavit ut Deus. Fatigatus in via petiit aquam à muliere Samaritana, ſed mox eidem obtulit aquam vivam, quam qui biberit, non ſitiet unquam. Fugit perſequentium lapides, ne illi mortem, quam non præordinaverat, inferrent, & mox Lazaro mortuo quatriduano vitam reddidit. Sic ſemper humiliatus ante gloriam *ſuper occaſum aſcendit* Sol juſtitiæ Chriſtus, ut eodem modo aſcendere diſcat Chriſtianus. *Matt. 20. 21.* Filii Zebedei quaſi prætermiſſo tali occaſu volebant aſcendere petentes mediante matre, ut unus ad dexteram, & alter ad ſiniſtram ſederet in regno Chriſti; ſed ipſe revocavit eos ad ordinem docens, ante gloriam talis aſcenſionis bibendum calicem Paſſionis.

Ad ultimum, ne arguamur tanquam Phariſæi & Sadducæi ſignum de cœlo quærentes, & tamen ſigna temporum dijudicare nolentes proſequamur ordinem Solis juſtitiæ rutilo deſcenſu ad *occaſum* tendentis, & poſtea *ſuper occaſum* aſcendentis. An non rutilus fuit ille deſcenſus ejus ad mortis *occaſum*, quem celebrat Eccleſia in die Palmarum ſolenniter commemorando ipſius adventum ad locum præſcitæ Paſſionis & mortis jam tunc imminentis? Multò verò ampliùs aſcendendo *ſuper occaſum*, tunc Sol iſte reſplenduit, cùm tertiâ die valde manè orto jam Sole depulſa eſt nox triſtitiæ, atque illuxit illa dies lætitiæ, de qua canitur: *Pſ. 117. 24.* *Hæc eſt dies, quam fecit Dominus, & lætemur in ea.* De hoc ejus *occaſu*, & aſcenſu Beatus Gregorius Papa in Homilia * diſputans dicit: *Super occaſum Dominus aſcendit: quia unde in Paſſione occubuit, inde majorem ſuam gloriam reſurgendo manifeſtavit. Super occaſum videlicet aſcendit, quia mortem, quam pertulit, reſurgendo calcavit. Ait ergo: Ei, qui aſcendit ſuper occaſum, iter facite, id eſt, reſurgenti Domino in veſtris cordibus per fidem præbete viam. Ei utique qui aſcendit ſuper occaſum, iter faci-*

* *Homil. XVII. in Evang.*

A *mus, cùm ejus gloriam fidelibus mentibus prædicamus, et eas & ipſe poſt veniens per amoris ſui præſentiam illuſtret.* Hinc Johanni per Spiritum dicitur: *Præibis ante faciem Domini parare vias ejus.* *Luc. 1. 76.* Quisquis etenim prædicando à ſordibus vitiorum audientium corda mundat, venienti ſapientiæ viam præparat.

Notandum ſanè, quia tranſcenſo ſemel mortis *occaſu* Sol juſtitiæ Chriſtus ulterius tali *occaſu* non occidet: quia ultra non moritur, & mors illi non dominabitur, ſed tamen in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, perſeverat viciſſitudo illa, in qua idem Sol cognoſcit *occaſum* ſuum & ortum, nunc tenebris tentationum & errorum ſeu perſecutionum contra B Eccleſiam vel Eccleſiaſticam perſonam invaleſcentibus, nunc eisdem ſedatis aut mitigatis in longitudine dierum fidelibus gaudentibus & proſpere agentibus. De hac viciſſitudine aliàs dicitur: *Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſylvæ. Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant à Deo eſcam ſibi*; ac deinde: *Ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur. Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam.* *Pſal. 103. 20. & ſeqq.* Varietas hæc alternari non ceſſabit uſque ad illum ſolis ortum diei octavæ clareſcentis univerſali reſurrectione, in qua fulgebunt juſti tanquam ſol, in qua erit lux lunæ ſicut lux ſolis, quando reformabitur corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis Chriſti. Amodo jam dicit C Spiritus, ut requieſcant à laboribus nocturnis. Nox enim ultra non erit neque clamor neque luctus neque dolor, quia prima abiêrunt, quando Sancti pro Domino ſuo laboraverunt, & in *occaſu* ejus Paſſioni complantati ſunt, communicantes morienti, ut eidem complantarentur Orienti & Reſurgenti, atque in cœlos Aſcendenti. Unde quia non eſt alia via, qua veniatur ad ipſum, vel qua veniat ipſe ad nos niſi humilitas & obedientia, in *occaſu* & morte ipſius præoſtenſa, vos, qui docendi habetis officium, *iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum* præparando corda veſtra, & aliorum ad imitandum ipſius occaſum per humilitatis & obedientiæ meritum ſolis occaſui aſſimilatum. Quia ſicut ſol poſt D occaſum venit ad ortum; ſic omnis, qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ex charitate obedit mandatis, ipſe in ſemetipſo perſentiet greſſus ad ſe venientis illius Domini, *qui aſcendit ſuper occaſum. Si quis*, inquit, *diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* *Joan. 14. 23.* Ac ne fortè ambiguum ſit tibi, quod ab illo hæc poſſunt fieri, dico tibi: ***Dominus nomen eſt illi.*** Sunt qui dicantur Domini multi ſive in cœlo ſive in terra, ſed impropriè, quia nec in ſemetipſis, nec à ſemetipſis conſiſtit eis poteſtas dominandi. Unde in cœlo Dominationes ipſum adorant, à quo dominandi

nandi poteſtatem habent, & in terra excelſius dominatur in regno hominum, cui voluerit, dans illud, & quando voluerit, aufert Spiritum Principum. Sed ipſe, *qui aſcendit ſuper occaſum*, qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem in forma ſervi humiliatus eſt uſque ad mortis *occaſum*, jam tranſcendit omne ſervile miniſterium. Et ſicut tunc à dominio ſuo exinanivit ſemetipſum, cùm in forma & officio ſervi diceret: *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis*, ita nunc ex quo *aſcendit ſuper occaſum*, reſurgens à mortuis in Deo abſcondita ſervili forma, *Dominum* ſe oſtendit in cœlo & in terra. Unde & dicit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Verè itaque ac propriè *Dominus nomen* eſt *illi*, qui non ſolùm in Divinitate ſua ſemper habuit & habet cum Patre omnipotente ac Spiritu Sancto individuam poteſtatem per omnia & ſuper omnia dominandi, ſed eandem poteſtatem conteſtatur datam ſuæ humanitati. Nempe quod dicit ſibi datam poteſtatem omnem in cœlo & in terra, non poteſt congruè ad Divinitatem ejus referri, quæ hanc poteſtatem ſemper habuit, ſed ad humanitatem refertur aptiſſimè, quæ hanc ex tempore accepit. Unde per omnia verè ac propriè *Dominus nomen illi*, qui hoc nomen ſuper omne nomen omnium Dominorum ſemper in Divinitate habuit, & idem *nomen* donante Patre in ſua humanitate accepit. Quia enim humiliavit ſe ipſum factus obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis: *Propter* hoc illum *Deus exaltavit, & donavit illi nomen, quod* non eſt recenſendum intra nomina Dominorum multorum, ſed *quod eſt ſuper omne nomen*, ut quàm propriè ſecundum ſuam Divinitatem dicitur & eſt omnium *Dominus*, ita nihilominus in ſua humanitate eodem *nomine* ſuper omne nomen glorificatus omnium *Dominus* dicatur & habeatur, nihilque dominationi ejus reſiſtere valeat, ſed potiùs in *nomine ipſius omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS CHRISTUS in gloria eſt DEI Patris.* Ergo *Dominus nomen illi.*

Matth. 20. 28.

Matth. 28. 18.

Phil. 2. 9.

Et quia talis, ac tantus eſt iſte *Dominus*, ut ei ſervire ſit regnare, vos, qui ei ſervitis *iter faciendo ei*, ſi forte in ſervitio tribulationem & dolorem inveneritis, nolite contriſtari, nolite deficere; ſed potiùs omne gaudium exiſtimantes, cùm in tentationes varias incideritis, in ſervitio tanti *Domini* **exultate in conſpectu ejus.** *Exultate*, non in conſpectu hominum, qui ſæpè falluntur, dum ſervos illius Domini aſpiciunt quaſi triſtes, & neſciunt ſemper eos eſſe gaudentes, & ideo *exultate in conſpectu ejus* potiùs, qui falli non poteſt, quàm in conſpectu hominum, ſpe gaudentes intus, ubi Deus, videt, in tribulatione patientes, ut videntes homines glorificent Pa- A trem veſtrum, qui in cœlis eſt. *Qui autem conturbat vos portabit judicium quicumque eſt ille*, ſicut Achan ille turbatus eſt, qui turbaverat Iſraël præſumens interdicta ſub anathemate civitate Jericho ruente. Dixerat enim Joſue ad illum: *Quia turbâſti nos, exturbet te Dominus in die hac.* Qua ſententia data lapidatus eſt ille à populo. Ita nimirum turbabuntur, qui vos conturbant militantes in exercitu veri Jeſu expugnantis hunc mundum totum in maligno & ſub anathemate poſitum. **Turbabuntur**, inquam, **à facie ejus.** Cujus ejus?

Gal. 5. 10.

Jo. 7. 25.

VERS. VI.

Patris orphanorum & Judicis viduarum. Orphani ſunt, quibus mor- B tuus eſt mundus & diabolus pater impiorum qualibus dicitur: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Iſte pater de concupiſcentia mundana quaſi de matre ſibi conſentanea gignit filios & filias cupientes facere deſideria talis patris & talis matris. De numero talium colligitur Eccleſia Catholica, cui dicitur: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum.* Qui hanc vocem libenter & obedienter audiunt, patre malo ſibi mortuo & matre concupiſcentia illis extincta orphani fiunt, & meliorem patrem inveniunt, qui verè, ac jure dicitur, *pater orphanorum & Judex viduarum*: quia paterna benignitate fovet animas malo patre deſtitutas. Quas etiam C protegit quaſi viduas, utpote quibus error maritus, imò adulter, mortuus eſt illo judicante, qui dicit Samaritanæ: *Benè dixiſti, quia non habeo virum: quinque enim viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir.* Similiter quæque fidelis anima quinque viros habuit, quamdiu ſub regimine quinque ſenſuum dirigi potuit ac debuit, in puerili videlicet ætate. At ubi ad annos diſcretionis ventum eſt, niſi vero Sponſo Jeſu Chriſto nubat, magis autem ſi adulterinus error cùm eo cubat, Samaritanæ verbis uti poteſt ita dicendo: *Domine non habeo virum.* Et Dominus comprobans hujuſmodi veritatis & peccati confeſſionem reſpondere poterit illi: *Benè dixiſti, quia non habeo virum: quinque enim* D *viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir, hoc verè dixiſti.* Placet enim talis confeſſio illi patri orphanorum & judici ac defenſori talium viduarum, quæ confitentur errorem præteritum, ut illa Samaritana, quæ à Domino redarguta, quòd is, quem poſt quinque viros habuerat, non eſſet ejus vir: *Domine*, inquit, *ut video, Propheta es tu*, quod erat arguenti acquieſcere, atque ſe viduam non uxorem, peccatricem non legitimam recognoſcere, juxta verbum talis prophetiæ, qua dicta erant ei, quæ fecerat. *Reliquit ergo hydriam ſuam*, & facta eſt Apoſtola ſuæ civitatis, annuntiando ſuis concivibus Jeſum vidua illa

Joan. 8. 44.

Pſal. 44. 11. & 12.

Joan. 4. 17. & 18.

 quin-

quinque viris deſtituta, & de illo, quem non legitime habuit, redarguta. Similes illi ſunt, qui poſt regimen quinque ſenſuum ſuo tempore, ut dictum eſt, legitimum, perverſo intellectui tanquam adultero ſociati, & inde per doctrinam veritatis redarguti humiliter acquieſcunt argumenti veritati, atque alios, prout poſſunt, in id ipſum trahunt, ut & ipſi veritatem audiant, ſuumque Salvatorem agnoſcant, & ejus protectionem tanquam viduæ depoſcant. Qui autem conturbant hujuſmodi viduas Deum protectorem & Judicem habentes, & ipſi utique *turbabuntur à facie ejus Patris Orphanorum & Judicis viduarum. Turbabuntur* vel nunc ad pœnitentiam, vel poſthac ad damnationem. Unde *turbabuntur? à facie* ſcilicet *ejus*, id eſt, à manifeſta notitia ejus, quæ per faciem nutatur, quia in facie notitia, & agnitio eſt cujusque perſonæ. *Cognoſcetur autem Dominus judicia faciens* vel nunc diſcernendo ſuos à non ſuis diſſimili vita, vel poſthac diſſimili ſententia. Et ex iſta cognitione *turbabuntur* quidam ad ſui emendationem per veſtram doctrinam, *qui facitis iter ei, qui aſcendit ſuper occaſum.* Pſal. 9. 17.

Super hoc bono fructu laboris veſtri *exultate in conſpectu ejus*, quia non ſolùm de prædictis *orphanis & viduis*, verùm etiam de malis ad pœnitentiam turbatis ædificatur *domus unius moris*, in qua Deo locus eſt requietionis, &

VERS. VII. *in hoc loco Sancto ſuo Deus* habitat, & *inhabitare facit* non quoscunque, ſed unanimes, *unius moris* diſciplinam libenter ſervantes. Neque enim omnes, qui ſunt *in domo*, in qua inter vaſa honoris, etiam vaſa contumeliæ reperiuntur, ſunt vel dici veraciter poſſunt locus Dei Sanctus, ſed ſolùm unanimes, unum ſentientes, id ipſum ſapientes, id ipſum dicentes, & in eadem permanentes regula, quæ ad unum dirigit, quod eſt neceſſarium. Ipſi ſunt *locus Sanctus ejus*, & templum nomini ejus dedicatum & ſanctificatum, non ſuæ virtutis aut pietatis meritò, ſed ipſius gratia gratuita, *qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.* Nempe tales erant ex iſtis multi, qui nunc à vinculis peccatorum ſoluti, & de ſepulchris ſcelerum ſuorum educti *domus Dei*, & *Sanctus locus ejus* effecti ſunt. Unde neque adhuc deſperanda eſt eorum ſalus, qui *ſimiliter vincti* ſunt & mortui ac ſepulti, quoniam *Deus in loco ſancto ſuo* manens nec unquam deſinens operari opus ſuum, ipſe uſque ad ſuæ domus omnimodam conſummationem, quam ipſe verus Salomon ſibi ædificat, lapides vivos de mortuis creat, quos in ſe angulari lapide uniat atque unanimes faciat. Propterea non dico ego David præteriti temporis verbis: *qui eduxit*, ſed præſentialiter: *qui educit vinctos.* Denique inceſſanter *educit vinctos*, cottidie ſolvit compeditos, venialibus ſcilicet peccatis irretitos, propter quæ cottidie incruentia & cottidie quoque deflenda, cottidie neceſſe habemus dicere: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Matt. 6. 12. Luc. 6. 37. Neque verò hæc dicentes fruſtramur, ſi nos ex corde dimittimus. Verax eſt enim, qui dixit: *Dimittite, & dimittemini.* Qui etiam ſub hoc pacto dimittentes debitoribus ſuis *educit vinctos* dimittendo illis debita venialia, qualia ubrepere ſolent per ignorantiam ſeu fragilitatem contra boni propoſiti piam voluntatem.

Similiter etiam *eos, qui exaſperant, educit*, quoniam voluntariè quoque peccantibus & ipſius iram contra ſe irritantibus, ipſiusque lenitatem, quantum in ſe eſt, exaſperantibus non negat indulgentiam, ſi tamen invenerit ipſos paratos ad pœnitentiam. Ex talium numero quidam ſepulti conſuetudine peccandi ecce jam fœtent ad ſimilitudinem Lazari quatriduani. Etiam tales, qui ſic *habitant in ſepulchris*, Dominus pius vocans foras ad confeſſionem peccati ſuſcitat ad vitam, flentibus & orantibus pro illis in Sancta Eccleſia contemplativis & activis quaſi Martha & Maria. *Vincti* ambulare quidem volunt, ſed non poſſunt. Qui verò *exaſperant* poſiti in profondo, contemnunt. Multò magis autem qui fœtent in pravæ conſuetudinis profundo ſepulchro, non ſolùm contemnunt, ſed nec attendunt ſalutem ſuam. Hujuſmodi *vinctos* & mortuos vocanti gratiæ acquieſcentes *educit* Salvator à perditione ad ſalutem. Et hoc facit *in fortitudine* ſua, qua ipſe attingit à fine uſque ad finem fortiter & diſponit omnia ſuaviter. Vel *in fortitudine*, qua illos poſt multiplicatas infirmitates confortat ad bonum opus, ut jam adversùs peccatum uſque ad ſanguinem certantes fortiter in ſe adimpletum comprobent illud Apoſtoli dictum: *Ubi abundavit iniquitas, ſuperabundavit gratia.* Rom. 5. 20. Quidam ſic educti *de ſepulchris* uſque adeo convaluerunt de infirmitate, fortesque facti ſunt in bello, ut caſtra everterent exterorum præſtando in caſtrorum acie ordinata, quæ eſt Eccleſia Dei & de talibus aucta.

Diapſalma hic interponitur, quo à dictis dicenda diſtinguuntur: ſatis congruè, quia hucusque breviter tetigit Pſalmiſta, quæ deinceps latiùs explicaturus eſt ita incipiens:

Deus cùm egredieris in conſpectu populi tui, cùm pertranſires in deſerto. VERS. VIII.

Terra mota eſt, etenim cœli diſtillaverunt à facie Dei Sinai. VERS. IX.

Verbis iſtis ita commemoratur hiſtoria præterita, ut ſimul annuntietur gratia futura hoc modo: Verè tu Deus educes *vinctos in fortitudine*, quod ita futurum probant exempla priora. Nam cùm *egredereris* in exitu Iſraël de Ægypto, *vinctos* tuos educens à vinculis Pharaonis, te præcedente populum tuum in columna nubis per diem & ignis per noctem, præ magnitudine fortitudinis tuæ *terra mota eſt*; quoniam & Ægyptii terreni agnoſcentes in tantis mira-

mirabilibus *fortitudinem* tuam *turbati ſunt, & A moti ſunt*, ita ut imminentibus undique ſibi
Exod. 14. 25. fluctibus rubri maris dicerent: *Fugiamus Iſraël, Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Et hoc miraculum tuæ fortitudinis audientes
Exod. 15. Principes Philiſtiim *conturbati ſunt*, itemque *Principes Edom, & robuſtos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan*, quando irruit *ſuper eos formido & pavor in magnitudine brachii tui*, audientibus tunc ipſis, quod tu *Deus egredereris in conſpectu populi tui* educens illum in manu potenti & brachio excelſo. Cùm ergo in tanta fortitudine tu Deus noo ſolùm *egredereris* ex Ægypto, ſed etiam *pertranſires in deſerto*, annis quadragiota proximus generationi illi, quam ſic eduxiſti, revera *mota eſt terra*, & concuſſa ſunt gentium corda terrena propter mi- B rabilia tua inibi oſtenſa. *Etenim cœli diſtillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſraël*, ſive ut alia translatio habet: *Mons Sina à facie Dei* ſubaudis: fumavit aſcendente in illum Moyſe ac deſcendente ſuper illum Domino. *Cœli diſtillaverunt*, quia de cœlis Domino loqueote ad Moyſen verba mandatorum & judiciorum veluti quædam roris aut pluviæ ſtillicidia deſcenderunt. Vel *cœli diſtillaverunt*, quando pluit illis manna de cœlo: *à facie Dei Sinai*, quia in monte *Sina* data eſt lex. Interpretatur enim *Sina Tentatio*, quòd illic datæ legi ſatis congruit, quæ ad tentationem populo antiquo data
Exod. 16. 4. fuit juxta verbum Domini dicentis: *Ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non.* Vel quia ubi venit mandatum, revixit peccatum cre- C breſcentibus inde magis tentationibus, quòd populus ille duræ cervicis nitebatur ſemper in vetitum, quomodo primus homo plus appetivit lignum ſcientiæ ſibi vetitum, quàm omne lignum paradiſi conceſſum ſibi. Cœlis igitur ita diſtillantibus.

VERS. X. & XI. *Pluviam voluntariam ſegregabis* tunc ad litteram: Et *ſegregabis* adhuc in Spiritu *hæreditati tuæ*, id eſt, populo, quem elegiſti io *hæreditatem* tibi. *Pluviam* dico *voluntariam*, id eſt, gratoitam *hæreditati tuæ* ſegregâſti: quia non feciſti taliter omni nationi, & judicia tua non manifeſtâſti ulli ſuper terram genti, ſicut illi *tuæ hæreditati*, quam propter D
Psal. 32. 12. hoc ipſum beatificamus dicendo: *Beata gens, cujus Dominus Deus ejus, populus, quem elegit in hæreditatem ſibi.* Verumtameo quia non erat data lex, quæ poſſet vivificare, quia nihil ad perfectum adduxerat, immò infirmabatur per carnem facta importabilis per carnales ceremo-
Act. 15. 10. nias, quarum *jugum neque nos neque Patres noſtri*, ait Petrus, *portare potuimus*, & ipſa hæreditas, gens videlicet cultui tuo hæreditaria *infirmata eſt* in pluribus indiſciplinatis, quorum corpora in deſerto proſtrata ſunt. *Tu verò perfeciſti eam* in paucis diſciplinatis, verbi gratia in Joſue & Caleb, cæteriſque introductis in terram promiſſionis, in qua velut

A *animalia tua* illi *habitabant*, qui legis jugum qualitercunque portare conati ſunt.

Ecce in his verbis litteræ litteralem ſenſum quæſivimus, & invenimus, prout juvante Deo potuimus. Verùm quia de illa gente per prævaricationem legis infirmata minus congruè dici poteſt: *Tu verò perfeciſti eam*, quoniam percuſſa potiùs quàm *perfecta* eſt illa generatio prava & perverſa uſque adeo, ut etiam propter murmurationes ejus amaricati Moyſes & Aaron temporali morte fuerint percuſſi atque ab introitu terræ promiſſionis prohibiti: Melius & competentius omnia iſta ſpiritaliter diſſeruntur & intelliguntur, quod etiam verba innuunt futuri temporis de futuro magis myſterio prophetantia quàm de præterito hiſtoriam narrantia,
B cùm dicitur: *Deus cùm egredieris coram populo tuo, cùm pertranſieris in deſerto pluviam voluntariam ſegregabis Deus hereditati tuæ.* Quod verò etiam interſeruntur verba præteriti temporis, non eſt inſolitum Prophetis, qui multotiens prænontiant futura quaſi narrando præterita, ut illic: *Foderunt manus meas, & pedes* Psal. 21. 18.
meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea. Diviſerunt ſibi veſtimenta mea: & ſuper veſtem meam & 19.
miſerunt ſortem. Sicut ergo ibi Chriſtus in Propheta loquens conqueritur quaſi præterita, quæ de illo, cùm hæc ſcriberentur, erant futura, ita cùm hìc dictum fuit à Propheta: *Terra mota eſt, etenim cœli diſtillaverunt: & infirmata eſt, tu verò perfeciſti eam* & cætera in hunc modum, verbis quaſi præteritæ hiſtoriæ contexitur de fu- C turis enuntiatio Prophetiæ.

Dicamus ergo: *Deus, qui educis vinctos, & ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris*, hoc opus tuæ virtutis tunc maximè operaris, *cùm egredieris in conſpectu populi tui.* Quaſi enim tunc intus in deſerto latuiſti, cùm nedum egreſſus es in ſalutem *populi tui.* Egreſſus verò à Patre per myſterium Sanctæ incarnationis tuæ operatus es ſalutem in medio terræ *in conſpectu populi tui* de Abrahæ ſtirpe geniti, & Patri tuo dilecti propter te inde naſciturum, & *egreſſurum de virga Jeſſe.* Populus ille tuus peculiaris *in conſpectu* ſuo te habuit in ſpe naſciturum de ſe. Populus ille tuus peculiaris *in conſpectu* ſuo te habuit in ſpe naſciturum de ſe. Poſtquaoi verò *egreſſus es* realiter per In- D carnationis manifeſtationem *in conſpectu* ſuo te habuit. Ipſi enim, quibus promiſſus & miſſus fuiſti, conſideraveruot & conſpexerunt te, probaverunt & viderunt opera tua, qualia nemo alius fecit, quæ ſi oon vidiſſent, peccatom non haberent: ouuc autem & viderunt & oderunt & te & Patrem tuum. Propterea relicta illis domo ſua deſerta, quæ à te fuit priùs inhabitata, pertranſiiſti ad aliud deſertum ex tunc à te inhabitandum juxta illud Propheticum:
Lætabitur deſerta & invia, & exultabit ſoli- Isa. 35. 1. &
tudo & florebit quaſi lilium. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans. 2.
Quare? *Quia gloria Libani data eſt ei.* Libanus ex uno latere terminus Judææ ſignificat Judaicum populum, cujus gloria translata eſt ad

 gen-

gentilitatem priùs deſertam & inviam, quando
ipſis repellentibus verbum Dei, quibus erat pro-
miſſum & miſſum, tranſierunt Apoſtoli ad gen-
Act. 13. 46. tes dicente Paulo Apoſtolo: *Vobis oportebat pri-
mùm loqui verbum Dei, ſed quoniam repuliſtis
illud, & indignos vos judicáſtis æternæ vitæ, ecce
convertimur ad gentes.* Tunc *terra mota eſt* ho-
minibus terrenis commotis partim ab obſequen-
dum Apoſtolis, partim ad perſequendum eos
eorumque ſequaces. Nec mirum, quod ita va-
riè *mota eſt terra. Etenim cœli*, Apoſtoli ſcili-
cet non uniformiter in una lingua ſtillaverunt,
ſed variè variis linguis loquentes magnalia Dei
diſtillaverunt aliis annuntiando iram, aliis verò
clementiam, prout ſeſe habuit varietas audien-
tium. Sic cœli enarrantes gloriam Dei *diſtilla-
verunt*, non à ſemetipſis tamen, ſed *à facie Dei*
per illos loquentis, & ipſos inhabitantis.

Alia tranſlatio habet: *Mons Sina à facie
Dei*, ſubaudis: *fumavit*, ſive *diſtillavit. Mons*
idem eſt, quod *cœli*. Nec moveat pluraliter
dictum *cœli* & ſingulariter *mons* in ejusdem rei
ſignificatione, quoniam ſic alibi, cùm plurali-
Pſal. 18. 2. ter dictum fuerit: *Cœli enarrant gloriam Dei*,
ſingulariter idem repetitur nomine *firmamenti*,
quod intelligitur vel unum *cœlum* propter unam
fidem, vel plures *cœli* propter diviſiones gra-
tiarum. Iſti *cœli diſtillaverunt* non ex propria
virtute, ſed *à facie Dei Sinai*, qui videlicet
legem dedit in monte *Sina*, & *à facie Dei
Iſraël*, qui eandem legem adimplere venit per
benedictionem, qua benedicit verum *Iſraël* com-
mutans nomen *Jacob* in *Iſraël*. Ipſe enim, qui
dedit legem in monte *Sina* (quod interpretatur
Tentatio) quæ inter tentationes, quas excitat,
non liberet; ſed quaſi pædagogus terreat, etiam
dabit benedictionem, quæ liberando nomen Ja-
cob in tentatione luctantis in nomen *Iſraël*
commutet, ut hujuſmodi luctator nequaquam
ultra vocetur *Jacob*, ſed *Iſraël* ſit nomen ejus,
cum attactu Angelico ſeu Divino emarceſceret ner-
vus femoris data de ſurſum virtute caſtitatis, quæ
dari non potuit plenè per legem tentationes augen-
tem datur autem per gratiæ divinæ pluviam volun-
tariam tentationes extinguentem. Hanc *pluviam*
mons Sina ſtillavit, quæ & lex gratiam præfigura-
vit, & Apoſtolus Paulus ejusdem legis alumnus
ipſam gratiam, quæ in eo vacua non fuit, gen-
tibus prædicavit. Vel etiam cæteri Apoſtoli ſi-
militer legis alumni tanquam *cœli* enarrantes
gloriam Dei ſuper terram *diſtillaverunt*, id eſt,
cautè ac diſtinctè prædicaverunt. Non enim
omnibus omnia dixerunt; ſed aliter infirmis,
aliter fortibus, aliter ſenibus, aliter juveni-
bus, aliter ſanis, aliter ægris loquendo ſecun-
dùm varia hominum genera multiformiter *di-
ſtillaverunt* non parvo ſtillicidio, ſed ita co-
pioſè, ut illis diſtillantibus *pluvia* fieret univer-
ſalis, non in Judæa tantùm, ſed in univerſa
terra. Et *pluvia* quidem fuit univerſalis, qua
pluit Deus ſuper juſtos & injuſtos, verumta-
men *ſegregabis* eam diverſos effectus inde ope-
rando, cùm terra univerſa exinde compluta in
aliis dat fructum ſuum, in aliis autem perma-
net ſterilis, ſed quod pejus eſt, non ſolùm non

A facit fructum nativitatis juxta ſeminis aut plu-
viæ nobilitatem, ſed quamquam diligenter ex-
culta, ſpinas tamen ac tribulos germinat. Pro-
pter quod dico de hac terra tua, de hac hære-
ditate tua, quòd *infirmata eſt*, quantum ad illos,
qui fructum bonum non fecerunt, *tu verò per-
feciſti eam*, quantum ad illos, qui corde bono
& optimo verbum Dei retinentes fructum affe-
rent in patientia. *Infirmata eſt hæreditas tua*,
in terra petroſa, ſpinoſa & conculcata, *tu verò
perfeciſti eam* in terra bona fructum afferente
vel triceſimum vel ſexageſimum vel centeſimum.
Triceſimum in conjugatis diſciplinatè viventi-
bus, ſexageſimum in continentibus poſt conju-
gium ſeu fornicationem caſtè viventibus, cen-
teſimum in Virginibus thorum in delicto ne-
B ſcientibus, & ideo in reſpectione animarum ſan-
ctarum fructum centeſimum habentibus. *Ali-
ter*: Fructum triceſimum cognoſcimus in fide
Trinitatis, ſexageſimum in perfectione opera-
tionis, centeſimum in puritate contemplatio-
nis. His nimirum fructibus inter ſe diſtinctis
& ab invicem ſegregatis comprobatur, quòd tu
Deus *pluviam voluntariam ſegregabis hæreditati
tuæ. Et infirmata eſt* ipſa *hæreditas*, id eſt,
agnovit ex ſe nihil boni poſſe. *Tu verò perfe-
ciſti eam*: Nam *virtus in infirmitate perficitur*, 2. *Cor.* 12. 9.
quando quis in ſe deficiens in Dei virtute pro-
ficit, atque in ſe reſponſum mortis habens in
Deo convaleſcit, qui ſuſcitat mortuos & vivifi-
cat ſe ſeque humiliantes exaltat.

Aliter: Hæreditas tua Deus *infirmata eſt*
C abundante peccato: *tu verò perfeciſti eam*, quo-
niam *ubi abundavit iniquitas & delictum, ſuper-
abundavit gratia.* *Rom.* 5. 20.
Hæreditas tua infirmata eſt,
quia lege oſtendente, non autem ſanante vul-
nera eorum, qui ſub ipſa erant, *multiplicatæ* *Pſal.* 15. 4.
ſunt infirmitates eorum, id eſt, multæ apparue-
runt infirmitates eorum. *Tu verò perfe-
ciſti eam* vel legem vel hæreditatem, quia
non veniſti ſolvere legem, ſed adimplere ac
perficere, ipſosque regni tui ac promiſſio-
num tuarum hæredes ita confortare, ut poſt
multiplicatas infirmitates accelerarent ſub gratia
perficere opus propriæ ſalutis, quod ſub lege
perfici non valebat, quæ nihil ad perfectum ad-
duxit. Rectè itaque dicitur tibi Deus, quo-
niam & lex & hæreditas tua *infirmata eſt, tu verò*
D *perfeciſti eam*, & perficies uſque ad plenam
conſummationem ſegregando ei *pluviam volun-
tariam*, ſcilicet novæ legis gratuitam de qua di-
citur: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis, ut* *Jac.* 1. 18.
ſimus initium aliquod creaturæ ejus. Voluntariè
genuit nos Deus Pater verbo veritatis aſſumendo
nos in adoptionem filiationis, *tu verò* Deus Fili
perfeciſti, & perficis nos emittendo quaſi *plu-
viam voluntariam* Spiritum tuum, qui ubi vult
ſpirat, quique gratiam ſuam dividens ſingulis,
prout vult, *voluntariam pluviam* donorum ſuo-
rum ſegregat *hæreditati tuæ*, alios faciendo Pro-
phetas, alios Apoſtolos, alios Evangeliſtas, alios
Paſtores & Doctores, quibus gregem tuum pa-
ſcentibus *animalia tua habitabunt in eadem hære-
ditate tua*, quæ de ſe nihil boni poſſe recogno-

infir-

ſcens, & in ſemetipſa reſponſum mortis habens *infirmata eſt; tu verò perfeciſti eam*, faciens eam convaleſcere de ipſa infirmitate, in qua virtus proficit non deficit: nam virtus mentis in infirmitate carnis perficitur, & virtus gratiæ in infirmitate legis quæritur & acquiritur.

Aliter: *Hæreditas* gens *tua*, quam elegiſti in hæreditatem tibi, *infirmata eſt*, quoniam exterior homo ejus corrumpitur: *tu verè perfeciſti eam*, quoniam te operante interior homo renovatur de
2. Cor. 12. 10. die in diem. *Quando enim infirmor* (ait Apoſtolus) *tunc fortior ſum & potens.* Ita nimirum in *hæreditate tua* fortitudo mentis virtus eſt, infirmitas autem carnis cuſtodia virtutis. Hebraica veritas habet: *Deus cùm egredereris ante populum, & ambulares per deſertum terra commota eſt, & cœli ſtillaverunt à facie Dei Iſraël. Pluviam voluntariam elevâſti Deus, hæreditatem tuam laborantem tu confortâſti.* Sequitur:

Animalia tua habitabunt in ea. Tu pluviam gratiæ ſegregas hæreditati tuæ, & in ea hæreditate vel gratia *habitabunt animalia tua*, de quibus in unum coadunatis conſiſtit ipſa hæreditas tua. Sic de multis Eccleſiaſticis perſonis habitantibus in Eccleſia conſiſtit ipſa Eccleſia: ſic de Sponſæ obviam Sponſo & Sponſæ obviantibus ipſa conſiſtit Sponſa. Ergo *animalia tua* manſueta jugo diſciplinæ aſſueta, mites videlicet atque humiles tui ſpiritu pauperes *habitabunt* in hæreditate tua, ita ut ſint ipſi *hæreditas tua.*

Aliter: *Animalia tua habitabunt in ea*, gratia *pluvia voluntaria*, quam ſegregâſti *hæreditati* C
Joan. 15. 9. *tua*, quibus & dicis: *Manete in dilectione mea*, tanquam ſi dicas: habitate in gratia mea, ottimini *pluvia mea voluntaria.* Et quidem tu pluis ſuper juſtos & injuſtos omnibus offerendo ſalutem. Verumtamen ſoli *hæreditati tuæ* parâſti in dulcedine ſaporem gratiæ *tua hæreditati*, dico, pauperi, id eſt, nihil boni ſuis viribus aut meritis attribuenti. Vel *pauperi* ea paupertate, de qua
Matth. 5. 3. dicis in Evangelio: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*, Sic *pauperi hæreditate tua parâſti in dulcedine.* Quanta vel qualia bona ei præparaveris, ego David non dico nec dicere valeo: quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparâſti diligentibus te; tamen dico, quòd ineffabilia bona, quæ D ſentiri ſeu intelligi non poſſunt, *parâſti in dulcedine*, quæ ſentiri poteſt, & benè ſentitur, dum non timore pœnæ ſed dulci amore juſtitiæ verbum veritatis auditur & cuſtoditur.

Nec mirum ſi dulciter ſapit hoc verbum,
VERS. XII. quia dulcis & rectus Dominus dabit ipſum verbum evangelizantibus juxta illud pro-
Luc. 21. 15. miſſum: *Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poſſunt reſiſtere, & contradicere omnes adverſarii veſtri.* Dabitur ergo *verbum evangelizantibus* prædicatoribus, unde paſcantur animalia. Dabitur dico cum virtute multa, ſecundùm quod ſcri-
Act. 4. 33. ptum eſt: *Virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium Reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri.* Sic uſque in finem Sæculi *Dominus dabit ver-* A *bum evangelizantibus virtute multa.* Quidam codices habent: *virtutem multam*, ut intelligas evangelizantibus verbum Dei ſincerè ſolo ſolius veritatis amore dari *virtutem multam* vel conſtantiæ in bona converſatione, vel etiam illius efficaciæ, qua fortiter currit verbum Domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.

Non mireris, quia dixi Dominum dare *verbum evangelizantibus virtute multa* ſeu *virtutem multam*, Potens enim eſt ad dandam *virtutem multam*, qui eſt Rex virtutum dilecti, dilecti. VERS. XIII.
Per ipſum quippe reguntur cœli cœlorumque virtutes. Unde aliàs quoque nominatur *Dominus* Pſal. 23. 10.
virtutum, Rex gloriæ, quia regit exercitus virtutum cœleſtium glorioſè ipſe Rex virtutum ſuarum. Pro eo autem, quòd dicere debuit *ſuarum*, dicit B Pſalmiſta *dilecti, dilecti* juxta uſum veteris Scripturæ. Sic eſt illud: *Fecit Moyſes ſicut præcepit* Exod. 39. 1.
Dominus Moyſi. Hunc morem loquendi ſecutus eſt Apoſtolus, ubi de hoc ipſo dilecto loquens dicit: *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſe-* Rom. 1. 4.
cundùm Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti. Pro eo namque ut diceret *mortuorum ſuorum* dixit: *Jeſu Chriſti.* Similiter & hic pro eo, ut diceret: Dominus Jeſus *Rex virtutum ſuarum*, dicitur *virtutum dilecti, dilecti.* Etenim ipſe eſt, cui Pater loquitur: *Hic eſt Filius* Matt. 3. 17.
meus dilectus, in quo mihi complacui. Bis verò *dilectus* nominatur ſicut & in Canticis Canticorum bis *pulcher* ſignificatur à Sponſa dicente illi: *Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.* Non contenta eſt ſemel dicere *pulchrum*, niſi addat & *decorum* eminentiam pulchritudinis illâ repetitione ſignificans aut certè in utraque dilecti ſubſtantia dignum expreſſit omni admiratione decorem, in altera glorioſæ Divinitatis, in altera glorificatæ humanitatis, pro qua gemina pulchritudine bis etiam nunc *dilectus* nominatur, cùm dicitur: *Rex virtutum dilecti dilecti*; vel quia Pater eum diligit ſecundùm utramque naturam, cui ſecundùm Divinam poſſidenti omnia ſecum æternaliter, dedit quoque, ut ſecundùm hominem aſſumptam *Rex* eſſet omnium, non ſolùm terreſtrium ſed etiam cœleſtium *virtutum.* Hinc *dilectus* ipſe dicit: *Data eſt mihi omnis* Matt. 28. 18.
poteſtas in cœlo & in terra. Eſt ergo *Rex* gloriæ *virtutum* in cœlo & in terra regens, in cœlo cœlorum *virtutes* regens, in terra eos, de quibus dicit Apoſtolus. *Poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, dein virtutes, exin gratias curationum, opitulationes, gubernationes.* Hîc nomine *virtutum* virtuoſos intellige in cœlo Angelos, in Eccleſia homines electos, à quibus utriſque, dum Chriſtus eos regens diligitur, etiam iſto reſpectu rectè hîc *dilectus* prædicatur, cùm dicitur: *Rex virtutum dilecti, dilecti.*

Poteſt tamen per *Regem* Pater, per *dilectum* Filius accipi, ut ſic legatur: *Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa.* Quis *Dominus*? *Rex*, Pſal. 71. 2.
Regis, Pater, cui aliàs dicitur: *Deus judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam Filio Regis.* Ipſe Rex indiviſum tenens regnum totius Monarchiæ cum Filio ſuo Rege *Rex virtutum* eſt *dilecti* Filii ſui, quoniam & Angelicæ virtutes, & per quas operantur Apoſtoli, cæterique Rectores Eccleſiæ, æquè ſunt Patris & Filii Filio ipſo proteſtante

Joan. 17. 10. teſtante ac dicente: *Omnia mea tua ſunt, & omnia tua mea.* Ergo cùm ait: *Dominus dabit verbum evangelizantibus* virtute *multa*, *Rex virtutum* Deus Pater intelligatur: ab eo enim, à quo dantur, etiam reguntur virtutes Angelicæ vel Apoſtolicæ, quæ virtutes, cùm ſint Patris Filium diligentis, etiam *dilecti* Filii ſunt *dilecti*, *dilecti*, id eſt, valde *dilecti*, vel *dilecti* Deo Patri & hominibus item *dilecti*, ſe- Eccli. 45. 1. cundùm quod dicitur: *Dilectus Deo & hominibus, cujus memoria in benedictione eſt.* Iſtam tamen repetitionem *dilecti dilecti* non omnes codices habent.

In Hebraica veritate ſic habemus: *Reges exercituum fœderabuntur, fœderabuntur, & pulchritudo domus dividet ſpolia.* Et eſt ſenſus: *Reges exercituum* Rectores videlicet Eccleſiarum *fœderabuntur*, ut id ipſum *ſapiant* corde credendo ad juſtitiam, & id ipſum *dicant* ore confitendo ad ſalutem. Ergo *fœderabuntur*, & item *fœderabuntur*, ut id ipſum *ſapiant*, *& dicant*, Attamen ipſe *Rex virtutum dilecti*, *dilecti* qui dat illis verbum evangelizare virtute multâ in gemina dilectione *dilecti*, *dilecti* ſapiendo id ipſum, cùm ſit ipſe ipſa *pulchritudo domûs*, dabit eis etiam *dividere ſpolia ſpeciei domus.* Etenim ut *ſpeciei domûs* decorem & pulchritudinem faciant magis illu- Iſa. 9. 3. ſtrem, *ſpolia* divident cum exultatione, *ſicut exultant victores capta præda, quando dividunt ſpolia.* Denique cùm fortis armatus diabolus cuſtodivit atrium ſuum, totum videlicet hunc mundum in maligno poſitum, in pace fuerunt omnia, quæ poſſedit, cùm autem fortior illo C ſupervenerit, ſecundùm quod optamus dicendo: *Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus*, univerſa illius arma auferet *& ſpolia* ejus diſtribuet. Quod virtutis opus, quia *Rex virtutum* per miniſtros virtuoſos operabitur à primo adventu dilecti Filii ſui uſque ad ſecundum adventum ejusdem *dilecti*, vel potiùs quia operatur in ſuis miniſtris ipſa virtus *dilecti* Filii Dei, *dilecti* Filii hominis, rectè aſtruimus, quòd ipſis dabit *dividere ſpolia ſpeciei domûs.* Proficit namque ad decorem *ſpeciei domûs*, quod dividuntur *ſpolia* forti armato à fortiore ablata, dum exinde alios facit Chriſtus Apoſtolos, alios Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Paſtores atque Doctores in ædificationem domûs ſuæ, quæ eſt Eccleſia. Sic *ſpeciei domûs* proficit, quòd dividuntur *ſpolia*, D dum exinde ſpecioſa fit Eccleſia, quòd in varios ordines diſtincta variis quoque donorum Sancti Spiritus chariſmatibus ornata *dividente* Spiritu Rom. 12. 4. & ſeq. Sancto ſingulis prout vult. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Et ſi totum corpus auditus, ubi oculus? Non poſſunt pedibus manus, vel manibus pedes dicere: non eſtis nobis neceſſarii, neque omnino ullum eſt membrum in corpore, cui non ſit aliud neceſſarium, cùm etiam infirmiora ſint magis neceſſaria.*

Diſtinctis itaque membris in Sancta Eccleſia rectè *dividuntur ſpolia*, ita ut quæ videntur ignobiliora, inveniantur majori honore circumdata, A ne *ſpeciei domûs* Dei fœditatem inferat, ſi *ſpolia* rectè oblata non fuerint etiam rectè diviſa tam in univerſali domo, quæ eſt Eccleſia tota, quàm in ſpeciali qualibet Eccleſia vel Eccleſiaſticis canonum diſciplinis, vel Cœnobitalibus Patrum regulis ordinata. Etenim ſi diſtributores bonorum & officiorum Eccleſiaſticorum vel Clauſtralium non rectè *dividunt* pecuniam ſibi creditam, & indignis dignitates tribuunt *ſpeciei domûs* Dei magnam fœditatem inferunt; quocontra nunc in Spiritu Sancto Eccleſia pſallente monentur *ſpeciei domûs dividere ſpolia*, id eſt, *dividere ſpolia*, ut *ſpeciei domûs* exinde accedat ornatus. Et quidem *ſpolia* dividenda ſunt ſecundùm diſtinctionem graduum dignitatum & officiorum Sanctæ Dei Eccleſiæ, pro quibus ambiendis & accipiendis vos, qui *ſpolia* B eſtis, nolite laborare, nolite ſolliciti eſſe, aut alios inde ſollicitare, nolite ante lucem ſurgere, ſed ſurgite poſtquàm ſederitis. Audite quid ſuis diſcipulis Chriſtus dicat: *Sedete*, inquit, *hic, & vigilate* Matt. 26. 38. *mecum*, & addit: *Dormite jam, & requieſcite.* Matt. 26. 45. Non quaſi contraria mandantur, cùm dicit *vigilate*; additurque: *Dormite*, quia novit Sponſa ſimul obſervare, quæ dicit: *Ego dormio, & cor* Cant. 5. 2. *meum vigilat.* Non ſic poteſt vigilare dormiendo vel dormire vigilando, niſi qui exemplo Jacob Patriarchæ lapidem ſupponit capiti ſuo, ut videlicet in illum reclinet mentem ſuam, qui eſt lapis angularis maximumque ornamentum *ſpeciei domûs*, cujus dividuntur *ſpolia* rectiſſimè his, qui ſuper ipſum requieſcentes dormiunt, & poſt aliquantulam dormitionem ab ipſo audiunt: *Surgite eamus.* His nimirum contemptu mundi primo ſopo- Matt. 26. 46. ratis, ac deinde ad collaborandum Evangelio Chriſti excitatis tanquam Jacob de ſomno dulci, ubi Angelos aſcendentes & deſcendentes viderat, evigilanti congruit lapidem capiti ſuo ſubpoſitum, laudibus & doctrinis erigere in titulum: ſi tamen *Rex virtutum dilecti dilecti ſpeciei domûs* dividendo *ſpolia* in illud officium eos aſſumpſerit, ut non ſolùm laudatores verùm etiam Prædicatores eſſe debeant. Alioquin ſolummodo contenti eſſe laudatores & magnificatores nominis ejus, ut illa, quæ ait: *Magnificat anima mea Dominum, &* Luc. 1. 46. *exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo*, non & 47. ſibi uſurpent auctoritatem cujusque dignitatis in *ſpoliis* diviſis aut dividendis, quin potiùs dormiant & requieſcant, neque ſe ultro ac præſumptuosè laboribus & ſollicitudinibus curæ paſtoralis inſerant: Sic dormire ac requieſcere oblectabat Petrum, cùm deguſtata in monte viſionis dulcedine diceret: *Domine bonum eſt nos hic eſſe.* Nam Matth. 17. 4. & Lucas narrat, ipſum filiosque Zebedæi obdormiſſe illic ſomno dulci eos gravante. O bonum dormire, o ſomni delectamentum, quod reddit hominem gravem gravitate laudabili, de qua dicitur: *In* Pſal. 34. 18. *populo gravi laudabo te!* Quo contra levitate vituperabili circumferuntur, qui omnis ambiunt *ſpolia* ipſos minimè decentia. Frequentant curias, captant hominum gratias, colligunt munuſcula minoribus & munera majoribus danda, ſalutant ſtudioſè nimis ac doloſè penè conſimiles joculatoribus unicuique decenter adulantibus, quarum præcipuus Gnatho quidam repræſentatur apud Comicum ſic Terent. Euph. Act. 2. Sc. 2. 21. inſtitutus apud ſemetipſum, ut diceret:

Negat quis, nego: ait, ajo,

Sic

Sic mollibus adulationum tegumentis veſtiuntur, qui in domibus Regum ſunt, & dignitates ambiont ſæculares, aut, quod longè periculoſius eſt, etiam ſpiritales curas, quas utique, ſi ſaperent, fugerent, curialiter & curioſè agendo appetunt, & rapitur ſomnus ab oculis eorum, dum nimis in craſtinum ſolliciti ſoot. Quo contra vos, qui ſapitis, qoàm dulcis eſt ombra, ſub qua requieſcit Sponſa, onà cum illa requieſcite, illamque dicentem audite: *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem deſiderabam, ſedi, & fructus illius dulcis gutturi meo.* Exemplo Sponſæ ad ſedendum invitati & vos, qui laboratis & onerati eſtis, nonc tandem feſſi & curis mordacibus laſſati, reſidete ſub umbra illius, qui dicit vobis: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris.* Sub hac ombra, in hac requie dormite, non otcunque, ſed inter medios cleros. Dormite, inquam, & requieſcite cum magna ſpe magnæ utilitatis veſtræ: quoniam

Cant. 2. 3.

Matth. 11. 28. & 29.

VERS. XIV.

Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri.

Super hunc locum Beatus Papa Gregorius* dicit: *Cleros Latina lingua ſortes dicimus. Dormire autem noſtrum eſt à pravâ actione quieſcere. Et quia electi qui à perverſorum ſe inquietudine compeſcunt, terrena deſerunt, cœleſtia concupiſcunt, mirum inter medios cleros dormiunt, quoniam fugiendo temporalia, & æterna præmia deſiderando à perverſis actibus quieſcunt. Mente quippe ad ſumma volant, unde & pennæ vocati ſunt. Qui benè columbæ deargentatæ memorantur. Columba verò deargentata Sancta Eccleſia eſt, quæ apertæ prædicationis luce reſplendet. Sed hæc columba in pennis quidem deargentata eſt, ſed poſteriora dorſi ejus in auri ſpecie refulgent, quia Sancta Eccleſia modò per prædicantium linguas clara eſt; in illa autem remuneratione, quæ ſequitur, non jam argenti nitore, ſed auri fulgore decoratur. Ad illa quippe inviſibilia bona proveniens, ad illa cœleſtia dona pertingens, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, jam prædicationis eloquio non indigebit, ſed ſola auri ſpecie in poſterioribus pulchra eſt, quia in eo, quod accipiet, ſolo reſplendet fulgore claritatis.* Hæc de dictis Beati Gregorii decerpta nos moraliter inſtruant.

* Apud S. Paterium de Expoſitione V. & N. Teſtam. Lib. XI. cap. 139.

Juxta ſenſum verò Beati Auguſtini * *Cleros* vocat duo teſtamenta, non qoòd hoc teſtamenti ſit oomen. Cleros enim Græcè, Latinè *Sors*. Unde Cleronomia dicitur hereditas juxta morem antiquorum ſorte dividentium filiis hæreditates, quod etiam Joſue in diſtributione terræ promiſſionis feciſſe legitur. Rectiùs tamen intelligitur permiſiſſe quàm præcepiſſe Dominus, ut ſorte diſtribueretur terra promiſſionis, quia

* In Expoſit. Pſalm. in hunc locum.

A quidquid præcepit, mutari non licebit, ſicut eſt illud: *Diliges Dominum Deum tuum* &c. in hunc modum. Quæ autem propter duritiam cordis permiſſa fuerunt, ùt de libello repudii & de ſortibus, eo ſolùm tempore licuerunt, qoo permiſſa fueruot. Hoc pero uſſo etiam Apoſtoli uſi ſunt in electione Matthiæ ante adventum Sancti Spiritus, quo deinceps plenius inſtructi nunquam poſtea leguntur ſortibus uſi, quæ à Sanctis Patribus poſtmodum Sancto Evangelio corruſcante interdictæ ſunt utpote conſuetudines paganæ adverſantes Religioni Chriſtianæ. Manet tamen ſortis vocabulum juxta morem antiquum in deſignatione vel hereditatum, qoæ ſorte diſtribuebantur, vel teſtamentorum, quibus firmabantur hereditates, vo-
B cabulo videlicèt tranſſumpto ab eo, quod efficit, ad id, quod efficitur vel è converſo. Efficiebatur enim hereditas teſtamentis & ſortibus, & rurſum hereditas cauſa erat, pro qua dividenda mitterentur ſortes, & pro qua firmanda ſcriberentur teſtamenta. Sic vocabulum ſortium transfertur ad hereditatem ſignificandam, & rurſum ab hereditate ad teſtamentum ſignificandom. Qui tropus metonomia dicitur apud Grammaticos. Ad hunc ſenſum loco præſenti poſſumus accipere cleros vel in ſignificatione duorum teſtamentorum, quibus confirmatur gemina hereditas promiſſionum vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ; vel ipſarum hereditatum præmiſſis teſtamentis confirmatarum & nomine Græco, quod eſt Cleros, inſinua-
C tarum. Hinc etiam Clericos in ſortem, vel hereditatem Domini aſſumptus, ita ut ipſe Domini & Dominus ejus hereditas nominetur & ſit, ſicut dicit Dominus: *Filiis Levi non dabis hereditatem: ego enim ero hereditas eorum.* Duos igitur cleros duo teſtamenta primum dicamus, qoorum quid ſit medium, Salomone docente didicimus, qoi cùm deſcripſiſſet ferculum columnis argenteis fultum, ejuſque aſcenſum purpureum, & reclinatorium aureum ſubjunxit: *Media charitate conſtravit propter filias Jeruſalem.* Habes illic de columnis argenteis, habes hic de pennis columbæ deargentatis, quibus utrimque ſignificatur puritas & nitor eloquentiæ. Habes item illic reclinatorium aureum, & hìc *poſteriora dorſi columbæ in pallore auri*,
D quibus dictis utrimque ſignificatur fulgor æternæ Sapientiæ. Habes illic: *media charitate conſtravit*; habes hic: *ſi dormiatis inter medios cleros.* Utrobique nomine mediatatis charitatem intellige, quæ omnium Scripturarum nomine ferculi ſignificatarom eſt media, quoniam de illa tanquam de medio ſtipite pendent omnia utriuſque teſtamenti teſtimonia, ſicut veritas dicit: *In his duobus mandatis tota lex pendet & Prophetæ.* Item in deſcriptione columbæ habentis pennas deargentatas & dorſum aureum ſic intellige medium, ut caveas angulum. Nota, quòd in medio Eccleſiæ aperit Dominus os juſti; ſed in angulis platearum orantes non audit. Stetit ergo Jeſus in medio diſcipolorum ſuorom, ut oculis eorum intentis in illum commendaret

Num. 18. 20.

Cant. 3. 10.

Matth. 22. 40.

illiis medlumCherltatis mandatum, quodnon in an- A gulo ſectæ unius, verùm in tota univeiſitate totius Ecelefiæ obſervandum proponitur omnibus, & ſufficit omnibus ad viram æternam conſequendem, quod ejus glutino mediante quaſi de multie membris fiunt columba una.

Hlc attendendum, quòd non dixit *inter cleres* ſecundùm uſum Latinorom, ſed *inter medios cleres* ſecundùm uſum Græcorum. Ubi enim nos dicimua: *Inter me & vos*, illi expreſſiùs dicunt: *Inter medium meum & veſtrum*, volentes rerum aliquem ſignificare conſenſum, quem uſus Latinorum non exprimit. Unde & in eo,
Gen 17.2. quod Deus dicit ad Abraham: *Erit teſtamentum*
Gen 9.13. *inter me & te.* Et ad Noë: *Erit ſignum inter me & terram*, Græci ad exprimendum conſenſum habent, *Inter medium meum & veſtrum* B propter conſenſum evidentiùs exprimendum. Unde & hìc *non inter cleros*, ſed *inter medios cleros* dlcens Pſalmiſta rerum conſenſum expreſſir, qui ſine media charitate non conſtabit, Quæ nimirum quia patient eſt, benigna eſt, non æmulatur, non inflarur, non irritatur, non cogitar malum, non gauder ſuper iniquitate, congaudet autem veritati, & quod magis ad præſentem locum attinet, quia nnn eſt ambitioſa, nec quærit quæ ſua ſunt, velut in otio quietiſſimo aptitudinem facit illi dormitioni, de qua hìc dicitur: *Si dormiatis inter medios cleros penna*
Pſal. 13.9. *columba deargentata.* Vos igitur, qui laboraſtis iu circuitu ambulando, ſecundùm quod dicitur: *in circuitu impii ambulant*, venite ad medium duorum clerorum ſervando charitatem, quæ C media medulia eſt duûm reſtamentorum. Sic enim datur verbum vobis evangelizantibus in virtute, ſi à vobis doûm teſtameotorum auctoritas & duobus teſtamentis commendara charitas fitmiſſimè teneatur, in cujus quietiſſimo cubiculo, *ſi dormiatis* temporalia bona veteri teſtamento promiſſa contemnendo, & æterna novo teſtamento promiſſa patienter expectando, ſic in pace in id ipſum dormiendo & requieſcendo inter medios cleros eritis vos *penna columba de-*
Cant. 6.8. *argentata*, de qua dicitur: *Una eſt columba mea.* Iſta columba per vos quaſi per pennas deargentatas elevatur, dum vel orationibus veſtris eloquio Divino conſonis edjuvatur, vel prædicationi-
Pſal. 11.7. bus eruditur. *Eloquia* enim *Domini eloquia caſta*, *argentum igne examinatum*; nec eſt aliquid vel D orandum vel prædicandum, niſi ſecundùm regulam iſtorum eloquiorum. Filii Zebedæi cùm peterent, ut unus ad dexteram, alter ſederet ad ſiniſtram in Regno Dei, pennas quidem orationis babebant, ſed non deargeotatas, nec de nitote Divinorum eloquiorum ſplendidas: immò Divinis eloquiis contrarias, quia in Regno Dei ſiniſtras ſedes eſſe nulla Divinorum eloquiorum docet auctoritas: niſi forrè, cùm Regnum Dei præſens Eccleſia dicitur, in qua quia boni & mali, ſpiritales & ſæculares ſob nomine Chriſtiano principantur quaſi dexteras & ſiniſtras habet ſedes. Duobus verò modis habent ſedes in præſenti Eccleſia tanquam in ſiniſtra Sancti Dei, dum vel regiminis illis datur auctoritas, ut ſedeant cum Principibus & ſolium gloriæ teneant; vel prænotate illis in tantum eugetur claritas, ut in ea tanquam in ſede molliſſima quieſcant & ſibi vivant. At illi non de ſedibus Eccleſiæ militantis, verùm de ſedibus ejuſdem regnantis intendebant, quando ſedem cum Chriſto appetebant. Propterea dictum eſt eis: *Neſcitis quid petatis.* Quaſi diceret: Haberis quidem orationis pennar, at non Divino eloquio deargentatas. Et ideo directi ſunt ad regulam eloquii Divini, qoo diſcerent priùs calicem paſſionis bibendum, & poſtea in regno ſedendum ſolummodò ad dexteram, non autem ad ſiniſtram. Siniſtra enim non erit illic. Multò verò magis verbum evangelizantibus virtute multa eſt neceſſariom, ut pennas doctrinæ habeant inſignitas argento Divinorum eloquiorum, ne videlicèt aliquid docere præſumant, niſi quod *inter medios cleros* didicerunt.
B *Quis dabit mihi pennas ſicut columba deargentata?* Quis me docebit ſic orando loqni ad Deum, ſic evangelizando loqui ad homines, ot ſermones cordis & oris mei omnes eloquiis Domini caſtis, argento examinato aſſimilatis, omnimodis aſſimilentur juxta illud: *Si quis loquitur quaſi ſermones Dei*? Irem: 1 Petr 4.11.
Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris Matth. 10.
veſtri, qui loquitur in vobis? 20.

Aliter: Dominus dabit virtutem evangelizantibus verbum, ſi vos Doctores, qui eſtis *penna columba deargentata, dormiatis inter medios cleros*, ut videlicèt neque meditando, neque orando, neque docendo excidatis de illo *medio*, quod nunquam excidet: quia charitas duûm reſtamentorum quaſi medulla media nunquam excidet.

Aliter: O vos, qui dividimini tanquam *ſpolia ſpeciei domûs*, nolite ambire altiora loca vel officia, quàm diſtributa ſint vobis, ut videlicet, qui eſt Archi-Diaconus, ambiat fieri Epiſcopus: vel qui eſt Epiſcopus, ambiat fieri Archi-Epiſcopur, & ſimiliter in cæteris. Contenti eſtote locis & officiis, per quæ *ſpeciei domûs* Dei ornandæ dividente Spiritu Sancto ſingulis, prout vult, variè diſtributi eſtie. Quisque veſtrûm ſedeat, quieſcat & fulrus hinc inde duobue *cleris* tanquam in lectulo ſuo *dormiat*, niſi fortè is, qui eum invitavit, dicat illi,
Aſcende ſuperiùs. Taliter dormientes & quie- Luc. 14.10.
ſcentes *inter medios cleros* eam gratiam accipietis, ut ſitis *penna columba*, dum per vos aut orantes in ſecreto & in cubiculis, aut evangelizantes verbum D virtote multe in publico & ſuper tecta ornatur & exaltatur Eccleſia unica Dei *columba.* Sed & vos ipſi, qui dormientes humiliamini ſub potenti manu Dei, tempore ſuo queſi *penna columba* in altum
volabitis, *quia omnis, qui ſe humiliat, exaltabitur.* Luc. 18.14.

Aliter: Vos Prædicatores *virtute multa evangelizantes* verbum, qui eſtis *penna columba*, id eſt, Eccleſiæ volantis in altum, quærentis quæ ſorſum ſunt, *ſi dormiatis inter medios cleros*, eritis *deargentata penna* in anterioribus *columba*, in ſtatu videlicèt ſeu volatu præſentis Eccleſiæ, ſed *poſteriora dorſi ejus* in ſtato futuro poſt reſurrectionem clareſcent vobis *in pallore auri*, quando ſicut in diebus Salomonis abundante auro multo in Jeruſalem argentum nullius erat pretii, ſic fulgore ſapientiæ Angelicæ vel charitatis Divinæ tunc ſuper omnia clare-

ſcente

ſcente non erunt neceſſariæ *pennæ deargentatæ* A per nitorem doctrinalis eloquentiæ, quibus Eccleſia velut columba volat radicibus ipſarum pennatum fixis in poſterioribus *dorſi* ejus. Nam *dorſum ejus* eſt charitas, in qua ſuſcepta ſarcina præceptorum Dei omnia ſuffert, omnia ſuſtinet. Poſteriora verò dorſi eſt illa futura & ſopercæleſtis claritas, in qua perficietur, quæ hic incipit, charitas. In hac charitate *pallor* ſeu viror *auri* conſpicietur, quoniam tunc per ſapientiæ fulgorem per omnia & in omnibus fulgentem, cùm erit Deus omnia in omnibus, vidabitur Deos Deorum in Sion facia ad faciem, ſicut eſt, ita ut nullus egeat doceri quaſi per argentei eloquii tinnitum, vel quaſi per tubas arganteas excitati ad caſtrorum motum, ſicut in lege Moyſi fuit ordinatum, quia tunc omnes à maximo usque ad minimum nullo demonſtrante B per ſe videbunt ſolem juſtitiæ, penitusque diſſolvetur procinctus caſtrorum Dei nunc militantium & tubis indigentium, ſicut in exitu Iſraël de Ægypto peregrinantibus Dei caſtris & ad pugnam diſpoſitis erat præceptum fieri tubas argenteas, quibus clangerent Sacerdotes, quando vel habebant in feſtis epulum ſolemne, vel quando ad præliandum caſtra movenda erant.

Et quidem in hac peregrinatione fugientibus ax Ægypto de ſub poteſtate inviſibilis Pharaonis hujusmodi tubæ argenteæ ſunt neceſſariæ, dum Sacramentis Dominicis tanquam feſtivo epulo exhibetur congruus cultus duûm teſtamentorum ceu duarum tubarum argentearum clangoribus in Pſalmis, hymnis canticisque ſpiritalibus eidem epulo congruentibus, & cantoribus argenti nitore candidis, ejusqua tinnitu ſonoris. Item bellis hinc inde nunc imminentibus eisdem tubis argentais neceſſa- C riò excitamur ad præliandum v. g. docente Apoſtolo, ut *per arma juſtitiæ à dextris & à ſiniſtris* muniti confortemur in Domino & in potentia virtutis ejus: *quoniam non eſt nobis colluctatio ſolummodo adverſus carnem, & ſanguinem*, ſed, quod periculoſius eſt, *adverſus Principes mundi, rectores tenebrarum harum, contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus*. Iſtæ ſunt tubæ ſacerdotales & ſacræ, ductiles, argenteæ, quarum clangore corruet Hiericho civitas mundi hujus nuntios Jeſu perſequentis & ipſum recipera nolentis. Hujuscemodi clangorem deſiderat, qui dicit: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*. Per omnia hæc argentearum turbarum ſive pennarum neceſſaria miniſteria nunc ornatur & adjuvatur in ſuis anterioribus Ec- D cleſia una Dei columba: *ſed poſteriora dorſi ejus in pallore auri* fulgentia in futura vita, quando linguæ ceſſabunt, Prophetiæ evacuabuntur, ſcientia deſtruatur, veniente quod parfectũ eſt, & evacuato, quod ax parte eſt, non indigebunt electi vel pennis deargentatis in altum levati, quoniam ſemel tunc in altum ſublimati ſic ſemper cum Domino erunt, val tubis argenteis in epulo feſtivo ad laudandum Dominum ſeu in prælio ad debellandos adverſarios excitari & animati: quoniam tunc pax erit atq; Sabbathum æternum plenæq; felicitatis otium beatiſſimũ ceſſante miniſterio Sacramentorum & officiorum, quibus nunc utimur, & ſemoto penitus omni timore bellorum. Quod nimirum tantæ lætitiæ otium *poſterioribus* columbæ reſervatum, quia erit ſempiternum, rectè hìc in Hebræo interponitur *Semper*, pro

2. Cor. 6. 7.

ad Epheſ. 6. 12.

Iſa. 58. 1.

quo nos habemus *Diapſalma*, ſignũ videlicet diſtinctionis inter jam dicta & adhuc dicenda. Jam quippè duabus partibus Pſalmi exactis incipit *Pars Tertia* da donationibus Chriſti Aſcendentis agens hoc modo: *Si dormiatis inter medios cleros, eritis pennæ* vel erunt vobis *pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri*, ſicut ſupra eſt poſitum.

Sed dicitis fortaſſe in cubilibus veſtris, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra hoc modo: Quamdiu erit ſic dormiendum? Ad hæc inquam: Tamdiu dormiendum & in civitate cum diſcipulis Chriſti ſadendũ & quieſcendum eſt, quoadusque induamini virtute ex alto. Quod magnificè factũ eſt, quando *factus eſt repente de cælo ſonus advenientis ſpiritûs vehementis, & replevit totum domum, ubi erant diſcipuli ſedentes* & quaſi dormientes *inter medios cleros*, quos Act. 2. 2. etiam diſcernendo à cæteris hominibus fecit eos Reges & Rectores ſuper Eccleſiam unicâ *columbam*. Simili ergo modo nunc in cænaculo ſpiritalis diſciplinæ ſedendum, quieſcendum & quaſi dormiendum eſt, *Dum diſcernit cæleſtis*, id eſt, Chriſtus in VERS. XV. cœlum ad dexteram Patris exaltatus. Quid *diſcernit*? *Reges*, ſcilicet Eccleſiæ *ſuper eam* variis dignitatibus diſtributos & diſcretos dividente Spiritu ſingulis, prout vult, ut ex eis alii ſint Prophetæ, alii Apoſtoli, alii Evangeliſtæ, alii Paſtores & Doctores, qui profectò ut ſint idonei ſuis officiis *nive dealbabuntur in Selmon*. *Nive*, hoc eſt, ad ſimilitudinem nivis naturaliter candidæ per remiſſionem peccatorum *dealbabuntur*, & hoc eſt non meritis ſuis, ſed *in Selmon*. *Selmon umbra* interpretatur, & ſignificat gratiam, de qua dixit Angelus ad Mariam: *Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Et Sponſa in Canticis Luc. 1. 35. canticorum dicit: *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quam deſi-* Cant. 2. 3. *deraveram, ſedi, & fructus illius dulcis gutturi meo*. Item aliàs dicitur: *Scapulis ſuis obumbrabit tibi, & ſub pennis ejus ſperabis* Umbra ergo dicitur gratia, Pſal. 90. 4. quæ ab æſtu carnalium concupiſcentiarum defendit carnem & à flamma vitiorum ſpiritalium, ut eſt ira, ſuperbia, invidia, refrigerat mentem. Fit autem umbra lumine & corpore. Similiter gratia fit verbo & carne. Verbum enim lumen eſt, caro corpus. Acceſſit verbum carni, lumen corpori, ita ut Verbum caro fieret, Deus homo exiſteret. Qui quoniam gratiæ ſuæ umbra credentes in ſe protegit à malis, & fovet in bonis tanquam gallina congregans pullos ſuos ſub alis protegit à milvo ac fovet calore ſuo rectè *Selmon*, id eſt, umbra nominatur. Ne autem ſuſpicetur quis montem iſtum cæteris montibus comparandum, dico vobis ego David Propheta, quia *mons* iſte *Mons Dei* eſt: *mons pinguis*, vel ſicut alia translatio habet: *Mons uber*. *Mons* VERS. XVI. *coagulatus, mons pinguis*. *Mons* iſta juxta viſionem Danielis de lapide parvo crevit in altum & Dan. 2. 35. longum, ut ſui magnitudine impleat univerſum mundum. Parvolus enim natus eſt nobis tanquam lapis modicus ſine manibus de monte vel maſſa humani generis abſciſſus, utpote ſola Divina operatione ſegregatus à peccatoribus & excelſior cælis factus; Filius quippè non ſolùm immaculatæ Virginis, verùm etiam Dei Patris Altiſſimi Filius rectè vocatur, ita ut ipſe quoq; Altiſſimus unà cum Patre ſua redatur, neque tamen Pater Altiſſimus & Filius Al-

tiſſimi Altiſſimus duo ſont Altiſſimi, ſicut nec Pater Deus & Filius Deus duo ſunt Dii. Rectè itaque *mons* iſte *mons Dei* nominatur, cui datum eſt nomen, qood eſt ſuper omne nomen, ut videlicet ſic dicatur *mons Dei* per excallentiam, ſicut & *Filius* dicitur per excellentism. Cæteros namque Filios Dei Deus adoptavit, iſtum verò genuit non ſolùm æternaliter ſplendorem ſuæ Paternæ gloriæ & figuram ſuæ ſubſtantiæ ſibi Deo Deum conſobſtantialem, ſed etiam in fine ſæculorum temporaliter eundem genuit operante amore ſuo, ut Virgo ipſum conciperet; verumque Deum atque hominem perfectum geminæ ſubſtantiæ gigantem Patri Deo & Matri Virgini conſubſtantialem generaret. Quis ergo in utero Virginis operante amore Patris & fide Matris coagulatio facta eſt Paterni ſeminis, quod eſt Verbum Dei Deus & Materni ſeminis, quod erat materia formandi novi hominis, jure id, quod natum eſt ex ea, Sanctum vocator Angelo teſte. Non autem quomodolibet vocatur Sanctum, ſed Sanctum Sanctorum, cui Sanctitas non eſt accidentalis, ùt eſt aliis Sanctis, quibus datum eſt priùs eſſe ac poſtea Sanctos eſſe. Iſte autem & in Divinitate ab æterno Sanctus & in humanitate de Spiritu Sancto conceptus, ex quo accepit, ut homo eſſet, pariter quoque accepit, ut Deus eſſet Sanctus æquè ut Pater ſuus & Spiritus Sanctus Amor Patris, quo eſt conceptus, de quo Angelus ad Matrem: *Hic enim erit*, inquit, *magnus & Filius Altiſſimi vocabitur.* [Luc. 1. 32.] Revera magnus Dominus, cujus magnitudo non habet finem.

Similiter *Mons Dei, mons pinguis*, cujus pinguedo non habet finem. Pinguedo quippè montis hujus inhabitans illum plenitudo Divinitatis eſt, quia carnem Chriſti licèt ſolus Filius inhabitet eidem ſic unitus, ut caro, anima & Verbum ſit unus Dei Filius, tamen & Pater & Spiritus Sanctus unum exiſtentes cum Verbo, Verbi carnem ſic inhabitant, ut ab ea nunquam recedant. Verè itaque *mons pinguis* eſt, cujus pinguedo ſummæ Trinitatis plenitudo eſt. Verè *mons coagulatus* vel incaſeatus prædicatur: quia Verbum caro factum quaſi panis in lac verſus nutrit parvulos, quoadusque ad id proficiant, ut de pinguedine montis hujus aliquid pro modulo ſuo percipere valeant, qui nunc iteratò *pinguis* dicitur, ut tam ſecundùm humanitatem Verbo unitam, quàm ſecundùm ipſius Verbi naturam Spiritu Sancto, qui æternæ Divinitatis pinguedo eſt, plenus eſſe non dubitetur. Mira hujus montis incaſeati coagulatio, quæ de diverſis naturis in unum coagulatis omnino ſolvi nun poteſt, qoemadmodum ſolvi non poteſt corrigia calceamentorum ejus. Nempe actus vel paſſiones, quæ da hoc monte prædicantur, juxta naturarum proprietates aliquatenus diſtinguentur, verbi gratia ut dicatur ſoli carni Chriſti mors ad tempus accidiſſe, quando emiſit Spiritum in cruce, quem & recepit in Reſurrectione. Item ſoli animæ ineſſe triſtitia potuit, propter quod ait: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* [Matth. 26. 38.] Soli quoque Divinitati æternitas attribuitur, de qua dicit: *Ante Abraham ego ſum. Et ego ſum, qui ſum.* [Joan. 8. 58. Exod. 3. 14.] Verumtamen ſic naturarum iſtarum diverſarum, carnis ſcilicet humanæ humanique Spiritus & Verbi æterni facta eſt in unam perſonam coagulatio, ut homo in Deum aſſumptus dici veraciter poſſit æternus, & Deus homini unitus rectè prædicetur crucifixus & mortuus. Unde non ait: *Ante Abraham fuit Divinitas mea*; ſed: *Ante Abraham*, inquit, *ego ſum.* Et Apoſtolus Dominum gloriæ annuntiat crucifixum, quatenus hinc animadvertas in Domino noſtro JEſu Chriſto tanquam in monte coagulato diviſarum naturarum inſeparabilem unionem, præcipuè poſt illius templi non manufacti à Judæis per mortem ſoluti reædificationem ſeu reſuſcitationem, qua templum hoc ita eſt conſolidatum, qua mons iſte ſic eſt coagolatus, ut ulterius diſſolvi non poſſit vel disjungi. Quidquid enim poſt unionem disjungitur, vel actualiter vel intellectualiter disjungitur. Actualiter, ùt anima Chriſti à corpore ipſius disjuncta, fuit corpore jacente in ſepulchro & anima ipſius vel triumphante in inferno, vel deliciante in paradiſo, prout ipſa dixerat Latroni: *Hodie mecum eris in paradiſo*; [Luc. 23. 43.] intellectualiter, ùt item ait: *Caro non prodeſt quicquam*: [Joan. 6. 64.] Caro videlicet ſic intellecta ſine Spiritu, ſicut intellexerant eam illi, qui dixerant: *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* [Ibid. v. 53.] Et quidem caro, de qua tunc agebatur, utroque Spiritu erat plena, humano ſcilicet ac Divino, ſed intellectu eorum ſic fuit à Spiritu ſeparata, ut velut pecudis caro mortua putaretur offerenda eis ad manducandum, cùm diceretur eis: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Si veluti macro intellectu carnem Chriſti à Spiritu ſeparantes, ipſam quaſi macram crediderunt comeſturis diſtribuendam. At ille *mons uber, mons pinguis*, qui etiam in benedictione Aſer dictus eſt *panis pinguis præbens delicias Regibus*, [Gen. 49. 20.] quique in Evangelica parabola dicitur vitulus ſaginatus, non ita obtulit carnem ſuam ſuis edendam, quaſi macram à pinguedine Spiritùs vel actu vel intellectu ſeparatam. Propterea dicit: *Spiritus eſt, qui vivificat, caro non prodeſt quicquam:* caro videlicet ſic intellecta, ſicut illi eam intellexerunt, non prodeſt quicquam. Proinde meliorem intellectum de carne ſua ipſe Chriſtus inſinuavit, cùm quaſi priora verba exponens ita ſubjunxit: *Sicut me miſit vivens Pater, & ego vivo propter Patrem; qui manducat me, & ipſe vivit propter me.* Nota ſimilitudinem. *Sicut*, inquit, *miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: ſimiliter & qui manducat me, vivet propter me.* Dixerat priùs: *Niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis.* Subnectit poſtea: *Qui manducat me, vivet propter me*, ut patenter intelligas per carnem Chriſti nominatam, carnem Chriſtum ſignificari, eò quòd Verbum caro factum eſt, & ideo ſicut vivens Pater à ſe genito dat vitam habere in ſemetipſo: ſic vivens caro Chriſti ſeu potiùs vivens Chriſtus dignè ſe manducanti dat vitam æternam.

Procul ergo à Scholis Eccleſiaſticis diſcedant novi diſputatores perverſo intellectu, quod Deus conjunxit, ſeparantes, dum aliud prædicant carnem Chriſti, quàm carnem Chriſtum.

Nos autem prædicamus absque ſui mutabilitate Verbum carnem factum quaſi montem coagulatum & incaſeatum, ita ut qui dignè manducat carnem non Chriſti, non poſſit manducare

re vitam in carne ipſa manentem, & qui dignè intelligit carnem Verbi, agnoſcat Verhum in carna qoaſi carnis pinguadinem inſeparabilem, quam inſiooans Evangeliſta maluit dieere: *Verbum caro factum eſt*, quàm Verbum carnem indoit. Veſtimentum namque ab aliquo indutom poteſt & actualiter exoi ac deponi, & intellectualiter ab induonte ſeparari, ſicut lineam vel colorem ſolo intellecto ſeparamos à corpore, quamquam nusquàm alias exiſtentem niſi tantum in corpore. Noo enim talis eſt eoagulatio inter induentem & indumentum vel intar accidens corporis & corpos, ut non poſſit vel actu vel intellectu ſeparari. Chriſtus aotem perfectus Deus idemque perfectus homo nullo disjungitur vel actuali vel intellectuali divortio, quoniam duæ natotæ ipſius ita in unam perſonam, in unum electrum, in unum Emanuel, in unum montem eoagulatæ ſunt, ut omnis, qui disjungendo aas perverſo intellectu ſolvit Jeſum, denuntietur à Johanne Apoſtolo eſſe Anti-Chriſtus. *Omnis*, inquit, *Spiritus, qui ſolvit Jeſum, à Deo non eſt, & hic eſt, de quo audiſtis, quoniam venit Anti-Chriſtus. Et nunc jam in mundo eſt*, quia multi ejus præambuli ſeorſum de anima, ſeorſum de earne, ſeorſum de Chriſti Divinitate diſputant indiſciplinatis & ſtultis quæſtionibus. Corpus, ajunt, Chriſti fuit in ſepulchro, non Chriſtus. Item anima Chriſti fuit in inferno, non Chriſtus; Divinitas Chriſti eſt ubique, non Chriſtus. Longè ſalubrius habet ſe profeſſio fidei Catholicæ, in qua confitemur Chriſtum crucifixum, mortuum, ſepultum ad inferna deſcendiſſe, tertia die reſurrexiſſe, atque poſtea in cœlum aſcendiſſe, unde venturus eſt judicare vivos & mortuos, & nunc ante adventum ſuum eum ſuis eſt usque in fioem ſæculi.

Joan. c. 14.

1. Joan. 4. 3.

Hac fide animata Beata Martyr Anaſtaſia, cùm interrogaretur à Judice, ubi eſſet Chriſtus, reſpondit: *In cœlo ad dexteram Patris, & in terra ubique ſunt Sancti ejus.* Hoc totum de toto Chriſto confitemur, qui etſi per ſolum corpus in ſepulchro claudebatur, & per ſolam animam in inferno vel paradiſo ſanctis animabus præſentialiter, tamen totus utrobiqoe operabatur, in ſepulchro ſuum corpus cuſtodiens, ne videret corruptionem, ſed potiùs levaret de corruptione multa corpora Sanctorum ſecum reſurgentia, & in inferno vel paradiſo ſuum Spiritum regens, & regnare faciens, ita ut dicerent adverſariæ poteſtates: *quis eſt iſte Rex gloriæ?* quibus reſponſum eſt: *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio, Dominus virtutum ipſe eſt Rex gloriæ.* Audis, quia & boni Angeli & mali Chriſtum montam coagulatum non diſſolvunt, ſed in anima ſua ſola Regem gloriæ recognoſcont. Similiter & Maria Magdalena in ſolo corpore ipſum recognovit dicens: *Tulerunt Dominũ meũ, & neſcio, ubi poſuerunt eum.* Quid tu ergo illum ſolvis, de carne vel de anima vel de Divinitate ipſius ita ſegregatum diſputans, ut juxta toom ſenſum caro intellecta non proſit qoicquam utpote quaſi macra & illa pinguedina privata, de qoa hìc dicitur: *Mons Dei mons pinguis?* Nonne tu ipſa per ſolos oculos videns, per ſolas aures audiens, per ſolos pedes ambulans, per ſolas nares olfaciens, per ſolum palatum guſtans, per ſolam mentem intelligens, per ſolam memoriam recordans, tamen te non negas hæc omnia ſic facere, ut verè aſſignanda ſint toti perſonæ tuæ? Quantò ma

Joan. 20. 13.

Agis illa perſona da duabos naturis ita eoagulata, ut & Deo Patri ſit eooſubſtantialis per ſuam Divinitatem & hominibus per ſuam humanitatem, quicquid agit ſecundùm utramlibet naturam, ſentit agere ſe totam! Hinc illa pinguedo erat ejus actibus humanis, ut de ſputo ejus illiti oculi cæci lomine veſtirentur, lingua muti tacta ſolveretur, & ipſius tactu lepra fugaretur, ipſius voce mortui excitarentur, ipſius imperio marini fluctus & venti ſedarentur. Hinc eſt etiam, quòd earo ejus maoducata vivificat, quia in ipſa carne Spiritus eſt, qui vivificat, ſine quo, ùt Ipſe ait, *caro non prodeſt quicquam.* Quam qui absqoe Spiritu manducandam putaverunt, quaſi carne macra & incoagulatis faucibus pinguedinem ejus guſtare non potuerunt. Unde & abierunt retrorſum. Sic etiam illi, quorum B alii dicebant eum Joannem Baptiſtam, alii verò Jeremiam ſeu Eliam, non guſtaverant in ipſo pinguedinem illam, quæ ſapuit Petro dicenti: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Propterea increpantur illi Spiritu Prophetico, laudatur iſte ab ipſo Chriſto. Nam illis dicitur:

Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos, eſſe *montem, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo?* Ita enim habent quidam Codices: *Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos, montem, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo.* VERS. XVII.

Ac ſi dicatur: Quare ſic erratis homines de Filio hominis, ut ſuſpicemini Heliam val Jeremiam, vel quemquam ex Prophetis ei comparandum? Sunt quidem & ipſi montes magni & coagulati, C quia in illis naturæ humanæ acceſſit gratia Spiritus Prophetici; ſed incomparabiliter illos antecellit ſuperexcellentia montis hujus, qui eſt mons Dei, mons pioguis unguento videlicet illo perunctus, quod agnovit Petrus dicens: *Tu eſt Chriſtus Filius Dei vivi.* Agnovit montem & aſcendit in montem, factusque eſt & ipſe mons magnus, cùm ei diceretur: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Sed ſuper verticem montis hujus ac montium cæterorum longè in infinitum ſuperexcellit *mons, in quo beneplacitum eſt Deo* Patri, cui & dicit: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Complacet ergo Patri *habitare* per ſe *in eo*, qui per ipſum Mediatorem in aliis montibus Sanctis habitat. Vel *mons* eſt homo in Deum aſſumptus, *in quo beneplacitum eſt Deo* Verbo *inhabitare*, non quomodocunque, D. ſed in finem.

Matth. 16. 16.

Ibid. v. 18.

Matt. 3. 17.

Etenim Dominus Verbum Dei *habitabit* in eo *in finem*, in finalem perfectionem, id eſt, non ſolùm per eſſentiam, cujus ubique præſens majeſtas noo dubitatur; aut per gratiam, qua quibusdam ſubtrahitur, quibusdam præſentatur; ſed per unionem perſonalem, ut homo inhabitatus à Deo Dei Verbo & Deus inhabitans ipſum hominem ſit una ex duabus & in duabus naturis exiſtans perſona, quæ propriè Filius Dei & Filius hominis nominatur: quia qui incorporaliter eſt à Patre genitus, ut intellectum bonum bonus gignit animus, idem quoque Spiritu Sancto Amore Patris operante à Virgine corporaliter conceptus & natus eſt permaneos Deus Dei Verbum, quod atque

ſemper

ſempet, ſed incipiens eſſe corporeum Dei templum A finaliter à Deo inhabitatum, quod priùs non erat; permanens intellectus & Verbum & ratio Patris, ùt erat, ſed inſcriptus pelli humani corporis, quod prius non erat: permanens Verbum Patris intellectuale, ſed factus Verbum non ſolum viſibile, atque audibile, ſed etiam palpabile juxta illud Johannis

1. Joh. 1. 1. & 2. Apoſtoli: *Quod vidimus & audivimus, quod manus noſtra contrectaverunt de Verbo vita, & vita manifeſtata eſt.*

ad Coloſſ. 2. 9. Unde & Apoſtolus cùm dixiſſet: *In quo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis*, addidit: *Corporaliter*, quia videlicèt Verbum caro factum eſt, & per carnē ſuam corporaliter habitavit in nobis. Etenim ſicut Deus in Chriſto mundum ſibi reconcilians *habitavit in finem*, ſic & ipſe Chriſtus *habitabit* cum

Pſal. 118. 96. ſuis & in ſuis electis *in finem*, de quo dicitur: *omnis conſummationis vidi finem*, ſecundū quod ipſe pro-

Matt. 28. 20. miſit dicens: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus* B *uſque ad conſummationem ſaculi.* Vel *habitabit in finem* perducendo ipſos uſq; ad ſe contemplandum, qui eſt initium & finis omnium. Vel *inhabitabit eos in finem*, ut quicquid boni ſunt aut faciunt, non referant ad aliam finalem cauſam, niſi ad ipſum, qui eſt finis legis ad juſtitiam omni credenti. Et quia Dominus habitabit in eis, inde fiunt currus Dei portando Deum ſe regentem, ſicut Simeon ſenex puerum portabat: puer autem ſenem regebat. Hos ita regendo perducit *in finem* ſibi deſtinatum, de quo

1. Cor. 15. 23. & 24. Apoſtolus ait: *Primitia Chriſtus, deinde qui ſunt Chriſti, deinde finis, cùm tradiderit regnum Deo Patri.*

VERS. XVIII. *Currus* iſte non eſt unius formæ, ùt verbi gratia ſolos Martyres vel ſolos Confeſſores vel alterius unius Ordinis profeſſores habeat, immò eſt *multiplex decem millibus*, ita ut numerum C finitum pro infinito intelligas poſitum, perfectionis ſcilicet ſignificativum, quæ in denario & millenario notari ſolet. Sunt ergo *decem millia* omnes ad hoc electi & perfecti, ut verbum Dei evangelizantes virtute multa portent ipſum Deum ad corda credentium. Quod quia non faciunt ex triſtitia vel ex neceſſitate, ſed ſpontanea & devota hilaritate *currus* ipſi ſunt *millia lætantium*, quoniam ſpe gaudentes & in tribulatione patientes, etſi fiunt interdum quaſi triſtes, attamen ſemper gaudentes lætantur in eo, quem portant, cujus & *currus* dicuntur, & ſunt. *Currus* apud antiquos erant vehicula triumphantium & dominantium Regum ſeu Principum. De qua ſimilitudine tractum videri poteſt, quod *currus Dei* dicuntur, in quibus triumphat Deus condeſcendente Verbo Dei humanæ loquelæ, qua dicuntur currus triumphales Regum, auro inſigniti, fuiſſe ad ornamentum triumphalis pompæ. Tales perſimiles currus fuerunt Helias, & Heliſæus, quorum uterq; dictus eſt *Currus Iſrael, & auriga ejus.* Cujusmodi verò currus Helias fuerit, in curru igneo, quo raptus eſt, agnoſci poterit, de quo in laudibus Patrum dici-

Eccli. 48. 1. tur: *In diebus illis ſurrexit Helias Propheta, & verbum illius quaſi ignis, & quaſi facula ardebat.* Qui cauſas rite perpendit, jure veneratur ignem faculæ tam vehementer ardentis zelum Domini tam fortiter in Helia, curru Dei, curru Iſraël, accenſum, ut una die octingentos quinquaginta falſos Prophetas ipſe verus Propheta occideret. O igitur perfectum odium & ſanctum boni zeli incendium, cujus dignitatem cœli teſtificati ſunt continendo ad ejus imperium, & rurſus dando terris pluviæ beneficium, amplius au- A tem mittendo currum igneum cum equis igneis ad ſublevandum victorem emeritum & potentem amicum Dominatoris omnium! Ex ejus glorificatione tam magna tamque ſtupenda exemplum accipiat ſpemq; concipiat quiſque veritatis æmulator & juſtitiæ amator, quòd mercede non careat, ſi verbi Dei currus effectus militat contra mendacium falſis Prophetis acceptum & veris Prophetis odioſum. Veris autem Prophetis falſos exemplo Heliæ occidere eſt eos gladio veritatis percutiendo confutare, quod in finem ſæculi multiplicatis falſis Prophetis bonum malum, malum bonum dicentibus erit pernecesſarium. Propterea Veritas prædicit Heliam venturum, antequam veniat dies Domini magnus, & manife-

ſtus. *Helias*, inquit, *venturus eſt & reſtituet omnia.* Matth. 17. 11.

De hoc plurimorum ſententiâ Doctorum eſt, quod circa finem ſæculi cum Enoch venturus ſit, & quòd B mortem, quam non evaſit, inquiunt, ſed diſtulit, pro communi debito perſolvere habeat ſub perſecutione Anti-Chriſti.

Porrò Hieronymus virorum illuſtrium non minimus aliter ſentire videtur in fine Malachiæ

Prophetæ, ubi Dominus dicit: *Ecce mittam vobis Heliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.* Malach. 4. 5.

Ait enim poſt aliqua: *Hæc de Helia diximus ſecuti Doctores, quamquam multi ſint etiam noſtrorum, qui credunt eum ad litteram venturum, & reſtituturum omnia, ac mortis debitum perſoluturum. Ceterùm Dominus interrogatus ab Apoſtolis de adventu Heliæ reſpondit*: Helias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerunt in eum, quæcunque voluerunt, *Johannem in Helia volens intelligi. Unde ſubſecutus adjunxit*: Si vultis recipere, Johannes ipſe eſt Helias, qui venturus eſt. Cùm hæc C dicit, profectò Doctoribus aliis, qui non ſecundùm litteram, ſed ſecundùm Spiritum de adventu Heliæ ſentiunt, ſe ſe conſentire innuit. Dicendo etiam: *Quamquam multi ſint etiam noſtrorum, qui credunt eum ad litteram venturum, & reſtiturum omnia, ac mortis debitum perſoluturum*, ſatis indicat, quòd eum velit jam eſſe à mortis neceſſitate ſolutum: Quod ſi ita eſt, revera magnum & magnificum eſt multúmq; laudabile inter viros glorioſos, quòd in eo magnificentia ſua Dominus operatus eſt. Nam ſi mortē adhuc expectat, æſtimare licèt, quòd minùs beatitudinis aſſecutus ſit, quàm alii Sancti, qui depoſita omni corruptione mortalitatis grandi utiq; debito & gravi ſunt fœnore liberati. Nam expectatio mortis ſine dubio habet pœnam, atq; idcirco beatiores dicere licèt eos omnes, quibus & de morte timor nullus & de gloria reſurrectionis certa ſpes eſt. Magnificentius D ergo cum illo actum eſt & cum Beato Enoch, ſi mortem non diſtulerunt ſed evaſerunt, ſi viventes tranſlati nullū habent de longa mortis ſollicitudine vel expectatione tormentū. Sed de his atq; aliis Divinorum miraculorum ſecretis, de quibus ſalva fide à diverſis diverſa ſentiuntur, quiſq; prout vult, quibus vult, ſalva fide conſentire poteſt abſq; præjudicio diverſa ſentientium, ſalva, ùt dictum eſt, fide Catholica, contra quam nullius eſt auctoritas vel ſubtilitas recipienda. Non eſt autem contra fidem, ſive corporaliter in perſona ſua Helias æſtimetur venturus, ſive in Spiritu & virtute ipſius aliquis dignè vocandus currus Iſraël & auriga ejus, quemadmodum ipſe ſuoſque diſcipulus Heliſæus ambo ſunt currus Iſraël nominati. Ille, cùm in curru ſurſum raperetur: iſte cùm jam morti vicinus à Rege Iſraël ſimiliter currus Iſraël nominaretur.

Quis

Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus peccatis pœnitentium circa finem ſæculi, & relinquant poſt ſe benedictionem tam copioſam tantomque abundantem, in quantum refrigeſcente charitate multorum novit abundare iniquitatem diebus noviſſimis, quantum abundante iniquitate in valde malis refrigeſcere novit charitatem in bonis?

Et quidem Helias raptus obtinuit Heliſæo duplicem Spiritum propter duplicis peccati per ipſum tam in Juda quàm in Iſraël expugnandi augmentum. Nunc autem ſic multiplicata eſt iniquitas abondans refrigeſcente charitate multorum, ut contra eam non ſufficiat Spiritus Heliæ ſimplex vel duplex, non ſufficiat unus vel duo *currus* Iſraël contra innumerabiles *currus* Pharaonis, contra infinitos exercitus Anti-Chriſti exemplo Pharaonis regnaturi, & tandem in abyſſo inferni demergendi. Igitur benè ad conſolationem Iſraël periclitantis in exitu de Ægypto perſequente Anti-Chriſto promittitur *currus Dei decem millibus multiplex*, ut intelligas non unam ſolummodò, vel duas perſonas in Spiritu & virtute *currus* Iſraël, *currus* ignei, qualis fuit Helias, excitandas, immò tantum exercitum, ut quisque fidelium habens oculos ad videndum poſſit cum Heliſæo di-
4.Reg.6.16. cere: *Plures ſunt nobiſcum quàm cum illis.* Denique certantibus nobis contra ſpiritales nequitias & carnalia deſideria, quæ militant adverſus animam, nobiſcum eſt Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Nobiſcum ſunt agmina cœleſtia in miniſterium ſalutis noſtræ miſſa. Nobiſcum Sanctorum millia contra carnem & ſanguinem cunctasque nequitias Diabolicas jam triumpho potita. Nobiſcum *currus Dei decem millibus multiplex.* Atque ne putes hoc numero dicere *decem millium* finito comprehenſos omnes, quos ille currus continet, addo numerum infinitum affirmans in eo eſſe *millia lætantium*; quatenus per numerum definitum infinitum intelligas exercitum multorum millium Deo militantium preceſque aſſiduas tanquam jacula ignita mittentium contra Diabolum & Anti-Chriſtum. Iſti ſunt *millia lætantium*, id eſt, non ex triſtitia, ſed in lætitia præliantium, & ſpe victoriæ gaudentium, atque ideo in tribulatione patientiam ſervantium.

Unde illis hoc? Non utique à ſe, ſed à Domino quia *Dominus in Sina in Sancto.* Vel *in Sinai Sancto.* *Sina* enim, vel *Sinai* mons eſt in Arabia, in quo data eſt lex Moyſi. Congruit autem hujus vocabuli interpretatio dato illic mandato, quia *Sinas* interpretatur *mandatum*, & Apoſto-
ad Rom.7.12. lus ait: *Lex quidem ſancta & mandatum ſanctum & juſtum & bonum.* *Dominus* ergo *in Sinai ſancto*, id eſt, in mandato ſancto eſt, quia Spiritus vivifi-
2.Cor.3.6. cans in littera occidente eſt. *Littera enim occidit* ſolummodò inſtruens & faciens ſcire peccatum: *Spiritus autem vivificat*, qui dat velle & perficere bo-
ad Rom.5.5. num. *Charitas* etenim, quæ plenitudo legis eſt, *diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*, quem ut ab alto mitteres O Chriſte,

VERS. XIX. *Aſcendiſti in altum.* Et priusquàm aſcenderes in altum, deſcendens in infernum illic *cepiſti captivitatem* quaſi victor ſpolia, Dein

A *accepiſti dona in hominibus*, quæ prius acceperas in temetipſo largiente tua & Patris Divinitate atque accipiente tua humanitate. Et quidem tu in temetipſo Spiritum *accepiſti* non ad menſuram, ſed *in hominibus*, membris tuis dividere ſpolia ſciens per diſtributionem donorum Spiritus *accepiſti* hæc ad menſuram cujusque membri tui.

Aliter: Dominus in Sina, id eſt, in tentatione ſuis adeſt *in Sancto*. Et ex inde habebunt lætitiam ipſa *millia lætantium*, quòd *Dominus* adeſt *eis in Sina*, id eſt, in tentatione cuſtodiens eos *in Sancto* Sanctitatis propoſito faciens, ut omne gaudiũ exiſtiment, cùm in tentationes varias inciderint, ſcientes, quòd
beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam cùm pro- Jac.1.12.
batus fuerit, accipiet coronam vitæ. Itaque propter hoc omne gaudium, quod etiam inter tentationes
B varias in Sancto quilibet perſeverat, *millia lætantium ſunt*, quia *Dominus in Sina in Sancto.* Et hanc Sanctitatis devotionem inter tentationes inviolabilem habent per gratiam ex hoc illis collatam, quòd tu Chriſte *Aſcendiſti in altum* ad dexteram Patris. Priùs autem, quàm aſcenderes, *cepiſti captivitatem*, id eſt, mortem, quæ tenebat captivos, viciſti. Vel ipſos homines malè à Diabolo captivos tu benè *cepiſti*, & ſub leve jugum miſiſti. De tali
captione dictum eſt Petro: *Ex hoc jam homines eris* Luc.5.10.
capiens. Hæc eſt beata captivitas, quam tu Chriſtus *cepiſti*, & poſt *accepiſti dona in hominibus*, id eſt, ipſos homines accepiſti quaſi donativum poſt triumphum. Vel *in hominibus* tuis membris *accepiſti dona* ipſa, quæ dediſti. Unde Apoſtolus hunc verſum exponens auctoritate Apoſtolica verba mu-
C tavit & dixit: *Aſcendens in altum captivam duxit* ad Epheſ.4,8.
captivitatem, dedit dona hominibus. Quod eſt dicere: Aſcendens in altum Filius Dei æternaliter Altiſſimus in ſua Divinitate, ſed exaltatus usque ad conſeſſum Dei Patris in ſua humanitate, *captivam duxit captivitatem*, id eſt, multos electos de inferno liberatos quorum plures, ut eſſent veri teſtes ejus Reſurrectionis, corporaliter cum eo ſurrexerant. In his denique ante mortem ſuam caro captivaverat Spiritum in lege peccati & mortis repugnante legi mentis. Verum poſt Reſurrectionem caro ipſa captivata eſt à Spiritu, quatenus hi, quorum corpora ſurrexerant cum Domino, toti eſſent ſpiritales & Angelis beatis conſimiles. Igitur in his captivitas captivata fuit, in quibus lex membrorum, à lege mentis in Deo & cum Deo regnantis abſorpta, ipſi legi mentis ulterius repugnare non potuit, quod omnibus ele-
D ctis, qui nunc legi mentis in bonum conſentiendo, legi carnis repugnant, finito iſto prælio in præmium reſervabitur. Et tunc abſorpto eo, quod mortale eſt, à vita, cùm abſorpta fuerit mors in victoria, beata iſta captivitatis captivitas erit conſummata, quæ nunquam conſummaretur in hominibus, niſi Chriſtus aſcendens in altum dediſſet dona hominibus.

Super hunc locum Beatus Papa Gregorius* ait. *Lib. II. Homil. XXIX. in Evang.
Quid his Propheta verbis niſi aſcenſio Dominica declaratur? Aſcendens quippe in altum captivam duxit captivitatem, quia corruptionem noſtram virtute ſua incorruptionis abſorbuit. Dedit verò dona hominibus; quia miſſo deſuper Spiritu alii ſermonem ſcientiæ, alii ſermonem ſapientiæ, alii operationem virtutum, alii gratiam curationum, alii genera linguarum, alii interpretationem ſermonum tribuit. Dedit dona hominibus, dum per ejus gratiam eorum in mundo virtus excrevit.

Dedit

Dedit ergo *dona* Sancti Spiritûs *hominibus* mittendo illum ſicut promiſerat dicens : *Niſi ego abiero, Paracletus non veniet ad vos ; ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Item : *Rogabo Patrem meum, & alium Paraclitum dabit vobis.*

Joan. 16.7.
Joan 14.16.

Ecce in eo, quod mittit Pater, mittit & Filius, hunc Paraclitum Spiritum veritatis claret procedere ab utroque, procedere, inquam, non recedere : quia neque Filius naſcendo à Patre ſeparatur à Patre, neque Spiritus Sanctus ab utroque procedens recedit inde, unde procedit, quoniam hi tres unum ſunt : una videlicet eſſentia, una forma, una natura, unus Deus, unus omnipotens, unus immenſus, unus æternus. Et ideo cum Spiritus datur hominibus, per hunc tota Trinitas habitat in hominibus, quod quidam non credunt. Sed dono Sancti Spiritûs multi ex eis credentes *currus Dei* fiunt.

Etenim non credentes inhabitare Dominum Deum, dono ipſius gratuito fiunt credentes, & in ſemetipſis experiuntur verum eſſe, quod dicitur : *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* Item: *Verbum caro factum eſt, & habitabit in nobis.* De talibus, quos ipſe Deus inhabitat, vel qui habitant in adjutorio Altiſſimi, contexitur ille *currus Dei decem millibus multiplex*, in quo ipſe triumphans contra currus Pharaonis proſperè procedit & regnat. Favendo igitur ejus triumphali proceſſui dicamus *die quotidie*, id eſt, jugiter :

Apoc. 21. 3.
Joan 1.14.

VERS. XX.

Benedictus Dominus in curru ſuo ſuper omnes cœlos exaltatus. *Benedictus die cottidie*, vel *de die in diem*, id eſt, jugiter. Vel ſicut habet Hebraica veritas: *per ſingulos dies.* Benedicant illum cœli & terra, mare & omnia, quæ in eis ſunt : quia per omnia, & ſuper omnia triumphavit, terram ſanguine ſuo purpurando, mare calcando ac fluctus ejus mitigando, cœlorum alta penetrando. Quò ut illum proſpero curſu alacriter ſequamur: *Proſperum iter faciet nobis* ipſe *Deus ſalutarium noſtrorum*, id eſt, auctor ſalvationum, dum & currus præparat, & in ipſis curribus triumphando captivitatem captivat, non uno die, ſed *cottidie*, non ſolùm in una ſua Reſurrectione vel Aſcenſione, quæ facta eſt unâ die, ſed etiam in ſuorum ſibi conreſurgentium ſibique in cœlo conſidentium glorificatione, quæ fit *cottidie*, donec omnibus curribus Dei conſummatis, & omnibus curribus Pharaonis in abyſſum projectis, in quadriga Evangelica occurramus in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Ad iſtiusmodi curſum conſummandum *proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum.*

Quid ſit *iter proſperum* in omnibus motibus & actibus affectandum, Paulus Apoſtolus inſinuat ſcribens ad Romanos in hunc modum: *Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in Spiritu meo, in Evangelio Filii ejus, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio in orationibus meis obſecrans, ſi quomodo tandem aliquando proſperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.* Quare? *ut aliquid*, inquit, *impertiar vobis gratiæ ſpiritalis ad confirmandum vos, id eſt, ſimul conſolari per ea, quæ invicem eſt fidem veſtram, atque meam.* Item : *ut aliquem fructum habeam in vobis ſicut & in cæteris gentibus.* In his Apoſtolicis dictis colligitur hoc eſſe *iter proſperum*, quod in voluntate Dei diſpoſitum ſit hominibus fructuoſum. Unde & ipſe Deus *Salutarium noſtrorum* cùm ſuis Apoſtolis, curribus electis, & curruum ſuorum præcipuis aurigis dixiſſet : *Poſui vos, ut eatis*, ne *iter* ipſorum non eſſet *proſperum*, adjecit : *Et fructum afferatis*, ac ne ipſe itineris fructus putaretur tranſitorius, annexuit : *Et fructus veſter maneat.* Sic ergo *proſperum iter faciat nobis Deus ſalutarium noſtrorum*, ut in omnibus motibus noſtris nihil fiat, quod non ſit voluntati pietatis Divinæ beneplacitum, & tam nobis quàm cæteris hominibus fructuoſum, præcipuè his, quibus debitores ſumus, ſapientibus & inſipientibus, multum ſive parum fructificantibus, ita ut palmitibus malis manu agricolæ optimi ſucciſis tota vinea Dei *ſalutarium noſtrorum* ſit fructuoſa fructu ſalutari, & fructus noſter maneat non in nobis aut noſtris viribus, quæ nimis invalidæ ſunt, ſed in Deo *ſalutarium noſtrorum.*

ad Rom. 1 9. & ſeqq.
Joan. 15. 16.

Tribus jam partibus Pſalmi exactis quarta ſequitur, in qua quid de prædictis Dei donis eveniat, oſtenditur, ſcilicet conquaſſatio inimicorum, converſiones aliquorum, Martyria utriusque ſexûs fidelium. *Diapſalma* hic interponitur, pro quo apud Hebræos habetur *Sela*, quod interpretatur *Semper* : quia hæc proſperitas in ſalutaribus fructibus, de quibus præmiſſum eſt, optanda eſt, ut maneat *ſemper*. Et huc inde poſſibile creditur, quia

VERS. XXI.

Deus noſter, Deus ſalvos faciendi eſt. Filius enim *hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Deus*, inquam, *noſter*, qui noſtram ſuſcepit naturam *Deus ſalvos faciendi* eſt, cui rectè dicimus : *Salus noſtra in manu ſua eſt Domine.* In quo multum commendatur gratia, dum non in noſtra, ſed in Dei virtute ſalus noſtra conſiſtere prædicatur, ut qui gloriatur, non in ſe ſed in Domino glorietur.

Luc. 9. 56.
Gen 47. 25.

Dicis itaque mihi : Cur ergo vel boni æquè ut mali corporaliter moriuntur, vel ipſi mali tam animæ quàm corporis morte deſtruuntur & à ſalute longè fiunt, qui Deum Salvatorem credunt & confitentur dicentes, quia *Deus noſter, Deus ſalvos faciendi eſt* ? Ne fortè ſic loquendo mireris, & de mortalitate vel morte hominum indigneris, audi quia *Domini, Domini exitus mortis. Domini, Domini*, ſecundùm geminam ſcilicet naturam ſuæ perſonæ ubique tam in cœlo, quàm in terra dominantis. *Domini*, inquam, illius, qui peccatum non fecit, & ideo non ſubjacuit neceſſitati ullatenus mortis corporis aut Spiritûs moriendi ſicut Adam, cui dictum eſt : *In quacunque die comederis, morte morieris. Domini*, inquam, talis Dominatoris vitæ ac mortis, *exitus* de hac vita non erat alius niſi *mortis*, id eſt : niſi per mortem non neceſſitate ſed voluntate admiſſam, ut cùm in ejus perſona conſpicitur *exitus mortis*, evacuetur in ſuis famulis

Gen. 2. 17.

Matth. 10. 28. multis timor mortis, quibus ipſa dicit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere.*

Aliter. Ut ſcias, quia *Deus noſter Deus ſalvos faciendi eſt*, attende illum ſalvare ſervos ſuos, quorum Dominus eſt per conditionem, quia eos creavit, & Dominus quoque per Redemptionē, quia eos de dominio diaboli, de ſervitute ſcilicet in-
Luc. 1. 74. & 75. viſibilis Pharaonis in ſuum jus tranſtulit, *ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſerviamus illi in Sanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Domini*, inquam, talis eſt *exitus mortis*, quia & ipſe de morte corporis per Reſurrectionem ſuam exivit, & in ſe credentibus de morte ſimul corporis & animæ patefecit *exitum*, quando & mortem animæ moriendo deſtruxit & vitam corporum reſurgendo reparavit.

VERSUS XXII. *Verumtamen DEUS confringet capita inimicorum ſuorum.* Quod eſt dicere: Quamquam Deus noſter, Deus ſalvos faciendi ſit, non tamen omnes indifferenter ſalvabit, ſed *confringet capita inimicorum ſuorum*, duplici videlicet contritione ſeu confractione, alios humiliando ad pœnitentiam, alios pœnitere nolentes mittendo in gehennam. Cumque omnes inimicos ſuos confringendo ſit poſiturus ſcabellum pedum ſuorum, tamen præcipuè *confringet capita inimicorum ſuorum*, id eſt, vel capitaneos eorum, qui tenent inter eos malitiæ principatum, vel ſuperbiam ſive auctoritatem ipſorum. Sic ſuperbia & auctoritas Judæorum, tyrannorum & Hæreticorum periit, ſuper omnia ubique dominante Chriſti auctoritate, cui nemo jam præſumit apertè contradicere vel reſiſtere.

Sed quia verſutiæ falſorum Chriſtianorum *perambulantium* de vitio in vitium, & perſeverantium *in delictis ſuis* adhuc vigent,
4. Reg. 9. 22. ita ut cum Helia poſſimus dicere: *Adhuc vigent fornicationes Jezabel*, *Confringet* Dominus etiam iſtum *verticem capilli perambulantium in delictis ſuis. Verticem capilli* poſſumus intelligere inanium quæſtionum ſeu cogitationum verſutias. Sunt enim, qui tales minutias calumniarum quærunt, ut & ipſos capillos callida ſubtilitate ſcrutari videantur, quorum ſtulta & verſuta cogitatio, ſi non fuerit inhibita & confracta, eos perducit ad culpam. Sed *Dominus* ubi & quando ei placebit, *confringet* hujuſmodi *verticem capilli perambulantium in delictis ſuis. Confringet* omnium duros, qui flecti nolunt, ſicut aliàs legitur:
Pſal. 109. 5. *Dominus confregit in die iræ ſuæ Reges.* At illos, quos invenit flexibiles & convertibiles, ipſe convertet. Unde hoc noſti? Ex eo ſcilicet, quod *Dominus*, qui mentiri non poteſt, cùm ſit veritas, ita *dixit:*

VERSUS XXIII. *Ex Baſan convertam*, ſeu *convertar* A *in profundum maris. Baſan* interpretatur *confuſio* vel *ſiccitas*, quo nomine ſignificantur hi, qui de peccatis ſuis confunduntur, & inopes atque ſicci deſiderant *pluviam voluntariam*. De his *dixit Dominus*: *convertam*, *convertam* ſive *convertar*, quia tales ad ſe convertit, & ad tales ipſe convertitur.

Quidam codices habent: *Convertam in profundo maris*, quod eſt dicere: Illos etiam *convertam*, qui ſunt *in profundo* vitiorum per enormitates multorum criminum ſic obruti, velut *in profundo maris* poſiti ſub magnis & amaris marinis B fluctibus. Tales figuravit Jonas in ventre ceti poſitus, qui de profundis hujuſmodi ad DEUM clamans ajebat: *Fluctus tui ſuper me tranſierunt, & ego dixi: Expulſus ſum ab oculis tuis.* Jonæ 2. 4. & ſeqq. *Abyſſus vallavit me, & pelagus cooperuit caput meum. Terræ vectes concluſerunt me. Putas, videbo templum ſanctum tuum? Sed ſublevabis de corruptione vitam meam.* Sic orantem *in profundo maris* Dominus exaudivit, ac de ventre ceti eripuit. Sic etiam adhuc exaudit de profundis clamantes ad ſe, ut adimpleatur quod *dixit* ipſe *Dominus: Ex Baſan convertam, convertam in profundo maris.* Vel ſicut alii codices habent: *Convertar in profundum maris*,

C ideſt, etiam ad eos liberandos, qui deſperatiſſimi videntur, eo quod ſint ipſi *profundum maris*, dicti propter profunditatem ſuæ amaritudinis. Talis fuit Rex Manaſſes, quando veri DEI contemptor, idolatra effectus implevit Jeruſalem ſanguine innocentium usque ad os: Sed poſtea in Babylonem ductus in ipſa captivitate pœnitentiam agens quaſi de profundo maris ad Deum clamavit, & Dominus *ex Baſan convertit* eum. Babylon quippe ſicut & Baſan ſuo nomine ſignificet hujus modi confuſionem. Et ipſa Babylon profundum maris dici poteſt, quoniam & Iſaias contra Babylonem locuturus prætitulat *Onus deſerti maris*; & poſtea ſubnectit: *Facta eſt mihi Babylon in miraculum.* Item: Iſa. 21. 4. *Cecidit, cecidit Babylon.* Quibus dictis onus de- Iſa. 21. 9.
D ſerti maris & onus Babylonis unum idemque ſignificat eſſe, quamquam ſeorſum tractat de utroque, primùm videlicet de onere Babylonis, poſtea de onere deſerti maris. Quos ergo Dominus *ex Baſan* convertit, hos de Babylone ſive de profundo maris convertendo eripit.

In Hebræo ſic legitur: *Dixit Dominus: ex Baſan convertam, convertam de profundis maris.* Unde conſtat, Latinum de Græco interpretantem & Hebraicæ veritatis ignarum, vel errâſſe vel caſum Accuſativum pro Ablativo poſuiſſe, ut cùm dicere debuerit, *convertam de profundo maris*, diceret *in profundum maris*. Vitiosè ergo obtinuit uſus, ut cantetur:

 Convertam

Convertam in profundum maris, cùm & Hebraica veritas diſſonet, & correctiores codices habeant: *Convertam in profundo maris*, id eſt, illos, qui ſunt *in profundo maris*. Ubi autem legitur: *Convertar*, bene eſt *in profundum maris*. *Convertitur* enim Dominus etiam ad eos aliquoties liberandos, qui ſunt quaſi *profundum maris* turbidi nimis & amari atque à luce, quæ ſuperficiem maris illuminat, penitus alieni ob nequitiam profundam nimis & turbidam. De talibus convertendis vix haberi poſſet fiducia, niſi quod *Dominus*, qui mentiri non ſolet, *dixit*: *Ex Baſan convertam in profundo maris*, vel *de profundo maris*, vel *convertar in profundum maris*. Et notandum non eos convertendos, qui gloriantur in malitia ſua, vel qui ſaturati & pleni ſibi videntur. Sed qui ſecundum nomen *Baſan*, quod eſt *confuſio*, vel *ſiccitas*, de peccatis ſuis confunduntur pœnitendo, & ſicci ſunt eſuriendo ac ſitiendo juſtitiam, propter cujus anhelant inopiam, ſuam ſemper attendendo ſiccitatem, quæ niſi deſurſum accipiat *pluviam voluntariam*, non poteſt ferre fructum à ſemetipſa. Sequitur:

VERSUS XXIV.

Ut intingatur pes tuus in ſanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo.

In his dictis Propheta converſus ad Dominum quaſi præſentem alloquitur, ac ſi dicat, O Domine auditu auris interioris audivi te loquentem: *ex Baſan convertam de profundis maris.* Et verè verum dixiſti tu veritas, quoniam ita quos volueris convertes, *ut intingatur pes tuus in ſanguine*, id eſt, ut fiant ipſi pes tuus portando Evangelium, portando te Verbum incarnatum, te caput ſuum ſuis bonis dictis extollendo, & in Orbe terrarum circumferendo usque ad ſanguinem, & ita converſi ex inimicis fiunt *lingua canum tuorum*, non illorum, de quibus Apoſtolus: *Cavete*, inquit, *canes*, qui ſunt canes alieni: ſed *canum tuorum*, tibi ſcilicet fidelium, pro cuſtodia domûs tuæ latrantium, & de micis menſæ tuæ libenter edentium. Propterea non dico ſolummodò *canum*, ſed addo: *tuorum*, neque dentes eorum commemoro, quibus fiunt vulnera, ſed *linguam* laudo, qua linguntur & curantur ulcera & vulnera, ſecun-

Luc. 16. 21. dùm quod ſcriptum eſt de Lazaro, quòd *canes veniebant*, *& lingebant ulcera ejus.* Bona eſt hæc *lingua canum*, quam & antiquum commen-

Judic. 7. 5. dat myſterium, ubi legitur, quod Gedeon Dux Iſrael repudiatis cæteris eos tantummodò ad victorioſum prælium duxit, qui lingua ſua ut canes aquam lambebant, quorum numerus usque ad trecentos multiplicatus curis notat Sacramentum propter T litteram, quæ trecentos ſignificat, & ſua figura crucem repræſentat, cujus victorioſo vexillo triumphant omnes, qui fidem Sanctæ Trinitatis opere ſervant, & verbo tanquam manu & lingua, ſicut illi trecenti commilitones Gedeonis manu ad os projiciendo

A aquam & linguâ more canum lambendo eam, pulchrè illos præfiguraverunt, qui opere ſimul & verbo ſe in Scripturis exercendo bibunt aquas ſapientiæ. Quod ſanè tunc fit mirabilius, quando *ex inimicis* DEI malis fiunt *canes* DEI boni, *ab ipſo* videlicet, cujus priùs erant *inimici*, & poſtea facti ſunt amici, non aliunde, niſi ab ipſo.

Mira velocitas apoſtropharum! Priùs locutus eſt auditoribus de Domino dicens: *Dixit Dominus: ex Baſan convertam, convertam in profundum maris*, & mox ad ipſum Dominum converſus quaſi præſenti loquitur dicens: *ut intingatur pes tuus in ſanguine; lingua canum tuorum ex inimicis.* Atque iterum converſus ad auditores, ne miren-

B tur, unde hoc factum ſit, quòd cùm prius fuerint *inimici* DEI, nunc dicantur *canes* ejus, annuntiat hoc factum eſſe *ab ipſo*, ne quis glorietur in ſuo libero arbitrio aut in ſua virtute, ſed qui gloriatur in Domino glorietur, quoniam *ab ipſo*, & non aliunde, ſalus eſt, qui & dicit: Salus populi ego ſum.

In Hebraica veritate ſic legitur: *Ut calcet pes tuus in ſanguine; lingua canum tuorum ex inimicis à temetipſo.* Pro ſecunda igitur perſona in Hebraico poſita Latinus interpres ponit tertiam dicens auditoribus, hoc totum bonum ex inimicis converſorum eſſe ab ipſo Deo. Et rurſum converſus ad Deum quaſi præſentialiter

C loquitur ad eum dicens:

Viderunt ingreſſus tui Deus. VERSUS XXV.

Atque iterum converſus ad auditores dicit de Deo: *Ingreſſus DEI mei, Regis mei, qui eſt in Sancto.* Super hunc locum Beatus Gregorius Papa * dicit: *Quid hoc loco canum nomine, niſi Sancti Doctores vocantur, qui ſidelium in Sancta Eccleſia cuſtodes extiterunt? Qui dum pro Domino ſuo diurnis nocturnisque vigiliis intenti clamaverunt, magnos, ut ita dixerim, latratus prædicationis dederunt. Nonnulli quippe ab idolorum cultibus revocati facti ſunt prædicatores DEI. Lingua ergo canum Eccleſia ex inimicis prodiit, quia converſos gentiles Dominus etiam prædicatores fecit. Unde & Judæorum tarditas, qui*

D *pro Deo loqui noluerunt, increpante Propheta reprehenditur, qui ait: Canes muti non valentes latrare.*

* Lib. XX. Moral. Cap. VI.

Dubitanti autem & ſciſcitanti, quare iſti canes in ſuo latratu minimè trepidarent etiam inter pericula paſſionum, hoc ſit notum, quia tuis O Chriſte provocati ſunt exemplis, quoniam *viderunt ingreſſus tuos*, vel *tui*, *o DEUS*, ut ſit Genitivus caſus *tui*. *Viderunt* primitus Apoſtoli, quibus dictum eſt: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis*: deinde poſt Apoſtolos etiam canes tui ex inimicis gentilibus converſi *viderunt greſſus tuos*, vel *tui*, quomodo videlicet *ingreſſus* in hunc mundum propter veritatem & juſtitiam, propter Patris obedientiam, propter fidem veritatis in toto mundo plantandam faciens & docens bona, ſuſtinu- Luc. 10. 23.

ſtinuiſti à malis multa mala. *Viderunt* primò A *ingreſſus tuos*, quibus ingreſſus es viam ſanctæ obedientiæ per Incarnationis humilitatem egreſſus de ſecreto cœli & ingreſſus hunc mundum
Joan. 16. 28. ſicut dixiſti: *Exivi à Patre, & veni in mundum.* Deinde iterum *viderunt ingreſſus tuos*, quibus relinquens mundum & vadens ad Patrem placuit tibi contumelias pati, & ita per contumelias & opprobria intrare in gloriam tuam. *Viderunt*, inquam, tales *ingreſſus tuos*, & inde provocati exemplis tuis etiam ipſi contendentes intrare per anguſtam portam tuæ imitationis elegerunt inhærere veſtigiis tuis.

Moraliter etiam quisquis inordinatos motus animi deviantis judiciorum DEI memoria in ſe reprimi conſpicit, quaſi in ſe deambulantis Domini greſſus videt. Cujus videlicet *in-* B *greſſus* ad mentem dirigit primò greſſus intentionis, dein actionis, ita ut inviſibilis ejus ingreſſus innoteſcat per opera bona forinſecus. Qui autem hæc vident & ob hoc amant & glorificant auctorem talium operum Patrem noſtrum, qui in cœlis eſt, etiam de ipſis dici poteſt, quòd *viderunt ingreſſus Dei mei, Regis mei, qui eſt in Sancto* quolibet benè operante, vel *in Sancto* quolibet opere, ſine quo nihil eſt validum, nihil Sanctum.

Quod ſi vos auditores vultis ſcire, de cujus ingreſſibus loquar ego David, annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quoniam ego de ingreſſibus *Dei mei, Regis mei, qui eſt in Sancto. DEI mei*, qui creator eſt omnium, & *Regis mei*, qui create omnia C gubernat naturas rerum conſervando, vitia damnando, virtutes glorificando, dum & naturis adminiſtrat perpetuitatem eſſentiæ, vitiis quoque diſpenſat menſuram pœnæ vel emendatoriam vel peremptoriam & virtutibus gloriam. Sic ſe habet regimen *Regis mei, qui eſt in Sancto*, quia Verbum DEI DEUS regens cuncta eſt *in Sancto* Patre, ſicut ipſe Filius mundum in-
Joan. 14. 10. greſſus ait: *Ego in Patre, & Pater in me eſt.* Vel eſt *in Sancto* corpore ſuo ex Virgine ſancta genito per ipſum Spiritum Sanctum concepto, & ideo principaliter ac ſingulariter ſuper omnia Sancta *Sancto*, ita ut rectè dicatur Sanctum Sanctorum; Ideoque ait Angelus ad Mariam: *Quod naſce-*
Luc. 1. 35. *tur Sanctum ex te, vocabitur Filius DEI.* De hoc *Sancto* corpore alibi dicitur ad Patrem: D
Pſal. 15. 22. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* In hoc *Sancto* corpore, quia corporaliter inhabitat omnis plenitudo Divinitatis, rectè dico de Deo meo, Rege meo, *qui eſt in Sancto*: quia cùm tota Trinitas plenè habitet in corpore illo *Sancto*, Verbum tamen, cui corpus illud mediante rationali anima eſt perſonaliter unitum, ita ut illud Sanctum juxta præconium Angelicum rectè ac verè vocetur Filius DEi, ſpecialiùs quodammodo, immo ſupra omnem modum eſt *in Sancto* corpore illo, cui non ad menſuram dedit DEUS Spiritum Sanctum.

Præterea etiam ſic DEUS meus idemque Rex meus DEI filius *eſt in Sancto*, templo videlicet ſancto ſuo, quod eſt Eccleſia, ut extra A illam nihil inveniatur Sanctum. Et quia, ùt ſupra in hoc ipſo Pſalmo dictum eſt, *Deus in loco Sancto ſuo unius moris homines facit unanimes habitare in domo*, ubicunque, in quacunque domo iſta unanimitas unius moris, unius charitatis, unius Religionis, unius diſciplinæ invenitur, absque dubio conſtet, quod illic eſt beata præſentia *Dei mei, Regis mei, qui eſt in Sancto* hujuscemodi fratrum ſpiritalium collegio, creans per ſe inviſibiliter & regens per ſe quidem inviſibiliter, per vos autem Vicarios viſibiliter hunc talem currum ſuum, qui ſi etiam decem millibus multiplex invenitur ex diverſitate perſonarum ſeu chariſmatum, tamen quia unanimis eſt in charitate, in una fide, in una ſpe, unus ſpiritus, unum corpus, unum B cor & animam unam habendo in DEO, rectà numero ſingulari dicitur Sanctus iſte *currus Dei multiplex*, pariterque ſimplex & multiplex propter diverſitates chariſmatum, quas dividit Spiritus unicuique, prout vult: ſimplex propter unum bravium, quò tendit omnis curſus curruum talium, quod etſi multi ſint accepturi quos *Dei mei, Regis mei* & præſcientia præordinavit & prædeſtinatio præparavit: attamen propter unitatem cordium in id ipſum tendentium benè ac verè dicitur, quòd
unus accipit bravium. Adhuc autem & illud 1. Cor. 9. 24.
ſine dubio conſtat, quòd licèt non ſit Sanctus, ùt eſt Dominus, tamen in quolibet ſancto ſuo membro, licèt minimo, licèt ab hominibus deſpecto & neglecto, ùt fuit Lazarus, præſen- C tialiter eſt Ipſe Rex meus & Deus meus, qui
eſt in omni Sancto. Unde & dicit: *Quod* Matt. 25. 40.
uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Item
advocans ante ſe parvulum dixit: *Si quis rece-* Matt. 18. 5.
perit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit. Cùm ergo hæc ſit ſententia non Prophetæ, non Apoſtoli, quibus utique in Spiritu veritatis loquentibus omnino credendum eſt, ſed ipſius *Dei mei, Regis mei, qui eſt in Sancto*, multò gratantiùs eſt recipienda, & ex ejus veraci enuntiatione ipſius *Dei mei, Regis mei* præſentia in quolibet *Sancto* ſuo, licèt minimo, minimè dubitanda eſt adeſſe.

Quantò magis igitur in Principibus illis, quos idem Rex meus conſtituit Principes ſuper omnem terram præſens eſt ipſe Regens eos in D virtute ſua? In qua denique nimis confortato
Principatu eorum *prævenerunt Principes* VERSUS XXVI.
iſti alius *Dei mei, Regis mei* ſequaces, quoniam ſicut ipſi primi oculis beatis *viderunt ingreſſus Dei mei, Regis mei*: ſic & ipſi primi poſt ipſum ingredientes viam obedientiæ *prævenerunt* alios ipſorum exempla ſecuturos. Unde non mirum, quod *lingua canum* DEI *ex inimicis ab ipſo* eſt formata & usque ad ſanguinem confortata, quæ non ſolùm ipſius *Dei mei, Regis mei*, ſed & *Principum ejus* & exemplis informata & auctoritate munita, ipſius favente gratia, potuit ſuperare adverſa. Ergo quidem *Principes* primò *videntes ingreſſus Dei*

 mei,

mei, Regis mei, primi & ſoli poſt ipſum ingre-
dientes alios *prævenerunt*, ſed non ſoli ad ipſum
pervenerunt, quoniam ipſis præcedentibus io
via juſtitiæ, in arcta ſemita obedienoæ multi per
ipſos crediderunt, & non ſolùm in pſalterio
decachordo, lege Moyſi ſpiritaliter intellecta, pſal-
lere, ſed & in tympano Evangelii tympanizare
didicerunt, viri ſcilicet cum fœminis, juvenes &
virgines, ſanes cum junioribus, Judæi primùm &
Græci, poſtea *currus Dei decem millibus multiplice*
currente usque ad ultimum terræ. Pro-
pterea ego David in Spiritu Prophetiæ futura
quaſi præterita enuntiando, quaſi factum nar-
ro & in ore pſallentium cottidie in Eccleſiis
revera factum indico, quod iſti Principes io
acie CHRISTI *Dei mei*, *Regis mei* princi-
pales ac primi triomphales milites *conjuncti*
ſunt *pſallentibus* bonorum operum chordis
& organis DEUM glorificantibus *in me-
dio juvencularum tympaniſtriarum*:
quia nec ad litteram ſexus fœmineus excludi-
tur ab iſto choro pſallentium, dum ſe in bo-
nis operibus exerceot, tympanizanoium dum ſe à
concupiſcentiis malorum operum coërcent, in
quorum medio quaſi columnæ honorabili mini-
ſterio fungantes, & totam domum fulcientes
poſiti ſunt *Principes* iſti, ſecundùm quod di-
Apoc. 3. 12. citur alibi: *Qui vicerit, faciam illum columnam*
Eccli. 15. 5. *in templo meo.* Item: *In medio Eccleſiæ ape-
riet os ejus.* Item ipſe Dominus & Prin-
Luc. 22. 27. ceps Principum iſtorum de ſe dicit: *Ego au-
tem in medio veſtrûm ſum ſicut qui miniſtrat.*
Cùm ergo dicontur *Principes* iſti eſſe *in medio
juvencularum*, ſignificatur honorabile miniſtari-
um, quo ipſios Principum Principis Chriſti
obſervant mandatum & exemplum. Nam
cum ſuis diſcipulis ipſa taliter miniſtrâſſet la-
Joan. 13. 15. vando pedes eorum dixit eis: *Exemplum de-
di vobis, ut & vos ita faciatis.*

Poſſunt quoque *juvencula* dici Eccleſiæ
novæ ſive fragiles perſonæ ad Deum noviter
converſæ, quæ tunc laudabiliter tympanizant,
cùm tanquam ſiccato & extenſo corio carnem
ſuam crucifigont cum vitiis & concupiſcentiis,
extenſis omnium membrorum nervis in ligno
Dominicæ crucis, dum juvenculæ ſingulæ de-
ſiderant comprehendere cum omnibus Sanctis
quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas &
profundum crucis, in latitudine charitatis lon-
ganimi perſeverantia, in profundo fidei ac ti-
moris, in alto ſpei & ad ſuperna jugi deſi-
derio. *Diapſalma.* Incipit *Pars Quinta*, io
qua tractatur de confirmatione hujus boni cœ-
pti hoc modo:

VERSUS XXVII.

In Eccleſiis benedicite Deo.

Supra memoravimus, quod *dixit Domi-
nus: ex Baſan convertam*, & hujus dicti effica-
ciam pluribus modis oſtendimus; videlicet in
lingua canum ex inimicis converſis formata,
& usque ad ſanguinis effuſionem, quo pedes

A Evangelizantium tincti ſunt, confirmata: deio
in Principibus iſtos canes prævenientibus: dein
in choro pſallentium ac juvencularum tympa-
niſtriarum. Ut autem hæc tanta bona de die
in diem proficiant nec deficiant, vos Princi-
pes, vos boni canes, vos Pſalmiſtarum ac
tympaniſtriarum chori non in Synagogis Ju-
dæorum, non in conventiculis Hæreticorum
ſeu Schiſmaticorum, non in ſectis perditio-
num, ſed *in Eccleſiis benedicite Deo.* Nolite
gloriari quaſi non acceperitis dona gratiarum
quæ habetis, ſed in gratiarum actionibus
benedicite Deo Patri, *Domino* Filio, ex
quibus ambobus procedit in vos ille Spiritus,
qui adjuvat infirmitatem veſtram, ut ex virtu-
te non veſtra, ſed ipſius inveniamini laudabi-
B les Principes vel Pſalmiſtæ vel tympaniſtriæ,
ſive aliud membrum Eccleſiæ, in qua cùm ſint
Principes fortes *in medio juvencularum tympa-
niſtriarum*, ſatis apparet, non eſſe ullam diſ-
cordiam membrorum ejus, ut vel maximi mi-
nimos deſpiciant, vel minimi maximis invide-
ant. Non dicunt oculi pedibus: Non eſtis
nobis neceſſarii, quoniam ſicut unius huma-
ni corporis membra multa, non eundem
actum habentia reguntur animâ unâ, ut non
ſit ſchiſma in corpore: ſic & in Eccleſiis di-
verſarum profeſſionum, verbi gratia Prophe-
tarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum,
Virginum, innocentium, pœnitentium, con-
tinentium, conjugatorum, Prælatorum, ſub-
C ditorum, Clericorum, Monachorum, vidua-
rum Spiritus unus eſt, procedens à Patre ac
Filio, qui omnia Eccleſiæ membra vivificat,
quique in una Eccleſiâ Catholica multas Eccle-
ſias diſtinguit pro diverſitate charismatum, io
quibus omnibus *Deus Dominus*, Deus Pater,
Dominus Filius agente hoc amborum Spiritu bene-
dicitur, quem animales hunc ſpiritum non haben-
tes, imò ſemetipſos ab hoc Spiritu & ejus templo
ſegregantes, etſi ore benedicunt, moribus & acti-
bus blaſphemant. Ideo vos Pſalmiſtæ ac tym-
paniſtriæ non io qualibuscunque conventiculis
pſallatis vel tympanizetis, verùm in Sanctis *Eccleſiis*,
in Ordinibus & cœtibus Eccleſiaſticis Eccleſiaſtica
diſciplina informatis.

Ac ne in talibus eligendis & cognoſcen-
dis fallamini, eas tantùm veras Eccleſias agno-
D ſcite, quæ de fontibus Iſrael profluxerunt. A-
poſtoli enim, qui Eccleſias per orbem terra-
rum ordinaverunt, ipſi fontes Iſrael fuerunt,
quia de populo Iſrael ad hoc electi ſunt, ut
de ventre ipſorum fluerent aquæ vivæ primi-
tus ad irrigandam primitivam Eccleſiam, deinde
ad Eccleſias multas in gentibus plantandas &
irrigandas. Succeſſerunt poſtea ciſternæ aquas
continere non valentes, id eſt, doctrinæ â do-
ctrinis Apoſtolicis diſſidentes, inter quas etiam
computare poſſumus illam Clericorum Regulam
non in Eccleſia, ſed in Aula Regis dictatam,
quæ congregationibus Clericorum primò de
fontibus Iſrael propinat ſacratiſſima communis
vitæ documenta, quibus rectè informatur cœ-
nobialis diſciplina; ſed poſtmodum indulgens
quæ-

quædam his contraria quaſi de aqua putida corrumpit omnia priora pocula de fontibus Iſrael hauſta. Leguntur enim inter cætera illic Patrum ſana documenta etiam Sermones Beati Auguſtini, in quibus recitata ex Actibus Apoſtolorum lectione, qua narratur multitudinis credentium cor unum & anima una fuiſſe, nec quicquam eorum aliquid ſuum dixiſſe. His dictis de Actibus Apoſtolicis quaſi de fontibus Iſraël ſumptis ipſe Beatus Pater annectit ſua item de fontibus Iſrael derivate, quibus aptiſſimè ordinatur vita cœnobialis Clericorum viventium ſecundùm formam de Actibus Apoſtolorum, quaſi de fontibus Iſrael ſumptam. Dicit enim inter cætera: *Nelli in ſocietate coſtra licet habere aliqeidproprinm; ſi qei babent, facieet, quod zon licet.* Cùm hæc & ſimilia ſanæ doctrinæ pocula de fontibus Iſrael ſumpta ſint in illa Regula ſimul aggregata, neſcio de qua ciſterna mortifera illud hauritur, quod poſt multe interdicta proprietatis ipſa propietas ejusdem Regulæ profeſſoribus indulgetur, & poſt ordinatas clauſtri officinas communi vitæ congruas etiam propriæ ac privatæ manſiones conceduntur, tanquam ſi pretioſo indumento pannus viliſſimus aſſuatur.

Sed eſto: meneant ut volunt: non eos omues damnamus, cùm ex ipſis agnoſcamus aliquos, licèt paucos, eſſe ita diſciplinatos, ut licèt habeant propria, quaſi non babentes babeant ea, & ſtudent in ſectenda morum diſciplina. Qui mihi ſimilea videntur currentibus velociter, ſed extra viam ſuo curſui deſtinatam: quia videlicet uoo tenent Regulam ſuæ converſationi propoſitam, & cùm ſiot ipſi ſapientes, libenter aut nimis patienter in ſuo cetu ſufferunt inſipientes: cùm ſint ipſi caſti, patienter ſufferunt interdicta officie manifeſtè inceſtuoſorum Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum. Cùmque, ùt ſibi videtur, vivant ipſi ordinatè, non ſe ſubtrahunt ab omni fratre em-

VERSUS XXVIII.

bulante inordinatè, ùt monet *Beniamin adoleſcentulus.* Imo cùm ipſe dicat: *nolite communicare infructuoſis operibus tenebrarem, magis autem redarguite*, ipſi talibus communicant & minimè redarguunt. Neque veiò tutum ſibi putant infringere antiquum proverbium, quo dicitur: Inter erme ſilent leges, cùm indiſciplinati fratres, parentati, clientibusque gladiatis undique ſtipati ſuo terrore ſe increpare debentibus indicent ſilentium. Novimus pro tali cauſa inflicta vulnera, perpetrata homicidia, ſicut in Eccleſie Halverſtatenſi contigit, ubi á militibus Præpoſiti unus è Fratribus ob hoc in Refectorio fuit occiſus, quia de quadam exordinatione contra Præpoſitum fuerat locutus.

Itaque ſpretis hujusmodi Synagogis Sathanæ, ubi paucitas bonorum obruitur multitudine malorum volentibus purè Deum benedicere, tutè rectèque in boc Pſalmo conſulit Spiritus Sanctus dicens: *In Eccleſiis benedicite Deo Domino. In Eccleſiis*, dico, ſuper Apuſtolicæ diſciplinæ petram fundatis, eorumque, doctrinis quaſi de fontibus Iſrael rigatis. *In talibus Eccleſiis beeedicite.* Quia *ibi* ſervatur Apoſtolica doctrina per Apoſtolum Paulum Doctorem gentium præcipuè in gentibus dilatata, qui quoniam de tribu Benjamin natus legitur, dico fuiſſe *ibi Beejamin adoleſcentelum*, qui poſtremus omnium Apoſtolorum fuit vocatus, qui etiam fuiſſe *adoleſcees* commemoratur in Actibus Apoſtolorum, ubi teſtes falſi ſtantes contra Stephanum narrantur depoſuiſſe veſtimenta ſue *ſeces pedes adoleſceetie, qui vocabatur Saulus*, á Saule impio Rege denominatus, quaſi *Benoei*, id eſt, filius doloris. Hic poſteà Paulus, id eſt, humilis & modicus à Peulo Proconſule, quem convertit, agnominatus *Beniamie*, hoc eſt, *Filies dextera* convenienter nominatus; & licèt noviſſimè vocatus, primus tamen fontibus Iſraël inſigniter eſt adnumeretus, cùm hic dicitur: *Ibi Beniamin Adoleſcentelus in mentis exceſſu*, id eſt, in ſtupore mentis omnium dicentium: *Neeee hic eſt, qei ad boc venit, et expegnaret nomee & iſted?* Vel ſtupore ac pavore mentis ſuæ, quando à Domino in via percuſſus pavidus ac ſtupidus factus eſt, qui & poſtea fuit *in meetis exceſſe*, id eſt, in extaſi, tunc videlicet, quando neſciens utrum in corpore an extra corpus, raptus eſt in tertium cœlum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

Act. 7. 58.

Act. 9. 21.

Licèt autem ſolus iſte nominetur Doctor gentium, tamen ubi ille ordinavit choros in Eccleſiis pſallentium & juvencularum tympaniſtriarum, ibi etiam cum eo ſive in Spiritu ſive in corpore affuerunt & alii Principes populorum, videlicet *Principes Juda Duces eorum*, ſcilicet, qui ſunt in ipſia Eccleſiis. *Principes Zabulon, Principes Nephtalim.* Has tribus iden commemoret, quia forſitan Apoſtoli ex illis tribubus erant. Quod tamen, quia nusquam certa relatione alicujus euthenticæ ſcripturæ narratur, ex qua videlicet tribu fuerit quisque Apoſtolorum, ſicut Paulus Apoſtolus indicat ſe de Benjamin fuiſſe genitum, placet magis per nomina cæterarum tribuum hic poſita illud attendere, quod ex interpretatione accipitur & cunctis Apoſtolis eorumque ſectatoribus viris Apoſtolicis convenientiſſimè adaptatur. Nam *Juda coefesſio, Zabulon habitaculum fortitudinis. Nephtali dilatatio mee* interpretatur, quæ omnia Eccleſiarum Principibus, & præcipuè poſt Apoſtolos conveniunt Sanctis Martyribus. In Martyrio namque prima virtus eſt non negare, ſed confiteri fidem Catholicam & Apoſtolicam, propter quam ſi quid infertur adverſi, aſſumitur fortitudo. Inde verò fieitis adverſis latitudo ſequitur in præmio non ſolùm in future ſed etiam in hac vita plenumque, ſicut ille perſenſit, qui Deo dixit: *In tribulatione dilatâſti mihi.*

Pſal. 4. 2.

Aliter: *Principes Juda* ipſi primi confeſſores Sancti Apoſtoli ſunt, quorum Confeſſionis ſonus exivit in omnem terram & in fines orbis terræ verba eorum. *Principes Zabulon* Ordo Martyrum Sanctorum eſt, qui in confeſſione Catholicæ fidei usque ad mortes innumeras agonizantes tradiderunt corpora ſua propter DEUM ad ſupplicia, fortiter dimicantes, & ſua fortitudine ac patientia idolatriæ monſtrum enorme debellantes. *Principes* verò *Nephtalim* Sancti Paſtores & Doctores ſunt, qui in pace degentes Eccleſiæ, poſt tribulationem Martyrii dilatatæ, Duces dominicorum gregum lupinam Hæreticorum rabiem à CHRISTI ovilibus arcent, doctrinis invigilant, familiam Dei blandâ quiete componunt.

Non ſolùm autem in Martyrio, vel in tribus jam dictis Ordinibus ſervatur hic ordo confeſſionis, fortitudinis, dilatationis, verùm & in omni recto propoſito cujusque Religioſæ converſationis, in cujus initio ſit ſanctæ alicujus diſciplinæ profeſſio non ex novis adinventionibus incipientium, ſed ſicut antiquitus ordinaverunt *Principes Juda Duces eorum*, verbi gratia Petrus Apoſtolus, & poſt ipſum Beatus Auguſtinus *Duces* Clericorum, Johannes Baptiſta ſolitarius & poſt ipſum Beatus Benedictus *Duces* Monachorum. Facta igitur hujuscemodi profeſſione quaſi præcedente *Juda*, ſequitur *Zabulon* dictus *habitaculum fortitudinis*: quia neceſſaria eſt fortitudo, ut anguſtam viam ingreſſi non laſſentur in tentationibus vel tribulationibus, quibus inchoantes probantur & exercentur, Sic autem probatis & exercitatis, quia jugum Domini ſuave & onus ejus leve ſit, cùm via mandatorum & conſiliorum Dei anguſto calle cœpta ex ipſa benè vivendi conſuetudine voluntariâ devotione curritur, *Zabuloni* adjungitur *Nephtalim*, quod interpretatur *latitudo*, in qua poſitus fidelis curſor diſcit cantare: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatares cor meum.* Item: *Cùm invocarem te, exaudiſti me Deus: in tribulatione dilatâſti mihi.*

Pſal. 118. 32. Pſal. 4. 2.

Bene autem *Benjamin adoleſcentulo*, Paulo videlicet Apoſtolo nunc *mente* Deo *excedenti*, nunc gentibus, quorum Doctor fuit, ſobrio, etiam tribus *Juda* cæterarumque tribuum *Principes* aſſociantur, quoniam & ipſe Paulus Apoſtolus nolens eſſe in doctrina ſua ſingularis aſcendit Jeroſolymam ad Petrum & reliquos Apoſtolos, & contulit cum illis Evangelium, quod prædicabat in gentibus, ne fortè in vacuum curreret aut cucurriſſet, ſi ab eorum doctrinis ejus doctrina diſcrepans inveniretur. Propterea etiam, qui videbantur columnæ eſſe dextras dederunt ſocietatis ipſi & Barnabæ ad prædicandum Evangelium pari modo in gentibus, quomodo & ipſi prædicabant in circumciſione. Hic ergo *adoleſcentulus* licèt ſuamet profeſſione Apoſtolorum minimus, tamen plus omnibus laborando Principi Apoſtolorum ſic eſt coæquatus, ut hi duo quaſi duæ olivæ ac duo candelabra non impari

ad Gal. 2. 9.

A gratia ſplendoris illuminent Eccleſiam, cujus in apice quaſi lumen geminum duorum oculorum in capite Urbem Romam ſimul ambo tenent, ubi & corpora eorum non ſunt ſeparata, ſicut & in cœlis merita ipſorum creduntur coæquata. Ibi ergo *Benjamin adoleſcentulus*, & cum eo *Princeps Juda* Petrus principali confeſſione CHRISTUM confeſſus dicens: *Tu es CHRISTUS Filius DEI vivi*, & poſt trinam negationem trina Divini amoris confeſſione purgatus, & illuſtratus. Quia verò Princeps Apoſtolorum Petrus non pro ſe tantummodo, ſed etiam pro condiſcipulis CHRISTUM Dei Filium eſt confeſſus, & ipſi una cum illo dici poſſunt *Principes Juda Duces eorum*, qui poſt ipſos recipiunt & ex tunc receperunt ejusdem confeſſionis fidem, ſectanturque fidei huic aptam B converſationem in tanta operis fortitudine, quantam exigit nomen *Zabulon*, & in tanta charitatis latitudine, quantam nomen *Nephtalim*. Tribus quippe his nominibus *Juda*, *Zabulon* & *Nephtalim* exprimitur fides, per dilectionem operans, quam & ille *Benjamin adoleſcentulus* in ſuis epiſtolis valde commendat, & omnis Apoſtolica doctrina evidenter inſinuat, ita ut confeſſio *Juda* ſit in Fide, fortitudo *Zabulon* cognoſcatur in opere, ſimulque in ſpe, quæ de boni operis bona conſcientia efficitur firma: Latitudo verò ex nomine Principum *Nephtalim* charitatis eſt præceptum, qua ſi diligamus invicem, ſicut & CHRISTUS dilexit nos, etiam usque ad inimicos diligendos dila-C tati erimus etiam nos etſi non *Principes Nephtalim* tamen Principum illorum ſectatores, qui hujus fidei per dilectionem operantis exempla nobis præbuerunt. Immò & ipſius CHRISTI hanc dilectionem ſuo documento pariter, & exemplo demonſtrantis erimus non tam ſervi, quàm amici, *quia ſervus neſcit, quid faciat Dominus ejus*, nos autem ſcientes non humana, ſed Divina virtute impleri poſſe talia fidei, ſpei ac dilectionis mandata per Filium DEI nobis oſtenſa, converſi ad Patrem ipſius ex tota devotione illi dicimus:

Matth. 16. 16.

Joan. 15. 15.

Manda Deus virtuti tuæ.

VERSUS XXIX.

O Deus Pater, quia tu ſcis in nobis nihil eſſe virtutis ad agendum, quæ præcipis, aut conſulis, *Manda virtuti tuæ*, id eſt, Filio tuo, qui D *virtus* eſt *tua* per naturam, & *virtus* tuorum per gratiam, quoniam ex quo hæc virtus tua infirmata eſt in manibus inimicorum tuorum, virtus crevit amicorum tuorum, qui ex eo convaluerunt de infirmitate fortesque facti ſunt in bello, quòd habuerunt fidem, veteres de *virtute tua* per Incarnationem infirmanda, novi de hac ipſa per paſſionem infirmata, una fide in utrisque manente, per quam vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones. Hæc virtutum clara opera humanis viribus homines facere non potuiſſent, niſi tu Deus mandaſſes *virtuti tuæ*, ſive, ùt dictum eſt, Filio tuo ſive Spiritui Sancto in eis & per eos talia facere, qualia nemo poteſt absque tua virtute;

Etenim

Luc. 6. 19. Etenim & ſpiritus tuus virtus tua eſt, qui & *virtus* Altiſſimi dicitur, & *virtus* de Filio tuo exiens intelligitur, *quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.* Qui etiam confortavit ipſos Apoſtolos *Principes Juda, Principes Zabulon, Principes Nephtalim,* quoniam debiles & infirmi erant quoadusque induerentur virtute ex alto. Quanto magis non fragilis turba juvencularum ſive ùt in Hebræo habetur, *puellarum tympaniſtriarum* ſumus debiles ad benè tympanizandum, niſi tua virtute confirmemur ad id, prout oportet, agendum ſecundùm exempla jam dictorum Principum prius infirmorum, ſed poſtea in tua virtute confirmatorum. Itaque ut & nos agnoſcentes infirmitatem noſtram, quæ mandas, velimus & poſſimus, ipſumque velle ardens in affectu & poſſe clareſcens in opere ſit ad tuam non ad noſtram gloriam, non ſis contentus ad nos littera inſtruente ac per hoc occidente, ſed *manda virtuti tua*, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ſic nos illuminare ſimulque juvare, ut quæ facienda cognoſcimus illa nos illuminante, faciamus etiam eadem nos per Spiritum tuum & ſuum adjuvante. Sic dicimus converſi ad DEUM Patrem.

Et quia omnis, qui confitetur Patrem, confitetur & Filium, converſi quoque ad filium dicimus: *Confirma hoc DEUS, quod operatus es in nobis,* Tu quippe *in nobis*, in noſtra ſcilicet natura Verbum caro factum & habitando *in nobis*, multa mirabilia *operatus es in nobis*, quæ oramus ut confirmes in nobis: Verbi gratia, hoc initium ſignorum tuorum fuit, quo ad manifeſtandum gloriam tuam de aqua vinum feciſti. *Hoc* idem opus, *quod operatus es in nobis* & propter nos, *confirma in nobis*, ut & nos corruptibiles & velut aqua utribus mortalibus ſcilicet corporibus infirmis incluſa, nimis ad putreſcendum prona, efficiamur vinum novis utribus in corruptione conſervandum, quod putreſcere ac putere non ſinat *incorruptio*, quæ, ut aliàs legitur, *facit eſſe proximum*
Sap. 6. 20. *Deo.* Item cæcos illuminâſti, leproſos mundâſti, multitudinem languentium ſanâſti, vexatos è ſpiritibus immundis curâſti, mortuos ſuſcitâſti, & quod his non minus erat, pauperes evangelizando beatificâſti dicens: *Beati pauperes ſpiritu* &c. *Hoc* idem petimus mirabilium tuorum inſigne opus, *quod* corporali præſentia tua *operatus es in nobis*, nunc exaltatus in cœlum *confirma* in nobis, cæcitatem noſtram in corpore, quàm in anima illuminando, lepram carnis & ampliùs mentis fugando, nos ad peccatum pronos & ad bene agendum languidos in virtute bonæ voluntatis & actionis roborando, ſpiritus immundos & malignos immundarum & malignarum cogitationum ſuggeſtores per gratiam Sancti & benigni Spiritus tui procul á nobis pellendo, & in abyſſum, unde nunquam ad nos iterum vexandos emergant, eos cum ſuis & ſibi datis porcis mittendo, mortuos quoque nos in peccatis & peccatorum pœnis tibi â mortuis reſurgenti conreſuſcitando, & nunc á morte animarum liberos, poſthac autem etiam â mortalitate ac morte corporum liberandos Paſchalibus gaudiis lætificando, ita ut gaudium noſtrum ſit plenum. Paupertatem etiam Spiritûs, cui regnum cœlorum promittis, quam in tuis diſcipulis, Principibus ſcilicet *Juda*, Principibus *Zabulon*, Principibus *Nephtalim operatus es*, operare, quam *& confirma* in nobis. Operare, inquam, omnia hæc, ut usque in finem proficiamus. *Confirma* hæc eadem, ne unquam deficiamus.

Aliter: *Manda DEUS virtutem tuam*, id eſt, Chriſtum, ſubaudis: notificari hominibus per jam dictos Principes. Vel *manda virtuti tuæ*, id eſt, fortibus tuis, ut annuntient te in gentibus. Et ne fruſtra fiat hæc illorum prædicatio, *confirma hoc, quod operatus es in nobis*, dando fidem firmam ex auditu eorum. Vel illorum Principum dogmata usque in finem ſæculi & usque in fines orbis terræ nuntianda tu *confirma* tua ſemper gratia cooperante, & ſermonem eorum confirmante ſequentibus ſignis miraculorum & operum bonorum, ut & infideles per ſigna mirabilia convertantur, & jam fideles facti per opera bona magìs ac magìs confirmari mereantur.

Aliter: *Confirma hoc Deus* in gentibus, *quod operatus es in nobis* Judæis, incipiens *a templo tuo, quod eſt in Jeruſalem,* VERSUS XXX.
id eſt, â Judæis converſis vel Apoſtolis profluente gratia tua per illorum miniſterium *â templo tuo, quod eſt in Jeruſalem*, ſecundùm quod propheticis viſa eſt oculis aqua de templo egrediens â latere dextro usque ad mare mortuum. Templum tuum ſive corpus Dominicum ſeu etiam Eccleſia primitive eidem concorporata nunc eſt *in Jeruſalem*, quæ ſurſum eſt. Sed nos gentiles, qui mare mortuum ſumus, de hoc templo egredientem aquam vivam petimus, ut ex ea vivificemur, & in vita ſancta confirmemur.

Quod utique non fruſtra petimus. Nam â templo tuo aqua Sancti Spiritûs egrediente confirmati *offerent tibi munera* omnes *Reges* terræ, videlicet benè regentes terrenitatem ſuam. *Vel Reges* terræ ad litteram ſive ſpirituales *Reges*, quos diſcernit cœleſtis ſuper columbam deargentatis pennis & pallore auri adornatam. Omnes hi *Reges offerent tibi munera* non aliàs niſi in templo tuo, neque aliunde niſi *à templo tuo*, quoniam è Chriſto accipiunt, quod in Chriſto tibi Deo Patri offerunt, extra cujus templum, extra cujus corpus & Eccleſiam non acceptabis ullum ſacrificium. *Offerent* ergo *tibi Reges munera* & in templo tuo acceptabilia & *à templo tuo* accepta. Quid enim boni habemus, quod non ab illo, & in illo accepimus, aut quid non boni ab illo & cum illo accepimus? Audi ſuper hoc Benjamin adoleſcentulum: *Qui enim*, ait, *proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* De tuis itaque donis *tibi offerent Reges munera* devotæ ſervitutis in operibus & motibus bonis, in ſacrificio Altaris, in laudibus devotis, in Pſalmis & Hymnis, & Canticis ſpiritualib. in diſciplina ſancta & doctrina ſana, ad Rom. 8. 32
Cui

Cui quoniem plurimi obſtrepent ferino fremitu, ne oltra modum invaleſcant voces

VERSUS XXXI. eorum, *Increpa feras arundinis.* *Feræ arundinis* dicuntur Hæretici, quia ut *feræ* interdum non intelligendo nocent & aliquando perversè intelligendo Scripturam Sanctam, quæ per *arundinem* ſignificatur, corrumpunt. Antiqui enim ſcribebant arundine, atque ideo convenienter per *arundinem* intelligitur Scripture Sacra, quam irrident iuereduli, quales erent illi, qui *arundinem* pro ſceptro irriſorio dederunt in manus Chriſti. Quam tamen ille accepit ſerio ſciens: quoniam Iuda percuſſurus eſſet venenata animalia, & ſcripturus nomina ſuorum in libro vitæ ac nomina infidelium in terra, ſecundùm quod

Jer. 17. 13. ſcriptum eſt: *Recedentes a te in terra ſcribentur.* B

Pſal. 68. 29. Item: *Deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur.* Ergo juſtorum nomina in cœlo ſcripturus rectè Chriſtus accepit *arundinem*, totius videlicet Sacræ Scripturæ habens in ſemetipſo auctoritatem. Cui tamen quoniam *feræ* obſtrepunt, rectè illi vel ejus Patri DEO nunc dicitur: *Increpa feras arundinis*, Hæreticos videlicet corruptores veritatis, quantum in ipſis eſt. Nam ipſa in ſe corrumpi non poteſt.

Nomine quoque *arundinis* rectè ſignificantur omnes inſtabiles, qui omni vento doctrinæ moventur, inter quos plurimùm valent Hæretici & omnes potius nova quàm vera docere

2. Tim. 4. 4. ſtudentes, quoniam tales auditores *à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Propterea vel ego David Propheta hæc C prævidens, vel ego Pſalmiſta hæc male inſtantia præſentialiter videns, conjunctus cæteris pſallentibus in medio juvencularum tympaniſtriarum dico tibi auctor & amator illius dogmatis, quod expreſſum eſt in Scriptura veritatis: *Increpa feras arundinis* emittendo Spiritum veritatis, qui per ora non ſolùm Principum & Regum prædictorum tibi militantium, tibi munere offerentium, ſed etiam Canticis tympaniſtriarum tenerum arguat mundum de peccato & de juſtitia & de judicio. *Increpa*, inquam, *feras arundinis*, depravatores ſcilicet ſcripturarum veritatis. Et utique neceſſe eſt, ut increpes illas *feras* peſſimas: quoniam ſunt inter illas *feras tauri* pingues pingui cervice armati & cornibus terrenæ fortitudinis metuendi præcipuè his, qui ſunt ſeductiles & *vaccis* in eo conſimiles, D quod iſtos tauros libenter admittunt, & ab eis concipiunt dolorem & pariunt iniquitatem. Iidem ipſi *feræ* ſunt, atque *tauri*. *Feræ* propter crudelitatem: *tauri* propter ſuperbiæ cervicoſitatem, quorum *congregatio* eſt *in vaccis populorum*, id eſt, in decipiendis illis, qui facile ſeduci poſſunt, quos pro nimia ſenſus debilitate Apoſtolus vocat mulierculas

2. Tim. 3. 6. dicens: *Ex his ſunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas.* Qui captivas ducunt mulierculas, ipſi ſunt *tauri*, qui ipſi alliciunt *vaccas*.

Hoc tamen non ſine utili cauſa permittitur à Deo, ſed *ut excludant eos, qui probati* A *ſunt argento*, id eſt, ut qui in eloquiis Dei probati ſunt, manifeſti fiant. Propriè dicitur: *excludant* pro eo, ut diceretur: *eminere faciant*: quia & argentarii dicuntur *excluſores*, qui de confuſa maſſa exprimunt formam cujusque formoſæ imaginis priùs in ipſa maſſa latentis. Nimirum ſic & ſenſus in Scripturis paucorum intellectui cognitos & ſub fidei ſignaculo reconditos ipſi pauci exponunt, & quodammodo *excludendo* parere multitudini faciunt, cùm hæretici ex adverſo ſtantes ad hoc eos compellunt. Dum enim pax eſt Eccleſiæ, Sancti quique ac periti litterarum orationibus tantùm & bonis operibus vacare ſtudent, & ante Sanctuarium cœleſtium ſecretorum cum reverentia excubant, neque illius januam pulſent, & B in anteriora ejus vel proſpicere vel intrare formidant, niſi cùm adverſantium cogit importunitas, & illos reſpondendi urget neceſſitas, maximè cùm de altiſſimo ſecreto ſummæ Trinitatis, aut de profundiſſimo Dominicæ Incarnationis myſterio quæſtiones moventur, quibus non tam humanæ ſubtilitatis quàm Divinæ auctoritatis reſponſa reddenda ſunt per eos, *qui probati ſunt argento*, id eſt, exercitati eloquio Divino.

Aliter: *Congregatio taurorum* ad hoc eſt *in vaccis populorum*, ut ab eisdem vaccis *excludant*, id eſt, ſeparent eos, *qui probati ſunt argento*, id eſt, qui ſunt idonei docere DEI eloquia caſta, quæ ſunt *argentum igne examinatum, terra purgatum ſeptuplum.* *Pſal. 11, 7.*

C Quidam Codices habent: *In vaccis bubalorum*, quod in ſenſu non diſcrepat: quoniam bubali ſilveſtres boves indomiti ſunt, & jugum ferre non conſueverunt. Et in talium bubalorum grege plusquàm inter domeſticos boves laſcivæ ſunt vaccæ, Sic in turbis indiſciplinati populi regnat petulantia, quæ è populo Domini & ovibus paſcuæ ejus virgâ diſciplinæ amovetur, cùm ad inſtructionem Sacræ Scripturæ non ſolùm bubus ſeu bubalis, ſed & *vaccis*, id eſt, plus inter laſcivos laſcivientibus jugum Dei ſuave imponitur. Sic enim boves ordinante Domino per Moyſen trahebant plauſtra in deſerto portantia tabulas deauratas, baſes argenteas vel æreas, columnas, vectes, cortinas & cunctam ſupellectilem tabernaculi. Sic & *vaccæ* in libro Regum leguntur arcam Dei traxiſſe, quæ etiam fœtæ fuiſ- D ſe memorantur, & vitulis earum domi recluſis illæ dantes ab intimis mugitus non reflectebant colla Dei arcam trahentia, ſed pergebant rectè via Betſames, quod interpretatur *domus Solis*. Nonne in *1. Reg. 6, 12.* Sancta Eccleſia videmus nunc adimpleri hæc mirabilia, cùm non ſolum viri, ſed etiam fœminæ, non ſolùm fortes, ſed etiam fragiles in miniſterio Eccleſiaſtico trahunt jugum Domini pergentes ad terram promiſſionis & ad domum veri ſolis, ubi CHRISTUS eſt in dextera DEI Patris? Quæ nimirum fœminæ, quod plus in illis quàm in viris eſt mirabile, quaſi vitulis ſuis domi recluſis compatiuntur, ſed ad eos lactandos non redeunt, cùm neque pro affectu filiorum ſeu conſanguineorum Religioſæ perſonæ in ſexu quoque fœmineo deflectunt à via cœptæ Religionis, in qua pergentes, & arcam Domini, Chri-

ſtum

ſtum ſcilicet per fidem in cordibus portantes, tendunt ad domum æternam æterni ſolis, ubi ſcilicet ipſum Chriſtum Solem juſtitiæ, quem nunc portant & non vident, clarè tunc videant, & in viſione illa æternaliter gaudeant juxta promiſſum Petri Apoſtoli dicentis: *In quem nunc non videntes creditis, videntes autem exultabitis lætitia inenarrabili reportantes finem fidei veſtræ ſalutem animarum veſtrarum.* (1. Petr. 1. 8. & 9.) Non hoc promittitur *variis populorum* ſeu bubalorum, vel etiam *congregationi taurorum*, cum hujuſmodi vaccis laſcivientium, dum adhuc in ſua cervicoſitate ſeu laſcivia durant. Neque enim tales *tauri* vel tales *vaccæ* conſueverunt portare jugum ſanctæ obedientiæ, imò etiam, quod pejùs eſt, eos impugnare ac perturbare nituntur, qui ſub jugo diſciplinæ ordinatè incedunt, prout poſſunt. A

Sed licèt eos impugnent, ne fortè, ut volunt, B expugnent, ô Domine, qui fortis, & potens es in prælio *diſſipa gentes, quæ bella volunt*, quia ſcilicet ſtudent non correctioni ſed contentioni. Hæreticos dico ego David *gentes* vel propter genera ſectarum, ubi ſeries malæ ſucceſſionis tanquam generatio familiarum confirmat errorem, vel quia vivunt gentiliter ut gentes ad ſimulacra muta, prout ducuntur, euntes. Quid ſunt enim Hæreticorum documenta falſa quidem ſed veroſimilia niſi veræ doctrinæ quædam ſimulacra? Ducuntur autem ad hujuſmodi ſimulacra vel diabolicâ ſuaſione vel ſuæ gloriæ vana cupiditate. Nam Hæreticus eſt, qui propriæ gloriæ ac maximè ſui principatûs cupiditate novas opiniones aut fingit aut ſequitur. Qui autem hujuſmodi ho- C minibus credit, homo eſt imagine quadam veritatis deceptus. Quia verò Hæreticus, in hoc diſtat à ſchiſmatico, quòd Hæreticus impugnat & corrumpere nititur Sanctæ Scripturæ unitatem; ſchiſmaticus autem ſcindere laborat Catholicæ pacis unitatem, poſſumus aptè per *feras arundinis*, ut jam dictum eſt, Hæreticos notatos intelligere; per *gentes* autem, *quæ bella volunt*, notare ſchiſmaticos, vel etiam quoslibet inquietos, qui contentionibus gaudent, ſectas faciunt, inter fratres diſcordiam ſeminant, concordiam unaminitatis turbant, vinculum pacis & charitatis rumpere laborant, atque ideo ſemper *bella volunt*, quia in pace firma ſuas nequitias exercere non poſſunt. Quibus utique talione decenti optatur & in principio Pſalmi ut exurgente Deo diſſipentur hi tales inimici ejus, & nunc Deo dicitur: *Diſſipa gentes, qui bella volunt.* D Nam quia illi diſſipare nituntur fraternæ pacis unaminitatem, rectè oratur, ut & ipſi diſſipentur, quod interdum ipſis malis diſſipatis non eſt malum, ſemper verò iſta diſſipatio malorum bonis cooperatur in bonum. Sicut enim utile fuit mare rubrum dividi, ut pateret via Iſraëli Ægyptios fugienti, & ad terram promiſſionis tendenti: ſic ſemper bonis bona eſt non ſolùm ſua concordia ſed & malorum diſcordia, quæ & ipſis malis aliquando erit utilis & occaſio correctionis, aliquandò verò inutilis, ut illis, de quibus dictum eſt: *Diſſipati ſunt, nec compuncti.* (Pſal. 34. 16.) Sed hic oratur utilis diſſipatio inimicorum Dei, quam conſequatur aut ipſorum aut certè aliorum ipſos in bono prævenientium converſio ad bonum. Quod ego David prophetans annuntio dicens:

VERS. XXXII.

Venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

Diſſipatis quippe Judæis incredulis & inter gentes deputatis quaſi naturali ramo fracto inſertus eſt oleaſter, & ex illorum delicto ſalus gentium provenit, dum illis excœcatis illuminatæ ſunt gentes, quarum plenitudine introducta reliquiæ Iſraël ſalvæ fient. Quod hoc ordine complebitur: *Venient legati ex Æpypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.* Sicut prædictum, ita & factum eſt. Primò *legati* venerunt in Ægyptum, Apoſtoli videlicèt miſſi per mundum univerſum. Deinde quoque *legati* venerunt etiam *ex Ægypto*, id eſt, ex tenebris gentium, qualis fuit S. Dionyſius & B. Auguſtinus. Omnes iſti *legati* reconciliationis præcones intelliguntur. Unde Apoſtolus: *Legatione*, (2. Cor. 5. 20.) ait, *pro Chriſto fungimur, & tanquam Deo per nos exhortante obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo.* Hujuſcemodi *legati* venerunt & *venient*, uſque dum plenitudo gentium tota introëat. *Venient* autem non vacui, ſed dona ferentes ad Chriſtum *ex Ægypto* ſicut quondam Regi Salomoni à legatis regnorum multorum ferebantur munera, nominatim verò *ex Ægypto*, unde filiam Pharaonis adduxerat ſibi in uxorem. Et illa quidem vocata & quæſita per legatos ipſius Regis Salomonis venit ad ipſum: nam & in Ægyptum, & *ex Ægypto legati* venerunt, qui adventui hujus filiæ Pharaonis apparatus congruos fecerunt. Sed Regina Æthiopiæ veniens à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis prævenit hujuſmodi legatos & apparatus invitatorios. Ultro venit non vocata hæc Regina cum multo comitatu in Jeruſalem afferens aurum infinitum & gemmas pretioſas multaque aromata portantibus camelis.

Sic nimirum ad verum Salomonem pacificum Regem Chriſtum venerunt & *venient legati ex Ægypto* legatione, fungentes ad ipſum pro filia inviſibilis Pharaonis, gentilitate ſcilicet ipſi deſponſanda, cui & dicunt iidem legati: *Audi filia, & vide, &* (Pſal. 44. 12.) *inclina aurem tuam, & concupiſcet Rex decorem tuum.* Sed Regina Æthiopiſſa, id eſt, illa gentium turba, quæ ſe agnoſcit magìs denigratam peccatis, enormitatem ſcelerum ſuorum timens non expectat vocantem ſeu legatos vocantis vel manus ejus trahentis, ut illa, quæ dicit: *Trahe me poſt te*; (Cant. 1. 3.) verùm ſpontaneo adventu ſuo *præveniet manus ejus* cum Zachæo præcurrens, & arborem Sicomorum, id eſt, lignum crucis aſcendens, ut ſi fieri poteſt, videat illum, priusquam videatur in ſua nigredine. Sic in typum ejus mulier peccatrix non vocata venit ad ipſum retro accedens tanquam videre ac tangere deſiderans & videri timens, videndi avida &, ne videretur, pavida. Sic item in ejus figuram quaſi faſciculus primitiarum de gentibus venit ultro non vocata per Apoſtolos alioſve legatos illa mulier Chananæa urgente illam ſua miſeria. Unde & clamans dixit: *Miſerere mei Domine Fili David: filia* (Matt. 15. 22.) *mea malè à dæmonio vexatur.* Et tu ergo quicunque cujus filia, id eſt, animam vel propriam vel tibi commiſſam, vexat dæmonium variis paſſionibus tentationum ſeu tribulationum, curre ultro ad medicum præveniendo faciem ejus in confeſſione, ut etiam ſibi congruat, quod hic dicitur: *Æthiophia præveniat manus ejus Deo.* Quomodo

præveniet? per ultroneam converſionem & vitæ veteris ac nigræ innovationem & candidationem, latenter tamen ipſa priùs præventa in prædeſtinatione ſeu etiam Sancti Spiritûs inſtinctu mi-
Pſal. 58. 11. ſericordiſſimo. Unde & dicitur: *Miſericordia ejus præveniet me.* Quas autem Dei manus *Æthiopia præveniet? Manus* utique victrices & vindices, quibus percuti pavens & cavens ultrò venit in deditionem legatos non exſpectans, ſed legationem mittens & rogans ea, quæ pacis ſunt adhuc illo longè agente, cui cum viginti millibus venienti, id eſt, cogitationum & actionum rationes exigenti nos etiamſi decem millibus, id eſt, bonis actibus muniti obviamus, reſiſtere non valemus, quoniam duplo ſuperatur ab illius exercitu noſter exercitus. Quid ergo reſtat, niſi ut *Æthiopia*, id eſt, anima peccatis nigra *manus ejus præveniat* præoccupando faciem ejus in confeſſione ac peccatorum condignâ emendatione, ne *manus* ferentis & vindicantis incidat, quas effugere non valent, qui nimiùm ſerò, hyeme ſcilicet aut Sabbatho fugam ineunt, qualibus in principio Pſalmi dicitur: *Fugiant qui oderunt eum à facie ejus?* Fugient quidem illi ſed non effugient, quia lucem, quam lippi eorum oculi oderunt, evitare non poterunt. Fugient ergo tunc inimici Dei à facie ejus, à qua nollent videri & quam non dulce habent videre: ſed neque aſpectum, neque manum ejus poterunt effugere. Hoc prænoſcens *Æthiopia* nunc, dum tempus eſt fugiendi, prævenit *manus ejus* vindices fugiendo non ab ipſo ut inimici; ſed ad ipſum, ut ex inimicis fiant amici. Prævenit ergo *manus ejus Deo*, ipſi per fidem inhærendo.

Aliter: *Æthiopia præveniet manus ejus*, ſcilicet Æthiopiæ. Quæ relatio ex Græco intelligi poteſt, ubi ejus relativum pronomen hoc loco invenitur fœminini generis, ut ſit idem, quod dicitur: *Præveniet manus ejus*, ac ſi dicatur, *manus ſuas*. Quo ſanè dicto per *manus* opera bona intelliguntur, quæ per fidem ex dilectione operantem, & aliquando ſine operibus juſtificantem proveniunt. Eſt autem ſenſus: *Æthiopia præveniet manus ſuas Deo*, id eſt: antequam operetur, credet Deo. Et ideo ejus juſtificatio potiùs fidei per gratiam intus inſpiratæ, quàm operationi forinſecæ attribuitur, ſicut peccatrici mulieri dicitur: *Fides tua te* Luc. 7. 50.
ſalvam fecit. Præveniente autem hac fide ſequitur operatio bona pro poſſe. Alioquin fides mortua eſſet, quæ operari cùm poſſet, nollet: & ideo ſicut eſt laudabile, ut fides præveniat *manus* operantes: ita eſt omnino damnabile, ſi quis operari hoc renuit, quod ſanâ fide ſibi operandum credit.

Aliter: *Legati ex Ægypto* ſunt Apoſtoli ex Synagoga, quæ erat in tenebris. *Æthiopia*, id eſt, in peccatis nigra gentilitas *præveniet manus*, id eſt, opera *ejus Ægypti*, id eſt, Synagogæ, *Deo*, id eſt, ad honorem Dei. Prior enim populus gentilis fidei verbum recepit & credidit.

Eſt adhuc alia littera: *Æthiopia feſtinet manus dare Deo*. Quo dicto ſimilitudo trahitur à victis, qui depoſitis armis manus victoribus dare feſtinant ne interficiantur. Ubi dicitur in littera: *Æthiopia præveniet manus ejus*, hic diſtinguunt quidam, & poſtea quaſi ab alio exordio incipiunt: *Deo regna terræ cantate*. Nos autem exemplaria veraciora *Deo* antecedenti litteræ adjungimus, & dicimus: *Æthiopia præveniet manus ejus Deo*, id eſt, ad Deum ſe convertendo. Super hunc locum B. Papa Gregorius dicit: * *David Propheta videns,* * Lib. XVIII. Moral. cap. LII.
quòd ad Judæam redimendam veniret Dominus, ſed ante gentilitas crederet, ut poſtmodùm Judæa ſequeretur, ſicut ſcriptum eſt: Donec plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſraël ſalvus fieret, dicit: Æthiopia præveniet manus ejus Deo, id eſt, priuſquam Judæa credat, ſalvandam ſe offerret omnipotenti Domino peccatis, nigra gentilitas. Agamus itaque gratias unico Summi Patris Filio nos, qui ex gentilitate collecti, atque ejus luminis perfuſi Judæam quoque ipſam præceſſimus ad fidem, ut impleretur, quod ſcriptum eſt: Æthiopia præveniet manus ejus Deo. Nigri ergo perfidia meritò fuimus, ſed ſuſcipientes candorem gratiæ ipſam etiam Synagogam, per cujus ſobolem vocati ſumus ad gratiam Dei, prævenimus. Sequitur:

Regna terræ cantate Deo. Ac ſi VERS. XXXIII.
dicatur: Pro jam decurſis beneficiis, non in Judaico ſolùm regno anguſto ſed in toto mundo exhibitis, *regna terræ*, id eſt, omne genus hominum, omnes Principes omnium regnorum, quæ per duo regna Ægypti & Æthiopiæ à parte totum ſignificando notavimus, *cantate Deo* puritate mentis, & *pſallite Domino* in operibus bonis.

Diapſalma. Pars Sexta.

Pſallite Deo Chriſto æquè ut Deo Patri, quia ipſe eſt, *qui* deſcendit & *aſcendit* ad VERS. XXXIV.
Patrem. *Aſcendit* videlicèt ſecundùm quod homo aſſumptus in Summam Divinitatis gloriam provectus eſt. Nam ſecundùm quod Deus Patri Deo naturaliter æqualis eſt, non erat aliquid altiùs quò aſcenderet. *Aſcendit* autem *ſuper cœlos cœli*, id eſt, ſuper omnes cœlos ad dexteram Patris. *Cœlos cœli* vocat excelſiores creaturas, ſuper quas *aſcendit*, qui ſibi ſubjectis omnibus creaturis in Altiſſimo Throno Paternæ Majeſtatis conſedit Patri ad dexteram ejus, id eſt, in bonis potioribus, quæ Verbum cum Patre ſemper habuit, quæque humanitas non ad menſuram accepit, uſque adeo ut aſcenderit *ad Orientem*, id eſt, uſque ad Verbi ſibi uniti claritatem. Non dico: *ad ortum* vel *orituram*: quia Verbi Divina generatio non habet præteritum vel futurum; ſed æternum, & intranſitorium præſens, ſecundùm quod Filius Dei dicitur *oriens ex alto* Patre, qui ſuit oriturus, Luc. 1. 78.
& nunc eſt ortus vel natus ex humili matre. Quondam prædicabatur naſciturus ex Virgine, qui modo natus ex illa nuntiatur: ſed ex Patre ipſius generatio initio caret & fine, ac propterea ſecundùm illam non dicitur *ortus* vel *oriturus* ſed *oriens*. Et unde *oriens? Ex alto*, ſcilicet Patre. Unde rectè *Altiſſimi* Luc. 1. 28.
Filius vocatur non per adoptionem ſed per generationem.

Aliter: *Aſcendit ad Orientem*, id eſt, verſùs Orientalem plagam videntibus diſcipulis ad litteram: Vel *ab Oriente*, id eſt, ab Jeruſalem, quæ in Oriente ſita eſt, ubi de monte Oliveti *aſcendit* locali-

localiter, qui in montem Oliveti ſpiritalem *aſcendit* illocaliter, quando Patri ſuo, Patri miſericordiarum, qui per montem Oliveti ſignificatur, ſuam conſidere fecit humanitatem in throno Majeſtatis, in omnimoda gloriæ Summæ Divinitatis. Ad hunc montem nondum aſcenderat in fide mulieris, cui dictum eſt ab
Luc. 24. 5. Angelo: *Quem quæris mulier? viventem cum*
Joan. 20. 17. *mortuis?* Cui & ipſe dixit Jeſus: *Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad Patrem meum.* Ac ſi dicat: In tua fide, quâ me credis à monumento ſublatum, nondum *aſcendi* ad Patrem meum: nondum *aſcendi* in montem Oliveti *ſuper cælos cælorum.* Denique hominis aſſumpti aſcenſio *ſuper cælos cælorum*, id eſt, ſuper altiſſimos Ordines Angelorum, fuit à monte Oliveti, quoniam Pater miſericordiarum dedit B
Matth. 11. 27. hoc illi, ſicut ipſe ait: *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.* A quo utique Patre datum eſt homini nomen Dei, quod eſt ſuper omne nomen, ut videlicet homo nominetur Deus, non ut Dii multi per adoptionem, ſed ut filius Altiſſimi per generationem, quia & hoc datum eſt homini, ut ſit Filius Altiſſimi, quod ſine dubio illi eſt aſcendiſſe inviſibiliter & illocaliter in montem Oliveti, à quo & hoc illi datum eſt, ut localiter quoque aſcenderet à monte Oliveti ſuper *cælos cælorum ad Orientem.*

Quòd autem etiam in humana ſua natura virtus illi ſit Divina, exinde patet, quòd *ecce dabit vocem ſuam vocem virtutis*, *ecce* dico, quia evidens etsi in adventu ſecundo, ego David quaſi præſentialiter, video, quòd C ille, qui ſicut agnus coram tondente ſe ſine voce obmutuit, in extremo judicio *dabit vocem* non utique infirmitatis, ſed *virtutis*, qua mortui ſuſcitabuntur, impii judicabuntur, boni quoque immutabuntur. Etiam in primo adventu ſuo *voci ſuæ* vel *vocem ſuam dedit* eſſe *vocem virtutis.* Nam dicente illo humanitus:
Joan. 11. 43. *Lazare veni foras*, in voce humana operata eſt virtus Divina. Similiter in cæteris ejus dictis humanis enituit fulgor Divinæ *virtutis*; ut cùm dixit leproſo: Mundare ille mundatus eſt; cùm dixit cœco: Reſpice, ille mox vidit; cùm dixit mortuo: Adoleſcens tibi dico: ſurge, ille ſurrexit. Uſque hodie quoque dat *voci ſuæ vocem virtutis* operando per verbum ſuum in officiis miniſtrorum ſuorum tantæ virtutis opera, ut inde illi ſemper debeatur gratiarum actio & gloria. Ergo.

VER. XXXV. *Date gloriam Deo* Chriſto in voce virtutis & nunc in Eccleſia operanti, & in A fine omnia judicaturo, ac bonos de medio malorum ſeparaturo. Tunc impiis in infernum projectis, ſuper Iſraël, id eſt, bonos Dei viſione dignos erit evidens *magnificentia* ejus: quia quos vocavit, & juſtificavit, illos tunc *magnificabit.* *Et virtus ejus in nubibus*: quia præ cæteris electis in virtutis gloria tunc fulgebunt, qui ut nubes volando *pluviam voluntariam* longè lateque portaverunt, & miraculis coruſcando ac precibus & meritis obumbrando ſe minores juverunt & prætexerunt. Ne autem in nomine *nubium* quis capiat alium intellectum, dico evidentius:

B *Mirabilis DEUS in Sanctis ſuis DEUS*, dico, *Iſraël*, id eſt, illorum ſpecialiter, qui tunc erunt *Iſraël*, mundo videlicet corde, de quo Deum videbunt ſicut eſt. Et quidem *in nubibus* ac Sanctis præcipuis præcipuam dabit *magnificentiam.* Sed & *plebi ſuæ* humili, ac Sanctis illis fideliter obedienti, atque vinculum charitatis cuſtodienti *dabit virtutem* in reſurrectione, ut quod ſeminatum eſt in infirmitate, ſurgat *in virtute.* *Dabit* etiam illi *plebi* eatenus infirmæ in ſemetipſa fortitudinem impaſſibilitatis, quam ipſe habet in corpore ſuæ claritatis, cui configurabitur corpus noſtræ humilitatis per gra- VERS. XXXVI.
C tiam ſuæ pietatis. Ergo *benedictus Deus* in his *donis ſuis, & Sanctus in omnibus operibus ſuis.* Vel ex tunc *benedictus DEUS* in ſua gloria videbitur, *& in Sanctis mirabilis* mirabiliter ab ipſis glorificabitur dicentibus in æternum ſingulis & omnibus: *Benedictus DEUS.*

Gloria Patri Domino, qui *dabit verbum evangelizantibus virtutem multam.* *Gloria Filio*, ipſi ſcilicet Verbo, quod evangelizatur. *Gloria Spiritui Sancto*, qui virtus amborum datus eſt in dona hominibus. Vel: *Gloria Patri* dilectori Dilecti. Gloria *Filio dilecto dilecti* dilectoris ſui. Gloria *Spiritui Sancto* amborum Dilectioni. *Gloria* Uni ac *Trino* Deo ab æterno & uſque in æternum in cœlo ſurſum & in terra deorſum, ut pleni ſint cœli ac terra gloria ſua ſemper ubique hac laude ſonante: *Benedictus Deus*

PSALMUS LXVIII.

SAlvum me fac DEUS, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam.

Certator ille, qui in primo quinquagenario corroboratus per fidem, in hoc ſecundo, ut ſæpe dictum eſt, præliatur ſpe victoriæ, animatus evidenter in hoc Pſalmo inſtruitur, quomodo legitimè certando pugnet non quaſi aërem verberando, ſed ipſum hoſtem precibus aſſiduis quaſi telis acutiſſimis feriendo. Nam & ipſum caput noſtrum Chriſtus velut in fronte caſtrorum Dux belli præcipuus hìc inducitur, ſic orans pro ſuis tribulationibus exterioribus, quomodo quemque ſuorum vult orare pro ſuis tentationibus interioribus. *Salvum me fac*, inquit, *Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. Veni in altitudinem maris & tempeſtas demerſit me.* Hæc namque & cætera orando ſuis inter vitia periclitantibus exemplum orandi ſe dare innuit cùm dicit: *Videant pauperes & lætentur: quærite Deum & vivet anima veſtra. Quoniam exaudivit pauperes Dominus, & vinctos ſuos non deſpexit.* Unde benè habet Titulum Pſalmus hic:

VERS. I. *In finem pro his, qui commutabuntur, Pſalmus David.*

Et eſt ſenſus: Hic Pſalmus agit pro his, qui commutandi ſunt in conformitatem Chriſti, ita ut ſint euntes *in finem*, id eſt, in omnimodam perfectionem. Cùm autem variè ac multiformiter mutetur *homo natus de muliere brevi vivens tempore, qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet*; (Job. 14. 1. & 2.) duæ tamen ſunt principales *commutationes* ejus. Una, qua peccante Adam natura humana in ea corrupta per peccatum *commutata* eſt à ſtatu bono, in quo creata eſt, mutatione miſerabili in deterius, quoniam in quo omnes peccaverunt, in ipſo quoque mortui ſunt. Sed quia ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur, altera eſt mutatio, qua fideles à malo mutantur in bonum, proficiuntque de bono in melius uſque *in finem*, propter quod & Pſalmus iſte attitulatur: *Pro his, qui commutabuntur in finem*, qui finis eſt Chriſtus ad juſtitiam omni credenti, finis ſcilicet conſummationis, finis, ultra quem nihil eſt appetendum: quia ipſe finis & cauſa finalis prælìantium victores infinita gloria coronabit, quando eos finito certamine *commutabit in finem.* Nam commutationis hujus eſt initium, cùm in præſenti mortalitate mutantur animæ à vitiis ad virtutes. *Finis* verò tunc erit, cùm implebitur quod dicit Apoſtolus: *Canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur.* (1. Cor. 15. 52.) Hæc mutatio dextræ Excelſi ad hœdos in ſiniſtra ſtatuendos non pertinet; ſed ad illos, qui cum Apoſtolo dicere poſſunt: *Noſtra autem converſatio in cælis eſt. Unde etiam expectamus Dominum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* (Phil. 3. 21. & 22.) Hujus autem *commutationis* eſt cauſa efficiens ipſius Chriſti Paſſio. Per hanc enim & ipſe Chriſtus tranſivit, & nos tranſire fecit de hoc mundo ad Patrem, de timore ad ſecuritatem, de morte ad vitam, de corruptione ad incorruptionem, de terra ad cœlum, unde ipſe deſcendit, ut eos, qui ciciderant, ſublevaret. Hic tranſitus dictus eſt Hebraicè *Paſcha*, factus in Paſſione, quæ Græcè *Paſchun* *. (* πάσχω) *Pro his* ergo, qui ita *commutabuntur in finem* Chriſtum, eſt *Pſalmus* iſte attributus ipſi *David*, id eſt, Chriſto, & eſt unus de quatuor, qui de Paſſione & Reſurrectione latiùs agunt. Quorum primus eſt: *Deus, Deus meus, reſpice in me.* Secundus: *Judica Domine nocentes me.* Tertius: *Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam.* Quartus iſte, qui nunc habetur præ manibus, in quo ſicut & in cæteris de Paſſione agentibus initium triſte, finis lætus invenitur.

Primò enim de tribulatione ſua ſuorumque clamans Chriſtus precatur ſalvus fieri, narrans, quòd multa patitur, *quæ non rapuit, ſolvendo*, & pœnas immeritas ferendo. Secundò precatur eos, pro quibus patitur, ſuâ ſpe non fruſtrari, adjungens, quanta & quàm æquanimiter ferat, ibi: *Deus tu ſcis inſipientiam meam.* Tertiò rogat à luto ſæculi ſe ſuosque liberari. Item quid patiatur, commemorat ibi: *Ego verò orationem meam ad te Domine.* Quartò quid inimicis ſit venturum, prophetat ibi: *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum.* Quintò finem lætum Paſſionis exponit & fideles hortatur ad laudem, quæ eſt intentio ſua ibi: *Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua Deus ſuſcepit me.* Loquitur autem in hoc Pſalmo totus Chriſtus, nunc propria, nunc membrorum ſuorum voce clamans ad Deum Patrem ſuum dicens:

Salvum me fac Deus. Ecce granum ſinapis ego Chriſtus, in forma ſervi parvulus, in horto projectus & conculcabilis, qui deſpicior à Judæis non credentibus, quòd ſim futurus magnum olus, imò arbor altiſſima, inter ipſos tribulantes & me conculcantes clamo, & dico: *Salvum me fac Deus: quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam.* VERS. II.

Aquæ

Apoc. 17.15. *Aquæ multa populi multi ſunt*: quia velut unda ſupervenit undæ: ſic generatio præterit & generatio advenit. Sed generatio hæc mala & adultera, generatio nequam & perverſa Judæorum, ſemper motibus avaritiæ, ſuperbiæ, invidiæ cæterorumque vitiorum fluctuantium, rectè aſſimilatur aquis turbidis & amaris, quæ *intraverunt uſque ad animam meam*, quia prævaluerunt non tantùm ad tenendum, ligandum, colaphizandum, ſed *uſque ad animam meam* tollendam. Quamquam

Joan. 10.17 & 18. enim dixerim: *Nemo tollet à me animam meam; ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam*: tamen ad exprimendam tentationis Judaicæ malitiam, qua clamaverunt: *Reus eſt mortis.* Item: *nos habemus legem, & ſecundum legem noſtram debet mori, quia Filium Dei ſe fecit*, rectè dico, quòd *intraverunt aquæ uſque ad animam meam* tollendam: quia quod ego paſſus ſum propriâ voluntate, illi ſuâ malignitate arbitrati ſunt mihi moleſtum & amarum, ſicut fel & acetum, quod in Paſſione mihi obtulerunt, quòd etiam eiſdem propinantibus diſcipuli mei poſteà guſtaverunt, quodque uſque in finem ſæculi omnes, qui piè vivere volent, malis infeſtantibus guſtare habebunt. Unde meos puſillos in aquis turbidis periclitaturos transfigurans in me, pro ipſis quoque ſalvandis clamo, dum vox ſanguinis mei de terra clamantis hoc exigit in conſpectu Patris ac totius curiæ cœleſtis, ut hi, pro quibus ego animam meam poſui, non ſinantur in aquis tentationum ſeu tribulationum ſic obrui aut præfocari, ſicut obruti ac præfocati ſunt, qui in talibus aquis omnino defecerunt nimìs amando animas

Joan. 12.25. ſuas in hoc mundo. *Qui enim amat animam ſuam in hoc mundo, perdet eam.* Quocontra, *qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Propter hujusmodi animas in vitam æternam cuſtodiendas ego Chriſtus non neceſſitate ſed ſpontanea voluntate ſuſtinui *aquas intrantes uſque ad animam meam*, non mihi invito extorquendam, ſicut extortæ ſunt animæ latronum, dum frangerentur crura ipſorum, ſed voluntariè ponendam & in manus Patris commendandam. Denique ut ego Deus immortalis mori poſſem,

VERS. III. *Infixus ſum in limo profundi*, id eſt: aſſumpſi hominem de *limo* plaſmatum. Et quidem ſi hominem talem aſſumpſiſſem, qualem eum plaſmaveram, *infixus* eſſe *in limo*, ſed non *in limo profundi*: nunc autem quia ego Deus immortalis mortalem aſſumpſi hominem, ut mortem pro mortalibus guſtare poſſem, rectè dico: quòd *infixus ſum in limo profundi*:

& non eſt ſubſtantia tum quia mortalis factus ad mortem uſque deveni, quæ *non eſt ſubſtantia*, tum quia mihi prævaluit Judæorum profunda iniquitas, quæ *non eſt ſubſtantia.* Sicut enim nuditas in corpore, calvitium in capite *non eſt* aliqua *ſubſtantia*, ſed ſubſtantiæ privatio: ſic peccatum in anima, & pœna peccati, mors in corpore *non eſt ſubſtantia*, ſed ſubſtantiæ quaſi quædam annihilatio. Et quidem peccato ego Chriſtus non ſui annihilatus: quia pec-

A catum nec originale nec actuale habui, & ideo integra mihi remanſit ſubſtantia omni decore virtutum perornata. Non ſic ille adoleſcentior filius cuſtodivit ſubſtantiam ſuam, qui peregrè profectus diſſipavit eam cum meretricibus vivendo luxurioſè. Attamen quia de talibus multi confitendo & pœnitendo *commutabuntur*, ego eorum querelas in me transformo & dico: *Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia*, id eſt, non eſt virtus carnis evadendi mortem, quæ *non eſt ſubſtantia*, ſed ſubſtantiæ deſtructio.

Vel quia *ſubſtantia* pro divitiis accipi ſolet, *non eſt* mihi *ſubſtantia*, quia egenus, & pauper ſum, uſque adeo depauperatus, ut etiam veſte mea nudatus & nudus in cruce ſuſpenſus illius nuditatem luerem, qui deſcendens ab Jeruſalem

B in Hiericho incidit in latrones: qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abiêrunt ſemivivo relicto. Unde poſt pauca ſequitur: *Ego ſum pauper & dolens*: quia dolores illius vulnerati & ſpoliati ſuper me accepi ego Samaritanus, ego illi factus proximus accipiendo in me ipſius naturam non culpam, naturam quæ vere *ſubſtantia* eſt, non culpam, quæ *non eſt ſubſtantia*, quam tamen, quia flagellis multis luo, quaſi ego peccaverim, voce meorum dico: quòd *infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia.* Quamdiu enim unus ex minimis meis *infixus* eſt *in limo profundi* per iniquitatem, quæ *non eſt ſubſtantia*, ego me conqueror *infixum in limo profundi*, id eſt, in limo non habente fundum ſolidum ad pedem figendum propter peccatum,

C quod *non eſt ſubſtantia*, ſed nihil.

Concordat huic ſenſui Hebraica veritas ita ſe habens: *Infixus ſum in limo profundi, & non poſſum ſubſiſtere*, quod idem eſt, ac ſi dicatur: non poſſum ſubſiſtere in profundo, quod non habet fundum, quia ipſum peccatum non eſt aliquid ſolidum, ſed nihil: *non eſt ſubſtantia* ſubſtans alicui formæ veſtienti ſe, nec eſt forma, ſed deformitas: non eſt aliquid, ſed nihil: non eſt veſtimentum, ſed nuditas. Unde Adam cognovit ſe nudum poſt commiſſum peccatum. Atque utinam quod cognovit per experimentum miſeriæ, recognoviſſet per ſatisfactionem pœnitentiæ! At ille ad nihilum devenit tanquam aqua decurrens ab alto juſtitiæ in profundum iniquitatis, quæ *non eſt ſubſtantia*, quia non eſt à Deo per Verbum facta. Omnia enim, quæ aliquid ſunt, per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Per ipſum factæ ſunt omnes creaturæ, omnes ſubſtantiæ, omnes formæ omniaque de ſubſtantiis & formis compoſita, quæ & laudant Dominum utpote artificem ſuum, non quòd omnia ſenſum habeant laudandi, ſed quia cuncta benè cogitata, & conſiderata pariunt laudem in ſpiritibus rationabilibus, ita ut omnis ſpiritus laudet Dominum Creatorem omnium conſideratâ pulchritudine creaturæ, quarum eſſentia, ordo & utilitas trinum Deum commendat, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Inter quæ omnia Deum laudantia nullum habet locum iniquitas, quia *non eſt ſubſtantia* per Verbum creata, neque forma ſubſtantiæ, ſed deformitas, quomodo in oculo cœcitas non eſt

ejus forma, ſed deformitas, quæ non eſt creata A per Verbum, ſed perverſitas hominum fecit eam. Unde nec laudat Deum, quem laudant omnia creata non ſolùm cœleſtia, ſed etiam terreſtria uſque ad infima reptilia. Homo ergo à laudibus Dei mutus ad iniquitatem lapſus *infixus* eſt *in limo profundi, & non eſt ſubſtantia*, tunc maximè, cùm iniquitati conſentit, & regnat in eo peccatum.

Sed ut ceſſaret hoc regnum, & regnaret juſtitia in his, *qui commutabuntur*, dum iniquitati, qua ſe tentari ſentiunt, non conſentiunt. Ego Chriſtus *veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Veni* ſponte *in altitudinem maris*, id eſt, in profundum hujus ſæculi, ubi mei patiebantur naufragium, & *tem-* B *peſtas* Judaicæ perſecutionis *demerſit me. Veni* ego Angelus magni conſilii deſcendens in aquam, viſitando ſcilicet gentem Judæorum, dum ſumpſi carnem de progenie ipſorum, ſed me deſcendente movebatur aqua, & facta eſt perturbatio magna fluctuantium, tumultuantium, procellas exaltantium atque clamantium: *Crucifige, crucifige eum.* Talis *tempeſtas demerſit me*: quia in fluctibus hujuſmodi ſeditionis mortem paſſus quaſi alter Jonas à ceto ſui abſorptus tribus diebus & tribus noctibus.

Dicat aliquis: Quare Domine Judæis in te ſævientibus non dixiſti, quod tu Meſſias illis promiſſus, & ad ſalvandum illos miſſus fueris? Fortè, imò certè, ſi te cognoviſſent, nunquam te Dominum gloriæ crucifixiſſent. Ad hæc ego C Chriſtus reſpondeo:

VERS. III. *Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ.*

Laboravi clamans, & prædicans, quòd ego Filius Dei & Filius hominis venerim quærere & ſalvum facere quod perierat, conteſtans operibus Divinis, quòd eſſem Filius Dei Patris.

Joan. 10. 37. & 38. Unde & dixi: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi: ſi autem facio, etſi non vultis mihi credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis, quia in me eſt Pater, & ego in Patre.* Taliter clamando *laboravi* ſicut

Iſa. 1. 14. aliàs dico: *Laboravi ſuſtinens.* Quid verò eſt, quod omnipotens dicit: *Laboravi*, cui nihil difficile vel impoſſibile eſt? Sed *hoc*, ut Beatus D

* Homil. VIII. in Ezechiel. Gregorius * ait, *ex perſona Redemptoris Propheta de perversè adhuc viventibus dicit: Non enim ſuſtinendo Dominus laborat, cujus Divinitatis potentiam nulla fatigatio contingit, ſed verbis humanitatis loquens ipſam ſuam circa nos patientiam laborem vocat.*

Item quod dicit: *Raucæ factæ ſunt fauces meæ*, non legimus ad litteram contigiſſe. Attamen quantum ad illos raucus locutus eſt, à quibus non eſt auditus & intellectus. Unde &

Joan. 6. 61. dicebant: *Quis eum poteſt audire.* Item: *Dæ-*

Joan. 10. 20. *monium habet, & inſanit: quid eum auditis?* Neque verò talia dicendo ſunt excuſabiles, quia non illis audiendi ſeu intelligendi eum defuit

Pſal. 35. 4. facultas, ſed voluntas juxta illud: *Noluit intelligere, ut benè ageret.* Inter tales igitur auditores *raucæ factæ ſunt fauces meæ*, ſive ut in Hebræo legitur: *Exaſperatum eſt guttur meum*: quia fruſtra laboravi ego Chriſtus prædicando malignis auditoribus uſque adeo me odientibus; ut me verum Samſonem quaſi raſum & decalvatum in loco Calvariæ cæcarent, imò ſenſus meos omnes corporales extinguerent, ut omnia membra mea in cruce diſtenta ſuis officiis carerent, dum neque aures audiendi, neque oculi videndi vires haberent in corpore mortuo & extincto.

Ego autem pro toto partem ponendo de ſolis oculis conqueror & dico: *Defecerunt oculi mei, dum ſpero in Deum meum*, id eſt, dum præſtolor miſericordiam Divinam ſicut infirmus alius homo, & non exero potentiam. Mirabile viſu! viſum illum deficere, quo videns Jeſus turbas aſcendit in montem daturus præcepta Novi Teſtamenti, quo videns Petrum & Andream vocavit eos, quo videns hominem ſedentem in telonio vocavit eum, & fecit Evangeliſtam, quo videns civitatem flevit ſuper illam, quo videns flentes ſorores flevit & ipſe, quo videns menſas nummulariorum in templo commotus eſt magno zelo contra iniquas negotiationes, quo videns turbas miſertus eſt earum, quia erant vexatæ ſicut oves non habentes paſtorem, quo ſuſpiciens vidit Zachæum, quo etiam, cùm ſublevâſſet oculos, vidit maximam multitudinem venientem ad ſe, quo tandem videns Matrem & diſcipulum juxta crucem pietate filiali motus eſt erga Matrem & fraterna erga diſcipulum dicens Matri: *Ecce filius tuus*; diſcipulo autem: *Ecce Mater tua.* Joan. 19. 26. & 27. Viſus quippe Jeſu corporeus Divinum quiddam, ſupra quàm dici poteſt, radiabat, atque ideo nunc juſtitiæ, nunc etiam pietatis exercebat affectus, inter quos maximè delectat, quod videns Jeſus diſcipulum dixit ei: *Ecce mater tua.* Viſus denique iſte attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter, ita ut omnis, qui Chriſti diſcipulus fit verbum DEI audiendo & cuſtodiendo, ipſe illius frater, ſoror & mater fit, ac proinde huic tali fratri etiam Sancta Maria mater fit. Quæ magno parturitionis dolore juxta crucem ſtando in Unigeniti ſui morte multos filios peperit, quos idem Unigenitus in fratres adoptavit, quorum ſingulos Matri ſuæ demonſtrando ei dicit: *Ecce filius tuus.*

Utinam Domine Jeſu & me benignis oculis videndo Matri tuæ, Matri miſericordiæ dicas de me: *Mulier ecce filius tuus.* Quem enim talibus *oculis* non aſpexeris, neque frater tuus eſt, neque filius matris tuæ. His oculis intuitus es Simonem, cùm diceres ei: *Tu es filius Johanna: tu vocaberis Cephas.* Joh. 1. 42. His oculis aſpexiſti peccatricem, cui dixiſti: Vulg. Joan. *Fides tua te ſalvam fecit, vade in pace.* Hos *oculos* tuos in nos converti, & à nobis nunquam averti optamus aſſiduis precibus, verbi gratia cùm dicimus: *O Domine reſpice in ſervos tuos & in opera tua.* Item: *Reſpice Domine de Sanctuario tuo.* Item: *Vide Domine afflictionem noſtram.* Item: *Aſpice Domine de ſede Sancta tua* & cætera in hunc modum, quibus

o Do-

o Domine ſuper nos invocamus benignum intuitum oculorum tuorum.

Nonne itaque mirabile ſimulque miſerabile eſt oculos tuos corporales Divinâ pietate radiantes vel ad tempus defeciſſe, quæ quaſi quædam feneſtræ patentes huic mundo eatenus tenebroſo intromiſerunt lumen Divinæ miſericordiæ? Defectum luminum iſtorum in capite Chriſti Solis juſtitiæ ſol mundi hujus videre non ſuſtinuit, qui eis deficientibus & ipſe defecit; ita ut tenebræ eſſent ab hora ſexta uſque ad horam nonam, qua mors Chriſti conſummata lumen tenebris etiam infernalibus intulit, ſimulque acceleratâ Reſurrectione in die tertia ſpiritales oculos, qui etiam ipſo moriente defecerant, Apoſtolos videlicet reſtauravit, claro fidei lumine ipſos clarificando, qui uſque adeo defecerant, ut omnes in eo ſcandalum paſſi relicto eo fugerent, & vix parvas fidei ac ſpei reliquias [*Luc. 24. 21.*] apud ſe retinerent. Unde eſt illud: *Nos autem ſperabamus, quòd ipſe eſſet redempturus Iſraël.* Notandum ſanè, quòd cùm dicunt: *Sperabamus* verbi præteriti imperfecti temporis, innuunt ſpem ſuam penitus non defeciſſe, quoniam actus tali verbo ſignificatus intelligitur non eſſe totus præteritus. Propterea dico ego Chriſtus: *Defecerunt oculi mei,* diſcipuli videlicet, *dum ſpero in Deum meum,* id eſt, dum ipſi ſperant in Deum meum. Qua de cauſa etiam exteriores eorum oculi tenebantur, ne me cognoſcerent, [*Luc. ult. 21.*] cùm tamen adhuc ſperarent & dicerent: *Nos autem ſperabamus,* ac ſi dicerent: Spem habuimus, quam non ex toto depoſuimus. Tales utiquè *oculi mei* me diligentes ad tempus *defecerunt,* & ad magnam paucitatem redacti ſunt. Quo contra

VERS. V. *Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui me oderunt gratis.*

Ambiguum fortè videtur, quos priùs dixerim *aquas, limum, altitudinem maris:* ideo evidentiùs dico: *Qui oderunt me gratis.* Nam ipſi ſunt *aqua* turbida, *limus profundi, altitudo maris.* Denique odiendo me quaſi *mare* amari fuerunt. Sed quia gratis, & abſque ulla cauſa id fecerunt, *altitudo maris* dici poſſunt, quoniam alta & profunda eorum nequitia flante aquilone in altum fuit ſuper me levata, cùm tales *multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei,* quia infiniti erant numeroſitate atque *capillis* quodammodo comparabiles inſenſibilitate. Neque enim doluerunt aut ſenſerunt, quando me in loco Calvariæ crucifigentes ipſi meritò abraſi ſunt à me, qui ſum caput melioribus capillis dignum, de qualibus ait Sponſa mea in Canticis Canti- [*Cant. 5. 11.*] corum: *Coma illius ſicut elevata palmarum, nigra quaſi corvus.* Hi ſunt electi mei mihi capiti ſuo inhærentes, primò videlicèt Apoſtoli ac poſt eos cæteri per ipſos credituri mihique inhæſuri. Qui cùm ſint multi, tamen *multiplicati ſunt* ſuper numerum eorum, *qui oderunt me gratis.* Quibus etiam, ut amplius multiplicentur, de numero diſcipulorum meorum quidam adduntur ut Judas falsò diſcipulus & verè diabolus, quem in conſimili Apoſtaſia imitabuntur multi.

Et quidem ſi eſſent multi tantùm infirmi, eſſet malum utcunque tolerabile: nunc autem & ſuper *capillos capitis mei multiplicati ſunt,* & *confortati ſunt* ipſi *inimici mei, qui perſecuti ſunt me injuſtè, gratis* ſcilicet *odiendo.* Hæc eſt laus Paſſionis in me ac Martyribus meis non penſanda ex pœnæ acerbitate, ſed ex cauſæ bonitate: quia non pœna, ſed cauſa laudabile facit Martyrium maximè cùm quis patitur innocens, ut ego, qui, *quæ non rapui, tunc exolvebam.* Rapuit diabolus in cœlo arrogando ſibi, quod ſuum non erat, cùm jactaret ſe Altiſſimo ſimilem, & ob hoc rectè pœnas exſolvit rudentibus inferni detractus ab alto & ligatus, ampliusque adhuc ligandus in inferno adveniente judicio extremo. Rapuit quoque Adam in paradiſo, quando ſuaſu diaboli dicentis: Eritis ſicut Dii, ſimilitudinem Dei affectavit acquieſcendo mulieri deceptæ, atque ideo rectè pœnas exſolverunt cum omni poſteritate ſua expulſi de paradiſo, & expoſiti multis miſeriis in hujus mundi exilio. At ego non rapinam arbitratus ſum eſſe me æqualem Deo. Nam etſi arbitratus ſum eſſe me æqualem Deo, non hoc erat vel eſt rapina, ſed natura: quia cùm ſim naturalis Dei Filius æquè ut Deus Pater ego quoque ſum Deus Altiſſimus. Et tamen dicentibus inimicis *crucifigatur, quia Fi-* [*Joan. 19. 7.*] *lium Dei ſe fecit, quæ non rapui, tunc exſolvebam;* quia puniebar ob hoc ipſum, quòd me dixeram *Dei Filium,* quaſi dixiſſem falſum teſtimonium, & quaſi per rapinam Filii Dei nomen uſurpâſſem falsò mihi arrogando ſimilitudinem ſeu æqualitatem Dei. Quam certè rapinam diabolus & Adam fecerat, ſed ego minimè, quia & in natura Divina una cum Patre *Deo* æternaliter mihi Filio Dei una Divinitas, æqualis gloria, coæterna Majeſtas, & in natura humana, in qua exinanivi me ipſum, totam gloriam accepi per gratiam, quam in Divina ſemper habui per naturam. *Accepi,* inquam, *non rapui:* accepi dante Deo Patre, non rapui nolente Patre. Unde & dixi: *Omnia mihi tradita* [*Matt. 11. 27.*] *ſunt à Patre:* Item: *Data eſt mihi omnis pote-* [*Matt. 28. 18.*] *ſtas in cœlo, & in terra.* Non enim ad menſuram dedit Deus Spiritum mihi homini concepto de Spiritu Sancto & Maria Virgine, quæ utique ſimul Virgo & Sponſa erat: Virgo ſcilicet viro neſcia; Sponſa verò Patris mei amore fœcundata: & ſic in cellaria Dei Patris introducta, ſicut Sponſæ legitimæ introduci ſolent in poſſeſſiones virorum jure matrimoniali. Unde natus ego ex t..!. Sponſa hæres legitimus non rapinam arbitratus ſum, quòd me dixi Dei Filium. Nam & Angelus hoc ipſum conteſtans ait ad Virginem, me Filium parituram: *quod* [*Luc. 1. 35.*] *naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Hoc ipſum & ego profitendo, quòd ſcilicet eſſem Dei Filius, judicatus ſum inſipiens, & *exolvi* pœnas quaſi falſus teſtis, quaſi raptor & uſurpator nominis à me alieni, cùm in conſpectu ſapientium hujus mundi viderer homo fatuus & inſipiens atque in conſpectu eorum, qui ſe juſtos arbitrabantur & aſpernabantur cæteros, judicarer homo pecca-

peccator. Dixerunt enim Pilato: *Si non eſſet* A *hic homo malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.* Sic inſipientem & peccatorem judicaverunt me Judices iniqui.

VERS. VI. Sed O *Deus tu ſcis inſipientiam meam, & delicta meà à te non ſunt abſcondita.* *Pars Secunda.*

O Deus tu ſcis inſipientiam meam, quia videlicet pro inſipientibus ad ſapientiam commutandis, ego ſuper me accepi cauſam inſipientium: *& delicta mea*, id eſt, meorum, quæ ſuſcepi, non quæ commiſi, tu nôſti. Etiam in hoc *ſcis inſipientiam meam*, quòd per Spiritum ſcientiæ facis hoc ſciri, quòd ſtultum meum ſapientiùs eſt hominibus, Unde Apoſtolus hac ſcientia inſtructus ait:

1. Cor. 1. 23. 24. & 25. *Nos prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam:* B *ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam: quia quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus, & quod ſtultum eſt Dei, ſapientiùs eſt hominibus.* Ita Pater non ſolùm *tu ſcis*, verum & alios ſcire facis *inſipientiam meam*, ſtultorum quidem oculis fatuam, ſed in tuis tuorumque oculis omni ſapientiæ hujus mundi præferendam: quoniam per illam deceptus eſt ille ſerpens antiquus, qui erat ſapientior cunctis animantibus terræ, atque ideo, Pater mi, *tu ſcis*, id eſt, approbas & diſponis *inſipientiam meam*, videlicet mortem crucis, quæ cùm videatur inſipientibus eſſe magna *inſipientia*, eò quòd cùm prædicer Omnipotens, non decuerit me tanto labore humanum genus redimere, C cùm ſolo verbo id potuerim facere: tu tamen *ſcis* & diſponis hanc velut opus magnæ ſapientiæ.

Inſuper *& delicta mea à te non ſunt abſcondita.* Objecta quidem ſunt mihi *delicta* dicentibus

Joan. 9. 16. Judæis: *Non eſt hic homo à DEO, quia Sabbathum non cuſtodit.* Quia enim in Sabbatho cæci nati oculos linivi & ſanavi: quia paralytico item Sabbatho curato præcepi tollere ac portare grabatum ſuum & ire in domum ſuam: quia & alteri habenti manum

Marc. 3. 5. aridam Sabbatho dixi: *Extende manum tuam.* Et item Sabbatho erexi ac ſanavi mulierem curvam, cæteraque feci opera in Sabbatho per legem, ſicut putabatur, prohibita, illi neſcientes me Dominum etiam Sabbathi, reprehendebant hujusmodi opera bona quaſi *delicta* maxima. D Sed hæc *delicta mea à te*, Pater, *non ſunt abſcondita.* Primus Adam poſtquàm delictum prævaricationis admiſit, abſcondit ſe à facie tua in medio ligni paradiſi, quia erubeſcant fœditatem peccati ſui à te videri. Unde & fec[illegible] ſibi perizoma de foliis fici ad contegendam quoquo modo ſuam turpitudinem. Verùm ego Secundus Adam propter *delicta mea* non fugio à conſpectu tuo Pater: quoniam ipſa *delicta mea à te non ſunt abſcondita*, id eſt, omnino tuo aſpectu digna ſunt, & tibi placent utpote omni decore plena. Quod & ego æmulis meis talia *delicta* vituperantibus conabar interdum ratione

Joan. 10. 32. oſtendere, verbi gratia dicendo: *Multa bona opera operatus ſum vobis, propter quod eorum vul-*

Joan. 7. 23. *tis me lapidare? Item: Si circumciſionem accipit homo in Sabbatho, ut non ſolvatur lex Moyſi:* A *mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in Sabbatho?* At illi ſurdis auribus hæc prætereùntes me legis prævaricatorem judicaverunt propter jam commemorata & ſimilia *delicta*, quæ tamen, cùm ſint honeſta & bona opera, *non ſunt à te* Pater *abſcondita* vel abſcondenda, immò conſpectui tuo ac totius curiæ cœleſtis offerenda quaſi acceptabilia ſacrificia, ut his aboleantur *delicta mea*, id eſt, meorum, quæ verè ſunt *delicta mea*, non quidem à me perpetrata, ſed mihi omnium meorum vicem gerenti ac pro eis morienti à te, Pater, imputata, ſicut unus meorum fatetur dicens: *Ecce vidimus eum non habentem ſpeciem, neque decorem, & Dominus poſuit in eo iniquitates omnium noſtrum: diſciplina pacis noſtra ſuper eum.* Iſa. 53. 2. & ſeqq. Mira res! Pro ſervorum peccatis filius B innocens caſtigatur & diſciplinatur, non tamen invitus, quoniam ipſe ultro ſuſcepit cauſam ſervorum, & pro eis ad diſciplinam oblatus eſt, quia ipſe voluit & peccata ſervorum Dominus ipſe portavit. Quid hac pietate honeſtius aut pulchrius.

Non igitur ego Secundus Adam ut primus abſcondo me vel *delicta mea*, immò in conſpectu tuo Deus & Sanctorum Angelorum ego pro *delictis* hujuscemodi exaltatus in crucem extra portam paſſus volo, ut omni creaturæ cœleſtium, terreſtrium & infernorum ſint conſpicua *delicta mea*, quæ, quantum ad perſonam meam, nulla ſunt fœditate notabilia; quantum verò ad meos in me credentes attinet, meo ſanguine deleta ſunt. Si enim ſanguine agni Paſchalis potuerunt filii Iſraël expiari, ac de Ægypto liberari: quantò maC gìs ego agnus, qui tollo peccata mundi, ſanguine meo purifico, quos eodem ſanguine in ſuperliminaribus domorum ſuarum & in utroque poſte poſito muniendos pernoſco. Neque enim fideles mei veri Hebræi de hoc mundo tranſituri ſanguinem meum ponunt in poſte uno tantùm, communicando ſcilicet Sacramentotenus ore ſolummodo, ſed quod ore percipiendo velut unum poſtem liniendo accipiunt, etiam in poſte cordis ponunt, cùm ſe devotâ mente Paſſioni meæ complantandos proponunt abnegando ſe ipſos & tollendo crucem ſuam ac me ſequendo, ut videlicèt ſic facti ſocii Paſſionis, etiam ſocii Reſurrectionis & conſolationis inveniantur. Hoc nimirùm ſignificavi ego diſcipulis meis dando reliquias piD ſcis & ſavi mellis poſt Reſurrectionem meam, ut videlicet ſpe certiſſimâ expectarent melle dulcedinis æternæ ſe in regno meo ſanandos, & in præſenti quoque peregrinatione quibusdam reliquiis deliciarum fovendos, hi duntaxat, qui mihi paſſo & piſci aſſo meo conformantur, ut carnem ſuam crucifigant cum vitiis, & concupiſcentiis. Hanc ſanè mellifluam dulcedinem & ipſi expectant, qui mihi aſſo & paſſo in eo complantantur, ut adverſa propter juſtitiam ſuſtineant. Quorum expectatio, ne ſua ſpe fruſtretur, ego pro eis rogo, non pro mundo: quia mundus te non cognovit Pater juſtè, ſed hi te cognoverunt Patrem, qui me Filium tuum receperunt: quoniam qui habet Filium, habet & Patrem; ſicut qui negat Filium, negat & Patrem. Rogo itaque, ut quoniam receperunt me,

Non

VERS. VII. *Non erubeſcant in me, qui expectant te Domine, Domine virtutum.*

Qui te Domine virtutum expectant in me, ac per me opera *virtutum* facientem ante mortem meam, eadem *virtutum* opera conſummaturum gloriâ Reſurrectionis & Aſcenſionis, *non erubeſcant in me*: quod fieret, ſi magna opera *virtutum* expectantes *in me*, atque cupientes videre, quæ multi Reges & Prophetæ voluerunt videre & non viderunt, quia me in carne præſentem non habuerunt, & ipſi qui me habent præſentem, non viderent. Nam cùm eis diceretur: Ubi eſt Deus veſter? ubi eſt, qui
Joan. 14.1. dixit vobis: *Creditis in Deum, & in me credite*: Sic me Deum verum eſſe non poſſent operibus *virtutum* demonſtrare, meritò erubeſcerent. Sed ego rogo *te Domine virtutum*, fac per me à morte ſuſcitatum & in cælos exaltatum, præclara opera *virtutum*, quibus in mundo manifeſtatis *non erubeſcant in me, qui expectant te Domine virtutum*, ſecundùm promiſſa
Joan. 16.23. mea in eis operaturum. Dixi enim illis: *Amen Amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine*
Joan. 14. 12. & 13. *meo, dabit vobis.* Item: *qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado, & quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.*

Hujuſcemodi promiſſis meis increduli non *expectant te Domine virtutum* virtutes aliquas in nomine meo facturum ſeu daturum. Sed in me credentes & credituri usque in finem ſæculi *expectant te*, Pater, *Domine virtutum* virtutes tantas per me ſemper operaturum, ut nunquam vacet inimicis exultare, meisque amicis inſultare, quod quaſi abſque Deo ſint in hoc mundo, cùm tu Domine virtutum ſis in me & ego in eis faciens per me in eis opera *virtutum*, quibus aſſocientur angelicis virtutibus, quorum tu es Dominus O *Domine virtutum*. Hoc promiſi meis ante mortem meam, hoc peto in morte mea cum clamore valido, ut ipſi, qui promiſſis meis credunt *expectant te Dominum* omnium univerſaliter & ſpecialiter *Dominum virtutum*, clarificentur ſic te operante in eis opera *virtutum*, ut *non erubeſcant* interiùs deſtituti virtutibus & expoſiti vitiis amiſſo theſauro abſcondito in agro bonæ conſcientiæ.

Rogo, ut etiam *Non confundantur* exteriùs inimicis ultra modum inſultantibus & exprobrantibus, eò quod quaſi Dei crucifixi & mortui cultores & ipſi facti velut mortui ante ſepulchrum ejus jaceant & fœteant odore bonæ famæ amiſſo. Potiùs inimici nolentes me vivere angelico aſpectu perterriti & facti velut mortui, immò verè in animabus mortui ſic jaceant & fœteant, ut eorum exemplo cæteri corrigantur, & etiam ex ipſis aliqui proprio fœtore compulſi convertantur. Porrò amici, *qui* cum beatis mulieribus *quærunt te* Domine virtutum portantes aromata morum ſanctorum & pretioſorum ad ſepulchrum meum, *non confundantur ſuper me*, quia hi tales *quærunt te Deus Iſraël*, Deus omnium generaliter, Deus A videntium Deum ſpecialiter, qui ſcilicet videntes me crucifixum non dubitant ſe videre Deum vivum, Deum Iſraël te Patrem in me Filio & me Filium in te Patre meo, atque in ambobus nobis amborum Spiritum. Tales igitur amici mei *non confundantur* inſultationibus improborum ſuper me moriente, ſed glorificentur bonis moribus quaſi odoriferis aromatibus, & dicatur eis ab Angelis meis: *Nolite timere vos.* Quare? *Quia Jeſum quæritis*, Matt. 28. 5. qui ſe purè quærentibus eſt æterna ſalus. Omnia hæc ego Chriſtus rogo exaudiendus jure tum pro mea reverentia: quia ſum Sacerdos magnus & in diebus meis placui Deo Patri, qui & dixit de me: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit* Matt. 3. 17 tum etiam pro multis ac magnis meritis meis, quibus gloriam magnam promerui non ſolùm mi- B hi, qui ſemper gloriâ dignus fui, ſed ſervis & amicis meis meo merito ab omni opprobrio liberandis. Vt enim breviter in unum congregem, quæ pro eis liberandis pertuli, curiam cœleſtis ac terreſtris Eccleſiæ cupio nunc attentam eſſe in conſpectu tuo, dum & meritum meum narro, & præmium expoſco. Meritum dico, non parvum:

Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium: operuit confuſio faciem meam VERS. VIII. &c. usque: *In ſiti mea potaverunt me aceto.*

His dictis de Paſſione Dominica quaſi collectus eſt penè totus ille faſciculus myrrhæ, qui ſemper commorari debet inter ubera Sponſæ, ne unquam fiat immemor, quòd Sponſus ſuus pro ea ſit paſſus, quem ſuas paſſiones enumerantem qui ha- C bet aures audiendi audiat.

Non confundantur, ait, *ſuper me, qui quærunt te Deus Iſrael*: *quoniam* ego pro eis traditus in manus inimicorum *ſuſtinui opprobrium*, ita ut diceretur mihi: *Ecce homo vorax, potator vini, Filius fabri, amicus Publicanorum, dæmonium habet & in Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Matt. 11. 19. Sic multiplex *opprobrium ſuſtinui* ego Chriſtus, quod inde pretioſum ac laude ſimulque magna remuneratione dignum eſt, quia non propter meas culpas hoc *ſuſtinui*, ſed *propter te*, Deus Pater, factus obediens tibi annuntiando veritatem, pro qua teſtificanda ex tuo mandato veni in mundum, ſicut dixi Pilato: *Ego in hoc natus ſum, ut perhibeam teſtimonium veritati.* Joan. 18. 37. Sic itaque teſtificans veritatem dicendo bonum bonum, & malum malum, lucem lucem, tenebras te- D nebras ex tuo mandato & in tua obedientia, Pater, *ſuſtinui opprobrium propter te* à mendacibus bonum malum & malum bonum dicentibus, mihique veritati usque adeo recalcitrantibus, quod *operuit confuſio faciem meam*, quando mihi in faciem obloquuti ſunt, & quando faciem meam non averti ab increpantibus, & conſpuentibus in me.

Nec mirum ſanè, quòd *confuſio faciem meam operuit*: quia ſic ſe habet natura humana, ut inter opprobria, licèt falſa, rubore ſuffundatur, & quaſi operiatur facies boni hominis, quod etiam ſpeciale decus eſt illius dilectæ meæ, cui ego Sponſus dico: *ſicut fragmen mali punici genæ tuæ, absque eo, quod intrinſecus latet.* Cant. 4. 3. Non denique magnum decus eſt genas inter opprobria tunc rubore perfundi, quando intrinſecus eſt in corde conſcientia peccati. Sed

 cùm

cùm abſque eo, quod intrinſecùs latet, rubor
ſuffundit vitream cutem faciei uſque adeo, ut
confuſio talis faciem operiat, laudabile decus
eſt & ſignum bonæ ac teneræ conſcientiæ; quæ
Jer.3.3. oppoſita eſt illi, cui dicitur: *Frons meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere.* Iſta è regione cùm
habeat intrinſecus, unde jure debeat erube-
ſcere, indurata in malo neſcit erubeſcere,
ſicut Sponſa mea, cùm ſit abſque conſcientiæ of-
fendiculo, quod intrinſecè latet, genas tamen in-
ter opprobria, licèt falſa, ſimiles habet fragmi-
ni mali punici, quod genus pomi, cùm inte-
grum benè oleat ac rubeat, fractum tamen longè
ampliùs & odoris boni fragrantia & ruboris pul-
chritudine delectat. Sic nimirum dilecta mea mi-
hi dilecto ſuo aſſimilata nihil habens intrinſecus
confuſione dignum propter ſimplicem cordis ocu-
lum, qui totum corpus lucidum facit, cùm nul-
lis opprobriis laceratur, florida facie venuſta eſt
ſicut cortex mali punici: Verùm inter expro-
brantes aſſimilatur fragmini ejusdem pomi am-
plius rubenti & ſuavius olenti, abſque eo ta-
men, quod intrinſecus latet. Non ergo mi-
rum, quòd *operuit confuſio faciem meam* rubore
verecundiæ inter opprobria, licèt falſa: quia ſic ſe
habet natura humana, cujus carni & ſanguini
ego Filius Dei communicavi per omnia natura-
lia, quæ ſine peccato intelligi poſſunt. Et hoc
eſt, quod dico: *Abſque eo, quod intrinſecus latet,*
quoniam omne peccatum, quantum in ſe eſt, la-
tet ac latere vult, cùm ſit opus tenebrarum; pro-
Joan.3.20. pter quod & *omnis, qui malè agit, odit lucem.*
Ego autem totus lux, totum lumen de lumine
cùm veniſſem in mundum, & arguerem opera
tenebrarum, *propter te* Pater, qui tale opus lucis
injunxiſti mihi, *ſuſtinui opprobrium*, & inde, licèt
carens vitio naturæ humanæ quod intrinſecus
latet, tamen ex ipſius naturæ humanæ bona & tenera
conſperſione verecundiam paſſus in facie, ſicut
& triſtitia in mente veraciter dico, quod *operuit
confuſio faciem eam.*

Alia translatio habet: *Operuit irreverentia
faciem meam. Irreverentia* eſt non confundi, quaſi
quadam impudentiâ bonâ, qualem habuit Apo-
ad Rom 1. ſtolus dicens: *Non enim erubeſco Evangelium.*
16. Hanc impudentiam ſeu *irreverentiam* debemus
habere inter eos, quibus diſplicet Chriſtus, ut
eis impropetantibus, quod mortuum adoramus,
tanquam impudentes non erubeſcamus. Vel *ir-
reverentia* impiorum nullam mihi reverentiam ex-
hibentium, ſed me in multis irreverenter ha-
bentium *operuit faciem meam*, quoniam ad litte-
ram quoque velabant faciem meam prodentes
per hoc malignitatem ſuam, qua volebant ope-
riri potiùs quàm aperiri ſplendorem faciei meæ,
qui ſum ſol juſtitiæ: Unde & ſol iſte viſibilis
abſcondit eis faciem ſuam. Sed & ipſi velamen
ex tunc habuerunt ſuper corda ſua, & reverà
confuſio illos operuit, quorum *irreverentia faciem
meam operuit*, ſic ferre non valentibus eis clari-
tatem vultus mei, ſicut Patres ipſorum quon-
dam ferre non valebant claritatem vultûs Moy-
ſi. Et certè non mirum, quòd *operuit confuſio
faciem meam*, quando ego pauper ac deſpectus
A inter divites & honoratos omni humano teſti-
monio deſtitutus compellebar de me ipſo teſti-
monium perhibere illis me ſubſannantibus atque
clamantibus: *Ecce audiſtis blaſphemiam.* Verba *Matth.26.*
quippe veritatis de ore meo rapta judicabant *65.*
blaſphemiam longè crudeliùs me condemnantes,
cùm eſſem frater eorum ſecundùm carnem,
quàm olim patres eorum condemnaverunt Jo-
ſeph dicendo: *Ecce ſomniator venite, occidamus
eum.* Nam revera crudeliùs ſonat: *Ecce audi-
ſtis blaſphemiam*; quàm: *Ecce ſomniator*: & to-
lerabiliùs fuit ille venundatus in ſervum, quàm
ego fuerim venditus in mortem: ille ad ſervi-
endum, ego ad moriendum: ille propter ſomnia,
ego, ùt ajebant, propter blaſphemias. *De bo-* *Joan.10,33.*
no, inquiunt, *opere non lapidamus te, ſed de*
B *blaſphemia; & quia tu homo cùm ſis, facis te
ipſum Deum.*

Plus igitur ego *factus ſum extraneus* VERS.
fratribus meis Judæis, *& peregrinus fi-* IX.
liis matris meæ Synagogæ. Nam inter il-
los venditores fratres ex patre Jacob nullus erat
filius uterinus matris ſuæ Rachelis, quoniam de-
fuit Benjamin frater ejus uterinus. At in mea
venditione fratres de Synagoga mihi uterini di-
ſcipulum meum quaſi filium Rachelis, inſtitutum
videlicet Sanctiſſimæ vitæ diſciplinis junxerunt
ſibi ad perficiendum ſcelus traditionis, qua tradi-
tus non ad ſerviendum, ſed, ùt dixi,
ad moriendum *factus ſum extraneus fratribus meis*
ipſis venditoribus deſcendendo in Ægyptum, non
C tamen, ùt illi volebant, illic periturus, verùm po-
tiùs dominaturus in tota terra Ægypti, cùm &
infernum velut inferiorem Ægyptum deſpolia-
rem, & hunc mundum quaſi Ægyptum ſuperio-
rem devicto forti armato legibus meæ diſciplinæ
ſubjugarem ego verus Joſeph, qui ſicut ille anti-
quus Joſeph fratribus ſuis in odium venerat non
ſolùm propter ſomnia ſua, ſed propterea, quòd
accuſaverat illos apud Patrem de crimine peſſimo:
ſic & ego iſtis fratribus meis in odium veni non
ſolùm propter doctrinam meam bonam, ſed propter
vitam ſuam criminoſam, quam frequenter accuſavi
dicens verbi gratia: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi, hypo-* *Matt.23.23.*
critæ, qui decimatis omne olus & graviora legis præte- *& ſeqq.*
*ritis, juſtitiam & miſericordiam & fidem, qui apparetis
hominibus foris mundi ùt ſepulchra dealbata, intus verò
D eſtis pleni omni ſpurcitia, & immunditia, qui haben-
tes clavem ſcientiæ, clauditis Regnum cælorum
nec ipſi intrantes, nec alios intrare ſinentes.* Ta-
lia quidem loquendo quaſi accuſator fratrum *ex-
traneus factus ſum* ipſis *fratribus meis*, permaximè
autem ex hoc illis fui moleſtus, quòd contra eorum
avaritiam diſputando, & menſas atque cathedras
eorum in templo ſubvertendo, atque ipſos de tem-
plo per flagellum de funiculis factum ejiciendo
ipſos latrones eſſe aſſerui dicens: *Scriptum eſt, quia
domus mea domus orationis vocabitur cunctis genti-* *Matth.21.*
bus; vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. *13.*
Quod tamen ſic à me dictum & factum eſt, immò
& uſque in finem ſæculi ſic faciendum eſt, ut vide-
licet negotiatores mali ejiciantur de domo tua, Pater
mi, & Spiritus veritatis arguat in ea latrocinantes?

Quoni-

VERS. X. *Quoniam zelus domus tuæ* A
comedit me in perſona propria, & comedet in electis membris meis oſque ad illud extremum judicium, quo plenè mundabitur domus mea ſive domus Patris meĩ, ſancta videlicet Eccleſia ejectis inde latronibus, & omnibus iniquis magno judicii flagello de funiculis peccatorum & criminum contexto, quæ cùm obique ſint abominabilia, tameo in templo Dei maximè deteſtabilia ſunt, in vita ſcilicet Religioſam diſciplinam profeſſa, quæ ſic præeminet in tota Eccleſia ſicut templum in civitate Hieroſolyma. Cùm ergo in tota Sancta Eccleſia deteſter mala, quæ fiunt, videnſque civitatem flere habeam ſuper illam, quando non cogooſcit tempus viſitationis ſuæ, tamen in ſacratis perſonis vice templi ad B officium Sanctimoniæ dedicatis amplius moveor videns ab eis & in eis malas fieri negotiationes & latrocinia peſſima, quæ cùm à me vel à meis arguuntur convitiis veris, in Spiritu veritatis ex bonu zelo depromptis, falſa redduntor, quia increpati de peccatis ſuis tela opprobriorum jaciunt in increpantes, ut in memetipſo expertus ſum; quoniam *opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me,*

Bene dico: *Exprobantium tibi,* quoniam qui inhonorat miſſum, inhonorat mittentem. Sicut
Luc. 10. 16. enim ego dico his, quos ego mitto: *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit:* ſic etiam qui me filium à te Patre miſſum vel gloria hooorant, vel *opprobriis* & injuriis inhonorant, quod mihi faciunt, *tibi* faciunt: immò etiam quod C uni ex minimis meis boni vel mali faciunt, mihi & *tibi* faciunt, atque ideo exprobrantes mihi, exprobrant *tibi*. Sed quia tu impaſſibilis & Altiſſimus es, *opprobria* eorum tangere te non potuerunt: ſuper me autem, qui ſum paſſibilis factus, tam *opprobria* quàm cæteræ injuriæ *ceciderunt* & usque ad mortem me oppreſſerunt. Similiter & poſt mortem meam diſcipulos meos & me in eis perſequendo inimici oppreſſerunt, immò & olim Propheias meos adventum meum prænuntiantes & fructum vineæ, ipſis malis colonis commiſſæ, requirentes malè tractaveruot, & *opprobria* multa ſuper eos vel ſuper te potius, qui eos miſiſti, projecerunt, quaodo alium cæciderunt, alium verò lapidarunt. Noviſſimè autem cùm diceres:
Matt. 21. 37. *Verebuntur filium meum,* atque me mitteres, *opprobria* majora *exprobantium tibi ceciderunt ſuper me* quàm ſuper alios nuntios tuos. Dixerunt quondam Patres eorum famulo tuo
Num. 16. 14. Moyſi cùm irriſione in deſerto: *Revera induxiſti nos in terram lacte & melle manantem:*
Pſal. 77. 19. *an & oculos noſtros vis eruere?* Item: *Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto?* Sic & modo mihi in cruce pendenti cum improperio
Matt. 27. 42. dixerunt: *Alios ſalvos fecit, ſe ipſum non poteſt ſalvum facere.* Item: *Vah qui deſtruit tem-*
Marc. 15. 29. *plum Dei, & in tribus diebus illud reædificat.* Hæc, aliaque improperia *exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me.* Illi ſic me ſubſannabant; ego autem orabam,

VERS. XI. *Et operui in jejunio animam meam,* A

Eſuries & ſitis mea fuit, ut illi credendo in me tranſierent in corpus meum: Sed quia illi credere noluerunt, me quaſi vacuum & jejunom reliquerunt. Unde etiam cùm in cruce dixiſſem: *Sitio*, illi, non, quod ſitivi, novum ſcilicet vinum in regno meo bibendum mihi per devotionem fidei obtulerunt, ſed vinum felle mixtum atque myrrhatum, nimis utique amarum, quale fuit & cor eorum. Itaque tale vinum nolui bibere, ac magis jejunare volui, quàm ſic amaricatum potum recipere in corpus meum ſignificando per hoc, reprobandos & alienandos à corpore meo eos, qui ſunt amari & felle impietatis corrupti. Ut autem etiam tales dulceſcant ex parte, dicitur illis eb Apuſtoln meo inter cætera: *Omnis amaritudo* ad Epheſ. 4. 31.
B *& ira & indignatio & clamor & blaſphemia tollatur de medio veſtrum cum omni malitia.* Sic mutatos & dulcificatos bibo, pertinaciter verò amaros reſpuo, & à guſtu eorum jejuno, ſicut in cruce jejonavi *& operui in jejunio animam meam* quaſi qoodam pallio triſtitiæ. Vel certè in hoc animam meam tonc operui, quòd virtutes ejus non exerui vindicando in hoſtes, prout potui: quia in corpore tunc infirmo ac fragili, prout ego ipſe volui, anima fortiſſima latuit ſuaſque vires non exeroit, ſicut exuta carne fecit ſpoliando infernum, perimendo Ægyptios, ditando Hebræos. Denique cùm adhuc eſſet hora & poteſtas tenebrarum ſervavi ac ſervandam demonſtravi patientiam, differens & abſcondens potentiam,

C *Et factum eſt in opprobrium mihi* hoc ipſum, quòd exhibui me infirmum, ut infirmos lucrifacerem. Hoc ipſum *opprobrium* edauxit etiam ille latro blaſphemus, qui dixit mihi: *Si quid potes, ſalvum fac temetipſum, &* Luc. 23. 39.
nos. At ego hanc imbecillitatem non habui ex natura vel Divina vel humana, quia Divinitas mea infirmari non potuit, quæ ad indicium ſuæ fortitudinis terram commovit. Humanitas quoque mea, cùm eſſet abſque culpa, de nollo jure ſubjacuit pœnis, quarum præcipua eſt infirmitas humana propter peccatum primi parentis immiſſa, quando tunicam pelliceam accepit in indicium ſuæ mortalitatis, qua videlicet mortalitate eùm ego carens peccato, jure debuiſſem carere, ut homo, quem ego verbum indui, eſſet quaſi veſti-
D mentum lene ac ſtola jucunditatis; tamen ut mortales à morte animæ atque corporis liberarem,

Poſui veſtimentum meum cilicium VERS. XI.
voluntariè admittens carois mortalitatem quaſi cilicinam aſperitatem, in qua ego innocens pro nocentibus pœnitentiam egi, non ſolum quadraginta dies in deſerto jejunando, ſed alia difficilia & aſpera in carne mea portando. Hanc ſævientibus occultata Divinitate mea oppoſui, ut de peccato in me commiſſo damnarem peccatum. In hac etiam tanquam in lugobri veſta flevi ſuper civitatem peccatricem. Flevi etiam Lazarò mortuò & triſtis eram usque ad mortem, per quam cilicio ſive ſacco iſto conſciſſo circumdatus

 lætitia

lætitia exultarem in carne glorificata ego Jeſus A Sacerdos magnus, cujus in typum legitur Jeſus
Zach. 3. 4. & 5. Sacerdos magnus ablatis ab eo ſordidis veſtibus, mutatoriis indutus, & cidari munda ornatus, atque coronis aureis coronatus. Ipſos etiam crucifixores mei corporis, qui mihi erant *cilicium*, id eſt, aſpari, volui eſſe mihi *veſtimentum*, cùm orarem
Luc. 23. 34. pro illis dicens: *Pater dimitte illis, neſciunt enim, quid faciunt.*

Sic bona faciendo, & pro eis mala patiendo *factus ſum illis in parabolam* irriſoriam, id eſt, in ſimilitudinem improperii ac ma-
Joan. 9. 28. ledicti, ut maledicentes cuilibet dicerent; *Tu diſcipulus illius ſis*, id eſt, ita tibi eveniat, ſicut evenit illi crucifixo & cum iniquis reputato. Et quidem talis maledictio revera non eſt benedictio; B ſed tamen hæc, & ſimilia dicendo verificaverunt parabolas de me illisque dictas. Verbi gratia:
Luc. 20, 9, & ſeqq. *Homo quidam plantavit vineam* &c. usque *verebuntur filium meum.* Nam quod parabolicè de malis colonis, filium interficientibus, illic dictum eſt, iſti realiter impleverunt me crucifigendo extra portam, ſicut in parabola filius occiſus dicitur extra vineam. Item cùm in alia parabola ſignificatus fuerim per vitulum ſaginatum occiſum, illi & hanc parabolam licèt neſcientes impleverunt, qui me crucifigentes occiderunt, ac tali modo prodigo filio reverſo ad patrem convivium magnum paraverunt, quamquam eos torqueat invidia per eandem parabolam in ſeniore filio notata. *Factus* ergo *illis in parabolam* in parabolis loquebar illis.
Luc. 8. 10. Unde & dixi diſcipulis meis: *Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei, cæteris autem in parabolis,* C *ut videntes non videant, & audientes non intelligant.* Illi autem cùm parabolas meas minùs intelligerent, quàm oporteret, non me cum reverentia ſuper his interrogaverunt, ſicut diſcipuli, quibus humiliter quærentibus datum eſt noſſe myſterium Regni Dei, ſed

VERS. XIII. *Adverſum me loquebantur*, ùt ſibi videbantur, Sapientes, *qui ſedebant in porta* juxta conſuetudinem antiquam, qua ſolebant judices in portis civitatum ſedere ad judican-
Ruth. 4. 1. & ſeqq. das ingredientium cauſas, ut in Ruth legitur, ubi cauſa Booz à ſedentibus in porta judicabatur. Fiebat autem hoc, ut quæque civitas inde pacata & imperturbata maneret, cùm quisque civitatem ingreſſus à ſedentibus *in porta* Sapientibus, ſi quid habebat quæſtionis, expeditus nihil querelæ haberet in civitate, ſed conſidentibus *in porta* Sapientibus curioſitate ſedulâ fiebant conventus hominum diverſorum varias parabolas illuc & inde ferentium. Si ergo evenit *in porta* civitatis Hieruſalem non cognoſcentis in me tempus impletum viſitationis ſuæ, ſi, in quam, evenit, ut ingredientes vel egredientes aliqui ſimpliciores de me bene loquerentur aliquibus dicentibus, quia bonus eſt, aliquibus dicentibus, quia bonus eſt, aliis dicentibus, non, ſed ſeducit turbas, ipſi qui tanquam judices & Sapientes, clavem ſcientiæ habentes, *in porta ſedebant, adverſum me loquebantur* contradicendo his, qui me dicebant bonum, & ſua tanquam auctorabili ſententia favendo illis, qui me ſeductorem nominabant, ſicut & ipſi cùm dicerent Pilato: *Domine re-* Matth. 27. 63.
cordati ſumus, quia ſeductor ille dixit; poſt tres dies reſurgam. Quia enim paſſio mea erat quaſi communis fabula; inde eſt quod Cleophas ait: *Tu ſolus* Luc. 24. 12.
peregrinus es in Jeruſalem, & non cognoviſti, quæ facta ſunt in illa his diebus? Quaſi dicat: Tu qui peregrinus es, ignorare potes. Turbæ autem ad diem feſtum collectæ de regione una cum civibus urbis noverunt, quæ facta ſunt in illa his diebus. Ita, ùt dixi: *Adverſum me loquebantur majores. Et in me pſallebant* etiam minores, *qui* in tabernaculis conveniendo *bibebant vinum*, ubi inter crebras & ſuperfluas potationes riſio de me frequentabatur, maximè in illa nocte Paſchali, quando poſt Paſchalem agnum vino multo potati me à traditore ſuſcepto vigilaverunt à veſpera usque in mane tota nocte illudentes mihi primò in domo Annæ, poſtea in domo Caiphæ. Sic indigeſto vino, quod in cœna Paſchali ſolito ampliùs biberant, ructus magnos inter verba emiſerunt in faciem meam. Propterea dico: *In me pſallebant, qui bibebant vinum*, Ironia graviſſima vocans *Pſalmodiam* clamoſam loquacitatem, qua totâ nocte illuſerunt mihi, cùm debuiſſent magìs tunc pſallendo gratias egiſſe Deo, quia hæc nox erat, quæ expoliavit Ægyptios, ditavit Hebræos patres ipſorum, quibus utique ipſi beatiores longè meliùs ditati fuiſſent, ſi me verum agnum cum reverentia ſuſcepiſſent & comediſſent non cum fermento veteri malitiæ & nequitiæ, ſed cum azymis ſinceritatis & veritatis.

Aliter: Ipſi quidem converſi in amaritudine vinis alienæ potantes me aceto *adverſum me loquebantur*: Sed *qui bibebant vinum* dulce in cœna mea, bibituri quoque illud novum in Regno meo cum omnibus, idem vinum bibentibus nunc in peregrinatione ac poſtea bibituris in Regno meo, *in me pſallebant*: quia tales probabili opere me honorant, & in canticis pſalmodiæ ſpiritalis glorificant.

Aliter: *In me pſallebant, qui bibebant vinum*, quia non ſuffecit eis, quòd ego, ùt Jeremias deplorat, fui *Pſalmus eorum*, cùm pſal- Thren. 3. 63.
lerent irriſoriè de me abſente, niſi hoc idem facerent in me præſentem, quod maximè illâ nocte fecerunt, quâ non ſolùm verba injurioſa in D faciem meam jecerunt, ſed & ſputis aſſiduis ipſam faciem meam dehoneſtaverunt intermiſcendo alapas multas & colaphos, ut tale opus manuum inter verba contumelioſa eſſet eis quaſi quædam pſalmodia, immò delectabilius quàm pſalmodia in pſalterio decachordo modulata. Iſti enim erant, quos notavit Amos Propheta dicens: *Qui bibebant vinum in phialis,* Amos 6. 6.
ſicut David putaverunt ſe habere vaſa cantici, & nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph. Ego enim eram verus Joſeph venundatus pro Amos 2. 6.
calceamentis, ut item conqueritur Amos, quia triginta denarii apud illos Pontifices, ingredientes pompaticè domum Dei, vix erat pretium calceamenti; ſicut viginti argentei ab Iſmaëlitis pro Joſeph quondam fratribus undecim dati vix erant pretium

pretium calceamenti, cùm fuiſſent inter ſingulos di- A
ſtributi. Et illi tunc videntes anguſtiam animæ ejus, cùm deprecaretur eos, & non audierunt, nihil patiebantur ſuper contritione illius Joſeph. Similiter & iſti videntes anguſtiam meam in nullo mihi vero Joſeph compaſſi ſunt; cùm tamen ſicut David putantes habere ſe vaſa cantici *pſallerunt in me*, id eſt, contra me; quia verba Scripturæ Sacræ ſibi uſurpârunt contra me, verbi gratia dicentes:
Joan. 19. 7. *Nos legem habemus, & ſecundùm legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit.* Sic nimirum *pſallebant in me* inimici mei, id eſt, Pſalmos de mea Paſſione ſcriptos compleverunt in me. Nam & in ſiti mea potaverunt me aceto, ut ſcriptum eſt in hoc præſenti Pſalmo, & cætera Paſſionis meæ præconia Pſalmis Davidicis inſerta ipſi compleverunt. Sed inter hæc videntes anguſtiam ani- B
Pſal. 142. 4. mæ meæ, quando, ùt in alio Pſalmo dicitur: *anxiatus eſt in me ſpiritus meus*, nihil patiebantur, nihil ſcilicet compaſſionis habebant in paſſionibus & contritionibus meis & meorum diſcipulorum, valde mihi compatientium, cùm & Mater mea gladio doloris transverberata cùm dilecto diſcipulo ſtaret juxta crucem meam ſpectaculo miſerabili, quo non ſunt hoſtes mei ad miſerendum commoti.

VERS. XIV. *Ego verò orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.*

Pars tertia.

In hac prædictis malis pro parte ſua Chriſtus orationem ſubponit, ut diſcamus ejus exemplo contumeliis, jurgiis & vituperiis non rixas C
ſed orationes opponere. Quaſi dicat: *Ipſi adverſùm me loquebantur*, ùt prædictum eſt: *Ego verò orationem meam ad te Domine* dirigebam, etiam pro eis ita dicens: *O Deus tempus bene-*
Iſa. 49. 8. *placiti* eſt, quod per alium Prophetam prænuntiâſti dicens: *Tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui.* Ecce nunc *tempus* acceptabile, *tempus beneplaciti*: Ecce nunc plenitudo temporis, quo veni ego filius tuus, cui
Matth. 3. 17. dixiſti: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Quia ergo *tempus beneplaciti* eſt, quo ego granum in terram cadens mortificatum nunc debeo fructificare, tu *In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me in veritate ſalutis tuæ.* *Multitudo miſericordiæ tuæ* ſuperabundet, ubi abundavit mi- D
ſeria.

Eſt autem duplex hominum, pro quibus patior, miſeria, in peccatis videlicèt atque pœnis. Ad hanc ego multam miſeriam pellendam *in multitudine miſericordiæ tuæ* ſic *exaudi me* Filium tuo Pater, me hominem juſtum Deus Pater juſte, ut non ſolùm liberer à pœnis quas indebitè, volens tamen, ſuſtineo ſolvens *quæ non rapui*, ſed & mei, pro quibus hæc ſolvo, ſolvantur à peccatis pariter ac pœnis. Et hoc totum fiat *in veritate ſalutis tuæ*, id eſt, in ea *ſalute*, quam tu verax mihi promiſiſti, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, quibus mihi *ſalutem* promiſiſti & olim in Prophetia & nuper vocibus apertis. Olim denique multifariam multiſque modis loquens Patribus in Prophetis mihi *ſalutem* perfectam reſurrectionis promiſiſti & præfigurâſti, non in ambiguitate, ſed in veritate conteſtando, quòd ſicut Adam primus per inobedientiam cecidit in multas miſerias; ita ego ſecundus Adam per obedientiam paſſionibus & morte probata prorſus omnem evaderem miſeriam, & mihi meiſque omnem acquirerem gloriam, ut ſicut in illo Adam omnes moriuntur, ita in me omnes vivificentur. In hujus veritatis figuram Joſeph non ante, ſed poſt venditionem & carcerem totius Ægypti accepit dominium. Moyſes priùs parvulus in aqua morti expoſitus, poſtea marinas aquas dividendo iterumque jungendo fratres liberando & hoſtes obruendo inventus eſt Prin-
ceps magnus. Jephte priùs à fratribus ſuis reprobatus & expulſus, pòſt fratribus & contribulibus eſt in Principem exaltatus & nobili triumpho magnificatus. Samſon raſis capillis dehoneſtatus & cæcatus atque infirmus effectus, poſtea columnas domûs concutiendo fortis comparuit, quia plures moriendo quàm vivendo ex hoſtibus interemit ſibique congeriem ruentis ædificii tumulum glorioſum effecit. Et ecce plus, quàm Joſeph hìc. Nam ego Deus-Homo ille purus homo ille venundatus eſt in ſervum, ego in mortem: Ille miſſus in carcerem, ego deſcendo in infernum. Propterea Pater *exaudi me in veritate ſalutis tuæ*, ut ſicut in umbra tunc venturæ veritatis vivendo in gentibus ille dominabatur in tota terra Ægypti; ſic ego Veritas *in veritate ſalutis tuæ* nunc *exaudiar*
accipiens dominium totius mundi, ut appareat ipſis quoque venditoribus meis, quòd data ſit mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Hoc imminente jam paſſione petivi dicens: *Clarifica me Pater apud* *Joh. 17. 5.*
temetipſum Item: *Clarifica Filium tuum, & Filius tu-* *Ibid. v. 1.*
us clarificabit te. Sic humanitati ſuſceptæ claritatem Divinæ gloriæ ac potentiæ mihi roganti tu reſpondiſti: *Et clarificavi, & iterum* *Joan. 12. 28.*
clarificabo. Ut ergo juſtificeris in ſermonibus tuis & verax appareas in promiſſis tuis, *exaudi me, in veritate ſalutis tuæ* & claritatis promiſſæ, non ſolùm in ſingularitate illius miſericordiæ tuæ, qua ego Filius hominis & Filius Dei nominor & ſum, non rapinam arbitrans eſſe me æqualem Deo Patri, qui me in Filium proprium genuiſti amore tuo, qui Spiritus Sanctus eſt, Virginem Matrem tui filii faciendo, ſed etiam *in multitudine miſericordiæ tuæ*,
D qua me voluiſti eſſe primogenitum in multis fratribus adoptivis, *multitudine miſericordiæ tuæ* indigentibus, ſicut latro, qui me in cruce confeſſus *in multitudine miſericordiæ tuæ* ſalvatur, ut cæteris fides ac ſpes ad eandem *multitudinem miſericordiæ* conſequendam tali exemplo tribuatur.

Et quia multi ſunt hac *multitudine miſericordiæ* indigentes, immò quia concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut non ex merito juſtitiæ, ſed ex *multitudine miſericordiæ ſalus* credentium perficiatur, *exaudi me* Pater *in multitudine miſericordiæ tuæ*, ut ſicut nullus meorum liber eſt à multa miſeria, ſic omnibus proveniat ex hac mea paſſione multa *miſericordia in veritate ſalutis tuæ*, me veraciter & efficaciter dominante in tota terra Ægypti, & fratri-

bus meis una mecum divitiis Ægypti benè utentibus, meque illis reddentem bona pro malis intimè diligentibus, & exemplo meo ſimiliter facientibus, *in multitudine* videlicet miſeriæ debita relaxantibus, ut eadem miſericordiæ menſura illa remetiatur, neque ullum peccatum proveniat ipſis ad malum, ſed omnia illis cooperentur in bonum, *in veritate ſalutis* in æternum permanſuræ. Quomodo fratribus Joſeph non ad malum, ſed ad bonum provenit, quòd ipſum vendendo peccaverant in cælum & in patrem ſuum Jacob: Sic omnibus, quos mihi fratres præordinâſti, vera de peccatis in me Filium ac te Patrem commiſſis pœnitentia & per hanc plena *miſericordia* tribuatur. Nam qui peccaverit in Spiritum Sanctum ut Judas, qui me verum Joſeph ſcienter & libenter malefaciens vendidit, reus erit æterni delicti. Si- B militer mundus in maligno poſitus & in malignitate obſtinatus, reus erit æterni delicti, atque ideo non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi de mundo, ut omnes ad me verum Joſeph veniant, & à me frumentum ſibi neceſſarium recipientes mihique ubique dominanti obedientes vivant & non conſumantur inopiâ, quæ mundum in maligno poſitum erit oppreſſura; Sed ſint Gen. 47. 25. *in veritate ſalutis tua* dicendo: *Salus noſtra in manu tua eſt Domine, reſpiciat ſuper nos miſericordia tua, ut ſecuri ſerviamus tibi.*

Iterum quia major Moyſe ſum ego, & plus illo in aquis periclitor, *quoniam intraverunt jam aquæ uſque ad animam meam, veni que in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me*, cùm ille de aqua ſumptus & à filia Pharaonis in filium ad- C optatus tandem factus grandis, equum & aſcenſorem ſe perſequentem potiùs in mare demerſerit, quàm ipſe in mare merſus fuerit: rectè rogo Pater, ut me *in multitudine miſericordia tua* nunc *exaudias*, qui tunc illum exaudiſti, & ad clamorem orationis ejus omnes currus Pharaonis in mare merſiſti viam præbens populo tuo, cujus ille dux erat. Et nunc igitur me ducem populi tui, quem dediſti mihi, *exaudi* obſecro *in multitudine miſericordia tua*, ut multitudo populi tui & mei liberetur ab oppreſſionibus & perſecutionibus inviſibilis Pharaonis, & *in veritate ſalutis tua* perfruatur bonis tam in via peregrinationis quàm in terra promiſſionis. Etenim *ſalutis tua* quædam fuit umbra illi populo exhibita, cui de cælo panem dediſti habentem omne delectamentum & omnem ſaporem ſuavitatis, cui de petra produxiſti aquas, D quem glorificâſti per crebras victorias. Attamen quia in his donis tuis non erat *veritas*, ſed umbra *ſalutis*, ipſi te in deſerto exacerbaverunt, & plurimi eorum diverſis mortibus interierunt. Ego autem Veritas *in veritate ſalutis* opto *exaudiri*, ut quos dediſti mihi, Pater, educendos per aquam & ſanguinem de Ægypto in veram terram promiſſionis, verè ſalventur, ſicut ſalvati ſunt Apoſtoli quaſi duodecim tribuum ſeminarium, & nemo ex eis periit niſi filius perditionis. Sic ergo exceptis filiis perditionis, quibus eſt obſtinata malignitas pravæ intentionis, me ducem ſequentes & Pharaonem inviſibilem fugientes in *veritate ſalutis tua* conſerventur.

Item ſicut in umbra Jephte prius à fratribus eſt reprobatus, & poſtea gentem ſuam liberans in Principem ſuit exaltatus, ita ut pax eſſet genti ſuæ in diebus ipſius: etiam nunc mihi à fratribus meis Judæis reprobato *in veritate ſalutis* eveniat, ne me principante vel extraneus vel domeſticus inimicus mihi ſubditos opprimere valeat, ſicut illius tempore neque alienigenæ filii Amon, neque filii Ephraim domeſtici, ſemel ab eo contriti, poterant illo principante ulterius prævalere Galaaditis contribulibus ipſius Jephte, quorum ille Princeps fuit, ſicut ego Chriſtus Princeps omnium Chriſtianorum nominor & ſum *in veritate ſalutis* omnium hoc nomen *in veritate* conſervantium.

Salus etiam per Samſonem in umbra præmonſtrata, nunc *in veritate ſalutis* proveniat, ut ruente omni machina mihi meiſque inimica glorioſum fiat ſepulchrum meum de ipſa congerie talis ruinæ, dum timore atque amore meæ fortitudinis quaſi duobus brachiis concuſſa ruent hujus mundi excelſa, ita ut ex tali ruina eluceſcat victoria & gloria mea, ſitque in hoc ſepulchrum mihi glorioſum, dum divitibus & ſuperbis mundi humiliatis requieſcat corpus meum, quod eſt Eccleſia, eorum & munificentia eam conſolante & potentia protegente, quorum priùs vexabatur improbitate. Sic Eccleſia per orbem terræ dilatata de divitiis & ædificiis priùs mundanis faciat ſibi cœnobia quaſi glorioſa quædam ſepulchra, in quibus requieſcant membra mea, ut etiam tali modo adimpleatur, quod de me ſcriptum eſt: *Ipſum* Iſa. 11. 10. *gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.* Pro quo in alia tranſlatione dicitur: *Et erit nomen ejus glorioſum.* Sit ergo de tali triumpho & ſepulchrum & nomen meum glorioſum *in veritate ſalutis*, Deus Pater, inimicis meis corruentibus per pœnitentiam, quod oro, aut per pœnam, quod promitto ex juſto judicio, & membris meis beata requie fruentibus nunc pacificè vivendo, & poſt mortem ſempiternâ pace gaudendo.

Bona ſepulchra ſunt Religioſa cœnobia & Eccleſiæ Sanctæ; in quibus & corpora Sanctorum in pace ſepulta ſunt, & illi minimi requieſcunt, de quibus Chriſtus dicet in judicio: *Quamdiu feciſtis uni de his minimis fratribus meis, mihi* Matth. 25. 40. *feciſtis.* Dum ergo tales unanimiter vivendo, & neceſſaria corporis & animæ habendo ex divitum eleemoſynis excubant ad ſepulchra Martyrum ſub altari Dei ſepultorum, tam vivis quàm defunctis membris Chriſti paratum eſt ſepulchrum de ruinis mundanæ altitudinis humiliante vero Samſone ſuos inimicos, & plures ex eis faciente amicos, ita ut inter tales & in talibus ipſum delectet requieſcere tanquam in ſepulchro pulcherrimo ſeu tanquam in lectulo florido, quem ei demonſtrat Sponſa ſua dicens: *Lectulus noſter floridus, tigna domorum noſtrorum cedrina,* Cant. 1. 15. & 16. *laquearia noſtra cypreſſina.* Quibus nimirum verbis Religioſæ deſcribuntur congregationes, in quibus diverſarum virtutum perſonæ laudabiles & tam Sponſo quàm Sponſæ amabiles deſignantur, alii florum, alii tignorum, alii laquearium nomine, hoc ſignificante Spiritu Sancto,

Digitized by Google

Sancto, quòd in lectulo tam florido in domibus A ita perornatis delectabile ſit Sponſo & Sponſæ requieſcere. Unde & Sponſus ipſe verus Samſon, cùm magno terræ motu & ſolis obſcuratione totam mundi fabricam moriens concuſſiſſet, voluit in horto monumentum habere, oſtendens etiam in hoc ſibi ſuisque membris conveniens eſſe in loco florido requieſcere, ubi videlicet floreat Religio Sancta, munda & immaculata, per diſciplinæ cuſtodiam ſic munita, ſicut hortus muniri ſolet maceria vel ſepe, contra incurſus mundani tumultùs & malignorum Spirituum inſidias. Sic nimirum ſepulchrum Domini erit glorioſum, quod non in platea, ſed in horto florido invenitur poſitum. Quocontra de noviſſimis temporibus in Apocalypſi grandis eſt querela, eò quòd corpora Sanctorum occiſorum non ſinuntur in B monumentis poni, ſed *jacebunt in plateis.* Apoc. 11. 8. Quod videlicet ibi cernimus fieri, ubi loca Sancta Sanctorum reliquiis dedicata ſic profanantur, ut plateis lutoſis omnina ſimilia inveniantur, dum Religio Eccleſiaſtica non magis obſervatur in eis quàm in plateis. Contra quæ mala ego Chriſtus in præſenti Pſalmo vehementi clamore orans dico exaudiendus pro mea reverentia: *In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me Deus* Pater *in veritate ſalutis tuæ*, ut ſalus, quæ per Moyſen, Joſue, Gedeon, Jephte, Samſon alioſque Salvatores, nuncupativè ſic nominatos, in umbra veritatis anteceſſit, quando clamantibus ad te Filiis Iſrael miſiſti Salvatores hujusmodi, qui liberarent eos: nunc *in veritate* per Sacrificium Paſſionis meæ in hoc Pſalmo recitatæ compleatur. C

Benè autem jungo *miſericordiam veritati* hac Pſal. 24. 10. oratione, qua peto ego veritas exaudiri: quia *univerſa via Domini miſericordia, & veritas*, quibus quaſi duobus pedibus ambulat in domo ſuâ, quæ eſt rationalis electa creatura, dum ut condat duos parietes in unum, per *miſericordiam* peccata hominum dimittit, per *veritatem* promiſſa complet, quæ per Angelos & Prophetas loquens prænuntiavit. Itaque interpellata, & commemorata *miſericordiâ* ſimul & *veritate* peto exaudiri non in parvitate vel paucitate *miſericordiæ* vel in umbra ſalutis, ſicut exauditi ſunt ante me Salvatores prænuntii mei, ſed *in multitudine miſericordiæ*, & *in veritate ſalutis*, prout ego verè dicor Salvator mundi, non unius Judaici populi, ſecundùm quod Angelus expoſuit, D Matt. 1. 21. hominis hujus, quod eſt Jeſus, rationem dicens: *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Pro ſalute hac orans dico:

VERS. XV. *Eripe me de luto, ut non infigar.*

Vel ſicut alia tranſlatio habet: *ut non inhæream.*

Eripe me caput *de luto miſeriæ*, quam pro meis membris eripendis tolero ſolvens *quæ non rapui. Eripe me, ut non infigar*, vel hæream diutius quàm expedit *in luto* ſive *in limo*, in quo *infixus ſum* ſponte mortalis factus. *Eripe de* hoc *luto* & *limo* per Reſurrectionis gloriam glorificando carnem meam.

Vel *eripe me* à Judæis impiis eorumque ſimilibus hominibus, ſcilicet lutoſis per immunditiam & impiis per nequitiam. Vel lutoſis atque limoſis per dilectionem mali, & impiis per odium boni; propter quod dico: *Libera me ab his, qui oderunt me* meoſque odio profundo. Unde aſſimilandi ſunt *profundis aquarum*, quales erant aquæ rubri maris ante faciem Moyſi. Ergo ſicut tunc ipſum cum populo ſe comitante liberaſti, ſic me cum populo meo *libera*, non in umbra, ſicut tu illum, ſed *in veritate ſalutis tuæ.*

VERS. XVI. *Non me demergat tempeſtas aquæ*, uti merſus eſt Pharao cum exercitu ſuo: non me involvat Judæorum ſeditio tempeſtuoſa: etſi vexet me ſecundùm carnis paſſibilitatem, qua infirmus & *infixus ſum in limo profundi*, attamen quia Spiritus promptus eſt, *non* ſic *me demergat* hæc *tempeſtas*, vel *abſorbeat me profundum* ejus, ut abſorbeat triſtitia, qua *triſtis eſt anima mea usque ad mortem.*

Aliter: *Non me abſorbeat profundum* inferni, quò deſcenſurus ſum, ut illic tenear, ſed ſolutis doloribus inferni, & liberatis inde meis me illic expectantibus, impoſſibile ſit me teneri ab illo *profundo*: *Neque urgeat ſuper me puteus* infernalis *profundi os ſuum*, quomodo illud ſuper omnes homines urgere ſolebat ante meum adventum. Potiùs me illic triumphante ante faciem meam tollantur portæ inferi, & nulla earum prævaleat mihi.

Aliter: *Eripe me*, id eſt, meos *de luto* peccati & miſeriæ, ut etſi caro in talibus infirmetur per ſenſum, Spiritus non *infigatur* vel *hæreat* per conſenſum illecebræ ſeu per impatientiam miſeriæ, ſed in bona patientia poſſideant animas ſuas à conſenſu peccati, & impatientia laborum liberas, imò per me Salvatorem liberatas & ereptas. Hanc ereptionem, & liberationem illis peto dicens: *Eripe me de luto* illecebræ, *ut non infigar* per conſenſum mentis, licèt corpore *infixus ſim in limo profundi. Libera me ab his, qui oderunt me*, ne contra eos impatiens efficiar, *& de profundis aquarum*, earum ſcilicet tentationum, quæ levi alluvione terram ſolidi propoſiti diſſolvunt & in profundum trahunt. Item ne mihi, vel meis noceat illud genus tentationum, quod non leniter alluit, ſed fortiter irruit, ita ut etiam ſaxa de loco ſuo transferat, quomodo in Job dicitur, quod paulatim terra alluvione conſumitur, *& ſaxum transfertur de loco ſuo*; Job. 14. 18. quo dicto hæc duo genera tentationum ſignificata ſunt, ne, inquam, vel mollior vel gravior tentatio meis noceat, contra unam petito auxilio, ne videlicet trahantur in profundum aquarum, & contra majorem & fortiorem peto fortius auxilium dicendo:

Non

Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat A *me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum.* Idem eſt *puteus*, quod *profundum* iniquitatis humanæ. Illic quiſque ſi ceciderit, in *profundum* cadit, ubi & tenetur, ſi claudit *os ſuum* à confeſſione peccati. Sed ſi peccata confitetur & clamat, *de profundis*, evadit. Si autem cùm venerit in *profundum*, contemnit, ſuper eum *puteus* claudit *os ſuum*, & mortuus eſt, & impletum eſt in eo, quod in Salomone dicitur: *A mortuo velut qui non ſit, perit confeſſio.*

Super hunc locum dicit Beatus Papa Gregorius:* *Omnis, qui viam vitæ deſerens in peccatorum tenebras ſe dejecit, ſemetipſum quaſi in puteum vel foveam demergit. Si verò diuturna perpetratione etiam conſuetudine iniquitatis opprimitur, ne ad ſuperiora jam poſſit exurgere, quaſi* B *anguſto ore putei coarctatur. Hinc ergo David ſub ſpecie peccantium erat dicens: Non me demergat tempeſtas aquæ. Quem enim mala operis iniquitas à bona ſtabilitate commovit, quaſi tempeſtas aqua rapuit. Sed ſi adhuc conſuetudine non praevaluit, non demerſit. Jam in puteum cecidit, qui hoc, quod Divina lex prohibet, perpetravit. Sed ſi adhuc longa conſuetudo non depreſſit, nequaquam os ſuum puteus coanguſtavit. Tanto ergo facilius egreditur, quantò minore conſuetudine coarctatur. Quadam namque quaſi concluſiones anguſtia eſt, ab opprimente mala conſuetudine exurgere velle, nec poſſe; jam quidem deſideriis ad ſuperna tendere, ſed adhuc actu in infimis remanere: prave corde, nec tamen ſequi opere, atque in ſemetipſum contradicerem perpeti ſemetipſum. Cùm verò ita tendens anima meum gratia exaltantis adjuvatur, ab anguſto ore ad latitudinem pervenit, quia victis difficultatibus opera bona perficit, quæ conſpicit. David Propheta concluſionem anguſti oris aſpexerat, cùm dicebat: Salvum feciſti de neceſſitatibus animam meam, nec concluſiſti me in manus inimici. Latiſſimè ſalvatum ſe eſſe memorat, cùm ſubderet dicens: Statuiſti in loco ſpatioſo pedes meos. In ſpatioſo quippè loco pedes ſtabiliti ſunt, quando ad congruentia bona tendimus, & nulla difficultate præpedimur. Quaſi enim per latum locum, quo volumus, pergimus, quia nullis objectis difficultatibus anguſtamur.*

* Lib. XXVI. Moral. cap. XXXVI.

Præmiſſa autem oratione contra multa pericula orat pro ipſa oratione exaudienda dicens:

VERS. XVII.

Exaudi me Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua.

Exaudi me Chriſtum, Pater miſericordiarum, *quoniam benigna eſt miſericordia tua.* Non obtendo meritum, quia loquor in perſona membrorum, quorum nullum eſt meritum condignum exauditione. Dico igitur ego Chriſtianus his verbis mihi congruentibus, quia ex meritis meis non ſum dignus exaudiri: *Exaudi me Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua.* Paſſus eſt pro me Chriſtus, quem tu Pater miſiſti, non quia merui eum ego in Adam A perditus, ſed quia *benigna eſt miſericordia tua.* *Apparuit* enim *benignitas & humanitas Salvatoris noſtri*, Filii tui, *non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam*, & tuam *miſericordiam*, quæ cum *benigna* fuerit, ut hic Salvator promitteretur & mitteretur, multò magis nunc *benigna eſt* erga nos, membra ipſius, pro quibus ipſe obtulit ſemetipſum ſacrificium in odorem ſuavitatis. Unde alia tranſlatio habet: *Exaudi me, quoniam ſuavis eſt miſericordia tua*, videlicet propter Paſſionis Dominicæ ſacrificium in odorem ſuavitatis licèt ſemel oblatum, tamen in Pſalmo iſto & Scripturis cæteris divinitus inſpiratis multoties recitatum & recitandum, atque in Sacramento Altaris iteratum & iterandum curiæque ſupercœleſti præſen- B tandum item in odorem ſuavitatis: ac proin *ſuavis eſt miſericordia*, cùm propter odorem ſuavitatis jam commemoratum & jugiter commemorandum, tum etiam propter inſtantiam tribulationum ſeu tentationum. Sicut enim panis *ſuavis eſt*, ſic tribulatis conſolatio, tentatis liberatio. Permittis enim aut etiam facis tu Deus miſericorditer tribulationem, nec alimentum ſubtrahis, ſed deſiderium moves. Hoc enim modo ſicut frigus algenti, potus ſitienti, ſic miſericordia ſuavior erit miſeriam patienti. Igitur & ego David vel ego pœnitens homo natus de muliere brevi vivens tempore repletus multis miſeriis, multitudinem quæro miſericordiæ dicens: *Exaudi me Domine*; non dico, ut *ſuavis ſit*, ſed *quoniam ſuavis eſt miſericordia tua* flagellato mihi & anxiato jam tam C multis miſeriis, ut multis quoque *miſericordiis* tuis indigeam ad conſolationem meam. Propterea dico: *Secundùm multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me*; non in peccata mea, quorum tanta eſt multitudo, ut ſi ea reſpicias, exigente juſtitia me deſpicias. Quod ne fiat, *averte faciem tuam à peccatis meis*, & *reſpice* non in ea, ne ad vindictam juſtam contra me ſtriteris; ſed *in me* multis miſeriis repletum interiùs & circumdatum exteriùs *reſpice ſecundùm multitudinem miſericordiæ tuæ* in affectu, *miſerationum tuarum* in effectu. Et ſi ego peccatis meis exigentibus merui faciem tuam averti à me, tamen

ad Tit. 3. 4. & 5.

Pſal. 50. 11.

Ne avertas faciem tuam à puero tuo. VERS. XVIII.

qui & in cruce pro tranſgreſſoribus exoravit, ut D non perirent, & nunc in cœlo interpellat pro eiſdem, ne pereant. Nam & vox ſanguinis ejus clamans ad te de terra Eccleſiâ pſallente auditur in Pſalmo iſto, & aliis Pſalmis Paſſionem ejus commemorantibus. Ergo tu Pater miſericordiarum *ne avertas faciem tuam à puero tuo* electo ex millibus, qui ſolus ad te nobis ſervis tuis placandum ſit idoneus, & pro ſua reverentia exaudiendus, de quo dicis in Iſaia: *Ecce puer meus electus, quem elegi, poſui ſuper eum Spiritum meum.* Primus homo de terra terrenus non accepit Spiritum tuum, quem conſummata obedientia erat accepturus, niſi eum per inobedientiam prævenifſet Spiritus malignus. Iſte autem *puer tuus* de Spiritu Sancto conceptus, & tibi Pater obediens factus rectè ac verè dicit: *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me.* Quomodo ergo

Iſa. 42. 1.

Iſa. 16. 1.

ergo avertas ab eo faciem tuam, qui habet A
ſuper ſe Spiritum tuum? Quod autem dico ego David: *Ne avertas faciem tuam à puero tuo*, partim Prophetia, partim oratio eſt. Nam de capite Prophetia, de me cæteriſque membris ejuſdem *pueri* oratio ſeu exactio eſt: quia veluti ex quodam jure non ſolùm orando, ſed etiam exigendo requirimus faciem Patris per obedientiam Filij dicendo: *Ne avertas faciem tuam à puero tuo.*

In Hebræo legitur: *Ne abſcendas faciem tuam à ſervo tuo.* Senſus idem eſt. Qui etiam propter nos *puer* natus eſt nobis, ipſe quoque ſemetipſum exinanivit formam *ſervi* accipiens, non ſolum habitu inventus ùt homo, ſed & pœnâ inventus ùt latro, cum iniquis reputatus propter iniquos liberandos. *Ne* autem B
item tu Pater *abſcondas faciem tuam*, ab hoc *ſervo tuo*, ſerva eos, pro quibus
Joan. 17. 15. orans dixit: *Non rogo, ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.* Non enim pro ſolis Apoſtolis hoc dixit, ſed pro his, qui credituri erant per Verbum eorum, quorum ego pœnitens unus ſum jam *puer*, id eſt, humilis & flagellis humiliatus atque ut *ſervus* dignus plagis multis tribulationibus flagellatus. Inter quas tribulationes clamans ad te, non murmurans contra te, nunc pſallens dico: *Quoniam tribulor, velociter exaudi me.* *Velociter*, inquam, *exaudi*. Non enim eſt opportunum differri ſolatium, *quoniam tribulor* & ſecundùm carnem & ſecundùm animam. Sed mihi de anima major cura eſt. Ideo dico:

VERS. XIX. *Intende animæ meæ & libera eam propter inimicos meos,*

Vel convertendos quod opto, vel confundendos & infirmandos, quod juſtitiæ conſentanea approbo.

Notandum, quod duæ ſunt liberationes, una occulta, quæ propter ipſos Sanctos fit, qualiter liberati ſunt ſeptem fratres Machabæi tormentis diris corporaliter interfecti cum D
matre ſua ipſa eos hortante, ut eligerent potiùs mori pro legibus Dei quàm vivere contra eas. Eſt & alia Sanctorum liberatio aperta, quæ fit propter inimicos convertendos vel puniendos, ut tribus pueris de incendio liberatis Nabuchodonoſor converſus Deum ipſorum, quem contempſerat, prædicavit, & Daniele de lacu leonum liberato inimici ejus traditi ſunt eiſdem leonibus devorandi. Ergo quod dico ego David: *Intende animæ meæ, & libera eam*, ad occultam liberationem pertinet, quæ oculis inſipientium non patet. Quod verò dico: *Propter inimicos meos eripe me*, ad apertam. Sic ego verus David A
primò in animo liberatus continuò paradiſum introivi, animamque latronis eò intromiſi, cui & dixi: *Hodie mecum eris in paradiſo.* Luc. 23. 43.
Sed hæc ſolius *animæ meæ* liberatio non profuit inimicis. Exaltato igitur in cælum corpore meo Aſcenſione manifeſta & miſſo deſurſum Spiritu Sancto in igneis linguis Apoſtoliſque, pridem idiotis, ex tunc loquentibus variis linguis, ita ut in omnem terram exiret ſonus eorum, liberatione mei corporis manifeſtata inimici mei partim confuſi partim converſi ſunt.

Super hunc locum Beatus Papa Gregorius in Job dicit: * *Plerumque accidit, ut juſti tribulatione deprehenſi ſupernum etiam ſolatium temporaliter percipiant, quod tamen temporaliter non* *Lib. XXVI. Moral. cap. XVIII.
B *implorant. Salvari etenim non propter ſe, ſed propter adverſariorum ſalutem concupiſcunt, ut dum illos omnipotens Deus ab immenſis periculis ſancto quodam miraculo liberat, virtutem ſuam ipſis etiam perſecutoribus innoteſcat, atque inde adverſarios ad æternitatem redimat, unde ſuos temporaliter ſalvat. Hinc eſt, quod Pſalmiſta vocem Martyrum ſuſcipiens ait: Propter inimicos meos eripe me. Ac ſi diceret: Propter me quidem eripi de temporali tribulatione non appeto, ſed tamen eripi propter adverſarios concupiſco, ut dum mea vita ſalvari mirabiliter cernitur, ipſo miraculorum viſu inimicorum duritia convertatur. Sicut enim ſæpe Dominus vitam ſuorum temporaliter pro inimicorum converſione eripit; ita ſæpè ſuorum voces pro-* C
pter damnationem perſequentium non exaudit, ut videlicet inde reatum ſuum cumulent, unde prævaluiſſe ſe iniquiter gaudent. Nam qui inviſibilia deſpiciunt, moveri nonnunquam viſibilibus miraculis poſſunt. Sed idcircò cum juſtis plerumque nil mirum viſibiliter agitur, quia eorum adverſarii illuminari inviſibiliter non merentur. Sequitur:

Tu ſcis improperium meum, & confuſionem meam, & reverentiam meam. VERS. XX.

Propter inimicos meos rogo manifeſtè liberari & eripi, non determinans unde. Nec enim opus eſt, quia ſcienti omnia loquor Ti- D
bi Deo ſcientiarum, cui præparantur cogitationes, & cui nuda ſunt omnia. *Tu ergo*, qui *ſcis* omnia, *ſcis* etiam *improperium meum & confuſionem meam, & reverentiam meam*, à quibus omnibus peto manifeſtè liberari propter inimicos meos *improperantes* mihi Chriſto, quòd ſim filius fabri, quod qui alios ſalvos feci, me ipſum ſalvare non potuerim, & confundentes me ſputis, alapis atque colaphis illudendo mihi, addendo etiam *reverentiam* falſam quaſi Regem ſalutando me genu flexo, & ſpinis coronando arundinemque pro ſceptro dando, & chlamyde coccinea quaſi regali purpora me induendo. In quibus omnibus erat *reverentia* falſa & ignominia vera.

Unde in Hebræo ponitur, *Ignominia*, ubi nos A habemus *Reverentia*, ſeu *verecundia*, ùt quidam codices habent. Eſt autem *opprobrium*, qood objicit inimicus: *confuſio*, quæ conſcientiam mordet, quæ in Chriſto eſſe non poterat, in quo culpa non erat: *verecundia*, quæ facit ingenuam frontem etiam de falſis criminibus erubeſcere, quæ in Chriſto eſſe poterat & fuiſſe credenda eſt, maximè cùm ipſe pauper inter divites inimicos de ſe ipſo teſtimonium perhibens eos audiret ſibi *Joan.8.13.* contradicentes & dicentes: *Tu de te ipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum.* Talia illis dicentibus erat quidem in facie *verecundia* quaſi de objectione falſi teſtimonii, cujus tunc veritas abſcondita ſuo tempori ſervabatur manifeſtanda. Sed nunc ipſa hujus teſtimonii veritate declarata per Spiritum Sanctum, de quo *Joan.15.26.* dixit: *Ille teſtimonium perhibebit de me*, ac per B Apoſtolos teſtificantes in Hieruſalem & in omni Judæa & Samaria & uſque ad ultimum terræ, cum Chriſtianis objicitur nomen Chriſti quaſi vacuum nulliuſque virtutis veræ ſignificativum, fortibus ùt Paulo nec *confuſio* eſt nec *verecundia* *ad Rom.1.16.* ſed gloria. Unde ipſe ait: *Non erubeſco Evan-* *ad Gal.6.14.* *gelium.* Et: *Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri JEſu Chriſti.* Quibuſdam verò cùm objiceretur, quòd Chriſtum occidarunt, compuncti ſunt conſcientia mala & ſalubriter confuſi, ut dicere Deo poſſet quiſquam illorum: *Tu ſcis improperium meum & confuſionem meam.* Quidam etiam credunt, ſed confiteri erubeſcunt, & improperia timent. Qui cùm ſint membra Chriſti, licèt infirma, credendi ſunt ad- C juvari hac ipſa oratione Chriſti, qua illorum *improperia* & *confuſionem* & *verecundiam* transfigurando in ſe orat ad Patrem dicens: *Tu ſcis improperium meum*, id eſt, meorum, *& confuſionem meam*, id eſt, meorum, *& reverentiam* ſeu *verecundiam meam*, id eſt, meorum, pro quibus confirmandis *improperium*, *confuſionem* & *reverentiam* ſuſtinui, ut eadem ferre diſcerent mei meo exemplo pariter & auxilio, quod inimici non nòrunt: Unde nec emendari volunt.

Tu autem Pater, qui omnia *ſcis*, & à quibus, & pro quibus talia ſuſtineam, noſti, quoniam

VERS. XXI.

In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me.

Quidam neſcientes quid faciant, pro qui- *Luc.23.34.* bus & in cruce oro dicens: *Pater dimitte illis, quia neſciunt, quid faciunt*: Quidam verò ſcientes me tuum Filium heredem vinearum, *Matth.21.38.* quas malè poſſidentes inter ſe dicunt: *Hic eſt heres, venite, occidamus eum.* Pro talibus ego Chriſtus non oro, quia voluntariè peccantibus poſt acceptam notitiam veritatis jam non relinquitur pro peccatis hoſtia; terribilis autem expectatio & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt Adverſarios. Non dico peccatores, ſed Adverſarios. Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, juſtificati gratis per gratiam gratuitam, qui me Dominum vineæ ſuſceperunt & ſuſcipiunt: *Qui* autem adverſari mihi non deſinunt, & in ſua pertinacia *tribulant me* in memetipſo vel etiam membris meis, te Patre meo inſpiciente, utique digni ſunt indignationis tuæ ira juſta & ignis æmulatione, quæ conſumptura eſt adverſarios irritantes te Pater *in conſpectu tuo.* Etenim *in conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me*; improperia & miſerias machinando contra me, non tamen neſciente vel nolente me, quia *improperium expectavit cor meum & miſeriam*, deſiderio deſiderans hoc Paſcha manducare, quo tranſiturus B eram ex hoc mundo ad te Patrem & bibere calicem, quem dediſti mihi tu Pater piiſſime per impiorum quidem cruentas manus mihi porrectum, ſed ad conſummandum ſommæ pietatis effectum, quæ eſt pro impiis mori, cùm pro juſto vix moriatur quis. Ego autem pro impiis, ut pii fierent, improperia & miſeriam tandemque mortem ſuſtinere volui, & ideo *improperium & miſeriam* non declinavi, ſed expectavi. Nec dico ſimpliciter: expectavi, ſed *expectavit cor meum*, ut expectationis meæ deſiderium intelligatur voluntarium ſecundum illud Propheticum de me dictum: *Oblatus eſt,* *Iſa 53.7.* *quia ipſe voluit.* Licèt enim caro mea fuerit infirma, tamen Spiritus promptus & *cor meum* C voluntarium fuit ad tolerandum *improperium & miſeriam*, quæ tamen *miſeria* verius aſſignari poteſt me crucifigentibus quàm mihi crucifixo, cui potiùs congruit miſericordia quàm *miſeria*, quia pro miſeris me crucifigentibus ego miſericors oravi dicens: *Pater ignoſce illis, non enim ſciunt, quid faciunt.* Pro illis etiam, qui ſcientes me Dominum vineæ, tamen præſumpſerunt occidere, ut haberent hereditatem meam, triſtis erat uſque ad mortem anima mea per viſcera miſericordiæ commota. Unde videns civitatem flevi ſuper illam, cùm illa non videret, ego autem viderem ipſius *miſeriam*, quam in eo commeruit, quòd non cognovit tempus viſitationis ſuæ. Propterea D quia illa noluit flere, magis flevi ego & contriſtabar.

Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit ex omnibus illis colonis ſcienter in me peccantibus vel unus, qui ſimul contriſtaretur, quin potiùs exultando in rebus peſſimis læti ſcelus propoſitum peregerunt. Ego quoque perſiſtens in propoſito meo crucis *improperium*, quod futurum *expectaverat cor meum*, jam præſentialiter imminens voluntariè *ſuſtinui*, triſtis utique non propter calicem mihi propinatum, ſed propter impietatem propinantium, *& ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit.* Nam etſi diſcipuli mei contriſtati, & mulieres lamentatæ

ac

ac flentes doluerint ſuper me, tamen non A ſimul triſtabantur, quia carnalis fuit eorum triſtitia de amiſſione vitæ præſentis, quam in me dilexerant, cujus morte ſe vivificandos nondum intellexerant ita pleno intellectu, ut poſſent vel de morte mea, qua tranſiturus eram ad Patrem, gaudere, vel de phreneticis, qui in me Medicum irruerant, ita contriſtari ùt ego. Ipſa quoque Mater mea, cujus animam pertranſivit gladius doloris, cùm videret me cruci affixum, quaſi mulier, cùm parit, triſtitiam habuit; ſed per omnia ipſius triſtitia triſtitiæ meæ conſimilis non fuit, ſicut nec Apoſtolorum, quorum tamen triſtitia, quia laudabilis, vertenda erat in gaudium. Matris enim & Apoſtolorum triB ſtitia licèt pia, tamen triſtitiæ meæ longè fuit ſubponenda, quia illi triſtabantur de meis injuriis, at ego triſtabar de me injuriantibus inimicis. Ego enim quaſi gallina congregans pullos ſuos ſub alas volueram eos congregare, ſed illi noluerunt. Ego quaſi Medicus illis ægrotantibus medicamenta ſalubria gratis obtuli: Sed illi talibus ingrati, & quaſi phrenetici malè fortes irruerunt in me Medicum. *Et* in illa hora tenebrarum *non fuit, qui conſolaretur* me ſui morbi recognitione ac ſuſceptione medicinalis potionis, quàm ego Medicus de carne & ſanguine meo paratam illis obtuli. Hanc illi bibere noluerunt, ſed quaſi acerbam reſpuerant ita dicendo: *Quo*C*modo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Item: *Durus eſt*, inquiunt, *hic ſermo, quis poteſt eum audire?* Ita cibum, & potum meum ſalubrem illi reſpuerunt, & retribuentes mihi mala pro bonis.

Joan. 6. 53. — Ibidem, 61.

VERS. XXII.

Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto.

Quia cùm eos quærerem dulcem & ſapidum cibum, ipſi fecerunt ſe fellicoſos, & *in ſiti mea*; id eſt, ubi eos ſitiebam, fecerunt ſe acerrimos. Ad litteram quoque ſecundùm Johannem Paſſio Domini conſummata fuit in eo, D quòd, cùm dixiſſet: *Sitio*, unus militum ſpongiam aceto plenam, impoſitam arundini, & hyſſopo circumpoſitam obtulit ori ejus. Et ipſe cùm accepiſſet acetum dixit: *Conſummatum eſt.* Matthæus quoque narrat: *Vinum cum felle mixtum* à militibus illi datum, ut biberet. Sed ille cùm guſtâſſet, noluit bibere.

Joan. 19. 30. — Matth. 27. 34.

Hic notandum, quòd vinum felle mixtum ſecundùm Matthæum ſive myrrhatum ſecundùm Marcum à militibus nondum elevato in crucem oblatum, cùm guſtaſſet, noluit bibere: acetum verò accepit hyſſopo circumpoſitum jam in crucem exaltatus. Quo facto ſignificatur, quod amarè de amaritudine ſua pœnitentes, & humilitatem, quæ per hyſſopum notatur, habentes non reſpuit is, qui cor contritum & humiliatum non deſpicit, quique cinerem tanquam panem comedit, quando pœnitentes æquè ut innocentes in corpus ſuum trajicit. Verùm duplices animo, quales notantur per vinum myrrha ſeu felle ſeu etiam utroque permixtum, non illi ſunt acceptabiles, qualium fuit unus ac præcipuus Judas mercator peſſimus, qui dicens: Peccavi, tanquam in confeſſione peccati vinum obtulit, ſed hoc vinum felle amaritudinis & myrrha impietatis mixtum fuit in eo, quod non ipſi Chriſto vel Apoſtolis ejus cum ſpe veniæ, ſed quaſi alter Cain cum deſperatione indulgentiæ criminis ejuſdem conſortibus Scribis & Phariſæis confeſſus eſt peccatum ſuum. Simon quoque Magus rogans Petrum, aliosque Apoſtolos, ut orarent pro ſe, quoniam non ſincerè hoc fecit, quaſi vinum *felle* mixtum offerens audivit à Petro Apoſtolo inter cætera: *In felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.* Rectè itaque Dominus vinum *felle* ſeu myrrha permixtum cùm guſtaſſet, noluit bibere: quia duplices & fictè pœnitentes non recipit, qui tamen *acetum* legitur accepiſſe ſibi porrectum circumpoſito hyſſopo, quia placet illi pœnitentiæ amaritudo in ſpongia cordis contriti & humiliati, qualis erat pœnitentia Petri amarè flentis, qui verè quaſi unus militum bonorum Chriſto ſitienti pœnitentiæ ipſius obtulit potum, fletu ſuo temperatum, non *felle* amaricatum. Talem potum ſe habere acceptum oſtendit ipſe Chriſtus aliàs dicens: *Potum meum cum fletu temperavi.*

Act. 8. 23. — Pſal. 101. 10.

Notandum ſanè, quod legitur de ſpongia, non de calice bibiſſe *acetum*. Qui enim de ſpongia bibit, partem ſumit, partem in ſpongia relinquit. Sic & Chriſtus non omnem pœnitentiam, licèt ſimplici corde oblatam, recipit, ſed eam duntaxat, quam judicat fructuoſam. Unde non dicitur: *facite pœnitentiam*; ſed *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Quos qui non facit pro ſuo poſſe, licèt in amaritudine doloris offerat *acetum*, non tamen acceptabile illi eſt, qui deſiderat dignum pœnitentiæ fructum. Tale *acetum* vinea illa obtulit, quæ converſa eſt in amaritudinem vitis alienæ, expectata ſcilicèt, ut faceret uvas, fecit autem ſpinas. Nam & ſpinea corona imperium CHRISTI deriſit.

Luc. 3. 8.

Videtur hoc loco littera Pſalmi à littera diſcordare Sancti Evangelii. Legitur namque in Evangelio *fel* non *in eſcam*, ſed in potum datum fuiſſe. Unde hoc potiùs myſticè accipiendum eſt. In quo ſatis convenit, quod non dixit: *Fel dederunt eſcam*, ſed *fel in eſcam dederunt*, ut littera quoque Pſalmi concordet cum littera Evan-

Evangelii. Jam enim Dominus acceperat *eſcam*, qui cum diſcipulis Paſcha comederat, ubi & Sacramentum corporis & ſanguinis ſui miniſtraverat. Hæc *eſca* eſt & Sacramentum & res atque virtus unitatis membrorum & capitis in corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia. De qua loquens Apoſtolus ait:

1. Cor. 10. 17. *Unus panis, unum corpus multi ſumus.* In hanc igitur *eſcam* tam ſuavem, tam ſapidam tunc perſecutores Domini *fel & acetum* injecerunt, quando eos non invenit ſecum triſtes aut ſe conſolantes, immò ſe contriſtantes, atque de ſua ſuorumque triſtitia, quod peſſimum fuit, exultantes. Ignari ſcilicet erant, quòd ipſorum gaudium vertendum eſſet in luctum, & ſuorum triſtitia convertenda in gaudium, quibus etiam ad expurgationem Judaici *fellis* ipſe Chriſtus poſt Reſurrectionem indulſit unà ſecum cibari de favo mellis. Sed nunc contemptores Chriſti ſedentis in cœlo gravius peccantes quàm Judæi, qui ambulantem in terra crucifixerunt, injiciunt *fel & acetum eſca*, cùm malè bibendum Eccleſiæ ſcandalum inferunt ſive peccatores ſive Hæretici. Guſtavit Dominus amarum poculum, docens hoc Sacramento nos quoque guſtare, id eſt, pati tales: ſed non bibit, quia recipi tales in Corpus Chriſti non poſſunt. Hoc ergo myſticè ſic prædicitur, ſicut in Paſſione myſticè factum eſt. Pro quibus ego Chriſtus partim flectendis, partim frangendis oro dicens:

VERS. XXIII. *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum.*

Ipſi meam *menſam*, qua Paſchalem cœnam conſummare diſpoſui, diſpoſuerunt coram me, ſciente me, in laqueum mihi: quia eis machinantibus manus me tradentis mecum erat in menſa, ut per illam caperer, & illaquearer. *Fiat* ergo illis juſta *retributio*, ut & *menſa* eorum, Sacra ſcilicet Scriptura *coram ipſis*, id eſt, in notitia eorum propoſita, illis ad Paſchale convivium, quo parandus erat eis tranſitus ex Ægypto per mare rubrum; ſcilicet ex hoc mundo per Baptiſmum in terram promiſſionis, vertatur illis *in laqueum coram ipſis*, ut quaſi vivi abſorbeantur, dum ſuam videntes iniquitatem pariterque infelicitatem perſeverant in ea ipſa littera Moyſi, quam legunt, eos

Joan. 5. 45. 46. & 47. accuſante, ſicut eis ore proprio dixi: *Moyſes vos accuſat, de me enim ille ſcripſit, & huic vos non creditis.* *Fiat* ergo ipſa littera legis *in laqueum*, qui volunt inde alios illaqueare abutendo Scripturis veritatis ad confirmationem ſui erroris: quod non ſolùm faciunt Judæi, ſed omnes Hæretici & cæteri Doctores perverſi. Qui, ne alios, prout volunt, pervertere valeant, opto illis, ut ſuis laqueis illaqueati cadant, *& hoc in retributionem* ſui voluntarii erroris accipiant, ut quia charitatem veritatis non receperunt aut recipere volunt, mittatur illis operatio erroris, & credant mendacio: Quibus quidem primò verbum Dei oportuit prædicari ad confirmandas promiſſiones Patrum, quibus hoc erat promiſſum. Sed quoniam repulerunt & repellunt illud, Apoſtoli mei convertentur ad gentes in reprobationem Judæorum, *& in ſcandalum*, id eſt, offendiculum, dum ſicut alter Eſau graviter contriſtati offenduntur, proptereà quod ſupplantatis ipſis gentes benedicuntur. Et primò quidem fient eis hæc mala ipſis ſcientibus. Verùm quia ſcientiâ ſuâ nolunt benè uti, & oculos habentes nolunt videre ſed invidere,

Obſcurentur oculi eorum, ne videant. VERS. XXIV.

Miſſi ſcilicet in tenebras exteriores, quia diligunt interiores. Qui ergo nolunt habere lumen conſcientiæ bonæ videndo & diligendo me Chriſtum ſolem juſtitiæ, perdant claritatem bonæ famæ, ſecundùm quam dicti ſunt filii Abrahæ, vel etiam filii Dei Excelſi, & agnoſcatur, ab omnibus, quòd ex patre Diabolo ſunt, cujus & deſideria facere volunt.

Beatus Papa Gregorius * hunc locum perſtringens in Job dicit: *Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva. Hoc à Propheta de reprobis non optantis animo, ſed prophetantis myſterio denuntiatur. Oculi quippe ſunt, qui in ipſa honoris ſummi facie poſiti, providendi itineris officium ſuſceperunt. Quibus hi nimirum, qui ſubſequenter inhærent, dorſa nominantur. Ait ergo: obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſa eorum ſemper incurva. Ac ſi diceret: Qui humanæ vitæ actionibus quaſi providendis itineribus præſunt, veritatis lucem non habeant, ut & qui ſequuntur ſubditi, iniquitatum ſuarum oneribus incurvati ſtatum rectitudinis amittant.* * *Quod factum in Judæa procul dubio novimus, cùm ipſo Redemptoris noſtri adventu Phariſæorum turba, atque Sacerdotum à vero lumine mentis oculos clauſit, & per præpoſitorum exempla gradiens in infidelitatis tenebris populus erravit.*

*Cura Paſtoral. Part. 1. cap. 1.

*Idem Lib. XXV. Moral. cap. 16.

Dixerit ergo Propheta prophetando, quod futurum prævidit. Sed Chriſtus, qui hæc præſentialiter pertulit, non tanquam Propheta prænuntiat futura, ſed tanquam Judex juſtas dictando ſententias contra injurias injuſtè ſibi illatas dicat in conſpectu Patris, & totius curiæ cæleſtis per os proprium. Dicat etiam per os pſallentis Eccleſiæ, in qua & ipſe creditus

Pſal.56.10. tur pſallere, juxta quod alibi dicit ipſe : *Confi-* A
*tebor tibi in populis, Domine, Pſalmum dicam tibi in
gentibus* : Dicat, inquam, ipſe Chriſtus contra Ju-
dæos inimicos ſuos alioſque illis conſimiles vi-
num *felle* mixtum illi offerentes, id eſt, mundiſ-
ſima & ſanctiſſima ſacramenta indignè tractan-
tes vel percipientes, & in eis adminiſtrandis,
quæ ſua ſunt, quærentes, dum in omnibus, quæ
in Divinis officiis agunt, non Dominica ; ſed
propria lucra cogitant. An non vinum *felle*
mixtum offerunt, qui propter manifeſtos ince-
ſtus & Simoniacos quæſtus interdicti ùt concu-
binarius & conductitii, tamen ſacrificare præſu-
munt? Similiter odium, vel cujuslibet criminis
mortalis amaritudinem gerentes in corde, cùm
præſumunt preces vel ſacrificia offere Deo, vi-
num *felle* mixtum offerunt, quo ſacrificio De- B
um non placant ſed offendunt, maximè ſi com-
moniti & redarguti emendari nolunt, ſed perti-
naciter in ſua malitia perſiſtere volunt. Contra
hos in Pſalmo iſto dicat Chriſtus Judex juſtus ;
*Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum
eorum ſemper incurva*, id eſt, Prælati eorum,
qui ſe ſapientes & clarè videntes gloriantur,
quia ſapientes ad hoc ſunt, ut faciant mala, &
eadem facta, dum arguuntur, defendere ſciant,
perdant quod habent acumen rationis & lumen
ſcientiæ, ne valeant alios in errorem ſeducere,
ſed intelligant ſe duce indigere. *Dorſum* quo-
que *eorum ſemper incurva*, ut ſequaces eorum
non ſint erecti per ſuperbiam, ſed incurvati
& humiliati vel ad pœnitentiam, quod per mi-
ſericordiam volo, vel ad pœnam, quod per C
juſtum judicium tolero. Et hoc *ſemper* ita ſit,
ſecundùm quod dicit : *Dorſum eorum ſemper
incurva*, ut & pœnitentibus humilitas maneat
ſempiterna, & impœnitentibus humiliatio item
ſempiterna, ut neque in illis per humilitatis
virtutem, neque in iſtis per humiliationis pondus
incurvatis ulla ſit occaſio elationis.

Aliter : *Obſcurentur oculi eorum ne videant,*
Eccle.2.14. *& dorſum eorum ſemper incurva.* Scriptum eſt:
Prov.17.24. *Sapientis oculi in capite ejus, oculi autem ſtulto-
rum in finibus terræ.* Sapientis oculi ſunt in
capite ejus, quia in Chriſtum, qui eſt caput
omnium bonorum, qui etiam caput & princi-
pium eſt omnium creaturarum, ſicut ipſe ait : D
Joan.8.25. *Ego principium, qui & loquor vobis*, & de
quo Moyſes ait : *In principio creavit Deus cælum
& terram* : In illud, inquam, caput ac prin-
cipium diriguntur *oculi* ſapientis, ut inde ha-
beant rectè ſapere, unde habent eſſe. *Oculi*
autem ſtultorum in finibus terræ, quia ſola ter-
rena ſapiunt, & quæ ſurſum ſunt, ſapere nolunt.
Quibus quia utilius eſt nihil ſapere quàm malè
ſapere, ut potius aſſimilentur jumentis inſipien-
tibus, quàm habeantur pro ſenſatis & ſapienti-
bus, *obſcurentur oculi eorum ne videant*, ut per-
dita vel obtuſa, in qua gloriantur, ſubtilita-
te ſcientiæ intus in homine interiore, foris
quoque humilientur, *incurvato dorſo* in homine
exteriore ſuâ dejectione interioris hominis cæci-
tatem conteſtante. Per faciem quippè interior

homo, per *dorſum* verò exterior non incongruè
accipitur, quia in illo vultûs Divini ſimilitudo
& imago exprimitur, ut iſte ipſius regimine
ducatur, & poſt ipſum quaſi *dorſum* poſt faci-
em dirigatur. Obſcuratis igitur oculis interio-
ris hominis conſequens eſt etiam deformari ha-
bitum exterioris, uti quondam Rex Nabucho-
donoſor ſenſu privatus, etiam corpore incur-
vatus quaſi bos fœnum comedit ſeptem annis,
humiliatus hac pecuali deformitate, donec me-
dicatâ ſuperbiâ recognovit, quod Al-
tiſſimus dominaretur in Regno hominum.
Sic etiam nunc hominum contra di-
ſciplinam Divinitus inſtitutam ſuperbientium
deprimatur ſuperbia, ut *obſcurentur oculi eorum,
ne videant, & dorſum eorum ſemper* incurvetur.
Semper dico, quamdiu ſunt, quales modo ſunt.
Nam ſi fuerint alterati & humiles effecti, non
eos tangit iſta maledictio, ſed convenit eis hu-
milium beatitudo ſecundùm illud : *Beati paupe-* *Matth.5.3.*
res ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.
Illi verò, de quibus aliàs dicitur ; *Ne obliviſcaris* *Pſ.73.23.*
*voces inimicorum tuorum ; ſuperbia eorum, qui te
oderunt, aſcendit ſemper*, incurventur ſemper,
ut evidens fiat in eis iſta imprecatio, quam ego
Chriſtus ex ore pſallentis Eccleſiæ dico tibi Pater
juſte : *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dor-
ſum eorum ſemper incurva*, ut *ſemper* curvi &
nunquam erecti non valeant opprimere bonos,
prout volunt.

Et quia Ægyptiis quondam filios Iſraël op-
primentibus & odientibus iſti ſunt in malitia
comparandi vel etiam præferendi, comparentur
quoque illis in pœna. De illis dixiſti ad Moy-
ſen : *Extende manum tuam ſuper Ægyptum, &* *Exod.10.*
ſint tenebræ in Ægypto tam denſæ, ut palpari que- *21.*
ant, & factum eſt ita. Nam ſpatio trium die-
rum tenebræ horribiles erant ſuper omnes Ægy-
ptios, obſcuratis ſcilicet oculis eorum, non
extincta in eis viſione, ſed circumfuſa eis un-
dique denſa caligine, ita ut non poſſet quiſ-
quam illorum videre fratrem ſuum, nec movere
ſe de loco, in quo erat. Sic & iſtis filios Iſ-
raël odientibus, & bonos oculo nequam inſpi-
cientibus, vel potiùs deſpicientibus præpedia-
tur in longum latumque proſpectus, ut licèt
habeant rationis acumen, tamen denſa fatui-
tatis caligine circumfuſi, non ſe poſſint, prout
volunt, movere, ſeu mala, quæ moliuntur,
promovere. Item Sodomitæ volentes irrum- *Gen.19.11.*
pere in domum Loth juſti ſic cæcitate percuſ-
ſi ſunt, ut oſtium invenire non poſſent. Ita,
& iſti Sodomitis in immunditia & nequitia
conſimiles domum juſti, de qua ſcribitur : *Do-* *Prov.15.6.*
mus juſti plurima fortitudo, volentes irrumpe-
re ac perturbare, ſic percutiantur cæcitate, ut
oſtium invenire non poſſint aditum nullum
reperientes ad perturbandum quemlibet virum
juſtum. Ipſum etiam Chriſtum, qui dicit :
Ego ſum oſtium, nunquam inveniant, qui *Joan.10.9.*
Sodomitica impietate pleni non fideliter, ſed
infideliter ipſum quærunt. Item à Rege Syriæ *4.Reg.6.18.*
miſſi milites ad capiendum Prophetam Heliſæ-
um leguntur percuſſi cæcitate, ita ut neſcientes

quò irent, in Samariam civitatem Regis Iſrael introirent, qui tamen Rex Iſrael ab Heliſæo prohibitus eſt eos lædere, licèt miſſos ad lædendum ſe. Sic & iſti bonos lædere parati cæcitate nulli percutiantur, & ab ipſis bonis in bono vincantur, ſicut & illi Syri bonitate victi Heliſæi non appoſuerunt ultra venire in terram Iſrael ad quemquam lædendum. Uſque adeo fuit tam Syris quàm Iſraëlitis utile oculos inimicorum orante Propheta obſcuratos ad tempus fuiſſe. Igitur geminæ utilitatis intentione oratio hæc deprompta ſit: *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva*, ut inimici Eccleſiæ perdita mentis aſtutia ſemper habeant ad alios vel etiam ſibimet nocendum corpora invalida, & *dorſa incurvata ſemper*: Si tamen ſuperbia eorum aſcendit ſemper. Ad quam reprimendam vel extinguendam, neultra modum aſcendat,

VERS. XXV. *Effunde iram tuam.* Non dico: ſtilla minutatim, ſed: *Effunde* copioſè in morem fluminis magni ſuper eos, ut ſcilicet eos obtinat *ira tua*, qualiter factum conſtat exercitu Romano Judæos vaſtante, atque in modum fluminis exundantis, omnia mœnia eorum ſubvertente, ita ut non relinqueretur lapis ſuper lapidem, quod erat evidens oſtenſio *ira tua* Deus Judex juſte, qui licèt non iraſcaris per ſingulos dies, iraſceris tamen aliquando licèt animo tranquillo, atque ex tunc magis iraſceris, cùm peccantibus iram tuam abſcondis. Ideo dico: *Effunde iram tuam*, ne intus occultata creſcat & furor fiat: quia *ira* creſcit in furorem, quando mitis correptio non emendat peccatorem. Et eſt quidem O Deus ab ira tua præſentialiter flagellante ad miſericordiam tuam fuga ſecuriſſima his, quos mutant & emendant ipſa præſentia flagella. Verùm qui flagellis ipſis pejoratur, tandem finitá vitá præſenti furore ineffugibili comprehendetur. Ideo quia loco præſenti loquor de impiis inemendabilibus, *iram* ſimul & *furorem* pono dicens: *Effunde ſuper eos iram tuam,*

& furor iræ tuæ comprehendat eos,

ut temporalibus pariter & æternis pœnis torqueantur, qui veritati & juſtitiæ pertinaciter adverſantur. Quo contra is, qui verè pœnitens pœnitentiales Pſalmos canit, *iram* ſimul & *furorem* cupiens effugere dicit aſſiduè: *Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me*: ſive ùt habet uſus translationis alterius: *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*. *Pſal. 6. 2.*

Eſt namque non parva differentia inter *iram* & *furorem* tuum Deus Judex juſte: quoniam *cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis*, & *in ira miſericordiæ memor eris*: in *furore* autem tuo nulla eſt miſericordiæ mentio. *Habac. 3. 2.* Utriusque rei exemplum tenemus in duobus judiciis tuis præteritis, quæ legimus. Nam & hominem ſuaſu Diaboli peccantem *in ira tua* judicans, ac de paradiſo ejiciens memor eras miſericordiæ, prohibens illum ab eſu ligni vitæ, cujus fructum ſi peccator comediſſet, atque inde in æternum vivere accepiſſet, nullus illi ad miſericordiam tuam fuiſſet redeundi aditus; quoniam eſſet æquè ut Diabolus infeliciter immortalis, & immortaliter infelix; cùm eſſet ejus miſere in æternum viventis miſera æternitas & æterna miſeria, à qua miſeria illum tunc miſericordia tua Deus Pater cuſtodivit, cujus *furor* Diabolum in cælo judicans atque inde illum quaſi fulgur præcipitans nullius miſericordiæ fuit memor erga illum ſuperbum ſolá ſuperbiá in peccatis elatum, neque ulla fragilitate intrinſeca, ſeu tentatione forinſeca ſupplantatum, ſicut homo fragilis deceptus, & ſubverſus eſt ab illo. Cum ergo ſit multum grave *in ira tua* Deus corripi ad ſimilitudinem Adæ prævaricatoris, omnino autem damnabile argui à te *in furore tuo* ad ſimilitudinem Sathanæ quaſi fulgur de cælo cadentis: pœnitens homo utrumque malum cupit evadere, Diabolus autem & membra ejus theſaurizant ſibi *iram* in die *iræ* & revelationis juſti judicii tui Deus. *Ira* verò theſaurizata & quaſi cumulata rectè *furoris* nomen accipit, qui miſericordiam penitus nullam admittit: quia peccatores impœnitentes ita *comprehendit*, ut neque ab oriente neque ab occidente neque à deſertis montibus pateat fugiendi locus, quoniam Deus Judex eſt, cujus *iram* vix, *iræ* autem *furorem* nullo modo quis effugere poteſt. Ac propterea ego Chriſtus vel ego David pſallens hoc loco non optantis voto, ſed juſto judicio utrumque ſuper impœnitentes venire concedo, *iram* videlicet & *furorem*, dicens tibi Deus Pater: *Effunde ſuper eos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos.* Tu olim verbis præteriti temporis prænuntians futura dixiſti: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit usque ad inferni noviſſima.* *Deut. 32. 22.* Iſte *furor iræ tuæ comprehendat eos*, ut, quia ipſi nolunt intelligere, ut benè agant, ſaltem benè agere volentes impedire non valeant.

Aliter: *Effunde ſuper eos iram tuam* per occultas pœnas animarum contra illud, quòd mihi meiſque opto liberationem occultam dicens: *Intende animæ meæ & libera eam.* Similiter etiam quomodo meis opto manifeſtam liberationem dicens: *Propter inimicos meos eripe me*: Sic inimicos in malitia ſua obſtinatos *furor* manifeſtus *iræ tuæ comprehendat*, ut cæteri timorem habeant, quando peccantes coram omnibus arguuntur quoque ac puniuntur coram omnibus pœnis manifeſtis eorum culpæ condignis.

Etenim quia propter conſervandum locum & gentem prætendentes populo timorem, crucifixerunt me Dominum loci & gentis, dignum eſt, ut

VERS. XXVI. *Fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit, qui inhabitet.*

Venientibus Romanis & tollentibus ipſorum locum & gentem. Sic Romanis, licèt infidelibus Deo militantibus, & Judæi amiſſo templo & privatis habitaculis inclytæ ac Sanctæ civitatis Jeruſalem vagi ſint ac profugi velut alter Cain ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem Chriſti de manu eorum; & nunc Romanis fidelibus item Deo militantibus auctoritate regiminis Apoſtolici falſi Chriſtiani, & maximè falſi Clerici negotiantes in domo Domini flagello Dominico ejici-

ejiciantur de templo dicente illis Domino: *Ecce, relinquetur vobis domus veſtra deſerta*, ut *fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum*, quæ ſunt eorum privatæ manſiones, *non ſit, qui inhabitet*, ne vacet illis in cubilibus & impudicitiis diabolo ſervire, qui Deo volunt ſervire.

Aliter: *Habitatio eorum*, in qua corporaliter habitant, videlicet ipſum templum, quod cauſa quæſtûs frequentant, & *tabernacula* privata, quæ mentis affectu *inhabitant*, cum è converſo in templo mentis affecto *inhabitare*, atque in ſuis privatis domibus corporaliter ſolummodò habitare deberent, ita Romanis militantibus tollantur ab eis, ut & *habitatio eorum fiat* ab eis *deſerta*, *& in tabernaculis eorum non ſit, qui inhabitet* de numero eorum, ſed auferatur ab eis regium templum, regalis & ſancta civitas, tradaturque genti facienti fructus ejus. Hoc ex parte impletum videmus ejectis non ſolùm Judæis de templo Domini, ſed & clericis Judæorum conſimilibus item ejectis, & religioſis Dei cultoribus introductis in locum ipſorum. Sed quia Pſalmus iſte intitulatur, *In finem pro his, qui commutabuntur*, omnis conſummationis finem verba hujus Pſalmi requirunt, ut videlicet perficiatur ex toto *in finem* quod in Pſalmo iſto pſallente Chriſto rogatur, cùm dicitur: *Fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit, qui inhabitet*, purificato videlicet Sancto templo per ſpiritalem Antiochum profanato & polluto, quod purificari non poteſt, niſi ejectis Judæis & Judæorum ſimilibus Chriſti crucifixoribus, atque introductis veris veræ Religionis obſervatoribus. Nec mirandum, quòd ego Chriſtus naturaliter pius impios iſtos ita diſtrictè judico tecum, Pater juſte, concordans judicio juſto, in quo à filiis ſuis juſtificatur Sapientia inſipientibus iſtis & malignis, qui oderunt eam, indignata juſtiſſimo utique judicio.

VERS. XXVII.

Quoniam quem tu percuſſiſti perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Quem tu, Pater, *percuſſiſti*, qui flagellas omnem filium, quem recipis, quod in me ſatis oſtendiſti, dum mihi proprio filio tuo non pepeciſti, quem pro filiis adoptivis redimendis *percuſſiſti* mortalitate aliiſque miſeriis, quæ ſunt pœnæ iniquitatis, cùm ego iniquitatem non fecerim: *Quem* ergo *tu* ſic *percuſſiſti* bona intentione tui percutientis & mei patientis, illi mala intentione *perſecuti ſunt* inſiſtentes Pilato, ut crucifigeret, & de vinea mea projectus ego Do- A minus vineæ crudeliter occiderer, atque poſtmodum fugando Apoſtolos meos de civitate in civitatem *perſecuti ſunt me* in membris meis crudeliſſimè quoſdam ex eis occidendo & crucifigendo, lapidando, flagellando in Synagogis ſuis, *ut veniat ſuper eos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt à ſanguine Abel juſti uſque ad ſanguinem Zachariæ, quem occiderunt inter templum & altare.* Matth. 23. 35.

In omni autem ſanguinis juſti effuſione *dolor vulnerum meorum* iſte fuit præcipuus, quòd nec vulneribus meis aut meorum dilectorum permoveri poterant inimici veritatis ad charitatem veritatis, licèt viderent me meoſque B dilectos diligere veritatem uſque ad mortem ſeu vulnera & omnia tormentorum genera, quibus etſi potuiſſent occidi, non poterant flecti Martyres ac teſtes veritatis, imitatores meæ mortis, quam pro veritate ſuſtinui ego in hoc natus, ut teſtimonium perhiberem veritati. Etiam in hoc *ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt*, quòd poſt mortem meam Pilato dixerunt: *Domine, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit: Poſt tres dies reſurgam; jube ergo cuſtodiri ſepulchrum &c.* Sic me Matth. 27. 63. & 64. perſequendo non ſolùm viventi *vulnera* intulerunt, ſed & ſepulto nomen ſeductoris impoſuerunt ſignantes lapidem cum cuſtodibus, quos & poſtea datâ pecuniâ copioſâ coëmerunt C in falſum teſtimonium theſauris templi abutentes contra me Dominum templi. Quos adhuc imitantur nonnulli, qui me in meis perſequendo vulnerant ferro aut verbo aſpero, quorum dentes arma & ſagittæ & lingua eorum gladius acutus, *addunt* etiam *ſuper dolorem vulnerum* vel mei vel *meorum*, ut ad perpetranda mala bonis Eccleſiaſticæ facultatis abutantur, quibus coëmunt ſibi militiam ad perficiendam malitiam. Quia ergo ſic mala malis apponunt, tu Pater Judex juſte

VERS. XXVIII.

Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum.

D Iniquitas eorum ſuadet illis, occidere hominem juſtum injuſtè, ob hoc præcipuè, quoniam contrarius erat operibus eorum. *Super* hanc *iniquitatem* alia eſt addita, ut occiderent Filium Dei. Hanc tu Pater *appoſuiſti*, qui me per nuntios & ſervos tuos ab illis occiſos, etiam ab eis occidendum miſiſti & occidi permiſiſti: quod ego tuæ voluntati obediens approbo quantum ad intentionem tuam, Pater, ſed improbo, quantum ad eorum intentionem, qui propterea me, *quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt apponendo iniquitatem iniquitati*, ut me per iniquitatem occiſo haberent hereditatem meam item per iniquitatem. *Appono* igitur *iniquitatem iniquitati*

tati puniendo, ſicut appoſuiſti eam fieri permittendo, ut me Domino vineæ ſibi per æquitatem propter *iniquitatem* ablato auferatur quoque illis item per æquitatem propter *iniquitatem* hereditas melioribus agricolis committenda.

Et non intrent in juſtitiam tuam, quæ ex fide eſt, qui ſuam pertinaciter volunt ſtatuere, quæ ex lege eſt, cùm juſtitia fidei quaſi domina introducere valeat in Regnum, vel potiùs ipſa ſit Regnum, ſicut aliàs dicitur: *Regnum Dei non eſt eſca vel potus, ſed juſtitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto: juſtitia* verò legis quaſi ancilla de Regno Dei ſit ejicienda cum ſui ſectatoribus juxta illud: *Ejice ancillam & filium ejus.*

Et quia multi hac falſa *juſtitia* decepti putant ſcriptos in libro viventium, id eſt, juſtorum,

VERS. XXIX. *Deleantur de libro viventium* patefacta veritate, quòd juſtus ex fide vivit, ſi tamen fides ipſa non eſt mortua, ſed per dilectionem vivens & operans, non opera legalium ceremoniarum, ſed ſignificata earum, verbi gratia pro turture offerens caſtitatem, pro columba ſimplicitatem, pro agno innocentiam ſimulque patientiam cæteraque fidei per charitatem operantis opera bona, quibus carentes, aut, quod pejus eſt, contraria illis facientes *deleantur de libro* juſtorum ex fide per dilectionem operante *viventium*, ne juſti nominentur aut putentur, ſicut ipſi putant ſe habere vitam æternam ex notitia Scripturarum ſine obſervantia earum. Propterea ego Chriſtus Judæis in legis ſcientia gloriantibus dixi, & adhuc ſimilibus eorum dico: *Scrutamini Scripturas, in quibus putatis vos habere vitam æternam.* Joan. 5. 39. Quamdiu ergo illud putant, quod in Scripturis vitam æternam habeant, ſuo arbitratu ſcripti ſunt in libro vitæ. Sed auferatur eis hæc falſa opinio, ut intelligant ſe non eſſe ſcriptos in libro vitæ, qui non tenent mandata vitæ. Si enim ſcripti eſſent in libro vitæ, qui eſt notitia præſcientiæ meæ, nunquam delerentur inde. Nam quos præſcivi unà cum Patre meo conformes fieri mihi novo homini ſecundùm Deum creato in juſtitia & ſanctitate veritatis, illi complantati ſimilitudini mortis meæ ſimul & Reſurrectionis erunt, mihique Verbo æterno pelli humanitatis aſſumptæ inſcripti & ipſi adſcripti non poterunt unquàm de libro vitæ, qui liber vel quæ vita ego ſum, *deleri.*

Attamen ex eis, qui putantur adſcripti, ſecundum quod à me Chriſto Chriſtiani, à me Juſtitia juſti, à me Sapientia ſapientes denominati ſunt, multi *delebuntur*, cùm patefactis eorum iniquitatibus vel nunc vel in extremo judicio inſipientes, injuſti & ipſius Diaboli vel Anti-Chriſti membra eſſe cognoſcentur. Quod propter ipſos humiliandos & aliquos ex eorum numero vel exemplo emendandos oro fieri quantocyus, ne tunc demum cadant à latere meo qui ſe putant ſeſſuros mecum in judicio, vel à dextris meis qui ſe putant ſtatuendos cum agnis ad dexteram, non cum hœdis ad ſiniſtram, quando nec illis nec aliis ulla ex eorum caſis erit emendatio. Potius nunc *deleantur de libro viventium* & cadant de numero judicum, ut malitia eorum denudata poteſtas illis auferatur judiciaria, ne ſint judices in Eccleſia præter illos, quibus à Patre meo ſedes eſt parata, qualibus dixi: *Vos qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes judicantes duodecim tribus Iſraël.* Matth. 19. 28. Qui ergo tunc etiam Angelos judicabunt, ipſi nunc etiam ſæcularia judicent: ne quis meorum fidelium habens negotium cogatur judicari apud iniquos & non apud Sanctos, depoſitis inimicis meis potentibus de ſede judiciaria, & exaltatis humilibus, quod nunc particulariter agitur, in fine autem, ſicut *In finem* Pſalmus hic titulatus eſt, omnino eſt complendum, quando univerſaliter omnes verè injuſti & falsò juſti nominati *delebuntur de libro* B *viventium*. Non eſt autem aliud *de libro viventium* aliquos *deleri*, quàm in judicio Divino manifeſtari, quòd nunquam fuerunt in eo conſcripti. Unde quaſi exponens quod dixi: *deleantur*, appono:

Et cum juſtis non ſcribantur, ut quos falſa juſtitia ſimulavit ſcriptos in libro vitæ, veritas juſtitiæ oſtendat nunquam fuiſſe in eo ſcriptos.

Aliter: *Deleantur de libro viventium* Abraham, Iſaac & Jacob, quorum dicitur eſſe Deus is, qui non eſt Deus mortuorum, ſed *viventium*. Omnes enim illi vivunt, qui horum Patrum fide juſtificati ſunt, ſicut *Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Gen. 15. 6. De iſtorum conſortio auferantur, qui eorum fidei adverſantur, *& cum juſtis* novi teſtamenti Patribus, Apoſtolis videlicet, *non ſcribantur*, quorum etiam fidei & doctrinæ adverſantur.

C Aliter: *Deleantur de libro viventium*, qui eſt præſcientia Divina, non quòd illic penitus neſciantur, cùm à Deo tam mala quàm bona omnia futura præſciantur, ſed ita, ut *cum juſtis non ſcribantur*, id eſt, inter juſtos illic ſcriptos non inveniantur, ſed inter impios item illic ſcriptos & præſcitos ad damnationem, ſicut juſti præſciti ſunt ad ſalutem. Præſcientia enim complectitur omnes tam malos quàm bonos: prædeſtinatio autem pertinet ad omnes & ſolos bonos.

Aliter: Quamdiu Hæretici, vel quicunque ſectatores pravæ ſectæ alicujus nomen habent, quod vivant, cum ſint mortui, ut Angelus Eccleſiæ Sardis, cui dictum eſt: *Nomen habes, quod vivas, ſed mortuus es*, Apoc. 3. 1. plus nocent vera pravitate iram Dei ſuper ſe alioſque provocando in officio aliquo Eccleſiaſtico, quam proſint mentita ſanctitate quaſi bona exem- D pla prætendendo. Ipſi ergo *deleantur de libro viventium*, primò ut innoteſcat ipſis, quòd mortui ſunt, ut pœnitentiam agant & confirment cætera, quæ in eis, vel per eos moritura erant. Si autem pertinaciter manent in morte peccatorum peſſima, nomen tamen habentes quod vivant, ne tali ſimulatione decipiantur alii, me Chriſto Judice vivorum & mortuorum diligenter in Eccleſia exercente officium meum, *deleantur* hujuſcemodi ſeductores *de libro viventium*, ut ſicut corda eorum non vivunt in fide, qua juſtus vivit, ſic etiam nomina eorum non vivant in ſæculo, ſed agnoſcantur mortua: & ſicut morticina immonda non ſunt comedenda, ſed abjicienda: ſic nomina eorum, ſive nominentur Epiſcopi ſive Clerici ſive univerſali nomine Chriſtiani, ſive Rectores populi, ut ſunt Reges & Principes mundi, omnia ſint abjectione digniſſima, judi-

judicante Sancta Eccleſia. Nomina autem eorum vi- (A) vant in ſæculo, quorum corda vivunt in cœlo, qui & dicere poſſunt cum Apoſtolo: *Noſtra autem* (ad Philip. 3. 20.) *converſatio in cælis eſt*. Item: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Chriſtus.* (ad Gal. 2. 20.)

VERSUS XXX.

Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua DEUS *ſuſcepit me.*

Pars quinta, ubi diſpenſatio Incarnationis & Paſſionis fructus exprimitur. Ac ſi diceretur ipſi Chriſto: Quare venient hæc omnia maledicta ſuper generationem iſtam *de libro viventium* delendam? Iſta dicentibus reſpondeo ego Chriſtus pauper & dolens hoc ipſum, quia *ego ſum pauper & dolens.* Propterea quippe mali coloni maledici meruerunt, quia me Dominum vineæ foras extra vineam projicientes hæreditate mea privârunt dicentes: *Hic eſt heres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus.* (Matt. 21. 38.) Propoſitio iſta Judæorum partim ab ipſis impleta eſt, partim cottidie impletur à ſucceſſoribus eorum. Nam quod dixerunt: *Venite occidamus eum*, jam factum eſt; quòd verò addiderunt: *Habebimus hereditatem ejus*, non potuerunt perficere, quoniam venientes Romani tulerunt eis locum & gentem, ne pervaſam tenerent hereditatem. Sed eorum ſequaces Epiſcopi ſuper cathedram Moyſi ſedentes, & Clerici loca ſancta quaſi hereditarie poſſidentes, qui & dicunt: *Hereditate poſſideamus Sanctuarium Dei*, (Pſal. 82. 13.) *pauperem* faciunt me in membris meis, in quibus me nec eſurientem paſcunt, nec ſitientem potant, nec nudum veſtiunt, nec hoſpitem colligunt, nec infirmum vel in carcere poſitum viſitant, immò, quod pejus eſt, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, redemptiones animarum, oblationes fidelium transferunt in luxuriam ſupergreſſi flagitium illius adoleſcentis, qui diſſipavit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus vivendo luxurioſè. Nam cùm populus gentium adhuc ambulans in tenebris ignorantiæ viveret luxurioſè in paſſione deſiderii, ſicut adhuc ambulant gentes, quæ ignorant Deum, non in ſuis luxuriis diſſipavit ſubſtantias pauperum, ſed ſuas. Iſti autem gentilibus nequiores de rebus pauperum ditati ultra modum vivunt luxurioſè; At ego Chriſtus, qui cum dives eſſem, pro meis minimis ditandis *pauper* factus ſum, ut ipſi paupertate mea divites eſſent, in eiſdē egentibus, anguſtiatis, afflictis nimia premor paupertate quoniam ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias, quæ ſunt patrimonia pauperum meorum, quoniam ager figuli, terra ſancta eſt ager ſanguinis mei pretio comparatus in ſe- (D) pulturam peregrinorum non habentium hîc manentem civitatem, ſed futuram inquirentium. Sed ecce ipſis peccatoribus & abundantibus in ſæculo, agrum ſanguinis mei pretio emptum penè totum occupantibus, vix peregrini & pauperes mei ſepulturam & requiem ſuorum corporum poſſunt invenire in ipſa terra ſancta, quæ illis eſt hereditaria. Sic olim Patriarcha S. Abraham terram Sanctam ſibi ſuoq; ſemini promiſſā, & ex promiſſione ipſi hæreditariam poſſidentib. Chanan. vix in ea ſpeluncā, & in ea jus ſepulchri obtinuit pretio dato *Ephron*, (Genes. 23. 17.) quod nomen interpretatur *pulvis inutilis*, quia ſic futurū erat, ut impii tanquam pulvis, quem projicit ventus, tandem judiciali ventilabro diſpergendi terram ſanctam occuparent, & in terra Sanctorum iniquè agerent juxta illud Prophetæ: *In terra Sanctorum iniquè geſſit, & non videbit gloriam Domini.* (Iſa. 26. 10.) Tolletur enim impius, ne videat gloriam Domini. Tales aliquando via pretio inducuntur, ut in terra ſancta, quam occupant, aliquam ſpeluncam Sanctis Abrahæ filiis concedant, aliquando certè nec pretioſis muneribus induci poſſunt, ut eos tolerent ſecum jus ſepulchri habentes, quin imò ejiciunt eos de finibus ſuis, & perſequuntur de civitate in civitatem, ut veniat ſuper eos omnis ſanguis juſtus ab injuſtis effuſus. Inter hæc *ego* Chriſtus *pauper ſum & dolens* gemino dolore. Nam & ſuper malos malè perdendos doleo effectu plusquam materno, qui eos tanquam gallina ſuper pullis ſuis languida congregare volui, & illi noluerunt: & ſuper minimos & pauperes meos, egenes, anguſtiatos doleo, in quibus & eſurio & ſitio, nudus & hoſpes, infirmus & in carcere multas cauſas dolendi habeo tam de inimicorum copia quàm de pauperum meorum nimia inopie.

(B) Sed inter has paupertatis & doloris anguſtias hæc mihi, meisq; conſolatio, quòd *ſalus tua* Deus *ſuſcepit me. Salus tua*, de qua ſupra dixi: *Exaudi me in veritate ſalutis tuæ*, ſuſcepit me Chriſtum in propria perſona ita, ut ſim non ſolùm ſalvus in me, ſed & ſalus populi credentis in me, quoniam qui crediderit in me, ſalvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur. Item: *Salus tua* Deus *ſuſcepit me* David, ſeu quemvis exemplo meo humilem ac pœnitentem, ut mihi priùs languido in grabato infirmæ carnis jacenti à Salvatore meo ſentiam dictum: *Surge & ambula.* (Matth. 9. 5.) Item: *Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* (Marc. 2. 11.) Propterea ego Chriſtus in memetipſo & in membris meis.

Laudabo nomen Dei ſalvantis me, ſive det (VERSUS XXXI.) (C) ſive auferat ea, quæ extra me ſunt. Dico enim laudans nomen ejus: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.* (Job. 1. 21.) Hujuſcemodi laudationem frequentabo non cum triſtitia de rebus exterioribus ablatis ingeſta, ſed *cum cantico* lætitiæ de inamiſſibili gaudio ſeluus eſt ſpei, quod nemo tollet à me. Nam & ego Chriſtus, cujus anima triſtis erat in Paſſione usque ad mortem, cùm eſſem *pauper & dolens* ante mortem, jam devicto mortis imperio gaudiô fruor æternô & mei omnes, licèt aliquoties in re triſtes, tamen ſpe gaudentes, ita ſunt in tribulatione patientes, & inter proſpera humiles, ut eos nec adverſa exercitantia frangant, nec proſpera conſolantia extollant, eò quòd in gaudium Domini ſui nunc ſpe ingreſſi, poſt hac re ingreſſuri dulce habent inter adverſa citò finienda non tam plorare quàm cantare, ſcientes quòd complantati ſimilitudini Paſſionis meæ ſimul & Reſurrectionis erunt. Unde mihi tam inter adverſa quàm inter proſpera. *Laudabo nomen Dei cum cantico*, lætus videlicet de bonæ conſcientiæ theſauro tanquam de oleo in vaſis cordium repoſito.

Et magnificabo eum in laude, operum bonorum lampadibus ardentibus & lucentibus coram hominibus, ut videant opera bona, & glorificent Patrem luminum & auctorem eorundem operum lucidorum. Sic me laudante Deum *cum cantico*, & magnificante *eum in laude* ſacrificium laudis honorificabit Deum.

Et placebit ipſi Deo ſuper vitulum novellum cornua producentem & ungulas, (VERSUS XXXII.) qualis in lege pro peccato Sacerdotis vel multitudinis offerebatur, quia Deo ſacrificium laudis cum devotione cordis gratius eſt quam ſacrificium brutæ pecudis. Neq; v. abſq; ratione irrationabilia quærebantur animalia Deo ſacrificanda; quia his præfigurabantur homines rationales Deo ſacrificandi & ſanctificandi, v.g. in agnis innocentes, in bubus obedientes.

Vitulus autem *producens cornua & ungulas*, licèt nondum idoneus jugo, quo ſignificatur obedientie perfecta; attameo dum & *cornibus* adverſarios ventilat, & terram *ungulis* axcitat juvenilis ætatis fervore ealans & quodammodo impatiens, dat fiduciam ſe nutriantibus, quòd de tali *vitulo* fieri poſſit bos fortia & jugo ferendo idoneus.

Teiis *vitulus cornua producens & ungulas* fuit Moyſes in Ægypto, quando adhue adoleſcens Ægyptium eum Habræo rixantem percuſſit quaſi *cordibus* juſtæ ultionis. Qui etiam quaſi *ungulis* terram excitabat, quando altera die duos Habræos inter ſe rixentes ed pacem fraternam provocabat dicens: *Fratres, ut quid nocetis alterutrum?* Et quidem placuit Deo hic talis *vitulus cornua producens & ungulas*; attameo *ſuper* hunc *vitulum novellum cornua producentem, & ungulas placuit* ei, quod idem *vitulus* jam bos magous factus, jam lotis obedientiæ in Ægyptum reductus Domino mittente ſic in tota Ægypto agrieulturem grendem paregit conjugeto ſibi Aeroo fratre ſuo quaſi eltero bove, ut ſemen verbi Dei ſperſum illic in cordibus audientium grande opereretur judicium, non uno Ægyptio queſi cornibus vitulinis percuſſo vel uno Hebræo ſic liberato, ſed quaſi bovinæ grevitatis maturitate univerſa terra Ægypti exareta, & tote Hebræorũ gaote inde liberata. Hioc etiã bos iſte queſi mugitu grandiſono laudabat Deum *cum Cantico*, & magnificabat eum *in laude* ſic dicens: *Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt: equum & aſcenſorem projecit in mare.* Iſtud Canticum laudis *placebat Deo ſuper vitulum novellum*, qualem in ſe idem Moyſes expreſſerat, quendo zelo juſtitiæ motus percuſſerat unum Ægyptium non ed hoe faciendum loro ſtrictus obadientiæ vel jugo juſſionis Domini, ſicut jubente Domino mare diviſit, per cujus medium Pharaone cum exercitu ſuo merſo populum Dei traduxit:

Ego etiam Chriſtus quaſi *vitulus cornua producens, & ungulas* terram quaſi *ungulis* axcitavi, cùm adhùc duodennis in medio Doctorum ſedens in templo interrogationibus meis eos feci attentos, ita ut ſtuperent ſuper prudentiam & reſponſis meis, quibus utique cùm ipſi terreni eſſent, axcitabeotur ad meditande cæleſtia. Sic per multas parabolas axcitavi mentes eorum terrenas ed veritatis inquiſitionem. *Cornibus* quoque interdum ventilabam brutos adverſarios meos apertè ſine parabolis increpando, ùt verbi gratia cùm ſubvertendo menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas dicerem

Luc. 19.46. illis: *Scriptum eſt: quia domus mea domus orationis eſt:*
Matt. 23.23. *vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Itam: *Va vobis Scribæ & Phariſæi, qui decimatis rutam & anetum & omne olus, & præteritis majora legis, miſericordiam, juſtitiam & fidem.* Talie dieans, & opera mirabilie faciens eſſimilatus ſum *vitulo novello cornua producenti & ungulas.* Non dico: *habenti cornua*, ſed *producenti*: quia dum producontur cornua, de die in diem eapiunt augmenta, ſecundùm quod ago, cùm adhuc *vitulus novellus* eſſem, proficiebam ſepientia & ætate & gratie apud Deum & homines.

Item alius *vitulus* meus *novellus cornua producens & ungulas* adolaſcens, qui vocabatur Saulus, magis ac magis convaleſcebat, & corniculis, quibus ante ebuſus erat adhuc ſpirans minctum & cædis in diſcipulos maos, jam tunc rectè utebatur contra hoſtes meos. Plures in hunc modum *vituli* & *cornibus* adverſarios ventilant, & *ungulis* terram excitant adverſarios veritatis ventilando, & terrene ſapientes ad ſenſum cœleſtium provocando. Et quidem *placet* hujusmodi *vitulus Deo*, cui bone cuncta *placent*. Veruntamen *ſuper vitulum novellum cornua producentem, & ungulas placet Deo* bovina illa maturitas, que jugum Domini ſuave ſuaviter portatur, & in cantico lætitiæ Deus laudatur in tali paca, in qua nec edverſarius ventilandus, nec piger eſt axcitandus. Pax iſta aſt hominibus bonæ voluntatis in unum congregatis, quibus eſt bonum & jucundum hebitare in unum. Sed plena, & perfecte in hac paregrinatione pax iſta non poteſt eſſe, quoniam hic initiande, & in futuro Dei regno erit conſummanda. In quo regno ego Chriſtus jam triumpho potitus ultre choros Angelorum exaltètus, da victa morte gloriâ & honore coronatus, jam non *vitulus novellus* adhuc immolandus, quie mors mihi ultra non dominabitur, ſad leo ſiva aquile nominandus *laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude.*

Laudabo, & magnificabo in me ipſo, qui ſum *Pſalterium jucundum* in Spiritu, *cum cithara* carnis mortificatæ in Paſſione, ſad glorificatæ in Reſurrectione. *Laudabo* in Angelis, *laudabo* in Eccleſiis. Confitabor in gentibus, pſallem in populis, dum pſallantes, confitentes & laudantes facio, quos mihi per Fidam, Spem & Charitatem coadunabo. Et hoc ſacrificium laudis in me, ac meis *placebit Deo ſuper vitulum novellum cornua producentem, & ungulas.* Cujus utique ſacrificium non eſt pauperum, ſed divitum, non infirmorum ſed fortium, qualis erat Moyſes, cùm percuſſit Ægyptium, qualis erat Petrus, cùm percuſſit ſervum Principis Sacerdotum, qualis erat Stephanus plenus gratie vitulinæ teneritudinis ac pinguedinis, & fortitudine *cornuum*, fortes quoque tauros ventilantium. Sed *ſacrificium laudis honorificabit me*, ac Patrem meum, quod tam pauperibus quàm divitibus, tam infirmis quàm fortibus offarra poſſibile eſt, immò de manu pauperum & infirmorum plue acceptabile eſt, quando exemplo illius pauperculæ viduæ, quæ totum victum ſuum in donarie miſit, & ipſi totom, quod vivuot, quod ſapiunt, quod poſſunt, in laudem nominis Dei axpendunt nihil ſibi da ſe raſervantes, nunquem ſuam voluntatem â Divina ſeperantes, immò ſe, ſuaque omnia Dei obediantiæ ſubdentes.

Pſal. 80. 3.

Pſal. 94. 23.

VERSUS XXXIII.

Videant pauperes, & lætentur: quoniam etſi vitulos offerte neqoeunt, ſint modò *pauperes* ſpiritu, laudantes Deum in paupertate ſua, *Deo placebunt ſuper vitulum novellum cornua producentem & ungulas. Lætentur* ergo *pauperes*: quia oblatio jam non in facultatibus poſita eſt, ſad in menta, ubi diviti *pauper* æquatur. Credant bis dictis, quibus *pauperes* evangelizantur, hi potiſſimum, immò hi ſolummodo, qui *pauperes* permaoent aut divitiis careodo, aut affluentibus cor non epponendo, nac ſe vel de rerum prætereuntium, val da virtutum copie ullatenus extollendo. Vos itaq; *pauperes* paupertatis veſtræ cuſtodiem ſic obſervate, na vobis eliqna ſigoe ſuperbiæ ructantibus panis vitæ negetur, qui quærentibus, petentibus & perſevareoter pulſentibus dabitur, & de ſua virtute glorientibus negebitur.

Quærite Deum panem vitæ, panem vivificum, & ax illo *vivet anima veſtra*. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Iſtum panem quærite ô pauperes, & vivet anima veſtra. Exampla oon deſunt hujus rei, quam aſtruo egu Pſalmiſta, vel

Joan. 6. 59.

ego

egoChriſtus in Paſſione mea cum *pauperibus*, imò & A cum iniquis reputatus, & in paupertate mea orans exauditus à Patre, qui ſemper paratus eſt pauperes ad ſe clamantes exaudire, quod deinde claret,

VERSUS XXXIV. *Quoniam exaudivit pauperes Dominus, & vinctos ſuos non deſpexit.*

Exaudivit patres noſtros filios Iſrael in terra Ægypti *pauperes* ad ſe clamantes, & vinctos in poteſtate Pharaonis, illos *non deſpexit. Vinctos*, inquam, ſub alieno dominio, ſed tamen *ſuos* per fidem ſervos. Nam ſunt vincti, ſed non ſui, dæmones ſcilicet, qui rudentibus inferni detracti à cœleſti ſerenitate in caliginoſo aëre detinentur vincti uſq; ad ultimum judicium, quo detrudendi ſunt in inferioris inferni carcerem, unde illos non liberabit Dominus, quia non ſunt vincti ſui; ſicut illi fuerunt, qui me Chriſto in infernum deſcendente ad me clamaverunt: *Adveniſti deſiderabilis, quem expectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de clauſtris.* Hos nimirum *vinctos ſuos* Dominus *non deſpexit*, qui ut quondam Moyſen pro liberandis filiis Iſrael de tenebris Ægypti, ſic me nunc in fine ſæculorum miſit pro ſuis vinctis liberandis non ſolùm de tenebris pœnarum infernalium, ſed unde ampliùs gaudendum eſt, de duabus catenis, peccatorum ſcilicet atque pœnarum, quarum in ſignum

Act.12.5, & 6 Petrus quoque unus de vinctis meis erat *vinctus catenis duabus* in carcere hoſtis Herodis impii. Sed quoniam oratio fiebat ab eccleſia ad Deum pro eo, *exaudivit pauperes Dominus, & vinctum ſuum non deſpexit*, vinctum *ſuum*, qui propter ipſum erat vinctus. Vinctum *ſuum*, qui habuit ſpem in ipſum, quod in vinculis non derelinqueret illū, donec afferret illi ſceptrum regni & potentiā adverſus eos, qui eum deprimebant.

Ampliùs autem, quia Herodes interpretatur *Pelliceus*, quo nomine aptè ſignificatur diabolus, quo machinante factum eſt, ut humanū genus primùm ſtola innocentiæ nudatum neceſſe habuerit veſtiri tunicis pelliceis, quibus notatur fragilitas humanæ mortalitatis, quia tunicæ pelliceæ non niſi de mortuorum pellibus animalium fiunt. Rectè in Petro ſub Herodis poteſtate captivato intelligitur Eccleſia Petri fide roborata, ſeu quælibet fidelis perſona vinculis humanæ mortalitatis coarctata. Pro qua nimirum ſic in terra ſub poteſtate Principis mundi hujus peregrinante, atque in vinculis miſeræ carnis laborante ſupercœleſtis Eccleſia ab his vinculis libera in Angelis, liberata in animabus juſtis, orat inſtanter, ſicut Petro in carcere vinculato Oratio ab Eccleſia fiebat ad Deum pro eo. Milites verò iſtius Herodis dæmones & maligni homines intelliguntur, de quorum manibus & cuſtodiis boni omnes Beato Petro in fide conſimiles ita liberabuntur, ut quilibet eorum de hujus vitæ liberatus ergaſtulo valeat gratulari cum Beato Petro dicens;

Act.12.11, *Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.* Plebs Judæorum perfidorum poteſt intelligi multitudo dæmonum Chriſtum Dei Filium confitentium ſicut in Evangelio habemus, quia dæmonia imperio ipſius increpata & exire compulſa

Luc.4.41, confitebantur eum eſſe Filium Dei; *ſed ipſe increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.* Judæorum iſtorum, dæmonum ſcilicet grandis eſt expectatio ſuper quolibet viro fideli & juſto, promittente illis ipſorum Principe diabolo, quod poſt Paſche, i.e. poſt hujus vitæ mortalis tranſitum producat illis eum affligendum & irridendum. Contra quos orat in Pſalmo alio juſtus ex fide vivens ita dicendo:

Ad te Domine levavi animam meam: Deus meus in te confido, non erubeſcam, neque irrideant me inimici mei. Pſal.24.1.2, & 3. Virtus igitur Orationis hujuſmodi obtinet à Deo, ut *vinctos ſuos non deſpiciat*, ſed eos liberatos de manu Herodis & de omni expectatione plebis Judæorum cum Beato Petro aliquotiens in præſenti vita honorificet, per amplius autem & perfectius in æterna vita lætificet, ita ut gaudium eorum ſit plenum, & gaudium eorum nemo tollat ab eis. Super his igitur gratiæ Dei beneficiis largiſſimis

Laudent illum cæli & terra, mare & omnia reptilia in eis. VERSUS XXXV.

Laudent illum cæli enarrantes gloriam Dei, primò Angeli, deinde Apoſtoli Sanctiq; Martyres atq; Confeſſores, & omnes perfecti ſecundùm altitudinem B cœli à terra ſublimati. *Laudet illum Terra*, i.e. Eccleſia Judæorum fidelium, & *Mare*, i.e. Eccleſia de gentibus, quæ ubique terrarum ambit Judæam ſicut mare terram. Aſtra, ſolum, mare jucundentur, & omne genu cœleſtium, terreſtrium & infernorum flectatur in nomine Jeſu. Exultet cœlum laudibus, reſultet terra gaudiis. Exultet jam Angelica turba cœlorum, exultent Divina myſteria, & pro ſummi Regis victoria tuba inſonet ſalutaris. Gaudeat tellus tantis irradiata fulgoribus: & æterni Regis ſplendore illuſtrata totius orbis ſe ſentiat amiſiſſe caliginem. Lætetur & Mater Eccleſia tanti luminis adornata fulgoribus, dum *pauperes exaudit Dominus, & vinctos ſuos non deſpicit*, in *terra*, & in *mari* ſalvans animalia ſua ſpiritu vitæ animata, non ſolum greſſibilia, quibus activi, ſeu volatilia, quibus contemplativi, ſed & *reptilia*, quibus infirmi & imperfecti ſignificantur quaſi hærentes terræ C figuris monſtruoſis abominabiles. De quibus omnibus dictum eſt Petro: *macta, macta & manduca*, ut etiam tales in ſuum corpus recipiat ſancta Mater Eccleſia Petri fide roborata, & ſuper petram, quæ Chriſtus eſt, fundata. *Laudent* ergo *illum* non ſolùm *cæli* & ſub cœlis volatilia, ſed etiam *terra, mare* atque *omnia reptilia in eis*: Act.10.13.

Quoniam Deus ſalvam faciet Sion, VERSUS XXXVI.

i.e. Eccleſiam etiam de reptilibus in unum congregatis augmentatam. Deus æternaliter juſtus & Sanctus, temporaliter juſtificat & ſanctificat terram, mare & omnia reptilia in eis, atque hoc modo *ſalvam faciet Sion* ſalute ſempiterna. Et de talibus malleo tentationum ac tribulationum politis *ædificabuntur civitates Juda*, i.e. Eccleſiæ Chriſti de tribu Juda nati, & in quem credere ad juſtitiam, quemque confiteri D ad ſalutem debent omnes *civitates Juda*. Una civitas Judæ univerſa eſt Eccleſia, de qua dicit Sponſa: *ſurgam & circuibo civitatem, quæram, quem diligit anima mea. Item invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem.* Sed hæc una *civitas* multos habet vicos anguſtos & plateas latas plurimas: quia per anguſta, & lata gradientes multas habet perſonas diverſis ordinibus ac profeſſionibus diſtinctas. *Et ideo inhabitabunt ibi* non quaſi hoſpites & advenæ peregrinando, ſed quaſi cives Sanctorum & domeſtici Dei conſtanter manendo, non ſolùm grandes, verùm etiam & parvuli reptilibus aſſimilati. *Et hereditate acquirent eam* Sion, vel quando ad cœleſtem Jeruſalem pervenient, *eam hereditate acquirent*, Cant.3.2. Cant.3.3.

rent, adoptati videlicet è ſervis in filios, ut ſint heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti. Unde Apoſtolus: *Si autem vos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis* (ad Gal. 3. 29.) *ſecundum promiſſionem heredes.* (ad Rom. 8. 17.) Item: *Si autem filii, & heredes*, videlicet ſupernæ civitatis, de qua hic dicitur: *Et hereditate* ſive, ut quidem codices habent, *hereditatem acquirent eam.*

Non ſolùm autem filii, qui ſunt perfecti, ſed etiam ſervi licèt imperfecti, de qualibus dicitur: (Pſal. 138. 16.) *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur* poſſidebunt eam, quodque magis mirum eſt, etiam.

VERSUS XXXVII. *Semen ſervorum ejus poſſidebit eam*, cùm in *ſervis* imperfecti, & in *ſemine ſervorum* Dei etiam inter imperfectos infirmiores valeant intelligi, qui omnes hereditate poſſidebunt terram viventium Paſſione Chriſti, quæ in hoc Pſalmo recitata eſt, liberati à terra morientium, ſi tamen *diligunt* B *nomen ejus*, qui dicit: (Joan. 14. 15.) *Si diligitis me, mandata mea ſervate.* Atque ne ignores, quæ ſint mandata: (Joan. 15. 17.) *Hæc*, inquit, *mando vobis, ut diligatis invicem.* Hæc mandata ejus gravia non ſunt volenti, licèt gravia videantur nolenti. Gravia non ſunt, immo levia & jucunda diligentibus Dominum civitatis & hereditatis hujus atque cives ejus. Et ideo conclusione Pſalmi hujus hortor vos ego David Propheta, ut quia vos Deus prior dilexit ea charitate, qua majorem ne- A mo habet; vos quoque *diligatis nomen ejus*, & cives civitatis ejus, jura quoque ac leges, & diſciplinam civitatis ejus pro veſtro poſſe defendatis, & ubi deeſt poſſe, non deſit velle, quia multum velle eſt diligere. Unde pax eſt hominibus bonæ voluntatis, hoc eſt, veræ dilectionis, quæ bipartita eſt in amorem Domini civitatis æternæ, atque cives ejus. Neq; enim alii cives ejus erunt, niſi qui nomen Domini & decorem domus ejus diligunt. Et ideo hic ſit finis Pſalmi in nomine Domini, quod *qui diligunt nomen ejus*, *habitabunt in ea* civitate, quam ipſe, qui natus eſt *in ea*, fundavit Altiſſimus. Qui natus & paſſus eſt *in ea* parvulus, ipſe fundavit eam Altiſſimus, fundamenta ejus in montibus ſanctis & altis ponens, ipſe mons montium factus in verticem montium, ipſe fundamentum fundamentorum portans ædificium totum.

Gloria Patri Deo, cui loquitur Filius Deus-Homo dicens in hoc Pſalmo: *Salvum me fac Deus &c.* *Gloria Filio Deo* Jeſu Chriſto ſic oranti pro ſe ac membris à tempeſtate liberandis & ſalvandis, *Gloria Deo Spiritui Sancto*, qui eſt illa dilectio & ſalus, qua Deus ſalvam faciet Sion, qua etiam qui diligunt nomen ejus, habitabit in ea. *Sicut erat* ei gloria *in principio* prædeſtinanti glorioſa, quæ dicta ſunt de te civitas Dei: Sic in prædeſtinationis adimpletione ſit ei gloria *nunc & ſemper & in Sæcula Sæculorum, Amen.*

PSALMUS LXIX.

Deus in adjutorium meum intende.

Pſalmus iſte ſicut & præcedens in perſona Chriſti decantatur ad inſtructionem cujusq; fidelis, ut & ipſe oret & laboret in ſpe, quotiens ab inimicis quærentibus animam ſuam diverſis tentationibus fatigatur. Titulus autem ejus eſt:

VERS. I. *In finem Pſalmus David in rememoratione eò, quòd ſalvum eum fecit Dominus.*

(ad Rom. 10. 4.) *Finis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti.* Similiter David Chriſtus, ad quem verba hujus Pſalmi diriguntur tanquam *in finem*, tanquam in finalem cauſam, qui & que hic orans intelligitur tanquam caput pro membris ſuis, Rex David pro ſe ac militibus ſuis, bonus paſtor pro ovibus ſuis partim ſalvatis partim ſalvandis. Unde additur: *In rememoratione eò, quod ſalvum eum fecit Dominus*, i. e. in conſideratione habita de re, *quod ſalvum eum fecit Dominus.* Rememoratio hæc duobus modis fit. Aut enim memores peccatorum noſtrorum judicium futurum formidamus, qualiter accipitur in Pſalmo tricesimo ſeptimo, qui canitur *in rememoratione Sabbathi*: aut dum promiſſa bona retinemus in memoria, ſecuritatem concipimus de ſalute noſtra *in finem* conſummanda, qualiter hic accipitur, quod oſtenditur ex eo, quod ſubditur: *eo quod ſalvum eum fecit Dominus.* Congruum quippe fuit, cùm in ſuperiore Pſalmo Chriſtus caput noſtrum Paſſionem ſuam narraverit & de ſpe quoque Reſurrectionis addiderit, vocibus & clamoribus propriæ ſuæ perſonæ atque in virtute ſui ſanguinis clamantis de terra, i. e. de Sancta Eccleſia, quæ aperuit os ſuum in confeſſione fidei, & ſuſcepit ipſum de manibus parricidalibus Judæorum: nunc item in hoc ſubſequente Pſalmo vocibus & clamoribus membrorum paſſiones eorum edicerer, ſimulque de ſpe reſurrectionis & liberationis eorum annecteret, v. g. cùm in fine Pſalmi dicitur: *Adjutor meus, & liberator meus eſto. Domine ne moreris.* Eſt ergo vox tribulatorum, cum Chriſto inter paſſiones & tentationes certantium & C periclitantium, ſed de ſuo capite præſumentium tam Martyrum quam cæterorum juſtorum qui ex charitate veritatis, quæ non gaudet ſuper iniquitate, affliguntur, & contriſtantur, quando ipſa veritas & juſtitia opprimitur à mendacibus & iniquis. Talis erat afflictio Loth juſtitiæ amatoris inter Sodomitas, qui, ut Petrus Apoſtolus ait, *operibus iniquis affligebant animam juſti.* (2 Petr. 2. 8.) De horum ſimilibus ait Propheta: *Et peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicaverunt.* (Iſa. 3. 9.) Neque enim tales erubeſcunt, cùm in fronte, ubi ſignum Chriſti fuit impreſſum, portant characterem beſtiæ, i. e. Antichriſti. Propterea optatur iſtis, ut *convertantur & erubeſcant*, qui quamdiu non erubeſcunt, ipſi mali & in malitia ſua inverecundi bonos affligunt & perſequuntur. Hanc perſecutionem contra juſtos excitat diabolus multiformis proditor, qui eſt & leo in impetu & draco in inſidiis.

In prima igitur parte Pſalmi oratur & contra violentiar leonis, ubi dicitur: *Confundantur & erubeſcant, qui volunt mihi mala*, & contra inſidias draconis blande ſibilantis, D ubi dicitur: *Avertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi, euge euge.* Secunda verò parte monentur boni exultare ac lætari, quos Deus & in certamine adjuvat pugnantes, & tandem à certamine liberatos coronat victores. In quo etiam patet intentio pſallentis ibi: *Exultent & lætentur in te omnes, qui quærunt te.* Clamat ergo ipſe Chriſtus pro ſuis & in ſuis tribulatus. Clamat etiam inter tentationes & tribulationes verſator ſæpedictus, qui per totum iſtum Quinquagenarium pugnat contra legem membrorum.

VERS. II. *Deus*, inquit, *in adjutorium meum intende.* *Deus*, qui omnia vides & ſcis, *in adjutorium meum intende*, ſciens & videns, quia nihil poſſum ex humana virtute, neque contra legem membrorum repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem aliquotiens in lege peccati & mortis, neque contra violentias aut fraudulentias malignorum angelorum & hominum. Tu ergo, qui Divinitatis tuæ ſplendore luces in tenebris quoque, licèt ipſæ tenebræ non comprehendant te, quia tu vides etiam non videntes te, nunc in tempore certaminis *in adjutorium meum intende* in bona voluntate tua, prout ſcis & vis, miſerendo mei periclitantis in certamine diuturno, in quo ſi nimium tardabis adjuvare, non

poſſum

poſſum durare aut ſtare. Dico itaque, *O Domine ad adjuvandum me feſtina.* *Domine* Dominator cœlorum & terræ, cujus dominationis potentiæ nihil poteſt reſiſtere, tu *ad adjuvandum me feſtina.* Tu Pater feſtinus venias in auxilium mihi Chriſto Filio tuo in membris meis laboranti & afflicto, ſecundùm quod Saolo dixi: *Quid me perſequeris,* cùm nihil perſecutionis in memetipſo paterer, ſed in membris meis. Quamdiu enim unus ex minimis meis affligitur, ego licèt jam impaſſibilis compatior ipſis minimis meis. Ideo non dico: *In adjutorium meorum,* ſed *in adjutorium meum intende.* Neque dico: *ad adjuvandum meos,* ſed, *me feſtina.*

Act. 9. 4.

Aliter: Ego David, i. e. pœnitens qui vivit David, Saulis, hoc eſt, peccati regnantis vel regnare appetentis in corpore meo mortali non valens tyrannidi reſiſtere, confugio ad te Deus ita dicens: *Deus in adjutorium meum intende Domine ad adjuvandum me feſtina.* Præpoſitus mortis diabolus cum ſuis ſatellitibus intendit me perdere; ſed tu *intende* adjuvare. *Intende DEUS* pro tuæ Divinitatis bonitate: *Feſtina Domine* pro tuæ dominationis invicta poteſtate, *ad adjuvandum* me, ne peccati aculeo tanquam lancea Saulis perfodiar, neve in manus ejus vel ſatellitum ipſius aliquando incidam.

VERS. III. *Jerem. 17. 18.*

Confundantur potiùs *qui me perſequuntur, & non confundar ego: paveant illi, & non paveam ego.* *Confundantur* erubeſcendo ſe cœpiſſe turrim ſuperbiæ, dum non poterunt eam conſummare. *Confundantur* linguis ſuis diviſis, ut deſiſtant ab ædificatione turris erectæ contra te *Dominum, & Deum intendentem, & feſtinantem in adjutorium* pauperum, quorum unus ego ſum, ſicut in fine Pſalmi hujus dicturus ſum: *Ego vero egenus, & pauper ſum: Deus adjuva me.* *Confundantur* de ſua perverſitate conturbari, & à ſuis conatibus impediti, *& revereantur* timentes, ne pro læſa juſtitia ſequatur pœna. Pœnæ hujus timore accuſando peccata ſua fiant confuſibiles, qui priùs ea defendendo, vel ſe in eis jactando erant in oculis ſuis glorioſi. *Confundantur, & revereantur* de ſuis malis conatibus fruſtratis habendo verecundiam, & bonis per ſua mala ſtudia exercitatis & coronatis exhibendo reverentiam. Sicut fratres Joſeph leguntur induti confuſione ſimul & reverentia: Confuſione quantum ad ſua mala ſtudia fruſtrata; reverentia verò, quantum ad ea, quæ inde provenerant bona Deo vertente in bonum, quod illi cogitaverunt in malum. Sicut illi accuſante conſcientia confuſi dixerunt: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum,* & ipſius fratris potentiam reveriti proni ceciderunt in terram exhibendo illi reverentiam: ſic induantur confuſione & reverentia omnes inimici mei Chriſti, vel mei cujuſque pauperis & egeni. *Confundantur, & revereantur, qui quærunt animam meam* tollere per mortem in tempore perſecutionis apertè ſævientis.

Gen. 42. 21.

VERS. IV.

Avertantur etiam *retrorſum, & erubeſcant, qui volunt mihi mala,* in tempore pacis quando non audent manifeſtè oſtendere mala, quæ contra me habent in voluntate. *Avertantur retrorſum,* ut qui ſuo arbitratu viventes non dignantur ſequi veſtigia Sanctorum, ſed quaſi præcedunt eos, quorum documenta contemnunt, jam ulteriùs non præcedant, ſed ſequantur, nec ſuo vivant conſilio, ſed Sanctorum. *Avertantur retrorſum,* ſicut illa beata, quæ confuſa & erubeſcens de peccatis ſuis acceſſit retro, & lachrymis lavit pedes illius, à quo ipſa lavanda fuit. Vel ſicut illa *emorroiſſa*, quæ poſtquam in Medicos falſos fruſtra erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, poſtea retro acceſſit ad Medicum verum, tetigitque fimbriam veſtimenti ejus. Vel *Convertantur retrorſum,* prout dictum eſt Petro: *Sequere me:* Vel ſicut univerſaliter dictum eſt: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me.*

Matth. 9. 20. *Luc. 7.* *Aimorroiſſa* *Joan. 21. 19.* *Matt. 16. 24.*

Aliter, *Convertantur retrorſum,* ut Maria in horto converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſum ſtantem, quem putaverat non vivum ſtare, ſed mortuum jacere. *Avertantur retrorſum* cogitando dies antiquos & annos æternos, in quibus erat Jeſus

A priuſquam veniret in mundum, & ſciant, quia illuc aſcendit corpore, ubi erat priùs Divinitate. Alioquin dicetur eis. Nolite me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum, quantum ad puſillam fidem veſtram, qua me per noctes quæritis in lectulo ſepulchri, qui nunc ingreſſus palatium regni mei non ita claudor anguſtia unius loci, ut non poſſim pariter eſſe in cœlo & in terra etiam corporali præſentia, prout expoſcit ſalus eorum, pro quibus humanitas mea in Divinitatis meæ perſonam concepto virginali eſt aſſumpta, quæque nunc per gloriam Reſurrectionis in ejuſdem Divinitatis gloriam eſt aſſumpta. Hinc eſt illa gloria etiam corpori meo, ut aſſumptum in cœlum nec deſerens cœleſtia impleat altaria terreſtria in tota Eccleſia per orbem terræ dilatata. Qui ergo ita me quærunt in ſepulchro unius loci, ut non poſſim uno eodemque tempore pluribus in locis etiam corporaliter præſentari, *avertantur retrorſum*, & diſcant me docente, quia nondum illuc aſcendi ad Patrem meū. Vadant etiam ad fratres me-

B os & diſcant ab eis, quid ſit: *Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum.* *Joh. 20. 17.* Nempe non aliud eſt homini aſſumpto in Dei Filium i. e. ut ſit Dei Filius, aſcendere ad Patrem ſuum, quàm intrare in gloriam Patris ſui, neque aliud homini aſſumpto in Deum, h. e. ut ſit Deus, aſcendere ad Deum ſuum, quàm glorificari ea gloria, quam Deus habuit æternaliter in Divinitate ſua. Qui hæc nondum credunt, *avertantur retrorſum* cum Maria & diſcant, quod adhuc neſciunt de Domin. Aſcenſionis gloria. *Avertantur* etiam *retrorſum*, ſicut illi ceciderunt *retrorſum*, qui comprehenderunt me occidendum, illi, quibus contra me meoſque ubi deeſt nocendi facultas, ineſt tamen obſtinatæ malitiæ voluntas, qua *volunt mihi mala. Avertantur* hi tales *retrorſum* per humiliationem, qui nunquam volunt cadere in facies ſuas per voluntariam humilitatem.

Avertantur itaque primò cadentes *retrorſum* per coactitiam ſaltem humiliationem, ut ſic humiliati diſcant non

C blaſphemare, non inflari, non extolli; ſed ſponte aſſueſcant humiliari ſub potenti manu Dei, ut mereantur in tempore viſitationis exaltari.

Nota diverſa tempora in Eccleſia. Primò enim fuit impetus perſequentium tyrannorum, unde ſupra ait: *Qui quærunt animam meam.* Nunc verò ceſſante aperta perſecutione remanſit malevolentia cogitantium. Unde hic ait: *Qui volunt,* ſive qui cogitant *mihi mala.* Item: Notandum, quod duo ſunt genera perſecutorum, ſcilicet vituperantium & adulantium, & plus perſequitur lingua adulatoris quàm gladius perſecutoris. Utrumque enim i. e. vituperatio & laus ignis eſt, quia ut igne aurum, ſic vituperio & laude auditor probatur. Eſt ergo beatus, qui ſic hujus ignis fornacem intret, exauditur orans, ne inconſulte inducatur in tentationem, uſque adeo liberatus à malo iſto, ut ne teneretur in taliū permanendo, ſcilicet immobilis inter vituperantes & laudantes, non abiens in conſilio peccatorum ſeu terrentium ſeu blandientium. Hic talis quaſi extra fornacem non ſentit Babylonici Regis ignem urentem. Sed eſt, ut intret, ſive inducatur in hunc ignem, ſen-

D tiendo videlicet linguæ urentis incendium, dum laude ſeu vituperio tentatus, caveat tamen attentiùs ſic flecti, aut frangi, ut à veritatis & juſtitiæ rectitudine declinet, imò cum tribus pueris in medio fornacis Deum laudando & orando, ipſius invocet auxilium, & ipſe faciet ei medium fornacis quaſi ventum roris flantem. Tactus hoc igne Rex Herodes, cum populus ei acclamaret laudes immoderatas, non dedit honorem Deo, ſe potiùs quam Deum laudari delectabile habens. Unde percuſſus ab Angelo computruit, & ſcatens vermibus expiravit. Periculoſus ergo eſt ignis linguæ vituperantis more illorum, *qui quærunt animam meam, qui volunt* & cogitant *mihi mala.*

Sed longè periculoſior eſt ignis linguæ adulantis more illorum, *qui dicunt mihi: Euge, euge.* Unde contra illos orans, *qui quærunt animam meam,* ſive *qui volunt* & cogitant *mihi mala,* dixi quidem, *confundantur & revereantur, & avertantur retrorſum,* ſed non interpoſui ſtatim, quoniam inter vituperantes aliquoties exercetur patientia, reprimitur ſuperbia, detergitur culpa. Senſit hoc Rex David, quoniam maligaando maledictum eſt illi à ſervo nequam. At ille nec ſimulatam injuriam ſenſit, quia præſenſit gratiam.

Unde

Unde & vetuit prohiberi maledicum convitiantem, quæſtum æſtimans maledicta: *Quid mihi*, ait, *& vobis filii Sarviæ?* Et addidit: *Dominus miſit illum ad maledicendum David.* O verè hominem ſecundùm cor Dei, qui non ſtatim ut audivit maledicum, paſſus eſt imponi eidem ſilentium, ſed ſe ulciſcenti potiùs quàm exprobranti ſuccenſendum putavit. Prorſus ſecundùm cor Dei, qui de corde Dei ferebat ſententiam. Sæviebat lingua maledica, & illa intendebat, quid in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat ſe ad benedictionem. Nunquid in ore blaſphemi Deus? Abſit. Sed illo uſus eſt ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippe cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtaverat Deus. Ideo in alio Pſalmo dicit: *Bonum mihi, quod humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas.*

2. Reg. 16, 10.

Pſal. 118, 71.

Et hic orans, ut hujuſcemodi maledici *avertantur*, non addidit *ſtatim* cupiens per tales humiliari priùs quam *avertantur retrorſum*, eò quod humiliatio via eſt ad humilitatem in corde fidelis, qui dicit: *Bonum mihi Domine, quòd humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas.* Vides, quia humilitas juſtificat nos? *Humilitas* dixi, *non humiliatio.* Quanti humiliantur, qui humiles non ſunt! Alii cum rancore humiliantur, indignanter ferendo, cùm vituperantur, ſive aliis modis tribulantur. Alii patienter, alii libenter hæc ferunt. Primi rei ſunt, ſecondi innoxii, ultimi juſti. Quamquam & innocentia portio juſtitiæ eſt, ſed conſummatio apud humilem. Qui autem dicere poteſt. *Bonum mihi, quia humiliaſti me*, is verè humilis eſt. Non poteſt dicere, qui invitus portat, minùs qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam, quòd humiliatur, etſi ſanè longè hi duo â ſe differant, & alter quidē in patientia ſua poſſideat animam ſuam, alter in ſuo murmure pereat. Sed enim etſi unus iram, neuter tamen gratiam promeretur, quoniam non humiliatis, ſed humilibus dat Deus gratiam. Vera igitur & ſincera humilitate in me ſervo tuo Deus meus confirmata.

Pſal. 118, 71.

VERS. V. *Exultent & lætentur in te omnes, qui quærunt te.*

Videntes in me opera bona glorificent non me, ſed te, *qui quærunt te* quæſiti priùs â te. Tu enim prior eos quæſiſti, & ut portares ovem perditam, deſcendiſti. Igitur adverſariis confuſis & averſis *exultent & lætentur in te*, in quo facti ſunt lux, qui fuerunt aliquando tenebræ, *qui diligunt ſalutare tuum*, Filium tuum, quo & in quo ſolo ſalus eſt. Hunc ergo diligentes dicant ſemper: *Magnificetur Dominus.* Quisquis illorum dicat ea toto corde: *Magnificat anima mea Dominum*, non quòd ipſe laudibus creſcat in ſe, qui eſt abſque omni defectu & profectu Sol juſtitiæ. Sed dum nos laudando illum proficimus, & de die in diem magìs ac magìs illuminamur, nos magnificamur in ipſo & ipſe in nobis. Hoc deſiderantes oramus, ut ſemper *magnificetur Dominus* multiplicando & magnificando ſervos tales, quorum deceat eum vocari Dominum & amicum, quibus & dicat: *jam non dicam vos vos ſervos, ſed amicos.* Amici enim dici merentur, non qui timent ſerviliter, ſed *qui diligunt ſalutare tuum* filiali dilectione. An non diligendus eſt, qui prior dilexit nos? qui peccatorem vocat, confitentem juſtificat, juſtè viventem regit, perſeverantem glorificat? Quos enim vocat, illos & juſtificat, & quos juſtificat,

Luc. 1, 46.

Joan. 15, 15.

A illos & magnificat â vitiis alienando & virtutibus ditando.

Ego verò egenus & pauper ſum VERS. VI.

præ omnibus quos cognoſco egenos & pauperes. Nam etſi eſt in genere humano aliquis me pauperior hunc ego neſcio, ſicut meam paupertatem ſcio *ego vir videns paupertatem meam.* Verba hæc Jeremiæ lamentantis, & ſuam paupertatem confitentis mihi quoque David pœnitenti conveniunt, quoniam & ego vir videns paupertatem meam confiteor, quia *egenus & pauper ſum.* Teſte conſcientia mea tanta eſt egeſtas, qua multis egeo, tantaq; paupertas, qua, quibus egeo, non habeo, ut omnium pauperum, quos in hoc mundo cognoſco, me inveniam pauperiorem, proprio videlicet judicio, quo inter pauperes invitatos ad cœnam Dei via & cum tremore audeo mihi B noviſſimum locum vendicare, quia plus omnibus invitatis *egenus & pauper ſum.* Nam de his, qui foris ſunt, non eſt meum judicare, quòd ſint pauperes, cùm ex abundantia divitiarum ſuarum ſeu villam ſeu quinque juga boum emendo ſeu certè uxorem ducendo excuſent venire ad cœnam, ſolis *egenis* ac *pauperibus* paratam, quorum unus ego ſum, qui licèt noverim, quod ſum invitatus cum cæteris pauperibus, tamen neſcio, an ſim electus, qui quâ legi Dei licèt mente conſentiens, tamen non per omnia perfectè obedio, quoniam video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ & captivantem me in lege peccati & mortis. Proin infelix ego homo in corpore mortis hujus *egenus & pauper*, egens adjutore fortiſſimo, ſapientiſſimo & benigniſſimo contra inimicos, qui quærunt animam meam, qui volunt & cogitant mihi mala, qui dicunt mihi, Euge, euge.

Thren. 3. 1.

Dico aſſiduè: *Deus adjuva me Adjutor* C *meus & liberator meus es tu: Domine ne moreris.* Sicut in principio, ſic & in fine Pſalmi de adjutorio Dei agitur, ut ſit quaſi circulus in idipſum reductus hujus Pſalmi ſenſus aureus, quo velut armilla perforatur maxilla Leviathan, cujus membra ſunt illi, qui quærunt animam meam & cogitant mihi mala, qui dicunt mihi, Euge, euge, ut me devorent, ſibique incorporent, quod & facerent, niſi adjutorio Divino invenirem exitum de ore ipſorum. Sic circulus adjutorii Divini poſitus in naribus Regis Aſſur, infatuabit aſtutias conſiliorum ejus, ut teneatur fatuus & reducatur per viam, qua venit, quoniam ad nocendum me David venit per invidiam, ſed reducetur ad majorem invidiam, cum viderit omnia ſua machinamenta mihi ad malum intentata per adjuto- D rium Divinum, jugiter invocatum, proveniſſe mihi bona ſic magna, ſic evidentia, ut eis clareſcentibus Deumque in adjutorium meum intendiſſe, atque ad adjuvandum me feſtinâſſe demonſtrantibus *confundantur, & revereantur, & avertantur retrorſum, qui volunt mihi mala, & avertantur ſtatim qui dicunt mihi: Euge, euge. Avertantur*, inquam, *erubeſcentes ſtatim*, quia ſuis adulationibus dicentes mihi, Euge, euge, voluerunt in me ſuperbiæ turrim ædificare, ſed non potuerunt conſummare DEO in adjutorium meum intendente atque ad adjuvandum me feſtinante. Quod cùm illi ſentirent, avertebantur ſtatim. Sed nondum ſtatim finis vel tentationum vel tribulationum, quamdiu ego David, ego pœnitens & humilis ut David, mortalis adhuc & venundatus ſub peccato, repletus multis miſeriis neſcio, utrum odio an amore dignus

dignus ſim, confidans quidem in adjutorio Altiſſimi, ſed ſuſpectam habens fragilitatē corporis infirmi, quia licèt ſpiritus promptus ſit, caro tamē eſt infirma indigens adjutorio fortiſſimo & continuo. Idan dico: *Deus adjuva me.* Et benè dico, quia ſpem in aliū non habeo præter in te, qui es *adjutor meus* in certamine, ut vincam, *& liberator meus* à certamine, ut liberè tibi ſoli ſerviam, cui ſervire eſt regnare ac liberum eſſe, quomodo ē contrario, qui tibi non ſervit, ſervus utique ſit tot dominorum quot vitiorum.

Proin à vitiis tanquam à crudeliſſimis Dominis raptè ad te confugio Deus meus, quoniam *Adjutor meus, & liberator meus es tu Domine*, tantùm *ne moreris*, id eſt: auge mihi cum deſiderio tui adventûs, tui ſolatii, tui adjutorii, tuæ liberationis in expectatione mea patientiam. Si enim quod ſpero, per patientiam expecto, ero ſimilis hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando revertatur à nuptiis, ùt cum venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei. Si autem fuero impatiens, moram faciente ſponſo dormitans aut dormiens, potero fraudari ea beatitudine, qua beati ſunt ſervi illi, quos cum venerit, Dominus invenerit vigilantes, aut certè, quod amplius pavendum ſimul & cavendum eſt, ex nimio tædio moræ aſpiciam retro, ut uxor Loth, quæ ob hoc mutata eſt in ſtatuam ſalis, ut me condiat, ne inſipidus & inſipiens factus retro aſpiciam, vel corde revertar in Ægyptum ſimilis illis, qui fatigati nimiô tædio recordabantur ollarum & carnium Ægyptiacarum, petiaruntque delitias in via, quas patienter & longanimiter expectare debuerant ſibi promiſſas & reſervatas in patria. Exauditi ſunt tamen, ſed malo ſuo, quoniam cùm adhuc eſcæ in ore ipſorum eſſent, ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum.

A Multa quidem & alia mala evenerunt illis propter impatientiam ſuam, quæ non oportet rememorari in Pſalmo iſto *In rememorationem ſalutis* prætitulato. Hæc autem commemorata ſunt, ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem longanimem ſemper habeamus contenti bonis & donis viaticis in via, & expectantes majora in patria, ne ita longa vel tædioſa videatur mora temporum, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate, ut tædio fracti deficiamus in via.

Sed adhæc quis idoneus? Nonne etiam ſpiritu prompto caro eſt infirma? Inde ô Deus meus & in principio Pſalmi, ut *ad adjuvandum me feſtines*, & nunc in fine oro: *Domine ne moreris.* Niſi enim dies mali tuo feſtino adjutorio brevientur, non fiet ſalva omnis caro. Non tamen in juſtificationibùs

B meis proſternu preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis peto, ut feſtines in adjutorium meum, *nec moreris* exauditis Eccleſiæ tuæ precibus ad te clamantis & dicentis: *Deus in adjutorium meum intende.* Item: *Ne moreris* propter temetipſum Deus, inclina aurem tuam, & vide tribulationem noſtram. Item: *Revertere dilecte mi, ſimilis eſto capræ, hinnuloque cervorum ſuper montes Bethel* ſalienti & velociter curranti. Exulta ut gigas ad currendam viam tuam *in adjutorium meum, nec moreris* in currendo & ſuccurrendo mihi pauperi & egeno ad conſolationē, tibi ad glorificationem. Cant. 2. 17.

Gloria Patri Deo in adjutorium meum intendenti. *Gloria Filio*, Domino ad adjuvandum me feſtinanti. *Gloria Spiritui Sancto*, Domino adjutori & liberatori meo, quoniam *Spiritus adjuvat infirmitatem no-* Ad Rom. 8. 26.

C *ſtram*, ait Paulus Apoſtolus. Et: *ubi Spiritus Domini, ibi* 2. Cor. 3. 17.
libertas. Gloria uni ac trino Deo intendenti ad liberandum à malis & adjuvandum in bonis. Amen.

PSALMUS LXX.

IN te Domine ſperavi, non confundar in æternum.

Pſalmi hujus voces manifeſtæ pugnatoris ſæpè dicti voces ſunt in certamine poſiti ſpem retinentis, ſpem profitentis. *In te Domine ſperavi*, inquit, *non confundar in æternum.* Ac deinceps: *Quoniam tu es patientia mea Domine, Domine ſpes mea à juventute mea.* Item: *Ego autem ſemper ſperabo, & adjiciam ſuper omnem laudem tuam.* Nempe in eo, quod dicit: *Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui*: promptum eſt Diabolum intelligi, cujus inſtinctu illa diſcordia fit, ut adverſus legem mentis repugnet lex peccati, quæ eſt in membris. Sanè hujusce Orationis præcentor ac prædoctor eſt ipſe Chriſtus legitimè certantium caput & dux orans, ut eriperetur hic *de manu contra legem agentes* Judaici populi, *& iniqui* Romani Imperii, eadem juſtitia vel Divinitate, qua potens eſt & eos, qui tentantur, eripere. Denique Titulus ejus talis eſt:

VERS. 1. *Pſalmus David, filiorum Jonadab & priorum captivorum.*

Et eſt ſenſus: Hic Pſalmus eſt Chriſti, quia ipſe & in hoc Pſalmo loquitur, & de ſe ipſo loquitur. Eſt etiam *filiorum Jonadab*, quia de ipſis hic Dominus loquitur, qui filii priùs captivi fuerunt. Unde & dicitur *priorum captivorum*. Bene autem *Jonadab* & ſecundùm negotium & ſecundùm nominis interpretationem hic apponitur. Secundùm negotium ita: quia ſicut *Jonadab* Sacerdos filiis ſuis à vino abſtinere & in tabernaculis habitare præcepit: ita Dominus noſter fideles ſuos à temporali jucunditate prohibet, & in hac vita peregrinos & advenas ſe reputare atque futuram inquirere admonet. Secundùm verò nominis interpretationem ſic: *Jonadab Domini ſpontaneus* interpretatur. Quæ interpretatio aptè Domino noſtro congruit, quippe qui præ omnibus ſpecialiter, ac ſingulariter Deo Patri uſque ad mortem obedivit. Ipſe in hoc Pſalmo orat, ut videlicet, ſicut jam dictum eſt, exemplo ſuo filios ſuos orare

D docet. Ad litteram iſte eſt Jonadab, qui commendatur à Jeremia, qui præcepit filiis ſuis, ut non biberent vinum, & non in domibus, ſed in Tabernaculis habitarent. Qui intelligentes Dominum præcepiſſe parentibus in bono obedire, ſanctum ſervaverunt præceptum; propter quod benedixit eis Deus propter obedientiam, ſcilicet eos oſtendens & exprobrans populo ſuo inobedienti. Quod Jeremias commendans id agebat, cùm populo Iſrael ſuadens, ut ſe captivitati pararent, nec voluntati Dei reſiſterent. Judæi enim pro lege Dei contempta deſtinati ſunt primæ & ſecundæ & tertiæ captivationi, ut corrigerentur. Antequam prima veniret, prænuntiata eſt per Prophetam. Videtur ergo inde tractus Titulus hujus Pſalmi. Unde cùm dixiſſet: *Filiorum Jonadab*, ſubjecit: *Et eorum, qui captivi primi ducti ſunt.* Non utique quia *filii Jonadab* captivi Jer. 35. 6. & 7.

ptivi ducti ſunt; ſed quia oppoſiti ſunt captivandis. Oppoſiti ſunt, ut intelligerent ſe ideo captivandos, quia Deo non obedierunt, ſicut illi fecerant patri. Et captivati quidem ſunt filii Iſrael primi, ſecundi tertii. Sed de his Pſalmus nihil ſonat.

Ex hac ergo comparatione *filiorum Jonadab* patri obedientium omnis potiùs inobedientia culpata eſt, per quam in lege peccati, quæ eſt in membris, ſumus captivati, & per inobedientiam Adæ, in quo omnes peccaverunt, primi. Et ideo primi captivi per primum hominem, ſecundi redempti per ſecundum, quia primus homo de terra terrenus, cui ſimiles ſumus: Secundus de cœlo cœleſtis, à quo liberamur. Vel primi in hoc mundo, unde poteſt evadi, ſecundi in inferno, unde non poteſt. Vel quia prius, quod animale eſt, deinde quod ſpiritale eſt, dicit primi, quia ante vitiis captivati, quàm *filii Jonadab*, id eſt, *ſpontanei*, Chriſti ſcilicet, qui voluntate Deo Patri obediens nos, qui cùm nihil niſi mali ſimus ex nobis, liberavit de corpore mortis hujus per gratiam ſuam, cujus miſericordiâ ſumus, quidquid ſumus. Hæc igitur tanta gratia nobis in hoc Pſalmo ferè ſingulis ſyllabis commendatur, hac intentione, ut totam ſpem noſtram conſtituamus in Domino, non in viribus noſtris; non contumacium filiorum captivorum imitatores ſimus, ſed obedientium *filiorum Jonadab*.

Eſt etiam conſiderandum in obedientia *filiorum Jonadab*, quia præceptum poſuit illis pater eorum, quod non fuit à Deo poſitum, ſcilicet, ne biberent vinum neq; habitarent in civitatibus, ſed foris in tabernaculis. Unde imminente obſidione Chaldæorum, dum cogerentur manere in civitate, hoc ipſum reputabant ſibi pro prima captivitate, ut exinde primi captivi nominari videantur in Titulo Pſalmi hujus, cùm dicitur *Pſalmus David filiorum Jonadab, & priorum captivorum.* Denique ipſorum talis captivitas prior erat ea captivitate, qua deſtructa Jeruſalem ducti ſunt in Babylonem Judæi, quò non ſunt ducti iſti *filii Jonadab*, quia Principibus & bellatoribus partim occiſis, partim abductis in Babylonem relicti ſunt pauperes terræ in Judæa, de quorum numero cùm eſſent *filii Jonadab*, & ipſi remanſerunt in Judæa, ſoluti videlicet a captivitate illa, qua primi captivati fuerunt, quando in civitate contra patris præceptum & ſuæ voluntatis arbitrium coacti ſunt habitare, in qua tamen vinum ſibi oblatum contra patris ſui mandatum bibere noluerunt. Et ob hoc à Deo benedicti pronuntiantur per Jeremiam Prophetam ex illorum comparatione increpantem Judæos obedire nolentes præcepto Divino, cum illi obedierint præcepto humano.

Audiant hæc manſueti, & lætentur, qui *filiorum Jonadab* ſunt in hoc imitatores, quòd obediunt ſuis Prælatis quædam interdicentibus, quæ non interdixit Deus, ùt eſt bibere vinum vel cohabitare turbis civitatum. Nonne Sancti Patres Baſilius, Auguſtinus, Benedictus & cæteri, qui regulas cœnobitalis vitæ ordinaverunt, hujuſmodi quædam ſtatuta poſuerunt in abſtinentia ſervanda in ſilentio tenendo & cæteris regularibus diſciplinis? Qui ergo ſtatuta talia obſervant, ipſi cum *filiis Jonadab*, filii Rechab merentur benedici: & quia pauperes ſpiritu ſunt, licet prima illos gravet captivitas, qua vident aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ & captivantem eos in lege peccati & mortis, dum carnis oblectamenta inviti ſen- A

tiunt; attamen in ſecundam captivitatem non veniunt, cum eiſdem non conſentiunt, quoniam præcipitur, eis non bibere vinum, in quo eſt luxuria. Non itaq; venient in Babylonem, ſed accipient benedictionem, ut à ſecunda captivitate, quæ eſt conſenſus peccati, omnino ſint liberi & à prima quoq; citò liberandi, ſecundùm quod quilibet eorum dicit: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum.* In deſiderio hujus liberationis, gratiâ Dei per Jeſum Chriſtum citiùs accelerandæ, pſallit quiſque illorum dicens: ad Rom. 7. 24. & 25.

In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. Primò in perſona omnium *filiorum Jonadab* pſallens David petit liberari exterius & laude repleri. Secundò idem petit ſibi conſervari tempore ſenectutis ibi: *Ne projicias me in tempore ſenectutis.* Tertio de iſta gratia gratias agit ibi: *Deus quis ſimilis erit tibi?* Dicat nunc Iſrael, dicat, qui redemptus B eſt jam in ſpe, redimendus adhuc in re, dicat inquam: *In te Domine ſperavi.* Ego *Jonadab ſpontaneus Domini*, Deo Patri ſponte aſſiſtens Pontifex me ipſum in ara crucis offerens, qui pro meis, quos dediſti mihi Pater, me ipſum ſanctificavi & ſacrificavi, ut & ipſi ſancti ſint in veritate, *in te ſperavi*, quod *non confundar in æternum*, id eſt, nunquam *confundar*, ſicut confunduntur, qui non exaudiuntur in ſuis precibus bonis, vel etiam, qui exaudiuntur in petitionibus malis. Ego enim pro meis in me ac per me ſanctificandis ad multorum exhaurienda peccata ſemel mortuus vitam petii à te Pater his, quos dediſti mihi, & in hac petitione ſpero, immò ſcio me non confundendum *in æternum*, ſed exaudiendum pro ſalute meorum mihi cohærentium *in æternum*.

Aliter: Ego David, ego pœnitens, ego veri filius *Jonadab*, videlicet ſponte ſanctificati & in cruce ſacrificati Chriſti ſpontaneus imitator, licèt prima captivitate premar, dum velle mihi adjacet, perficere autem non invenio, quoniam aliam legem legi mentis meæ contrariam viribus meis vincere non valeo: tamen *in te Domine ſperavi* & ſpero, quòd C *non confundar in æternum*, etſi ad tempus inveniar confuſus in Adam pro peccato non habens fructum in his, in quibus nunc erubeſco, & confundor non ea confuſione, quæ adducit peccatum, dum ſtultè quis erubeſcit confiteri & emendare peccatum: ſed ea confuſione, quæ adducit gloriam, dum is, qui non erubuit erubeſcenda perpetrare, jam de his confuſus per pœnitentiam non erubeſcit eadem confiteri & emendare. Talis tam utilis eſt confuſio *filiorum Jonadab* in prima captivitate, qua & ego David ego unus *filiorum Jonadab* confuſus increpante me Nathan Propheta ſpero, quòd *non confundar in æternum*. Spero autem non in me, ſed *in te Domine*; non in mea, ſed in tua virtute ac pietate. Neque enim deeſt Nathan Propheta redarguens peccata *filiorum Jonadab*, quamdiu ſermo Dei adverſarius eſt in via, ne nos accuſet in patris, qui adverſatur in prima captivitate, ut liberet à ſecunda. Cujus me in via redarguentis quoniam conſentio legi, quæ bona eſt, & ideo mente condelector ei, ſpero, quòd D *non confundar in æternum*, ſed à confuſione liberatus, & mundo crucifixus gloriari valeam cum illo præcipuo filio *Jonadab*, qui in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti glorians dixit: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Chriſtus.* Item: *Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo.* Abſit igitur mihi gloriari in mea juſtitia, ſed gloriari mihi detur in tua juſtitia Domine, cui & dico; ad Gal. 2. 20. ad Gal. 6. 14.

In juſtitia tua libera me, id eſt, per fidem, qua credo, quòd juſtificas impium, quod reputatur ad juſtitiam, quæ *tua* eſt, à te data, non mea, quam ſi ſtatuero, *juſtitiæ tuæ* non ſum ſubjectus. Ideo dico: *In juſtitia tua libera me*, ut tu juſtificeris in ſermonibus tuis, ut tu juſtus inveniaris & verax in eo, quod confitenti & pœnitenti vinumque illud, in quo eſt luxuria, bibere abnuenti gratiam promittis præſignatam in filiis *Jonadab* liberatis & à prima captivitate, ne in tabernaculis habitare conſueti paterentur nimis diuturnam in civitate obſidionem: & à ſecunda, ne cum cæteris Judæis ducerentur in Babylonem. Eſt quidem opus miſericordiæ, quod ad pœnitentiam vocas peccatorem, ſed opus eſt non ſolius miſericordiæ, imò etiam *juſtitiæ tuæ*, quod *liberas* jam pœnitentem, & de profundis mali primæ captivitatis ad te clamantem. Ideo ego jam pœnitens, jam cum filiis VERS. II.

Jonadab

A *Jonadab* vinum, in qno eſt luxuria bibere onlens, jam de lege peccati me captivante dolens & legi tuæ conſentiens dico: *In juſtitia tua libera me* ab illius legis captivitate, ut fruar eâ libertate, qua liberatus à peccato, ſervus autem factus tibi Domino legitimo nunc habeam fructum in ſanctificatione, finem verò expectem vitam æternam.

Et quia ægrotus ego exaltare clamorem non valeo ad te Altiſſimum, tu *inclina aurem tuam ad me* jacentem ſemivivum relictum à latronibus, qui me vulneraverunt & ſpoliaverunt. *Inclina* ſic *aurem*, ut appropians alliges vulnera mea, *& ſalva me* infuſo pariter oleo & vino, gemino ſcilicet S. Spiritûs dono; uno in remiſſione peccatorum, altero in largitione virtutum: ſicut Apoſtoli tanquam oleo peruncti fue- B runt in die reſurrectionis dicente ad eos Domino: *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittentur eis.* (Joan. 20. 22. & 23.) Et in die Pentecoſtes quaſi vino potati etiam dicebantur muſto pleni propter virtutem S. Spiritûs eos inflammantis & inebriantis ad evidentiam ſibi datæ atque miſſæ ſaluris per oleum & vinum, id eſt, per geminum Sancti Spiritûs donum, ſicut dictum eſt. Sic multos ægrotos audiens medicatos & ſalvatos, ego quoque in te Medicum verum ſperando ſalutem peto dicens: *Inclina aurem tuam, & ſalva me.* Atque ut ſalutem ſemel acceptam non perdam inter hoſtes conſtitutus.

VERS. III. *Eſto mihi in Deum protectorem:* quia ego me ipſum, ſicut creare non potui ut eſſem, vel ſalvare ut benè eſſem: ſic non poſſum defendere, ut tutus maneam. Ideo ad te confu- C gio petens, ut ſis mihi in domum refugii, ſive *in locum munitum*, vel ſicut Hebraica veritas habet: *Eſto mihi petra fortis, robuſtum habitaculum.* Tu, qui fuiſti metus Adæ fugienti, eſto jam filiis *Jonadab* locus refugii, ad quem, qui refugit, tutus eſt: quia ſic eſt in alto, ut inimicos de ſubtus non timeat. *Eſto mihi in locum munitum.* Sicut turris David, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortiû. *Eſto mihi in locum munitum*, ut quomodo me feciſti ſic eſſe de nihilo, ut non poſſim non eſſe: ſimiliter me ita de infirmo & ægroto *ſalvum facias*, ne amiſſibilis mihi ſit à te data ſalus, qua das homini benè eſſe, liberans eum à prima captivitate, qui à te Creatore D habens eſſe non poteſt non eſſe, quantumlibet prematur vel primæ vel ſecundæ captivitatis miſeria. Sicut ergo inamiſſibiliter habeo eſſe à te Creatore: ſic habeam inamiſſibiliter benè ac beatè eſſe à te liberatore, ſub te *protectore, ut ſalvum me facias*, quoniam ſalus populi tu es, & in ſalute protegas atque conſerves: *quoniam firmamentum meum es tu* contra tentationes & tribulationes in hac prima captivitate filios primi Adæ abſorbentes, filios quoque *Jonadab*, ſecundi ſcilicet Adæ graviter infeſtantes. A quibus, ne abſorbeat ego David, ego pœnitens, ego filius Jonadab, *tu es refugium meum* Deus meus. Tu qui es Deus Creator meus, tu idem ipſe *es refugium meum* ſecundùm incarnationis tuæ Sacramentum, quòd eſt filiis *Jonadab* mandata paterna ſervantibus, inexpugnabile *firmamentum.*

A Tu *Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui.* (VERS. IV.) Me Chriſtum verum *Jonadab eripe de manu peccatoris* pagani legem non habentis, ut ceſſet perſecutio tyrannorum gentilium idola colentium, *& de manu contra legem agentis, & iniqui,* videlicet Judæi carnalis & falſi Chriſtiani, legem quidem habentis & tamen *contra legem agentis*, unde *iniquus* judicatur, & per legem peccans per legem judicatur, ſicut & paganus iniquus eſt, qui ſine lege peccans judicatur, & peribit ſine lege. Ab utroq; *Deus meus eripe me*, ne talibus incorporer aut conformer. *Eripe* dico, quod & ſupra dixi & nunc repeto eandem precem propter geminam ereptionem valde mihi neceſſariam: primùm, ne delecta- B tio peccati mordeat, ſecundò, ne contra legem Dei conſenſus peccati omnino interficiat. Propterea dico: *Eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis*, ne vel delectatio peccati repugnans legi mentis meæ ſauciet, vel conſenſus mortificet. *Eripe* nihil ominus *de manu iniqui*, univerſaliter omnis *iniqui*, ſive angeli ſive hominis ſive motus alicujus *iniqui*, ut eſt ira, ſuperbia, invidia mentis, & libido carnis, ne aliquis talis iniquorum ſua manu, ſuâ poteſtate valeat me gravare, ac ſpoliare mea innocentia vel, quod æquè periculoſum eſt, meâ ſapientiâ, quæ mihi non ex me, ſed ex te.

Quoniam tu es patientia mea, in qua, (VERS. V.) ſi perſeverabo inter tentationes velut alter Job, ſcio, quòd non confundar, quoniam *patientia probationem operatur. Probatio verò ſpem: ſpes autem non confun-* C *dit.* Ita ergo de *patientia* naſcitur *ſpes*, & rurſum de *ſpe* major *patientia*, dum *ſpe gaudentes* ex ipſo *ſpei* gaudio magis erunt in tribulatione patientes. Hoc autem totum bonum ex te mihi, non ex me Deus meus, *quoniam tu es patientia mea Domine* in tribulatione ſeu tentatione; atque item *tu Domine ſpes mea* es, quòd per te liberer de ipſa tribulatione ac tentatione. Cœpit autem hæc *ſpes mea à juventute mea*, quæ videlicet ætas apta eſt bellis & hæc mihi ex tunc cœpit, ex quo contra diabolum & carnem pugnaturus jam tranſta infantia & pueritia ſuſcepi arma fidei & *ſpei* & charitatis. Ad quæ ſuſcipienda, ut eſſem idoneus, D antequam ea ſuſciperem, præventus fui miſericordia tua, qua

In te confirmatus ſum ex utero ante- (VERS. VI.) quam ſperare ſcirem, qui primo fidei rudimento in utero Eccleſiæ conceptus, & poſt ex aqua & Spiritu quaſi *de ventre matris* generatus non infirmatus ſum fide, ſed lacte alimoniæ ſpiritalis nutritus juvenilis roboris augmentum accepi. Unde *In te cantatio mea ſemper.* Spem in alium nunquam habui, nunquam habebo; ſed *in te cantatio mea ſemper.* Etiamſi aliquando in alio aliquo fuit mihi *cantatio* ſeu delectatio, amodo non erit, niſi *in te* Deo vero, adjutore meo fortiſſimo, quoniam dum in te ſperans tuas juſtificationes amans & prædicans.

Prodigium factus ſum multis. (VERS. VII.) *Tu adjutor fortis* mihi fuiſti & eris, ut ſpero, uſque in finem, & ideo in te *adjutore*

forte cantatio mea ſemper, & dum per fidem ambu-
lo, & dum per ſpeciem videbo. Quod meum vo-
tum cantationis perſolveodæ ounc & ſemper &
in ſæcula ſæculorum ne fiat irritum & vacuum,
ſed ſit affectu devotionis & effectu conſumma-
tionis plenum, peto:

VERS. VIII. *Repleatur os meum laude, ut can-
tem gloriam tuam, totâ die magnitu-
dinem tuam.* *Repleatur*, inquam, *laude os
meum* ſic, ut à fundo cordis uſque ad labia oris ple-
nitudo gratiæ tuæ Deus cordi meo infuſæ atque
diffuſæ in labiis meis te affectunsè magnificet,
Iſa. 29. 13. ne ſimilis inveniar populo, de quo dicis: *Populus
hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt
à me.* Non erant hæc labia talis populi tua
laude repleta, ſed quaſi forinſecus reſperſa corde
B intus vacuo, quod longè fuit à Deo. Ego au-
tem dico: *Repleatur os meum laude* per gratiam
cordi meo infuſam atque inde ſcaturientem & in
labiis diffuſam, ſicut aliquis tuorum legitur
plenus gratiâ & fortitudine, plenus Spiritu San-
cto & fide, in labiis quoque ſuis tantâ gratiâ
redundâſſe, ut audientes eum adverſarii non po-
tuerint reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loque-
batur. Sic à fundo cordis exundante gratiâ tuâ
Act. 6. 8. & 10. uſque ad os *repleatur* ipſum *os meum laude tua,
ut cantem gloriam tuam.* Gloria eſt ore multo-
rum celebrata laudatio. Iſtiusmodi *gloriam can-
tem* ſociam habens in hoc bonorum multitudinem,
qui etſi comparatione malorum pauci ſunt, ta-
Pſal. 57. 8. men quia ipſi mali *ad nihilum devenient tanquam
aqua decurrens*, gloria hæc eſt & erit omnibus
C Sanctis Dei, ut ore illorum celebrata laudatio
ſit glorioſa pariterque ſpecioſa, ſicut è contrario
Eccli. 15. 9. *in ore peccatoris non eſt ſpecioſa laus*, etiamſi ſit
clamoſa, quoniam Dei auribus eſt onerosa. Unde
Amos. 5. 23. ait: *Aufer à me tumultum carminum tuorum, &
canticum lyræ tuæ non audiam.* Quòd ne mihi
te indignè laudanti dicatur, quæſo *repleatur os
meum laude tua* ita perfectè, ut *cantem*, prout
decet, *gloriam tuam: totâ die magnitudinem tuam.
Totâ die*, ſcilicet & cùm per proſpera fovendo
conſolaris, & cùm per adverſa corripiendo corri-
gis, *cantem gloriam tuam, & magnitudinem tuam*,
qua me de non eſſe feciſti, ut eſſem aliqua crea-
tura: & cùm eſſem, protexiſti ac promoviſti,
ut fierem nova creatura. Item cùm peccâſſem,
ignoviſti, converſum juviſti, perſeveranti coro-
D nam præparâſti, quæ repoſita eſt mihi apud te in
tuæ pietatis magnitudine. Multa enim benefi-
cia tua ſolo nomine magnitudinis tuæ coocludo
Sap. 17. 1. laodans, & caotans *totâ die magnitudinem tuam.
Magna enim ſunt judicia tua Domine, & inenarrabi-
lia verba tua.* Magna potentia tua, qua omnia quæ-
cunque vis, potes. Magna ſapientia, qua omnia
ſcis, & nulla te latet cogitatio. Magna mi-
ſericordia, qua miſereris omnium, & nihil
odiſti eorum, quæ feciſti. Magna hæc omnia
in te, imò una immenſa *magnitudo* hæc omnia
ſunt io te, nec aliud à te, ſecundùm quam dici-
Pſal. 146. 5. tur: *Magnus Dominus noſter, & magna virtus
Pſal. 144. 3. ejus, & ſapientiæ ejus non eſt numerus, & ma-
gnitudinis ejus non eſt finis.* Facis ergo mirabilia
magna ſolus magnâ virtute, quæ nec ſeneſcit
A nec deficit, ſicut hominis virtus & ſeneſcit &
deficit. Igitur ego miſer, & mortalis homo ſe-
nio & defectui obnoxius ad te confugio, & tibi
æternaliter manenti dico:

Ne projicias me in tempore ſene- VERS. IX.
ctutis. *Pars Secunda* de gratia *tempore ſenectu-
tis* neceſſaria hoc habet exordium. *Ne*, inquam,
projicias me in tempore ſenectutis fruſtratâ expecta-
tione meâ, qua ſpes mea exiſtens à juventute
mea hoc feciſti me ſperare, quòd oon projiceres
me in tempore ſenectutis. Repoſita erat hæc ſpes
mea in ſino meo quaſi pignus & arrha deſur-
ſum data. Unde quia ſpes oon confundit, quaſi
debitum ſpei præmium requiro dicens: *Ne pro-
jicias me in tempore ſenectutis.* Tempus juveotu-
tis eſt, cùm de ſuis viribus quis præſumens ac-
cingit ſe & ambulat ubi vult dicens: *In abun-* Pſal. 29. 7.
dantia ſua non movebor in æternum. Vel: *Si* Matth. 26. 33.
oportuerit me mori, ego nunquam ſcandalizabor. & 35.
Sed hæc juventus citò deficit, & talis ei ſucce-
dit ſenectûs & humanæ virtutis defectus, ut ta-
lis juvenculus immaturâ *ſenectute* præventus co-
gatur dicere: *Domine in voluntate tua præſtitiſti* Pſal. 29. 8.
*decori meo virtutem, avertiſti faciem tuam à me,
& factus ſum conturbatus.* Sera querela poſt
iſtam conturbationem in alio Pſalmo deprompta,
hìc prævenitur, cùm dicitur: *Ne projicias me in
tempore ſenectutis*, quod tempus eſt, *cùm defe-
cerit virtus mea*, cùm patientia quaſſata
molleſcit, cùm tentatio diaboli vel carnis ultra
quàm ſuſtinere poſſimus, invaleſcit, tunc *ne pro-
jicias* vel *derelinquas me* fidelis Deus; ſed facias
cum tentatione etiam proventum, ut poſſim ſu-
ſtinere, quia virtus humana laſſata eò magis in-
diget confortari à Spiritu Domioi adjuvante in-
firmitatem noſtram, quò magis experta eſt ipſam
infirmitatem ſuam.

Dicitur etiam io Chriſto fuiſſe ſenectus
non peccati ſed pœnæ, ex qua vetuſtate vel
ſenectute infirmus prodigium factus eſt multis,
irriſus in cruce, ubi vetus homo noſter ſimul
crucifixus eſt, ut quomodo ille à nobis habuit
infirmitatem, ſic nos ab eo capiaoms fortitu-
dineoi. Qui cùm per omnia tentatus poſſit &
his, qui tentantur, auxiliari, verus *Jonadab ſponte
oblatus* pro ſalute filiorum ſeu membrorum ſoo-
rum rectè iotelligitur pro ipſis infirmantibus inter-
pellare apud Patrem hoc modo: Infirmata eſt
virtus mea in manibus inimicorum meorum,
quanto magìs infirmabitur virtus parvulorum filio-
rum meorum in manibus inimicorum ſuorum,
qootiens in priori captivitate, quæ illis eſt à primo
parente, apponitur eis vinum bibendum, in quo eſt
luxoria, in tentatione carnis invaleſcente ac vir-
tute humanâ deficiente? Tunc igitur, *cùm defecerit
virtus mea*, id eſt, meorum, *ne derelinquas me*, id
eſt, meos in manibus inimicorum meorum exinde
magis cavendorum:

Quia dixerunt inimici mei mihi, & VERS. X.
*qui cuſtodiebant animam meam,
conſilium fecerunt in unum.*

Dicen-

VERS. XI. *Dicentes DEUS dereliquit eum &c.*

Inimici mei, qui ſtudio ſupplantandi *cuſtodiebant animam meam conſilium fecerunt*, id eſt, ex conſilio dixerunt, & ipſum *conſilium fecerunt in unum*, ut quaſi faſcis non diviſus & ideo gravis ad portandum gravius opprimeret. Audi Domine voces adverſariorum meorum, qui *conſilium fecerunt in unum dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum: quia non eſt, qui eripiat.* Hæc dixerunt, quia me viderunt calamitatibus fatigatum carnis infirmitate gravatum, variisque neceſſitatibus obſtrictum, nec habentem ex me in me quicquam virium ad reſiſtendum tot malis, tot vitiis, tot miſeriis undique prementibus. Propterea dicunt: *Deus dereliquit eum. Deus*, quem prædicat, quem glorificat ipſe *dereliquit eum*, ſicut
Matth. 27. 46. ipſe atteſtatur dicens: *Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Sed malo ſuo putant me derelictum à Deo, quod tamen ipſum malum provenit aliis in bonum, his ſcilicet, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti. Si enim cognoviſſent, nunquam me Dominum gloriæ crucifixiſſent. Si non fuiſſem crucifixus, non ſalvaretur homo perditus, nullo pretio niſi meo ſanguine redimendus. Hoc illi neſcientes (ignoraverunt enim Sacramenta Dei) clamaverunt: Reus eſt mortis: *perſequimini & comprehendite eum. Perſequimini* ut tardum, *comprehendite* ut invalidum: *quia non eſt, qui eripiat* apprehenſum, ligatum & cruci affixum. Sic de me vero *Jonadab* deliberaverunt, ſicut etiam de filiis meis cenſuerunt, quòd videlicèt à Deo eſſent derelicti, quando erant nimiis tentationibus vel tribulationibus expoſiti. Sed tu Deus, qui omnia bona & mala ſcis, & bona ſola vis tanquam ſummè providus & benignus.

VERS. XII. *Ne elongeris à me*, ſicut videtur, dum tardas venire ad ſervos tuos. Feſtina per exhibitionem auxilii tunc maximè neceſſarii, cùm inſultant adverſarii. *Ne elongeris* à me tardando auxiliari ac liberare de imminentibus calamitatibus. Et ne gravioribus exponar, *Deus, Deus meus in auxilium meum reſpice* ſic tuo reſpectò mihi ſubveniendo, ſicut ſubveniſti Petro, quem quia *reſpexiſti*, flevit amarè, meruitque beatificari eâ conſolatione, de qua di-
Matth. 5. 5. citur *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Item: *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.*
Luc. 6. 21. To quondam curribus Pharaonis, populo tuo appropinquantibus, in auxilium ejuſdem populi tui
Exod. 14. 24. de Ægypto egreſſi *reſpexiſti ſuper caſtra Ægyptiorum* & ferebantur in profundum quaſi plumbum in aquis vehementibus: ita nunc *reſpice* ſuper caſtra dæmonum & vitiorum ſive hominum vitioſorum, ut ferantur in tale profundum judiciorum tuorum, ſuper quo liceat cantare populo tuo per tuum reſpectum liberatum, Canticum Moyſi
Exod. 15. 1. dicentis: *Cantemus Domino &c.* Sic *in auxilium meum* & meorum *reſpice* per meam, Deus Pater, placatus obedientiam, quæ major eſt obedientia filiorum *Jonadab*, quia illi obediendo Patri ſuo noluerunt bibere vinum: ego autem tibi, Pater, obediendo guſtavi vinum cum felle mixtum ſive myrrhatum, & bibi acetum tam in mea perſona quàm in perſonis Martyrum meorum, ſive Confeſſorum carnem ſuam caſtigantium, ſive aliorum fellita & amara opprobria, propter me portantium inter inimicos meos detrahentes animæ meæ, pro quibus oro dicens:

Confundantur & deficiant detrahentes animæ meæ: qui detrahunt *animæ meæ*, id eſt, vitæ meæ, verbi gratia dicentes: Homo vorax, potator vini, & cætera in hunc modum falſa opprobria, *ipſi confundantur* in ſuis detractionibus de juſtificante ac magnificante animam meam, id eſt, vitam meam, juſtificante per peccatorum immunitatem, magnificante per virtutum claritatem. Cujus fulgorem ferre non valentes ipſi detractores *animæ meæ confundantur* vel ad pœnitentiam, ſi per ignorantiam ſeu fragilitatem peccant in me, vel ad pœnam cæteris emendatoriam, ſi peccatum eorum ſic eſt ad mortem, ut pro illo remittendo non ſit orandum, quod fit, cum peccatur in Spiritum Sanctum. Itaquomodolibet peccent, *confundantur* videntes falſificata opprobria detractionum ſuarum, te ſubveniente ac me patienter omnia ſufferente ac ſoſtinente in charitate patiente ac nunquam excidente in ſpe, quæ *non confundit*. Ipſi autem, qui adeo ſunt mali, ut de me non habeant ſpem boni, *confundantur* per evidentiam bonorum, quæ in me clareſcent: *& deficiant* ſubtracta ſibi materia detrahendi, ſicut ignis deficit lignis ſubtractis. *Deficiant*, inquam, *detrahentes animæ meæ* vel meorum. *Confundantur* de peccatis ſuis, *& deficiant* à perverſis viribus. *Confundantur* erubeſcentes malum ſe voluiſſe, quod etiam ſi perſeverant velle, *deficiant* à viribus, ne quod volunt, facere prævaleant.

Quidam Codices habent: *Deficiant committentes animam meam*, id eſt, *committentes* bellum cum *anima mea*: ut eam provocent ad Deo reſiſtendum, quod eſt committere bellum contra ipſum, ut faciunt, qui Divinis judiciis non conſentiunt, cùm bonis adverſa & malis proſpera evenire ſentiunt. Ad commiſſionem talis belli provocavit Sanctam Job uxor ſua dicens: *Adbuc permanes in* Job. 2. 9. & 10.
ſimplicitate tua? Benedic Domino & morere. At ille pacem cum Deo ſervans, & ejus judicia, quamquam ſibi dura commendans, *quaſi una*, inquit, *de ſtultis locuta es. Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala quare non ſuſtineamus? In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis, neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt*, cavens commiſſionem belli perículoſiſſimi. Nam ex quo quis reſiſtit tibi Deus omnipotens, ex tunc ira tua implacabilis inardeſcit, quam ſapientiſſimè declinat, qui tuis judiciis humiliter acquieſcit, non te, ſed ſe culpando & veniam precando. Committitur etiam anima bello pernicioſo ſi eos odit, à quibus patitur mala.

Hebraica veritas habet: *Confundantur, & conſumantur adverſarii animæ meæ.* Tres erant quinquagenarii contra Heliam miſſi ab impio Rege Iſrael cultore Beelzebub, quorum duo cum ſuis quin-

4. Reg. 1. 10. & 12. quaginta ſunt conſumpti Helia diceote: *Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, & devoret te, & quinquaginta tuos.* Tertius quinquagenarius non eſt cunſumptus, quia humiliter ſentiens confuſus eſt miſericordiam precando, non iram provocando. Et adhuc teſtibus veritatis contra Beelzebub dimicantibus promittitur, quod ſint candelabra io conſpectu Domini terræ ſtantia, & ſi quis eos voluerit lædere, ignis exiet de ore ipſorum, & devorabit inimicos eorum. Dicit enim quisque illorum, quod io præſenti Pſalmo habemus: *Confundantur, & conſumantur adverſarii animæ meæ. Conſumantur*, igne cœleſti. Etenim *Deus noſter ignis conſumens eſt. Conſumantur* igne ardentiſſimæ orationis vel juſta ſententia excommunicationis *adverſarii animæ meæ*, non ut omnino noo ſint, ſed adverſarii non ſint, nec adverſari poſſint vel detrahere animæ meæ, ſicut illi detraxerunt & adverſati ſunt Heliæ, qui eidem in monte poſito dixerunt:
4. Reg. 9. 11. *Homo Dei, Rex præcepit, ut deſcendas.* Qui enim de alio profeſſionis, de vertice ſanctæ cooverſationis animam detrahunt vel detrahere cupiunt ad ima principis mundi negotia quaſi auctoritate Regia dicendo ad quemlibet Sanctorum in vertice montis poſitum: *Homo Dei, Rex præcepit, deſcende*, ipſi digni ſunt, ut ignis exiens de ore Sanctorum devoret eos, quòd hic optatur, cùm dicitur? *Confundantur, & conſumantur*, ſive *deficiant adverſarii*, ſive *detrahentes animæ meæ.*

Operiantur confuſione, & pudore, qui quærunt mala mihi, quæ licèt per ſe non inferant, attamen *quærunt* & deſiderant, ut *mala mihi* eveniant aliquando ſciendo, aliquando ignorando, quid faciant, ſicut uxor Job, de qua jam dictum eſt, & uxor
Tob. 2. 16. & 22. Tobiæ, quæ illi dicebat: *Ubi ſunt juſtitiæ tuæ?* Tales videndo auxilium Domini ſuper me *operiantur confuſione & pudore* tanquam velo & operimento, quo tegantur eorum peccata, ſicut
Pſal. 31, 1. aliàs dicitur: *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Neſciunt enim quid faciunt, cùm in deſperationem Divinæ conſolationis me velut alterum Job ſive Tobiam mittere *quærunt*, & hoc modo *quærunt animam meam* dejicere à celſitudine ſpei in foveam deſperationis.

VERS. XIV. *Ego autem ſemper ſperabo* in Deo,
Job. 13. 15. dicens cum Beato Job: *Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo.* Eſto ut permittatur Sathanæ tentare ſeo colaphizare me ac privare divitiis, affligere morbis vel ulcere peſſimo, quod eſt carnis prava libido, *ego* tamen *ſemper ſperabo* Divinom aoxilium & ſolatiom, dom nec in adverſis murmuro, nec blandimentis pravis conſentio. Sicut in principio Pſalmi de præterito loquens tempore dixi: In te Domine ſperavi: Sic & nunc de futuro loquens dico: *Ego autem in te ſperabo*, id eſt, in ſpe mea perſeverabo.

Et quia ſpes noo confundit, provenientibus bonis & ſperatis ego *adjiciam ſuper omnem laudem tuam.* Laus tua, Deus Pater, magna erat io rerum omnium creatione, diſtinctione, ordinatione, gubernatione: ſed ego Chriſtus, ego verus *Jonadab* tibi Patri *ſponte* obediens, & filios meos ad obedientiam ſanctam inſtruens *adjiciam ſuper omnem laudem tuam*, dum laudabilis agnoſceris non ſolùm de mundi cooſtitutione, ſed & de mondi reſtauratione per meam *ſpontaneam* obedientiam & gloriam tali obedientiæ debitam, ſicut aliquis *filiorum Jonadab* dicit de me: *Humiliavit ſe* Philip. 2. 8. & ſeqq.
ipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Laus hujus confeſſionis ante legem vel ſub lege non erat. Sed ego Chriſtus, ego *Jonadab ſuper omnem laudem*, ante meum adventum præteritam, hanc laudem *adjiciam.*

Aliter: Tu Deus judex juſte omni laude fuiſti dignus pro juſtitia, qua vel ante legem vel ſub lege puniebas peccata, ſed *ſuper* hanc *omnem laudem tuam* laus miſericordiæ tuæ adjicietur, cùm in toto mundo prædicabitur, quòd non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruiſti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non Chananæam ſupplicantem, oon deprebenſam in adulterio, non ſedentem in telonio, noo ſupplicantem publicaoum, non negantem diſcipulum, non perſecutorem diſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos. Cùm de his, aliisque ſimilibus gratiæ tuæ operibus laudaris, magna eſt adjectio laudis *ſuper omnem laudem*, qua in populo antiquo laudabaris. Laudabat te Synagoga de beneficiis temporalibus & cum tempore tranſeuntibus, verbi gratia quòd eduxiſti filios Iſraël de Ægypto in manu potenti & brachio excelſo, quòd eis diviſiſti mare ruhrum in diviſiones, quòd dediſti manna, quòd exterminatis Chananæis introduxiſti populum tuum io terram eorum. Sed ego Eccleſia ſuper hanc *omnem laudem adjiciam* gratiarum actionem de beneficiis eisdem ſpiritaliter in me completis. Verbi gratia, quòd educta ſum de tenebris igoorantiæ præcedente me Chriſti humanâ conſervatione tanquam columna nubis, & Divina miraculorum illuſtratione tanquam columna ignis, quòd panem verum Angelorum dat mihi Pater de cœlo io SacroSancto Altaris myſterio, quòd jam in ſpe introducta & re introducenda ſum in regnum cœlorum, de quo exterminatæ ſunt catervæ Angelorum ſoperbientium. Pro hujusmodi gratias agens *adjiciam ſuper omnem laudem tuam.* Nec tantùm in me laudabo, ſed ad proximos in eandem laudem inſtruendos

Os meum annuntiabit juſtitiam tuam, tota die ſalutare tuum. VERS. XV.

Os meum annuntiabit juſtitiam tuam,
Chriſtum ſcilicet, qui *factus eſt nobis à Deo ſapientia & juſtitia & ſanctificatio & redemptio.* 1. Cor. 1. 30.
Unde non meam *juſtitiam*, quæ ex lege factorum eſt,

eſt, jactabundus annuntio cum Pharisæo dicente: A Luc. 18. 11. *Gratias tibi ago Deus, quia non ſum ſicut cæteri hominum raptores, injuſti, adulteri*; ſed eam *juſtitiam*, quæ non eſt aliud, quàm *ſalutare tuum*, Filius tuus in principio mundi Creator, in fine ſæculorum factus mundi Salvator. Hoc *ſalutare tuum annuntiabit os meum tota die.* Tota dies intelligitur cum ſua nocte: quia nox diei ſervit, non dies nocti. Laudabo igitur *totâ die*, id eſt, omni tempore, ſcilicet in proſperis & in adverſis: quia nox, per quam ſignificantur adverſa, cum die intelligitur, quia in bona bonorum converſatione non dies nocti, ſed nox diei ſervit, dum non propter carnis emolumentum fit ſanctitatis exercitium, ſed potiùs quidquid in carne fit, ſanctitatis exercitio conducit & proficit, dum non evangelizamus, ut manducemus, quòd eſſet diem nocti ſervire; ſed B manducamus, ut evangelizemus, & ad alia ſpiritalia exercitia validi & expediti ſimus, quod eſt noctem diei ſervire, & in ipſius diei Pſ. 138. 12. nomen tranſire, dum *nox ut dies illuminabitur*, & corporalis exercitatio vel ipſius corporis diſcreta procuratio ad modicum utilis, miniſterio ſubſervit pietatis ad omnia valentis atque promiſſiones vitæ, quæ nunc eſt & & futuræ, habentis. Aliter: *Os meum annuntiabit juſtitiam*, qua juſtus ſum, eſſe tuam, quæ ex fide eſt, non meam, quæ ex lege eſt.

Quoniam non cognovi litteraturam legalem: *non cognovi*, non approbavi ego Eccleſia litteram occidentem poſſe mihi prodeſſe ad juſtificationem, quia lex ſine gratia, C littera ſola eſt non vivificans mortuum, ſicut baculus Heliſæi mortuo ſuperpoſitus non vivificavit illum. Venit ergo ipſe Propheta magnus, qui venturus erat in mundum, & per illum Deus viſitavit plebem ſuam. Iſte Propheta magnus magnitudinem ſuam ad mortui corpuſculi pravitatem contraxit, & remoto legis ba- Act. 15. 10. culo & onere, *quod neque nos neque patres noſtri portare potuimus*, ait Petrus, per ſemetipſum viſitavit plebem ſuam de Domino ſervus, de divite pauper, caro de Verbo, & de Dei Filio Filius hominis fieri non dedignatus. Æternus erat, ſed puer natus eſt nobis: magnus erat, ſed parvulus datus eſt nobis: Creator erat, Salvator factus eſt & ipſe Factor factus eſt mihi Eccleſiæ in ſalutem.

D Habuit & Judæa quosdam ſalvatores, quia clamabant filii Iſraël multotiens à facie tribulantium ad Deum, & miſit eis ſalvatores & propugnatores, qui liberarent eos de cæde vaſtantium, verbi gratia Gedeonem, Samſonem, & alios tales, quid nuncupati ſunt ſalvatores, longè utique impares, longè inferiores illo Jeſu, Matt. 1. 21. illo Salvatore, cujus nominis cauſam reddens Angelus: *Ipſe enim*, inquit, *ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Præmiſſi tamen ſunt illi ante iſtum tanquam littera legis ante ſpiritum, tanquam baculus ad mortuum, Prophetam præveniens, & ſua interpretari nomina nequierunt: vacua quippe erant. Superpoſitus mortuo baculus eſt, & non erat vox neque ſenſus, quoniam baculus erat, nec vitam in ſe habens, nec vitam dare valens. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, verè ex lege eſſet juſtitia, ſed concluſit Scriptura legis omnia ſub peccato, nec valuit baculus legis vitam dare mortuo. Deſcendit tandem Propheta magnus, qui baculum miſit, & mox ſalvum fecit populum ſuum à peccatis eorum, probans utique ſe Luc. 7. 49. eſſe, quòd dicebatur: *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Nimirum qui dicit: Salus populi ego ſum. Jam vox, jam ſenſus eſt, & patet non inane portare nomen inſtar priorum. Sentitur infuſa ſalus, & beneficium non tacetur. Intus ſenſus, foris vox. Audi vocem ſuſcitati mortui: *Adjiciam*, inquit, *ſuper omnem laudem tuam. Os meum annuntiabit juſtitiam tuam tota die ſalutare tuum: quoniam non cognovi litteraturam* legis mihi profuiſſe, non ſenſi per eam gratiam Spiritûs infuſam. Ideo *non cognovi litteraturam*, id eſt, gloriantes in littera non vivificante, ac reſilientes à gratia reprobavi, ſciens, quòd lex ſine gratia littera occidens eſt, id eſt, vitam auferens vivo, nedum tribuat mortuo. Lex enim quinque libros habens convicit reos, quemadmodum piſcina quinque Joan. 5. 2. & ſeqq. porticus habens in ipſis porticibus continebat languidos, in qua non ſanabat, quia concluſerat Scriptura legis omnia ſub peccato: ſed deſcendit Angelus, & ſanatur unus, quia Chriſtus humiliatus & factus ſub lege vivificavit ipſam legem priùs mortuam immò & mortiferam, litteræ occidenti adjungens vivificantem ſpiritum per ſuæ Paſſionis ineffabile Sacramentum, quod ut perficeretur, mota eſt aqua, & ſuſcitata eſt magna tempeſtas Judaicæ perſecutionis adversùs Angelum, qui deſcenderat ſalvare ipſum Judaicum populum, qui erat velut aqua mobilis omni vento erroris cedens, & ſolidam veritatem ſibi oblatam recipere nolens. Mota eſt igitur aqua illa uſque ad ipſius Angeli ſub- Pſal. 68. 1. merſionem, propter quod dicit: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam.* Sic in illa tempeſtate mortuus eſt Angelus, & ſanabatur unus: quia per mortem Chriſti non ſanatur quisque ab unitate fidei ad Deum & dilectionis ad Deum pariter & proximum ſervanda ſegregatus, ut illi, de quibus Juda 19. dicitur: *Animales, ſe ipſos ſegregantes, ſpiritum non habentes.* Poteſt etiam ſic littera continuari.

Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini, VERS. XVI. id eſt, quoniam nec in lege nec in legis ceremoniis habui fiduciam ſalutis, ideo *introibo in potentias Domini*, id eſt, recipiam & cuſtodiam Sacramenta Chriſti. Quia enim lex infirmata per carnem nihil ad perfectum adduxit, neque aliquem vivificare potuit, ego *introibo in potentias Domini*, ſciens potentia & potenter ſalvantia Chriſti Sacramenta non conſiſtere in virtute humana ſed in potentia ipſius Domini, qui rectè prædicatur Dominus fortis, Dominus potens in prælio, qui & poteſtatem habet in terra dimittendi peccata per ſuæ Mortis & Reſurrectionis atque Aſcenſionis vivifica Sacramenta.

Io morte quippe ipſius baptizati ſumus, ut quo- A modo ſurrexit ipſe à mortuis per gloriam Patris: ita & nos in novitate vitæ ambulemus, ***introducti*** videlicet ***in potentias Domini***, ſive ut in Hebræo legitur: ***In fortitudinem Domini.*** Non enim parum ***fortitudinis*** aut ***potentiæ*** præſtat mihi, quòd magnus ille vir Propheta potens in opere &, ſermone de excelſo cœlorum deſcendens viſitare dignatus eſt me, cùm ſim cinis & pulvis, miſereri mortuo, inclinate ſe jacenti, contrahi, coæquari parvo, cœco partiri lumen oculorum ſuorum, & os mutum oris proprii oſculo ſolvere, debileſque manus manuum ſuarum roborare contactu.

Suaviter rumino iſta & replentur viſcera mea & interiora mea ſaginantur, & omnia oſſa mea germinant laudem. Hoc ſemel contulit B univerſitati, hoc coudie ſinguli in nobis actitari ſentimus, & cordi ſcilicet sribus intelligentiæ lumen, & ori ædificationis verbum, & manibus opus juſtitiæ. Dat ſeotire fideliter, dat perferre utiliter, dat adimplere efficaciter. Hic eſt funiculus triplea, qui difficile rumpitur, nimirum fortis ad eatrahendas animas de carcere diaboli & trahendas ad regna cœleſtia tecum & poſt te, ſi rectè ſentias, & dignè proloquaris, ſi vivendo confirmes. Oculis ſuis tetigit meos, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide ſcilicet atque intellectu, osi meo junxit ſuum & mortuo ſignum pacis ioipreſſit. Non ergo ſola glorietur Sponſa, jam tota pulcbra, jam io cubiculum introducta, jam in ſinu Abrahæ dulci requie potita, in Patriarchis & Prophetis annulu fidei arrhata, in C Regibus & juſtis mulus coronata, quod oſculo oris ſui eam Sponſus dignatus admittere de ipſius carne ſemen Abrahæ ſuſcitavit. Oſculatus eſt & me de gentibus Eccleſiam, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, seconciliavit nos Deo Patri Filius Deus juſtitiæ mortuos. Non glorietur ſenios filius, quòd litteram legis teneus nunquam mandatum Patris præterierit, & ob hoc ſolus ipſe in domo paterna hæres eſſe debeat, quoniam ego adoleſcentior filius ego populus gentium, qni habitabam in tenebris, vidi lucem magnam, vidi clementiſſimi Patris erga me pietatem dignanter ipſius admiſſus oſculo, & ejus juſſu prima ſtola indutus, annulo fidei otnatus, & in præparationem Evangelii pacis calceatus audivi piam gratulationem ipſius di- D

Luc. 15, 32. centis fratri meo ſeniori: ***Oportet te fili gaudere, quia frater tuus mortuus fuerat & revixit, perierat & inventus eſt.*** Mortuus quippe fui, ſed revixi per oſculum Patris piiſſimi, qui os ſuum ori meo applicuit iteratò inſpirans in faciem meam ſpiraculum vitæ, ſed ſanctioris quam primò. Nam primò quidem in animam viventem creavit me, ſecundò in ſpiritum vivificantem reformavit me, annulo fidei ornavit me, ut doceret manus meas ad prælium & digitos meos ad bellum, pedes meos munivis calceamento Evangelico dans mihi poteſtatem & virtutem calcandi ſuper ſerpentes & ſuper ſcorpiones & ſuper omoem virtutem inimici, &, quod his majus eſt, dans omnibus, quotquot A eum receperunt vel recipient uſque in finem ſæculi, poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomiue ejus, qui non manent ſub legis ***litteratura***, ſed adjuvaote gratia ingrediuotur ***in potentias Domini*** certo eaperimento cognoſcentes, quantum diſtet intet litteram occidentem, & Spiritum vivificantem, inter umbram & sem, inter figuram & veritatem. ***Lex*** *Joan. 1, 17.* enim littesæ occidentis ***per Moyſen data eſt: gratia autem & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.*** Synagoga ergo, quæ ſolam legis cognovit ***litteraturam***, sepellendo gratiam voluit introire ***in potentias Domini.*** Hinc eſt illud: ***Nos ſcimus***, *Joan. 9, 29.* ***quia Moyſi locutus eſt Deus, hunc autem neſcimus, unde ſit.*** Item cœco ajunt illuminato: ***Tu*** *Joan. 9, 28.* ***diſcipulus illius ſis, nos autem Moyſi diſcipuli*** B ***ſumus.*** Item. ***Nos legem habemus, & ſecun-*** *Joan. 19, 7.* ***dum legem noſtram debet mori.*** Sic illa in legis ***litteratura*** glorians uoluit introire ***in potentias Domini.*** Sed ego ex gentibus Eccleſia, ***quoniam non cognovi litteraturam*** legis ***introibo in potentias Domini*** gratanter ſuſcipiens Evangelium Chriſti.

Alia translatio babet: ***Quoniam cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini.*** Eſt ***negotiatio*** laudabilis, de qua dicitur: ***Simile eſt*** *Matt. 13. 45.* ***regnum cœlorum homini negotiatori***, & de quadicit paterfamilias ſervis ſuis: ***Negotiamini, dum*** *Luc. 19. 13.* ***venio***: quia bonum eſt bona temporalia dari, & miniſteria corporalia fieri pro ſpiritalibus lucris: Hanc ***negotiationem*** Judæi carnales neſcierunt, qui Deo tantùm pro temporalibus litteram legis tenendo ſervierunt, quod erat malè negotiari; C dum in promiſſionibus legalibus, verbi gratia, in abundantia frumenti, vini & olei aliud non intellexerunt, niſi quòd littera ſonuit, quæ ſola illis temporalia, quantum ad ſoperficiem ***litteratura***, promiſit. Perverſa nimirum fuit iſta ***negotiatio*** pro temporalibos tantùm ſervire Deo in Judaiſmo: perverſa eſt adhuc in Chriſtianiſmo talis ***negotiatio***, & hujuſmodi negotiatores flagello Dominico ejiciuntus de templo, neque aliquis taliom introire poterit ***in potentias Domini***, cùm ſint extra templum projecti, & à potentia virtutis Divinæ penitus alienati dicente Petro ad Simonem Magum: ***Non eſt tibi pars***, *Act. 8. 21. & 20.* ***neque ſors in ſermone iſto, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.*** Quo dicto illius peſſimæ ***negotiationis*** arguitur intentio, qua ille D intenderat ſic domum Dei quaſi proprium poſſidere, ut illud ſemel emptum poſſet, quoties vellet, vendere. Neque enim Evangelicus ille negotiator inde reprehenſibilis eſt, quòd inventa pretioſa margarita dedit omnia ſua, & comparavit eam. Tales negotiatores quærit, qui dicit: ***Vade, & vende, quæ habes, & da paupe-*** *Matt. 19. 21.* ***ribus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me.*** Talibus dicit: ***Negotiamini dum venio***, ut quia ***negotium*** quaſi ***negans otium*** vel quaſi ***nec otium*** dicitur, nullus otio in familia Dei locus relinquatur. De hac ***negotiatione*** minimè dicitur: ***Quoniam non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini***, quia niſi cognoveris & exercueris iſtam Evangelicam ***negotiationem***, qua terrena pro cœleſtibus, temporalia pro æter-

æternis, corporalia pro ſpiritalibus lucris expenduntur, non introibis *in potentias Domini*, dummodo ſit ætas & facultas ita negotiandi, quòd propter infantes & naturaliter fatuos dictum.

Porro Judaica vel Simoniaca illa *negotiatio*, qua ſpiritalia & Divini cultûs exercitia, ut eſt jejunium ſive oratio ſeu cujuslibet Eccleſiaſticæ dignitatis adminiſtratio, fiunt pro quolibet vel quæſtûs vel gratiæ humanæ ſeu laudis terreno emolumento, claudit introitum in regnum, *in potentias Domini*, & in thalamum Sponſi. Propterea fatuis Virginibus clauſa eſt janua, quæ eunt ad vendentes oleum, quod eſt favor adulantium. Item de his qui omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus, dicit veritas: *Quia receperunt mercedem ſuam.* Turpis *negotiatio* dediſſe aurum pro luto, ſcilicet jejunium ſive orationem vel aliud tale pro favore humano vel quæſtu terreno. Hinc eſt, quòd hujusmodi negotiatores more forenſium negotiatorum ſua omnia magnificè appretiant, & aliena plus juſto vilificant, ſicut ille, qui dixit: *Jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium, quæ poſſideo.* Præmiſerat autem: *Non ſum ſicut cæteri hominum*, ut ſua merita præcellere oſtenderet meritis aliorum, ſicut mercatores forenſes in arte negotiationis præferunt ſuas merces mercibus aliorum, quod tamen non eſt artis vitium, ſed hominum arte abutentium, quæ per ſe non eſt mala, ſi abſque mendaciis & fraudibus exerceatur. Quòd quia nullatenus aut vix poteſt fieri, maximè ab hominibus quærentibus, quæ ſua ſunt, non immeritò pœnitentibus interdicitur officium negotiandi ſicut militandi, cùm tamen ſive negotiari ſive militare perfectus homo valeat ſine damnatione, ſervata præcipuè illa cautela, ut non faciat alteri, quod ſibi nolit fieri. Poſſunt ergo etiam tales negotiatores introire, *in potentias Domini* vel non fraudando, vel defraudata exemplo Zachæi, etſi non ut ille, in quadruplum, ſaltem pro poſſe reddendo. Verùm Judaica, ut dictum eſt, vel Simoniaca *negotiatio* claudit introitum *in potentiae Domini.* Potuit Simon Magus in felle amaritudinis manens intrare in fontem Baptiſmi ſive in templum Domini vel etiam accipere corpus Domini, ſed *quoniam cognovit* & approbavit *negotiationem* peſſimam ex tunc ab ipſo denominatam, non potuit per Sacramenta viſibilia introire *in potentiae Domini.*

Mat. 6.16. & 5.

Luc. 18, 12.

Sic multi uſque hodie illi conſimiles negotiatores in officiis Eccleſiaſticis maximè vel ſolummodo, quæ ſua ſunt, quærentes *non introibunt in potentias Domini*, quia licèt ſpeciem pietatis habeant, tamen virtutem ejus abnegant, Et conſtat ſine virtute pietatis ita inania & mortua eſſe omnia Sacramenta, ſicut corpus abſque anima. Propter quod Sancta Eccleſia ex filiis *Jonadab*, id eſt, *ſpontanei Chriſti* collecta ipſi Patri obediens, & contra ejus præceptum non bibens vinum, in quo eſt luxuria, contenta vino, quod lætificat cor hominis, habitansque in tabernaculis, quæ ſunt habitacula peregrinantium ſeu militantium, ſicut ſunt Eccleſiæ

A vel monaſteria vel Xenodochia Sanctorum ſanctè viventium, Eccleſia, inquam talis in filiis caſtis in hoc mundo peregrinantibus & militantibus atque Patri obedientibus rectè ac veraciter dicit: *Quoniam non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini*, cùm ſpeciem pietatis habendo etiam virtutem pietatis, ut verbi gratia dicens me in Chriſto manere ambulem ſicut ipſe ambulavit, non in mea, ſed in ejus potentia, qui omnibus, *quotquot eum receperunt, dedit poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus*, & credendo *introibunt in potentiae Domini* minimè confidentes in potentiis animæ humanæ vel corporis corruptibilis, ipſas animæ potentias aggravantis & deprimentis, ut ejus memoria oblivionem, ratio errorem, vo-

Joan. 1, 12.

B luntas teporem facillimè incidat, ſi eam Divinæ pietatis potentia non adjuvat.

Videntur diſſonare translationes, dum alia *litteraturam*, alia *negotiationem* habet. Sed ſi conſideratio adhibeatur, non multum diſcordant. Propheta namque videns, quia nihil proderat lex litteraliter accepta, *non cognovi*, inquit, *litteraturam*, id eſt, non probavi ponere ſpem ſalutis in lege juxta litteram intellecta, quia littera legis non ſanat morbum concupiſcentiæ, ſed gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Et ideo *introibo in potentias Domini*, id eſt, in ſpiritalem ſenſum, qui potenter vivificat eum, quem littera occidit. Ab eodem ſenſu non multum recedit illa translatio, quæ habet: *Non cognovi negotiationem.* Siquidem lex litteraliter intellecta popu-

C lum nonniſi carnaliter informabat, & nihil non terrenum ſapere docebat juxta illud: *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*, & ideo tales intellectores negotiatores fecit, hoc eſt, circa bonorum temporalium quæſtus occupari. Porro Propheta libertatem ſpiritûs, qui *negotiationis* hujus vincula dirumpit, amplectens *non cognovi*, ait, *negotiationem*, id eſt, non placet mihi lex ſic intellecta, ut involvat me *negotiationibus* obſervantiarum carnalium uſque ad tempus correctionis impoſitarum, & tunc maximè inutilium vel etiam damnabilium, cùm fiunt propter emolumentum quodlibet ſæculare, ut eſt favor humanæ laudis vel gratiæ ſive commodum temporale. Liber itaque, immò per gratiam liberatus à talibus *negotiationi-*

Isa. 1, 19.

D *bus* ego Filius *Jonadab ſpontanei* ſponte videlicet Patri obedientis *Chriſti*, & ego per obedientiam ſpontaneam introductus *in potentiae Domini*,

Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius, quæ non eſt ex lege ceremoniarum in littera legis traditarum, nec ex viribus liberi arbitrii liberatore indigentis, cùm ſimus de numero priorum captivorum (ut ſupra eſt expoſitus) *memorabor juſtitiæ tuæ ſolius*, quæ non ex lege, ſed ex fide eſt credentibus in te, qui juſtificas impium. In hac juſtitia nihil poteſt attribui humanæ virtuti, quoniam ſola Divina pietas in corde credentis excitat voluntatem ſeminando bonas cogitationes, & juvat ad bonas actiones, & inflammat ad bonas affectiones per ſe

ad ju-

ad juſtificationem ſufficientes, ubi fortè defuerit A tempus & facultas operandi, quod bonum eſt. Quia ergo hæc *juſtitia* ex te Deus initium profectum & conſummationem habet, tibi ſola aſſignanda eſt, & ideo *memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.* Et ut hoc intelligerem, tu

VERS. XVII. *Deus docuiſti me à juventute mea, & uſque nunc pronuntiabo mirabilia tua.*

Tu *docuiſti* me intelligere, quòd juſtitia fidei tua eſt & ex te eſt, qui fidem inſpiras, & eidem, ut per dilectionem operetur velle rectum, aſpiras dans rectè ſentire ac recto conſentire, ut ſint recti corde quicunque juſtificantur & rectificantur ex te. Ita *docuiſti me*, quia quicquid juſtitiæ ſeu rectitudinis habeo, ex te habeo. B [1. Cor. 4. 7.] *Quid enim habes homo, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Hoc ſcriptum lego & intelligo, quòd nihil boni habeo ex me, ſed multa mala, inter quæ ſunt etiam delicta juventutis meæ vel ſecundùm tempus ætatis humanæ vel ſecundùm primitias fidei, quando non juveniliter præſumens cingebam me & ambulabam, ubi volebam. *A juventute* itaque *docuiſti me*, ut periculis propriis eruditus diſcerem non præſumere de me, illius exemplo eruditus, qui quotiens de ſua virtute præſumpſit, totiens infirmitati ſuæ relictus magiſtrum negavit. Ergo cùm eſſem junior, cingebam me, & ambulabam ubi volebam præſumptionem ultronea intentus ad maxima bona, minimè ſufficiens vel ad minima, ſicut poſtea C in multa probavi experientia, qua tu *Deus docuiſti me à juventute meâ & uſque nunc.*

Etiam atque etiam poſt acceptam & diu exercitatam fidem doceri mihi eſt neceſſarium, ne te ceſſante à docendo fiam inſipiens & non intelligens quid deſit mihi. Non enim ſic ſe habet opus doctrinæ Divinæ ſicut humanæ, quia homo docet hominem, verbi gratia agriculturam vel artem carpentariam vel aliud tale, inſtructusque homo recedente à ſe inſtructore ipſe abſque illo æquè ut ille vel fortaſſe meliùs operatur ſive in agricultura ſive in domo fabricanda ſeu in opere alio, quod quidem didicit à magiſtro, ſed operari novit & poteſt etiam ſine magiſtro. In miraculis quoque per hominem factis id ipſum invenies, quia ſuſcitati mortui per Heliam & Heliſæum, recedentibus illis vixerunt abſque illis. Lazarus D quoque ſuſcitatus per Hominem-Deum recedente à ſe Chriſto corporaliter potuit vivere abſente ſuſcitatore. Sic & qui plantat & qui rigat, opere ſuo peracto gaudet ſua ope opus non indigere, quod operatus eſt inviſibiliter, ſi tamen Deus adeſt incrementum dando inviſibiliter, qui ſi manum ſubtraxerit, opus ipſius manere non poterit. Sicut enim ſol iſte viſibilis præſentia ſua ſuo ſplendore aërem illuſtrans diem facit ſuper terram, quo abſentato per occaſum dies, quam fecit ſuper terram, deficit nec reſtauratur, niſi denuo ſol ſuper terram ortus iterum ſua præſentia illuſtret ſubjecta ætheris & aëris ſpatia: ſic Sol juſtitiæ licèt ubique ſit & nuſquam non ſit, nec tamen alicubi localiter ſit, ſuam per ſui gratiam nunc exhibet præſentiam, permaximè illuſtrando rationalem

A creaturam in Angelis electis ætheri puriſſimo, in animabus humanis carne adhuc indutis aëri craſſo & nebuloſo aſſimilatam, facitque diem, de qua dici poteſt: *Hæc eſt dies, quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea.* [Pſ. 117. 24.] Sed ſi gratiam ſubtraxerit, profectò dies hæc deficiet, nec renovabitur unquam, niſi denuo ipſe Sol juſtitiæ per gratiam redditam ſuam dignetur exhibere præſentiam. Heliſæus derelictus à Doctore ſuo Helia non ſolùm non defecit, ſed magiſtri ſpiritu in ipſum duplicato etiam profecit. Tu autem *Deus*, qui *docuiſti me à juventute mea & uſque nunc*, ſi me vel ad momentum deſerueris, omnino me deficere non neſcis, quia cùm tu ſis animæ meæ vita, ſicut ipſa eſt corporis mei vita, quomodo animâ ſubtractâ cuncta corporis harmonia diſſolvitur, ita ut B nec oculi videant, nec aures audiant, neque reliqua membra ſua teneant officia: ſic te deſerente me ac ceſſante à juſtificatione animæ meæ ipſa erit injuſta, quam ſi tua præſentia non illuſtras, erit tenebroſa, ſi non vivificas, erit mortua, quia quod ſobriè, juſtè, piè, ſapienter vivit, non ejus eſt natura, ſed *tua mirabilia*, qui ſupra naturam facis hæc *mirabilia* ſolus. Et ideò Domine in his *memorabor juſtitiæ tuæ ſolius*, qui eadem *mirabilia* facis, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, per quos talia mirabilia promiſiſti, tu, qui neſcis mentiri. Ergo in omnibus talibus mecum à juventute mea peractis non jactabo mea merita, ſed *pronuntiabo mirabilia tua* ego Eccleſiaſtica perſona vel ego univerſalis Eccleſia. Et quia ſcio talia *mirabilia* deficere, ſi gratiam ſubſubtra- C xeris, & de præteritis gratias ago, & de futuris orans dico:

Uſque in ſenectam & ſenium Deus ne derelinquas me. VER. XVIII. & XIX.

Ego Eccleſia tunc juvenile robur habui, quando Apoſtolis aliisque viris Apoſtolicis prædicantibus per Evangelium genita, & non ſolùm lacte ſed & ſolido cibo enutrita & conſortata fortiter in Martyrio contra tyrannos dimicavi. *Senecta* mea ſucceſſit huic juventuti, quando cani ſenſûs mei enituerunt in confeſſoribus, fidem rectam verbo ſanæ doctrinæ ac moribus maturæ diſciplinæ commendantibus. Adhuc expecto *ſenium* jam citò inſtantibus vel patenter ecce nunc exſtantibus temporibus periculoſis, in quibus abundante iniquitate D ac refrigeſcente charitate multorum, fidei fervor eſt in paucis electis, qui & ipſi fortè, ſi fieri poſſet, in errorem inducerentur, niſi dies tam peſſimi *ſenii* breviarentur. Et ſi de his, qui electi reputantur, pavendum eſt, ne inducantur in errorem propter ſigna mendacia, Sacramenta videlicet ſpeciem quidem pietatis habentia, virtutem verò ejus abnegantia: verum eſt utique veritatis verbum conteſtantis, quòd niſi breviati fuerint dies illi, non fier ſalva omnis caro. Caro enim dicuntur infirmi ac fragiles & ſeducibiles in Eccleſia, quomodo illi dicuntur oſſa, qui ſunt fortes.

Utrique ad Chriſti corpus pertinent, cujus in figura dixit Adam: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* [Gen. 2. 23.] Tanquam dicat ſecundus Adam: Ego in corpore meo, & de corpore meo formatos habeo non ſolùm fortes, verùm etiam

etiam fragiles, utroſque apud me prædeſtinatos & electos in me ante conſtitutionem mundi. Eph. 1. 4. Dicit enim unus de ipſis electis: *Sicut elegit nos in ipſo ante conſtitutionem mundi, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate.* Hoc ego ſcio Eccleſia Catholica de filiis *Jonadab* coadunata in juventute mea valida, in *ſenecta* matura, in *ſenio* decrepito multas infirmitates paſſura, & jam forſitan ex parte paſſa juxta illud: *Si autem in potentatibus octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor.*

Pſ 89. 10. Labores itaque & dolores multos & magnos jam paſſa, plures & majores timeo in *ſenio* ætatis decrepitæ, multis defectibus & ſuſpiriis expoſitæ. Ideo dico, immò ſupplico tibi *Deus* meus, qui *docuiſti me à juventute uſque nunc,* ut *uſque in ſenectam, & ſenium ne derelinquas me.* B Tu verus *Jonadab*, *ſpontaneus* in omnibus, quæ propter filios tuos erudiendos feciſti bona, & ſuſtinuiſti mala, promittens ipſis filiis tuis multa bona, inter cæteras promiſſiones tuas dixiſti: Matth 28. 20. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*, hoc eſt, *à juventute* circa primordia Eccleſiæ, in *ſenecta* circa medium, & in *ſenio*, quo finienda & conſummanda eſt Eccleſia. Ideo bonum illud fiducialiter peto, de quo promiſſorem veracem te ipſum teneo, cui & dico, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, ut juſtus, & verax appareas, ut Prophetæ tui, qui talia crediderunt & prophetaverunt fideles & juſti & veraces inveniantur: eſto nobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi. Eſto mecum *DEUS* meus, qui *docuiſti me à juventute mea uſque nunc*, & *uſque in ſenectam & ſenium Deus ne derelinquas me. Ne derelinquas* fortes, qui ſunt os ex oſſibus, & infirmos, qui ſunt caro de carne mea. Memor eſto verbi tui, quo dicturus *vobiſcum ſum*, præmiſiſti: *Ecce ego. Ecce*, inquis, *ego vobiſcum ſum* omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Dicens: *Ecce ego*, duo deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum promiſiſti, evidentiam videlicet cunctis demonſtrabilem per adverbium demonſtrativum, præſentiam non umbraticam ſed ſubſtantivam per nomen item demonſtrativum & etiam ſubſtantivum. Quondam præſens eras populo tuo in columna ignis & nubis & aliis umbraticis figuris. Non talem nunc præſentiam tuam quæro, ſed omnino ſubſtantivam & demonſtrativam, ut & verum ſit, quod dixiſti: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*: & nos in hac veritate gloriantes dicamus: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Joan. 1. 29. Exod. 15. 2. Item: *Ecce DEUS meus, & honorabo eum: DEUS Patris mei, & exaltabo eum*, neque ultra dicant in gentibus: ubi eſt DEUS eorum, DEUS Chriſtianorum, qui eſſe dubitatur apud Sanctos, quando deficit Sanctus, quando diminutæ fuerint veritates à filiis hominum, quaſi apud nullos permaneat veritas Divinorum promiſſorum, quorum tamen evidentia etiam *ſenio* Eccleſiæ non dubitatur promiſſa. Hanc poſtulo ego Eccleſia, vel ego Eccleſiaſtica perſona dicens: *Uſque in ſenectam & ſenium DEUS ne derelinquas me*, ut ſicut *juventus* mea claruit in robore fortitudinis fiA dei, *ſenecta* in maturitate ſpei: ſic extremum ſenectutis meæ tempus, quod dicitur *ſenium*, caleat in miſericordia verbi, ſecundum quod extremis Job repoſita erat major miſericordia quàm primis utpote jam Sathanæ tentationibus omnino ſuperatis. Sic ſic jam ſuperata violentia tyrannorum per martyres, fraudulentia hæreticorum per confeſſores, tandem ſuperetur verſutia falſorum fratrum per bonos fratres verè fideles & prudentes, ne inſultetur *ſenio* Eccleſiæ, quod non ſit ei fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituat Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis tritici menſuram, tempore *ſenii* permaximè neceſſariam, quando erit fames & fuga Heliæ imminente nimia ſiccitate, regnante Jezabelis nequitia & ſpurcitia. Uſque ad illius temporis noviſſimi omnia pericula ſuperando, *eſto mihi DEUS in DEUM protectorem & in locum munitum*, ſicut ſupra eſt expoſitum circa initium Pſalmi, quod aſſimilari poteſt meæ juventuti. Hoc igitur peto, ut factus mihi in locum munitum & in domum refugii, circa initium fidei dans mihi robur viriliter agendi, non me deſeras *ſenii* tempore, *cùm defecerit virtus mea*, ſed impræter miſsè uſque in finem fortiter me adjuva.

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura eſt, potentiam tuam, & juſtitiam tuam DEUS uſque in altiſſima, quæ feciſti magnalia. Inter has viciſſitudines rerum, & temporum, quibus generatio præterit C & generatio advenit, velut unda ſupervenit undæ, generatio rectorum quærentium Dominum, quærentium faciem DEI Jacob non deficiat, *donec* ego Eccleſia per hanc generationem, de qua promiſſum teneo, quòd non præteribit, donec omnia fiant, *annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura eſt* ſive bona ſive mala, ut non ſit, qui ſe abſcondat à calore ſolis hujus, in quo verus *Jonadab* poſuit tabernaculum ſuum; præcipiens etiam ſuis filiis, ut habitent in tabernaculis peregrinantes & militantes exemplo patris ſui verè *Jonadab*, verè *ſpontanei* ad obediendum DEO Patri ſui. Per hujus itaque filios uſque in finem ſæculi permanſuros *annuntiem brachium tuum* prædicans ubique, quòd in virtute brachii tui diſperſiſti inimicos meos, quòd feciſti potentiam in *brachio tuo*, cùm diſperſiſti D ſuperbos mente cordis ſui, depoſuiſti potentes de ſede & exaltaſti humiles. Sic *annuntiem brachium tuum* in præteritis dominatum, in præſenti dominans, in futuro dominaturum *generationi omni, quæ ventura eſt*: quia ſemper *brachium tuum*, Filius tuus, per quem fortia operaris, reſiſtet ſuperbis, humilibus autem dabit gratiam.

Sic *annuntiem & potentiam tuam*, qua potens & indurare quem vis, & miſereri cui vis, *& juſtitiam tuam*, ſine qua neutrum horum facis, qui omnia, quæ facis, potenter & juſtè facis, ita ut nullus te arguere poſſit, quòd iniquè facias vel indurando, quos induras, vel miſerendo, quibus miſereris. Hæc potens *juſtitia*, & juſta *potentia* tua DEUS attingit à fine uſque

in finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter, à fine uſque ad finem, à vermiculo uſque ad angelum, ab infimis abyſſi uſque in altiſſima cæli, *uſque in altiſſima, quæ* non ſolùm in terra, ſed etiam in cælo *feciſti, magnalia*, diabolum ſuperbientem de cælo projiciendo, &, illuc hominem, qui cinis & pulvis eſt, exaltando non ſolùm uſque ad alta cæleſtium virtutum agmina, quibus aſſocianda ſunt Eccleſiæ totius membra, etiam infima, dummodo ſint in charitate non ficta, ſed etiam *uſque ad altiſſima* illa, quæ habet Pater in majeſtate ſua, cujus ad dexteram collocata eſt in Chriſto natura humana, ùt ait Leo Papa, *illius gloriæ ſociata in throno, cujus natura copulabatur in Filio.*

Annuntiabo etiam in hoc *potentiam tuam, & juſtitiam tuam Deus uſque in altiſſima, quæ feciſti mirabilia*, quòd ſive homo in infirmis ſive Angelus in altiſſimis inveniatur potens & juſtus, non eſt hæc *potentia & juſtitia* vel hominis vel Angeli, ſed *tua*. Tibi ſoli aſſignanda, cui & ſupra dixi: *Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.*

Cùm hæc ita ſe habeant, *O Deus, quis ſimilis tibi?* Nullus utique, quia tu propria virtute tua es quod es, potes quod potes: alia omnia ex te habent eſſe quicquid ſunt, poſſe quicquid poſſunt. Hoc non conſiderans Lucifer in cælo præſumpſit ſe cæteris Angelis connaturalibus & conſociis præferre, quaſi eſſet vel eſſe poſſet *ſimilis Altiſſimo*. Sed in ruina ſua didicit vel potiùs nos in ea diſcimus, quod non eſt *ſimilis tui Deus* is, qui cadendo ſerpenti eſt aſſimilatus. Quem & ingreſſus utpote vas aptum ſibi & congruum, perſuaſit primis hominibus perversè appetere D ſimilitudinem Dei dicens: *Eritis ſicut Dii ſcientes bonum & malum.* Et illi ergo projecti de paradiſo multimoda miſeria edocti ſunt & Diabolum falſum promiſſorem & illum verum Doctorem, qui dicit: *Deus quis ſimilis tibi?*

Nullus itaque propria virtute; ſed nonnulli aſſimilantur tibi ex dono gratiæ tuæ. Nam in iſta convalle lachrymarum, de qua clamamus ad te: *Deus quis ſimilis tibi?* quoſdam facis tibimetipſi aſſimilari ſecundùm menſuram donationis tuæ. Alioquin fruſtra eſſet homo factus ad imaginem & ſimilitudinem tuam, ſi omnes homines in regione longinqua diſſimilitudinis tuæ perirent. Sed non eſt ita, quia requiritur drachma perdita, & in ea reformatur pulchritudo abolita: invenitur ovis perdita, & reportatur humeris paſtoris: ſuſcipitur filius prodigus ad Patrem ſuum reverſus: Promittitur denique omnibus tui vultus o Deus lucida ſimilitudo, qui ſuos inimicos diligunt & eis, prout valent, benè faciunt ad ſimilitudinem tui, qui ſolem tuum oriri facis ſuper bonos & malos, ac pluis ſuper juſtos & injuſtos. Hac via Sanctæ charitatis, obedientiæ ac pietatis obtinebitur Dei ſimilitudo, quam nec Angelus in cælo per extollentiam, nec homo in paradiſo per inobedientiam valuit obtinere. Per aliam ergo viam redeundum eſt in regionem noſtram, ad quam, cùm venerimus, ſimiles Deo erimus, & videbimus eum ſicuti eſt. Redeundum quippe illuc eſt per humilitatem & obedientiam, unde cecidimus per ſuperbiam & inobedientiam, quatenus quod non poſſumus per na- A turam, ſimus per gratiam, Deo videlicet ſimiles in ipſo & cum ipſo manentes, & hanc ſimilitudinis gratiam & gloriam de ipſo tanquam fonte inexhauſto jugiter bibentes. Nam qui per ſe vel à ſe putat ſe aliquid eſſe vel poſſe, cùm nihil ſit à ſe vel poſſit, ipſe ſe ſeducit, quia taliter eſſe vel poſſe ſolius eſt naturæ Divinæ, quæ ſola eſt ſuper omnia & poteſt, ac ſcit omnia per ſe nullo extrinſeco egens adjutore. Quisquis igitur hominum vel Angelorum talem potentiam vel ſcientiam ſibi à ſemetipſo uſurpat perversè ambiendo Altiſſimi ſimilitudinem, decidet in foveam diſſimilitudinis, vel ſicut Diabolus inibi relinquendus, vel ſicut homo longis funibus tribulationum exinde retrahendus. Qui enim cum hominibus non flagellabuntur ùt dæmones, ipſi cum ipſis B dæmonibus tandem mittentur in abyſſum cruciandi cum eis æterno igne. Qui autem prædeſtinati ſunt ad vitam æternam, ne in abyſſum ſempiternæ perditionis mittantur, plurimis tribulationibus flagellantur & ad viam ſanctæ humilitatis, velint nolint, coarctantur. Quod ita eſſe, tam ego Eccleſia quàm ego Eccleſiaſtica perſona multis experimentis didici. Nam O Deus.

Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas, & malas, & converſus vivificaſti me, & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me! VERS. XX.

Mihi volenti aſſimilari tibi Altiſſimo per D extollentiam primi hominis, qui noluit ùt ſervus teneri præcepto, ut nullo ſibi dominante fieret ſicut Deus, mihi tali, ne talis permanerem, *quantas oſtendiſti tribulationes* tantæ debitas extollentiæ vel inobedientiæ, quod nimirum patet in ipſo primo parente priorum captivorum. Nam quia ſolvit præceptum, prior ipſe captivatus eſt, & ejus poſteri ſimul in ipſo captivati, priusquam nati. Et hæc ipſa captivitas *quantas* habeat *tribulationes multas & malas*, enarrari non poteſt, quamque in his Deo beato & ab omnibus tribulationibus extraneo tribulatus & captivatus homo ſit diſſimilis, item enarrari non poteſt. Unde non tam enarrando, quod eſt inenarrabile, quam certè admirando exclamare D compellor: *Deus quis ſimilis tibi? quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas*, numeroſas quantitate, *malas* noxia qualitate! Has *tribulationes multas & malas* non ſolummodò immiſiſti, ut punires propter culpam, ſed etiam *oſtendiſti*, ut erudires ad diſciplinam, quorum alterum juſtitiæ, alterum verò miſericordiæ opus fuit, ac proinde utrumque ſimul junctum vinum cum oleo profuit mihi vulnerato. Nam per hæc duo *converſus* ad me, qui per culpam ſuperbiæ fuiſti averſus à me, ut non remanerem cum præpoſito mortis Diabolo in morte ſempiterna, *vivificaſti me, & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me.* Tu Propheta Magnus ad me mortuum *converſus* feciſti per temetipſum, quod fieri non potuit per baculum tuum: quia contractus ad meam parvitatem factus homo *vivificaſti me.*

Et

Et hic modus erat vivificationis meæ, quod *de abyſſis terra iterum reduxiſti me.* Sicut aliud eſt creari, aliud recreari hominem: Sic eſt aliud educi, aliud reduci eum de abyſſo terræ. Semel creatus eſt, & hujus Divinæ operationis penitus nulla eſt vel eſſe poteſt iteratio, quia creatus ex nihilo ulterius non redit in nihilum, ut iterum poſſit creari de nihilo. Attamen factus de nihilo ſic naturali defectu ad nihilum tendit, cùm penitus nihil eſſe non poſſit, ut ei ſemel creato multotiens recreari ſit neceſſarium per Divinæ pietatis aſſiduum ſive continuum ſolatium. Similiter ſemel eductus eſt homo *de abyſſis terra*, in quibus latuit, cùm adhuc ſub aquis *abyſſi* latens eſſet inanis & vacua & tenebræ fuiſſent ſuper *abyſſum*. Tunc opere divino aquis *abyſſi* congregatis in locum unum *de* ipſis *abyſſis* educta eſt terra, formandi hominis materia. Hujus Divinæ operationis nulla eſt iteratio, quia ultra non erit confuſio rerum, qualis fuit in primordio mundi. Eductus autem *de* ſub aquis *abyſſi* mortalis homo cùm eſſet cinis & pulvis, ultra modum ſuum ſe nimis extulit, quando ſuo Creatori, altiſſimo Spiritui per ſuperbiam præſumpſit velle aſſimilari credens deceptori

Gen. 3. 5. dicenti: *Eritis ſicut Dii.* Propterea dignus fuit

Gen. 3. 19. audire: *Terra es, & in terram ibis*: quia æquitas judicii Divini hoc expoſcebat, ut quia ſe ultra cælum extulerat, ſub cælo multis plagis humiliaretur, donec reverteretur in terram, unde ſumptus erat, quod morte corporali perficitur, quæ omni homini ex Adam per concupiſcentiam genito debetur.

Sed in homine uno ſine concupiſcentia carnali per operationem Sancti Spiritus concepto, de Virgine, genito, reducta eſt humani generis terra in eam dignitatem, ut nihil baberet juris in eam mors corporis, in quo non erat mors animæ: quia non habuit in ſe peccatum vel originale vel actuale. Attamen ſponte admiſit mortem indebitam, ſponte deſcendit in *abyſſum* inferni, mortuus quidem corpore, ſed inter mortuos liber à morte animæ. Non

Rom. 10. 7. ergo dicat aliquis: *quis deſcendit in abyſſum*, quia *hoc eſt Chriſtum ab inferis revocare*, ait Apoſtolus. Solus ille liber deſcendit; ſed non ſolus inde redut, quia multos inde ſecum reduxit, ex quibus multi etiam corporaliter cum eo ſurrexerunt *de abyſſis terra*, id eſt, de ſepulchris, & introierunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis, ut in principio apparuit arida ſemotis *abyſſis*. Hæc fuit una reductio *de abyſſis*.

Iterata verò eſt reductio *de abyſſis* & de profundis, quæ ſunt in lacu miſeriæ animarum, per fidei Sacramenta reſurrectio prima, qua qui reſuſcitati perſeverant, vivunt. In his ſecunda mors poteſtatem non habet, quæ eſt extrema impiorum damnatio & projectio in *abyſſum* dicente

Matth. 25. 41. Judice: *Ite in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & angelis ejus*, quibus nulla eſt reductio de puteo *abyſſi*, de profundo inferni, de lacu miſeriæ, quia non eſt illis commutatio permanentibus in ſua malitia ſine pœnitentia. Porrò prædeſtinatis ad vitam hominibus, qui vel innocentiam cuſtodiunt poſt Baptiſmum, vel dignos pœnitentiæ fructus faciunt ante obitum ſuum, poſtrema erit reductio *de abyſſis* reſurrectio corporum, non in judicium damnationis,

cùm *judicia Dei ſint abyſſus multa*, ſed in gloriam Pſal. 35. 7. illius commutationis, qua cùm omnes reſurgamus, non tamen omnes immutabimur. Nam *omnes quidem mortui reſurgent incorrupti*, id eſt, 1. Cor. 15. 51. quantùm ad integritatem membrorum perfectè integri, *ſed non omnes immutabimur*, ait Apoſtolus de ſe ſuique ſimilibus, quia liberati *de abyſſis terra* tunc non opprimentur vel ſubmergentur in lacum æternæ miſeriæ per judicia tua Deus, quæ ſunt *abyſſus multa*, de quibus, ut jam dictum eſt, *reduxiſti me* tertiò iterata reductione. Sic, inquam, *reduxiſti me* univerſalem Eccleſiam, ut hoc in gratiarum actione commemorans dignè adjiciam ſuper omnem laudem tuam. Licet enim magnum, & omni laude ſit dignum, quod ſemel *eduxiſti me de abyſſis terra* in prima rerum formatione: tamen quia hoc faciendo non laboraſti, dixiſti enim: *Fiat* hoc, vel illud, *& factum eſt ita*, neque tunc in dicendo ſeu faciendo vel tu Pater laboraſti, qui verbum bonum eructaſti, vel tibi Filio, qui Verbum es Patris, fuit laborioſum gigni de corde genitoris in partu non dolentis, ſed æternaliter gaudentis; neque tibi Spiritui Sancto, qui tunc ferebaris ſuper aquas *abyſſi*, fuit laborioſum taliter ſuperferri, ut operatione totius Trinitatis homo educeretur *de* illis aquarum tenebroſis *abyſſis*: Verùm nunc tu Fili Dei una in Trinitate Perſona, ut tertiò educerer ego Eccleſia *de abyſſis terra*, ut dictum eſt, homo factus multum laboraſti ſuſtinendo in carne mortali diuturnam converſationem, in doctrina contradictionem, tanquam ſeductor fueris, in miraculis derogationem, tanquam in Principe dæmoniorum ea feceris, in victu ſubſannationem, tanquam vorax & potator vini fueris, poſtremò ſputa, colaphos, flagella, veſtem irriſoriam ſpineam coronam, crucem & in cruce mortis turpiſſimæ addictionem ſuſtinuiſti, cùm per hæc omnia *de abyſſis terra iterum reduxiſti me.* Proinde ſuper omnem laudem illius eductionis, qua ſine labore de abyſſis terræ in principio *eduxiſti me*, hanc laudem adjiciam & ſuperextollam, qua *de abyſſis terra iterum reduxiſti me* in laboribus & paſſionibus multis, ut & iſtas reductiones contemnentibus major ſit culpa ingratitudinis; & eas, prout dignum eſt, recognoſcentibus major materia & vehementior ſit cauſa gratiarum actionis non ſolùm pro univerſalibus illis iterationibus reductionis *de abyſſis*, quæ, ut oſtenſum eſt, habent numerum certum, ſed etiam pro ſingularibus & particularibus, quæ non habent numerum. Cùm enim ſepties cadat juſtus in die ac reſurgat, cùmque ſeptuagies ſepties peccanti & pœnitenti promittatur peccatorum remiſſio, quæ non eſt aliud quàm *de abyſſis terra* totiens iterata reductio: quis dinumerare valeat, quot & quantis iterationibus hujuscé reductionis tu Deus

Multiplicaſti magnificentiam tuam, & converſus conſolatus es me? VERS. XXI.

Taliter enim per diverſa & multa flagellorum & conſolationum genera tuos filios *Jonadab ſpontanea* diligentia reducis *de abyſſis* peccatorum, quotiens ea inciderint & de profundis ad te clamaverint, ut quiſque non ſolùm univerſalibus

ſed etiam particularibus reductionibus reductus A exiſtente, omnino eſt inutile. Spiritu verò pſallere eſt memoriter Pſalmorum verba proferre; mente autem pſallere eſt vitalem verborum ſenſum mente percipere, qui tunc dulcior eſt guſtui *anima, quam redemiſti* Domine, cùm ſuæ redemptionis myſteria in pſallendo ruminat, ut verbi gratia, cùm pſallendo canit: *Panem Angelorum manducavit homo*, non tam furfurem litteræ ſequendo quàm ſimilam Spiritus illum intelligat panem, non quem Moyſes dedit, vel quem Moyſes cum populo manducavit: quoniam illius manducatio etſi carnem aluit, non tamen ad redemptionem animæ ſuffecit, ſed quem Pater ſignavit, & in quo vitam mundo dedit, quo Angelos immortaliter paſcit. Quod quia Judæi non faciunt, occidentem litteram & non vivificantem B ſequendo ſpiritum, contemptibile eſt, quod pſallentes offerunt, rectèque illis per Prophetam dicitur: *Offertis ſuper altare meum panem pollu-* Malach. *tum.* 1. 7. Itaque ut anima mea, quam redemiſti Domine de abyſſis terræ iterum reducendo eam, valeat exultare, non ero contentus *in vaſis Pſalmi* extrinſecus nitorem argenteum ſeu fulgorem quaſi aureum ſpectare, ſed vinum lætificans cor hominis & oleum exultationis repoſitum in vaſis ipſis guſtabo, & videbo, quoniam ſuavis es Domine tu, qui *de abyſſis terra iterum reduxiſti me.*

Guſtum ſuavitatis hujus *in vaſis Pſalmi* vas & ipſe electionis Paulus acceperat, qui ad idem nos exhortans, & à contrariis dehortans ajebat: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed im-* ad Eph. 5. *plemini Spiritu Sancto.* 18. Et quaſi dubitantibus, quibus ex vaſis Spiritum Sanctum haurire poſſemus, C benivolus Doctor vaſa demonſtrans, & quaſi manu porrigens adjecit: *Loquentes vobiſmetipſis in* Ibid. v. 19. *Pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus cantantes, & pſallentes* non quidem ſemper coram hominibus in aperto, ſed *in cordibus veſtris Domino.* In hujus impletionis ſpe, immo & quantum dederis, impletionis ipſius adjutus re*pſallam tibi in vaſis pſalmi*, cor meum exhibens tibi inſtrumentum pſallendi, *pſallam*, ut impleat, & implebor, ut *pſallam*, tibi Domine: *pſallam*, inquam, & pſallens pro capacitate mea replebor, repletus efficiar & ego vas ex *vaſis Pſalmi* plenum Spiritu ſapientiæ & intellectus, ſpiritu conſilii & fortitudinis, Spiritu ſcientiæ & pietatis, & replebit me ex *vaſis Pſalmi* Spiritus timoris Domini. *Spiritus enim vita* eſt *in his rotis*, Ezech. 1. 20. in Pſalmorum vaſis, digitis & manu Dei tornatis & rotatis. Sed quid, ſi nimis pigrum animal ſum, D ut cum his rotis elevatis à terra pariter non poſſim elevari, & quocunque rotæ gradiuntur, pariter gradi, ut pſallens ſpiritu ſemper pſallam & mente, idque ſemper verſetur in corde, quod profertur ore? Hic eſt enim pſallendi modus legitimus & ſemper à nobis deſiderandus. Sed quid, ſi nitimur & non exequimur, conabimur & relabimur, nunquid ideo à *vaſis Pſalmi* ſine fructu & vacui redimus conteſtante Apoſtolo, quod in ſpiritu tantum & lingua pſallentium mens ſine fructu eſt? Sed conſolatur me verbum Angeli dicentis: *Pax hominibus bona volun-* Luc. 2. 14. *tatis.* Item vox Pſalmiſtæ dicentis: *Quoniam cogi-* Pſ. 75. 11. *tatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi.* Quæ eſt enim illa confitens DEO hominis cogitatio, niſi

de abyſſis terra habeat cauſam tibi in gratiarum actione aſſiduè dicendi: *Multiplicâſti magnificentiam tuam, & converſus conſolatus es me. Multiplicâſti magnificentiam tuam* in flagellis, quia multa flagella peccatoris, & multimodis flagellas omnem filium quem recipis. Attamen quia cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis, per ipſam miſericordiam fulgura in pluviam faciens quaſi de auſteritate ad lenitatem *converſus conſolatus es me* non ſinens me inter flagella ſic abſorberi abundantiori triſtitia, ut obrepat ſalutis deſperatio, ſed etiam inter flagella ſpe gaudendo per ſpem ſalutis obtineam rem. Quod eveniſſe mihi filio *Jonadab ſponte* in flagellis humiliato & *ſponte* per obedientiam paternæ diſciplinæ captivato exinde conſtat, quod confeſſio peccati ad me accuſandum, & gratiarum actionis ad te Deum laudandum jugiter in cordis devotione, ubi tu audis, frequenter in ore, ubi homines audiunt, reſonat.

VERS. XXII. *Nam & ego confitebor tibi in vaſis Pſalmi veritatem tuam DEUS*, quod eſt confeſſio laudantia: & *pſallam tibi in cithara, Sanctus Iſraël*, quod eſt confeſſio pœnitentis, carnem ſuam caſtigantis & crucifigentis cum vitiis & concupiſcentiis ad gloriam *Sancti Iſraël*, qui ſe pro ſuis in cruce ſacrificavit, ut & ipſi ſancti ſint in veritate pſallendo & citharizando in omni ſanctitate. Pſalterium namque *vas* ſive inſtrumentum pſallendi, quod de ſuperiori ſonat, ſignificat Spiritum, qui deſuper eſt, qui ſpe jam ſurrexit, & quæ ſurſum ſunt, ſapit, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. *Cithara* verò ab inferioribus reſonat ſignificans corpus caſtigatum & laudibus DEI adaptatum, quod quidem de terra ſumpſit originem, ſed in reſurrectione futura cæleſtem & Angelicam accipiet impaſſibilitatem in tantò majori gloria, quantò nunc magis exercitabitur in ſervitio Divino benè pſallendo & rectè operando:
Pſ. 91. 2. quia bonus Pſalmus bonum eſt opus, & *bonum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo Altiſſime.* Proinde *confitebor tibi in vaſis Pſalmi veritatem tuam Deus*, hoc ſciens, quod Pſalmi & Pſalmorum verba ſeu cantica ſunt quaſi argentea vel aurea vaſa veritatis, vinum & charitatis oleum continentia & ſervantia. Propter hoc ſive in pſalterio deſuper ſonoro per ſtudium ſanctæ contemplationis; ſive *in cithara* de ſubtus canora per ſtudium bonæ actionis, *tibi DEUS pſallam in vaſis Pſalmi* oleo exultationis plenis. Hoc faciam non per angariam crucem portando, ſed voluntaria oris mei voluntariè ſacrificando, & inter ſacrificandum in hilaritate, quam diligis tu DEUS, exultando: quoniam

VERS. XXIII. *Exultabunt labia mea cum cantavero tibi, & anima mea, quam redemiſti.*

Exultabunt labia mea, dum pſallam ſpiritu: *exultabit anima mea*, dum pſallam & mente. Nam ſpiritu ſolummodò pſallere, mente ſine fructu

niſi principalis illa Deo placendi & confitendi in pſallendo intentio ? quæ niſi relicta nobis à Deo ſemen eſſet etiam in pſallendo, irruentibus interdum in nos nexus aut vanis cogitationibus, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrhæ ſimiles eſſemus.

Nunc itaque hanc principalem Deo placendi, & confitendi intentionem acceptante
Pſal. 118. 62. Deo, de quo Pſalmiſta : *Media*, inquit, *nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper judicia juſtificationis tuæ*, & è diverſo immiſſiones aliarum cogitationum me repellente vel invito ſuſtinente, hujus cogitationis principalis à Deo relictæ nobis reliquiæ diem feſtum agent tibi, dum finis orationis melior erit quàm principium pſallentis & confitentis tibi, quoniam *de abyſſis terræ iterum reduxiſti me*, primò iterum confiteor me reductum in *anima, quam redemiſti*, ſecundò iterum in corpore meo, cujus primitiæ in te Chriſte in his, qui tecum ſurrexerunt, jam *de abyſſis terræ iterum* reductæ fulgent in cælo. Unde *cùm cantavero tibi*, non ſolummodò *exultabit anima mea, quam* tua morte *redemiſti*, & vivificaſti ;

VERS. XXIV. *Sed & lingua mea tota die meditabitur juſtitiam tuam.*

Lingua exterior loquendi quidem, & non meditandi eſt inſtrumentum. Sed cum hoc verſatur in corde, quod profertur ore, ipſa quoque *lingua* carnis ſit inſtrumentum bonæ meditationis. Propter quod non dico : *Lingua mea* loquetur, ſed dico : *Meditabitur juſtitiam tuam.* Nam in illa iterata reductione *de abyſſis terræ*, quæ intelligitur in carnis beata reſurrectione, ipſa quoque *lingua* carnis cum omnibus corporalibus membris ita efficietur ſpiritalis, ut rectius de illa dicam, quòd *meditabitur juſtitiam tuam*, quàm ſi dicerem, *loquetur* : quia loquela illic vocalis non erit neceſſaria, ubi *linguæ* ceſſabunt, ubi Prophetiæ evacuabuntur, ubi ſine monitore, Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius, ubi *lingua mea tota die*, id eſt, in æternitate, ſine fine *meditabitur juſtitiam tuam. Tota*, inquam, *die* abſque nocturno timore : nox enim non erit illic. *Tota*, inquam, *die* in magna ſerenitate ac ſecuritate, quæ non eſt nec eſſe poteſt hic inter illos, *qui quærunt mala mihi* ; ſed erit tunc plenè, *cùm confuſi & reveriti fuerint, qui quærunt mala mihi.* Confundentur enim & turbabuntur timore horribili, & quaſi cum reverentia, licèt nimium tarda, mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, videntes mihi proveniſſe bona inæſtimabilia, cùm illi ſemper mihi quæſierint *mala.* Tunc enim erit Sanctis locus ſecuræ exultationis, cùm impiis in Divino judicio confuſis & in abyſſos terræ detruſis non licebit ultra dominari. Tunc erit ſolummodò vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis juſtorum cum Chriſto regnantium, ſed non ita in tabernaculis militantium, ubi voces cum exultatione pſallentium crebrò interrumpunt gemitus flentium & dolentium. Cui enim carnis ad-

A huc ſarcina gravato ſic *in vaſis Pſalmi* redundat oleum exultationis, ut non interdum cogatur gemere de ipſorum vaſorum vacuitate, ſed, quod pejus eſt, vacuitate ſimul, & raritate ? Eſt enim domus miſera, ubi vaſa vinaria, ſeu olearia multa quidem ſunt, ſed vinum non habent ſive oleum. Sed miſerrima eſt illa, ubi nec ipſa inveniuntur vaſa vini vel olei capacia.

Sic nimirum ubi diſciplinata eſt pſalmodia
verbi gratia canentium : *Ecce quam bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum, ſicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti ejus*, & non eſt illic ipſum unguentum vel jucunditas fratrum cohabitantium in unum, vaſa Pſal. 132. 12.
B quidem pſalmi ſpectantur pulchra, ſed inania ſunt & vacua, ſicut antequam primitus educeremur *de abyſſis terræ*, ipſa terra erat inanis & vacua, nullo videlicet fructu frumenti, vini & olei adhuc venuſtata. Item cùm alius Deo pſallit : *Tuus ſum ego, ſalvum me fac, quoniam juſtificationes tuas exquiſivi*, & eſt ipſe ſervus Mammonæ, ſervus tot Dominorum, quot vitiorum, nec ab ipſis vitiis aliquando ſic juſtificari quæſivit, ut poſſit verè dicere Deo. *Juſtificationes tuas exquiſivi* : Nonne vas Pſalmi hujus etſi tinnulè ſonet in ore velut æs ſonans aut cymbalum tinniens, vacuum eſt ab interna dulcedine atque illa veritate, de qua dicit benè pſallens : *Confitebor tibi in vaſis pſalmi veritatem tuam Deus ?* At ubi neque foriuſeca ſervatur pſallendi diſciplina, ibi domus eſt miſerrima, utpo- Pſal. 118. 94.
C te nec vaſa habens in ſe vel vacua, ut non dicam plena. Et illius domûs familiæ neceſſaria eſt talis magiſterii diligentia & ſollicitudo materna, qualis fuit in illa vidua, quæ cùm fuiſſet una de uxoribus Prophetarum, viro ſuo mortuo venit ad Heliſæum Prophetam in diebus ſuis maximum Prophetarum dicens illi : *Servus tuus vir meus mortuus eſt, & ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad ſerviendum ſibi. Et ille ait : Quid vis, ut faciam tibi ? Quid habes in domo tua ? Et illa dixit : Non habeo ancilla tua in domo mea quicquam, niſi paululum olei, quo ungar. Et ille : Vade, inquit, & pete à vicinis tuis vaſa vacua non pauca, & claude oſtium domûs tuæ ſuper te, & ſuper pueros tuos, & cum intrinſecus fueris, mitte inde in omnia vaſa, & cùm plena fuerint, tolles. Et factum eſt ita*, quo- 4. Reg. 4. 1. & ſeqq.
D niam de oleo modico in omnia vaſa miſſo ipſa vaſa fuerunt repleta ita, ut diceret Propheta : *Vade, vende, & redde creditori tuo ; tu autem & filii tui vivito de reliquo.*

Salvo nimirum ſacratiore ac myſtico ſenſu, quo vidua illa univerſalem ſignificat Eccleſiam ſecundùm notam dudumque à Patribus expoſitam allegoriam, ſoavitas moralitatis hic aſpirat. Quælibet namque anima verbis Prophetarum credula quaſi una de uxoribus Prophetarum rectè habet refugium ad illum Prophetam magnum, qui ſemel mortuus & mors mortis factus, ac deſtructo mortis Imperio ſuſcitatus ultra non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Huic rectè ſuam paupertatem conqueritur anima, cui Prophetiæ ſeu Pſalmodiæ Spi-

 ritus,

ritus, qui erat vir ejus, eſt mortuus, de quo & duos filios habet ſubditos, ſcilicet activos & contemplativos, ſed mortuo patre, ſpiritu videlicèt extincto, ſic depauperatos, ut creditor ille peſſimus Diabolus, à quo peccati nummus homini datus eſt, eos tollere velit ad ſerviendum ſibi. Sicut enim conjungit Apoſtolus duo hæc: *Spiritu ferventes, Domino ſervientes*: ita è contrario junguntur duo hæc: Spiritu extincto tepidi, ſervi Diaboli. Cùm enim tepidos recaleſcere nolentes minetur Dominus de ore ſuo evomendos, niſi pœnitentiam egerint, quid illis in tepore ſuo permanentibus erit reſiduum, niſi ut leo rugiens quærens quem devoret, eoſdem incorporet ſibi animales, ſpiritum non habentes, & per hoc ſe à corpore Domini ſegregantes? Quæ igitur ſpes conſolationis in tanta deſolatione? Illa nimirum, quæ concipitur ex ore ac verbis Prophetæ docentis: *colligite vaſa vacua non pauca*, petenda ſcilicet à vicinis. Nam ne de longè perantur exempla, unicuique patri ſeu matri familias vicina & diſciplinata cœnobia vaſa pſalmi ſufficienter habentia ſunt ad imitandum pigris diſcipulis proponenda, ut exinde perant vaſa non pauca, ſtudendo ſcilicet in conſimili diſciplina pſallendi, & bene ſecundùm Scripturas vivendi quæ ſcilicet vaſa, etſi vacua ſint apud eos, qui pſallunt Spiritu & mente, aut operantur benè ſed non ex devotione: attamen in congregatione puerorum in domo clauſa cum matre obedienter manentium & illi vaſa offerentium, creſcit oleum, fitque de parvo magnum, ſi vel una illic eſt anima de uxoribus Prophetarum, quæ in vaſa mittit oleum pro poſſe attendendo ſenſum Pſalmorum.

ad Rom. 12,11.

Claudatur ergo domus, ne diſſoluti evagari poſſint pueri. Claudatur oſtium, ut clauſo oſtio quisque puerorum & filiorum Eccleſiæ oret Patrem ſuum, oransque lætificet matrem ſuam, id eſt eam, in qua nutritus eſt, congregatione. Sicut enim univerſalis Eccleſia Mater eſt ſingulorum ſuorum; ſic unaquæque congregatio digna cenſeri inter uxores Prophetarum rectè Mater dicitur ſingulorum, quos nutrit, quosque liberos eſſe cupit à ſervitio creditoris. Huic accedit ad augmentum conſolationis, quod in domo diſciplinata & regolariter clauſa Mater noſtra, quæ ſurſum eſt libera, familiare habet ſuis commanere filiis ordinatè pſallentibus & vaſa illi offerentibus Ex illa namque ſunt *Principes conjuncti pſallentibus in medio juvencularum tympaniſtriarum*, ſancti videlicet Angeli, quorum in conſpectu pſallam tibi

Pſal. 67. 26.

A Deus. *Nam & ego confitebor tibi in vaſis Pſalmi*, Pſalmos ipſos, & Pſalmorum cantica, utpote vaſa, quæ fabricata ſunt manu artificis in conſpectu ſupernæ Matris proponens interdum plena, interdum ſemiplena, interdum vacua. Quæ plena fuerint vino vel oleo lætitiæ, tu conſervare digneris: quæ ſemiplena ſeu vacua fuerint, adimpleri poſtulo ſaltem per reliquias cogitationis, quæ diem feſtum agent tibi. Bonum quidem eſſet ac maximè optandum, ut primitiæ cogitationum in vaſis Pſalmi offerantur, & ſic ipſa vaſa plena inveniantur, ut nec unum ſit in Pſalmo verbum vacuum, ſed in toto Pſalmo à principio usque ad finem pſallatur ſapienter, ita ut ſapiat in palato mentis intellectus verborum. Sed quis mortalium gloriari poterit ſe ita ſapienter pſallere,

B ut ſapiant à Principio Pſalmi usque ad finem primitiæ cogitationum cum reliquis omnibus pſalmodiæ verbis integro ſenſu prolatis? Si eſt aliquis ita ſapienter pſallens, magnus eſt coram Domino & coram hominibus venerabilis, attamen paucis imitabilis. Mecum bene agitur, ſi de reliquiis cogitationum dabitur mihi agere diem feſtum. Reliquiæ ciborum, quæ ſuperſunt comedentibus, parvæ ſunt comparatione ciborum, quorum ſunt reliquiæ. Sic in comparatione illius, qui omnino ſapienter pſallit, meum ſapere quaſi reliquiæ parvæ ſunt in paucis cogitationibus diem feſtum agentibus. In ipſis eſt illud paululum olei, quo ungar, quodque in vaſa vacua diſpertitum ſic ſpero poſſe augmentari ex benedictione magni Prophetæ, ut non ſolùm ſuf-

C ficiat mihi ægrotativo vel ægrotanti ad ſalutiferam unctionem, ſed & pueris meis vaſa mihi offerentibus, id eſt, mecum diſciplinatè pſallentibus ad omnimodam liberationem à creditore atque ad ſufficientem ſuſtentationem vitæ ſobriæ, juſtæ ac piæ, in qua ſit

Gloria Patri de ſobrietate: *Filio* de juſtitia: *Spiritui Sancto* de pietate: *ſicut erat in principio* prædeſtinata iſta gloria in filiis *Jonadab* permanſura Patri & Filio & Spiritui Sancto in omnia ſæcula Amen. Notatur enim ſobrietas filiorum *Jonadab* in eo, quòd vinum non biberunt; juſtitia in eo, quòd ex injuncta ſibi obedientia in tabernaculis extra civitates habitaverunt; pietas in eo, quòd hoc totum ſibi à patre piè mandatum, piè obſervaverunt

D non ex triſtitia aut neceſſitate, ſed ex hilaritate, quam diligit *Deus*, cui ut dictum eſt, de hac ipſa ſobrietate, juſtitia & pietate ſit ſemper & ubique gloria; ſicut erat in principio prædeſtinatum & præordinatum ante tempora ſæcularia Amen.

PSALMUS LXXI.

D*eus judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis.*

Pſalmo iſto quarta jam recapitulatione ad ſummum ſpei noſtræ revocamur dum dicitur: *Deus judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio Regis &c.* Quod dicit: *da*, jam primo adventu factum
Joan.5.22. eſt. *Pater* quippe *non judicat quemquam; ſed judicium omne dedit filio.* Ipſum autem *judicium* ſecundo adventu futurum eſt, quando Rex iſte juxta veritatem Evangelicam ſedebit in ſede Majeſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes. Illic in eo metus eſt: quia judicabit *in juſtitia*: in eo verò ſpes, quia *parcet pauperi & inopi & animas pauperum ſalvas faciet.* Habet autem hic Pſalmus hunc titulum:

VERS. I. *Pſalmus David in Salomonem.*

David, inquam, Prophetæ reſpicientis in Chriſtum, qui eſt verus *Salomon*, verus *pacificus*. Ipſe enim poſuit pacem inter Deum & homines, inter Angelicam & humanam creaturam, inter Judæos & gentiles, de qua pace Pſalmus hic *Orietur*, inquit *in diebus ejus juſtitia & abundantia pacis.* *Salem* interpretatur *pax*, unde *Salomon* deoominatur, quod eſt *pacificus*. Quo nomine antiquus ille *Salomon* in figura, Chriſtus verò in veritate nominatus eſt. Ipſe enim gentibus diruens idolatriam, & in Judæis legem mandatorum evacuans, quæ invicem abhorrebant, utroſque populos fecit unum in fide, per quam eoſdem reconciliavit cum Deo. Addidit quoque *pacem* ſuper *pacem*: quia poſt *pacem* reconciliationis dat *pacem* immortalitatis, ſicut ipſe de utraqoe dicit in Evangelio: *Pa-*
Joan.14.27. *cem meam do vobis, pacem relinquo vobis.*

In hunc *Salomonem*, id eſt, Chriſtum comendandum dirigitur iſte *Pſalmus*, qui ejus utramque naturam quartus oſtendit. Primò orat futurum judicium *filio dari*, & per eum priùs populo dari pacem. Secundò aſſerit, quòd oravit addens de æternitate illius ibi: *Judicabit pauperes populi.* Tertiò dicit, quis & qualis venturus & quanta reverentia regnaturus ibi: *Deſcendet ſicut pluvia in vellus.* Quartò, qualiter utilis ibi: *Quia liberabit pauperem à potente.* Quintò de honorificentia ejus & noſtra per eum ibi: *Et vivet & dabitur ei de auro Arabiæ.* Sextò intentionem aperit, cùm & hortatur ad laudem ejus benedicendos in ipſo ibi: *Sit nomen ejus benedictum in ſæcula.* Septimò laudat eum ipſe Propheta ibi: *Benedictus Dominus Deus Iſraël.* Prævidet Propheta, quòd cùm modò judicet occultè tota Trinitas Deus, in futuro tamen Pater oon judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio; non quin haberet illud in una Deitate cum Filio, ſed ut in homine venturo illud oſtenderet. Quod ergo prævidit orat, & ait:

VERS. II. *O Deus* Pater *da judicium tuum Regi*

A Chriſto, qoia Filius hominis eſt. Ipſe namque in eo, quòd Filius tuus eſt, habet æternaliter æquè ùt tu Pater poteſtatem judicandi. Sed quia ipſe Filius tuus, Filius quoque hominis, & homo factus eſt hominem aſſumendo, tu eidem homini aſſumpto *da judicium* facere Soli viſibiliter, quod tota Trinitas faciet iovifibiliter. Et quidem non eſt poteſtas, niſi à te, qui regnare facis aliquando hypocritam propter peccata populi, & injuſtos juſtis dominari permittis juſto quidem judicio, quantum ad te, ſed injuſto, quantum ad ſe: quia quod tu juſtè ordinas, illi non juſtè proſequuntur abutentes data ſibi poteſtate, ùt Pilatus iniquè judicans Regem *filium Regis*, aliiſque tales judices juſtos ejuſdem Regis ſervos injuſtè judicantes. Ut ergo talibus judicibus
B *judicium* ſine *juſtitia* exercentibus non ſit liberum, prout volunt, contra juſtos dominari, tu Judex omnium, qui cum tranquillitate judicas & cum magoa reverentia diſponis omnia per judicia ſemper juſta, licèt ipſa Judiciorum juſtitia interdum ſit occulta, tu, inquam Judex omnium *da judicium tuum Regi*, ſcilicet homini uncto in *Regem*, tali unctione miſericordiæ tuæ, qualis præfigurata eſt in unctione *Salomonis* Regis *filio Regis*, mei ſcilicet, quia ego David Rex illum genui, & in throno meo regnare diſpoſui cum pace, ſedata undique adverſariorum infeſtatione? Sic & tu Deus Pater undique humiliatis & ſubjugatis inimicis pacis *judicium tuum da Regi filio Regis*, quem tu Rex à te genitum ita unxiſti præ conſortibus ſuis, ut non ſolùm in ſua tibi conſubſtantiali Divinitate Sanctus, ſed etiam in
C ſua uncta humanitate à ſe ſanctificatus idoneus ſit, non ſolùm inviſibiliter tecum, ſed etiam viſibiliter per ſe ac membra ſua regere omnia & judicare. Unde cùm ſederit in ſede Majeſtatis ſuæ jodicare ſæculum per ignem, ſedebunt & illi ſecum judices, qui mundum ſpernentes eum fuerint ſecuti. Non ſolùm autem judices erunt, in illo extremo judicio, ſed & antea poteſtate ſibi data ligandi & ſolvendi. Quæ poteſtas quotiens uſurpatur à filio iniquitatis, à filio perditionis, Anti-Chriſto ſcilicet ac membris ejus, agitur quidem *judicium*, ſed ſine *juſtitia*.

Ut ergo exterminetur de regno tuo hæc poteſtas iniquè judicantium, tu Judex juſte *judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis*, a
D ne ſit io regno tuo ullum *judicium* ſine *juſtitia*. *Juſtitia* dico, non legis, quæ ex operibus eſt, ſed tua, quæ ex fide eſt, quæ juſtificat credentes in eum, qui juſtificat impium, quia juſtus ex fide vivit, & ſine ipſa nulla eſt vera *juſtitia*: unde nec vita, quia, ùt dictum eſt, *Juſtus ex fide vivit*. Fidei ergo *juſtitia* in ad Rom.1.17.
illa unctione *Salomonis* fuit præſignata, qua unxit eum Sadoch Sacerdos & Nathân Propheta. *Sadoch* enim interpretatur *juſtus Nathan dedit* vel *dantes*, quibus nominibus illa ſignificatur *juſtitia*, quæ non eſt ex hominibus per legis opera ſed per fidem fideique Sacramenta & illis congrua opera deſurſum data ſecundùm gratiam, qua omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum &

à Patre

à Patre luminum, apud quem non eſt transmutatio nec viciſſitudinis obumbratio. Tu ergo Pater luminum, apud quem non eſt transmutatio, qui intransmutabiliter diſpoſuiſti regnaturum in homine aſſumpto Filium tuum, præcave, ne regnet illo ſupplantato Adonias, qui dicit in corde ſuo: *Ego regnabo*: Quo dicto notatur ambitio vel quod pejus eſt, Abſolon ſcilicet manifeſtus perſecutor. Exterminentur ambo iſti & interveniente Bethſabee, ſancta ſcilicet Eccleſia ſoli *Salomoni* detur poteſtas plenaria in tanta pace tenenda, ut ei ſuisque amicis liceat ſine perturbatione frui deliciis, quæ continentur in ejus canticis, quæ propter ſui excellentiam dicuntur *Cantica Canticorum*, ſicut ob ſimilem cauſam dicitur ipſe verus *Salomon* Rex regum, Dominus dominantium & Sanctus Sanctorum. Qui cùm ſit Rex legitimus, otpotè *Filius Regis* æterni, Filius B tuus o DEUS Pater, qui regis omnia: tamen ut doceat non uſurpandum cuiquam regiminis officium (neque enim rectè quisquam ſumit ſibi honorem, ſed vocatus à Deo tanquam Aaron) & ipſe licet *Regis Filius* cum reverentia exſpectat Patris vocem dicentis: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea.* Vox iſta Regis Patris Filium ſuum regnare diſponentis & dicentis: *Reges eos in virga ferrea*, in hoc Pſalmo ad *Salomonem* dictato deſideratur, cum pſallentibus dicitur: *DEUS judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis. Da judicium, & juſtitiam* homini aſſumpto in perſonam Filii tui, ut habens poteſtatem in terra dimittendi peccata dimittendo ipſa peccata juſtificet impios & peccatores pœnitentes, damnet impœnitentes aut C fictè pœnitentes, deponat potentes de ſede per ambitionem præſumpta, quomodo *Salomon* depoſuit Adoniam fratrem ſuum affectantem per hoc regnum, quod Abyſag Sunanitem petiit in conjugium jodicante *Salomone* contra animam ſuam ſic Adoniam locutum eſſe, ut per affectatum reginæ conjugium poſtularetur ei & regnum. Dixit enim ad matrem ſuam: *Quare poſtulas Abyſag Sunamitem Adoniæ? Poſtula ei & regnum.* Sic deprehenſa iniquæ ambitionis fraude juſſit rex regni ſui inſidiatorem interfici.

3 Reg. 1. 5. — Pſ. 2. 8. & 9. — 3. Reg. 2. 22.

Similiter inter duas meretrices deprehenſa fraudulentia, ei, quæ frit mater viventis pueri, præcepit ipſum puerum dari. Semei quoque maledicum ſibi deputatis pœnitentiæ terminis noo contentum præcepit occidi, & alia multa exercuit judicia juſta in figuram veri *pacifici* Filii Dei, cui tam in ſuis membris, quàm in propria perſona pſallens *in Salomonem* peto *judicium* dari à te, Pater omnipotens, ut poſſit *judicare populum tuum in juſtitia & pauperes tuos in judicio* vero, id eſt, *in* juſto *judicio. Pauperes* dico *tuos*, tuo ſcilicet ſpiritu *pauperes*, id eſt, humiles factos juxta illud. *Beati pauperes ſpiritu. Pauperes* iſtos judicet regno ſuo dignos judices & milites, ita dicens: *Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum Dei.* Ut autem iſti *pauperes* liberè poſſint in regno Salomonis *judicare* ac militare, atque unà cum ipſo & ſub ipſo regnare, ipſe per ſe ipſum *judicium* & ultionem exerceat contra A ſui regni perturbatores ambitioſos, Adoniæ ſimiles humiliando, meretrices filiorum ſuorum interfectores à veris matribus diſtinguendo, primò Synagogam à Sancta Eccleſia diſcernendo, deinde in Eccleſia omnem ſectam pravam quaſi meretricem, & ſuorum filiorum interfectricem damnando, maledicos quoque Semei conſimiles, Abſolonis conſucios, imò Antichriſti miniſtros, Chriſti perſecutores, veri *Salomonis* blasphematores morti, niſi verè pœniteant, addicendo, quod facere eſt *judicare populum tuum* Deus *in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.* Dicendo *tuum judicium, tuam juſtitiam, tuum populum, tuos pauperes* oſtendo, *tua* omnia eſſe illius, & quæ ſunt ejus, *tua*, ut ipſe ait ad te Pater: *Omnia mea tua ſunt, & omnia tua mea.* Hæc quidem omnia data ſunt Filio ab æterno, tamen dabuntur eidem, quia Filius hominis eſt, ut in homine oſtendantur manifeſtè, quæ ante hominis aſſumptionem data ſunt occultè ipſi æterno *Filio Regis* æterni. Qui per Spiritum Sanctum conceptus & natus homo de homine, Filius hominis factus habere cœpit membra humana & in ſuo ſingulari corpore, quod eſt in Patris gloria exaltatum ſuper omnia, & in ſuo magno corpore, quod eſt Eccleſia Sancta. In qoibus quidam ſunt magni ut montes, quidam parvi ut colles, quidam verò minimi, campis aut vallibus comparandi.

Luc. 6. 20. — Joan. 17. 10.

Et quia in regno *Salomonis* pacifici nihil eſt acceptius pace ipſa, quæ exuperat omnem ſenſum, quaque junguntur cœleſtia & terreſtria, ita ut fiant utraque unum regnum per omnia pacificum, primò ab ipſo Rege pacifico in die triumphali Reſurrectionis ejus ipſo dicente ad montes: Pax vobis: *Suſcipiant* ipſi *montes*, Apoſtoli videlicet *pacem* diruto pariete inimicitiarum per ſangoinis ac mortis ejus inæſtimabile pretium. *Suſcipiant*, inquam, *pacem* reconciliati Deo, qui & poſuit in eis verbum reconciliationis, ut ſe agnoſcant ſuſcepiſſe *pacem* non ſolummodo ſibi cuſtodiendam, ſed & *populo* conferendam. Propterea dico: *Suſcipiant montes pacem populo*, ut non ſolùm ſit ipſis peccatorum remiſſio, quæ vera pax eſt, & recoociliatio ad Deum, ſed & quorum remiſeritis peccata, remittantor eis, in *populo*. Factum eſt hoc, ubi ſtans in medio diſcipulorum *Salomon* verus dixit eis: *Pax vobis*. Hoc dicens revera oſculatus eſt eos oſculo oris ſui. Nam & *inſufflavit eis dicens*: *Accipite Spiri-* D *tum Sanctum.*

Joan. 20. 26. — Joan. 20. 22.

Non autem ſuffecit ad pacificandum regnum ſuum totum ſolos *montes* ab eo accepiſſe Spiritum Sanctum per tale oſculum diu in Canticis Canticorum præoptatum, niſi etiam ſpecioſi pedes evangelizantium *pacem* dirigerentur in viam *pacis* ad dandam ſcientiam ſalutis plebis ejus. *Dixit ergo eis iterum: Pax vobis*, & adjecit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Ac ſi diceret: Sicut miſit me Pater *pacem* vobis *montibus* dare: ita & ego mitto vos *pacem populo* dare; non quòd vos, ut ego, ſitis auctores tanti moneris & gratiæ, ſed ſic vos exiſtimet *populus* ut miniſtros meos & diſpenſatores myſteriorum ſacrorum ſecundum menſuram donationis meæ, ac proinde non alter adverſus alterum infletur ſeu glorietur dicendo: *Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, ego autem Chriſti*, cùm ſint omnes neque

Joan. 20. 21.

à Paulo

à Paulo Pauliani, neque ab Apollo Apolliani, ſed à Chriſto Chriſtiani denominandi, per quemcunque miniſtrum baptizati, confirmati, ordinati ſeu conſecrati. Hoc notificari *populo* eſt *pacem* dari *populo*, ut non ſit ſchiſmatis ulla occaſio in regno
Joan. 14. c. 7. meo pacifico, cui ego verus *Salomon pacem do, pacem relinquo*. *Pacem* quippe meam do vobis *montibus* tenendam: *pacem* quoque relinquo vobis in *populo* docendam, ſecundùm quod optatur in Pſalmo, ubi dicitur: *Suſcipiant montes pacem populo. Ipſe populus* accipiens *pacem* à *montibus* dicat in gra-
Pſal. 120. 1. tiarum actionem: *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi*. Sed quia ipſi *montes* non ſunt hujus *pacis* & auxilii creatores vel auctores, conſequenter ſubnectat: *Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum, & terram*, ac proinde auctor eſt omnium gratiarum tam in terreſtribus & viſibilibus ſtructibus, quàm in cœleſtibus & inviſibilibus fructibus dans terreſtria bona *populo* ſuo ad utendum, cœleſtia verò ad fruendum: fructus enim Spiritus ſunt charitas, gaudium, *pax* & cætera hujuſmodi chariſmata, nunc & in æternum permanſura, ac proinde meliora his, quæ cum vita præſente tranſitura ſunt.

Inter omnia verò chariſmata *pax*, quæ & charitas nominatur, eſt eminentior in regno ſive in thalamo *Salomonis*, plùs illam unam Reginam, illam unam columbam perfectam & electam ſuam diligentis quàm ſexaginta Reginas, ſcilicet virtutes alias poſt illam unicam diligendas. Ideo principaliter *ſuſcipiant montes pacem populo* offerendam & offerendam: deinde *ſuſcipiant* & *colles juſtitiam* populo ſimiliter annuntiendam, quia
ad Rom. 14. 17. *regnum* Salomonis veri *non eſt eſca & potus, ſed juſtitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto*. *Colles* minores *montibus* ipſi ſunt Apoſtolorum diſcipuli, *pacis*, & *juſtitiæ* poſt ipſos miniſtri. Et quidem *montes pacem* primi ſuſceperunt; quia quod ante adventum Sancti Spiritus Chriſto prædicante crediderunt, hoc eodem Spiritu adveniente atque intellectu adimplente corda eorum plenè intellexerunt, & in hoc intellectu *pacem* ſervaverunt, quoniam & tunc neq; à Scripturis neque à ſe invicem in intellectu veritatis diſſenſerunt, ſicut apparet in eo, quòd *pacem populo* gentium concorditer ipſi Apoſtoli prædicaverunt, & hoc ita faciendum per Scripturas confirmaverunt. Sed eorum diſcipuli quaſi *colles montibus* minores non erant in hac doctrina concordentes, quoadusque à montibus æternis illuminati hanc fidem ſuſceperunt, ut crederent, quòd non Judæorum Deus tantùm, ſed & gentium. Hac igitur fide perſuaſa *colles* acceperunt *juſtitiam*; quia juſtus ex fide vivit, nec eſt ulla vera *juſtitia* ſine fide Apoſtolica, qua docetur Eccleſia Sancta non in Judæis coarctata, ſed in omnes gentes adeo dilatata, ut rectè dicatur *Catholica*, id eſt, univerſalis, eò quod per ipſam undique ampliatam admirabile eſt nomen Domini in univerſa terra, non in ſola Judæa vel in aliqua particulari ſecta, quæ ab univerſali Eccleſia invenitur diviſa. Qui ergo ſecreta Scripturæ ſacræ myſteria cum Apoſtolis intelligunt & diligunt, ipſi quaſi *montes* tenebroſâ aquâ, quæ in nubibus aëris eſt, altiores habent *pacem* cum Deo & inter ſe. Qui autem telium doctrinis credunt & mandatis obediunt, ipſi quaſi *colles* infra nubes quidem ſunt, eò quòd obſcuram literam non intelligunt, ſed fide ſimul & obedientia juſtificantur.

Aliter: *Suſcipiant montes pacem populo* non ſolùm per os proprium dicente vero *Salomone*: *Pax vobis*, verùm & per ora Epiſcoporum in ejus vice dicentium; *pax vobis*. Item Sacerdotibus Catholicis dicentibus: *Dominus vobiſcum*, vel: *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, *ſuſcipiant montes*, id eſt, omnes, qui in ſublimitate ſunt, Principes populorum *pacem populo* neceſſariam, & *colles*, minore gerentes officia, Magnates regiminis tam ſæcularis quàm ſpiritualis miniſtri *ſuſcipiant juſtitiam*, ut & mundi curſus pacificè in Regno *Salomonis* dirigatur, & Eccleſia Sancta tranquillâ devotione lætetur.

Aliter: *Suſcipiant montes pacem populo*, ut *pacem* unitatis & compagem concordiæ ſervent in *populo*. Hæc enim debet eſſe vigilantia ſumma ſummorum in Eccleſia Principum, ne ſuperbè dominando in Clero & abutendo Principatu ſuo ſchiſmata faciant in *populo Salomoni* ſubjecto. *Suſcipiant* etiam *colles juſtitiam* ſic præſidendo & præeminendo campis & vallibus, ut non deſinant ſubeſſe obedienter ſuis majoribus, ſcilicet *montibus*, ante omnia monti *montium* Regi regum, *Salomoni* vero, contra cujus imperium nulli penitus eſt obediendum, cui obedire vere eſt *juſtitia* non ſolùm in his, quæ per ſemetipſum præcepit, ſed etiam per eos, de quibus dicit: *Qui vos audit, me audit; qui vos ſpernit, me* Luc. 10. 16.
ſpernit. Per hos enim ſuos Vicarios juſtè judicantes.

Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem. VERS. IV.

Pars ſecunda, quæ fructus præmiſſæ orationis affirmatur. Ac ſi dicatur: Ecce quod concupivi, jam in ſpiritu video: quod ſperavi, jam teneo in certitudine fidei, quæ certum eſt argumentum rerum non apparentium carneis oculis, cùm ſint manifeſta oculis fidei. Petivi enim judicium Regi *Salomoni*, *filio Regis* dari, & exaudita eſt oratio mea. Nam ipſe data ſibi omni poteſtate in cœlo & in terra *judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum*. Populus Chriſtianus in regno *Salomonis* ante ipſius extremum judicium ſic eſt confuſus, ut ſint in eo divites, quibus dicitur: *Væ vobis* Luc. 6. 24.
divitibus, quia habetis conſolationem veſtram: *& pauperes*, de quibus dicitur: *Beati pauperes ſpiritu*. Sed nunc particulariter & in ultimo examine univerſaliter ipſe Judex juſtus *judicabit pauperes populi* diſcernendo eos à divitibus ut regnum cœlorum talibus promiſſum ſoli accipiant ſequeſtratis inde divitibus, qui nunc ſaturati poſtea eſurient, nunc ridentes poſtea flebunt & lugebunt. *Judicabit* ergo *pauperes populi* ſolos eos faciens hæredes regni *pauperibus* promiſſi, quoniam & hic regnare incipiunt regendo carnem ſuam & omnia ſibi ſubdita (*Rex* enim à regendo ſeu rectè agendo nominatur) & in futuro amplius regnabunt. Hic regnant more David bellatoris inclyti, dum non ſinunt regnare peccatum in ſuo mortali corpore ad obediendum pravis deſideriis, quæ militant adverſus animam; ſed in futuro ampliùs regnabunt more *Salomonis* pacifici Regis, quando nec erit nec eſſe poterit peccatum in eorum corpore tunc immortali & impaſſibili, quia tunc ipſi *pauperes populi* erunt ſicut Angeli DEI

à Patre luminum, apud quem non eſt transmutatio nec viciſſitudinis obumbratio. Tu ergo Pater luminum, apud quem non eſt transmutatio, qui intransmutabiliter diſpoſuiſti regnaturum in homine aſſumpto Filium tuum, præcave, ne regnet illo ſupplantato Adonias, qui dicit in corde ſuo: *Ego regnabo*: (3 *Reg.* 1. 5.) Quo dicto notatur ambitio vel quod pejus eſt, Abſolon ſcilicet manifeſtus perſecutor. Exterminentur ambo iſti & interveniente Bethſabee, ſancta ſcilicet Eccleſia ſoli *Salomoni* detur poteſtas plenaria in tanta pace tenenda, ut ei ſuisque amicis liceat ſine perturbatione frui deliciis, quæ continentur in ejus canticis, quæ propter ſui excellentiam dicuntur *Cantica Canticorum*, ſicut ob ſimilem cauſam dicitur ipſe verus *Salomon* Rex regum, Dominus dominantium & Sanctus Sanctorum. Qui cùm ſit Rex legitimus, imò potè *Filius Regis* æterni, Filius (B) tuus o DEUS Pater, qui regis omnia: tamen ut doceat non uſurpandum cuiquam regiminis officium (neque enim rectè quisquam ſumit ſibi honorem, ſed vocatus à Deo tanquam Aaron) & ipſe licet *Regis Filius* cum reverentia exſpectat Patris vocem dicentis: (*Pſ.* 2. 8. & 9.) *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea.* Vox iſta Regis Patris Filium ſuum regnare diſponentis & dicentis: *Reges eos in virga ferrea*, in hoc Pſalmo ad *Salomonem* dictato deſideratur, cum pſallentibus dicitur: *DEUS judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis. Da judicium, & juſtitiam* homini aſſumpto in perſonam Filii tui, ut habens poteſtatem in terra dimittendi peccata dimittendo ipſa peccata juſtificet impios & peccatores pœnitentes, damnet impœnitentes aut (C) fictè pœnitentes, deponat potentes de ſede per ambitionem præſumpta, quomodo *Salomon* depoſuit Adoniam fratrem ſuum affectantem per hoc regnum, quod Abyſag Sunamitem petiit in conjugium judicante *Salomone* contra animam ſuam ſic Adoniam locutum eſſe, ut per affectatum reginæ conjugium poſtularetur ei & regnum. Dixit enim ad matrem ſuam: (3. *Reg.* 2. 22.) *Quare poſtulas Abyſag Sunamitem Adoniæ? Poſtula ei & regnum.* Sic deprehenſa iniquæ ambitionis fraude juſſit rex regni ſui inſidiatorem interfici.

Similiter inter duas meretrices deprehenſa fraudulentia, ei, quæ fuit mater viventis pueri, præcepit ipſum puerum dari. Semei quoque maledi- (D) cum ſibi deputatis pœnitentiæ terminis non contentum præcepit occidi, & alia multa exercuit judicia juſta in figuram veri *pacifici* Filii Dei, cui tam in ſuis membris, quàm in propria perſona pſallens *in Salomonem* peto *judicium* dari à te, Pater omnipotens, ut poſſit ***judicare populum tuum in juſtitia & pauperes tuos in judicio*** vero, id eſt, in juſto *judicio*. *Pauperes* dico *tuos*, tuo ſcilicet ſpiritu *pauperes*, id eſt, humiles factos juxta illud. *Beati pauperes ſpiritu. Pauperes* iſtos judicet regno ſuo dignos judices & milites, ita dicens; (*Luc.* 6. 20.) *Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum Dei.* Ut autem iſti *pauperes* liberè poſſint in regno Salomonis *judicare* ac militare, atque unà cum ipſo & ſub ipſo regnare, ipſe per ſe ipſum *judicium* & ultionem exerceat contra (A) ſui regni perturbatores ambitioſos, Adoniæ ſimiles humiliando, meretrices filiorum ſuorum interfectores à veris matribus diſtinguendo, primò Synagogam à Sancta Eccleſia diſcernendo, deinde in Eccleſia omnem ſectam pravam quaſi meretricem, & ſuorum filiorum interfectricem damnando, maledicos quoque Semei conſimiles, Abſolonis conſocios, imò Antichriſti miniſtros, Chriſti perſecutores, veri *Salomonis* blasphematores morti, niſi verè pœniteant, addicendo, quod facere eſt *judicare populum tuum* Deus *in juſtitia, & pauperes tuos in judicio*. Dicendo *tuum judicium, tuam juſtitiam, tuum populum, tuos pauperes* oſtendo, *tua* omnia eſſe illius, & quæ ſunt ejus, *tua*, ut ipſe ait ad te Pater: *Omnia mea tua ſunt, & omnia tua mea.* (*Joan.* 17. 10.) Hæc quidem omnia data ſunt Filio ab æterno, tamen dabuntur eidem, quia Filius hominis eſt, ut in homine oſtendantur manifeſtè, quæ ante hominis aſſumptionem data ſont occultè ipſi æterno *Filio Regis* æterni. Qui per Spiritum Sanctum conceptus & natus homo de homine, Filius hominis factus habere cœpit membra humana & in ſuo ſingulari corpore, quod eſt in Patris gloria exaltatum ſuper omnia, & in ſuo magno corpore, quod eſt Eccleſia Sancta. In quibus quidam ſunt magni ut montes, quidam parvi ut colles, quidam verò minimi, campis aut vallibus comparandi.

Et quia in regno *Salomonis* pacifici nihil eſt acceptius pace ipſa, quæ exuperat omnem ſenſum, quaque junguntur cœleſtia & terreſtria, ita ut fiant utraque unum regnum per omnia pacificum, primò ab ipſo Rege pacifico in die triumphali Reſurrectionis ejus ipſo dicente ad montes: Pax vobis: ***Suſcipiant*** ipſi ***montes***, Apoſtoli videlicet ***pacem*** diruto pariete inimicitiarum per ſanguinis ac mortis ejus inæſtimabile pretium. *Suſcipiant*, inquam, *pacem* reconciliati Deo, qui & poſuit in eis verbum reconciliationis, ut ſe agnoſcant ſuſcepiſſe *pacem* non ſolummodo ſibi cuſtodiendam, ſed & ***populo*** conferendam. Propterea dico: *Suſcipiant montes pacem populo*, ut non ſolùm ſit ipſis peccatorum remiſſio, quæ vera pax eſt, & reconciliatio ad Deum, ſed & quorum remiſeritis peccata, remittantur eis, in *populo*. Factum eſt hoc, ubi ſtans in medio diſcipulorum *Salomon* verus dixit eis: *Pax vobis.* (*Joan.* 20. 26.) Hoc dicens revera oſculatus eſt eos oſculo oris ſui. Nam & *inſufflavit eis dicens: Accipite Spiritum Sanctum.* (*Joan.* 20. 22.)

Non autem ſuffecit ad pacificandum regnum ſuum totum ſolos *montes* ab eo accepiſſe Spiritum Sanctum per tale oſculum diu in Canticis Canticorum præoptatum, niſi etiam ſpecioſi pedes evangelizantium *pacem* dirigerentur in viam *pacis* ad dandam ſcientiam ſalutis plebis ejus. *Dixit ergo eis iterum: Pax vobis*, & adjecit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* (*Joan.* 26. 21.) Ac ſi diceret: Sicut miſit me Pater *pacem* vobis *montibus* dare: ita & ego mitto vos *pacem populo* dare; non quòd vos, ut ego, ſitis auctores tanti muneris & gratiæ, ſed ſic vos exiſtimet *populus* ut miniſtros meos & diſpenſatores myſteriorum ſacrorum ſecundum menſuram donationis meæ, ac proinde non alter adverſus alterum inflettur ſeu glorietur dicendo: *Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, ego autem Chriſti*, cùm ſint omnes neque

à Paulo

à Paulo Pauliani, neque ab Apollo Apolliani, ſed à me Chriſto Chriſtiani denominandi, per quemcunque miniſtrum baptizati, confirmati, ordinati ſeu conſecrati. Hoc notificari *populo* eſt *pacem* dari *populo*, ut non ſit ſchiſmatis ullis occaſio in regno
Joan. 14.27. meo pacifico, cui ego verus *Salomon pacem do, pacem relinquo*. *Pacem* quippe meam do vobis *montibus* tenendam: *pacem* quoque relinquo vobis in *populo* docendam, ſecundùm quod opretus in Pſalmo, ubi dicitur: *Suſcipiant montes pacem populo*. *Ipſe populus* accipiens *pacem* è *montibus* dicat in gra-
Pſal. 120. 1. tiarum actionem: *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi*. Sed quia ipſi *montes* non ſunt hujus *pacis* & auxilii creatores vel auctores, conſequenter ſubnectat: *Auxilium meum à Domino, qui fecit coelum, & terram*, ac proinde auctor eſt omnium gratiarum tam in terreſtribus & viſibilibus ... quàm in cœleſtibus & inviſibilibus fructibus dans terreſtria bona *populo* ſuo ad utendum, cœleſtia verò ad fruendum: fructus enim Spiritus ſunt charitas, gaudium, *pax* & cætera hujuſmodi chariſmata, nunc & in æternum permanſura, ac proinde meliora his, quæ cum vita præſente tranſitura ſunt.

Inter omnia verò chariſmata *pax*, quæ & charitas nominatur, eſt eminentior in regno ſive in thalamo *Salomonis*, plùs illam unam Reginam, illam unam columbam perfectam & electam ſuam diligentis quàm ſexaginta Reginas, ſcilicet virtutes alias poſt illam unicam diligendas. Ideo principaliter *ſuſcipiant montes pacem populo* efferendam & offerendam: deinde *ſuſcipiant & colles juſtitiam* populo ſimiliter annuntiandam, quia
ad Rom. 14. 17. *regnum* Salomonis veri *non eſt eſca & potus, ſed juſtitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto. Colles* minores *montibus* ipſi ſunt Apoſtolorum diſcipuli, *pacis*, & *juſtitia* poſt ipſos miniſtri. Et quidem *montes pacem* primi ſuſceperunt; quia quod ante adventum Sancti Spiritus Chriſto prædicante crediderant, hoc eodem Spiritu adveniente atque intellectu adimplente corda eorum plenè intellexerunt, & in hoc intellectu *pacem* ſervaverunt, quoniam & tunc neq; à Scripturis neque à ſe invicem in intellectu veritatis diſſenſerunt, ſicut apparet in eo, quòd *pacem populo* gentium concorditer ipſi Apoſtoli prædicaverunt, & hoc ita faciendum per Scripturas confirmaverunt. Sed eorum diſcipuli quaſi *colles montibus* minores non erant in hac doctrina concordantes, quoadusque à montibus æternis illuminati hanc fidem ſuſceperunt, ut crederent, quòd non Judæorum Deus tantùm, ſed & gentium. Hac igitur fide perſuaſi *colles* acceperunt *juſtitiam*: quia juſtus ex fide vivit, nec eſt ulla vera *juſtitia* ſine fide Apoſtolica, qua docetur Eccleſia Sancta non in Judæis coarctata, ſed in omnes gentes adeo dilatata, ut rectè dicatur *Catholica*, id eſt, univerſalis, eò quod per ipſam undique ampliatam admirabile eſt nomen Domini in univerſa terra, non in ſola Judæa vel in aliqua particulari ſecta, quæ ab univerſali Eccleſia invenitur diviſa. Qui ergo ſecreta Scripturæ ſacræ myſteria cum Apoſtolis intelligunt & diligunt, ipſi quaſi *montes* tenebroſâ aquâ, quæ in nubibus aëris eſt, altiores habent *pacem* cum Deo & inter ſe. Qui autem talium doctrinis credunt & mandatis obediunt, ipſi quaſi *colles* infra nubes quidem ſunt, eò quòd obſcuram litteram non intelligunt, ſed fide ſimul & obedientia juſtificantur.

Aliter: *Suſcipiant montes pacem populo* non ſolùm per os proprium dicente vero *Salomone*; *Pax vobis*, verùm & per ora Epiſcoporum in ejus vice dicentium: *pax vobis*. Item Sacerdotibus Catholicis dicentibus: *Dominus vobiſcum*, vel: *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, *ſuſcipiant montes*, id eſt, omnes, qui in ſublimitate ſunt, Principes populorum *pacem populo* neceſſariam, & *colles*, minora gerentes officia, Magnates regiminis tam ſæcularis quàm ſpiritualis miniſtri *ſuſcipiant juſtitiam*, ut & mundi curſus pacificè in Regno *Salomonis* dirigatur, & Eccleſia Sancta tranquillâ devotione lætetur.

Aliter; *Suſcipiant montes pacem populo*, ut *pacem* unitatis & compagem concordiæ ſervent in *populo*. Hæc enim debet eſſe vigilantia ſumma ſummorum in Eccleſiæ Principum, ne ſuperbè dominando in Clero & abutendo Principatu ſuo ſchiſmata faciant in *populo Salomoni* ſubjecto. *Suſcipiant* etiam *colles juſtitiam* ſic præſidendo & præeminendo campis & vallibus, ut non deſinant ſubeſſe obedienter ſuis majoribus, ſcilicet *montibus*, ante omnia monti *montium* Regi regum, *Salomoni* vero, contra cujus imperium nulli penitus eſt obediendum, cui obedire vera eſt *juſtitia* non ſolùm in his, quæ per ſemetipſum præcepit, ſed etiam per eos, de quibus dicit: *Qui vos audit, me audit; qui vos ſpernit, me ſpernit*. Per hos enim ſuos Vicarios juſtè judicantes. Luc. 10.16.

Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem. VERS. IV.

Pars ſecunda, qua fructus premiſſæ orationis affirmatur. Ac ſi dicatur: Ecce quod concupivi, jam in ſpiritu video: quod ſperavi, jam teneo in certitudine fidei, quæ certum eſt argumentum rerum non apparentium carneis oculis, cùm ſint manifeſta oculis fidei. Petivi enim judicium Regi *Salomoni*, *filio Regis* dari, & exaudita eſt oratio mea. Nam ipſe data ſibi omni poteſtate in cœlo & in terra *judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum*. Populus Chriſtianus in regno *Salomonis* ante ipſius extremum judicium ſic eſt confuſus, ut ſint in eo divites, quibus dicitur: *Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram*: & pauperes, de quibus dicitur: *Beati pauperes ſpiritu*. Sed Luc. 6. 24.
nunc particulariter & in ultimo examine univerſaliter ipſe Judex juſtus *judicabit pauperes populi* diſcernendo eos à divitibus ut regnum cœlorum talibus promiſſum ſoli accipiant ſequeſtratis inde divitibus, qui nunc ſaturati poſtea eſurient, nunc ridentes poſtea flebunt & lugebunt. *Judicabit* ergo *pauperes populi* ſolos eos faciens hæredes regni *pauperibus* promiſſi, quoniam & hic regnare incipiunt regendo carnem ſuam & omnia ſibi ſubdita (*Rex* enim à regendo ſeu rectè agendo nominatur) & in futuro amplius regnabunt. Hic regnant more David bellatoris inclyti, dum non ſinunt regnare peccatum in ſuo mortali corpore ad obediendum pravis deſideriis, quæ militant adverſus animam; ſed in futuro ampliùs regnabunt more *Salomonis* pacifici Regis, quando nec erit nec eſſe poterit peccatum in eorum corpore tunc immortali & impaſſibili, quia tunc ipſi *pauperes populi* erunt ſicut Angeli DEI

Sic *judicabit pauperes populi* verus *Salomon*, quibus ipſe utpote perfectis in monte loquens & aperiens os ſuum grandi enuntiatione dixit :
Matth. 5. 3. *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.*

Et ſalvos faciet filios pauperum, ſcilicet minores majorum tamen pro ſuo poſſe imitatores, quibus *in loco campeſtri* loquens mediocri enun-
Luc. 6. 20. tiatione dixit : *Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum DEI.* Et quidem tam in monte, quàm in campo non aliis atque aliis diſcipulis loquebatur, ſed tamen ipſa in eorum diverſitate inter perfectos & minùs perfectos pauperes tanquam inter patres magnos & eorum filios minuſculos diſtinctio eſt notanda. In principio denique naſcentis Eccleſiæ Domino in monte ſedente atque ad culmen ſummæ perfectionis provocante ſe ſequentes, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus ſicut domeſtici, ſicut perfecti, ſicut alacres altiora quæque virtutum ſtudia viriliter appetentes : nunc autem quaſi deſcendens de monte ſtat Jeſus *in loco campeſtri*, condeſcendens parvulis Apoſtolorum filiis & imitatoribus, ut *ſalvos faciat* ipſos *filios pauperum*, ſcilicet Apoſtolorum. Qui quoniam pro patribus nati ſunt Eccleſiæ filii, ac proinde Principes conſtituendi ſuper omnem terram, *Salomon* verus ipſos honorabit, ac *ſalvos faciet* in regno ſuo, *&* per ipſos *humiliabit calumniatorem*, quoniam infirma mundi eliget, ut confundat fortia, & ignobilia & contemptibilia, ut ea, quæ ſunt, deſtruat.

Calumniator eſt Diabolus, qui per calumniam bonis detrahit, eoſque deprimere nititur, in quantum à Deo permittitur, ſicut de viro ſimplici & re-
Job. 1. 9. cto ac timente Deum dixit : *Nunquid gratis Job colit Deum?* Sed *Salomon* verus, & in propria ſua perſona, ſecundùm quod homo eſt, gratis Deum colens, Patri ſuo uſque ad mortem obediens, aliosque ſuo exemplo pertrahens ad eandem obedientiam, gratis imitandam, ſic *humiliat calumniatorem*, ut evidens fiat ejus mendacium, quo calumniatur vitam bonam bonorum, quippe accuſator fratrum & *calumniator* accuſans eos in conſpectu Dei die ac nocte, id eſt, in proſperis & adverſis, quomodo Beatum Job calumniabatur & accuſabat in proſperis, quòd non gratis coleret Deum, ſimiliter, & in adverſis per ora calumniantium amicorum & uxoris, maximè autem per os Eliu detraxit ejus perfectioni multis verſutiis, quibus omnibus per os ipſius Job, & maximè per os Dei loquentis pro eo falſificatis *humiliatus* & confutatus eſt *calumniator* oſtenſa viri ſimplicis & recti ac timentis Deum virtute præclara, qua & inter proſpera humilis, & inter adverſa ſecurus, à dextris & à ſiniſtris per arma juſtitiæ munitus, nec divitiis corruptus eſt ad extollentiam, nec miſeria motus ad impatientiam.

Per amplius autem, & perfectius in illo viro ſimplici & recto, qui non ſolùm vir, ſed & Deus eſt, Filius hominis & Filius Dei, *calumniator* iſte *humiliatus* eſt, & *humiliabitur* uſque in finem, falſificatis ejus miniſtris primò Judæis, qui per calumniam dixerunt eum ſeductorem, magum, malefactorem dæmonium habere & inſanire, deinde paganis Deos factos ipſi Deo factori, Deos perditores ipſi Deo Salvatori calumnioſè præferentibus, nec non hæreticis ipſius gloriæ detrahentibus, & poſtremò falſis fratribus, fictis Chriſtianis, qui verbis eum confitentur, factis autem negant. His omnibus falſificatis, & confutatis *humiliabit calumniatorem* per *pauperes populi*, quos *judicat* longè diſcernens eos à *populo* in loco campeſtri conſtituto per culmen ſanctæ contemplationis, & per *filios pauperum*, quos in ipſo *populo ſalvos facit* manentes quidem in loco campeſtri cum *populo*, ſed in hoc diſtinctos è *populo*, quòd ad eos principaliter & ſpecialiter fit ſermo Salomonis dicentis : *Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum Dei.* Nam ſicut ſedens in monte *pauperibus*, quos tali celſitudine dignos *judicat*, os ſuum aperit, ut magna ſublimiter audiant : ſic ſtans in campo elevatis oculis ſuis in *filios pauperum* ſpecialiter intendit, ut audita patenter intelligant. Per hæc ergo duo genera *pauperum* vel in monte contemplantium ſedentem & transfiguratum *Salomonem* verum, vel in campo ſtantium & ſtando laborantium ſtantique *Salomoni* collaborantium, juxta quod unus ta-
lium dicit : *In quo laboro uſque ad vincula.* Et ad fi- 2.Tim. 2. 9.
delem diſcipulum : *collabora*, inquit, *Evangelio* 2.Tim. 1. 8.
Chriſti : Per hæc inquam duo genera pauperum verbo vacantium & in verbo laborantium *Salomon* verus *humiliabit calumniatorem* diabolum & Antichriſtum, quorum utterque multum confundetur, quando videbit *pauperes* Apoſtolos & *filios pauperum*, ſcilicet imitatores eorum, judices ſæculi, vera mundi lumina, coruſcare in poteſtate judiciaria & miraculorum ſeu, quod excellentius eſt, morum prærogativa in eis ipſo Rege *Salomone* opus ſuum, opus mirificum, opus glorioſum, quo exaltans humiles *pauperes* & deponens elatos potentes *humiliabit calumniatorem* in ſuis membris omnibus diebus, qui ſole oriente, & occidente formabuntur uſque ad conſummationem ſæculi.

Et hoc agens *permanebit cum ſole &* VERS. V.
ante lunam in generationes generationum.

Sicut enim *ſolis* ortu & occaſu dies formabuntur, & *lunæ* candore interdum nox ut dies illuminabitur, quando videlicet *luna* plena eſt, interdum verò lumine ipſius imminuto pars noctis obſcurabitur, & in hoc opere ſuo duo luminaria *permanebunt* uſque in finem temporum per ſucceſſiones *generationum generationibus* ordinatè ſuccedentium, ne ulli unquam tempori deſit miniſterium iſtorum duûm luminarium : ſic ipſe *Salomon* Rex *juſtitiæ* verusque *Sol juſtitiæ* ſuæ claritatis nunc manifeſtatione dies formando, nunc occultatione creans noctes & formans tenebras *in* omnes generationes *generationum* tempora ornabit uſq; ad conſummationem ſæculi, ne unquã ſtante ſæculo deficiat Religio Chr. proſperitatibus diurnis & adverſitatibus nocturnis jugiter exercenda, neque in die proſperitatis luce ſolari, quæ eſt ſplendor gloriæ in vero *Salomone*, neque in nocte adverſitatis luce lunari, quæ eſt candor converſationis ejus, unquam deſtituenda. Nam converſatio *Salomonis* hujus in carne mortali & paſſibili habita præ oculis inter adverſa demonſtrat vias vitæ ac patientiæ, ne timeamus à timore nocturno vel à negotio perambulante in tenebris : transfiguratio verò ejus in monte, qua facies ejus reſplenduit ſicut ſol, vel potiùs glorificatio ejus in excelſo throno paternæ majeſtatis habita præ oculis in ſui comparatione viluſcere nobis facit gloriam mundi & florem carnis in tempore proſperitatis, ne unquam lædamur à ſagitta volante per diem, vel à dæmonio meridiano, dum fidei & ſpei

& ſpei oculis jugiter præſens eſt viſio deſiderabilis hujus claritatis, quomodo præſentia *ſolis* non defutura eſt unquam diebus formandis.

Quia verò noctibus creandis aliquando ſubtrahitur præſentia lunæ lucentis, rectè cùm dictum ſit prophetice, quòd *permanebit cum ſole* Salomon ſemper aſtuturus Eccleſiæ ſuæ pacificatæ per ſe Regem pacificum, quomodo *ſol* viſibilis aderit ſemper diebus per ejus præſentiam formandis: rectè, inquam, cùm ſatis congruè dictum ſit: *permanebit cum ſole* pro expreſſa *ſolis* & ipſius aperta ſimilitudine dici non debuit: *permanebit cum luna*, quia ſimilitudo ipſius cum *luna* usque adeo claudicat, ut maxima diſſimilitudo intercedat, cùm illa ſæpe nocturnas tenebras abſentata vel obſcurata deſtituat, interdum quoque eclipſin ſuſtineat: Chriſti autem converſatio humana in oculis fidei avadens quaſi *luna* perfecta in æternum ſemper ſui candoris oſtenſione faciat, ut nox ſicut dies illuminetur. Ille igitur *Salomon*, qui dicitur permanere *cum ſole* propter congruam ſimilitudinis convenientiam, ipſe dicitur permanere *ante lunam* propter ſui candoris etiam ſecundùm opera ſua humana permanentiam & oſtenſam inter adverſa ſuam patientiam, quæ quaſi *luna* perfecta in æternum *permanebit*, nam patientia pauperum non peribit in æternum, dico illorum, de quibus jam dictum eſt, quòd *judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum.*

Aliter: *Permanebit cum ſole & ante lunam*; id eſt, cum temporibus & ante tempora per *ſolem* & *lunam* diſterminata. *In generationes generationum*, quia dum *generatio* præterit & *generatio* advenit, ipſe à *ſolis* ortu usque ad occaſum jugiter nomen ſuum laudabile oſtendit & clarum ſicut *ſol* & plùs quàm *luna*. *Sol* enim in ſe jugiter clarus Deum Patrem ſignificat, ſplendor *ſolis* Deum de Deo genitum, ſcilicet Filium. Qui cùm ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, tamen, ut purgationem peccatorum faceret, viſus eſt ad tempus in paſſione ſua obſcuratus, quod & *Sol* iſte viſibilis eo moriente ſua obſcuratione teſtatus eſt. Verùm dum aſcendit ſuper occaſum devictâ morte reſurgens & *orto jam ſole* diſcipulis ſuis apparens magna claritate rutilans, per potentiam in cœlo & in terra ſibi datam clarè oſtendit, quòd ipſe ſplendor *ſolis*, ipſe filius æterni Patris cum ipſo Patre ſuo, qui *ſol* æternus eſt, & ipſe nihilominus dici poteſt *ſol juſtitiæ*, clarificato jam ſuo corpore. Quod nimirum cum tempora defectivæ mortalitatis, propter nos aſſumptæ, dici poterit corpus lunare: nunc ex quo decorem gloriæ Divinæ induit, D corpus ſolare creditur eſſe, *ſoli* viſibili per hoc aliquatenus aſſimilatum, quòd ſicut in corpore ſolari tota virtus ignis ætherei habet fontem ſuum, ſic in corpore Domini omnis plenitudo Divinitatis corporaliter habitat, atque inde radios gratiarum diſpenſat *in generationes generationum*, id eſt, in regeneratos, à prima generatione in ſecundam translatos. Primæ generationes ſunt, quibus mortaliter generamur: *generationes* verò *generationum* ſunt, quibus Eccleſia natos ad mortem regenerat ad ſalutem. Quia ergo non omnibus generatis, ſed ſolis regeneratis iſte *ſol* impertit ſplendorem ſuum, rectè dicitur *permanere in generatione generationis* vel *in generationes generationum* ſive *in ſæculum ſæculi*, ut habent codices quidam.

Marci 16. 2. & 9.

Item ſicut *ſol* iſte de cœleſtibus ac terrenis æqualiter elementatus, de cœleſtibus claritatem, de terrenis ſoliditatem retinens medium ætheris ac medium planetarum locum obtinens, medio cœli & terræ libratur ſpatio, nec ſurſum evolans nec deorſum ſubſidens, ſed hinc in phyſica ponderum ratione medio, ut dictum eſt, libratus ſpatio ſua utrique jura conſervat naturæ: ſic Dominus Jeſus geminæ gigas ſubſtantiæ rectè mediator Dei & hominum conſtitutus eſt, in ſemetipſo cœleſtia ac terrena continuans & pacificans cœleſtia illuſtrat, terrena calefacit, illuminat ac ſuo calore vivificat, cœleſtibus adeſt, terrenis non deeſt, exultatque ut gigas ad currendam viam ſuam medio univerſitatis ad utilitatem cœleſtium ac terreſtrium libratam, nec eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus, & ita *cum ſole, & ante lunam permanet in generationes generationum.*

Hebraica veritas habet: *Et timebunt te, quamdiu erit ſol & ultra lunam in generatione generationum.* Hoc eſt: humiliato calumniatore ſub pedes pauperum tuorum, quibus das poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones & ſuper omnem virtutem inimici, pauperes ipſi non de hac victoria extollantur, ſed licèt in te audaces, tamen in ſe pavidi ſuæ ſibi fragilitatis conſcii *timebunt te, quamdiu erit ſol & ultra lunam in generatione generationum*, i. e. omni tempore, quo *ſol* & *luna* ſui curſûs peragunt miniſterium ad uſum *generationum* decedentium & ſuccedentium.

Deſcendet ſicut pluvia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. VERS. VI.

Pars tertia. Ordo artificialis eſt. Prius enim dictum eſt de futuro judicio Regis, nunc de nativitate ipſius, quemadmodum præcedit, ſubjungitur. C Et hic ordo, ut dictum eſt, artificialis eſt, naturali oppoſitus: quia Naturalis eſt, cùm quod priùs actum eſt, priùs narratur, & poſterius poſteriùs. Artificialis verò eſt, cùm quod poſterius actum eſt, narratione anticipatur, & quòd priùs actum eſt, poſteriùs annectitur, ut in hoc loco narrato Regis judicio quaſi quærat aliquis: Quomodo erit adventus ejus, vel quomodo incipiet regnum ejus? Reſpondetur: Non veniet in ſpiritu grandi & forti, conterente petras, non veniet in commotione vel igne, ſed *in ſibilo auræ lenis*, ut dictum eſt Heliæ. Præceſſit quidem adventum ejus & ſpiritus conterens petras in captivitate decem tribuum Iſrael: ſed non in ſpiritu Dominus, quia nondum fuit tempus adventûs ejus. Præceſſit & commotio in captivitate Regis Joachim ſpoliata Jeruſalem: ſed non in commotione Dominus. Præceſſit & ignis, quando captivato Rege Sedecia civitas Jeruſalem Chaldaico igne conflagrata & vaſtata eſt in transmigratione Babylonis. Sed neque in commotione neque in igne Dominus, quoniam differebatur adventus ejus usque ad Virginem, annuntiatione Angelica per Spiritum Sanctum tanquam ſibilo auræ lenis aſſlandam, & quaſi vento roris flante fœcundandam. Quod ego David prænuntio dicens: *Deſcendet ſicut pluvia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.* Geminâ iſta ſimilitudine adventum ejus primum cognoſce. Nam in ſecundo venturus eſt in ſpiritu conterente petras: quia *ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium*, quem ſicut Apoſtolus ait, *Dominus Jeſus interficiet Spiritu oris ſui.* Veniet quoque in commotione, quia commovebit non ſolum terram, ſed & cœlum: *Nam virtutes cœlorum movebuntur*, Veniet etiam in igne, quoniam *ignis in conſpe-*

3. Reg. 19. 12.

Iſa. 11. 4.

2. ad Theſſ. 2. 8.

Luc. 21. 26.

Pſal. 49. 3.

ſpectu ejus exardeſcet, & in circuitu ejus tempeſtas valida. Si primo adventu talis & taliter veniſſet, quis eum ſuſtinuiſſet? Non ſic venit in Virginem partui conſecrandam Divino. Sed quomodo *deſcendet* in Virginem ipſum Filium Dei Unigenitū parituram, & *deſcendet* in Eccleſiā filios multos per gratiam regenerationis parituram? Deſcendit *& deſcendet ſicut pluvia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. Sicut pluvia* ſine ſtrepitu deſcendit in lanam: ſic Deus leniter occulta virtute in Virginē. Lana in bibendo & reddendo aquam non rumpitur: ſic Virgo concipiens & pariens Filium permanſit incorrupta & integra. Similiter & Mater Eccleſia & ipſo Verbo Dei fœcundata, filios Dei parit manens incorrupta, quia ſic leniter veniet ad eam Sponſus ejus Verbum Dei *ſicut ſtillicidia* roris, blandè, ſine ſtrepitu *ſtillantia ſuper terram.*

Cujus rei ſignum Gedeoni quondam fuit oſtenſum, qui pugnaturus contra Madianitas petiit, quòd ſi eſſet victoriam adepturus, *vellus* poſitum in area rore impleretur & area remaneret ſicca, quod ita factum eſt. Item propter idem petiit, ut rore madefieret area & *vellus* poſitum in ea inveniretur ſiccum, quod etiam ſic factum eſt. Myſtice *vellus* humidum Judæa, quæ rore cœleſtis doctrinæ per legem ac Prophetas irrorata unum Deum colebat. *In hoc vellus* ipſe filius Dei *ſicut pluvia deſcendit*, quia gratia ſua de Judæa in Virgine carnem aſſumpſit. Diſcipulos inde elegit totius orbis area ſicca manente, quia nubibus prohibebatur, ne pluerent ſuper hanc aream. Unde eſt illud, *In viam gentium ne abieritis.* Judæis autem hanc pluviam gratiæ à ſe repellentibus *vellus* excæcatæ Judææ ſiccum remanſit, & tunc deſcenderunt *ſtillicidia* gratiæ *ſuper terram* ſiccæ priùs areæ gentium. Bene autem Judæa *velleris* nomine deſignatur, quæ ſicut *vellus* aufertur ab ove, ita erat expolianda doctrinæ auctoritate; vel quia ſicut *vellus* retinet aquam, ita Judæa doctrinam ſine fructu. Area verò per aquam irrigata germinans germinabit. Sic & vocatio gentium compluta per verbum germinans germinabit & exultabit lætebunda & laudans, eò quòd gloria Libani data eſt ei, decor Carmeli & Saron: quia veſtibus Eſau valde bonis junior filius indutus ex ipſo veſtimentorum fragrantia ſpirat odorem, quo delectatus Pater æternus dicit: *Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus.* Vis audire hujus agri pleni, *ſtillicidiis* de rore cœli poſt longam ſiccitatem irrigati, quæ ſint germina Regem *Salomonem* delectantia? Nimirum iſta ſunt, quod

Matth. 10. 5.

Gen. 27. 27.

VERS. VII. *Orietur in diebus ejus juſtitia & abundantia pacis, donec auferatur luna* vel *extollatur* vel *tollatur*, quæ omnia verſantur circa ſenſum eundem. Sancta enim Eccleſia nunc pulchra ut *luna*, quæ nec in plenilunio ſuo caret macula, ſic ab eo ſtatu, in quo nunc eſt, auferenda vel tollenda vel extollenda eſt, ut perficiatur quòd de illa dicitur: *electa ut ſol.* Hoc autem erit, quando mortale induet immortalitatem & eam claritatem, in qua corpus humilitatis noſtræ ſperatur configurandum corpori claritatis ejus, de quo ſupra dictum eſt: *Permanebit cum ſole*; Nunc verò antequam ſic extollatur *luna*, lumen ſuum à ſole mutuata, ex beneficio ejuſdem ſolis, terram *ſtillicidiis* compluram ſuo calore foventis. *Orietur in diebus ejus juſtitia*, quæ per fidem eſt, quia juſtus ex

Cant. 6. 9.

A fide vivit per ipſam fidem reconciliatus Deo, ut ſit pax inter Deum & hominem, inter ſpiritum & carnem, inter Eccleſiam in Angelis immortalibus atq; ſpiritibus juſtorum in Domino, vel, quod plus eſt, pro Domino mortuorum regnantē & Eccleſiam in hominibus mortalibus peregrinantem. Sic *orietur juſtitia & pax*, ut etiam cum modica *juſtitia* ſit *pacis abundantia*, quando pax erit hominibus bonæ voluntatis, etiamſi deſint boni effectus ipſius bonæ voluntatis, quæ eſt modica *juſtitia* illius comparatione, quæ non ſolùm fervet in affectu cordium, ſed etiam claret in effectu operum. Erit igitur *abundantia pacis*, quoniam pax iſta inter bella initiabitur, ſed poſt bella ita conſummabitur, ut poſtquam noviſſimè inimica deſtruetur mors, ultra non ſit in monarchia *Salomonis* Regis pacifici ulla perturbatio, regno ejus per omnia pacato. Quod antequam

B fiat, ipſe dominabitur in medio inimicorum ſuorum, &c. ut pacem perficiat,

Dominabitur a mari usque ad mare, & â flumine usque ad terminos Orbis terrarum. VERSUS VIII.

Sic dominando dilatabit regnum ſuum ultra terminos anguſtos terræ Judaicæ; *à mari usque ad mare*, i. e. circumquaque in orbe, quem circumdat mare magnum. Incipiet autem hoc opus dilatationis *à flumine*, ac perducet *usque ad terminos orbis terrarum*, quoniam baptizatus in Jordane flumine, Spiritu S. ſuper eum apparente ac voce Patris deſuper ſonante manifeſtatus eſt hic eſſe, qui baptizat in Spiritu Sancto. Abhinc ejus doctrinæ dilatari cœpit. Cui & poſt Reſurrectionem ipſius ba-

C ptizandi regula eſt addita ipſo dicente ad Apoſtolos: *Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti.* Sic Baptiſmi ejus doctrina currente dilatatum eſt regnum ejus, quod eſt Eccleſia *à flumine usque ad terminos orbis terrarum*: Quod in partibus apparebit. Nam

Matt. 28. 19.

Coram illo procident Æthiopes, Reges Tharſis, Reges Arabum & Saba, cæterique *Reges terræ adorabunt eum*, ac proinde in omnibus Regibus cultu totius mundi hujus imperio conſequens erit, ut *omnes gentes* Regibus ſubjacentes *ſerviant ei. Servient* amici amando, quærendo, ſapiendo quæ ſurſum ſunt; ſed *inimici ejus* VERSUS IX. X. & XI.

D *terram lingent* terrena ſapiendo & amando in modum ſerpentis, cui dictum eſt: *Terram comedes.* Vel *terram lingent*, i. e. terrenos Doctores amabunt, quibus auctoribus contradicunt eloquiis Divinis.

Super hunc locum B. Gregorius dicit in Job: *Libet intueri hoc, quod per Pſalmiſtam dictum eſt: Inimici ejus terram lingent. Duo quippe ſunt genera hominum ambitioni ſervientium, unum videlicet, quod ſemper ad averſionem blandimentis utitur linguæ, aliud verò, quod aperta vi intendit rapinæ. Nam cùm aliquid exteriùs fortis annisu atterimus, rodimus. Lambitur autem, quando hoc, quod facile edi non poteſt, impreſſa linguæ lenitate geſtatur. Omnes ergo etiam ſub ſpecie fidei pravè viventes qui aliena appetunt, ſed ea, quæ appetunt, rapere nequaquam poſſunt, blandis autem ſermonibus, & quaſi molliter dulce lenis concupita abſtrahere conantur, quid aliud, quàm terram lingunt, qui terrena quæque, quæ viribus nequeunt, auferre mollitie linguæ moliuntur? Qui verò*

Lib. XX. Moral. c. 14.

verò in hoc mundo aliqua poteſtate ſuffulti ſunt, & concupiſcentes aliena blandiri quidem ex fraude deſpiciunt, quia etiam injuſto robore poſſunt implere, quod volunt, hoc, quod appetunt, non lambunt, ſed rodunt, quoniam propinquorum vitam fortitudine virium velut morſu dentium demoliuntur. A

Aliter: *Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent: Reges Arabum, & Saba dona adducent.* Hæ patriæ diverſis odoribus nares mulcent, & ſignificant mundum variis oblectamentis reſperſum. Sed qui hæc blandimenta rigidæ diſciplinæ ſubjiciunt, ipſi *Reges Arabum & Saba* dici poſſunt, & hi tales Regi *Salomoni* libenter *ſerviunt*.

Aliter: *Tharſis Exploratio gaudii. Arabia Humilis* vel *campeſtris*, *Saba Incenſio* vel *converſio* interpretatur. Quibus nominibus hoc ſignificatur, quòd contemplativi gaudia æterna explorantes humiles converſi, & igne, quem Dominus miſit in terram, incenſi, dum & ipſi benè vivunt, & alios ad benè vivendum rogant, quaſi Reges dona *Salomoni adducunt*. B *Reges* etiam tyranni, dum Sanctos affligunt & Martyres faciunt, licèt nolentes Deo *ſerviunt* & ei *dona adducunt* vero *Salomoni* impiis miniſtris piè utens, ut omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti. *Inſulæ* quoque ſunt, qui vitia mundi circumfluentia à ſe excludunt. Et hi tales *munera offerunt*, cùm in Sancta devotione opera bona faciunt, & hæc non ſuæ, ſed divinæ laudi aſcribunt. *Æthiopes* etiam, qui ſitu locorum ſunt ultimi, vel ſignificatione ſuæ nigredinis peccatores teterrimi, *coram illo procident* adorantes eum, ut ea tali numero Eccleſia dilatata, & coram illo humiliata repræſentent illam Reginam Æthiopiæ, quæ venit à finibus terræ audire ſapientiam *Salomonis*. Auditur etenim ſapientia *Salomonis* non ſolùm ex ore Sapientum, ſed etiam C ex ore infantium & lactentium, dum linguas infantium facit diſertas Rex magnus, Rex pacificus, quem *adorant Reges terræ*, quales aliquando adorabantur & ſacrificiis honorabantur ùt Auguſtus, cui adulans inſignis Poëta dicit:

Virg. Ecl. 1.6. *O Melibæe, Deus nobis hæc otia fecit.*
Namque erit ille mihi ſemper Deus: illius aram
Sæpè tener noſtris ab ovilibus imbuet agnus.

Item Flaccus ait ad Eundem:

Præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras.

In Divinis quoque Scripturis tantæ præſumptionis exempla non deſunt, quoniam in Regno Ægyptiorum Pharao, & in regno Babyloniorum Nabuchodonoſor Deo vero ſe prætulerunt, & in Regno Perſarum, licèt ſecundus à Rege, Aman tamen ſe adorari voluit quaſi Deum. Sic in Regno Græcorum Rex Antiochus honorem Divinum ſibi D arrogavit. Sic in Regno Romanorum jam dictus Auguſtus pro DEO coli non expavit, ſub cujus tempore natus eſt hic *Salomon* Rex pacificus, etiã per hoc honorificatus & Rex pacis demonſtratus, quòd eo naſcente pax in toto mundo fuit, quam ſuæ induſtriæ Auguſtus falsò ar-
Luc. 2.14. rogavit, cùm ab illo eſſet, cujus in ortu Angelica vox audita eſt dicens: *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hunc itaque tanquam pacis auctorem cuncti *Reges adorare*, huic *gentes*, licèt terrenos dominos habentes tanquam ſummo Domino ſervire debent, quod & faciunt omnes ex omni natione, quæ ſub cœlo ſunt linguæ: *omnes gentes*, non tamen omnium gentium omnes homines. Non eſt gens, de qua non ſint aliqui converſi ad hunc Regẽ adorandum. Et meritò:

A *Quia liberabit pauperem à potente.* VERSUS XII. XIII.

Ab hoc dicto *Pars Quarta* incipit, qua oſtenditur, quæ ſit utilitas adorantibus. Eſt enim pergrandis utilitas ac magnus fructus hunc Regem venerantibus vere adoratoribus: *quia liberabit pauperem à potente*: *pauperem* ſpiritu *à potente* hujus mundi Principe, qui tanquam potens & fortis armatus cuſtodivit atrium ſuum usque ad iſtius Regis adventum, qui fortior illo ſuperveniens vincet eum, & *liberabit* ab ejus poteſtate *pauperem*, non qualemcunque, ſed eum, *cui non erat adjutor*. Pauperes enim Spiritu, id eſt, humiles inveniuntur etiam Sancti Angeli, qui non indigent *ab* hoc *potente* liberari, quia potentiores ipſi ſunt in bono quàm ille in malo, & illorum potentia Deum habens adjutorem longè ſuperexcellit illius potentiam, B quæ tanquam phreneſis imaginem habet fortitudinis, cùm ſit infirma contra Deum fortem & potentem in prælio & contra ejus Angelos ipſo adjuvante fortes & potentes. Sed pauper, *cui non erat adjutor*, homo erat, qui deſcendens ab Jeruſalem in Jericho, à paradiſo in hunc mundum, incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto. Huic *non erat adjutor* prætereunte Sacerdote ac Levita, quia neque Sacerdotium Leviticum neque legis miniſterium profuit aut prodeſſe potuit illi ad curationem vel ſalutem. Hunc itaque *pauperem, cui non erat adjutor*, liberat iſte Rex pacificus, Rex pariter & Medicus infundens ejus vulneribus oleum & vinum, ducens in ſtabulum ſepibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ munitum, & curam ejus agens. Et quia C peritus Medicus eſt, non parcet morbo, quem depellit, non parcet carnibus putridis, quas deſecat, ſed inter hæc agendum *parcet pauperi & inopi*, ſalvans naturam, delens naturæ culpam, & ſic dum culpas animarum delet, *animas pauperum ſalvas faciet* non imputando illis peccatum, pro quo abolendo ſe ipſum dabit pretium. Nam ſui ſanguinis pretio

Ex uſuris, & iniquitate redimet animas eorum. VERS XIV.

Futuræ pœnæ vocantur *uſuræ*, quia plus amaritudinis invenietur in ſuppliciis æternis quàm in temporali peccato invenitur dulcedinis: Verbi gratia ex brevi quis libidine ulciſcendi ſe per homicidium ſolum corpus inimici ſui occidit ac perimit, propter quod ipſius & anima & corpus in gehẽna perdetur & cruciabitur æternaliter, D ſi non ante mortem pœnituerit. Item, qui fornicationis actũ perpetravit, ex turpi & brevi libidine, actu licèt jam præterito, reatu ejuſdẽ actionis conſtringitur æterno, ſi non fuerit ei ſubventum ab illo Rege, qui *ex uſuris, & iniquitate redimens animas pauperum ſalvas faciet eos.*

Aliter; Peccatum ſive originale ſive aliud, quod eſt cauſa peccatorum aliorum ſubſequentium rectè *iniquitas* nominatur antonomaſticè, dum nomen generale fit ſpeciale propter eminentiam. Sic licèt multi ſint Poetæ, nomen tamen *Poetæ*, Virgilio ſoli apud Latinos congruit ſpecialiter propter ipſius in Poëſi excellentiam. Sic nomen, quod eſt *Apoſtolus*, multis commune eſt, tamen Paulo Apoſtolo propter ipſius in laboribus plurimis eminentiam datum eſt quaſi proprium & ſpeciale, ut cùm dicitur abſolutè *Apoſtolus*, intelligatur ſolus *Paulus*. Et peccatum igitur, quod eſt cauſa peccatorum ſubſequentium, rectè nominatur *iniquitas* propter ſui eminentiam, licèt omne peccatum ſit *iniquitas*, & omnis *iniquitas* peccatum. Talis *iniquitas* antecedens peccata

ſubſequentia ſicut nummus nummi *uſuram*, rectè comparatur primogenito Pharaonis vel cæteris primogenitis Ægypti, quæ primùm Deus percuſſit ab homine usque ad pecus, ut exinde conſequenter percuteret univerſum exercitum Ægyptiorum. Sic originale peccatũ in regno *Salomonis* hujus primò deletur quaſi primogenitum Pharaonis, dein actualia quaſi quandã illius peccati *uſuram* tollit agnus, qui tollit peccata mundi, non per litteram legis peccata demonſtrantis, ſed per virtutem gratiæ gratis à malis omnibus liberantis, & ad omne bonum ſaluti neceſſarium ſimiliter gratia adjuvantis, & item gratis in bono cœpto confortantis & conſervantis, quod totum eſt *liberari*, & *redimi ab iniquitate* ſimul *& uſuris* ipſius *iniquitatis eos*, qui nomen ejus & nomen Patris ejus in frontibus ſuis habent ſcriptum, ut ab ipſo Chriſto verè nominentur & ſint Chriſtiani, verè nominentur & ſint Filii Dei Patris æterni. Et hoc *nomen* licèt mundo in maligno poſito videatur contemptibile, tamen eſt *honorabile coram* ipſo Chriſto, à quo denominati ſunt Chriſtiani, coram ipſo Deo Patre, qui miſit ſpiritum Filii ſui in corda ipſorum clamantem: Abba Pater, ut exinde ſint filii, quòd habent Spiritum Filii. Vel *nomen ejus*, Regis, erit *honorabile coram* ipſis referentibus gratias de beneficiis, quorum hoc eſt præcipuum, quod conſtat ipſum Regem eorum ſua morte redemiſſe *animas eorum ex uſuris & iniquitate.* Et illud quidem, quod mortuus eſt, credunt infideles quoque Judæi & pagani, ſed non credunt quod ſequitur:

A

B

VERS. XV. *Et vivet.* Nos autem credimus, propter quod, & loquimur, quia verus *Salomon*, qui ſemel mortuus eſt ad multorum exhauriendo peccata, jam vivit, & vita hominum cum eo ſurrexit impleta Prophetia, quæ dixit: *Et vivet. Quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quod autem vivit, vivit Deo. Mortuus eſt propter delicta noſtra & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.* Mortuus eſt, ut & nos peccato moriamur: ſurrexit & vivit, ut & nos in novitate vitæ ambulemus. Vivit ſuſcitatus è mortuis, & mors illi ultra non dominabitur, ut ipſius membris licèt peccato gravatis, peccatũ tamẽ non dominetur, neque regnet in eorũ corpore, quamvis mortali, expectantibus ipſis futurã gloriã, quæ fiet, ut nec ſit nec eſſe poſſit peccatum in eorum corpore immortali.

Rom. 6. 10.

Magna conſolatio militum inter multa mortium genera periclitantium, quòd Rex eorum *vivet.* Unde unus ac præcipuus militum iſtorum ſe ipſum conſolans dicit inter cætera: *Scio, quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum &c.* usque: *repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Magna conſolatio morientium, quòd is, pro quo vel in quo moriuntur, *vivet* in æternum. Cui ſi commorimur, & convivemus atque divitias ejus pariter cum ipſo poſſidebimus. Dives enim eſt hic Salomon, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi.

Job. 19. 25.

Huc accedit, quòd ad clarificandam divitiarum ejus magnitudinem *dabitur ei de auro Arabiæ.* Per *Arabiam* gentilitas intelligitur, toto ſignificato per nomen partis, in qua *eſt aurum* pretioſum: per ipſum verò *Arabicum aurum* ſapientia Philoſophorum ſæculi ſignificatur, verbi gratia Platonica, ſive Ariſtotelica doctrina, ſive numerorum ſcientia per characteres & figuras Arabicorum elementorum comprehenſa & inter Arabes multum exercitata &, ut quidam volunt, primitus illic reperta. Hujusmodi *aurum Arabicum* non totum *Salomoni* offertur: quia ſæcularis ſcientia non tota in Scripturis Divinis approbatur, ſed ex parte recipitur & ex parte reprobatur. Unde non dictum eſt: *Dabitur ei aurum*, ſed *dabitur ei de auro Arabiæ*: quia quod in ſæcularibus libris ad inſtructionem ſanæ ſcientiæ ad ædificationem bonæ vitæ accommodatum reperitur, hoc tanquam ab iniquis poſſeſſoribus milites *Salomonis* auferunt & ipſi offerunt, dum exinde fidei ſeu morum doctrinam vel ornant vel muniunt. Sic ſpoliatur Ægyptus, ſic juſti tulerunt & adhuc tollunt ſpolia impiorum, ſic mulier alienigena crinibus abraſis & ſectis unguibus tranſit in conjugium Iſraelitæ, dum ſapiens doctrinæ Magiſtrorum ſæcularium deſectis inutilibus, quaſi crinibus & unguibus vitali ſanguine carentibus, interſeritur eloquiis Divinis, ut quaſi *de auro Arabiæ* fulgeant, vaſa menſæ Imperialis in convivio *Salomonis.*

Et adorabunt de ipſo ſemper.

Adorabunt ipſum Filium Regis, quomodo Patrem ejus æternum. Et hoc ipſum, quod adorant ipſum, *de ipſo* habent, quoniam ipſe docuit eos orationem, qua vel orent vel etiam adorent ipſum. *Cùm ſtabitis*, inquit, *ad orandum*, *dicite: Pater noſter, qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum &c.* usque *Libera nos à malo.* Sic orabunt *& adorabunt* ipſum *de ipſo* habentes formam ſic orandi & adorandi Patrem in Filio, Filium in Patre, Spiritum Sanctum in ambobus, quia in hac oratione Dominica per nomen Patris tota Trinitas intelligitur, ut ibi: *Unus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis, qui eſt benedictus in ſæcula.* Cùm enim dicitur: *Deus Pater omnium* vel *Pater noſter*, univerſalis illa Paternitas gratiæ intelligitur, qua multorum filiorum Pater inſinuatur unus trinus Deus, qui eſt ſupra omnia & per omnia *& in omnibus nobis*, quoniam ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia: verùm cum ſingulariter Pater æternus æterni Filii Pater nominatur, naturalis illa Paternitas intimatur, in qua eſt illi ſolus unigenitus æternus Filius. Itaque cum dicit hic *Salomon* Regis Filius: *Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.* Item: *Pater meus, quod dedit mihi, majus eſt omnibus*, illa ſingularis Paternitas pro nomine poſſeſſivo, quod eſt *Meus*, exprimitur, ex qua ſolus Unigenitus rectè ſe Patri ſuo coæqualem gloriatur, eò quòd quæcunque ille facit, hæc & Filius ſimiliter facit, quia poteſtatem dedit ei, *& judicium* facere ſicut in principio Pſalmi poſtulatur, ubi dicitur: *Deus judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam Filio Regis: judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.* Verùm cùm docet nos inter orandum, ſive *adorandum* dicere: *Pater noſter, qui es in cælis*, per nomen *Patris* tota Trinitas intelligitur, quæ *in cælis*, i. e. in Spiritibus mundis manens *adoratur*, cujus in una perſona, quæ Filius eſt, etiam natura humana in ipſum aſſumpta rectè *adoratur.* Neque tamen hac adoratione ab illa regula deviatur, qua dicitur: *Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſervies.*

Matth. 6. 9.

C

ad Epheſ. 4. 6.

Joan. 5. 17.

Joan. 10. 29.

D

Deut. 6. 13.

Quòd ſi mihi Photinus objicit, genus eſſe idolatriæ creaturam ſicut Deum adorare, quia ille Chriſtum non concedit *adorandum*, quem putat eſſe purum hominem, nulla melius auctoritate me defendendum puto, quàm ea, quæ mihi eſt ab ipſo. Nempe, cùm adhuc mortalis inter mortales viveret, à mortalibus fuit *adoratus*, & non abnuit,

imò

ſolò ſe adorantibus largitus eſt gratiam, verbi gratiâ, cuidam leproſo ipſum *adoranti* & dicenti: *Domine, ſi vis, potes me mundare*, largitus eſt mundi- Matth. 8. 2. tiam, quam poſtulavit. Item Reges ab oriente venientes, licèt in cunis jacentem, tamen *procidentes adoraverunt eum*, quem & ſuis muneribus Matt. 2. 11. conteſtati ſunt hominem, Regem, Deum, ac proinde rectè *adorandum*, nec in adoratione Chriſti vel hominem à Deo, vel Deum ab homine ſequeſtrandum. Unde ut longè ſupra in alio Pſalmo demonſtravimus, rectè Synodus Epheſina ſub anathemate damnavit non ſolùm eos, qui hominem à Verbo Dei aſſumptum docebant non *adorandum*, ſed etiam eos, qui hominem Verbo aſſerebant *coadorandum*, quia una ſimplex adoratio debetur Homini-Deo, quia Verbum caro factum dedit ſuæ carni ſuæ adorationis indiſcretum conſortium. Unde Patres Epheſini Concilii, cui præſedit Cyrillus Alexandrinus Patriarcha, dicunt inter cætera: *Si quis audet dicere, aſſumptum hominem à Verbo coadorari cum Deo Verbo & conglorificari & connuncupari Deum tanquam alterum alteri (Adjectio enim unius ſyllabæ. id eſt. CO hoc cogit intelligi) & non magis una reverentia veneratur Emmanuel, unamque venerationem dependerit, ſecundùm quod Verbum caro factum eſt, anathema ſit.*

Igitur quod dictum eſt: *Adorabunt de ipſo ſemper*, ſic eſt accipiendum, ut Regem *Salomonem* non ſolùm in Divinitate, ſed etiam in humanitate ſua credamus, & confiteamur *adorandum* una prorſus & indiſſimili adoratione ac veneratione: quoniam etſi ex duabus & in duabus naturis Chriſtus exiſtat, una tamen ſalva naturarum permanentia eſt utriuſque naturæ claritas, in qua facta ſunt utraque unum. Hinc Hieronymus ſuper Jeremiam exponens illud: *Maledictus homo, qui confidit in homine*, dicit inter cætera: *Si maledictus eſt omnis homo, qui confidit in homine, Paulus autem Samoſatenus, & Photinus, quamvis Sanctum & cunctis excelſum virtutibus prædicent Salvatorem, tamen tantùm hominem confitentur. Ergo maledicti erunt ſpem habentes in homine. Quod ſi nobis oppoſitum fuerit, quod & nos credamus in eum, qui dicit: Nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem locutus ſum vobis, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit, vos facitis opera Patris veſtri; reſpondebimus illud Apoſtolicum: Etſi Chriſtum aliquando juxta carnem cognovimus, ſed nunc jam non novimus. Denique idem Apoſtolus in principio Epiſtolæ ſuæ ſcribit ad Galatas: Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis, & qui mecum ſunt omnes fratres. Si enim mors abſorpta eſt in victoria, quare non carnis humilitas, quæ propter humanam ſalutem aſſumpta eſt, in Divinitatis tranſierit Majeſtatem, ut fecerit utrumque unum, & non adoremus creaturam, ſed Creatorem, qui eſt benedictus in ſæcula?*

Hæc dicenti illuſtri viro Hieronymo noſtra illi per omnia conſonat aſſertio, qua Hominem-Deum ſimplici adoratione *adorandum* fatemur juxta illud: *Et adorabunt de ipſo ſemper*, *Adorabunt* ipſum & hoc habent *de ipſo*: quia palmes non habet vitam niſi de vite, neque membrum vivit ſine capite, atque ideo, quod membra caput *adorabunt*, *de ipſo ſemper* accipiunt, in quo ſemper vivunt & ſine A quo nihil poſſunt. *De ipſo* accipiunt virtutem *ſemper* & jugiter orandi & *adorandi*. *Semper*, id eſt, omni tempore, ſine intermiſſione orabunt & *adorabunt*. Finito verò temporalitatis curſu in æternitatis *tota die benedicent ei.*

Alii codices habent: *Adorabunt pro ipſo.* Quid eſt orare *pro ipſo* niſi vel *pro ipſo* conſequendo, vel *pro ipſo* in ſuis membris multiplicando & magnificando? Vel ſic diſtingue. *Reges Tharſis & inſulæ munera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent & adorabunt*, & poſtea ſubjunge: *De ipſo ſemper tota die benedicent ei.* Hoc eſt: In ſemetipſis habent cauſas & materiam ſive orandi ſive plorandi coram ipſo *ſemper*; ſed de ipſo accipiunt cauſas & materiam, unde *tota die benedicant ei.* Laudandi ſeu benedicendi eum cauſæ non B minimæ ſunt hæ, quòd

Erit firmamentum in terra in ſummis montium; quod ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus, & florebunt de civitate ſicut fœnum terræ. VERS. XVI.

Legimus *firmamentum* factum in medio aquarum, cùm adhuc terra eſſet inanis & vacua. Hoc erat opus primariæ creationis. Videmus hoc cœlum ſtellis adornatum, pulchrum opus & mirificum, quod factum eſt per Verbum nondum incarnatum. Sed longè mirabilius & venerabilius eſt, quod ipſum Verbum incarnatum eſt, *& erit firmamentum in terra* prius inani & vacua. *Erit firmamentum in terra*, quia panem Angelorum manducavit homo, & hic panis cor hominis confirmans *erit firmamentum in terra* tantò pulchrius illo C cœleſti firmamento, quantò differentius præ illo nomen hæreditabit. Qui enim cœlum illud æthereum vocavit *firmamentum*, eò quòd firma diſtinctione dividat aquas ab aquis, ipſe ponens *firmamentum in terra* dedit ei nomen, quod eſt ſuper omne nomen, & poteſtatem dedit ei & judicium facere, ut dividat aquas ab aquis, populum ſuum, à populo non ſuo. Nam *aquæ multæ populi multi.* Apoc. 17. 15. Sed ex his alii ſuper *firmamenti* ſoliditatem ſic manent, ut ſimiles inveniantur homini ædificanti domum ſuam ſupra firmam petram, *petra autem eſt* 1. Cor. 10. 4. *Chriſtus*: alii verò huic *firmamento*, huic firmæ petræ nolunt inniti, ſed tamen ejus diſpoſitionibus minimè poterunt reniti. Et ideo ſub illo tanquam ſub *firmamento* ſtringuntur, nec ſuper illud extolli poterunt quantiſlibet moveantur tempeſtatibus, quando exaltati fluctus aſcendunt uſque ad D cœlos minimè tamen valentes exaltari ſuper cœlos.

Propter has aquas in ordine ſuo diſtinguendas & conſtringendas *erit firmamentum in terra*, quæ jam non eſt inanis & vacua: quia *in ſummis montium ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus, & florebunt de civitate ſicut fœnum terræ.* Copioſa fertilitas terræ, in qua non ſolummodò valles abundabunt frumento, ſed etiam *in ſummis montium ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus. Terræ*, Eccleſiæ *firmamentum* fides vel Scriptura Canonica: *Montes* electi, de quibus alias dicitur: *Fundamenta ejus in montibus ſanctis*: *Summa mon-* Pſal. 86. 1. *tium* vel eminentia virtutum in Sanctis vel auctoritas fidei & Scripturarum: *fructus in ſummis montium* charitas eſt, quam dicit Apoſtolus *Excellentiorem viam, & ſuper omnia vinculum perfectionis.* 1. Cor. 12. 31. Coloſ. 3. 14.

Hic

Joh. 15. 16. *Hic eſt fructus*, de quo dictum eſt ipſis *montibus*: *Ego vos elegi de hoc mundo, ut eatis & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Hæc mando vobis,*
Joh. 15. 17. *ut diligatis invicem.* Item: *Hoc eſt præceptum meum, ut*
Joh. 13. 34. *diligatis invicem.* Item; *mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos. Fructus* iſte nunquam excidens non tantùm extollitur, ſed etiam *ſuperextollitur*, id eſt, multum extollitur *ſuper Libanum.* *Libanus* interpretatur *candidatio*, & ſignificat aliquando candorẽ virtutum, aliquando nitorem ſæcularium dignitatum. Sed quomodolibet intelligas hic *Libanum*, *ſuper* hunc *extolletur* fructus charitatis, quæ non ſolùm carnalia, ſed etiam ſpiritalia Dei dona ſuperexcellit. Nam cùm ſint chariſmata magna fides, ſpes, major tamen his eſt charitas.

Et florebunt de civitate ſicut fœnum terræ. Duæ ſunt civitates, altera Dei, cujus nomen *Jeruſalem*, alia diaboli, cujus nomen *Babylonia.* De utraque intelligi poteſt, quod dicitur: *Et florebunt de civitate. De civitate* Dei ſic legitur: Verè *ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus, terra* ſcilicet, in qua erit *firmamentum.* Nam qui ſunt *de civitate* Dei, quæ eſt Eccleſia, *florebunt* gratiſſimè *ſicut fœnum terræ* fructiferum, ſicut eſt *fœnum* frumenti, quod
Gen. 1. 11. in Geneſi dicitur *fœnum*, ubi legitur: *Producat terra omne lignum, & omne fœnum.* In *fœno* enim frumentum accipitur, quia de frumento poſt hæc verba nihil adjecit. Civitas verò ſæculi eſt,
Gen. 4. 17. de qua in Geneſi dicitur, quòd Cain condidit *civitatem*, cujus gloria ſicut flos *fœni*. De hac ita lege: Verè *ſuper libanum*, id eſt, ſuper ſæcularem candorem eſt *fructus terræ*, cujus *firmamentum* eſt Dominus. Eſt enim *fructus* manens in æternum. Sed in ſæculari candore hi, qui ſunt *de civitate*, *florebunt* quidem, ſed inaniter *ſicut fœnum terræ*,
Iſa. 40. 6. quiam illa civitate *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tanquam flos fœni*, quoniam ſicut fœnũ areſcit, & flos ejus decidit, ſic mundana gloria citò deficit. *Fructus* autem illius *terræ*, in qua regnabit *Salomon* Rex pacificus, permanebit in æternum. Ergo

VERSUS XVII. *Sit nomen ejus benedictum in ſæcula*, id eſt, in æternum, quia fructum confert in æternum, & *nomen ejus* ab æterno eſt & in æternum, quoniam *ante ſolem permanet nomen ejus.* *Solis* curſu diſtinguuntur tempora, & ideo rectè per *ſolem* intelliguntur tempora. Eſt ergo *ante ſolem nomen ejus*, & ſignificatum nominis ejus, qui eſt æternus, qui & præcedit *ſolem* non tempore, ſed æternitate, non tempore ut dies heſterna hodiernam vel hodierna craſtinam, ſed æternitate, ut Creator initio creans creaturam quandoque inchoatam, & cùm eſſet informis, formatam. *Sit nomen ejus benedictum.* Et ne illa benedictio ſit ſolitaria, *benedicentur in ipſo omnes tribus terræ.* Non dico *in ipſis* quaſi in multis, ſed quaſi in uno dico: *in ipſo*, qui ſemen eſt Abrahæ, cui
Gen. 22. 18. dictum eſt in promiſſione: *Et benedicentur in ſemine tuo omnes tribus terræ.* Sicut promiſſum eſt, & fiet uſque in finem ſæculi. Nam *benedicentur in ipſo* non ſolæ duodecim tribus Iſrael, ſed *omnes tribus terræ.* Atque ideo ex omnibus tribubus *omnes gentes magnificabunt eum*, id eſt, magnum corde credent ad juſtitiam & ore confitebuntur ad ſalutem. Dixi: *magnificabunt*,

A & ego David magnificans & magnificandi formam præſtandans aliis, in laudem ipſius ſecundùm carnem Filii mei, Regis æterni, Regis pacifici *Salomonis* hymnum de canticis Sion brevem ſermone, ſenſu grandem, eructo dicens:

Benedictus Dominus Deus Iſrael, VERSUS XVIII. id eſt, omnium, qui ad hoc tendunt, ut ſint *Iſrael*, *qui facit mirabilia ſolus* propriâ virtute, ſive per ſe ſive per alios illa operetur, quæ nemo alius facit, quia nemo ſine illo facit. Quamquam enim dicat: *Pater in me manens ipſe facit opera*, Joan. 14. 10. tamen ſine ipſo, qui eſt manus, brachium, virtus & ſapientia Patris, nec Pater facit aliquid nec Spiritus Patris, qui & Spiritus ejus eſt, quia indiviſa ſunt opera ſummæ Trinitatis. *Facit* ergo *mirabilia ſolus*, nec tamen ſolitarius: quia homo
B aſſumptus in Verbum, quod eſt unius cum Patre ac Spiritu Sancto eſſentiæ, in totius Trinitatis operatur virtute ac poteſtate ſeu majeſtate. Sit ergo ipſe *benedictus*,

Et Benedictum nomen majeſtatis ejus in æternum, & replebitur majeſtate ejus omnis terra: Fiat, fiat. VERSUS XIX.

In Hebræo legitur: *Et benedictum nomen gloriæ ejus in ſempiternum, & implebitur gloriâ ejus univerſa terra: Amen, amen.* Benedictus *in æternum*, quem *nomine æterno* hereditavi. Pater æternus dans illi *nomen, quod eſt ſuper omne nomen*, ut ad Phil. 2. 9. dicatur & ſit ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Et hoc *nomen* gloriæ ſeu *majeſtatis ejus*, quia eſt æternum, ſit *benedictum in æternum. Et replebitur majeſtate ejus omnis terra. Ejus* ſcilicet
C *Salomonis.* Vel *nominis ejus majeſtate*, atque gloria *replebitur omnis terra*, quia non ſolùm in cœlo, ſed etiam in terra *multiplicabitur ejus imperium*, Iſa. 9. 7. & regnante ipſo Rege pacifico, *pacis non erit finis* exterminatis tandem à regno ejus omnibus pacis inimicis, quod cottidie agitur particulariter, ſed cùm ſederit ſuper ſedem *Majeſtatis* ſuæ, tunc adimplebitur univerſaliter. *Fiat, fiat. Fiat* nunc particulariter, & *fiat* tunc univerſaliter. *Fiat* nunc, prout neceſſarium eſt ad viæ ſolatium; *fiat* tunc ad plenum gaudium patriæ cœleſtis condignum. Vel *fiat* ſemel dictum ſit ſubſcriptio Principis cantionantis: iterum dictum ſit conſenſus aſtantis & aſtipulantis multitudinis ac dicentis: *Fiat* ſive *Amen.* Quod ſemel dicere pſallentem ſignum eſt optantis: Iteratò autem dicere ſignum vehementer deſiderantis. Dicamus igitur omnes: *Fiat, fiat*, ſive *Amen, amen* vehementi deſiderio
D deſiderantes videre Regem *Salomonem*, non ſolùm in diademate, quo coronavit eum Mater ſua coronans illum ſpineâ coronâ, quâ ſignificata eſt Eccleſia de peccatoribus & peccatricibus collecta & in modum coronæ Chriſto aptata; ſed etiam in diademate, quo coronavit eum Pater ſuus propter paſſionem mortis, gloria & honore coronans eum & conſtituens in throno gloriæ ſempiternæ. De quo throno petimus: Regat omnia ſibi ſubjecta, ita ut *repleatur majeſtate*, atque gloria *ejus* univerſa *terra.*

Gloria Patri æterno Regi, ſuo Filio Regi danti judicium. *Gloria* ipſi *Filio* Regi vero *Salomoni* facienti pacem in toto regno ſuo. *Gloria Spirit. S.* qui eſt pax omnium *Salomoni* huic militantium & miniſtrantium: peramplius autem pax erit hic Spiritus eorundem cum ipſo in cœlis regnantium. *Fiat, fiat: Amen, Amen.*

PSALMUS

PSALMUS LXXII.

Quam bonus Iſraël Deus his, qui recto ſunt corde.

Præcedenti Pſalmo pro judicio Regi Regis Filio dando clamatum eſt ad ipſum Regem Regis Patrem, quo judicio judicabitur populus Dei tandem in juſtitia tanta, ut nulli bono malè, nulli malo benè ſit, dum nullus bonus habebit, onde triſtetur, nullusque malus, unde lætetur. Sed antequam perficiatur illud judicium, ſæpe dictus certator nonnunquam deficit, & à ſua ſpe paululum decidit videns multos peccatores quandam pacem habere in malis, juſtos autem adverſitatibus fatigari: Sed poſtmodùm pœnitet illum hujus erroris ſui. Hic talis correctus ſequenti, id eſt, Septuageſimo Secundo Pſalmo ſic loquitur: *Quàm bonus Iſraël Deus his, qui recte ſunt corde. Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei: quia zelavi ſuper iniquos pacem peccatorum videns.* Ac deinceps: *Si dicebam: narrabo ſic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.* Si, inquit, *dicebam vel narrabam ſic*: immò ſi dixero ſic: *Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo &c. Ecce nationem filiorum tuorum reprobavi*, id eſt, tunc ero contrarius omnium Sanctorum auctoritati. Nam qui hæc vel hujuſmodi dicunt, illi præmiſſo titulo denotantur: *Defecerunt*, inquit, *laudes David Filii Jeſſe. Filii*, inquit, *Jeſſe*, id eſt, eorum, in quibus regnavit David filius Jeſſe & quicunque illos imitantur nimio terrenorum ſive carnalium amore, *laudes defecerunt*, dum ſic dicunt, dum niſi rerum temporalium affluentiam habeant, Deum laudare deſinunt. Quid igitur? *Mihi autem*, ait, *adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam.* Vera namque laus à ſpiritalibus viris amore cœleſtium & contemptu terreſtrium fieri incipit. Nunc titulum evidentiùs pandamus, qui ſe ſic habet:

VERS. 1.

Defecerunt laudes vel *hymni David filii Jeſſe* * *Pſalmus Aſaph.*

Præter ſolitum addit: *Filii Jeſſe*, per carnalem generationem ſignificans laudem carnalem. Solebat enim Iſraëliticus populus pro temporalibus beneficiis laudare Deum, ſicut in Hiſtoriis legitur, qui ſubmerſis Ægyptiis cantaverunt, & ſæpe in deſerto paſti, & victores hoſtium, & accepto regno in Jeruſalem cecinerunt. Sed deficientibus hujuſmodi proſperitatibus propter peccata eorum *defecerunt* quoque *hymni David*, non dico: Filii Dei, ſed *filii Jeſſe*, qui temporale regnum habuit in Jeruſalem, id eſt, *defecerunt hymni*, qui pro temporalibus erant. Non enim in defectu temporalium laudaverunt Deum quidam, quibus ipſe videbatur perverſus dando malis proſpera, bonis adverſa. Fuerunt autem quidam de eodem populo, qui ipſo defectu eorum profecerunt: nam deficientibus illis, quæ pro magno acceperant, coacti ſunt quærere ea, quæ nunquam deficerent, & intellexerunt ſicut in radice fructum, ita ſuas promiſſiones in figuris veteribus latuiſſe. In Veteri enim Teſtamento novum erat ſed occultum, ſicut & Chriſtus in David & Abraham, pro quibus in titulo eſt: *Pſalmus Aſaph*, id eſt, fidelis Synagogæ, quæ licèt propter terrena, tamen piè coluit Deum, à quo ſolo illa petebat, non à dæmonibus ſicut gentes. Attendens autem blaſphemos his abundare, pro quibus ſerviebat, cœpit nutare, neſciens quid in his figuris lateret, quaſi non eſſet aliquid melius, quod Deus daret. Sed admonitus iſte *Aſaph* per hæc ſibi ſubtracta quærere ea, quæ non habet cum malis communia, intentionem movet, ut deficientibus temporalibus, tamen pro æternis ſit *hymnus. Hymnus* continet tria. Eſt enim *laus* & Dei & cum Cantico. In *laude* confeſſio eſt, & hilaritate cantici amantis affectio. Niſi enim cantetur hilariter, non eſt *hymnus*: non cantat, qui non amat.

Primò deſcribit *Aſaph* felicitatem malorum, & pœnitens recordatur ejus zelo ſe fuiſſe deceptum. Secundò ſuum & aliorum de proſperitate malorum errorem exponens dicit, ſe & illos inde reverſos ad melius conſilium, ut ſcilicet attendant impiorum noviſſima ibi: *Ideo convertetur.* Tertiò aperit cauſam proſperitatis malorum & pœnam, & ſuam liberationem ab ea ibi: *Verumtamen.* Quartò arguit ſe de hoc, quòd terrena zelavit, & quærit cœleſtia ibi: *Quid enim.* Ut ergo meliùs credatur experto, ipſe *Aſaph*, qui erraverat, caſtigans ſe & recogitans, quid ſubtractis temporalibus Deus ſuis reſervet, ait:

Quam bonus Iſraël Deus his, qui recto ſunt corde.

Iſraël vir videns Deum ſive Princeps cum Deo talis intelligitur, qui claros & mundos habens oculos æternum lumen veritatis, juſtitiæ, ſapientiæ, bonitatis, æternitatis intueri delectabile habet, quia dulce lumen eſt oculis mundis & ſanis, quod ægris eſt pœna. Hinc ille *Iſraël*, qui in omnibus, quæ ſub ſole fiunt, Solem juſtitiæ velut in ſpeculis requirit, videns omnia juſtè ordinari, delectatur viſione ipſius juſtitiæ quaſi Princeps cum

Aaaaa

* *In editione Vulgata Titulus eſt*: Pſalmus Aſaph. *Priora verò verba ſunt præcedentis Pſalmi LXXI. verſus ultimus, nimirum vigeſimus; non tamen ibi in Vulgata habetur, vel Hymni.*

cum Deo & amicus ſponſi in his etiam, quæ non rectis non rectè videntur fieri; cùm fiant omnia rectè, dictante atque ordinante ſumma juſtitia, ſumma ſapientia, ſumma bonitate ac potentia, quæ attingens à fine uſque ad finem fortiter diſponit omnia ſuaviter, ita ut omnia cooperentur in bonum *his, qui recto ſunt corde*, quique habent oculos mundos & ſanos. Unde cum delectatione interioris hominis, lege Dei condelectantis, etiam in his bonitatem Dei approbant, quæ mali malè judicantes vituperant, quaſi abſque ordine juſto injuſtè fiant. Verbi gratia cùm bonæ voluntatis homines aliquando in tanta miſeria laborant, ut & membris debiles, & rebus tenues ipſius bonæ voluntatis fructum per opera bona oſtendere non valeant, & è regione vident in hujus mundi proſperitatibus florere malignos corde, damnoſos opere. Hinc veluti cœci non videntes in talibus lumen Divinæ juſtitiæ bonos per aſpera caſtigantis, & velut aurum in fornace tribulationum probantis, atque malos per proſpera excœcantis & reprobantis erumpunt in indiſciplinatas murmurationes, quaſi vel Deus non ſit, vel cura illi de omnibus non ſit, ſed vel omnia vel ex omnibus aliqua fortuitis caſibus agantur, & inde proveniant bonis mala vel malis bona. Cœci denique non conſiderant, quòd vincula hujus mundi aſperitatem habent veram, jucunditatem falſam; certum dolorem, incertam voluptatem: durum laborem: timidam quietem: rem plenam miſeriæ, ſpem beatitudinis inanem. His ipſi non recti corde inſerunt colla & manus & pedes, cùm falſas & fallentes divitias amant, nec facta ſua exiſtimant aliter fructuoſa, niſi exinde proveniant eis præſentia & temporalia lucra.

In tali errore quisque obſtinatus perit, non obſtinatus reſipiſcit, & de ſuo errore pœnitens aliosque, ne ſimiliter errent, inſtruens dicit: *Quam bonus Iſraël Deus*, quàm pius, quàm dulcis! Quibus? *His, qui recto ſunt corde*, quorum cor non eſt curvatum ad inordinatos appetitus terreſtrium, ſed habentes ipſa terrena in uſum neceſſitatis, non in abuſione cupiditatis toto corde appetunt ea, quæ ſurſum ſunt. Et quia ipſa temporalia bonis & malis communia ſunt, non pro magno bono habent, quando affluunt, neque illis affluentibus cor apponunt, ne fortè illis etiam defluentibus pariter & ipſi defluant. Unde fit, ut cùm *Deus bonus* bonis talibus eos voluerit carere, careant eis abſque dolore, quibus non inhæſerant amore, ſitque illis tantò major patientia in talium carentia, quantò voluntati Divinæ per omnia rectiſſimè voluntas humana fuerit coaptata, ut non ſit torta ſed recta, non in inferiora terræ declinata, ſed ſurſum erecta. *O quàm bonus Deus Iſraël* talibus, qui perverſis perverſus videtur. Unde illis errantibus greſſibus effuſis in invio & non in via, pedes eorum penitus moti ſunt, ita ut caderent retrorſum permanendo in peccato ſuo.

VERS. II. *Mei autem pedes*, etſi non penitus, tamen *pene moti ſunt*: & non quidem penitus, attamen *pene effuſi ſunt greſſus mei*. *Pedes meos* ſcilicet arbitrium mentis moveri perſenſi aliquantulum, non tamen uſque ad caſum: nam ipſum liberum arbitrium quaſi *pedum* tenet officium, quò fixa voluntas ire diſponit. *Greſſus* verò ſunt ipſi actus, quibus voluntas, quod diſpoſuerat efficit. Hujusmodi *greſſus mei pene moti ſunt* extra viam juſtitiæ. Pene dico, non penitus, quia licèt vix, tamen remanſi intra limites æquitatis, ut non approbarem ſuggeſtionem erroris. Nec mirum, ſi ego *Aſaph* graviter fui tentatus:

VERS. III. *Quia zelavi in peccatoribus pacem peccatorum videns*, *pacem* temporalem, pro qua Deo ſerviebam, nondum intelligens, quia non venit Deus hanc *pacem* mittere ſed gladium. Nondum quippe ante adventum Salvatoris miſſum fuit bellum bonum, ut rumperetur *pax* mala. Propterea *pacem* temporalem, quam præcipuè appetibilem putavi, abundare peccatoribus *videns* zelo magno commotus fui, ac pene de via æquitatis exorbitavi. Quod mihi aliquando accidiſſe nunc doleo, dolens confiteor, & quaſi pœnitentialem Pſalmum decantans dico: *Quam bonus Iſraël Deus his, qui recto ſunt corde. Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei: quia zelavi in peccatoribus pacem videns.*

Super hunc locum Beatus Papa Gregorius dicit in Job: * *Cùm malos florere infirmi conſpiciunt, trepidant, & apud ſemetipſos peccantium proſperitate turbati, intus greſſibus mentis nutant. Horum ergò ſpeciem ſumpſit Pſalmiſta, cùm diceret: Mei autem pene ſunt pedes. Cum verò eorum gloriam fortes aſpiciunt, protinus, quæ poſt mortem pœna ſequatur, attendunt, & alta intus cogitatione deſpiciunt hoc, quod ſuperbi foris faſtu vacuæ elationis intumeſcunt. Unde & de hoc perfectorum deſpectu per B. Job dicitur: Ego vidi ſtultum firmâ radice, & maledixi pulchritudini ejus ſtatim. Pulchritudinem quippe ſtulti maledicere, eſt ejus gloriam ex conſiderata damnatione judicare, quia eò atrociùs in tormentis obruitur, quò altiùs in peccatis elevatur, quia tranſit quod extollitur, permanet quod punitur, quia honoratus in via in perventione damnabitur, & quaſi per amœna prata ad carcerem pervenit, qui per vita proſpera ad interitum tendit.* Sic per temporalem proſperitatem ſtulti currunt ad æternam damnationem quaſi oculis clauſis præcipitando ſe in ignem:

* Lib. VI. Moral. cap. 6.

VERS. IV. *Quia non eſt reſpectus morti eorum*, dum neque Dei miſericordia reſpicit eos ad mortem properantes: quia de talibus dicitur: *Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos*: neque ipſimet reſpiciunt vel recogitant ſe nunc mortuos in anima poſt morituros in corpore, in oblivione Dei, & ſui alto ſopore depreſſi, de quo nec inter plagas evigilant, quia non eſt *firmamentum in plaga eorum*. Cùm enim ſint eorum vulnera putrefacta in pace ac proſperitate ſua, forti ſectione fuerant ſecanda. Sed non eſt firmamentum in plaga eorum. Plaga quidem peccati fœtentis, & inveterati alta eſt; ſed plaga

Matt. 8, 22.

plaga ſectionis medicinalis non ita firmiter eſt impreſſa ſicut exigit putredo profunda. Proinde *quia non eſt reſpectus* miſericordiæ Dei ſanandæ *morti eorum*, vel ſicut in Hebræo legitur: *Quia non recogitaverunt de morte ſua, & non eſt firmamentum in plaga eorum*, ita ut duret flagellantia caſtigatio uſque ad emendationem: ideo

VERS. V. *In labore hominum non ſunt*: quia tradidit illos Deus in deſideria cordis ſui, ut qui in ſordibus ſunt, ſordeſcant adhuc: ſicut ægrotus, cui nihil prohibet Medicus cernens, quod incurabilis eſt morbus.

Aliter: *Non eſt reſpectus morti eorum*, pro quo codices quidam habent: *Non eſt declinatio morti eorum*, id eſt, non citò moriuntur, ſed diu vivunt, & non percutiuntur plaga tranſitoria, ſed eſt *firmamentum in plaga eorum*, id eſt, flagellum eorum firmum eſt, non temporale, ſed æternum. Et ideo *non ſunt* modò *in labore hominum*, quia reſervantur ſuppliciis dæmonum. Talibus enim dicetur:
Matt. 25. 41. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Et ideo malo eorum fit, quòd *cum hominibus non flagellabuntur* ad emendationem, qui cum dæmonibus cruciandi ſunt ad æternam damnationem. Non egent vel ægrotant ut Lazarus mendicus, ſed epulantur cottidie ſplendidè, induti purpura & byſſo quaſi Reges in purpura dominando: quia Reges gentium dominantur eorum, & quaſi Pontifices byſſo retorta ornati vendicant ſibi honorem Sacerdotii, cùm nec imperio, quod ad purpuram, nec Sacerdotio, quod ad byſſum ſpectat, ſint digni. Honorantur tamen, quaſi digni & idonei ſint, cùm ſint miniſtri Sathanæ palliati honore forinſeco, cùm ſint intrinſecus lupi rapaces. Hi cùm illicita perpetrant, à
Pſal. 10. 3. nullo increpantur: *Quoniam laudatur peccator in deſideriis ſuis, & iniquus benedicitur.* Et quoniam ſic proſperè cedit eis, ut nihil reſiſtat pravis eorum deſideriis,

VERS. VI. *Ideo tenuit eos ſuperbia.* Non dico: ſuperbierunt, quod quidem eſt grave malum, etiam cùm de bonis per inanem gloriam ſuperbitur quantò magìs illa ſuperbia eſt execrabilis, quæ de malis fit, cùm quis gloriatur in malitia, eò quòd ſit potens in iniquitate? Talis tam deteſtan-
Joan. 8. 44. da *ſuperbia tenuit eos* tanquam ſervos captivos, quoniam *omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, ac proinde à peccato quaſi captivus tenetur funibus peccatorum circumplexus, non ſicut ille, qui dolens ita ſe captivum teneri clamat
Rom. 7. 24. cum Apoſtolo, *Quis me liberabit de corpore*
Pſ. 118. 61. *mortis hujus*, aut ſicut aliàs legitur: *Funes peccatorum circumplexi ſunt me, & legem tuam non ſum oblitus.* Non inquam, ſic iſtos *tenuit ſuperbia* captivos, ut ſe liberari optarent, & ad Deum pro ſui liberatione clamarent, quoniam ſic *operti ſunt iniquitate*, qua ſunt injurioſi ad proximum, & *impietate* qua ſunt ſunt blaſphemi contra Deum, ut ne ſaltem caput eis, vel os liberum ſit ad clamandum vel Spiritum veritatis attrahendum, ſicut ille fece-
Pſ. 118. 131. rat, qui dixit: *Os meum aperui & attraxi ſpiritum.* At iſti adeo ſunt *operti* voluntariâ *iniquitate & impietate*, ut nec ipſi videant, nec ab aliis videantur. Non dico quòd ſint amicti ut ſponſa circumamicta varietate; quoniam in tali amictu facies tota relinquitur libera & compos ſui, ut videat & videatur ipſa, ſed dico eos *opertos iniquitate & impietate* quaſi diploide ac duplici operimento, ſub quo nec videri nec videre poſſunt. Non vident ſe nudos ut illi primi parentes, quorum ad hoc aperti ſunt oculi, ut viderent, unde confuſi erubeſcerent. Non videntur ab aliis, quia cùm ſint intus miſeri, foris putantur beati ab his, qui beatum dixerunt populum cui hæc ſunt, quæ iſtos abundant, videlicet mundanæ divitiæ, in quibus incraſſati, impinguati, dilatati non ſolùm intrinſecus diligunt iniquitatem, quàm qui diligit, odit animam ſuam, ſed etiam forinſecus ad læſionem proximi oſtendunt illam. Nam quaſi redundans ab intus foras

Prodiit iniquitas eorum non ex malitiæ neceſſitate, ſicut fit, cùm quis furatur neceſſitate vel egeſtate compellente, ſed *quaſi ex adipe* de ſolâ videlicet peccandi libidine, incraſſatum cor habentes, & hujusmodi craſſitudinem per opera mala oſtendentes *tranſierunt in affectu cordis.* *Tranſierunt* de vitio in vitium vel *tranſierunt* audacter antiquos terminos patrum. Vel *tranſierunt* ultra metas conſuetudinaliter peccantium, quando ibant in adinventionibus ſuis, nova & eatenus inaudita committentes ſcelera. Vel *tranſierunt* metas communis humanitatis, ut ſe non recognoſcerent cæteris hominibus natura pares, cùm ſimul in unum dives & pauper habeant naturalia Dei dona, ut verbi gratia ſint pariter homines rationales. At iſti ſuam cum pauperibus non attendendo paritatem quaſi obliti ſe tranſeunt extra ſe, implendo, non dico illa peccata ſolummodo, ad quæ videtur impellere aliqua neceſſitas vel trahere infirmitas humana, ſed tranſeunt *in affectum* non Dei, ſed *cordis ſui*, ut ex intimo affectu liberi arbitrii ſuis cupiditatibus intenti non ſolùm faciant, ſed & diligant peccata. Hoc autem non ex improviſo illis contingit, ſed VERS. VII.

Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam. VERS. VIII.

Cogitaverunt interiori mentis deliberatione. Nec hoc ſatis illis viſum eſt, ſed etiam *locuti ſunt* foris docendo alios *nequitiam* intus conceptam. *Locuti ſunt* non in occulto ſed *in excelſo*, id eſt clarè multis audientibus. Minùs peccarent, ſi malæ cupiditatis motum intra cogitationis clauſtra non ſimulatio ſed timor abſconderet. Nam ſimulata æquitas duplex eſt iniquitas. Ille quoque, qui cogitata facinora divulgat dupliciter peccat, in altero lædens conſcientiam, in altero famam, quæ duo ſunt homini valde neceſſaria, ut videlicet bonam conſcientiam habeat propter ſuimet ſalutem, & bonam famam propter ædificationem proximi, quem ſi diligit ſicut ſe ipſum procul dubio cavet, ne malo exemplo ſcandalizet illum.

Si autem ſemetipſum rectè diligit, conſcientiam ſuam Deo teſte mundam ſervare ſtudet. Nam qui mala intendit ſolâ intentione, ſolum Deum inſpectorem cordium oſtendit, ac proinde neceſſe
Pſal. 50. 6. habet dicere Deo: *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.* Qui autem locutione ſeu & operatione mala cogitata foris oſtendit, proximos hæc audien-
2. *Cor.* 6. 3. tes aut videntes offendit contra illud: *nemini dantes ullam offenſionem.* Proinde impius in Deum propter pollutam conſcieotiam, crudelis in proximum propter neglectam famam, ſi reſipiſcit ne-
Luc. 15. 18. ceſſe habet dicere: *Pater peccavi in cœlum, & coram te. In cœlum*, id eſt, in Sanctos, qui cœlum ſunt, qui meis peccatis viſis vel auditis offenſi & contriſtati ſunt. *Coram te* intus in corde multas malas machinans cogitationes te inſpectore. Sic debereot iſti confiteri ſe peccaſſe in cœlum. At illi

VERS. IX. *Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra.*

Poſuerunt os in cœlum vituperando bonos & Ssnctos, qui cœlum ſunt, io quo Deus habitat,
Iſa. 66. 1. qui dicit: *Cœlum mihi ſedes eſt.* Unde anima juſti, quæ ſedes eſt ſapientiæ, quando à malis injuriatur, *cœlum* Dei ſedes talibus injuriis pulſatur, & is, qui ſedet in ea, inhonoratur. Neque verò ſufficit illis Deum ſic io cœlo ſuo, in ſede ſita inhonorare; ſed addunt peccatum peccato, & *lingua eorum* tranſit, etiam ſæpe *tranſivit* ultra *cœlum*, uſque ad ipſum Deum cœli blaſphemandum. Mira præſumptio? *Lingua eorum tranſivit* ultra cœlum, cùm eſſet *in terra*, cùm eſſet terrena, deberetque his limitibus eſſe contenta, de quibus aliàs dici-
Joan. 3. 33. tur: *Qui de terra eſt, de terra loquitur.* De tali præſumptione multotiens Hæretici emerſeruot, qui cùm eſſent *in terra* fixi amantes non cœleſtia ſed terrena, tamen auſi fuerunt de cœleſtibus docere, quæ veritate magiſtra non didicerunt, ſed ipſi ea de corde proprio confinxerunt. Imitantur autem illos adhuc multi, qui cùm ſint animales non percipientes ea, quæ ſunt Spiritus Dei, ſæcularibus litteris eruditi ab illa ſapientia, quæ terreoa eſt, animalis, diabolica tranſeunt ad dijudicanda cœleſtia, cùm ſint adhuc *in terra* longe ſeparati ab his, qui ſapiuot ea, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram. Poſſunt quidem iſtiusmodi homines terreni rotare verba ſpumantia buccis crepantibus de ſcripturis veritatis, ſed ipſe ſpiritus veritatis, qui docet omnem veritatem diſcipulos Chriſti, longè abeſt ab iſtis diſcipulis Antichriſti. Nam diſcipulorum Chriſti cor in cœlo eſt, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: iſtorum verò diſcipulorum vel præambulorum Antichriſti
Matth. 6. 21. cor *in terra* eſt, ubi theſaurus eorum eſt. *Ubicumque eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum.* Unde ampliùs miranda eſt eorum inſania, quæ, cùm ſit cor *in terra*, *lingua eorum tranſit* à terrenis ad cœleſtia diſcutienda. Atque utinam ſimul cum *lingua* tranſiret illuc & vita, ut eorum converſatio eſſet in cœlis, qui diſputant de cœlis!

Aliter: Arbitratu ſuo *lingua eorum tranſivit* ultra *terram* quaſi ad cœleſtia, ſed revera *in terra*
Iſa. 29. 4. eſt, & de *terra* loquitur juxta illud Iſaiæ: *Humiliaberis, de terra loqueris: Et erit quaſi pythonis vox tua, & de humo eloquium tuum muſſitabit.* Nam ſpiritualis homo, qui dijudicat omnia, & ipſe à nemine judicatur quotiens hujusmodi hominum dicta vel ſcripta examinat, quæ illic ſua quaſi furto ablata invenit, ea perſepe in uſum diſſerendi aſſumit: quæ verò illorum ſunt propria, quoniam cùm loquuntur mendacium ex propriis loquuntur, hæc ſpiritalis repudiat quaſi vocem pythonis de terra muſſitantis.

Ideo convertetur populus meus VERS. X.
hic. Pars Secunda. In ſuperiori parte tria dixit *Aſaph*, ſcilicet pacem malorum, & quæ mala de pace illa contingunt, & quòd zelo bujus pacis cœpit nutare & errare. Nunc in hac ſecunda parte qualiter errare cœperit, expooit, & qualiter attendens mala, quæ de pace peccatorum veniunt, reſipuerit. *Ideo*, inquit, *convertetur populus meus hic. Populus meus* nomine meo, quod eſt *Aſaph*, dignus *ideo convertetur hic*, id eſt, in præſenti vita, quia non eſt ei pax peccatorum, ſed flagellatur aſſiduè propter peccata ſua: illi verò *cum hominibus non flagellabuntur*, ideo oon ut homines *convertuntur hic*, ſed ut dæmones damnabuntur illic, ubi non erit locus fructuoſæ pœnitentiæ.

Aliter: *Ideo convertetur populus meus huc*, id eſt, ad hoc diligenter conſiderandum, quòd hic tractatur. Nam quia de pace malorum plura mala evenire cernontur, *ideo convertetur populus meus huc* vel *hic* ad proſpiciendum ſibi & cavendum à tantis malis.

Hebraica veritas ita ſe habet: *Propterea convertetur populus ejus hic.* Sed quædam tranſlationes habent *huc*, & quædam *hic*. Senſus idem eſt. Poſſumus etiam ſic dicere: *Populus meus hic*, id eſt, in eodem zelo mecum cernens mala de malorum proſperitate venieqtia, *convertetur* ad veritatem perquirendam. Et cùm veritatis deſertores non dimidieot dies ſuos, *dies pleni invenientur in eis*, qui eam diligunt & inqoirunt. Plenitudo temporis vel *dierum* ſemper in bono accipitur iu Sacra Scri-
ptura. Unde *cùm venit plenitudo temporis, miſit Deus* *Galat.* 4. 4.
Filium ſuum. Et de Abraham ſive alio quolibet
Sancto viro ſcribitur, quòd mortuus eſt *plenus die-* *Gen.* 25. 8.
rum. Et: *Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi.* *Luc.* 1. 57.
Et: *completi ſunt dies Mariæ, ut pareret Filium* *Luc.* 2. 6. &
ſuum primogenitum. E regione *dies* vacui, *dies* in- 7.
anes vel dimidii ſive ſemipleni *dies* mali ſunt.
Si enim Rex Ezechias dixit: *In dimidio dierum* *Iſa.* 38. 10.
meorum vadam ad portas inferi: Si inquam, *in dimidio dierum* timendæ ſunt portæ inferi, eo quod *dies* dimidii veluti ſemipleni remuneratione beatitudinis non fuerunt digni, ac proinde Rex prudens flevit, fletuque ſuo ac precibus dies plenos obrinoit. Quid de *diebus* omnino vacuis, otioſè vel etiam damnoſè traductis cenſendum eſt, niſi quòd non ſolùm ad portas inferi mittunt, ſed & in profundum inferni ſepe-
liunt? Unde ille dives legitur *ſepultus in infernum*, *Luc.* 16. 22.
cujus *dies* vacui à bono fructu fuerunt, aut ſi quid boni habuerunt, non ad plenitudinem perduxerunt, immò hic remunerati amiſerunt,
judicante illo, qui dixit: *Fili recordare, quia re-* *Luc.* 16. 25.
cepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.

Ille

Ille quippe *dies plenos* habuit, nec de plenitudine *dierum* quicquam perdidit affluentibus ei proſperis, ſed inter adverſa de die in diem profecit uſque ad plenitudinem *dierum*. Quam pleoitudinem ne diminuerent peccata venialia & cottidiana, recepit pro eis mala in vita ſua. Sic *dies pleni invenientur in eis*, qui flagellis attriti convertuntur *hic*, & purgantur in hac vita per adverſa. Cujus rei notitiam antequam plenè comprehenderent, hæſitaverunt & apud ſe cogitaverunt:

VERS. XI. *Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo?*

Sciendum verò, quòd ſicut vicinâ ſanitate magìs æſtuant & ſudant ægri: ſic anima quantò impetuoſius alicujus quæſtionis fluctuat tempeſtate, tantò citiùs ad intelligendæ veritatis pervenit portum. Ergo quamvis periculosè ac penè blaſphemantes, tamen, ut ad veritatem tranſirent, dixerunt: *Si eſt ſcientia in excelſo?* Non dixerunt affirmativè: Deus nihil ſcit, & non eſt ſcientia in excelſo, ſed tanquam in re obſcura hæſitando dicunt: *Si eſt ſcientia in excelſo*, id eſt, an eſt ſcientia in excelſo? Et hoc recepto, quòd verè *ſcientia eſt in excelſo*, reſtat adhuc alia quæſtio, videlicèt *quomodo ſciat Deus*. Hanc præoccupant dicendo: *Quomodo ſcit Deus?* utrum per ſemetipſum an per Angelos ioternuntios? Abſit autem, ut Deus omnia præterita, præſentia & futura ſciens aliquid per Angelos diſcat, quaſi priùs incognitum ſibi. Novit igitur omnia in ſemetipſo & per ſemetipſom, quamquam velit habere miniſterium Angelorum, non ſibi ſed hominibus prædeſtinatis ad ſalutem neceſſarium, quia, ut Apoſtolus ait: *Omnes ſunt adminiſtratorii Spiritûs miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.* (Hebr. 1. 14.) *Propter eos*, inquit, non propter *eum*: *Propter eos* videlicet, quos adjuvant ſibi commendatos, non propter eum, qui miſit illos. Nam ſine illis ipſe omnia novit, & poteſt omnia quæ vult.

Adhuc tamen quærit *Aſaph* & dicit: *Quomodo ſcit Deus?* Utrum ſic *ſcit* omnia, ut etiam de omnibus, quæ *ſcit*, ſit illi cura, cùm dicat ejus Apoſtolus: *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* (1. Cor. 9. 9.) an ita *ſcit* omnia, ut de quibusdam nulla ſit ei cura? Reſpondetur ad hæc: Deus ita *ſcit* omoia, ut etiam de omnibus ei ſit cura. Nam quod Apoſtolus negat ei curam de bobus quadrupedibus eſſe, nomenque boum transfert ad prædicatores frumentum verbi triturantes, ita eſt accipiendum, ut Deo cura non ſuerit propter boves irrationabiles hoc in lege poni & præcipi, ut non alligaretur os bovi trituranti; ſed propter boves rationabiles, qoorum unus fuit ipſe Apoſtolus, unde & dixit: *An propter nos hæc non dicit?* Sanè igitur eſt intelligendum non hanc fuiſſe curam Deo de bobus quadrupedibus, ut propter eos in lege non præceperit, non alligari os bovi trituranti, ſed ſub tegmine litteræ providit impoſterum, ne debitum ſtipendium negaodum putaretur evangelizantibus verbum, cùm potiùs is, qui evangelizatur verbo, communicare debeat ei, qui ſe catechizat in omnibus bonis. Dignus eſt enim operariùs cibo ſuo. Alias autem, quantum attinet ad univerſalem Dei providentiam, cura Deo non eſt ſolùm

A de magnis bobus, verùm etiam de parvis paſſeribus, quorum unus non cadit ſuper terram ſine Patre, omnia, quæ fiunt patrante atque ordinante, qui & bona patrare atque mala ordinare ita conſuevit, ut io tota ſuæ dominationis republica à ſuommis cœlorum uſque ad fundum rerum infimarum nihil fiat, quod non ab ipſo aut jubeatur aut permittatur, ordine decentiſſimo etiam in rebus infimis conſpicuo. Quis enim fœnum agri ſic veſtit, ut nec Salomon in omoi gloria ſua ita veſtitus aut coopertus fuerit, niſi ipſe? Quis etiam ſpinas & tribulos de terra propter peccatum primi hominis maledicta germinari facit, niſi ipſe? Quis dat gallo ſcientiam ad diſtinguendas horas noctis, niſi ipſe? Quis denique omnia, quæ fiunt in rebus creatis, diſpenſat,

B niſi Creator ipſe? Qui ſi ſe à rebus creatis omnioo ſubtraheret, omnis creatura in nihilum rediret, quia de nihilo facta ſine factore ſuo ſubſiſtere non poſſet. Non enim Deus ita fecit creaturam ſicut artifex arcam. Nam diſcedente artifice non propter ejus diſceſſum deſinit eſſe arca: Deo verò artifice ac fabricatore omnium ſe abſentante nihil omnino in rebus per ſe ſubſiſtere poſſet, ſicut dies non ſubſiſtit, quando ſol, qui eam ſua præſentia facit, ſe ſubtrahit. Multò magìs hoc de ſole juſtitiæ ſentiendum eſt, quando ſola ſui ſpiritali præſentia creatur in hominibus juſtitia, & eo ſubtracto ac propter injuſtitias abſentato nox accedit injuſtitiæ, utpote abſentato Sole juſtitiæ, non locali aut eſſentiali abſentatione, ſed ſuæ gratiæ ſubtractione, pro-

C ut ipſe ſciens omnia *ſcit*, quibus & quomodo adeſſe vel abeſſe debeat. Habemus jam, quo modo, immò quàm ſine modo, ſine menſura, ultra omnes modos & menſuras Deus *ſcit* omnia, de qoo erat quæſtio iſta, *quomodo ſcit Deus?* Quod ſi ita eſt, *& ſi eſt ſcientia in excelſo* tam inæſtimabilis, ot omnia *ſciat*, omnia curet, omnia diſpenſet, atque ordinet, unde iſta confuſio in rebus, quòd peccatores abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias.

Nam *ecce* in evidenti ſatis omnibus demon- VERS. XII. ſtrabile eſt, quòd multi ſunt & *peccatores & tamen abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias*, cùm econtra juſti multi ſint egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non eſt mundus. Illi *peccatores & abun-*

D *dantes in ſæculo*: Iſti Sancti & egeni. Illi per violentias iniquas *obtinuerunt divitias* etiam alienas: iſti non dico alienas obtinere, ſed nec ſuas teoere potuerunt; quia quantò quis ab iniquitate receſſit, tantò magìs prædæ patuit. Magna oppoſitio, magna contrarietas eſſe peccatorem & abundare divitiis, eſſe juſtum & egere neceſſariis: illum epulari cottidie ſplendidè, iſtum nec micas de menſa illius cadentes poſſe obtinere: illum ſanitate gaudere, iſtum diuturnâ ægritudine languere: mammonæ ſervientem proſperitatibus florere, Deo ſervientem variis adverſitatibus oppreſſum dolere. Cùm hæc ita ſint confuſa in magna republica, *quomodo ſcit Deus*, & quomodo ſcire credendus eſt iſta, qui non punit perverſos & non conſolatur pios ac ſibi devotos? videtur Judex ini-

quus, qui ſciens iniquos non punit eos: excuſabilior autem eſſet, ſi eos neſciret, nec puniret. Nunc autem cùm id conſtet, quòd omnia *ſcit* Deus, & *eſt ſcientia in excelſo*, grandior mihi *Aſaph* orta eſt non tam quæſtio quàm conqueſtio. Nam cùm adhuc Deo ſervirem pro temporalibus, & his magis abundaret ſerviens dæmonibus, ego turbatus ita dixi, hoc apud me cogitavi.

VERS. XIII. & XIV.

Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum: & lavi inter innocentes manus meas.

Ergo, inquam, ſi Deus aut inſcius aut iniquus eſt, ego *Aſaph ſine cauſa*, id eſt, fruſtra *juſtificavi cor meum* per munditiam ſanctæ cogitationis, *& lavi inter innocentes manus meas* per juſtitiam bonæ operationis, *& fruſtra fui flagellatus totâ die*, cùm nihil mihi proſit virtus patientiæ, & *fruſtra* fuit *caſtigatio mea in matutinis*, qui non tardè vel ſerò veni ad inſerviendum Creatori, ut quidam pigri, ſed in matutino, primo manè conductus ad operandum ac pondus diei & æſtus portandum. Non hæc dicit *Aſaph* confirmando, ſed æſtimando, quòd meliùs apparet in Hebræo, ubi ſic legitur: *Ergone fruſtra mundavi cor meum, & lavi in innocentia manus meas, & fui flagellatus totâ die, & increpatio mea in matutinis, Et dixi: Si narravero ſic, ecce generationem filiorum tuorum reliqui.* Sequitur:

VER. XV.

Si narrabo ſic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.

Ordo verborum eſt. *Dicebam*: *Narrabo ſic*, non contentus apud me hoc ſentire, quòd inſcius vel injuſtus eſſet Deus, atque ideo fruſtra ei ſerviretur vel ignoranti vel non curanti, ac proinde non remuneranti ſervitium ſibi exhibitum. Talia mihi proponenti erat languor fortiſſimus, ita ut non remanſiſſet in me halitus, niſi mihi occurriſſet & ſuccurriſſet auctoritas juſtorum & Sanctorum ſententiæ meæ non concordantium. Ideo dicebam; *Si narrabo ſic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi*: quia contraria mihi eſt auctoritas Patrum Sanctorum, qui docent Deum non inſcium, non injuſtum, ſicut quidam errantes putaverunt. Quorum errore deſtructo aſtruitur hoc verùm ex auctoritate Sanctorum *filiorum Dei*, quod omnia ſciente Deo eſt ſcientia in excelſo, & cùm ſit ei cura de omnibus, nullus bonus vel malus erit ipſo judicante irremuneratus, cùm & boni recipiant mala in vita ſua, & mali ſimiliter bona pro his duntaxat meritis, quæ in hac vita ſunt remuneranda. Nam quibus æterna debentur præmia ſive bona ſive mala, in futurum ſervantur bonis bona & malis mala, ita ut peracto extremo judicio nulli bono malè, nulli malo bene ſit. Sic docet *natio filiorum tuorum* Deus, quam *reprobavi* & reliqui, ſi aliter & aliud *narrabo*, quam illi. Sic loquendo mecum repreſſi erroris impetum, ne, qui meam conſcientiam polluerat per hæſitationem

A pravam, etiam alios corrumperet per doctrinam praviſſimam. Correctus ergo, ut auctoritati majorum cederem & doctrinæ illorum crederem, poſt receptam ſanæ doctrinæ credulitatem per fidei ſcalam nitebar od intelligendam quæſtionis hujos puram veritatem, quare videlicet in hac vita iniquis arrideat proſperitas, & juſtos plerumque tanta vexet adverſitas, ut cogatur homo juſtus aliquando clamare, ac dicere: *Tædet animam meam vita mea.* Item: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt.* *Job. 10. 1.* *Pſal. 119. 5.*

Et exiſtimabam, ut cognoſcerem VERS. XVI.

per intellectum, quod per fidem acceperam jam tenendum: ſed *hoc labor eſt ante me. Hoc* ad plenum cognoſcere *labor eſt ante me.* Laborioſum eſt intuitu eorum, quæ ſunt *ante*

B *me*, id eſt, rerum præſentium, quæ *ante* oculos habemus, in quibus tanti ſecreti rationem providere non valeo, quia ſunt *ante me* quaſi murus mihi oppoſitus. Fateor, quia victus Patrum doctrina non poſſum non credere, quod eos ſcio crediſſe: ſed *hoc* ipſum, quod credo, ratione vel intellectu cognoſcere *labor eſt ante me*, cui hoc ſcire in hac vita penitus eſt impoſſibile. Sed non eſt *labor ante* Deum, quia non eſt impoſſibile ante Deum omne verbum. Unde ſi & ego fuero *ante* Deum, credo, quod hujus quæſtionis tranſgrediar murum per ipſius auxilium, qui ſolus aperit & nemo claudit, claudit, & nemo aperit illud Sanctuarium, in quo clarè videbitur, quod nunc eſt obſcurum.

C Propterea non dico abſolutè, quod illud cognoſcere *labor eſt ante me*; ſed adjungo:

VERS. XVII.

Donec intrem in Sanctuarium Dei, & illic intelligam in noviſſimis eorum.

Interim ſufficiat mihi ſcire inſcitiam meam, qood primus gradus eſt ad plenam ſcientiam. Et in hac provida ignorantia ero prudenter neſcius, & ſapienter indoctus, contentus fide ſolâ, quæ non ſolet irrumpere, ſed reverenter pulſare ad oſtium amici, donec ſurgat mihique aperiat, quod eatenus clauſum erat, & ego illo aperiente *intrem in Sanctuarium Dei*, ſecretum videlicet ſanctæ contemplationis, quod malis abſconditum, bonis verò expreſſum eſt

D in Scripturis veritatis. Vel *intrem in Sanctuarium Dei*, quod eſt Chriſtus in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi, qood *Sanctuarium intrare* non eſt aliud, quàm incorporari ejus membris & vivificari atque illuminari ſpiritu ejus, quem qui non habet, hic non eſt ejus. Illius ergo ſpiritu illuminatus & inſtructus de fine bonorum & malorum, *intelligam in noviſſimis eorum* Deum fuiſſe præſcium futurorum, quando bonis bona æterna prædeſtinavit, & malis mala æterna præordinavit, pariterque utroſque de minutis bonis & malis meritis in præſenti vita remuneravit, ſicut legitur, quòd dives ille, qui guttam aquæ petiit, à Patre Abraham audivit: *Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus*

ſtatus ſimiliter mala. Sic introductus in *San-* A *ctuarium Dei* cognoſcam ſicut & cognitus ſum, non ex parte, ſicut modo per ſpeculum & in ænigmate video.

VER. XVIII. *Verumtamen* etiam nunc ante *Sanctuarium* ſtans, & reverenter pulſans de quæſtione hac proſperitatis malorum aliquid didici, quod priùs ignoravi, hoc ſcilicet, quod tu Deus *propter dolos poſuiſti eis. Dejeciſti eos, dum allevarentur.*

Pars tertia, in qua prædictus Aſaph aperit ex parte cauſam proſperitatis malorum & ſuam liberationem dicens: *Verumtamen propter dolos poſuiſti eis. Propter dolos*, quos intendunt aliis præ terrenis acquirendis, & ipſi capiuntur dolis & la-
1. Tim. 6. 9. queis: Nam *qui volunt divites fieri, incidunt in* B *tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa, & nociva, quæ mergunt homines in interitum.*

Hebraica veritas habet: *Verumtamen poſuiſti eos in lubrico.* Quod idem eſt in ſenſu. Nam divitiæ illis *propter dolos* poſitæ *lubricum* ſunt, in quo lubrico per amorem poſiti ſtare non poſſunt, ſicut ſtant, qui veras divitias amant. Unde ait
* Hom. XV. in Evang. Sanctus Papa Gregorius: * *Si verè fratres divites eſſe cupitis, veras divitias amate.* Idem quoque dicit in Job: * *Reprobi cùm recta opera divinis*
* Lib. XXXII. Moral. cap. 9. & Cur. Paſtoral. Part. III. cap. 26. *operibus non rependunt, cùm totos ſe hîc deſerunt & affluentibus proſperitatibus dimittunt, unde exterius proficiunt, inde ab intimis cadunt. Hinc eſt, quod in inferno cruciato diviti dicitur: Recepiſti bona in vita tua. Idcirco enim bona hîc recepit & malus, ut illic pleniùs & mala reci-* C *peret, quia hîc furtat nec per bona converſus. Non ergo ait: Dejeciſti eos poſtquam elevati ſunt; ſed cùm allevarentur, quia hoc ipſum ſit ſuperbis interiùs dejici, quòd eis falſa contingit gloria exteriùs elevari. Ordinante enim Divino judicio non eis aliud culpa eſt, atque aliud pœna; ſed ſua illis in pœnam convertitur culpa, ut elevatis faſtu ſuperbia hoc ipſum ſit verè intùs cadere, quod foris oſtenduntur profeciſſe.*

Iſa. 33. 1. *Væ, qui prædaris; nonne & ipſe prædaberis*, ait Propheta, quoniam qui prædam facit homini præda efficitur diaboli. Similiter hoc loco dicere poſſumus: væ, qui dolo alios capis & decipis, nonne & ipſe dolo capieris & decipieris? Aufert enim æterna ipſe amor temporalium, quæ doloſè aliis auferunt homines doloſi. Juſto igitur judicio tu Deus ſciens omnia doli figmenta D *propter dolos*, licèt hominibus abſconditos, tibi tamen manifeſtos, *poſuiſti* doloſis ipſas divitias dolo acquiſitas quaſi decipulam, quâ capiantur & dejiciantur. Nam *dejeciſti eos* non ſolùm poſtquàm elevati ſunt, ſed *dum allevarentur* ad ſimilitudinem rotæ, quæ dum in poſterioribus elevatur, in anterioribus dejicitur; ſicut & iſti, dum in exterioribus elevantur, in anterioribus de alto præcipitantur. Quo? in foveam profundam ſempiternæ deſolationis, quam comminatur
Luc. 6. 24. & 25. Veritas dicens: *Væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram: væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis: væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis.* Magna utique deſolatio A erit illis perdentibus temporalia quæ amaverunt, & non obtinentibus æterna bona quæ neglexerunt. Propterea ego *Aſaph*, ego fidelis congregatio intelligens in noviſſimis eorum grande periculum, & exitum, pro tanti erroris magnitudine compellor exclamare:

Quomodo facti ſunt in deſolationem! VERS. XIX. & XX.

Non hoc dico interrogando ſed admirando, ſicut & Jeremias ait: *Quomodo ſedet ſola civitas* Thren. 1. 1.
plena populo! Quia videlicet magna deſolatio eſt iſta vaſtari civitatem plenam populo, ut omnibus ejus civibus aut fugatis aut captivatis aut occiſis redigatur in ſolitudinem, quod accidiſſe legimus in excidio civitatis Jeruſalem primò per primam Babylonicam, ſecundò per ſecundam: quoniam & Roma dicta eſt Babylonia in Epiſtola Petri Apoſtoli dicentis, cùm eſſet Romæ: *Salutat vos* 1. Pet. 5. 13.
Eccleſia in Babylone collecta. Sicut ergo Babylonicis vel Romanis interfectores Prophetarum, ſapientum & Scribarum atque ipſius Chriſti traditi atque ab eis vaſtati *facti ſunt in deſolationem*: ſic in noviſſimis eorum, qui Prophetas & Sapientes odio habent, æterna deſolatio eveniet, quod mihi *Aſaph* ita certum eſt eſſe futurum ac ſi jam videam factum. Unde magis verbis præteriti quàm futuri temporis enuntio, quod in noviſſimis eventurum ſcio. Dico ergo: *quomodo facti ſunt in deſolationem*, id eſt, qualiter ſunt deſolati amiſſis rebus in morte, quâ repente veniente *ſubitò defecerunt*: & quia noviſſima & mori habent commune cum bonis, addit, in quo differunt: *perierunt.* Quare? *propter iniquitatem ſuam.* Qualiter? *velut ſomnium ſurgentium* vel exſurgentes. Pauper accubat, ſomniat habere divitias, theſauros, honores & hujuſmodi. Sed quæ clauſis oculis habere videtur, apertis non habet. Sic & malis, cùm de hac vita, quâ cœci dormiunt, evigilaverint, moriendo nihil invenient, niſi miſeriam. Verè. Nam *ô Domine* &c. *Civitas* malorum, quam ædificavit Cain, terrena eſt, de qua ipſi abſtulerunt *imaginem* Dei, & ſuas imagines vel effigies extruxerunt, dum alius ferocitate factus eſt leo alius levitate avis alius ſua libidinis ſorde, alius aſinus torpore & hujuſmodi. Temporalem quoque felicitatem duxerunt, quæ tamen non eſt vera felicitas, ſed ejus *imago*, id eſt, ſimilitudo. Hanc ergo quamcumque *imaginem*, quæ eſt *eorum*, id eſt, quam ipſi fecerunt, ô Domine, tu *rediges ad nihilum in civitate tua*, cœleſti Jeruſalem. Nam etiam hic in parte civitatis tuæ adhuc peregrinantis *imaginem ipſorum ad nihilum redigis*, quos depoſitâ vetuſtate peccatorum in novitate vitæ ambulare, ac tibi conformes fieri facis tu Chriſte, qui es connaturalis imago Patris, cui conformandi ſunt omnes ejuſdem Patris adoptivi filii. *Nam quos* Rom. 8. 29.
præſcivit, hos & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Sicut enim quodlibet metallum in igne liquefactum formas, quas priùs habuit

natura

natura ſua permanente, amittit, formamque ipſius ignis induit: ſic *in civitate* tua Jeruſalem, quæ ſurſum eſt libera, omnes ipſius cives à peregrinatione hac, in qua ſumus liberati, tuique amoris igne inflammati erunt conformes imaginis Filii tui, qui cùm ſis ignis conſumens rubiginem, conſummans aurum Filiusque tuus tibi coæternus & conſubſtantialis ignis & ſplendor gloriæ ac figura ſubſtantiæ tuæ non poſſunt tuo ipſiusque amore, qui eſt Spiritus Sanctus, inflammati
1. Joan. 3. 2. eſſe diſſimiles tibi. *Nunc enim filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quod erimus. Cùm autem apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*, ait Johannes ille præcipuus amator & civis illius civitatis, in qua *imaginem ipſorum ad nihilum rediges*, qui te oderunt, & *imaginem* Filii tui clarificabis in adoptivis filiis, quos inflammabis. Nec mirum ſi tunc inflammabis, quando clarè videberis facie ad faciem,

VER. XXI, XXII. *Quia* & nunc *inflammatum eſt cor meum*, ex quo mentis intuitu & fidei greſſibus intravi in Sanctuarium Dei, & intellexi in noviſſimis, quod intelligere non poteram in primis. *Inflammatum eſt cor meum* nunc zelo juſtitiæ, Deo gratias. Sed priùs quando zelavi in peccatoribus pacem peccatorum videns inflammatum fuit *cor meum* zelo ſtultitiæ, cùm divitibus iniquis graviter inviderem, & bonos in egeſtate viderem, atque ſuper hoc dolerem. Nunc autem zelo meliore *inflammatum eſt cor meum*, cùm & bonos & malos æmulor Dei æmulatione, illos cupiens de bono ſemper in melius augmentari, & iſtos à malis ad bona commutari. Scio enim ex domeſtico argumento illud eſſe Deo poſſibile, per cujus gratiam *& renes mei commutati ſunt*, cùm temperata, ſeu reſtincta delectatione carnali, quæ regnabat io renibus meis, melior ei delectatio ſucceſſit, de qua di-
Pſal. 36. 4. citur aliàs: *Delectare in Domino, & dabit tibi*
Pſal. 15. 11. *petitiones cordis tui.* Item: *Delectationes in dextera tua uſque in finem.* Priùs autem, cùm delectatus in bonis temporalibus invidi habentibus, *ad nihilum redactus ſum*, per invi-
1. Cor. 13. 2. diam & æmulationem ſtultam. Nam *etſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, charitatem autem* quæ non æmulatur, quæque benigna eſt; *non habuero, nihil ſum*: quantò magis zelo æmulationis malignæ tabeſcendo *ad nihilum redactus ſum* non habendo ſaltem ſcientiam ipſius peccati mei; quod erat profunda ignorantia jumentorum inſipientiæ comparanda? Ideo peccatum, & ignorantiam meam confiteor, dicens: *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi.*

VERS. XXIII. *Ut jumentum factus ſum.* Scio
Pſal. 48. 13. & 21. enim, quòd ſicut *homo, cùm in honore eſſet, non intellexit* honorem ipſum, *comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*: ita homo, cùm io peccato eſt & non intelligit ipſum peccatum, comparatur jumentis, maximè cùm diligens terrena & negligens cœleſtia non ut
A homo rectus incedit, ſed ut pecus prono vultu graditur. Sic ego *factus ſum ut jumentum* ſola terrena appetendo, non petendo tamen eadem vel à dæmonibus vel ab idolis gentium ſed à Deo vero. Ideo dico: *Et ego ſemper tecum.* Nam quantacunque mihi fuerit appetitio terrenorum, non ea tamen quæſivi niſi à te Deo vero, te ſolùm colendo, & in hoc *ego ſemper tecum* fui & ero. Fui *tecum* tempore ignorantiæ; cùm pro talibus adipiſcendis te putavi colendum ſpretis inviſibilibus & æternis bonis. Multò magis amodo ero *tecum* ſciens in tui cultu primo & principaliter cœleſtia quærenda, quibus adjicientur hæc omnia, quæ tibi ſervientibus erunt neceſſaria. Ideo *ego ſemper tecum*,
B quod propono mihi firmiſſimè tenendum ex mea virtute, quæ nulla eſt, quoniam & in hoc ad nihilum redactus ſum, ut ſine te nihil poſſe me facere ſciam, ſed ex tuæ virtutis tuæque gratiæ adjutorio, cujus in hoc experimentum certum habeo, quòd ex quo *factus ſum ut jumentum* ad ferenda onera tua manſuetum & ſubditum, ita ut io hac obedientia *ego ſemper tecum ſim*, tu

Tenuiſti manum dexteram meam, VERS. XXIV. id eſt, opera mea, *& in voluntate tua* gratuita *deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me*, id eſt, adhuc ſuſcipies me. Nam pro magna futurorum certitudine præteriti temporis verbo rem futuram enuntio. Scio enim, quòd, cujus *dexteram tenuiſti*,
C quando videns ventum validum timensque mergi clamavi ad te, quemque *in voluntate tua* gratuita nullis meritis præventa *deduxiſti*, hunc tandem *cum gloria* ſuſcipies in regnum tuum. Atque ideo, quod credo & ſpero futurum, enuntio, quaſi præteritum & jam factum prophetico more, ut ibi: *Foderunt manus meas & pedes meos*, Pſal. 21. 18.
dictum eſt de paſſione mea futura: ſicut iſtud dicitur de gloria mea futura, qui pſallo & loquor in *Aſaph*, quia ego Chriſtus ille ſum David, cujus noo deficient laudes, nec unquam defecerunt, etiam quando laudes defecerunt David filii Jeſſe carnalis, populi nati carnaliter ex Jeſſe.

Mihi ergo principaliter congruit, quod hìc dictum eſt: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. Tenuiſti manum*
D *dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me.* Nam cùm in forma Dei eſſem, non rapinam arbitratus ſum eſſe me æqualem Deo Patri meo; ſed memetipſum exinanivi formam jumenti accipiens ad portandum illum ſemivivum, cujus me feci proximum faciendo miſericordiam in illum. Et quidem ad hoc miſſus fui à te Pater. Sed tamen *ego ſemper tecum* & tu mecum & non reliquiſti me ſolùm: quia tibi placita feci & facio ſemper Deus potens æquè ut tu, quia ego & tu Pater unum ſumus. Poteram itaque reſtitiſſe crucifixoribus meis. Sed tu Pater ſic *tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me*, ut oportuerit me dicere: *Pater non mea* Luc. 22. 42.
voluntas, ſed tua fiat. Et quia te tenente dexteram meam, id eſt, opera mea bona & Divina dirigente

dirigante obedivi ad voluntatam tuam, idaotan- A dem conſummata obediantia *cum gloria ſuſcepiſti* & aſſumpſiſti *me* in thronom celſitudinis tuæ, dans mihi noman, quod eſt ſupar omne nomen,
Matth.28. 18. ita ut dicere poſſam: *Data eſt mibi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Primò quidem in conceptiona *ſuſcepiſti me*, id eſt, naturam maam bumanam uniendam Varbo tuo, & arat utiqua in ſuſceptione iſta magna gloria, qua major non aſt: ſed iſta gloria fuit occulta, donec par glorioſam Reſurrectionem & admirabilem Aſcenſionam Sanctique Spiritus effuſionem clarè maniſaſtatum aſt, quòd oportuarat ma pati & ſic par paſſionis contumeliam intrare in gloriam meam. Proptataa cùm potuiſſet manus mea dextera, quæ eſt Divinitatis meæ potentia, dafandiſſa manum ſiniſtram, id aſt, bumanitatem meam tot miſeriis & contomeliis B expoſitam, tu *tenuiſti manum dexteram meam* vel manum dexteræ meæ, id aſt, porantiam Divinitatis maæ, qua me potuerem de manibus inimicorum axcuſſiſſe atqua illos in infernum dajeciſſa,
Joan.18.6. qoibus cum ſemel dixiſſem: *Ego ſum, abiérunt retrorſum, & ceciderunt in terram.* Niſi argo tu Pater manum maam dexteram tenuiſſas qua virtute feci, ut caderent in terram, aadem facera potuiſſem, ut caderent in abyſſum. Sed *tenuiſti manum meam* per obedientiæ vinculum aſtrictam, *& in voluntate tua deduxiſti me* de cœlo in utarum Virginis, da utero in mundum, da mundo in infernum, da inſarno rorſus in mundum, & deinde aſſumpſiſti ma *cum gloria* in cœlum tecum ragnaturum in humanitate jam glorificata, ſicut ab æterno ragnavi tecum in Divinitatis meæ gloria æterna.

In Hebræo lagitur: *Contractum eſt cor meum, & renes mei reſoluti ſunt. Et ego inſipiens, & neſcius quaſi jumentum factus ſum apud te, & eram ſemper tecum, & tenebas manum dextera mea. In conſilium tuum deduces me, & poſtea in gloria ſuſcipies me.* Quibus in verbis apertè ſonat & de peccatis perpetratis confeſſio, & de virtutibus gratiæ gratis collatæ gratiarum actio, & futurorum bonorum certa axpectatio. Nam quod dico Ego *Aſaph: contractum eſt cor meum*, idem eſt, ac ſi dicam: non habui charitatem, cujus latum mandatum in corde ſoſceptum dilatat ipſum cor, quod per invidiam zelumque malum contractum non potaſt pariter eſſe in charitata dilatatum, ſive ut ſupra diximus, *inflammatum.* Confiteor itaque quòd *contractum eſt cor meum* par invidiam, D ſicut aliquando corium contrahitur ſiccitate nimia. *Et renes mei reſoluti ſunt*, quia dalectatio carnalis nullis inhibita frœnis, corda licèt per malitiam contracto, per dalicias defluxit renibus raſolutis, quia aram ſine illa juſtitia, quæ cingulum lumborum eſt, & ſine fida, quæ cinctorium renum aſt. Eram igitur in grandi periculo corde ſiccus, carne diſſolutus, & hoc ipſum intelligendo *ad nihilum redactus, & inſipiens, ac neſcius quaſi jumentum factus ſum.* Gratias tibi Domina, qui me in hamo & frœno conſtringens da ſtulto jumento & indomito feciſti ſic manſuatum, ut *ego ſemper tecum* fuerim, ex quo tanabas *manum dextera mea*, id eſt, opera mea bona, quæ partinant ad dexteram, ſicut mala pertinent ad ſiniſtram.

A Tu tenabas in dextara tua ſoſtantando me, na incipiens mergi totus margeret, gradiens ad ta ſuper mare, ubi periculoſe ambulâſſem, niſi dextaram maam tu tenuiſſes, & ad portum ſalutis daduxiſſes, ac da portu ad littus omnino ſolidum, ubi nullum deinceps paricolum ſit timendum. quod mihi futurum in Spiritu veritatis propbato dicens: *In conſilium tuum deduces me, & poſtea in gloria ſuſcipies me.* Conſilium Dai quaſi portus eſt optatus ab hoc mari magno & ſpatioſo fugantibus: v. g. Virginitas & voluntaria pauparras, davotaque patrumper omnia & in omnibus obedientia uſque ad mortam. Quæ omnia hisque ſimilia vitæ atduæ inſtitute quaſi portus quidam axcipiunt eos, qui undoſas mundi hujus procellas fugiunt, quæ ſolo mandatorum navigio deditos aliquotiens obB ruunt. De hoc portu ad littus æternæ ſtabilitatia facilè venitur, ubi gloria æterna invanitur. Hoc egn *Aſaph* in ſpa carta mihi promitto da tuo Daus adjutorio, qui *in conſilium tuum deduces me*, ut à ta audiam libenter & obediantar non ſolùm proponantem ſalubria mandata, ſed & ſaluberrima perfactionis conſilia, *& poſtea in gloria ſuſcipies me* conſummata & ſervata uſqua ad mortam virtute obedientiæ, quæ valet ſcala Patriarchæ Jacob oſtanſa per obſervantiam mandatorum terræ innititur, ſed per obſervantiam conſiliorum uſque ad cœlum exaltatur dicente varitate: *vende quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me, & habebis* Matth.19. 21.
theſaurum in cœlo.

Quid enim mihi eſt in cœlo? VERS. XXV.

Mibi non ſolùm præceptis, verùm etiam conſiliis C Divinis obedianti, & ob hoc theſaurum in cœlo habenti *quid* & quantum boni rapoſitum eſt *in cœlo?* Abhinc *Pars quarta* Pſalmi coarguit priorem ſtultitiam, qua terrena cœleſtibus præferabantur ab his, qui Deum laudabant & laudandum putabant ſolummodo vel maxime pro ſoſpitate corporis & proſperitata vel affluentia rerum temporalium. Hujusmodi autem laudes non defecerunt ax toto in Dei populo, priusquam Dominus noſter Rex omnium ſæculorum adveniret, & ex his, quæ paſſus aſt, confirmaret nos, na ſcandalizaremur malos proſperari, bonos autam injuſtè opprimi videntes. Quis enim juſtus vidans ipſam juſtitiam aſſa crucifixam ab his, quorum iniquitas quaſi ex adipe prodiit, qui in labore hominum non erant & cum hominibus non flagallabantur: Quis, inquam, juſtus cùm ſibi aliquid ſimile contigarit, dicat jam: *Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas?* Nam ſi narravit ſic, *ecce nationem filiorum Dei*, immo ipſam naturalis Filii Dei paſſionam reprobavit. Benè argo in commemoratione flagallati & crucifixi hujus naturaliter juſti & boni Filii die Palmarum cantant filii adoptivi per illum juſtificati vel juſtificandi: *Quam bonus Iſraël Deus rectis corde!* ut iſto cantico inſtructi etiam inter adverſa Deum laudamus, & non movaantur pedes noſtri, id eſt, ratio & judicium noſtrum, quando pacam paccatorum videmus, neque noſmetipſos, etiam cùm poſſumus, vindicemus, ſed Deo juſto & pio vindictam reſarvamus, qui ab ipſo tenet manum noſtram, quo dicit: *Mibi vindictam, & ego re-* Deut. 32.
tribuam. Sic tenuit manum Filii ſui tempore Paſ- 35.

 ſionis,

ſionis, ne ſe tunc vindicaret, examplum dans nobis, ut & nos ita faciamus, animasque noſtras in ad Rom. 5. patientia poſſideamus: quia *tribulatio patientiam* 3. & 4. *operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem*, qua ſperemus cœleſtia, non terreſtria.

Quid enim mihi eſt in cælo? Et à te quid volui ſuper terram? Non dico definitè: hoc vel illud bonum repoſitum eſt mihi *in cælo*, ſed indafinitè ſignificans utcunque illud ſummum præmium, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nac in cor hominis aſcendit, præ admiratione magna exclamo ago *Aſaph* dicens: *Quid enim mihi eſt in cælo? Quid?* Hoc eſt, quantum? quàm magnum? quàm inæſtimabile præmium mihi præparatum *eſt in cælo*, ſi Deum diligo? Nam ſe diligentibus dabit ſe, quod eſt præmium inæſtimabile. Hoc tu Deus præparâſti diligentibus te, B ac proinde ſtultè aliud appetivi pro ta. Vilis commutatio lutum captâſſe pro auro, terram pro cœlo, cteaturam tranſitoriam pro Creatore ipſo! *Quid enim mihi eſt in cælo?* Magnum *Quid* verbis exprimi non potaſt, acquiri poteſt, æſtimari non potaſt.

E contrario *à te quid volui ſuper terram*: Delicias voluptatum? Breves ſunt, & in ætarnas pœnas mittunt. Nam quaſi putredo vermes gignunt, qui conſcientiam rodantas non morientur in æternum, quia nec ignis eorum extinguetur, nec vermis eorum morietur, quibus in judicio Matth. 25. 41. dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum. Quid volui ſuper terram?* Pute hujus mundi gloriam. Sed o quàm inanis, quàm fallax eſt gloria, quæ quaſi flos fœni citò decidat, & ſui amatores in C æternam confuſionam demerget! Conſideratis in hunc modum ſingulis & omnibus, quæ *volui ſuper terram*, non invenio aliud me captâſſe niſi umbram ad ſimilitudinem canis, de quo in fabulis dicitur, quòd portans in ore fruſtum carnia, dum in lignea ſemita tranſiret aquam, vidiſſetque in aqua carnis umbram, capeſſendo umbraticam perdidit carnem veram. Sic & ego deſiderando falſa & umbratica bona *ſuper terram* perdidi vera, nec ea ullatenus poſſum rehabere niſi verè pœnitendo, & his, de quibus pœniteo, contraria faciendo. Eſt autem primus gradus pœnitentiæ deficere à malo, ſecundus proficera in bono. Propterea

VERS. XXVI. Defecit caro mea & cor meum.

Defecit caro mea pœnitentiæ caſtigationibus D afflicta, ut ad mala opera ſit languida. *Defecit & cor meum* à conſuetudine ac ſtudio cogitandi vana & inutilia, quæ ſi aliquando memoriæ oculos diverberant, ad cordis tamen voluntariam approbationem propterea non attingunt, quia ejus intima ſecrata melioribus daſideriis occupata ſunt. Nam Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum, quod eſt dicera: *Deus* poſſidet cor meum, & ego viciſſim poſſideo eum. *Deus cordis mei*, ſubaudis: poſſeſſor eſt: *& pars mea*, id eſt, poſſeſſio mea *Deus* non ad horam gaudente me vel axultante in hac luce, *ſed in æternum*. *Deus cordis mei* eo pondara dictum eſt, A quo dicitur: *Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob*, eò quòd generaliter creator omnium, ſit ſpecialiter non ſolùm creator ſed & amator illorum. Sic & *cordis mei* non ſolùm creator, ſed & amator in eo cognoſcitur, quòd & ipſe viciſſim à corde meo præ omnibus craaturis amatur. Unde non in me, ſed in ipſo gloriando humiliter dico: *DEUS cordis mei, & pars mea Deus in æternum.*

Convenienter hoc dicit *Aſaph*, id aſt, congregatio eorum, qui ſic aſſumuntur in clerum, ut non habeant hæraditatem ſeu poſſeſſionem propriam in terra, ſed ſit Dominus *pars*, & hæreditas eorum, & ipſi quoque ſint *pars* & hæreditas Domini, ſicut ſcriptum eſt in lega Domini: *Filiis* Num. 18. 20. *Levi non dabis hæreditatem, ego Dominus ero hæreditas eorum.* Cùm ergo ſingulis veris Chriſtianis dicere conveniat: *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*, præcipuè illis congruit, quibus in terra non habentibus & habere nolentibus hæreditatem ipſa Daus dignatur fieri hæraditas, ita ut confidenter dicere poſſint: *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum* Ecce *quid mihi eſt in cælo!* Eligant alii alia, *pars mea Deus* eſt. Petat filius adoleſcentior partem, quæ ſe contingat, & in regionem longinquam abeat: ego jam de regiona longinqua reverſus ad patram præter ipſum non peto hæreditatem: ipſe mihi de cætero ſit hæreditas, ipſa *Deus cordis mei* cultor & inhabitator ſit atque poſſeſſor *in æternum & pars mea Deus* ipſe *in æternum*, à quo ulterius non abibo in regionem longinquam. Quoniam

Ecce qui elongant ſe à te, peribunt, VERS. XXVII. ſubaudis: niſi pœnitentiam egerint. Hoc enim ſubaudiri oportet in pluribus Dei comminationi- Matth. 26. 52. bus, ut ibi: *Omnis, qui acceperit gladium, gladio peribit*, ſubaudis: niſi pœnitentiam egerit. *Qui elongant ſe à te, peribunt*, non qui ſe aliquando elongaverunt, & poſtea reſipuerunt, ſicut ego *Aſaph* elongatus à te ut jumentum factus ſum, ſed non nimis longè receſſi à ta, qui fui apud te ipſa temporalia, quæ dilexi, non quærens niſi à te. Tandem verò cognoſcens, quòd ſicut talia non ſunt quærenda niſi à te, ſic nec appetenda ſunt niſi propter te, ſicut verbi gratia navis à transmarino peregrino ad hoc ſolummodo quæritur, ut ad patriam, quæ diligitur, parveniatur: elegi non ſolùm eſſe apud te petendo hæc à te, non ab idolis gentium, ſed etiam *ſemper* eſſe *tecum* dicens: *Et ego ſemper tecum*, diligendo videlicet ſolùm ta præcipuè, ac poſt ta vel in ta, quid mihi proſit ad conſequandum te. Dixi ergo: *Ego ſemper tecum.* Sed & tu ex tunc fuiſti ſemper mecum. Nam *tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me*, quod ſuprà expoſitum non eſt iteratò exponendum.

Me itaque dicentem & firmiter proponentem, ut ſim ſemper tecum, *tenuiſti & in voluntate tua deduxiſti.* Sed *qui elongant ſe à te, peribunt*, ſicut jam plurimi tales perierunt. Nam perdidiſti omnem, qui fornicatur abs te idola colendo vel aliquid præter te, contra ta ac plùs quàm ta diligendo, quæ eſt magna fornicatio, cùm

cùm tu ſolummodo vel ſaltem præcipuè ſis amandus amore caſto, quo gratis te amantes in te ſolo habent omnia, quia te primo & principaliter quærentibus adjicientur omnia tali ſtudio expedientia & utilia, ſive proſpera propter tales ſovendos, ſive adverſa propter eos exercendos. Unde ſtulti ſunt, qui à te recedunt, & hoc ſibi utile credunt.

VERS. XXVIII. *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Deo ſpem meam, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.*

Mihi adhærere Deo per fidem *bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam* ſimiliter *bonum eſt,* ne ſit fides abſque ſpe. Super omnia verò bona *bonum eſt* habere tantam charitatem, ut & ego ipſe te Deum laudem, aliis quoque *annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion*, quoniam veri amatoris eſt negotium & ſtudium, id, quod amat, laudare & coamatores allicere.

Aliter. *Mihi adhærere Deo*, id eſt, facie ad faciem videre illum, ſummum *bonum eſt*: atque interim, dum hoc eſſe non poteſt, *bonum eſt* mihi *ponere in Deo ſpem meam*, quatenus lacte fidei & ſpei nutriar ad viſionem ſpeciei & rei, qui A fortaſſe ideo differor ab introitu civitatis diu deſideratæ, in qua imagines inimicorum ad nihilum rediges, *ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion*, ſive in atriis *filiæ Sion*. Per *portas* vel atria *Sion* cœleſtis, videlicet Eccleſiæ Deum ſpeculantis, peregrinantis Eccleſiæ intelliguntur ſancta exercitia, quæ dirigunt ad aulæ cœleſtis illa ædificia, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, neque cor humanum comprehendit. Extra hujusmodi *portas* vel atria, quibus ambitur & unitur univerſa Eccleſia, laus omnis eſt inanis. Ideo propoſui, *ut annuntiem omnes laudationes tuas* Deus non extra, ſed *in atriis* vel *portis filiæ Sion*, id eſt, Eccleſiæ peregrinantis, quæ filia eſt Eccleſiæ jam regnantis. Illa enim, quæ ſurſum eſt, libera eſt, quæ eſt mater noſtra, cujus eſt filia nobilis Eccleſia laborans in terris conjuncta illi per B vinculum illinc maternæ, iſthinc filialis dilectionis.

Gloria Patri Deo Iſraël, qui bonus eſt rectis corde. *Gloria Filio Deo*, cujus dexteram manum Pater tenuit, atque in voluntate ſua illum deduxit & cum gloria aſſumpſit. *Gloria Spiritui Sancto* vero & vivo *Deo*, qui eſt illa Patris voluntas, in qua ipſe Pater deduxit Filium voluntarie obedientem in humanitate ſua propter hominum ſalutem. Amen.

PSALMUS LXXIII.

VERS. I. *UT quid Deus repuliſti in finem?*

Pſalmi hujus Titulus eſt:

Intellectus Aſaph.

Intellectum quippe habentes, & ſapienter pſallentes in hoc Pſalmo quæſtiones proponunt dicendo: *Ut quid Deus repuliſti in finem, iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ? &c.* Licèt hujusmodi quæſtiones proponant, non tamen id dubitando, ſed aliorum ſaluti & inſtructioni providendo faciunt, ut priùs poſitis quæſtionibus attenti, & deinde ſolutionibus edocti exemplo eorum juſto Dei judicio applaudant, nec de tribulatione fidelium contriſtentur, ſed gaudeant ſpe, ſcientes, quia dura & aſpera patiendo perventuri ſunt ad gloriam. *Aſaph* Synagoga, quæ cùm ſit quorumlibet congregatio, propriè tamen dicitur D populi Iſraël. Huic vetus teſtamentum datum eſt, quod continet tria, ſcilicet præcepta, promiſſa, ſacramenta. Præceptorum verò quædam fuêre moralia, ut *Non occides*; quædam figuralia, ut circumciſio in die octavo: promiſſa vero temporalia, ut terra Chanaan copioſa & regnum temporale. In his autem præceptis figuralibus & promiſſis quædam alia promittebantur ſpiritualia, unde ipſa præcepta, & promiſſa erant rerum in ſe latentium Sacramenta.

Præter hæc autem ſacramenta figuralium præceptorum & promiſſorum fuerunt alia ſacramenta, ut in venditione Joſeph & hujusmodi. Sicut autem primus homo de terra terrenus, ſecun- C dus verò de cœlo cœleſtis: ita illi populo, qui portabat imaginem terreni, priùs oportebat promitti, quod animale eſt, id eſt, temporalia, deinde portanti imaginem cœleſtis illud quod ſpirituale eſt, id eſt, æterna. Sic ergo erudito animali populo in temporalibus volens eos Deus ſpirituales fieri, temporalia abſtulit eis, & abundanter dedit iniquis, ut per hoc doceret, ea quamvis data à Deo, tamen non eſſe verè bona. Hic diviſa eſt Synagoga in bonos & malos. Nam boni fuerunt, qui prius videntes pacem peccatorum hæſitaverunt, ſed ab hoc converſi ſunt poſtea, ut ſolùm peterent Deum ſicut continet ſuperior Pſalmus. His novum teſtamentum datum eſt, quod continet ſimiliter tria, ſcilicet præcepta, promiſſa, ſacramenta. Sed præcepta moralia eadem, quæ fuerunt in veteri; non verò figuralia eadem. Promiſſa quoque & Sacramenta non eadem. Ibi enim temporalia, ſicut dictum eſt, promittebantur, hîc æterna. Sacramenta etiam eſſe diverſa manifeſtum eſt. Nam ibi promittentia, hîc habentia Salvatorem. In quo nunc promittitur, in futuro dabitur ſalus. Illa ergo fuêre Sacramenta tunc præſentium, hæc futurorum. Illa enim Salvatorem, hæc ſalutem promittunt. Hic eſt *Intellectus Aſaph*, id eſt, fidelis Synagogæ.

Denique quia quod tenetur, non eſt opus promitti, quia jam veritas venit, ablata ſunt figuralia, ſicut regnum, Sacerdotium, templum, circumciſio & hujusmodi. Hic mali altere pars ſynagogæ non attendentes cœleſtia, quæ promittebantur grandibus, timentes terrena amittere, quæ acceperant parvuli, occiderunt Chriſtum, qui dederat, propter quod & iſta amiſerunt & ipſi occiſi ſunt. Ut autem tempus quoque cauſam oſtenderet, revolutis quadraginta duobus annis in ipſa feſtivitate, qua Dominum occiderunt, à Tito & Veſpaſiano paſſi ſunt & civitas everſa, quod in hoc Pſalmo plangit *Aſaph*. Dicitur autem planctus iſte *Intellectus Aſaph*: quia dum plangit cauſam irreparabilis everſionis, intelligit hanc, ſcilicet, ut homo relictis terrenis & veteri teſtamento deſinat eſſe animalis, & expectet cœleſtia in novo teſtamento factus ſpiritalis, quæ eſt intentio Pſalmi.

Modus talis eſt. Primò deplorans deſtructionem irreparabilem precatur, ut ſaltem reliquiæ ſalvæ fiant, memorans quando & qualiter Judæi Deum irritantes deſtructi ſunt. Secundò deſtructis ſignis oſtendit rem ipſam, ſcilicet adventum Chriſti & ſalutem ubique per ipſum ibi: *Deus autem*. Tertiò orat, ut Deus pœnitentibus parcat & Romanorum ſuperbiam utiliter puniat ibi: *Memor eſto*. Primus Pſalmus lammentationis, ſed de ultima captivitate facta per Titum. Sequuntur alii duo de lammentatione, ſcilicet: *Deus venerunt gentes*, &: *Super flumina*. Attende verò quanta fuerit in Propheta miſericordiæ amplitudo, qui cladem diu venturam deplorat in proſperis non aliter, quam Jeremias, qui viſa captivitate deflevit. Eſt autem hoc genus dicendi plenum charitate, qua docemur flere cum flentibus. Ideo ſubverſio civitatis deploratæ deſcribitur, ut duritia Judæorum vel calamitatibus terreretur.

Prophetans ergo captivitatem ait in perſona fidelis Synagogæ: O DEUS tu *repuliſti* populum tuum, ſicut ſæpe repuliſti nos, *& deſtruxiſti nos, iratus es, & miſertus es nobis*. Quibus alternantibus *oſtendiſti populo tuo dura* pariter & ſuavia, per dura dans *metuentibus te ſignificationem, ut fugerent à facie arcus*, per ſuavia, ut eſt pax & rerum temporalium copia, provocans ad æterna magis quàm hæc appetenda. Sicut enim per dura temporalia, quæ natura ipſa docet fugienda, datur ſignificatio te metuentibus, ut fugiant à facie arcus: ſic per ſuavia temporalia, quæ natura ipſa monet appetenda, datur ſignificatio te diligentibus, ut appetant æterna æternaliter ſuavia. Si enim per multa impendia difficile laborant homines evadere vel cavere morbos temporales: quantò magis debent laborare, ut evadant & caveant pœnas æternales? Item: Si magno ſtudio diligitur & ſervatur ſalus corporum temporalis, quæ tandem, velimus nolimus, abſcindenda eſt morte, contra quam nulla valet ars medicinæ: quantò majore ſtudio laborandum eſt pro ſalute animæ non moriturae? Propter-ea nunc aſpera, nunc proſpere viciſſim populo tuo ſæpe oſtendiſti, quia in his illum erudiſti; ſed ſola modo dura durare video in finem, ex quo repuliſti populum tuum in finem. Quod videndo & admirando ego *Aſaph* cum dolore ac gemitu dico:

Ut quid Deus repuliſti in finem?

Repuliſti quidem juſto judicio, ſed tamen occulto, populum tibi peculiarem à te & à tua defenſione, atque ideo non contra juſtitiam ferientis murmuro ego *Aſaph* intelligens te juſtum, ſed inquiro illud, quod eſt occultum, qua videlicet ex cauſa illud ſit juſtum, quòd *repuliſti* populum tuum non ad modicum tempus caſtigandum & citò liberandum, ſicut ſæpe liberâſti eos de manibus gentium, quæ dominatæ ſunt eorum, verbi gratia per Gedeonem, per Samſonem, per Samuelem, per David Regem cæterosque ſalvatores & propugnatores. Nunc autem *repuliſti in finem*, quoniam usque *in finem* ſæculi ſunt repulſi, & tunc non omnes convertendi, ſed juxta Prophetam reliquiæ tantùm, id eſt, ex pluribus pauciores. Nam ubi ait Apoſtolus: *Cùm plenitudo gentium introierit, tunc omnis Iſraël ſalvus fiet*, ſubauditur: præordinatus ad vitam, ne contraria ſentire videantur Prophetarum eximius Iſaias, & ipſe Doctor gentium Apoſtolus. Quosdam etiam ex illis ita *repuliſti in finem*, ut eos flagellis tuis eruditos mitteres & compelleres *in finem*, id eſt, in Chriſtum, qui eſt *finis legis ad juſtitiam omni credenti*, qui eſt principium & *finis*, Α & Ω, initium rerum & conſummatio. Quod manifeſtè impletum eſt in Paulo Apoſtolo, quem plaga evidenti cæcitatis percuſſum *repuliſti* à Synagoga Sathanæ & cæca & non intelligente ad *Intellectum Aſaph*, cujus in hoc Pſalmo titulus præfulget: quia ipſe eſt *Aſaph*, Synagoga ſcilicet fidelis, cujus *intellectus* in præceptis ac cæremoniis legalibus totus tendit in Chriſtum, quem fidelis *Aſaph* intelligit omnis conſummationis *finem*.

Rom. 11, 25. & 26.

Rom. 10. 4.

De his ergo non eſt querela, qui ſic repulſi *in finem* conſummationis & perfectionis dimiſſa figura tenuerunt veritatem, ſed de his, qui repulſi ſunt *in finem* defectionis usque adeo, ut non ſolùm interius, verùm & exterius deficerent in animabus mortui, in corporibus partim occiſi, partim captivi & diſperſi omnique cultu legalis pariter & Evangelicæ obſervantiæ deſtituti, utpote neque templum neque ſacerdotium neque altare ſecundùm legem habentes vel ſecundum Evangelium, ut ſint omnino vaſtati ac deſolati *in finem*, ultima ſcilicet captivitate facta per Titum & Veſpaſianum, qui quaſi duo urſi de ſaltu Romani imperii venerunt & ſtultos pueros veri Heliſæi deriſores, diſſipaverunt. In quo apparet, quòd non ut antea ſimpliciter & breviter es iratus, ſed *iratus eſt furor tuus* non dico ſingillatim iratus es aut furibundus es; ſed dico: quod *iratus eſt furor* tuus, ut hac geminatione magnitudo iræ ac pariter furoris tui oſtendatur.

Et

Et hoc non ſuper hoſtes, ſed *ſuper oves paſcuæ tuæ*, cùm ſit quodammodo naturale in illos parciùs vindicare, qui domeſtici erant quandoque. Non in hoc judicium tuum ego *Aſaph* reprehendo, ſed proximis compatiendo cum admiratione conqueror dicens: *Ut quid* hoc feciſti? *ut quid* tantum furorem & iram *ſuper oves* quondam *paſcuæ tuæ* induiſti? Nonne tu, cùm *iratus fueris, miſericordiæ memor eris*? Igitur ne in hac ira tua miſericordiæ ſis immemor aut obliviſcaris miſereri Deus. Habac. 3, 2.

VERS. II.

Memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio, ut tu pius Judex conſueta beneficia plus attendas, quàm erranta ovium te paſtorem non agnoſcentium. *Memor eſto*, inquam *congregationis*, *quam* non in fine ſæculorum ſicut gentes collegiſti, ſed *poſſediſti ab initio*. Nam cum dimitteres omnes gentes ingredi vias ſuas temporibus multis ab initio mundi, à generatione mala Cain fratricidæ generationem hanc diſtinxiſti, de qua tu Deus homo naſci voluiſti. Huic ſignaculum circumciſionis & jugum legis poſuiſti. Huic Patriarchas, Judices, Reges & Prophetas diſpoſuiſti: quia eam ſub diſciplinæ tuæ fræno poſſidere dignatus es, cùm cæteras gentes quodamodo negligeres, neque aliquos ex eis operarios in vineam tuam conduceres usque ad hanc horam undecimam, in qua finis mundi creditur propinquus.

Non ſolùm verò populum tuum hunc *poſſediſti ab initio* ſecernendo illum à populo non tuo per ſignum circumciſionis & alia multa, verbi gratia illorum ſacrificia & hoſtias tanquam generationis Abel reſpiciendo, aliorum verò tanquam generationis Cain licèt rectè offerentis, tamen non rectè dividentis, non reſpiciendo: ſed & poſtea cùm peccâſſent vendendo fratrem innocentem, & ob hoc fame urgente venerunt in Ægyptum, redigendi videlicet illic in ſervitium propter fratrem ſuum à ſe venundatum in ſervum, tu recordatus patrum fidelium, ſcilicet Abraham, Iſaac & Jacob miſertus es filiorum, & mittendo illuc virgam *redemiſti virgam*. *Virga* quippe Moyſi, per quam ſigna faciens populum tuum *redemiſti*, hunc ipſum populum tuum ſignificavit, qui & ipſe quodammodo *virga* tua fuit, quia per eum multas gentes flagellâſti, ut propter uxorem Abrahæ aſſumptam in domum Pharaonis ipſe Pharao ac domus ejus flagellata eſt plagis magnis, ac poſtea majoribus plagis alter Pharao flagellatus eſt per hunc & propter hunc populum tuum, *virga* Moyſi eſſimilatum, qua etiam *virga* duodecim gentes ejeciſti de terra ſancta ſanctis tuis promiſſa. In quo autem gens iſta *virga* Moyſi aſſimilata eſt? in eo videlicet, quòd ſicut *virga* Moyſi primo recta, deinde in forma ſerpentis apparuit tortuoſa, & deinde formâ draconis depoſitâ inventa eſt in manu Moyſi denuò recta: ſic alia gens tua in antiquis juſtis ac Patriarchis recta in manu Moyſi fuit, quamdiu legem per ipſum datam ſervavit, Chriſtumque in lege promiſſum fideliter expectavit. At ubi negavit illum, verſa eſt in colubrum ſic tortuoſum, ut fugiat Moyſes, immò ut accuſet hanc ipſe Moyſes, in quo ſperant, cujus dicta lectitant, ſed fruſtra: quia littera ejus abſque ſpiritu eos occidendo infert eis mortem, quæ ſignificatur per ſerpentem, quia homini accidit per ſerpentem, immò per diabolum in ſerpente loquentem. Futurum eſt autem, ut in fine tanquam in cauda Moyſes apprehendat ſaltem reliquias populi hujus, circa finem ſæculi recognoſcentis Chriſtum in lege Moyſi præfiguratum & promiſſum, & tunc revertetur in ſtatum priſtinum.

Ut enim prætermittam ſacrificia & hoſtias aliaſque legales obſervantias, quibus multifariam multisque modis præfiguratus eſt Chriſtus, in hac ipſa *virga* Moyſi, de qua nunc ſermo eſt, invenitur manifeſtè præfiguratus, qui & *virga virtutis* eſt florens *in ſplendoribus ſanctorum*, quam propterea emiſit Dominus, ut dominetur in medio inimicorum ſuorum ſicut *virga* Moyſi dominata eſt in medio Ægyptiorum. Ps. 109, 2. & 3. Hæc eſt *virga*, de qua Jeremias ait: *Virgam vigilantem ego video*, quod de ſe exponens Dominus ait: *Benè vidiſti, quia vigilo ego ſuper verbo meo*. Jerem. 1, 11. & 12. Hæc eſt *virga*, de qua Dominus ait ad Moyſen petentem ſignum, per quod crederetur miſſus ab eo: *Quid tenes in manu tua? Et ait Moyſes: Virgam. Et Dominus: Projice illam in terram, quam cùm projeciſſet, verſa eſt in ſerpentem, & expavit Moyſes & fugit. Et ait illi Dominus: apprehende caudam ejus. Et apprehendit, & facta eſt iterum virga ſicut priùs fuit.* Exod. 4, 2. 3. & 4. Myſticè per ſerpentem, qui mortem ſuaſit, intelligitur mors, per *virgam* Chriſtus. Igitur *Virga* ſerpens Chriſtus moriens. Hic eſt ſerpens æneus erectus in deſerto, in quem intuentes à ſerpentibus morſi ſanabantur, quia credentes in Chriſtum mortuum ſalvantur. Expavit Moyſes viſo ſerpente & fugit, quia timuerunt diſcipuli viſa paſſione & receſſerunt à priori ſpe. Reformatus eſt ſerpens in *virgam*, quia de morte rediit Chriſtus ad vitam. Tenuit Moyſes caudam ſine timore: quia diſcipuli crediderunt firmiter cognita reſurrectione. Qua dum caro ejus refloruit quaſi *virga* Moyſi ſive Aaron tales fructus attulit, ut per ejus virtutem ſpolientur Ægyptii, ditentur Hebræi; ſpolietur infernus, ditetur paradiſus; mergatur per aquam Baptiſmi Pharao inviſibilis cum ſuis exercitibus ac ſatellitibus, vitiis videlicet ac dæmonibus, & lætetur Dei populus cantans Domino, qui glorioſè honorificatus eſt, equum & aſcenſorem projecit in mare aſcenſorem diabolum ſuffocando, ſed equum de manu ejus liberando, videlicet ſibi credulum genus humanum, Baptiſmi Sacramento purificatum, atque in hoc ipſo *virga* Moyſi, de qua nunc agit, aſſimilatum. Sicut enim ante nos dictum eſt ab hujus loci tractatoribus, per *virgam* Moyſi humani generis rectitudo, in qua creatum eſt, accipitur. Deus enim fecit hominem rectum, ſed ipſe miſcuit ſe infinitis quæſtionibus. *Virga* igitur cadens in terram mutata eſt in ſerpentem, qui corporis ſui tortuoſis movetur anfractibus: quia diabolo per ſerpentem ſibilantem allectus, è ſtabilitate ac rectitudine, in qua creatus erat, dejectus homo cecidit in hujus vitæ mortalis & inſtabilis miſeriam, in qua gravatus morte animæ corporisque mortalitate, non valet erectus incedere, ſed more ſerpentis graditur ſuper pectus ſuum, dum rationalem ſenſum, quem habet

ſurſum erigera non valens in terra deprimit, ſolá-
que vel maxime terrana concupiſcit, & ad ſimilitu-
dinem ſerpentis tarram comedit, cùm tarrana ſa-
pit. Serpens autem in cauda rediens ad manum
Moyſi fit *virga*, quia in fine ſæculi, qui per ean-
dam intelligitur, humo ad manum Domini Raſur-
ſectione revertens primam rectitudinem recipiet.
Hæc mutatio dexteræ eacelſi cœpit à Reſurrectio-
na Chriſti, perficietur in electis ultima reſurrectio-
na: qua & omnes homines reſurgent incorrupti,
& ſoli alecti ſic immutabuntur, ut gaudeant ſe plus
recapiſſe per gratiam quàm perdidatint per cul-
pam. Tunc anim perficietur, quod in exitu Iſraël
de Ægypto præfiguratum, & his verbis propheta-
tum eſt: *Redemiſti virgam hæreditatis
tuæ.* Quod eſt dicere: priſtinæ ſtabilitatis recti-
tudinem in humano genere reformâſti. Quod ideo
verbis præteriti temporis enuntiatur, quia certiſſi-
mè futurum ſperatur. Non immeritò: quia illius
univerſalis meſſis jam primitias habemus in Chri-
ſti Reſurrectione ſimulque illorum, quorum cor-
pora ſurreaerunt cum eo, ſanguine veri Paſchalis
agni redampti de inferno, ſicut quondam ſanguine
figuralis agni redempti ſunt da Ægypto hi, qui
erant *virga hæreditatis tuæ*, ſicut ſupra eſt eapoſitum.

Longè verò excellentius *virga hæreditatis tuæ*
Deus hi ſunt, quos redemiſti nunc de tenebris vo-
cando in admirabile lumen tuum, quorum primi
& præcipui arant Apoſtoli de illa congregatione,
quam poſſediſti ab initio, elacti. Qui nimirum totius
Eccleſiæ da gentibus collectæ *virga* ſunt, quæ tua
Pſ. 2. 8. eſt *hæreditas* juxta illud: *Poſtula à me, & dabo tibi*
Pſ. 126. 3. *gentes hæreditatem tuam.* Item: *Ecce hæreditas Do-
mini filii merces fructus ventris. Virga*, inquam, il-
lius *hæreditatis* Apoſtoli ſunt *virga* ſecta, qua regi-
tur *hæreditas* ipſa, quæ eſt *mons Sion*, quia eo-
rum doctrina ragitur & ſulget Eccleſia ut ſol & luna,
ut ſol in perfectis, ùt luna in imperfectis. Atque ideo
ipſi rectè ac propriè dicuntur *virga hæreditatis tuæ*,
novæ de gentibus Eccleſiæ. Unde mirabile, ſimul
que miſerabile nimia aſt populum illum ſic repulli,
de quo *virga*, hæc eſt egreſſa, ut uſque in finam
iratur furor tuus in eos non ſinat recolligi diſperſos,
reduci abjectos, alligari confractos, cum tu ſis ille
Ezech. 34. pastor, qui dicit: *Ecce ego requiram oves meas: quod*
11. & 16. *abjectum fuerat reducam, quod confractum fuerat
alligabo.*

Aliter: *Redemiſti Virgam hæreditatis tuæ*, id
eſt, *Virgam*, quæ aſt *hæreditas tua* tibi à Patre tuo da-
Joan. 17. 6. ta, ſicut dicis: *Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſer-
monem tuum ſervaverunt. Virga* hæc recta & floſi-
da *hæreditas* fœcunda tibi acceptiſſima nonne de-
bet movere te ad miſericordiam ſuper gentam il-
lam, de qua egreſſa eſt hæc *virga*, per quam *hære-
ditas* hæc eſt aſſumpta? Sic de nova Eccleſia poteſt
legi, quod ſit *hæreditas*, cujus *virga* eſt Apoſtolici
regiminis diſciplina, qua ragitur Eccleſia tota. Ve-
rum ſpecialiter ad alium nos mittit intellectum,
quod adjungitur *mons Sion* vel *montis Sion in quo
habitâſti.* Hoc enim præteriti temporis varbo
cogimur intelligere non novam Eccleſiam, in qua
nunc Deus habitat. ſed antiquam illam, in qua olim
ſic habitavit per legalia inſtituta Chriſtum præfigu-

A rantia & promittantia, ut exinda rectè vocaretur
mons Sion. Dicamus ergo: *Redemiſti virgam hæredi-
tatis tuæ* intranſitivè, id eſt: *Redemiſti* populum
tuum antiquum, *virga* Moyſi aſſimilatum, qua ab
Ægypto exeunte, ac promiſſionis tarram ingredi-
ente, afflixiſti populos flagellando, & eapuliſti eos
introducendo in locum eorum hunc populum tu-
um, hanc *virgam* tuam, hanc *hæreditatem tuam.*
Unda ſcriptum aſt: *Laudabilis populus, cui Do-* Iſa. 19. 25.
*minus exercituum benedixit dicens: Opus manuum
mearum tu es hæreditas mea Iſraël.* Hæc *Virga, hæ-
reditas tua* eſt *mons Sion, in quo habitâſti.* Unde in
Hebræo ſic legitur: *Redemiſti Virgam hæreditatis
tuæ montem Sion, in quo habitâſti.*

Quod verò in quibuſdam codicibus additur,
B *In eo*, ſuperfluum eſt. Quid enim neceſſa eſt,
cùm dicitur *Mons Sion in quo habitâſti*, addere *in
eo*, niſi forte dicti hujus geminationem, cùm di-
citur: *In quo & in eo* intelligamus hujus rei confir-
mationam, quantum ſpectat ad alectos illius gen-
tis Hebraicæ ſive *montis Sion*, quorum præcipui ſunt
Patriarchæ, ac Prophetæ, *in quo* monte per figura-
les obſervantias *habitavit in eo*, & per aahibitionem
veritatis habitabit? Licèt enim figuraliter Abra-
ham circumciſus fuerit, tamen eaultavit, ut vide-
ret diem Chriſti, videlicet lucem veritatis ſucce-
dentis, & vidit, & gaviſus eſt. Proptarea ipſe, il-
lique in populo illo conſimilas erant *Mons Sion, in
quo* & tunc per figuras habitâſti, habitans etiam
adhuc *in eo* per veritatem figuris ordinatè ſucceden-
tem tanquam nocti diem, in quo die videndo eaul-
tavit Pater Abraham, quo etiam nunc viſo magis
C exultavit cæteris illius populi fidelibus. Quorum
fides ita Deum interpellas pro gente ſua jam vaſtata,
ſicut Archiſynagogus Chriſtum interpellabat pro
filia ſua mortua. Sed ſicut filia illa non eſt reſuſci-
tata priùs quàm ſanguinis fluxum patiens mulier
tactu fimbriæ ſanata aſt, qua curata tum damum
filia illa mortua eſt reſuſcitata; ſic non ante ſed poſt-
quam plenitudo gantium à fluxu idolatriæ cura-
ta fuerit, gens illa velut Archiſynagogi filia reſu-
ſcitabitur, cùm reliquiæ illius convertentur. Et
hoc aſt, quod in parte hujus Pſalmi præmiſſa gemi-
tibus inenarrabilibus deſiderat & poſtulat *Aſaph*,
congregatio videlicet illius populi fidelis dicens:
*Ut quid repuliſti in finem, iratus eſt furor tuus ſu-
per oves paſcuæ tuæ? Redemiſti virgam hæreditatis tuæ
mons Sion, in quo habitâſti in eo.* Abhinc adverſus
D inimicos poſtulat judicium & vindictam aliquibus
emendatoriam, aliquibus peremptoriam dicens:

Leva manus tuas in ſuperbias eo- VERS. III.
rum in finem.

Tu quidem O Deus ultionum jam *humiliâſti* Pſ. 88. 11.
*ſicut vulneratum ſuperbum, & in virtute brachii
tui diſperſiſti inimicos meos.* Sed quoniam adhuc
ſuperbiunt contra te. *Leva manus tuas in ſuper-
bias eorum*, & eaaltetur dextara tua, ut quaſi ab
alto vibrato ictu fortiſſimo ſuparbia eorum feria-
tur *in finem*, hoc aſt: ut habeat *finem. Leva ma-
nus tuas.* Exerce altam potentiam tuam in fran-
genda *ſuperbia* eorum, gentilium ſcilicet Roma-
norum militum à quibus civitas tua ſancta eſt ever-
ſa

ſa. *Leva*, dico, *in finem* partim defectionis, partim perfectionis, ut ex illis aliqui deficiant, ita ut non ſint ultra prævalantes hæreditati tuæ, popolo tuo, quem vexaverunt: aliqui atiam eorum ſic deficiant à malitia & *ſuperbia* ſua, ut converſi & humiliati non deficiant *in finem* defectioois, ſad proficiant *in finem* perfectionis & coonſummatiooir, id eſt, in Chriſtum. Hoc ita ex parte impletum eſt, quia ipſi Romani vel Chriſtum cognoverunt, & ita *in* bonum *finem* pervenerunt, vel pertinacitet negaverunt, & malo *fine* defecerunt. Utriusque tai exempla ſatis inveniuntur in Eccleſiaſtica hiſtoria. Ipſa quoque ſubverſionis hiſtoria, qua ſancta civitas eſt everſa. O Deus quanta continet lammentabilia? *Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto?* Quis enumerare valeat, *quanta*, quàm multa mala malignè operatus eſt *inimicus* idolatra gentilis populus *in Sancto*? Quis aut ſenſu æſtimare, aut verbis explicare valeat, *quanta*, quàm horribilia mala *malignatus eſt in ſancto* mundus immundus in maligno poſitus, & ideo malignè operatus? Quod ſi fieret in campo, ubi eſt occiſus Abel primus juſtus à fratre malignante, deteſtabile poterat judicari: nuoc autem *quanta malignatus eſt inimicus in ſancto*, in ſancta civitate, *in ſancto* templo tuo, in ipſo ſanctuario, in quo Deitatem venarari debuerunt, quod quaſi pomorum cuſtodiam poſuerunt, immo depoſuerunt, & deſtruxerunt. Cùmque mala facta ſoleat ſequi pœnitudo & conſcientiæ remordentis humiliatio, iſti non ſolùm non ſunt humiliati ſatiato furore ſuo, ſed inſuper

VERS. IV. V. *Gloriati ſunt* contra te, *qui oderunt te, in medio ſolemnitatis tuæ*, videlicet, cùm ageretur Paſchalis feſtivitas, in qua juſto judicio venit ultio ſuper eos, qui Chriſtum occiderant in die feſto contra ſuimet ſententiam dicentium: *Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.* (Matth. 26, 5.) Ideo juſtè quidem ordinatum eſt eos luere in die feſto, ſcelus admiſſum in die feſto, ſed hoc per illos agi, *qui oderunt te*, nimis eſt miſerabile, ac tanto magis deteſtabile, quòd ſibi arrogando victoriam, non ſua virtute, ſed tuo permiſſu tuóque juſto judicio peractam *gloriati ſunt in medio ſolemnitatis tuæ* ſacrilegiis multis ibi comiſſis ab his, *qui oderunt te*, ubi antea ſacrificabatur tibi ab his, qui dilexerunt te.

Gloriati ſunt autem non ſolùm in corde ſuo ſuperbo; ſed ut evidens eſſet ipſa talis gloriatio. *Poſuerunt ſigna ſua ſigna, & non cognoverunt ſicut in exitu ſuper ſummum.* *Signa ſua* Romani habebant in vexillis, quæ oſtentabant in bellis ac triumphis, Aquilas ſcilicet ac dracones & alias effigies. Hujusmodi *ſigna* devictis hoſtibus ſuper portas ponebant *in exitu* vel in via, quæ ut magis eſſent conſpicua, ponebant *ſuper ſummum*, id eſt, in excelſo loco. *Poſuerunt* autem *ſigna ſua*, quæ cum dolore mentis ego *Aſaph* iterato *ſigna* dico, ut tu Deus, qui ſic repuliſti nos, intuitu ſignorum iſtorum, provoceris erga nos ad miſericordiam, contra illos ad vindictam, permaximè ideo, quia tanta ſacrilegia fecerunt, *& non cognoverunt.* Non dixit quiſ-

A quam ex illis: *Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper*: quia *non cognoverunt*, id eſt, recognoſcere noluerunt ſe peccâſſe. Vel *non cognoverunt* hoc eſſe à Deo. Vel *non cognoverunt ſicut in egreſſu deſuper*, id eſt *non cognoverunt*, quòd hæc eorum potentia egrederetur deſurſum à Deo, quia non habuiſſent adversùs civitatem ſanctam poteſtatem ullam, niſi fuiſſet illis datum deſuper.

Aliter: *Poſuerunt ſigna ſua ſuper ſummum* ſubaudis *civitatis* ædificium, quod erat ipſum templum Domini, ſuper quod vel in quo ſic cum magna irreverentia poſuerunt vel ſtatuas vel alia *ſigna ſua ſicut in exitu* viarum ſeu platearum.

Januas etiam ejus templi ſcilicet, in quibus VERS. VI.
B ornandis fuit olim cura maxima, *exciderunt ſecuribus* abſque omni reverentia *quaſi in ſylva* exciderent ligna nullo uſui apta, niſi ad comburendum. Hoc totum fecerunt *in id ipſum*, id eſt unanimiter conſpirati in eandem voluntatem. Mira virtus Prophetiæ! Nondum erat templum ædificatum, & ecce David prophetabat ejus everſionem. Sequitur: *In ſecuri & aſcia dejecerunt eam*, civitatem *ejus & eam*, & præ dolore non determinat cujus & quam. *Securi* grandia, *aſcia* minora ſecantur. Per quod ſignat civitatem ita funditus vaſtatam, ut quæque etiam minora dejicerentur.
C

Incenderunt etiam *igni*, cùm non poſſent VERS. VII.
excidere *Sanctuarium tuum*, non quod in cœlo eſt, ſed quod eſt *in terra*. Nam illud, quod erat in cœlo non potuerunt. Vel *In terra*, id eſt, uſque ad terram dejicientes quoque culmina. *Polluerunt* ſacrilegio *tabernaculum nominis tui*, quod Salomon prior ædificaverat nomini tuo.

Hæc autem ideo fecerunt, quia *dixerunt* VERS. VIII.
in corde ſuo Romani, tota *cognatio eorum ſimul*, *dixerunt*, dico iſtud: *faciamus*
D *quieſcere à terra omnes dies feſtos*, id eſt, eradicemus iſtum populum, ne faciant feſtum Deo, & ne ſit in terra gloria nominis Domini. *Aſaph* ex perſona ſua addit *Dei*. Non enim illi Deum appellarent, cujus templum evertebant.

Signa noſtra non vidimus. Ecce *in-* VERS. IX.
tellectus Aſaph. Nam prædicta mala ſunt ei diſciplina. Intelligit autem, quoniam res venit, *ſigna* figurarum ceſſare. Unde ait: *Non vidimus*, quaſi dicat: funditus everſa ſunt omnia, quoniam quæ ſolemus videre *ſigna noſtra*, *non vidimus*, id eſt: nuſquam ſacerdos vel victima vel hujusmodi, quæ ſolent eſſe *ſigna* rei venturæ. *Jam non eſt Propheta*, qui noſtræ reſtitutionis diem vel annum prænuntiet, ſicut in cæteris captivitatibus ſolet. *Et nos non co-*

gnoſcet

gnoſcet amplius Deus, id aſt, non reducet. Vel increpativè dictum eſt: *Signa noſtra* nonne *vidimus?* Certe *vidimus*, ſed non intalleximus. Verè *vidimus*, quia in hoc, quòd *non eſt Propheta*, jam & unctio ceſſat, ex quo venit Sanctus Sanctorum, *& non ampliùs cognoſcet*, id eſt, nullus amodo prophetabit venturum, quia jam venit,

Usquequo (æger relictus, qui malult cædere medicum, quàm ab eo curari, clamat) O Deus *Usquequo improperabit* cibi *inimicus* gen-
VERS. X. tilis populus. Et quaſi ſubitò cogooſcetet *uſquequo*, ſupponit, *irritat adverſarius nomen tuum in finem*, quaſi dicat: tamdiu, quamdiu *irritat adverſarius* Judæus *nomen tuum*, quod faciet usqua in finem ſæculi. Ideo iratus corripias, & ſic illa cognoſcet *in fine* Chriſtum apprehenſa cauda revertans ad regnum. Vel erit hoc *in finem?* Erit, non qoantum ad grana, ſed paleas.

Ut quid avertis manum tuam & dexteram tuam de medio ſinu tuo in finem.

VERS. XI. Mittit nos ad aliarum ſignum, quod poſt ſi-
Exod. 4. 6. & 7. gnum virgæ dedit Dominus Moyſi diceos: Mitte manum tuam in ſinum tuum: & miſit. Dixit iterum: Produc eam. Et produxit eam, & inveota eſt leproſa. Ait iterum: Revoca eam in ſinum tuum, & revocavit, & reverſa aſt in colorem ſuum. Maous Moyſi Iſraël populus Dei, qui foras miſſus immundus factus eſt. Quod deplorans *Aſaph* ait. *Ut quid avertis manum tuam*, quod eſt *& dexteram tuam*, ſubaudis Judæos, *de medio ſinu tuo?* Quousque non revocas *manum?* Quaſi dicat: Revoca eam *in ſinum tuum*, ut redeat ad colorem agnoſcens Salvatorem, ſaltem *in finem*. Vel Judæi viſa everſione iraſceutes dixerunt non utique pauci ſed tota cognatio ſimul, id aſt, omnes dixerunt hæc: *Quieſcere faciamus* &c. id eſt: abjiciamus legem, quæ nos non liberavit. Nec etiam vidimus ſigna, quæ ſolebant fieri patribus, cùm pauci vincerent multos. Stulti! Quaſi dicat, deberetur reis, quod devotis fieri ſolet. Item verba deſperantium: *Jam non eſt Propheta*, quem conſulamus, ut olim in adverſitatibus. Has deſperationes Judæorum ſuppoſuit, ne videretur inclementia Dei, quod non eſt auditus *Aſaph*, cùm oráſſet pro eis, quos in pœna detinet impœnitentiæ culpa. Usquequo? quaſi dicat: hoc dixerunt. Sed usquequo pateris improperia Judæórum? Non dixit hoc, ut velit eos perdi, ſed in melius commutari.

VERS. XII. *Deus autem. Pars ſecunda.*

Ecce deſtructis ſignis *Intellectûs Aſſaph* de ipſa re, id eſt, de ſalute gentium, quæ in adventu Chriſti facta aſt excæcatis Judæis. Quaſi dicat: Nos ita ſine intellectu clamamus: *Jam non eſt Propheta* &c. *Deus autem Chriſtus*, qui aſt *Rex noſter* (*Rex* dico, non temporalis, ſed *ante ſæcula*) qui in principio Verbum, interim dum Iſraël cæcus deſeritur, *operatus eſt ſalutem* mundi docens non quærenda terrena, ſed æterna in terra ubique. Sed quoniam in Judæa, quæ dicitur medium terræ, & item in utero Virginis quaſi *in medio terræ* Deus factus aſt homo, non ſolùm quid fecit & ubi ſed etiam unde & qualiter cœpit, voluit notari, cum ait: *In medio terræ*. Ecce cæcitas contigit in Iſraël, ut plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſraël ſalvus fieret. Si non præceſſit vel ſequatur. Sequitur, qualiter fecit, & converſus ad eum ait:

Tu confirmâſti in virtute tua mare. VERS. XIII.

Alludit iſti facto, quod ſic aqua rubri maris duobus lateribus defixa eſt, ut eſſet iter ſiccum per eam, *Mare* gentes cingentes Judæam ſicut mare terram. Has ablato idolatriæ fluxu *tu confirmâſti in virtute tua*, id eſt, potentia firmâſti tibi, ut eſſent ſolida terra ſitiens imbrem tuum: *Contribulaſti capita draconum in aquis*, id aſt, deſtruxiſti ſuperbias dæmoniorum, dum gentes, quæ poſſidebantur ab eis, liberâſti per aquas Baptiſmi. Ad litteram Prælati Ægyptiorum ſubmerſi ſunt, qui erant *dracones* volentes devorare.

Capita etiam vel caput *draconis*, quod VERS. XIV.
eſt Leviathan principis dæmoniorum, *confregiſti*, quia initium peccati, quod eſt ſuperbia, quod Evæ, id eſt, Eccleſiæ præcipitur devitare vel obſervare, debilitâſti: & eum draconem *eſcam populis Æthiopum dediſti*. Legitur in Exodo, *Exod. 32. 20.*
quod Moyſes iratus vitulum conflatilem combuſſit *Exod. 7. 12.*
& contrivit usque ad pulverem, quem ſparſit in aqua, & dedit ex eo potum filiis Iſraël. Legitur etiam in Exodo, quòd Virga Aaron, quam acceperat Moyſes, verſa in colubrum devoravit Virgas magorum verſas in dracones. Myſticè filii Iſraël & virga ſunt primi Apoſtolorum, qui de Judaico populo crediderunt, de quibus erat Petrus, cui oſtenſis reptilibus dictum aſt: *Macta, & manduca*. Ergo *Act. 10. 13.*
& filii Iſraël vitulum, & Virga Aaron virgas magorum & Petrus reptilia manducavit, cùm gentes, quæ erant ſimul typicè vitulus, virgæ magorum atque reptilia, id eſt, corpus diaboli credendo per Apoſtolos tranſierunt in Corpus Chriſti. Ipſi quoque Eccleſiæ de gentibus, quæ cùm eſſet *populus Æthiopum*, id eſt, peccatis nigra, converſione ſua dealbata aſt, ipſe diabolus eſt *eſca*, ſed aliter, quàm Chriſtus, Chriſtus enim eſt eſca gentibus, in quo ſe conſumment: diabolus verò, quem conſumant. Sed hæc conſumptio fit paulatim. Sic enim & Moyſes vitulum prius combuſſit, ut forma conſunderetur, deinde comminuit, ut paulatim conſumptus biberetur à populo: quia & gentes, quæ convertuntur, formam diaboli conſundunt in igne, cùm amore Dei abſtineut ſe ab omni ſpecie mali, deinde comminuunt, cùm paulatim mala dimittunt, & ad ultimum bibunt, cùm perfecti as toto conſumunt. Eſt etiam diabolus *eſca populis*, cùm etiam adorantes eum accuſant & reprahendunt adeo, quòd iratus Judæus ſive gentilis ſervo ſuo vocat nom Sathanam, in quo maledicit diabolo quaſi mordendo illum ut eſcam. Vel diabolus dum tentat, *eſca* Sanctorum aſt. Hac enim tentatione quaſi *eſca* ſancti proficiunt, dum per ejus machinamenta facti Martyres, quod deſiderant, conſequuntur. Vel *populis Æthiopum* noleotibus converti datus eſt *eſca* diabolus, in quo delectentur. Sequitur:

Tu

VERS. XV. *Tu dirupiſti*, id eſt, ut manarent, aperu-
iſti *fontes, & torrentes. Fons & torrens*
in ſignificatione, idem. *Fons* enim prædicationis
verbum, quod propter abundantiam dicitur *tor-
rens*, id eſt flumen. Vel in bonis verbum dicitur
Joan. 14. *fons* indeficiens, in quibus fit *fons aquæ ſalientis in*
14. *vitam æternam*: In malis verò, qui non ſic habent
verbum ut benè vivant, dicitur *torrens*, quia ſicut
torrens currit cum impetu, ſed æſtate ſiccatur;
mali accepto verbo non tacent, cùm fluunt,
ſed tentationis æſtate deficiunt. Benè tamen de
utriſque dicit: *Tu dirupiſti*, quia per utroſque De-
us irrigat terram. *Tu ſiccâſti* quaſi dicat: *fon-
tes* verbi Dei manare feciſti, ſed *ſiccâſti fluvi-
os Etham. Etham robuſtus.* Senſus; Doctrinas
gentium, Mathematicorum & Judæorum, qui ſunt
fortes, de ſe præſumentes, inutiles eſſe feciſti. Vel
totum de peccatoribus. Illi enim etiam *fontes*, quo-
rum mala jugiter influebant. Torrentes verò quo-
rum mala ſubita & impetuoſa. Utroſque vocat *flu-
vios*, qui de *Etham*, id eſt, diabolo forti ſolent ma-
nare, Sed hos à fonte ſuo diabolo Deus dirupit &
diviſit, ne inde manarent. Etiam penitus ſiccavit
cum eis peccata dimittens diaboli conſilia pervertit.
* Lib. Super hunc locum Beatus Gregorius dicit: *
XXXIII. *Ethan interpretatur fortis. Et quis eſt hic, niſi de quo per E-*
Moral. *vangelium veritas dicit: Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus do-*
cap. 10. *mum diripere, niſi prius alligaverit fortem? Fontes itaque, &*
torrentes Dominus dirupit, dum in Apoſtolorum ſuorum cor-
dibus fluenta veritatis aperuit. De quibus per Prophetam ali-
um rurſum dicitur: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Sal-
vatoris. Ad eorum quippe doctrinam ſitientes pergimus, & ve-
ritate plenas cordium noſtrorum lagunculas reportamus. Sed
emanantibus fontibus ſuis Ethan fluvios exſiccavit, dum do-
ctrinam fortis, & maligni Spiritus oſtenſo radio ſuæ veritatis
areſecit. Sequitur:

VERS. XVI. XVII. *Tuus eſt dies &c. Dies, ſol, æſtas*
ſunt perfecti: *nox*, verò, & *aurora*, vel luna &
ver ſunt imperfecti: ſed per rerum diverſas quali-
tates diverſo modo ſignificantur. Perfecti enim di-
cuntur *dies*, qui cum ſint ſpirituales omnia judicant:
qui dicuntur *ſol* propter ſapientiam, in qua perma-
nent, & quam loquuntur inter perfectos, de quibus
Pſal.18. 3. dicitur: *Dies diei eructat verbum*, quod erat in princi-
pio apud Deum. In hoc autem perſeverant juxta il-
Eccli. 27. lud: *Juſtus permanet ſicut ſol.* Propter quod etiam di-
12. cuntur *æſtas*, quia ſpiritu ſunt ferventes. Imperfecti è
contrario dicuntur *Nox*, quia cùm ſint carnales, non
1.Cor.3.1. poſſunt capere ſapientiam verbi. Unde Apoſtolus:
Pſal.18.3. *Non potui vobis loqui ſicut ſpiritualibus, ſed tanquam
carnalibus.* De his dicitur: *Nox nocti indicat ſcien-
tiam*, ſcilicet quia Verbum caro factum eſt, & hu-
Eccli. 27. juſmodi hiſtorialis. Hic dicuntur *aurora* quaſi inci-
12. pientes vel luna, quia mutantur juxta illud: *Stultus
ut luna mutatur.* Dicuntur etiam *ver* quia novelli
ſunt in fide & temperati manſuetudine. Ut ergo
nullus glorietur tanquam non acceperit, ait: *Tuus
eſt dies, ſol, æſtas.* Item *nox, aurora* vel luna & ver,
Verè. Nam *tu fabricatus es* ea, ita quod
plaſmaſti, id eſt, de nihilo feciſti, quod eſt plaſ-
mare ad litteram. In reformatione etiam *plaſmâſti*,
quia primò gratiam dediſti, & deinde gratiam pro
gratia. In dando verò gratiam *tu feciſti omnes
terminos terræ*, i.e. ut unuſquiſq; haberet pro-
prium donũ, alius quidem ſic, alius verò ſic. Vel *ter-
mines* vocat Apoſtolos, Prophetas, qui ſicut *termini*
agros, ita fidei jura diſtinguunt. Vel omnia hiſtoricè,

VERS. XVIII. *Memor eſto hujus. Pars tertia.* Ecce
quo tendat magnalia numerando, ut Judæis indul-
geat. Quaſi dicat; ita operatus es ſalutem in aliis: tu
quoque Domine *eſto memor hujus*, non ad-
dit cujus: ſed ad ea, quæ ad litteram plaſmare dixe-
rat Deum, poteſt referri. Unde alii addunt:
creatura tua, ut hic intelligantur Judæi. Hæc
oratio jam cœpit impleri. Nam etſi rami fracti ſunt,
manet tamen radix, & de ramis fractis aliqui redie-
runt. Orans commemorat culpam eorum, & ait:
Inimicus, id eſt, Judaicus *populus inſipiens*,
quia tunc erat *Aſaph* ſine intellectu, *impropera-
vit*, id eſt, improperia dixit tibi Domino gens tua,
ut peccator eſt iſte homo, vorax, amicus publicano-
rum, & per hujuſmodi *incitavit*, vel exacerba-
vit, & factis provocavit *nomen tuum* ſuper ſe.

VERS. XIX. *Ne tradas.* Quaſi dicat: *Aſaph* ſine intelle-
ctu ita improperavit tibi; ſed ego *Aſaph* intelligens
precor, *Ne tradas beſtiis*, de quibus ſupra confre-
giſti capita draconum, id eſt, *ne tradas* diabolo &
angelis ejus *animam confitentem tibi*
peccata ſua, *& animas pauperum tuo-
rum*, qui non, ſicut priùs, divites ſtatuunt juſtiti-
tiam ſuam, *ne obliviſcaris*: quia gratiæ bene-
ficia conferas, per quæ tendat *in finem* Chriſtum
vel ſaltem *in finem* ſæculi.

VERS. XX. *Reſpice in teſtamentum*, non quidem
vetus, quod promittebat terrena, ſed *tuum*, no-
vum ſcilicet, quod promittit regnum cœlorum, de
quo promittendo dixiſti: *conſummabo teſtamentum* ad Hebr.8.
novum. Senſus. Reliquiæ Iſraël ſalvæ fient, & hoc 8.
non per merita ſua: nulla enim ſunt. Quod ea hoc & Jerem.
patet, *quia repleti ſunt iniquitatibus* illi, 31. 31.
qui obſcurati ſunt, id eſt, qui excæcati habi-
tant in *domibus terræ*, id eſt, delectati terrenis.
Corda etiam ſunt *domus*, in quibus libenter habi-
tant beati mundo corde, qui Deum videbunt: qui
verò ibi terrena quærunt, non videbunt. Quare?
Quia repleti ſunt terræ, id eſt, pulvere terre-
norum, quæ cùm emantur, excæcant oculos mentis,
cordis. Unde addit, *quia obſcurati ſunt.* Quod totùm
venit ex habitatione *domorum iniquitatum*, id eſt,
quoniam habent corda iniqua. Vel *repleti ſunt do-
mis*, id eſt, ſentibus iniquitatum, qui *obſcurati ſunt
terræ*, qui te & tuos obſcuraverunt perſecutionibus.

VERS. XXI. *Ne avertatur.* Sic ſolet ab oratoribus fieri:
mutat perſonam pro perſona, gratum pro odio-
ſo ponens, ut dilectio devotorum temperet
odium contumacium. Ait ergo: *Confuſus*,
quem ſua ſuperbia confundit, dum quod ac-
cepit, adeo ſuis viribus & meritis applicat,
quæ confuſio non eſt humilium. Ille, inquam,
confuſus, & ablata ſuperbia *humilis factus*, &
gratus *ne avertatur* à te. Nam *pauper, & inops*,
id eſt, humiles ſpiritu tantùm, non alii *laudabunt*

nomen tuum, id eſt, confitentes peccata ſua, deſiderantes æterna. Ecce *Aſaph* jam intelligens excuſſit terrena promiſſa veteris teſtamenti. Quia verò nondum accipit cœleſtia, quæ ſibi promittuntur, in novo videtur deſeri, & ſuſtinet improperia dicentium: ubi eſt Deus tuus? Propter quod exclamat:

VERS. XXII. ***Exurge.*** Quaſi dicat: contemptus es à Judæis in terra, & à falſis Chriſtianis ſedens in cœlo, & ego credidi, quod non vidi. Ergo *Exurge*, & ***judica cauſam tuam***, ut ego coronam, quam promiſiſti, illi verò confuſionem accipiant, vel hic ut convertantur, vel in futuro, ut damnentur. Cum ita deberet dicere *meam*, ait *tuam*, ſuam cauſam faciens judicis cauſam, ut eum efficacius moveat, cui negotii ſui qualitas intimatur. Quale eſt enim negotium, quòd, cùm inſultatur *Aſaph* B in dicendo: ubi eſt Deus tuus, ipſi quoque Deo detrahitur? Unde ſequitur: ***Memor eſto improperiorum***; non dico meorum, ſed ***tuorum***, ſcilicet ***eorum, quæ ſunt ab inſipiente***, & hæc ***tota die***, id eſt continuè. Adhuc enim inſultatur Chriſto. Nec deerunt uſque in finem ſæculi vaſa iræ. Hoc ideo dicit, ut ipſa continuatio manſuetudinem patientis Judicis moveat. Repetit orationem.

VERS. XXIII. ***Ne obliviſcaris***, qui in deprimes blaſphemas ***voces inimicorum tuorum***. Vel *ne obliviſcaris*, qui exaudias *voces* deprecantium te. ***Superbia*** etiam ***eorum qui te oderunt***, Romanorum ſcilicet, qui malignantes in Sanctuario gloriati ſunt, vel omnino dicentium: ubi eſt Deus tuus? ***aſcendit***, vel, ſicut in aliis codicibus legitur: ***Aſcendat ſemper*** ad te: quod utique facit, quoniam eos aut punis aut corrigis. Nota, quod ſuperbiam, quam Deus ſpecialiter execratur, ultimam poſuit, ut ſpecialiter in memoria conderetur.

Hæc de Pſalmo iſto juxta Petrum expoſitiones dicta Intellectum Aſaph circa templi manufacti vaſtationem, quæ in vindictam ſanguinis Chriſti facta eſt, ita detinet, ut finalis illius vaſtationis, quæ per illam ſignificata eſt, quæque in fine mundi futura eſt, vix ulla ſit mentio.

At nos memores beatæ memoriæ Chunonis Epiſcopi Ratiſbonenſis, de hoc Pſalmo nobiſcum diligenter conferentis, Intellectumque *Aſaph* intelligenter perquirentis ea occaſione cujuſdam revelationis, qua viſum erat cuidam Religioſæ perſonæ ſecundùm hunc Pſalmum contra noſtri temporis abuſionem agi finale judicium, quæ tunc inter nos complacuerunt, quæque tunc ipſo petente ſcripſimus, iteratò perſtringere non gravabimur. Erat autem viſus hujuſmodi. Judicem omnium Deum in ſolio judicii ſublimem reſidere aſſidente pariter Senatu cœleſtis curiæ, atque hinc inde cœlorum exercitu aſſiſtente, ante tribunal verò judicandæ univerſitatis multitudinem aſſiſtere. Et erat ſilentium in omnibus, timore ac tremore inenarrabili plenum, ſingulis ſua ſecum opera computantibus, & cogitationibus invicem accuſantibus aut etiam de- A fendentibus, dum expectantur judicii ſententiæ de throno proceſſuræ aſtantibus pariter & Cœnobitis ac judicium cum tremore nimio expectantibus. Cùm ecce de verbis Pſalmi hujus audiuntur voces interceſſoriæ, choro nimirum Sanctorum Angelorum & Martyrum iram judicis ſuper cœnobitis ſpecialiter placantibus & magno clamore dicentibus: *Ut quid Deus repuliſti in finem? iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ?* Quo clamore perfectò viſus eſt placatus Judex ſuper omnibus, qui ſcripturarum paſcuis inhærentes in eorum guſtu veluti piæ oves enutritæ ac deliciatæ fuiſſent. Addunt verò Sancti etiam orare pro his, qui è pueritia vel à parentibus vel ſponte Deo devoti in Sancta converſatione permanſiſſent, & dicunt: *Memor eſto Congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio.* Quo dicto etiam his Judex placatus factus eſt. Adjiciunt quoque intercedere pro his, qui ad hoc profeciſſent, ut alios B in diſciplina Domini virga correctionis regere potuiſſent: *Redemiſti virgam hæreditatis tuæ.* Pro his quoque, qui in ejuſmodi ad culmen celſioris apicis ac fortitudinis excreviſſent, dictum eſt: *Mons Sion in quo habitâſti in ea.* Hiſque Sanctorum vocibus judice ſuper his, pro quibus oratum eſt, placato tandem auditæ ſunt voces & iſtorum, pro quibus oratum eſt, & univerſæ Sanctorum multitudinis, judicium de impiis poſtulantium atque dicentium: *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem. Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto.* Et ſic uſque in finem Pſalmo cùm clamore decantato ſecundum ejus tenorem judicium etiam ſuper impios peractum eſt.

Sed hæc quiſque accipiat, ut volet. Nos verò magis ſcripturis veritatis quàm ſomniis innitentes Intellectum *Aſaph* de finali Judicio, ut cœpimus perſtringemus; niſi quòd in ipſa quoque viſione C quaſi vana ſomnia contemnere non poſſumus, quod ſecundùm Scripturas veritatis expreſſum eſt de illo ſenſu, qui verſatur circa finale Judicium, judicio per Romanos acto præfiguratum. Eſt quippe nobilior *intellectus Aſaph* de ſignificato quàm de ſignificante judicio, ſicut nobilior fuit intellectus Apoſtoli de duobus teſtamentis per duas fœminas figuratis quàm de ipſis fœminis. *Scriptum eſt*, inquit, *quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera, quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta.* Et nos dicimus, quod ea, quæ ſcripta ſunt de ſanctæ civitatis exterminio, de templi Deo ſacrati excidio, per allegoriam dicta ſunt & intellectum *Aſaph* ſapienter Pſallentis ad finale illud exterminium dirigunt, in quo judicium incipiet à ſanctuario, & conſummabitur non in unius ci- D vitatis vel unius templi, ſed totius mundi conflagratione, judicandis illic non ſolis Judæis captivatis aut ſolis Romanis eos captivantibus & opprimentibus, verùm cunctis gentibus Eccleſiam Dei perſequentibus, & in ipſa Eccleſia templum Dei violantibus. *Templum enim Dei ſanctum eſt*, ait Apoſtolus, *quod eſtis vos. Qui ergo templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Contra fornicatores in ſemetipſis templum Dei violantes acriter invectus Apoſtolus: *An neſcitis*, inquit, *quia corpora veſtra templa ſunt Spiritus Sancti? Qui autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Hic ſubaudiri oportet, niſi pœnitentiam agat, quoniam & ipſe Apoſtolus inſignem illum fornicatorem, quem tradiderat Sathanæ, ſuſcepta

Galat. 4. 22. & 24.

1. Cor. 3. 17.

1. Cor. 3. 16. & 17.

ſcepta ejus pœnitentia reconciliat. Quamquem enim dicat: *Fornicatores & adulteres judicabit Deus*, (Hebr. 13.4.) tamen qui verè pœnitendo eſſe deſinit fornicator ſive adulter, evadet judicium fornicatoribus & adulteris præparatum in finali illo judicio, quo nos mittit *Intellectus Aſaph*, quinquies commemorans *Finem* in Pſalmo iſto. Primò enim dicit: *Ut quid Deus repuliſti in finem?* Secundò: *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem.* Tertiò: *Irritat adverſarius nomen tuum in finem.* Quartò: *Ut quid avertis manum tuam & dexteram tuam de medio ſinu tuo in finem?* Quintò: *Animas pauperum tuorum non obliviſcaris in finem.*

His prælibatis pſallat *Aſaph*, pſallat Eccleſia Mater illibata poſtulans judicium, immò cantans miſericordiam & judicium, miſericordiam ſcillcet miſericordibus ſuis ſine fine promiſſam, *in fine* dandam, ſine fine manſuram: judicium verò ſine miſericordie ſuperventurum his, qui non habuerunt miſericordiam erga Sanctam Dei Eccleſiam, quam crudelius vaſtaverunt, quàm Romeni principes aut milites vaſtaverint Jeroſolymam. Illi enim occiderunt corpora impiorum gladiis, iſti occiderunt animas piorum pravis exemplis. Illi diſſipaverunt lapides inſenſatos non relinquendo lapidem ſuper lapidem, quem non deſtruerent; iſti diſſipant lapides vivos, quantum in ipſis eſt, non relinquendo lapidem ſuper lapidem, cùm deſtruere nituntur unius fidei veritatem per diverſas hæreſes, & Eccleſiæ unanimitatem per ſchiſmata, quoniam, ſicut ante nos dictum eſt: Hæreticus eſt, qui non ſequitur Catholicam veritatem, ſchiſmaticus eſt, qui non amplectitur Catholicam pacem. Hæreticus ergo impugnat fidei doctrinam, ſchiſmaticos charitatis diſciplinam. Ille fidei ſinceritatem, iſte morum puritatem corrumpere nititur, dum uterque Patrum traditionibus calcatis de via veritatis & pacis exorbitat, Sanctamque Dei Eccleſiam dilaniat ſicut duo urſi de ſaltu egreſſi pueros Hebræos Heliſæi deriſores dilaniaverunt, aut ſicut duo principes Titus & Veſpaſianus de ſaltu imperii Romani venientes Chriſti deriſores vaſtaverunt. Atque utinam & iſti ſolos Chriſti perſequerentur deriſores, & paterentur vivere Chriſti amatores! At illi hos magis perſequuntur, & à puritate Chriſtianæ diſciplinæ abſtrahere nituntur. Pro his igitur, qui has perſecutiones patiuntur, & contra eos, qui eos perſequuntur, pſallit *Aſaph* ſanè intelligens, & illos in fine liberandos, & iſtos in fine damnandos.

Et quia boni quoque ac fideles terribili vultu judicis apparente turbabuntur, quando etiam virtutes cœlorum movebuntur, pro his primò placatus Judex cùm dicit *Aſaph*, congregatio videlicet Sancta & fidelis, in ſe ac pro ſe utcunque ſecure, utpote cùm ipſo Judice judicatora, ſed pro infirmis venia indigentibus multum ſollicita; *Ut quid Deus repuliſti* eos, qui aliès dicunt: *Deus repuliſti nos, & deſtruxiſti* nos? (Pſal. 59.) Ut quid repuliſti cùm ſint fideles & bonæ voluntatis homines? Nunquid hujuſmodi repuliſti ſic, ut ſint repulſi à te *in finem*, id eſt, æternaliter? Itane *iratus eſt furor tuus*, ut perdas juſtum cum impio, agnum cum lupo, & non parcas in judicio vel his, qui ſunt *oves paſcua tua*, quibus dulciter ſapuerunt ſcripturæ, quarum ſi aliquæ perierant, humeris tuis ad paſcua tua reportatæ in eiſdem ſunt uſque ad mortem deliciatæ, ut dignè vocari debeant *oves*

A *paſcua tua*? Nunquid *furor tuus* ita iraſcetur, ut etiam tales *oves* unà cum lupis perdas? Abſit hoc à te, qui (Habac. 3.) *cùm iratus fueris, miſericordia recordaberis.*

In hac igitur miſericordia *memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio*, id eſt, eorum, qui ab incunabilis manſerunt in Sanctæ Religionis propoſito & ſtudio, licèt minores perfectis, tamen ſubditi eis, quos ita redemiſti, ut virtute Redemptionis tuæ faceres eos *virgam hæreditatis tuæ*, qua hæreditatem tuam, id eſt, Eccleſiam regeres tanquam in Virga directionis, in virga ferrea nunquam à rectitudine juſtitiæ damnabiliter curvata. Quidam verò ex numero talium ſic in officio regiminis excreverunt in augmento virtutum, ut eſſent *mons Sion, in quo habitaſti*, quemque ut ſpeculam cœteris ad cautelam propoſuiſti. Nunne itaque parcere debes B hujuſmodi ſubditis bonæ, ut dictum eſt, voluntatis, & hujuſmodi prælatis virgæ rectæ ac monti Sion aſſimilatis? His igitur parce pro ſui cordis contritione atque humilitate, qui cor contritum & humiliatum non deſpicis, quique humilibus peccata ſua non defendentibus, ſed pœnitendo confitentibus das gratiam.

Verùm quia ſuperbis reſiſtis, *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem*, quorum ſuperbia duravit uſque *in finem*, quia noluerunt converti aut humiliari ante finem propter inſitam ſibi malignitatem, quæ non ſolum latuit in affectu, ſed etiam patuit in effectu. Nam ô Deus *quanta malignatus eſt inimicus in Sanctis, & gloriati ſunt, qui oderunt te in medio ſolemnitatis tuæ. Quanta*, quàm horribilia *malignatus eſt inimicus in ſancto!* Inimicus domeſticus, C qualis erat Judas mercator peſſimus, fur loculorum Dominicorum, & qualis erat Simon Magus aut Nicolaus impurus. *Inimicus*, inquam, talis tanta *malignatus eſt*, ut exclamare compellar cum admiratione mixta indignatione: *Quanta malignatus eſt*, quanta malignè operatus, & machinatus eſt hic talis *inimicus in ſancto!* Nam & furtum Judæ minus fuiſſet execrabile in re peculiari, quod jure fori poſſet in duplum vel certè Zachæi exemplo in quadruplum reddi: ſed *in ſancto*, in re ſacrata, ſancto ſanctorum Chriſto data fraudem fieri crimen eſt apertiſſimi ſacrilegii. Similiter negotiatio Simoniaca inde magis eſt execranda, quòd fit in loco ſancto, dum domum tuam Domine, quam decet Sanctitudo, domum ſcilicet orationis, facit ſpeluncam latronum, D quod eſt peccatum in Spiritum Sanctum. Item facta Nicolaitarum, quæ Deus odit, minus eſſent odibilia, ſi non fierent *in Sanctis*. Fiunt verò *in Sanctis*, dum de Sancto ſanctis uſibus debito ſtipendio talis fit abuſio, ut unde continentes ac Deo in caſtitate ſervientes vivere deberent, inde alantur mulieres impudicæ ingredientes domum Dei ſanctam pompaticè. Magna utique malignantium temeritas eſt in officio ſancto clericalis miniſterii diſtribuere vel accipere corpus Chriſti, quod ſanctum eſt, nolle ſanctè vivere, immo velle gloriari de non ſancta converſatione, per quæ deceret quemque humiliari potiùs quam gloriari. Sed iſti peccatum peccato addentes, quomodo malignè in ſancto peccaverunt, ita ſuperbè amaverunt peccatum ſuum in corde ſuo, & inſuper ore *gloriati ſunt, qui oderunt te*. Oderunt enim veritatem ſuas pravitates redarguentem, quæ veritas es tu: inſipientes & maligni oderunt ſapientiam, quæ tu es: oderunt juſtitiam, charita-

tem & omne lumen virtutum, quod tu es. Et quomodo qui malè egit, odit lucem, verè dico, quod *oderunt te*, qui lux mundi es, quam qui ſequitur non ambulat in tenebris. Et cùm pro iſtis iniquitatibus noluerunt in luce confundi, aut erubeſcere, *gloriati ſunt* in malitia potentes iniquitate. Ubi gloriati ſunt? *In medio ſolemnitatis tuæ*, verbi gratia in Paſchali feſto, quod eſt ſolemnitas ſolemnitatum, ſive in alia celebritate hujuſmodi oſtentaverunt ſe ſuasque mulieres in veſtitu deaurato circumamictos varietate, non in angulis abſcondendo talia, *ſed in medio ſolemnitatis* communi & aperto ſpectaculo

Poſuerunt ſigna ſua ſigna. Denique cùm renuerent habere ſanctitatem, *ſigna* tamen ſanctitatis *poſuerunt* in raſura, in tonſura, in veſtium clericali forma, ſed ita deprevata, ut potiùs dici potue- B riut *ſigna ſua* quam ſigna tua Deus, quia non tuam, ſed ſuam exinde gloriam quæſiêrunt, & lucra non tua, ſed ſua captaverunt. *Et non cognoverunt*, id eſt recognoſcere noluerunt peccatum ſuum in vita ſua, *ſicut in exitu* vitæ, velint nolint, cognoſcent in hoc ſimiles præambulo ſuo Judæ, nominetenus Apoſtolo, ſed revera diabolo, qui crebro increpatus à Chriſto non cognovit peccatum ſuum in tota illa commanentia, quæ fuit cum Chriſto, ſicut tandem *in exitu* ſuo illud cognovit dicens:

Matth. 27. 4. *Peccavi tradens ſanguinem juſtum.* Cognovit autem hoc peccatum ſuum *ſuper ſummum* nimis iniquè commiſſum, quia Chriſto, qui eſt omnium ſummus, ita ſe ſuperextulerat magnificando ſuper eum ſupplantationem, ut eum venderet quaſi mancipium proprium, cujus etiam peccati reatum contrahunt Simoniaci vendendo Spiritum Sanctum, qui unus cum Patre ac Filio ſummus Deus eſt. Cognoſcere hoc peccatum ſolummodo *in exitu* ſera eſt pœnitentia, & nimis tardè projicientur tunc argentei male dati vel accepti, quos non licet mitti in corbonam: quia Deus non recipit pro tali peccato talem pœnitentiam.

Nec mirum, quia quamdiu potuerunt, in domo Domini diabolo ſervierunt; & ipſam domum deſtruxerunt, ita ut nec *januis* ad ornatum, ſeu munimentum domus exquiſitis parcerent. Nam *quaſi in ſylva lignorum* agreſtium nullo uſui aptorum ſic irreverenter *exciderunt januas ejus, in idipſum* opus conſpirati, ſive *in idipſum*, id eſt, in unum acervum, in unam congeriem ſive ſtruem lignorum, cui ſupponendus erit ignis, qui talibus incendetur lignis & non extinguetur. Regulas quippe, ſecundùm quas quisque admittendus eſt ad Clerum ſive ad ordinem Sacrum, ſic annihilaverunt & confuderunt, ut per eas & ſecundum eas nullus aut rarus introitus ſit ſive ad Epiſcopatum ſive ad aliud ſacrum miniſterium in domo Dei celebrandum, quia *in ſecuri & aſcia dejecerunt eam*, ut non tam domus quàm ruina dici poſſit, quæ *in ſecuri & aſcia* dejecta eſt. Securis majus, aſcia minus inſtrumentum ad ligna lædenda hoc inſinuant, quòd inimici Domini majoribus, & minoribus impenſis laborando pro quæſtu ſuo & luxu adimplendo majora & minora ornamenta Eccleſiæ deſtruxerunt, ac per hoc te Deus irritaverunt non in temetipſo, quia tu es imperturbabilis, ſed in Sanctis tuis zelum juſtitiæ habentibus, quos dum ſuis pravitati- A bus vexaverunt, *incenderunt igni ſanctuarium tuum*: quia zelus domûs tuæ velut ignis comedit eos, qui dicuntur, & ſunt *ſanctuarium tuum* in Eccleſia, pro eo, quòd ſicut in civitate cæteris ædificiis præeminet Sanctuarium: ſic in Eccleſia ipſi præeminent populo propter Sanctitatis & Religionis meritum. Tale ſanctuarium *incenderunt in terra*, id eſt, in his electis & Sanctis, qui adhuc peregrinantur in terra. Nam illi, qui de terra levati ſunt in cœlum, jam requieſcunt in pace, in ſumma tranquillitate. *Sanctuarium tuum* Deus, quod pro integritate ac perfectione Sanctimoniæ polluere non potuerunt, *incenderunt igni*, ſicut dictum eſt. Verùm *tabernaculum nominis tui*, quod minus erat firmum, quodque moveri poterat de loco ad locum, *polluerunt*, dum ſan- B ctos minus perfectos, tibi tamen militantes ad ſuæ iniquitatis conſenſum pertraxerunt *in terra*, id eſt, occaſione alicujus terrenæ utilitatis conſequendæ ſive inutilitatis vitandæ *in terra*, quam, dum plus cœlo amaverunt, à juſtitia exorbitaverunt & ſuo ſilentio, ſua nimia patientia vel humilitate vires præbuerunt hoſtibus juſtitiæ, cui debebant ſtrenuè militaſſe, cùm eſſent ipſi *tabernaculum nominis tui*.

Dixerunt in corde ſuo, id eſt, cogitaverunt iſtud *cognatio eorum ſimul*, verbi gratia: Moyſes elegit fratrem ſuum Aaron in Pontificem. Sic etiam adhuc eligit frater fratrem, cognatus cognatum, ut ſint ſimul in unum cohabitantes & cantantes: *Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum*, quod eſt illis agere diem feſtum. Sed nos, Pſ. 132. 1.
qui nolumus habitare ſimul in unum, *quieſcere fa-* C *ciamus omnes dies feſtos Dei à terra*, id eſt auferamus memoriam dierum feſtorum à terra. Hoc dixerunt impii apud ſe non rectè cogitantes *in corde ſuo*; & rei facti ſunt in cogitationibus, licet ea opere implere non potuerint, quoniam dies feſti manebunt usque in finem ſæculi ſecundùm promiſſum veritatis dicentis: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant*: Item: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus usque ad conſummationem.* Quibus dictis nunquam defuturos ſignificat in ſæculo usque in finem ſæculi, qui digni ſint commanſione Dei. Matth. 25. 34. Matth. 28. 20.

Quibus inſultantes maligni dicunt inter cætera: *Signa noſtra non vidimus, jam non eſt Propheta, & nos non cognoſcet amplius.* Ac ſi dicant: Ergo vos, qui dicimini & eſtis arbitratu veſtro vel ſan- D ctuarium vel tabernaculum Dei, ſoli, ut putatis, prudentes eſtis, & *ſigna* ſacramentalia cognoſcitis, quæ, ut vos æſtimatis, apud vos integra ſunt & rata plenaque virtutis & ſalutis efficaciæ: nos autem *ſigna noſtra non vidimus*, qui arbitratu veſtro cæci ſumus: *& jam non eſt Propheta* inter nos, ut vos putatis, qui vobis Prophetiam cæteraque Sancti Spiritûs chariſmata ſolis aſſignatis, *& nos non cognoſcet amplius* Deus: quia tales æſtimamur, qualibus dicendum eſt in judicio à Judice juſto: *Diſcedite à me operarii iniquitatis, neſcio vos.* Nonne apud nos quoque ſicut & apud vos eadem *ſigna* ſacramentorum ſunt? Nonne *Propheta* eſt apud nos quilibet litteratus, doctus & doctor aliorum? Nonne Deus cognoſcet nos quoque ut vos, & certè ampliùs, quia ditiores & honorabiliores vobis in hoc mundo ſumus, & cathedras tenemus, in quibus etiam Luc. 13. 27.

etiam de vobis judicandi poteſtatem habemus, & de laboribus veſtris decimas exigimus, multaque dignitatum ſunt apud nos inſignia, per quæ ampliùs quàm vos Deo cogniti monſtrari poſſumus?

Uſqueque Deus hæc & ſimilia dicendo *improperabit inimicus* Hæreticus, Schiſmaticus, Simoniacus, Nicolaita falsúſque Chriſtianus, Chriſtianitatis diſciplinæ adverſarius? *Uſqueque irritat hic adverſarius nomen tuum?* puto *in finem*, id eſt, uſque in ſæculum ſæculi, quia quamdiu ſtabit mundus, Cain perſequetur Abel pro eo maximè, quòd munera ejus & ſacrificia Deo ſunt accepta, ſua verò Divino reſpectu digna non ſunt, eò quòd etſi rectè offerat, rectè tamen non dividit, qui ſua Deo, ſe ipſum verò diabolo dat, virtutes averſando & vitia ſectando. Tales non dimittunt populum tuum Domine, ut in pace ſacrificet tibi, niſi in manu forti. *Ut quid* ergo *avertis manum tuam de medio ſinu tuo*, id eſt, de ſecreto tuo exertam taliter oſtendere, ut ejus terrore vel converſi proficiant *in finem* conſummationis, vel deficiant *in finem* conſumptionis, quia tu Deus ignis conſummans aurum, conſumens plumbum?

Deus autem Rex noſter ante ſæcula operatus eſt ſalutem in medio terræ. Ego quidem *Aſaph* contra inimicos Eccleſiæ ultionem expeto: *Deus autem Rex* tegere potiùs, quam ulciſci promptus patienter agit nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam converti: atque ideo *operatus eſt ſalutem* non in angulo ubi lateret, ſed *in medio terræ*, ùt ſupra eſt expoſitum, ne quemquam ſcire volentem lateret: quia Jeruſalem, ubi moriendo & reſurgendo ſalutem generis humani operatus eſt, *in medio terræ* ſita eſt, neque in ea ſalutis opus clauſum, vel occul-
Iſa. 2. 3. tatum fuit; ſed *de Sion exivit lex, & verbum Domini de Jeruſalem*, teſtibus ejus incipientibus à Judæa & diſcurrentibus uſque ad ultimum terræ, quoni-
Rom. 10. 18. am *in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines terræ verba eorum.*

Quibus ubique prædicantibus & ſigna multa operantibus tu Deus *confirmâſti in virtute tua mare*: quia viſis miraculorum virtutibus mundus, priùs amarus & fluidus, in fide omnium tui eſt confirmatus. Illis etiam baptizantibus *contribulâſti capita draconum in aquis* Baptiſmi ſuffocatis illic Ægyptiis, dæmonibus ſcilicet atque vitiis. Tu etiam *confregiſti capita draconis*, videlicet principis dæmoniorum tanquam Pharaonis Regis Ægyptiorum, qui ſeptem *capita*, id eſt, capitalia crimine exerat, quæ jam confracta erigere non valet, quia lege ceſſante, ſub qua peccatum dominabatur, gratia ſucceſſit, qua donante peccatum facilè ſuperatur, confractis videlicet capitibus draconis, quem *dediſti eſcam populis Æthiopum*. Quod qualiter fiat, nolo me quiſquam audiat vel notet quaſi nova docentem, audiamus potius Virum Illuſtrem Hieronymum, qui in ſermone de Agno Paſchali dicit inter cætera: *Non putemus agnum iſtum ubique poſſe comedi. Præcipitur nobis, ut in una illum comedamus domo, ne extra Eccleſiam immolari agnum putemus. Ex quo manifeſtum eſt, quòd Judæi, & Hæretici & omnia conventicula dogmatum perverſorum, quia in Eccleſia non comedunt, non eos agni carnes, ſed draconis comedere, qui datus eſt in eſcam populis Æthiopum. Nos verò comedimus azyma ſinceritatis & veritatis.* Hæc dicente S. Hieronymo, & nos illi conſona ſentiendo affirmare poſſumus, quod fel draconum eſt vinum eorum, qui ſua quærendo in Divino ſacrificio & officio judicium ſibi manducant & bibunt, quia rectè quidem offerunt, ſed non rectè dividunt, cum ſemetipſos aut per fidem ſine operibus mortuam, aut omnino falſam dividunt ab Eccleſiæ Sanctæ communione animales ſe ipſos ſegregantes, ſpiritum non habentes. Nam Sacramenta licet ſint inviolabilia in ſemetipſis, tamen quaſi fel draconis illis mortem operantur, qui bonum non benè accipiunt exemplo Judæ Apoſtatæ, qui per acceptionem buccellæ, quam bonam non bonus & non benè accepit, locum in ſe diabolo præbuit.

Tu dirupiſti fontes & torrentes, ita ut impetus fluminis per ſalutarem doctrinam lætificaret civitatem Dei. *Tu ſiccâſti fluvios Ethan* caſſando Hæreticorum falſam doctrinam. *Tuus eſt dies, & tua eſt nox, tu fabricatus es auroram & ſolem, Tu feciſti omnes terminos terræ, æſtatem & ver tu plasmaſti ea*, ùt ſupra eſt expoſitum.

Qui hæc omnia feciſti, *memor eſto hujus*. Cujus? Hujus videlicet pauperis & inopis & animæ confitentis tibi, quod in ſequentibus colligitur, ſed ad excitandum Judicem præmittitur: *Inimicus im-* *Matth. 27. 43.*
properavit Domine, & populus inſipiens incitavit nomen tuum ſtultis improperiis & verbis irriſoriis garriendo contra gloriam Domini & honorem nominis ejus, verbi gratia: *Si eſt verus Filius Dei, liberet illum de manibus noſtris:* aut ſi iſte ſervus Domini, qui ſe confitetur ſervum Domini, liberet eum de manibus noſtris, de dentibus beſtiarum. Tu ergo Domine *ne tradas beſtiis animam confitentem tibi, & animas pauperum tuorum ne obliviſcaris in finem*; ſed ante finem libera. Quod ut citiùs facias: *Reſpice in teſtamentum tuum*, teſtamentum novum ſanguine tuo conſcriptum. *Reſpice* in titulum cruci tuæ ſuperpoſitum, in quo JEſus nominaris, & Rex Judæorum, id eſt, Rector, & non dementator te confitentium. Et ideo quamquam juſta ſit indignatio tua contra peccatores, tamen diſtingue contumaces contumaciter peccantes ab humilibus pauperibus ex infirmitate ſeu ignorantia delinquentibus. Illos in finem ſuperbientes ac peccata ſua pertinaciter amantes, obſtinatè defendentes ego *Aſaph* dictante juſtitia concedo, & judico a te juſto judice *beſtiis* tradendos, beſtiis infernalibus, de quibus aliàs
dicis: *Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore* *Deut. 24, 32.*
trahentium ſuper terram atque ſerpentium. Sed abſit, ut tu Rex Judæorum, id eſt, confitentium *tradas beſtiis* iſtis *animas confitentes tibi*, & ſe in ſuis peccatis per confeſſionem accuſando, & te in tuis donis per confeſſionem laudando. Etſi ad tempus aliquos talium tradis beſtiis, ùt Beatum Job tibi confitentem tradidiſti Sathanæ in corpore cruciandum, verumtamen animas eorum ſic excipe, ſicut excepiſti ani-
mam dicens ad Sathan: *Ecce in manu tua eſt, ve-* *Job. 2, 6.*
rumtamen animam illius ſerva. Sic igitur & nunc *animas pauperum tuorum* ſervans *ne obliviſcaris in finem*, ſicut nec illius animam fuiſti oblitus in finem, quem de manu beſtiæ liberâſti ante finem. Libera dico, non ut nullatenus vexent eos beſtiæ; neque enim major eſt ſervus Domino ſuo à talibus beſtiis uſque ad mortem cruciato: ſed ut non lædant, quos vexant, pauperes tuos, qui etſi peccant, non hoc fit per contumaciam, ſed per fragilitatis & ignorantiæ miſeriam: *quia repleti ſunt* multis miſeriis, ita ut qui-

libet illorum in ſemetipſo experietur verum eſſe, A quod dicitur: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.* Quia ergo *repleti ſunt* miſeriis, miſerendum eſt illis, qui & hoc habent ad augmentum ſuæ miſeriæ, quod *obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatum*, ſcilicet domos luteas inhabitando, quibus velut cryptis rerum deſuper lumen admittentibus & tenebras foventibus *obſcurati ſunt* in his *terræ domibus*, quæ dicuntur etiam *domus iniquitatum*, quia corpora ſunt magis prona ad iniquitates perpetrandas, quàm ad virtutes conſectandas, maximè in *domibus iniquitatum*, videlicet cùm de domibus orationum fiunt ſpeluncæ latronum, quæ vere dici poſſunt *domus iniquitatum*. In talibus *domibus iniquitatum*, ſuperbi & protervi honorentur, ſed humilis quiſque inhonoratur & confunditur pauper, & inops relinquitur, dum facultates Eccleſiæ diſtrahuntur in abuſionem ſuperbiæ.

Job, 14. 1.

Igitur ab hominibus averſus tanquam lapis, quem reprobaverunt & everterunt ædificantes, iſte *humilis factus confuſus ne* quæſo *avertatur* à te pio & juſto judice, quem decet ſic ab hominibus reprobatos *in domibus iniquitatum* conſolari & exaltare in domo tua, in qua manſiones multæ ſunt. Ideoq; non ſoli reges & juſti, virtutibus magnis ditati, ſed etiam *pauper & inops laudabunt* in te *nomen tuum* ſcientes magis per nomen tuum, quo Salvator diceris, quàm per meritum ſuum ſe ſalvatos.

Segregatis igitur à tempeſtate judiciali humilibus & pauperibus, de quibus jam dictum eſt, qui & modò confitentur peccata ſua, & poſtmodum laudabunt nomen tuum, noli ultra differre judicium; ſed *exurge Deus, & judica cauſam tuam* in tota Eccleſia, ſicut judicâſti cauſam tuam in civitate Jeroſolyma ſegregatis primo inde pauperibus tuis Apoſtolorum diſcipulis, qui Divina revelatione præmoniti receſſerunt in regnum Agrippæ, ubi tuti erant à Romanorum vaſtatione. *Exurge*, quæſo, & *judica cauſam tuam* contra Simonem perverſum negotiatorem, contra Judam traditorem, contra Nicolaum fornicatorem, qui tres iniqui & iniquorum vexilliferi ſic vexant univerſam Eccleſiam, ſicut tempore obſidionis vexabant Jeroſolymam tres principes iniqui & ſeditioſi, videlicet Johannes, Eleazarus & Simon, qui, ùt Joſephus refert, Romanis foris oppugnantibus civitatem gravius & crudelius tyrannizabant intus, maximè per ſicarios occidendo mixtæ multitudinis tantam ſtragem, ut ex putredine mortuorum cadavere fœtor nimius gravaret populum fame tabefactum ſimulque pavore confectum, quoniam foris vaſtavit gladius Romanorum, & intus pavor ſicariorum. Contra illos tunc judicâſti cauſam tuam, ut ſeditionibus devaſtarentur, qui te reprobato Barraban ſeditioſum elegerant. Et nunc *judica cauſam tuam* contra eos, qui te in tuis minimis reprobando Barrabæ ſimiles in Eccleſia exaltant. Atque ut non tardes ulciſci, *memor eſto improperiorum tuorum, quæ ab inſipiente ſunt tota die.* Nam quod uni ex mi- B nimis tuis improperant tibi improperant. *Ne obliviſcaris voces inimicorum tuorum*, verbi gratia altiſona voce clamantium: *Non habemus Regem niſi Cæſarem.* Cui ſimile eſt, quod nunc dicunt eorum ſequaces: Non habemus legem ſive regulam niſi Cæſaris. Hoc nimirum dicunt regulis Apoſtolicis & Synodalibus calcatis, & pravis conſuetudinibus veritati prælatis, quod eſt magna *ſuperbia*. Et hæc *ſuperbia eorum, qui te* veritatem *oderunt aſcendit ſemper*, quia ùt olim ſuperbi homines propoſuerunt ædificare turrim in campo Sennar, cujus culmen pertingeret uſque ad cœlum: ſic & iſti habent ſuperbiendi contra te audaciam deteſtabilem, & quantum in ipſis eſt, interminabilem. Propterea tu Judex juſte confunde linguas eorum, quibus mendacia ſua fabricare intendunt, ut etſi habeant ſempiternum ſuperbiendi affectum, non obtineant effectum.

Joan. 19. 15.

C *Gloria Patri*, qui hoc judicium dedit Filio. *Gloria* ipſi *Filio*, qui judicavit civitatem Jeroſolymam, & qui adhuc judicabit Eccleſiam totam; nam qui foris ſunt, & non credunt, jam judicati ſunt. *Gloria Spiritui Sancto*, qui pauperes Spiritu, de quibus dictum: *Pauper & inops laudabunt nomen tuum*, proteget in juſto judicio. Amen.

PSALMUS LXXIV.

Confitebimur tibi Deus, confitebimur, & invocabimus nomen tuum. &c.

Pſalmus iſte proficit intento Lectori, & ſæpè dicto certatori contra legem peccati reluctanti ad conſtituendum fortiſſimum Spei ſolatium, quod quandoque ſit perventurus ad triumphum, quo potius arguat cæteros ad reluctandum peccato adhuc pigros. Animi quippe benè confortati, bona ſpe conſolidati eſt dicere iniquis: *nolite iniquè agere, & delinquentibus: nolite exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu veſtrum &c.* Sanè capitis noſtri Chriſti principaliter ſunt voces iſtæ. Neque enim alius præter ipſum dicere poteſt: *Cùm accepero tempus, ego juſtitias judicabo. Et ego confirmavi columnas ejus, & omnia cornua peccatorum confringam.* Unde bene habet in titulo:

In finem, ne corrumpas, Pſalmus Aſaph Cantici.

Et eſt ſenſus: O *Aſaph*, id eſt, infidelis *con-* VERS. I. D *gregatio* Judæorum, *ne corrumpas* aliquid in hoc Pſalmo male illud exponendo, vel alicui præter Chriſtum attribuendo. Verumtamen cùm dicit pluraliter: *Confitebimur, Invocabimus & Narrabimus*, cum ſuis membris caput communiter ſe loqui profitetur. Loquitur ergo hic totus Chriſtus, & præmittitur primo Canticum ſonoræ Confeſſionis, quo confortatur humilis ad Spem. Secundò terretur ſuperbus commemoratione judiciorum Dei, ubi dicitur: *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* Et quia hucusque in Pſalmorum expoſitione multos fecimus excurſus occurrendo hinc inde infeſtantibus contradicentium diverſis oppoſitionibus, unde & opus iſtud in longum extendi-

tendimus, adjuvante Deo conabimur de cætero non tam exponendo, quàm canendo Pſalmos tranſcurrere tendendo *in finem*, prout *Pſalmus* iſte, atque complures alii attitulati ſunt *in finem*.

VERS. II. *Confitebimur tibi Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia tua.* Iteratio confeſſionis confirmatio eſt, ut in Evangelio *Amen, Amen*, & in fine quorundam Pſalmorum *fiat fiat*:

Gen. 42. & ſomnium Pharaonis iteratum Joſeph docente, ipſa iteratione fuit confirmatum. Non ergo ſufficit nobis confiteri ſemel peccata noſtra in cordis contritione; ſed repetimus eandem confeſſionem in cordis humiliatione, quia cor contritum tibi Deus non placet, niſi fuerit & humiliatum. Eſt autem cor contritum, quod dolet de peccatis perpetratis: humiliatum, [illegible] cavet à perpetrandis. Itaque *confitebimur tibi Deus* [illegible] item *confitebimur* corde humiliato ſcientes minimè placere unum ſine altero.

Aliter: *Confitebimur tibi Deus* miſericordi indultori, non terreno Judici crudeli ultori. *Confitebimur* tibi nos peccâſſe, ut aliàs dicitur: *Tibi ſoli peccavi*, ut ſi tu ſolus indulgeas, nullus jure debeat inferre pœnas: quoniam *Beatus Vir, cui non imputavit Dominus peccatum*. Quis enim debita exigat, quæ tu Domine, cui ſoli debentur, confitentibus relaxas? Hac igitur ſpe indulgentiæ *confitebimur tibi Deus* peccata noſtra, noſmetipſos accuſando. *Confitebimur* etiam dona tua te laudando & glorificando, ut ſit confeſſio gemina, & noſtræ impietatis, & tuæ pietatis, qua & peccantes diu portas, & eoſdem, cùm volueris, ad pœnitentiam vocas. Non enim veniſti vocare juſtos, ſed peccatores in pœnitentiam, cujus ardore inflammati dicunt aſſiduè: *Confitebimur tibi Deus, & confitebimur, & invocabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia tua.* Ordo bonus. Primò *confitebimur* peccata, ut purificemus corda, quæ quaſi vaſa munda creata, poſtmodum fuerunt peccatis coinquinata, quibus per confeſſionem purgatis & evacuatis à ſordium contagio, ut impleantur illis bonis, de quibus aliàs

Pſal. 50, 6.

Pſal. 31, 2.

Luc. 1, 53. dicitur: *Eſurientes implevit bonis*, rectè *invocabimus nomen tuum*, ut tu in nobis habitare digneris infirma noſtra corroborando, frigida inflammando, tenebroſa illuminando, vacua implendo. Et tunc ex abundantia cordis eructando verbum bonum *narrabimus mirabilia tua*. Neque enim nosmetipſos prædicabimus, aut quæremus gloriam noſtram, ſed tui nominis gloriam *narrabimus*, & conteſtabimur his ipſis virtutibus, quas operaberis in nobis, ut videntes opera noſtra bona glorificent eorundem largitorem & auctorem, à quo hæc accepimus non nos mendicos, qui hæc & gratis accepimus, & nulla noſtra virtute conſervare poſſumus, atque proinde gravius erimus judicandi, quàm ſi non acceperimus, niſi de pecunia tua Deus lucrum debitum faciamus. Dicis enim.

VERS. III. *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* Quod eſt dicere: Licèt ego Dei Filius æquè ut Pater meus, Deus æternaliter habeam cum ipſo poteſtatem judicandi omnia, tamen ex eo, quòd, ubi venit plenitudo temporis, temporalis & A mortalis factus ex muliere, factus ſub lege minor Patre, immò minor & Angelis, humiliavi me ipſum habitu inventus ùt homo, non veni, ut judicem mundum, ſed ut judicarer in mundo: Rectè illud tempus expecto, quod Pater poſuit in ſua poteſtate, quæ poteſtas & mea eſt, quia ego & ille unum ſumus. Atque ideo non ſolùm à Patre, ſed & me ipſo dante accepturus ſum in humana forma *tempus judicii*, quod ſemper habui in forma Divina. Quod *cùm accepero*, tunc *juſtitias judicabo*. Cùm ego æternus accepi ſecundùm hominem *tempus* naſcendi, moriendi, reſurgendi, adhuc judicium diſtuli: ſed cùm *accepero*, id eſt, cum demonſtrabo me ſemper in Divinitate [illegible] atque in humanitate [illegible] ſe *tempus judicandi*, [illegible] injuſtè judicatus juſtè *judicabo*.

B Vel ego caput cum electis membris iniquè judicatis in hoc mundo *judicabo* de hoc mundo juſtè [illegible] quia & ille judicavit me ac meos abſque miſericordia [illegible] interdum quadam, ùt putabatur, juſtitia, ut illic: [illegible] *legem habemus, & ſecundùm legem noſtram debet mori.* Item: *Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.* Talia dicendo quaſdam ſibi finxerunt juſtitias, & ego nondum accepto tempore illis contradicendi aut illos judicandi ſervavi *tempus* tacendi. Sed cùm *accepero tempus* loquendi, tunc ego *juſtitias* illorum falſas *judicabo* demonſtrans manifeſtè, quòd omnis falſa juſtitia verè injuſtitia eſt. Sed quia nunc apparet juſtitia, quæ non eſt, & fallit plerumque humana judicia, ego Judex verus, qui falli non potero, *juſtitias judicabo*, ego tecta nudabo, ego abſcondita revelabo in his præcipuè, qui palliantur quodam colore juſtitiæ, cùm ſervi ſint injuſtitiæ, qui cùm ſe fingant ſervire Deo, ſerviunt potius Mammonæ, dum quæſtum pietatem exiſtimant, & veram pietatem negligunt, cujus tamen ſpeciem prætendunt, virtutem verò ejus abnegant. Talium nunc *juſtitias ego judicabo*, qui non fallar in judicando. Nam de his, qui foris ſunt, & non credunt, conſtat, quod jam judicati ſunt, quoniam quorum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad judicium, jam judicantur hac ſententia, quæ ſubinfertur:

Joan. 18, 30.

C

Liquefacta eſt terra, & omnes, qui habitant in ea. VERS. IV.

Sicut amatores cœleſtium dicuntur *cœli*, ut il-

D lic: *Cœli enarrant gloriam Dei*: ſic amatores terreſtrium bonorum dicuntur *terra*, ut hîc: *liquefacta eſt terra*. Et quaſi tu quæras, quæ ſit hæc *terra*, exponitur per id, quod ſequitur: *Et omnes, qui habitant in ea*. Quorum verò converſatio in cœlis eſt, iſti ſunt *columnæ* de *terra* electæ, atque in altum ſubrectæ. Nam cùm *terra liquefacta* ſit per concupiſcentias varias diffluendo, ego tamen poſui *columnas*, quibus aliqui terrigenæ innitendo ſtarent. Sed & columnæ aliquamdiu nutabant, quia de reſurrectione corporum nonnulli etiam diſcipulorum dubitabant. At ego de morte ſuſcitatus exemplo meæ Reſurrectionis *confirmavi columnas* ipſas adhibito ſimul teſtimonio multorum Sanctorum, quorum corpora mecum ſurrexerunt, & apparuerunt multis. Pſal. 18, 2.

Aliter. *Terra*, quæ priùs erat frigore hyemali conſtri-

ſurſum erigere non valens in terra deprimit, ſoláque vel maxime terrena concupiſcit, & ad ſimilitudinem ſerpentis terram comedit, eùm terrena ſapit. Serpens autem in cauda rediens ad manum Moyſi fit *virga*, quia in fine ſæculi, qui per caudam intelligitur, homo ad manum Domini Reſurrectione revertens primam rectitudinem recipiet. Hæc mutatio dexteræ excelſi cœpit à Reſurrectione Chriſti, perficietur in electis ultima reſurrectione: qua & omnes homines reſurgent incorrupti, & ſoli electi ſic immutabuntur, ut gaudeant ſe plus recepiſſe per gratiam quàm perdiderint per culpam. Tunc enim perficietur, quod in exitu Iſraël de Ægypto præfiguratum, & his verbis prophetatum eſt: *Redemiſti virgam hæreditatis tuæ.* Quod eſt dicere: priſtinæ ſtabilitatis rectitudinem in humano genere reformáſti. Quod ideo verbis præteriti temporis enuntiatur, quia certiſſimè futurum ſperatur. Non immeritò: quia illius univerſalis meſſis jam primitias habemus in Chriſti Reſurrectione ſimulque illorum, quorum corpora ſurrexerunt cum eo, ſanguine veri Paſchalis agni redempti de inferno, ſicut quondam ſanguine figuralis agni redempti ſunt de Ægypto hi, qui erant *virga hæreditatis tuæ*, ſicut ſupra eſt expoſitum.

Longè verò excellentius *virga hæreditatis tuæ* Deus hi ſunt, quos redemiſti nunc de tenebris vocando in admirabile lumen tuum, quorum primi & præcipui erant Apoſtoli de illa congregatione, *quam poſſediſti ab initio*, electi. Qui nimirum totius Eccleſiæ de gentibus collectæ *virga* ſunt, quæ tua eſt *hæreditas* juxta illud: *Poſtula à me, & dabo tibi* [Pſ. 2, 8.] *gentes hæreditatem tuam.* Item: *Ecce hæreditas Domini filii merces fructus ventris.* [Pſ. 126, 3.] *Virga*, inquam, illius *hæreditatis* Apoſtoli ſunt *virga* recta, qua regitur *hæreditas* ipſa, quæ eſt *mons Sion*, quia eorum doctrina regitur & fulget Eccleſiaut ſol & luna, ut ſol in perfectis, ùt luna in imperfectis. Atque ideo ipſi rectè ac propriè dicuntur *virga hæreditatis tuæ*, novæ de gentibus Eccleſiæ. Unde mirabile, ſimulque miſerabile nimis eſt populum illum ſic repelli, de quo *virga*, hæc eſt egreſſa, ut uſque in finem iratus furor tuus in eos non ſinat recolligi diſperſos, reduci abjectos, alligari confractos, cum tu ſis ille paſtor, qui dicit: *Ecce ego requiram oves meas: quod* [Ezech. 34, 11. & 16.] *abjectum fuerat reducam, quod confractum fuerat alligabo.*

Aliter: *Redemiſti Virgam hæreditatis tuæ*, id eſt, *Virgam*, quæ eſt *hæreditas tua* tibi à Patre tuo data, ſicut dicis: *Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſer-* [Joan. 17, 6.] *monem tuum ſervaverunt.* *Virga* hæc recta & florida *hæreditas* fœcunda tibi acceptiſſima nonne debet movere te ad miſericordiam ſuper gentem illam, de qua egreſſa eſt hæc *virga*, per quam *hæreditas* hæc eſt aſſumpta? Sic de nova Eccleſia poteſt legi, quod ſit *hæreditas*, cujus *virga* eſt Apoſtolici regiminis diſciplina, qua regitur Eccleſia tota. Verum ſpecialiter ad alium nos mittit intellectum, quod adjungitur *mons Sion* vel *montis Sion in quo habitáſti*, Hoc enim præteriti temporis verbo cogimur intelligere non novam Eccleſiam, in qua nunc Deus habitat, ſed antiquam illam, in qua olim ſic habitavit per legalis inſtituta Chriſtum præfigu-

A rantia & promittentia, ut exinde rectè vocaretur *mons Sion*. Dicamus ergo: *Redemiſti virgam hæreditatis tuæ* intranſitivè, id eſt: *Redemiſti* populum tuum antiquum, *virga* Moyſi aſſimilatum, quo ab Ægypto exeunte, ac promiſſionis terram ingrediente, afflixiſti populos flagellando, & expuliſti eos introducendo in locum eorum hunc populum tuum, hanc *virgam* tuam, hanc *hæreditatem tuam.* Unde ſcriptum eſt: *Laudabilis populus, cui Do-* [Iſa. 19, 25.] *minus exercituum benedixit dicens: Opus manuum mearum tu es hæreditas mea Iſraël.* Hæc *Virga, hæreditas tua* eſt *mons Sion, in quo habitáſti.* Unde in Hebræo ſic legitur: *Redemiſti Virgam hæreditatis tuæ montem Sion, in quo habitáſti.*

Quod verò in quibuſdam codicibus additur,
B *In eo*, ſuperfluum eſt. Quid enim neceſſe eſt, cùm dicitur *Mons Sion in quo habitáſti*, addere *in eo*, niſi forte dicti hujus geminationem, cùm dicitur: *In quo & in eo* intelligamus hujus rei confirmationem, quantum ſpectat ad electos illius generis Hebraicæ ſive *montis Sion*, quorum præcipui ſunt Patriarchæ, ac Prophetæ, *in quo* monte per figurales obſervantias *habitavit in eo*, & per exhibitionem veritatis habitabit? Licèt enim figuraliter Abraham circumciſus fuerit, tamen exultavit, ut videret diem Chriſti, videlicet lucem veritatis ſuccedentis, & vidit, & gaviſus eſt. Propterea ipſe, illique in populo illo conſimiles erant *Mons Sion, in quo* & tunc per figuras habitáſti, habitans etiam adhuc *in eo* per veritatem figuris ordinatè ſuccedentem tanquam nocti diem, in quo die videndo exultavit Pater Abraham, quo etiam nunc viſo magis
C exultavit cæteris illius populi fidelibus. Quorum fides ita Deum interpellat pro gente ſua jam vaſtata, ſicut Archiſynagogus Chriſtum interpellabat pro filia ſua mortua. Sed ſicut filia illa non eſt reſuſcitata priùs quàm ſanguinis fluxum patiens mulier tactu fimbriæ ſanata eſt, qua curata tum demum filia illa mortua eſt reſuſcitata: ſic non ante ſed poſtquam plenitudo gentium à fluxu idolatriæ curata fuerit, gens illa velut Archiſynagogi filia reſuſcitabitur, cùm reliquiæ illius convertentur. Et hoc eſt, quod in parte hujus Pſalmi præmiſſa gemitibus inenarrabilibus deſiderat & poſtulat *Aſaph*, congregatio videlicet illius populi fidelis dicens: *Ut quid repuliſti in finem, iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ? Redemiſti virgam hæreditatis tuæ mons Sion, in quo habitáſti in eo.* Abhinc adverſus
D inimicos poſtulat judicium & vindictam aliquibus emendatoriam, aliquibus peremptoriam dicens:

Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem. VERS. III.

Tu quidem O Deus ultionum jam *humiliáſti* [Pſ. 88, 11.] *ſicut vulneratum ſuperbum, & in virtute brachii tui diſperſiſti inimicos meos.* Sed quonam adhuc ſuperbiunt contra te. *Leva manus tuas in ſuperbias eorum*, & exaltetur dextera tua, ut quaſi ab alto vibrato ictu fortiſſimo ſuperbia eorum feriatur *in finem*, hoc eſt: ut habeat *finem.* *Leva manus tuas.* Exerce altam potentiam tuam in frangenda *ſuperbia* eorum, gentilium ſcilicet Romanorum militum à quibus civitas tua ſancta eſt everſa

ſa. *Leva*, dico, *in finem* pertim defectionis, partim perfectionis, ut ex illis aliqui deficiant, ite ut non ſint ultra prævelentes hæred iteti ruæ, populo tuo, quem vexaveruot: eliqui eriam eorum ſic deficiant è malitia & *ſuperbia* ſua, ut converſi & humilieti non deficient *in finem* defectioois, ſed proficiant *in finem* perfectionis & conſummatioois, id eſt, iu Chriſtum. Hoc ite ex parte impletum eſt, quie ipſi Romani vel Chriſtum cognoverunt, & ite *in* bonum *finem* pervenerunt, vel pertinacitet negaverunt, & malo *fine* defecerunt. Utriusque tei exempla ſatis inveniuntur in Eccleſiaſtica hiſtoria. Ipſa quoque ſubverſionis hiſtoria, qua ſančte civitas eſt everſa. O Deus quanta continet lammentabilia? *Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto?* Quis enumerere valear, B *quanta*, quàm multa male malignè operarus eſt *inimicus* idolatre gentilis populus *in Sancto?* Quis ent ſenſu æſtimare, aut verbis explicare valeet, *quanta*, quàm borribilia mala *malignatus eſt in ſancto* mundus immundus in maligno poſitus, & ideo malignè operatus? Quod ſi fieret in campo, ubi eſt occiſus Abel primus juſtus à fratre malignante, deteſtebile poterar judicari: nunc autem *quanta malignatus eſt inimicus in ſancto*, in ſancte civitate, *in ſancto* templo tuo, in ipſo ſenctuario, in quo Deitatem venereti debuerunt, quod quaſi pomorum cuſtodiam poſuerunt, immo depoſuerunt, & deſtruxerunt. Cùmque mala facte ſoleat ſequi pœoitudo & conſcientiæ remordentis humiliatio, iſti non ſolùm non ſunt humilieti ſatiato furore ſuo, C ſed iuſuper

VERS. IV. V. *Gloriati ſunt* contra te, *qui oderunt te, in medio ſolemnitatis tuæ*, videlicet, cùm ageretur Paſchalis feſtivitas, in qua juſto judicio venit ultio ſuper eos, qui Chriſtum occiderent in die feſto contra ſuimet ſenteotiam dicentium: *Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.* (Matth. 26, 5.) Ideo juſtè quidem ordinatum eſt eos luere in die feſto, ſcelus admiſſum in die feſto, ſed hoc per illos agi, *qui oderunt te*, nimis eſt miſerabile, ec tanto magis deteſtabile, quòd ſibi arrogendo victoriam, non ſue virtute, ſed tuo permiſſu tuòque juſto judicio perectem *gloriati ſunt in medio ſolemnitatis tuæ* ſacrilegiis multis ibi comiſſis eb his, *qui oderunt te*, ubi entee ſacrificabatur tibi ab his, qui dilexerunt te.

Gloriati ſunt eutem non ſolum in corde ſuo ſuperbo; ſed ut evidens eſſet ipſe talis gloriatio. *Poſuerunt ſigna ſua ſigna, & non cognoverunt ſicut in exitu ſuper ſummum.* *Signa ſua* Romani hebebant in vexillis, quæ oſtentabant in bellis actriumphis, Aquilas ſcilicet ac dracones & alias effigies. Hujusmodi *ſigna* devictis hoſtibur ſuper portas ponebent *in exitu* vel in via, qoæ ut magis eſſent conſpicue, ponebant *ſuper ſummum*, id eſt, in excelſo loco. *Poſuerunt* eutem *ſigna ſua*, quæ cum dolote mentis ego *Aſaph* iterato *ſigna* dico, ut tu Deus, qui ſic repuliſti nos, intuitu ſignorum iſtorum, provoceris erge nos ad miſericordiam, contta illos ad vindictam, permaximè ideo, quie tenta ſacrilegia fecerunt, *& non cognoverunt.* Nou dixit quiſ- A quam ex illis: *Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper:* quia *non cognoverunt*, id eſt, recognoſcere noluerunt ſe peccâſſe. Vel *non cognoverunt* hoc eſſe à Deo. Vel *non cognoverunt ſicut in egreſſu deſuper*, id eſt *non cognoverunt*, quòd hæc eorum potentia egrederetur deſurſum è Deo, quia non babuiſſent adversùs civitatem ſanctam poteſtatem ullam, niſi fuiſſet illis detum deſuper.

Alitet: *Poſuerunt ſigna ſua ſuper ſummum* ſubeudis *civitatis* ædificium, quod erat ipſum templum Domini, ſuper quod vel in quo ſic eum magna irreverentia poſuerunt vel ſtetuas vel elie *ſigna ſua ſicut in exitu* viarum ſeu platearum.

Januas etiam ejus templi ſcilicer, in quibus ornandis fuit olim cure maxima, *exciderunt ſecuribus* ebsque omni reverentia *quaſi in ſylva* exciderent ligna nullo uſui apta, niſi ad comburendum. Hoc totum fecerunt *in id ipſum*, id eſt unenimitet conſpirati in eendem voluntatem. Mira virtus Propheriæ! Nondum erat templum ædificatum, & ecce David prophetabat ejus everſionem. Sequitur: *In ſecuri & aſcia dejecerunt eam*, civitatem *ejus* & *eam*, & præ dolore non determinet cujus & quam. *Securi* grandia, *aſcia* minora ſecantur. Per quod ſignat civitatem ita funditus vaſtatam, ut quæque etiam minota deijcerentur. — VERS. VI.

Incenderunt etiam *igni*, cùm nou poſſent excidere *Sanctuarium tuum*, nou quod in cœlo eſt, ſed quod eſt *in terra*. Nam illud, quod erat in cœlo non potuerunt. Vel *In terra*, id eſt, usque ad terram deijcientes quoque culmina. *Polluerunt* ſacrilegio *tabernaculum nominis tui*, quod Selomon prior ædificaveret nomini tuo. — VERS. VII.

Hæc autem ideo fecerunt, quie *dixerunt in corde ſuo* Romani, tote *cognatio eorum ſimul*, *dixerunt*, dico iſtud: *faciamus* D *quieſcere à terra omnes dies feſtos*, id eſt, eradicemus iſtum populum, ne faciant feſtum Deo, & ne ſit in terra gloria nominis Domini. *Aſaph* ex perſone ſua addit *Dei*. Non enim illi Deum eppellarent, cujus templum evertebant. — VERS. VIII.

Signa noſtra non vidimus. Ecce *intellectus Aſaph*. Nem prædicta mala ſunt ei diſciplina. Iotelligit eutem, quoniam res venit, *ſigna* figurarum ceſſare. Unde ait: *Non vidimus*, quaſi dicat: funditus everſa ſunt omnie, quoniam quæ ſolemus videre *ſigna noſtra*, *non vidimus*, id eſt: nusquam ſacerdos vel victima vel hujusmodi, quæ ſolent eſſe *ſigna* rei venturæ. *Jam non eſt Propheta*, qui noſtræ reſtitutionis diem vel ennum prænuntiet, ſicut in cæteris captivitatibus ſolet. *Et nos non cognoſcet* — VERS. IX.

gnoſcet

gnoſcet amplius Deus, id eſt, non reducet. Vel increpativè dictum eſt: *Signa noſtra* nonne *vidimus?* Certe *vidimus*, ſed non intelleximus. Verè *vidimus*, quia in hoc, quòd *non eſt Propheta*, jam & unctio ceſſat, ex quo venit Sanctus Sanctorum, *& non ampliùs cognoſcet*, id eſt, nullus amodo prophetabit venturum, quia jam venit.

Uſquequo (æger relictus, qui maluit cædere medicum, quàm ab eo curari, clamat) O Deus *Uſquequo improperabit* tibi *inimicus* gentilis populus. Et quaſi ſubitò cognoſceret *uſquequo*, ſupponit, *irritat adverſarius nomen tuum in finem*, quaſi dicat: tamdiu, quamdiu *irritat adverſarius* Judæus *nomen tuum*, quod faciet uſque in finem ſæculi. Ideo iratus corripias, & ſic ille cognoſcet *in fine* Chriſtum apprehenſa caude revertens ad regnum. Vel erit hoc *in finem*? Erit, non quantum ad grane, ſed paleas.

VERS. X.

Ut quid avertis manum tuam & dexteram tuam de medio ſinu tuo in finem.

VERS. XI. *Exod. 4, 6. & 7.*

Mittit nos ad alterum ſignum, quod poſt ſignum virgæ dedit Dominus Moyſi dicens: Mitte manum tuam in ſinum tuum: & miſit. Dixit iterum: Produc eam. Et produxit eam, & inventa eſt leproſa. Ait iterum: Revoca eam in ſinum tuum, & revocavit, & reverſa eſt in colorem ſuum. Manus Moyſi Iſraël populus Dei, qui foras miſſus immundus factus eſt. Quod deplorans *Aſaph* ait. *Ut quid avertis manum tuam*, quod eſt *& dexteram tuam*, ſubaudis Judæos, *de medio ſinu tuo?* Quouſque non revocas *manum*? Quaſi dicat: Revoca eam *in ſinum tuum*, ut redeat ad colorem agnoſcens Salvatorem, ſaltem *in finem*. Vel Judæi viſa everſione iraſcentes dixerunt non utique pauci ſed tota cognatio ſimul, id eſt, omnes dixerunt hæc: *Quieſcere faciamus* &c. id eſt: abjiciamus legem, quæ nos non liberavit. Nec etiam vidimus ſigna, quæ ſolebant fieri patribus, cùm pauci vincerent multos. Stulti! Quaſi dicat, deberetur reis, quod devotis fieri ſolet. Item verba deſperantium: *Jam non eſt Propheta*, quem conſulamus, ut olim in adverſitatibus. Has deſperationes Judæorum ſuppoſuit, ne videretur inclementia Dei, quod non eſt auditus *Aſaph*, cùm oráſſet pro eis, quos in pœna detinet impœnitentiæ culpa. Uſquequo? quaſi dicat: hoc dixerunt. Sed uſquequo pateris improperia Judæôrum? Non dixit hoc, ut velit eos perdi, ſed in melius commutari.

VERS. XII.

Deus autem. Pars ſecunda.

Ecce deſtructis ſignis *Intellectûs Aſaph* de ipſa re, id eſt, de ſalute gentium, quæ in adventu Chriſti facta eſt excæcatis Judæis. Quaſi dicat: Nos ita ſine intellectu clamamus: *Jam non eſt Propheta* &c. *Deus autem Chriſtus*, qui eſt *Rex noſter* (*Rex* dico, non temporalis, ſed *ante ſæcula*) qui in principio Verbum, interim dum Iſraël cæcus deſeritur, *operatus eſt ſalutem* mundi docens non quærenda terrena, ſed æterna in terra ubique. Sed quoniam in Judæa, quæ di-

A citur medium terræ, & item in utero Virginis quaſi *in medio terræ* Deus factus eſt homo, non ſolùm quid fecit & ubi ſed etiam unde & qualiter cœpit, voluit notari, cum ait: *In medio terræ*. Ecce cæcitas contigit in Iſraël, ut plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſraël ſalvus fieret. Si non præceſſit vel ſequatur. Sequitur, qualiter fecit, & converſus ad eum ait:

Tu confirmâſti in virtute tua mare. VERS. XIII.

Alludit iſti facto, quod ſic aqua rubri maris duobus lateribus defixa eſt, ut eſſet iter ſiccum per eam, *Mare* gentes cingentes Judæam ſicut mare terram. Has ablato idolatriæ fluxu *tu confirmâſti in virtute tua*, id eſt, potentia firmâſti tibi, ut eſſent ſolida terra ſitiens imbrem tuum: *Contribulaſti capita draconum in aquis*, id eſt, deſtruxiſti ſuperbias dæmoniorum, dum gentes,
B quæ poſſidebantur ab eis, liberâſti per aquas Baptiſmi. Ad litteram Prælati Ægyptiorum ſubmerſi ſunt, qui erant *dracones* volentes devorare.

Capita etiam vel caput *draconis*, quod VERS. XIV.
eſt Leviathan principis dæmoniorum, *confregiſti*, quia initium peccati, quod eſt ſuperbia, quod Evæ, id eſt, Eccleſiæ præcipitur devitare vel obſervare, debilitâſti: & eum draconem *eſcam populis Æthiopum dediſti*. Legitur in Exodo, *Exod. 32, 20.*
quod Moyſes iratus vitulum conflatilem combuſſit *Exod. 7, 12.*
& contrivit uſque ad pulverem, quem ſparſit in aqua, & dedit ex eo potum filiis Iſraël. Legitur etiam in Exodo, quòd Virga Aaron, quam acceperat Moyſes, verſa in colubrum devoravit Virgas magorum verſas in dracones. Myſticè filii Iſraël &
C virga ſunt primi Apoſtolorum, qui de Judaico populo crediderunt, de quibus erat Petrus, cui oſtenſis reptilibus dictum eſt: *Macta, & manduca*. Ergo *Act. 10, 13.*
& filii Iſraël vitulum, & Virga Aaron virgas magorum & Petrus reptilia manducavit, cùm gentes, quæ erant ſimul typicè vitulus, virgæ magorum atque reptilia, id eſt, corpus diaboli credendo per Apoſtolos tranſierunt in Corpus Chriſti. Ipſi quoque Eccleſiæ de gentibus, quæ cùm eſſet *populus Æthiopum*, id eſt, peccatis nigra, converſione ſua dealbata eſt, ipſe diabolus eſt *eſca*, ſed aliter, quàm Chriſtus. Chriſtus enim eſt eſca gentibus, in quo ſe conſummant: diabolus verò, quem conſumant. Sed hæc conſumptio fit paulatim. Sic enim & Moyſes vitulum prius combuſſit, ut forma confunderetur, deinde comminuit, ut paulatim conſumptus biberetur
D à populo: quia & gentes, quæ convertuntur, formam diaboli confundunt in igne, cùm amore Dei abſtinent ſe ab omni ſpecie mali, deinde comminuunt, cùm paulatim male dimittunt, & ad ultimum bibunt, cùm perfecti ex toto conſumunt. Eſt etiam diabolus *eſca populis*, cùm etiam adorantes eum accuſant & reprehendunt adeo, quòd iratus Judæus ſive gentilis ſervo ſuo vocat eum Sathanam, in quo maledicit diabolo quaſi mordendo illum ut eſcam. Vel diabolus dum tentat, *eſca* Sanctorum eſt. Hac enim tentatione quaſi *eſca* ſancti proficiunt, dum per ejus machinamenta facti Martyres, quod deſiderant, conſequuntur. Vel *populis Æthiopum* nolentibus converti datus eſt *eſca* diabolus, in quo delectentur. Sequitur:

Tu

VERS. XV. *Tu dirupiſti*, id eſt, ut manerent, aperuiſti *fontes, & torrentes. Fons & torrens* in ſignificatione, idem. *Fons* enim prædicationis verbum, quod propter abundantiam dicitur *torrens*, id eſt flumen. Vel in bonis verbum dicitur
Joan. 4. 14. *fons* indeficiens, in quibus fit *fons aquæ ſalientis in vitam æternam*: In malis verò, qui non ſic habent verbum ut benè vivant, dicitur *torrens*, quia ſicut *torrens* currit cum impetu, ſed æſtate ſiccatur: mali accepto verbo non tacent, cùm fluunt, ſed tentationis æſtate deficiunt. Benè tamen de utriſque dicit: *Tu dirupiſti*, quia per utroſque Deus irrigat terram. *Tu ſiccâſti* quaſi dicat: *fontes* verbi Dei manare feciſti, ſed *ſiccâſti fluvios Etham. Etham robuſtus.* Senſus: Doctrinas gentium, Mathematicorum & Judæorum, qui ſunt fortes, de ſe præſumentes, inutiles eſſe feciſti. Vel B totum de peccatoribus. Illi enim etiam *fontes*, quorum mala jugiter influebant. Torrentes verò quorum mala ſubita & impetuoſa. Utroſque vocat *fluvios*, qui de *Etham*, id eſt, diabolo forti ſolent manare. Sed hos à fonte ſuo diabolo Deus dirupit & diviſit, ne inde manarent. Etiam penitus ſiccavit cum eis peccata dimittens diaboli conſilia pervertit.

* Lib. XXXIII. Moral. cap. 10. Super hunc locum Beatus Gregorius dicit: * *Ethan interpretatur fortis. Et quis eſt hic, niſi de quo per Evangelium veritas dicit: Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus domum diripere, niſi prius alligaverit fortem? Fontes itaque, & torrentes Dominus dirupit, dum in Apoſtolorum ſuorum cordibus fluenta veritatis aperuit. De quibus per Prophetam alium rurſum dicitur: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. Ad eorum quippe doctrinam ſitientes pergimus, & veritate plenas cordium noſtrorum lagunculas reportamus. Sed emanantibus fontibus ſuis Ethan fluvios exſiccavit, dum doctrinam fortis, & maligni Spiritus oſtenſo radio ſuæ veritatis* C *areſecit.* Sequitur:

VERS. XVI. XVII. *Tuus eſt dies &c. Dies, ſol, æſtas* ſunt perfecti: *nox*, verò, & *aurora*, vel lunæ & *ver* ſunt imperfecti; ſed per rerum diverſas qualitates diverſo modo ſignificantur. Perfecti enim dicuntur *dies*, qui cum ſint ſpiritales omnia judicant: qui dicuntur *ſol* propter ſapientiam, in qua permanent, & quam loquuntur inter perfectos, de quibus
Pſal. 18. 1. dicitur: *Dies diei eructat verbum*, quod erat in principio apud Deum. In hoc autem perſeverant juxta il-
Eccli. 27. 12. lud: *Juſtus permanet ſicut ſol*. Propter quod etiam dicuntur *æſtas*, quia ſpiritu ſunt ferventes. Imperfecti è contrario dicuntur *Nox*, quia cùm ſint carnales, non
1. Cor. 3. 1. poſſunt capere ſapientiam verbi. Unde Apoſtolus:
Pſal. 18. 3. *Nec potui vobis loqui ſicut ſpiritualibus, ſed tanquam carnalibus.* De his dicitur: *Nox nocti indicat ſcientiam*, ſcilicet quia Verbum caro factum eſt, & hu-
Eccli. 27. 12. juſmodi hiſtorialia. Hi dicuntur *aurora* quaſi incipientes vel luna, quia mutantur juxta illud: *Stultus ut luna mutatur.* Dicuntur etiam *ver* quia novelli ſunt in fide & temperati manſuetudine. Ut ergo nullus glorietur tanquam non acceperit, ait: *Tuus eſt dies, ſol, æſtas.* Item *nox, aurora* vel lunæ & *ver*. Verè. Nam *tu fabricatus es* ea, ita quod *plaſmaſti*, id eſt, de nihilo feciſti, quod eſt plaſmare ad litteram. In reformatione etiam *plaſmaſti*, quia primò gratiam dediſti, & deinde gratiam pro gratis. In dando verò gratiam *tu feciſti omnes terminos terræ*, i.e. ut unuſquiſq; haberet proprium donũ, alius quidem ſic, alius verò ſic. Vel *terminos* vocat Apoſtolos, Prophetas, qui ſicut termini agros, ita fidei jure diſtinguunt. Vel omnis hiſtoricè.

Memor eſto hujus. Pars tertia. Ecce quo tendat magnalia numerando, ut Judæis indulgeat. Quaſi dicat: ita operatus es ſalutem in aliis: tu quoque Domine *eſto memor hujus*, non addit cujus: ſed ad ea, quæ ad litteram plaſmare dixerat Deum, poteſt referri. Unde alii addunt: *creatura tua*, ut hic intelligantur Judæi. Hæc oratio jam cœpit impleri. Nam etſi rami fracti ſunt, manet tamen radix, & de ramis fractis aliqui redierunt. Orans commemorat culpam eorum, & ait: *Inimicus*, id eſt, Judaicus *populus inſipiens*, quia tunc erat *Aſaph* ſine intellectu, *improperavit*, id eſt, improperia dixit tibi Domino gens tua, ut peccator eſt iſte homo, vorax, amicus publicanorum, & per hujuſmodi *incitavit*, vel exacerbavit, & factis provocavit *nomen tuum* ſuper ſe. VERS. XVIII.

Ne tradas. Quaſi dicat: *Aſaph* ſine intellectu ita improperavit tibi; ſed ego *Aſaph* intelligens precor, *Ne tradas beſtiis*, de quibus ſupra confregiſti capita draconum, id eſt, *ne tradas* diabolo & angelis ejus *animam confitentem tibi* peccata ſua, *& animas pauperum tuorum*, qui non, ſicut priùs, divites ſtatuunt juſtitiam ſuam, *ne obliviſcaris*: quin gratiæ beneficia conferas, per quæ tendat *in finem* Chriſtum vel ſaltem *in finem* ſæculi. VERS. XIX.

Reſpice in teſtamentum, non quidem vetus, quod promittebat terrena, ſed *tuum*, novum ſcilicet, quod promittit regnum cœlorum, de quo promittendo dixiſti: *conſummabo teſtamentum novum.* Senſus. Reliquiæ Iſraël ſalvæ fient, & hoc non per merita ſua: nulla enim ſunt. Quod ex hoc patet, *quia repleti ſunt iniquitatibus* illi, *qui obſcurati ſunt*, id eſt, qui excæcati habitant in *domibus terræ*, id eſt, delectati terrenis. Corda etiam ſunt *domus*, in quibus libenter habitant beati mundo corde, qui Deum videbunt: qui verò ibi terrena quærunt, non videbunt. Quare? *Quia repleti ſunt terræ*, id eſt, pulvere terrenorum, quæ cùm amantur, excæcant oculos mentis, cordis. Unde addit, *quia obſcurati ſunt*. Quod totùm D venit ex habitatione *domorum iniquitatum*, id eſt, quoniam habent corda iniqua. Vel *repleti ſunt domis*, id eſt, ſentibus iniquitatum, qui *obſcurati ſunt terræ*, qui te & tuos obſcuraverunt perſecutionibus. VERS. XX. ad Hebr. 8. 8. & Jerem. 31. 31.

Ne avertatur. Sic ſolet ab oratoribus fieri: mutat perſonam pro perſona, gratum pro odioſo ponens, ut dilectio devotorum temperet odium contumacium. Ait ergo: *Confuſus*, quem ſua ſuperbia confundit, dum quod accepit, adeo ſuis viribus & meritis applicat, quæ confuſio non eſt humilium. Ille, inquam, *confuſus*, & ablata ſuperbia *humilis factus*, & gratus *ne avertatur à te*. Nam *pauper, & inops*, id eſt, humiles ſpiritu tantùm, non alii *laudabunt* VERS. XXI.

nomen tuum, id eſt, confitentes peccata ſua, deſiderantes æterna. Ecce *Aſaph* jam intelligens exeuntit terrana promiſſa veteris teſtmenti. Quia verò nondum accipit cœleſtia, quæ ſibi promittuntur, in novo videtur deſeri, & ſuſtinet improperia dicentium: ubi eſt Deus tuus? Propter quod exclamat:

VERS. XXII. *Exurge.* Quaſi dicat: contemptus es à Judæis in terre, & à falſis Chriſtianis ſedens in cœlo, & ego credidi, quod non vidi. Ergo *Exurge*, & *judica cauſam tuam*, ut ego coronam, quam promiſiſti, illi verò confuſionem accipiant, vel hic ut convertantur, vel in futuro, ut damnentur. Cum ita deberet dicere *meam*, ait *tuam*, ſuam eſuſam faciens judicis cauſam, ut eum afficacius moveat, cui negotii ſui qualitas intimatur. Quale aſt enim negotium, quòd, cùm inſultatur *Aſaph* B in dicendo: ubi eſt Deus tuus, ipſi quoque Deo detrahitur? Unde ſequitur: *Memor eſto improperiorum*; non dico meorum, ſed *tuorum*, ſcilicet *eorum, quæ ſunt ab inſipiente*, & hæc *tota die*, id eſt continuè. Adhuc enim inſultatur Chriſto. Nec deerunt uſque in finem ſæculi vaſa iræ. Hoc ideo dicit, ut ipſa continuatio manſuetudinem patientis Judicis moveat. Repetit orationem.

VERS. XXIII. *Ne obliviſcaris*, quin deprimas blaſphemas *voces inimicorum tuorum*. Vel *ne obliviſcaris*, quin exaudias *voces* deprecantium te. *Superbia* etiam *eorum qui te oderunt*, Romanorum ſcilicet, qui malignantes in Sanctuario glotiati ſunt, vel omnino dicentium: ubi eſt Deus tuus? *aſcendit*, vel, ſicut in aliis codicibus legitur: *Aſcendat ſemper* ad te: quod utique facit, quoniam eos aut punis aut corrigis. Nota, quod ſuperbiam, quam Deus ſpecialiter execratur, ultimam poſuit, ut ſpecialiter in memoria conderetur.

Hæc de Pſalmo iſto juxta Patrum expoſitiones dicta Intellectum Aſaph circa templi manufacti vaſtationem, quæ in vindictam ſanguinis Chriſti facta eſt, ita detinet, ut finalis illius vaſtationis, quæ per illam ſignificata eſt, quæque in fine mundi futura eſt, vix ulla ſit mentio.

At nos memores beatæ memoriæ Chononis Epiſcopi Ratisbonenſis, de hoc Pſalmo nobiſcum diligenter conferentis, Intellectumque *Aſaph* intelligenter perquirentis ex occaſione cujuſdam revelationis, qua viſum erat cuidam Religioſæ perſonæ ſecundùm hunc Pſalmum contra noſtri temporis ebuſionem agi finale judicium, quæ tunc inter nos complacuerunt, quæque tunc ipſo petente ſcripſimus, iteratò perſtringere non gravabimur. Erat autem viſus hujuſmodi. Judicem omnium Deum in ſolio judicii ſublimem reſidere aſſiſtente pariter Senatu cœleſtis curiæ, atque hinc inde cœlorum exercitu aſſiſtente, ante tribunal verò judicandæ univerſitatis multitudinem aſſiſtere. Et erat ſilentium in omnibus, timore ac tremore inenarrabili plenum, ſingulis ſua ſecum opera reputantibus, & cogitationibus invicem accuſantibus aut etiam de-A fendentibus, dum expectantur judicii ſententiæ de throno proceſſuræ aſtantibus pariter & Cœnobitis ac judicium cum tremore nimio expectantibus. Cùm ecce de verbis Pſalmi hujus audiuntur voces interceſſoriæ, choro nimirum Sanctorum Angelorum & Martyrum iram judicis ſuper cœnobitis ſpecialiter placantibus & magno clamore dicentibus: *Ut quid Deus repuliſti in finem? iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ?* Quo clamore peracto viſus eſt placatus Judex ſuper omnibus, qui ſcripturarum paſcuis inhærentes in eorum guſtu veluti piæ oves enutritæ ac deliciatæ fuiſſent. Addunt verò Sancti etiam orare pro his, qui à pueritia vel à parentibus vel ſponte Deo devoti in Sancta converſatione permanſiſſent, & dicunt: *Memor eſto Congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio.* Quo dicto etiam his Judex placatus factus eſt. Adjiciunt quoque intercedere pro his, qui ad hoc profeciſſent, ut alios B in diſciplina Domini virge correctionis regere potuiſſent: *Redemiſti virgam hæreditatis tuæ.* Pro his quoque, qui in ejuſmodi ad culmen celſioris apicis ac fortitudinis excreviſſent, dictum eſt: *Mons Sion in quo habitâſti in eo.* Hiſque Sanctorum vocibus judice ſuper his, pro quibus oratum eſt, placato tandem auditæ ſunt voces & iſtorum, pro quibus oratum eſt, & univerſæ Sanctorum multitudinis, judicium de impiis poſtulantium atque dicentium: *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem. Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto.* Et ſic uſque in finem Pſalmo cùm clamore decantato ſecundùm ejus tenorem judicium etiam ſuper impios peractum eſt.

Sed hæc quiſque accipiat, ut volet. Nos verò magis ſcripturis veritatis quàm ſomniis innitentes Intellectum *Aſaph* de finali Judicio, ut cœpimus perſtringemus; niſi quòd in ipſa quoque viſione C quaſi vana ſomnia contemnere non poſſumus, quod ſecundùm Scripturas veritatis expreſſum eſt de illo ſenſu, qui verſatur circa finale Judicium, judicio per Romanos acto præfiguratum. Eſt quippe nobilior *intellectus Aſaph* de ſignificato quàm de ſignificante judicio, ſicut nobilior fuit Intellectus Apoſtoli de duobus teſtamentis per duas fœminas figuratis quàm de ipſis fœminis. *Scriptum eſt*, inquit, *quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera, quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta.* Et nos dicimus, quod ea, quæ ſcripta ſunt de ſanctæ civitatis exterminio, de templi Deo ſacrati excidio, per allegoriam dicta ſunt & intellectum *Aſaph* ſapientæ Pſallentis ad finale illud exterminium dirigunt, in quo judicium incipiet à ſanctuario, & conſummabitur non in unius ci- D vitatis vel unius templi, ſed totius mundi conflagratione, judicandis illic non ſolis Judæis captivatis aut ſolis Romanis eos captivantibus & opprimentibus, verùm cunctis gentibus Eccleſiam Dei perſequentibus, & in ipſa Eccleſia templum Dei violantibus. *Templum* enim *Dei ſanctum eſt*, ait Apoſtolus, *quod eſtis vos. Qui ergo templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Contra fornicatores in ſemetipſis templum Dei violantes acriter invectus Apoſtolus: *An neſcitis*, inquit, *quia corpora veſtra templa ſunt Spiritus Sancti? Qui autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Hic ſubaudiri oportet, niſi pœnitentiam egat, quoniam & ipſe Apoſtolus inſignem illum fornicatorem, quem tradiderat Sathanæ, ſu-

Galat. 4. 22. & 24.

1. Cor. 3. 17.

2. Cor. 3. 16. & 17.

ſcepta

ſcepta ejus pœnitentia reconciliat. Quemquem
Hebr. 13.4. enim dicat: *Fornicatores & adulteres judicabis Deus*, tamen qui verè pœnitendo eſſe deſinit fornicator ſive adulter, evadet judicium fornicatoribus & adulteris præparatum in finali illo judicio, quo nos mittit *Intellectus Aſaph*, quinquies commemorans *Finem* in Pſalmo iſto. Primò enim dicit: *Ut quid Deus repuliſti in finem?* Secundò: *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem.* Tertiò: *Irritat adverſarius nomen tuum in finem.* Quartò: *Ut quid avertis manum tuam & dexteram tuam de medio ſinu tuo in finem?* Quintò: *Animas pauperum tuorum non obliviſcaris in finem.*

His prælibatis pſallat *Aſaph*, pſallat Eccleſia Mater illibata poſtulans judicium, immò cantans miſericordiam & judicium, miſericordiam ſcilicet miſericordibus ante finem promiſſam, *in fine* dan- B dam, ſine fine manſuram: judicium verò ſine miſericordia ſuperventurum his, qui non habuerunt miſericordiam erga Sanctam Dei Eccleſiam, quam crudelius vaſtaverunt, quàm Romani principes eorumque milites vaſtaverint Jeroſolymam. Illi enim occiderunt corpora impiorum gladiis, iſti occiderunt animas piorum pravis exemplis. Illi diſſipaverunt lapides inſenſatos non relinquendo lapidem ſuper lapidem, quem non deſtruerent: iſti diſſipant lapides vivos, quantum in ipſis eſt, non relinquendo lapidem ſuper lapidem, cùm deſtruere nituntur unius fidei veritatem per diverſas hæreſes, & Eccleſiæ unanimitatem per ſchiſmata, quoniam, ſicut ante nos dictum eſt: Hæreticus eſt, qui non ſequitur Catholicam veritatem, ſchiſmaticus eſt, qui non amplectitur Catholicam pacem. Hæreticus ergo impu- C gnat fidei doctrinam, ſchiſmaticus charitatis diſciplinam. Ille fidei ſinceritatem, iſte morum puritatem corrumpere nititur, dum uterque Patrum traditionibus calcatis de via veritatis & pacis exorbitat, Sanctamque Dei Eccleſiam dilaniat ſicut duo urſi de ſaltu egreſſi pueros Hebræos Heliſæi deriſores dilaniaverunt, aut ſicut duo principes Titus & Veſpaſianus de ſaltu imperii Romani venientes Chriſti deriſores vaſtaverunt. Atque utinam & iſti ſolos Chriſti perſequerentur deriſores, & paterentur vivere Chriſti amatores! At illi hos magis perſequuntur, & à puritate Chriſtianæ diſciplinæ abſtrahere nituntur. Pro his igitur, qui has perſecutiones patiuntur, & contra eos, qui eos perſequuntur, pſallit *Aſaph* ſanè intelligens, & illos in fine libe- D randos, & iſtos in fine damnandos.

Et quia boni quoque ac fideles terribili vultu judicis apparente turbabuntur, quando etiam virtutes cœlorum movebuntur, pro his primò placatus Judex cùm dicit *Aſaph*, congregatio videlicet Sancta & fidelis, in ſe ac pro ſe utcunque ſecura, utpote cùm ipſo Judice judicatura, ſed pro infirmis venia indigentibus multum ſollicita; *Ut quid Deus repuliſti* eos, qui aliàs dicunt: *Deus repuliſti nos, & de-*
Pſal. 59. *ſtruxiſti* nos? Ut quid repuliſti cùm ſint fideles & bonæ voluntatis homines? Nunquid hujusmodi repuliſti ſic, ut ſint repulſi à te *in finem*, id eſt, æternaliter? Itane *iratus eſt furor tuus*, ut perdas juſtum cum impio, agnum cum lupo, & non parcas in judicio vel his, qui ſunt *oves paſcuæ tuæ*, quibus dulciter ſapuerunt ſcripturæ, quarum ſi aliquæ perierant, humeris tuis ad paſcua tua reportatæ in eiſdem ſunt usque ad mortem deliciatæ, ut dignè vocari debeant *oves*

A *paſcuæ tuæ*? Nunquid *furor tuus* ita iraſcetur, ut etiam tales *oves* unà cum lupis perdas? Abſit hoc à te, qui Habac. 3.2.
cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.

In hac igitur miſericordia *memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio*, id eſt, eorum, qui ab incunabilis manſerunt in Sanctæ Religionis propoſito & ſtudio, licèt minores perfectis, tamen ſubditi eis, quos ita redemiſti, ut virtute Redemptionis tuæ faceres eos *virgam hereditatis tuæ*, qua hæreditatem tuam, id eſt, Eccleſiam regeres tanquam in Virga directionis, in virga ferrea nunquam à rectitudine juſtitiæ damnabiliter curvata. Quidam verò ex numero talium ſic in officio regiminis excreverunt in augmento virtutum, ut eſſent *mons Sion, in quo habitaſti*, quemque ut ſpeculam cœteris ad cautelam propoſuiſti. Nonne itaque parcere debes B hujusmodi ſubditis bonæ, ut dictum eſt, voluntatis, & hujusmodi prælatis virgæ rectæ ac monti Sion aſſimilatis? His igitur parce pro ſui cordis contritione atque humilitate, qui cor contritum & humiliatum non deſpicis, quique humilibus peccata ſua non defendentibus, ſed pœnitendo confitentibus das gratiam.

Verùm quia ſuperbis reſiſtis, *Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem*, quorum ſuperbia duravit usque *in finem*, quia noluerunt converti aut humiliari ante finem propter inſitam ſibi malignitatem, quæ non ſolum latuit in affectu, ſed etiam patuit in effectu. Nam ô Deus *quanta malignatus eſt inimicus in Sancto, & gloriati ſunt, qui oderunt te in medio ſolemnitatis tuæ. Quanta*, quàm horribilia *malignatus eſt inimicus in ſancto*! Inimicus domeſticus, C qualis erat Judas mercator peſſimus, fur loculorum Dominicorum, & qualis erat Simon Magus aut Nicolaus impurus. *Inimicus*, inquam, talis tanta *malignatus eſt*, ut exclamare compellar cum admiratione mixta indignatione: *Quanta malignatus eſt*, quanta malignè operatus, & machinatus eſt hic talis *inimicus in ſancto*! Nam & furtum Judæ minus fuiſſet exectabile in re peculiari, quod jure fori poſſet in duplum vel certè Zachæi exemplo in quadruplum reddi: ſed *in ſancto*, in re ſacrata, ſancto ſanctorum Chriſto data fraudem fieri crimen eſt apertiſſimi ſacrilegii. Similiter negotiatio Simoniaca inde magis eſt execranda, quòd fit in loco ſancto, dum domum tuam Domine, quam decet Sanctitudo, domum ſcilicet orationis, facit ſpeluncam latronum, D quod eſt peccatum in Spiritum Sanctum. Item facta Nicolaitarum, quæ Deus odit, minus eſſent odibilia, ſi non fierent *in Sancto*. Fiunt verò *in Sancto*, dum de Sancto ſanctis uſibus debito ſtipendio talis fit abuſio, ut unde continentes ac Deo in caſtitate ſervientes vivere deberent, inde alantur mulieres impudicæ ingredientes domum Dei ſanctam pompaticè. Magna utique malignantium temeritas eſt in officio ſancto clericalis miniſterii diſtribuere vel accipere corpus Chriſti, quod ſanctum eſt, nolle ſanctè vivere, immo velle gloriari de non ſancta converſatione, per quæ deceret quemque humiliari potiùs quam gloriari. Sed iſti peccatum peccato addentes, quomodo malignè in ſancto peccaverunt, ita ſuperbè amaverunt peccatum ſuum in corde ſuo, & inſuper ore *gloriati ſunt, qui oderunt te*. Oderunt enim veritatem ſuas pravitates redarguentem, quæ veritas es tu: inſipientes & maligni oderunt ſapientiam, quæ tu es: oderunt juſtitiam, charita-

ſem & omnæ lumen virtutum, quud tu es, Et quomodo qui malè agit, odit lucam, verè dico, quod *oderunt te*, qui lux mundi es, quem qui ſequitur non ambulat in tenebris. Et cùm pro iſtis iniquitatibus noluerunt in luca confundi, aut arubeſcere, *gloriati ſunt* in malitia potentes iniquitate. Ubi gloriati ſunt? *In medio ſolemnitatis tuæ*, verbi gratia in Paſchali feſto, quud eſt ſolemnitas ſolemnitatum, ſive in alie celebritate hujusmodi oſtentavarunt ſe ſuasqua mulieres in veſtitu daaurato circumamictos varietata, non in angulis abſcondendo talia, *ſed in medio ſolemnitatis* communi & aperto ſpectaculo

Poſuerunt ſigna ſua ſigna. Deniqua cùm renuarant habere ſanctitatem, *ſigna* tamen ſanctitatis *poſuerunt* in raſura, in tonſura, in veſtium claricali forma, ſad ita dapravata, ut potiùs dici potuerint *ſigna ſua* quam ſigna tua Daus, quia non tuam, ſed ſuam exinde gloriam quæſiêrunt, & lucra non tua, ſed ſua captaverunt. *Et non cognoverunt*, id aſt racognoſcare noluerunt peccatum ſuum in vita ſua, *ſicut in exitu* vitæ, valint nolint, cognuſcant in hoc ſimiles præambulo ſuo Judæ, nominatenus Apoſtolo, ſed revera diabolo, qui crebro increpatus à Chriſto non cognovit peccatum ſuum in tota illa commanentia, qua fuit cum Chriſto, ſicut tandem *in exitu* ſuo illud cognovit diceus: Matth. 27. 4. *Peccavi tradens ſanguinem juſtum.* Cognovit autem hoc paccatum ſuum *ſuper ſummum* nimis iniquè commiſſum, quia Chriſto, qui aſt omnium ſummus, ita ſe ſuparextulerat magnificando ſuper eum ſupplantationem, ut eum venderet quaſi mancipium proprium, cujus etiam peccati raatum contrahunt Simoniaci vandendo Spiritum Sanctum, qui unus cum Patre ac Filio ſummus Deus eſt. Cognoſcera hoc peccatum ſolummodo *in exitu* ſera eſt pœnitentia, & nimis tardè projiciantur tunc argentei male dati vel accepti, quos non licet mitti in corbonam: quia Deus non recipit pro tali paccato ſalam pœnitentiam.

Nec mirum, quia quamdiu potuerunt, in domu Domini diabolo ſatvierunt; & ipſam domum daſtruxerunt, ita ut nec *januis* ad ornatum, ſeu munimentum domus axquiſitis parcarent. Nam *quaſi in ſylva lignorum* agreſtium nullo uſui aptorum ſic irravarantes *exciderunt januas ejus*, *in idipſum* opus conſpirati, ſive *in idipſum*, id eſt, in unum acervum, in unam congeriam ſive ſtruem lignorum, cui ſupponendus erit ignis, qui talibus incendetur lignis & non extinguetur. Regulas quippe, ſecundùm quas quisqua admittendus eſt ad Clerum ſive ad ordinem Sacrum, ſic annihilaverunt & confudarunt, ut par eas & ſecundum eas nullus aut rarus introitus ſit ſive ad Epiſcopatum ſive ad aliud ſacrum miniſterium in domo Dei celebrandum, quia *in ſecuri & aſcia dejecerunt eam*, ut non tam domus quàm ruina dici poſſit, quæ *in ſecuri & aſcia* dejecta aſt. Securis majus, aſcia minus inſtrumentum ad ligna lædenda hoc inſinuant, quòd inimici Domini majoribus, & minoribus impenſis laborande pro quæſtu ſuo & luxu adimplendo majora & minora ornamenta Ecclaſiæ deſtruxerunt, ac per hoc te Deus irritavarunt non in temetipſo, quia tu es imperturbabilis, ſed in Sanctis tuis zelum juſtitiæ habentibus, quos dum ſuis pravitatibus vexavarunt, *incenderunt igni ſanctuarium tuum*: quia xelus domûs tuæ velut ignis comedit eos, qui dicuntur, & ſunt *ſanctuarium tuum* in Ecclesia, pro eo, quòd ſicut in civitate cætaris ædificiis præeminet Sanctuarium: ſic in Eccleſia ipſi præeminent populo propter Sanctitatis & Religionis maritum. Tale ſanctuarium *incenderunt in terra*, id eſt, in his alectis & Sanctis, qui adbuc paregrinantur in terra. Nam illi, qui de terra levati ſunt in cœlum, jam requieſcunt in pace, in ſumma tranquillitata. *Sanctuarium tuum* Deus, quod pro integritate ac perfectione Sanctimoniæ polluere non potuarunt, *incenderunt igni*, ſicut dictum eſt. Verùm *tabernaculum nominis tui*, quod minus aret firmum, quodque movari potarat de loco ad locum, *polluerunt*, dum ſanctos minus perfectos, tibi tamen militantes ad ſuæ iniquitatis conſenſum pertraxerunt *in terra*, id eſt, occaſione alicujus terrenæ utilitatis conſequendæ ſiva inutilitatis vitandæ *in terra*, quam, dum plus cœlo amaverunt, à juſtitia axorbitaverunt & ſuo ſilentio, ſua nimia patientia vel humilitate vires præbuarunt hoſtibus juſtitiæ, cui debebant ſtrenuè militaſſe, cùm aſſent ipſi *tabernaculum nominis tui.*

Dixerunt in corde ſuo, id eſt, cogitaverunt iſtud *cognatio eorum ſimul*, verbi gratia: Moyſes alegit fratram ſuum Aaron in Pontificem. Sic atiam adhuc aligit frater fratrem, cognatus cognatum, ut ſint ſimul in unum cohabitantes & cantantes: Pſ. 132. 1. *Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum*, quod eſt illis agare diem feſtum. Sed nos, qui nolumus habitare ſimul in unum, *quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei à terra*, id eſt auferamus memoriam dierum feſtorum à terra. Hoc dixerunt impii apud ſe non rectè cogitantes *in corde ſuo*, & rei facti ſunt in cogitationibus, licet eas opere implera non potuerint, quoniam dies feſti manebunt usque in finem ſæculi ſecundùm promiſſum veritatis dicentis: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant*: Matth. 25. 34. Item: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus usque ad conſummationem.* Matth. 28. 20. Quibus dictis nunquam defuturos ſignificat in ſæculo usque in finem ſæculi, qui digni ſint commanſione Dei.

Quibus inſultantes maligni dicunt inter cætera: *Signa noſtra non vidimus, jam non eſt Propheta, & nos non cognoſcet amplius.* Ac ſi dicant: Ergo vos, qui dicimini & aſtis arbitratu veſtro val ſanctuarium val tabernaculum Dai, ſoli, ut putatis, prudentes eſtis, & *ſigna* ſacramentalia cognoſcitis, quæ, ut vos æſtimatis, apud vos intagra ſunt & rata plenaque virtutis & ſalutis efficaciâ: nos autem *ſigna noſtra non vidimus*, qui arbitratu veſtro cæci ſumus: *& jam non eſt Propheta* inter nos, ut vos putatis, qui vobis Prophatiam cætaraque Sancti Spiritûs chariſmata ſolis aſſignatis, *& nos non cognoſcet amplius* Deus: quia talas æſtimamur, qualibus dicendum aſt in judicio à Judice juſto: *Diſcedite à me operarii iniquitatis, neſcio vos.* Luc. 13. 27. Nonne apud nos quoque ſicut & apud vos eadam *ſigna* ſacramentorum ſunt? Nonne *Propheta* aſt apud nos quilibet litteratus, doctus & doctor aliorum? Nonne Deus cognoſcet nos quoque ut vos, & carè ampliùs, quia ditiores & honorabiliores vobis in hoc mundo ſumus, & cathedras tenemus, in quibus etiam

etiam de vobis judicandi poteſtatem habemus, & de laboribus veſtris decimas exigimus, multaque dignitatum ſunt apud nos inſignia, per quæ ampliùs quàm vos Deo cogniti monſtrari poſſumus?

Uſquequo Deus hæc & ſimilia dicendo *improperabit inimicus* Hæreticus, Schiſmaticus, Simoniacus, Nicolaita falsúſque Chriſtianus, Chriſtianitatis diſciplinæ adverſarius? *Uſquequo irritat hic adverſarius nomen tuum?* puto *in finem*, id eſt, usque in ſæculum ſæculi, quia quamdiu ſtabit mundus, Cain perſequetur Abel pro eo maximè, quòd munera ejus & ſacrificia Deo ſunt accepta, ſua verò Divino reſpectu digna non ſunt, eò quòd etſi rectè offerat, rectè tamen non dividit, qui ſua Deo, ſe ipſum verò diabolo dat, virtutes averſando & vitia ſectando. Tales non dimittunt populum tuum Domine, ut in pace ſacrificet tibi, niſi in manu forti. *Ut quid ergo avertis manum tuam de medio ſinu tuo*, id eſt, de ſecreto tuo exertam taliter oſtendere, ut ejus terrore vel converſi proficiant *in finem* conſummationis, vel deficiant *in finem* conſumptionis, quia tu Deus ignis conſummans aurum, conſumens plumbum?

Deus autem Rex noſter ante ſæcula operatus eſt ſalutem in medio terræ. Ego quidem *Aſaph* contra inimicos Eccleſiæ ultionem expeto: *Deus autem Rex* regere potiùs, quam ulciſci promptus patienter agit nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam converti: atque ideo *operatus eſt ſalutem* non in angulo ubi lateret, ſed *in medio terræ*, ùt ſupra eſt expoſitum, ne quemquam ſcire volentem lateret: quia Jeruſalem, ubi moriendo & reſurgendo ſalutem generis humani operatus eſt, *in medio terræ* ſita eſt, neque in ea ſalutis opus clauſum, vel occultatum fuit; ſed *de Sion exivit lex, & verbum Domini de Jeruſalem*, teſtibus ejus incipientibus à Judæa & diſcurrentibus uſque ad ultimum terræ, quoniam *in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines terræ verba eorum.*

Iſa. 2. 3.

Rom. 10, 18.

Quibus ubique prædicantibus & ſigna multa operantibus tu Deus *confirmâſti in virtute tua mare*: quia viſis miraculorum virtutibus mundus, priùs amarus & fluidus, in fide nominis tui eſt confirmatus. Illis etiam baptizantibus *contribulâſti capita draconum in aquis* Baptiſmi ſuffocatis illic Ægyptiis, dæmonibus ſcilicet atque vitiis. Tu etiam *confregiſti capita draconis*, videlicet principis dæmoniorum tanquam Pharaonis Regis Ægyptiorum, qui ſeptem *capita*, id eſt, capitalia crimina erexerat, quæ jam confracta erigere non valet, quia lege ceſſante, ſub qua peccatum dominabatur, gratia ſucceſſit, qua donante peccatum facilè ſuperatur, confractis videlicet capitibus draconis, quem *dediſti eſcam populis Æthiopum*, Quod qualiter fiat, nolo me quiſquam audiat vel notet quaſi nova docentem, audiamus potius Virum Illuſtrem Hieronymum, qui in ſermone de Agno Paſchali dicit inter cætera: *Non putemus agnum iſtum ubique poſſe comedi. Præcipitur nobis, ut in una illum comedamus domo, ne extra Eccleſiam immolari agnum putemus. Ex quo manifeſtum eſt, quòd Judas, & Heretici & omnia conventicula dogmatum perverſorum, quia in Eccleſia non comedunt, non eos agni carnes, ſed draconis comedere, qui datus eſt in eſcam populis Æthiopum. Nos verò comedimus azyma ſinceritatis & veritatis.* Hæc dicente S. Hieronymo, & nos illi conſona ſentiendo A affirmare poſſumus, quod fel draconum eſt vinum eorum, qui ſua quærendo in Divino ſacrificio & officio judicium ſibi manducant & bibunt, quia rectè quidem offerunt, ſed non rectè dividunt, cum ſemetipſos aut per fidem ſine operibus mortuam, aut omnino falſam dividunt ab Eccleſiæ Sanctæ communione animales ſe ipſos ſegregantes, ſpiritum non habentes. Nam Sacramenta licet ſint inviolabilia in ſemetipſis, tamen quaſi fel draconis illis mortem operantur, qui bonum non benè accipiunt exemplo Judæ Apoſtatæ, qui per acceptionem buccellæ, quam bonam non bonus & non benè accepit, locum in ſe diabolo præbuit.

Tu dirupiſti fontes & torrentes, ita ut impetus fluminis per ſalutarem doctrinam lætificaret civitatem Dei. *Tu ſiccâſti fluvios Etham* caſſando Hæreticorum falſam doctrinam. *Tuus eſt dies, & tua* B *eſt nox, tu fabricatus es auroram & ſolem, Tu feciſti omnes terminos terræ, æſtatem & ver tu plaſmaſti ea*, ùt ſupra eſt expoſitum.

Qui hæc omnia feciſti, *memor eſto hujus.* Cujus? Hujus videlicet pauperis & inopis & animæ confitentis tibi, quod in ſequentibus colligitur, ſed ad excitandum Judicem præmittitur: *Inimicus improperavit Domino, & populus inſipiens incitavit nomen tuum* ſtultis improperiis & verbis irriſoriis garriendo contra gloriam Domini & honorem nominis ejus, verbi gratia: *Si eſt verus Filius Dei, liberet illum de manibus noſtris:* aut ſi iſte ſervus Domini, qui ſe confitetur ſervum Domini, liberet eum de manibus noſtris, de dentibus beſtiarum. Tu ergo Domine *ne tradas beſtiis animam confitentem tibi, & animas pauperum tuorum ne obliviſcaris in finem*; ſed ante finem libera. Quod ut citiùs facias: C *Reſpice in teſtamentum tuum*, teſtamentum novum ſanguine tuo conſcriptum. *Reſpice* in titulum cruci tuæ ſuperpoſitum, in quo JEſus nominaris, & Rex Judæorum, id eſt, Rector, & non dementator te confitentium. Et ideo quamquam juſta ſit indignatio tua contra peccatores, tamen diſtingue contumaces contumaciter peccantes ab humilibus pauperibus ex infirmitate ſeu ignorantia delinquentibus. Illos in finem ſuperbientes ac peccata ſua pertinaciter amantes, obſtinatè defendentes ego *Aſaph* dictante juſtitia concedo, & judico a te juſto judice *beſtiis* tradendos, beſtiis infernalibus, de quibus aliàs dicis: *Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore trahentium ſuper terram atque ſerpentium.* Sed abſit, ut tu Rex Judæorum, id eſt, confitentium *tradas beſtiis* iſtis *animas confitentes tibi*, & ſe in ſuis peccatis per confeſſionem accuſando, & te in tuis donis per D confeſſionem laudando. Etſi ad tempus aliquos talium tradis beſtiis, ùt Beatum Job tibi confitentem tradidiſti Sathanæ in corpore cruciandum, verumtamen animas eorum ſic excipe, ſicut excepiſti animam dicens ad Sathan: *Ecce in manu tua eſt, verumtamen animam illius ſerva.* Sic igitur & nunc *animas pauperum tuorum* ſervans *ne obliviſcaris in finem*, ſicut nec illius animam fuiſti oblitus in finem, quem de manu beſtiæ liberâſti ante finem. Libera dico, non ut nullatenus vexent eos beſtiæ; neque enim major eſt ſervus Domino ſuo à talibus beſtiis usque ad mortem cruciato; ſed ut non lædant, quos vexant, pauperes tuos, qui etſi peccant, non hoc fit per contumaciem, ſed per fragilitatis & ignorantiæ miſeriam: *quia repleti ſunt* multis miſeriis, ita ut qui-

Matth. 27, 43.

Deut. 24, 32.

Job. 2, 6.

 libet

libet illorum in ſemetipſo experiatur verum eſſe, quod dicitur: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.* Quia ergo *repleti ſunt* miſeriis, miſerendum eſt illis, qui & hoc habent ad augmentum ſuæ miſeriæ, quod *obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatum*, ſcilicet domos luteas inhabitando, quibus valut cryptis rarum deſuper lumen admittentibus & tenebras foventibus *obſcurati ſunt* in his *terræ domibus*, quæ dicuntur etiam *domus iniquitatum*, quia corpora ſunt magis prona ad iniquitates perpetrandas, quàm ad virtutes conſectandas, maximè in *domibus iniquitatum*, videlicet cùm de domibus orationum fiunt ſpeluncæ latronum, quæ vere dici poſſunt *domus iniquitatum*. In talibus *domibus iniquitatum*, ſuperbi & protervi honorantur, ſed humilis quisque inhonoratur & confunditur pauper, & inops relinquitur, dum facultates Eccleſiæ diſtrahuntur in abuſionem ſuperbiæ.

(Job. 14. 1.)

Igitur ab hominibus averſus tanquam lapis, quem reprobaverunt & evertarunt ædificantes, iſte *humilis factus confuſus ne* quæſo *avertatur* à te pio & juſto judice, quem decet ſic ab hominibus reprobatos *in domibus iniquitatum* conſolari & exaltare in domo tua, in qua manſiones multæ ſunt. ideoq; non ſoli reges & juſti, virtutibus magnæ ditati, ſed etiam *pauper & inops laudabunt* in ea *nomen tuum* ſcientes magis per nomen tuum, quo Salvator diceris, quàm per meritum ſuum ſe ſalvatos.

Segregatis igitur à tempeſtate judicieli humilibus & pauperibus, de quibus jam dictum eſt, qui & modò confitentur peccata ſua, & poſtmodum laudabunt nomen tuum, noli ultra differre judicium; ſed *exurge Deus, & judica cauſam tuam* in tota Eccleſia, ſicut judicâſti cauſam tuam in civitate Jeroſolyma ſegregatis primo inde pauperibus tuis Apoſtolorum diſcipulis, qui Divina revelatione præmoniti ſeceſſerunt in regnum Agrippæ, ubi tuti erant à Romanorum vaſtatione. *Exurge*, quæſo, & *judica cauſam tuam* contra Simonem perverſum negotiatorem, contra Judam traditorem, contra Nicolaum fornicatorem, qui tres iniqui & iniquorum vexilliferi ſic vexant univerſam Eccleſiam, ſicut tempore obſidionis vexebant Jeroſolymam tres principes iniqui & ſeditioſi, videlicet Johannes, Eleazarus & Simon, qui, ùt Joſephus teſtet, Romanis foris oppugnantibus civitatem gravius & crudelius tyrannizabant intus, maximè per ſicarios occidendo mixtæ multitudinis tantam ſtragem, ut ex putredine mortuorum cadavere fœtor nimius gravaret populum fame tabefactum ſimulque pavore conſectum, quoniam foris vaſtavit gladius Romanorum, & intus pavor ſicariorum. Contra illos tunc judicâſti cauſam tuam, ut ſeditionibus deveſtarentur, qui te reprobato Barraban ſeditioſum elegerant. Et nunc *judica cauſam tuam* contra eos, qui te in tuis minimis reprobando Barrabæ ſimiles in Eccleſia exaltant. Atque ut non tardes ulciſci, *memor eſto improperiorum tuorum, quæ ab inſipiente ſunt tota die.* Nam quod uni ex minimis tuis improperant tibi improperant. *Ne obliviſcaris voces inimicorum tuorum*, verbi gratia altiſona voce clamantium: *Non habemus Regem niſi Cæſarem.* Cui ſimile eſt, quod nunc dicunt eorum ſequaces: Non habemus legem ſive regulam niſi Cæſaris. Hoc nimirum dicunt regulis Apoſtolicis & Synodalibus calcatis, & pravis conſuetudinibus veritati prælatis, quod eſt magna *ſuperbia*. Et hæc *ſuperbia eorum, qui te* veritatem *oderunt aſcendit ſemper*, quia ùt olim ſuperbi homines propoſuerunt ædificare turrim in campo Sennar, cujus culmen pertingeret uſque ad cœlum: ſic & iſti habent ſuperbiendi contra te audaciam deteſtabilem, & quantum in ipſis eſt, interminabilem. Propterea tu Judex juſta confunde linguas eorum, quibus mendacia ſua fabricare intendunt, ut etſi habeant ſempiternum ſuperbiendi affectum, non obtineant effectum.

(Joan. 19. 15.)

Gloria Patri, qui hoc judicium dedit Filio. *Gloria* ipſi *Filio*, qui judicavit civitatem Jeroſolymam, & qui adhuc judicabit Eccleſiam totam: nam qui foris ſunt, & non credunt, jam judicati ſunt. *Gloria Spiritui Sancto*, qui pauperes Spiritu, de quibus dictum: *Pauper & inops laudabunt nomen tuum*, proteget in juſto judicio. Amen.

PSALMUS LXXIV.

Confitebimur tibi Deus, confitebimur, & invocabimus nomen tuum. &c.

In finem, ne corrumpas, Pſalmus Aſaph Cantici.

Pſalmus iſte proficit intento Lectori, & ſæpè dicto certatori contra legem peccati reluctanti ad conſtituendum fortiſſimum Spei ſolatium, quod quandoque ſit perventurus ad triumphum, quo potitus arguet cæteros ad relactendum peccato adhuc pigros. Animi quippe benè confortati, bona ſpe conſolidati eſt dicare iniquis: *nolite iniquè agere, & delinquentibus: nolite exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu veſtrum &c.* Sanè capitis noſtri Chriſti principaliter ſunt voces iſtæ. Neque enim alius præter ipſum dicere poteſt: *Cùm accepero tempus, ego juſtitias judicabo. Et ego confirmavi columnas ejus, & omnia cornua peccatorum confringam.* Unde bene habet in titulo:

VERS. I. Et eſt ſenſus: O *Aſaph*, id eſt, infidelis *congregatio* Judæorum, *ne corrumpas* aliquid in hoc Pſalmo male illud exponendo, vel alicui præter Chriſtum attribuendo. Verumtamen cùm dicit pluraliter: *Confitebimur, Invocabimus & Narrabimus*, cum ſuis membris caput communiter ſe loqui profitetur. Loquitur ergo hic totus Chriſtus, & præmittitur primo Canticum ſonoræ Confeſſionis, quo confortatur humilis ad Spem. Secundò terretur ſuperbus commemoratione judiciorum Dei, ubi dicitur: *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* Et quia hucusque in Pſalmorum expoſitione multos fecimus excurſus occurrendo hinc inde infeſtantibus contradicentium diverſis oppoſitionibus, unde & opus iſtud in longum extendi-

tendimus, adjuvante Deo conabimur de cætero A
nootam exponendo, quàm canendo Pſalmos tranſ-
currata tendeodo *in finem*, prout *Pſalmus* iſte, at-
que complures alii attitulati ſunt *in finem*.

VERS. II. *Confitebimur tibi Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia tua.* Iteratio con-
feſſionis confirmatio eſt, ut io Evangalio *Amen,*
Amen, & in fine quorundam Pſalmorum *fiat fiat*:
Gen 41. & ſomnium Pharaonis iteratum Joſaph docente,
ipſa iteratione fuit coofirmatum, Noo ergo ſuffi-
cit nobis confiteri ſemel peccare noſtra iu cordis
contritione; ſed repetimus eaodem confeſſionem
in cordis humiliatione, quie cor contritum tibi De-
us non placet, oiſi fuerit & humiliatum. Eſt autem
cor contritum, quod dolet de peccatis perpetratis.: B
humiliatum, quod libenter cavet à perpetrandis.
Itaque *confitebimur tibi Deus corde contrito*, &
item *confitebimur* corde humiliato ſcientes minimè
placere uoum ſina altero.

Aliter: *Confitebimur tibi Deus* miſericordi in-
Pſal. 50, 6. dultori, noo terrano Judici crudeli ultori. *Confite-*
bimur tibi nos peccâſſe, ut aliàs dicitur: *Tibi ſoli pec-*
cavi, ot ſi tu ſolus iodulgeas, nullua jure debear iu-
Pſal. 31, 2. ferre pœnas: quooiam *Beatus Vir, cui non imputa-*
vit Dominus peccatum. Quis enim debita exigat,
quæ to Domine, cui ſoli debentur, coofitantibus
relaxas? Hac igitur ſpe indulgentiæ *confitebimur*
tibi Deus peccata noſtra, noſmatipſos accuſaodo.
Confitebimur etiam dooa tua te laudando & glorifi-
cando, ut ſit confeſſio gemina, & noſtræ impieta-
tis, & tuæ pietatis, qua & peccantea diu portas, & C
eoſdem, cùm volueris, ad pœnitentiam vocas, Non
enim veniſti vocara juſtos, ſed peccatorea in pœni-
tentiam, cujus ardore inflammati dicunt eſſiduè:
Confitebimur tibi Deus, & confitebimur, & invoca-
bimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia
tua. Ordo bonus. Primò *confitebimur* peccata, ut
purificemus corda, quæ quaſi vaſa muoda creata,
poſtmodum fueruot peccatis coinquinata, qoibua
per confeſſiooem purgatis & evacuetia à ſordium
contagio, ut impleantur illis bonis, de quibus aliàs
Luc. 1, 53. dicitur: *Eſurientes implevit bonis*, tactè *invocabi-*
mus nomen tuum, ut tu in oobis habitare digneris
infirma noſtra corroborando, frigida inflamman-
do, tenebroſa illuminando, vacua implendo. Et
tuoc ex abundentie cordis eructando verbum bo- D
num *narrabimus mirabilia tua*. Neque enim nos-
metipſos prædicabimus, aut quæramua gloriam no-
ſtrem, ſed tui nominis gloriam *narrabimus*, &
conteſtabimur his ipſis virtutibus, quas operaberis
in nobis, ut videntes opera noſtra booe glorificent
eorundem largitorem & auctorem, à quo hæc ac-
cepimus noo nos mendicos, qui hæc & gratis ac-
cepimus, & oulla noſtre virtute conſervara poſſu-
mua, erque proinde gravius erimus judicaodi,
quàm ſi oon accepetimus, uiſi de pecuuis toe Deus
lucrum dabitum faciamus. Dicis enim.

VERS. III. *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* Quod eſt dicere: Licèt ego Dei Filius
æquè ut Pater meus, Deus æternaliter habeam cum
ipſo poteſtatem judicandi omuie, tameo ex eo,
quòd, ubi vauit plenitudo temporis, temporalis &
mortalis factus ex muliere, factus ſub lege minor A
Patre, immò minor & Aogelis, humiliavi me ipſum
habito iuventus ùt homo, nou veni, ot judicem
muodum, ſed ut judicerer in moudo: Rectè illud
tempus expecto, quod Pater poſuit io ſue poteſtate,
quæ poteſtaa & mea eſt, quia ego & ille uoum ſu-
mus. Atque ideo non ſolùm à Patre, ſed & me ipſo
daore accepturus ſum in humana forme *tempus* ju-
dicii, quod ſemper habui in forma Divina. Quod
cùm accepero, tunc *juſtitias judicabo*. Cùm ego æter-
nus accepi ſecundùm homioem *tempus* naſcendi,
moriendi, reſurgendi, adhuc judicium diſtuli: ſed
cùm *accepero*, id eſt, cum demonſtrebo me ſemper
in Divioitate habuiſſe atque io humanitate accepiſ-
ſe *tempus judicandi*, tunc ego injuſtè judicatus juſtè
judicabo.

B Vel ego caput cum alectis membris iniquè ju-
dicatis in hoc muodo *judicabo* de hoc mundo juſtè
judicando ſion miſericordia, quia & ille judicavit
me ec maos abſque miſericordia prætenta intar-
dum quadam, ùt putabatur, juſtitia, ut illic: *Nos* Joan. 19, 7.
legem habemus, & ſecundùm legem noſtram debet
mori. Item: *Si non eſſet hic malefactor, non tibi tra-* Joan. 18, 30.
didiſſemus eum. Telia diceodo quaſdam ſibi finxe-
runt juſtitias, & ego nondom accepto tempore illis
cotradicendi aut illoa judicandi ſervavi *tempus* ta-
ceodi. Sed cùm *accepero tempus* loquendi, tunc ego
juſtitias illorum falſas *judicabo* demonſtrans mani-
feſtè, quòd omnis falſa juſtitia verè injuſtitia eſt. Sed
qoia nonc apparat juſtitia, quæ non eſt, & fallit ple-
rumque humane judicie, ego Judex verus, qui
falli oon poteto, *juſtitias judicabo*, ego tectè nuda-
C bo, ego abſcondita revelaho io his præcipuè, qui
palliaotur quodam colore juſtitiæ, cùm ſervi ſint
iojuſtitiæ, qui cùm ſe fingant ſervire Deo, ſerviunt
potius Mammonæ, dum quæſtum pietatem exiſti-
meot, & veram pietatem negligunt, cujus tamen
ſpeciem prætendunt, virtutem verò ejus abnegant.
Talium tunc *juſtitias ego judicabo*, qui nou fallar in
judicaodo. Nam de his, qui foris ſunt, & non cre-
dunt, cooſtat, quod jam judicati ſunt, quooiem
quorum peccata maoifeſta ſunt præcedentia ad ju-
dicium, jam judicantur hac ſententie, quæ ſubin-
fertur:

Liquefacta eſt terra, & omnes, qui habitant in ea. VERS. IV.

Sicut amatorea cœleſtium dicuntur *cœli*, ut il-
D lic: *Cœli enarrant gloriam Dei*: ſic ametores terre- Pſal. 18, 2.
ſtrium bonorom dicootur *terra*, ut hic: *liquefacta*
eſt terra. Et quaſi tu quæras, quæ ſit hæc *terra*,
expooitor per id, quod ſequitur: *Et omnes, qui*
habitant in ea. Quorom verò cooverſatio in cœ-
lis eſt, iſti ſunt *columna* de *terra* electæ, atque in
altum ſubrectæ. Nam cùm *terra liquefacta* ſit per
concupiſcentias varias diffluendo, ego tamen po-
ſui *columnas*, quibus aliqui terrigenæ ionitendo
ſtarent. Sed & columnæ aliquamdiu nutabant, quia
de reſurrectiooe corporom oonnulli etiam diſcipu-
lorum dubitabaot. At ego de morte ſuſcitatus ex-
emplo meæ Reſurrectionis *confirmavi colu-*
mnas ipſas adhibito ſimul teſtimonio multorum
Sanctorum, quorum corpora mecum ſurrexerunt,
& apparuerunt multis.

Aliter. *Terra*, quæ priùs erat frigore hyemali
cooſtri-

coſtricta, ſtante auſtro *liquefacta eſt* & apta ger- A minibus, quia me judicante Judæorum *juſtitias* falſas & viſitante per Spiritum Sanctum corda terrena gentilium peccata ſua confitentium *liquefacta eſt terra, & omnes, qui habitant in ea*, plantata videlicet, ac dilatata Sancta Eccleſia per univerſum mundum. Quæ, ut firmiter ſtare valeat, neque aliquo impulſu moveatur, *Ego confirmavi columnas ejus*, Apoſtolos videlicet dando illis in omnium genere linguarum ſpiritum veritatis, quo loquente per os eorum.

VERS. V. *Dixi iniquis, nolite iniquè agere.* Stantibus in paradiſo dixeram, ne iniqui fierent mandati obedientiam transgrediendo; ſed illi acquieſcendo ſerpentinæ deceptioni facti ſunt *iniqui* & tortuoſi eidem ſerpenti, per quem decepti ſunt, aſſimilati, unde filii illorum in iniquitatibus con- B cepti, & ipſi ſunt *iniqui*. Quibus *iniquis* ego Chriſtus homo ſine iniquitate conceptus *dixi* per me ipſum, per Apoſtolos meos, per Spiritum Sanctum illis datum. Quid *dixi*? *Nolite iniquè agere, nolite* iniquitatem, quæ in vobis eſt, amare vel augmentare. Sic *dixi*. At illi neque ſtantes me audierunt ne caderent, neque jacentes ut ſurgerent; ſed adhuc ampliùs peccaverunt, quia relictis monitis meis ſcienter deliquerunt. Adhuc tamen illos non deſerui; ſed *delinquentibus dixi: Nolite exaltare cornu* ſuperbiendo in peccatis contra homines, ùt Phariſæi aſpernando cæteros.

VERS. VI. *Nolite extollere in altum cornu veſtrum* ſuperbiendo contra ipſum Deum ſicut Adam fecit refundendo culpam ſuam in eum, cùm Gen. 3. 12. diceret: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Sic ille *in altum* extulit C *cornu* elationis, ut juſtiſſimum Deum æſtimaret auctorem ſuæ iniquitatis. Imitantur adhuc illum plures ipſius filii, qui vel neceſſitati Divinæ præſcientiæ vel conſtellationibus ſyderum à Deo formatorum vel fragilitati carnis à Deo creatæ atque Spiritui rationali conjugatæ imputant peccata ſua. Sic exaltant *cornu* elationis uſque ad injuriam Dei Altiſſimi, quem putant injuſtum eò quòd puniat peccata, quorum ipſe auctor exiſtat; vel in eo putant injuſtum Deum, quòd ordinante ipſo vident bonos tribulari, malos proſperari. Atque interdum non ſufficit eis ita ſentire in corde ad injuſtiam, niſi etiam id loquantur ore ad ſui aliorumque perditionem, ſicut è contrario corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, quod Deus juſtus eſt, & non D eſt iniquitas apud ipſum. Dixi ergo talibus: *Nolite loqui adverſus Deum iniquitatem*: quia corrumpunt mores bonos confabulationes peſſimæ, accreſcetque judicium damnationis plurimum de plurimis corruptis. Ipſum quoque reatum cordis talia cogitantis & approbantis expaveſcite, *quoniam Deus Judex eſt*, cui abſcondita cordis manifeſta ſunt, & à cujus ira nulla ſunt ab ipſo refugia. Quod probatur per partes:

VERS. VII. VIII. *Quia neque ab Oriente* in occidentem, *neque ab occidente* in Orientem, *neque à deſertis montibus* ad alios montes cultos, ne- A que univerſaliter alicubi eſt locus fugiendi, *quoniam Deus Judex eſt*, qui localis non eſt, qui ubique eſt, qui nuſquam deeſt, qui continet omnia loca, & ipſe non continetur à loco, qui operatur in *Oriente* ut ibi ſol oriatur, in *occidente*, ut ibi abſcondatur, in *deſertis montibus*, ut nunquam ſol appropiet illis. Nam propriè *deſerti montes* dicuntur, qui ſiti ſub arctico, & antarctico polo, ubi terra ſemper glaciali frigore torpet, nunquam beneficio ſolis ita incaleſcent, ut eſſe poſſint habitabiles, quoniam hæ duæ totius terræ partes extremæ ſic ob nimietatem frigoris habitari non poſſunt, ſicut media, quæ dicitur perúſta, non poteſt inhabitari ob nimietatem caloris, utpote ſolis ardore illi ſemper imminente, ad illas verò nunquam pertingente. Propter quod B montes illic poſiti rectè dicuntur *deſerti*, utpote incultiles & omnino inhabitabiles. Perhibentur autem in hujuſmodi montibus eſſe loca pœnalia nimii frigoris, quomodo in Sicilia mons Æthna fertur habere loca pœnalia nimii caloris. Conſtat verò *montes* utroſque *deſertos* eſſe tam illos, qui ob nimietatem frigoris, quàm qui ob intolerantiam caloris & ardoris inhabitabiles ſunt. Sed tamen ſi qui deputantur ad pœnam in illis, ut aut frigore, aut ardore torqueantur, vel utroque puniendi, ſicut in Job legitur: *Tranſeant ab aquis nivium ad calorem nimium*, non eſt illis fuga ullatenus ab his *deſertis montibus* poſt factum judicium, Job. 24. 19. qui nunc fugere poſſent ante judicium, ſi obedienter audirent vocem poſt tergum monentis & dicentis: *Nolite iniquè agere, nolite exaltare cornu: nolite extollere in altum cornu veſtrum: nolite loqui adverſus Deum iniquitatem: quia neque ab oriente,* C *neque ab occidente, neque à deſertis montibus* ſubeundis fuga patet, *quoniam Deus Judex eſt.*

In ſenſu autem ſpirituali per *Orientem* boni, quos ſol juſtitiæ illuminat: per *occidentem* verò mali, apud quos idem ſol juſtitiæ occidit & quaſi moritur, qui bonis oritur, poſſunt accipi, à quibus poſt judicium non eſt locus ullus fugiendi, quoniam inter utroſque firmatum erit chaos magnum, ita ut neque hinc, neque inde poſſit aliquis tranſmeare: *quoniam Deus Judex eſt*, cujus judicium juſtum ſicut irreprehenſibile, ſic erit impermutabile. *Montes* quoque *deſerti* non incongruè dæmones poſſunt accipi, qui ſub typo *montium* Gelboë ſunt maledicti, ita, ut nec ros, nec pluvia veniat ſuper illos. Iſti *montes* inculti, frigidi, ac tenebricoſi rectè cenſentur nomine Gelboë, quod D interpretatur *devoratio*, ſive *decurſus*, quia Princeps eorum diabolus ipſe eſt, qui devorat in abſcondito pauperem, quique habet miniſtros ipſius devorationi partim in abſcondito, partim in aperto cooperantes. Nam & ipſi ad ejus inſtinctum devorant pauperes. Unde eſt iſta querela: *qui devorant plebem meam ſicut eſcam panis*: Item: *Peccata populi mei comedunt.* Hos in domo Dei latrocinantes & prædam de populo facientes Salvator cum flagello ejicit. Hos in domo Dei negotiantes, & in Spiritum Sanctum per Simoniacam hæreſin peccantes ipſe Spiritus Sanctus maledicit, ita ut nec ros neque pluvia gratiæ ipſius veniat ſuper illos, aut ſuper ſacrificia eorum, quoniam ibi abjectus eſt Clypeus fortium, Clypeus Saul

Pſal. 13. 4.
Oſee 4. 8.

Saul, quaſi non eſſet unctus oleo. Parum dictum A eſt in Propheta, quòd iſte clypeus ſit abjectus, Plus invenimus in Apoſtolo, quia videlicet ibi non ſolùm abjectus, ſed & interfectus eſt clypeus fortium, clypeus Saul, Chriſtus ſcilicet, quaſi non eſſet unctus oleo lætitiæ præ conſortibus. Hunc prænotati devoratores, non ſolùm abjiciunt, ſed indignè corpus ejus manducando, quantùm in ipſis eſt, interficiunt, unde rei fiunt corporis & ſanguinis ejus. Qui verò non abjiciunt clypeum fortium, clypeum Saul, id eſt, Chriſtum protectorem fortium, lectulum ejus ambientium & cuſtodientium, immò & ipſi cenſentur in conſortio fortium iſtorum tenentium gladios propter timores nocturnos, ipſi longè ſunt à *monte Gelboe*, alienique ab hoc nomine, quod, ùt dictum eſt, interpretatur *devoratio* ſive *decurſus*, quia non devorant plebem Dei ſicut B eſcam panis, neque ad nihilum devenient, ſicut aqua decurrens & non ad fontem ſuum recurrens ad nihilum deveniet, quia decurrendo penitus deficiet. Cui ſimiles efficiuntur omnes elati per elationis vitium à Deo fonte virtutum ſeparati. Quo contra dicit humilis: *Mihi* Pſ. 72. 28. *autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino ſpem meam.* Talis quaſi vallis benè completa *à deſertis montibus* diſtinguitur ante judicium: quia invenietur in ea ipſe Chriſtus lilium convallium, & tales valles abundabunt frumento, afferentque fructum in patientia ſive centeſimum Virginitatis, ſive ſexageſimum caſtitatis, ſive triceſimum copulæ conjugalis & thori honorabilis & immaculati. Qui extra hos fructus in fine vitæ ſuæ ſine vera pœnitentia reperientur, inter *deſertos montes* cenſentur, à qui- C bus illis poſt vitæ hujus terminum & firmatum ſuper eos judicium nullum patet effugium, *quoniam Deus* inter fructuoſas valles & *deſertos montes* cautiſſimè diſcernens.

VERS. IX. *Hunc humiliat, & hunc exaltat.*

Hunc humiliat, qui ſe ipſum exaltat: & *hunc exaltat*, qui ſe humiliat. *Omnis enim, qui ſe exaltat,* Luc. 14. 11. *humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.*

VERS. X. *Quia calix in manu Domini vini meri plenus miſto.*

Calix pro menſura ponitur, quia judicium Dei menſuratè agitur, ita ut in qua menſura quiſque menſus eſt, remetiatur ei: & quantum quiſque biberit de *calice* Domini communicans ejus Paſſioni, tantum communicabit & ejus Reſurrectioni addito inſuper cumulo æternitatis, quia non ſolummodo D menſuram bonam & juſtam, ſed & ſupereffluentem dabit in ſinum eorum copioſus remunerator bonorum. Item qui biberit de *calice* dæmoniorum, bibet quoque cum eis damnationis potum: *quia calix in manu Domini* tam ille quàm iſte, alter plenus *vini meri*, quod bibendum eſt in regno Dei novum, ſincerum & *merum*: alter cujus *fæx non eſt exinanita* per pœnitentiam & confeſſionem. De qua *fæce bibent omnes peccatores terræ*, id eſt, amarores terrenæ concupiſcentiæ, ſive hi, qui emunt quinque juga boum & arant terram, ſive hi, qui villam amunt & terrenas divitias ambiunt, ſive hi, qui uxorem ducunt & delicias terrenas deliciis cœleſtibus anteponunt.

Aliter: *Calix* eſt omnis Scriptura divinitus inſpirata & ſecundùm menſuram donationis Chriſti adminiſtrata. *Calix* iſte habet *merum* & *mixtum* & *fæcem*. Quid eſt ibi *merum*? Præcepta moralia verbi gratia: *Diliges Dominum Deum tuum ex* Marc. 12. 28. *tota corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & proximum ſicut te ipſum.* Item promiſſa cœleſtia *merum* ſunt, in quibus promittuntur ſola æterna bona, ut illic: *Beati* Matth. 5. 3. *pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Et: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum vide-* Matth. 5. 8. *bunt.* Præcepta verò figuralia, ut ubi lex præcipit Sabbathum cuſtodiri, & Evangelium præcipit faciem lavari aut caput ungi, pro *mixto* poſſunt reputari, quia ſpiritalis intellectus latet in dictis & rebus figuralibus. Item promiſſa figuralia, verbi gratia terram lacte ac melle manantem promittentia, & ipſa reputantur pro *mixto*, quia in his cœleſtium & terreſtrium, pariter continetur promiſſio. In Evangelio quoque, ubi dicit Dominus: *centu-* Matth. 19. 29. *plum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis*, quia in centenario numero illa ſignificatur perfectio, quæ Sanctis datur in hoc ſæculo etiam *cum perſecu-* Marc. 10. 30. *tionibus*, ut ait Marcus, *mixta* eſt promiſſio ſpondens viatica bona cum præmio æterno. At ubi talis eſt comminatio de malo, quæ nihil habet admixtum de bono, ut in lege. *Ignis ſuccenſus eſt in* Deut. 32. 22. *furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima*; Et in Evangelio: *Tunc dicet Rex ſiniſtris: ite maledicti in ignem æternum. Fæx* eſt nimium turbulenta, quam ſoli & *omnes bibent peccatores terræ*, in quibus nullum reperitur deſiderium cæleſtium terrenis eorum deſideriis permiſtum. Denique ubi permixta inveniuntur deſideria bona & mala, ibi quoque de *mixto calice* bibendum erit, prout Judex ipſe diſpoſuerit vel tormentum tolerabilis mali purgatorium, vel refrigerium tolerabilis boni remuneratorium. Dicitur autem tolerabile malum vel bonum, quod non excitavit contra ſe multas querelas hominum. Sed omnes, qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, non contenti bonis mediocribus, ita ſe in bona meliora extendunt, ut neceſſe ſit illos perſecutionem pati à diſſimilibus, eorum bona ſtudia vel impedientibus vel tardantibus, quantum in ipſis eſt. Et *quia calix iſte plenus mero & mixto & fæce in manu Domini* eſt, ipſe, prout novit, *inclinabit ex hoc in hoc*, videlicet contemperando alterum alteri, ut nec ſine miſericordia judicium, nec ſine judicio ſit miſericordia ejus, quia *univerſa via Domini miſericordia & veritas.* Pſ. 24. 10.

Aliter: *Inclinabit ex hoc* Judæo ſuperbo *in hoc* videlicet in hunc humilem gentilem. *In hoc* enim Spiritalis ſenſus aliquatenus eſt. *Verumtamen fæx ejus non eſt exinanita*, quia *fæx* carnalium Sacramentorum apud Judæos remanſit. Inſuper & *fæx* æternæ damnationis repoſita eſt illis, exceptis tamen reliquiis, qui tandem *bibent mixtum* recipiendo cum lege antiqua novum teſtamentum ſpiritualiter intellecta. Nunc autem neque Judæi neque Manichæi *bibunt mixtum*, quia nec illi novum nec iſti vetus recipiunt teſtamentum. Nos autem Chriſtiani *mixtum bibimus*, quia utrumque teſtamentum ſuſcipimus. In orationibus quoque noſtris *merum bibimus*, cùm ſola cœleſtia petimus, ùt ibi: *Adveniat regnum tuum*: *mixtum*,

 cùm

cùm cœleſtia ſimul & terreſtria petimus ut ibi: *Panem noſtrum cottidianum da nobis hodie.* *Fæcem verò bibunt*, qui ſola terrena commoda petunt & concupiſcunt. Hanc *fæcem bibent omnes peccatores terræ* per appetitum carnalis & terrenæ concupiſcentiæ. Quæ cùm eis abundat, inebriantur & in rebus peſſimis exultant: cùm verò deſunt, contriſtantur, murmurant, & interdum blaſphemant.

VERS. X. *Ego autem cantabo Deo Jacob.*

Ego Chriſtus in me ipſo & meis fidelibus *non corrumpens* titulum cantici hujus, quod à confeſſione cœpit, ut in confeſſione quoque deſinat, *cantabo Deo Jacob.* *Annuntiabo in ſeculum*, id eſt, ſemper, & *cantabo* vel pſallam *Deo Jacob*, *Deo* junioris populi, qui ſeniore ſupplantato accepit benedictionem ſemini Abrahæ promiſſam, de B qua in titulo dicitur: *Ne corrumpas.* Eſt quippe merum talis benedictio, ſed corrumpitur, ſi humanæ laudis miſceatur fermento aut aliquo terreni Pſ. 61. 11. quæſtus emolumento, quod etſi affluit, *nolite cor apponere*, dicit Spiritus Eccleſiis, ut quiſque regni Dei emator benedictione cœleſti cupiat benedici Gen. 27. 27. cum *Jacob*, cui dictum eſt: *Ecce, odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*, non benedictione terreſtri tali, quali benedictus eſt Eſau di- Gen. 27. 39. & 40. cente Patre: *In pinguedine terræ & in rore cœli deſuper erit benedictio tua.* Non habet odorem ſed fœtorem iſta benedictio de ſolo terreno ſonans commodo, qua ille ſenior fuit contentus, qui contra juniorem fratrem cornua elevationis & damnationis erexeret. Unde & ejulatu magno flebat audiens à Patre: *Dominum tuum illum conſtitui, & omnes fratres ejus ſervituti ejus ſubjugavi.* Quid Gen. 27. 37. tandem factum eſt? Cornua illius invidi ſunt confracta & cornua Jacob ſimplicis exaltata, quia regnante David & poſteris ejus, qui de cornu Prophetæ unctus fuit, legitur humiliatus Edom factuſque tributarius non ſoli David, ſed & cæteris Regibus de ſtirpe Jacob natis. In hunc modum ego verus David, cujus in domo cornu ſalutis erectum eſt,

Omnia cornua peccatorum confringam, & exaltabuntur cornua justi. VERS. XI.

Cornua illorum, qui non obediunt mihi dicenti: *Nolite exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu veſtrum*; *cornua*, inquam, illorum, id eſt, potentias eorum, ego *confringam in finem*, ſecundùm quod hic Pſalmus titulatur *In finem*: quia ego ipſe finis ero malis *cornibus*, ut annihilentur, bonis, ut conſummentur, atque ideo *exaltabuntur cornua justi*, eò quòd non ſunt alia ejus *cornua*, quam mea munera.

Gloria Patri, cui dicimus: *Confitebimur tibi Deus.* *Gloria Filio*, qui dicit: *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo, & omnia cornua peccatorum confringam.* *Gloria Spiritui Sancto*, cujus dona ſunt cornua juſti exaltanda in æternum. Amen.

Finis Partis Septimæ.

GERHO-

GERHOHI PRÆFATIO IN *PARTEM OCTAVAM* TRACTATUS IN PSALMOS.

Quid agis anima mea, quare triſtis es, & quare conturbas me? Triſtaris de opere imperfecto, eò quòd Pſalmos exponendo velut in media via defeciſti partim corporis infirmitate, partim ex illo tædio, quo dormitas ultra modum, faciente moram ſponſo, qui ſi tibi velociter adveniſſet, immò ſi tibi fuiſſet hic, non fuiſſes mortua, nec quaſi triduo ſepulta nihil operans vitale, aut etiam, quod pejus eſt, jam fœtens velut cadaver quatriduanum. Inde triſtis es anima mea, & inde conturbas me. Sed ſpera in Deo, quoniam videns Dominus flentes & orantes pro te Sorores, jam tibi reparavit ex parte ſanitatem corporis. Potens eſt etiam earundem precibus exoratus tædium, quo premeris levigare cantabiles tibi faciendo juſtificationes tuas in loco peregrinationis tuæ, prout ipſæ in Deo dilectæ Sorores expetunt, quæ Pſalmorum expoſitiones adhuc ſitiunt, adhuc eſuriunt juxta illud Sapientiæ dictum: Qui edunt me, adhuc eſuriunt, & qui bibunt me, adhuc ſitient. *Volueram quidem illarum ſiti & eſuriei ſatisfieri ex lectione voluminum per Sanctos Patres in Pſalmos editorum, vel etiam per gloſſas Magiſtrorum de his ipſis voluminibus excerptas. At illæ opportunè, importunè inſtant mihi, ut ſi non plenaria expoſitione ſicut hactenus conabar, ſaltem breviario quodam in Pſalmos, qui adhuc reſtant, ita percurram, ut etſi non exponendo, ſaltem quaſi canendo ad illum finem perveniam, ubi dicitur:* Omnis Spiritus laudet Dominum. *Adſis ergo Spiritus omnium Spirituum fortiſſime ſimul ac ſuaviſſime fortiter ac ſuaviter diſponens omnia, ut te dirigente pedes meos in viam pacis curram ſine offendiculo per hoc longum ſtudium usque ad deſideratum bravium, quo accepto ſpiritus meus inter ſpiritus & animas juſtorum laudet Dominum.*

Eccli. 24.

PSALMUS LXXV.

N*Otus in Judæa Deus, in Iſraël magnum nomen ejus.*

Finem omnium, quem & ſperando metuimus, & metuendo ſperamus, quinta jam recapitulatione Pſalmus iſte intendit. *Notus*, inquit, *in Judæa Deus, in Iſraël magnum nomen ejus: & factus eſt in pace locus ejus:* Et deinceps: *De cælo auditum feciſti judicium: terra tremuit, & quievit, cùm exurgeret in judicium Deus, ut ſalvos faceret omnes manſuetos terræ. Feciſti &c.* Propheticè dixit pro eo, ut diceret *facies*, præterito utens pro futuro tempore. Sanè in eo, quod ait: *De cælo auditum feciſti judicium: terra tremuit, & quievit*, ingentis metûs cauſa eſt. Idem enim eſt, ac ſi diceret: Terra, id eſt, impii terræ amatores tremeut & quieſcent, quia malè operari deſinent. Compeſcet
Math. 25. 41. enim illos Judex magnus dicendo: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* In eo verò, quod ait: *ut ſalvos faceret omnes manſuetos terræ*, plurimum manſuetorum ſpes animatur. Idem eſt enim, ac ſi diceret: Exurgens in judicio manſuetos, qui peccata ſua non defendunt,
Math. 25. 34. ſed eleemoſynis ea redimunt, ſalvabit dicendo: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Titulus Pſalmi hujus talis eſt:

VERS. I. *In finem, in laudibus, Pſalmus Aſaph, Canticum ad Aſſyrios.*

Aſſyrius dirigens interpretatur, & hoc loco Judæos ſignificat, qui ſe dirigunt de genere Abraham, vel de operibus legis inaniter extollunt, putantes hoc ſatis eſſe, quòd carnalis Judæa & carnalis Iſraël ſunt. Contra horum extollentiam Pſalmus dicit, quià in illa, quæ verè *Judæa* eſt, *notus* eſt *Deus*, & in illo, qui *verè Iſraël* eſt, *magnum* eſt *nomen ejus*. *Judæa confeſſionem* peccatorum, *Iſraël*, quod interpretatur *videns Deum* ſive *directus cum Deo*, certantem ſignificat virum contra impetus vitiorum, de quali viro jam ſæpè eſt dictum. Porro quod ſequitur: *Et factus eſt in pace locus ejus*, illum deſignat ſtatum, de
Rom. 7. 24. quo Apoſtolus: *Infelix*, inquit, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum.* Nam revera *ibi confregit Deus potentias, arcum, ſcutum & gladium & bellum.*

Prima parte oſtenditur, nomina gloriæ, quæ ſunt Judæa, Iſraël, Sion, Salem translata eſſe ab illis Judæis, qui rectiùs dicuntur Aſſyrii quàm Judæi vel propter ſuperbiam, qua ſe dirigunt ſuam ſtatuendo juſtitiam, juſtitiæ Dei non ſubjecti, vel propter crudelitatem nimiam, qua ita perſequuntur Eccleſiam, ſicut olim Aſſyrii perſequebantur Synagogam. Secunda parte oſtenditur, quid faciat Chriſtus de his, à quibus, & ad quos hæc nomina tranſtulit ibi: *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Tertiò intentionem aperit admonens devotos ſolvere vota ibi:

A *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi &c.* Pſallat igitur Eccleſia Mater illibata verè Judæa nominanda cùm propter ſuæ iniquitatis tum etiam propter Divinæ pietatis confeſſionem. Pſallat, inquam, & dicat:

Notus in Judæa DEUS. At lit- VERS. II.
teram *Judæa* dicta eſt illa portio terræ promiſſionis diviſæ in tribus duodecim, quæ ſorte obvenit tribui Juda, ex qua tribu Reges ac Principes ſive Duces in populo Dei fuerunt uſque ad Herodem Alienigenam, quo regnante jam ſceptro ablato de Juda & Duce de femoribus ejus natus eſt Chriſtus. Quem, qui confeſſi fuerunt, ut Petrus dicens il-
B li: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, propter verita- Math. 16.
tis confeſſionem Judæi, hoc eſt, confitentes rectè cenſentur, ſicut hi, qui eum negaverunt dicen-
tes: *Non habemus regem niſi Cæſarem*, non Judæi, Joan. 19.
ſed *Aſſyrii* dicuntur juxta illud in Daniele: *Et non* Dan. 9.
erit ejus populus, qui eſt eum negaturus. Negans ergo eum populus, non eſt populus ejus, nec eſt *in Judæa*, id eſt, in Confeſſione, propterea non eſt in ea notitia Dei; ſed *in* vera *Judæa*, quæ eſt Sancta Eccleſia fidem Chriſti confeſſa, *notus* eſt *Deus* ea notitia, quam non caro & ſanguis revelavit ſed Pater cœleſtis. *Notus* ergo in Apoſtolis ac Martyribus Deus, *notus* in confeſſoribus, *notus* in veris Chriſtianis *Deus*. Qui autem verbis aut factis aut utroque negant Deum, *Deus* non eſt no-
C *tus* in illis, etſi ſit *notus* illis. Illis enim, qui cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, *notus* utrumque fuit *Deus*; ſed non fuit *notus* in illis, quomodo cognoſcitur in veris Judæis, de qualibus dicit Apoſtolus:
Si prophetent omnes, intret autem quis infidelis aut 1. Cor. 14.
idiota, convincitur ab omnibus, & ſic cadens in ter- 24. & 25.
ram pronunciens, quòd verè Deus in vobis ſit. In talibus ergo Judæis ſive in tali *Judæa notus* eſt *Deus*, perinde illis & in illis manifeſtus, quòd in eis & per eos loquitur Confeſſionis verba fideliſſima ipſo
Domino cooperante & ſermonem confirmante ſe- Math. 16.
quentibus ſignis aliquando miraculorum, ſemper autem piorum operum, ut eorum doctrina ſit ve-
D rè confeſſio, dum corde creditur ad juſtitiam, Rom. 10.
ore autem confitentur ad ſalutem. Hoc eſt enim confiteri *ſimul fateri ore*, quod tenes in corde. Nam ſi ea doces, quæ per fidem ex dilectione operantem non tenes, loqueris, non confiteris, ac proinde ipſa tua locutio non eſt confeſſio, nec eſt *Judæa*, in qua ſit *notus Deus*, etſi tibi utcunque ſit
notus Deus ea notitia, qua eum noſcunt etiam Dæ- Jacob. 2.
mones & contremiſcunt. *Notus* ergo *Deus* in vera confeſſione conteſtata fidei virtute atque operum ſignis.

Et quia per fidei veram confeſſionem venitur ad ipſius veritatis, quæ creditur, claram viſionem Deo remunerante fidei meritum per intelligentiæ præmium, rectè is, qui ob fidei confeſſionem dicitur Judæus, ob intellectus boni claram viſionem

viſionem dicitur *Iſraël*, quod interpretatur *vir videns Deum*, & *in* hoc *Iſrael magnum nomen ejus.* Unde hoc? Inde nimirum: quia hic talis, ut obtineat verè nomen *Iſraël* & ſit verè Iſraelita, in quo dolus non ſit, luctatur cum Deo Gen. 32. dicens illi aſſiduè: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Quod autem lucta iſta fiat precibus & fletibus in tentationibus, indicat Oſeas Propheta Oſe. 12. ſic loquens de Jacob: *Invaluit ad Angelum, flevit & rogavit eum.* Sic & tu luctando precibus & fletibus contra legem peccati, quæ eſt in membris tuis repugnans legi mentis tuæ, ſi perſiſtis in certamina, donec obtineas victoriam per adjuvantem gratiam, videbis Deum Salvatorem tuum, ut dicere Gen. 32. valeas: *Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea.* Bona quippe Salvatoris ac liberatoris viſio in ipſo liberationis ac ſalvationis evidenti experimento noſcitur, à qua viſione *Iſraël* vir videns, vel *princeps cum Deo* rectè nominatur. *In* hoc *Iſrael magnum* eſt *nomen* Dei, quia per talem *Iſrael* valde *magnus*, valde nominatus & inclytus apparet magnificator *ejus* ipſe Deus, quomodo magnus apparet medicus in eo, qui per eum ſive à lepra ſive ab alia infirmitate magna cernitur ſanatus, ita ut recepta vel potius ea, quam non habuit, accepta ſanitate valeat cum forti medico fortiter luctari non dimittendo illum uſque ad ſuæ ſanitatis finale complementum, quodammodo illud aſſiduè replicans: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Pſal. 66. Tale eſt illud, quod aliàs dicit iſte luctator: *Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis.* Item: *Benedicat nos Deus, Deus noſter: benedicat nos Deus.*

Et eſt quidem valdè beatus, qui præventus in benedictionibus dulcedinis per obſervantiam Virginalis integritatis nullam ſeu parvam ſentit luctam carnis menti repugnantis. Attamen *ubi abundavit* Rom. 5. *iniquitas*, ita plerumque *ſuperabundat gratia*, ut per luctam fortiſſimam nomine *Iſraelis* obtento ex fructibus pœnitentiæ magis clareſcat magnitudo *nominis Dei*, etiam tales liberantis ac ſalvantis, quàm ex quorundam innocentia, qui non indigent pœnitentia. Verùm ſi & tales agant pœnitentiam ſic deplorando peccata cogitationum, quomodo illi peccata operum, tam innocentes quàm pœnitentes, tam juſti quàm publicani habebunt pacem ad Deum, nec ſpernet vel judicabit alter alterum, quomodo cum peccatrice Maria pacem habet Sancta Virgo Maria in regno pacis ambæ Deo gratias agentes, illa, quod à malis obumbrante Spiritu Sancto eſt cuſtodita: iſta, quòd eodem Spiritu mundante à malis eſt liberata.

Sciendum ſanè, multis modis pacem nominari: ſed eſt alia pax donum Dei, alia pax ipſa eſſentia Dei. De illa dicitur Deo: *Dona nobis pacem.* Item: *Da pacem Domine in diebus noſtris:* Philip. 4. de iſta verò dicitur: *Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum.* De hac ſuperexcellenti pace quaſi de inexhauſto fonte omnis pax bona credenda eſt manare. Dico autem *pax bona*: quia eſt & pax mala, quam non venit Dominus mittere, ſed contra eam miſit gladium. Et *pax bona* manans ab illo, à quo niſi pax univerſitatis adminiſtraretur, tota creatura pace deſtituta & in ſe ſibi contraria deſtrueretur, & in nihilum redigeretur. Univerſalis verò hujus pacis à Deo manantis multiplex diſtinctio eſt, de qua ſic ante nos tractatum eſt. Pax corporis, ordinata temperatura partium ſeu elementorum corpus componentium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, ordinata cognitionis actioniſque conſenſio. Pax corporis & animæ ordinata vita & ſalus animantis. Pax hominis mortalis & Dei ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. Pax hominum ordinata in bona voluntate concordia. Pax domûs ordinata imperandi & obtemperandi concordia inhabitantium. Pax civitatis ordinata imperandi atque obediendi concordia civium. Pax cœleſtis civitatis ordinatiſſima & concordiſſima ſocietas fruendi Deo & invicem in Deo. Pax omnium rerum tranquillitas ordinis. Ordo verò eſt partium diſpariumque rerum ſua cuique tribuens diſpoſitio, quæ non eſt, niſi à Deo. Unde Apoſtolus: *Quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Ideo qui poteſtati reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Rom. 13. *Poteſtati* dico, non tyrannidi: quoniam ſicut poteſtati legitimæ reſiſtentes damnationem ſibi acquirunt; ſic tyrannidi reſiſtentes coronati ſunt Beati Martyres nolentes habere pacem cum inimicis pacis. Unde Joannes & Paulus dixerunt ad Terentianum: Si tuus Dominus eſt Julianus, habeto pacem cum illo; nobis alius non eſt niſi Dominus Jeſus Chriſtus. Rectè omnino reſpuerunt pacem cum illo, qui adverſatus eſt Chriſto. Nam ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, quique ubi morte ſua deſtruxerat parietem inimicitiarum, ſuſcitatus à morte ſuis imprecatus eſt pacem dicens: *Pax vobis.* Dixerat & ante mor- Joan. 20. tem ſuam ſuis: *Pacem relinquo vobis, pacem meam* Joan. 14. *do vobis.* Item: *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis.* Pacem habeatis non utcunque, ſed *in me*, ut videlicet *in me* veritate veraces, *in me* ſapientia ſapientes, *in me* via incedentes ad me patriam tendentes mea pace viatica utamini, & me pace ſumma fruamini. Pax viatica eſt, ut vos diligatis invicem, non quomodocunque, ſed *ſicut dilexi vos*, id eſt, ad hoc amata vos in me, ad quod amati eſtis à me: quia ſine hoc amore non poteſtis habere veram pacem, quæ nato me annunciata eſt ab Angelo dicente: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax* Luc. 2. *hominibus bonæ voluntatis.* Pacem hanc pacis auctor diligit.

Et factus eſt in pace hic *locus ejus*: VERS. III. quia in ſciſſura mentium Deus non eſt, qui *pax* & unitas eſt: & ideo *factus eſt in pace locus ejus*, quia is, qui non eſt localis, ipſe ſibi eſt & in ſe ipſo eſt. Unde qui *pacem* reſpuunt, Deum, qui *pax* eſt, à ſe repellunt. Etenim *factus eſt in pace locus ejus*, vel, ſicut in Hebræo legitur: *Et in Jeruſalem tabernaculum ejus*, quod idem eſt. Nam *Salem pax*, *Jeruſalem viſio pacis* interpretatur, in qua Deus habitat, qui *pax* eſt, & *pacem* amat. Hanc non habet, qui litigat contra Deum, quod utique facit, cui diſplicet, quod Deo placet, vel è contrario placet, quod Deo diſplicet. In hoc non habet *locum* Deus.

Quidam codices habent: *In Salem umbraculum ejus.* Quo dicto ſignificatur, quòd virtus Altiſſimi obumbrat menti pacificæ, ut in ea ille poſſit requieſcere, qui dicit: *Super* Eſaiæ 66.

quem

Quem requieſcam niſi ſuper humilem & quietum & trementem verba mea? In hujus animæ *pace factus eſt locus ejus*, qui tales animas viſitat. Verumtamen in illis non habitat, quas etiam ſic viſitat, niſi *paci*, quam tenent, illud ſtudium ſocient, quo per inviſibilium bonorum fidem tendant ad eorundem viſionem, videlicet obliviſcendo, quæ retro ſunt, & in anteriora ſe jugiter extendendo, ut quæ nunc tenent per fidem, concupiſcant obtinere per ſpem, ita ut fidei ſuccedat viſio tamquam flori decidenti fructus in æternum permanſurus. Nunc enim manent fides & ſpes, tamquam flores caſuri; charitas autem, quæ in viſione rerum credendarum & ſperandarum perficietur, nunquam excidet, quoniam hæc eſt fructus,
Joan. 15. de quo dicitur: *Et fructus veſter maneat.* Hæc
Eſa. 31. eſt ille ignis, de quo dicitur: *Vivit Dominus, cujus eſt ignis in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem.* Denique in Sion, id eſt, in ea ſpeculatione, qua nunc videtur veritas per ſpeculum & in ænigmate, quantuluſcunque ſentitur ignis amoris, quo eadem veritas diligitur: ſed *In Jeruſalem*, id eſt, in clara illa viſione, qua facie ad faciem videbitur Deus, *Caminus* erit perfectiſſimi amoris, nihil admittens frigoris aut torporis. At nunc in Sion commorantibus & Deum per ænigma ſpeculantibus nobiſcum benè agitur, ſi prædictus ignis, ne penitus extinguatur, de die in diem nutrimentis competentibus augmentatur ſecundùm præce-
Levit. 6. ptum legis dicentis: *Ignis iſte ſemper erit in altari, quem nutriet Sacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies.*

Utinam ea, quæ ſcribimus, ad ignem hunc in cordis altari nutriendum ſint apta fomenta veluti ligna in domum Domini comportata! Neque enim principibus illis nos comparare audemus, qui ad ornandum ſive altare ſive rationale aut humerala offerunt aurum & lapides pretioſos. Atque utinam vel pilos caprarum ad contexendum tabernaculi operimentum cilicinum, vel ſicut diximus, ligna offeramus ad ignem ſanctum nutriendum in cordibus legentium! Qui ſi fuerint innocentes, quaſi altare thymiamatis indigent ardentibus prunis ad dilatandam fragantiam ſuaviſſimi odoris, ut videlicet per documenta & exempla ſanctæ charitatis igneſcant & luceant. Igneſcant coram Deo, luceant coram hominibus. Verùm ſi fuerint pœnitentes, operimento cilicino indigent, ut videlicet condignis fructibus pœnitentiæ tecta ſint eorum peccata. Hoc eſt, quod intendimus, dum ſcriptis noſtris vel ſanctimoniæ vel pœnitentiæ hortamenta & exempla inteximus legentibus intuenda & ſpeculanda. Nam in tali ſpeculatione ille habitat, de quo hic pſallimus: *Et habitatio ejus in Sion*, id eſt, in eis, qui ea, quæ retro ſunt obliviſcendo ſe in anteriora extendunt.

Attende ordinem, & ſenſum. Præmittitur enim *Judæa*, id eſt, confeſſio, ſequitur *Iſraël*: quia prius eſt confiteri peccata, quorum puram confeſſionem ſequitur indulgentia, in qua guſtatur &
Pſal. 33. videtur Deus juxta illud: *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Deinde ſequitur *Pax*, quia dejecto per indulgentiam pariete inimicitiarum, qui de peccatis originalibus & actualibus conſtructus hominem ſeparavit à Deo, jam pax eſt hominibus bonæ voluntatis. Extremum eſt *Sion*, id eſt, ſpecula, qua Divinitatis contemplatio hic per ſpeculum quoquo modo initiatur, quæ in æternum conſummata nihil ultra deſiderabitur.

Ibi confregit, id eſt, abſque dubio confringet Deus *potentias*, potentiæ ſuæ contrarias, VERS. IV.
quia non erit illic tempus belli ſed tempus pacis, non tempus negotiandi ſed tempus otiandi, ac proinde ibi *confringet*, atque in his, qui eò pervenerunt, jam *confregit potentias* malas, videlicet *arcum*, id eſt, dolos inſidiantium, ut ex improviſo itinerantes vulnerantium, de quibus aliàs dicitur:
Intenderunt arcum rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum. Item: *Filii hominum dentes* *Pſal. 63. 4. & 5.*
eorum arma & ſagittæ. Confregit etiam ſive confrin- *Pſal. 56. 5.*
get illic *ſcutum*, id eſt, omne defenſionis inſtrumentum, quippe quod illic non erit neceſſarium, ubi non exercebuntur ultra ad prælium. Confringet etiam *gladium*, quo cominus pugnatur ſicut *arcu* eminus: quia non erit illic vel de longe vel de prope aliquos impugnaturus. Quidam codices habent: *Ibi confregit potentias arcuum*, quod idem eſt in ſenſu. *Diapſalma*.

Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. VERS. V.

Super hunc locum Beatus Papa Gregorius dicit in Job:* *Qui orientem ſolem contemplari non* ** Lib. XXVII. Moral. cap. 10.*
valet, irradiatos montes aſpicit, & quia ſol ortus ſit, deprehendit. Ex æternis ergo montibus nos Deus illuminat, quia per admiratam vitam Patrum præcedentium radio nos ſuæ claritatis illuſtrat. Ecce in ſtudio devotionis Dominicæ & charitatis accendimur, ſed in hac devotione atque charitate melius horum montium contemplatione formamur. Quid devotius
Petro? Quid charius Johanne? Ille per devotionem *Matth. 4.*
fluida maris dorſa calcare non timuit: iſte per amo- *Joan. 21.*
rem, & in ipſo auctoris noſtri pectore requievit, & qui ad corporalis cœnæ refectionem venerat, ſpiritualem pabulum de ſinu redemptoris ſumpſit. Sed quia ſignari per montes præcedentium Patrum vitam diximus, neceſſe eſt, ut adhuc ad medium etiam ſuperiorum Patrum exempla deducamus. Ecce cùm præceptis cœleſtibus ſubdi per obedientiam cupimus, conſideratis antiquorum Patrum veſtigiis adjuvamur. Quid enim Abraham obedientius, qui ad unam vocem Dominicam cognatos deſerit & patriam; & pro adipiſcenda æterna hereditate ipſum ferire non
trepidat, quem ſenex jam & penè moriturus accepe- *Gen. 22.*
rat heredem? Cùm patientiæ virtutem apprehendere conamur, præcedentium exempla conſpicimus. Quid enim Iſaac patientius, qui ligna portat, de holocauſto interrogat, atque poſt paululum ligatur & non loquitur, aræ ſuperponitur & non reluctatur? Quid ergo iſto viro dici patientius poteſt, qui quaſi ad ſolatium ducitur & requirit, ad feriendum ligatur & conticeſcit, & oblaturus holocauſtum interrogat, efferendus in holocauſtum tacet? Cùm accingi ad laborum tolerantiam nitimur, exemplis præcedentibus informamur. Quid enim Jacob laborioſius, qui apud Laban longo tempore propinquo jure cognationis opera exercuit ſervitutis, & vice obſecutus eſt famuli, ut frueretur præmiis heredis? Cùm arcem continentiæ & caſtitatis
aſcende-

aſcendere nitimur, exemplis præcedentium ſublevamur. Gen. 39. *Quid ergo Joſeph caſtius, qui ad deſiderium petulantis Dominæ jugo luxuriæ premi non potuit etiam captivus? Et quidem hominibus ſervus extitit, ſed contra dominantem nequitiam & in ſervitio liber fuit. Cùm manſuetudine repleri cupimus, præcedentium exemplis adjuvamur. Quid enim Moyſe manſuetius, qui commiſſi ſibi populi ſeditionem tolerat, & tamen iraſcentem Dominum pro ſuis perſecutoribus rogat, ſeque pro illis Divino furori objicit, quia in ſancto ejus pectore etiam ex perſecutione charitas ignoſcit? Cùm contra adverſa mundi firmari mentis conſtantia nitimur præcedentium conſideratione fulcimur.* Jos. 10. *Quid enim Joſue conſtantius, qui ad explorandam qualitatem gentium miſſus nec proceritatis magnitudinem, nec numeroſitatem multitudinis expavit? Unde & eaſdem gentes, quas explorando non timuit, & præliando proſtravit. Cùm benignitatis culmen conamur apprehendere, præcedentium exemplis inſtruimur.* 1. Reg. 12. *Quid enim Samuele benignius, qui principatu regendi populi dejectus ſucceſſorem ſibi humiliter requirit, inventumque ungit in regem, unctum mox tolerat perſecutorem, à quo ne moriatur, trepidat, & tamen ne ei Dominus iraſcatur, rogat?* 1. Reg. 16. *Ipſe quippe cum mitteretur ait: Audiet Saul, & interficiet me. Et ei per ſemetipſam veritas dicit: Quouſque tu luges Saulem, cùm ego abjecerim eum? Quid ergo iſte viro benignus dici poteſt, qui & hunc non vult Divinitus perimi, à quo formidat occidi? Cùm ad pietatis, atque humilitatis celſitudinem tendimus, præcedentium exemplis levamur. Quid enim David miſericordius, quid humilius dici poteſt,* 2. Reg. 16. *qui à rege reprobo pro victoriæ contumelias recepit, qui de manu hoſtilis Iſraeliticam plebem fortis eripuit, & tamen ipſe, ne moriatur, quaſi debilis fugit, qui & ſe electum Divino judicio, & perſecutorem ſuum reprobum agnoſcit, & tamen eidem perſecutori ſuo* 1. Reg. 20. *crebra ſatisfactionis humilitate ſe ſubjecit, qui perſecutoris lanceam tollit, oram chlamydis detruncat, atque ad cacumen montis protinus properat, & uno, eodemque tempore, quia occidendi poteſtatem habuerat, oſtentat, & ne occidatur, rogat? Hinc eſt, quod de Prædicatoribus per Prophetam dicitur: Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant? In cunctis ergo, quæ ſpiritaliter appetimus, exemplis præcedentibus informamur. More enim nubium extenſa ſuper nos vita Patrum tegimur, ut ad fructum fœcundi germinis infundamur. Et quaſi intuentes cœlum primùm nubes aſpicimus, quia bonorum facta admiranda cernimus, & poſt illa, quæ ſunt cæleſtia, experiendo penetramus.*

Quidam codices habent: *Illuminans tu mirabiliter*, quod ad ſuperiore ita contexitur: *Notus in Judæa Deus*, inde videlicet, quia *illuminans*. Nam & *ſol oriens* exinde cognoſcitur, quòd illuminat primò altos montes, deinde à *montibus* deſcendit claritas ejus in valles. Ita & tu Deus primò *illuminans* montes, conſequenter ex illuminatis *montibus* illuſtras & valles: quia ex conſideratione præcipuorum Sanctorum, qui ſunt *montes æterni*, æternitatis lumine ſimul & calore, ſcientiâ & amore perfuſi pauperes, mites & humiles corde, qui ſunt valles, illuſtrantur. Non ipſi montes à ſemetipſis habent ſeu dabunt lumen,

A ſed tu lux vere *illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum* per eos & ab eis emittis lucem tuam & veritatem. Hæc *lux* tua *venit in mundum*; ſed *magis dilexerunt homines tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera.* Joan. 1, 9. Joan. 3, 19.

Sed quia propter interpoſitum *Diapſalma* reprobari poteſt contextio iſta iſtius litteræ ad ſuperiora, dicamus ita, ut ad ipſum Deum ſit apoſtrophe in ipſo *Diapſalmate* facta hoc modo: Ego *Aſaph*, id eſt, congregatio fidelis hactenus de Deo loquens oſtendi, quàm dulcis eſt ipſe in Judæa, in Iſraël, in Sion. Sed nunc oſtendere volens, quàm ſit terribilis inimicis illis, videlicet *Aſſyrus*, de quibus in titulo dictum eſt, ad ipſum Deum converto me dicens: *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Hi ſunt montes

B res oppoſiti montibus illis, de quibus in præcedenti Pſalmo eſt actum. Unde illi montes deſerti, ſed iſti *montes æterni* dicuntur. Iſti montes omnes illuminantur & ita magnificantur, ut rectè *montes æterni* dicantur. Nam *quos Deus præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui, quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit, quos autem vocavit, hos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, illos & magnificavit.* Magnificati ergo nunc in Dei prædeſtinatione, quæ præfixa eſt immobiliter & æternaliter, *montes* magni & *æterni* rectè dicuntur. Quos tu Deus juſtificando illuminas, ita ut non ſit, qui abſcondat ſe à fulgore luminis hujus, quoniam lux iſte etiam in tenebris lucet, ſed tenebræ eam non comprehenderunt. Quod tale eſt, ac ſi dicatur: Tu Rom. 8, 29. & 30.

C ſol juſtitiæ radios lucis tuæ infundis non ſolùm claris, verùm & lippis oculis; ſed lippi oculi eam non comprehenderunt, imò magis exinde turbati ſunt. Hoc eſt, quod ſequitur:

Turbati ſunt omnes inſipientes corde. VERS. VI. Cùm tu ſol juſtitiæ illumineres mundum *à montibus æternis*, vel quibuſdam inextinguibilibus lucernis, qualis erat Johannes, de quo dictum eſt: *Ille erat lucerna ardens & lucens*, illuminatus videlicet, ut teſtimonium perhiberet de lumine, lætificati ſunt omnes mites & humiles corde. Sed præ fulgore luminis *turbati ſunt omnes inſipientes corde* tanquam noctuæ ſeu veſpertiliones lucem ferre non valentes. Unde ad ſibi Joan. 5, 35.

D amicas tenebras refugientes in cubilibus & impudicitiis delectati *dormierunt ſomnum ſuum.* *Suum* dico ſignanter *ſomnum* illorum, qui ſibi vigilant, ſibi dormiunt, ſibi vivunt, dum in omnibus, quæ agunt, ſuo quæſtui, ſuæ gloriæ, ſuæ voluptati cor intendunt ſua quærendo, non quæ JESU Chriſti.

Aliter. Mali *dormiunt ſomnum ſuum*, & boni *ſuum*, quia & boni *dormiunt* peccatis & mundo, cui & mortui ſunt omnes, qui Deo vivunt. Sed mali *dormiunt* Deo & mortui ſunt, qui ſibi & huic mundo vivunt, qui & *viri divitiarum* non incongruè dicuntur, quia non ipſi *divitias* poſſident ùt Domini, ſed poſſidentur,

ùt

Prov. 13. 8. ut ſervi. Quo contra dicitur alias: *Redemptio animæ viri divitiæ propriæ.* Sic Zachæus *divitias* proprias dando pauperibus diſtribuit eas ut Dominus. Non ſic *viri divitiarum* ſervi agunt, qui amore *divitiarum* conſopiti non tam habendo, quàm ſe habere ſomniando *divitias* falsò divites & verè pauperes ſunt, quia poſt mortem carnis à ſomno ſuo excitati *nihil in manibus ſuis* invenient.

Super hunc locum Beatus Papa Gregorius dicit in Job: *Ut in ſuis manibus divites poſt ſui mortem quicquam inveniant, eis ante mortem dicitur divitias ſuas, in quorum manibus ponant: Facite, inquit, vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Dives ergo cùm dormierit, in manibus ſuis nihil invenit. Res enim ſuas, cum moreretur, ſecum tulerat, ſi ad pauperis vocem cùm viveret, ſibi tuliſſet. Nam terrena omnia, quæ ſervando amittimus, largiendo ſervamus, patrimoniumque noſtrum retentum perditur, manet erogatum. Diutius enim cum rebus noſtris durare non poſſumus, quia aut nos illas moriendo deſerimus, aut illa nos viventes quaſi deſerunt pereundo. Agendum ergo nobis eſt, ut res abſolutè perituras in non pereuntem cogamus tranſire mercedem. Dormit namque dives, & nil invenit, nihil nimirum de rebus, quas tenuit. Nam culpa rerum ſimul hinc ducitur, quamvis hic, pro quibus culpa perpetrata eſt, relinquuntur. Eat ergo nunc, & acceptis rebus tumeat, ſeſeque ſuper cæteros extollat, glorietur ſe habere, quod proximus non habet. Veniet quandoque tempus, ut evigilet, & tunc cognoſcet, quàm vacuum fuerit, quod in ſomno tenuerat. Sæpè namque contingit dormienti inopi, ut ſe per ſomnium divitem videat, atque ex eisdem rebus animum extollat, lætetur ſe habere, quod non habuit, jámque dedignari quærat, à quibus dedignatum ſe eſſe doluit, ſed repentè evigilans evigilaſſe ſe dolent, quòd interim divitiarum imaginem vel dormiens tenebat. Gemit enim protinus ſub paupertatis pondere, cùm inopiæ ſuæ anguſtiis premitur, & eò pejus, quò ad tempus breviſſimum vel vacuè dives fuit. Sic, ſic nimirum ſunt hujus mundi divites, qui rebus acceptis tument, benè operari de ſua abundantia neſciunt quaſi dormientes ſunt divites. Sed paupertatem ſuam evigilantes inveniunt, quia nihil ſecum ad illud judicium, quod manet, ferunt, & quantò nunc ad breve tempus efferuntur ſublimius, tantò contra ſe in perpetuum graviùs ingemiſcunt, qui teſte ſapientia damnationis ſuæ tempore dicturi referuntur: Quid nobis profuit ſuperbia, & divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt illa omnia tanquam umbra, & tanquam nuntius percurrens. Vilia ergo & fugitiva fuiſſe quæ tenuerunt jam amiſſa, cognoſcunt, quæ quamdiu aderant, ſtultis eorum amatoribus & magna & manſura videbantur. Serò dives oculos aperuit, quando Lazarum requieſcentem vidit, quem jacentem ante januam videre contempſit. Intellexit ibi, quod hic facere noluit, & in damnatione ſua cognoſcere compulſus eſt, quid fuit, quod perdidit, quando indigentem proximum non agnovit. Cùm enim corpus obdormiſcit in morte, tunc anima evigilat in vera cognitione. Et dormit ergo dives, & oculos aperit, quia cùm carne moritur, ejus anima videre cogitur, quod videre contempſit. Tunc nihil eſſe conſpicit, quod tenebat, tunc ſe vacuam invenit, quæ plena rebus præ cæteris hominibus lætabatur.*

Lib. XVIII. Mor. cap. 18.

Aliter: *Viri divitiarum*, ſcilicet ſuari *dormierunt ſomnum ſuum*, id eſt, inter illos dormient, de quibus aliàs dicitur: *Sicut vulnerati dormientes projecti in ſepulchris, quorum non es memor ampliùs, & ipſi de manu tua repulſi ſunt.* *Pſal. 87. 6.* Non ſolùm autem *viri divitiarum* ſic dormient, ſed etiam ſuperbi, quorum extollentia notari ſolet in eo, quod aſcenſores equorum dicuntur, in quorum multitudine Reges Aſſyriorum & Ægyptiorum ſoliti erant nimis gloriari. Unde Rhapſaces nuntius Regis Aſſyriorum gloriabundus inſultando ait Regi Ezechiæ: *Et nunc trade te Domino meo, & dabo tibi duo millia equorum, ſi poteris ex te præbere aſcenſores eorum.* *Iſa. 36. 8.* Sic Pharao, cum curribus & equitibus perſequens Dei populum propter elationem ſuam demerſus eſt in profundum, quod eſt congruum ſuperbiæ tormentum, ſicut exaltatio humilitatis eſt præmium, quia *omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.* *Luc. 14. 11.*

Eſt autem quidem loquendi modus, qui dicitur Sarcaſmos, id eſt, hoſtilis irriſio, cùm per minus dictum plus notatur, ut hic:

Ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt, qui aſcenderunt equos. VERS. VII.

Iſte tropus talis eſt, ac ſi dicatur de illo, qui miſſus eſt in ignem ſulphureum, quòd ſit miſſus in balneum. Sic in Apocalypſi Dominus comminatur Jezebeli dicens: *Mittam eam in lectum*, pro eo, ut diceret: Mittam te in infernum, ubi quieſcat non tam ipſa, quàm ejus malitia, quæ terram turbaverat. *Apoc. 2. 22.* Sic in hoc ipſo Pſalmo dicitur: *Terra tremuit & quievit.* Similiter increpatio & dormitatio, quæ hic notetur ſub irriſione hoſtili, majorem ſenſum innuit, quàm ex verbis ipſis concipi valeat. Nam cùm ſoleat increpatio Dei fieri ſolis verbis interdum, ſicut illic, ubi corripuit Regem Abimelech dicens: *En morieris propter uxorem, quam tuliſti; redde uxorem viro, & orabit pro te, quia Propheta eſt.* *Gen. 20. 3. & 7.* Et non ſemel corripuit Reges dicens: *Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari*, *Pſal. 104. 15.* prænotatos aſcenſores equorum videlicet *Aſſyrios* & Ægyptios rebus magis quàm verbis corripuit. Sic enim corripuit ſive increpavit *Aſſyrios* aſcenſores equorum, ut poſt jam dictam glorationem, quam Rhapſaces contra humiles & humiliatos Judæos evomuit, una nocte Angelus Domini percuteret in caſtris *Aſſyriorum* centum octuaginta quinque millia de aſcenſoribus equorum, in quorum multitudine fuerat glorietus, & ita Rex *Aſſyriorum* cum dedecore ſuo reverſus in terram ſuam in templo Dei ſui orans à filiis propriis interfectus eſt. *4. Reg. 19. 35.* Item Pharao cum ſuo exercitu, quia licèt verbis & plagis increpatus increpanti Deo non acquievit, ſed magìs cor ſuum induravit & aggravavit quaſi dormitans & vigilanter audire nolens modeſtè increpantem, tandem ſic eſt increpatus à te O Deus Jacob, Deus minoris & junioris & humilioris populi, ut, vellet nollet, ſic *dormitaret*, immò æterna morte ſopitus periret in illud profundum abyſſi detruſus, ubi vulnerati dormientes illi ſunt, quorum non es memor ampliùs, & ipſi de manu tua repulſi ſunt.

Eſt

Eſt igitur hoſtilis irriſio, quod dicitur: *Ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt qui aſcenderunt equos*: quia non utcunque, ſed fortiſſimè increpati ſunt in exemplum eorum, qui ſimiliter ſuperbientes identidem ſunt increpandi, nunc particulariter, univerſaliter verò in die judicii. Et non utcunque *dormitaverunt*, ſed profundo ſomno mortis æternæ depreſſi in abyſſum ceciderunt, & abyſſi operuerunt eos, deſcenderuntque in profundum maris in exemplum perditionis omnium illorum, qui adverſantur & extolluntur contra Deum, quorum præcipuus eſt ille, qui *adverſatur & extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui increpans illum & deſtruens illuſtratione adventûs ſui*. (2. Theſ. 2. 4. & 8.) Ipſe eſt enim Rex *Aſſyriorum*, ad quos canticum iſtud intitulatum eſt, qui ſemetipſos dirigunt & juſtitiæ Dei ſubeſſe nolunt non ſolùm in Judaiſmo, ſed etiam in Chriſtianiſmo. *Aſſyrii* quippe, ut jam ſæpiùs dictum eſt, *dirigentes* dicuntur, quo nomine aptè notantur ſuperbi, ſcientia inflante, non charitate ædificante pleni. Unde nullius ferunt jugum diſciplinæ vel Magiſterii legitimi, quo flectatur ſeu frangatur voluntas ipſorum recta & à ſe ipſa directa, ut ipſi arbitrantur, unde *Aſſyrii*, hoc eſt, *dirigentes* nominantur. Sed cùm exurget in judiciu Deus, ut ſalvos faciat omnes manſuetos, id eſt, humiles ac mites, jugum Domini ſub ſancta obedientia portantes, tunc iſti *Aſſyrii* cum Rege ſuo Antichriſto erunt ita increpandi per Angelos meſſores, quomodo illi priores *Aſſyrii* per Angelum percuſſorem ſunt increpati. Non erunt ulterius *aſcenſores equorum*, quia non habebunt ſubjectos, quibus dominentur, ſolo illo dominante, qui ſolus eſt legitimus *aſcenſor equorum*, cui aliàs dicitur? *Aſcendes ſuper equos tuos, & quadriga tua ſalvatio*, (Habac. 3. 8.) qui & in Apocalypſi cernitur (Apoc. 6. 2.) *ſuper equum album*, & in Zacharja ſuper *equum roſeum*: (Zach. 1. 8.) quia omnes illi ſubjecti aut invenientur innocentia candidi, aut Martyrio rubicundi, ſicut & ipſe dilectus candidus eſt & rubicundus.

Duo verò eſſe genera Martyrii, quibus calix Dominicæ Paſſionis bibitur, per duos filios Zebedæi comprobatur, quibus cùm ambobus dictum ſit: *Calicem quidem meum bibetis*, tamen conſtat unum eorum, ſcilicet Jacobum occubuiſſe per Martyrium, alterum ſcilicet Johannem in pace conſumâſſe diuturnum ſenium poſt multarum tribulationum longum exercitium, quod erat illi quaſi Martyrium, illis pro exemplo habendum, quibus porrigitur calix ille non tam per ſævitiam tyrannicam, quàm per nequitiam diabolicam ſive in ſe ſive in aliis deteſtandam & ſuperandam, in quo conflictu rationabilis & perſeverans cautela patienter omnia ſufferentis, omnia ſuſtinentis, omnia credentis, omnia ſperantis & nunquam excidentis charitatis reputatur pro Martyrio. Et ſic omnes *equi* Domini aut erunt albi aut rubicundi aut utrumque, ſicut Johannes Baptiſta ſeu cæteri electi duplici ſorte beati, candidi videlicet per innocentiam, rubicundi per Martyrium, ſicut aſcenſor eorum atque rector eſt candidus & rubicundus. *Equi* verò *Aſſyriorum*, ſicut item in Apocalypſi cernitur, ſunt rufi aut nigri aut pallidi pariter cum ſuis aſcenſoribus damnandi. Rufi non ſuut ſuo ſed alieno ſanguine, quoniam veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem, quorum præcipui erant, qui ad notum ſive diaboli ſive alicujus mali Principis Martyres occiderunt. Nigri ſunt per

A mendacium ſic veritati contrarium, ſicut albo nigrum eſt oppoſitum, quorum præcipui erant Hæretici, qui ad ſuggeſtionem ſive ipſius Patris mendacii ſive cujuslibet Hæreſiarchæ ſtuduerunt veritatem fidei Catholicæ impugnare. Pallidi ſunt, qui per invidiam tabeſcunt non rectis aut benivolis oculis aſpicientes proſperitatem ſeu pacem Deo ſervientium, quorum præcipui ſunt, qui Cœnobia, in quibus Deo ſerviendum eſt, aut intus corrumpunt confabulationibus peſſimis, dum ſunt inimici hominis domeſtici ejus, aut foris impugnat manifeſtis perſecutionibus. Omnibus hujuſmodi *Aſſyriis*, & eorum *equis*

Tu terribilis es, qui aſcendes ſuper equos tuos. (VERS. VIII.) Nam illi aſcendunt ſuper equos alienos, dominando videlicet ſubjectis, qui ad ſe nullo jure

B pertinent. Sed tu *aſcendes ſuper equos tuos*, quos tu creâſti, quosque, cùm perditi eſſent, redemiſti, quos etiam à Patre tuo, ut tui eſſent, accepiſti, cui & dicis: *Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſervaverunt*. (Joan. 17. 6.) Etiam ſic tui ſunt, ut tuam, non ſuam facere ſtudeant voluntatem, in qua facienda tuam, non ſuam gloriam quærunt. Et quia cuilibet taliſi dicis: *Paſce oves meas*, in paſcendo tuas, non ſuas oves, tua, non ſua lucra cogitant, ita ut quisque illorum verè dicere poſſit, quod unus talium equorū dixit: *Mihi*, ait, *vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*. Item: *Non quæro quod mihi utile eſt, ſed quod multis*. (Joan. 21. 17. Philip. 1. 21. 1. Cor. 10. 33.) Super tales equos tui timoris chamo, tui amoris freno modificatos militando adverſùs equos *Aſſyriorum* & aſcenſores eorum *tu terribilis es*. Nam & Angeli Sancti equi tui ſunt, quos Heliſæo & puero ejus demonſtrâſti in ſpecie igneorum equorum, quales & Heliam in cœ-

C lum devexerant. Similiter Sancti homines equi tui ſunt, ut jam ſupra oſtendimus, quibus tu inſidendo inſuperabilis Imperii Rex ac ſemper magnificus triumphator adverſæ dominationis vires reprimis, & hoſtiles nequitias potenter expugnas. Unde revera *tu terribilis es*, ad cujus terrorem præmonſtrandum percuſſit Angelus tuus caſtra, ut dictum eſt, *Aſſyriorum*, ut exinde percipiatur, quòd nullus tibi Angelo magni conſilii poteſt reſiſtere, quia *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum* (Pſal. 65. 5.) quicquid immobiliter diſpoſueris, ad effectum perducis nullo reſiſtente aut reſiſtere valente.

Nam *quis reſiſtet tibi? Quis* videlicet *Aſſyriorum*, contra quos Pſalmus iſte canitur, ſuis viribus *tibi reſiſtet*? Nullus utique: quoniam etſi parcere videris, iramque tuam diſſimulas, quamdiu quisque *Aſſyriorum* non *reſiſtit tibi* gloriando in ma-

D litia, ſeu contra tuas increpationes defendendo peccata ſua; tamen cùm tui nominis timore projecto aut neglecto in peccatis ſuperbiens, velut aſcenſor equi *tibi reſiſtit*, peccatumque ſuum ſuperbè defendendo redargutiones tuas relidit, *ex tunc ira tua* intolerabilis illi fit, ſicut Sauli ſuperbo contigit, quando increpatus à Samuele verbum Dei relidens peccatum ſuum defendere, ipſumque increpatorem ſuum pallio ſciſſo injuriare præſumpſit, *Ex tunc ira tua* Deus in illum deſæviens neque ipſius Prophetæ lamentationibus mitigari potuit, cui à te reſponſum eſt: *Uſquequo tu luges Saul, cùm ego projecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael?* (1. Reg. 16. 1.) Aliàs autem ubi *tibi* à non ſic *reſiſtitur*, quantumlibet grandis *ira tua* poteſt mitigari, ut in David mitigata eſt, qui tibi per Nathan Prophetam illum, increpanti non *reſtitit*, ſed humiliter ac-

 quievit

quievit dicens; *Peccavi.* Tribus iſtis unius verbi ſyllabis mitigata eſt *ira* totius Trinitatis, quia de humili & contritu corde proceſſit iſta confeſſio peccati. Saul verò, cum item poſt aliquanta verba exquiſita nequiter ad excuſandas excuſationes
1. Reg. 15. 30. in peccatis dixiſſet: *Peccavi*, adjunxit: *Sed nunc honora me coram ſenioribus populi.* Quo dicto ſatis deprehenditur, quòd tali confeſſione potiùs honor vanus, honor humanus, quàm gratia Divina querebatur. Proinde potiùs Aſſyrius, quam Judæus fuiſſe indicatur, atque ideo *ira* in illum intentate non eſt averſa vel mitigata. Igitur huic ſimiles in peccatu ſimiles erunt in ſupplicio non ſolùm in illo brevi, quô in monte Gelboë interiit, ſed etiam in illu æterno, quô ab iſto brevi tranſivit. Nam & iſti breviter quidem in corpore morientur, ſed *ex tunc* in æternum punientur, & *ex tunc ira tua* erit permanſura. Propterea ne improviſa veniat dies illa, dies *ira*, dies calamitatis & miſeriæ, in qua *tunc*, & *ex tunc ira tua* erit, multis modis prænuntiata eſt, quia tu multifariam multiſque modis loquens in Propheris,

VERS. IX. *De cœlo auditum feciſti judicium,*

De cœlo, id eſt, de cœleſti quolibet oraculo *auditu feciſti judicium*, quotiescunque judicare diſpoſuiſti aliquam civitatem ſive regnum dans locum pœnitendi & iram tuem effugiendi, ut, qui *auditum judicium tuum* non timerent, inexcuſabiliter *judicio* tuu ſubjacerent. Sic judicaturus civitates Sodmam & Gomorrham per Angelos Abrahæ loquentes, & apud Loth fratruelem ejus hoſpitantes *auditum feciſti judicium*, quo eudito ille cum ſuia liberatus eſt, generi verò ejus, quibus illo ludens loqui videbatur, ac proinde nolebant cum illo exire de civitate peritura, inexcuſabiliter perierunt. Sic etiam judicaturus regnum Ægyptiorum *de cœlo auditum feciſti judicium* loqoens per Moyſen famulum tuum quaſi per cœleſte oraculum. Ninivitis quoque per Jonam Prophetam *de cœlo auditum feciſti judicium*, dans illis pœnitentiæ tempus & locum, unde ipſi habebunt ſurgere in judiciu & condemnare generationem pravam & perverſam & adulteram, quæ *de cœlo*, id eſt, de Chriſto *auditum judicium* ſuæ damnationis & converſionis credere noluit ac pœnitere; ſed impœnitens permanendo & à Romanis paſſa eſt confuſionis *judicium* crudeliſſimum, & torquenda eſt cum dæmonibus in æternum, ut non ſolùm tunc iram temporalem ſenſerit, ſed etiam ex tunc iram ſempiternam ſenſura ſit.

Hoc ſuper generationem illam peccatis exigentibus deſtinatum *judicium* per multos Prophetas *de cœlo auditum feciſti*, novìſſimè verò per unigenitum Filium tuum clarâ enuntiatione idem *judicium feciſti auditum.* Nam ille non, ut Prophetæ priores, loquebatur obſcurè ſive in ænigmate, quod non facilè poſſet intelligi;
Luc. 19. 41. & ſeqq. ſed manifeſtè *videns civitatem flevit ſuper illam dicens: quia veniet dies in te, & circumdabunt te, & coanguſtiabunt te undique, & ad terram proſternent te, eò quòd non cognoviſti tempus viſitationis tua.* Igitur auditui huic non credentibus durius debetur *judicium* quàm Ninivitis Jonæ credentibus, cùm ſit plus quàm Jonas hic, prænuntios & illius particularis judicii, quo Jeroſolyma damnata eſt, & illius univer-

A ſalis, in quo idem Propheta magnus terribilis apparebit. Nam qui mitis ut agnus judicatus eſt injuſtè non aperiens os ſuum, *tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo conturbabit eos*, qui pejores Ninivitis credere illi noluerunt, neque pœnitentiam egerunt ſive Judæi ſive Græci; non enim eſt diſtinctio, quia qui in lege peccaverunt, per legem judicabuntur; & qui ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt. Pſal. 2. 5.

Similiter in hoc tempore gratiæ præcedentis iram judicaturi, qui non appropinquat indultori, præſentabitur ultori: & qui ſuſcipiunt regulam rectè converſandi, per ipſam regulam judicabuntur, & qui non ſuſcipiunt, ſine regula peribunt. Gravius autem ſonat *peribunt* quàm *judicabuntur*: quia inter eos, qui ſine lege aut regula pereunt, nullus omnino ſalvabi-
B tur: inter eos autem, qui per legem ſive regulam judicabuntur, Judice ipſo dijudicante ac diſcernente, quis legem ſive regulam ſuſceptam cautè ſervaverit, quis non, quidam ſalvabuntur, quidam peribunt. Inde eſt illud:
Duo in lecto; unus aſſumetur, & alter relinquetur. Duo in piſtrino, unus aſſumetur, & alter relinquetur. Duo in agro, unus aſſumetur, & alter relinquetur. Luc. 17. 34. & 35. Omnes quippe iſti regulas acceperant legitimas vel in contemplationis lecto cum Daniele quieſcendi, vel in piſtrino conjugalis vitæ cum Sancto Job molendi, vel in agro prælationis cum Noë vineas plantandi, fruges quoque ſeminandi, metendi & cætera digna dignitate commiſsâ gerendi, ſecundùm quod
C uni talium dictum eſt: *Ecce conſtitui te ſuper gentes & ſuper regna, ut evellas & deſtruas, diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes.* Jerem. 1. 10. Igitur qui legem habent, per legem judicabuntur, ita ut unus, id eſt, legem ſervans aſſumatur, & alter legem prævaricans relinquatur. Qui autem legem nullam tenent ſine jugo totius diſciplinæ, ſine profeſſione Ordinis alicujus Eccleſiaſtici diſſolutè vivendo, ſimul omnes peribunt, neque inter illos illud judicium diſcretionis habebitur, ut unus aſſumatur & alter relinquatur, ſed, ut dictum eſt, omnes peribunt ſine lege abſque diſtinctione. De illo judicio univerſali dicitur hic:

Terra tremuit & quievit.

Cùm exurgeret in judicio Deus. VERS. X.

D Quibus verbis præteriti temporis more Prophetico res futura nuntiatur, ut illic: *Foderunt manus meas & pedes meos.* Pſal. 21. 18. Quod enim certiſſimè futurum eſt, jam quaſi præteritum narrari poterit. Eſt autem certiſſimè futurum, ut ſicut *terra tremuit*, cùm reſurgeret à monumento Deus, & facti ſunt inimici ejus velut mortui, amici autem ejus Apoſtoli *ſicut conſolati*, quoniam & Judæi peſſimi uſque ad mortem contriſtati ſunt auditâ & cognitâ ejus Reſurrectione, quem occiderant; ſed diſcipuli ſunt gaviſi viſo Domino: ſic & multò ampliùs, *cùm exurget in judicio Deus, ut ſalvos faciat omnes manſuetos terra*, vel ſicut alias legitur, *ut arguat in æquitate pro manſuetis terra*, quia pro *manſuetis* cœli, qui ſunt Angeli, nullus arguetur in die judicii: *cùm*, inquam, *ſic exurget, terra tremet & quieſcet.* Revera in illa

illa die tremenda, quando cœli movendi ſunt &
terra, ipſa *terra tremet* omnesque amatores ter-
tenorum *tremeut*, & in ipſo tremore turbabontur
timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione in-
ſperatæ ſalutis eorum, qui tunc eruntgaviſuri viſo
Domino, cujus gloriam videbunt quaſi Unigeniti
à Patre pleni gratia & veritate. Gloriam iſtam ne
videat impius, qui nomine *terra trementis* hic no-
tatur, in ipſo tremore ſuo tolletur, & in infernum
mittetur, ubi conticeſcet & qoieſcet juxta illud:
1. Reg. 2. 9. *Et impii in tenebris conticeſcent.* Tunc enim lin-
gua eorum cruciata flammis infernalibus ceſſabit
loqui verba inutilia & criminalia, tunc ligatis
manibus & pedibus in tenebris exterioribus *quie-
ſcent.* Quod ut ſupra memoravimus per tropum,
qui dicitur ſarcaſmus, irriſione hoſtili dictum eſt:
quia non ita *quieſcent* à laboribus ut illi, de quibus
Apoc. 14. 13. legitur: *Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant
à laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur illos,*
quin imò ita *quieſcent*, ut extra omnem requiem
corporum & animarum tormentis æternis expoſiti
ligatis manibus ultra non valeant per opera mala
inquietare vel turbare quietem Sanctorum, quæ
illis dabitur, *cùm exurget in judicio Deus, ut
ſalvos faciat omnes manſuetos terræ* juxta illud:
Matt. 5. 4. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Item:
Pſal. 36. 11. *Manſueti autem hæreditabunt terram, & delecta-
buntur in multitudine pacis*, quibus in illa die di-
Matt. 25. 34. cetur: *Venite benedicti Patris mei percipite re-
gnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.*
Duplici enim ex cauſa tunc *exurget in judicio Deus*,
videlicet, *ut ſalves faciat omnes manſuetos terræ*
vocando illos ad regnum ſibi ab origine mundi
paratum, & impios mittat in ignem æternum,
diabolo & angelis ejus paratum, ut ſit regnum
ejus omnino pacatum ſolis & omnibus bonis An-
gelis & hominibus in illo collectis, & omnibus
malis angelis & hominibus foras ejectis & in
ignem diabolo paratum projectis.

VERS. XI. *Quoniam cogitatio hominis con-
fitebitur tibi.* *Diapſalma.*

Tertia Pars, qua monentur devoti ſolvere
vota, poteſt continuari ad ſuperiora hoc modo: Au-
divimus nos attenti auditores, quòd in judicio tuo
Deus manſueti terræ ſalvabuntur. Et hoc fieri cre-
dimus neque ſine merito neque cum oneroſo meri-
to, *quoniam cogitatio hominis*, bona meditantis,
apud te reputatur pro merito, quamqoam eadem
cogitatio non proveniat, niſi ex tuo dono. Et ideo
ipſa *cogitatio confitebitur tibi*, vel ad tuum bene-
placitum peccata confitendo, vel ad tui gloriam do-
na tua cum gratiarum actione memorando.

Diapſalma verò interpoſitum videtur magìs
urgere, ut continuativa conjunctio potiùs ad ſe-
quentia quàm ad antecedentia reſpiciat hoc modo:
*Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, &
reliquiæ cogitationis diem feſtum agent
tibi* Deus, qoi notus es in Judæa: ideo ego *Aſaph*,
id eſt, fidelis congregatio invito auditores ad tui
cultum non ita oneroſum, ſicut fuit in lege, cujus
Act. 15. 10. *jugum* fuit importabile, *quod neque nos neque patres
noſtri portare potuimus*, ait Petrus Apoſtolus. Nunc
autem *quoniam* ſub jugo ſuavi ſola *cogitatio* bona,

A ubi operandi facultas non eſt *confitebitur tibi*
Deus, ad hoc jugum ſuave recipiendum, quos po-
tero, invito dicens:

*Vovete, & reddite Domino Deo ve-
ſtro omnes, qui in circuitu ejus
afferent munera.* VERS. XII.

Grave jugum legis erat, ſub quo peccata mor-
talia morte puniebantur, minora verò vel talione,
v. g. oculum pro oculo, dentem pro dente ſolven-
do, vel hircos, arietes & tauros aliaque ſimilia offe-
rendo expiabant: nunc autem *cogitatio hominis con-
fitebitur tibi.* Si cogitas homo dolens te peccaſſe,
ac volens de cætero cavere, quid offeras Deo pro
peccato tuo, ſcito, quod hæc ipſa *cogitatio* recipi-
tur pro magno ſacrificio, & eſt apud illum clara
B confeſſio, cui omnis voluntas loquitur, & quem
nullum latet ſecretum. Eſt enim talis *cogitatio* quaſi
oblatio primogenitorum de animantibus mundis,
ſive primitiarum de frugibus cæterisque fructibus,
quas primitias tunc legitimè offerimus, quando
in principio boni alicujus propoſiti aut voti mala
noſtra præterita improbamus & accuſamus juxta
illud: *Juſtus in principio accuſator eſt ſui.* Sed poſt Prov. 18. 17.
iſtud principium, poſt iſtas primitias Deus requi-
rit etiam *reliquias*, ut videlicet bono bonæ con-
verſationis initio bonum finem adjungas, quia in
cogitatione tua conceptio voti ſancti eſt quaſi ho-
locauſtum primogeniti, aut quaſi duo panes primi-
tiarum, dum & malis operibus abrenuntias, & ad
bona intentionem tuam præparas. In hujus rei fi-
C guram Deus requiſivit in lege oblationes primoge-
nitorum & primitiarum. Sed in primogenitorum
ſacrificio non aliquid fœmininum, ſed ſolummodo
maſculinum requiſivit: *quia omne maſculinum ada-* Luc. 2. 23.
periens vulvam ſanctum Domino vocabatur, & in
primitiarum oblatione duos panes de duabus deci-
mis ſimilæ per ſingulas domus Iſraël exegit, ut ſcias
in ipſo votorum tuorum primordio nihil fœmi-
neum, nihil fluxum vel molle aut diſſolutum Deo
acceptum, nihil niſi purum, perfectum, ſincerum
& mundiſſimæ ſimilæ aſſimilatum Divinis conſpe-
ctibus offerendum. Neque verò illud vacat, quod
de duabus decimis ſimilæ duo panes primitiarum
debebant offerri, quia videlicet in omnibus votis
piis & Religioſis exigitur perfectio geminæ dile-
ctionis, quæ videlicet perfectio gemina in duabus
decimis ſimilæ figurata eſt, quia in numero denario
D ſignificari ſolet perfectio, qui & ſecunda unitas
dicitur, ut exinde inſinuetur decimarum noſtra-
rum ſacrificium nonniſi in unitate fore acceptum,
quia in ſciſſura mentium Deus non eſt.

Et quidem placent Deo & placant Deum
iſti panes primitiarum in principio votorum Reli-
gioſorum, ſed multò ampliùs acceptæ ſunt eorun-
dem panum *reliquiæ*, dum bona vota bono con-
ſummantur fine. Sicut enim de quinque aut ſe-
ptem panibus majores collectæ ſunt reliquiæ,
quàm eſſent ipſi panes, ac proindè major materia
laudis erat in reliquiis quàm in panibus ipſis ita
hìc dicitur: *Quoniam cogitatio hominis*, quæ eſt
prima conceptio voti, *confitebitur tibi, & reli-
quiæ cogitationis*, in quibus intelligitur conſum-
matio bonæ converſationis, *diem feſtum agent tibi.*

Sicut vigilia cujusque feſti propter intermixtum A jejunium non habet plenum gaudium: ſic primordia Religioſæ converſationis propter intermixtam de malis præteritis pœnitentiam non habent plenam lætitiam, ſed cùm perfecta charitas foras miſerit timorem, tunc *reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi* Deus: quia cum ſe ſenſerit homo à malis liberatum & in bonis confirmatum, tunc reminiſcendo mala, in quibus fuit, ſimulque guſtando bona, quæ accepit, liberatori ſuo gratias agens *feſtum diem* celebrat habens nunc fructum ſuum in ſanctificatione, finem verò vitam æternam de Dei expectans promiſſione. Tales erant, quibus Apoſtolus Paulus dicebat: Rom. 6. 20. & 22. *Cùm enim ſervieſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitia, nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti Deo habetis fructum veſtrum in ſanctificatione finem verò vitam æternam.* B Attende, quòd egregius Doctor jam liberatis à peccato loquens de ipſo peccato eos commonefacit, ut in die bonorum præſentium non ſint immemores malorum præteritorum, ſed habeant *reliquias cogitationum* in materia gratiarum actionis ergà liberatorem ſuum, cui tales reliquiæ diem feſtum agent. Hinc ipſe Apoſtolus memor, qualis fuerit, in gratiarum 1 Tim. 1. 13. actione dicit: *Qui fui blaſphemus & perſecutor injurioſus, ſed miſericordiam conſecutus ſum.* Pſal. 50. 5. Et David ſimiliter intentus diei feſto ait: *Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum* Pſal. 37. 19. *contra me*, vel coram *me eſt ſemper.* Item: *Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* Talis peccatorum præteritorum jugis C recordatio *dies feſtus* eſt coram Deo. Sic agendum nobis eſt. Alioquin cæteros peccatores tanquam indignos contemnimus, & ita equos cum Aſſyriis aſcendendo meremur ab increpatione Dei opprimi, ut dormitemus, quod ne accidat, cavendum eſt. Igitur ut cogitatio veſtra confiteatur Domino: *Vovete*, non ſolùm quæ debetis, ſed etiam quæ ante votum non debetis: & ut *reliquiæ cogitationis diem feſtum* agant, *reddite*, quæ voviſtis, non immemores, quales ante votum fuiſtis. Cùm dico: *Vovete*, intelligite ſimul & præceptum & conſilium, præceptum in his, quæ neceſſariò debetis, etiamſi non voveatis, ut eſt fides, ſpes, charitas & quæ his adjunguntur, ut non occidere, nòn mœchari, non furari & cœtera, ſine quibus non eſt ſalus, quæ etiamſi quis non voveat, tamen ſi vult ſal- D vari, neceſſe eſt, ut perſolvat. Quia verò minùs laudabilis eſt neceſſitas, quam non comitatur devota voluntas, *vovete* id ipſum, quod eſt neceſſarium, ut ſit & voluntarium, poſſitiſque Pſal. 53. 8. dicere Deo: *Voluntariè ſacrificabo tibi*, & ſitis non jam ſervi nominandi, ſed amici & filii ſicut Joan. 15. 15. illi, quibus dictum eſt: *Jam non dicam vos ſer-* Luc. 17. 10. *vos ſed amicos.* Sed *cùm omnia, quæ præcepta ſunt, feceritis, dicite: Servi inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus*, ait Veritas in Evangelio. Proinde ſi vultis non inter ſervos inutiles deputari, ſed filii chariſſimi nominati, non ſitis contenti ſervare præcepta, ſed inſuper admittite conſilium in his vovendis & tenendis, de quibus non habetis præceptum, verbi gratia: 1. Cor. 7. 25. *De Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*, ait Apoſtolus. Item ut relinquas omnia & nudus Chriſtum ſequaris, non tibi præcipitur, ſed conſulitur dicente Domino: Matt. 19. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me.* Qui ſic recipiunt cum præcepto ad ſalutem neceſſario etiam perfectionis conſilium vovendo & reddendo ultra debitum neceſſarium perfectionis holocauſtum voluntarium, ut ſint quaſi oves detonſæ *omnes gemellis* Cant. 4. 2. *fœtibus*, ſicut in Canticis Canticorum legitur, iſti ſufficienter & obedienter audierunt vocem ſe monentis, & dicentis: *Vovete & reddite Domino Deo veſtro.*

Sciendum ſanè, quod quæ ante votum fieri vel non fieri licuit, poſt votum prætermitti non licebit. In hujuſmodi namque fovere permittitur voluntati, ſed promiſſa reddere adſcribitur neceſſitati: quia votum non ſolùm prævaricari, ſed velle prævaricari Apoſtolo judicante omnino damnabile eſt, qui de viduis Deo devotis, non quidem nubentibus, ſed nubere volentibus judicat, quod damnationem habent, quia *primam* 1. Tim. 5. 12. *fidem irritam fecerunt.* Si autem votum ſola voluntate fractum damnatur, quantò magis indubitata eſt damnatio prævaricationis opere non ſolùm voluntate affectato, ſed etiam actualiter perpetrato? Proinde *vovete & reddite*, ſi vovetis, reddite, ne voti fidem faciendo irritam ſitis damnandi. Sanè ante votum non exigitur, ut amputetis vobis licita & conceſſa, ſicut eſt conjugium & poſſeſſio propriorum, ſi tamen ita eatenus vixiſtis, ut in rebus illicitis & interdictis criminaliter non exceſſeritis. Nam qui ſibi conſcius eſt criminaliter ſe peccâſſe in rebus illicitis, huic ad faciendos fructus dignos pœnitentiæ neceſſarium eſt non ſolùm vovere, ſed reddere, ut ſe reſtringat à rebus licitis pro modo & quantitate perpetratæ iniquitatis, cui oportet coæquari modum & quantitatem ſatisfactionis, prout admittit facultas poſſibilitatis. Unde Apoſtolus talibus ait: *Sicut enim exhibuiſtis mem-* Rom. 6. 19. *bra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Dicendo: *Sicut tunc, ita nunc* exigit coæqualitatem, quæ non penſanda in diuturnitate temporum, ſed in affectu ſtudiorum, qui conſummatus in brevi explevit tempora multa, dum unius horæ pœnitentia latroni confitenti aperuit paradiſum diuturno latrocinandi ſtudio illi clauſum. Sive igitur ex neceſſitate, ſive, quod magis laudabile eſt, ex voluntaria libertate voveatis, omnino eſt neceſſarium, ut, quod voviſtis, reddatis, niſi fortè feceritis vota ſtulta, quæ corrigendo ipſam emendando ſtultitiam potiùs frangere quam ſervare debetis. Pro quibus cavendis priùs dicitur, *quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi*, ac deinde ſubjungitur: *Vovete & reddite*, ut videlicet cautâ cogitatione deliberes, quid voveri oporteat, quid non. *Vovete*, inquit, *& reddite.* Cui? *Domino Deo veſtro*, qui notus eſt in Judæa,

dæa, non Diis gentium, qui ſunt dæmonia vel A ſimulacra muta.

Jam demonſtatum eſt, quòd, & cui vovere debeatis, nunc exigit Ordo, ut & vos ipſos deſignem, qui vovere debetis. *Omnes* ſcilicet, *qui in circuitu ejus affertis* vel *afferuns munera.* Quinam ſunt *in circuitu ejus?* Utique humiles medium veritatis punctum ſic reſpicientes, ſicut medium centrum circulus æqualiter circumductus non habens angulum. Superbi aſcenſores equorum, qui dicuntur in hoc Pſalmo *Aſſyrii*, ſingularitatis vel hypocryſis alicujus habent angulos, & nituntur veritatem, quæ omnibus ſe quærentibus media & communis eſt, in partem
Luc. 17. 21. trahere dicendo: *Ecce hic, aut ecce illic.* Sed humiles veritatis amatores *in circuitu ejus* ita conſiſtunt, ut eam communiter habeant, neque in B
Luc. 24. 36. angulos ſingularitatis alicujus trahant. Unde *in medio* talium ſtetit *Jeſus*, *& dixit eis pax vobis.* In medio, inquam, diſcipulorum ſtetit, non in angulo ut omnes, qui *in circuitu ejus* erant, poſſent eum communiter adorare, pacemque ab illo impecatam indiſſimiliter accipere. Non ſic Hæretici, non ſic hypocritæ, non ſic variæ ſectæ nimis glorіantes in ſuarum obſervantiarum ſeu doctrinarum ſingularitate tanquam in angulis orantes & in capite omnium platearum, dum & aſpectus hominum quodammodo refugiunt, & tamen videri appetunt, non, inquam, ſic ſunt *in circuitu* Jeſu ſicut ejus diſcipuli, quorum in medio ſicut ſtetit corporaliter ad horam, ſic ſtabat & ſtat ſpiritualiter non ad horam, ſed nunc & in æternum, & ipſi ſunt *in circuitu* C *ejus* hic tanquam devoti miniſtri, illic tanquam
Apoc. 5. 6. laudatores indefeſſi, quod in Apocalypſi pulchrâ viſione declarator, ubi agnus in medio quatuor animalium conſpicitur. Sed & omnes Angeli ſtabant *in circuitu ejus*, ut ſcias, neque inter homines neque inter Angelos Beatos angulari fortitudine turbari vel turpari communitatis rotunditatem. Puerum illum quoque parvulum, quem ſtatuit Jeſus in medio diſcipulorum in hu-
Matt. 18. 3. militatis exemplum dicens: *Niſi efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorum.* Puerum, inquam, illum quidam Sanctorum intellexerunt vel ipſum Jeſum, qui erat medius
Luc. 22. 27. eorum, ſicut ait: *Ego autem in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat*, vel Spiritum Sanctum, quem poſuit Jeſus in medio diſcipulorum, id eſt, in cordibus eorum, quia locus cordis me- D dietas eſt animalis.

Omnes igitur, *qui* ad ſimilitudinem diſcipulorum veritatis eſtis *in circuitu ejus*, & ei *affertis munera*, videlicet qualiacunque pietatis obſequia, ut eadem placeant magìs ac magis, *vovete* illi & illa & adhuc plura, quæ cùm voveritis, *reddite*, ut placeatis ex utroque ſcilicet ex voti devotione & operis exhibitione, ſitiſque filii Iſraël, de quo ſupradictum eſt: *In Iſraël magnum nomen ejus.* Sicut enim Iſraël Deo exinde magìs placuit, quòd, cùm evigilâſſet de ſomno, in quo
Gen. 28. 20. Dominum innixum ſcalæ vidit, *votum* illi *vovit*, quod & poſteà ſolvit: ſic vos magìs exinde placebitis, ſi demonſtrata vobis illa ſcala, id eſt, vivendi forma, cujus culmen cœlos tangit, votum feceritis ut ille, decimas & hoſtias pacificas offerendi atque illi ſoli ſerviendi, cui & ille ſervire
diſponens ait: *Erit mihi Dominus in Deum, &* Gen. 28. 21.
lapis iſte, quem erexi in titulum vocabitur domus & 22. & 17.
Dei, pavtuſque ait: *Quàm terribilis eſt locus iſte!*

Et ego vobis dico: *Vovete Domino terribili* apud omnes Reges terræ. Primus Jacob, qui & Iſraël dictus eſt, inter omnes Patres antiquos ac fideles votum voviſſe legitur, atque ideo in votis Deo vovendis rectè cunctis verè Iſraëlitis, in quibus dolus non eſt, ille in exemplum proponitur. Unde rectè cùm de Nathanaële di-
ceretur: *Ecce vero Iſraëlita, in quo dolus non eſt*, Joan. 1. 47.
continuo paucis interpoſitis annectitur: *Quia vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.* Et additur: *Videbis cœlum apertum, & Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes, ſuper Filium hominis.* Nonne in his verbis jucundiſſimè commemoratur illud ſomnium Jacob, qui & *Iſraël* dictus eſt, in quo vidit ſcalam, cujus cacumen uſque ad cœlos pertingebat, in cujus altiſſimo gradu innixum eidem ſcalæ Dominum vidit verè Iſraël, verè videns Deum, & exindè ſibi loquen-
tem audivit eum dicentem ſibi: *Terram, in quo* Gen. 28. 13.
dormis, tibi dabo & ſemini tuo poſt te. Ille verò Jacob, diſſimilis illis, qui ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt, non depreſſus alto ſopore dormivit, aut premente illum ſomno dormitavit ſed evigilavit. Cùmque evigilaſſet, votum vovit, quod & ſolvit. Vos igitur, qui vultis dici & eſſe filii Iſraël, in quo eſt magnum nomen Dei, quique cum illo Jacob luctamini contra Edom, contra carnem & ſanguinem, videte ſcalam perfectæ conſummationis, in qua cognoſcuntur Angeli aſcendiſſe ac deſcendiſſe, atque ut apertius loquar, in qua Sancti ex hominibus Angeli facti docendo & vivendo nunc aſcenderunt, nunc deſcenderunt. Prædicando
enim aſcendit, qui dixit: *In principio erat ver-* Jo. 1. 1.
bum. Deſcendit quoque dicens: *Verbum caro* Joan. 1. 14.
factum eſt, & habitavit in nobis. Item idem vivendo aſcenderat, qui omnia ſua reliquerat ſecutus Jeſum: ſed eodem jubente cogebatur deſcendere curamque ſuſcipere primò Matris ejus immaculatæ, deinde Sanctæ Dei Eccleſiæ, quam rexit in Aſia, nunc ad cœleſtia eam provocando per amorem Dei, nunc in terreſtribus informando per amorem proximi, aſcendens videlicet ac deſcendens in ea perfectionis altiſſima ſcala, quæ illi fuerat oſtenſa.

Hanc igitur ſcalam intuentes *vovete & reddite*, *vovete* cum Jacob decimas & hoſtias pacificas. Omnis electus, & perfectus rectè dicitur decimus & decimatio. Et in libro Macha-
bæorum ſecundo ita ſcriptum eſt: *Judas autem* 2. Machab.
Macchabæus, qui fuerat decimus, ſeceſſerat in 5. 27.
deſertum locum. Fuerat quippe hoc ipſum perfectionis indicium, quod eo tempore fugerat in deſertum, quo in Jeruſalem Deo ſacrificare nulli erat liberum ſordibus idolatriæ jam templo Domini polluto ab impio Rege Antiocho, & legis prævaricatoribus ipſum templum tenentibus cum Jaſone ſacrilego, qui empto à Rege Sacerdotio tyrannizabat in loco Sancto. Per decimas ergo

 intel-

intelligitur propoſitum perfectionis, quæ propo- A nitur, non imponitur. Proponitur volentibus, ubi dicitur: *Si vis perfectus eſſe, vende, quæ habes* &c. Non imponitur nolentibus, maximè his, quibus nimium terribilis eſt locus iſte, dum illic trepidant timore, ubi non eſt timor. Horum

Luc. 5. 8. figuram prætulit Petrus dicens: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum.* Hi velut in perturbatione conſilium non habent, dum moriuntur & vitam timent, dum arctioris vitæ vias aggredi metuunt, & tamen in ſui corporis ignavia dormitare ac jacere non pertimeſcunt. Qui talis eſt, hic ſi audiet ſibi Dominum dicentem: *Noli timere, ex hoc jam homines eris capiens*, terrore malo in bonum commutato intelliget ſic Dominum *terribilem* ſive locum terribilem metuendum, ut non ab ipſo, ſed ad ipſum fugia- B tur. Quod & Petrus intellexit, qui licèt dixerit: *Exi à me Domine*, tamen cum Domino permanſit, à quo factus piſcator hominum capiens homines ad eam perfectionem illos informavit, quam ipſe primò expaverat. Et Patriarcha Jacob licèt primò dixerit locum illum terribilem, ubi ſcalam viderat uſque ad cœlos pertingentem, tamen poſtea vocavit nomen loci illius *Bethel*, id eſt, *domus Dei*, erexitque illic in titulum lapidem, ſuper quem fuderat oleum, ſignificans veritatis & juſtitiæ duritiam pietatis & miſericordiæ Divinæ oleo mitigandam, præcipuè his, qui venerantur domum Dei vel in ea rite hoſtias pacificas immolando, vel immolantibus piè obtemperando.

Conſtat tamen verum, quod dixit Jacob: *Terribilis eſt locus iſte*, conſtat item, quod terribilis C

VERS. XIII. eſt Dominus iſte, *qui aufert ſpiritum principum.* Et revera *terribilis* eſt locus, ubi votum perfectionis initiatur: *Terribilis* eſt Dominus, cui votum vovetur, *terribilis* eſt utique, ſed incipientibus, & ſub timore pœnæ vitandæ ſervientibus. Anguſto enim calle via perfectionis incipienda eſt, quæ procedentibus & de die in diem proficientibus tandem foras miſſo timore per latum mandatum charitatis ita dilatatur, ut dicat quiſque in ea gradiens: *Viam mandatorum* Pſ. 118. 32. *cucurri, cùm dilatares cor meum.* Cui hoc dicitur? *Terribili* Deo, qui minis terret non duros corde, qualis erat Pharao vel quales erant *Aſſyrii* aſcenſores equorum, qui minis ejus territi non ſunt, & ideo ab increpatione ipſius non evigilaverunt, ſed dormitaverunt. Eſt autem *terribilis* humilibus & mitibus, non tamen quos ipſe humiles invenit, ſed quos humiles fecit ipſe *terribilis*, qui ſuo terrore *aufert ſpiritum principum*, ut fiant pauperes ſpiritu, qui ſpiritu magno inflati, & quaſi vento diſtenti erant.

B Aliter: *Qui aufert Spiritum principum* ſive malorum ſive bonorum per mortem corporalem. Vel *aufert ſpiritum principum*, ut inſerat ſuum juxta illud: *Auferes ſpiritum eorum, & defici-* Pſ. 103. 29. & 30. *ent, & in pulverem ſuum revertentur. Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.* Proinde cum timore illi ſerviendum & cum tremore eſt exultandum *terribili apud Reges terræ.* Non dico *apud terram*, quæ nunc terreri non poteſt, & tamen tandem territa tremet & quieſcet; ſed *apud Reges terræ*, qui regunt corpora ſua, quæ licèt gravia & terrena, redigunt in ſervitutem Spiritûs Deo ſervientis, & ſola cœleſtia quærentis & appetentis.

Gloria Patri, noto in Judæa carnali. *Glo-* C *ria Filio* noto in Judæa ſpiritali, cujus in Iſraël magnum nomen. *Gloria Spiritui Sancto*, qui lumen illud eſt, quo illuminas tu Deus mirabiliter à montibus æternis. *Gloria* Uni ac Trino DEO noto in Judæa, id eſt, in Eccleſia

AMEN.

PSALMUS LXXVI.

V*Oce mea ad Dominum clamavi.* D

Pſalmo præcedenti de judicio futuro actum eſt, ubi tu Deus terribilis eris & quis reſiſtet tibi? Quia ergo illic reſiſtentes Deus perdet atque ſalvos faciet omnes manſuetos terræ, metus & ſpes illic præſentandis hominibus congruit, quibus tanquam duobus lapidibus molaribus cor humile conteritur, ut ſit contritum & humiliatum, quod Deus non deſpiciat, cujus precibus intendat, cui etiam in certamine contra legem peccati membris carnis inſitam dignetur aſſiſtere in die tribulationis, & in hora tentationis agonizanti & oranti ſive clamanti. Talis certator inter ſpem poſitus & metum inducitur hic pſallens ac dicens: *Voce meâ ad Dominum clamavi, voce meâ ad Deum, & intendit mihi. In die tribulationis mea Deum exquiſivi manibus meis* Ac deinceps: *Exercitatus ſum, & defecit Spiritus meus.* In ipſo exercitio, *anticipârunt*, inquit, *vigilias oculi mei*, id eſt: plus aliis laboravi, & tamen defeci, unde & turbatus ſum, videlicet dolendo pro ipſo defectu, & non ſum locutus, non ſum indignatus contra Deum deficiente vel tardante laboris mei fructu. Et dixi: *Nunquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet, ut complacitior ſit adhuc?* Hæc & cætera dicendo, nimirum inter metum ſpemque laborer, & nunc quidem metu deficit, nunc autem defectum ipſum bona ſpe conſolatur. Habet autem Pſalmus hic in titulo *pro Idithun*, quod interpretatur *tranſiliens*, videlicet pro bona voluntate & rectâ intentione, qua omnibus poſtpoſitis ſolum appetit Deum: *renuit*, inquiens, *conſolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus ſum.* Titulus verò hic eſt:

In finem

VERS. I. ## *In finem, pro Idithum, Pſalmus Aſaph.*

Sæpè dictum eſt, quòd *Idithun* interpretatur *tranſiliens eos*, & *Aſaph congregatio*. Huic *Aſaph* attribuitur iſte Pſalmus, in quo ipſa fidelis congregatio exemplo ſuo jubet calcare illecebras ſæculi, & tranſilire ad Chriſtum, ultra quem nihil eſt, qui ſufficit, quoniam Deus eſt cum Patre, quem petebat Philippus tranſiliens & dicebat: *Joan. 14. 8.* *Oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.* Putabat ille Filium tranſiliendum, & ſic ultra, vel extra Filium Patrem inveniendum. Sed inſtructus eſt à Filio, quòd Pater eſſet in ipſo Filio, nec aliàs quærendus vel oſtendendus niſi in ipſo. *Qui videt*, inquit, *me, videt & Patrem.* Proinde ſciat Idithun non ultra Filium pro Patre videndo eſſe B tranſiliendum, quoniam *qui videt Filium, videt & Patrem.*

Primò dicit ſe prætermiſſis omnibus Deum quæſiiſſe. Secundò narrat, quanto deliberationis labore, an ſit redimendus, quæſierit; ibi: *Anticipaverunt vigilias.* Tertiò ponit, quid deliberando invenerit, quòd ſcilicet per Chriſtum redemptio Iſraël; ibi: *Et dixi: nunc cœpi.* Quartò exequitur, quæ Chriſtus ad redimendum veniens fecit; ibi: *Viderunt te aquæ.* Diligenter divide quid enarret iſte tranſiliens ſe quæſiiſſe, & qualiter, & quâ neceſſitate, & quando, & ubi, & quo fructu. Hoc enim paucis verbis non tam explicat quàm implicat, quia verbum non tam format quàm eructat, cùm ex abundantia & plenitudine cordis ita intonat:

VERS. II. ## *Voce meâ ad Dominum clamavi: voce meâ ad Deum, & intendit mihi.*

Iſtâ ingeminatione, quâ dico: *Voce meâ*, & iterum: *voce meâ* vehementiam ſignifico deſiderii magni, quo etiam tacens clamavi, ut *Exod. 14. 15.* Moyſi tacenti dictum eſt: *Quid clamas ad me?* *Clamavi*, id eſt: vehementer deſiderio deſideravi, ita ut fortiſſimum deſiderium meum quaſi vocis clamoſæ importunitate apud Dominum Dominatorem omnium & Deum Creatorem omnium obtinerem panes, quotquot habebam neceſſarios. Imò quia mihi tranſilienti omnia clamor fuit ad illum, qui eſt ſuper omnia Dominus & Deus, ut illum verum panem habentem omne delectamentum guſtarem; non fruD ſtra *clamavi*, quoniam ipſe, ad quem clamavi, audivit me, atque *intendit mihi.* Ad illud namque clamatur, quod in clamore potiſſimùm deſideratur. Ideo de quibuſdam ſine Dei *Pſal. 17. 42.* deſiderio clamantibus dicitur: *Clamaverunt ad Dominum, nec exaudivit eos.* Item de his, aliisque ſimilibus eorum dicitur: *Pſal. 52. 6.* *Deum non invocaverunt.* Hoc enim quisque in oratione ſua invocat, quod orans obtinere affectat. Ego utique *Idithun* tranſiliendo cuncta, quæ ſub Deo erant, *ad* ipſum *Dominum, & Deum clamavi*, non quomodocumque, ſed *voce meâ*. *Voce* non ſuâ, ſed alienâ clamat ad Dominum, qui ſe non *Luc. 6. 46.* exhibet ei ſervum. Talibus ipſe dicit: *Quid me vocatis Domine, Domine, & non facitis, quæ* A *dico:* Item: *Matt. 7. 21.* *Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei, ipſe intrabit in regnum cælorum.* Ego autem *Idithun* ſive *Aſaph clamavi ad Dominum voce meâ*, quia quem Dominum invocavi, huic me ſervum fidelem fideliter exhibui. Quem Deum invocavi: hujus me creaturam eſſe recognovi: quem Patrem invocavi, hujus filius eſſe ſtudui per amorem, ſicut ejusdem Domini ſervus fueram per timorem. Sed ille, qui *Dominum* vocat, cujus non vult eſſe ſervus, vel Patrem cujus non vult eſſe Filius, vel Magiſtrum cujus non vult eſſe diſcipulus, *voce* non ſuâ, ſed alienâ clamat, ſi tamen clamat. Non enim omnis qui orat, orando *clamat*, ſed is tantùm, qui, quod orat, vehementer deſiderat, quod fieri ſolet maB ximè urgente aliquâ magnâ tribulatione, ſicut mihi accidit, quem ad orandum ſeu *clamandum* vehementia tribulationis excitavit perſequente me lege peccati, quæ erat in membris meis, aut etiam in membris alienis, in quorum altero inimicus domeſticus, in altero inimicus extraneus infeſtavit, ut eſſent mihi foris pugnæ, intus timores. Scio autem, quòd nihil mihi nocere poſſit extraneus inimicus homo vel diabolus, niſi ei conſentiret domeſticus inimicus. Verbi gratia nihil nocuiſſet mihi David mulier, alterius viri uxor exteriùs viſa, niſi ad eam concupiſcendam fuiſſet inflammata libido intrinſeca. Unde veritas non judicat reum, qui viderit mulierem, niſi videat *ad concupiſcendam eam.* De hoc judicat, quòd *jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* *Matt. 5. 28.* SimiliC ter Petro Apoſtolo nihil nocuiſſet percontando ancilla Sacerdotis, ſi non intus concuſſiſſet illam columnam timor mortis. Hæc eſt igitur dies tribulationis, in qua foris pugnæ, intus timores tribulant magis in die quàm in nocte, magis cùm proſperitas arridet, quàm cùm adverſitas fatigat, magis dæmonio meridiano quàm timore nocturno magis cùm ſe angelus Sathanæ tentans vel colaphizans transfigurat in Angelum lucis, quàm cùm, ſicut eſt, apparet angelus noctis & Princeps tenebrarum.

Propterea dies hæc ſive nox tribulationis totum tempus eſt vitæ hujus mortalis, dies comparatione infidelium filiorum noctis & tenebrarum, inter quos fideles verbum vitæ continentes lucent ſicut luminaria in hoc mundo: nox verò comparatione Sanctorum Angelorum animarumque SanD ctarum cum Chriſto Sole juſtitiæ in cœlo regnantium, quibus comparati quantumlibet Sancti carne veſtiti nox dici poſſunt, quamdiu in hac regione umbræ mortis vivunt. Horum denique iſta eſt querela: *Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.* *Pſal. 43. 20.* Quis ſapiens? & intelliget hæc. Nam ſtultus non intelligit afflictionem ſive tribulationem, niſi quam adverſitas facit, v. g. carcer, fames, febris, pauperies aliaque manifeſta damna & gravamina, contra quæ ſingula quærit competentia levamina, ſcilicet de carceris angoſtia exitum, contra famem cibum, contra febrem ſive alios morbos ſanitatem, contra pauperiem divitias, contra quælibet incommoda his oppoſita commoda. Sed juſtus & ſapiens omnia hæc ſive commoda ſive incommoda cuncta tranſi-

tranſiliens reputat ſibi eſſe tribulationem, quamdiu non habet ſummam & æternam conſolationem, quam ſe ſuper omnia diligentibus, & ad ſe ultra omnia tranſilientibus promittit ſummus conſolator
Iſa. 66. 13. Deus dicens in Propheta: *Sicut mater conſolatur*
Iſa. 40. 1. *filios ſuos, ita conſolabor vos.* Item: *Conſolamini, conſolamini popule meus, dicit Deus veſter.* Igitur ego *Idithun* tranſiliens omnia ſub Deo poſita

VERS. III. *In die tribulationis meæ Deum exquiſivi manibus meis, & nocte contra* vel *coram eo, & non ſum deceptus.*

In his paucis verbis auditores attenti poteſtis advertere, quando & qua neceſſitate *Deum exquiſivi*, ſcilicet *in die tribulationis & nocte.* Habetis etiam, quomodo quæſierim, ſcilicet *manibus* vel expanſis in oratione, vel exercitatis in bona operatione, quod melius eſt utroque modo. Ut autem ſciatis, quo fructu quæſierim, dico vobis, quòd *non ſum deceptus*, imò quod petivi, adeptus. Vultis ſcire, ubi quæſierim? *Contra eum*, vel *coram eo* faciens bona per dexteram neſciente ſiniſtra. Dicitur autem *contra eum*, quaſi dicatur *ante eum*
Pſal. 50. 5. ſive *coram eo.* Unde alibi dicitur: *Peccatum meum contra me* vel *coram me eſt ſemper*, quaſi dicat: *Contra* vel ante faciem meam ſtatuo peccatum meum per jugem recordationem & recognitionem, quod non projicio poſt dorſum per negligentiam ſive oblivionem. Sic etiam *contra* Deum vel coram Deo manus expandit, qui ſuæ orationis vel operationis nonniſi Deum teſtem quærit, nec ab ipſo aliud petit quàm ipſum, aut quod ei poteſt prodeſſe ad conſequendum ipſum, ſciens, quòd inſpector ille, qui videt in abſconſo, reddet illi, *contra* vel ante cujus vultum ſe offert jugiter examinandum & remunerandum. In quo non decipitur, quoniam primò examinatur, deinde remunerabitur. Examinatur tentationibus, in quibus cùm probatus fuerit, accipiet in remuneratione coronam vitæ. Difficilior autem eſt ipſa tentationis examinatio, quando nobis tribulatis offertur pro æterna temporalis conſolatio, qua facile decipitur, qui non tranſilit omnia temporalia quærendo ſola æterna. Sed ego *Idithun*, ego tranſiliens *non ſum deceptus*, quia quod quærebam inveni, quod petebam accepi eò copioſiore vel ſpe vel re, quòd pro illo, quod unicum petivi, alias conſolationes, licèt aſſiduè mihi oblatas, recipere nolui, quas ego, ſi pro illo accepiſſem *deceptus* fuiſſem, ſicut illi, quibus dicetur in die
Matth. 6. 5. judicii: *Recepiſtis mercedem veſtram*, videlicet laudis aut gratiæ humanæ ſeu alterius emolumenti tranſitorii, quod habetur in rebus temporalibus cum tempore tranſeuntibus. In quibus omnibus

VERS. IV. *Renuit conſolari anima mea*, quia illis vel patienter carendo ſi aberant vel ſapienter utendo ſi aderant, ſola æterna bona quæſivi, & omnia temporalia ſpiritu & animâ tranſilivi ad ſolos uſus infirmi ac fragilis cor-

A poris admittens neceſſaria & expedibilia de rebus terrenis & infirmis. Unde non dico: *Renuit conſolari corpus meum* in talibus, quia corpori mortali neceſſaria ſunt corporalia & alimenta & veſtimenta: ſed hæc admittenda ſunt ad conſolationem, non ad corruptionem, nec amplectenda ſunt nequiter, ſed tranſilienda fortiter, ita ut temporalibus ſobſidiis miſericorditer adjuti ſempiterna fiducialibus appetamus, & ex perceptione præſentium munerum firmior, & ardentior ſit expectatio futurorum, ne contingat nos tentari, ſicut Patres noſtri tentati ſunt in deſerto, qui carnibus concupitis abundanter in deſerto ſatiati non Deo largitori gratias egerunt, neque ſe per temporalia ſolatia excitaverunt ad æterna quærenda. Ideo cùm *adhuc eſcæ* *Pſal. 77. 30. & 31.*
B *erant in ore ipſorum, ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum.* Simile malum filiis Iſraël de Babylone reverſis accidiſſet, ſi non eos Zacharias Propheta inſtruxiſſet. Nam cùm diuturna captivitate afflicti per miſericordiam Dei liberati permittente Rege Perſarum Cyro in Jeruſalem veniſſent, muroſque templi reſtauratos vidiſſent, quaſi ultra non eſſet eis flendum, eò quòd completa videretur conſolatio eorum, miſerunt ad Zachariam Prophetam dicentes: *Nun-* *Zach. 7. 3. 4. 5. & 6.*
quid flendum mihi eſt in menſe quinto vel ſanctificare me debeo, ſicut feci jam multis annis? Et factum eſt, ait, *verbum Domini ad me dicens: Loquere ad omnem populum terræ, & ad Sacerdotes dicens: Cùm jejunaretis & plangeretis in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos, num-*
C *quid jejunium jejunâſtis mihi? Et cùm comediſtis & bibiſtis, nunquid non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis?* Reverâ ſenſus iſtorum procul dubio ſic interrogantium erat imperfectus, qui quoniam templum videbant vel audiebant eſſe conſtructum, jam flendi & jejunandi cauſam ſibi nullam ſupereſſe arbitrabantur. Manifeſtum eſt ex ipſorum interrogatione, quod temporalibus & viſibilibus intenti de æternis & inviſibilibus bonis nullâ aut parvâ ſollicitudine tenebantur. Memoriter tenebant, quòd in quinto menſe ſubverſa civitate Jeruſalem & templo populus captivus ductus eſt; quòd in ſeptimo Godolias interfectus eſt ab Iſmahel, & reliquiæ populi diſperſæ ſunt; & ob hoc per ſingulos annos jejunabant & flebant. Porro ca-
D ptivitatem illam univerſalem, qua humanum genus captivatum eſt in Adam non ſatis curabant, neque liberatoris adventum, qui eatenus differebatur, valde ſuſpirabant, aut propter hæc flendum ſibi & jejunandum exiſtimabant. Quod ſi cauſas iſtas præ oculis habentes jejunarent & flerent, nunquam taliter reſpondiſſet Dominus: *Loquere*, inquiens, *ad omnem populum terræ, & ad Sacerdotes dicens: Nunquid jejunium jejunâſtis mihi? Et cùm comediſtis & bibiſtis, nunquid non vobis comediſtis & vobiſmetipſis bibiſtis?* Longè aliter jejunanti Danieli reſponſum fuit, quia longè alias jejunandi cauſas ille propoſitas habuit. *Daniel*, *Dan. 9. 22. & 23.*
inquit Angelus Gabriel, *nunc egreſſus ſum, ut docerem te, & intelligeres. Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo. Ego autem veni, ut indicarem tibi*

tibi, quia Vir deſideriorum es. Tu ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem. Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum &c. Ille profectò jejunium Domino jejunavit, quia vir deſideriorum ea, quæ Domini ſunt, deſideravit, videlicet non illud ſolùm, ut reædificaretur illa civitas & templum manufactum, ſed quod longè majus & incomparabiliter melius eſt, ut conſummaretur prævaricatio, & finem acciperet peccatum, & deleretur iniquitas, & adduceretur juſtitia ſempiterna, & impleretur viſio & Prophetia, & ungeretur Sanctus Sanctorum.

Igitur quoniam unus, idemque Dominus, & hìc per Prophetam loquitur: *nunquid jejunium jejunáſtis mihi*, & ſubaudiendum eſt: *Non*, *& cùm comediſtis, & bibiſtis, nunquid non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis*, & ſubaudiendum eſt: *etiam*; & alibi per Apoſtolum dicit: *Et qui manducat, Domino manducat, & qui non manducat, Domino non manducat*, clarè, atque ſtudiosè diſcernendum eſt inter eum, qui dum non manducat, Domino non manducat, id eſt, dum jejunat, Domino jejunat, & eum, qui dum non manducat vel dum jejunat, non Domino, ſed ſibi non manducat aut jejunat: rurſumque inter eum, qui dum manducat, Domino manducat, & eum, qui dum manducat, non Domino, ſed ſibi manducat. Nimirum qui ob hoc jejunat vel non manducat, ut per hunc pœnitentiæ laborem omnipotenti DEO de peccatis ſuis ſatisfaciat, & vitæ æternæ fructum recipiat, ille jejunium Domino jejunat, ille Domino non manducat. Qui idcirco jejunat vel non manducat, ut vel temporalem pœnam evadat, ſicut Achab, vel tranſitoriam laudem recipiat ſicut quivis hypocrita, ille non Domino, ſed ſibi jejunat; non Domino, ſed ſibi manducat. Similiter qui idcirco manducat, ut opus Domini operari valeat, quales ipſe vult eſſe Apoſtolos ſuos ſive Evangeliſtas dicens: *Edentes & bibentes, dignus eſt enim operarius mercede ſua*, ille Domino manducat, & econtra, qui operatur, quamvis opus ſanctum, quamvis opus DEI, ob hoc ſolum, ut manducet, ille non Domino, ſed ſibi operatur & ſibi manducat. Amplius autem ſi non vult operari & manducat, non Domino, ſed ſibi manducat. Dicat igitur: *Nunquid jejunium jejunáſtis mihi?* & ſubaudiatur: *non*: quia non jejunáſtis propter regnum Dei, non jejunáſtis ob hoc, ut civitatem cæleſtem, quam in Adam perdidiſtis, in adventu ſeminis, quod Abraham promiſſum eſt, ſcilicet Chriſti, recuperare mereamini. Dicat, inquam: *Nunquid non vobis comediſtis & vobiſmetipſis bibiſtis?* & reſpondeatur: *etiam*; quia non idcirco comediſtis, ut operemini opus Dei, ut viatico ſuſtentati pervenire poſſetis ad patriam vel regnum Dei.

ad Rom. 14.6.

Luc. 10.7.

Sed jam quid tandem de jejunio interrogatus poſt hæc Dominus reſponderit, audiamus. *Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti & jejunium quinti & jejunium ſeptimi & jejunium decimi erit domui Juda in gaudium & lætitiam & in ſolennitates præclaras. Veritatem tantùm & pacem diligite, dicit Dominus exercituum.* Ad id, quod ſupra Saraſar & Rogomelech per Legatos quæſierant, utrum in menſe quinto jejunare deberent & plangere, an poſt ædificationem templi finire jejunium luctumque deponere multis in medio poſitis, quæ facerent, quæ ſperarent, hæc Dominus per Prophetam reſpondit. Et illi quidem de uno interrogaverant jejunio menſis quinti, Dominus autem reſpondens de cæteris quoque jejuniis ſuam ſententiam deprompſit de jejunio quarti, de jejunio quinti, de jejunio ſeptimi, de jejunio decimi. Erat autem jejunium quarti menſis, qui apud Latinos vocatur Julius, die ſeptima decima ejusdem menſis, quando Moyſes de monte Sina tabulas legis abjecit, atque confregit, & juxta Jeremiam muri primum rupti ſunt civitatis. In quinto menſe, qui apud nos appellatur Auguſtus, cùm propter exploratores terræ ſanctæ ſeditio orta eſſet in populo, juſſi ſunt non aſcendere, ſed per quadraginta annos longis à terra ſancta circumire diſpendiis, ut exceptis duobus Caleph & Joſue omnes in ſolitudine caderent. In hoc menſe & à Nabuchodonoſor templum Jeroſolymis incenſum eſt atque deſtructum & populus in captivitatem abductus. In ſeptimo, qui apud nos appellatur October occiſus eſt Godolias & Judæ tribus ac Jeruſalem reliquiæ diſſipatæ. Menſe decimo, qui apud nos Januarius dicitur, Ezechiel in captivitate poſitus audivit, & cunctus populus captivorum quinto menſe templum eſſe ſubverſum, quod pleniſſimè in eodem Propheta cognoſcimus. Hæc igitur jejunia propter cauſas triſtes ac flebiles meritò jejunabant, ſed jejunandi ſcientiam non habebant, quippe qui unum ex his, ſcilicet jejunium Quinti jam non obſervandum eſſe volebant, quoniam captivitatem ſolutam & templum videbant reædificatum. Porro Dominus non usque quo templum reædificaretur, ſed usquequo deleretur peccatum & finem acciperet prævaricatio, volebat obſervari jejunium, hoc eſt, quod ait: *Jejunium quarti & jejunium quinti & jejunium ſeptimi & jejunium decimi erit domui Juda in gaudium & in lætitiam, & in ſolennitates præclaras.* Quod idem eſt, ac ſi dicatur: Usque modo non periſtis quicquam jejunando cum triſtitia triſtes ob cauſas: petite, ut gaudium veſtrum ſit plenum, videlicet non jejunando cum triſtitia, ſicut jejunant hypocritæ triſtes, non, inquam, cum triſtitia, ſed cum lætitia juxta illud: *Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum & faciem tuam lava.* Unge caput, id eſt, mentem tuam oleo lætitiæ, ut ſit jejunium tuum in gaudium & in lætitiam & in ſolennitates præclaras. Ibi eſt enim ſolennitas præclara, ubi eſt intentio jucunda & munda ad ſuſpenſa expectatione aviđiſſima, ubi eſt gaudium plenum non de viſione templi manufacti, quod in ſuperna Jeruſalem non erit, ſicut Joannes

Zach. 8. 18. & 19.

Matth. 6. 17.

Apo. 21. 22. ibidem. air: *Et templum non vidi in ea*; ſed templi non manufacti, de quo item idem Joannes ait: *Dominus enim templum illius eſt & agnus.* Ibi gaudium plenum & lætitia ſempiterna, ibi ſolennitas præclara, quam præcedunt etiam in hac peregrinatione ſolennia præclara, quibus quatuor aſſignantur jejunia, quæ dicuntur Quatuor Tempora.

Denique cùm ſynagoga jejunaverit ob triſtes cauſas jam commemoratas, & præteritas, Eccleſia in ſolennitates præclaras anno circumeunte ſemper venturas, & æternas ſolennitates conſummandas, quatuor temporum diſpoſuit jejunia, ſcilicet vernale ante Paſcha, æſtivum, quod in quinquageſima fieri non decuit ante Pentecoſten, cùm dies lætandi & in azymis epulandi ſunt in ipſa hebdomada præclaræ feſtivitatis de adventu Paracliti. Autumnale in Septembri ſimulque hyemale in Decembri ante feſtum Natalis Dominici, quod gemino decenter prævenitur jejunio, ſicut & nox illa illius feſti perornatur gemino ſacrificio propter duas generationes Chriſti, unam de Patre, alteram de Matre. Ad generationem de Patre in prima

Pſal. 2. 7. Miſſa illud pertinet, quod canitur: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie ge-*

Pſ. 109. 3. *nui te.* Item: *In ſplendoribus Sanctorum ex utero ante Luciferum genui te.* Splendidius verò tangit illam generationem, quod in Evangelio

Luc. 2. 7. de Maria dicitur: *Peperit Filium ſuum primogenitum.* *Primogenitus* quippe *omnis creaturæ* Chriſtus ab ipſo Apoſtolo prædicatur potiùs ſecundùm Divinam generationem, qua ex Patre natus eſt ante ſæcula, quàm ſecundùm eam, qua ex Matre natus eſt in fine ſæculorum. Dicitur tamen etiam ſecundùm hanc primogenitus, non quidem omnis creaturæ, ſed primogenitus mortuorum per ipſum de morte ſuſcitandorum. Sed hoc pertinet ad feſtum ſuæ Reſurrectionis, qui primus ipſe reſurrexit à mortuis primogenitus mortuorum & primitiæ dormientium, quorum plurimi ſurrexerunt cum illo, & apparuerunt multis, ut exinde conſtaret, quòd ipſe eſt non ſolùm primogenitus omnis creaturæ ſecundùm ſuæ Divinitatis æternitatem, ſed etiam primogenitus in multis fratribus ſecundùm ſuæ humanitatis temporalitatem, in qua benedictus eſt ipſe, qui venit in nomine Domini, ſicut in ſecunda Miſſa canitur, in qua æternum DEI Verbum temporaliter factum com-

Luc. 2. 15. memoratur dicentibus paſtoribus: *Tranſeamus usque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum eſt.* In publica verò Miſſa ſimul utraque generatio commemoratur præcipuè in Evan-

Joh. 1. 1. gelio, ubi quod ſcriptum eſt: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEUM*, generationem ejus tangit æternam, & quod ſequitur: *Verbum caro factum eſt*, generationem ejus ma-

Iſa. 9. 6. nifeſtat temporalem, qua *Puer natus eſt nobis & Filius datus eſt nobis.* Non ergo mirum, quòd duo jejunia quatuor temporum, ſicut diximus, præcedunt iſtud feſtum geminâ Filii DEI ſemper exiſtentis generatione adornatum. Licèt enim in hac peregrinatione aliquantula ſit

A conſolatio civibus illius cæleſtis Jeruſalem, quòd laxata per indulgentiam peccatorum captivitate Babylonica viſibilia ædificantur cœnobia vel templa per Principes Zorobabeli Duci conſimiles, vel Sacerdotes JESU magno Sacerdoti non impares, in quibus DEO famulantes vacant & ſolennizant: attamen cuncta hæc temporalia ſolatia tranſilienda ſunt, ita ut his juſtè ac ſobriè tanquam navibus utendo feſtinemus ingredi in illam æternæ felicitatis requiem, ubi eſt plenum gaudium, ubi lætitia ſempiterna, ubi ſolennitas præclara. Divinarum verò temporalia ſolatia ſciamus non animæ rationali, ſed corpori mortali & fragili conceſſa. Unde ſtultus erat ille dives, qui dixit animæ ſuæ: *A-* Luc. 12. 19. & 20.

nima habes multa bona in annos plurimos, come-

B *de, bibe, requieſce.* Talia loquenti rectè dixit DEUS: *Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te, & quæ paráſti, cujus erunt?* Stultus revera ille fuit, cujus anima talibus inhæſit, quaſi requiem in eis inventura, cùm ſint omnia hæc inſtabilia & peritura. Ideo Auditores cordati audite, quid dicat iſte *Idithun* de anima ſua tranſiliente omnia hæc temporalia tanquam non ſua, tanquam ad ſe non pertinentia. *Renuit*, inquit, *conſolari anima mea*, tanquam dicat: Etſi corporis fragilitas egeat ſuſtentari ſolatiis temporalibus, tamen in his *renuit conſolari anima mea*, potioribus delectata, ſcilicet æternis delitiis dulcioribus ſuper mel & favum, æternis divitiis deſiderabilioribus ſuper aurum & lapidem pretioſum mul-

C tum. Quis enim valeat explicare, quàm dulciter animæ ſapienti ſapit ſapientia, quantumque delectant delectationes in dextera tua DEUS, cujus in ſiniſtra divitiæ ſunt, & gloria? Igitur læva tua ſub capite meo ſit, & dextera tua me amplexetur. Per caput ſanè intelligitur cor juxta illud: *Levate capita*, id eſt, Luc. 21. 28.

exhilarate corda. Proinde ſub capite meo ſit læva tua, ut cor meum ſuo deſiderio ſuperexcellat omnia temporalia: & dextera tua me amplexetur, ut ipſum cor meum in ſolis cœleſtibus jugiter delectetur, quoniam delectationes in ſiniſtra tua vel nullæ vel parvulæ ac momentaneæ ſunt; ſed *delectationes in dextera tua usque in* Pſal. 15. 11.

finem fine carentem. Harum delectationum licèt in hac vita nulli mortalium detur abundan-

D tia, tamen paſcit, ac reficit mentem vel ſola memoria. Quod ego *Idithun* in memetipſo expertus ſum, quia

Memor fui DEI, & delectatus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus. VERS. IV.

Super hunc locum B. Gregorius dicit in Job: * Lib. XVIII. Moral. cap. 41.

Sancti viri ad animum ſuum ex præſenti vita nullius gratiam conſolationis admittunt. Nam plerumque hujus ſæculi divites ſolent mentis radio affecti bona temporaliter accepta conſpicere, & triſtitiam delinire. Cùm enim mœrore quodam tangi ſe ſentiunt, equos aſpiciunt, auri, argentique ſui vaſcula contemplan-

templantur, prædia circumeunt, cùmque per hæc temporalia oculos libenter trahunt, obortum animæ mærorem vincunt. Unde ets in Evangelio veritas dicit: Væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram. Sed Sanctus Vir, qui hoc luget, quod ab æternis cecidit, conſolationem de temporalibus non admittit dicens: Negavi conſolari animam meam. Ac ſi apertè dicat: Qui temporalium amiſſionem non lugeo, de temporalium abundantia nequaquam conſolari animam poſſum. Cui tanquam, ſi nos audientes iſta diceremus, quid igitur quæris, qui conſolari in his, quæ mundi ſunt, renuis? illico adjecit: Memor fui Dei, & delectatus ſum. Ac ſi apertè dicat: Terrenarum rerum me nec abundantia refovet, auctoris autem mei, quem adhuc videre non vales, vel ſola memoria delectat.

Idem in eodem: * *Exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus pauliſper. Quid eſt, quod ait: Spiritus meus, niſi ſpiritus hominis, videlicet ſpiritus elationis? Et quia per occultam gratiam ad amorem Dei temperata deſuper menſura proficimus, quantò in nobis cottidie de Dei ſpiritu virtus creſcit, tantò noſter ſpiritus deficit. Qui ſpiritus erroris, quia non à nobis ſubitò penitus amputatur, benè pauliſper defeciſſe perhibetur. Tunc verò in Deo plenè proficimus, cùm à nobis ipſis funditus defecerimus.*

Aliter: *Memor fui DEI, & delectatus*
Pſ. 135. 1. *ſum* ſuper ejus bonitate: *quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus*, quoniam miſeretur omnium, & nihil odit eorum, quæ fecit, diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam, & quia miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus: licèt me delectaverit in factura ſua & in operibus manuum ſuarum, ſuper omnia delectabat ipſius pietas & miſericordiæ. Verùm ſciens, quòd eidem piiſſimæ ipſius miſericordiæ individua comes eſt veritas & ſeveritas juſtitiæ, in hujus juſtitiæ judiciis piiſſimis, juſtiſſimis & ſapientiſſimis exquirendis *exercitatus ſum*. Quid ni delectaret memoriam meam, & ſimul exercitaret conſiderantis dulcis & rectus Dominus? Annon dulce, quòd miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum? Annon dulce, quod ſtat propoſitum DEI, ſtat ſententia pacis ſuper timentes eum, ipſorum & diſſimulans mala, & remunerans bona, ut miro modo eis non modò bona, ſed & mala cooperentur in bonum? Sed rurſum nimis horrendum eſt incidere in manus illius juſtitiæ, de cujus æterno arbitrio procedit, quòd ſuper impios æternaliter damnandos vigilet ſecretiſſima & ſeveriſſima Judicis animadverſio, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum præſcitos ad malum. Unde illorum nec diluit mala, nec appetit bona, inſuper & corde indurat, ne fortè doleant & reſipiſcant, & convertantur, & ſanet eos. Et hoc non absque certa & æterna ratione quod tantò formidoloſius conſtat eſſe, quantò immobilius conſtet fixum in æternitate. Talia de DEO dulci & recto meditans *delectatus ſum & exercitatus*, *delectatus* videndo ejus bonitatem, *exercitatus* videndo ſeveritatem. Et quia utriusque rei æternas cauſas inveſtigare non poA tui, *Defecit Spiritus meus, Defecit* ratio, *defecit* ingenium perſpicere non valens hujus rei profundum ſecretum, ſuper cujus admiratione cogebar exclamare: *O Altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, quàm incomprehenſibilia* ad Rom. 11, 33.
ſunt judicia illius, & inveſtigabiles viæ ejus! Magna denique altitudo ſapientiæ ac ſcientiæ, qua DEUS omnia diſponit ſuaviter attingens à fine uſque ad finem fortiter, ab Angelo ſummo uſque ad infimum vermiculum, à ſummo rerum uſque ad fundum earum, à primordialibus cauſis uſque ad finales cauſas cuncta ordinans & diſpenſans omni creaturæ pondus, menſuram & numerum. In his conſiderandis *defecit ſpiritus meus*, quia incomprehenſibilia ſunt; ſed profecit fides, quia venerabilia ſunt, & non ſolùm
B ſcitu ſed etiam quæſitu deſiderabilia.

Diapſalma hic interponitur, & parti primæ ſecunda ita continuatur: Dixi ego *Idithun*, quia *defecit ſpiritus meus.* Ne autem putet quis me negligentem vel tepidum ſive pigrum fuiſſe in exercitatione mea, ſciat, quòd non ſolùm cum cæteris communes vigilias obſervavi, ſed

Anticipaverunt vigilias aliorum VERS. V.
oculi mei. Nam & oculos meos corporeles, quibus diſcernuntur colores, aſſueſaci vigiliis nocturnis in perquiſitione veritatis, vel etiam in laudibus Divinæ bonitatis, & oculos mentis, quibus diſcernuntur mores boni è malis tanquam à nigris albi, ſemper vigiles habere ſtudui anticipando in hoc ſtudio alios itam ſtudioſos. Et
C quia non potui plenè intelligere, quod quærebam, *turbatus ſum* in corde meo. Sed tamen poſui cuſtodiam ori meo, *& non ſum locutus* vel contra DEUM ſtultè murmurando, vel quod non intellexi, temerè affirmando ſciens, quia de re ineffabili tutius eſt cautè ſilere, quam incautè loqui, *& ideo non ſum locutus*, unde fui apud me turbatus. Aliis quoque mihi obloquentibus aliquotiens fui *turbatus, & non ſum locutus*, ne in reſpondendo nimis occupatus magis ac magis turbarer in cogitationibus, quas liberas eſſe volui, quia eas rebus melioribus occupaveram.

Cogitavi enim *dies antiquos, &* VERS. VI.
annos æternos in mente habui. *Dies antiquos*, id eſt, veteres dies præſentis vitæ, in quiD
bus homo veteraſcit, in quibus omne, quod eſt mutabile, antiquatur & ſeneſcit ac prope interitum eſt, in quos dies homo cecidit, quando peccavit is, qui ad *æternos dies* & *annos* creatus fuit. *Dies*, inquam, illos *antiquos cogitavi & annos æternos*, in quibus nulla mutabilitas eſt, cum illis contuli, & illis antiquis cogitatis ac ſpretis iſtos *æternos in mente habui.*

Et meditatus ſum nocte cum corde meo. VERS. VII.
Meditatus ſum de diebus antiquis, de annis indefectivis, quos in Adam perdidi, qualiter per ſecundum Adam patribus antiquis repromiſſum valeant recuperari. *Meditatus ſum*, inquam, *cum corde meo*, intus in ſecreto, non inveniens foris aures

 tuias,

* *Lib. XXII. Moral. cap. 18.*

tutas, quibus committerem ſecretas meditationes meas. *Et* ideo intus apud me ipſum tantummodo *exercitabar*, vel, ſicut alia tranſlatio habet: *Garriebam.* Intus enim garrire, ubi ſolus Deus audit, *exercitari* eſt in ſpiritu, cui garrienti in ſanctis meditationibus non intermiſcetur hujus mundi ſtrepitus, maximè ſi fit, quod ſequitur: *Et ſcobebam*, vel *ſcopebam*, ſicut alius codex habet, *ventilabam*, vel ſicut Hebraica veritas habet: *ſcrutabar ſpiritum meum.* Quid eſt enim *ſcobere ſpiritum*, niſi per intentionem bonam quaſi per ſcopam ſupervenientes irruentium phantaſmatum ſordes expurgare: aut quid eſt ſcobere ſeu *ventilare ſpiritum*, niſi per ejuſdem intentionis vigilantiam quaſi ſcrobendo & ſcrutendo facere humilitatis foveam ſive ſcrobem in ſpiritu rationali, ventilato & ejecto inde omni terrenitatis pulvere? Scobem propriè dicimus egeriem terebri vel aratri, ac proinde moraliter ſcobs dici poteſt peccatorum ſecretorum confeſſio & egeſtio, quæ quaſi terebro vel aratro ſanæ doctrinæ ſic elicitur, ut peccator de peccato ſuo redargutus foris per confeſſionem oſtendat, quod prius occultaverat. Et quidem laude dignum eſt, cùm alio redarguente peccatum ſuum quis confitetur. Sed ego *Idithun*, vel ego *Aſaph* non expectavi linguam foris increpantem, quoniam ego ipſe apud me ſcobebam ſpiritum meum. Attendite ſaltus, per quos tranſilivi. Primò in die tribulationis quaſi tranſiliens omnes conſolationes terrenas Deum exquiſivi. Sed, cùm in eo quærendo defecit ſpiritus meus, ad mentem meam reſilivi, & illic annos æternos memoriæ commendavi. Adhuc *in finem*, de quo titulus Pſalmi agit, cogitans tranſilire, iſta cogitavi apud me.

VERS. VIII. *Nunquid in æternum projiciet Deus?*

Gen. 3. 19. Projecit ad tempus, cùm diceret: *Terra es*
ibidem. *& in terram reverteris.* Item: *In ſudore vultûs tui veſceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua ſumptus es.* Sed *nunquid in æternum projiciet?* Et qui dormit, nonne adjiciet, ut reſurgat? Nonne, qui mori homines diſpoſuit per unius hominis inobedientiam, ipſe quoque per unius hominis obedientiam ſuſcitabit homines ad vitam? *Aut non apponet, ut complacitior ſit adhuc?* Complacuit ſibi Deus, cùm videret ſingula, quæ fecerat, & erant ſingula bona. Sed cùm videret omnia, ſimul magis in eis complacuit ſibi, quia erant valde bona. Quæ ſingula erant bona, ſimul omnia erant valde bona. Sed accidit peccatum, quod Deo non placuit, & in quo ſibi Deus non complacuit, quia ipſe auctor peccati non fuit. Unde ob ipſum hominis peccatum juſtè iratus placari non potuit quoadusque alius homo natus fuit,
Matth. 3. 17. quem videns Pater altiſſimus dicere potuit: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Si enim rectè ſibi complacet quisquis artifex opere aliquo egregio per ſe conſummato, cùm non ſit ipſe auctor materiæ, de qua operatus eſt: quantò magis rectè ſibi Deus Pater complacet in opere à ſe creato & conſummato? Tale opus ego *Idithun* tranſiliendo cætera opera expectavi, in quo ſibi complacitus Deus placaretur quoque per illud ab ira ſua, videlicet per unum Filium hominis plenum gratia & veritate repropitiatus hominibus, qui erant naturâ filii iræ.

Concordat huic ſenſui Hebraica veritas, in qua legitur: *Ergone in æternum projiciet Dominus, & non repropitiabitur ultra?* Pro quo poſuit Latinus interpres: *Nunquid in æternum projiciet Deus, & non apponet, ut complacitior ſit adhuc?* Uſitatius verò diceretur *complacatior* quàm *complacitior* pro Hebraico verbo, quod eſt *repropitiabitur*, quia repropitiatus & *complacatus* idem eſt in ſenſu. Et ſcimus, Deum primis parentibus propter peccatum fuiſſe iratum; ſed ſacrificio Abel aliisque juſtorum piis obſequiis ante legem complacatum, ita ut promitteret Abrahæ Patriarchæ ſemen de carne ſua venturum, quo fieret complacatior, ſive ut ſupra diximus *complacitior*, quo viſo immemor iræ ac memor pietatis recordatus miſericordiæ ſuæ, ſicut locutus eſt ad patres noſtros, ita eſſet hominibus complacatus vel ſibimet complacitus, ut diceret: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui?* Hoc expectans ego David vel ego *Aſaph* vel ego *Idithun* ſcobendo vel ſcrobendo vel ſcrutendo ſpiritum meum Divinis promiſſionibus credulum dixi apud me ipſum: *Nunquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet, ut complacitior ſit adhuc?* *Nunquid* jam complacatus & propitiatus usque adeo, ut ſemen ſanctum cum juramento promitteret patribus, *non apponet, ut complacitior* vel complacatior *ſit adhuc*, perficiendo videlicet, quod promiſit?

Aut nunquid *abſcidet miſericordiam ſuam* tot repromiſſionibus inchoatam & VERS. IX.
firmatam quoque juramentis, quæ juravit in beneplacito gratiæ ſuæ? Si quibus juravit in ira ſua, quòd non intrarent in requiem ſuam, non potuerunt intrare in illam præpediente illos irâ, in qua juratum eſt contra illos: nunquid hi, quibus juratum eſt, quòd intrarent in illam, benedicti videlicet in ſemine Abrahæ, cui per ſemetipſum juravit, aut in ſemine David, cui etiam juravit, non introibit in requiem ſibi promiſſæ ac juratæ benedictionis? *In ſemine*, inquit, *tuo benedicentur* Gen. 22, 18.
omnes tribus terræ. Item poſt immolationem Filii dictum eſt eidem Patri Abrahæ: *Quia feciſti* Gen. 22.
rem hanc, & non pepercisti unigenito tuo propter me, 16. & 17.
benedicens benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli. Cùmque impoſſibile ſit mentiri Deum loquentem, quis arbitretur mentiri DEUM jurantem? Adhuc enim, ſicut Apo-
ſtolus ait: *interpoſuit jusjurandum* ſuis repromiſ- ad Hebr. 6.
ſionibus jurando per ſemetipſum, quia majo- 17.
rem ſe non habuit, per quem jurare potuerit, ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri DEUM, fortiſſimum ſolatium habeamus,

cùm

Pſal. 50, 6. cùm illum promiſſorem & debitorem teneamus, A cui confidenter dicere poſſumus: *Ut juſtificeris in ſermonibus*, & promiſſionibus *tuis*, neque ullatenus injuſtus aut mendax inveniaris, fac omnia, quæ locutus es ad patres noſtros de benedicendis in ſemine Abrahæ cunctis tribubus terræ.

Sic ego Idithun loquendo apud memetipſum, & ſic ſcrobendo ſpiritum meum confortatus fide ac ſpe inter cætere dixi: *Nunquid in æternum projiciet Deus* eos, quibus tanta bone promiſit? *Aut non apponet, ut complacitior* ſive complacatior *ſit adhuc* is, qui aliquoquſulum jam placatus & propitiatus filiis iræ tot promiſſe fecit clementiæ? *Aut in finem miſericordiam ſuam abſcidet*, quam profectò tunc initiavit, quando in ire miſericordiæ memor inimicities inter ſerpentem, & mulierem ſe poſiturum promiſit ſic loquendo:

Gen. 3, 15. *Ponam inimicitias inter te & mulierem, ſemen tuum & ſemen illius, ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo illius?* His dictis primò inchoeta eſt miſericordia erge miſeros homines in fine ſæculorum perſolvenda. Nunquid ergo *abſcidet miſericordiam ſuam in finem*, cujus fidelie promiſſe expectantur perſolvende *in finem*. Nunquid *abſcidet miſericordiam ſuam, abſcidet* à generatione in generationem ſic proceſſuram ſemperque

Luc. 1, 50. manſuram, ut ei veraciter cantari poſſit: *Et miſericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum?*

VERS. X.

Aut obliviſcetur miſereri Deus, cui proprium eſt *miſereri* ſemper & parcere creaturæ ſuæ, cui verè dicitur:

Sap. 11, 24. & 25. *Miſereris omnium Domine, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti?* Nonquid fone inexhauſtæ miſericordiæ deſiccabitur imminente ſiccitate miſeriæ? Potuit ſiccari torrens Beato Heliæ, quie non habebat ille torrens venem fluentis eqoæ. Dicitur enim propriè torrens eque decurrens in præceps ex imbre aut nive liqueſcenta collecte, quæ proinde citò deficit & ad nihilom deveniet, utpote aqua decurrens & non recurrens, ùt omme flumina, quæ per occultos meatus redeunt ed locum unde fluunt, ut iterum fluent. Nunquid ita ſiccari poteſt fluminis impetus de inexheuſto fonte miſericordiæ procedens ac proinde lætificans civitetem Dei, quie non potaſt intercidi, vel abſcidi, ſic-

Judith. 7, 6. ut Holofernes Dux Regis Aſſyriorum fecit ebſcidi equæ ductum filiis Iſreël in Bethulia obſeſſis? Non ſic impii, non ſic abſcidere poterunt, neque ut ipſe Deus ebſcidet, efficere valebunt, impetum fluminis civitetem Dei lætificantis ex veridicis miſericordiæ promiſſis, quorum promiſſorum non ita *obliviſcetur Deus*, ut deſinat *miſereri*, *aut contineat in ira miſericordias ſuas*. Multis quidem provocatus & irritetus eſt hominum peccatis, ut magis ac magis iraſcatur, & miſereri oblitus *contineat in ira miſericordias ſuas*. Quòd ſi feceret, non juſtificeretur, ſed falſificaretur in ſermonibus ſuis. Hoc eutem, quie non poteſt fieri, ut vetitas mentita inveniatur, nunquid *obliviſcetur miſereri Deus*, *aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas?* Abſit. Nam potius *continebit* in miſericordia irem ſuam, qui cùm iratus fuerit, miſericordiæ recordebitur, & his, quibus miſericordiem promiſit, propitiabitur.

Et dixi: Nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelſi. VERS. XI.

Diapſalma hic interponitur, quo è dictis dicenda diſtinguuntur. Nam ego *Idithun*, qui diu laboravi enxiatus in deliberatione, jam *nunc cœpi* quod quæſivi. Vel *nunc cœpi* ſapere, quòd prius non potui capere, hoc ſcilicet, quòd in Deo, cui proprium eſt miſereri & alienum iraſci, po-

B tiùs ira mutatur in miſericordiam quàm miſericordie in iram. Et *hæc mutatio dexteræ Excelſi* opus eſt, quia Filius *Excelſi* ad hoc humiliatus & incarnatus eſt, ut ſit *propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*, ùt dicit Apoſtolus. 1. Joan. 2, 2. Per illum ergo deſinet ira & operabitur miſericordie, multis operibus & mirabilibus antiquis præſignata. Horum Domini operum

Memor fui tempore præterito, ne eccedente oblivione ſimul accideret ingratitudo, quæ VERS. XII. ubi acciderit, gratiarum actio eſſe non poterit de beneficiis præteritis, & ita per ingratitudinem clauditur via futuris. Quod ne mihi accideret, *Memor fui operum Domini* præterito-

C rum, quæ ſigna erent, futurorum, ſicut immolatio agni per Abel, arietis per Abraham ſignificavit immolationem illius, qui tanquam ovis ad victimam ducendus prophetabatur: & per arcam Noë in diluvio gubernatam, & ſalvatam ſignificata eſt Eccleſia inter undas mundanarum tentationum Chriſto regente gubernanda & ſalvande. Non ſolùm verò talium *Dei operum fui memor* in gratiarum actione, ſed multò magis in memoria ſimul tenui majora Dei opera per illa minore præfigurata: quia ille magis erent memorabilia magiſque mirabilie, unde illa vetere voco ſimpliciter *opera*; ſed iſte nova dico *mirabilia* loquens in exercitatione ſpiritûs mei, & dicens: *Quia memor ero ab initio mirabilium*

D *tuorum.* Quaſi dicatur: Ex hoc patet, quòd beoè *memor fui operum* præteritorum, quie *memor ero* per illorum ſignificationem & commonitionem cæterorum tuorum Deus operum plus *mirabilium*, verbi gratia: Plus eſt mirebile inviſibilem Pharaonem cum exercitu ſuo in Baptiſmo ſuffocari, quàm quòd ille viſibilis merſus eſt in mari rubro. Item ſatis mirabile fuit panem de cœlo dari populo per mare traducto: ſed mirabilius eſt panem de cœlo verum dari populo Chriſtiano per aquas Baptiſmi purificato: nam panis ille nec vivus erat, nec ſe manducantes vivificare poterat, ſed iſte panis vivus eſt, imò vita eſt, & ſe manducantes vivificat, ſicut ipſa dicit: *Qui manducat me, vivet propter me.* Joan. 6, 58. Talium Dei *mirabilium ab initio* prædeſtinatorum, & operibus mirabilibus præſignatorum ſemper

memor ero, quia in talium recordatione paſcitur fidas, excitetur ſpes, delectetur charitas. Et ideo non ſolùm recordabor, ſed

VERS. XIII. *Et meditabor in omnibus operibus tuis* aſſidue meditatione perquirens, quid intenderis, cùm hæc & illa feciſti, quibus tuam vel potentiam vel ſapientiam vel bonitatem demonſtrando notem feciſti in populis virtutem tuam. *In operibus* quidem *tuis meditabor* in gratiarum actione. Sed ne hoc ipſum, quòd gratias ago, mihi ſit infructuóſum, pro me ſollicitus ero, *&*

in adinventionibus tuis exercebor, ſcilicet in præceptis juſtitiæ, quibus tu inveniris ab his, qui te quærunt, vel quæ tu adinveniſti, qui omnem viam ſcientiæ & prudentiæ inveniſti & dediſti eam Jacob puero tuo & Iſraël dilecto tuo. *In* his igitur *adinventionibus tuis exercebor* legendo, meditando, diſcendo, docendo, & quod magìs valet, operando & orando atque laudibus tuis immorando. Inter quas laudes aſſiduè dicere ſoleo:

VERS. XIV. *Deus in ſancto via tua, quis Deus magnus, ſicut Deus noſter?*

Pro eo, quod nos habemus: *Et in adinventionibus tuis exercebor.* Alia translatio habet: *Et in affectionibus tuis garriam.* Ecce tertium garrire. Primò enim *garrivi* foris, *& defecit ſpiritus meus*, nec profeci mihi vel alteri, eò quòd non eſſent auditores vel benivoli vel attenti, vel etiam dociles aut docti. Secundò *garrivi* intus in ſpiritu meo illum ſcobendo vel ſcrobendo vel exercitando, & profeci, quia intra me ipſum ſuper veritate inquirenda utilitar deliberavi. Tertiò nunc non apud me, ſed ſupra me *garrio*, non in me, ſed in Deo gaudendo, & in operibus ac mirabilibus ejus exultendo, atque in hoc *affectiones* divinas prægustando. Sicut enim terrena ſuas *affectiones* habent exterius delectando vel oculos ùt ſpectacula, vel aures ùt fabulæ, vel guſtum ùt epulæ: ſimiliter qui omnia hæc tranſilit memor Dei, & delectatus in eo meditatur aſſiduè, de illo habet interiores *affectiones*, ut cùm viſibilis hic mundus aſpicitur, & in creatura creatoris potentia, ſapientia & bonitas quæritur, atque invenitur nuſquam diſplicens, ſed per omnia placens, & ſuper omnia fortia fortis, ſuper omnia formoſa formoſus, ſuper omnia dulcia dulcis, utpote ſons & origo totius fortitudinis, pulchritudinis & dulcedinis, magne exinde naſcitur *affectio* in anima contemplantis, ita ut garrire in laudibus Dei dulce habeat, & aſſiduè dicat: *Deus in Sancto via tua; quis Deus magnus, ſicut Deus noſter?* Quod eſt dicere? O Deus *via tua*, qua venis ad homines, vel qua veniunt homines ad te, *in Sancto tuo*, id eſt, in Filio tuo eſt, quem ſanctificáſti & miſiſti in mundum, qui Sanctus Sanctorum eſt, qui ſibi adhærentes juſtificat, ſanctificat & magnificat,

1. Cor. 1, 30. qui *factus eſt nobis*, ùt Apoſtolus ait: *Sapientia, juſtitia, ſanctificatio & redemptio; nec eſt in alio aliquo ſalus.*

Act. 4, 12. *Neque enim datum eſt hominibus nomen aliud ſub cœlo, in quo oporteat ſalvos fieri.* Atque ideo, qui confidunt Diis gentium, decepti ſunt, quia in nullo eis prodeſſe potuerunt, immo animas eorum perdunt, *quoniam Dy gentium dæmonia*; Pſal. 95, 5. *Dominus autem cælos fecit*, qui *Deus noſter* eſt. Igitur in laude ipſius Dei noſtri dicamus: *Quis Deus magnus, ſicut Deus noſter?* Deus omnium Creator, ſactus eſt noſter Salvator. Omnium dominando Deus & Dominus eſt omnium; nos autem ſalvando *Deus noſter* eſt & omnium in ſe credentium, cujus agnoſcendo magnitudinem, licèt parvulus natus ſit nobis, jure magnificamus eum dicendo:

Tu es Deus, qui facis mirabilia, VERS. XV.

& in corpore ſanando infirmos, & in anima juſtificando impios, faciunt quidem & ſervi tui *mirabilia*, ſed te in eis & per eos operante. *Te* autem *facis mirabilia* ſolus virtute propriâ, quâ & ipſos abſque ipſis feciſti, qui faciunt *mirabilia*. Sic dicerem: *Tu es Deus, qui feciſti mirabilia*, videri poterat, me loqui tantùm de antiquis illis mirabilibus, quæ olim feciſti. Nunc autem, cùm dico: *Tu es Deus, qui facis mirabilia*, patet me loqui de illis mirabilibus, quæ facis modò, & facere non deſinis uſque in finem ſæculi. Olim per quadraginta annos manna pluiſti: nunc omni tempore peregrinantis Eccleſiæ in deſerto mundi hujus pluis panem verum de cœlo habentem omne delectamentum & omnem ſaporem ſuavitatis. Hujuſmodi *mirabilia tu* ſolus *facis* non indigens ad hæc viribus alienis. Sine hominum quippe virtute ipſos virtuoſos feciſti, per quos *mirabilia* feciſti.

Per hos *Notam feciſti in populis virtutem tuam.* Verè *tuam*, non ſuam, quod & ipſi recognoſcunt dicentes: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Item cùm dixiſſet unus talium: *Plus omnibus laboravi*, ne videretur hoc attribuendum ſuæ virtuti adjecit: *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum.*

Pſal. 113, 1.

1. Cor. 15, 10.

Aliter: *Notam feciſti in populis virtutem tuam*, Deus Pater, notificando Filium tuum, qui eſt *virtus* & ſapientia tua, *virtus*, per quam de nihilo feciſti omnia, ſapientia, per quam gubernans creata: vel *virtus* quæ non poteſt vinci, ſapientia quæ non poteſt falli. Hujus invictæ *virtutis* evidens eſt argumentum, quod ſequitur: *Notam feciſti in populis virtutem tuam*, id eſt, ipſum Filium tuum, *virtutem tuam* per hoc notificáſti, quòd

VERS. XVI. *Redemiſti in brachio tuo*, in eodem Filio tuo, *populum tuum*, cujus in figura immolatus agnus *populum* antiquum liberavit ex Ægypto, cujuſque in propria perſona immolatus liberavit atque redemit *populum* ſuum ex inferno. Sicut enim Pharao potuit flagellari decem plagis, quibus tamen liberari non potuit *populus tuus* ab ejus imperio niſi agno typico immolato: ſic per decem præcepta legis flagellari potuit diabolus, attamen Sanctorum populus, qui tenebatur in morte captivus, liberari non potuit ab ejus imperio, niſi te vero agno immolato, cujus per ſangui-

ſanguinem ſignatis frontibus noſtris liberi erimus à gladio percuſſoris.

Igitur magnificè quidem liberâſti olim *populum tuum*, *filios Jacob & Joſeph:* ſed nunc longè magnificentius liberas *populum tuum*, *filios Jacob*, id eſt, electos de ſtirpe *Jacob & filios Joſeph*, id eſt, electos ex gentibus. Quantum ad hiſtoriam, ſufficeret dixiſſe: *Filios Jacob*, in quibus continentur filii *Joſeph*, qui erat filius *Jacob*. Sed non eſt otioſa diſtinctio inter *filios Jacob & Joſeph*. Nam per filios *Jacob* ſive Iſraël rectè intelliguntur Judæi credentes, & de ipſo non ſolùm ſecundùm carnem, ſed etiam ſecundùm fidem genus ducentes, quorum licèt *Joſeph* unus fuerat: tamen quia venditus à fratribus poſt multas anguſtias inter gentes alienigenas eſt exaltatus, ſatis congruè à filiis *Jacob* diſtinguitur, B & Princeps gentium conſtitutus aptè ſeorſum à filiis *Jacob*, qui eum vendiderunt, ſpecialiter nominatur.

Myſticè autem idem *Joſeph* Chriſtum ſignificat, qui à Judæis venditus de terra ſua tanquam in Ægyptum gentium evectus eſt, ubi primo anguſtiatus & humiliatus eſt in perſecutionibus Martyrum, deinde glorificatus & exaltatus ad regnandum. Et ſic legitur: *Omnes gentes ſervient ei.* Item: *Venient ad te, qui detrahebant tibi, & adorabunt veſtigia pedum tuorum.* Hi ſunt ergo filii *Joſeph*, quibus ipſe tanquam pius pater providet, ne fame pereant, qui ad ipſum clamant: *Salus noſtra in manu tua eſt Domine; reſpiciat ſuper nos miſericordia tua.* Iſtis adjunctis ad filios *Jacob* populus Dei augmentatur ſecundùm nomen *Joſeph*, quod interpretatur *Augmentum*. C

Psal. 71, 11. Iſa. 60, 14. Gen. 47, 25.

Diapſalma. Pars Quarta hic incipit, quæ exponitur ipſe Redemptionis modus, quo populus Dei eſt liberatus.

VERS. XVII. *Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, & timuerunt.*

Cogimur hic accipere aquas rationales, quæ *videre* ac *timere* potuerunt. Nam licèt aquæ elementaris vim ſui Creatoris perſenſerit, vel quando ad ejus nutum ſecedens in fundo maris & Jordanis iter ſiccum præbuit, vel quando ſe ipſi Filio Dei calcabilem exhibuit, non tamen timoris Dei capax fuit. Unde *aquæ* rationales rectè intelliguntur, de quibus hic dicitur: *Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, & timuerunt. Aquæ multæ, populi multi* eſſe dicuntur in Apocalypſi. *Aquæ* igitur iſtæ *viderunt te* Deus, *viderunt*, id eſt, intellexerunt *te Deus* per opera Divina, quæ olim in ſervis tuis multifariam multiſque modis operatus, noviſſimè in Filio tuo incarnato feciſti, ſicut ipſe ait: *Pater in me manens ipſe facit opera.* In hujuſmodi operibus Divinis *viderunt*, id eſt, intellexerunt *te aquæ*, id eſt, populi aliqui ex Judæis, & iterum *viderunt te aquæ*, id eſt, populi multi ex gentibus. *Viderunt te, & timuerunt*, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Accepit omnes timor, & magnificabant Deum dicentes: quia Propheta magnus ſurrexit in nobis.* Item. *Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.*

Psal. 76, 17. Jean. 14, 10. Luc. 7, 16. Matth. 9, 8.

Aquæ timuerunt, ſed *turbatæ ſunt abyſſi*, A quia profundiores in malitia tam Judæorum quàm gentium Principes fidem populi *videntes turbati ſunt* aliqui ad pœnitentiam, quia & multa turba Sacerdotum ex Judæis obediebat fidei, & multi ex Principibus gentium ſequendo populi fidem benè turbati turbas credentium ſunt imitati. Nonnulli etiam utriuſque populi Principes profundæ malitiæ velut *abyſſi* multò in malum turbati fidem populi non ſecuti, ſed perſecuti ſunt. Exinde

VERS. XVIII. *Multitudo ſonitus aquarum*, quia ſonant quaſi mare confragoſum diverſa vota populorum in gemitu & confeſſione culparum, in actione gratiarum, in laudibus Dei aſſiduis, econtra ſonantibus impiorum blaſphemiis, areſcentibus hominibus *præ confuſione ſonitus maris & fluctuum.* B Et quidem *ſonitus* confuſus ac tumultuoſus auditus eſt *aquarum*, id eſt, populorum; ſed *vocem dederunt nubes*, *vocem* rationabilem, *vocem* jucunditatis, *vocem* exultationis, quæ non confuſe, ut *ſonitus aquarum*, ſed canora & quaſi muſicis harmoniis diſtincta nihil in ſe confuſionis habuit, quamquam de *nubibus* audita ſit longè latéque ut tonitrua magna. Tunc enim per *nubes*, id eſt, altos & candidos prædicatores locuta ſunt ſeptem tonitrua *voces* ſuas. Etenim ſcripta Prophetica quamquam ſeptiformi ſpiritu Dei aſpirante fuerint edita, viſa erant hactenus quaſi tonitrua parùm vel nihil rationis habentia, ſed quaſi tumultuario ſono terrorem audientibus incutientia. Tunc autem *vocem dederunt nubes*, cùm per Sanctos Expoſitores Prophetica & legalia ſcripta oſtenſa ſunt ratione plena. C Unde Petrus in Actibus Apoſtolorum: *Scriptum eſt*, ait, *in libro Pſalmorum: Fiat commoratio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet.* Item: *Fiant dies ejus pauci, & epiſcopatum ejus accipiat alter.* Prophetiæ hujus tonitru ſonante in Judæa terreri poterant, qui audiebant, neſcientes quorſum tenderet iſta comminatio, quia in ſono illo non erat plena vel certa ſignificationis diſtinctio, cùm adhuc eſſet tenebroſa aqua in nubibus aëris & occulta ſcientiæ in Prophetis. Verùm Petro exponente jam dictam Prophetiæ comminationem ſuper Judam traditorem & ejus complices, *Vocem dederunt nubes* evidenter intelligibilem. Sic & in cæteris Prophetiis actum eſt, juxta quarum vaticinia veritas priùs occulta in toto terrarum Orbe manifeſtata eſt.

Luc. 21, 25. Act. 1, 20.

D *Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt.* Id eſt, Apoſtoli tui, qui erant ſicut *ſagittæ in manu potentis*, tranſierunt de anguſtiæ Judææ in latitudinem gentium. In loco *ſagittarum* iſtarum nos gentes timemus, cùm dogmata eorum tenemus. *Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt*, cùm præcepta tua per illos emiſſa non in auribus remanent, ſed uſque ad cor penetrant. Vel *tranſeunt* ſurdas & obduratas aures audire nolentium, ut illo derelicto, qui noluit intelligere, ut bene ageret, alius, qui habet aures audiendi, audiat. Sic factum eſt, ut

Psal. 126, 4.

VERS. XIX. *Vox tonitrui tui in rota* manifeſtè audiretur. *Vox tonitrui*, hoc eſt, comminatio judicii futuri audita eſt *in rota*, id eſt, in Orbe terrarum,

raetum. Et quie ratom ſolet haberi teſtimonium, quod non ſolummodo auditu, ſed etiam viſu eſt confirmatum, *Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ. Rota & Orbis terra* idem ſignificant hoc luco, & alterum & elterius expoſitio. Unde præmiſſo, quòd *vox tonitrui* eſt audita *in rota*, coniequenter adjungitur: quòd *coruſcationes illuxerunt orbi terræ*, ut ſcias *in rota*, quæ eſt *orbis terrarum*, nubes imbriſeras circumeundo & tonuiſſe præceptis, & coruſcaſſe miraculis. Harum nubium pluviæ ſunt *ſagittæ*, quæ tranſeunt rigando tarram, & vulnerando eam. Rigant enim bonam terram, ut fructum afferat in patientia vel triceſimum vel ſexageſimum vel centeſimum, ſed ſagittant & fulminant malam terram, petroſam, ſpinoſam & conculcatam, nullóque fructui accommodatam. Idem itemque verbum doctrinæ Apoſtolicæ ſecundùm diverſos auditores eſt pluvia & fulminea *ſagitta* & *coruſcatio* & *tonitruum*.

Propter quæ audita & viſa *commota eſt & contremuit terra. Commota eſt* per timorem, *contremuit* per horrorem: quia *horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* *Terra* Judæa, ſcilicet ſola terrena diligens, *commota eſt* audita prædicatione Evangelica, in qua non promittuntur terrenæ divitiæ ſicut in lege Moyſi, ſed laudatur anguſtia ulceroſi pauperis & culpatur cottidianum convivium divitis. Dum ergo dicitur: *Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum Dei.* Et: *Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram*, Synagoga terrenarum divitiarum cupida, & ob hoc *terra* nominata, non mirum, quòd *commota eſt & contremuit* propter novam ſibique inuſitatam doctrinam. Denique illorum Doctores, Scribæ & Phariſæi *beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt*, videlicet *promptuaria plena eructantia ex hoc in illud: Oves eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis, boves eorum craſſæ*, aliáque his ſimilia cupiditatis fomenta & inſtrumenta. At novi Doctores beatificabant pauperes, mites, lugentes, perſecutionem patientes propter juſtitiam, dum eſuriunt & ſitiunt juſtitiam. Propter hujuſmodi ergo inſolitam doctrinam *commota eſt & contremuit terra* partim ad pœnitentiam, & converſionem, partim ad indignationem atque illorum, qui talia prædicabant, perſecutionem uſque adeo, ut verbum Dei repellentes de finibus ſuis ejicerent eos, cogerentque tranſire ad gentes tanquam de terra in mare undoſum ac procelloſum, quod tunc temporis difficile fuit & periculoſum, præcipuè ubi tempeſtas perſecutionis excitari cœpit per Imperium Romanum, cujus miniſter Pilatus occiderat Chriſtum, & alter ejus miniſter Herodes Rex miſerat jam manus, ut occideret quoſdam de Eccleſia. In illa tempeſtate graviter periclitata eſt navis Eccleſiæ præcipuo ejus gubernatore Petro incarcerato & Jacobo fratre Johannis occiſo. In tali commotione turbabatur terra, ita ut hoc factum Herodis placeret Judæis terrenis. Atque ideo de terra ſic turbata transferebantur montes in cor maris, in profundum videlicet nimis amaræ, ſalſæ ac turbidæ gentilitatis, in qua velut in mari piſcis major minorem devorat, in quo mari ſunt reptilia, quorum non eſt numerus, animalia puſilla cum magnis. Et tamen, quia illic naves tuæ Deus pertranſibunt,

Heb. 10. 31. · Luc. 6. 20. · Luc. 6. 24. · Pſal. 143. 13. & 14.

In mari via tua, & ſemita tua in aquis multis fuerunt, & ſunt. VERS. XX. Nam ſicut inviſibiliter ſupra mare ambulaſti, Petroque Apoſtolo, ut id ipſum faceret, dediſti: ſic modò inviſibiliter ambulas, tuoſque miniſtros facis ambulare ſuper turbida gentium corda, quæ ſe tibi tuiſque pedibus quàm ſpecioſis ad evangelizandum paratis, præbent calcanda, ut veritatis *veſtigia* formentur in eis per *vias* mandatorum & *ſemitas* conſiliorum. Crimina quippe interdicendo faciunt aſpera in *vias* planas: arduas autem virtutes, ùt eſt continentia ſeu virginitas & voluntaria paupertas, conſulendo formant *ſemitas* non *in aquis* cunctis totius hujus maris, quia *non omnes capiunt hoc verbum* tam arduorum conſiliorum, ſed *in aquis multis*, quia perfecti etſi comparatione malorum ſive imperfectorum pauci ſint, attamen in ſui numeroſitate *multi* ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, & qui ambulant in albis vel inter Virgines vel inter continentes vel certè inter Martyres, qui dealbaverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni ſive aperto ſive in occulto martyrio bibendo calicem Domini, ſicut eundem calicem differenter biberunt duo filii Zebedæi. Quibus cùm ambobus dictum eſſet: *Calicem quidem meum bibetis*, tamen ſolus Jacobus legitur manifeſtè paſſus ac decollatus, quod erat ei brevi martyrio calicem Domini bibere, dum cogeretur mori volens adhuc vivere. Johannes verò diuturnis laboribus fatigatus, dum cuperet diſſolvi & eſſe cum Chriſto, contra voluntatem ſuam cogebatur vivere, ut fideles in fide confortaret & perfidos Hæreticos debellaret. Dum ergo inter perfectos alius cingitur & ducitur, quò non vult, ut cogatur vivere, alius ut cogatur mori, *Semitæ tuæ* Deus, licèt anguſtæ, non erunt in paucis, ſed *in multis aquis*, & *ſemitæ tuæ non cognoſcentur*, quia quo ſine quiſque in eis ambulet, quiſve in eis ambulantium ſit amore vel odio dignus, abſconditum eſt à notitia hominum, etiam ipſorum, qui nunc benè ambulant, ſed finem ignorant. Quod autem *veſtigia tua* Deus *non cognoſcentur*, inde provenit ex parte, quòd cordibus nimiùm duris non altè imprimuntur: nimis verò mollibus, ùt eſt aqua, licet impreſſa, citò abolentur. Hi ſunt enim, qui *ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Qui verò nec ad tempus credunt, hi tanquam dura & petroſa terra *veſtigia tua* non recipiunt. Tales erant Judæi, apud quos docuiſti & miracula feciſti, quibus *veſtigia tua* illis imprimare ſtuduiſti. At illi *veſtigia tua* non receperunt ſicut ſcriptum eſt: *In propria venit, & ſui eum non receperunt.* Ideo *veſtigia tua* nec ab eis nec in eis *cognoſcentur.*

Matth. 19. 11. · Matth. 20. 23. · Luc. 8. 13. · Joan. 1. 11.

Ab

Ab eis *non cognoſcentur*, quia obcæcati ſnnt: in eis A *non cognoſcentur*, quia indurati ſunt. Quod inde magis eſt mirandum, ſimulque deteſtandum, quia note eſt in populis gentium virtus tua, illi peculiari populo inſigniter exhibite, in eo maximè, quòd

VERS. XXI. *Deduxiſti ſicut oves populum tuum in manu Moyſi, & Aaron.*

Deduxiſti ex Ægypto per deſertum, per terram horroris & vaſtæ ſolitudinis non utcunque, ſed *ſicut oves*, cùm plurimi ex eis non eſſent oves innocentes ac ſimplices, immò eſſent hœdi petulci ad ſiniſtram ſtatuendi. Propter quod non dico: *deduxiſti eos verè agnos vel oves*, B ſed *ſicut oves*, qui ovium ſpeciem prætendentes intrinſecus erant hœdi vel etiam lupi rapaces ùt illi, quos contra magiſterium ſuorum paſtorum ferina rabie ſævientes terre deglutivit & ignis conſumpſit, quique pro ſuis murmurationibus à ſerpentibus perierunt, aliisque diverſis cladibus in deſerto proſtrati ſunt. Attamen quia filios eorum ſervâſti & ita multiplicâſti, ut eſſent populus magnus, rectè in gratiarum actione tibi dicitur: *Deduxiſti ſicut oves populum tuum in manu Moyſi, & Aaron.* Per hos Duces populi tui & nomina eorum commendentur myſtica facta ipſorum. *Moyſes* enim interpretetur *Aſſumptus*, ideo, quòd filie Pharaonis de aquis aſſumpſit eum. *Aaron* verò *Mons fortitudinis*. Ipſi verò eminenti fortitudine filiis Iſraël viam fecerunt in mari in figuram Baptiſmi Chriſti, per quem erat fidelis populus liberandus, qui & honore aſſumptionis & electionis præeminet, & fidei ſtabilitate quaſi mons immobilis conſiſtit. Hinc accedit, quòd *Moyſes & Aaron*, in Sacerdotibus Dei præcipui, figura erant novi Sacerdotii cujus miniſterio populus Dei liberatur de poteſtate inviſibilis Pharaonis, & introducetur in terram promiſſionis. Unde meritò populus ille culpatur & arguitur ingratitudinis, qui ob tanta beneficia debitor fuit gratiarum actionis.

Gloria Patri excelſo & *Filio* dexteræ Excelſi & *Spiritui Sancto*, qui eſt illa delectatio, in qua *memor fui Dei, & delectatus ſum.* Ipſi Uni ac Trino Deo gloria & gratiarum actio. Amen.

PSALMUS LXXVII.

ATtendite popule meus legem meam.

Pſalmus iſte ſæpedicto pugnatori magnifica Dei opera meditanda proponit: *Attendite*, inquiens, *popule meus legem meam; inclinate aurem veſtram in verba oris mei &c.* Hoc utique utiliter egit intendens ad corroborandam ſpem quemadmodum dicit: *Filii, qui naſcentur, exurgent & narrabunt filiis ſuis*, continuò ſubjungens: *Ut ponant in Deo ſpem ſuam.* Multum enim valet ei, qui in agone contendit, aſſidua meditatio operum Dei. Attende autem hunc Tractatum totum eſſe parabolicum, quemadmodum ipſe Propheta teſtatur: *Aperiam*, inquiens, *in parabolis os meum*, & quod in his verbis hiſtoricè dictum eſt, ſpiritaliter eſſe intelligendum. Verba namque Pſalmi totius, res ſonantia præteritas, futura Chriſti myſteria ſignificabant, Chriſtum videlicet, & ea, quæ nunc in Eccleſia Chriſti ſunt. Titulus:

VERS. I. *Intellectus Aſaph.*

Pſalmus iſte narrat ea, quæ in veteri populo divinitus acta ſunt, & quæ illis beneficia contulit Deus, & quas intulit pœnas ingratis. In quo novi teſtamenti gratia declaratur, & novum populum, in cujus figura illa veteribus facta ſunt, intendit monere, ne ingratus beneficiis Dei ejus iram in ſe provocet graviorem. Quæ intentio patet ibi: *Ne fiant ſicut patres eorum &c.* Quam 1. Cor. 10. & Apoſtolus docet dicens: *Scripta ſunt hæc ad correptionem noſtram.*

In Titulo & primis verſibus duobus faciC ens prologum primò facit attentos pro rei magnitudine. Secundò ſub argumento colligit, quod poſt latè narraturus eſt, ſcilicet beneficia DEI, provocationes Judæorum & pœnas, ibi: *Quanta audivimus.* Tertiò commemorans, quæ illis fecit DEUS in Ægypto, narrat quæ fecit in mari & in deſerto, & qualiter illi provocaverunt eum, ibi: *coram patribus.* Quartò qualiter DEUS differens ultiones dedit optata eis, ibi: *Ideo audivit.* Quinto pœnas eorum & ſimulatam timore pœnæ converſionem, & tamen ſententiam DEI per miſericordiam temperatam exponit, ibi: *Adhuc eſca eorum.* Sextò enumerat plagas Ægypti propter eos factas, quibus beneficiis eorum malitiem compararet, quem proponit ibi: *Quoties.* Septimò, quòd eductos de D ſervitute duxit in terram promiſſionis, & qualiter ibi iterum offenderunt, ibi: *Et abſtulit ſicut oves populum ſuum.* Octavò de ultione eorum in terra promiſſionis, & qualiter eam in ipſos, per quos puniebat, retorſit, ibi: *Audivit Dominus.* Nonò de qua tribu, & quem elegerit Regem, & quo loco regnum conſtituerit, ibi: *Et repulit.*

Loquitur totus Chriſtus primò in perſona capitis, ut ſequentium reverentia creſcat; deinde in perſona *Aſaph*, id eſt, fidelis Synagogæ, quæ malis exprobrat. Sciendum verò, ea, quæ narrantur non modo in figura, verùm etiam intus eſſe intelligenda in re. Unde etiam vocantur *parabola*, & *propoſitiones*, & in titulo verba *Intellectus*, quem non ſolus *Aſaph* intellexit, quamvis ſub velo figurarum,

quæ erant in plenitudine temporis revelanda in ec.

1. Cor. 10. Unde Apoſtolus: *Eundem cibum Spiritalem manducaverunt.* Idem enim cibus erat tunc, ſed ſignificatione idem, non ſpiritu, idem Chriſtus in petra figuratus, nobis in carne manifeſtatus. Hoc enim exponendum eſt ita: Hic *Intellectûs Aſaph.* *Intellectûs* enim genitivus eſt: *Aſaph* dativus, quod ex Græcis articulis patet. Et eſt ſenſus: Hæc ſunt verba *intellectûs*, id eſt, intelligentiæ, quæ data eſt huic *Aſaph*, non quidem uni homini, ſed congregationi populi DEI, cui nos quoque de nationibus aggregamur.

1. Cor. 10. 5. Quamvis autem ſicut tunc, *non in omnibus illis beneplacitum eſt DEO*, ita neque nunc eſt in iſtis: tamen neque nunc neque tunc infructuosè Dominus clamat & monet, non uni ſed pluribus dicens: *O popule meus attendite legem meam*, id eſt, rem ipſam, quæ in figuris tegitur, intuemini corde. Et qualiter, addit: *Inclinate aurem veſtram*, id eſt, humiliter attendite & intelligite, *in verba oris mei.* Non lex David aut populus David, ſed perſonam ejus, ex quo loquebatur, aſſumens ipſius auctoritate loquitur, cujus inſpiratione replebatur. Hoc quotidie fieri in Eccleſia cernimus, ſi vigilanter intuemur.

Matth. 22. Nam ſtans in medio populi Lector clamat: *Ego ſum DEUS Abraham & DEUS Iſaac & DEUS Jacob &c.* Et quòd ipſe Deus ſit verè, profectò non dicit, nec tamen per hoc, quod dicit, veritatis regulam deſerit, quia cui miniſterium lectione exhibet, ejus dominium voce prætendit. Itaque Scriptores ſacri eloquii, quia repleti Spiritu Sancto ſuper ſe trahuntur, quaſi extra ſemetipſos fiunt, & ſic de ſe ſententias quaſi de aliis proferunt.

Attendite popule meus legem meam.

Popule meus, quem feci mihi peculiarem & ſpecialem de multitudine gentium ſegregando, & de poteſtate Pharaonis liberando, *Attendite legem meam* vobis in deſerto per Moyſen datam. *Attendite* in factis parvis magna ſignata, ne ſitis ingrati mihi vos liberanti primò de poteſtate viſibilis Pharaonis, deinde, quod amplius eſt, ex Ægypto infernalium tenebrarum ſuperato Principe tenebrarum per verùm veri agni ſacrificium. *Attendite* vos, quos in inferno inveni, licèt in ſinu Abrahæ requieſcentes, attamen luce illa carentes, qua fruebantur Sancti Angeli. *Attendite*, quia gratìs per gratuitam gratiam, non per juſtitiam legis liberati eſtis, ne tantæ gratiæ ſitis ingrati. Ampliùs autem vos *attendite legem meam*, quibus onus legis antiquæ non impoſui, ſed novam legem propoſui ſcriptam non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordium per digitum meum, dando videlicet Spiritum Sanctum, qui doceat vos omnem veritatem, & quæ ventura ſunt, annuntiet vobis. *Attendite* in dictis meis antiquis & novis puram veritatem, quam capere ac ſapere non poteſtis, niſi per puram veramque humilitatem. Quia ſicut pluvia veniens de cœlo, à collibus defluit ſeque in vallibus colligit: ſic veritas corda ſuper-

A ba deſerit atque in humilibus requieſcit. *Super quem*, inquit, *requieſcam, niſi ſuper humilem & quietum & timentem verba mea?* Ideò

Inclinate aurem veſtram in verba oris mei.

Aurem cordis *inclinate* per fidem credendo *verba oris mei*, verba vitæ æternæ, ita ut quibusdam retro abeuntibus, & *verba oris mei*, quaſi dura ferre non valentibus vos, humiliter venerando etiam quæ nondum intelligitis, ex fidei ſapore dicatis: *Verba vitæ æternæ habes, &* Joan. 6. 69. *nos à te quo ibimus?* Alioquin ſi alta ſapitis, & non humilibus conſentitis, *intellectum Aſaph* non capietis. *Aſaph* quippe, id eſt, fidelis congregatio per fidem tendit ad *intellectum* ſciens rationis acumen valde invalidum ad diſcutiendas paB rabolicas propoſitiones verborum meorum. Nam paucis exceptis quibus datum eſt noſſe myſterium regni DEI, cæteris loquar in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

Aperiam ergo *in parabolis os meum: loquar propoſitiones ab initio* VERS. II.

ſæculi. Hoc in perſona Chriſti dictum confirmat Evangeliſta Matthæus dicens: *Hæc omnia* Matth. 13. 34. & 35. *locutus eſt JESUS in parabolis ad turbas, & ſine parabolis nihil loquebatur eis, ut adimpleretur, quod dictum erat per Prophetam dicentem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.* Sanè attendendum, C quòd, cùm Evangeliſta dicat: *Eructabo abſcondita à conſtitutione mundi* pro eo, quod in Pſalmo habetur: *Loquar propoſitiones ab initio*; non ſola illa hìc parabolicè intelligenda, quæ Deus operatus eſt in populo ſuo *ab initio*, quo illum ſegregavit à gentibus per ſignaculum circumciſionis, verùm & illa, quæ operatus eſt *ab initio ſæculi*, ſive *à conſtitutione mundi.* Cui ſenſui concordat Hebraica veritas, quæ ita ſe habet: *Aperiam in parabolis os meum, ænigmata antiqua.* Verbi gratia: In populo, qui pane Angelorum, habente omne delectamentum, non contentus, imò illum faſtidiendo appetivit carnes, rectè intelligitur Adam, in quo omnes peccaverunt, quando ille omnium parens faſtidivit lignum vitæ, D quod erat ei conceſſum, plus appetivit lignum ſcientiæ boni & mali, quod ei fuit interdictum. Ex tunc, ut in parabola quadam loquitur JESUS, *Homo ille deſcendebat ab Jeruſalem in Jeri-* Luc. 10. 30. *cho, & incidit in latrones.* Deſcendit quippe alta ſapiendo, & ſimilitudinem DEI perversè initus appetendo. Ideo fortis tentatus latrocinio ſerpentis & mulieris non potuit ſtare. *Ibi quip-* Pſ. 35. 13. *pe ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare* parentes generis humani, ceciditque in illis tota ipſorum poſteritas per carnis concupiſcentiam deſcendens eâdem viâ, ita ut non exciperetur Sacerdos aut Levita, deſcendens videlicet eâdem viâ. Samaritanus autem quidam iter faciens, non tamen eâdem viâ, quia natus in mundum ſine carnis concupiſcentia fuit alienus ab originali ſimul & actuali

actuali culpa, ſubvenit ſpoliato & vulnerato, ſpoliato bonis accidentalibus, quæ abſtrahi potuerunt ei, ùt eſt innocentia, obedientia: vulnerato in bonis naturalibus, ùt eſt memoria, ratio, voluntas, quibus quidem non eſt omnino privatus, attamen eisdem ſauciatus & vulneratus ita debilitatus, ut memoriam DEI oblivio, rationem veritatis ignorantia, voluntatem prave concupiſcentia premat, nec eſt medicamentum, quo ſanari queat, niſi prædictus ille Samaritanus oleum & vinum vulneribus ejus infundens curam ejus agat. Ante adventum verò Samaritani hujus, ut vulnera ſua cognoſceret ipſe vulneratus, Sacerdos & Levita legis antiquæ illum præceſſerunt, lege ipſa non ſanante, ſed monſtrante vulnera ipſa. *Pſal. 77. 5. & 6.* In qua lege *O quanta mandavit patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis, ut cognoſcat generatio altera!*

Pars ſecunda. Hucusque DEUS locutus eſt in propria perſona inſtruendo *Aſaph.* Nunc loquitur ipſe *Aſaph*, ſcilicet congregatio habens intellectum titulo Pſalmi ſignificatum.

VERS. III. & IV. *Quanta*, inquit, *audivimus*, quàm multa, quamque magnifica in teſtamento veteri *audivimus*, *&* in novo *cognovimus* ita impleta ſicut erant prænuntiata per idoneos prænuntios. Nam *& patres noſtri* hæc divinitus cognoverunt, & *nobis* filiis ſuis fideliter *narraverunt*, videlicet primus Moyſes, deinde Prophetæ fideles. Quibus *mirabilia* DEI opera narrantibus etſi occulta fuerunt incredulis, *non* tamen *ſunt occultata à filiis eorum*, *filiis* dico, non in generatione carnali, ſed *in generatione altera*, ſcilicet ſpiritali, *Joan. 1. 13.* *qui non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex DEO nati ſunt*, quomodo & patres eorum, ad quos, quia ſermo DEI factus, & ab *Pſal. 81. 6.* illis creditus eſt, audire meruerunt. *Ego dixi: Dii eſtis, & filii Excelſi omnes.* Quæ igitur illis patribus nunciata fuerunt, *non ſunt occultata à filiis eorum*, quoniam ipſi patres erant *narrantes laudes Domini*, videlicet laudabilia facta ejus, ùt eſt creatio cœli & terræ omniumque viſibilium & inviſibilium creaturarum. Narrabant etiam *virtutes ejus*, quibus ea, quæ creavit, regit fortiter, & diſponit omnia ſuaviter, ita ut ejus regnum conſiderantibus jure ſit exinde laudandus & amandus, quoniam *quæ fecit* ex nihilo potenter, gubernat ſapienter in curſu naturali, qualis eſt revolutio quotidiana firmamenti & recurſus fluminum ad fontem ſuum. Per amplius autem laudandum pariter & amandum atque timendum conteſtati ſunt eum *narrantes mirabilia ejus, quæ fecit* contra uſum, ùt verbi gratia mare rubrum dividendo, iter ſiccum ſuis in medio ejus præbendo, panem de cœlo pluendo, aquàm de petra educendo. Hæc, & hujusmodi *mirabilia* non ſolùm prædixit veraciter; ſed & *fecit* efficaciter. Et per hæc *mirabilia*

VERS. V. *Suſcitavit teſtimonium in Jacob, & legem poſuit in Iſraël.* *Jacob*, qui & *Iſraël* dictus, pro diverſitate nominum diverſitatem parabolicè ſignificat filiorum de ipſo genitorum. Nam per *Jacob* minùs perfecti; per *Iſraël* verò perfecti ſignificantur. Unde idem *Gen. 32. 25. & 31.* *Jacob* tacto femore ipſius ab Angelo claudicâſſe legitur, videlicet pede uno debilitatus, & in altero ſanus. Quæ res fuit rei majoris parabola, quàm nunc eveniſſe cernimus genere ipſius partim cæcato & partim illuminato, ita ut his tantùm qui illuminati ſunt, conveniat nomen *Iſraël*, qualium fuit unus ille, cui magnus ille Angelus qui femur Jacob tetigerat, cùm de illo carnem acceperat, ſic ait: *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt*, *Joan. 1. 47.* Item & illi, quibus ille dixit: *Videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſupra Filium hominis*, *Joan. 1. 51.* Iſraëlitæ veri fuerunt, quia Verbum DEI DEUM cognoverunt & viderunt in carne ſua manifeſtatum. *Sacramentum hoc magnum eſt*, ait Apoſtolus, *quod manifeſtatum in carne prædicatum eſt mundo, apparuit Angelis, aſſumptum eſt in gloria.* *1. Tim. 3. 16.* Hujus tanti Sacramenti *teſtimonium ſuſcitavit in Jacob*, quando idem videns Angelos aſcendentes & deſcendentes in ſcala, quæ Chriſtum ſignificavit, viſionis tantæ Sacramentum intellexit, atque ideo in ſignum Chriſti venturi lapidem capiti ſuo ſuppoſitum perunxit fundens oleum deſuper. Quem & erexit in titulum, prænoſcens lapidem parvulum oleo lætitiæ præ ſuis conſortibus unctum ſic erigendum & exaltandum, & fieret mons magnus & excelſus. Hujus rei teſtimonium cùm eſſet penè penitus mortuum, *in Jacob ſuſcitavit*, quotiescunque Prophetas in populo ſuo ſuſcitavit, quibus clamantibus à ſomno ſuo evigilaret *Jacob.* Noviſſimè autem juxta vaticinium Moyſi Prophetam ſuſcitavit de ſemine *Jacob*, cui teſtimonium perhibet ipſe Moyſes, quòd *omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, peribit de populo ſuo.* *Act. 3. 23.* Hinc eſt illa claudicatio *Jacob*, quod, qui non audiunt Prophetam illum, licèt carne ſint Iſraëlitæ, non tamen pertinent ad illum *Iſraël*, de quo hìc dicitur: *Et legem poſuit in Iſraël.* Licèt enim cæcitas ex parte contigerit in Iſraël, tamen Propheta ille magnus *in Iſraël ſuſcitatus in ipſo Iſraël poſuit legem*, quia de illa gente Apoſtoli & alii plures ſunt electi, quorum in cordibus *poſuit legem* ſuam ſcriptam digito ſuo, non in tabulis lapideis, duris & inſenſatis, ſed in tabulis intellectualibus mentium rationabilium.

Ne autem remaneret legis hujus notitia in ſola Judaicæ gentis anguſtia, ipſos Apoſtolos de gente illa electos fecit eſſe Patres, & Doctores eorum quoque filiorum, quos, cùm eſſent longè lateque diſperſi, ex omnibus gentibus venit congregare in unum. Hujus rei *teſtimonium ſuſcitavit in Jacob* tam valenter, ut etiam pes ejus ille, qui claudicaverat juxta illud: *Pſ. 17. 46.* *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni* invete-

inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis, A
pes, inquam, ille claudicans *teſtimonium* per-
hibet huic veritati. Caiphas, quippe ille Pon-
tifex anni illius, quo crucifixus eſt Chriſtus,
Joan. 11. propheravit dicens: *Expedit vobis, ut unus mo-*
50. *riatur homo pro populo, & non tota gens pereat.*
Joan. 11. *Hoc autem*, ait Joannes, *à ſemetipſo non dixit,*
51. & 52. *ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit,*
quia JEſus moriturus erat pro gente, & non tan-
tùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſper-
ſi, congregaret in unum. Ergo dubitari non
debet ſuper hac veritate, cujus *teſtimonium ſuſcita-*
vit in Jacob, & de qua *legem poſuit in Iſraël* DE-
US verax, qui non mentitur. Cui etiam ad
teſtificandam promiſſionem ſuam tam *Jacob* quàm
Iſraël, tam perverſus quàm bonus cooperantur,
dum quod Caiphas prophetavit, Sanctus Evan-
geliſta comprobavit ſuper *teſtimonio ſuſcitato in*
Jacob, & lege poſita in Iſraël. In qua lege

O quanta mandavit patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis,

VERS. VI. *Ut cognoſcat generatio altera.*

Mandavit enim plura Patribus antiquis obſerva-
tionibus myſticis, quæ vel ipſi non cognoverunt,
vel etiamſi noverunt velamine tamen adhuc po-
ſito ſuper ſplendorem vultûs Moyſi non ſe nôſſe
judicaverunt ſuis contemporaneis temporalia &
carnalia bona deſiderantibus, ac de cæleſtibus
parùm vel nihil curantibus. Mandata ſunt ta-
men ipſa cæleſtia ſub velamento antiquis patri-
bus, *ut nota facerent ea filiis ſuis*, paternæ ſci-
licet fidei ſuſceptoribus & ſucceſſoribus, qui ſo-
li rectè ac verè nominantur filii Abrahæ alio-
rumque patrum fidelium. Nam qui hanc fidem
reſpuentes Abrahæ ſemen Chriſtum recipere no-
luerunt, jure ab ipſo Abrahæ ſemine Chriſto
Joan. 8. 44. audire meruerunt: *Vos ex patre diabolo eſtis, &*
Joan. 8. 39. *deſideria patris veſtri vultis facere.* Item: *Si fi-*
& 41. *lii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Vos faci-*
Joan. 8. 44. *tis opera patris veſtri.* Quæ? *Ille homicida fuit*
ab initio, & in veritate non ſtetit. Unde verè
ipſius comprobantur filii, qui Chriſtum ſeu Chri-
ſtianos occidendo illum antiquum homicidam ſunt
imitati, quorum deterrimi erant Judæi atque ſan-
guine Chriſti ac Sanctorum polluti, qui veritate au-
dita vel cognita in ea non ſteterunt, ſed ipſam ve-
ritatem in mendacio detinuerunt, quorum præci-
pui erant Hæreſiarchæ judicio proprio condemna-
ti, utpote magìs per malitiam quàm per ignoran- D
tiam errantes & alios in errorem mittentes. Suc-
cedunt quoque illis falſi Chriſtiani & ipſi utique fi-
lii patris homicidæ propter odia homicidalia, quo-
1. Joan. 3. niam *qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.* Qui
15. etiam, dum non ſtant in veritate Chriſtianæ pro-
feſſionis agentes nomini ſuo contraria cum diabo-
lica pertinacia, filii convincuntur illius patris, qui
ùt Veritas ait, *in veritate non ſtetit.* Soli ergo ama-
tores veritatis & obſervatores fraternæ charitatis
oſtendunt ſe filios Abrahæ aliorumque patrum fi-
delium, de quibus hîc dicitur: *Quanta mandavit*
patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis, ut cogno-
ſcat generatio altera, quæ cognoſcere noluit ge-
neratio prava & adultera. *Cognoſcat generatio*

A de gentibus electa Judæis cæcatis myſterium gratiæ
ſimul & veritatis. Etenim judicium veritatis eſt,
quòd rami naturales olivæ ſucciduntur, & do-
num gratiæ, quod rami oleaſtri olivæ inſeruntur
ac pinguedinis ejus conſortes efficiuntur. Iſtis
congruit, quod hîc ſubnectitur: *Filii, qui naſcentur, & exurgent, & narrabunt filiis ſuis.*

Ut ponant in Deo ſpem ſuam, & non obliviſcantur operum Dei, & mandata ejus exquirant. VERS. VII.

Filii denique priores, qui nati fuerunt ſe-
cundùm carnem, carnalia ſola deſiderantes, *ex-*
urgere noluerunt ad appetendum cœleſtia & ſapi-
B endum ea, quæ ſurſum ſunt. Sed *filii qui naſcen-*
tur ex aqua & Spiritu, agente illos eodem Spi-
ritu, quo regenerati ſunt, *exurgent*, ea, quæ ſur-
ſum ſunt quærendo & ſapiendo. Et non conten-
ti ſua ſolum ſalute, *narrabunt filiis ſuis, ut* & ipſi
ſurſum cor habendo *ponant in Deo ſpem ſuam*, non
in legis operibus ùt Judæi, non in idolis ùt pagani,
& non obliviſcantur operum Dei vel ſua bona opera
jactando ſibique arrogando, quæ nulla ſunt niſi
à Deo, vel mala opera, quæ Deus prohibet, ope-
rando, ſed potius Dei ſemper memores ipſum ti-
meant ac diligant, *& mandata ejus exquirant*, Pſ. 110. 10.
non tantùm, ùt ea intelligant, ſed ut intellecta
faciant, quoniam *intellectus bonus facientibus eum.*
Mandata, inquam, *ejus exquirant*, quô & illu-
minante intelliguntur, quôque juvante implebun-
C tur. Hæc diligenter *exquirant* filii per gratiam re-
generati.

Ne fiant ſicut patres eorum, generatio prava & exaſperans, ùt Judæi, qui VERS. VIII.
fuerunt *prava generatio* nolentes recipere verita-
tem, *& exaſperans*, quia quod ſuper omnes acer-
bitates eſt, præſentem ſibi Salvatorem blaſphemi-
is & contumeliis irritare ſtuduerunt, ac tandem
turpiſſima illum morte condemnaverunt. Et er-
go hæc *generatio prava* & perverſa, *generatio*
dico, *quæ non direxit cor ſuum*, ut prave
intellecta corrigeret, & voluntatem ſuam diſtor-
tam ad Dei voluntatem rectam dirigeret, quod fa-
cere ſtudent omnes recti corde, id eſt, voluntate,
qui ſuam voluntatem Divinæ ita ſubdunt per omnia,
ut illum ſtudeant imitari, qui dixit: *Pater, ſi fieri* Luc. 22. 42.
D *poteſt, tranſeat à me calix iſte; veruntamen non mea*
voluntas, ſed tua fiat. Sola eſt ergo rectitudo vo-
luntatis humanæ, ſi per omnia dirigatur ad bene-
placitum voluntatis Divinæ. Unde benè *direxit*
cor ſuum, qui dixit: *Domine, quid me vis facere?* Act. 9. 6.
Saulus hic fuit, qui cor tortum priùs habuit, ſed
hoc poſtmodum voluntati Dei ſubdendo direxit:
Generatio autem *prava non direxit cor ſuum* volens,
quod Deus noluit, & nolens, quod Deus voluit,
quæ eſt magna fortitudo rationalis voluntatis in
Angelo vel homine. *Quia* enim *rectum eſt* Pſal. 32. 4.
verbum Domini, ad ejus rectitudinem volun-
tas creata eſt erigenda & dirigenda, quod
non facit *generatio prava*, quæ verbum Do-
mini rectum non recipit. Quare? Quia nec
per

1. Cor. 2. 14. per ſe natura duce illud appetit: *animalis quippe homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei:* *Nec eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus.* *Spiritus* hominum per ſe infirmus eſt ad benè operandum, quia nec velle ſeu, quod minus eſt, cogitare bonum poteſt abſque Dei adjutorio, ideo debet ſe credere Deo & committere, quod ille fecerat, 2. Tim. 1. 12. qui dicebat: *Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem juſtus Judex. Scio*, inquit, *cui credidi*, hoc eſt, commiſi ſpiritum meum quaſi pretioſum depoſitum: *Et certus ſum, quia potens eſt* &c. Credidit ſpiritum ſuum Deo, & *ſpiritus ejus Deo creditus, eſt cum Deo*, qui credit ſe non poſſe facere juſtitiam ſine Deo, poſſe autem cum Deo, propterea quod legitur: Marc. 9. 22. *Omnia poſſibilia credenti.* Talis erat, & taliter Deo *creditus* erat *ſpiritus* ejus, qui dixit: *Omnia poſſum* ad Philip. 4. 13. *in eo, qui me confortat.* Item: *Fiduciam talem ha-* 2. Cor. 3. 4. & 5. *bemus per Chriſtum ad Deum, non quod ſimus ſufficientes cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Longè aliter ſe habet *generatio prava, quæ non direxit cor ſuum, & non eſt creditus Deo*, nec eſt *cum Deo ſpiritus ejus.* Sicut enim, qui adhæret Domino unus ſpiritus eſt cum eo: ſic ſpiritus humanus rebellis Domino ita ſeparatur à Domino licèt ubique præſente, ſicut is, qui cæcatur, à luce, quamquam vicina, ſeparatur.

Hebraica veritas habet: *Generatio declinans & provocans; generatio, quæ non præparavit cor ſuum, & non credidit Deo ſpiritus ejus.* Cùm longè ſit à Deo, qui etſi credat Deo, non tamen credit in Deum. Longius profectò à Deo recedit, qui nec Deo credit vel bona promittenti vel male comminanti. Qui autem Deo credit, paſſibus fidei ad hoc proficere poteſt, ut etiam in Deum credat, id eſt, ipſum, cui credit, credendo amet ſitiens & quærens non aliud ſuæ fidei præmium niſi ipſum Deum. Talis fides habet gratiam, quæ non ſolùm peccata dimittit, ſed & ſpiritum hominis facit ſibi cooperari in operibus bonis. Quod ut exprimerent ſeptuaginta Interpretes, quorum translatione utimur, pro eo, ut dicerent: *Spiritus ejus non credidit Deo*, quod habet Hebraica veritas, dixerunt: *Non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus*, id eſt, non habuit fidem, quæ mediante ſpe atque charitate impetrat, quod lex imperat; ſed quaſi ex operibus legis juſtificari voluit, quod ita ſequitur:

VERS. IX. *Filii Ephrem intendentes & mittentes arcum converſi ſunt in die belli.*

Per *filios Ephrem* magis quàm per aliam tribum, totam gentem Judæorum à parte voluit ſignificare, ideo quia ipſe fuit minor filius Joſeph; cui Patriarcha Jacob imponens dexteram benedixit, & Manaſſe fratri majori præpoſuit. Quæ tribus à domo David ſeparata & ſciſſa pro Deo vero idola coluit & vitulos aureos, quos fecerat Jeroboam, divino cultu venerando & Baal quoque adorando. Unde hoc loco tribus illa maximè culpatur, quòd cùm fuiſſet in benedictione A præcipua, converſatione facta eſt viliſſima, quoniam propter jam dictam idolatriam penitus eſt reprobata, nec ejus captivitas eſt relaxata, quâ translata eſt in Aſſyrios: Judæ autem captivitas poſt annos ſeptuaginta relaxata eſt. Unde in ſequentibus dicitur: *Tribum Ephrem non elegit, ſed elegit tribum Juda.* Sic *erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi*, Matt. 19. 30. quo modo prælatus eſt Ephraim junior Manaſſe ſeniori, cujus tamen prælatio non duravit, quia *in die belli* retrorſum abiit. Timeat ergo minor majori prælatus, ne fortè, qui naturalibus ramis non pepercit, nec aliis parcat, ſi eos infructuoſos inveniat. In eadem figura prælatus eſt Abel juſtus majori fratri, & Iſaac Iſmaëli, & Jacob Eſau, & Phares Zaran, & David majoribus fratribus, & Phariſæo Publicanus, id eſt, po- B pulus Chriſtianus populo Judæorum, qui ſectantes legis juſtitiam in legem juſtitiæ non pervenerunt: quoniam *intendentes, & mittentes arcum, converſi ſunt in die belli.* Quaſi enim præludentes ante bellum ſuæ fortitudinis arcum intenderunt, & ex eodem arcu quaſi ſagittas inaniter miſerunt, cùm ad Moyſen dixerunt: *Omnia quæ-* Exod. 24. 3. *cunque Dominus Deus noſter locutus eſt, faciemus. Converſi ſunt in die belli*, quia in tempore tentationis receſſerunt, & Prophetam, cui à Moyſe juſſi ſunt obedire, occiderunt.

Super hunc locum Beatus Papa Gregorius dicit in Job: * *Plerumque nos, qui Doctores videmur, prædicamus, audientes inſtruimus, & loquendo alios armamus, ſed ipſi ad laborem certaminis ire recuſamus, ut ſcriptum eſt: Filii Ephrem intenden-* C *tes arcum, & mittentes ſagittas ſuas converſi ſunt in die belli. Ephrem quippe fructificatio dicitur. Et quæ talis, vel tam ſancta fructificatio, quam lingua Doctorum? Quæ dum verba ſeminat, multiplicat fructum animarum. Quo dum docere præparamus, & ſenſum Sacræ Scripturæ exquirimus, arcum intendimus. Cùm verba correptionis facimus, ſagittas emittimus. Arcus enim nonnunquam in ſacro eloquio ipſum ſacrum eloquium poni ſolet, quod ex utroque teſtamento velut ex cornu, & chorda conſtat. Vetus quippe teſtamentum figuratur cornu propter duritiam: novum verò, quod incarnato Domino factum eſt, ſignatur chorda. Et dum chorda trahitur, cornu curvatur, quia dum teſtamentum novum diſcutitur, à duritie litteræ vetus inclinatur, & ad intellectum ſpiritalem flectitur, quia rigor ejus duritie non tenetur. Sa-* D *gittæ enim ſunt hæc ipſa verba, quæ Doctores proferunt. Unde benè etiam per Prophetam de Sanctis Doctoribus gentilitatem ingredientibus dicitur: Cum ſagittis, & arcu ingredientur illuc. Nos ergo cùm ſacra Scriptura dicta penſamus, arcum intendimus: cum verba doctrinæ damus, ſagittas emittimus. Sed in die belli convertimur, quia nonnunquam contra vitiorum certamina laborem ſubire recuſamus.*

* Apud S. Paterium Expoſit. Sac. Scripp. ex Libris S. Gregorii Lib. XI. cap. 163.

Figurativè dicitur *intendentes & mittentes arcum* pro eo, ut diceretur: *Intendentes arcum & mittentes jacula*, videlicet *ex arcu*. Unde habent quidam Codices: *Filii Ephrem intendentes, & mittentes arcu* vel *arcubus.* Patet ſenſus; quia *intendentes arcum*, & *mittentes* inde ſagittas ante bellum,

bellum, *converſi ſunt in die belli*, ſive ut in Hebræo legitur: *Terga verterunt in die belli.* Unde hoc probas? In eo, quòd

VERS. X. *Non cuſtodierunt teſtamentum Dei*, decem præceptis comprehenſum, non quia non potuerunt, ſed quia *noluerunt ambulare in lege ejus.* Non hic agitur de lege Moyſi, quæ penè tota conſiſtit in obſervantiis cæremoniarum & ſacrificiorum, quas non jubente, ſed permittente Deo inſtituit Moyſes poſt reatum vituli, ut populum ſacrificiis Ægyptiacis aſſuetum per ſacrificia veritatem figurantia revocaret ab idololatria, ſed de lege ac teſtamento Dei, quod ante reatum vituli fuit firmatum dictis ad Abraham, ſcriptis quoque ad Moyſen. Unde ipſe legislator legem Dei à lege cæremoniarum diſtinguens illam in decem B præceptis digito Dei aſſerit ſcriptam, quod nunquam dixit, nec dicere debuit de lege cæremoniarum, quas tranſitorias eſſe noverat. Et Apoſtolus dùm dixiſſet: *Hoc autem dico teſtamentum* (ad Galat. 3. 17.) *confirmatum à Deo poſt quadringentos & triginta annos facta lex non irritum facit ad evacuandam promiſſionem*, protinus ait: *Quid igitur lex? propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen, cui repromiſerat; ordinata per Angelos in manu mediatoris.* (ad Galat. 3. 19.) Legem cæremoniarum ordinatam dicit non in manu vel digito Dei, ſed *in manu mediatoris* Moyſi, cùm *teſtamentum* à Deo confirmatum aſſeruerit: ſicut è converſo Moyſes præcepta vitæ digito Dei ſcripta dixit, cùm de ſacrificiis vel de ſolennitatibus obſervandis nihil tale dixerit. Igitur non tantùm ubi Moyſes injuſſus non ſemel C repetit de azymis, legemque dat de feſtis annuis, ſed & ubicunque per manum ejuſdem mediatoris populo illi aliqua inſtituuntur eorum, ſine quibus *teſtamentum* à Deo cum Abraham confirmatum fuit, ſic accipienda ſunt, non tanquam juſſa, ſed tanquam promiſſa, videlicet *propter tranſgreſſiones*, ut veriſſimè Apoſtolus ait. Vincula enim quædam fuerunt propter tranſgreſſiones poſita, ſcilicet, ut dum talium ſacrificiorum vel feſtorum ritu detinerentur, non vacaret, eis errare à Deo ſuo in ſuis adinventionibus & illicitis idolorum cultibus. Proinde confidentibus in illis loquitur per Prophetam idem Deus dicens: *Holocauſtomata veſtra addite victimis veſtris, & comedite carnes, quia non ſum locutus cum patribus veſtris, &* (Jerem. 7. 21, 22, & 23.) *non præcepi eis in die, qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocauſtomatum & victimarum, ſed* D *hoc verbum præcepi eis dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus & vos eritis mihi populus, & ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene ſit vobis. Non ſum locutus*, ait, id eſt, non præcepi. Nam quæcunque talium velut ex ore meo Moyſes juſſit, non me jubente, ſed me permittente præcepit. Et in David: *Nunquid*, ait, *manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo?* (Pſal. 49. 13.) & multa his ſimilia. Itaque cùm hic Judæi culpantur, quod *non cuſtodierunt teſtamentum Dei, & in lege ejus noluerunt ambulare*, teſtamentum ſive lex ſic debet intelligi, ne quis putet illos argui propter neglecta illa ſacrificia, de quibus dicit ipſe Deus alio Pſalmo: *Audi populus meus & loquar Iſrael, & teſtificabor tibi: Deus tuus* A *ego ſum. Non in ſacrificiis arguam te.* Porro de prævaricatione fidei, qua credidit Abraham Deo & reputatum eſt ei ad juſtitiam, rectè arguuntur, quia Chriſtum, cujus diem ille in ſpiritu vidit & gaviſus eſt, iſti videntes in carne ſpreverunt, negaverunt &, quod pejus eſt, necaverunt, ejuſque ſanguinem ſuis poſteris imprecando clamaverunt: *Sanguis ejus ſuper nos & ſuper filios noſtros.*

Quare autem ſic oderunt eum? Quia *in lege ejus noluerunt ambulare.* Nam legem decem præceptis comprehenſam non ille venit ſolvere ſed implere. Verbi gratia dictum antiquis: *Non occides*, non ſolvit, ſed implevit, quando iram, de qua procedit homicidium, prohibuit. Item dictum antiquis: *Non mœchaberis*, non ſolvit ſed implevit atque firmavit, quando mulierem videri ad concupiſcendum prohibuit. Item dictum antiquis: *Non perjurabis*, non ſolvit ſed confirmavit, quando ſuos diſcipulos omnino jurare prohibuit. Sic cætera ſuæ legis mandata non infirmavit, ſed confirmavit.

Hic objicitur, quòd Sabbathi obſervantia in decem præceptis comprehenſa in Evangelica doctrina repudiatur, in qua lex Dei videtur ex parte ſoluta. Sed ſciendum præcipiente Deo de obſervantia Sabbathi meminiſſe illum illius diei, in quo Deus requievit ab operibus ſuis, ut ipſius Dei exemplo poſt operum ſuorum perfectionem ſibi requiem ſperaret homo. Unde Apoſtolus cùm dixiſſet: *Itaque relinquitur Sabbathiſmus populo Dei*, (Hebr. 4. 9.) addidit: *Feſtinemus ingredi illam requiem, ut ne in id ipſum quis incidat incredulitatis exemplum.* (Hebr. 4. 11.) C Præmiſerat autem quoſdam non ingreſſos in requiem propter ſuam incredulitatem, quibus etiam legitur Deus juraſſe in ira ſua non eos introituros in requiem ſuam. Cùm ergo in lege dicit: *memento, ut diem Sabbathi ſanctifices*, idem eſt, ac ſi dicat: in omnibus operibus tuis hoc intende, ut perfectis operibus ingrediaris in requiem Dei. Sensum hunc innuit quod ſequitur: *Sex enim diebus fecit Dominus cœlum & terram & omnia, quæ in eis ſunt, & requievit die ſeptimo, & benedixit diei ſeptimo & ſanctificavit illum.* Hic eſt ille ſabbathiſmus, qui aſſerente Apoſtolo relinquitur populo Dei. Nam de carnali Sabbathiſmo nulla Deo curæ eſſe intelligitur ex verbis Iſaiæ dicentis: *Neomenias veſtras & Sabbatha veſtra odivit anima mea*, (Iſa. 1. 13. & 14.) *facta ſunt mihi moleſta, laboravi ſuſtinens.* Cauſamque addidit dicens: D *Manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine.* Sparſo igitur Sabbatho ſanguine Chriſti & juſtorum, quos occiderunt Judæi, polluto populus Chriſtianus diem Sabbathi ſanctificet, imò à Deo ſanctificatum ſic celebret, ut in omnibus operibus ſuis non niſi requiem ſempiternam ſperet in præmium, quia requies illa dies ille ſanctificatus eſt, qui illuxit nobis & de quo dicitur: *Hæc eſt dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* (Pſal. 117. 24.) Item: *Annuntiate diem de die*, id eſt, Filium de Patre. (Pſal. 95. 2.) Hic eſt enim lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, quo illuminante requieſcunt nunc animæ juſtorum velut in Sabbatho Sancto expectantes Octavam ſuæ reſurrectionis, quam & nos expectare, ac ſperare debemus perfectis videlicet noſtris

ſtris bonis operibus tanquam ſex dierum creatoris, in ſex operibus miſericordiæ, quibus requies illa Matth. 25. 34. paratur, ad quem vocabuntur, quibus dicetur: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.*

Ex eſt quidem beata expectatio requietionis & Sabbathi hujus, in quo requiaſcunt animæ corporibus exutæ. Sed major erit ſolennitas, quando complete quaſi luna Paſchali veſpera Sabbathi luceſcit in prima ſabbathi, quia cùm plenitudo gentium ſole intraverit, & omnes reliquiæ Iſraël ſalvabuntur, ita ut nullus electorum ad requiem prædeſtinatorum deſit Eccleſiæ, quæ per lunam ſignificatur Paſchalem plenam & perfectam, tunc erit octave dies & verè ſolennitas ſolennitatum, quæ in octava die Dominicæ Reſurrectionis inchoata erit conſummata in finem conreſuſcitatis capiti ſuo B Chriſto membris omnibus. Quibus quoniam ex tunc amodo jam dicet Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, rectiùs Eccleſia celebret octavam Dominica Reſurrectione clarificatam, quàm ſeptimam Judæorum ſcelere obſcuratam. Altera enim die, quæ eſt poſt paraſceve, id eſt, in Sabbatho, acceſſerunt ad Pilatum, ſuggerentes illi ſeductorem fuiſſe JEſum petentéſque cuſtodiri ſepulchrum. Habeant igitur Judæi ſuum ſabbathum ſuo ſcelere pollutum, Chriſtiani verò ſcientes ipſum Chriſtum Joan. 10. 36. diem eſſe à Patre ſanctificatum, ſicut ipſe ait: *Quem Pater ſanctificavit & miſit in mundum*, jugiter obſervent ejus celebritatem non ſolùm commemorando ipſius Reſurrectionem præteritam, ſed & ſuam expectantes futuram. Sic enim verè adimplebunt legem dicentem: *Memento, ut diem Sabbathi ſan-* C *ctifices*, quoniam idem Chriſtus, qui nunc animabus in ſe requieſcentibus lucet ut Sabbathum, lucebit & alarcet illis ampliùs in diem octavum per reſuſcitationem corporum, ſecundùm quod expectamus ipſum Dominum JEſum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Hujus diei *teſtamentum* accepit Abraham, quando exultavit, ut videret illum: vidit, & gaviſus eſt. Hoc *teſtamentum* filii Ephrem *non cuſtodierunt*, qui Chriſtum viderunt & oderunt, ſicut ipſe ait: *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent; nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum, ut adimpleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt, quia odio habuerunt me gratis.* Quare autem ſic oderunt eum: Quia *in lege ejus ambulare noluerunt*; videlicet non per ignorantiam vel infirmitatem, D ſed per malevolentiam & detractando illius obedientiam. Huic malevolentiæ addiderunt ingratitudinem: quia

VERS. XL. XLI. *Obliti ſunt benefactorum ejus & mirabilium ejus, quæ oſtendit eis* non ſolùm præſens in carne multa bona opera operando in eis, qualia nemo alius fecit, ſed & olim nondum revelatus *coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti in campo Taneos.* *Pars Tertia.* Ordo artificialis eſt. Priùs enim narrat, quæ facta ſunt in eductione, deinde plagas Ægypti, de quibus tamen breviter commemorat, cùm dicit: *Coram patribus eorum* A *fecit mirabilia*, non ſolùm coram patribus malis, de quibus jam dictum eſt, *ne fierent ſicut patres eorum generatio prava & exaſperans*; ſed etiam *coram* bonis *patribus*, quales fuerunt Moyſes & Aaron, & ante illos Abraham, Iſaac & Jacob. Quorum quia ſe Deum nominari voluit is, qui Moyſen miſit, etiam coram ipſis in Spiritu præſentibus facta ſunt illa *mirabilia in terra Ægypti*. Non eſt enim Deus mortuorum, ſed vivorum: omnes enim illi vivunt, qui dixerat ad Moyſen: *Ego ſum, qui ſum.* Exod. 3. 14. Item: *Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac & Deus Jacob*, in altero naturam, in altero gratiam ſignificando. Ibid. v. 15. Quid enim eſt, *qui eſt*? illi naturale eſt, cui non eſt aliud eſſe, aliud aliquid eſſe, verbi gratia eſſe ac bonum ſive potentem eſſe illi eſt idem, quod non aliis creaturis, quibus eſt aliud B eſſe, aliud aliquid eſſe, ut verbi gratia homini vel Angelo aliud eſt eſſe, aliud bonum ſive potentem eſſe, ſicut & corpori aliud eſt eſſe. Item Bonitas, qua bonus eſt, non aliud quàm ipſe eſt: veritas, qua verax eſt, non aliud, quàm ipſe eſt: ſapientia, qua ſapit, non aliud, quam ipſe eſt: Vita, qua vivit, non aliud, quàm ipſe eſt, aliud aliquid eſſe, ſcilicet quantum vel quale, magnum ſive parvum, nigrum ſive album. Sic ſe habet omne compoſitum, ut aliud ei ſit eſſe, aliud aliquid eſſe: Deus verò, qui ſimplex eſt, non habet aliud eſſe niſi quid, & quo eſt, quoniam eſſe ac Deum ſive bonum ſive juſtum ſive aliud quodlibet eſſe, non eſt in eo aliud & aliud, ſicut in homine aliud humanitas, qua eſt homo, aliud ipſe homo: in Deo autem Divinitas, qua ipſe Deus eſt, non aliud, quam ipſe C Deus eſt. Item Bonitas, qua bonus eſt, non aliud, quàm ipſe eſt: veritas, qua verax eſt non aliud, quàm ipſe eſt: Sapientia, qua ipſa ſapit non aliud, quàm ipſe eſt: Vita, qua vivit, non aliud, quàm ipſe eſt. Unde rectè dicit: *Ego ſum, qui ſum.* Exod. 3. 14. *Hæc dices filiis Iſraël, qui eſt, miſit me ad vos.* Hoc illi ſolum eſt nomen naturæ. Nomen verò gratiæ hoc eſt: quod ipſe, qui eſt, nec aliquo indiget, ut ſit, dignatur nominari *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob, Deus Hebræorum*, qui non habent eſſe niſi ab illo, nec benè vel beatè eſſe niſi cum illo & in illo.

Igitur *coram* iſtis *patribus* in ipſo viventibus ipſe *fecit mirabilia in terra Ægypti. Mirabilia* ſolatia Hebræis per miſericordiam, & *mirabilia* tormenta Ægyptiis per juſtitiam, quos perdomuit non urſis & leonibus, ſed ranis, cyniphibus, muſcis, locuſtis & bruchis pro eo militantibus contra eorum ſuperbiam, quos non dignatus eſt humiliare per militiam vel Angelicam vel humanam, præter quod in ultima plaga per Angelum percuſſa ſunt eorum primogenita. Has plagas, hæc *mirabilia* ego *Aſaph* dico facta *in terra Ægypti*, & ut ex certo nomine provinciæ notiora fiant, ea commemoro facta *in campo Taneos.* Tanis vel Taphnis civitas eſt Ægypti, ubi ſicut in cæteris locis Ægypti factæ ſunt plagæ, non in occulto vel in angulo, ſed *in campo*, id eſt, in manifeſto. Quia verò hæc dicta ſunt per *parabolas* & *propoſitiones*, ut Pſalmi docet initium, quærendus eſt in his myſticus intellectus.

Ægyptus ergo, quod interpretatur *Tenebræ* & *tribulatio*, mundus eſt. *Tanis humile mandatum*:

tum: ut ſit *campus Taneos* planities *humilis mandati*. A Hoc humile mandatum coram Patribus novi
Matth. 11. 29. teſtamenti propoſuit Dominus dicens: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Qui hoc mandatum primi ſuſceperunt, coram ipſis & per ipſos mirabilia fecit, ipſoſque mirabiliter exaltavit conſtituens eos Principes ſuper omnem terram tandemque transferens in Angelicam & cœleſtem gloriam, ut ſequaces eorum ponant in Deo ſpem ſuam ſcientes, quòd omnis, qui ſe humiliaverit, exaltabitur exemplo eorum, & omnis, qui ſe exaltaverit, humiliabitur Ægyptiorum exemplo, quoniam & illi nimis honorificati ſunt, qui exemplo Moyſi & Aaron facti ſunt amici Dei reſiſtendo inviſibili Pharaoni, & inimicos eorum demerſit in mare, imò in infernum Deus Abraham, Deus B Iſaac, & Deus Jacob, Deus Hebræorum, Deus ſcilicet Apoſtolorum, Martyrum & Confeſſorum atque omnium de tenebris mundanæ cæcitatis tranſeuntium in admirabile lumen talibus promiſſum & reſervatum in terra promiſſionis dicente ipſa Verita-
Joan. 8. 12. te: *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Etenim per Abraham, qui obe-
Gen. 12. 1. divit Deo dicenti: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*, rectè intelligitur ordo Apoſtolorum, qui primus obedivit Chriſto docenti, ſectatoribus perfectionis omnia relinquenda & ſe ſolum ſequen-
Matth. 19. 27. dum. Unde Petrus: *Ecce, nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te.* Per Iſaac, qui gladio paterno quaſi victima holocauſti mactari conſenſit, Martyrum cœtus. Per Jacob maritum Rachelis & Liæ confeſſorum chorus, contemplationi & doctrinæ inten- C tus, aptè figuratus cognoſcitur, cùm Deus Abraham, Deus Iſaac & Deus Jacob nominatur & invocatur. Cùm verò *Deus Hebræorum*, quod interpretatur *Transeuntium*, congruè hoc nomine ſignificantur omnes, qui Ægyptiis tenebris per mare rubrum tranſeunt in admirabile lumen Dei, ut idem ſit dicere Deum Hebræorum, ac ſi dicamus Deum juſtorum tranſeuntium de ignorantiæ tenebris ad
Eccli. 24. 26. lumen Sapientiæ dicentis: *Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & à generationibus meis adimplemini.* Sequitur:

VERS. XIII. *Interrupit mare & perduxit eos, & ſtatuit aquas quaſi in utrem.*

Hiſtoria nota eſt, quæ, quia parabolicè propoſita eſt, nos corticem litteræ ob notitiam prætereuntes medullam ſenſus myſtici perquiramus. D *Rubrum mare* Baptiſmus eſt Chriſti ſanguine rubricatus, per quem populo Dei ex Ægypto fugienti tranſitus eſt paratus, ubi & ſuffocatur inviſibilis Pharao cunctuſque illius exercitus. Tropologicè quoque carnalis cupiditatis aquæ velut *in utre* ſunt, cùm lubrica pravorum deſideria, quia operis effectum non inveniunt, ſub carnali corde premuntur; ac divinitus reſtringuntur, cùm renunciatur inviſibili Pharaoni, ut ad promiſſum gloriæ Dei præmium quaſi ad terram promiſſionis perveniatur.

VERS. XIV. *Et deduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis.*

Et quidem grande ſpectaculum fuit populo antiquo columna nubis per diem, & ignis per noctem præmonſtrans iter in deſerto: ſed longè majus eſt in oculis fidelium Dominicæ Reſurrectionis myſterium: qua Deus incarnatus & *nube* humanitatis ſuæ obumbrat ſeu refrigerat contra fervorem ſolis, jactum in petroſa terra ſemen areſacientis, vel etiam fœni florem per incentiva mala urentis, & *igne* Divinitatis ſuæ illuminat, atque inflammat contra tenebras ignorantiæ ac frigus malitiæ, quo nimis abundante refrigeſcit charitas multorum. Suos autem fideles *deduxit* Chriſtus homo *in nube diei*, & idem Deus *tota nocte in illuminatione ignis*, ita ut eos neque in die proſperitatis, neque in nocte adverſitatis aberrare ſinat à via veritatis.

Interrupit petram in eremo, & adaquavit eos velut in abyſſo multa. VERS. XV.

Attende miracula in contrariis. In medio maris per abyſſum gradienti populo exhibuit iter ſiccum: in terra deſerta invia & inaquoſa de *petra* emiſit aquas ad potandum populum, & jumenta *velut in abyſſo multa.*

Et eduxit aquam, quocunque ipſi ibant, VERS. XVI.
de conſequente eos petra: Non quòd petra de ſuo loco moveretur; ſed aqua de petra fluens eos conſequeretur. Cujus miraculi myſterium quidam ſatis eleganter verſificando expreſſit dicens:

Bis ſilicem virga Dux percuſſit atque Propheta;
Iſta bina Ducis ſunt duo ligna crucis.
Fons eſt de petra populo datus abſque metreta;
Larga ſalus homini corpore de Domini.

Petra enim percuſſa Chriſtus eſt crucifixus, de cujus latere dextro exivit aqua munda & viva, quam qui biberit, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Hoc autem dicimus de ſpiritu, quem accipiunt credentes in eum. Qui nimirum ſpiritus in aqua viſibili ſignificabatur, quæ de latere dextro templi, videlicet corporis Chriſti egrediebatur. Quaſi enim duo latera Chriſtus habuit, ſiniſtrum videlicet ſecundùm tempus infirmitatis & mortalitatis: dexterum verò ſecundùm tempus glorificatæ ipſius humanitatis. Et de ſiniſtro quidem latere non exivit aqua, quia ſpiritus non eſt D datus, quamdiu non fuit JESUS glorificatus. Dexterum verò latus ejus emiſit aquas in ſalutem populi ſui, quia Reſurrectionis gloria & honore coronatus ipſa die Reſurrectionis & glorificationis ſuæ inſufflavit Apoſtolis dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Item Joan. 20. 23.
coronatus diademate Aſcenſionis in tanta copia emiſit aquam Spiritûs Sancti, ut Apoſtoli ac Diſcipuli ex illo potati æſtimarentur ebrii, dicerenturque muſto pleni. Talis eſt enim aqua iſta, ut revera faciat ſobriam quandam ebrietatem ſe bibentibus eo modo, quo eam docet bibendam Apoſtolus: *Nolite*, inquit, *inebriari vino, in quo eſt* ad Epheſ. 5. 18. & 19.
luxuria, ſed implemini Spiritu Sancto loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus,

libus, pſallentes in cordibus veſtris Domino. Pſalmi enim & hymni cæteraque ſpiritalia cantica quaſi vaſa ſunt argentea & aurea potum ſalutis continentia, de quibus totiens bibimus, quotiens non ſpiritu ſolùm, ſed & mente pſallimus exemplo illius, qui dixit: *Pſallam ſpiritu, pſallam & mente,* quod eſt verè & ſapienter pſallere, dum ſapit in mente, quod vel profertur ore, vel ruminatur in ſpiritu ſolâ meditatione. Spiritus enim dicitur hoc loco illa vis animæ, qua memoriter verſantur in animo lecta vel audita. Sed mens abſque fructu eſt, niſi memoriæ venter, in quo talia congeſta ſunt, quaſi quædam cibaria cruda in ſe habeat ignem & calorem talia decoquentem. Quo dum fervet & calet ſtomachus mentis per deſideria ſancta inter pſallendum ſeu canendum ſeu meditandum, pingueſcit et hoc totus homo interior tanquam ſugens mel de petra oleumque de ſaxo duriſſimo.

1. Cor. 14. 15.

Quòd autem dicitur: *Adaquavit eos velut in abyſſo multa.* ***& deduxit tanquam flumina aquas,*** abundantiam ſignificat gratiæ affluentis in impetu fluminis de hac petra affluentis, totamque civitatem Dei lætificantis, in qua & fortes bibunt, & ſimplices adaquantur velut jumenta, cum & *dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam,* dumque vinum robuſtis, & lac datur parvulis. Ubi? in deſerto, *in eremo,* in ſolitudine gradientibus & ex Ægypto fugientibus, id eſt, huic mundo immundo ſincerè abrenuntiantibus magisque ſitientibus aquas limpidiſſimas de petra deſerti manantes quàm turbidas aquas doctrinæ Poëticæ ac Philoſophicæ, aut, quod pejus, Hæreticæ, quæ ſunt *aquæ furtivæ,* quæ ſtultis *dulciores* videntur quàm aqua ſapientiæ.

Pſal. 18. 3. — Prov. 9. 17.

VERSUS XVII. ***Et appoſuerunt adhuc peccare ei.*** Antequam acciperent aquam de petra, murmurantes tentaverunt Deum: & cùm tot vidiſſent miracula in tranſitu maris in eductione aquæ de petra, tamen adhuc illis non credentibus Dei potentiam tentaverunt Deum ***in inaquoſo,*** id eſt, in ſiccitate. Graviſſimum quippe peccatum eſt non credere Dei potentiam, propter quod etiam ſpiritus veritatis arguit mundum de peccato, incredulitatis præcipuè, quia ex hoc peccato velut ex radice mala germina erumpunt peccatorum cæterorum, dum ex perfidia perit vita non credentium & non ſperantium in Deo, ſicut econtra *juſtus ex fide vivit.* Itaque per peccatum incredulitatis, qua de Dei potentia dubitaverunt dicendo: *Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto,* ***excitaverunt*** eum ***in iram.*** Tanta quippe fuit illis irritantibus ira ejus excitata, ut Moyſi quoque & Aaron ſuper hoc iraſceretur, apud aquam contradictionis, quam ſecunda vice iterato miraculo eduxit de petra. Nam primò, ſicut in Exodo legitur, dum caſtra moviſſent de deſerto Sin & veniſſent in locum, qui dicitur Rafidim percuſſa petra dedit aquam, quando, ut jam dictum eſt, *interrupit petram in eremo & adaquavit eos velut in abyſſo multa.* Secundò, ut legitur in libro Numeri, cùm eſſent in deſerto Sin, in loco, qui dicitur Cades, iterum defuit aqua, ubi & Moyſes dubitando peccavit & alii deſperaverant, & tamen Moyſe percutiente bis ſilicem data eſt aqua, quæ vocata eſt *contradictionis.* Hæc autem omnia in figura contingebant illis. Quòd enim prima percuſſione aqua educta de petra non eſt *aqua contradictionis* dicta, quia ibi non dubitavit Moyſes: in ſecunda verò ubi dubitavit, de petra bis percuſſa egrediens aqua dicta eſt *contradictionis,* hoc innuit, quòd Moyſes unus idemque homo alibi fidelium, alibi perſonam geſſit perfidorum. Cum fiducia quippe aquam de petra educens figuram geſſit Apoſtolorum cæterorumque fidelium ſine dubitatione credentium Chriſto dicenti: *Aquam, quam dedero, qui biberit ex ea, non ſitiet unquam. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat, & de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Cùm autem velut incredulus dixit: *Num de petra hac poterimus ejicere vobis aquam,* figurabat Scribas & Phariſæos Chriſtum crucifigentes, & duobus lignis crucis quaſi bis percutientes, minimè tamen credentes, quod de ipſius corporis templo egrederentur aquæ vivæ.

adRom. 1. 17 — Exod. 17. 6. — Num. 20. 11. — Joan. 4. 13. — Joan. 7. 37. & 38. — Num. 20. 10.

Imitantur autem adhuc iſtos increduli rurſum crucifigentes Chriſtum, dum ſacramenta ipſius indignè tractant, & aquis doctrinæ ac ſapientiæ ipſius potari nolunt, ſed eis verbo aut facto contradicunt. In horum figura Moyſes & Aaron quamquam in ſe ipſis Dei amici, tamen increpati ſunt Deo dicente: *Quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſraël non introducetis hos populos in terram, quam juravi patribus eorum.* Et quidem non dubitatur iſti amici Dei eſſe introducti cum cæteris fidelibus in veram promiſſionis terram, quæ eſt paradiſus exultationis: attamen figuralem illam promiſſionis terram non introierunt ſignificante per hoc Spiritu Sancto, quòd rebelles & increduli non introibunt in requiem Domini, quibus juravit in ira ſua dicendo: *Si introibunt in requiem meam.* Juſto namque judicio contra illos juravit in ira, quia ***in iram excitaverunt excelſum in inaquoſo,*** id eſt, in ariditate plus cordis quam loci, & non petendo aquam cum diffidentia *iram* Dei *excitaverunt.* Sed in eadem perfidia.

Num. 20. 12. — Pſal. 94. 11.

VERSUS XVIII. ***Tentaverunt Deum in cordibus ſuis, ut*** murmurando ***peterent eſcas animabus ſuis.*** Nomine *animarum* vita ſignificatur temporalis, ut illic: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Petierunt ergo iſti murmuratores *eſcam* temporalem potiùs quàm ſpiritalem præſignantes perverſos Oratores, qui ſuis orationibus ac precibus niſi potiùs temporalia quàm æterna bona obtineant, contra Deum ſæpè murmurant non credentes, quod ſi primò & principaliter quærendo regnum Dei Deo ſervirent, hæc omnia illis adjicerentur. Neque verò ſuffecit illis tentâſſe Deum in cordibus ſuis malè cogitando, ſed ex abundantia cordis peccatum locutionis peccato cogitationis addiderunt.

Matth. 10. 39

Hhhhh *Et*

VERSUS XIX.

Et male locuti ſunt de Deo. Nam *dixerunt* cum diffidentia: *Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto?* Dedit quidem tanquam flumina aquas de petra. Et hoc miraculum nos vidimus: attamen ſine miraculo aquas de venis petrarum ſæpè fluxiſſe ſcimus. Panem verò in deſerto penitus inculto poſſe dari, quis ideò credat, cùm naturalis poſſibilitatis modum excedat, ut *menſa* copioſæ refectionis paretur in *deſerto* non uni homini, ſed populo tanto, tam numeroſo & ſaturari aſſueto in Ægypto? Dicimus ergo admirando & dubitando:

VERSUS XX.

Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt. Nunquid & panem poterit dare, aut parare menſam populo ſuo?

Non idem ordo eſt in hoc Pſalmo, quo per Moyſen ſancta & veridica contexta eſt hiſtoria. Illic enim res geſtæ, quo factæ ſunt, eodem & narrantur ordine, id eſt, prius panis petentibus datus, & aqua de percuſſa petra producta eſſe memoratur. At verò hic taliter præpoſteratum eſt: *Interrupit petram in eremo & adaquavit eos velut in abyſſo multa, & eduxit aquam de petra, & deduxit tanquam flumina aquas.* Hoc primum poſito ita ſubjunctum eſt. *Et appoſuerunt adhuc peccare ei.* C In quo? *Dixerunt: Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto? Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt. Nunquid & panem poterit dare, aut parare menſam populo ſuo?* Hæc cùm dicit, manifeſtè prius eſſe videtur, quod percuſſâ petrâ *fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt:* poſterius autem, quòd *mandavit nubibus deſuper, & januas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis.* Cur hoc? videlicet, quia parabolicè loquitur, ſicut in initio Pſalmi propoſuit dicens: *Aperiam in parabolis os meum, loquar propoſitiones ab initio.* Quarum videlicet parabolarum ne difficilis eſſet ſolutio vel interpretatio, ſubſecutus Apoſtolus cùm dixiſ- D
1.Cor.10. 4. ſet: *Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra*, continuò ſubjunxit: *Petra autem erat Chriſtus.* Hoc enim dicto quaſi uno radio ſolari per feneſtram injecto totius domûs tenebras diſpulit, ut clarè videremus, quòd aliam petram, aliamque de petra profluentem aquam in parabolis iſtis ſapere debeamus. Dominus quoque,
Joan.6.31. dicentibus ſibi Judæis: *Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt:*
Joan.6.32. *Panem de cœlo dedit eis manducare*, continuò contradicit reſpondendo: *Amen, Amen dico vobis: non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.* Non ille dedit præterito tempore, ut dicitis; ſed iſte dat præſentialiter. Sic loquendo Veritas A oſtendit verum eſſe panem, qui ſignificatur in hoc Pſalmo, cujus teſtimonio abuſi fuerant contradictores veritatis Judæi: figurativum verò & non verum, quem patres ſuos manducâſſe recolebant ſecundùm hiſtoriam, cujus litterali ſenſui malè aptaverunt Pſalmi hujus parabolam ſpiritali ſenſu prolatam. Igitur cum auctoritate multiplici, ſcilicet cum teſtimonio *Aſaph* loquentis hìc in parabolis, cum fide Apoſtoli dicentis: *Hæc omnia in figura contigiſſe illis*, cum 1.Cor.10,11.
veritate Chriſti panem ſe verum in Evangelio aſſerentis, & in percuſſione petræ paſſionem Domini, & in largitate panis cum rore ſuper caſtra deſcendentis corpus ipſius, quod de Sancto ſumimus altari, fideliter intelligamus, ut ordinem parabolæ hujus rei veritate ſubnixum oſtendamus, & non ſine cauſa in hac B parabola præpoſterationem factam contra legis litteram.

Sed dicit aliquis: Etſi petræ interruptio Chriſti Paſſionem, & manna menſam Chriſti ſignificavit paratam nobis in noſtram ſalutem: nec ſic oportuit hiſtorica facta præpoſterari, ut priùs diceret Propheta percuſſam fuiſſe petram, ut aquæ fluerent, & deinde mandatum eſſe nubibus deſuper & manna illis deplutum eſſe, ut ederent. Nam antequam moleſtia crucis percuteretur Dominus Jeſus Chriſtus, ipſe verbo ſuo januas cœli aperuit, & hoc manna pluit. Eadem nocte quippe, qua tradebatur, propriis ipſe manibus ſanctam Euchariſtiam, ut hoc faceremus nos, conſecravit. Ad hæc inquam: non ante Paſſionem ſuam in ipſo Dominus noſter C ſuæ Paſſionis articulo hoc fecit. Jam enim venditus erat, jam tradebatur, jam triſtis erat anima ejus usque ad mortem, jam imminebat hora, in quâ pavebat, & mœſtus erat factusque in agonia, & orans ſanguineas guttas deſudabat, jam ſe propter certitudinem mortis inſtantis in mundo non eſſe dicebat. Unde & hoc notandum, quia cùm aliis locis panis hujus, id eſt, ſuimet eſum neceſſarium commen- Joan.6.54.
daverit dicendo: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, nuſquam tamen oſtendit, quomodo poſſet vel deberet hoc fieri, niſi in hora illa, qua tradebatur, qua, ut jam dictum eſt, in anguſtia Paſſionis agoni- D zabatur. Cur hoc? Videlicet, quia Paſſionis ejus opus res & virtus eſt Sacramenti, qua ſubſtantia panis & vini in veritatem nobis convertitur corporis ejus & ſanguinis. Unde Apoſtolus: *Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Sed & illud nemo, qui neſciat, priùs eſſe, ut invitetur quiſque ad fidem Dominicæ Paſſionis, quam ad participationem hujus panis, id eſt, ut priùs baptizetur in morte ejus, quàm ad Sanctum Altare admiſſus communicet carni & ſanguini illius. Rectè ergo ſic Propheta hiſtoricos actus præpoſteraverit, ut priùs diceretur interruptam fuiſſe petram ut fluerent aquæ, poſteriùs januas cœli apertas, ut homo cibaretur Angelorum pane.

Item

Item dicat aliquis: Cùm Apoſtolus dicat de patribus: *Et omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt*, quomodo dicit Chriſtus, ubi Judæis loquitur: *Non Moyſes dedit vobis panem de coelo, ſed Pater meus dat vobis panem de coelo verum?* Dicimus ad hæc: Cum dicit Apoſtolus *eſcam eandem* nullatenus litera innuit, illum ſubaudiri voluiſſe eandem quà nos. Et quidem ante nos magni Patres hanc relationem ſubintellexerunt. Sed ſicut à quodam pro alia re dictum eſt, quamquam grandia auctoritatis ſint & Sanctitatis vel ſapientiæ ipſorum magnitudo nos opprimat, nos magis Evangelica Chriſti auctoritate ducimur quàm cujuslibet eloquentiæ argumentis. Nec enim ratio patitur, ut figura & res idem ſint. Dixit autem Apoſtolus tam de hoc quàm de cæteris, quæ facta ſunt, quia *omnia in figura contingebant illis*. Proinde cum dicit: *Et omnes omniumque*, deinde diſtinctionem facit dicendo: *Sed non in pluribus eorum beneplacitum fuit Deo, nam proſtrati ſunt in deſerto*, planum intellectui eſt, idem eſſe ac ſi dixiſſet: Unam omnes eſcam manducaverunt, & unum omnes potum biberunt ſpiritalem, id eſt, non naturali ordine ſed ſpiritali virtute provenientem, & tamen in illam repromiſſionis terram non omnes introierunt, videlicet in figura noſtri, qui omnes eodem participamur Sacramento corporis Chriſti, & tamen in illam terram viventium non omnes pariter ſive benè ſive male vixerimus, ſumus admittendi. Igitur & quod Veritas de præterito tempore negans, de præſentibus verò confirmans: *Non Moyſes*, inquit, *dedit vobis panem de coelo, ſed Pater meus dat vobis panem de coelo, verum*, & quod Veritatis Apoſtolus dicit: *Omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum biberunt ſpiritalem*, non eſſe repugnantia ſive contraria ratio manifeſta concludit.

1. Cor. 10. 3. & 4. — *Joan. 6. 32.* — *1. Cor. 10. 11.* — *1. Cor. 10. 5.*

Nunc jam de hujus panis myſterio dicturi aliquid, literam hiſtoriæ inſpiciamus, quæ ita ſe habet: *Ecce ego pluam vobis panes de coelo. Egrediatur populus, & colligat, quæ ſufficiunt per ſingulos dies. Pluam vobis*, inquit. Huic verbo conſonans Propheta dicit: *Et mandavit nubibus deſuper, & januas coeli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum*. Quid autem per *Manna* intelligi valit, inoutens continuò ſubjungit: *Panem coeli dedit eis, panem Angelorum manducavit homo*. Quisnam hic eſt *panis coeli, panis Angelorum*? Nunquid Angelus illo pane cibatur in coelo, quem populus ille colligens ſimilem ſemini coriandri frangebat mola, ſive terebat mortariolo? Ergo panis coeli, panis Angelorum ipſe eſt, qui in Evangelio ſuo dicit: *Ego ſum panis vivus, qui de coelo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Hic enim victus eſt & vita Angelicæ ſubſtantiæ: nam in eum deſiderant Angeli proſpicere. Quod qui facere contempſit, cecidit Angelus & factus eſt diabolus. Qui & hujus panis ſempiternam patiens inediam ſemper eſt pallidus, & mors illum ſequitur. Digna ergo exclamatio Prophetæ; digna admiratio, quia januis coeli apertis *panem Ange-*

Exod. 16. 4. — *Joan. 6. 51. & 52.*

A *lorum manducavit homo!* Unde hoc? Videlicet ex eo, quod *mandavit nubibus deſuper, & januas coeli aperuit*, id eſt, præoſtendit Apoſtolis ſive etiam Prophetis, de quibus illud eſt: *tenebroſa aqua in nubibus aeris*, id eſt, occulta ſcientia in Prophetis, & deinde per ſemetipſum clauſas prius hominibus januas coeli aperuit ſalutis in carne ſua veteribus inimicitiis, ſicque terrena cœleſtia conjunxit, id eſt, homines Angelis ſociavit, ut eodem veſcantur pane cœli, illi in conſpectu manifeſto Divinitatis, iſti adhuc in terra poſiti in Sacramento pietatis, de quo Apoſtolus: *Magnum*, inquit, *eſt Sacramentum pietatis, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo aſſumptum eſt in gloria.* Et quidem hic panem

B cœli, panem Angelorum ſingulariter: illic autem: *ego pluam vobis panes*, pluraliter dictum eſt. Nullam tamen ſuſpiceris diſſonantiam. Nam & hìc pluraliter ſubjunctum eſt: *Cibaria miſit eis in abundantia.* Ergo ſecundùm ſe panis unus Chriſtus, vel unum corpus Chriſti eſt, verumtamen ſecundùm locales Eccleſias & ſecundùm differentiam ſive accipientium perſonas innumerabiles *cibaria* ſive *panes* rectè dicas pluraliter. Verbum ipſum: *Pluit*, quo utraque ſcriptura uſa eſt, in illa DEO dicente: *Ecce ego pluam*, in iſta autem: *Et pluit illis manna ad manducandum*, eandem ubique terrarum paratam omnibus puſillis & ma-

C gnis ſignificat copiam, ut & de ſe ipſo magnus Propheta dicat: *Paraſti in conſpectu meo menſam*. Et de nobis licet minimis: *edent pauperes & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum, vivent corda eorum in ſæculum ſæculi.* Sequitur:

Pſal. 17. 12. — *1. Tim. 3. 16.*

Ideo audivit Dominus, & diſtulit. VERS. XXI.

Pars Quarta, in qua narratur, quòd Deus dilatâ ultione prius dedit, quod petiverant, quamvis petierint murmurantes & tentantes, & poſtea punivit murmuratores & tentatores. Non enim punivit ſubitò murmurantes, ſed *diſtulit* pœnam. Sed priùs *audivit* dando rogata, ne videretur non poſſe dare, & poſtquam dedit poſtulata, *ignis*

D *accenſus eſt in Jacob, & ira aſcendit in Iſraël.* Vultis noſſe, in quo eos *audivit*, & quam iram *diſtulit*? In eo ſcilicet *audivit* eos, quòd

Mandavit nubibus deſuper, & januas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli, non labore hominum acquiſitum *dedit eis.* VERSUS XXIII. XXIV. & XXV.

Magna gratia, quòd *panem Angelorum manducavit homo*, ſignificationem ſcilicet panis Angelorum, qui dictus eſt *Manna*, quòd interpretatur: *Quid eſt*

hoc? quem Judæorum populus primò ignorabat A quid eſſet. Sic etiam de corpore Chriſti admirando quæritur, quid ſit vel quomodo fieri poſſit. Piè igitur quærentibus veritas hujus rei declaratur, infidelibus autem penitus occultatur.

Sequitur: ***Cibaria miſit eis in abundantia.*** Non ſolùm quippe Manna, ſed & alia *cibaria miſit eis in abundantia*, in quanta non poſſent conſumi ab eis. Qualites miſit eis?

VERSUS XXVI. ***Tranſtulit auſtrum de cœlo*** ſuperiori, ut flueret juxta caſtra, ***& induxit Africum*** non fortuito motu auræ, ſed ***in virtute ſua.***

VERSUS XXVII. XXVIII. XXIX. & XXX. ***Et*** in hac virtute per ventos calidos, & auſtrales ***pluit ſuper eos ſicut pulverem carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata,*** id eſt, coturnices, & nec capiendi difficultas eſſet, ***in medio caſtrorum eorum ceciderunt*** duobus cubitis ſuper terram volantes, ***circa tabernacula eorum.*** Has coturnices ad compeſcendas murmurationes eorum Dominus bis legitur dediſſe, prius in deſerto Sin, poſtea in ſolitudine Pharan, qui locus dicitur ſepulchra concupiſcentiæ propter plagam, quæ illic accidit: quia poſtquam concupitas carnes ***manducaverunt, & ſaturati ſunt nimis,*** ſcilicet usque ad nauſeam, & ita ***deſiderium eorum attulit eis*** usque adeo, quòd ***non ſunt fraudati à deſiderio ſuo,*** continuò ſunt puniti, & plurimi ex eis occiſi. Nam cùm ***adhuc eſcæ erant in ore ipſorum,*** *ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum.*

Notandum ſanè, quòd cùm in deſerto Sin D peterent eſcas animabus ſuis, licèt malè locuti ſint de Deo, dicentes: *Nunquid poterit Deus panem dare, aut parare menſam populo ſuo?* non tamen ſunt puniti, quia potiùs cum ſolum panem peterent, ultro Deus illis coturnices dedit. Hic autem, ſcilicet in ſolitudine Pharan: quia panem de cœlo habentes & hunc faſtidientes absque ulla neceſſitate concupiſcentia carnium flagraverunt, graviſſimè puniti ſunt. Et hæc igitur ùt cætera quæ illis contigerunt, *ſcripta ſunt ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt,* ùt etſi petimus à Deo neceſſaria viatica, quibus utamur, caveamus tamen concupiſcere ſuperflua, quibus abutamur. Ad hanc nos cautelam Jacobus Apoſtolus inſtruit dicens: *Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.* 1. Corinth. 10. Jac. 4. 3.

Myſticè per *Auſtrum*, & *Africum* ventos meridianos & calidos intelliguntur Doctores intelligentiâ lucidi, charitate fervidi, quibus in cœlo ſtantibus auditores magni ùt nubes volant: ſed propter parvulos in terra nutriendos transferuntur de cœlo interdum, ſicut ille, qui dixit: *Non potui vobis loqui tanquam ſpiritualibus, ſed tanquam carnalibus lac vobis potum dedi, non eſcam.* 1. Cor. 3. 1. & 2. Sic Paſtor æternus parvulam fidem non tentantium ſed credentium paſcit carnea lingua editis vocum ſignis & per aëram transcurrentibus quaſi volatilibus mundis, quibus veſci licitum eſt ac ſalubre *Auſtro* afflante, qui ſignificat Spiritum Sanctum, cujus afflatu verba, quæ dicuntur, *Spiritus & vita ſunt,* Joan. 6. 64. & quaſi munda volatilia manducantibus utilia. Verba verò Hæreticorum B & omnia perverſa dogmata, quæ flante Aquilone, id eſt, maligno ſpiritu volant pennis eloquentiæ ſæcularis, immunda ſunt volatilia populo Dei per legem prohibita. Verbi gratia, cùm dicitur: *Aquilam & gryphem & milvum & vulturem juxta genus ſuum, & omne corvini generis non comedetis.* Lev. 11. 13. & ſeqq. *Upupam quoque & veſpertilionem, & omne de volucribus, quod graditur ſuper quatuor pedes, abominabile vobis erit, & quicunque morticinia eorum tetigerit, polluetur & erit immundus usque ad veſperam.* Quid porrò ſunt Hæreticorum verba, niſi avium generis volatilia immunda? Quorum tangit morticinia, quisquis vel ad modicum ſenſui eorum conſentit, C & inde immundus erit usque ad veſperam, id eſt, usque ad pœnitentiam, qua peccandi calor frigeſcit, & peccator, qui ſibi lucens videbatur in ſuis oculis, tenebreſcit. Verba etiam Doctorum quærentium in Eccleſia, quæ ſua ſunt, aſſimilantur volatilibus rapacibus, ùt eſt aquila & milvus aut ſupra quatuor pedibus in terra gradientibus, utpote quærendo & appetendo ſola terreſtria, vel tanquam nocturna volatilia lucem fugiendo ùt veſpertilio, vel ſtercori libenter inſidendo ſicut upupa, quæ avis humano ſtercore libenter veſcitur. In hujusmodi volatilibus lege Divina interdictis pravorum Doctorum, principaliter autem Hæreticorum verba, quàm ſint vitanda inſinuatur, cùm ſubjungitur, quod jam expoſuimus, ùt potuimus: *Quicunque* D *morticinia eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus usque ad veſperam.*

Volatilia verò munda, verba ſcilicet ſanæ doctrinæ, licèt pulveri ob vilitatem, vel arenæ maris propter amarum ſaporem videantur comparabilia, ſecundùm quod dicitur: *Pluit ſuper eos ſicut pulverem carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata,* ſunt tamen populo fideli pretioſa & ſapida.

Poteſt etiam per eſum carnium ante manna datarum ſignificari uſus carnalium cæremoniarum populo Dei licitarum, priusquam deſcendiſſet panis Angelorum. Unde quod dictum eſt à Moyſe: *Veſpere comedetis carnes, & manè panes in ſaturitate,* Exod. 16. 12. ſic intelligi poteſt, ac ſi dixerit: Carnales obſervantiæ permittuntur vobis,

vobis, antequam deſcendat panis de cœlo verus. Quod verò poſt guſtatum panem, habentem *omne delectamentum & omnem ſaporem ſuavitatis*, concupierunt concupiſcentiam carnium, quæ cùm adhuc eſſent in ore ipſorum, ira Dei aſcendit ſuper eos, figura fuit Judæorum, qui poſt Chriſti adventum guſtata ipſius doctrina retrorſum abiarunt vel ad Judaiſmum faſtidiendo Evangelicam doctrinam & appetendo ritum in lege ſibi conſuetum, vel certe illorum, qui poſt acceptum panis Angelici vitale ſacramentum non Angelorum vitam ſpiritalem diligunt, ſed pecudum more carnaliter vivunt, qui tunc majore damnationis premuntur cumulo, cùm *non fraudabuntur a deſiderio ſuo.*

Adhuc eſca erant in ore ipſorum &c. Pars quinta, in qua tractatur de vindictis & ſimulatis reverſionibus eorum timore pœnarum, & tamen ſententia Dei per miſericordiem temperata. Duo autem ſunt præmiſſa, ubi dictum eſt: *Audivit & diſtulit.* Expoſito igitur qualiter eos Deus audivit non fraudando â deſiderio ſuo, exponit, qualiter ultio, quàm diſtulit, ſuper eos venerit, hoc modo: *Adhuc eſca erant in ore ipſorum* de Deo malè loquentium,

VERSUS XXXI.

Et ira Dei aſcendit ſuper eos.

Benè dico *aſcendit*, non *deſcendit*: quia *flamma combuſſit peccatores*, & naturale eſt flammæ aſcendere, non deſcendere. Hæc *ira &* hæc flamma *occidit* peccatores in ſuo peccato morientes, *& electos Iſraël impedivit*, ne, quibus iraſcebatur Deus, ipſi poſſent humano & paterno affectu prodeſſe aut conſulere. *Impedivit* revera usque adeo, ut Moyſes quoque præcipuos ex electis fere pro illorum deſperaret murmurationibus. Unde & dubitans ait: *Num de petra hac poterimus vobis aquam ejicere?* Propter hanc dubitationem licèt fuerit *electus*, tamen *impeditus* eſt, vel ſicut in quibusdam codicibus legitur, *compeditus*; ne intraret vel alios introduceret in terram promiſſionis.

Pſal. 105. 18

Num. 20. 10.

Hebraica veritas habet: *Et electos Iſraël incurvavit.* Verè ſic factum eſt, & ſic adhuc fieri videmus. Nam cùm perverſi Divinitus corripiuntur peſtilentiâ, grandine, ſterilitate ſeu aliâ plagâ cum impiis, qui flagellantur in exemplum juſtitiæ, boni quoque ſub eiſdem pœnis *incurvantur*, id eſt, humiliantur in exemplum patientiæ. Qui etiam compediuntur & impediuntur nimietate peccantium, ne ſuis precibus valeant placare *iram* Dei, cùm ſint ipſi pauci, mali verò irritantes eandam *iram* ſint multi.

VERSUS XXXII.

In omnibus his vel beneficiis deliniti vel plagis correpti *peccaverunt adhuc.*

In quo? In eo ſcilicet, quòd in nequitia ſua permanſerunt, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, & qui nocet, noceat adhuc.* Apoc. 22. 11. Nam hoc eſt *Peccare adhuc*, non ſufficere peccatori peccata præterita, niſi adhuc voluntariè adjiciat alia. Sic illi *peccaverunt adhuc,*

& non crediderunt in mirabilibus ejus.

Quod peccatum, ſcilicèt *non credere* peccatum eſt maximè imputabile arguente mundum ſpiritu veritatis *de peccato & de juſtitia & de judicio.* *De peccato quidem, quia non credunt* in Chriſtum, multa *mirabilia* facientem, ſicut & Patres eorum *non crediderunt in mirabilibus* Dei.

Joan. 16. 8. & 9.

VERSUS XXXIII.

Et ideo defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum feſtinatione.

Denique ſicut ambulantibus in veritate *dies* proficiunt: ſic ambulantibus *in vanitate dies deficiunt.* Sicut enim qui naſcitur mortuus, dicitur natus in vanum: ſic *vidua, quæ in deliciis vivens mortua eſt*, vivit in vanum. Quod quia de vidua teſte Apoſtolo conſtat, multò magìs de viris in deliciis luxuriantibus affirmari poteſt, quòd *defecerunt* & adhuc deficiunt *in vanitate dies* talium, qui ſi relicta vanitate veritati crederent & credendo inhærerent, annos æternos lucrari poſſent: ſicut è contra *Viri ſanguinum & doloſi*, nequitiâ pleni, & â veritate per dolum nimis alieni, *non dimidiabunt dies ſuos*, utpote ab illo veritatis fonte ſeparati, cui verè dicitur: *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.*

1. Tim. 5. 6

Pſal. 54. 24.

Pſal. 101. 28.

VERSUS XXXIV.

Cùm occideret eos, quærebant eum. Non ante pœnam ex amore, ſed in pœna ex timore *quærebant eum.* Unde apparet, non veram, ſed ſimulatam fuiſſe ipſorum converſionem ſive reverſionem, qua *revertebantur, & diluculo veniebant ad eum,* cùm occideretur quidam ex illis. Non enim occiſi *quærebant eum*, ſed reſidui. De uno enim populo quaſi de uno corpore dictum eſt: *Cùm occideret eos, quærebant eum*, cùm non occiſi, ſed vivi quærerent eum. Qui etiam timore occiſionis perterriti *revertebantur* verbotenus ore, non corde, *& diluculo veniebant ad eum*, quaſi primò manè operarii conducti, vel potiùs compulſi ad opus, quod quaſi *diluculo* benè inceperunt dicentes: *Omnia, quæcunque præcepit Dominus, faciemus.* Tranſacto autem *diluculo* non ſufferentes pondus diei & æſtûs defecerunt, neque uſque ad veſperam perſtiterunt in ſervitio manè cœpto, ſicut ille beatus operarius, de quo aliàs dicitur: *Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam*, quod eſt opus bonum perducere uſque

Exod. 19. 8.

Pſal. 103. 23.

Luc. 8. 13. ad conſummationem. Qui autem *ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt, iſti quaſi* diluculo ad Deum veniunt, ſed ad perfectum diem non perveniunt. Quæris forte, quomodo iſti *veniebant ad eum*? Nunquid pedibus ambulando ſive in curribus aut equis aut navibus aliiſque in hunc modum vehiculis illi, qui eſt ubique, appropinquando? Non, ſed motu cordis, quo ſolo acceditur ad Deum vel receditur ab eo. Iſti ergo in hunc *veniebant ad eum*, quòd

VERSUS XXXV. XXXVI. & XXXVII. *Rememorati ſunt* urgentibus malis, *quia Deus adjutor eſt eorum, & Deus excelſus redemptor eorum.*

Adjutor videlicet in bonis, *Redemptor* à malis. *Et dilexerunt eum in ore ſuo,* B non in corde, ſtulti non penſantes, quòd ei omnia ſecrete nuda ſunt & aperte. *Et lingua ſua,* quâ dixerunt: *Quæcunque locutus eſt Deus, faciemus, mentiti ſunt ei. Cor autem eorum non erat rectum,* quia non erant recti corde, ſed erat illis diſtortum à rectitudine juſtitiæ Dei, nec erat rectum in Deo, quia non erat *cum eo.* Non enim quærebant Deum propter Deum. Unde ſequitur: *Nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus,* quia non ſicut promiſerant, obſervabant præcepta, & temporalia potiùs quàm æterna bona petebant, quæ illo teſtamento ſicut C & in novo promittebantur, quamquam ibi ſub velo figurarum, hic ſine velo. Similes illis ſunt, qui nunc in Dei ſervitio labiis Deum laudando, corde longe ſunt ab eo, præcipuè vel ſolummodò quærentes bona temporalia, in hoc disjuncti à paganis, quòd illi à Diis falſis quærunt, iſti autem à Deo vero non: vera bona petunt, non ut exinde vero Deo ſerviant, ſed ut in ſuis vanitatibus inſumant. Propterea nec dicendi ſunt colere Deum, quia in ejus obſequio non quærunt eum. Hoc enim quiſque colit, quod præ cæteris diligit, & propter quod conſequendum facit vel patitur libenter ſive patienter, quæ ſibi expedire credit ad id conſequendum, quod inter omnia ſuper omnia diligit.

VERSUS XXXVIII. *Ipſe autem eſt miſericors, & propitius fiet peccatis eorum.* In eo, D quòd mentiti ſunt DEO, nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus, iram DEI ſuper ſe provocaverunt, quem ſuis pravitatibus irritaverunt: *Ipſe autem*, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, non dico *fuit*, ſed Pſal. 135. 1. *eſt miſericors* æternâ miſericordiâ, *quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus.* Et ut eadem miſericordia, quæ illi eſt in affectu, appareat in manifeſto effectu, *propitius fiet peccatis eorum.* Et hoc apparet in eo, quòd *non diſperdet eos,* juxta quod alibi dicit Deus: A *Oſtendit mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos.* Pſal. 58. 12. Licèt enim quoſdam ex eis occiderit, quando cùm occideret eos, quærebant eum; tamen *non* omnino *diſperdet eos*, quia reliquiæ ſalvabuntur ex eis propter quas reliquias exinde naſcituras *non diſperdet eos* omnino, ſicut in Exodo dixerat Moyſi: *Dimitte me, ut deleam eos, faciamque te in* Deut. 9. 14. *gentem magnam.* Sed orante Moyſe *abundavit, ut averteret iram ſuam* non in eo, quòd nulla eſſet ejus ira, ſed quòd *non accendit omnem iram ſuam,* quoniam cùm iratus fuerit, miſericordiæ memor erit, ſolem ſuum faciens oriri ſuper juſtos & injuſtos, pluit quoque manna illis tam pravis, quam probis, & licèt ramis aliquot fractis, radicem tamen gentis illius conſervavit, ex qua Sancti Apoſtoli pullulaverunt, & reliqui eis prædicantibus converſi ſunt de numero illorum, qui Chriſtum occiderunt, quoniam plurimi ex illis cum ſanguine, quem infideles fuderunt, poſtea fideles biberunt. Non ſolùm autem propter futuras reliquias pepercit eis, verùm etiam propterea, quòd

Recordatus eſt, quia caro ſunt: ſpiritus vadens, & non rediens. VERSUS XXXIX.

Spiritus quippe hominis vadit in mortem, & non redit ad corpus in hoc mundo. Quod ergo dicitur *Spiritus vadens, & non rediens*, brevis deſcriptio mortis eſt, quia corpus moritur, quod niſi alio ſuſcitante nunquam reſurget. Similiter ſe habet mora animæ, quia ſpiritus humanus, licèt aliquando ſit promptus ad bonum, quia caro eſt infirma, illa gravante ſemper eſt pronus ad peccandum, & non redit per ſe, ſicut in Proverbiis de via iniquitatis dicitur: *Omnes qui ambulant in ea, non revertentur,* Prov. 2. 19. non quòd nullo modo revertantur, ſed quòd per ſe reverti non valent, cùm ſola gratia illos revocat, quos bonus paſtor, quod perierat, requirens in humeris ſuis reportat.

Super hunc locum B. Gregorius Papa dicit: * *Omnipotens DEUS, ſicut ex nihilo bona facere potuit, ita cùm voluit, per Incarnationis ſuæ myſterium perdita bona reparavit. Duas verò ad intelligendum ſe creaturas fecit, Angelicam videlicet & humanam. Utramque verò ſuperbia perculit, atque à ſtatu ingenitæ rectitudinis fregit: ſed una tegumen carnale habuit, alia verò nil infirmum de carne geſtavit. Angelus namque ſolummodò ſpiritus; homo verò ſpiritus & caro. Miſertus ergo Creator, ut redimeret, illam ad ſe debuit reducere, quam in perpetratione culpæ ex infirmitate aliquid conſtat habuiſſe: & eò altius Apoſtatam debuit Angelum repellere, quò, cùm à perſiſtendi fortitudine*

* Lib. IV. Moral. c. 3.

tudine corruit, nil infirmum ex carne geſtavit. Unde rectè Pſalmiſta, eum miſertum Redemptorem diceret. ipſam quoque cauſam miſericordia expreſſit dicens: Et recordatus eſt, quia caro ſunt. Ac ſi diceret: Quia eorum infirmavidit, eò diſtrictè culpas punire noluit. Eſt adhuc aliud, quo & perditus homo reparari debuit, & ſuperbia Spiritus reparari non potuit, quia nimirum Angelus ſua malitia cecidit; hominem verò aliena proſtravit.

Congruebat ergo hone reparari alio juvante, qui lapſus eſt alio tentante. Qui verò nullo tentante cecidit ſpontanea ſuperbia, nullo quoque juvante reſurgere deberet, ſi poſſet; quod quia non poteſt, & ipſe non minus quàm homo, imò magis quàm homo dici poteſt Spiritus vadens, &
[Matth. 16,23.] non rediens, juxta quod illi dicit Veritas: *Vade Sathanas.* Non ei dictum eſt: *Revertere*, ſicut in Canticis Canticorum dicitur fideli animæ Dei
[Cant. 6,12.] Sponſæ: *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te.* Vadit ergo Spiritus ille, nec redibit aliquando, quia obſtinatus & induratus eſt ille ſpiritalis Pharao in peccato ſuo. Aſſimilantur huic ſpiritui vadenti, & non redeunti homines in ſuis peccatis obſtinati. Qui etſi aliquando redire videntur ùt Pharao interdum concedens abire populum Dei & iterum prohibens, non dicendi ſunt redire in veritate, qui nolunt ſtare in veritate: ſicut
[Joan 8,44.] & ille ſpiritus mendax *in veritate non ſtetit*, qui & mendax eſt & pater ejus mendacii, quod primus invenit. Imitantur autem eum, qui ſunt ex parte ejus, quales illi fuerunt, qui *dilexerunt DEUM in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei*, de quibus & alias conqueritur dicens,
[Pſal. 17,46.] *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt & claudicaverunt à ſemitis ſuis.* Tanta fuit eorum claudicatio, ut præ indignatione ſimulque admiratione pravitatis eorum libeat exclamare:

[VERS. XL. XLI.] ***Quoties exacerbaverunt eum in deſerto!*** Non ſolùm ſupradictis modis, verùm etiam aliis multoties *exacerbaverunt eum in deſerto.*

Pars ſexta, in qua comparat mala eorum beneficiis Dei. Dicturus enim plagas Ægypti propter eos factas repetit eos Dei oblitos Deum tentâſſe multis modis, quibus *exacerbaverunt eum*, ut tolleret bona, quæ dederat eis *in deſerto*, ubi magis egnerunt auxilio Divino, deſtituti humano, ***& in iram concitaverunt eum,*** ut mala inferret eis ***in inaquoſo,*** ubi potiùs debuerant eum timere, quàm contra ejus judicia murmurare, & ei mentiri. Sed illi non ſincere voluntate ***con-***
[Exod. 19,8.] ***verſi ſunt*** ad eum dicentes: *Quæcunque locutus eſt Dominus, faciemus.* Hoc dicendo mentiti ſunt, quod exinde patet, quia ***tentaverunt Deum*** cum diffidentia & murmuratione petendo, quæ deſideraverunt, & deſiderata percipiendo ingrati extiterunt, ac per hoc ***exacerbaverunt Sanctum Iſraël,*** Deum ſcilicet, quem ſanctificat verus *Iſrael*, & qui ſanctificat verum *Iſrael*. Mira ingratitudo! Nec præſentia Dei beneficia in deſerto illis exhibita illos ad gratias agendum provocare potuerunt, nec præterita illis in memoria fuerunt, quamquam recenter facta magnificè contra magna pericula, Deo liberante illos in manu potenti & brachio excelſo. Sed illi

[VERSUS XLII.] ***Non ſunt recordati manus ejus*** eterentæ contra manum Pharaonis ***in die, qua redemit eos de manu tribulantis.*** Potentia Dei & potentia Pharaonis uno quidem cenſetur nomine *Manus*, cùm dicitur: *Non ſunt recordati manûs ejus in die, qua redemit de manu tribulantis*; ſed nulla eſt in fortitudine utriuſque manus comparatio, quia *manui* tribulantis *manus* liberantis prævaluit. Et hoc liberatis in memoria permanſiſſe debuit. Séd illi *non ſunt recordati manus ejus in die, in qua redemit eos de manu tribulantis* per talia mirabilia, quæ plùs mirabilium fuerunt ſigna & prodigia. Nam

[VERSUS XLIII.] ***Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua*** quaſi characteris veſtigia Judæorum duris cordibus impreſſa, & ***prodigia*** majora, ſcilicet miracula, quæ dicuntur *prodigia*, quaſi *porrodicia*, eò quod magnas res indicant venturas: ita poſtmodum ſecturus erat in univerſali Ægypto contra inviſibilem Pharaonem, quem decem præceptis datæ legis quaſi decem plagis caſtigavit & tandem per immolationem Paſchalis agni devicit. *Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* [1. Cor. 5, 7.] Ipſe enim verus eſt agnus, qui abſtulit peccata mundi, qui mortem noſtram moriendo devicit, & vitam reſurgendo reparavit. Rerum tantarum quædam *ſigna poſuit in Ægypto*, quam decem plagis attrivit, & ***in campo Taneos***, quæ una principalium civitatum in Ægypto fuit, cujus in campo majora exhibita ſunt miracula, quæ pro ſuæ ſignificationis magnitudine *prodigia* dicta ſunt. Nomen vero *Taneas* Latinè interpretetum ſonat *humile mandatum*, quo monemur in hoc mundo, in hujus civitatis Ægyptiacæ lato *campo*, in quo Deus mirabilia multa operatur, ſub ejus mandato humiliari, ut in æternum exaltemur: *quia omnis,* [Luc. 14, 11.]
qui ſe in campo iſto *humiliat*, in terra promiſſionis *exaltabitur*; ſicut econtra, *qui ſe* ùt Pharao & exercitus ejus contra Deum & ejus populum *exaltat*, *humiliabitur*, non jam in profundum maris rubri, ſed in profundum inferni, niſi pœnitentiam egerit.

[VERS. XLIV.] ***Et convertit in ſanguinem flumina eorum.***

Hic

Hic incipit narrare plagas in Ægypto propter liberationem eorum factas. Tres prætermittit, ſcilicet ſcyniphes, ulcera, tenebras: alias tres ponit, quæ non leguntur in Exodo, ſcilicet rubiginem, pruinam, ignem. Neque verò mirum, ſi is, qui dixit: *Aperiam in parabolis os meum*, non per omnia tenet hiſtoriæ ſeriem, quia maximè contendit inſinuare ſenſum ſpiritalem. A plaga ergo prima incipiens dicit: *Et convertit in ſanguinem flumina eorum*, *& imbres*, hoc eſt pluviales aquas vel in ciſternis collectas, vel in foſſis exquiſitas: quia foderunt Ægyptii, & ſanguinem pro aquis invenerunt. Revera juſtus Dominus in ſuis judiciis! Nam quia maſculos Hebræorum in flumen projectos occiderunt, juſte illis aquæ verſæ ſunt in ſanguinem, quatenus in illo elemento punirentur viciſſim, quo cruentum perpetraverant homicidium tot parvulorum. Initium fuit hæc prima plaga in aqua verſa in ſanguinem, noviſſima verò in aqua rubri maris, exercitus & currus eorum ſuffocantis, quomodo illi ſuffocaverant parvulos Hebræorum. Solos parvulos illi peremerant in flumine fœminis reſervatis, & ſoli maſculi perierunt in mari fœminis domi reſervatis. Eâdem quippe menſurâ, quâ menſi fuerant, remetiendum fuerat illis.

VERSUS XLV. XLVI, XLVII, XLVIII. *Miſit* etiam in eos *cynomiam*, quæ dicitur *canina muſca*, quia *cynos* dicitur *canis*, *& comedit eos*, *& ranam* miſit, *& diſperdidit eos. Et dedit ærugini fructus eorum*, qui naſcebantur ſine cultura. Hoc non eſt in Exodo. *Et labores eorum locuſtæ*, id eſt, ſata *dedit locuſtæ. Et occidit in grandine vineas eorum*; *&* item occidit *moros eorum in pruina*, quæ multum diſtat à grandine. Nec iſtud eſt in Exodo. *Et* item *tradidit jumenta eorum grandini*, quod ibi exequitur: *&* item *tradidit poſſeſſionem eorum igni*, qui non legitur in Exodo aliquid incendiſſe, ſed tantùm, quòd & grando & ignis mixta pariter in fulguribus ferebantur. *Non pepercit à morte animarum eorum*, cum quibus *jumenta eorum in morte concluſit*. Jumentis comparat homines, qui dum ratione non utunt, comparabiles ſunt jumentis. *Et percuſſit primogenitum omne in terra Ægypti*, & etiam *primitias omnis laboris eorum*, id eſt, omne ſolatium vitæ ſuæ, *in tabernaculis Cham*, non in terra Geſen, ubi erant Judæi.

Myſticè ſicut aqua immutata in vinum ſignificat hiſtoriam, vel moralem ſenſum converti in ſpiritalem, vel populum in melius: ita *aqua verſa in ſanguinem*, per quem accipitur caro, ſignificat de ſpiritalibus carnaliter ſentire. *Cynomia* A canini mores ſunt non honorare parentes aut Prælatos. *Rana* eſt in cœnoſis ſenſibus vana loquacitas & garrulitas in Hæreticis. *Ærugo*, quam alii interpretati ſunt rubiginem velut *cuniculum* occultè nocet, quæ comparatur vitio, quod difficile apparet, ut eſt multum fidere in ſe. Aura noxia hoc in fructibus operatur latenter & nocet. Sic in moribus occulta ſuperbia, quia difficile apparet, cùm ſe quiſquam putat aliquid eſſe, cùm nihil ſit. *Locuſta*, quæ ore lædit & ſegetes comedit, eſt malitia, quæ teſtimonium boni detractione corrodit. *Grando* violenta iniquitas auferens aliena bona furto & rapina, à quibus ipſe fur vel raptor magis vaſtatur. *Pruina* eſt tenebroſa ſtultitia, qua quaſi nocturno frigore charitas proximi congelaſcit. *Ignis* eſt magna ira, de qua fit & homicidium: vel cupiditas, quæ *poſſeſ-* B *ſiones*, id eſt, ſtatum mentis devaſtat & conſumit. Illis figuralibus plagis mortua ſunt jumenta, quia homines ſignificati jumentis eiſque per concupiſcentiam ſimiles damno pudicitiæ pereunt. Concupiſcentia illa genitalis, per quam fœtus procreantur, communis nobis cum jumentis & pecoribus, beſtiis & volucribus eſt. Huic ſuccumbere ipſiusque motibus libidinoſis voluntariè ſervire in flagitiis crimen eſt impudicitiæ: frænare verò illam ſub rationis moderamine, virtus eſt pudicitiæ. Hanc ſentiens in carne ſua homo pudicus clamat cum Apoſtolo: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Impudicus ergo motum ejus, etiam antequam ſurgat, appetit juxta illud: *Et concupierunt concupiſcentiam in deſerto*, *Pſal. 105. 14.* & poſtquam ſurgit, ejus libidini explendæ ſervit C ipſe ſervus ipſius turpitudinis effectus, à qua illectus & devictus eſt. Ab hac ſervitute peccati nemo liberatur aut liber poteſt eſſe niſi per gratiam illius hominis, qui ſolus natus eſt inter mortuos liber. Hic ſine concupiſcentia carnis conceptus & natus abſque peccato, ac proinde liber à peccato ſolus potens eſt in ſervitute natis libertatem donare, in qua nunc fructum habeant ſanctitatis, finem verò excipient vitam æternam.

Notandum ſanè, quod & *primogenita Ægyptiorum* Deo judicante ſunt occiſa, & primogenita Hebræorum ſanctificata: quia omne maſculinum adaperiens vulvam Sanctum Domini vocabatur, & aut in obſequium Domini aſſumebatur, aut pretio redimebatur, aut ne in uſu communi eſſet, interficiebatur. Hæc omnia D in figuram contingebant, ſcripta ſunt autem ad inſtructionem noſtram, ne ſimus Ægyptii, quorum primogenita ſunt occidenda, ſed Hebræi, quorum primogenita ſanctificanda ſunt. Princeps Ægyptiorum, qui & Princeps mundi hujus nominatur, ab initio mendax, & pater ejus mendacii, quod concepit & peperit, ſic puniendus eſt, ut primogenitum ejus mendacium, quo dixit: *Ero ſimilis Altiſſimo* penitus inceſſimetur, *Iſa. 14. 14.* ita ut de ſolio affectatæ celſitudinis projectus in abyſſum cum ſuis curribus in inferiori inferno convincatur falsò gloriatus, quòd eſſet ſimilis Altiſſimo. Similiter omnes illius complices & ipſi primogenitæ elationis crimina cum ſuis primogenitis interimendi ſunt, vel ſalubriter & voluntariè

tariè humiliati ad pœnitentiam, ſecundùm quam Prov. 12, 7. dicitur: *Verte impios, & non erunt*, vel inviti & quaſi rudentibus inferni detracti ab alto elationis in profundum perditionis. Primogenitum verò maſculinum in Iſraël, quod aperit vulvam, rectè humilitas elationi oppoſita intelligitur, quæ tanquam primogenitum Sanctum prima inter virtutes ponitur, ubi dicitur: Matth. 5, 3. *Beati pauperes ſpiritu.* Sanctificatur autem hoc primogenitum, cùm additur: *Quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Nonne primogenitum hoc maſculinum ſanctum Domino vocatum vulvam clauſæ Virginis aperuit, cujus quia Dominus humilitatem reſpexit, maſculum ſine maſculo concepit, Jer. 31. 22. *virumq;*, ut Jeremias ait, *fœmina circumdedit* non operante viro. Nonne ſimiliter univerſa Eccleſia, vel quæque fidelis anima, in qua Dominus humilitatem, quam diligit, invenit, Mater Dei efficitur, & vulva ejus aperitur, ut ſemen æterni Verbi credendo concipiat, loquendo & docendo pariat? Annon & ipſa æterna Veritas incarnata, id, quod dicimus, affirmat? Matt. 12. 50. *Si quis*, inquit, *fecerit voluntatem Patris mei; ipſe meus frater, ſoror & mater eſt.* Quàm bonum primogenitum ſanctæ humilitatis fundamentum primitus in corde pauperum ſpiritu firmiter locatum & firmatum per timorem Domini ſanctum permanentem in ſæcula ſæculorum! Virtutum ſiquidem bonum quoddam ac ſtabile fundamentum ſancta humilitas. Nempe ſi nutet illa, virtutum aggregatio nonniſi ruina eſt. Hæc eſt ergo primogenitum dignè in Iſraël ſanctificandum, ſicut econtra vitium ſuperbiæ primogenitum Pharaonis ab initio ſe adverſus Deum extollentis deteſtandum eſt non ſolùm in ipſo inviſibili Pharaone, ſed etiam in cunctis Ægyptiis illi faventibus, quorum primogenita occiduntur, dum veritate per humiles & ſpiritu pauperes ubique triumphante omnemque intellectum captivante in obſequium Chriſti deſtruitur omnis altitudo, quæ adverſatur & extollitur adverſus ſcientiam Chriſti humilitatem do- Matt. 11. 29. centis & dicentis: *Tollite jugum meum ſuper vos & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.*

Et quidem nunc particulariter occiduntur quædam primogenita Ægypti, ſanctificanturque primogenita Iſraëlis. In illo autem judicio, ubi Princeps mundi hujus cum toto exercitu Ægyptiorum ſuorum demergetur in abyſſum, non relinquetur vel unus eorum, qui contra Deum elati filios Iſraël perſequuntur, qui non mittatur in abyſſum, filiis Iſraël tunc plenè liberatis, quando omnis, qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. Sed ante hanc ultimam Ægyptiorum plagam prima illos illa plaga multùm condemnat, qua omne, quod de aquis hauriunt Scripturarum ſanctarum, vertitur illis in ſanguinem, dum veritas ab eis intellecta non eis erit in adjutorium, ſed in teſtimonium: quia non inde juvantur ad benè vivendum, quod utique nolunt, ſed convincuntur eſſe nequam ſervi, qui ſcientes voluntatem Domini ſui & non facientes digni ſunt vapulare plagis multis. Ciſternas etiam, quas per ſæcularem Philoſophiam ſibi fodiunt, ſanguine plenas inveniunt, quia per creaturam Creatorem intelligentes ipſi creaturæ potiùs, quàm Creatori eligunt ſervire, plus diligendo facta quàm factorem, qui eſt benedictus in ſæcula. Econtrario filiis Iſraël in terra Geſſeo habitantibus, id eſt, veritati appropinquantibus (*Geſſen* quippe *appropinquans* interpretatur) aqua non in ſanguinem, ſed potiùs in vinum commutatur, quod lætificat, gaudiumque illud in bibentibus excitat, de quo dicitur: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Iſa. 12. 3. In cæteris etiam plagis ea diſtinctio ſervatur, ut ſolis Ægyptiis noceant, Hebræis verò, id eſt, omnibus electis diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum, ſicut Iſraëlitis cooperabantur in bonum clades Ægyptiorum, quibus viſis in Dei laudem excitati ſunt Moyſe præcinente ac dicente: *Cantemus Domino; glorioſè enim honorificatus eſt, equum & aſcenſorem projecit in mare.* Exod. 15. 1, & 2. *Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.* Ad ſuos quippe famulos erudiendos juſtus Dominus quaſi pugnator omnipotens impios punivit, in hoc præcipuè, quod

Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & tribulationem, immiſſionem per angelos malos. VERS. XLIX.

Eſt *ira* miſericordiæ Divinæ intermixta, ſicut dicitur: *Cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis*, Habac. 3. 2. vel *in ira miſericordia memor eris.* Pſal. 76. 10. Sed hujus *iræ* magna exaggeratio eſt, cui adjungitur *indignatio, tribulatio, immiſſio per angelos malos.* Primò quippe Deus iraſcitur non per fragilitatem vel ignorantiam, ſed per ſuperbiam peccanti; deinde indignatur eidem ſuas iniquitates amanti & perizomate Adamiano velanti. Poſt redarguitum verò peccatum non illud recognoſcenti, ſed defendenti *tribulationem* immittit *per angelos malos.* Nulla tamen periculoſior *tribulatio* quàm blandiens illa tentatio, qua traditur peccator in reprobum ſenſum, per quem nudatus defenſione Dei præcipitatur in illud perditionis profundum, de quo Sapiens dicit: *Peccator, cùm venerit in profundum malorum, contemnet.* Prov. 18. 3. Non mirum, quòd bonus Deus utitur malis Angelis vel ad perditionem perverſorum, ut patet in Ægyptiis, vel ad probationem bonorum, ut patet in Job, vel ad humilitatem eorum, ut claret in Paulo, quoniam & bonus homo benè utitur malo ſervo ſive ad caſtigationem conſervorum, ſive ad miniſterium filiorum. Denique ut homo bonus vel malus utitur viſibili materiâ, terrâ, aquâ, aëre, igne pro ſuo modo non ſolùm in neceſſariis, ſed etiam ſuperfluis & ludicris & artificioſis operibus: ſic Angeli boni & mali, prout cuique poteſtas eſt, quæ illis eſt amplior quàm hominibus, & major eſt bonis, quàm malis, tamen ſecundùm nutum Dei utuntur creaturis.

Sciendum verò, quòd in malis poteſt diabolus, ut in ſuo pecore niſi prohibeatur à majori poteſtate, in bonis nonniſi permittatur, ſicut homo ſuum pecus agit quo vult, prout vult nullâ petitâ licentiâ, quem tamen ab hoc ipſo interdum prohibet fortior poteſtas. De alieno verò

 pecore,

pecore, ut faciat quod vult, expectat ſibi dari A poteſtatem ab eo, cujus eſt. Hinc eſt illud, quod Sathan, licèt proſperitatibus Job nimis invidiſſet, non auſus fuit vel ipſum vel quæ ipſius erant, contingere ante conceſſam ſibi poteſtatem à Domino. Et verus Job dicit
Joan. 19. 11. Pilato Sathanæ miniſtro: *Non haberes poteſtatem adversùs me ullam, niſi tibi eſſet datum de-*
Luc. 22. 43. *ſuper.* *Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum*, ut ex hoc appareat, bonos Angelos nunquam bonis defuturos, imò tunc maximè affuturos, cùm ipſi boni tentantur per Angelos malos immiſſionibus vel tribulationum vel ſuggeſtionum, ſi tamen tribulatio patientiam operatur, & ſuggeſtio mala per conſenſum non recipitur. Per bonos verò Angelos tribulari homines non acquieſcimus, tum quia B tale quid in Scripturis non invenimus, tum
Hebr. 1. 14. quia eos *in miniſterio ſalutis* miſſos legimus *propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis*, pro quibus interdum vindicandis ac tutandis ipſi Angeli boni malos malè perdunt, ut in vin-
Gen. 19. 11. dictam Loth, malè à malis oppreſſi, oppreſſores ejus primò cæcitate percuſſerunt, ne oſtium invenire poſſent, ac deinde civitate illorum perversâ malos malè, ut digni erant, perdiderunt.

Thren. 4. 6. Et quia, ut Hieremias deplorat, peccatum civitatis Jeruſalem gravius & majus fuit peccato Sodomorum, juſtè quoque Judæi excæcati ſunt, ita ut illum in lege ſua invenire non
Joan. 10. 9. valeant, qui dicit: *Ego ſum oſtium.* Quorum C & civitas miſerabili ſubverſione interiit conflagrata per Romanos, corporibus eorum fame aut gladio interemptis, atque animabus in
Deut. 32. 22. infernum detractis juxta illud: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Univerſale quoque judicium ſimili forma erit peragendum, quo qui veritati more Sodomitarum, vel Hieroſolymitarum ſtudioſè adverſantur, & à juſtis monitoribus redarguti eos opprimunt, nec audire acquieſcunt, & ipſi Divino judicio cæcati oſtium, id eſt, aditum lædendi bonos minimè invenient, vel, quod pejus eſt, ipſum, qui dicit: *Ego ſum oſtium*, non invenientes aliunde aſcendere nitentes corruunt, ultimâ totius mundi conflagratione involvendi, & tanquam prædicti Sodomitæ perdendi, niſi D per veram pœnitentiam de civitate perdenda exeant, & vel in Segor parvula ſervando mandata juſtitiæ, vel in monte ſervando conſilia perfectionis liberentur exemplo jam dicti Loth, qui de Sodoma exiit, ſeſeque primò in Segor, deinde in monte ſervavit. Sic & Apoſtoli de civitate Jeruſalem perdenda exierunt, & ſalvati ſunt ſectando non ſolùm præcepta juſtitiæ, ſed & conſilia vitæ perfectæ. Quibus autem non ſufficit malos eſſe, ſed inſuper eos perſequuntur, qui fugiunt ab ipſorum ſocietate ut Ægyptii fecerunt, qui Hebræos à ſe fugientes perſecuti ſunt, ipſis congruit, quod in Pſalmo iſto *Aſaph* de Deo dicit:

Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pepercit à morte animabus eorum. VERS. L.

Erat quippe *ſemita iræ* Dei occulta æquitas, quia iniquos Ægyptios ob nequitiam ſolius voluntatis punire potuiſſet, ſi voluiſſet. Cui *ſemitæ* prius anguſtæ, atque à paucis intelligendæ, *fecit viam* planam & latam ſatis conſpicuam, dum permiſit eos cadere in aperta ſcelera, ut aperta quoque fieret punientis juſtitia, quâ dictante, ſicut ipſi non pepercerunt Hebræorum pueris, quos in flumine occiderunt, ita ipſe juſtus Judex *non pepercit à morte animabus eorum*, quæ prior eſt morte corporis. Nam duplici contritione contriti ſunt, dum non ſolùm corpora eorum grandine vaſtante & Angelo percutiente ac tandem rubro mari eos involvente interierunt, ſed, quod pejus illis fuit, etiam animæ illorum vitâ, quæ Deus eſt, privatæ ac proinde mortuæ in infernum detruſæ ſunt abſorbente illas abyſſo infernali ſicut abyſſus operuit corpora eorum deſcendentia in profundum quaſi lapis & quaſi plumbum in aquis vehementibus. Induratum quippe atque ingravatum cor Pharaonis meritò lapidi ac plumbo comparatur, cum quo exercitus ipſius duritie conſentaneus meritò in abyſſum projectus damnatur, in exemplum videlicet eorum, qui cùm ſimiles illis inveniantur in culpa Dei ſervos odiendo & perſequendo, ſimiles quoque illis erunt in pœna Deo non parcente *à morte animabus eorum*, ſicut in Ægypto non pepercit à morte animarum eorum, quorum *& jumenta in morte concluſit.*

Et percuſſit omne primogenitum in terra Ægypti, VERS. LI.

de quorum percuſſione jam ſupra dictum eſt. Percuſſit *primitias omnis laboris eorum*, præcipua videlicet fructuum terræ, ſicut in Exodo legitur, quia primi fructus à grandine vaſtati ſunt, ſerotini autem non ſunt læſi aut lædi potuerunt, *quia ſerotini erant.* Cui *Exod. 9. 32.* ſimile eſt, quod peccata quorumdam præcedentia ad judicium, quia manifeſta ſunt, manifeſto quoque judicio in hac vitâ puniuntur & quaſi grandinantur cœlis deſuper tonantibus, coruſcantibus & fulminantibus, & quaſi lapides grandinis mittendo ſententiam damnationis, ut cæteri timorem habeant: quorum verò peccata ſubſequuntur, & veluti ſerotina ſunt, quoniam occultè fiunt, humanæ ſententiæ non feriuntur grandine, ſed ſunt in Ægyptiorum paſtum, quoadusque veniat ſuper eos abyſſus judiciorum Dei, cui aliàs dicitur: *Ju-* *Pſal. 35. 7.* *dicia tua abyſſus multa.* Tabernacula Ægyptiorum dicit *tabernacula Cham* propterea, quod Ægypti deſcenderant de ſtirpe *Cham*, qui cùm in ſua propria perſona fuiſſet liber æquè ut Sem, de quo Hebræi ſunt orti, cujus etiam ſervitio addictus eſt Chanaan filius *Cham* patre Noë maledicente, jam nunc ſervilitas ejus notatur, eum

cùm *in tabernaculis Cham* narratur facta primitiarum vaſtatio pro liberando Hebræorum populo, in patre ſuo Sem benedicto, & item in Abraham, Iſaac & Jacob benedictionibus adaucto.

VERS. LII. *Et abſtulit ſicut oves populum ſuum.*

Pars Septima, in qua poſt commemorationem plagarum ſuper Ægyptios miſſarum narratur Hebræorum liberatio tali modo: *Et abſtulit ſicut oves populum ſuum, & perduxit eos tanquam gregem in deſerto.*

VERS. LIII. *Et deduxit eos in ſpe, & non timuerunt, & inimicos eorum operuit mare.*

VERS. LIV. *Et deduxit eos in montem ſanctificationis ſuæ, montem, quem acquiſivit dextera ejus. Et ejecit à facie eorum gentes, & ſorte diviſit eis terram in funiculo diſtributionis.*

Hiſtorica narratio patet, nec multa expoſitione indiget, in qua licèt magnifica narrentur miracula Dei, populum ſuum liberantis, & in terram promiſſionis introducentis, obi cùm priùs eſſent numero pauciſſimi, ejectis adverſariis valde ſunt multiplicati, & in regnum dilatati: attamen hæc audientes mundi hujus Principes Regibus Hebræorum potentiores, maximè Romani dominantes orbi uſque adeo, ut tempore illo, quo natus eſt Rex Judæorum Chriſtus, ad cenſum illis perſolvendum deſcriberetur univerſalis orbis, niſi majora intelligantur, & intelligenda monſtrentur, quàm ſonet littera nominans *montem ſanctificationis*, in quo templum à Salomone fundatum eſt, *montemquem acquiſivit dextera ejus* & cætera litteraliter promiſſa, irridere poterant, per hujusmodi Regis Altiſſimi potentiam prædicari, cùm ſe ſcirent latiora occupâſſe regna, quàm fuerit regnum Judæorum, quod etiam, ut cætera regna redactum fuit in poteſtatem Romanorum. Sed ecce plus, quàm Salomon hic eſt, qui de vivis, & electis lapidibus ædificat ſibi domum, Sanctam ſcilicet Eccleſiam ſuper ſe *montem ſanctificationis* fundatam, qui & dicit: *Super hanc* Matth. 16. 18. *petram ædificabo Eccleſiam meam.* Petra hæc *lapis eſt abſciſſus de monte ſine manibus*, qui & Dan. 2. 34. crevit *in montem* magnum regnis mundi hujus curvatis, imò contritis juxta viſionem Danielis: quia nec aureum Babylonis, nec argenteum Perſarum, nec æneum Græcorum, nec ferreum Romanorum regnum præpedire potuit aut poterit, quin regnet Rex Regum & Dominus dominantium. Regnando quippe ac dominando *abſtulit ſicut oves populum ſuum*, qui eum expectabat in tenebris Ægyptiacis, imò infernalibus devicto illic Pharaone inviſibili, & ſuffocato per ſuum ſanguinem cum aqua de latere ipſius egredientem. *Abſtulit* quoque illos de ore leonis *ſicut oves* hic manu fortis David, qui leonem ipſum interfecit, *& perduxit eos tanquam gregem* faciens unum ovile de diverſis ovibus aſſociatis, videlicet Gentibus & Judæis in ipſum credentibus, quos ipſe bonus paſtor perducit *tanquam gregem in deſerto* ſæculi hujus, ubi eos pane Angelorum paſcit.

Et magna jam ex parte *induxit* realiter, *ſpe* autem omnes *in montem ſanctificationis ſuæ*, in quo latronem pœnitentem quaſi ovem de ore lupi ereptam primò poſuit ſocians illum nonaginta novem ovibus, id eſt, choris Angelicis in die ſuæ Paſſionis, qua exaltatus ipſe à terra omnia ſua trahit ad ſe *in montem, quem acquiſivit dextera ejus.* Nempe à latere dextro emiſit aquas cum ſanguine, quibus inviſibilis Pharao cum ſuo exercitu obruitur, & omnes ad vitam prædeſtinati liberantur, quibus æternas manſiones in domo Patris ſui præparavit, à quibus *ejecit gentes*, malignos videlicet ſpiritus gentibus dominantes. Quibus *à facie* ſuorum ejectis *diviſit eis terram in funiculo diſtributionis*, dum & in præſenti operatur in eis unus atque idem ſpiritus dividens ſingulis prout vult, & in futuro habitacula cœleſtis vitæ diſtinguet *in funiculo diſtributionis*, ut quomodo ſtella differt à ſtella in claritate, ſic fiat in Reſurrectione mortuorum, qui ſunt *tribus Iſrael*, id eſt, videntium Deum.

Quos *& habitare fecit in tabernaculis* Gentium duobus modis: quoniam & nunc terra gentium gentiliter viventium, & dæmones colentium tranſlata eſt magna ex parte in uſum piè viventium, Deumque verum colentium: & in cœlo, unde maligni ſpiritus ejecti ſunt, eorum tabernacula poſſidebunt homines electi, ſecundùm quod nunc dicitur: *Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Iſraël.* Quis ergo ſimilis Domino in fortitudine, qua & nunc inimicos expugnat ſuosque de manu fortiorum liberat, & olim filios *Iſraël* de manu Pharaonis liberavit, quibus multa beneficia impertiuntur? Attamen illi beneficiis ingrati VERS. LV.

Tentaverunt & exacerbaverunt Deum, quamvis *excelſum, & teſtimonia*, id eſt, legem *ejus non cuſtodierunt.* VERS. LVI. *Et averterunt ſe* à Deo *& non ſervaverunt pactum, quemadmodum & patres eorum* non ſervaverunt, quod ne pigerunt dicendo: *Quæcunque præcepit nobis Deus, faciemus.* VERS. LVII.

Hucusque de diverſis tanquam de eisdem A locutus eſt ſecundùm regulam, quam Thiconius inter ſeptem regulas ponit, & dicitur de Domini corpore permixto, cùm de diverſis agitur tanquam de uno corpore, vel unius corporis membris. Sic ſuperiùs dictum eſt: *Cùm occiderent eos, quærebant eum*, cùm non occiſi, ſed reſidui ejusdem populi quæſiſſent eum. Ita dicens eos ex Ægypto eductos, & in montem ſanctificationis inductos eâdem regulâ utitur loquens de diverſis tanquam iidem ſint, qui de Ægypto exierunt, & qui in terram promiſſionis intraverunt, cum illis omnibus uſque ad duos in deſerto mortuis eorum filii per Joſue introducti ſunt in terram patribus promiſſam, Deo promittente, quòd eos introduceret in terram lacte & melle manantem, quam juraverat pa- B tribus eorum ſe daturum ſemini ipſorum, verbi *Gen. 12. 7.* gratia, cùm dixit Abrahæ: *Semini tuo dabo terram hanc.* Cùm ergo ſemen Abrahæ fuerint æquè illi, qui naſcebantur in deſerto, quàm qui de Ægypto ſunt egreſſi, veritas promiſſionis per hoc non potuit evacuari, quòd illi mortui ſunt, quibus in Ægypto promiſſa eſt terra poſſidenda olim patribus promiſſa, quoniam de ipſis nati ſuppleverunt loca patrum, pertinentes æquè ad ſemen Abrahæ, cui repromiſſio facta eſt.

Ampliùs autem promiſſio hæc firmatur in ſemine Abrahæ, quod eſt Chriſtus, qui primò in ſe, deinde in ſuis membris heres eſt ipſius promiſſionis. Neque enim fruſtra dictum eſt *Gal. 3. 29.* fidelibus: *Ergo Abrahæ ſemen eſtis ſecundùm promiſſionem heredes*, cùm ſit unum ſemen Abrahæ, C *Gal. 3. 16. & 29.* *quod eſt Chriſtus*, atque ideo non dictum eſt: *In ſeminibus quaſi in multis, ſed quaſi in uno: & ſemini tuo dabo*, inquit, *terram hanc, & in ſemine tuo benedicentur omnes tribus terræ.* Semini ergo Abrahæ adhuc permixto in Ægypto facta eſt promiſſio, quòd introducendi eſſent in terram ſuis patribus promiſſam; ſed ſoli erant promiſſionis heredes, qui cum fideli Abraham reperti fideles, qui & *filii* dicuntur *promiſſionis*, non carnis, quoniam qui ſecundùm ſolam carnem filii fuerunt Abrahæ, ut Iſmahel, non reputantur in ſemine, ſed ſunt carnalis Iſraël, *Iſa. 48. 1.* quibus Iſaias improperat dicens: *Qui de aquis Judæ exiſtis*, id eſt, non ſecundùm virtutem fidei, ſed ſecundùm fluxum carnis ex Juda orti eſtis. De ipſis tamen carnalibus corpori ſpiritalium ad- D mixtis ita formatur ſermo interdum, ut quaſi ad eosdem, vel de eisdem fiat, cùm de diverſis intelligendum ſit, quod dicitur. Ad hoc pertinet *Cant. 1. 4.* in Cantico Canticorum: *Fuſca ſum, & ſpecioſa, ut tabernacula Cedar, ut pelles Salomonis.* Non enim ait: *Fuſca fui, ut tabernacula Cedar, & ſpecioſa ſum ut pelles Salomonis*, ſed utrumque eſſe ſe dixit propter temporalem unitatem intra unum rete piſcium bonorum & malorum. Tabernacula enim Cedar ad Iſmahelem pertinent, qui non erat heres cum filio liberæ. Itaque *Iſa. 42. 16.* cùm de bona parte dicat Deus: *Ducam cæcos in viam, quam non noverunt, & ſemitam, quam non noverunt, calcabunt, & faciam illis tenebras in lucem, & prava in directum. Hæc verba faciam, & derelinquam eos*, mox de alia parte,

A quæ bonæ permixta eſt, dicit: *Ipſi verò converſi ſunt retro*, tanquam de ipſis loquatur, de quibus loquebatur. Non tamen ſemper in reti uno erunt. Ipſe eſt quippe ille ſervus commemoratus in Evangelio, cujus Dominus cùm venerit, *dividet eum, & partem ejus cum hypocritis ponet.* *Matt. 24. 51.* Similiter cùm hic dicitur: *Abſtulit ſicut oves populum ſuum, & induxit eos in montem ſanctificationis ſuæ*, de diverſis agitur tanquam de eisdem, cùm alii patres, alii fuerint filii. Sed nunc, ubi dicitur: *& averterunt ſe, & non ſervaverunt pactum quemadmodum patres eorum*, dividit, quos priùs univit, ſeparatim videlicet loquens de filiis malos parentes in malo imitantibus in eo, quòd *averterunt ſe* à Deo, *& non ſervaverunt pactum quemadmodum patres eorum. Patres* quippe B intelliguntur, qui exacerbaverunt Deum in deſerto: filii verò, qui in terram promiſſionis introducti patres malos imitati ſunt. Qualis enim eſt quisque, talium parentum eſt filius cenſendus, ut videlicet ſoli rectè dicantur filii Abrahæ, qui fidem illius tenent. Unde ait Veritas: *Si filii* *Joan. 8. 44.* *Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite*, addiditque: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Ergo murmuratores murmuratorum ſunt filii, patribus in hoc aſſimilati, quòd

converſi ſunt in arcum pravum.

Arcus pravus eſt, qui facilè remittitur, vel qui non eminus jaculatur, ſed in ſe ſpicula convertit.

Quidam Codices habent: *In arcum perverſum*, quod exponens Beatus Papa Gregorius ait: C * *Arcus perverſus ipſum, à quo intenditur, percutit &c. Unde in dictis ſuis ob arrogantiam linguæ arcus perverſo ſunt ſimiles, quia dum contra elationem verba faciunt, in ſuis auctoribus ſagittas figunt. Unde ſumma cura providendum eſt, ne, dum accepta ſapientia ignorantiæ tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, & jam ſapientia eſſe nequeat, quæ etſi virtute locutionis fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obſcurat. Alia namque ſunt bona ſumma, alia bona media, ut Prophetia, doctrina, curationum virtus &c. Quæ ita in utrumque ſunt poſita, ut aliquando per hæc ſola æterna patria, aliquando verò gloria terrena quæratur. Medias ergo has virtutes dici-* D *mus, quas ad quodcunque mens appetit, inclinamus, quibus perceptis ita uti animus ſicut terrenis divitiis poteſt. Per terrenas namque divitias alii in gloria oſtentatione ſuperbiunt, alii erga proximorum indigentiam miniſteria pietatis operantur. Cùm per doctrinam igitur atque Prophetiam laus exterior quæritur, quaſi per corporales divitias culmen terrenæ gloriæ ambitur. Cùm verò doctrina atque prophetia lucrandis animabus impenditur, quaſi acceptæ divitiæ egenis fratribus largiuntur. Quia ergo ſæpè per ipſa, quæ percipit, exultat, à manu dantis incautus animus elongat, vigilanti proviſione curandum eſt, ut priùs ſubigantur vitia, & poſt ſub circumſpectione dona teneantur. Nam ſi in eis mens incautè ſe deferat, non per hæc ad vitam provehitur, ſed quaſi præante actis laboribus remunerata reprobatur. Unde fit etiam, ut accepta virtus, dum in uſu tranſitoriæ* *laudis*

* *Lib. XXVII. Moral. cap. 46.*

Digitized by Google

laudis aſſumitur, quia vitio militat, virtus non fit. Quia enim ergo virtutis humilitas eſt, illa nobis veraciter pullulat, quæ in radice propria, id eſt, humilitate perdurat. Aqua nimirum ſi abſciditur, areſcit, quia vivificantem ſe in infimis humorem charitatis perdit. Hæc de *arcu pravo & perverſo* Beati Gregorii verbis moralem ſenſum informent.

Hæc etiam illis aptè adaptari poſſunt, qui cùm ſint à magiſtris bonis ad bonam informati eruditionem utriusque teſtamenti, ea peritia magiſtros ſuos feriunt, quâ ipſos adjuvare debuerunt, ſimiles videlicet *perverſo arcui* ſe intendentem ferienti. Hiſtorialiter verò *arcui pravo* aſſimilata eſt perverſa intentio illorum, qui perversè contra Deum factorem ſuum erigebantur, cultumque illi debitum detorſerunt ad ſimolacra. Unde ſic habet Hebraica veritas: *Incurvati ſunt quaſi arcus inutilis, & provocaverunt eum in excelſis ſuis & in ſculptilibus ſuis ad æmulandum eum concitaverunt.* Idem ſenſus eſt in eo, quod noſtri habent codices:

VERS. LVIII. *In iram concitaverunt eum in collibus ſuis, & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem eum provocaverunt.*

Solebant quippe *in collibus*, & in montibus idola ſua collocare pro ipſorum veneratione. Unde arguuntur ſæpe à Prophetis, eò quòd ſacrificaverunt in excelſis, Regesque ipſorum graviter notati ſunt, cùm dictum eſt de quolibet eorum: *Verumtamen excelſa non abſtulit*: vel, quod pejus erat: *Sacrificavit in excelſis.* In hujusmodi excelſis & *collibus* Deum, qui naturaliter mitis eſt, *in iram concitaverunt, & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem*, id eſt, ad indignationem *eum provocaverunt.* Vel ſecundùm alios Codices: *In ſculptilibus ſuis æmulati ſunt eum*, dum honorem ſuum Diis alienis impenderunt, quòd præcipuè arguitur feciſſe Rex Jeroboam, qui ſacrificia & feſta idolis fieri conſtituit ad ſimilitudinem ſacrificiorum & feſtorum Deo vero inſtitutorum.

Myſticè *in collibus* idola ponimus in ſuperbis cogitationibus, dum eis conſentimus, aut, quod nequiùs eſt, etiam actu ſervimus, & aut luxurioſi Venerem, aut furibundi Martem, aut cætera hujusmodi vitiorum portenta vitioſi colimus.

VERS. LIX. LX. & LXI. *Audivit Dominus & ſprevit.*

Pars octava de ultione in terra promiſſionis, quaſi dicatur: Ipſi provocaverunt Deum. Quod *audivit Deus & ſprevit Iſrael*, & ſpernendo *ad nihilum redegit valde* peccantes valde. Quo ſpernente *ad nihilum redacti ſunt*, qui eo adjuvante fuerunt quod fuerunt. Vere *ad nihilum redacti ſunt*. Nam pro idolatria, qua ſervierunt creaturæ potiùs quàm Creatori, etiam Sacerdotes illius temporis Ophni & Phinees avarè ab invitis rapiendo ſacrificiorum carnes crudas & dormiendo cum mulieribus ante oſtium tabernaculi, *tabernaculum* ipſum, quod erat in *Silo, repulit. Tabernaculum*, dico, *ſuum*, ſibi antea dilectum, *ubi habitavit*, non in parietibus, ſed *in hominibus.* Non enim Deus, qui Spiritus eſt, in manufactis ædificiis habitat, ſed in ſpiritibus rationabilibus, unde illos, qui adorant eum, oportet in ſpiritu adorare. Attamen vult habere manufacta ſive templa ſive tabernacula, in quibus ei ſerviatur ab hominibus, quorum inhabitat mentes per fidem ex dilectione operantem. Quæ fides atque dilectio, ſi fuerit extincta *in hominibus*, parum curat ipſe de templorum parietibus quantumlibet ſpecioſis & pretioſis. Sic Hæreticos, qui ſe abrumpunt ab unitate Eccleſiæ, qui notantur per *Silo*, quod interpretatur *abruptio*, deſerit, quorum corpora & mentes priùs per fidem inhabitaverat.

1. Reg. 2. 12. & ſeqq.

Sacerdotes quòque avaros & impudicos, quales erant Ophni & Phinees, omnino ſpernit, & ſi non gladio materiali ut illos, id eſt, filios Heli, attamen gladio verbi occidendos exponit, & à Sanctorum conſortio repellit, quemadmodum & illos repulit in eo, quòd *tradidit in captivitatem virtutem eorum & pulchritudinem eorum in manus inimici. Virtutem & pulchritudinem eorum* dicit arcam fœderis, per quam videbantur invicti, & ſibi placebant ſtulti, & in hoc decepti, quòd putabant ſedere Deum ſuper Cherubim de auro conflato & ſuper arcam poſito, cùm Throni ſive Cherubin, in quibus Deus habitat ac ſedet juxta illud: *Qui ſedes ſuper Cherubin, manifeſtare coram Ephraim*, ſpiritus Angelici ſint ob hoc Throni vel Sedes nominati, quòd in eis quieſcit æterna ſapientia diſponens omnia ſuaviter & judicans fortiter. Attamen grande fuit Iſraëlis opprobrium, quòd illa viſibilis Arca, licèt manu facta, in manus inimicorum tradita fuit propter peccata populi, & maximè Sacerdotum ſub prætentu Divini obſequii ſuæ avaritiæ, quæ eſt idolorum ſervitus, famulantium, & famam ſuam uſque adeo negligentium, ut propter eorum turpem converſationem detraherent homines ſacrificio Dei. Quos quia pater ipſorum Sacerdos Heli non dignè corripuit, & ipſe filiis in bello interemptis vindictam Dei non evaſit. Namque audito nuncio de morte filiorum & de captivitate Arcæ de ſella retrorſum cadens fractis cervicibus mortuus eſt. Uxor quoque Phinees proxima partui audito, quòd mortuus eſſet vir ejus, incurvavit ſe in dolore ac peperit, ac ſic mortua eſt.

Pſal. 79. 2. & 3.

1. Reg. 4. 19.

Super hunc locum dicit B. Gregorius: * *In captivitatem virtus & pulchritudo in manus inimici traditur, cùm decepta menti antiquus hoſtis ex boni operis elatione dominatur. Quæ tamen virtutis elatio quamvis plenè non ſuperat, utcunque tamen & electorum ſæpè animum tentat, ſed cùm deſtituitur, deſtitutus ad formidinem revocatur. Hinc enim David iterum dicit: Ego dixi in mea abundantia: non movebor in æternum. Sed quia*

* Cura Paſtoral. Part. 4.

de confidentia virtutis intumuit, paulò poſt, quid pertulit, adjunxit: Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Ac ſi apertè dicat: Fortem me inter virtutes credidi, ſed quantæ infirmitatis ſim, derelictus agnovi. Hinc rurſum dicit: Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ. Sed quia ejus virium non erat manere in cuſtodia, quam jurabat, debilitatem ſuam protinus turbatus invenit. Unde ad preces repentè ſe contulit dicens: Humiliatus ſum uſque quaque, vivifica me ſecundùm verbum tuum.

VERS. LXII. *Et concluſit in gladio populum ſuum*: quia unâ die ceciderunt de populo triginta millia, *& hereditatem ſuam ſprevit.* *Hæreditatem*, quam ſibi ex omnibus gentibus elegerat in populum peculiarem, cui & dicit: *Hereditas mea Iſraël.* Hanc *ſprevit* non curans eam defendere ab hoſtium cæde. Nam

VERS. LXIII. *Juvenes eorum comedit ignis*, id eſt, fortiſſimos eorum conſumpſit ira & furor hoſtium furore ipſo velut igne ardentium. Tantus autem fuit metus hoſtilis, quòd *virgines eorum non ſunt lamentatæ* juxta conſuetudinem funebrem, quia nec ipſæ virgines lamentabantur ſuper occiſione virorum, nec ſuper ipſis prædæ hoſtium expoſitis lamentabantur viri undique terrente illos metu hoſtili.

VERS. LXIV. 1. Reg. 4. 19. *Sacerdotes* etiam *eorum* Ophni & Phinees *in gladio ceciderunt, & viduæ eorum non plorabantur*: quia non vacabat in tanta perturbatione per conſuetos planctus honorem funeribus exhibere. Sic & mali, rebelles Deo, traditi aliquotiens in manus diaboli undique inſurgentibus tentationibus tanquam allophylis clauduntur in occiſionem animæ. Nam *ignis* concupiſcentiæ malæ *comedit juvenes* & fortes. Sacerdotes etiam Sacerdotibus prædictis conſimiles in gladio cadunt ſui oris verbo condemnandi, ſive quia malè docent ut Hæretici, ſive quia benè docentes malè vivunt ut Pſeudo-Prophetæ ac Pſeudo-Apoſtoli, ſeu etiam ut Scribæ ac Phariſæi, quibus Dominus dicit: *Quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali?* (Matt. 12. 34.) Vultis audire, quo gladio verbi ſunt occiſi vel occidenditales? *Benè*, inquit, *prophetavit de vobis Iſaias Propheta dicens: Populus his labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* (Matt. 15. 7. & 8.) Quis hoc dicit? Veritas & vita, ut ſcias ab hac vera vita elongata corda eſſe mortua, ſecundùm quod ipſa vita dicit: *Cor autem eorum longè eſt à me. Virgines* etiam corpore, non ſpiritu, corruptioni expoſitæ non ſunt lamentandæ in tanta iniquitatis abundantia, quia tolerabilius eſt illis, eſſe corruptas eâ turpitudine, quam ſæpè ſequitur confuſio pœnitentialis, quàm permanere in ea fatuitate ſalvâ corporis virginitate, pro qua damnabuntur fatuæ virgines oleum in vaſis non habentes. Etiam ſic *virgines non lamentantur, & viduæ non plorantur*, ut interdum cadentibus de tam alto propoſito accidat mentis obſtinatio, quâ præpeditæ & induratæ mentes nec ſuum damnum lugeant, nec aliis de ſe fiduciam præbeant fructuoſe pro ipſis poſſe lachrymas fundi, cùm non ſint, ut Lazarus, veritatis amici vel amicæ tales, nec habeant ſorores aut ullos debitores pro ſe flentes & intercedentes, imò ſunt de numero illorum, de quibus Veritas dicit: *Sine mortuos ſepelire mortuos.* (Matt. 8. 22.)

VERS. LXV. *Et excitatus eſt tanquam dormiens Dominus.*

Hic oſtendit pœnam in adverſarios eſſe retortam, cùm dicit *Aſaph*: *Dominus*, qui videbatur *tanquam dormiens*, dum ita permitteret eos affligi, ſicut & nunc dormire videtur, dum tradit ſuos in manus odientium ſive purgandos, ſive damnandos: *Dominus*, inquam, *dominans*, etiam *in medio inimicorum ſuorum*, tandem *excitatus eſt* gemino clamore, videlicet Samuelis, aliorumque illius temporis fidelium, licèt paucorum, & hoſtium contra ſe ſuoſque glorantium & cachinnantium, ſuamque Arcam non benè tractantium, quia eam poſuerunt in templo Dagon Dei falſi. Quibus utique aſſimilantur, qui Arcam fœderis, ſcilicet Corpus Chriſti Deo falſo quaſi aſſociant, dum permanendo in aliquo criminali peccato, quod plus Deo diligendo colunt pro Deo, præſumunt Sancto corpori communicare hoſtes Eccleſiæ. Sicut ergo tunc *Dominus tanquam potens crapulatus à vino excitatus eſt*, more hominis tunc fortiùs agentis, quando vino multo potatus & ſoporatus repentino clamore familiæ vel hoſtium ſuſcitatur: ſicut, inquam, tunc ſuſcitatus Dominus

VERS. LXVI. 1. Reg. 5. *Percuſſit inimicos ſuos in poſteriora*, ita ut prominerent extales eorum, plaga videlicet manifeſtata, qua percuſſerat eos in ſecretiori parte natium: ſic & nunc adversùs conſimiles eorum excitatur & percutit eos primò in ſecretiori parte naturalium membrorum, ut in reprobum ſenſum traditi faciant ea, quæ non conveniunt, imò quæ contra naturam ſunt. Et cùm nec in his erubeſcunt, prominere facit eorum verecunda per manifeſta opera immunditiæ, pro qua ſicut *opprobrium ſempiternum dedit illis*, qui Arcam Dei collocaverant in templo Dagon: & iſtis æquè *opprobrium ſempiternum* dat nunquam delendum, niſi per veram pœnitentiam ſe corrigant, & relicta incontinentia continentiam puram teneant, quod eſt pro anis deturpatis anos aureos offerre (1. Reg. 5. 6. & ſeqq.) exemplum Philiſtinorum, qui anos aureos obtulerunt ob ſanationem plagæ, qua in ſecretiori parte natium percuſſi turpes anos tam diu habuerunt, donec à Satrapis ſuis commoniti anos aureos obtulerunt ſecundùm numerum civitatum, in quibus plaga hæc facta erat.

Satrapæ Sapientes illi ſunt, qui monent immunditiis abrenuntiare ac munditiæ ſervandæ operam dare dicentes cum Apoſtolo: *Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra* (Rom. 6. 19.)

veſtra

veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. Quod idem eſt ac ſi dicatur: Sicut exhibuiſtis anos, per immunditiam deturpatos: ita nunc ſtudete habere anos aureos, id eſt, mundos per ſtudium continentiæ ac fructuoſæ pœnitentiæ. 1. Reg. 5. 6. Similiter mures ebulliunt agri, quando propter peccata in Arcam Dei commiſſa emergunt fures & latrones vel ſpiritaliter vel corporaliter latrocinantes, & more murium ſaca vel ſcripturarum vel etiam terrarum vaſtantes. Tunc autem pro muribus caroeis aurei offeruntur: cùm tales ad puritatem fidei, quæ aſſerente 1. Pet. 1. 7. Petro Apoſtolo, *multo pretioſior* eſt *auro*, converſi operantur, quod bonum eſt ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei, quæ, ut dictum eſt, pretioſior auro ſatisfacit coram Deo de præterito errorum peccato.

Aliter: Pœna, qua *percuſſit* eos Dominus *in poſteriora*, ſignificat eos in geheona puniendos poſt hanc vitam, qui cùm in anteriora deberent extendi, reſpiciunt *in poſteriora*, quæ, Philip. 3. 8. ſicut Apoſtolus ait, deberent reputare *ut ſtercora*. Qui enim ſic ſuſcipiunt Teſtamentum Dei, ut ſe veteri vanitate non exuant, ſimiles ſunt illis allophylis qui arcam teſtamenti juxta idolum Dagon poſuerunt. Sicut autem illis nolentibus & dolentibus corruit Dagon: ita quoque vetera cadunt, quia fœnum carnis aruit & flos gloriæ ejus decidit: Arca verò, id eſt, ſecretum verbum Dei manet in æternum. Vel ſecretum Arcæ regnum cœlorum eſt, ubi verbum Dei permanet, ſicut aliàs dicitur: Pſ. 118. 89 & 90. *In æternum Domine permanet verbum tuum in cœlo, in ſæculum ſæculi veritas tua.* Sic, ſic illi, qui *poſteriora* diligunt, ex eis cruciabuntur *opprobrio ſempiterno*, ſicut *opprobrium ſempiternum dedit illis*, quorum pœna cæteris peccatorum pœnis erat diſſimilis ad augmentum confuſionis, quia nullus ita punitus eſt.

Et repulit tabernaculum Joſeph.

VERS. LXVII. LXVIII. *Pars Nona* de conſtitutione regni. Quaſi dicat: Illi, apud quos Arca Dei captivata & malè tractata, atque juxta idolum collocata fuit, meritò puniti ſunt. Sed Hebræi, ad quos reducta eſt Arca, magnificati ſunt, non tamen omnes, quia *repulit Deus tabernaculum Joſeph*, **& tribum Ephrem non elegit. Sed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit.** Non dixit: *Repulit tribum Ruben*, qui primogenitus erat, & cæteros, qui videntur meritò repulſi, cùm Jacob peccata eorum deteſtetur: Vel *Benjamin*, ex quo Saul vicino tempore reprobatus fuit: ſed eos potiùs nominavit, qui videbantur excellere. *Joſeph*, qui impiè venditus pro juſtitia ſublimatus pavit fratres & patrem. De quo *Ephrem* majori benedictione avi prælatus eſt. Per hæc præclari meriti nomina totum illum vetuſtum populum repulſum intelligimus, & electam *tribum Juda* non pro meritis Judæ, quo melior fuit *Joſeph*, ſed quia de ea Chriſtus. Novum igitur populum Chriſti prælatum veteri populo Scriptura teſtatur. Unde & *montem Sion* Eccleſiam accipimus, quæ futura ſpeculatur, non terrena. Sic ab initio electionis Hebrææ gentis uſque ad Chriſtum procedit. Hunc parabolicè ſignificat nomine *Judæ* atque David, ex quibus etiam ſecundùm carnem eſt ortus, & per quos magnificè præfiguratus eſt. Nam quod in benedictionibus duodecim Patriarcharum per Jacob & Moyſen ſplendidiùs quàm cæteri benedictus eſt Judas, ad Chriſtum ſpectat, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus: quodque David præ cæteris fratribus, cùm eſſet minimus, eſt in Regem electus, regnum Chriſti præſignavit, cujus proceſſum loco præſenti velut in brevi tabella depictum continet hæc parabolica narratio, qua dicitur: *Et repulit tabernaculum Joſeph, & tribum Ephraim non elegit.* Quod explanans Apoſtolus: *Videte*, ait, *vocationem veſtram*, 1. Cor. 1. 26, 27. & 28. *quia non multi potentes, non multi ſapientes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut confundat ſapientes, & quæ infirma, ut confundat fortia, & ignobilia & contemptibilia, & quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt, deſtrueret.*

Verè in principio regni ſui Deus in Chriſto mundum ſibi volens reconciliare non elegit potentes, ut fuit *Joſeph* dominator totius Ægypti, neque dignitate vel divitiis præcellentes, ut fuit *Ephrem*, qui ob divitiarum & frugum prærogativam generiſque ſui majorem in ſobole multiplicationem prælatus eſt Manaſſe fratri ſuo primogenito. Non tales, inquam, elegit; *ſed elegit tribum Juda*, videlicet peccatores peccata ſua confitentes, qualis erat Matthæus Publicanus. *Judas* quippe *confitens* interpretatur, quo nomine ſe indignos oſtenderunt, qui confiteri noluerunt vel ſe peccatores vel Chriſtum Dei Filium. Hunc Petrus confitendo: *Tu es*, Matt. 16. 16. inquit, *Chriſtus Filius Dei vivi*, & ideo nomine *Judæ* honoratur, atque ut alter *Judas* præ cæteris fratribus Coapoſtolis benedicitur, cùm ei dicitur: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* De illo dictum eſt: Gen. 49. 8. *Juda te laudabunt fratres tui.* Huic dictum eſt: Luc. 22. 32. *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* De illo dictum eſt: *Catulus leonis Juda, requieſcens accubuiſti ut leo.* Huic ſignificatum eſt, qua morte clarificaturus eſſet Deum, videlicet extenſis manibus in cruce ab alio cinctus moriendo, ut Chriſtus leo leonis catulus, cui Petrus & ipſe leo leonis catulus in morte aſſimilatus eſt. An non leonis habet fortitudinem Petrus in Chriſto à Deo confortatus, ut portæ inferi non prævaleant ei? Quod autem de *Juda* dictum eſt: Gen. 49. 8. *Adorabunt te fratres tui*, longè ſuperexcedit perſonam Petri, & pertinet ſpecialiter ad Chriſtum ſolum inter homines hominem adorandum. Nomen verò *Juda*, id eſt, *confitentis* non ſoli Petro petram confeſſo, ſed & omnibus electis Dei congruit, à quibus corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Igitur *elegit tribum Juda* ex maſſa reproborum Deus, & hanc tribum fecit eſſe *montem Sion*, id eſt, Eccleſiam, quæ futura ſpeculatur, & inviſibilia bona contemnens viſibilia ſciens, quòd quæ videntur, temporalia ſunt, quæ autem non videntur, æterna.

Et ædificavit ſicut unicornis ſanctificium ſuum in terra, quam fundavit in ſæcula. VERS. LXIX.

Ad

A Ad literam Deus quondam *in terra* promiſſionis, *quam fundavit* promiſſione firmiſſimâ ſtabiliendo eam in hereditatem ſeminiAbrahæ, templum ſibi per Salomonem Regem *ædificavit ſicut unicornis*, imò verè unicornis propter unius cornu
Pſ. 117. 27. altaris, de quo aliàs dicitur: *Conſtituite diem ſo-*
2. Para. 32. 12. *lemnem in condenſis uſque ad cornu altaris.* Judæis enim, quibus dicebatur: *Coram altari iſto adorabitis*, non licebat multiplicare altaria, ſed in uno templo, coram uno thymiamatis altari unum Deum adorare jubebantur, qui ſe adorantibus erat & eſt cornu fortitudinis, contra quod nihil valet virtus contrariæ fortitudinis. Unde Reges Iſraël & Juda, qui ſibi multiplicabant Altaria & extra templum colebant ſimulacra, perditâ verâ fortitudine quaſi cornu ſuo amiſſo frequenter hoſtibus tam viſibilibus quam inviſibilibus leguntur ſuccubuiſſe. Mirabilius verò illi perierunt, qui cùm eſſent unicornes, unius Dei cultum profitentes, unicum Dei templum fecerunt ſpeluncam latronum latrocinando in eo contra unius Dei unigenitum. Propter quod dicit: *De ore leonis libera me Domine, & à cornibus unicornium humilitatem meam.* Dicebatur tamen ipſum templum *Sanctificium*, pro quo Hebraica veritas habet: *Sanctuarium*, quia per illud ſignabatur Corpus Dominicum Judaicâ impietate ſolvendum, & poſt triduum Divinâ virtute reædificandum, quod revera erat *Sanctificium* ſeu *ſanctuarium*, nulla unquam violatione
Pſal. 15. 10. corrumpendum, ſicut ſcriptum eſt: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.*

C Hoc *Sanctificium*, cœleſte videlicet *Sanctuarium* tunc ædificatum eſt *in terra*, *quam fun-*
Prov. 9. 1. *davit in ſæcula*, quando *Sapientia ædificavit ſibi domum* ſeptem columnis cœleſtibus ſubnixam. Quæ licèt ſit fabricata *in terra* Virgineæ carnis, altior tamen eſt facta cœlis non ſolùm pro ſublimitate ſeptem columnarum, cœleſtes choros longè ſupereminentium, quibus domus hæc ſubnixa eſt, ſed etiam pro illa ſuæ dedicationis celebritate, qua poſt triduum reædificata & glorificata eſt, atque ut Apoſtolus affirmat, excelſior cœlis facta. In hoc etiam *ædificavit Sanctificium ſuum in terra*, *quam fundavit in ſæcula*, quòd Spiritum Sanctum de cœlo miſit ad ſanctificandam primitivam Eccleſiam de lapidibus
D Judaicæ terræ collectam, quam *ſicut unicornis ædificavit*, quia lapides ipſos ita univit, ut eſſet cor unum & anima una multitudinis credentium & illam unam rem petentium, de qua
Pſal. 26. 4. alias dicit: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Unus etiam prædictorum lapidum dicit:
Philip. 3, 13, & 14. *Unum autem, quæ retro ſunt oblitus, extendens me in anteriora perſequar ad bravium.* Item ſuos diſcipulos provocans ad unum illud bravium, quod non niſi unus accipit, comprehendendum
1. Cor. 9. 24. ait: *Sic currite, ut comprehendatis.* Item: *Unus*
Epheſ. 4. 5. & 6. *Dominus, una fides, una ſpes, unum baptiſma, unum corpus* ab eo commendatur; ne ſit ſchiſma in corpore uno, uno ſpiritu vivificato, uno cornu confortato. Quod nimirum cornu non eſt aliud quàm unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper omnia, & in omnibus lapidibus electis unâ charitate conglutinatis. Annon & Petrus Eccleſiæ primitivæ ſcribens oſtendit eam ſic ædificatam, ut ſit *Sanctificium* ſive *Sanctuarium*
Dei? *Vos*, inquit, *genus electum*, *Regale Sacerdo-* 1. Pet. 2, 9.
tium, *gens ſancta*, *populus acquiſitionis*, *ut virtutes ejus annuntietis*, *qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum*? Quia verò & alios lapides habuit, qui non erant de hoc *ſanctificio*, videlicèt oves, quæ non erant ex hoc ovili, ut illis quoque adductis fieret unum *ſanctificium*, unum ovile, ad hoc vocavit,

Et elegit David ſervum ſuum, VERS. LXX.

paſtorem videlicèt paucularum ovium in Judæa, ut eſſet poſitus in lucem gentium colligens eas ad ovile ſuum. Quod ita factum
B eſt per ipſum *David ſervum ſuum*, id eſt, per Filium in carne genitum ex *David* ſervili formâ humiliatum. Qui cùm in forma Dei non ſervus, ſed Dominus eſſet, de *David* formam accepit ſervi, cui etiam per hoc aſſimilatus eſt, quòd ſicut *David* ſublatus eſt *de gregibus ovium* ad regnandum ſuper homines; ita ipſe à Judæis ad gentes tanquam à paucis ovibus ad multas translatus eſt, non in ſua perſona, in qua corporaliter ad gentes non
tranſivit, in qua & ſolummodo ad *oves*, *quæ* Matth. 10. 6.
perierant, *domûs Iſraël*, ſe miſſum teſtatus eſt. In cœtu verò Apoſtolorum, in quibus ipſe loquebatur & operabatur, de Judæis ad gentes tranſivit, non utcunque, ſed *de poſt fœtantes* acceptus. Fuerant quippe in Judæa oves non ſteriles, immo gemelles fœtibus honorabiles, ſcilicet perfectionis amatores, non contentæ obſervare præceptum juſtæ converſationis, quin inſuper adderent etiam ſervare conſilium perfectionis. Hujuſmodi *oves* tonſæ, id eſt, propriis rebus deſectis quaſi nudæ aſcenderunt de lavacro baptizante Petro unâ die tria millia, & aliâ quinque millia, quibus in unum congregatis erat cor unum, nec eorum ullus dicebat aliquid ſuum. His diſperſis per regiones Samariæ, Cappadociæ, Bythiniæ, cùm eſſent oves bonæ ac fœcundæ, nec ibi defuerunt arietes fœtantes, ſcilicet perfecti Doctores perfectionis amatores & monitores. Hi ſunt, quibus Petrus *Paſtor ovium* ſcribit
dicens: *Seniores obſecro conſenior*, *paſcite eum*, 1. Pet. 5. 2. & ſeqq.
qui in vobis eſt, *gregem non coactè*, *ſed ſpontaneè*, *neque turpis lucri gratia*, *& cùm apparuerit Princeps Paſtorum*, *percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.*

Iſtis ergo velut bonis arietibus oves bonas fœtantibus, regente utroſque, videlicet arietes fœtantes & oves fœtas vero David Paſtore ovium, qui & in Petro Paſtore ovium loquebatur, *de poſt* ipſos *fœtantes* ipſe verus David fuit ac-
ceptus *paſcere* inter gentes *Jacob ſer-* VERS. LXXI.
vum ſuum, id eſt, bonos activos, benè ſatagentes circa frequens obſequium, quale in miniſterio Marthæ demonſtratum eſt, *Et Iſraël hereditatem ſuam*, id eſt, contempla-

templativos optima parte ex parte beatos, & adhuc A pleně beandos, quæ nimirum pars optima eſt, hereditas æterna danda non extra ſe ſed in ſe. Unde rectè ipſi tali hereditate ditandi vel ditati *hereditas Dei* nominantur, & in hac parabola, cùm dicitur: *Pavit Iſraël hereditatem ſuam*, & alias
Iſa. 19. 25. ubi dicit: *Opus manuum mearum tu es hereditas*
Num. 20. *mea Iſraël*. Item: *Filius Levi non dabis hereditatem*,
18. *tem*, ait Dominus in lege, *Ego enim ero hereditas eorum*. Quorum igitur Deus eſt hereditas, ipſi quoque Dei ſunt hereditas, cum Sancto Sancti, cum electo electi, quos utique Deus elegit in he-
Pſ. 32. 12. reditatem ſibi, ſicut aliàs dicitur: *Beata gens, cujus Dominus Deus ejus, populus, quem elegit in hereditatem ſibi*. Verus itaque David, ſervus Dei B ſecundùm formam ſuſceptæ humanitatis, & nihilominus omnipotens Dominus non ſolùm in Dei forma æterna, ſed etiam in forma hominis jam glorificata, & in thronum regni paterni exaltata ipſe paſcit per ſe inviſibiliter, & per ſuos viſibiliter, ſcilicet *Jacob ſervum ſuum, & Iſraël he-*
ad Tit. 2. *reditatem ſuam*, conteſtante Apoſtolo, quòd *ap-*
11, & 12. *paruit gratia Salvatoris omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria ſobriè & juſtè & piè vivamus in hoc ſeculo*: ſobriè, quantum ad ordinem continentium, juſtè, quantum ad ordinem Rectorum juſtè viventium & juſtè judicantium, piè, quantum ad ordinem conjugatorum pietatis operibus per eleemoſynas aſſiduas Deo ſervientium, ut ſint Jacob Servus Dei C ſicut Virgines cæterique continentes propter optimam, quam elegerunt, partem, dicuntur & ſunt hereditas Dei, ut ſupra demonſtratum eſt. Sequitur:

VERS. LXXII. *Et pavit eos in innocentia cordis ſui, & in intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.*

Convenientius quidem videretur, ſi diceretur: *Pavit eos in innocentia manuum & in intellectibus cordis*, quia manibus nocent, qui nocent, corde intelligunt, quicunque intelligunt. Attamen certè *in innocentia manuum* datur cordi, ut intelligatur non perfecta innocentia, niſi procedat ex corde, quam verus David verè habuit, qui præ omnibus innocens manibus & mundo corde fuit,
1. Pet. 2. 22. quia ſine peccato conceptus & natus *peccatum non* D *fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus*, cujus nullum ſeminarium fuit in corde ipſius. Item intelligentia, quæ propriè cordis eſt, rectè datur manibus ejus, quæ aliàs dicuntur *aureæ plenæ Hyacin-* Cant. 5. 14.
this, eò quòd opera ejus fulgida ſunt aureis litteris conſimilia, quæ non ſolùm videntis aſpectum ſed & legentis paſcunt intellectum. Verbi gratia, de quinque panibus quinque millia hominum ſatiavit. Quod opus Divinum Divinis & aureis manibus peractum ſimpliciter inſpectum delectat aſpectum, ſed myſterialiter expoſitum paſcit intellectum. Quis denique alius quàm verus & ſummè bonus Paſtor David, qui ſolus habet clavem David, in hac ipſa littera parabolica, quam verſamus, ea quæ de quinque libris Moyſi leguntur inſerta, reſeravit? Ipſe eſt, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit, non ſolummodo Pſalmos David, quibus quotidie inter pſallendum ſuas oves paſcit dando eis pſallere ſapienter; ſed etiam totum totius veteris teſtamenti librum ſeptem ſignaculis clauſum ſolus inventus eſt dignus aperire ac ſolvere ſignacula ejus, quoniam occiſus eſt ipſe bonus Paſtor pro ſuis ovibus, nec detentus eſt in morte, ſed ſurrexit ipſe Paſtor bonus ultra jam non moriturus. Unde qui oves ſuas *pavit* ante mortem *in innocentia cordis ſui & in intellectibus manuum ſuarum deduxit eos* verbi gratia dicens: *Sci-* Joan. 13.
tis, quid fecerim vobis? Ego Dominus & Magiſter 12. & 15.
exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis: ipſe quoque nunc devicta morte ampliùs paſcit gregem ſuum Spiritu Sancto de cœlis miſſo, qui doceat omnem veritatem clarè demonſtrans *intellectus manuum*, id eſt, operum ejus, qui ſuis exemplis iter ſalutis oſtendit, per quod ſuas oves deducit.

In Hebræo legitur: *Qui pavit eos in ſimplicitate cordis ſui, & prudentia manuum ſuarum Dux eorum fuit*. Ergo ipſe Paſtor, ipſe Dux militum, ipſe Doctor, ipſe Ductor, Paſtor ſimplex, prudens, Dux verus David, qui tanquam Dux prudens militum prudentiam requirit, quibus & di-
cit: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices* Matth. 10.
ſicut columbæ. 16.

Gloria Patri hujus David, *Gloria Filio* ejus huic David, *Gloria Spiritui Sancto*, qui eſt ubertas paſcuarum hujus Paſtoris David.

Amen.

PSALMUS LXXVIII.

Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam.

Pſalmo ſeptuageſimo ſeptimo expleto ſequens, videlicet ſeptuageſimus octavus, eſſet exponendus, niſi quòd jam nox illa imminet, in qua nemo poteſt operari. Salvo ergo facto abhinc uſque ad Pſalmum centeſimum decimum octavum, quem antehac, prout Deo favente potuimus, expoſuimus, continuando tunc expoſitionem uſque in finem Pſalterii: ſed nunc imminente poteſtate tenebrarum cogimur ceſſare ab expoſitione. Sed ne medios Pſalmos intactos præteriiſſe videamur per negligentiam, en reddimus cauſam.

Spiritalis Antiochus jam regnat, cujus tyrannicâ violentiâ ſic Eccleſia opprimitur, ſic templum Dei violatur & profanatur atque polluitur ingraveſcente nimis periculo Schiſmatis, ut magna ſit materia canendi vel potiùs lamentandi & flendi ſecundùm verba hujus Pſalmi: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum*. Nam per gentes; id eſt, homines gentiliter viventes nomen DEI blaſphematur, dum talibus eſt liberum in templo DEI negotiari & circa

templum Dei ſcortari, ſicut in diebus Machabæorum legimus eveniſſe Antiocho vendente Sacerdotium primò Jaſoni, deinde Menelao, atque mulieribus impudicis ultro ſe ingerentibus loco ſancto & optimis epheborum in lupanaribus poſitis.

Hanc deſolationem deplorare videtur *Aſaph*, cui attitulatur hic Pſalmus. Habet enim titulum: *Pſalmus Aſaph.* Sed eidem *Aſaph*, id eſt: Congregationi pſallenti *in finem* potiùs congruit lamentari hanc deſolationis abominationem, quam nos jam fine Mundi appropinquante videmus imminere, ſpiritali Antiocho regnante ac templum DEI profanante, nullis vel paucis Machabæorum ſimilibus illi reſiſtentibus, areſcentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſupervenient univerſo Orbi. Scriptum eſt enim in Libro Machabæorum: *Peſſima autem & univerſis gravis malorum erat incurſio. Nam templum luxuria & comeſſationibus erat plenum & ſcortantium cum meretricibus, ſacratiſque ædibus mulieres ſe ultro ingerebant intrò ferentes ea, quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur. Neque autem Sabbatha cuſtodiebantur neque dies ſolemnes patrii ſervabantur, nec ſimpliciter ſe quiſquam Judæum eſſe confitebatur.* 1. Mach. 6. 3. & ſeqq.

Hæc omnia, ſi utium eſſet ad exponendum, tempeſtuoſo huic tempori ſatis poterant coaptari, niſi quòd malis, quæ tunc per Antiochum facta ſunt, longè ſuperexcellunt mala, quæ in templo DEI, quod eſt Eccleſia, nunc fiunt, profanato Sanctuario DEI multimodâ legum veterum & novarum transgreſſione atque abominatione deſolutionis, quam conſiderans *Aſaph*, id eſt, Congregatio fidelis exclamat: *DEUS venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum &c.*

Quibus malis quia ego puſillus cœpi obniti ſcriptis ac dictis, ecce ſum expoſitus perſecutioni, quia compellor à loco mihi commiſſo fugare: ac proinde non poſſum, prout hactenus feci, Expoſitioni Pſalmorum, qui adhuc reſtant, invigilare, atque omnes Periochas proſequi, per quas diſtincti ſunt Pſalmi. Verùm ne omnino lateat ipſarum Periocharum diſtinctio, ſingulos Pſalmos abhinc usque ad centeſimum decimum octavum ſuccinctè perſtringere curamus, quaſi deoſculando capita Pſalmorum & ſummatim inſinuando intentiones eorum. In quorum primo, quem nunc præ manibus habemus, *Aſaph* gemibunda declamatione tribulationes refert Sanctorum, ut oſtendat, eas fieri ad utilitatem fidelium, quatenus confirmentur, ne deſperent in quovis agone interiorum ſeu exteriorum tentationum, hoc ſcientes & ſine dubio ſperantes, quòd introibit in conſpectu DEI clamor & gemitus compeditorum dicentium: *Domine non ſecundum peccata noſtra facias nobis* &c. usque in finem. *Citò*, inquiunt, *anticipent nos miſericordiæ tuæ*, ne te moram faciente in miſerendo alicui filio prodigo ad te revertenti ſenior frater accuſator junioris fratris superveniat & miſerationes præpediat.

Senior frater diabolus eſt, qui exinde frater, quòd à Patre noſtro Deo æquè ùt homo creatus eſt, ſed exinde ſenior, quòd prior homine creatus eſt. Vel quia invidia ſeneſcere facit, quam vaſtat, ſenior dicitur, qui de ſalute recepti fratris cruciatur. Sic etiam ſenior frater Eſau cruciabatur de benedictione Jacob fratris junioris, in typum Judaici populi tabeſcentis præ invidia de recepto gentili populo. Sic omnis homo invidus vel Angelus paratus ad nocendum prodigo filio per tribulationes ad te patrem redire coacto, vel gratiæ matris conſilio veſtibus Eſau valde bonis & benè fragrantibus ornato. Sed tu Pater miſericordiarum & DEUS totius conſolationis feſtine benefacere nobis, dicendo ſervis tuis: *citò proferte ſtolam primam*, *citò*, inquam, priusquam veniat ſenior frater, cujus improperiis quid reſpondeamus, non habemus, quia *pauperes facti ſumus nimis*, maximè per hoc depauperati, quòd *venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum &c.* Luc. 15. 22. Sanè cuique fideli ſua vitia barbaræ gentes ſunt, quæ polluerunt Sanctum DEI templum, id eſt, corpus noſtrum, teſtante Apoſtolo, qui dicit: *an neſcitis, quia corpora veſtra templum eſt Spiritus Sancti?* 1. Cor. 3. 16. Reſiſtentes igitur atque certantes, ùt ſæpe dictum eſt, adverſus peccatum, rectè in hoc Pſalmo dicunt: *adjuva nos Deus ſalutaris noſter &c.*

Quia verò in Tractatibus Magiſtrorum, exponentium Pſalmos, Patrum Sanctorum Auguſtini, Ambroſii, Jeronymi, Caſſiodori, Remigii Sanctique Hilarii crebrò inducuntur ſententiæ, quibus contexuntur penè omnes expoſitiones modernæ, Sancti autem Gregorii Papæ ſententiæ nusquam vel tardò in Expoſitionibus vel Gloſſis novis introducuntur: nos, prout hactenus fecimus, ejus dicta noſtris annectamus, quæ cùm ſint moralia, mores videlicet bonos informantia, multum juvant & inſtruunt illum certatorem, qui contra vitia morum in iſto medio Quinquagenario quaſi alter Jacob luctator, cui & læta victoria in fine Pſalmi repoſita eſt quaſi corona juſtitiæ pro juſto & bono certamine: quoniam quaſi certamine peracto curſuque conſummato, licèt nondum in re, tamen in ſpe victoriæ gratulantur fideles certatores dicentes: *Nos autem populus tuus & oves paſcuæ tuæ confitebimur tibi in ſeculum, in generatione & generatione annuntiabimus laudem tuam.* Verè *tuam*, non noſtram laudationem enuntiabimus, quia non noſtra, ſed tua virtute bonum certamen certavimus, curſum conſummavimus, fidem ſervavimus. Unde non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo dabitur gloria, laus & honor per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Hactenus

Hactenus Gerbohus, qui Pſalmorum ſequentium uſque ad centeſimum decimum octavum nullam aliam expoſitionem in Reicherſpergenſibus Codicibus attexit, quàm qua perbrevi titulorum, quibus ſingeli Pſalmi inſigniti ſunt, enarratione, ac unius & item alterius Verſus explicatione, verbis S. Gregorii Magni concepta, conſtet. Itaque ne Lectoribus perenni quadam ſingulorum Pſalmorum expoſitione in hoc Commentario carendum eſſet, promere lacunam ex Honorio Augeſtodunenſi explere viſum fuit. Ad Gerbohum revertemur, cùm ad Pſalmum CXVIII. attigerimus.

TRACTATUS IN PSALMOS.

PARS IX.

PSALMUS LXXVIII.

Deus venerunt Gentes in hereditatem tuam &c.

Finis præcedentis Pſalmi memorat veram David templi ædificationem, hic verò deplorat ejuſdem templi violationem. Sicut enim Antiochus templum Hieroſolymis ſub Machabæis polluit: Sic Julianus Apoſtata vel Hereticorum grex Eccleſiam templum Chriſti profanavit. Tres Pſalmi in lamentatione ejuſdem templi ſcribuntur. Primus: *Ut quid DEUS*, in quo Eccleſiæ templi Chriſti ſubverſio à perſecutoribus, ut illud à Romanis lamentatur. Secundus. *DEUS venerunt Gentes*, in quo violatio iſtius ab Hereticis, ùt illius ab Antiocho & Gentibus, deploratur. Tertius: *Super flumina Babylonis*, in C quo iſtius deſtructio ſub Antichriſto, ſicut illius ſub Nabuchodonoſor defletur. Eſt & aliud Sacramentum: quia præcedens Pſalmus retulit, quòd Chriſtus tribum Juda elegerit, quod tempore Antichriſti erit; hic refert, quanta mala pro fide Chriſti paſſura ſit.

Hic Pſalmus in ſeptuageſimo octavo loco ponitur, qui numerus in ſenes duodecim dividitur, & ſex ſuperant, quòd perfectionem nobis myſticant. Per duodenarium doctrina Apoſtolorum, per Senarium intelligitur perfectio juſtorum, qui propter juſtitiam perſecutionem patiuntur, qui ad octo beatitudines perducuntur. Titulus ejus eſt:

VERS. I. *Pſalmus Aſaph.*

Hoc eſt: Ita laus attribuitur perfectis fidelibus de Judaico populo, qui agunt in hoc Pſalmo de tribulatione ſua, quæ videtur eis eſſe, illata: inde quia monuerant fidelem Aſaph ad ſpiritalem [illegible], 19, 50. intellectum; ſicut in Actibus Apoſtolorum legitur, quòd Prædicatores magnam perſecutionem patiebantur. Vel fidelis Aſaph ante Chriſti adventum hic loquitur, id eſt, Prophetæ, & alii perfecti in populo Dei prævidentes in Spiritu Eccleſiæ perſecutionem, quam ſignificat iſta perſecutio ſub Antiocho in Hieruſalem facta.

Materia Pſalmi eſt afflictio Eccleſiæ ſub Hereticis templi Dei violatoribus, de quibus multa B præcedens tractavit Pſalmus. Intentio eſt oſtendere tribulationem fidelium eſſe ad commodum eorum, & ad damnum tribulantium. Verba mutuata videntur de hiſtoriis Machabæorum, ubi Gentes templum Dei polluerunt, ſanguinem juſtorum ùt aquam effuderunt. Significat autem, quod Hæretici Eccleſiam templum Dei vivi profanaverunt, multum ſanguinem Catholicorum effuderunt. Prima pars eſt: *Deus venerunt*, in qua Eccleſiæ ærumnæ memorentur. Secunda: *Uſquequò Domine*, in quo divina auxilia contra adverſarios fideles precantur. Tertia: *Ultio ſanguinis*, in qua vindictam Dei impiis juſti imprecantur. *Aſaph*, id eſt, fidelis populus ſub perſona Mathathiæ hìc loquitur.

Deus venerunt Gentes in hereditatem tuam. Hoc ſub Machabæis contigit, quando Antiochus & aliæ *Gentes* in Judæam *hereditatem* Dei venerunt, & *templum* Dei *polluerunt*, quia Idolum in eo poſuerant, & dæmoniis ibi ſacrificaverunt. *Poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam*, hoc eſt, ſicut tugurium cuſtodis pomorum remanet deſertum collectis pomis: ita Hieruſalem deſertam fecerunt habitatoribus occiſis.

Poſuerunt morticina ſervorum VERS. II.
D *tuorum eſcas volatilibus cœli, carnes Sanctorum tuorum beſtiis terræ.* Hoc eſt, occiſos ſepeliri non permiſerunt, ſed avibus & *beſtiis* devorandos projecerunt.

Effuderunt ſanguinem ipſorum VERS. III.
tanquam aquam in circuitu Hieruſalem. Sicut pro nihilo ducitur, quòd aqua effunditur: ita pro nihilo habebant, quòd *ſanguinem* illorum effundebant; ſicut Eleazaro & ſeptem Machabæis cum Matre ſua & multis aliis faciebant. *Et non erat, qui ſepeliret*, quia tot erant, qui ſepeliri non poterant, nec etiam ſuperſtites præ hoſtibus eos ſepelire audebant.

2. Mach. 1. 8. audebant. Unde & hic verſus, *Effuderunt*, in hiſtoria Machabæorum pro eadem cauſa introducitur, ut totus Pſalmus inde ſcriptus non dubitetur. Hoc ad priorem Pſalmum continuatur, ubi legitur, quòd Juvenes eorum & Virgines comedit ignis, & præ multitudine non ſunt lamentati. Mathathias & Machabæi videntes tanta mala clamant:

VERS. IV. *Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris, ſubſannatio, & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt.* Tempore Antiochi erant Judæi opprobrium omnibus nationibus, qui eis ritum legis improperabant, comprehenſos ſubſannabant, captivis illudebant.

Simili . . a factum eſt Eccleſiæ ſub Juliano Apoſtata . ſub Conſtante Heretico, quæ gemebunda . . . : *DEUS venerunt Gentes in hereditatem tuam.* Hereditas DEI eſt Eccleſia ad hereditatem regni vocata, de qua in priori Pſalmo ſcribitur: *Paſcere Iſrael hereditatem tuam.* *In* hanc *hereditatem Gentes venerunt*, dum Heretici gentiliter viventes cum Judæis & paganis in Eccleſiam DEI ùt lupi in oves irruerunt, & Chriſtianos crudeliter perſecuti ſunt, *Poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam.* Hoc eſt, poſuerunt Eccleſiam in deſertum, ſicut deſeruntur pomorum cuſtodiæ, cùm poma tranſierint. Fideles namque qui remanſerunt aliis perfidia pollutis, aliis occiſis, quaſi deſertum tugurium fuerunt privati à ſolamine & ſocietate aliorum, qui vel occiſi vel polluti erant. Sed quando Eccleſia Gentibus, vel Hæreticis viſa eſt deſerta, tunc in cœleſtem menſam Spiritus Martyrum tanquam de horto Dominico multa & ſuaviſſima pompa tranſierunt. *Poſuerunt morticina*, id eſt, cadavera *ſervorum tuorum eſcas volatilibus cœli*, *carnes Sanctorum tuorum* poſuerunt *eſcas beſtiis terræ.* Si tantùm diceret *volatilibus & beſtiis*, ſufficeret; ſed *cœli & terra* addidit ad denotandam intentionem. Cùm enim Spiritus Martyrum velut poma ad Agricolam ſuum tranſiiſſent, & infideles cottidie audirent à fidelibus promitti redintegrationem corporum ſuorum, ſparſerunt fruſtatim illorum membra per aëra & per terram, ut quaſi per hoc oſtenderent non poſſe eſſe, quod Chriſtiani aſſerebant, cùm ea ab avibus & beſtiis devorata conſtaret. Quorundam cadavera igni combuſſerunt, & cinerem in aquam ſparſerunt, quaſi inde reſurgere non poſſent. *Effuderunt ſanguinem ipſorum tanquam aquam in circuitu Hieruſalem*, id eſt, in toto orbe, tam viliter, quàm aqua effunditur. *Et non erat qui ſepeliret*; vel propter timorem perſecutorum, vel tot fuerunt occiſi, quòd vivi non ſufficiebant eos ſepelire. In multis enim locis cadavera Sanctorum diu inſepulta jacuerunt, donec à religioſis quodammodo furata ſepelirentur. Majorem perſecutionem paſſa eſt Eccleſia ab Hereticis, quàm à Paganis vel Judæis. Multis occiſis ſuperſtites clamant: *Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris.* Tam ignominiosè tractamur, quòd ſumus *opprobrium vicinis* jam inde ad fidem venire volentibus, quia ſumus *ſubſannatio & illuſio* infidelibus, qui in circuitu noſtro ſunt. Mathathias pro Machabæis.

VERS. V. *Uſquequò Domine iraſceris* genti Judaicæ te colenti, permittens eam ſævitia Paganorum affligi? Facis hoc *in finem*, id eſt, uſque ad totius populi conſumptionem? Uſquequò *accendetur velut ignis zelus tuus?* *Zelus* erat, quòd Phinees Judæum in ſcorto occidit. *Zelus* erat, quòd Mathathias Judæum Idolis ſacrificantem occidit. *Zelus* dicitur æmulatio vel indignatio. Hic *zelus velut ignis* eſt accenſus, dum Judæus pro Idolatria tradidit gentibus occidendos. Satis vindicâſti in nos: jam

VERS. VI. *Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt.* Ita abundanter mitte indignationem tuam ſuper adverſarios, qui nos affligunt, & te non colunt, quàm multipliciter miſiſti ſuper nos, qui te colimus. Et *effunde iram tuam in gentes*, qui hìc infundis nobis *iram tuam*, id eſt, occultam vindictam in futuro *effunde*, hoc eſt, exerce manifeſtam & conſimilem vindictam in gentiliter viventes. *Quæ te non noverunt*, id eſt, in te non crediderunt. *Et in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt*, id eſt, in patrias, in multas regiones, quæ non adoraverunt *nomen tuum*, quod eſt Chriſtus Jeſus. Et ideo *effunde* in eos *iram:*

VERS. VII. *Quia comederunt Jacob.* Hoc eſt, *ſupplantatores* vitiorum pro fide tua luctantes quosdam occiderunt, quosdam polluerunt, in errorem ſuum duxerunt, quos ùt cibum in corpus perditionis devoraverunt. Inſuper *Locum ejus deſolaverunt*, quia alios ad fidem venire prohibuerunt. Sed ad litteram *loca* fidelium *ſunt deſolata*, dum conventus eorum ſunt deſtructi, & ipſi à perſecutoribus oppreſſi. Et quoniam ſcimus, quod vindicas in nos reatum, qui nihil ſinis impunitum: Oramus,

VERS. VIII. *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum*, id eſt, ex parentibus venientium propter ignorantiam aut juventutem factarum. *Citò anticipent*, ut bonum velimus, & conforta arbitrium noſtrum, ut in bono perſeveremus. Velociter prævemiat *nos tua miſericordia* effectus, antequam anticipet defectus: *Quia pauperes facti ſumus nimis* originalibus & actualibus oppreſſi malis, & paradiſi ac mundi privati bonis. Contra hæc mala

VERS. IX. *Adjuva nos Deus ſalutaris noſter* & ad ſuperandum inimicos, ut conformemus eos nobis. *Et propter gloriam nominis tui Domine libera nos* à perſequentibus, ut in nomine Chriſtiano glorìemur. *Et propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum:* Qui propter peccata tribulationem nobis induxiſti, afflictis propitiare *propter nomen tuum*: quia propter

pter illud nomen iſta omnia patimur, eò quòd Chriſtiani dicimur. A *Libera nos*:

VERS. X. *Ne forte dicant in Gentibus: Ubi eſt Deus eorum*, quem dicunt ſe habere adjutorem, & defenſorem. Ecce modò faciunt quod volumus, & præcipimus! Propitiare nobis, & hæc propitiatio *innoteſcat in nationibus coram oculis noſtris*, ut ſubdas nobis, qui nos volunt ſibi ſubdere. Et non differas uſque poſt mortem noſtram; ſed *coram oculis noſtris* corporeis facias, ita ut nos videamus in vita noſtra. Mathathias pro Machabæis,

Vindica ſanguinem ſervorum tuorum, qui effuſus eſt. Ita habet alia transla- B tio. Sanguis ſeptem Machabæorum, & aliorum plurimorum pro lege Domini effuſus eſt, quem Dominus vindicavit, dum Antiochum crudeli morte conſumpſit, & populum ſuum exterminavit bellis.

VERS. XI. *Intret in conſpectu tuo gemitus compeditorum*, id eſt, in captivitate poſitorum. Multos enim ceperant, quos in vincula conjecerant, quorum gemitus in conſpectu Dei introivit, quia adverſarios eorum per Judam & fratres ejus punivit. *Secundùm magnitudinem brachii tui poſſide filios mortificatorum.* C Hoc eſt, illos factos filios noſtros, quos mortificant, *poſſide* ſecundùm fortitudinem tuam quaſi propriam hereditatem tuam, ut ulteriùs non ſinas recedere à te.

VERS. XII. *Et redde* eis factis *vicinis noſtris ſeptuplum* improperium *in ſinu*, id eſt, in interiori *eorum: Improperium*, dico, *ipſorum*, id eſt, ab ipſis illatum: *Quod exprobraverunt tibi Domine* in nobis arbitrantes te in ſervis tuis deleri à terra. Converſi namque ad fidem multùm in anima dolebant, quòd unquam Deo vel Sanctis improperaverant, & ſepties tantum ſibi improperabant, quàm priùs Chriſto D vel ſuis improperabant, quos perſecuti ſunt.

Nos autem (quos perſecuti ſunt) *populus tuus, & oves, paſcuæ tuæ*, quas paviſti pane vitæ & intellectûs, *confitebimur tibi in ſæculum*, id eſt, laudabimus te corde & ore, & opere in æternum. *In generatione, & generatione* *, hoc eſt, quamdiu ſuccedet *generatio & generatio*, *annuntiabimus* aliis *laudem tuam*, ut & ipſi te laudent, & hîc & in futuro. VERS. XIII.

* Vulgata *In generationem & generationem.*

Aliter: Innoteſcat in nationibus ultio ſanguinis ſervorum tuorum, h. e. tempore Chriſtianorum innoteſcat cunctis gentibus, quod tu ſanguinem Martyrum vindicabis. Hoc jam factum eſt, quia perſecutores Chriſtianæ Religioni ſubjugati ſunt, alii autem deleti ſunt. *Introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum*, quos mortale corpus aggravat, qui ingemiſcunt gravati, habitatione, quæ de cœlo eſt, ſuperindui cupientes, ut mortale à vita abſorbeatur. *Secundùm magnitudinem* hereditatis tuæ *poſſide filios mortificatorum.* Pro Chriſti nomine compediti graviſſimas perſecutiones pertulerunt, & in ipſis paſſionibus conſtituti oraverunt pro Eccleſia, ne infructuoſus eſſet poſteris ſanguis illorum. *Filij mortificatorum* ſunt, qui exemplo Martyrum pro Chriſto paſſi ſunt. Hos Dominus *poſſedit ſecundùm magnitudinem brachii* ſui, quando perſecutores ſubjecit imperio nominis Chriſtiani. *Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum.* Hoc non maledicendo, ſed prædicendo dicitur. *Vicinos* vocant Hereticos vel falſos fratres in eadem Religione & in eodem cultu conſtitutos, ſed Eccleſiam vel pravis moribus vel perverſo dogmate impugnantes. His *ſeptuplum* opprobrium *in ſinu eorum* reddet, dum eos omnimoda pœna in ſempiterno opprobrio puniet. Tunc reddet eis *opprobrium ipſorum*, quo Domino exprobraverunt male vivendo, vel perversè docendo, dum dicet: *Ite in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo, & angelis ejus.* Matth. 25. 41. Ipſi quidem ibunt in ſupplicium æternum: *Nos autem populus tuus & oves paſcuæ tuæ à* dextris conſtitue, quibus dices: *Venite benedicti Patris mei, confitebimur tibi in ſæculum*, id eſt, laudabimus te ſine fine.

PSALMUS LXXIX.

Qui regis Iſraël intende &c. &c.

Superior Pſalmus retulit calamitatem Eccleſiæ, quam pertulit ab Hæreticis, hic refert cladem Synagogæ, quam ſuſtinuit ab adverſariis. Titulus ejus eſt:

VERS. I. *In finem pro his, qui immutantur, teſtimonium Aſaph, Pſalmus pro Aſſyriis.* *

* Vulgata: *In finem pro iis, qui commutabuntur, teſtimonium Aſaph.*

Hoc eſt: Iſte hymnus eſt tendens *in finem* Chriſtum, *pro his, qui immutantur* de Judæis ad Chriſtianos, de carnali intellectu ad ſpiritalem; qui Pſalmus eſt *teſtimonium Aſaph*, id eſt, fidelis Synagogæ, *pro Aſſyriis*, hoc eſt, pro Judæis adhuc perfidis, qui ſe reputant juſtos, & in lege directos. *Aſſyrii* namque interpretantur *dirigentes.*

gentes. Teſtatur vienim hic, quòd Judæi ideo A exterminati ſunt, quia in Chriſtum non crediderunt, & quòd de Judæis Chriſtiani ideo exterminium evaſeruut, quia fidam Chriſti receperuot, Denique hoc *teſtimonium* & Chriſtum & vineam confitetur, hoc aſt, caput & corpus, Regem & plabem, paſtoram & gregem, & totum omnium Scripturarum myſterium.

Materie Pſalmi aſt oratio fidelis Synegogæ pro Chriſti advantu, & Eccleſiæ oratio pro ejus adventu ſecnodo. Intentio aſt, ut Deum oremus, quatenus noshic convertat, & quandoqua facie ad faciem, ſicuti eſt, feciem ſuam nobis oſtendat. In tria ſecatur, quia Synagoge ter deſtructe netratur, à Babyloniis, à Græcis, è Romanis. Prima pars vſt: *Qui regis Iſraël*, in qua Chriſti primua & ſecundus adventus optatur. Se- B cunda eſt: *Vineam de Ægypto*, io qua Eccleſiæ dilatatio memoratur. Tertie eſt: *Domine Deus virtutum converte*, iu qua Eccleſiæ viſitatio poſtuletur.

Hic Pſelmus eſt in ordine ſaptuagaſimus nonus, & ſignificet fideles poſt captivitatem hujus mundi venturos ad conſortium novem Ordinum Angelorum. Varbe Pſalmi videntor tracte de oratione Machabæorum, qui orebant, ut ſic Chriſtus eos ſuo adventu iiberaret de Antiocho & de preſſura adverſariorum, ſicut Moyſes eripuit Petres de Pheraone & effliſtione Ægyptiorum. Vox eſt *Aſaph*, id eſt, Propheterum pro convarſione eorum populi Judaici tempora Apoſtolorum, & vox primitivæ Eccleſiæ pro converſione eorum poſt C exterminationem Judæorum, quæ converſio fit quotidie & maximè tempore Antichriſti.

VERS. II. *Qui regis Iſraël intende.* *Is* dicitur Vir, *ra* videns, *El* Deus. *Iſraël* ergo dicitur *Vir videns Deum.* Per *Iſraël* deſignentur in hoc loco Angeli ſemper vidantes feciem Patris. O Rex cœli, *Qui regis* Angalos, *intende* ad nos homines venire in terris. Te dico, *Qui deducis velut ovem Joſeph*, hoc eſt, qui populum de *Joſeph* & ſuis fratribus ortum de Ægypto eduxiſti per daſertum, ſicut *Ovem* paſtor ad bona paſcue deduxiſti, veni, & nos eripe, & in tuto loco conſtitue. Ideo nomen *Joſeph* pro populo ponitur: quia ipſe queſi Princeps in illo populo fuiſſe legitur, & pro ſignificatione etiam ponitur. *Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare,*

VERS. III. *Coram Ephraim, Benjamin, & Manaſſe.* *Cherubim* & Seraphim ſunt ſummi Ordinea Angalorum. *Super Cherubim* Chriſtus ſedet, qui ſuper omnem principatum & poteſtatem, & ſupre omne nomen, quod iu cœlis val iu terris nominatur, in daxtera Patris exaltatur. *Cherubim* interpretatur *plenitudo ſcientiæ*; *Ephraim*, *Fructificatio*; *Benjamin*, *Filius dexteræ*; *Manaſſes*, *oblivio*. Hæc omnie tantùm poſita ſunt propter ſignificationem. Per hæc enim tres Ordines Eccleſiæ deſignentur. Par *Ephraim* Doctores alios iu fide fructificantes. Per *Benjamin* continentes, qui ſunt *filij dexteræ*, id aſt, imitatores Chriſti ad dexteram ejus conſtituendi. Per *Manaſſen* conjugati, qui opere & pompas diaboli obliviſcuntur, & Chriſti præcepta ſequuntur. Dicitur ergo: *Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Ephraim, Benjamin, & Manaſſe*, hoc vſt: Sicut es cognitus in cœleſtibus creaturis, & in eis quieſcis: ita fac te cognoſci ab vis, qui ſunt io Eccleſia Doctores, continentes & conjugati, ut in eis quieſcas.

Ad litteram quiddam notetur in his vocabulis. De tribu *Benjamin* primus Rex Saul regnavit in Iſraël, & de hac tribu venturus arat Paulus Doctor orbis. Diviſo ragno in Judam & Iſraël, de *Ephraim* Hieroboam primus Rex præfuit in Iſrael, qui *Ephraim* in benadictione Jacob eſt prælatus. De *Manaſſe* erat Gadeon Dux in Iſraël, qui ſigno velleris partum præfiguravit Virginis, & mirabili pugna Chriſti pugnem præfiguravit. Unde per *Benjamin* primitiva Eccleſie de Judaico populo accipitur, in qua primitos Chriſtus regnavit. Per *Ephraim* Eccleſia de Gentibus in fide fructificans intelligitur, in qua nihilominus Chriſtus regnevit. Cujus nomen ideo hic præponitur, quia & ipſa io benadictione eſt præpoſitna, & Gentilis populus Judaico populo à Chriſto eſt prælatus. Per *Manaſſe* Eccleſia adhuc de Judæis creditura exprimitur, qui quaſi in oblivione nunc abſconditur, ſed adhuc ùt Gedeon ſævo bello cum Antichriſto congreditur. His omnibus Chriſte *intende*, & his appare.

Et ut hoc facias, *Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos facias nos*, ſicut Moyſas ſalvavit illos. Cùm res, quæ ſignificativè fit, nondum trensacta eſt, queſi ſopita videtur: ſed cùm ſignificatum per illud fit, queſi excitari videtur. Potentia Dei aret, quòd populum de Ægypto eduxit, & hoſtes ſubmerſit, & ſignificat ſalvationem juſtorum & damnationem malorum. Hæc res ſopite aſt excitate, quando Chriſtus de inferno juſtos eduxit, dæmones ſtagno ignis immerſit. Et quia potentia tua Chriſte in cruce erat ſopite, cùm patereris ex infirmitate, *Excita potentiam tuam* nunc, *& veni* ad judicandum, *ut ſalvos facias nos*, & inimicos noD ſtros perdas, ſicut in mari rubro faciſti. Et ut hoc fiat,

O Deus converte nos de pravis operibus ad bona opera, de vitiis ad virtutes: *Et oſtende faciem tuam*, manifeſte te ipſum nobis, ſicut promiſiſti: *Et ſalvi erimus* ab hoſtibus mentis & corporis æterna ſalvatione. VERS. IV.

Domine Deus Virtutum converte nos, hoc eſt, qui es Dominus & Creator Angelorum. *Quouſque iraſceris ſuper orationem ſervi tui?* id eſt, quamdiu differ iratus, quod orant ſervi tui? Quaſi diceret: Citò oſtende te. Per hoc, notatur deſiderium Sanctorum in tribulatione. Si oſtenſio faciei ejus eſt miſericordie, VERS. V.

tunc

tunc revera dilatio eſt ira, quelis ſn Deo eſt. Hoc A ad illud cootinuetur, ubi ſoperius legitur: *Uſque quò Domine iraſceris?* Merito oramus citò eripi. Nam

VERS. VI. *Cibabis nos pane lachrymarum*, id eſt, cladibus, & ærumois ſinis nos hic ùt patres in Ægypto affligi. *Panis lachrymarum* eſt vita plena doloribus. In labore & dolore vivunt hic præcipuè juſti. *Et potum dabis in lachrymis.* Cibo, & potu ſuſtentatur humana fragilitas. Per hæc duo intelligitur, quòd juſtorum vita tota in luctu, & gemitu, & lachrymis conſumitur. Et hoc temen *in menſura:* qoia ad æquelitatem virium illorum à Deo labor temperatur. Fortes quippe ad majorem laborem fe- B rendum ponuntur, ùt Leurentios, & alii Martyres, imbecilles ad minorem, ùt Cooſeſſores.

VERS. VII. *Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris.* Chriſtianis contredicebatur & à

Act. 18. cg. 21. Judæis, & à Geotibue, ùt ſcribitur: *Notum eſt, quòd ſecta hæc ubique contradicatur.* Unde & de

Luc. 2. 34. ipſo cepite dictom eſt: *Hic poſitus eſt in ſignum, cui contradicetur.* *Aſaph* ergo, id eſt, primitiva Eccleſie de Judæis dicit: *Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris:* quia Judæi vicini eorum,

Act. 13. qui erent increduli ùt Phariſæi, contradicebent doctrinæ eorum, ut Paulo & Bernabæ feciſſe leguotur. *Et inimici noſtri*, ſcilicet Pegani *ſubſannaverunt nos*, id eſt, deridebant di- C centes: Vos edoratis mortuum crucifixum. Eccleſie qooque de gentibus dicit: *Poſuiſti nos in contradictionem* Hæreticis in eodem cultu Chriſti *vicinis noſtris*, qui cootradicunt fidei noſtræ, & impugnant doctrinam noſtram, & *inimici noſtri* Judæi & Pagani *ſubſannaverunt nos*, quòd hominem cum lettonibus damnatom coleremus, & tam in fide ejus diverſa ſeotiremus. Hic verſus ad illum continuatur: *Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt.* Quod de Mechabæis ad litteram iotelligitur, quibus Gentes contradicebant, & pro cultu Dei deridebant. Sequitur: D

VERS. VIII. *Deus virtutum converte nos:* quia lachrymis afflictionis ùt cibo & potu jugiter veſcimor, & à Judæis & Paganis & Hæreticis nobis contredicitur: O DEUS, qui das virtutes, Creator Angelorum, *Converte nos* de mundanis ad cœleſtia, *Et oſtende faciem* Divinitatis tuæ, quam electis tuis ùt Moyſi manifeſtabis, *Et ſalvi erimus* ab his, quæ petimur malis. Et qoia ſex diebus laboretur, ſex verſibus labor Eccleſiæ hic myſticè deſcribitur.

VERS. IX. *Vineam de Ægypto tranſtuliſti: ejeciſti gentes, & plantaſti eam.* Hic iocus illi continuetur, ubi legitur: *Abſtulit ſicut oves* A *populum ſuum, & perduxit eos tanquam gregem in deſerto, & induxit eas in montem ſanctificationis ſuæ; & ejeciſti à facie eorum gentes.* *Vinea*, à vitibus eſt dicte. *Vineam*, id eſt, Hebtæorum gentem, unde nata eſt congregatio Prophetatum & aliorum fidelium, Deus *ex Ægypto* magnis miraculis deduxit, & eepulſis Gentibus, id eſt, Amorrhæis, Ethæis, Jebuſæis, cæteriſqoe aliis tanquam mirabilis Agricola plantevit.

Dux itineris fuiſti in conſpectu ejus: VERS. X.
quia in colomne ignis & nubis eos præceſſiſti, & ùt eis placuit, paviſti. Et *plantaſti radices ejus*, id eſt, firmàſti patres eorum introductos io illa hereditete, *& implevit terram* promiſſionis multiplici generetione. B

Operuit montes umbra ejus, hoc eſt, non VERS. XI.
ſolùm campos, ſed etiam montana occupevit habitatio ejus. *Et arbuſta ejus cedros Dei.* *Arbuſta* vocantur vites, quando in arbores aſcenduot. *Arbuſta cedros* operuerunt, quie multi montem Libenum, io quo *Cedri*, occupaverunt.

Extendit palmites ſuos uſque ad ma- VERS. XII.
re, id eſt, fideles protulit de mari cunctarum gentium. *Et uſque ad flumen propagines ejus*, hoc eſt, de Judæis multos per fidem propagavit. Per *flumen* enim Judæa intelligitur, in que eſt Jordenis, io quo Baptiſmos cœpit: per C *Mare* verò Gentilitas, quæ ſemper in emeritudine infidelitetis fuit. Vel *Propagines* à flumine uſqoe ad mare exteodit, dum filios regenerationis à Baptiſmate Jordanis incipientes uſque ad oceanum undique dilatevit. Poſt hæc beneficie Eccleſiæ collate ſequuntur ejus incommode, quæ incurrit propter quorundam vitia.

Ut quid deſtruxiſti maceriam ejus? VERS. XIII.
Maceria vineæ Chriſti, id eſt Eccleſiæ, eſt Sacra Scriptura, que undiqoe eſt firmiter monite. Hanc *maceriam* Deus *deſtruxit*, dum culpâ fidelium Sacram Scripturam ab Hæreticis corrumpi D permiſit. Et ideo *Vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam*, id eſt, ſubverſâ ab Hæreticis Scripturâ concuicant Eccleſiam etiam hi, qui non credunt in Chriſtum. Cùm enim ab Hæreticis cœpiſſet infamari, mox etiam cœpit à Gentibus impugnari. Unde ſequitur:

Exterminavit eam aper de ſilva: quia VERS. XIV.
Romanum Imperium de Gentilitete eam perſecutionibus devaſtavit. *Et ſingularis ferus depaſtus eſt eam:* quie Antichriſtus ſingulariter *ferus* ùt pabulum herbæ variis cruciatibus conſumet eam. Vel *Aper* ſingulariter *ferus* eſt diabolus, qui eſt *de ſilva*, id eſt, de agreſtium cogitationum via: qui Eccleſiam *exterminavit*, dum multos in hæreſes & varios errores præcipitavit.

pitavir. Hanc eſt *depaſtus*, dum in diverſis vi- A tiis ſaginatos devoravit. Sequitur oratio juſtorum:

VERS. XV. *Deus virtutum*, id eſt, Angelorum, *convertere* ab ira ed miſericordiam. *Reſpice de cœlo*, id eſt, de Chriſto, *Et vide*, hoc eſt, fac te videre per cœlum tuum, ſcilicet per Filium tuum, *& vide* miſeriam, diraprionem, conculcationem vineæ tuæ, *Et viſita vineam iſtam*, cui tot beneficie conſuluiſti. *Viſita* Eccleſiam liberando eam ab Hæreticis & perſecutoribus. *Viſita* Synagogam dando ei fidem & bo- B nam operationem.

VERS. XVI. *Et perfice eam*, id eſt, Eccleſiam in virtutibus, *Quam plantavit dextera tua*, id eſt, Chriſtus Filius tuus per ſe ipſum & per Apoſtolos. *Et ſuper filium*, * *quem confirmâſti tibi*, hoc eſt. *Perfice eam* fundatam *ſuper* Chriſtum, tuum *Filium*, *quem confirmâſti tibi* in omnibus virtutibus, id eſt, ad honorem tuum. Si eam perfeceris, tunc

*Vulgata: *Filium hominis.*

VERS. XVII. *Incenſa igni & ſuffoſſa ab increpatione vultûs tui*, id eſt, peccata per cupiditatem & C timorem commiſſa per prædicationem Filii tui in eis *peribunt*. Omne enim peccatum aut cupiditate aut timore committitur, dum [quis] aut aliquid cupit adipiſci, aut timet damnum ab alio ſibi inferri. *Incenſio* ignis eſt ardor cupiditatis, *Suffoſſio* vineæ eſt timor penetrans intima animæ. *Increpatio* eſt Evangelica prædicatio. *Vultus* Dei eſt Chriſtus, qui eſt imago Dei. Si ergo Deus Pater & agricola, vineam ſuam à vitiis purgaverit, & in virtutibus perfecerit, tunc omnia peccata per cupiditatem & timorem facta per Evangelicam prædicationem Chriſti *peribunt*, & mundati palmites plurimum fructum afferent. Et D quia hic primum aſt teſtimonium *Aſaph pro immutatis*, intelligitur hic oratio converſorum de Judæis pro adhuc convertendis, & de perfidia ad fidem Chriſti immutandis: *Deus virtutum* quamdiu es averſus populo Iſraëlitico? *Convertere* ad eum, *reſpice* eum per Chriſtum, qui eſt cœlum cœlorum, *& vide* eum per miſericordiam faciens eum te videre per fidem, *& viſita vineam iſtam*, id eſt, Synagogam per te ab Ægypto adductam, & in terra repromiſſionis olim plantatam, ſed nunc deſtructam. *Viſita* per Eliam & Enoch; *& perfice eam*, *quam* in Abraham & Patriarchis fodere cœpiſti, quam in Prophetis *plantavit dextera tua*, id eſt, operatio tua. *Perfice eam ſuper filium*, *quem confirmâſti tibi* JEſum Chriſtum, qui eſt ſemen Abrahæ, in quo omnes Gentes benediceotur, firmum fundamentum ædificandæ domûs. In hac vinea *incenſa igni & ſuffoſſa ab increpatione vultûs tui peribunt*, dum hi, qui impietatis igne ſuccenſi, & prava operatione ſuffoſſi ex eadem gente in Chriſtum credere noluerunt, in futuro judicio *ab increpatione* Chriſti *peribunt*, cùm dicet: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*. Ut autem hanc vineam viſites, Matth. 25, 41.

VERS. XVIII. *Fiat manus tua*, id eſt, potentia tue *ſuper virum dexteræ tuæ*, id eſt, ſuper Chriſtum Filium tuum, *& ſuper filium hominis*, ſcilicet Virginis, *quem confirmâſti* ſignis & prodigiis *Tibi*, hoc eſt, ed honorem tuum, ut ſuſcites eum à mortuis, & hæc omnia per illum fiant. Et cùm ad eum converſi fuerimus,

VERS. XIX. *Et non diſcedimus à te*, ſicut priùs facimus, cùm ed idolatriam declinavimus: *Vivificabis nos* à morte animæ per mortem Filii tui, *Et nomen tuum*, quod eſt Pater, per Filium *invocabimus*. Ideo

VERS. XX. *Domine Deus virtutum converte nos* de perfidia ad fidem, *Et oſtende faciem tuam*, & fac nos intelligere Chriſtum, qui eſt facies tuas, *& per eum ſalvi erimus* in vita æterna.

Oratio Eccleſiæ: *Fiat manus tua ſuper virum dextera tua, & ſuper filium hominis, quem confirmâſti tibi.* Manus Dei eſt operatio ejus. Vir dexteræ eſt Filius Dei in dextera ejus ſedens. Filius hominis, Filius Mariæ. Hinc ſumptum eſt, quod frequenter dicitur in Evangelio: *Filius hominis*, id eſt, Filius Virginis. Dicitur ergo: *Fiat manus tua*, hoc eſt, fiat potentia tua, Deus Pater, *ſuper* Chriſtum *Filium hominis* ad dexteram tuam ſumptum, *quem* Spiritu Sancto *confirmâſti tibi* Filium, ut in majeſtate tua veniat ad judicium, & de vinea ſua colligat fructum. Et ampliùs *non diſcedimus à te* per vitia aberrantes à vera via, ſicut priùs fecimus. *Vivificabis nos* à morte raſuſcitando, *& nomen* majeſtatis tuæ laudando *invocabimus*: *Domine Deus virtutum converte nos* de mortalitate ad immortalitatem, *& oſtende* nobis ſicut Angelis *faciem tuam*, *& ſic ſalvi erimus*, cùm tu eris omnia in omnibus.

Hic verſus dicitur intercalaris, & eſt jam tertiò repetitus: quia per Trinitatem hæc omnia perficiuntur, dum tres Ordines Eccleſiæ ad cœleſtia aſſumuntur.

PSALMUS LXXX.

EXultate Deo adjutori noſtro.

Hic Pſalmus videtur decantari pro victoria. In ſuperioribus etenim Pſalmis facta eſt Regi querimonia, quòd hoſtes hereditatem ejus pervaſerint, quòd vineam ejus devaſtaverint, & ſubintelligitur, quòd ipſe eos bello contriverit. In hoc verò victores Regi ſuo adjutori exultant, & Deo, ac triumphatori jubilant. Unde & verba Pſalmi videntur à Machabæis ſumpta, qui devicto Antiocho & Gentibus in hymnis Dominum benedicebant, qui eis victoriam dederat. Et ſignificat, quòd fideles de Judæis Domino jubilant, poſtquam de Antichriſto & perſecutoribus triumphabunt. Hic B Pſalmus in hoc præcedenti continuatur, quòd ille de vinea tractavit, hic de torculari intitulatur. Torcular quippe pertinet ad vineam. Et notandum in omnibus Pſalmis, quod ſemper ſequens præcedenti aut per titulum, aut per textum continuatur. Titulus eſt:

VERS. I. *In finem pro torcularibus quinta Sabbathi, Pſalmus Aſaph.* *

* Vulgata: *In finem, pro torcularibus. Pſalmus Ipſi Aſaph.*

Finis eſt Chriſtus, in quo omnia conſummabuntur. *Torcular* eſt calcatorium, in quo uvæ premuntur, vina in apothecas effunduntur, acini porcis projiciuntur. Significat autem Eccleſiam, in qua juſti à malis graviter premuntur: Sed juſti C cœleſtis Regis menſæ dulce vinum inferuntur; impii ut fæx porcis, id eſt, dæmonibus projiciuntur. Ideo autem dicitur *Pro torcularibus* pluraliter, quia ſunt duæ Eccleſiæ, una de Judæis, altera de gentibus. *Quinta Sabbathi* eſt quinta feria, in qua Deus produxit ex aqua aves & piſces, & aves in aera levavit, piſces in gurgite reliquit. Et ſignificat, quòd Chriſtus baptizatos quoſdam ad alta ſublavat, quoſdam in ima præcipitat. *Pſalmus* eſt opus Dei, id eſt, cantus, qui fit in laude Dei. *Aſaph* dicitur Synagoga, quod eſt congregatio Dominica. Exponitur ergo titulus ſic: Hic hymnus Dominicæ congregationis eſt tendens *in finem*, id eſt, in Chriſtum omnia conſummantem. Cantus *pro torcularibus*, id eſt, Eccleſiis hic à malis oppreſſis, conſiderans ea, quæ facta ſunt *quinta Sabbati*: quia ſicut DEUS volucres ex aquis creatas ad alta ſuſtulit, piſces fluctibus immerſit: ita oppreſſos in Eccleſia ad cœleſtia ſublevabit, malos in tartara damnabit.

Materia Pſalmi eſt exultatio liberatorum pro victoria. Intentio eſt, ut victores vitiorum jubilemus DEO, quatenus ab eo pane vitæ, & melle æternæ dulcedinis ſaturemur. Hic Pſalmus per duo Diapſalmata in tria membra diſtinguitur: quia duæ Eccleſiæ in tres ordines, id eſt, Virgines, Viduas, Conjugatos dividuntur, qui per duo præcepta dilectionis in fide Trinitatis cœleſtia aſſequentur. In prima parte laus à liberatis Regi canitur. In ſecunda Rex populum A alloquitur. In tertia remuneratio amicorum & inimicorum ponitur.

Hic Pſalmus eſt Octuageſimus, per denarium & octonarium multiplicatus. Nam octies deni vel decies octoni ſummam illius numeri conſtituunt. Significat, quòd hi, qui cum armis decem præceptorum dimicant, ad octo beatitudines perveniant. Notandum, quod in hac decade Rex ter populum alloquitur. Primò, ubi dicit: *Cum accepero tempus, ejus juſtitias judicabo.* Secundò ubi dicit: *Attendite popule meus legem meam.* Tertiò in hoc Pſalmo, ubi dicit: *Audi popule meus, & loquar.* In primo loco ut Judex juſtum judicium promittit: in ſecundo legem populo ut Rex proponit: in tertio remunerator dignam mercedem legis obſervatoribus, & ſupplicium ejus contemptoribus dabit. Vox eſt Sacerdotum, liberatos vel victores ad laudem Regis adhortantium. Pſal. 74. 3. Pſal. 77. 1.

VERS. II. *Exultate Deo adjutori noſtro.* Congregatio Domini exultanter cantate Regi, qui adjuvit nos hoſtes ſuperare, & eruit nos de illorum crudelitate. *Jubilate Deo Jacob*, id eſt, noſtro luctatori. *Jacob* enim, qui cum Angelo luctatus eſt, pro luctatore ponitur. *Jacob* Dominus dilexit, Eſau odio habuit: & ipſe eſt minor filius, cui major ſervit. Et ſignificat Chriſtianum populum, cui Judaicus populus auctore Deo jam ſervit. Hunc Dominus ſupplantatorem vitiorum diligit: Illum C propter perfidiam odit. Vos ergo, qui eſtis *Jacob jubilate Deo* pro vobis luctante voce, & corde eum laudate hoc modo:

VERS. III. *Sumite pſalmum, & date tympanum; pſalterium jucundum cum cithara.* Per *Pſalmum* cœleſtis doctrina, per *Tympanum*, quod eſt corium extenſum, carnis afflictio, ut eſt jejunium: Per *Pſalterium*, quod à ſuperioribus ſonat, ſuperna præcepta, per *Citharam*, quæ ab inferioribus reſonat, bona opera accipiuntur. Quod eſt dicere: Cœleſtem doctrinam ut cibum avidè *ſumite*, eleemoſynas, & jejunia reddite, in contemplativa vita ſpiritualibus hymnis hilariter Deo canite, in activâ bonis operibus inſiſtite. His armis pugnâſtis & viciſtis, his inſtrumentis pro vi D ctoriâ tripudiare debetis. Pro ſigno etiam victoriæ canite tubâ, hoc eſt, ad laudem victoris Chriſti aliis prædicate. Hoc eſt, quod dicit:

VERS. IV. *Buccinate in Neomenia tuba.* *Neomenia* eſt nova luna vel Kalendæ. Hebræi menſes à nova luna numerant, quam Sacerdotes obſervant, & eâ primâ viſâ tubis buccinant, hocque ſigno feſtum populo nuntiant. In lege tres feſtivitates ſcribuntur. *Paſcha, Pentecoſtes, Scenopegia.* *Paſcha* erat, quo de Ægypto tranſibant, quod feſtum in vere celebrabant. *Pentecoſtes* erat, quo legem quinquageſimo die egreſſionis ſuæ à Domino acceperant, quod feſtum in æſtate ſolemnizabant. *Scenopegia* erat feſtum tabernaculorum, quod in autumno in menſe Septembri agebant; ante quod feſtum decem diebus usque ad veſperam jejunabant, & à primo die ſe-

 ptimi

A primi menſis tuba canebant, deinde Scenopegiam celebrebant. Ædificato autem templo addita eſt quarta ſolennitas, quæ *Encœnia*, id eſt, *Dedicatio* dicebetur, quod in hyeme agebatur. Secundùm hunc morem ſervet edbuc Eccleſia quetuor temporum jejunie. Per jejunium exprimitur pugna Chriſtianorum cootra ecies vitiorum. Decem dies jejunii ſunt decem præcepta, quæ ſunt arme noſtrs. Clengor *Tuba* eſt voe orationis vel prædicationis: ſeptem dies in ſeptimo menſe ſunt ſeptem dona in ſeptiformi Spiritu. Feſtivitas, quæ jejunium ſequitur, eſt futurum gaudium, quod nobis promittitur. Nova luna eſt Eccleſie, quæ cottidie per novum ſolem Chriſtum de veteri vita innovatur. In hac *Tuba* buccinant, qui in Eccleſia ea, quæ jam diximus, prædicant. Sequitur:

B *In inſigni die ſolemnitatis veſtræ*, quod eſt Paſcha, quando Chriſtus immolatus eſt pro nobis, & de infidelitate ad fidem tranſivimus. In Pentecoſte verò, id eſt, in quinquageſimo die poſt Reſurrectionem legem emoris per Spiritum Sanctum accepimus. In hac die buccinæ clangunt, qui hanc gratiam redemptis enuntiant. Feſtivitas Taberneculorum, quando poſt ruinam reſurgimus, & corpora noſtra tabernacule animæ per pœnitentiam innovamus. Feſtum enim erit Angelis ſuper pœnitentibus. Unde hoc feſtum jejunium & clangor tubarum præcedit, quia per jejunia & orationes pœnitentia accepta erit. Dedicatio autem templi illud feſtum exprimit, quo Chriſtus Eccleſiam, ſuum templum, in Reſurrectione æterna glorie dedicabit. In his feſtis *Tuba* canimus, cùm hæc populo prædicimus.

Notandum, quod muſicis inſtrumentis jubemur Deum laudare. Antiqui enim ſolebant in ſacrificiis his uti artibus: unde & nos in Divinis officiis utimur organis. Tota Eccleſia eſt organum Dei, electi ſunt fiſtulæ dulciſonæ. Ipſi etiam cithara corde Deum reſonantes. Sicut enim diverſæ fiſtulæ vel variæ chordæ ſunt in cantu quaſi diſſonæ, & tamen omnes in convenientia conſonæ: ita vitæ Sanctorum quaſi inter ſe diſſonant, dum hic libenter orat, alter aſſiduè ploret: ille jejunat, ille magis vigilat, ſed omnes in una charitate conſonant. Muſica enim ars eſt cæleſtis diſciplina, cujus prima partitio eſt Harmonica, Rhythmice, Metrice: Secunda partitio percuſſibilis ùt cymbala; intenſibilis, ùt cithara; inflatilis, ùt organa. Tertia partitio in ſeptem Symphoniis. Quarta in quindecim tonis. Per hanc artem multa miracula & in ſæcularibus, & in Divinis libris geſta leguntur, ſicut illud, quod malignus Spiritus à Saul hac arte eſt expulſus, & quod muri Jericho clangore hujus artis corruerunt. Ideo hac arte inſtructi Divina verba in hac laude modulamur ùt hymnos & cætera, & inſtrumentis hujus artis ùt organis, cymbalis & campanis Deo ſervimus, quia & Pſalmus per muſica inſtrumenta prolatos ſcimus.

VERS. V. *Quia præceptum in Iſrael eſt.* *Præceptum* in populo *Iſraël eſt*, ut ritè hæ ſolemnitates fiant. *Et judicium Deo Jacob*, id eſt, Deo Chriſtianorum eſt datum, ut celebratores harum ſolennitatum coronet, ſpretores condemnet.

Teſtimonium in Joſeph poſuit illud, cùm exiret de terra Ægypti, linguam, quam non noverat, audivit. VERS. VI.
Joſeph non exivit, ſed intravit in *terram Ægypti*, & ibi *linguam, quam non novit, audivit.* Porrò per *Joſeph*, qui Princeps fuit *in Ægypto*, totus populus ab ejus progenie deſcendens accipitur, qui exiens de *terra Ægypti linguam, quam non noverat, audivit*, dum Deum in monte loquentem decem præcepta audivit. Illud ergo *Teſtimonium* Deus *in Joſeph poſuit* ignotam *linguam*, quam de cœlo per Angelos audivit quando etiam pro ſigno tubis inſonuit, dum præcepta legis dedit, & pro hac ſignificatione tubis inſonuit.

Divertit ab oneribus dorſum ejus, manus ejus in cophino ſervierunt. VERS. VII.
Joſeph non legitur onera portaſſe, *vel in cophino ſerviiſſe.* Pòſt populus Iſraël gravi onere lapidum ad conſtruendas domos Pharaoni ferebat, cujus *manus in cophino ſervierunt*, dum in luto & latere ſudantes hæc *in cophinis* comportabant. *Ab* his *oneribus* Deus *dorſum ejus divertit*, dum eum de ſervitute Pharaonis eripuit. *Joſeph* dicitur *Augmentatio*, & eſt Chriſtus: quia ſicut ille venditus in Ægyptum poſt tribulationes eſt exaltatus: ita & Chriſtus ad gentes tranſiens poſt Paſſiones Martyrum eſt in Eccleſia glorificatus. Quæ Eccleſia dicitur *Augmentatio*: quia *multi filii deſertæ magis, quàm ejus, quæ habet virum.* Iſa. 54. 1.
Joſeph ergo exiens de Ægypto, hoc eſt, populus per Joſeph multiplicatus tranſivit per mare rubrum:
C quia populus Eccleſiæ de veteri vita per Baptiſmum Chriſti ſanguine conſecratum egrediens, *linguam quam non noverat, audivit*, id eſt, percepit myſteria, quæ non novit. *In* hoc *Joſeph teſtamentum poſuit*, dum Evangelium hunc populum docuit. Qui *linguam, quam non noverat, audivit*, dum Apoſtolos variis & ignotis linguis loqui audivit; & illud præceptum: *Diligite inimicos veſtros*, audivit, quod priùs Luc. 6. 27.
ignoravit. Per hanc linguam *divertit ab oneribus dorſum ejus*, hoc eſt: *Divertit* eum à vitiis, quæ onerabant animam. Verè onera portabat, nam *manus ejus in cophino ſervierunt*: quia ſicut illi in luto & latere ad conſtruendas civitates Pharaoni ſerviebant: ita ipſi ſordidis actibus ad conſtruendam civitatem diaboli Babyloniam ſe ipſos replebant. Hic introducitur perſona Dei ſic loquentis: O Joſeph obſerva,
D quæ per ignotam linguam audiſti: quia

In Tribulatione invocaſti me, & liberavi te &c. VERS. VIII.
Populus Iſraël *in tribulatione* Ægypti Deum invocavit, & Dominus per Moyſen eum liberavit. *In abſcondito tempeſtatis* eum exaudivit, dum Pharaone cum exercitu inſequente quaſi gravi tempeſtate ingruente clamantem *in abſcondito cordis* præ timore de inſequentibus hoſtibus eripuit. *Probavi te apud aquam contradictionis.* Hoc ibi contigit, ubi eum ſiti Num. 20. 10. & ſeqq.
tentavit, & murmuranti aquam de petra produxit, quando Moyſes & Aaron Deum offenderunt, & ideo terram repromiſſionis non ſunt ingreſſi. Chriſtianum populum in tribulatione Deum invocantem Dominus liberat, cùm de qualibet afflictione eripit, vel in dolore pœnitentiæ poſito peccata condonat,

donet. *In abſcondito tempeſtatis* eum exaudit, A
cùm de occulta tentatione eripit. *Apud Aquam
contradictionis* eum probet, dum inter populum
bonæ vitæ contradicentem, ſeùt ovam in torcu-
lari premeotem, velut aurum in fornace exa-
minat.

Diapſalma. Hic Rex utrumque populum &
bonorum & melorum alloquitur:

VERS. IX. & X. *Audi popule meus, & conteſtabor
te: Iſrael ſi audieris me, non erit in te
Deus recens, neque adorabis Deum ali-
enum.* Hæc verba ſumpta ſunt de lege, ubi
Deut. 5. 6. & ſeqq. & 6. 4. Dominus dixit: *Audi Iſrael, Deus tuus unus eſt;
non facies ſculptile, non adorabis alium Deum præter
me. Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi
te de terra Ægypti.* O popule meus per fidem
audi, id eſt, obedi his, quæ tibi præcipio, *& con-
teſtabor te*, id eſt, juro tibi, quòd implebo, quod
tibi promitto, O *Iſrael* per Scripturam videns De-
um, ſi me in Scripturis audieris, ſi doctrinæ meæ
obedieris, *non erit*, id eſt, non ſit *in te Deus re-
cens*, *neque adorabis Deum alienum*, & ego remu-
nerabo te: quia os tuum implebo omni dulcedine.
Et potens ſum hoc facere.

VERS. XI. *Ego enim ſum Dominus Deus tuus,
qui eduxi te de terra Ægypti*, hoc eſt: de
infidelitate ad fidem. *Deus recens* eſt ad tempus
factus; Deus non recens in æternitate ſemper ma-
nens. Et nota, quòd non dixerit: *Ante te*, qua-
ſi ſimulacrum forinſecus adhibitum, ſed *in te*, in
corde tuo ſcilicet, in imagine phantaſmatis tui, in
deceptione erroris tui. In ſe recentem Deum fa- C
cit, qui Deum quaſi glorioſum Regem in corde
imaginando fingit. Deum alienum adorat, qui
filium Patre minorem, vel Spiritum Sanctum crea-
turam prædicat. Omnes Hæretici Deum alienum
adorant, quia quod à Deo eſt alienum, de eo
prædicant. Sed & omni Deus recens erit, qui
Deum ventrem colit. Deus eſt colendus, per
quem de Ægypto diabolicæ ſervitutis ad vitam
educti ſumus, qui eſt veritas, ubique totus. Hic
cultori ſuo dicit: *Dilata os tuum, & im-
plebo illud.* Hoc eſt, dilata os cordis tui ùt
pulli avium, & ſaturabo illud. Deſidera virtutes,
& dabo tibi eas; hoc populo præcepi, & hæc ei
promiſi.

VERS. XII. *Et non audivit populus meus vo-
cem meam: & Iſrael non intendit mihi.* D
Populus ſecundùm Sacramentum fidei *meus, vocem
meam non audivit*: quòd præceptis meis non obe-
divit, & *Iſraël*, ſcilicet docti, non intenderunt
doctrinæ meæ. Et ideo iratus

VERS. XIII. *Dimiſi eos ſecundùm deſideria
cordis eorum.* Priùs retinui eos, ne ſibi in-
ferrent æternam mortem. Sed poſtquam verba
deſpexerunt, *dimiſi eos* ire in præcipitium. *Ibunt*
ergo *in adinventionibus ſuis*, hoc eſt, im-
plent deſideria, quæ ad perditionem ſui excogita-
verunt. Miſerrimis videtur eſſe Dei beneficium,
cùm voluntates ſuas permittuntur explere, & neſci-
unt iram Dei eſſe, & interiorem vindictam, ſicut
ſcriptum eſt: *Tradidit eos Deus in deſideria ſua, in im-* ad Rom. 1. 24.
munditia, ut judicentur ſecundùm opera ſua. Quan-
tò enim plus peccaverunt, tantò gravius damna-
buntur. Quia miſericors ſum, recipiam eos; hoc vult
illud, quod ſequitur: ſi reverſi fuerint.

Si populus meus audiſſet me faciens, VERS. XIV.
quod ei præcepi: *Iſrael ſi in viis meis*, id eſt, * & XV.
in præceptis meis *ambulaſſet*, * *pro nihilo
forſitan*, hoc eſt, facilè, *inimicos eorum hu-
miliaſſem*, id eſt, dæmones ſuperbos hoſtes ani-
marum repreſſiſſem: *Et ſuper tribulantes
eos*, id eſt, ſuper vitia & peccata eos interius tribu-
lantia *miſiſſem manum*, id eſt, potentiam
B *meam* auferens ea, ne tribularent eos. *Forſitan* id-
eo dicitur, quia eos non converſuros præſcivit. Si-
militudo eſt affectuoſi Patris, qui pervicacem fili-
um in nequitia dimittit facere, quod vult, & tamen
poſtea conquerendo dicit ad amicos ſuos, ſe velle
recipere, ſi reſipiſceret. Hoc tractum eſt de Ju-
dæis, qui legem DEI abjicientes traditi ſunt
inimicis.

Diapſalma. Sequitur vox *Aſaph* prolocutoris
Regis. Rex populo præcepta dedit, præmia promi-
ſit, & ipſi promiſerunt ſe omnia facturos: ſed

Inimici Domini mentiti ſunt ei. VERS. XVI.
Omnis, qui amicus eſt hujus ſæculi, *inimicus* Dei
conſtituitur. Qui non implent, quod in Baptiſmo
Deo promiſerant, *inimici* Dei fiunt, dum mentiun-
C tur ea, quæ ſe facturos promiſerant, & ad vomitum
ùt canes redeunt. *Et erit tempus eorum in
ſæculo*, hoc eſt, in hoc tempore & in hoc *ſæculo*
faciunt quod volunt; in alio ſæculo in puncto ad
inferna deſcendunt. At cùm hoc fecerint, quæ de-
ſideraverunt, poſt hæc *erit tempus eorum in ſæcula*,
ſcilicet tempus punitionis in æternum, quando eis
dicetur: *Ite in ignem æternum*, ubi *vermis eorum* Matth. 25. 41.
non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Sic ſo- Iſa. 66. 24.
lemus dicere: Cras erit tempus tuum, id eſt, cras & Marc. 9.
lues, quidquid peccaſti. Vel *tempus*, id eſt, defe- 43. 44. &
ctus eorum erit in æternum ſine fine. Et qui ſunt 47.
iſti *inimici*? Quos

Cibavit ex adipe frumenti, & de VERS. XVII.
petra melle ſaturavit eos, hoc eſt, quos com-
municavit Sacramentis ſuis. Hoc tractum eſt de
D hiſtoria, ubi manna eis pluit, & aquam *de petra*
produxit. Per hoc datur intelligi, quòd ille panis
cœli, qui omne delectamentum habuit, naturaliter
ùt optimum *frumentum* ſapuit, & aqua *de petra* pro-
ducta pro delectatione utentium ſaporem mutavit.
Nam alibi de hac *petra* ſcribitur: *Ut ſugeret mel de* Deut. 32. 13.
petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. Alicui enim ùt
mel, alicui ùt oleum vel vinum ſapuit. Per *adipem
frumenti* intelligitur corpus Domini, per quod
reficiuntur electi. Per *mel de petra* accipitur dul-
cedo Spiritûs Sancti. Vel *mel de petra* eſt ſapien-
tia fluens de Chriſto. Videtur enim ma-
gna dulcedo, quòd quis propoſita ænigmata
poteſt ſolvere. Inimicos ſuos ſibi mentitos
Rex damnabit; amicos autem ſuos fru-

 menti co

meuticeo cibo & mellito potu ſaturabit, id eſt, A omni dulcedine pleni gaudit replebit.

Nota ordinem octavæ decadis ad gratiam novi teſtamenti pertinentis. In primo Pſalmo deſcribitur potentia, & juſtitie novi Regis à Deo miſſi Judæis. In ſecundo impletus mos ejus, à quibus culpatur: quia hoſtes ſuos divitiis & honoribus exaltat, amicos ſuos egeſtate & oppreſſione coanguſtat. In tertio mirabilis æquitas judicii ejus refertur: quia malos per malos punit, ſicuti Judæos per Romanos contrivit. In quarto pro judiciis ſuis à populo laudatur. In quinto habitatio Regis in Sion & Hieruſalem memoratur. In ſexto fit querimonia humani generis in conſpectu Regis pro ejectione ſua de hereditate paradiſi. In ſeptimo Rex legem pro populo proponit, per quam hæreditatem recipere poſſit: & *Aſaph* pro- B locutor Regis refert beneficia, quæ patribus contulit, quibus de afflictione eductis emiſſam hereditatem reddidit. Sem quippe primitus terram Chanaan inhabitavit, ſed poſt diviſionem linguarum progenies Cham habitatores illius terræ expulit & eam poſſedit: Quos Dominus per Hebræos, proprios heredes, ejecit, & hereditatem vi ablatam reddidit. In Octavo fit grevis apud Regem lamentatio de hereditate ejus ab hoſtibus pervaſa, & in urbe Regia depopulata occiſis habitatoribus, regione vaſtata. In Nono iterum querimonia de vinea ab hoſtibus diſſipata, quæ magna cura à Rege erat plantata. His omnibus à Rege juſtè judicatis, In decimo populus ad victoriæ ſolemnitatem tubis clangentibus convolat, in qua Regi organis & tympanis concrepat, à Rege frumento & melle reficitur, amiſſa hereditas, lac & mel fluens gaudentibus redditur.

PSALMUS LXXXI.

Deus ſtetit in Synagoga Deorum &c.

Novem Ordines Angelorum in Scripturis inveniuntur: & hæc Nona decas, in qua multa de filiis Dei vel Angelis & æterna beatitudine ſcribuntur. De illo enim tractat, qui eſt Deus & homo, per quem homines Angelis conſociantur. Hic Pſalmus eſt octuageſimus primus, qui numerus octonario & denario & monade eſt diſtinctus. Per octonarium Reſurrectionis beatitudo, per denarium laboris remuneratio, per monadem æternæ vitæ gau-
Luc. 10. 42. dium, quod *unum neceſſarium*, intelligitur. Ideo hic numerus huic Pſalmo adſcribitur: quia omnes, qui Chriſtum Deum & hominem fideliter credunt, in Reſurrectione vitæ præmium ipſum percipiunt. Materia enim Pſalmi eſt Dei in homine converſatio. Intentio eſt, ut Chriſtum crucifixum Deum credamus, quatenus Dei filii, vel Dii nominemur & ſimus. Titulus eſt:

VERS. I. *Pſalmus Aſaph.*

Hoc eſt, hæc laus Dei eſt fidelis populi ad infidelem populum, ut cognoſcant Chriſtum eſſe Deum. Verba ſumpta ſunt de lege, ubi Sacerdotibus, D qui Dii dicuntur, præcipitur, ut juſtè judicent populum: & reſpicit ad Principes Sacerdotum, qui injuſtè judicaverunt Chriſtum. Per duo Diapſalmata, in tria membra ſecatur: quia per duo teſtamenta tres partes mundi Aſia, Africa & Europa ad fidem Chriſti convertuntur. Prima parte Chriſtus Deus & homo deſcribitur. In ſecunda Judæorum iniquitas & ignorantia culpatur. In tertia juſtorum Deificatio, impiorum dejectio, Chriſti in omnibus gentibus hereditas memoratur. Vox *Aſaph*, id eſt fidelium:

Deus ſtetit in Synagoga Deorum.

Synagoga Deorum eſt congregatio juſtorum. Sacerdotes etenim vel Prophetæ oleo uncti Dii; ut in lege ſcribitur: *Diis non detrahas*, vel Sacerdotibus. Exod. 22.
Et Moyſi dicitur: *Deum te conſtitui Pharaonis*. 28.
Non Angeli, ſed homines dicti ſunt Dii: quia Deus Exod. 7. 1.
aſſumpſit hominem, non angelum. Unde dum quidam angeli voluerunt Dii appellari, à ſummo Deo ſunt damnati. *Deus* igitur *in Synagoga Deorum ſtetit*, dum *Deus* in Chriſto inter homines converſatus, inter Apoſtolos & Sacerdotes manſit. *Stetit* enim pro *manſit* ſæpè ponitur. Nunc dicimus: in illa civitate per annum *ſtetit*, id eſt, manſit vel C converſatus eſt. *In medio autem Deos dijudicat.* Prophetæ Dii Chriſtum præceſſerunt, Apoſtoli Dii eum ſecuti ſunt. *In medio* ipſe quaſi medituullium fuit, qui utroſque in ſe conjunxit, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Hic Deos dijudicat, id eſt, diſcernit: quia Apoſtolos per dona Spiritûs Sancti à Sacerdotibus legis diſcrevit. *Deos* etiam diſcrevit, dum uni ſcientiam, alteri ſapientiam, alii prophetiam, alii aliam gratiam dedit. *Deos* autem ſcilicet Principes Sacerdotum judicavit dicens:

Uſquequò judicatis iniquitatem? VERS. II.

Iniquum judicium erat, quod mentam, rutam, & anethum offerendum cenſebant, & juſtitiam Dei D negligebant. Injuſtè judicabant, qui Prophetas à Deo miſſos occidi decernebant. Iniquitas erat, quòd Filium Patris ad vineam miſſum occidendum judicabant, ut ipſi hereditatem ejus haberent. Uſquequò *Facies peccatorum ſumitis?* Præceptum erat in lege, ut perſonas in judicio non acciperent, ſed juſtè omnibus judicarent. Ipſi verò divites juſtificabant, pauperes verò opprimebant. *Uſquequò*, id eſt, quamdiu hæc facitis? Uſque adeò hoc fecerunt, dum faciem Barabbæ latronis ſumerent, & faciem Chriſti innocentis damnarent. *Diapſalma.*

Judicate egeno & pupillo. Chri- VERS. III.
ſtus *egenus* erat, qui non habuit, ubi caput reclinaret: quia cùm eſſet dives, pro nobis pauper factus eſt,

eſt. Idem erat *& pupillus*: quia in cœlo non habuit matrem, in terra caruit patre. Huic O Sacerdotes ſecundùm juſtitiam ejus judicate & nolite condemnare: *Humilem & pauperem juſtificate.* Chriſtus excelſus in cœlis, humilis factus eſt in terris. Dives in cœlis, pauper in terris. Hunc in judicio vos populi *juſtificate*, & nolite reum clamare. Eſt etiam ſic intelligendum, ut judices *egeno & pupillo* juſtè judicent, *humilem*, id eſt, deſpectum *& pauperem* in cauſa ſua juſtificent. Et vos Principes

VERS. IV. *Eripite pauperem* Chriſtum à Judæis furentibus comprehenſum, *& egenum de manu peccatoris*, id eſt, de manu Pilati injuſtè damnatum de morte *liberate*. Hoc omnibus bonis faciendum eſt, ut *pauperem*, membrum Chriſti, de oppreſſionibus eripiant; *egenum* de impiis liberent. Sequitur:

VERS. V. *Neſcierunt, neque intellexerunt*, hoc eſt, Scribæ & Phariſæi *neſcierunt* Chriſtum eſſe Deum, *neque intellexerunt* legem de eo ſcriptam. *In tenebris ambulant*, id eſt, in cæcitate perſeverant uſque, dum lumen æternum morte extinguant. Quod ſi cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Quod quia fecerunt; *Movebuntur omnia fundamenta terræ.* Quando enim crucifixus exſpiravit, tota terra commota tremuit.

Aliter: *Omnia fundamenta terræ movebuntur*: quia Principes terræ ad fidem Chriſti cum fidelitate convertentur.

Diapſalma. Chriſtus in infirmitate carnis crucifixus reſurgens in virtute Dei ſtetit in medio diſcipulorum, id eſt, Apoſtolorum dicens:

VERS. VI. *Ego dixi: Dii eſtis, & filii excelſi omnes.* Hunc ſenſum aliis verbis expreſſit dicens: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Peccata namque dimittere eſt officium Dei.

Joan. 20, 23.

Quæritur; quando dixerit Apoſtolis: *Dii eſtis*? Utique quando eos dixit amicos ſuos & fratres. Chriſtus eſt Deus: ergo ſui fratres ſunt *Dii, & filii excelſi*, id eſt Patris. Sed Chriſtus per na-

A turam Deus, ipſi per gratiam. Ipſe per naturam Dei filius, ipſi per gratiam adoptivi *filii*, & heredes regni, coheredes Chriſti. Chriſtus à Patre natus Deus, ſed factus homo: ipſi nati homines, ſed facti *Dii*.

VERS. VII. *Vos autem* ſummi Sacerdotes *ſicut homines moriemini.* Hic diſcrevit Deos à Diis, Apoſtolos à Sacerdotibus. Alia Translatio habet: *Vos ſicut Adam moriemini*, hoc eſt: Ego ſtatui, ut Dii eſſetis, & veni in carne, ut filii excelſi, & heredes regni Dei omnes eſſetis: *vos autem* per malitiam decepti *ſicut Adam moriemini*, qui deceptus fuit à diabolo: vel *ſicut homines*, ſcilicet carnales in peccatis *moriemini* æterna morte, quia non

B vultis me vitam cognoſcere. *Et ſicut unus de Principibus cadetis.* Decem Ordines erant in cœlo: in unoquoque Princeps ſuus. Dignior Ordo cecidit, & multitudo Angelorum ſecum corruit ut ſcribitur: *Draco traxit cum cauda in terram tertiam partem ſtellarum.* Sicut ergo Princeps Dæmonum cecidit de cœlo: ſic *vos* Principes Sacerdotum *cadetis* à gloria, quâ dicti eſtis Dii. Et ſicut Princeps diabolus, cum ſponte cecidit, non eſt ſeductus ab alio aliquo: ita Caiphas & alii Principes non ſeducti per alium aliquem, ſed ſponte Dominum occiderunt, & ideo cadent à gloria Dei in profundum inferni. Sequitur vox *Aſaph* id eſt, fidelium, quia nolunt converti:

Apoc. 12, 4.

VERS. VIII. *Surge Deus, judica terram.* Qui in-

C juſtè judicatus jacuiſti in ſepulchro ut homo, *ſurge*, in judicio ut Deus, *judica* terrenos, excæca Judæos: *Quoniam* illis excæcatis *tu hereditabis in omnibus gentibus*, id eſt, pro uno populo fido poſſidebis per fidem omnes gentes. Superius facta eſt querimonia à colonis, quòd hereditas (regnum Judeæ) pervaſa ſit à gentibus. Hæc hereditas nunc ei multipliciter redditur, dum omnes gentes ab eo poſſidentur.

Aliter: Deus ſurgens terram judicabit, dum Chriſtus Deus & homo in judicio terrenos, id eſt, terrena amantes damnabit, & in omnibus gentibus hereditabit, dum de omnibus gentibus juſtos ad hereditatem regni vocabit, quos ipſe in æternum

D poſſidebit.

PSALMUS LXXXII.

DEUS quis ſimilis erit tibi &c.

Hic Pſalmus agit de perditione hoſtium. In ſuperioribus Pſalmis dictum Eccleſiæ eſt, quòd hereditas Regis ſit vaſtata, & vinea ejus diſſipata, & quòd denuo ſit ei poſſeſſio omnium gentium reſtituta. In hoc Pſalmo tractatur; qui hereditatem & vineam ejus vaſtaverint, vel iſtam impugnent; aut qualem mercedem receperint, vel adhuc recepturi ſunt. Et ſicut in priori Pſalmo Chriſtus DEUS & homo cum ſuo corpore, id eſt, electis eſt deſcriptus: ita in hoc Pſalmo Antichriſtus cum ſuo corpore, id eſt, cum omnibus reprobis tangitur, qui omnes Eccleſiam, hereditatem & vineam Chriſti tollere laborabunt, pro qua re ad extremum peribunt.

Hic Pſalmus eſt octuageſimus ſecundus, qui numerus in quadraginta & quadraginta, & in duo dividitur. Quadraginta pœnitentiam, duo exprimunt dilectionem. Ideo hic numerus huic Pſalmo apponitur: quia uterque populus & Judaicus, & gentilis, qui Eccleſiam, hereditatem Dei impugnat, & pœnitentiam agere non vult, damnabitur; & populus Chriſtianus geminam dilectionem habens ſalvabitur. Titulus Pſalmi eſt:

VERS. I. *Canticum Pſalmi Aſaph.*

Canticum Pſalmi eſt una dictio, & eſt Cantus, quem Choros præcinit, & organa ſequuntur, vel conſonant. Et ſignificat lætitiam mentis pro æternis cum bona operatione. Iſtud *Canticum* eſt *Aſaph*, id eſt, fidelis congregationis de Judæis, quod cantat Deo in lætitia ſpirituali pro hoſtium Eccleſiæ dejectione, & fidelium remuneratione.

Materia Pſalmi ſunt invaſores hereditatis Chriſti. Intentio eſt nos hortari talium ſtudia declinare, ut poſſimus in hereditate Domini computari. Verba ſumuntur partim de libro Judicum, partim de libro Regum, in quo ſcribitur, quòd multæ gentes Hebræorum gentem perveierint, & vaſtaverint, & oppreſſerint. Et ſignificat, quòd Judæi, Pagani, Hæretici, falſi Chriſtiani impugnent Eccleſiam Chriſti, diſſipant, opprimunt, diripiunt.

In duo ſecatur. Prima pars eſt: *Deus quis ſimilis*, in qua dicitur, qualiter Antichriſtus cum ſuo corpore in Eccleſiam ſæviat, qui vineam Chriſti diſſipare feſtinat. Altera: *Fac illis ſicut Madian*, in qua ſcribitur, qualiter eum Deus cum ſuis ſubvertat. Vox Aſaph, id eſt, fidelis congregationis:

VERS. II. *Deus quis ſimilis erit tibi?* Antichriſtus non ſolùm Deo vult eſſe ſimilis, ſed etiam
2. Theſſ. 2. 4. *extollitur ſupra omne, quod dicitur, aut quod colitur Deus.* Sed ô Chriſte verus *Deus*, *quis* erit in judicio *tibi ſimilis*? Nullus. Hìc multi videntur tibi eſſe ſimiles per hoc, quòd impunè peccant. Sed erit quandoque, cùm videbuntur non tibi fuiſſe hìc ſimiles, cùm ſubibunt pœnas, quas non poterunt repellere de hoc, quod ſe tibi aſſimilaverunt. Et tunc Domine *Ne taceas* à vin-
Sap. 11. 24. dicta, qui nunc taces in patientia *diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam.* Vindica, *neque compeſcaris Deus* è vindicta. Qui nunc patienter tolerat iniquitatem malorum, tunc non compeſcetur, id eſt, non refrenabitur in æternum à ſupplicio eorum. Oppone eis potentiam tuam.

VERS. III. *Quoniam ecce inimici tui* Judæi, Pagani, Hæretici, falſi Chriſtiani magnum exercitum congregaverunt, tuba *ſonuerunt, & qui oderunt te*, id eſt, hi omnes odientes *te extulerunt caput*, hoc eſt, Antichriſtum in Regem levaverunt, & ut Deum adoraverunt. *Inimici* Domini *ſonant*, cùm malum prædicant: *odientes* eum caput extollunt, dum mentem in ſuperbiam erigunt.

VERS. IV. & V. *Super populum tuum malignaverunt conſilium.* Inimici tui congregati fecerunt malignum conſilium *ſuper populum tuum* Chriſtianum. *Et cogitaverunt adversùs Sanctos tuos*, quomodo eos perderent. *Dixerunt: Venite, diſperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Iſraël ultra.* Hoc eſt: Pariter ſuper Chriſtianos irruamus, & eos de humano genere tollamus, ut non ſit ultra memoria Chriſtiani nominis in terra, *Iſraël* namque ſunt fideles, qui ſunt ſemen Abrahæ. Reſiſte eis,

VERS. VI. *Quoniam cogitaverunt unanimiter* id eſt, multi ſunt unanimes, & erunt in cogitatione contra nos. *Simul adverſus te teſtamentum diſpoſuerunt*, hoc eſt, pactum contra tuos pepigerunt obligantes ſe promiſſione ad perſequendum tuos. Et qui *diſpoſuerunt*? Undecim Gentes Eccleſiam ſub cuſtodia duodecim Apoſtolorum impugnantes. Gentes dico gentiliter viventes, ſcilicet

VERS. VII. VIII. IX. *Tabernacula Idumæorum & Iſmaëlitæ, Moab, & Agareni, Gebal & Ammon, & Amalec, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Aſſur venit cum illis: facti ſunt in adjutorium filiis Loth.*

Hæ gentes devaſtaverunt olim gentem Hebræorum, & ſignificant eos, qui cottidie devaſtant populum Chriſtianorum. His occurrit David cum exercitu, & occidit ſeptingentos currus & quadraginta millia equitum, & victor rediit cum magna præda: quia Chriſtus hoſtes Eccleſiæ in vitiis proſternit, atque de eis prædam reducit, dum eos ad ſtudia virtutum convertit. *Tabernacula Idumæorum* eſt multitudo terrenorum. Eſau dictus eſt *Edom*: inde dicuntur *Idumæi*, quod ſonat *Terreni*, qui illos ſignificant, qui tantum terrena ſapiunt, ùt Judæi. *Iſmaël* erat filius Abrahæ ex Agar. *Iſmaëlitæ* interpretantur *obedientes ſibi*, quod ſunt falſi Chriſtiani, qui obediunt voluptatibus ſuis. *Moab* fuit filius Loth ex filia, & dicitur *Ex patre* vel *Ex lege*, quod deſignet illos, qui ex patre ſunt diabolo, & rejiciunt legem Domini, id eſt, præcepta ejus, & ſua inſtituta volunt ponere. Ab *Agar* dicuntur Agareni, quod ſonat *Aliens*, & ſunt Hæretici, qui ſe alienant à corpore Eccleſiæ per Hereſin ſuam. *Gebal* fuit Rex Orientalium & dicitur *Vallis vana* & ſignificat Hypocritas, qui jejunando & aliis modis ſe religioſos eſſe fingunt propterea, ut nomen religionis ſibi acquirant. Iſti ſunt mortiferi in Eccleſia: quia cùm dant ſententiam erroris, citò creditur propter ſanctitatem, quæ in eis putatur. *Ammon* erat filius Loth ex altera filia, & dicitur *Turbidus populus.* Et ſunt magiſtri Hæreticorum, qui alios faciunt turbidos ſuâ immundâ doctrinâ, qui priùs erant

clari,

elati, dum rectam fidem haberent. *Amalech* erat filius Eliphaz filii Eſau, & dicitur *Lingens terram*. Significat verò illos, qui in Eccleſiæ poſiti ambiunt divitias mundanas & honores, quaſi aliqua beatitudo ſit in eis. Iſti ſunt multùm nocivi, quia exemplo ſuo & admonitione aliquando docent alios appetere terrena. *Alienigenæ* ſunt Philiſtæi ab urbe *Philiſtim* dicti, quæ & Aſcalon dicitur: ideo *Alienigenæ* dicti, quòd magis omnibus aliis alieni erant à Judæis, & eos perſequebantur. *Philiſtæi* autem interpretantur *potione cadentes*, & ſignificant luxurioſos, qui inebriati fœtore libidinis cadunt in interitum. *Tyrus* eſt civitas, quam condidit Sidon filius Chanaan, quæ Hebraice Sor à quodam piſce, quod ſonat *Anguſtia* vel *tribulatio*, & ſignificat *Infideles*, qui inhabitant *Tyrum* ſtudentes inſerre fidelibus anguſtiam & tribulationem. Vel habitant in *Sor*, hoc eſt, in anguſtia animæ. *Aſſur* erat filius Nemrot, à quo Aſſyrii, in quibus regnabat Nebuchodonoſor, qui duxit exercitum ſuper populum Domini. *Aſſur* dicitur *dirigens*, & intelligitur Diabolus dirigens impios in perditionem. *Hic venit cum illis*, id eſt, inſpirat eis, ut perſequantur Eccleſiam Dei. In hoc, quod dicit: *cum illis*, notat liberum arbitrium illorum, quòd non coacti, ſed ſponte perſequantur eos.

Hi omnes *facti ſunt in adjutorium filiis Loth*, id eſt, adjuvent dæmones in deſtructionem Eccleſiæ. *Loth* erat filius Aran fratris Abrahæ, & interpretatur *Declinans*, deſignans Principem dæmonum, qui ſponte declinavit à gratia Dei, cujus filii ſunt alii dæmones, imitatores ejus, conantes deſtruere Eccleſiam, quod non poſſunt, niſi per miniſterium aliquorum. Deſcriptis undecim gentibus ſuper Eccleſiam congregatis proſequitur Principes earum ſeptem, ſcilicet Madian, Siſara, Jabin, Oreb, Zeb, Zebee, & Salmane, qui olim gentem Hebræorum deſtruere nitebantur, Et ſignificant illos, qui nunc Eccleſiam Dei deſtruere conantur. Sed ſicut illi victi ſunt à muliere, ſcilicet Debora Propheteſſa vel Jahel: ita iſti conterentur à Dei ſapientia. Quorum damnatio hic ſcripta eſt.

VERS. X.

Fac illis ſicut Madian. Hiſtoria tangitur, quæ talis eſt: Filii Iſraël derelicto Domino ſervierunt Baal, & tradidit eos Dominus in manus *Madian*, & Amalech, & ab Oriente Gebal Iſmaëlitarum. Qui ſicut arenæ maris repleverunt vaſtantes Iſraël. Quibus Gedeon cum trecentis occurrit, ac mediæ nocte hoſtes inſiliens clangore buccinarum, & ſtrepitu lagenarum adeo caſtra perterruit, ut omnes ſe mutuis vulneribus occiderent, reliqui fuga ad Jordanem diſperſi ſunt. Quorum Principes *Madian*, Oreb, Zeb, ab Ephraim capti cum aliis centum viginti millibus bellatorum proſtrati ſunt. Zebee verò & Salmane, qui primi equos domuiſſe feruntur, cum aliis quindecim millibus trans Jordanem profugerunt, ibique occiſi ſunt. Sic fac iſtis, ut propriis mucronibus corruant, & *fac illis ſicut Siſaræ, & ſicut Jabin in torrente Ciſſon.* Alia hiſtoria tangitur, quæ talis eſt: Filii Iſraël adoraverunt idola, & concluſit eos Dominus in manus *Jabin* Regis Aſſur: quingentis curribus falcatis oppreſſit Iſraël, & ſervierunt ei viginti annis. Barac autem Judex Iſraël aſſumptis decem millibus pugnatorum venit ad montem Thabor cum Debora. Tunc *Siſara* Princeps militiæ Regis *Jabin* caſtra poſuit in torrente *Ciſſon* cum nongentis curribus. Ad quem deſcendens Barac perterrefactis à Domino curribus perſecutus eſt eos Barac, & contrivit eos. Siſara autem fugiens pedibus pervenit ad Jahel uxorem Haber Cinæi in Galilæam*. Quæ ſuſceptum abſcondit in conclavi, dormientemque per tempora clavo fixit. Ad filii Iſraël cæteros perſecuti ſunt in Endor, qui eſt vicus grandis ad meridiem montis Thabor, & deleverunt eos. *Sicut* illi perierunt, ſic pereant hoſtes Eccleſiæ. *Fac illis*, hoc eſt, facies illis *ſicut Madian*. *Madian* dicitur *declinans* vel *relinquens judicium*, & ſignificat eos, qui à mandatis Dei declinant, & relinquunt juſtum judicium, nec timent futurum judicium. Et *Siſaræ*, quod ſonat *Viſio equi* vel *Excluſio gaudii*, & ſignificat bellis & litibus contentos, per diſcordiam gaudium à ſe excludentes. *Sicut Jabin*, quod dicitur *Intellectus*, & ſignificat Philoſophos in ſua ſapientia confidentes, non in gratia Domini. Vel *Jabin* interpretatur *ſapiens in ſua generatione*, & ſignificat illos, qui ſapienter congregant aurum & argentum &c. *In torrente Ciſſon*, quod dicitur *duritia*. Hoc eſt, illi tales exiſtunt in abundantia malitiæ cordis. Et ideo

Jud. 4.

* In Ol.

VERS. XI.

Diſperierunt in Endor, quod ſonat *Fons generationis*: quia qui in carnali generatione ſunt, & regenerationem ad vitam ducentem non curant, peribunt. Ideo fontem poſuit, quia generatio ex generatione procedit. Et quandoquidem dediti erunt perditioni, & nihil boni faciunt in hac vita, quare permittit eos Deus vivere? Hoc non eſt ſine utilitate: quia *Facti ſunt ut ſtercus terræ*, id eſt, ſimiles erunt ſtercori, quod in ſe immundum & viliſſimum ſuperjectum terræ facit eam fertilem. Ita ipſi in ſe viles & ſordidi faciunt Eccleſiam Dei fructiferam inferendo tribulationem. In futuro ita facies eis, & infideles peribunt. In hac autem vita

VERS. XII. & XIII.

Pone Principes eorum, ſcilicet magiſtros Hæreticorum, falſorum Chriſtianorum, infidelium, *ſicut Oreb*, quod dicitur *Foramen*, in quo habitat ſerpens, & inde ſibilat, & ſignificat Hæreticos, qui ſunt foramen antiqui ſerpentis, per quos ſibilat, & in quibus latitans pungit alios aliquo errore. Et ſicut *Zeb*, quod interpretatur *lupus*, & ſignificat infideles, qui quotidie inſidientes rapiant gregem Dei, & trajiciunt in corpus ſuum. *Et Zebee*, quod dicitur

Viſtima

Victima lupi, quod ſunt falſi Chriſtiani, qui ſe A ipſos faciunt victimam diaboli peccando. *Et ſicut Salmana*, quod interpretatur *Conſummatio*, & ſunt Judæi conſummati in vitiis. Sicut illi omnes ponendi ſunt: ſic *pone* omnes hoſtes Eccleſiæ. *Et omnes Principes eorum, qui dixerunt: hereditate poſſideamus Sanctuarium Dei.* Id eſt, obtineamus Eccleſiam Dei more hæredum.

VERS. XIV. *Deus meus pone illos ut rotam*, id eſt, fac eos ſimiles rotæ. Fac eos cadere in anteriora, & ſurgere in poſteriora ſicut rota facit. Anteriora ſunt æterna; poſteriora ſunt temporalia. In anterioribus, id eſt, in potioribus cadunt, qui B ea appetunt. *Et* pone eos *ſicut ſtipulam ante faciem venti.* Hoc eſt, fac eos impotentes, ut facile cedant omni pravæ ſuggeſtioni. Ita pones eos in hac vita: in futuro autem pones eos ſic,

VERS. XV. & XVI. *Sicut ignis, qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens montes. Ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos.* Hoc eſt, ita convinces eos in Judicio tuo, in quo erit tempeſtas, id eſt, ventilatio ſeparans grana à paleis: & ita *turbabis eos in ira tua*, id eſt, in vindicta tua, ſcilicet in ipſa pœna: *Ita*, dico, ſicut perſequitur *ignis com-* C *burens ſilvam*, & ſicut perſequitur devaſtaos montes. Majorem habet vim ignis *in monte*, ubi ventus plus poteſt, quàm in *ſilva* poſita in valle. Et ideo, ut magnam perſecutionem denotaret, dicit: *Et ſicut flamma comburens montes. Tempeſtas* Dei ſunt boni Angeli, qui hoc faciunt in Judicio, quod facit *tempeſtas* in aëre. Ideo dicit Scriptu-
Pſal.49.2. ra Dominum venturum ad judicium *in tempeſtate valida.* Sequitur Oratio pro convertendis.

Imple facies eorum ignominia, id eſt: VERS. XVII.
Imple facies quorundam confuſione in hac vita, hoc eſt, perfectè confundantur de hoc, quòd perſecuti ſunt Sanctuarium tuum, *Et quærent nomen tuum Domine* conſtituere, quod prius quærebant deſtruere. Et quorum facies hic non implentur ignominia, tandem

Erubeſcant, id eſt, confuſionem habeant VERS. XVIII. & XIX.
de omnibus peccatis ſuis, *Et conturbentur in ſæculum ſæculi*, id eſt, doleant in æternum, *& confundantur* coram Angelis, & hominibus. *& pereant* cum dæmonibus, *ut cognoſcant, quia nomen tibi Dominus*, quia noluerunt te hic cognoſcere Dominum, ut Patrem. Et hoc *cognoſcant*, quoniam *Tu ſolus Altisſimus in omni terra*, id eſt, *Tu ſolus* potentiſſimus es in toto mundo. Hæc erit retributio inimicis Domini, qui nunc deſtruunt hereditatem ejus, quando tradentur in tenebras exteriores, cùm quærent homines mortem, & non invenient. Et tunc amici Domini obtinebunt gaudium, & lætitiam, & fugiet dolor & gemitus.

Notandum, quòd ſacra Scriptura multis modis per ſimilitudines loquitur, aliquando per Hebræa nomina, ut maximè in hoc Pſalmo, aliquando per lapides, ùt in Ezechiele, ubi dicit: *Omnis lapis pretioſus operimentum tuum, jaſpis, onychinus, beryllus* &c: Aliquando per arbores, ùt in libro Sapientiæ, ubi dicit: *Quaſi cedrus in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion.* Aliquando per loca, ùt in Tobia: *Hieruſalem luce ſplendida fulgebis.* Aliquando per beſtias, ùt ibi: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Aliquando per aves, ùt ibi: *Factus ſum ſicut pellicanus, & ſicut paſſer.* Aliquando per herbas, ùt ibi: *ſicut granum ſinapis*, & multa talia reperies.

PSALMUS LXXXIII.

Quam dilecta tabernacula tua, &c. D

Præcedens Pſalmus cecinit retributionem malorum: Hic canit remunerationem juſtorum. Hic eſt in ordine octuageſimus tertius. Octonarius Reſurrectionem, Senarius numerus præmium, Ternarius exprimit Trinitatem, qui numerus deſignat, quòd electi in Reſurrectione præmium vitæ in Trinitate percipiant. Titulus ejus eſt:

VERS. I. *In finem pro torcularibus, filiis Core Pſalmus.*

Finis ad quem Sancti tendunt, eſt æternæ vitæ gaudium. *Torcularia*, in quibus uvæ vel baccæ olivæ premuntur, ſunt Eccleſiæ, in quibus electi à reprobis graviter affliguntur. Sed ſicut vinum vel oleum in apothecas eliquatur, vinacium vel amurca foras ejicitur: ſic juſti de preſſuris mundi in æterna tabernacula recipiuntur, impii verò in ſæva tartara recluduntur. *Core* dicitur *Calvaria*: *Filii Core* ſunt imitatores Chriſti in loco Calvariæ crucifixi. Iſte Pſalmus, id eſt, hæc metrica laus Dei adſcribitur *Filiis Core*, id eſt, imitatoribus Chriſti in preſſuris mundi, quæ laus canitur *Pro Torcularibus*, id eſt, pro Eccleſiis à malis oppreſſis, tendentibus *in finem*, id eſt, in æternum gaudium. Nota, quòd tantùm

tum in tribus Pſalmis ponitur titulus: *Pro Torculari-* A *bus*, in octavo ſcilicet & octuageſimo & octuageſimo tertio. Octavus Chriſti Reſurrectionem: Octuageſimus noſtram reſurrectionem: Tertius ſignificat Trinitatis viſionem. Octavus adſcribitur *David*, quod dicitur *Manufortis*, quia Chriſtus fortis in prælio vicit mortem in Reſurrectione. Octuageſimus articulatur *Aſaph*, quod dicitur *congregatio*, quia ſignificat noſtram congregationem in Reſurrectione in ipſo. Octuageſimus *tertius* attribuitur *Core*, quod dicitur *Calvus*, ſignificans Chriſtum, quia poſt Reſurrectionem Chriſtum in Calvaria crucifixum in Gloria Trinitatis videbimus.

Materia Pſalmi eſt deſiderium Sanctorum de futura beatitudine. Intentio eſt oſtendere B neceſſarias eſſe preſſuras præſentis vitæ ad conſequendam beatitudinem ſupernæ patriæ. Verba ſumpta ſunt, de ipſo David, qui poſt tabernaculum Domini à Moyſe factum aliud fecit, expenſas in opus templi dedit, quod ipſum facere prohibuit; & ſignificat, quòd fidelis populus Eccleſiam tabernaculum Domino facit, bona opera ad conſtruendum in cœlo templum expendit, in quo ipſe Deum in ſæculum ſæculi laudabit. In tres partes dividitur: quia trinus Ordo Eccleſiæ, Virginum, Viduarum, conjugatorum ad viſionem Trinitatis in domum Dei colligitur. Prima pars eſt: *Quam dilecta tabernacula*, in qua laudatio juſtorum in domo Domini in æternum deſcribitur. Secunda eſt: *Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te*, in qua viſio Dei exprimitur. C Tertia eſt: *Protector*, in qua dies æternitatis, in qua gratia & gloria memoratur. Vox Filiorum *Core*, id eſt, perfectorum æterna gaudia deſiderantium.

VERS. II. & III. *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum.* *Tabernacula* noſtra, in quibus Regi noſtro militamus, ſunt corpora noſtra, in quibus premimur ut uva in *torcularibus*. *Tabernacula* autem Domini ſunt æterna gaudia, in quibus milites ſui immenſâ perfruuntur lætitiâ. O Domine ſupernarum virtutum noſtra *Tabernacula* ſunt deſpecta: quia mœrore, triſtitia, preſſura ſunt plena: tua *Tabernacula* ſunt multum *dilecta*, quia gaudio, & lætitia ſunt plena! Ideo, *concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini.* Atrium vocatur domus Dei propter amplitudinem, quæ tanta eſt, quòd alter minus non habet propter alterum, quod hic non eſt: quia quantò unus plus habet, tantò alius minus. *In* hæc *atria* multùm deſiderat *anima mea* venire, & non ab eis, ſed in ea *deficit*, ſicut uva per preſſionem deficit ab eo, quod uva erat, & fluit in vaſa Domini, quod non potuit interim, dum uva fuit: Per hoc notatur, quòd milites æterni Regis, qui hic ſunt in militiæ labore, cupiunt cum Domino eſſe in requie. Unde ſequitur: *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Hoc eſt, ratio mea & carnalitas, id eſt, ſenſualitas mea cum exultatione cupit ire in *Deum vivum*, hoc eſt, in illam immortalitatem & impasſibilitatem, quæ in DEO eſt. Perfectorum eſt iſtud, cùm jam ſenſualitas concordat cum ratione, & idem cupit, ſcilicet æterna: Vel anima & corpus meum Deum in æterna vita videre cupiunt, ubi æternaliter exultent, qui hic in preſſuris gemunt.

Etenim paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos. VERS IV. *Paſſer* non in ſilvis habitat, ſed in parietibus nidificat domorum, & apto loco reperto nimium exultat: quia ſe ab inſidiis rapacium volucrum tutum ſperat. *Turtur* verò non domum ut *Paſſer* quærit, ſed nidum in ſecreto loco quibusdam particulis conſtruit. Per *Paſſerem* anima accipitur, quæ in cœleſti domo manſionem habere cupit, ubi ab inſidiis dæmonum & preſſuris malorum ſecura eſſe poſſit. Per *Turturem* verò, qui nonniſi uni conjungitur, corpus intelligitur, quod rationi animæ ſubjicitur, quod vigiliis, jejuniis, eleemoſynis nidum ſibi ædificat, ubi *pullos*, id eſt, bona opera reponat. Cor tanquam *Paſſer invenit domum*; caro tanquam *Turtur nidum, ubi ponat pullos*. *Domus* tanquam ad ſempiternum erigitur; *Nidus* ad tempus congeritur. Corde cogitamus Deum tanquam paſſerem volantem ad domum ſuam; carne autem agimus bona opera. *Domus* eſt charitas, *Nidus* Catholica fides. *Paſſer domum invenit*, dum anima charitatem, quæ Deus eſt, ad æternam manſionem erigit. *Turtur nidum ſibi, ubi pullos ponat*, conſtruit, dum corpus bona opera in fide Catholica reponit. Quæ *domus*, & quis Nidus?

Altaria tua Domine virtutum. Vel ſicut in priori verſu legitur: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum*: ita legendum Deeſt: Quàm dilecta *altaria tua Domine virtutum*. Quæ figura dicitur Apodoſis * id eſt, à communi, quando ſuperiora reſpondent ad inferiora. *Altaria* Dei ſunt Chriſti humana caro & rationalis anima, ſuper quæ cottidie offeruntur fidelium ſacrificia, in quibus æternas manſiones habebimus, & cœleſtibus conviviis ſuper has menſas epulabimur: quia ipſe eſt *Dominus virtutum*, id eſt, Angelorum. *Rex* noſter regens nos in virtutibus, cùm contra acies vitiorum militamus: *& Deus* noſter, qui nos creavit ſibi ſubditos, æternis bonis remunerabit. De quibus ſubditur:

* Al. Apoſini

VERS V. ***Beati, qui habitant in domo tua*** A ***Domine.*** Domus Dei eſt cœleſtis Jeruſalem, in qua eſt viſio Dei, omnimoda gloria, plenum gaudium. Qui in hac *domo habitant, beati ſunt*: quia omnia incommoda eis abiunt, univerſa bona pro voto eis affluunt. Et quid ibi faciunt? ***In ſæculum ſæculi* laudabunt te.*** Hoc erit totum negotium noſtrum ſine defectu. Stabilitas eſt ibi magna, & ipſa immortalitas jam corporis noſtri ſuſpenditur in contemplatione Dei. Amor ſempiternus & inſatiabilis pulchritudo ibi erit: ideo & laus ſine fine erit, quia & illa beatitudo perennis erit. Ad hanc beatitudinem nemo perveniet, niſi auxilio Dei. Ideo ſequitur:

* Vulgata: *in ſæcula ſæculorum.*

VERS VI, & VII. ***Beatus vir, cujus eſt auxilium*** B ***abs te.*** Hoc eſt: Ille tantùm erit *Beatus*, cui tu auxiliaberis in hac vita. Et per gradus aſcenſionis aſcendat illuc in valle lacrymarum. Unde ſubditur: ***Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum,*** id eſt: ille *vir* poſitus *in valle lacrymarum*, id eſt, in dejectione corporis & animæ, in qua ſunt *lacrymæ*, id eſt, multæ miſeriæ. Ex libero arbitrio & ex gratia *diſpoſuit* in interiori ſuo aſcendere de hac *valle* per gradus virtutum. Ipſe *diſpoſuit*, ſed facere non potuit, niſi Deo auxiliante. Verbi gratia poteſt diſponere totam ſubſtantiam pauperibus erogare, Monaſterium intrare; ſed nullo modo, niſi per gratiam adjutricem poterit perficere. *Vallis* eſt hic mundus, mons cœlum. Mundus *vallis lacrymarum*, plenus miſeriarum; mons altitudo C gaudiorum. De *valle* ad montem aſcenſus ſunt virtutum gradus. Ille *Vir* eſt ***in loco, quem poſuit,*** id eſt, in peregrinatione hujus mundi, quam peccando in primo homine promeruit. Vel quem *locum* Deus poſuit, dum homini intelligere dedit, quòd in imo poſitus ſit, & contriſtetur ſe hic eſſe cupiatque hinc diſcedere. Vel *in locum* eſt aſcendendum, quem DEUS *poſuit*; in quo *loco* facie ad faciem videbimus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Et quomodo ſit auxilium ab eo, dicit:

VERS VIII. ***Etenim benedictionem dabit le-*** D ***giſlator.*** Legiſlator eſt Chriſtus. *Lex* ſunt præcepta charitatis, benedictio eſt adjutrix gratia. Ergo qui *legem* dedit, *benedictionem* quoque *dabit*: quia qui præcepta inſtituit, etiam gratiam ad implenda ea *dabit*, & implentibus legem *benedictionem* æternæ hereditatis *dabit*, cùm dicet: *Venite benedicti Patris mei.* Hac ſpe ſuſpenſi & gratia Dei adjuti ***Ibunt de virtute in virtutem*** aſcendentes in ſcala charitatis per gradus *virtutum* in locum, quem Dominus poſuit, in quo eſt omnimoda gloria & plenum gaudium, & ſic tandem ***Videbitur*** ab eis ***Deus Deorum in Sion,*** hoc eſt. Deum Chriſtianorum in cœleſti Sion videbunt facie ad

Matth. 25. 34.

A faciem. Quaſi enim ſcala de valle mundi ad cœlum charitatis erigitur, dum excellentior ſcientiæ via ab Apoſtolo deſcribitur, cui quaſi diverſi gradus virtutum inſeruntur, cùm dicitur: *Charitas patiens eſt, benigna eſt &c.* Qui per hos gradus ſcandentes ambulabunt, Deum *in Sion*, id eſt, in ſuperna ſpeculatione videbunt. Finita enim neceſſitate mortalitatis Chriſtus ſicuti eſt *Deus* apud *Deum*, Verbum apud Patrem, mundis corde apparebit.

1. Cor. 13. 4.

Aliter. *Deus*, qui per Moyſen legem dedit, *in Sion* viſus eſt, dum Chriſtus in Hieroſolymis apparuit, qui *in Sion* hoſpitium habuit. Quia talis eſt beatitudo, ut dixi, quam Sancti in ſupernis habebunt, ubi ipſum Deum videbunt. Pro nimio deſiderio, quod inde habet, orat, ut eum B *in Sion* videat.

Domine Deus virtutum exaudi orationem meam. VERS IX. Qui es *Dominus* in rebus, & *Deus* creator omnium *virtutum*, da effectum *Orationi* meæ, ut te videam in Sion. ***Auribus percipe Deus Jacob.*** Qui es *Deus* laborantium, *percipe* in omnipotentia tua *orationem meam*, ut de *Jacob* facias me *Iſrael*. *Jacob* ſunt, qui hic in Eccleſia peregrinante militant, luctantes contra vitia: Iſrael ſunt, qui Deum in regnante Eccleſia conſpiciunt in gloria.

Protector noſter à vitiis ***aſpice nos*** VERS X. laborantes in pugna, & fac te Deus videri à nobis. Et quia propter peccata non vis in nos aſpicere, qui fœdi ſumus, ***Reſpice in faciem*** C ***Chriſti tui,*** id eſt, in ſpecioſitatem Filii tui. Merita filii tui prætendimus, qui pro nobis factus eſt ſpecioſus & decorus: Et ideo juſtum eſt, ut nos miſerando aſpicias, & te ad aſpiciendum nos perducas. Quare tantùm deſideras venire in atria Domini? Ideo,

Quia melior eſt dies una in a- VERS XI. ***triis tuis ſuper millia.*** *Dies una* eſt æternitas, quæ eſt melior *ſuper millia* dierum in hac vita, quia nulla tempeſtate obſcuratur, nullo æſtu oritur, nullo veſpere terminatur. Et *quia melior eſt* illa *ſuper millia*, ***Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei magis, quàm ha-*** D ***bitare in tabernaculis peccatorum.*** Apud me potius *elegi* eſſe ultimus in *domo Dei*, quàm Dominus eſſe in tranſitoriis domibus peccatorum. Nota, quòd dixit: *Habitare*, cùm tabernacula ſint ad tempus: quia ſi etiam ſibi concederetur ita habitare, ut poſſet uſque ad finem mundi vivere, tamen potiùs eligeret minor eſſe in *domo Dei*, quàm primus eſſe *in tabernaculis peccatorum*. Et qua fiducia appetis illum diem? Hac,

Quia miſericordiam & verita- VERS XII. ***tem diligit Deus;*** id eſt, ipſe miſericors & verax in promiſſis. *Miſericordiam diligit*, quia primò mihi ſubvenit. *Veritatem diligit*, ut credenti det, quod promiſit. In Hebræo habetur: *Quia ſol & ſcutum ſit Dominus Deus.* Ipſa

enim

Digitized by Google

enim per illuminationem miſericordiæ ſuæ efficitur A nobis ſol juſtitiæ promiſſa ſua veraciter implens *ſcets* bonæ voluntatis ſuæ coronat nos. *Gratiam & gloriam dabit* nobis *Dominus.* *Gratiam,* ut bona faciamus: *Gloriam,* ut Coronam vitæ percipiamus. Quod eſt dicere: Ego qui ùt uva premor hìc in torculari, elegi præ divitiis & honoribus mundi habitare, vel abjectus in domo Dei eſſe, ubi eſt dies una melior ſuper millia: Quia per miſericordiam & veritatem Chriſti dabitur gratuitò æterna gloria.

VERS. 13. *Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia.* Hoc eſt: Non auferet ab eis æterna *bona*, qui hìc perſeverant uſque in finem *in innocentia.* Et cùm Deus æterna *bona* eis non auferat, gaudium eorum nemo alius tollet ab eis. Ad hæc *bona* per ſpem pervenitur. Unde & ſequitur: *Domine virtutum, beatus homo, qui ſperat in te.* Hoc eſt: *O Domine virtutum,* qui in te ſperant, ibunt de virtute in virtutem. *Hic homo beatus eſt,* quia hoc modo perveniet ad ſummam beatitudinem.

PSALMUS LXXXIV.

B*Enedixiſti Domine terram tuam &c.* B

In ſuperiori Pſalmo milites Regis in tabernaculo oppreſſi ab hoſtibus tabernacula Imperatoris adire deſiderant. In hoc Pſalmo hereditatem Domini ingreſſi læti gratias agunt. Hic Pſalmus eſt octuageſimus quartus, quod ſunt ſeptiès duodecim. Per ſeptenarium æterna requies, per duodenarium perfectio exprimitur. Deſignat autem, quòd omnes perfecti per ſeptiformem Spiritum ſequentes doctrinam duodecim Apoſtolorum introibunt in requiem Domini. Titulus eſt:

VERS. I. *In finem filiis Core Pſalmus.* C

Hoc eſt: Iſta laus tendit in Chriſtum cantata imitatoribus Chriſti. *Finis* laboris noſtri eſt Chriſtus. Ad hoc enim laboramus, ut ad eum perveniamus. *Core* dicitur *calvus*, & eſt ille, qui à Judæis velut Heliſæus à pueris irriſus eſt, quando in Calvariæ *Monte* crucifixus eſt. In hunc calvum, id eſt, in Chriſtum credentes, & eum imi-

Joh. 1. 12. tantes filii ipſius ſunt. *Quotquot enim receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus.* His cantatur hic *Pſalmus*; & ipſi erunt poſſeſſores hæreditatis Domini.

Materia Pſalmi eſt laus eorum, qui hæreditatem Domini poſſederunt. Intentio eſt, ut de collatis beneficiis gratias agamus, ut hereditatem ejus capiamus. Verba tracta ſunt de populo, qui poſt captivitatem recepit hereditatem, & ſignificat genus humanum, quod poſt diabolicam captivitatem per Chriſtum recepit paradiſi hereditatem. Per duo *Diapſalmata* partitur in tria membra, quia per duo præcepta charitatis pervenitur ad viſionem Trinitatis. In primo membro gratiarum actio pro beneficiis Dei: in ſecundo humani generis vivificatio & Dei oſtenſio: In tertio pax hominibus reddita memoratur. Vox eſt lætantium hereditatem Domini poſſidentium:

Benedixiſti Domine terram tuam. VERS. II. *Terra* Dei eſt Eccleſia. Hæc erat maledicta, dum idola colebat, & dum ſpinas & tribulos peccatorum gignebat. Hanc *Domine benedixiſti*, dum Filium ſuum in terram miſit, qui eam à maledictione ſolvit, quæ imbre benedictionis & fonte Baptiſmatis irrigata fructus bonorum operum protulit. Similitudo eſt ab illo, qui terram diu incultam amiſſam recipit & tunc omni inſtantia eam excolit. Et quomodo benedixerit, dicit: *Avertiſti captivitatem Jacob.* Hoc tractum eſt inde, quòd populus captivus à Babylonia eſt reductus. Per *Jacob* intelligitur populus fidelis à diabolo in confuſione peccatorum captivus. Cujus *captivitatem* Dominus avertit, dum eum morte Filii ſui liberavit. Per cujus mortem

Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ. VERSUS III. Debitum dimiſiſti, & per fidem tuam plebem, non priùs tuam, feciſti. Et in Baptiſmo *operuiſti omnia peccata eorum* originalia & actualia. Similitudo ab his, qui in mari ſunt operti, cùm liberati evaſerunt læti. Et poſtquam tibi ſatisfactum eſt à Filio tuo pro homine,

Mitigâſti omnem iram tuam, VERS. IV. Id eſt, alleviâſti omnem meriti vindictam. *Omnis ira* Dei erant pœnæ peccati, mortalitas, paſſibilitas & omnis cruciatus. Hæc jam fidelibus *mitigavit*, non ex tòto abſtulit; ſed per ſpem futuræ gloriæ alleviavit; in futuro autem omnem dolorem à ſuis auferet. *Avertiſti ab ira indignationis tuæ:* *Ira* Dei indignationis vel furoris (ùt alia translatio habet) eſt æterna damnatio. Ab hac ira ſe Deus avertit, dum per Chriſtum homini debitum Adæ remiſit, & ab æterna damnatione eripuit. Nota ſex Dei beneficia per figuram Omoteleuton * expreſſa, quæ ſimilibus litteris multa terminat ùt: *Benedixiſti, Avertiſti, Remiſiſti, Operuiſti, Mitigâſti. Benedixiſti*

* *Cod.* Omoteleuton.

tabit, quando immortalitas & impaſſibilitas in carne noſtra perpetuò habitabit. Per quid veniet illa pax & illa gloria? Per hoc, quòd

VERS XI. *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi*, id eſt, quòd Deus ita miſertus eſt hominibus, ſicut promiſit per Prophetas. Concorditer occurrunt in homines & *Miſericordia* Redemptionis, *&* *Veritas* promiſſionis.

Aliter: *Miſericordia* in gentibus, *Veritas* in Judæis *obviaverunt ſibi* per mediatorem Dominum Jeſum Chriſtum, qui fecit utraque unum. Vel obviabunt in futuro, id eſt, concordabunt ſibi in Deo *Miſericordia* & *Veritas*.

Juſtitia & pax oſculatæ ſunt, id eſt, qui *fecerit* juſtitiam, inveniet *pacem*. Vel B *Juſtitia* eſt remiſſio peccatorum: *Pax* verò dilectio Dei & proximi, quæ per Chriſtum inventæ ſunt, hominibus.

Aliter: Gloria Terræ noſtræ dabitur, quia *Miſericordia* & *Veritas* ſibi in Judicio obviabunt, id eſt, concordabunt: *Miſericordia*, quæ dextros in gaudium Domini ſui intromittet; *Veritas*, quæ ſiniſtros in ignem projiciet. Tunc *Juſtitia* & *Pax* ſe oſculabuntur, quia juſti in pacem & gratiam Dei Patris per Filium recipientur. Hoc totum inde fiet, quia

VERS XII. *Veritas de Terra orta eſt*, hoc eſt, Chriſtus, per quem omnia Patris promiſſa complentur, de Maria Virgine natus eſt. *Et* C *Juſtitia de coelo proſpexit*, id eſt, Verbum Dei, per quod peccatores juſtificantur, & A omnia juſtè diſponentur, de Patre, qui eſt cœlum cœlorum, proceſſit.

Aliter. *Veritas de terra* oritur, cùm confeſſio peccatorum de terrenis offertur, *Juſtitia de coelo* proſpicit, cùm fit remiſſio peccatorum per cœlum cœlorum. Quòd autem *Veritas*, id eſt, confeſſio oritur ex nobis, fit per gratiam. Unde ſubditur:

Etenim Dominus dabit benignitatem, id eſt, per gratiam ſuam inſpirabit nobis confiteri peccata noſtra. *Et terra noſtra dabit fructum ſuum*, id eſt, Virgo Maria pariet Deum & hominem. VERS XIII.

Juſtitia ante eum ambulabit, id eſt, juſti promovebuntur in fructu bono ad beneplacitum ejus. *Et* Dominus *ponet in via greſſus ſuos*, id eſt, veſtigia ſua *ponet* in his, qui ſunt altis via operando & docendo. *Ambulabit* cum eis, hoc eſt, adjuvabit eos ad benè operandum. Vel juſti *ponent* opera ſua *in via*, id eſt, in conformitate Chriſti, qui eſt via ducens ad ſe vitam & veritatem. VERS. XIV.

Iſte Pſalmus in hoc continuatur priori, quòd ibi cantatur: *Miſericordiam, & veritatem diligit Deus*; hic autem: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi*. Ibi: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*, hoc eſt: *Ut inhabitet gloria in terra noſtra*. Hic Pſalmus ideo in Nativitate Domini pſallitur, quia ibi *Veritas* Chriſti *de terra* Virgine oritur.

PSALMUS LXXXV.

INclina Domine aurem tuam.

Titulus hujus Pſalmi eſt:

Oratio ipſi David.

Hoc eſt, *Oratio* deſignata his vocibus attribuitur vero David, Domino Jeſu Chriſto. Duo tantùm Pſalmi ſunt, quibus *Oratio ipſi David* inſcribitur, ſcilicet decimus ſextus & iſte, quia duæ ſunt Eccleſiæ, una de Judæis, altera de Gentibus, quæ corpus Chriſti nominantur, & quarum caput ipſe deſcribitur, & aliquando ipſe in membris ſuis orat, aliquandò membra per caput orant. Orat pro nobis ut Sacerdos noſter, orat in nobis ut Caput noſtrum, oratur à nobis ut Deus noſter. Ipſe namque eſt Deus de Deo, & homo cum hominibus, cum Deo exaudiens, cum hominibus orans. Et quia in præcedenti Pſalmo facta eſt mentio pacis, quæ eſt regnum cœlorum, hic Pſalmus jure ſequitur, in quo oratur, ut de inferno inferiori eruatur. Hic Pſalmus eſt octuageſimus quintus. Et Moyſes octuaginta erat annorum, quando deſcendit in Ægyptum, ut educeret populum, cui dedit legem quinque librorum, ſignificans Chriſtum, qui in hoc octuage- D ſimo quinto Pſalmo ſcribitur deſcendiſſe ad inferna, ut educeret populum quinque ſæculorum.

Materia Pſalmi eſt *Oratio* Chriſti pro Eccleſia, vel Eccleſiæ in capite ſuo Chriſto. Intentio eſt nos informare ad orationem, per quam perveniendum eſt ad æternam hereditatem. Verba ſumpta ſunt de ipſo David, ſuper quem iniqui inſurrexerunt, & Synagoge potentium, ſcilicet Saul, Abſalon & alii animam ejus quæſierunt, quem Dominus adjuvit, & imperium dedit. Significat autem Chriſtum, ſuper quem iniqui Judæi inſurrexerunt & Synagoge Principum Sacerdotum animam ejus perdere quæſierunt, quem Dominus adjuvit in Paſſione, & dedit ei imperium in Reſurrectione.

In tres partes ſecatur: quia corpus Chriſti in A tres Ordines, in Doctores, Cnotinentes, Conjugatos, paritur. Prime pars eſt: *Inclina Domine*, in qua propria Oratio Capitis ſcribitur. Secunda eſt: *Deduc me Domine*, in qua Capitis Oratio exprimitur. Tertia eſt: *Deus iniqui*, in qua Chriſti Peſſio & Reſurrectio tangitur. In hoc Pſalmo nunc Caput, nunc Corpus loquitur. Vox Ecclesiæ:

VERSUS I. *Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me.* Ad infirmum *auris* inclinetur, ut vox ejus audietur. Humanum genus infirmum jecuit in lacu miſeriæ & in valle lacrymarum, ed quod bonus Medicus Deus *aurem* miſericordiæ inclinavit, & vocem clamantis exaudivit ita dicentis: *Quoniam inops & B pauper ſum ego.* *Inops*, quia opes paradiſi perdidi; *Pauper*, quia egeſtate & infirmitate extabui. Hanc vocem pius Medicus exaudivit, dum Filium ſuum ad ſubveniendum miſit (ùt præcedens Pſalmus retulit) qui jacentem de coeno ſevevit, propriis humeris ſeucium portavit, balneo Baptiſmatis lavit, ſtola prime, quem emiſit io paradiſo, induit, nomen ſuum ei impoſuit, regni heredem aſcripſit. Vox Chriſti:

VERS. II. *Cuſtodi animam meam, quoniam Sanctus ſum.* O Pater! Ex tuo præcepto in lacum miſeriæ deſcendi, hominem lapſum de luto fuecis eetuli, ſine ſordibus peccatorum ipſe manſi, in hac ſanctitate animam meam cuſtodivi. Aliquando in Pſalmis loquitur infirmum

Pſal. 6. 3. membrum, ùt ibi: *Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum.* Aliquando ſanum per Chriſtum caput ſanctificatum, ùt hîc: *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum*: ſcilicet per Baptiſma & corpus tuum. Vox membri:

Salvum fac ſervum tuum Deus meus ſperantem in te. Qui me redemiſti, te recognoſcn Dominum, me profiteor *ſervum tuum*. Qui me creeſti, te confitebor *Deum meum*, in te ſpero ſolum. *Salvum fac* tibi obedientem, & *in te ſperantem*. Vox membri in triſtitie poſiti: D

VERS III. & IV. *Miſerere mei Domine, quoniā ad te clamavi totâ die*, id eſt, aſſiduè vel omni tempore. Qui aſſiduè Deum orat, hune Deus clamentem è tribulatione miſerando liberat. *Lætifica animam ſervi tui* per veniem in amaritudine pœnitentiæ poſitam: *Quoniam ad te Domine animam meam levabo** bona intentione, quæ jacuit in carnali delectatione. In te nunc delector,

* Vulgata *Levavi.*

VERS. V. *Quoniam tu Domine ſuavis & mitis, & multa miſericordia, & copioſus in miſericordia* (ùt alia translatio habet: *omnibus invocantibus te.* *Suavis es*, quia es ipſa dulcedo, triſtitiam tollens, lætificans animas, dans virtutes. *Mitis* es, quia patienter ſuſtines peccantes, & non ſtatim punis. *Copioſus* es in *miſericordia* condonando peccata per poenitentiam. *Multa miſericordia omnibus invocantibus te*, non aliud. Qui Deum invocat pro pecunie, pro dignitate, pro inimicorum vindicta, non Deum invocat, ſed illud, quod aſſequi deſiderat. Porrò omnibus, qui te orent, ut non punias eos propter peccata ſua, ſed patienter feras, ut condones eis, ut poſtea des eis benè operari, es *mitis, ſuavis & miſericors.* Vox membri in tribulatione poſiti:

Auribus percipe Domine orationem meam, id eſt, clementer audi, quæ oro: *Et intende voci orationis meæ*, hoc eſt, intellige quid orem. *Oratio* eſt pro præſentibus, Deprecatio pro futuris. Pro utriſque exaudi me orantem. Nam *In die tribulationis meæ clamavi ad te, quia exaudiſti me.* Hoc eſt: In tempore afflictionis *exaudiviſti me*, quia *clamavi ad te* cupiens exire de tribulatione, & ad te, qui es æterna requies, pervenire. Totum tempus hujus vitæ eſt *dies tribulationis.* Nullus eſt dies, quo non tribuletur C juſtus, quia *quamdiu ſumus in corpore, peregrinamur à Domino.* Si dulcis eſt patria, amara peregrinatio; ſi amara peregrinatio, tota die tribulatio: unde tota die eſt clamandum, ut liberemur. Vox membri liberati, & de liberatione jubilantis: VERS. VI. & VII. 2. Cor. 5. 6.

Non eſt ſimilis tui in Diis Domine. In Diis Gentium vel in Diis à te factis nullus eſt tibi *ſimilis.* *Et non eſt ſecundùm opera tua.* Nullus poteſt talia facere, qualia tu facis, qui juſtificas impios, & liberas oppreſſos. Vox Sacerdotum Ecclesiæ: VERSUS VIII.

Omnes gentes, quaſcunque feciſti, venient, & adorabunt coram te Domine. Adam & Evam fontem omnium gentium fecit Dominus, de quo fonte *omnes gentes* fluxerunt. Ergo *omnes gentes* fecit, ideo omnes venient ad te Creatorem ſuum, non pedibus ſed fide & Religione & relictis idolis *adorabunt coram te Domine* in interiori ſuo, & in beneplacito tuo, *Et glorificabunt nomen tuum*, hoc eſt, laudebunt te bonis operibus. Et meritò: VERS. IX.

Quoniam magnus, i. e. potens *es tu, & faciens mirabilia* qualibet, alii non: *Quia* VERS. X.

Quia tu es Deus ſolus oatoraliter, alii Gen. um electiona vel tua conſtitutione. Vox totius corporis.

VERS. XI. *Deduc me Domine in via tua.* De omnibus gentibus ad te curro, *deduc me in via tua* Christa, hoc eſt, in fide & cognitione Filii tui, qui nobis eſt via ad ta vitam, *& ingrediar in veritate tua*, id eſt, in præceptis Chriſti, qui eſt veritas, in inſtitutis. *Lætetur cor meum* in via ambulando, *Ut timeat nomen tuum*, quod eſt Domine præcepta tua ſervando.

In Hebræo habetur: *Unicum fac cor meum, ut timeat nomen tuum*, hoc aſt, multiplex erat in deſideriis mundi: *Fac unicum* in tuo amore, & dilectione. Vox populi de inferno liberati:

VERS. XII. *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo.* Hoc eſt: Laudabo te in tota anima mea, qui es Dominus, *& Deus meus*, *& glorificabo nomen tuum in æternum*, id eſt, gloriam nominis tui & hic & in futuro cantabo. Et merito:

VERSUS XIII. *Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me*, qui me in refrigerium duxiſti; *Et eripuiſti animam meam ex inferno inferiori.*

Quæritur, quid ſit *Infernus inferior*. Superior infernus eſt mortalitas, quæ eſt in corpore: *Infernus inferior* aſt mors animæ, quæ aſt mors interior, & ideo vocatur *Infernus inferior*.

Aliter: Eſt habitatio quædam cœleſtis Angelorum, ubi vita inaffabilium gaudiorum, ubi immortalitas & incorruptibilitas, ubi omnia ſecundùm donum Dei & gratiam permanentia: illa para rerum ſuperna eſt. Sic ergo illa ſuperna eſt, hæc terrena, ubi caro & ſanguis, ubi corruptibilitas, ubi nativitas & mortalitas, ubi ſucceſſio atque deceſſio, ubi mutabilitas & inconſtantia, ubi timores, cupiditates, lætitia incerta, ſpes fragilis, caduca ſubſtantia, & hæc pars rerum infernus eſt. Sed rurius ab hoc inferno, id eſt, ab hac parte inferni eſt aliud inferius, quò eunt mortui, unde voluit Deus eruere animas noſtras etiam mittendo illuc Filium ſuum. Etenim propter iſta duo inferna miſſus aſt Filius Dei undique liberans. Ad hoc infernum miſſus eſt naſcendo; ad illud moriendo.

Eſt & alia opinio. Fortaſſis apud inferos eſt aliqua pars inferior, quò tradantur impii, qui plurimum peccaverunt, ubi dives cùm torqueretur, levavit oculos ſuos, ut Abraham videret. Non autem poſſet levatis oculis videre, niſi ille eſſet ſuperius, ille inferius. Ergo inter iſta forſitan duo inferna, quorum in uno quieverunt animæ juſtorum, in altero torquebantur animæ impiorum, lætatur iſte animam ſuam eripuiſſe Deum de *inferno inferiori*, id eſt, de talibus peccatis, per quæ poſſet duci ad tormenta *inferni inferioris*. Per quid animam ejus de *inferno erueris*, dicit, ſcilicet per mortem Chriſti. Hoc eſt, quod ſequitur. Vox Chriſti:

Deus, iniqui, id eſt Judæi, *inſurrexerunt ſuper me*, & comprehenderunt me, *Et Synagoga potentium*, id eſt, congregatio Principum, Sacerdotum *quæſierunt* perdere *animam meam: Et non propoſuerunt te in conſpectu ſuo*; ſed occiderunt me Filium tuum. *Et tu Domine Deus* Pater *miſerator & miſericors, patiens & multæ miſericordiæ & verax, reſpice in me* hominem à te aſſumptum, & per me libera hominem perditum. *Et miſerere mei* dando homini immortalitatem per me, qui ſubivi pro eo mortem. *Da imperium tuum puero tuo*, id eſt, *da* poteſtatem dilecto tuo, ut *imperium* Diaboli deſtruam, animas inde eruam. *Et ſalvum fac* de morte me *filium ancillæ tuæ* Mariæ. Hoc homo ad verbum dicit. VERSUS XIV. & XV.

Fac mecum ſignum in bono, ut reſurgam, non in malo, ut de cruce deſcendam. In iſto quippe eſt humani generis reparatio, in illo vana acclamatio. Tale ſignum fac, *ut* inimici mei Judæi *videant, qui me oderunt, & confundantur*, id eſt, erubeſcant; *Quoniam tu Domine adjuviſti me* reſuſcitando à morte, quem putaverunt te dereliquiſſe, *& conſolatus es me* in triſtitia: quia animas per me eduxiſti de inferno ad gaudia. VERSUS XVI.

Notandum, quòd Patrem ſeptem nominibus appellat, & per ſingula verba Paterna Majeſtas diffinitur. Eſt quippe *Dominus* omnium, *Deus* Creator univerſorum, *Miſerator*, quia ſingulis talibus miſericordiam facit, *Miſericors*, quia ſemper pia eſt natura Deitatis: *Patiens*, quia peccatores ſuſtinet: *Multæ miſericordiæ*, quia ad Converſionem invitat: *Verax*, quia omnia promiſſa ſua implebit. Hæc licet de Patre dicantur, tamen & Filio & Spiritui Sancto ſimiliter ineſſe non dubitantur. Pater ſignum Jonæ cum Filio fecit, quia ſicut piſcis illum tertia die evomuit, ita hunc poſt triduum infernus reddidit. Imperium ei dedit: quia omne judicium ei commiſit, & ſuper omnia eum exaltavit. Unde ipſe dicit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Matth. 28 18
Qui oderunt eum, confuſi ſunt, quia Judæi à Romanis occiſi ſunt. Poteſt & hoc de Eccleſia intelligi. Vox Martyrum;

Deus

Deus iniqui inſurrexerunt ſuper me, id eſt, perſecotores afflixerunt me, *Et Synagoga* Judæorum *quæſierunt animam meam*, id eſt, vitam meam ad perdendum eam. *Et non propoſuerunt te in conſpectu ſuo*, id eſt, non crediderunt ta Deum, ſed potiùs ma populum tuum in te credentem exquiſitis pœnis occiderunt. Et tu Domine, *reſpice in me*, qualiter crucior pro te: *Et miſerere* mei liberando me de æterno crociatu, & *imperium*, quod nunc habent impii, qui nos diſcruciant, *da puero tuo*, id eſt, populo Chriſtiano. *Et ſalvum fac* hic & in futuro *filium ancillæ tuæ*, id eſt, populum

A Eccleſiæ tuæ. Cujus Eccleſiæ vox ſequitur: *Fac mecum ſignum in bono. Signum* Deus eum Eccleſis fecit, quia Romanum Imperium, quod eam perſequebatur, pedibus ejus ſubegit. Hoc *ſignum in bono* fuit, qoia Chriſto ſummo Imperatori credidit. Hoc viderunt Judæi, qoi eam oderunt, & confuſi ſont, quia ab urbibus expulſi ſoot: quooiam Dominus adjuvit Eccleſiam in perſecutionibus, & coolatus eſt eam dando pacem, in futuro promittendo gloriam. Hic Pſalmus ideo in Epiphania Domini cantatur, quia ibi Chriſtus à Gentibus adoratur ùt Deus.

PSALMUS LXXXVI.

F*Undamenta ejus in montibus ſanctis &c.*

Superiori Pſalmo facta eſt mentio tabernaculi & domus Dei: in hoc autem Pſalmo deſcribitur civitas Dei, in quam introducuntur electi. Hic Pſalmus eſt octuageſimus ſextus, quod ſunt duodecies ſeptem, inſuper tria. Duodenarius deſignat Apoſtolos hujus civitatis Principes: Septenarius Sapientes ſeptiformi Spiritu plenos, hujus civitatis Doctores: Ternarius omnes fideles hujus civitatis cives Trinitatem colentes: Titulus Pſalmi eſt:

VERS. I. *Filiis Core, Pſalmus Cantici.*

Hoc eſt: Iſte hymnus compoſitus eſt de magna jucunditate, propoſitus omnibus fidelibus. *Pſalmus* ex Pſalterio dicitur: *Canticum* verò ex ore profertur. *Pſalmus* refertur ad manus, id eſt, ad actionem, *Canticum* ad contemplatiooem. *Filii Core* ſunt Filii reſurrectionis.

Materia Pſalmi eſt civitas Dei. Pſalmus etiam *Magnus Dominus* de civitate Dei deſcribitur; ſed ille de civitate magna Jeruſalem, iſte quaſi de Turri Sion in Urbe poſita editur. Intentio ejus eſt nos hortari per fidem, & operationem hujus civitatis cives fieri.

Per duo *Diapſalmata* in tris membra diſtinguitur: quia habitatores hujus urbis in tres Ordines, io Doctores, Cootinentes, Conjugatos dividontur, qui lege geminæ dilectionis reguntur. In prima parte ipſa civitas laodatur. In ſecunda habitatores ejus beatificaotur. In tertia lætitia civium ejus memoratur. Verba accepta ſunt de ſitu Jeruſalem io monte poſitæ, in quam Babylonii, Tyrii & Æthiopes & alii populi confluxerunt, & lætitiam in ea habuerunt, & ſignificat Eccleſiam in monte Chriſto locatam, io quam populi omnium gentium convenerunt, in qua æternam lætitiam habebunt. Vox Spiritûs Sancti:

Fundamenta ejus in montibus ſanctis. Illud: *Ejus* non conjungitur his, quæ in

B libro ſunt, ſed his, quæ Scriptor libri interiùs in ſpiritu vidit. Raptus enim extra ſe coſpexit io ſpiritu civitatem Dei, & hoc etiam aliis narrare volens ex magna lætitia prorupit dicens: *Fundamenta ejus in montibus Sanctis.* Hoc eſt: Glorioſa eſt illa civitas, quam ego intus vidi, *fundamenta ejus ſunt in montibus Sanctis.* Eccleſia per ſimile dicitur civitas, quia ſicut in civitate congregantur cives: ſic in unam fidem coaduoantur Eccleſiæ fideles. Hujus civitatis fundamentum eſt Chriſtus, lapis angularis connectens in ſe duos parietes, Judæos & Gentiles. Hujus civitatis artifex & Conditor eſt Deus, & ipſa fundata ſuper duo teſtamenta. Hujus *fundamenta* ſunt *in montibus ſanctis*, id eſt, in Prophetis & Apoſtolis, ſuper quo-
C rum doctrinam fundatur Eccleſia, ùt ſcribitur: *Super fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum.* Epheſ. 2. 20 Ideo dixit: *Sanctis*, quia ſunt & *Montes* maris naufragoſi, in quos ſæpè impegerunt nautæ iocauti, quod ſunt Hæretici & Philoſophi, hujus civitatis adverſarii. Quod ſit oomen hujus civitatis, dicit:

Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Jacob. VERS. II.

Sion vocatur hæc civitas io præſenti vita, quod dicitur *Specula* vitæ; in futuro vocabitur *Jeruſalem*, id eſt: *Viſio pacis* vel *Dominus ibidem. Porta* hujus civitatis ſunt Apoſtoli vel Doctores, per quos intramus ad regnum Dei. Janua ejus eſt Chriſtus,
D per quam ad vitam intrabimus. *Tabernacula Jacob* ſunt Sancti prioris populi ſub figuris hujus civitatis militantes. *Diligit* ergo *Dominus portas Sion*, id eſt, Apoſtolos, *portas* civitatis ſpeculantis futura *ſuper tabernacula Jacob*, id eſt, plùs, quàm omnes Sanctos prioris populi ſive Prophetas ſive quoscunque militantes ſub umbra.

Aliter, *Porta Sion* ſunt Fides, Spes, Charitas, & aliæ virtutes, quæ ſunt in illa civitate, quæ ſunt Portæ cœleſtes ſupernæ *Sion*, faciem Dei ſpeculantes. Has *diligit* Dominus *ſuper tabernacula Jacob*, i. e. ſuper omnes obſervantias prioris populi, quibus iotimabatur illa civitas ſemper manens, & ſemper cœleſtis in Pace.

Aliter

Aliter: *Sion* eſt Sanctorum coadunatio in cœleſti gloria. *Tabernacula Jacob* præſens juſtorum militia, qua hic luctando militant ſuper vitia. Super iſtam illa Spiritalis diligi dicitur: quia nihil in ea confuſionis, nihil perturbationis eſſe declaratur. Similitudo eſt ab illa civitate, quæ eſt in monte conſtituta, & munita loco & opere.

VERS. III. *Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei* per Spiritum Sanctum. Et quæ ſunt illa? Hæc videlicet, quòd in ea erunt Principes, idiotæ, ruſticani, pauperes piſcatores, & quòd in ea erunt cives Babyloni, Philiſtæi, Tyrii & Æthiopes. De his ſubditur: *Diapſalma.*

VERS. IV. *Memor ero Rahab & Babylonis ſcientium me.*

Per *Rahab* meretrices, per Babylonem publicani intelliguntur, qui in hac civitate cives effecti præcedunt Judæos in regnum Dei. (*Joſ. 2. & 6.*) *Rahab* erat meretrix, quæ exploratores Jeſu Nave excepit, quæ ſola cum ſuis ſalvata eſt, quando Jericho corruit. *Rahab* dicitur *Latitudo* vel *Superbia*, & eſt Gentilitas, quæ latam & ſpecioſam viam vitiorum ad interitum ibat, & in Philoſophia vel regni Monarchia ſuperbiebat, quæ Apoſtolos Jeſu excepit, & è mundo corruente per tubas Angelorum cum ſuis, id eſt, Chriſtianis ſalvabitur, ſicut Jericho per tubas Sacerdotum corruente *Rahab* ſalvata legitur. Latam enim viam deſeruit, & iter anguſtum ducens in hanc civitatem arripuit, & tumorem ſuperbiæ depoſuit, ac humilis facta in hac civitate civis eſſe meruit, ſicut illa populo Dei aſſociari, & in Genealogia Chriſti ſcribi meruit. *Babylon* erat caput Aſſyriorum. Hæc à Semiramide Regina, uxore Nini Regis, de crudis lateribus & bitumine eſt ſtructa, à Cyro & Dario eſt deſtructa, ambitu ſexaginta ſtadiorum, de qua dicitur, quòd mirabile fuerit, quia poſſet ab homine conſtrui, ſed mirabilius, quod poſſet deſtrui. *Babylon* dicitur *Confuſio*, quia ibi olim confuſæ ſunt linguæ hominum, & ſignificat hunc mundum, in quo amatores ejus variis modis confunduntur. Qui de peccatis erubeſcentes cum *Rahab* in hac civitate habitare cœperunt, & Regem hujus civitatis noſſe, & ei ſervire meruerunt. Eſt ergo ſenſus: Gentium cum idolis ſuis meretricantium, & de peccatis ſuis confuſarum in hac civitate per fidem jam habitantium, & *me* per Sacramenta *ſcientium ero memor* dando eis virtutes & gloriam.

Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. *Alienigenæ* ſunt Philiſthæi, qui dicuntur *cadentes potione*, quòd ſunt ebrioſi & luxurioſi à regno Dei alieni. *Tyrus* dicitur *Anguſtia*, & ſunt perſecutores Eccleſiam anguſtiantes. *Æthiopes* dicuntur *Nigri*, & ſunt peccatores nigri in peccatis. Hi omnes fuerunt hoſtes hujus civitatis: ſed à Rege Chriſto ſubjecti facti ſunt in ea devoti cives. Hæc omnia facta ſunt glorioſa per Regem in ea natum, Deum & hominem. Hoc eſt, quod ſequitur:

VERS. V. *Nunquid Sion dicet: Homo & homo natus eſt in ea, & ipſe fundavit eam Altiſſimus?* Hoc eſt: *Homo* naſcetur in ea civitate, & ipſe idem *fundavit* eandem civitatem primâ creatione: quia idem, qui eſt *homo*, eſt & Deus *Altiſſimus*, id eſt, potentiſſimus. In hoc *fundavit eam*, quòd illos fecit materialiter, de quibus conſtrueretur hæc civitas ſpiritualiter. Sic autem hic verſus conſtruitur: *O Sion*, *nunquid* aliquis *homo dicet* iſtud? Civitas conſtructa eſt, *& homo natus eſt in ea*, *& ipſe*, qui *natus eſt*, *fundavit eam*, & cùm ſit *homo*, eſt *Altiſſimus*? Vix audebit hoc aliquis *homo* prædicare: incredibile enim & impoſſibile videbitur.

Alia tranſlatio habet: *Mater Sion dicet: homo*; & eſt ſenſus: Synagoga, quæ eſt *Mater Sion*, id eſt, Eccleſiæ, *dicet* de Chriſto: Hic tantùm eſt *homo*, *Sion* autem *dicit*: Ipſe eſt *Altiſſimus*. Unde ſciuntur iſta?

VERS. VI. *Dominus narravit* *ea *in Scripturis populorum*, id eſt, in lege & Prophetis, *Scripturis* ad utilitatem *populorum*, *&* in Scripturis *Principum*, id eſt, Apoſtolorum *horum, qui fuerunt in ea* Principes, quamdiu vixerunt, & talia docuerunt, & Scripta reliquerunt. Sacra Scriptura eſt omnium *populorum*, quia omnes penè intelligunt eam: ſæcularis autem ſcriptura paucorum eſt, quia pauci intelligunt. Quod enim Plato ſcripſit, vix tres intelligunt. Philoſophi viam veritatis hominibus obcluſerunt, dum ſententias ſuas obſcuris verbis involverunt, quam Apoſtoli planis dictis mundo aperuerunt. Magna res facta eſt in civitate hac, magnum gaudium, magna lætitia! Ideo collocatis omnibus gaudiis clauſit. Diapſalma.

* *Vulg. narrabit.*

VERSUS VII. *Sicut lætantium omnium habitatio in te.* *Habitatio omnium in te* ô civitas Dei, non erit triſtantium, ſed *ſicut lætantium* in hac vita, in futura autem verè *lætantium*. In tabernaculis hic conterimur; in civitate illa cœleſti habitatio noſtra ſola erit lætitia. Non erit ibi gemitus deſiderantium, ſed lætitia perfruentium. Aderit enim, cui ſuſpiramus; *ſimiles ei erimus; quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* (*1. Joh. 3. 2.*) Non erit ibi aliquod negotium noſtrum, niſi laudare Deum, & frui Deo. Habitabimur & habitabimus. Subjicientur illi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus. Quid ergo erit? Quomodo potuit, lingua humana dixit: *Sicut lætantium omnium habitatio in te.* Quare *ſicut lætantium*? Quia non invenit aliam ſimilitudinem, niſi qualem hic homo novit.

Hic Pſalmus etiam ad animam pertinet. A *Civitas Dei* eſt anima fidelis, cujus *fundamenta*, id eſt, bonæ converſationis initia ſunt *in ſanctis montibus*, id eſt, Sanctorum vita & dogmatibus. Hæc civitas vocatur *Sion*, id eſt; *ſpecula vitæ*. Hujus *portas diligit Dominus*: *Porta* hujus Sion, per quas anima ingreditur, eſt fides & Baptiſmus. *Porta*, per quas egreditur, eſt operatio & dilectio. *Tabernacula Jacob* eſt carnalis intellectus & traditiones Judæorum. De hac civitate *glorioſa dicta ſunt*, quia de virtutibus, ſicut de lapidibus eſt constructa; & quia Chriſto Imperatori ut ſponſa eſt conjuncta. Hujus *Memor* eſt Dominus, quia de *Rahab* & *Babylon* converſa eſt ad eum, hoc eſt, de latitudine vitiorum & ſuperbia mundanæ gloriæ & confuſione peccatorum. In hac civitate habitant *Alienigenæ* & *Tyrii* & *Æthiopes*: quia in cogitatione ejus manent priſtinæ turpitudines, quæ eam à Deo alienabant: inde habet anguſtiam & timoris horrorem. Poſt hæc *naſcitur* Chriſtus *in ea*, id eſt, virtus vel bonum opus ad imitationem Chriſti, & ipſe *Altiſſimus fundavit* eam in virtutibus. Et *narrabit* ei voluntatem ſuam in *Scripturis populorum*, id eſt, in paſſionibus Martyrum & vita Sanctorum, & in *Scripturis Principum*, id eſt, Apoſtolorum & Prophetarum. Et hoc *narrabit* ei, quòd *habitatio* erit in ea *ſicut lætantium omnium*: quia Chriſtus Rex virtutum in hac civitate regnabit in æternum, qui eſt plenum gaudium.

Hunc Pſalmum Feſtum Sanctæ Mariæ canit, B quia ipſa Chriſtum DEUM & hominem genuit.

PSALMUS LXXXVII.

D*Omine DEUS ſalutis meæ &c.*

Præſens Pſalmus eſt de Paſſione Chriſti, & de ejus morte & ſepultura & ad inferos deſcenſione. Milites laborantes in tabernaculis auditâ gloriâ, quæ eſt in civitate Imperatoris, flagrabant nimio deſiderio relictis caſtris hanc urbem ingredi & immenſa lætitia per- C frui. Quibus certamen indicitur, & quia per multas tribulationes oporteat introire in regnum Dei, eis prædicitur, ut noverint introitum hujus civitatis eſſe tribulationem, ſicut & Chriſtum Regem eorum priùs oportuit pati, & ita intrare in illam gloriam, cui, ſicut compatiuntur, & conregnabunt. Ne autem in certamine deficiant, certamen Chriſti Regis ipſorum eis in hoc Pſalmo proponitur, & poſt pugnam vi-

2. Tim. 2. 5. ctoribus corona promittitur, quia *nemo coronabitur, niſi qui legitimè certaverit*. Legitimum certamen tale erat: Duo nudi oleo uncti ſimul luctabantur: ſi alter verò ſuccubuit, non ſtatim victus fuit; ſed ſi ſæpiùs eliſus ex toto à lucta defecit, hic victus fuit, & hic ſervitio victoris addicebatur, victor verò laurea coronabatur. Sic certamen eſt inter Chriſtianos & dæmones. D Dæmones ſunt nudi; Chriſtiani oleo uncti. Si quis inſtinctu diaboli in aliquo peccato lapſus fuerit, non continuò ſervus ejus erit, ſi per pœnitentiam vires reparans fortis in adverſarium inſurrexerit. Sed ſi ex toto ab intentione reſiſtendi peccato deficit, hic dominium ſe vincentis ſubibit, & hic corona carebit. Qui autem uſque in finem in certamine perſeveraverit, hic coronam vitæ reportabit.

Hic Pſalmus eſt octuageſimus ſeptimus, quod ſunt novies novem, inſuper ſex. Per novenarium gaudium Angelorum, per ſenarium labor hic certantium exprimitur. Deſignat hic numerus, quòd hi, qui contra vitia pro Chriſto pugnant, Angelorum gaudia in civitate glorioſa percipiant. Titulus Pſalmi eſt:

*Canticum Pſalmi, Filiis Core, in finem pro Melech * ad reſpondendum, intellectus Eman Iſraelitæ *.* VERS. I.

* Vulg. Mahaleth & Ezrahitæ.

Canticum eſt jucunditas contemplationis. *Pſalmus* ſtudium bonæ actionis. *Filii Core* Martyres imitatores Chriſti in Calvaria crucifixi. *Finis* perſeverantia. *Melech** dicitur *Chorus*, ſubauditur Martyrum. *Ad reſpondendum*, ſubauditur: Organis vel alii præcinenti: quia cùm præcentor præcinit, ſuccentor choris ei reſpondet. Ubi *Intellectus* ponitur, & ſignificat ſpiritaliter debere intelligi. *Eman* erat unus de peritis cantoribus, cui hic *Pſalmus* à David ad canendum eſt datus, & dicitur *Frater ejus*. Significans Chriſtum, qui factus eſt frater illius Chori faciens Martyres Dei filios. Quod addidit *Iſraelita*, ſignificat, quòd ipſi erunt *videntes Deum*. Alia translatio habet: *Eman Ezrabita*. *Eman* ſonat *Accipiens*. *Ezrabita* Indigena vel Orientalis, & ſignificat Martyres Chriſti in caſtris certantes, qui acceperunt à Domino, quòd pro eo poſſint pati, qui non ſunt hoſpites & advenæ, ſed ſunt civitatis DEI indigenæ, ſcilicet cives & domeſtici Dei, & ab eo, qui dicitur *Oriens*, Orientales dicti, ſicut à Chriſto Chriſtiani. Sic ergo Titulus exponitur: Hoc *Canticum Pſalmi*, id eſt, hilaritas bonæ operationis proponitur *Filiis Core*, id eſt, imitatoribus Paſſionis Chriſti, ut certent *in finem* pro corona juſtitiæ. Quod *canticum* eſt *pro Melech**, id eſt, pro concordia *ad reſpondendum*, ſubaudis: Chriſto, hoc eſt, quemadmodum Chriſtus ſuâ Paſſione præcinuit: ita Chorus Marty-

* Mahaleth.

* Mahaleth.

Martyrum patiendo reſpondeat, ſi cum eo in A civitate glorioſa regnare cupiat. Quodque *Canticum* eſt *Intellectus Eman Iſraëlita*, hoc eſt, dirigens in intelligentiam ad Chriſtum, fratrem Deum videntium. Vel *Intellectus* hujus cantici adſcribitur *Eman Ezrabita*, id eſt, populo, qui accepit à Domino, ut ſit indigena civitatis Dei.

Materia Pſalmi eſt Chriſti humiliatio in Paſſione vel in morte vel in deſcenſione, Intentio eſt nos hortari Chriſti exemplo per anguſtam viam ambulare, ſi velimus civitatem Dei intrare. Verba ſumpta videntur de Joſeph, quem fratres ſui in lacum in ſolitudine poſuerunt, cujus noti longè facti abominationem eum ſibi fecerunt, à quibus Iſmaëlitis traditur: non eſt ab eis egreſſus. Significat autem Chriſtum, quem fratres ſui, ſcilicet diſcipuli in ſepulchrum poſuerunt, dum eum noti ſui, videlicet Judæi abominationem ſibi in cruce poſuerunt, qui à Juda traditus Phariſæis non eſt egreſſus ab eis.

Tres partes habet. Prima pars eſt: *Domine Deus ſalutis*, in qua calamitates Paſſionis Chriſti ſcribuntur. Secunda: *Nunquid mortuis facies mirabilia*, in qua ſex interrogationes negativè proponuntur. Tertia: *Et ego ad te Domine clamavi*, in qua Eccleſiæ, quæ eſt Corpus Chriſti, miſeriæ ſubjunguntur. Vox Chriſti in C forma ſervi:

VERS. II. *Domine DEUS ſalutis meæ.* O Verbum Fili Dei, qui es *Dominus* omnium, qui in me homine formam ſervi ſumpſiſti, tu *Deus*, qui me creâſti, *Deus*, dico, *ſalutis meæ*, id eſt, dans ſalutem homini per me, *in die clamavi*, id eſt, in claritate, quam tecum habeo, populis prædicavi, *& nocte* hoc eſt, in tenebris Judæorum, & hoc *coram te*, id eſt, in beneplacito tuo. Vel *in die & nocte coram Deo clamavit*, quia in proſperis & adverſis in conſpectu Dei oravit.

Aliter: *In die clamavit*, quando Pſalmum *Deus, Deus meus reſpice in me* in cruce canta- D
Marc. 15. 34. vit, ſicut ſcriptum eſt: *Heloi, Heloi quod eſt: Deus meus, Deus meus &c. In nocte*
Luc. 22. 42. *clamavit*, quando in monte Oliveti dixit: *Pater ſi vis, transfer calicem hunc à me.* Et hoc *coram* Deo fuit, quia ipſe ſolus novit, quâ intentione hoc fecit. Ego *clamavi*:

VERS. III. *Intret in conſpectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam.* Ingreſſus orationis in conſpectu Dei eſt acceptio carnis ejus, in qua pro humana ſalute oravit. *Inclinatio auris* Dei eſt miſericors exauditio, qua hominem lapſum de luto ad cœleſtia levavit. Exaudi hæc:

VERS. IV. *Quia repleta eſt malis anima mea*: in peccatis pereuntis populi, vel anxietatibus per cruciatus carnis. *Et vita mea inferno appropinquavit*: quia per cruciatus morior, & ſic ad infernum ibo. Verè moriar, quia ecce jam

VERS. V. & VI. *Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum*, id eſt, damnatus ſum cum latronibus, qui pro meritis ſuis ad infernum deſcendunt. *Factus ſum ſicut homo* B *ſine adjutorio.* Hoc eſt: Ita me reputant ſicut hominem, qui nec amicum vel proximum habet, qui occiſum vindicet. Vel ita me cruciant, quia ut peccatorem, à te derelictum, & poſt mortem cum aliis peccatoribus ad infernum deſcenſurum æſtimant, qui ſum *inter mortuos liber* à peccato. Aliis mors eſt pœna peccati, mihi eſt voluntaria & cauſa ſalutis humanæ. Et quia liber ſum à peccato inter mortuos in peccatis, non tenebor à morte in pœnis. Factus ſum etiam *ſicut vulnerati dormientes in ſepulchris.* Ita per vulnera interfectus ſum ab eis; *ſicut* latrones pro ſceleribus ſuis *vulnerati*, interfecti, projecti ſunt in monumentis. Vel ita *æſtimatus ſum* ab eis, *ſicut* illi, qui in anima ſunt flagitiis *vulnerati dormientes in ſepulchris*, id eſt, quieſcentes, in conſuetudine peccatorum ſepulti, vel qui in criminibus moriuntur, & ut dives in inferno ſepeliuntur. *Quorum non es memor amplius* ad redimendum eos per me: *Et ipſi de manu mea repulſi ſunt*, hoc eſt, de ſalute, quam per me, manum tuam, operaris. Vulneratum & occiſum.

Poſuerunt me in lacum, id eſt, VERSUS VII. in ſepulchrum: & etiam *in lacu inferiori*, id eſt, animam in infernum: *In tenebroſis & in umbra mortis*, hoc eſt, *in terram tenebroſam, & opertam mortis caligine, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Job. 10. 21. Vel æſtimatione ſua *poſuerunt me in lacu inferiori*, id eſt, in profundiſſimam calamitatem, reputantes me omnibus hominibus miſerabiliorem, qui morte turpiſſimâ, ſcilicet crucis ſupplicio damnatus eſſem. Et ideo *poſuerunt me in tenebroſis*, id eſt, inter latrones peccatis tenebroſos, *& in umbra mortis*, id eſt, inter imitatores diaboli. *Mors* eſt diabolus. *Umbra mortis* iniqui imitantes diabolum ut umbra corpus. Ideo talem æſtimationem de me habuerunt: quia

Super me confirmatus eſt furor tuus. VERSUS VIII. *Furor* DEI erat vindicta ſæviens multis pœnis in genus humanum.

Digitized by Google

Hic *furor* ſupet Chriſtum eſt *confirmatus*, dum eum pro peccatis omnium horribili neci tradidit. *Et omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me*, id eſt, omnes paſſiones, quas in Prophetis prædixiſti. Vel Judæi me ita reputant, quaſi pro facinoribus meis omnia genera pœnarum ſuper me induxeris.

VERS. IX. *Longè feciſti notos meos à me*, id eſt, Apoſtolos & cognatos ejus, qui eum à Galilæa ſecuti ſunt, qui relicto eo omnes fugerunt. *Poſuerunt me abominationem ſibi*: quia cùm viderent me taliter tractari, ut peſſimum me abominabantur in tantùm, quòd quidam juramentu me noſſe abnegarent. Vel Judæi *poſuerunt me abominationem ſibi*, dum abominando (B) crucis ſupplicio me damnaverunt. *Traditus ſum* à Judæis Gentilibus, *& non egrediebar* de cuſtodia Pilati ut reus recluſus, Vel *traditus* morti *non egrediebar* hominem oſtendendo me Deum. Et ideo

VERS. X. *Oculi mei languerunt præ inopia.* Corpus Chriſti eſt Eccleſia. In hoc corpore *oculi* ſunt Apoſtoli ducentes eam de tenebris ad lumen vitæ. Horum oculorum lumen erat Sol juſtitiæ. Quando hic ſub nube carnis latuit, & ſe Deum in Paſſione non oſtendit, *oculi* ſubtracto lumine *languerunt præ inopia*, quia de ejus potentia dubitaverunt. Quidam etiam eum Deum negaverunt, & quidam dixe- (C)
Luc. 24. 21. runt: *Nos ſperabamus, quòd ipſe redempturus eſſet Iſraël*, ſed in hoc ſubauditur, decepti ſumus, quia ut alius homo eſt mortuus, ab omnibus deſertus. *Clamavi ad te Domine* dicens:
Luc. 23. 34. *Heloi, Heloi*: vel *clamavi* pro illis: *Pater dimitte illis, non enim ſciunt, quid faciunt.* *Totâ die expandi ad te manus meas*, hoc eſt, totâ vitâ meâ opera mea ad te direxi.

VERS. XI. *Nunquid mortuis facies mirabilia?* Ideo oravi, ut in peccatis non morerentur: quia qui in peccatis mortui ſunt, cùm illis non facis *mirabilia*, ut de pœnis inferni liberes eos, aut eos nunc cum juſtis reſuſcites.

Aliter: Me in cruce pendente ſol obſcu- (D) ratus eſt, tenebræ factæ ſunt per univerſam terram, petræ ſciſſæ ſunt, velum templi diviſum eſt, terra tremuit, mortuos evomuit. Hæc *mirabilia* feciſti vivis, ſcilicet ſentientibus, qui
Marc. 15. 39. per hæc viſa converſi ad fidem dixerunt: *Verè Dei Filius erat iſte.* Sed *nunquid mortuis* in peccatis, ſcilicet non ſentientibus *facies* hæc *mirabilia*, qui indurato corde ut Caiphas & Phariſæi hæc vident, & non credunt, imò cuſtodes ad ſepulchrum ponunt? Non *facies*. *Aut Medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?* *Medici* animarum fuerunt Apoſtoli à cœleſti Medico edocti, qui unguentis Spiritûs Sancti curabant animabus vulnera inflicta. *Nunquid hi Medici ſuſcitabunt* Scribas & Phariſæos (A) mortuos in peccatis, quos Summus Medicus non ſuſcitavit à morte animæ, & *ſuſcitati confitebuntur*, id eſt, laudabunt Dominum? Nequaquam. *Non* enim taliter *mortui laudabunt te Domine.* Pſ. 113. 17.

Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione? VER. XII. Chriſtus eſt Dei *Miſericordia*, quia per ipſum miſeria hominum aufertur: ipſe quoque Dei *Veritas*, quia per ipſum cœleſtia inſtaurantur. Hanc *Miſericordiam* & hanc *Veritatem* nullus *in ſepulchro* alii *narrabit*, nec aliquis *in perditione*, id eſt, in inferno poſitus memor erit, cui dolor immenſi cruciatûs cogitatum de Deo adimit.

Aliter: Anima peccans eſt mortua, cujus ſepulchrum eſt corpus vel mala conſuetudo, in qua fœtet ſepulta: perditio verò eſt deſperatio. Qui ergo in conſuetudine peccatorum vel deſperatione poſiti ſunt, *Miſericordiam & Veritatem* Dei non requirunt; mundum in *miſericordia* ſalvatum, judicium in *veritate* futurum non credunt.

Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua, & juſtitia tua in terra oblivionis. VERSUS XIII. *Tenebras* vocat infernalia clauſtra. *Terra oblivionis* eſt infernus, quia ibi poſiti ſunt, qui obliti ſunt Dei, & Deus oblitus eſt eorum ad miſerendum. In his locis *mirabilia*, & *juſtitia* Dei *non cognoſcentur*, quia à nullo ibi narrantur. Tenebræ quoque ſunt infideles, in quibus *mirabilia* Dei *non cognoſcentur*, quia indurati ad pœnitentiam non convertentur. *Terra oblivionis* ſunt Judæi, qui propter terrena obliti ſunt Dei. In his *juſtitia* Dei Chriſtus non cognoſcitur, quia non inquiritur. Hæc omnia ideo dicta ſunt, ne anima ejus in inferno relinquatur, ſed citius reſuſcitetur, quatenus laus Dei per beneficia ejus poſſet agnoſci. Tu Pater non facies mortuis mirabilia niſi per me, nec Medici ſuſcitabunt niſi per me.

Et ego ad te Domine clamavi, VERSUS XIV. ut me reſuſcitares, ut per me mortuis facias mirabilia, quoſdam de inferno excipiens, quoſdam in corpore reſuſcitans, quoſdam in anima juſtificans. *Multa enim corpora Sanctorum* Matt. 27. 52. *ſurrexerunt, & multis apparuerunt*; & per me Medici Apoſtoli mortuos ſuſcitent quoſdam corporaliter, multos ſpiritualiter, ut confiteantur tibi. Ego oravi, *& manè oratio mea præveniet te*, id eſt, maturinâ me Reſurrectione clarificabis. Quomodo oraverit, ſubjungit:

Ut quid Domine repellis orationem meam, VERSUS XV. qua oravi: *Tranſeat à me* Luc. 22. 42. *calix iſte*? Ut quid *avertis faciem tuam à me*, ſicut ab Adam, & non reſpicis ad liberandum me? Hoc etiam in perſona Eccleſiæ, quæ eſt Corpus Chriſti, dicitur, Infideles mirabilia

bilia tua non cognoſcent, Judæi obliviſcuntur tui, *& ego*, ſcilicet populus tibi fidelis, *ad te* ſolum obtinendum *clamavi* devotione, ore & opere. *Et manè oratio mea præveniet te*: in luce virtutum prævenit oratio mea judicium tuum. Et cùm bonum oraverim, *ut quid Domine repellis orationem meam, avertis faciem tuam à me?* Cùm Sancti petunt, quòd eis noo expedit, ut Paulus, Deus orationem eorum, repellit, qoia eos ad hoc, quod eis non eſt utile, non exaudit. Quaſi faciem avertit, dum eos de tribulatione ut Laurentiom non eripit, quia æterna eis gaudia dare diſpoſoit. Sequitur vox Chriſti: Quia faciem tuam Pater à me avertis, ideo

VERSUS XVI. *Pauper ſum ego non* habens ſolatium vel auxilium. *Et in laboribus à juventute mea*, à tempore aſſumptæ carnis vel à triceſimo anno meæ ætatis, cùm prædicare incepi: *Exaltatus autem* in cruce, *humiliatus ſum in ſepulchro, & conturbatus* in morte.

VERSUS XVII. *In me tranſierunt iræ tuæ*, id eſt, vindictæ pœnæ peccati, dum me flagellis quaſi reum ceciderunt: *& terrores tui conturbaverunt me*, hoc eſt, terribiles cruciatus, quos prædicavi te illaturum iniquis, effuſi ſunt ſuper me in cruce.

VERSUS XVIII. *Circumdederunt me* Judæi *ſicut aqua*, id eſt, ſicut fluctus perſecutionom, *totâ die* Paraſceve, à manè uſque ad veſperam pro ejus interitu laborabant. *Circumdederunt me ſimul* Phariſæi cum Sacerdotibus, Pilatus cum Principibus & populis.

VERSUS XIX. *Elongâſti à me amicum & proximum*, id eſt, Apoſtolos & cognatos, *&* alios *notos meos* elongâſti *à* mea *miſeria*. Et quia videbant me omni auxilio deſtitutum, ideo occiderunt me ut miſerrimum. Hinc ad inferos deſcendens fortem alligavit, ſpolia ejus cum triumpho reportavit, manè reſurrexit, & ſic gloriam ſuam Rex æternæ gloriæ intravit. Hoc totum ad formam Sanctis ſcribitur. Quia ſi Rex gloriæ civitatem non niſi per introitum tribulationis intravit, nec ipſi niſi per tribulationem intrare poterunt.

PSALMUS LXXXVIII.

Miſericordias Domini in æternum cantabo, in generationem &c.

Quia Chriſtum oportebat pati, præcedens Pſalmus præcinit ejus dejectionem: quia verò oportebat eum à mortuis reſurgere, & ita intrare in gloriam ſuam, hic in octuageſimo octavo loco calculatur, qui numerus per undenarium & octonarium multiplicatur. Nam undecies octoni hujus numeri ſummam conficiunt. Sicut per denarium lex, ita per undenarium tranſgreſſio legis exprimitur. Per octonarium Reſurrectio innuitor. Deſignat hic ergo numerus, quòd genus humanum propter tranſgreſſionem legis Dei mortuum, reſurgit in anima per Chriſtum, & in ultima reſurrectione percipit gaudium octo beatitudinum. Titulus ejus eſt:

VERS. I. *Intellectus Ethan Iſraëlita.*

Ethan erat peritus Muſicus, & ideo hic Pſalmus ad recitandum eſt ei à David creditus. *Ethan* dicitur *robuſtus*, & eſt Martyrum populus in perſecutionibus robuſtus, qui eſt *Iſraëlita*, id eſt, Deum viſurus. Alia tranſlatio habet: *Ethan Ezrahita*, qood dicitor *robuſtus indigena*. Hic ergo Pſalmus, id eſt, hæc laus Dei eſt *Intellectus Ethan Iſraëlita*, vel *Ezrahita*, hoc eſt, robuſti populi Martyrum Deum viſuri, qui erat indigena civitatis Dei.

Materia Pſalmi eſt Chriſti exaltatio. Intentio eſt nobis æternæ vitæ gloriam commemorare, hortans nos per laudes Chriſti ad illam feſtinare. Verba ſumpta ſunt de hiſtoria, ubi Deus David ſecundùm cor ſuum invenit, quem oleo ſancto unxit, Regem populo conſtituit, Salomoni regnum promiſit. Significat autem Chriſtum, qoem Pater ſecundùm cor ſuum invenit, in quo ſibi benè complacuit, quem oleo lætitiæ in Spiritu Sancto unxit, Regem Eccleſiæ conſtituit, futurum ei regnum vero pacifico dabit, quando in cœleſti gloria in Eccleſia regnabit in æternum.

Per quinque Diapſalmata diſtinguitur in ſex membra. Per Quinarium Judaicus populus ſub Pentateucho conſtituitur, per Senarium fidelis populus ſub ſex operibus Evangelii ſerviens exprimitur, qui dominio Chriſti ſubjicitur. In prima parte Miſericordia & Veritas Dei commendatur: In ſecunda ſingularis Chriſti magnificentia & Sanctorum in nomine ejus prædicatur gloria: In tertia beneficia Dei Dominico homini collata narrantur: In quarta everſio regni inimicorum Chriſti ad laudem ejus memoratur: In quinta reconciliatio Judæorum cum Chriſto notatur: In ſexta malorum retributio declaratur. Vox fidelis populi:

 Miſe-

VERS. II. *Miſericordias Domini in æternum cantabo.* Miſericordiæ Domini multæ ſunt, illuminatio, remiſſio, juſtitia, promotio, perſeverantia, tandem remuneratio. Has omnes *in æternum cantabo*, id eſt, hic & in futuro te Deum pro his laudabo. *In generatione & generatione annuntiabo veritatem tuam in ore meo.* Hoc eſt, in Judaico & & Gentium populo, vel quamdiu ſuccedet generatio generationi, *annuntiabo* Chriſtum *veritatem* Dei *in ore meo*, quo confeſſio fit ad ſalutem, quem credo corde ad juſtitiam.

VERS. III. *Quoniam dixiſti* per Prophetas: *in æternum miſericordia ædificabitur in cœlis.* Cœli ſunt Apoſtoli in cœlis regnaturi. In his per Spiritum Sanctum ædificata eſt Dei *miſericordia in æternum* manſura. *Præparabitur veritas tua in eis*, hoc eſt, Chriſtus *veritas* Dei prædicabitur per eos aliis. Et hoc dixiſti:

VERS. IV. *Diſpoſui teſtamentum electis meis*, hoc eſt, præcepta Novi Teſtamenti dedi Apoſtolis, quos elegi. Et hoc dixiſti: *Juravi David ſervo meo*, id eſt, firmiter promiſi Chriſto de David genito mihi per omnia obedienti.

VERS. V. *Uſque in æternum præparabo ſemen tuum*, id eſt, Chriſtianos, tuos ſequaces faciam *in æternum* durare. *Et ædificabo in generatione & generationem ſedem tuam*, hoc eſt, Eccleſiam ex vivis lapidibus ædificabo, in qua tunc Rex ſedebis in æternum.

Diapſalma. Regalis potentia Chriſti ſequitur, quæ multis laudibus attollitur. Præcedentia ad Patrem, ſequentia referuntur ad Filium.

VERS. VI. *Confitebuntur cœli mirabilia tua, Domine.* *Cœli*, id eſt, Apoſtoli, in quibus miſericordia per Evangelium Chriſti eſt ædificata, & in quibus per Spiritum Sanctum eſt D præparata, ipſi *confitebuntur mirabilia tua Domine*, id eſt, laudabunt ſigna, quæ facturus es Chriſte. *Etenim veritatem tuam in Eccleſia Sanctorum*, id eſt, promiſſiones tuas veras & ſigna prædicabunt in congregatione Sanctorum, & hoc annuntiabunt, quod nullus tibi ſimilis ſit.

VERSUS VII. *Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino?* Hic Trinitas inducitur, ut tota iſta laus de Trinitate intelligatur. *Nubes* ſunt Prophetæ, de quibus fluxerat pluvia vitæ. Quis in his æqualis fuit *Domino Patri?* Nullus. Aut quis *ſimilis erit Domino* A Filio *in filiis Dei*, id eſt, in Apoſtolis, qui ſunt adoptivi filii Dei, coheredes regni ejus? Nullus.

Deus, qui glorificatur in conſilio Sanctorum, ſcilicet Spiritus Sanctus Paraclitus, qui in congregatione Apoſtolica adorandus, Patri ac Filio æqualis eſſe prædicatur. Nam & Dominus Jeſus Chriſtus cum Patre & Spiritu Sancto una ſubſiſtit omnipotentia, *magnus & terribilis* vel *metuendus*, ut alia translatio habet, *ſuper omnes, qui in circuitu ejus ſunt.* In Judæa eſt Chriſtus B converſatus, *in circuitu ejus* fuerunt omnes gentes. Ergo *ſuper omnes* gentes eſt ipſe potens & metuendus. Vel *potens* eſt in ſignis, *terribilis* in judiciis *ſuper* Apoſtolos & *omnes* Sanctos *qui in circuitu ejus ſunt*, id eſt, qui in propinquo ejus per innocentiam exiſtunt. VERSUS VIII.

In Hebræo habetur: *Deus inclytus in arcano Sanctorum, nimio & terribilis cunctis, qui in circuitu ejus ſunt.* Sanctis tantùm nota eſt Chriſti potentia, qui noverunt judicia ejus terribilia, cui clamant dicentes:

Domine Deus virtutum, quis ſimilis tibi? Qui es *Dominus* omnium & *Deus* Angelorum, *quis* in Angelis vel hominibus eſt C *ſimilis tibi* potentia & virtute? *Potens es Domine* in ſignis & prodigiis, *& veritas tua in circuitu tuo*, id eſt, Eccleſia, in cujus medio exiſtis, cui omnia vera per cœlos, Apoſtolos exhibuiſti, quæ per nubes, Prophetas promiſiſti. Et quæ ſigna potenter faciat, dicit: VERS. IX.

Tu dominaris poteſtati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas. Hoc tractum eſt de hiſtoria, ubi mare rubrum ad tranſitum populi ſui tranquillavit. *Mare* ſignificat ſæculum multis erroribus turbidum, cujus poteſtatibus Chriſtus *dominatur.* *Motus fluctuum* ſunt tentationes perſecutionum, quos Chriſtus *mitigat*, ne ſæviens procella ſervos ſuos obruat, non ex toto aufert, ne Martyribus coronam adimat. VERS. X.

Tu humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum, in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos. Hoc tractum eſt de Pharaone, quem ſuperbum muſcis, ranis & aliis vermibus vulneravit, humiliavit; inimicos ſuos Ægyptios diſperſit, dum fluctibus maris immerſit. Superbus eſt diabolus, qui clavis crucis Chriſti ſauciatus in ſpoliis eſt humiliatus. Ideo dixit: *Sicut vulneratum*, quia percuſſus eſt dolore in mente, non carne, quam non habet. Qui ergo ſuperbus ab omnibus populis ut Deus coli voluit, per Chriſtum humiliatus eſt, quando eos, qui regnum ejus erant, amiſit. VERS. XI.

ſit. *In brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos* A *tuos*, id eſt, Judæos per totum orbem in potenti virtute tua.

VERS. XII. XIII. & XIV. *Tui ſunt cœli, & tua eſt terra, orbem terræ, & plenitudinem ejus tu fundaſti, aquilonem & mare tu creaſti.*

Hæc verba tracta ſunt de creatione mundi: quia in Chriſto ſunt omnia condita, quæ in cœlis vel in terra ſunt, viſibilia & inviſibilia. *Cœli* ſunt Apoſtoli, qui ſunt Chriſti, ab eo in virtutibus ſplendidi facti. *Terra* eſt Eccleſia de Judæis converſa, aratro Evangelii exculta. Quæ nunc eſt Chriſti, quia eum colit, & legalia in ſacrificium mutavit. *Orbis terrarum* eſt circui- B tus Eccleſiarum de omnibus gentibus converſarum, cujus *plenitudo* ſunt omnes electi in Eccleſiam gentium collecti. Hanc ipſe in fide & Baptiſmo *fundavit*, quam dilectione & operatione ſe ipſam turrim ad cœlum ædificari docuit. *Aquilo* eſt durus ventus, & intelligitur Antichriſtus, *mare* verò turbulenta ejus perſecutio. Hæc *tu creâſti*, id eſt, electis tuis ad coronam præparâſti. Vel: *Aquilonem & mare tu creâſti*, id eſt, diabolum & ejus membra tu diſpoſuiſti, quia opera eorum Sanctis tuis fructuoſa feciſti. Quicquid enim diabolus per ſe & per ſuos operatur, totum fit ad utilitatem Sanctorum, unde & ipſe & mali neceſſarii comprobantur.

Et quia omnia feciſti, *Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt.* C *Thabor* eſt mons in Galilæa juxta Nazareth, in quo Chriſtus octo beatitudines docuit. *Hermon* eſt monticulus in Judæa juxta Jordanem, in quem Dominus de Baptiſmo aſcendit, cùm Spiritus Sanctus in ſpecie columbæ ſuper eum deſcendit. *Thabor* dicitur *Veniens lumen*; *Hermon*, *Anathema ejus.* Per *Thabor* intelligitur Eccleſia de Judæis, in quam venit vera lux de cœlis, per quam illuminata eſt ipſa *veniens lumen* populo gentium, qui ſedebat in tenebris infidelitatis & umbra mortis. De primitiva quippe Eccleſia venit lumen veritatis gentibus. Per *Hermon* deſignatur Eccleſia de gentibus, quæ eſt anathematizans aquilonem, id eſt, diabolum & opera ejus. *Thabor* ergo *& Hermon*, id eſt, fideles de Judæis & Gentibus *in nomine* Chriſtiano *exultabunt*, eò quòd aquilonem & D mare, id eſt, diabolum & Antichriſtum & perſecutionem malorum evaſerunt. *Tuum brachium cum potentia*, hoc eſt: Facilè ſævitiam impiorum comprimis, quia quæcunque vis, potenter operaris. Sequitur oratio eorum:

Firmetur manus, hoc eſt, in judicio operatio tua ſuper adverſarios *firmetur*, ut eos in ima comprimas, quos nunc tuos calcare toleras. *Et exaltetur dextera tua*, id eſt, clarificetur numerus prædeſtinatorum, qui eſt ad dexteram collocandus; quia

Juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ. VERSUS XV. *Sedes* Chriſti eſt Eccleſia, in qua requieſcet, per quam mundum judicabit, & in qua Rex in æternum regnabit. Hujus *ſedis* eſt *præparatio juſtitia & judicium*: quia per juſtitiam, quam hic fecit, ad regnum judicabitur, & injuſtus populus ab ea ut paleæ à granis in judicio ſeparabuntur. Unde *præparatio ſedis* eſt *juſtitia & judicium*, quia æquitas ſancta in judicio pateſcet, verus Judex oſtendetur, Angelorum miniſteria cernentur, per quos mali à bonis dividuntur. Interim *miſericordia & veritas præcedent faciem tuam.* *Miſericordia*, qua parcis converſis; veritas, qua promiſſa reſtituis.

Beatus populus, qui ſcit jubilationem. VERSUS XVI. Non dixit: Qui canit; ſed: *Qui ſcit jubilationem.* Jubilatio eſt enim copioſa mentis exultatio, quæ verbis non poteſt explicari. Beati ergo erunt, qui Deo pro beneficiis ſuis hic jubilant, quia in æternum gaudebunt. De quorum gaudio ſequitur: *Domine in lumine vultus tui ambulabunt*, hoc eſt: Hic in illuminatione Spiritûs Sancti erunt, & in claritate cogitationis tuæ perſeverabunt, & poſt hoc te facie ad faciem videbunt.

Et in nomine tuo exultabunt tota die, VERSUS XVII. hoc eſt, toto tempore hujus vitæ de nomine Chriſtiano exultabunt, & in futuro *totâ* illâ *die*, quæ non habet veſperum, de hoc gaudebunt, quòd nomen tuum per juſtitiam ſecuti ſunt. *Et* tunc *in juſtitia tua exaltabuntur* in cœleſti gloria, quia hìc humiliati ſunt in pœnitentia. Tua quippe juſtitia eſt, ut humiles exaltes, ſuperbos dejicias. Verè exaltabuntur:

Quia gloria virtutis eorum tu es. VERSUS XVIII. Pro virtutibus, quas hìc eis dediſti, eris tu ipſe gaudium & gloria & beatitudo eorum. Non de alia re, quàm de te gloriam habebunt, in cujus viſione omnes Sancti gaudebunt. *Et in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.* *Cornu* eſt Sanctorum fortitudo, qua vitia & peccata ſuperant. *Cornu* etiam ſignificat regnum juſtorum, qui in cœleſtibus regnant. Hoc *cornu in beneplacito* Dei *exaltabitur*, quia virtus Sanctorum in voluntate Dei facta in ſuperno regno ſublimabitur. Hoc ideo:

Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, & Sancti Iſraël Regis noſtri, VERSUS XIX. id eſt, Creator noſter & Gubernator noſter ſanctificans nos, & faciens nos *Iſraël*, id eſt, *videntes Deum*, carnem noſtram aſſumpſit, quam tranſtulit ſuper Angelos in cœleſtem gloriam. Vel aſſumpſit nos de mortalitate, de ignorantia in lucem, de hoc mundo in æternum gaudium. Sequitur aſſumpti hominis multimoda gratia à Divinitate collata. *Diapſalma.*

Tunc

VERSUS XX. *Tunc locutus es in viſione Sanctis tuis*, id eſt, in revelatione Prophetis. Tres viſiones ſunt: Corporalis, qua corporalia videmus: Spiritualis, qua imagines corporalium in ſpiritu concipimus: Intellectualis, qua rerum exiſtentias, prout ſunt, intelligimus. *In* ſpirituali *viſione locutus* eſt Dominus Prophetis, cùm eis in aſſumpta forma apparuit, vel figurales formas ut Ezechieli, Danieli, Johanni in Apocalypſi oſtendit. Et quia hæc ſoli Prophetæ viderunt; ideo *videntes* dicti ſunt. *In* intellectuali *viſione locutus* eſt eis, cùm mentem eorum internâ inſpiratione replens futura eis, ut David, oſtendit. Poſtquàm hæc omnia, quæ dixiſti mihi de Chriſto, revelâſti, tunc etiam *locutus (es)* eliis *Sanctis tuis*, ſcilicet Samueli & Nathan & Gad *in viſione* vel in ſomniis vel internâ inſpiratione, *& dixiſti: Poſui adjutorium in potente*, id eſt, adjutorium, quod volo facere humano generi, imponam potenti, id eſt, per potentem adjuvabo.

Alia translatio habet: *Super potentem*, id eſt, Chriſtum, qui erit *adjutorium* oppreſſis, ponam *ſuper potentem* diabolum, ut opprimat eum. De futuro quaſi de jam præterito loquitur propter certitudinem immutabilem: quia futurum poteſt immutari, ut non fiat; præteritum non poteſt immutari, quin ſit factum. *Et exaltavi electum de plebe mea*, id eſt, *electum de plebe* Iſraëlitica ſignis & virtutibus ſublimabo, & in dextera mea ſuper omne nomen exaltabo. Quem *electum*? David, id eſt, Chriſtum ſuper dæmones fortem, Angelis deſiderabilem. Hunc *electum* in Patriarchis & Prophetis quæſivi. Et

VERSUS XXI. *Inveni David ſervum meum*, videlicet Chriſtum mihi obedientem, de *David* ſtirpe natum, qui in Divinitate eſt *David* deſiderabilis, in humanitate *ſervus* voluntati meæ ſerviens. Hunc ſecundùm cor meum inventum *oleo ſancto meo unxi eum* in Regem & Sacerdotem ſpirituali gratiâ, ut immolet hoſtiam pro illis, & regat in virtutibus. De omni humano genere eligam eum, id eſt, aſſumam eum ad hoc officium, quia ille ſolus placebit mihi, cui hoc officium injungam, per quem juvabo genus humanum ſurgere de ſua miſeria, hunc exaltabo in Regem & Sacerdotem, & ſeponam in eo adjutorium humani generis. Verba hæc ſumpta ſunt de Samuele, quando David unxit in Regem. Ipſe electus populum oppreſſum liberabit & adjuvabit.

VERSUS XXII. *Manus enim mea auxiliabitur ei*, id eſt, Filius meus, per quem omnia feci, ſibi perſonaliter unitus adjuvabit eum reparare genus humanum. *Et brachium meum confortabit eum*, id eſt, verbum counitum firmum faciet eum, ne cedat. Ideo

VERSUS XXIII. *Nihil proficiet inimicus in eo*, id eſt, diabolus tentans eum non prævalebit, nec ab obedientia eum avocabit. *Et filius iniquitatis non apponet nocere ei*, id eſt, Judas traditor, filius diaboli, ultra non nocebit ei. Priùs quaſi ei nocuit, dum eum ad paſſiones & mortem tradidit. Poſtquàm verò dextera Dei eum exaltavit, *non apponet nocere ei*, quia *ultra non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Rom. 6. 9.

VERSUS XXIV. *Et concidam à facie ipſius inimicos ejus*, id eſt, Judæos à præſentia ejus, gladio verbi ipſius confundam. Sæpe enim ab eo victi diſcedebant confuſi. *Et odientes eum*, videlicet dæmones *in fugam convertam*. Sæpiùs etenim coram eo fugiebant dicentes: *Quid veniſti ante tempus torquere nos?* Matt. 8. 29. Hæc verba trahuntur de hiſtoria, ubi inimici David Saul & Abſalon occiſi ſunt, alii in fugam converſi. Sic Judæi, Chriſti inimici, à Romanis occiſi ſunt, dæmones à gentibus fugati ſunt.

VERSUS XXV. *Et veritas mea & miſericordia mea cum ipſo*. *Veritas* in prædicatione, quia quæ à me audivit, loquetur. *Miſericordia* in ſanatione, quia infirmos tam mente quàm corpore ſanabit. Vel *veritas mea cum ipſo eſt*, quia omnia per eum complebo, quæ per Prophetas prædixi. *Miſericordia* mea cum ipſo eſt, quia homines de miſeria liberabo. *Et in nomine meo exaltabitur cornu ejus.* Hoc eſt: Fortitudo ſanctitatis ejus, vel Eccleſiæ ſanguine ſuo redemptæ promovebitur in laude mea, hoc eſt, mihi attribuet, non ſibi.

VERSUS XXVI. *Et ponam in mari manum ejus*, id eſt, in mundo opera ejus. *Et in fluminibus dexteram ejus*, id eſt, potentiam ejus ponam in ſæculi Principibus. Sicut enim flumina currunt in mare: ſic cupidi homines in amaritudinem hujus ſæculi prolabuntur. Omnia tamen iſta genera Chriſto ſubdita erunt, quia

VERSUS XXVII. *Ipſe invocabit me: Pater meus es tu, Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ*. *Pater meus*, quia me genuiſti æqualem tibi: *Deus meus*, quia me creâſti tibi minorem: *Suſceptor ſalutis meæ*, quia me hominem in te ſuſcepiſti ad humani generis ſalutem. Ipſe hæc dicet mihi.

VERSUS XXVIII. *Et ego* Pater *primogenitum ponam illum*. Oſtendam mundo eum eſſe meum *primogenitum* mihi coæqualem, & faciam illum primogenitum mortuorum reſuſcitans eum à morte, & faciam illum *excelſum præ Regibus terræ*, exaltans eum ſuper cœleſtia, & ſubjiciens ei cuncta Mundi regna.

In

VERS. XXIX. *In æternum ſervabo illi miſericordiam meam,* ſcilicet hanc, ut ſit excelſus præ Regibus terræ: *& teſtamentum meum fidele ipſi,* id eſt, pactum meum, quod pepigi patribus, erit *ipſi fidele,* quia ipſe in æternum dominabitur omnibus gentibus.

VERS. XXX. *Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus,* id eſt, Chriſtianos ab ejus nomine exortos faciam durare in æternum. *Et thronum ejus ſicut dies cœli,* id eſt, Eccleſiam ponam æqualem Angelis in cœlo, qui ſunt æterna claritate lucidi, ſole juſtitiæ illuſtrati.

Aliter: Sicut quidam Ordo cœleſtis vocatur B *Thronus* propter excellentiam: ita caſti vocantur *Thronus* Dei, in quibus familiariùs ſedet propter cordis munditiam. Illos faciam ſicut dies Angelorum, id eſt, eandem cognitionem, quæ eſt in Angelis, ponam in illis.

Aliter. *Thronus* eſt regia ſedes, & intelligitur poteſtas futuri judicii, quæ tanta veritate peragenda eſt, ut Sanctis omnibus cœleſti præfulgeat claritate.

VERS. XXXI. *Si autem dereliquerint filii ejus legem meam &c.* Chriſtus eſt Sponſus, Eccleſia Sponſa. Horum *filii* ſunt omnes Chriſtiani ex aqua & Spiritu Sancto regenerati. *Si hi legem meam dereliquerint,* id eſt, ſolemnitates & jejunia, per me vel per meos inſtituta abjecerint, *& in* C *judiciis meis non ambulaverint,* id eſt, ſi non juſtè judicaverint,

VERS. XXXII. *Si juſtitias meas profanaverint,* id eſt, Canonicas cenſuras per meos peccantibus conſtitutas execrati fuerint, *mandata mea* in decalogo legis ſcripta *non cuſtodierint,* non abjiciam, neque in perditione dimittam eos; ſed

VERS. XXXIII. *Viſitabo in virga,* id eſt, clementi correptione *iniquitates eorum: Et in verberibus,* id eſt, in duris flagellis *peccata eorum.* Nota ſubjecti legem Dei dereliquerunt, Prælati judicia juſta contemnunt, Sacerdotes juſtitias profanandas ducunt, Principes mandata non cuſtodiunt. Quorum *iniquitates* Dominus in virga viſi- D tat, dum eis exteriora bona aut per fures, aut per hoſtes, aut per ignem, aut per peſtilentiam aufert, quæ Deo ſpreto amaverunt. *In verberibus peccata eorum* viſitat, dum eos corporali moleſtia caſtigat, aut hoſtibus ad varios cruciatus, aut ad necem tradit, ſicut ſæpè in perſecutione Chriſtianis facit.

Nota etiam, quòd prævaricatores calcent quatuor principales virtutes. Legis namque dei relictores prudentiam, judiciorum oblitores fortitudinem, juſtificationum profanatores juſtitiam, mandatorum transgreſſores ſpernunt temperantiam. Hos tales filios ejus flagellis corripiam:

VERS. XXXIV. *Miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo,* id eſt, ſi pœnituerint, miſeri- A corditer remittam eis, & regnum per Chriſtum promiſſum non auferam ab eis. Hoc quidam de Salomone referunt dicentes, quòd Dominus eum hic flagellaverit, dum regnum filio ejus abſtulit: miſericordiam ab eo non diſperſerit, quia eum cum aliis juſtis ab inferno eripuit.

Quæritur ergo de Salomone, utrum ſalvatus ſit, qui idola adoravit? ſed ſciendum eſt, quòd tribus idoneis teſtibus Hieronymo, Ambroſio, Auguſtino ſalvatus probatur. Dicit ergo Hieronymus: *Quamvis Salomon peccâſſet, tamen egit pœnitentiam ſcribens Proverbia, ubi dicit: Noviſſimè egi pœnitentiam & reſpexi, ut eligerem diſciplinam. Ajunt Hebræi hunc librum eſſe Salomonis pœnitentiam agentis.* Ambroſius in Apologia David: *Quid de David dicam? Et quid de Sancto Salomone? qui, quomodo vulgus Judaicus æſtimabat eum veniſſe pro Chriſto, ne videretur eſſe ſupra homines, nutu divino corruit.* Et David non dicitur Sanctus, quia Sanctus ab omnibus ſcitur. Salomonem Sanctum nominat, ut nobis de pœnitentia ſua dubietatem tollat. Nunquid credendum eſt, quòd Salomon ſapientiſſimus aliquid utilitatis in idolis putaverit? Sed propter delicias, quibus deperibat, ne imminuerentur dolore mulierum, idola coluit. Item Hieronymus: *Ajunt Hebræi Salomonem quinquies tractum fuiſſe per plateas Jeruſalem causâ pœnitentiæ. Qui veniens in templum, quod ipſe ædificaverat, cum virgis dans legis peritis, ut verberaretur ab eis. Qui communi conſilio dixerunt, quod in unctum Domini manum non mitterent. Unde dimiſſus ab illis à ſe ipſo depoſitus eſt à Regno.*

His breviter dictis ad propoſitum revertamur. *Miſericordiam non auferam* hic à David, id eſt, à Chriſto vel membris ejus. *Neque nocebo in veritate mea,* id eſt, in futuro judicio, ubi veritas complebitur, non inferam pœnas.

Neque profanabo teſtamentum VERS. XXXV. *meum,* hoc eſt, non faciam execrabilem promiſſionem meam. *Et quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita,* hoc eſt, quæ loquor per Prophetas meos, non faciam vacua. Veniam promiſi peccatoribus, hanc implebo converſis; everſos corrigo adverſis. Quia

Semel juravi in Sancto meo, hoc eſt, VERS. XXXVI. & XXXVII. non ſolùm promiſi, ſed etiam *juravi in Sancto meo,* ſcilicet in Dominico homine, vel per Sanctitatem meam: & hoc *ſemel,* id eſt, inviolabiliter. Hoc ſcilicet *juravi,* quòd *Semen ejus in æternum manebit,* id eſt, populus acquiſitus. Novit enim Dominus, qui ſunt ejus. Et *ſi* hoc *David* id eſt, Chriſto *mentiar,* ſubaudi, non ero Deus. Iſta enim ſunt contraria, mendacium & DEUS, qui eſt veritas. Et ſicut DEUS eſt immutabilis, ita juramentum ejus erit immutabile. DEI autem juramentum erat firmum decretum, quòd per Chriſtum repararet genus humanum.

VERS. XXXVIII. *Et thronus ejus ſicut ſol in conſpectu meo.* Hoc ad ſuperius continuatur, ubi dicitur: *Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus, & thronus ejus ſicut dies cœli.* Thronus Dei eſt Eccleſia. Hæc in reſurrectione ut *ſol* fulgebit. Hoc etiam *juravi*, quòd omnes, qui ſunt ſedes ejus, in futuro erunt in præſentia videntes me facie ad faciem exiſtentes ſicut ſol clari & ferventes, perfectè cognoſcentes, & perfectè diligentes, & hoc ſecundùm animam. Et erunt in corpore *ſicut luna*, quando eſt *perfecta*, & ſic *in æternum* manebunt, non iterum ut luna corruptione deficient. Juſti namque fulgebunt ſicut ſol in regno Patris ſpiritualiter, non corporaliter, ſicut iſta lucet de cœlo ſuper bonos & malos. Deinque *ſicut ſol*, inquit, non in conſpectu hominum, non in conſpectu carnis, non in conſpectu mortalium, ſed *in conſpectu meo.* Sed & thronus ejus perficietur *ſicut luna in æternum perfecta.* Hoc eſt; Eccleſia erit perfecta in anima & corpore. Secundùm animam dictum eſt: *Sicut ſol in conſpectu meo*, quia animum non videt, niſi Deus: ſecundùm corpus *ſicut luna perfecta in æternum*, quia caro incorruptibilis erit in reſurrectione mortuorum. *Et* hujus rei *teſtis* erit David, id eſt, Chriſtus in cœlo corporaliter conſtitutus, *fidelis*, id eſt, verax & faciens fidem. Hæc omnia locutus es Sanctis tuis de David. Ne autem intelligeretur carnaliter de David Rege, & non potiùs de Chriſto, ſubſequitur deſtructio regni David, quia regnum Chriſti in æternum erit.

Diapſalma. Vox ipſius David. Per Prophetas mihi proſpera promiſiſti, per Sanctum tuum mihi bona juráſti:

VERS. XXXIX. *Tu verò repuliſti & deſpexiſti, diſtuliſti Chriſtum tuum.* Sicut per Jacob populus Judaicus, ita per David regnum Iſraëliticum accipitur. Regnum itaque David Deus repulit, dum illud filio Salomonis abſtulit: illud deſpexit, dum Servo Salomonis tradidit. Et quia promiſſiones ſuas nec in David nec in Salomone complevit, diſtulit Chriſtum ſuum, in quo omnia compleret. Regnum quoque David repulit, dum regnum Iſraël ab hoſtibus deſtrui permiſit. Regnum David deſpexit, dum regnum Juda à Babyloniis ſubverti non prohibuit. David enim ſuper Judam & ſuper omnem Iſraël regnavit. *Chriſtum ſuum* tunc mittere in adjutorium eis diſtulit, donec plenitudo temporis veniret. Quo veniente

VERS. XL. *Evertiſti teſtamentum ſervi tui.* hoc eſt, pactum, quod David & Salomoni promiſiſti, totum in Chriſtum evertiſti, & in eo cuncta complesti. *Profanáſti in terra Sanctuarium ejus*, hoc eſt, ſanctum templum in Jeruſalem à gentibus pollui, vel à toto ſubrui permiſiſti. Judæorum Sacramenta per totam terram ſunt profanata. Regnum, altare, ſacrificium, Sacerdotium everſa ſunt, Judæis ablata in Chriſtianum populum ſunt tranſlata.

VERS. XLI. *Deſtruxiſti omnes ſepes ejus* vel A *macerias*, ut alia tranſlatio habet. Omnes enim muri à Romanis deſtructi ſunt. Sed & *ſepes ejus* Sacræ Scripturæ erant, quæ eum ut maceriæ vineam cingebant. Quæ deſtructæ ſunt in carnali intellectu & verſæ in ſpiritualem intellectum. *Poſuiſti firmamentum ejus formidinem*, ſcilicet Hieruſalem metropolim, vel alias civitates vel munitiones, in quibus magis formidabant, dum obſidione hoſtium corruebant. Nota per figuram omoteleuton converſas dictiones ſimilibus litteris terminari: *repuliſti, deſpexiſti, diſtuliſti, evertiſti, profanáſti, deſtruxiſti, poſuiſti*, in quibus diverſæ calamitates uni populo illatæ notantur.

VERS. XLII. *Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viam.* *Omnes* ſcilicet gentes per vitam B iſtam tranſeuntes *diripuerunt* regnum David, id eſt, Iſraël, cujus fruſta ſunt in omnibus gentibus. De ipſis enim dicitur: *Partes vulpium erunt.* Pſ. 62. 11. *Factus eſt opprobrium vicinis ſuis*, id eſt, omnibus in circuitu nationibus Judaici populi.

VERS. XLIII. *Exaltaſti dexteram deprimentium eum.* Potentia Romanorum exaltata eſt, qui Judæos oppreſſerunt. *Lætificaſti omnes inimicos ejus.* Tunc lætificati ſunt, quando de eis victores triumphaverunt.

VERS. XLIV. *Avertiſti adjutorium gladii ejus.* Solebant pauci dimicare & multos proſternere ut Machabæi; ſed poſtea multi à paucis proſtrati ſunt, C ideo: quia *non es ei auxiliatus in bello.* Nam merito ſuo populus ille victus, captus & à regno ſuo alienatus atque diſperſus eſt, & eam terram perdidit, pro qua Dominum occidit.

VERS. XLV. *Deſtruxiſti eum ab emundatione*, id eſt, à Sacerdotio, per quod ſolebant legalibus ſacrificiis à peccatis emundari. Vel *ab emundatione*, id eſt, à fide, quæ mundat corda, *deſtruxiſti eum.* *Et ſedem ejus in terra colliſiſti*, id eſt, ſedem regni annihiláſti. Quia enim Regem Chriſtum habere noluerunt, & Cæſarem, imò Barabbam elegerunt, ideo diabolo eis dominante nullum ulterius Principem de ſua gente habere meruerunt.

VERS. XLVI. *Minoráſti dies temporis ejus.* Putabat ſe in æternum regnaturum, ſi occideret Chri- D ſtum. Sed in brevi tempore amiſit & locum & gentem. *Perfudiſti eum confuſione:* quia in ſervitutem redactus æterna confuſione opertus eſt.

In Hebræo legitur: *Operuiſti eum ignominiâ ſempiternâ.* Hoc modo deſtructum eſt temporale regnum David. Sequitur reparatio ejus ſpiritualis. *Diapſalma.* Iterum vox David:

VERS. XLVII. *Uſquequò exardeſcet ſicut ignis ira tua?* Si cæcitas ex parte contigit in Iſraël, donec plenitudo gentium intraret, ſemper iraſcêris populo tuo, & ſicut ignis ligna, ſic conſumes eum in vindicta? cur non ſaltem reliquiæ ſalvæ fiunt?

Memo-

VERS. XLVIII. *Memorare, quæ mea ſubſtantia,* id eſt, memeoto Chriſti de ſubſtantia mea geniti. Si Judæi defecerunt, ſubſtantia mea non defecit. Maria Virgo de popolo illo nata eſt, de Virgine caro Chriſti, & illa caro non peccatrix, ſed mundatrix peccatorum. Si ergo meritò obliviſcerie Judæorum propter perfidiam: *memorare* illius, quem in Spiritu prævideo gaſtare meæ carnis ſubſtantiam, & miſerere illorum ſalvans eos per gratiam. *Nunquid enim vanè conſtituiſti omnes filios hominum?* Hoc eſt: Num tot homines inaniter feciſti? Aut potes contemnere illos, qui feciſti eos?

VERS. XLIX. *Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit mortem?* Nullus. Nam & Helias & Enoch, qui nunc vivunt, adhuc morientur. *Aut* quis *eruet animam ſuam de manu* B *inferi?* Nullus. Quod eſt dicere: In vanum viderentur conſtitui omnes filii hominum, quia omnes moriuntur ob unius hominis reatum, & omnes deſcendunt ad infernum ob parentum meritum, niſi ſolus Chriſtus de mea ſubſtantia natus, qui vivit, & non morietur in æternum, qui ſolus animam ſuam de manu inferi eruit, qui nunquam peccavit. In hoc autem conſtat, quòd non ſunt vanè omnes conſtituti, quia hic potens eſt viventes ſalvare, ſuos inde liberare. Judæis igitur extremo tempore Chriſto reconciliatis, & per Heliam & Enoch fidei noſtræ aſſociatis, Antichriſti perſecutio incandeſcat, qui eos ultra modum affligat. Unde afflicti ad Dominum clamabunt: *Diapſalma.* C

VERS. L. *Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domine, ſicut juraſti David in veritate tua?* Tu *juraſti David*, de fructu ventris ejus oeſci Chriſtum, qui miſericorditer ſalvaret populum; & hoc veraciter impléſti. Promiſiſti etiam per ipſum nobis dari pacem, quietem, terram lacte & melle manantem. *Ubi ſurt* iſtæ promiſſiones? Ecce apprehenderunt nos univerſa mala.

VERS. LI. *Memor eſto Domine opprobrii ſervorum tuorum, quod continui in ſinu meo, multarum gentium.* Ordo D verborum talis eſt: *Memor eſto opprobrii ſervorum tuorum multarum gentium, quod continui in ſinu meo.* Multæ gentes improperabant ſervis Dei, quòd mortuum adorarent. Hoc opprobrium Chriſtianus populus in ſinu ſuo continuit: quia in ſecreto mentis affectu doluit, qui reſpondere idolatris auſus non fuit. Quod fuit illud opprobrium?

VERS. LII. *Quod exprobraverunt inimici tui Domine, quod exprobraverunt commutationem Chriſti tui.* Commutatio Chriſti erat, quòd mortalis factus eſt immortalis, quòd paſſibilis impaſſibilis, quòd ab hominibus reprobatus ſuper Angelos eſt exaltatus. Sed quia A hoc per mortem contigit, hinc Judæi & Pagani *inimici* Dei *exprobraverunt* Chriſticolis dicentes: Vos mortuum adoratis, & crucifixum colitis. Et quia ipſi de infidelitate ad fidem converti noluerunt, diſplicuit eis commutatio Chriſti, & eorum, qui converſi ſunt. Cujus opprobrii Dominus memor erit, quia omnes perſecutores, & omnes inimicos Eccleſiæ in æternum damnabit, & fideles in perenni gloria exaltabit. Unde juſti conclamant:

VERS. LIII. *Benedictus Dominus in æternum,* qui erexit tabernaculum David, quod ceciderat. *Fiat, fiat.* In Hebræo habetur: *Amen, Amen.*

Hoc etiam ad perſonam Chriſti refertur. Vox B Apoſtolorum: Multa Deus ſublimia Chriſto promiſiſti. *Te verò repuliſti eum* ab hac promiſſione *& deſpexiſti* eum in Paſſione, *diſtuliſti* credi *Chriſtum tuum*: ideo expectant Antichriſtum. Cùm enim viderent eum tam infirma pati, non crediderunt Chriſtum eſſe, quem ſperabant immortalem fore. *Evertiſti teſtamentum ſervi tui.* Omnem promiſſionem, quam feciſti de ſe & de ſuis, videris everti
ſſe & violáſſe, qui promiſiſti nos ſecum regnare. *Profanáſti in terra Sanctuarium ejus*, permittis tractari more profanorum, quamdiu erat in terra. *Deſtruxiſti omnes ſepes ejus*, ſcilicet verba legis & Prophetarum, in quibus retinebatur. Vel Magiſtros Sanctuarii permittis occidi, qui muniebant alios ab Hæreticis, & ab omni adverſitate per doctrinam & conſolationem ſuam. C *Poſuiſti firmamentum ejus formidinem*, nos qui eum ambiebamus, cùm doceret turbas. Vel Prælatos qui ſunt *firmamentum* fidei & Sanctitatis, facis eis cauſam formidinis, qui cùm viderint eos taliter tractari, timent ſe Chriſtianos fateri. *Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viam.* Qui clavis vel mucrone corpus ejus, qui eſt via vitæ, confoderunt, veſtimenta ejus rapuerunt. Vel omnes infideles, qui viam Chriſtum tranſeunt, & in eum non credunt, membra ejus diripiunt, dum Eccleſiam diverſis pœnis afficiunt. *Factus eſt opprobrium vicinis ſuis* Judæis & Principibus Sacerdotum, qui dicebant: *Vah qui deſtruit templum Dei, deſcendat nunc de cruce.* Matth. 27. 40. Vel Eccleſia facta eſt opprobrium jam D jam volantibus converti. *Exaltaſti dexteram deprimentium eum*, cùm humiliabas eum in mortem. Vel ſublimáſti potentiam perſequentium Eccleſiam dando eis poteſtatem tribulandi eam. *Lætificaſti omnes inimicos ejus*, Pilatum cùm Gentibus & Judæis. Vel Paganos, Judæos & Hæreticos lætificáſti in occiſione Chriſtianorum. *Avertiſti adjutorium gladii ejus*, cùm non profecit in Judæis ſermo prædicationis illius. Vel *avertiſti* ab Eccleſia auxilium verbi, ut non vincat alios ſicut fecerat. *Et non es auxiliatus ei in bello*, in conflictu utique Paſſionis. Vel Eccleſiæ *non es auxiliatus* in tribulatione, ut non pateretur. *Deſtruxiſti eum ab emundatione*: quia inquinata ſunt veſtimenta ejus ſanguine propter peccata ſua, quando cùm iniquis reputatus eſt. Vel Eccleſiam *deſtruis ab emundatione*, dum pro ſola

Sanctitate permittis eum occidi: Vel ideo, ut in A ſti, & digna eſt mea *ſubſtantia*, miſerere, & ſalve-
ſanguine effuſo à peccatis emundentur. *Et ſedem ejus in terram colliſiſti*, Sanctorum animas, ſuper quas quieſcebat, quæ conturbatæ ſunt de obitu ejus. Vel collidis Eccleſiam ſedem Chriſti, ſed in ea parte, qua *terra* eſt, id eſt, corpus ejus, non animam. *Minoraſti dies temporis ejus*, ut velocius remearet ad Patrem. Vel dies Eccleſiæ abbreviabis, ut citò de malis mundi ad gaudia tranſeat. *Perfudiſti eum confuſione*, cùm facta ſubſannatio & irriſio omnibus populis in perſecutione. Hic expreſsè executus eſt Paſſionem Chriſti, & Eccleſiæ corporis ejus.

Apoſtolis ſuccedens Eccleſia dicit: *uſquequò Domine averteris in finem? Exardeſcet ſicut ignis ira tua?* Hoc eſt: Quamdiu iraſceris; ut eum à B morte non revoces?

Aliter. Uſque ad quam menſuram fiet averſio tua ab Eccleſia? Erit conſummata? Non, Vel vindicta tua *exardeſcet* ad modum *ignis*, qui purgat aurum, & conſumit ligna.

Memorare, qua ſit mea ſubſtantia. Nulla eſt mihi vitæ *ſubſtantia* niſi tu eo, quem præſtolor reverti de Tartaro.

Aliter. Memor eſto, quàm digna ſit illa *ſubſtantia*, quæ de me eſt exitura, & meritis illius, tandem miſerere ſervis tuis, quibus merita ſua non ſufficiunt ad ſalutem.

Nunquid enim vanè conſtituiſti omnes filios hominum? Sed illos non vanè, ſed veraciter in ſpe reſurrectionis conſtituiſti, quantò magis Filium tuum debes reſuſcitare?

Aliter. *Nunquid vanè conſtituiſti omnes ho-* C *mines?* Non. Si bonis non miſeretur Deus, revera ſine cauſa eſſent facti omnes homines, quia ad nullam utilitatem, quod eſſet inconveniens. Sed quia non vanè, ſed ad gloriam tuam eos feci-

ſti, & digna eſt mea *ſubſtantia*, miſerere, & ſalve. *Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit mortem? Eruet animam ſuam de manu inferi?* Scio, quia nullus homo carneus evadit mortem, neque animam ſuam ſalvabit ab inferis; ſed novi, quia Deus ſub velamento carnis latebat abſconditus, quem mors & infernus non debebant retinere. *Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ, Domine, ſicut juráſti David in veritate tua*, ſi hic non reſuſcitaretur? Aliter. Hic homo, qui ita vivet, ut non moriatur, priùs eruet animam ſuam de poteſtate inferi, & poſtea vivet immortaliter, *ubi ſunt miſericordiæ tuæ* ex antiquo diſpoſitæ, & ita ſunt in eo, *ſicut juráſti David in veritate tua*, ſicut firmiter promiſiſti David temporali Regi per te, qui verus es. *Memor eſto Domine opprobrii Servorum tuorum*, qui eum expectant, *quod continui in ſinu meo multarum gentium*, quas congregavi tanquam in ſinu in una domo credulitatis. *Quòd exprobaverunt inimici tui, Domine* Judæi, Phariſæi, Sadducæi, *quòd exprobraverunt commutationem Chriſti tui*, cùm ſe ab his commutans ad gentes diceret: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Aliter. Remunera tuos Matth. 23. 38.
propter opprobrium, quod patienter ſuſtinent, illatum non à paucis, ſed à multis gentibus, qui occultant in interiori ſuo. *Opprobrium* dico, *quod* eis *exprobrant inimici tui Domine* Judæi & Pagani, ſcilicet mortem filii tui. Nos autem Chriſtiani propter commutationem mortis ejus factam dicimus: *Benedictus Dominus in æternum.* Hoc eſt: Chriſtus Dominus ſit exaltatus ſuper omnia in perpetuum: *Fiat, fiat.*

Cum honore Trinitatis terminatur Tertius liber. Hic Pſalmus ideo in Nativitate Domini canitur, quia in eo dicitur, quòd Chriſtus primogenitus à Patre naſcitur.

PSALMUS LXXXIX.

De hominis conditione.

DEus refugium factus es nobis &c.

Quartum librum Spiritus Sanctus inchoat ab oratione, qui numerus convenit Eccleſiæ de quatuor plagis mundi ſub quatuor Evangelia collectæ. Congruit quoque homini, qui conſtat, D ex quatuor elementis, de cujus hîc agitur conditione, qui ſalvatur oratione. Milites audientes, quòd Rex non niſi per anguſtam portam in gloriam ſuam intraverit, & quòd iter arctum illuc eis arripiendum ſit, Dominum refugium ſuum invocant, ut eis ſaltem per laborem & dolorem introitus ſupernæ civitatis pateat. Hic Pſalmus in octuageſimo nono loco ponitur, quia in reſurrectione, quod octonarius deſignat, homo novem Ordinibus Angelorum conjungitur. In priori Pſalmo dicitur: *Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit mortem?* In hoc autem ſcribitur, quòd homo, ùt herba tranſeat, & brevi tempore vivat. Hujus Titulus eſt:

Oratio Moyſi hominis Dei. VERS. I.

Quæritur, cur iſte Pſalmus Moyſi adſcriptus ſit, cùm eum non compoſuerit? Sed ſciendum eſt, quòd Hebræa nomina aliquando in Pſalmis propter ſolam interpretationem ponantur, ùt Jacob, Iſraël, aliquando propter alicujus rei ſimilitudinem, ut hic Moyſi. Moyſes ſcripſit de principio humani generis, & quomodo cœlum & terra facta ſint, & de conditione hominis, quomodo homo factus ſit. Et iſte Pſalmus de conditione hominis loquitur, quid ſit homo, & quare natus ſit. Qui ergo ſcripſit in Geneſi de hominum conditione, ipſe etiam nunc inducitur à Spiritu Sancto diſputare, quid ſit homo. Sic ſolebant antiqui majorum perſonas inducere, quos fecerunt in libris ſuis loqui propter auctoritatem, ſicut Plato Socratem, Cicero facit diſputare Catonem & Scipionem. Moyſes quoque fuit Miniſter veteris teſtamenti, Propheta novi. *Moyſes* interpretatur *De aqua aſſumptus*, & ſignificat Hebraicum popu-

populum de mari rubro aſſumptum ſecundùm hoc, quòd Miniſter fuit veteris legis. Significat nihilominus Chriſtianum populum de aqua Baptiſmatis ſumptum ſecundùm hoc, quòd Propheta fuit novæ legis. In utriusque perſona hic ponitur. Iſte ergo eſt Pſalmus de oratione *Moyſi hominis Dei*, id eſt, Chriſtiani populi, qui in aqua Baptiſmatis exuto veteri homine factus eſt novus homo Dei non coactè, ſed voluntariè ſerviens Deo.

Materia Pſalmi eſt conditio generis humani. Intentio eſt oſtendere ſalvationem humani generis fieri per Chriſtum, quod per Adam perierat, & hortari nos per orationem ad Chriſtum converti, ſi velimus ad amiſſam gloriam reverti. Verba accepta intelliguntur de oratione Moyſi, quam in monte habuit, dum Joſue cum Amalec pugnavit, quibus Dominus factus eſt refugium, per quem reportaverunt victoriæ triumphum. Significat autem, quòd fidelis populus debet armis orationis contra diabolum dimicare, ad Dominum confugere, per ipſum ad palmam pertingere.

Pſalmus in tres ſectiones partitur, quia tempus juſtorum tria interſtitia ſortitur, dum Patriarchæ ante legem, Prophetæ ſub lege, Apoſtoli & eorum ſequaces ſub gratia Domino placuiſſe leguntur. Prima ſectio eſt: *Domine refugium*, in qua æternitas oſtenditur Dei. Secunda: *Ne avertas hominem in humilitate*, in qua humanæ vitæ brevitas innuitur. Tertia: *Dexteram tuam ſic notam fac*, in qua Chriſti Incarnatio & hominis ſalvatio exprimitur. Vox eſt fidelis populi ad Chriſtum:

Domine, refugium tu factus es nobis Chriſtianis, quem Judæi noluerunt reputare Dominum ſuum. Qui ſemper in Deitate fuit, *factus eſt Refugium* hominum, ex quo eſſe cœpit. Sicut nummus ſemper eſt nummus, ſed fit pretium, dum aliquid eo emitur. Vel *Refugium eſt factus*, dum homo eſt factus. *Verbum enim caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Qui refugium quærit, aut æſtum, aut beſtiam aut hoſtem fugit. Æſtu vitiorum urimur, beſtia diabolus perſequitur, hoſtibus perverſis & malignis hominibus premimur. Quæramus Dominum refugium, ubi inveniemus animabus refrigerium, & tutum contra cuncta adverſa aſylum. *A generatione & generatione*, Vel *progenie*, ut alia habet translatio, id eſt, *à generatione* veteri, *& generatione* nova. Vel *à generatione*, ex quo cœpit generari genus hominum, *& progenie* uſque in finem ſæculi. Vel *factus es Refugium à generatione & generatione* à tempore Abrahæ, quo promiſſus es, & à tempore, quo in carne miſſus es, *& generatione*, quo mundum judicaturus es. Tu factus es Refugium, & tamen ſemper fuiſti Deus. Nam

VERS. II. *Priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis, à ſæculo & uſque in ſæculum tu es Deus.* Cùm Deus ſit non ſolùm ante terram, ſed ante cœlum & ante omnem corporalem ſpiritualemque creaturam, quid magnum prædicatur ante *montes* eſſe? ſed univerſa rationalis creatura hac differentia diſtinguitur, & per *montes* Angelorum celſitudo, per *terram* humilitas hominum exprimitur.

Nota, quod dixit, *Montes fieri*, *terram* verò *formari*: quia Angeli ex nihilo ſunt facti; terra ex informi materia formata, & homines de terra formati. Tu quidem *factus es* nobis [refugium], ſed *à ſæculo & in ſæculum*, id eſt, ab æterno in æternum tu es Deus ante omnia ſine initio, & permanes ſine fine. Nota, quòd non dixit: *A ſæculo fuiſti, & in ſæculum eris*: ſed: *Tu es*, quod proprium eſt Verbi Dei, quod non habet præteritum neque futurum, ſed ſemper præſens eſt. Unde dicitur Moyſi: *Ego ſum, qui ſum.* Et iterum: *Qui eſt, miſit me.* O Domine, qui ante omnia es, & tamen *factus es nobis refugium*, oro, Exod. 3. 14.

VERS. III. *Ne avertas hominem* à te ulterius, neque hic neque in futuro, præcipitatum *in humilitatem*, id eſt, in dejectionem primi parentis culpâ. Hoc eſt, quòd in Dominica Oratione oratur: *Ne nos inducas in tentationem; ſed libera nos à malo.* *Et dixiſti: convertimini filii hominum.* *Et* pro *quia* ponitur. A tempore Abel tu ſemper dixiſti: O vos *filii hominum*, qui eſtis averſi à me propter peccata veſtra, *convertimini* ad me fide & pœnitentia. Hoc ideo dixiſti:

VERS. IV. *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna, quæ præteriit.* Refugium in te, qui ſemper idem ipſe es, quærimus: quia heu de æternis annis ad hos prætereuntes venimus, in quibus ſi quis *mille* annos vixerit, ita eſt, ſicut *dies heſterna, quæ jam præteriit.* *Et ſicut Cuſtodia in nocte*, quod eſt quarta pars noctis. Quatuor enim ſunt noctis vigiliæ ſingulis tribus horis diſtinctæ. Unde dicitur in Evangelio: *Si in ſecunda vigilia, vel in tertia venerit.* Luc. 12. 38.
Et iterum: *Quarta vigilia noctis venit ad eos.* Has enim ſolebant hi obſervare, qui morabantur in caſtris. Ergo ſi homo mille annos vixerit, his tranſactis eſt *ſicut una cuſtodia*, id eſt, una vigilia noctis. Ideo poſuit *Cuſtodiam* noctis; quia homo hic vivit in ſollicitudine laboris, ſicut vigiles in caſtris. Et cùm *mille anni* hujus vitæ ſint ut dies præterita vel una noctis vigilia, ergo quia pro nihilo habentur eorum anni eſſe, Matt. 14. 25.

VERS. V. *Pro nihilo habentur anni* mortalium, quia antequam veniant, adhuc non ſunt; cùm venerint, jam non erunt. Non enim ut adſint veniunt, ſed ut non ſint. Nam ubi eſt omne tempus, quod viximus? Ubi eſt, quod adhuc vivere debemus? Igitur *mille anni* vel omne tempus ſæculi eſt quaſi punctum temporis, quod *pro nihilo* computetur ad comparationem illius ævi, quod eſt ante oculos Domini, id eſt, in præſenti viſione Dei. Et cùm in hac miſera vita tam brevi tempore vivatur, dixiſti: Convertimini filii hominum de temporalitate ad æternitatem, de mutabili vita ad me immutabilem. Sequitur mutabilitas hominis. Oravi, *ne avertas hominem in humilitatem*, id eſt, in mundi concupiſcentiam, quæ ita brevis eſt, ſed

VERS. VI. *Mane ſicut herba tranſeat, mane floreat & tranſeat, veſpere decidat, induret & areſcat*, ſubaudi homo. *Manè* eſt pueritia, quæ *ſicut herba* eſt fragilis & tenera. Iterum *Manè* eſt juventus, quæ floret in ſtudiis, *ſicut herba* floret ante fructus. *Veſpere* eſt ſenectus: quia lucis occaſu homo in mortem decidit, deinde in cadaver indureſcit, & in pulverem areſcit. Hoc eſt ergo, quod dicit: Cùm tam brevis ſit hîc vita hominis, pueritia ejus quaſi *manè* diei conſurgat, & *ſicut herba* citò *pertranſeat*, juventus ejus ut meridies ferveat, & ſicut flos pertranſeat, ſenectus ut *veſpere* in occaſum vergat, & ſic in mortem *decidat*, in cadaver indureſcat, in pulverem *areſcat*, ut iterum in reſurrectione refloreat, quatenus in æternitate vivere queat. Per has ſimilitudines, ſcilicet per *Manè* & *Veſpere* notatur mutabilitas; per *Herbam* & Flores humanæ vitæ brevitas. Quæ ideo nobis eveniunt:

VERS. VII. *Quia fecimus in ira tua*, id eſt, in vindicta tua, qua prævaricationem parentis noſtri vindicas in nobis fame, ſiti, ſenectute & morte. *Et in furore tuo turbati ſumus*, id eſt, terrore futuri judicii pro cottidianis peccatis. Vel *defecimus* in infirmitate, *turbati ſumus* morte. Et mortuò turbamur. Nam tu

VERS. VIII. *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo*, id eſt, eas conſpexiſti, diligenter omnes notâſti, non diſſimulâſti. Poſuiſti etiam *Seculum noſtrum*, id eſt, vitam noſtram *in illuminatione vultûs tui*. Vel ſicut in Hebræo habetur: *Negligentias noſtras in luce vultûs tui.* Hoc eſt, animadvertiſti omnia quæ fecimus. Nam omnia occulta noſtra patent oculis tuis. *Iniquitas* eſt actio peccati: *negligentia* inobedientia mandati. Utrumque animadvertit DEUS & punit. Ideo *turbati ſumus*. Et ideo etiam,

VERS. IX. *Quoniam omnes dies noſtri defecerunt, & in ira tua defecimus.* Inprimis *dies* hominis in paradiſo fuerunt æterni, deinde fuerunt quorundam *dies* in hoc mundo pene mille anni, ùt Mathuſalam; quorundam nongenti, ùt Adam, quorundam octingenti vel ſeptingenti. Hi *omnes dies defecerunt*: quia imprimis æternis diebus emiſſis poſtea mille annis ſublevatis, deinde nongentis vel ſexcentis vel trecentis vel etiam centum ſubtractis vix ad octoginta vel ſeptuaginta annos ætas hominis contracta eſt. *Et ſic in ira tua defecimus* à priori ſtatu: inſuper in hoc parviſſimo tempore multis miſeriis replemur, multis ærumnis & tribulationibus atterimur. *Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur.* Hoc eſt: In tota vita noſtra meditamur facere opera araneæ, ſcilicet inutilia & ad nihilum valentia, ſicut divitias congregare, magnas domos ædificare, quæ levi eventu amittuntur, et ſi non priùs, A in morte deſeruntur; ſicut aranea ſemper diſcurrit, fragilem telam contexit, & facile opus ſuum amittit, quod tanto ſtudio peregit vel impulſu venti vel lapillo vel aliqua levi cauſa. Iſte defectus eſt in anima.

VERS. X. *Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni*, hoc eſt, *dies* vitæ noſtræ ſunt *ſeptuaginta anni*. *Si autem in potentatibus*, id eſt, cum ſoſpitate virium ulterius vixerimus, erunt anni noſtri *octoginta*, *& ampliùs eorum labor & dolor*, hoc eſt, quidquid ultra hos vixerimus, erit *labor & dolor*. Licèt enim omni tempore vivat homo in labore & dolore, B tamen in ſenectute cum magno labore facit quicquid operatur, & eſt ſemper in dolore tuſſis vel febrium vel alicujus infirmitatis. Iſti defectus ſunt in corpore.

Portò cùm aliquis ſeptuaginta annorum ſit viribus invalidus, aliquis vero octoginta annorum adhuc prævalidus: melius ſpiritaliter intelligitur iſte numerus. Hic namque per ſeptenarium & octonarium ac denarium multiplicatur, & ſtupendis myſteriis gravidatur. Septies enim decem ſunt ſeptuaginta, & octies decem octoginta. Septem veterem legem propter obſervantiam Sabbathi præferunt, in qua decem præcepta geminam dilectionem ternario & ſeptenario oſtendunt. Octo Evangelium propter octavam Dominicæ Incarnationis attollunt, cujus obſervatores denarium C vitæ percipiunt. In his igitur annis vivimus, ſi Deum per utramque legem refugium noſtrum quærimus. Per ſeptuaginta quoque activa vita; per octoginta deſignatur contemplativa. In ipſis ſeptuaginta annis ſumus, dum proximis in activa vita ſervimus. *In potentatibus* octoginta verſamur, dum in contemplativa vita per ſpiritalia ſociamur. Quisquis hæc transgreditur & ampliùs aliquid quærit, laborem & dolorem invenit, laborem in præſentiarum, & dolorem in futuro. Septem & octo faciunt quindecim, ſeptuaginta & octoginta quindecim decades, quod ſunt centum & quinquaginta, quot Pſalmi in hoc libro continentur: qui numerus deſignat, quod per ſeptem petitiones Dominicæ orationis ſeptem donis Spiritûs Sancti adeptis ad octo beatitudines oportet nos de valle D lachrymarum aſcendere in ſcala charitatis in corde diſpoſitâ quindecim gradibus, ubi centeſima ovis in quinquageſimo æterni jubilæi recipiet gaudium & lætitiam vel gloriam æternæ hereditatis. Qui ultra hunc numerum tendunt, laborem & dolorem inveniunt.

In ira tua defecimus, ideo in labore & dolore ſumus: *Quoniam ſupervenit manſuetudo, & corripiemur.* In lege erat aſperitas, quam juſtitia propoſuit peccantibus: in Evangelio *manſuetudo*, quam gratia tribuit pœnitentibus. Quoniam ergo legis aſperitati *ſupervenit manſuetudo* Evangelii, *corripiemur* adverſitatibus, laboribus, doloribus à pio patre quaſi filii. *Quem enim diligit, Dominus corripit; flagellat autem omnem filium, quem recipit*, & ſic à ventura ira eripit, de qua ſubditur: Hebr. 12, 6.

Quæ

VERS. XI. & XII. *Quis novit poteſtatem iræ tuæ*, id eſt, vindictæ, quam exerces in Judicio in eos, qui hîc diſciplinam recipere noluerunt, & in maliria incorrigibiles permanſerunt? Aut quis poteſt tunc *præ timore tuo iram tuam dinumerare*, cùm cœli magno impetu tranſibunt, & elementa ignis calore ſolventur, cùm ignes tempeſtas erit, currus tuus, qui in circuitu inflammabit inimicos tuos, cùm cœlum ùt liber plicebitur, & ùt tabernaculum involvetur, puteus abyſſi patebit, diabolus tortor cum omnibus tormentis ederit? Ut nos de hac ira eruas, *dexteram tuam ſic notam fac*, hoc eſt, Filium tuum per fidem & dilectionem ſic nobis notifica, ut poſſimus nôſſe potentiam ejus, & timere futurum judicium ejus. B *Et* ſic fac nos *eruditos corde in ſapientia*, ut habeamus timorem & dilectionem, ut mala noſtra timeamus, te propter te ipſum, qui es ſummum bonum, diligamus.

Exod. 4. 6. Aliter. Hoc tractum eſt de dextera Moyſi, quam leproſam de ſinu protulit, ſignificans, quòd Chriſtus de ſinu Patris egreſſus in mundo queſi leproſus apparuit. *Dexteram tuam notam fac*, id eſt, Filium in ſinu tuo abſconditum mitte, & ſic illum nobis notum fac in carne. *Et compeditos corde in ſapientia.* Sic enim habet alia tranſlatio. Prophetæ erant, *compediti corde in ſapientia*, quia ſcripta eorum ſunt quædam ſensûs obligamenta. Illos notos fac nobis, ut manifeſtè intelligamus, quæ ſub umbra de Filio tuo prædixerunt.

Aliter. *Dexteram tuam*, id eſt, Chriſtum brachium tuum, ſic notum fac, ut ejus paſſiones imitantes cœleſtia ſperemus. *Et eruditos corde in ſapientia*, id eſt, doctos intellectu à Spiritu Sancto notos fac, ut temporalia contemnant, cœleſtia etiam per mundi adverſa appetant. Per hoc tevere mundo Chriſtus innotuit, qui hanc virtutem ſuis cultoribus per Spiritum Sanctum contulit, ut relinquerent terrena, per paſſiones appeterent æterna, quod Apoſtoli & Martyres fecerunt, & adhuc Monachi & multi fideles faciunt, quod pro aliis orant dicentes:

VERS. XIII. *Convertere Domine usquequo, & deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos.* Juſtè nobis iraſceris, labore & dolore nos affligis, dexteram tuam non innoteſcis; ſed *convertere Domine* ab ira tua, *usquequo* tibi placet, id eſt, ſuper quos velis, & eſto exorabilis reſpiciens *ſuper* A *ſervos tuos*. Alia tranſlatio habet: *Aliquantulùm*, id eſt, dolorem aliquantulum averte, ne deficiamus in labore. De ſpe verò futurorum bonorum læti conclamant in labore poſiti:

Repleti ſumus mane miſericordia tua. VERS. XIV. & XV.
Manè eſt principium æternitatis clareſceſcens poſt judicium. In hoc replebimur *miſericordia tua*, ſcilicet immortalitate, impaſſibilitate & omni beatitudine. *Et* ideo *exultavimus, & delectati ſumus in omnibus diebus noſtris.* Nunc in cuſtodia noctis ennosis labore & dolore ducimus, & Prophetia accenſa eſt nobis ſicut lucerna in obſcuro loco, donec dies æternitatis illuceſcat, & lucifer in cordibus noſtris, imo ſol juB ſtitiæ Chriſtus orietur: tunc illo manè juſti eo bono replebuntur, quod nunc eſuriunt & ſitiunt: & quorum dies nunc deficiunt, tunc dies bonos videbunt, quos dies æterni exultatione & omnium bonorum delectatione reficiunt. In his diebus ſine interpolatione noctis exultabimus in corpore, quod ùt ſol fulgebit, & delectabimur in anima, quæ Angelis æqualis erit. *Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti.* Hoc eſt, ſemper lætabimur cum Angelis pro humiliatione, quam hîc dediſti nobis. Et lætabimur pro *annis, quibus vidimus mala.* Hoc eſt: Tribulationes, quas ad horam dediſti nobis, erunt cauſa perpetuæ lætitiæ. In diebus adhuc malis poſiti diC cemus:

Reſpice in ſervos tuos, & in opera tua, VERS. XVI.
id eſt, clemens aſpice obedientes juſſis tuis, qui
per gratiam ſunt *opera tua. Ipſius enim figmentum* Ephes. 2. 10.
ſumus, non ſolùm in Adam, ſed etiam *creati in Chriſto JESU in operibus bonis. Et dirige filios eorum*, id eſt, ſequaces eorum, ut ſint recti corde.

Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper VERS. XVII.
nos, id eſt, ſignum crucis Chriſti Dei noſtri ſit ſuper nos, muniens nos à periculis animæ & corporis. Vel claritas Deitatis Chriſti ſit in mente noſtra. Vel ſanctitas eius ejus ſit in memoria noſtra. *Et opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos*, ut per ea non terrena, ſed ſuperna appetamus. D *Et opus manuum noſtrarum dirige*, id eſt, quicquid operamur, in finem dilectionis dirige, ut mereamur in fine vitæ in illis æternis bonis omnibus diebus gaudere.

PSALMUS XC.

De tentationibus diaboli.

Q*Ui habitat in adjutorio Altiſſimi &c.*

Hic Pſalmus eſt de tentatione fidelium in hac peregrinatione gementium, & non hîc manentium, ſed futuram civitatem inquirentium. Hic priori in hoc conjungitur, quòd ille ad patriam ſuſpirantibus dicit, Dominum refugium factum; iſte autem in tentatione gementibus dicit: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.* Ille diſputat de brevitate hîc militantium; iſte tractat de æternitate cum Domino regnantium.

Hic

Hic Pſalmus eſt Nonageſimus, quod eſt denarius novies multiplicatus. Novenarius congruit novem Angelorum Ordinibus; denarius electis hominibus hic in vinea Chriſti pro denario vitæ laborantibus. Deſignat autem hic numerus, quòd fideles, qui hic tentationem ſufferunt, beati erunt, quia coronam vitæ percipient, cùm æquales Angelis erunt. Titulus eſt:

Laus Cantici David.

Hoc eſt: Iſte hymnus eſt jucunda *laus* populi fidelis contra tentationes *Manufortis*. Materia eſt quadriformis tentatio fidelium. Intentio eſt nos inſtruere tentationibus reſiſtere. Verba accepta putantur de allocutione Moyſi ad populum, B ubi dicit, quod *unus perſequeretur mille, & duo fugarent decem millia*, quem Angeli in omnibus viis cuſtodierunt, qui eum in columna nubis & ignis præceſſerunt, qui Deum invocavit, & ipſe de tribulatione eum eripuit, in terra repromiſſionis glorificavit. Significat autem Chriſtum, è cujus latere mille, & decem millia à dextris ejus cadant, cui Angeli miniſtraverunt, quem Pater invocantem pro hominibus exaudivit, & in dextera ſua glorificavit. Deſignat etiam fidelem populum, qui in tribulatione ad Dominum clamat, & ipſe eum exaudit, de malis eripit, bonis etiam replebit. Poſtquam populus Dei per Moyſen extenſis manibus in monte orantem, & per JEſum Nave pugnantem Amalec devicit, multas tentationes ſuſtinuit, de quibus eum Dominus C eripuit, & terræ repromiſſionis introduxit. Sic Populus Chriſtianus, poſtquam per Chriſtum in alto crucis expanſis manibus orantem, & per verùm JEſum pugnantem diabolum devicit, multas tentationes in mundo à perſecutoribus & Hereticis pertulit, de quibus eum Dominus eripuit, & in cœleſtibus glorificavit. Unde in priori Pſalmo eſt intentio orationis, in iſto fit mentio tentationis. Et Chriſtus caput fidelium poſtquam jejunavit, tentamenta à capite iniquorum diabolo in deſerto toleravit, quæ per Scripturam patienter ſuperavit, & nos ea ſimili modo ſuperare docuit. Nam cùm aliquis fidelis proponit aliquid boni facere, mox diabolus tentat eum avertere, quem per Dominum debet vincere.

Deut. 32. 30.

Hic Pſalmus in quatuor partes ſecatur, quia D quatuor tentationes in eo notantur. Prima pars eſt: *Qui habitat in adjutorio*, in qua fidelium habitatio in Deo, & à dæmonibus & malis hominibus liberatio exprimitur. Secunda eſt: *Scapulis ſuis*, in qua trina DEI defenſio & quadriformis tentatio ſcribitur. Tertia eſt: *Cadent à latere tuo*, in qua fictorum apoſtaſia, Chriſti gloria, Angelorum cuſtodia, dæmonum conculcatio demonſtratur. *Quarta eſt: Quoniam in me ſperavit*, in qua fidelium ereptio, & æterna glorificatio declaratur. Vox eſt Spiritûs Sancti ſub perſona Doctorum populum ut Moyſes alloquentium.

VERS. I. *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in* A *protectione Dei cœli commorabitur.* Deus meus Pater altiſſimus vocatur: quia in tribus perſonis primus nominatur non dignitate, ſed ordine: & quia ab eo eſt Filius generatione; proceſſione Spiritus Sanctus. Filius autem dicitur *Adjutorium*: quia per eum Pater adjuvit genus humanum, ùt ſuperius eſt dictum: *Poſui adjutorium in potente. DEUS cœli* dicitur omnipotens ad diſtinctionem Deorum gentilium, quorum quidam Dii terræ, quidam Dii maris vel ignis dicebantur. Sed & Angeli dicti ſunt *cœli* per ſimile: quia ſicut cœli à terra exaltentur: Sic ipſi ſuper omnia corporalia ſublimantur non loco, ſed dignitate; illocales enim ſunt. Sic & juſti vocantur *cœli* per ſimile: quia in ſpiritalibus ſuper carnalia ùt cœlum à terra exaltantur, quorum anima eſt cœlum, corpus illorum terra. Sacra Scriptura eſt cœlum, in qua alta allegoria eſt cœlum, hiſtoria verò terra. Hujus *cœli DEUS* eſt Spiritus Sanctus, qui Sacram Scripturam condidit, de quo cœlo tonat prædicatione, pluit doctrina, coruſcat miraculis, fulgurat ſignis. Populus igitur fidelis, *qui habitat* fide in Chriſto, ab Altiſſimo Patre in adjutorium hominibus miſſo, & qui *commoratur in protectione Dei cœli*, id eſt, in illuminatione Spiritûs Sancti auctoris ſacræ Scripturæ ſe protegentis à tentatione. Hic

Dicet Domino voce & corde: *Suſceptor* VERS. II.
meus es tu, qui me prodigum filium de porcis C revertentem ſuſcepiſti, balneo Baptiſmatis abluiſti, convivio corporis tui refeciſti. *Et refugium meum* es tu, quia de idolatria ad te confugi: quia *Deus meus* es tu, qui me per naturam creaſti, & per gratiam recreâſti. Hic Trinitas bis exprimitur. In *Adjutorio* Filius, in *Altiſſimi* Pater, in *DEI cœli* Spiritus Sanctus notatur, in *Domino* unitas monſtratur. Iterum in *Suſceptor* Filius, qui hominem in ſe ſuſcepit; in *Refugium* Spiritus Sanctus, ad quem animæ à peccatis confugiunt; in *DEUS meus* Pater, qui omnia creavit, innuitur. Sed te tranſpoſitus ordo perſonarum non perturbet, quia omnes æquales ſunt.

D Aliter: *Qui habitat* hìc in fide operans bona adjutus à DEO, hic in futuro *commorabitur in protectione DEI cœli*, id eſt, in munitione civitatis cœleſtis, & *dicet Domino* in gaudio: *Suſceptor meus es tu*, qui me de mundo in cœlum ſuſcepiſti: Tu *refugium meum* de malis mundi, dulce refrigerium *DEUS meus*. Sequitur vox Doctorum de liberatione venantium & aſperitate hominum. Quia Deus eſt refugium, ego *ſperabo in eum*, non in me, neque in filiis hominum. De me exibo tranſiens in eum ſpe,

Quoniam ipſe, non alius, *liberabit me* VERS. III.
de laqueo venantium, & à verbo aſpero.

Laquei

Laquei venantium ſunt inſidiæ dæmonum, qui ſunt venatores animarum. Laquei ſunt cupiditas, avaritie, carnalis concupiſcentia & his ſimilia, quæ animas implicent, de quibus Dominus ſuos liberat. *Verbum aſperum* eſt improperium adverſariorum, convitium inimicorum, maledictum proximorum, de quo in ſe ſperantem Dominus liberat, & cuncta aſpera ei æternâ dulcedine mitigat. Sequitur vox Prophetarum ad populum credentium, commemorans trine Dei munimina & quatuor tentationum genera. Munimina ſunt ſcapulæ Dei & pennæ & ſcutum: tentamina verò nocturnus timor, ſagitta in die volans, negotium tenebras perambulans & dæmonium meridianum.

VERS. IV. *Scapulis ſuis obumbrabit tibi.* Hoc eſt: O popule fidelis tibi portato *ſcapulis ſuis* de valle ad montem, de Babylone ad Eccleſiam dando fidem *obumbrabit* ab incendio vitiorum. Scapulæ Chriſti ſunt ejus paſſiones, in quibus quaſi quibusdam humeris languores & infirmitates noſtras portavit, quando ovem perditam magno labore quæſitam, tandem inter lupos inventam, bonus paſtor in humeris, quod eſt in *ſcapulis*, ad gregem Angelorum reportavit. Cui obumbravit, dum humanum genus de incendio inferni erutum opaco paradiſi refrigeravit. Sequitur:

Et ſub pennis ejus ſperabis, id eſt, ſub protectione ejus obumbratus *ſperabis* ab eo dari bona futura. Pennas poſuit pro alis. Alæ Chriſti ſunt brachia crucis. Quas alas expandit, & populos aſſumpſit, atque in humeris, id eſt, in ſcapulis Paſſionis portavit. Et quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas à rapacitate milvorum: ſic ipſe greges congregavit ſub alas crucis à rapacitate dæmonum. Alæ quippe ſunt duo teſtamenta, vel duo charitatis præcepta, quæ ſublevant animas ad cœleſtia. Vel pennæ Dei ſunt Prophetarum monita, quæ fideles ducunt ad cœli culmina.

VERS. V. *Scuto circumdabit te veritas ejus.* Hoc eſt: *Veritas ejus*, quæ in te eſt, ſcilicet fides, cognitio, dilectio circumvallabit te undique quaſi *ſcuto*. *Scutum* eſt Chriſti humanitas, *Veritas* ejus Deitas. *Veritas ſcuto* fideles *circumdabit*, dum Divinitas humanitate eos à tentationibus diaboli quaſi à jaculis hoſtium munit. Hoc tertio munimine protectus *Non timebis* à quatuor tentationibus. Prima eſt occulta impugnatio dæmonum. Secunda manifeſte perturbatio proximorum. Tertia ſubdola perſuaſio Hæreticorum. Quarta tribulatio perſecutorum. De quibus ſubditur: Non timebis *à timore nocturno*.

VERS. VI. *A Sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano.* *Nocturnus timor* eſt occulta ſuggeſtio dæmonum ducens ad noctem inferorum, & ad timorem tormentorum. *Sagitta volans in die* eſt moleſtia à proximis illata, quæ ut ſagitta cor ſauciat, ſed citò prætervolat. *Negotium perambulans in tenebris* eſt conſilium machinans malum in occultis. Per hoc perplexum dogma Hæreticorum notatur, quod per tenebroſa corda ad decipiendum vagatur. *Incurſus* eſt hoſtilis impetus, *Dæmonium meridianum* fervens perſecutio à dæmone incitata. Per *meridiem* quippe fervida ſævitia impiorum, per *Dæmonium* malitioſe invidia exprimitur eorum.

Alia translatio habet: *A ruina.* Ruina dicitur quaſi repetens ima. Ruina eſt, ubi populus ſimul corruit, aut in corpore aut in anima. In corpore, ùt in bello; in anima, ut in theatro. In bello, ubi non pro juſtitia, ſed pro humana gloria pugnatur, & populus pariter corruit, ùt Apollonio cum Machabæis, & Catilinæ cum Romanis contigit. In theatro verò ad crudele ſpectaculum populus confluit ſicut in nece Domini fecit, vel ubi ad ſcenicos ludos convenit.

Aliter: Duæ ſunt tentationes leves, & duæ graves. Una levis in occulto, ùt jocandi ſuggeſtio, quod eſt *nocturnus timor*: altera levis in manifeſto, ùt frequens confabulatio, quod eſt *ſagitta volans in die*. Item una gravis in occulto, ut fornicandi cogitatio, quod eſt *negotium perambulans in tenebris*: altera gravis in manifeſto, ùt inter malos converſatio, quod eſt *dæmonium meridianum*. Quidam ſimplices putant eſſe dæmones nocturnos, quosdam diurnos, quosdam meridianos. Nocturnos, qui ampliùs in nocte, quàm in die; diurnos, qui ampliùs in die, quàm in nocte; meridianos, qui ampliùs in meridie, quàm aliis horis nocere poſſunt. Sed hi penitus falluntur. Nullo modo enim dæmones plus in nocte, quàm in die, aut plus in meridie, quàm alio tempore nocere poſſunt; ſed ſolo illo tempore nocere poterunt, cùm homines tentationibus eorum cedunt. Ad malum ſolummodò poſſunt homines inſtigare, nullum poſſunt absque propria voluntate ad peccandum impellere. Sed, ùt ſæpe dictum eſt, hic liber ſpiritalis eſt, & ſpiritalibus ſpiritaliter per ſimilitudines, quas Spiritus concipit, loquitur, quia non exteriori, ſed interiori homini loquitur. Sequitur vox Doctorum ad Chriſtum de his, qui tentationibus cedunt, & malè operando ab eo recedunt.

Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. VERS. VII. *Latus* eſt dictum, quod ſub brachio lateat. Latus Principum dicuntur familiariùs eis adhærentes in conſiliis. Unde hodieque quando Judices petimus ab Imperatore, vel Rege, ſic dicimus: Mittite à latere veſtro, id eſt, unum ex familiaribus fidis amicis. Latus Chriſti eſt frequentia juſtorum cum eo judicantium. *Ab hoc latere mille cadunt*, ſcilicet Hæreticorum primatii, vel mali in Eccleſia Prælati, qui ſe Judices cum Chriſto ſeſſuros promittunt. Judas quaſi lateri Chriſti adhærebat, dum familiaris ejus & Judex Orbis futurus inter Apoſtolos latebat. Qui *à latere* ejus cecidit, dum à familiaribus Chriſti Apoſtolis receſſit. A latere ejus ceciderunt, qui dicentes: *Durus eſt hic ſermo*, Joan 6.61. ab eo receſſerunt. Prælati ergo, qui tentationibus victi à familiaritate Chriſti cedent, in judicio Judices non erunt; ſed *à latere* ejus, id eſt, à Choro Judicum judicati pœnas incident.

Et decem millia à dextris ſuis. Multi ſunt, A qui ſe reputant juſtos, & in Judicio *à dextris* Chriſti conſtituendos, ſicut Hæretici & falſi Chriſtiani, & maximè illi, qui dicuntur Barbati, qui de prolixa barba & laxa veſte ſuperbiunt, & quosque ſæculares, pleroſque ſe meliores deſpiciunt. Hi *à dextris* ejus *cadent*, cùm eis in Judicio dicet: *Diſcedite à me operarii iniquitatis, nunquam novi vos.* Unde ſequitur: *Tibi autem non appropinquabunt:* quoniam dum ſpem in meritis ſuis ponunt, ad ſatisfactionis remedia non recurrunt, & ideò longè à Domino erunt. *Mille* autem *& decem millia* finitum pro infinito numero ponit: quia & de Prælatis & de ſubjectis innumerabiles erunt.

Alia translatio habet: *Ad te autem non appropinquabit*, ſcilicet quilibet eorum, qui ſibi regnum Dei fallaciter pollicentur. Vel *Ad te non appropinquabit* tentatio. Chriſtus enim quamvis per omnia tentatus ſit pro ſimilitudine noſtra abſque peccato; tamen omnis tentatio ejus fuit exteriùs, & non interiùs: quia nunquam in animo motus eſt ad iram ùt nos, nec in carne ullam ſenſit titillationem. Hypocritæ præmia juſtorum ſibi vendicant.

VERS. VIII. *Verumtamen oculis tuis conſiderabis*, id eſt, tu diſcernes, quos juſtè à dextris vel à ſiniſtris conſtituas. Oculi Dei ſunt diſcretio & juſtitia, qua fictos à veris Chriſtianis diſcernit, & utriſque juſta præmia rependit. Unde ſubditur: *Et retributionem peccatorum videbis.* Ipſi malè viventes futura bona ſibi promittunt: Sed vides tu, quæ ſupplicia factis eorum retribuentur.

Hæc etiam poſſunt intelligi de populo, qui à timore nocturno & aliis, quæ ſequuntur, non timebit. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris ſuis.* Per latus ſiniſtrum accipitur. Per ſiniſtram verò adverſitas; per dexteram intelligitur proſperitas. *A latere tuo mille cadunt*, dum multi adverſitatibus te impugnantes victi recedunt. *Decem millia à dextris tuis cadunt*, qui proſperitatibus te impugnantes à te victi erunt. Quod majorem numerum à dextris poſuit, notat majores tentationes in proſperis eſſe quàm in adverſis. *Tibi autem non appropinquabit* ſecundùm conſenſum ad actum. *Verumtamen oculis tuis conſiderabis*, id eſt, ratione intelliges inhoneſtum eſſe in tentationibus einci, & turpe eſſe peccare. *Et retributionem peccatorum videbis*, id eſt, futura ſupplicia peccantibus mente prævidebis. Sequitur vox populi fidelis, ſpem ſuam & gloriam Chriſti commendantis.

VERS. IX. *Quoniam tu es Domine ſpes mea: Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.* Populus peccans non appropinquabit tibi: ego autem, qui tentationibus non cedo, moribus & vita tibi appropinquo: *Quoniam tu es Domine ſpes mea;* illorum ſpes terrena. Quoniam tu Domine *altiſſimum poſuiſti refugium tuum*, id eſt, aſſumptum hominem tranſtuliſti in dexteram Patris. *Tu es ſpes mea*, ut & ego corpus tuum ad te caput perveniam. Et quia reſides in alto,

VERS. X. *Non accedet ad te malum*, videlicet nullus malus vel adverſitas perveniet ad te. *Et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*, id eſt, nullum incommodum nocebit corpori tuo. Sequitur Angelica cuſtodia. Nullum te tanget malum:

VERS. XI. & XII. *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te*, ſcilicet ille Altiſſimus, *ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*, id eſt, ut miniſtrent tibi in omnibus. *In manibus portabunt te*, id eſt, in operibus tuis aderunt tibi, *ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum*, id eſt, ne B pecces in legem. Pes enim eſt affectio. Lex autem ſcripta erat in tabulis lapideis. Pedem ad lapidem offendit, qui legem in lapide ſcriptam præterit. Non eſt dubitandum, quin Angeli Dominicum hominem de omnibus viis ſuis cuſtodierint, & in operatione ſua jugiter ei faverint, cui ut Domino ſuo, ſicut ſcriptum eſt, miniſtraverunt. *Matth.* 4. 11. Unde & diabolus, quando eum tentavit, hunc locum in teſtimonium protulit. De cujus conculcatione ſubditur:

VERS. XIII. *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* *Aſpis* eſt diabolus, dum occultè percutit: C *baſiliſcus*, dum palam venena diſſeminat; *leo*, dum perſequitur innocentes; *draco*, dum deglutit negligentes. Qui Dominum ut *draco* tentavit, ut *leo* in Paſſione invaſit; ſed ab eo conculcatus aufugit. Per quatuor genera beſtiarum deſignantur quatuor diſtinctiones dæmonum: videlicet Principes & Poteſtates, Rectores tenebrarum, ſpiritalia nequitiæ vitiorum. Sic omnes à Chriſto conculcati ſunt, ſub cujus pedibus clamaverunt: *Quid nobis & tibi Fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos.* Hoc *Matth.* 8. 29. etiam diſcipulis ſuis conceſſit conculcare dicens: *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici.* Unde Iterum ſcribitur: *Deus conteret Satanam ſub pedibus veſtris.* *Rom.* 16. 20.

Aliter. *Aſpis* eſt genus ſerpentis, quæ non D patitur incantatorem, ſed obturat aures cum cauda, ne audiat incantatorem, cujus veneni tanta vis eſt, ut priùs quàm ſentiatur, occidat. *Baſiliſcus* eſt, qui Latinè dicitur *Regulus*, qui flatu ſuo cuncta animantia interimit, ſed ipſum muſtela perimit. *Leo* eſt fortiſſimus beſtiarum, *draco* maximus ſerpentium, inimicus elephantis caſti animalis, cujus inimicitiæ cauſa hæc eſt: Venenum draconis maximo calore fervet, ſanguis autem elephantis quàm maximè friget. Vult ergo draco ſuum calorem temperare cum elephantis frigido ſanguine. *Aſpis* veneno necans eſt mors omnia trucidans. *Baſiliſcus* flatu ſuo cuncta perimens eſt peccatum animas interimens. *Leo* omnes beſtias perterrens eſt Antichriſtus omnibus gentibus terrorem incutiens. *Draco* inimicus caſti animalis

malis eſt diabolus inimicus Filii Virginis. Chriſtus itaque *ſuper aſpidem & baſiliſcum* ambulavit, dum peccatum & mortem ſuperavit: *Leonem & draconem* conculcabit, dum Antichriſtum & diabolum in judicio in ſtagnum ignis præcipitabit.

Poteſt & hoc totum referri ad populum victorem vitiorum, qui dicit Deo: Terrena reſpuo, à te cœleſtia ſpero: *Quoniam tu es ſpes mea Domine.* Cui reſpondet vox Divina: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.* Ideo *non accedet ad te malum*, quod malis eſt præparatum. *Et flagellum*, id eſt, vindicta, *non appropinquabit tibi*, ubi eris in Domini tui gaudio. *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Non eſt dubitandum quemquam juſtum tam in proſperis quàm in adverſis ab Angelis Dei cuſtodiri, ſicut ſcriptum eſt: *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei.* Et alibi: *Omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis.* *In manibus portabant te*, id eſt, in bonis operibus adjuvabunt te, *ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, id eſt, ne pecces in legem Chriſti. Chriſtus eſt enim *lapis offenſionis & petra ſcandali*, in quem Judæi offenderunt, dum peccatis ædificantes eum reprobaverunt. Ad hunc lapidem pedem offendit, qui dilectionem Dei & proximi contemnit. Qui ſuper hunc lapidem ceciderit, confringetur: quia qui in Chriſtum non credit, ab Eccleſia ſcindetur. Super quem verò ceciderit, conteret eum, id eſt, quem in peccatis invenerit, in judicio condemnabit. Angeli dicuntur Nuntii, & intelliguntur Doctores Eccleſiæ, qui cœleſtia nuntiant populo Dei. His mandavit Deus, ut fideles in omnibus viis mores prædicando cuſtodiant, & in manibus portent, dum exemplum bonæ operationis eis præbeant, ne in legem Domini in lapide ſcriptam offendant. Tu ergo popule ab Angelis cuſtodite *ſuper aſpidem & baſiliſcum ambulabis*, id eſt, peccata & vitia mortem operantia ſuperabis: *Et conculcabis leonem & draconem*, id eſt, diabolum manifeſtè in membris ſuis ſævientem, vel occultè mala ſuggerentem.

Matth. 18. 10.
Hebr. 1. 14.
Rom. 9. 33.

Sequitur promiſſio Dei. Superiùs dictum eſt: *Sperabo in eum*, ideo nunc dicit:

VERS. XIV. *Quoniam in me ſperabit, * liberabo eum* à malis: *Protegam eum* in bonis: *Quoniam cognovit nomen meum*, quod eſt Dominus. Servum meum fecit ſe bene operando, in his bonis protegam eum præmia conſervando.

* Vulgata: Speravit.

VERS. XV. *Clamabit ad me*, ſive ùt alia tranſlatio habet: *Invocabit me*, ſubaudi: in tentatione; *Et ego exaudiam eum*, protegendo à ſubverſione. *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ſicut cum Joſeph, ne deficiat: & tandem *Eripiam eum* ab omni perturbatione, *Et glorificabo eum*, immortalitate & impaſſibilitate.

VERS. XVI. *Longitudine dierum replebo eum*, id eſt, longa & indeficiente vita: *Et oſtendam illi ſalutare meum*, id eſt, monſtrabo illi Filium meum, ſicuti eſt, mihi coæqualem, ut ſemper videat eum facie ad faciem. Similiter ipſe Filius promiſit ſuis dilectoribus: *Qui diligit me, diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.*

Joan. 14. 21.

Hunc Pſalmum ideo ad Completorium Eccleſia canit, ut eam Angeli à timore nocturno cuſtodiant.

Nota ordinem nonæ decadis ad novem Ordines Angelorum pertinentis. Primus Pſalmus eſt de filiis Dei Diis factis, & heredibus regni Dei inſtitutis. Secundus de invaſoribus Dei hereditatis, de hereditate abdicatis. Tertius de domo Dei & ejus habitatoribus in æternum Deum laudantibus. Quartus de gratiarum actione & lætitia eorum, qui pace & gloria perfrui meruerunt. Quintus de oratione eorum, qui hic in exilio remanſerunt. Sextus de glorioſa civitate Dei & de ejus civibus in ea lætantibus. Septimus de anguſta porta hujus civitatis, per quam ipſe Rex gloriæ gloriam ſuam intravit, & ſuis militibus per hanc ingredi monſtravit. Octavus de immenſa Regis gloria & ſuorum militum lætitia. Nonus de brevitate hìc militantium. Decimus de æternitate illic regnantium.

PSALMUS XCI.

De laude operum Dei.

BOnum eſt confiteri Domino &c.

Decimæ Decadis à laude & requie ſumit exordium Spiritus Sanctus: quia in requie æternæ laudis dabitur Sanctis vitæ denarius. Præcedens denarius terminatur in promiſſione æternitatis: iſte inchoatur in confeſſione Divinæ laudis. Titulus ejus eſt:

VERS. I. *Pſalmus Cantici in die Sabbati.*

Hoc eſt: in iſto hymno continetur operatio & remuneratio, quæ eſt futura requies & Dei cognitio. *Sabbatum* dicitur *Requies*, quia ea die requievit DEUS ab omnibus operibus, quæ creavit ſex diebus. Hac etiam die requievit Chriſtus in ſepulchro ab omnibus operibus, quæ fecit in mundo, qui requiem dabit animabus noſtris in cœleſti regno, quando corpora noſtra requieverint in ſepulchro. Per *Pſalmum* operatio

ratio activæ vitæ, per *Canticum* accipitur jubilatio contemplativæ: Per *Diem* verò æternæ vitæ claritas, per *Sabbatum* perpetua requies innuitur. Et eſt ſenſus: Hic Pſalmus canit, quod juſtis dabitur ſempiterna requies in æterna claritate pro laude Dei & operatione hujus vitæ.

Hic ponitur in ordine Nonageſimus primus. In nonagenario ter trinitas invenitur, in monade unitas oſtenditur. Deſignat autem hic numerus, quòd præmium Sanctorum erit ipſe Deus, qui Trinus & Unus colitur.

Materia Pſalmi eſt laus operum DEI. Et nota, quòd in titulo requies: in textu Pſalmi opus Dei ſcribitur, quia pro opera requies dabitur. Intentio eſt nos hortari ad bonum operandum, ut poſſimus habere requiem ab operibus noſtris poſt illud Sæculum. Verba videntur ſumpta de Moyſe, ubi DEUS ei in monte magnifica opera ſua oſtendit, qui & ea ſcripſit. Significat autem Eccleſiam, cui Deus mira opera ſua innotuit, & ei ſenſum, ut intelligeret Scripturas, aperuit.

In tres partes dividitur: quia Eccleſia in tres Ordines, ſcilicet in Virgines, Conjugatos, Viduas partitur. Prima pars eſt: *Bonum eſt confiteri*, in qua opus Dei commendatur: Secunda: *Cùm exorti fuerint peccatores*, in qua iniquorum perditio: Tertia: *Juſtus ut palma florebit*, in qua juſtorum claritudo memoratur. Vox Eccleſiæ laudantis Deum pro mira operatione.

VERS. II. *Bonum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo Altiſſime.* In prima fronte hujus laudis Trinitas proponitur: in *Domino* Spiritus Sanctus; in *Nomine tuo* Filius; in *Altiſſime* Pater exprimitur. Sed ideo ordo in perſonis ſæpè mutatur, ut æqualitas intelligatur. Confeſſio pertinet ad contemplationem; Pſalmus ad actionem. *Bonum eſt*, id eſt, valde utile eſt in contemplativa vita *Domino confiteri*, id eſt, Deum laudare; & in activa vita *Nomini Altiſſimi pſallere*, id eſt, ad honorem nominis Dei bonum opus facere, & hoc ea intentione facere:

VERS. III. *Ad annuntiandum mane miſericordiam tuam per noctem.* Nota, quòd pene ubique in hoc libro miſericordia & veritas junguntur: quia per *miſericordiam* DEI mundus ſalvatur; per *veritatem* judicabitur. Per *Manè* proſperitas, per *noctem* intelligitur adverſitas. Bonum eſt itaque in proſperitate aliis *miſericordiam* DEI annuntiare, quomodo mundum ſalvavit, qualiter perditum hominem reparavit, quàm miſericorditer errores noſtros tolerat, quàm benignè converſis peccata relaxat: & in adverſitate proximis annuntiare *veritatem* DEI, qua mundum judicabit adhuc, juſtis præmia, injuſtis ſupplicia irrogabit, & quòd piè hic ſuos adverſis caſtigat, ut ibi eos quaſi filios ad hereditatem recipiat. Bonum eſt hæc pſallere.

VERS. IV. *In decachordo, pſalterio, cum cantico in cithara.* Hoc eſt, in operatione legis, quæ conſtat in decem præceptis quaſi externa decem chordis; & hoc non cum triſtitia, ſed cum humilitate & hilaritate & mortificatione carnis. *Pſalterium* quippe, quod de ſuperioribus ſonat eſt cœleſtis doctrina, quæ nobis bona opera mandat. Quod pſalterium eſt *decachordum* propter legis decalogum. Nota, quòd hæc eſt decima Decas, quæ quaſi decima chorda dulciter reſonat. *Cithara*, quæ ab inferioribus ſonum reddit, eſt carnis caſtigatio, quæ laudem Chriſto concinit. Igitur per *Pſalterium* notatur Divinum opus in contemplativa vita converſantium. Per *Citharam* diſtinctio in activa vita ſervientium. Hoc *Canticum* eſt cantandum, quia

Delectaſti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. VERS. V. Per *Facturam* intelligitur omnis inviſibilis creatura ut Angeli & Virtutes; per *Opera* omnis viſibilis creatura ut cœlum & terra & homines. Vel per *Facturam* DEI Chriſti Incarnatio; per *Opera manuum* ejus accipitur hominis per magnalia Chriſti reparatio.

Aliter: *Factura* DEI eſt, quòd homo ab injuſtitia juſtificatur, quòd Chriſtum DEUM & hominem credit, cœleſtia ſperat & diligit: *opera manuum* ejus, quòd per hæc bona inſtanter operatur. Sive *factura* eſt Eccleſia nova DEI creatura, *Opera manuum* Chriſti mirabilia. In his omnibus conſideranti eſt magna delectatio, & fideli animæ ingens exultatio. Ideo in admiratione jubilans clamat:

Quàm magnificata ſunt opera tua Domine! VERS. VI. Verè valdè magnificè prædicanda ſunt *opera* DEI, non ſolùm ea, quòd cœleſtes Ordines Angelorum & lumina ac gemmas cœlorum, & mare, terras, homines, beſtias, volucres, piſces condidit; ſed etiam quòd quædam * minicula, ut apes & formicas, muſcas * culices, creavit, & quotidiè mira, & ſtupenda facit, qui de parvis ſeminibus tot ſegetes vel ingentes arbores producit. Unde ſequitur:

* *f.* minuſcula.

Nimis profunda facta ſunt cogitationes tuæ. Revera nimis profundæ, qui ex nihilo omnia produxit, & ea in tot rerum genera, & genera in tot ſpecies diſpoſuit. Sed & illa opera DEI mira ſunt, quòd mali hìc florent, juſti oppreſſi ſunt; bonorum filii ſæpe non regenerati moriuntur, infidelium filii frequenter renati ad gaudia ducuntur. Verè *profunda cogitationes tuæ*, & judicia tua abyſſus multa.

Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc. VERS. VII. *Inſipiens* eſt, qui ſapientiâ vacuus verſutiâ eſt plenus. *Stultus* verò eſt, qui nec Divina, nec humana intelligit. Inſipientia ad Clericos; ſtultitia pertinet ad laicos. Hæc judicia *inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget.*

Cùm

VERS. VIII. *Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœnum*, id eſt, cùm floruerint in proſperitatibus ùt flos fœni, qui citò decidet, & cùm omnes, qui *operantur iniquitatem*, *apparuerint* glorioſi & famoſi in terra, *Ut intereant in ſæculum ſæculi*, id eſt, pereant in æternum. Mali hîc florent ſicut fœnum, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur.

VERS. IX. & X. *Tu autem Altiſſimus in æternum Domine*, ſubaudi: permanebis. *Quoniam ecce inimici tui Domine* Judæi: *quoniam ecce inimici tui* Pagani *peribunt*, *& diſpergentur omnes* Hæretici & mali Catholici, *qui operantur iniquitatem*, ùt paleæ à granis ventilabro * juſti examinis.

*Cod. ven-tilanobus.

VERS. XI. *Et* cùm illi traditi fuerint igni inextinguibili, tunc *Exaltabitur ſicut unicornis cornu meum*, id eſt, fortitudo, quam contra vitia habui, [&] in regno Chriſti coronabor. Per cornu quippe fortitudo vel regnum accipitur. *Unicornis* eſt beſtia indomabilis unum cornu habens, ad quam capiendam Virgo ponitur, in cujus gremio ſe reclinans capitur. Chriſtus fuit quaſi *unicornis* dæmonibus inſuperabilis, cujus unum *cornu* eſt regnum æternum, quod unum eſt appendendum. Hic ſe reclinavit in gremio Matris Virginis, & captus eſt & occiſus à Judæis. Sicut ergo illius regnum eſt exaltatum: ſic ſublimabitur gloriâ regnum meum. *Et ſenectus mea in miſericordia uberi*, id eſt, noviſſima mea poſt mortem erunt in abundanti miſericordia. Eccleſia habet ſuas ætates. Infantia ejus fuit tempus ante diluvium, in quo Abel & alii juſti vernabant: pueritia ejus tempus Abrahæ, quo Patriarchæ florebant: adoleſcentia ejus tempus Moyſi, quo Patres legi juncti ſunt; juventus tempus David, quo Prophetæ ſcripta protulerunt: Maturitas ejus tempus Chriſti, quo Apoſtoli & Martyres pluſimum fructum attulerunt: Senectus tempus Antichriſti, quo Judaica plebs multitudini fidelium conjuncta uberem fructum proferet, pro quo mox centuplum recipiet.

VERS. XII. *Et* tunc *deſpexit*, & reſpexit *oculus meus inimicos meos*. Hoc eſt: Ego tunc Eccleſia à dextris tuis conſtituta videbo à ſiniſtris tuis in pœnis omnes adverſarios meos & perſecutores, nunc *in me inſurgentes*, & Hæreticos vel Judæos in me *malignantes*, id eſt, maligna facientes *audivit auris mea* gementes & dicentes: *Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum & in ſimilitudinem improperii. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei*, id eſt, inter Angelos! Mali ùt fœnum areſcent. Sap. 5. 3.

VERS. XIII. *Juſtus* autem *ùt palma florebit*, *ùt cedrus Libani multiplicabitur*. *Palma* eſt inferiùs arbor ſpinoſa, ſuperiùs valdè pulchra & ſemper florida. Sic eſt juſtorum multitudo hîc in terris tribulationibus hirſuta, in ſupernis multo decore pulchra & ſempiternâ gloriâ florida. *Palma* dicitur quaſi *pacis alma*, quia inſigne eſt pacis & victoriæ. Hæc olim dabatur victoribus, ut ſemper flurerent honoribus. Unde Johannes vidit Chriſti milites hoſtium victores, & palmas in manibus eorum. *Cedrus* eſt arbor in monte Libano altiſſima, imputribilis, multiplex in ramis. Ita Eccleſia, quæ nunc eſt *candida* in fide, quod *Libanus* ſonat, alta in contemplatione, imputribilis in operibus, multiplex in virtutibus, in futuro erit decora in gloria, multiplex in donis corporis & animæ, in corpore immortalitas & impaſſibilitas, agilitas & facilitas: in anima ſapientia, dilectio. Eccleſia arbori comparatur: quia primitiva Eccleſia quaſi radix, Eccleſia de gentibus quaſi ſtips ſurrexit, quæ fructum juſtitiæ ſuo tempore protulit, cujus rami ſunt omnes electi, qui

VERS. XIV. *Plantati in domo Domini*, id eſt, radicati in Eccleſia Dei fide & operatione tandem *in atriis Dei noſtri florebunt*, id eſt, in ſimilitudine Angelorum cœleſti gloria coruſcabunt. Vel *Domus Domini* eſt cœleſtis Jeruſalem, id eſt, ſocietas omnium electorum in viſione Dei. *Atria* Dei ſunt diverſæ manſiones, id eſt, pro meritis diverſæ retributiones.

VERS. XV. & XVI. *Adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi* iſti rami: id eſt, Sancti innumerabiles erunt in fine ſæculi. *Et benè patientes erunt*, cùm perſecutionem Antichriſti ſuſtinebunt, *ut* iſtud *annuntient* aliis. *Quoniam rectus Dominus Deus noſter*, qui tribuit perſecutionem propter juſtitiam patientibus æterna gaudia: *& non eſt iniquitas in eo*, qui dabit perſecutoribus & omnibus impiis æterna ſupplicia.

PSALMUS XCII.

De fundatione Eccleſiæ.

DOminus regnavit, decorem induit &c.

Superior Pſalmus cecinit opera Dei generaliter; hic pſallit terram ſpecialiter. Ille figuravit ea opera, quæ Chriſtus geſſit ante Paſſionem; iſte ea, quæ facit poſt Reſurrectionem. Hic calculum in quadrageſimo loco ponit, & magnum nobis myſterium exponit. Sunt enim nonaginta duo ſepties duodecim inſuper novem. Septenarius æternam requiem, duodenarius Apoſtolicam doctrinam, novenarius Angelorum conſortium innuit. Deſignat hic igitur numerus, quòd electi per doctrinam Apoſtolorum ad æternam requiem & Angelorum æqualitatem perducuntur. Titulus Pſalmi eſt:

Laus Cantici * *David in die ante Sabbatum, quando fundata eſt terra.*

* Vulgata addit: *Ipſi.*

Tertia feria legitur terra facta. *Dies* verò *ante Sabbatum* eſt feria ſexta. Unde conſtat iſtum titulum non de terra, ſed de Eccleſiæ accipi. Feria ſexta factus eſt homo, & ſexta ætate redemptus: In qua ætate *fundata eſt* Eccleſia *terra* viventium. Hæc ætas eſt quaſi dies ante Sabbatum, id eſt, ante requiem futuram poſt iſtud ſæculum. Ab Adam uſque ad Chriſtum erat quaſi nox, quia regnavit ignorantia & mors. Sexta ætas eſt quaſi dies, in qua lux vera apparuit, quæ Sabbatum, id eſt, æternam requiem præceſſit. In qua die terram, id eſt, Eccleſiam Spiritu Sancto firmavit, quam ad perennam requiem præparavit. Vel *Dies ante Sabbatum* erat Paraſceve, quando fundata *eſt terra*, ſcilicet Eccleſia à Chriſti latere fabricata. *Laus* ergo *Cantici* hujus canitur *David*, id eſt, Chriſto Angelis deſiderabili pro opere, quod fecit *ante Sabbatum*, id eſt, in D tempore, quod eſt ante futuræ requiei gaudium, *quando fundata eſt terra* ab eo, ſcilicet Eccleſia.

Materia eſt inſtructio domûs Dei, quod eſt Eccleſia. Intentio eſt nos virtute decorari, ſi requiem domus Domini introire velimus. Verba tranſlata ſunt de ædificatione templi vel tabernaculi, & ſignificat ædificationem Eccleſiæ domûs Dei. Septem locis argumentorum Demonſtrativi generis variatur. Primus locus eſt à pulchritudine. Secundus à fortitudine. Tertius ab

A operibus. Quartus à poteſtate. Quintus à laudibus univerſitatis. Sextus à veritate dictorum. Septimus à laude domûs ipſius, quæ domus ſeptem columnis ſuſtentatur, ſeptem candelabris illuminatur, quem Judæi repulerunt dicentes: *Nolumus hunc regnare ſuper nos.* Vox Eccleſiæ DEUM laudentis pro ſua fundatione. Luc. 19, 14.

Dominus ipſe *regnavit* à ligno: quia ſuperavit diabolum per crucem. Devicta ergo morte regnat per omnia. Et non deſunt inſignia; nam *Decore indutus eſt*, id eſt, Apoſtolos pro diademate & purpura induit. VERS. I.
B *Indutus eſt fortitudine*, quando Martyrum exercitu ſe circumdedit, *Et præcinxit ſe* quaſi armis Confeſſorum prædicatione.

Alia tranſlatio habet: *Præcinxit ſe virtute*; quia Angelica multitudine circumdatus remeavit ad Patrem. Sed priùs Eccleſiam inſtituit. *Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.* Per *Terram* Eccleſia primitus fundata in Judæa; per *orbem* Eccleſia gentium per totum orbem mundi poſita intelligitur, quam Chriſtus Spiritu Sancto fundavit, & *firmavit*, quam ante Paſſionem prædicatione in terram fundavit. Et hoc eſt,
C quod in Titulo ſcribitur: *Quando terra fundata eſt.* Chriſtus eſt ſapiens architectus, qui eſt DEUS & homo. Qui ſecundùm hoc, quod DEUS eſt, condidit Patri in cœlis civitatem non manufactam, æternam, & ſecundùm hoc, quod homo eſt, ædificavit ei domum in terris ex vivis lapidibus. Quam domum fundavit, dum Apoſtolos elegit, Baptiſma inſtituit, Evangelium regni docuit. Sed in Paſſione opificis conquaſſata ſunt fundamenta magna tempeſtate Judaicæ perſecutionis. Interim in navicula crucis ipſe obdormivit, qui de morte evigilans fluctus perturbationis ſedavit, concuſſam domum ſolidavit, cœlum conſcendens Spiritum Sanctum miſit, fundatam terram & orbem tam firmiter *firmavit*; quòd amplius *non commovebitur*, donec domus in civitatem transferatur. Nunc vertit verba ad ipſum Chriſtum,

Parata ſedes tua ex tunc. *Sedes* Chriſti in domo fundata fide, firmata dilectione eſt perfectorum puritas, in quibus Rex & Judex reſidet, & domum gubernat, hoſtes inde arcet. Illa *ſedes ex tunc eſt parata*, id VERS. II.

id eſt, virtutibus ornata, ea quo Spirito Sancto domus vel terra eſt fuodata. Sed quia quidam potaverunt, quòd Chriſtus à Virgina cœpit, & priùs non fuerit, ſubjungitur: *A ſæculo tu es,* In Hebræo habetur: *Firmum ſolium tuum ex tunc ab æterno tu es.* Non dixit: tu fuiſti, quia æter nitas non habet *Fuit* vel *Erit*, ſed æternum *Eſt*. Poſt paratam ſedem.

VERS. III. *Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina vocem ſuam.* Hoc tractum eſt de fluminibus paradiſi. In paradiſo eſt fons, de quo quatuor flumina manant, quæ totum paradiſum irrigant. Paradiſus eſt Eccleſia, fons Chriſtus, *flumina* Evangeliſtæ vel Apoſtoli. Fons vitæ, caput fluminum
Joan.7.37. vocem ſuam levavit, cùm diait: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat*: *flumina* de eo currentia *elevaverunt vocem ſuam*, quando Petrus ſtans
Act.3.19. cum undecim elevavit vocem ſuam: *Pœnitemini, & convertimini, & baptizemini, ut deleantur veſtra peccata.* Bis dixit *flumina* propter Evangeliſtas & Apoſtolos, vel propter Doctores de utroque pupulo aſſumptos. Flumen de illo fonte cum magno impetu venit, & illa flumina implevit, quando Spiritus ùt torrens Apoſtolos replavit. Ex quo torrente illa flumina inondaverunt, & totum mundum elavata voce irrigaverunt. Sad contra illa Divina flumina alia *flumina* diabolica *elevaverunt fluctus*, vel *gurgites effundebant*, ùt alia hàbet translatio, ſcilicet Philoſophi & Hæretici hæreſes ſuas vel Principes perſecutiones ſuas, ùt credentes raperent, vel contradicentes obruerent. Et hoc

VERS. IV. *A vocibus aquarum multarum,* id eſt, propter voces multarum prædicationum. Hoc tractum aſt de diluvio, ubi flumina aquarum moltarom inundaverunt, & omnia ſubmerſerunt. Hic hæreſes & perſecutiones nimis ſævierunt, & omnia perturbaverunt. Et tunc factæ ſunt *mirabiles elationes maris*, id eſt, minæ & terrores gentilitatis contra doctrinam Apoſtolorum ſe ut procellæ elevantes, & mitis cruciatibus contradicentes. Similitudo eſt à mari, quod ventis commotum procellas elevat. Sic Principes gentium perſuaſionibus dæmonum commoti perſecutionem in prædicatores concitaverunt. Sed nil profuerunt: quia *Mirabilis in altis Dominus* compeſcuit fluctus ſævitia ſpumantes, ſubjugavit fidei Reges & Poteſtates. Et ſic

Teſtimonia tua, ſcilicet prædicationes Apoſtolorum te Deum teſtantes, *credibilia facta ſunt nimis* per ſigna & miracula ſequentia. Ideo *Domum tuam decet Sanctitudo Domine*, Domum tuam à te fundatam, ab Apoſtolis ſancta inſtructione decoratam; *in longitudinem dierum*, id eſt, in æternum. Hanc domum omnes juſti ſanctificant, qui ſe Sanctis moribus & actibus Deo templum dedicant. Hæc Sanctitudo manebit *in longitudinem dierum*: quia facit eos regnare in domo Dei, id eſt, in cœlaſti Jeruſalem in æternum. Ideo Eccleſia canit hunc Pſalmum in Dominica vel feſtis diebus ad Laudes, quia Chriſtus manè ſurrexit, & per orbem regnans Eccleſiam ſadem vel domum ſuam firmavit; & Sancti in ultimo manè reſurgent, & cum eo in æternum regnabunt.

Poteſt & hic Pſalmus ad Incarnationem Chriſti referri. *Dominus*, qui in Hebræa *regnavit*, *decorem induit*, id eſt, humana carna ab omni ſorda munda, ùt lorica ſe veſtivit. Dominus *induit fortitudinem*, ut alliget fortem. *Et præcinxit ſe virtute* quaſi armis, ut pugnet cum adverſariis. *Etenim firmavit Orbem terræ.* *Terra* eſt Virgo Maria, *Orbis* aſt corpus Dominicum de Virgine ſumptum, virtutibus perfectum. Hunc *orbem* Deus *firmavit*, dum Deitatem carni univit, ut eſſet in una perſona Deus & homo. *Qui non commovebitur* de bono ad malum. *Parata ſedes tua Deus ex tunc.* Sedes Dei erat humanitas, in qua ſedit, dum mundum ſibi reconciliavit. Hæc ſades *ex tunc* erat *parata*, ex quo per Spiritum Sanctum in utero eſt concepta. Sed tu O Chriſte tunc non cœpiſti, quia à *ſæculo tu es* Daus. *Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina vocem ſuam.* Hoc aſt, poſtquam tu fons vitæ de flumine Jordana aſcendiſti, Apoſtoli à te repleti per totam Judæam prædicaverunt, quod tu ſis Deus da Virgine *natus*. *Elevaverunt flumina fluctus ſuos à vocibus aquarum multarum.* Hoc eſt, Scribæ & Phariſæi ea fonte legis repleti eia contradixerunt, & te Deum negaverunt. *Mirabiles elationes maris*, id eſt, perſecutiones populi gentilis, ſcilicat Pilati & ejus militum, qui occiderunt innocentem Chriſtum. *Mirabilis in altis*, id aſt, in cruce *Dominus*, qui pro crucifixoribus oravit, quos uno verbo in abyſſum mergere potuit. *Teſtimonia tua* ea lege & Prophetis prolata *credibilia facta ſunt nimis*, dum tu in carna inter homines apparuiſti, & mortem pro hominibus ſubiiſti, ſicut per illos prædixiſti. *Domum tuam*, ſcilicet corpus, in quo apud nos habitâſti, *decet Sanctitudo Domine in longitudine dierum*, quia illud Sanctum levâſti in cœlum, ubi regnabit in æternum.

PSAL-

PSALMUS XCIII.

De vexatoribus Eccleſiæ.

A D*EUS ultionum Dominus &c.*

Hic Pſalmus eſt contra eos, qui domum Dei ab ipſo fundatam impugnant, & hereditatem ejus pravis moribus vexant. Titulus eſt:

Laus Cantici * *David quarta Sabbati.*

* Vulgata: *Pſalmus ipſi David &c.*

Quarta Sabbati eſt quarta feria, qua creata ſunt luminaria cœli. Cœlum eſt Eccleſia, cujus ſunt luminaria Doctores, in medio nationis pravæ & perverſæ lucentes. Quarta ætate mundi quaſi *quarta Sabbati* Prophetæ ut ſtellæ in nocte ignorantiæ luxerunt, ſed tenebras non effugaverunt. Deinde Apoſtoli ut ſol & luna fulſerunt, qui tenebras longè pepulerunt. Poſt hos alii Doctores, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & alii quàm plures magnô fulgore domum Dei illuminaverunt. *Laus* ergo hujus *Cantici* canitur *David*, Chriſto, *Manu forti* & *deſiderabili* pro ſignificatione illius rei, quæ facta eſt *quartâ Sabbati*, ſcilicet pro luminaribus cœli, id eſt, pro Doctoribus Eccleſiæ.

B Nota, quòd præcedens Pſalmus erat de terra fundata & de fluminibus, quibus eſt irrigata; hic autem de luminaribus, quibus eſt illuminata. Ille de domûs Dei ædificatoribus; iſte de ejus defenſoribus. Ille de perſecutoribus; iſte de Eccleſiæ blaſphematoribus. Ille de Regis regno; iſte de ejus judicio.

C Aliter. Iſta *Laus Cantici* eſt *David*, id eſt, fidelis populi, qui exiſtit in *quarta Sabbati*, id eſt, in obſervatione utriusque teſtamenti. *Quarta Sabbati* eſt in medio ſeptimanæ tribus diebus præcedentibus, & tribus ſequentibus. Per tres præcedentes intelligitur Vetus Teſtamentum, in quo fuerunt, qui fidem Trinitatis habuerunt. Per tres ſequentes intelligitur novum teſtamentum, in quo ſunt, qui ſimiliter Trinitatem credunt. In *quarta* ergo *Sabbati*, id eſt, in medio duorum teſtamentorum Chriſtiani ſunt: quia utrumque obſervant, vetus ſecundùm ſignificationem, novum ſecundùm veritatem. Hoc etiam ipſe numerus indicat. Unum enim, duo, tres, quatuor faciunt decem: quia quatuor Evangelia in Decalogo legis continentur, & decem præcepta in quatuor Evangeliis complentur. Quatuor quoque, ſi angulatim ponuntur, formam crucis; ſimiliter X. littera, quæ in numeris decem ſignificat, formam crucis exhibet: quia & vetus & nova lex per Crucifixum completur. Ideo & numeri & litteræ & forma mundi eum prædicant, & omnia adorant.

D Hic Pſalmus eſt Nonageſimus tertius, quod ſunt decies novem & tria. Denarius vitæ præmium, novenarius conſortium Angelorum, ternarius Trinitatis viſionem exprimit. Deſignat ergo hic numerus, quòd illuminatores ac defenſores domûs Dei præmium, æqualitatem Angelorum, in viſione Trinitatis habebunt, quando docti ut ſplendor firmamenti fulgebunt; & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Unde & hi tres Pſalmi per Sabbatum intitulantur: quia electi in Patre & Filio & Spiritu Sancto æternam requiem habituri prædicantur.

Materia Pſalmi eſt vexatio Eccleſiæ ab importunis. Sunt multi, qui DEUM peccata hominum neſcire putant, cùm ea mox non puniat, & partem Chriſtianorum damnatam quam impunè tribulant. Eſt ergo hujus Pſalmi intentio oſtendere, & Deum occulta ſcire, & peccatores adhuc non punire, & oppreſſis velociter ſubvenire. Verba ſumpta ſunt partim de Cantico Moyſi, ubi dicit: *Mea eſt ultio, & ego retribuam.* Deut. 32. 35.
Et alibi: Gens abſque conſilio, & ſine prudentia. ibidem. 28.
Partim de hiſtoria, ubi gentiles populum Domini humiliaverunt, & hereditatem ejus vexaverunt. Significat autem, quòd Chriſti eſt ultio de ſtultis & inſipientibus: & quià perſecutores populum Chriſtianum humiliaverunt, & Hæretici hereditatem Dei vexaverunt: & quia Dominus vindictam retribuet in hoſtes Eccleſiæ in Judicio, & propitius erit populo ſuo.

In tres partes ſecatur, quia domus Dei fide, ſpe, charitate roboratur. Prima pars eſt: *Deus ultionum*, in qua ſcribitur, quomodo Adverſarii domum Dei impugnent. Secunda eſt: *Intelligite inſipientes*, in qua dicitur, quomodo Spiritus Sanctus duris increpationibus eis repugnet; habitatores vero blandis conſolationibus confortet. Tertia eſt: *Quis conſurget mihi*, in qua fit mentio pugnæ populi Dei contra operantes iniquitatem, qui tandem de victoria gloriatur dicens: *Factus eſt mihi Dominus in refugium, & Deus meus in adjutorium, & reddet inimicis meis iniquitatem ipſorum, & in malitia eorum diſperdet eos.* Vox eſt Doctorum populum fidelem contra blaſphemos armantium.

Deus ultionum Dominus, Deus VERS. I.
ultionum liberè egit. Imprimis Trinitas exprimitur, cùm ultio Eccleſiæ adſcribitur. In *DEUS* Pater, in *Dominus* Filius, in *DEUS* Spiritus Sanctus accipitur. Hic DEUS ulciſcetur Eccleſiam ab adverſariis ſuis. Nam ipſe eſt *DEUS ultionum*, qui eſt Creator univerſorum, qui dixit: *Mea eſt ultio, & ego retribuam eis.* Et quia eſt *Dominus* omnium, puniat reatum ſervorum in futuro adverſariorum. Et quia mali juſtos nimiùm tribulant, ad invicem clamant:

Exal-

VERS. II. *Exaltare*, id eſt, in majeſtate tua appare, *qui judicas terram*, hoc eſt, qui judicabis omnes habitantes in terra. *Redde retributionem ſuperbis*, id eſt, de malis ſuis ſuperbientibus, & ſume ultionem de his, qui te crucifixerunt, & nos quotidiè cruciant. Et quia impunè peccantes Deum blaſphemant, quaſi facta hominum neſciat, cùm ea ſtatim non puniat, tribulati ab eis exclamant:

VERS. III. *Uſquequo peccatores Domine, uſquequo peccatores gloriabuntur?* Hoc eſt: Quamdiu differs judicium? Quamdiu pateris impios gloriari de malefactis ſuis, & injuriam tuam, & noſtram non ulciſceris? Ecce vides, quòd non ſolum de malitia gloriantur, ſed etiam

VERS. IV. *Effabuntur*, id eſt, annuntiant aliis, *& loquuntur iniquitatem. Loquentur omnes, qui operantur injuſtitiam*, ut eos imitentur. Hoc eſt, non ſolùm faciunt malum, ſed & alios pertrahunt ad conſenſum mali nunc conſiliando, nunc inſultando; & inde volunt laudari, inde magni videri. Quam iniquitatem loquuntur? Quòd

VERS. V. *Populum tuum Domine humiliaverunt.* Quam verò loquuntur injuſtitiam? Quòd *hereditatem tuam vexaverunt.* C Sæpè pagani ſuis ſociis gloriantes narraverunt, quomodo populum Chriſtianum variis cruciatibus in contemptum deduxerunt, & quomodo Eccleſiam *hereditatem* Dei proſcribendo, deperdendo, captivando, inſultando, blaſphemando *vexaverunt*. Et hoc non ſufficit, inſuper

VERS. VI. *Viduam & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt*, quorum tu advocatus es. Hoc ita ad litteram in utroque populo contigit, quos occiderunt, ut bona eorum haberent; quia auxilium non habuerunt.

VERS. VII. *Et dixerunt: non videbit Dominus*, quæ facimus, *nec intelliget Deus Jacob*, quæ cogitamus. *Deus Jacob* dicitur Deus Chriſtiani populi, qui ita eſt Judæis prælatus, ſicut D Jacob Eſau præpoſitus. Multi etiam in Eccleſia ſunt, qui putant, quòd Deus ignoret talia, cùm ea non puniat; quos Spiritus Sanctus corripit dicens:

VERS. VIII. *Intelligite inſipientes in populo*, id eſt, Clerici indocti in populo Dei ſentite hæc ex providentia Dei evenire, & non caſu, ùt dicitis, *& ſtulti aliquando ſapite*, id eſt, & vos laici bruti ſcitote, omnia ex judicio Dei procedere, non caſualiter fieri, ut putatis. *Intelligite* & ſapite, quæ dico:

VERS. IX. & X. *Qui plantavit aurem, non audiet?* Putandum eſt hoc, quòd ille, qui dedit aliis auditum, non audiat? *aut qui finxit oculum,* A *non conſiderat?* Putandum eſt hoc, quòd ille, qui dedit viſum, non videat? *Aut qui corripit gentes* per Scripturas ſuas, & caſtigat in hac vita injungendo pœnitentiam, *non arguet* ipſe in futuro, id eſt, peccatores non puniet? Aut *qui docet hominem ſcientiam* intellectum boni & mali dando, non ſcit ipſe hominum facta? Immo audit, & videt, & tandem arguet, & ſciens eſt. Niſi enim hoc eſſet, nunquam poſſet dare, quod non haberet. Alios corripit dando ad legendum, ſcilicet ipſam Scripturam, litteratos; alios, id eſt, laicos corripit per peritos Scripturarum.

VERS. XI. B *Dominus ſcit* non ſolùm facta, ſed etiam *cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt*, id eſt, non ſolùm bonas, ſed & vanas ſcit. Blaſphemis, ſtultis, inſipientibus confutatis conſolatur intelligentes & ſapientes.

VERS. XII. *Beatus homo, quem tu erudieris Domine* flagellando hic tribulationibus, *& de lege tua docueris eum* hoc intelligere, quòd beati erunt in futuro, qui hic flagella tolerant; miſeri, quos nulla adverſa caſtigant. *Beatus homo*, quem hic Dominè flagellas.

VERS. XIII. *Ut mitiges eum à diebus malis*, hoc eſt, mite ei refrigerium in futuro tribuas in bonis diebus, qui hic dura perpeſſus eſt in *diebus malis*. Dies malos vocat, eo quod mala in eis fiunt, quæ non erunt, donec in futuro caſtigatum mitigabis. *Donec fodiatur peccatori fovea*, id eſt, in præcipitium mortis ducatur, & in Chriſti *fovea* ſepulchri *fodiatur*, anima in inferno ſicut divitis illius ſepeliatur. Hoc ergo non ſtulti, ſed lege docti Dei intelligunt, quòd eruditi flagellis requiem animabus ſuis invenient; peccatores autem de peccatis gloriantes profundam foveam barathri incident.

VERS. XIV. & XV. *Quia non repellet Dominus* in judicio *plebem ſuam* à regno, quam hic ùt piùs Pater flagellis erudivit ad hæreditatem, *& hanc hereditatem*, ſcilicet plebem *ſuam* factam *non derelinquet* in tribulatione, *quoadusque juſtitia convertatur in judicium*, id eſt, donec juſtus Judex Chriſtus à patientia *convertatur in judicium*, ut reddat unicuique ſecundùm opera ſua. Vel donec eruditorum *juſtitia convertatur in judicium*, ut ibi judices ſint, qui hìc oppreſſi fuerunt. *Et qui juxta illam?* Id eſt, qui regnabunt cum illa juſtitia? *Omnes recti corde*, hoc eſt, omnes, qui hoc volunt, quod Deus vult. Non ſunt *recti corde*, qui vel de flagellis murmurant, vel Deum de judiciis ſuis blaſphemant, quaſi injuſtus ſit, qui juſtos hìc flagellis erudit, injuſtos non punit. Hi cum juſtitia non regnabunt; ſed in foveam abyſſi cadent. Qui autem de flagellis Dei gaudent, & quibus judicia Dei placent; hi

recti corde, id eſt, juſti ſunt, & ideo *juxta ju-ſtitiam* Chriſtiani ſemper erunt.

Sequitur vox populi domum Dei inhabitantis, & ad certamen contra adverſarios properantis:

VERS. XVI. *Quis conſurget mihi adversùs malignantes?* Ego ſurgo de ignavia pugnare adverſùs malignos dæmones, ut tandem ſim cum illa juſtitia. *Quis conſurget mecum*, ut pugnet in acie? Quod eſt dicere: Milites Chriſti ſurgite, pro æterna gloria pugnate: quia *non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principes & poteſtates*, id eſt, adverſùs dæmones. Ideo ſcutum fidei & galeam ſalutis & loricam juſtitiæ & gladium verbi Dei arripiamus, & fortiter pro corona reſiſtamus. Ego his armis inſtructus inſurgam in eos. *Quis veſtrùm conſurget mecum? Aut quis ſtabit mecum* in acie *adverſùs operantes iniquitatem?* Hæc vox Doctorum eſt ad fideles. Qui propter timorem vel favorem non contradicunt malè agentibus, quaſi jacentes ſunt: qui propter nullam rem dimittunt contradicere, hi inſurgentes ſunt. Sed in acie ſtant, ſi in zelo Dei in finem perſeverant. Sed quia hæc pugna non humanis viribus, ſed auxilio Dei geritur, ideo ſubjungitur:

ad Epheſ. 6. 12.

VERS. XVII. *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea.* Hoc eſt, dæmonibus callidè perſuadentibus, Hæreticis irridentibus, paganis & Judæis inſultantibus, fictis Chriſtianis detrahentibus penè conſenſi, & per hoc *penè habitavit anima mea in inferno* vitiorum, ſicut & illorum poſtea intra in infernum ſuppliciorum; *niſi quod Dominus me juvit* eis reſiſtere, & in bono propoſito perſiſtere. Vel perveniens in infernum vitiorum *penè* ibi *anima mea habitâſſet*, *niſi quòd Dominus me adjuvit*, ne ibi remaneret. Propter quid adjuvit te Dominus? Propter confeſſionem. Nam

VERS. XVIII. *Si dicebam: motus eſt pes meus*, id eſt, ſi confitebar Domino, quòd ſæpe feci dicens: Domine, affectus meus motus eſt de bono ad conſenſum mali, *miſericordia tua Domine adjuvabat me*, ne à bono deficerem. Et non ſolum confeſſus ſum, ſed etiam dolui me peccâſſe; ideo

VERS. XIX. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Hoc eſt, ſecundùm hoc, quòd multipliciter dolui in corde meo de motione pedis mei, ad eum modum miſericordiæ tuæ *lætificaverunt animam meam.* Ad quem enim modum homo de peccatis dolet, ad hunc ei Deus peccata dimittet, & hæc remiſſio eſt doloris conſolatio. Hæc quoque magna conſolatio eſt, quòd pœnitens in inferno non habitabit, ſed cum Juſtitia, Chriſto regnabit: Impœnitens autem tecum o Chriſte non erit.

VERS. XX. *Nunquid adhæret tibi ſedes iniquitatis?* Sicut anima juſti ſedes eſt ſapientiæ: ſic anima iniqui ſedes eſt Diaboli. Illa tibi non adhæret, quia in ea non ſedes, ſed in me, qui ſedes tua factus ſum per juſtitiam. In quibus regnat iniquitas, *nunquid adhærent tibi* hìc ſecundùm voluntatem bonam, vel in futuro ſecundum gloriam? Non: quia das præceptum, & in eo pati dolorem, quod non faceres, ſi ſedes iniquitatis tibi adhæreret. Hoc eſt, quod dicit: *Qui fingis laborem in præcepto*, id eſt, qui ſecundùm modum virium cujuſque temperas dolorem in obſervatione præcepti tui. Aliter: *Qui fingis laborem in præcepto*, id eſt, qui facis laborem in præcepto: quia cum ſtudio laboris vis obſervari præceptum tuum, quod non faceres, ſi ſedes iniquitatis tibi adhæreret. Et qui ſunt ſedes iniquitatis? Qui

VERS. XXI. *Captabunt in animam juſti*, id eſt, frequenter deſiderant animam, hoc eſt, vitam juſti capere, ut eum ad conſenſum mali pertrahant, aut bonis ſuis proſcribant, aut vitam auferant. Chriſtus captivavit animas Sanctorum, ſed non in animas. *In animam* eſt contra animæ ſalutem. *Et* cùm non poterunt eam captivare, *Sanguinem innocentem condemnabunt*, id eſt, innocens corpus occident, condemnando innoxium ſanguinem effundent. Milites Chriſti, qui adversùs malignos in pugnam conſurrexerunt, & adversùs iniquos in acie ſtabant, quorum animas impii, ſedes iniquitatis, captabant, & ſanguinem condemnabant, cum victoria ad Regem reverſi conclamant:

VERS. XXII. *Factus eſt Dominus mihi in refugium*, hoc eſt, cùm ignea tela nequiſſimi paterer, & de meis viribus diffiderem, confugi ad Chriſtum, qui eſt Dominus omnium & Deus fidelium. Hic *Deus meus* factus eſt *in adjutorium ſpei meæ*, id eſt, juvit me adipiſci purgaudium, quod ſperavi amando. Et mihi victori reddet coronam juſtitiæ; inimicos autem meos induet confuſione.

VERS. XXIII. *Et reddet illis iniquitatem ipſorum*: quia mittet eos in locum tormentorum, *& in malitia diſperdet eos*, hoc eſt, in anima & corpore propter malitiam perdet eos. *Diſperdet illos* Chriſtus ultor, juſtus Judex, qui eſt *Dominus Deus noſter* Chriſtianorum, Deus omnium. Vos ſtulti & inſipientes putatis, quòd Deus mala hominum neſciat, cùm non ſtatim peccantes damnat: in judicio malos puniet, cùm in malitia omnes inventos diſperdet dicens: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo & Angelis ejus*, quod Deus avertat à nobis.

Matth. 25. 41.

PSAL-

PSALMUS XCIV.

De invitatione populorum.

V*Enite, exultemus Domino &c.*

Hic Pſalmus eſt de vocatione gentium & Judæorum ad fidei gratiam, vel fidelium lapſorum ad pœnitentiam. Dicitur vocatis ad nuptias, ut de lacu miſeriæ ad gaudia cœli, de labore vineæ, in requiem Domini conveniant, in qua convivium Dei cùm Angelis ineant, ne in itinere remaneant propter negligentiam, ſicut Judæi in eremo, qui non introierunt terram repromiſſionis propter diffidentiam. Tribus præcedentibus Pſalmis *Sabbatum* attitulatur, quod *requies* dicitur, in quibus ſcribitur, quòd juſti fide Trinitatis ùt palma, florentes in requiem Domini intrare debeant: in hoc autem Deus jurat, quod captantes in animam juſti, & ſanguinem innocentem condemnantes requiem ſuam non introeant.

Hic Pſalmus in ordine Nonageſimus quartus ponitur, qui numerus in quadraginta & quinquaginta & quatuor partitur. Quadraginta pœnitentiam, quinquaginta lætitiam, quatuor Eccleſiam de quatuor mundi climatibus congregatam innuit. Deſignat hic numerus, quod populi de quatuor plagis orbis ad fidem collecti per C pœnitentiam ad perenne gaudium perveniunt. Titulus Pſalmi eſt:

*Laus Cantici * David.*

* Vulgata: *Ipſi David.*

Hoc eſt: Iſta *laus* fidelis populi canitur cum jucunditate Chriſto nobili & viſu delectabili. Materia eſt vocatio populi ad requiem Domini. Intentio eſt lapſos ad pœnitentiam admonere, ut poſſint requiem Domini introire. Verba ſumpta ſunt de hiſtoria, ubi Hebræi de Ægypto ad terram fluentem lac & mel vocati ſunt, qui tamen penè omnes in eremo offenſo Deo proſtrati ſunt. Significat autem, quòd multi ſint ad regnum Dei vocati, pauci verò propter mala opera electi.

In duas partes dividitur, quia bina vocatio hìc deſcribitur: Una pars eſt: *Venite, exultemus Domino*, in qua utraque vocatio continetur. Altera: *Hodie ſi vocem ejus*, in qua Dei admonitio introducitur. Vox Apoſtolorum ad populum gentium.

VERS. I. *Venite, exultemus Domino.* O vos gentes, qui longè eſtis à Jeruſalem civitate, in Babylone, civitate diaboli, *venite* de infidelitate ad fidem, de diabolo perſuaſore ad Chriſtum Salvatorem. *Exultemus Domino*, id eſt, exultanter operemur bonum ad honorem Dei Patris, A qui eſt *Dominus* omnium. *Jubilemus Deo ſalutari noſtro*, id eſt, purâ mente laudemus Chriſtum verum Deum Salvatorem noſtrum. Exultatio ad actionem; jubilatio pertinet ad contemplationem. In Hebræo habetur: *Jubilemus petræ Jeſu noſtro.* Petra eſt Chriſtus verus Jeſus, cui jubilamus.

Præoccupemus faciem ejus in confeſſione, id eſt, præveniamus adventum præſentiæ ejus in laude. Vel præveniamus Ju- VERSUS II.
B dicium ejus in peccatorum confeſſione. In Hebræo habetur: *Præveniamus vultum ejus in gratiarum actione.* Prior adventus Domini quaſi dorſum fuit, cùm occultus in forma ſervili apparuit. Secundus quaſi *facies* erit, cùm Deus manifeſtus omnibus apparebit. Hanc præveniamus laude, & pœnitentia. *Et in Pſalmis jubilemus ei*, id eſt, cum bonis operibus jubilum faciamus illi. Pſalmus ad activæ vitæ operationem; jubilum pertinet ad contemplativæ laudationem: Hoc eſt, operatione & contemplatione laudemus eum. *Jubilemus ei* adjungendum eſt tribus verſibus ſequentibus. *Jubilemus ei:*

Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus ſuper omnes Deos, id eſt, iſte *Deus magnus*, hoc eſt, potens Deus *ſuper omnes Deos*, id eſt, ſuper Moyſen & ſuper omnes Sanctos; & *magnus Dominus* ſuper omnes Dominos; *& Rex magnus ſuper omnes* Reges ab hominibus *Deos* electos. Ob hoc etiam jubilemus ei: VERS. III

Quia in manu ejus fines terræ, id eſt, in poteſtate ejus ſunt omnes termini terræ, de quibus unum regnum Sacerdotale fecit Eccleſiæ. *Et altitudines montium ipſius ſunt*, id eſt, poteſtates Principum ſuæ ditioni ſubjugavit. Alia translatio plus habet: *Quoniam non repellet Dominus plebem ſuam.* Et hoc ad priorem Pſalmum continuatur, ubi idem ſcribitur: *Jubilate Deo, & eritis plebs ejus.* Et hanc plebem à regno non repellit, quia eam ſanguine ſuo redemit. Ob hoc quoque *jubilemus ei:* VERS. IV. (D at "gavit.")

Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud. In Geneſi legitur, quòd Deus cælum & terram fecerit, de mari verò tacuit. Unde quidam Hæretici dixerunt, aquas non eſſe creatas, ſed Deo coæternas. Idcirco ille Spiritus, qui per Moyſen dixit: VERSUS V

Gen 1,1. *In principio creavit Deus cælum , & terram* , idem per David ſubjunxit: *Ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud.* Et qui ibi dixit: *Congregentur aquæ in unum & appareat arida* , ipſe hic dixit :

Et aridam fundaverunt manus ejus. *Mare* eſt gentilitas. Hæc eſt Domini per poteſtatem , & *ipſe fecit* eam per primam creationem. Et de mari *ſiccam manus ejus formaverunt* , id eſt, Eccleſiam operationes ejus de informi formoſam formaverunt. Hæc per ſimile *Sicca* dicitur, quia ſicut terra imbrem ſitit : ſic Eccleſia juſtitiæ vel doctrinæ pluviam ſitit, ut fructum cæleſti horreo condendum proferat. Hoc totum tractum eſt de creatione mundi, & ſignificat creationem Eccleſiæ de materia informi. Sequitur vox Heliæ & Enoch vel aliorum prædicatorum ad populum Judæorum : O vos Judæi , qui longè eſtis à Regno Dei per totum orbem diſperſi

VERS.VI. ***Venite*** de perfidia ad fidem , de Anti-Chriſto ad Chriſtum. Et quia verus Deus eſt , ***Adoremus eum , & procidamus*** corpore ***ante eum*** poſtulantes veniam , quòd tamdiu eum deſpeximus. Et ***ploremus*** peccata noſtra ***ante Deum , qui fecit nos*** in mundi creatione, & refecit nos in ſua Paſſione :

VERS.VII. ***Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter, & nos ſumus populus paſcuæ ejus,*** quia ipſe pavit nos in deſerto : Et ſumus ***oves manus ejus***, id eſt, operationis , quia ùt paſtor providet nobis neceſſaria. Non dixit : *Oves paſcuæ , & populus manus ejus* , quod magis videtur congruere ; ſed *Populus paſcuæ, & oves manus ejus* , quia de illis ovibus dicitur, quibus ipſe paſtor loquitur : *Oves meæ vocem meam audiunt , & ego cognoſco eas, & vitam æternam do eis.* Et alibi : *Per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & paſcua inveniet.* Ipſe paſtor eſt janua vitæ. Per hanc hæ oves ingrediuntur, & paſcua æternæ ſatietatis invenient. Sequitur vox Spiritûs Sancti ad Synagogam Judæorum :

Joan. 10,27. & 28. — Ibid. v. 9.

VERS.VIII. ***Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.*** Hodie dicitur quatuor modis, de æternitate, de temporalitate , de hominis ætate, de inſtanti die. De æternitate, ùt ibi: *Hodie genui te*, id eſt , in æternitate æqualem regenui mihi. De temporalitate , ùt hic : *Hodie ſi vocem ejus audieritis* , id eſt, quamdiu mundus iſte durabit. De hominis ætate , ùt Moyſes: *Conteſtor vobis hodie* , hoc eſt, quamdiu vivitis, annuntio vobis, quòd male agentes peribitis. De inſtanti die , ùt cùm dicimus : *Panem noſtrum cottidianum da nobis hodie.* Sex ætates mundi ſunt quaſi ſex dies ſæculi. *Hodie*, id eſt, in hac ſexta die, *ſi vocem* Chriſti noſtri Paſtoris ex proprio ore *audieritis* , quam præteritis diebus per Moyſen & Prophetas audiſtis, *nolite obdurare corda veſtra.* Solent etiam duo dies in Scriptura poni : Dies mortis ab Adam uſque ad Chriſtum : Dies vitæ à tempore Chriſti uſque in finem mundi. Alter etiam dies iræ, alter dies gratiæ. Ego vos oves, quæ præterito die vocem Paſtoris per legem audiſtis, & corda veſtra obdurâſtis, *Hodie* , id eſt , hoc tempore gratiæ, *ſi vocem ejus in* Evangelio *audieritis , nolite obdurare corda veſtra*, id eſt, nolite eſſe infideles :

Pſal. 2,7. — Deut. 32,46.

VERS.IX. ***Sicut in irritatione ſecundùm diem tentationis in deſerto***, hoc eſt. Sicut infideles fuerunt patres veſtri in præterita die in deſerto, ***ubi tentaverunt me patres veſtri*** in carnibus & aqua de petra producta : ***probaverunt*** me eſſe potentem, ***& viderunt opera mea***, cùm eis manna & carnea plui , & aquam de petra effudi. Filii malorum vocantur , qui malos imitantur, ſicut Judæis di-B citur: *Vos ex patre diabolo eſtis.* Et quia me tentaverunt, & non crediderunt,

Joan. 8,44.

VERS.X. ***Quadraginta annis offenſus fui generationi illi***, id eſt , quamdiu in deſerto fuerunt, iratus fui illis, ***& dixi*** Moyſi : ***Semper errant corde.*** Corpore aliquando errabant, quia per deſertum quadraginta annis circuibant , quod quadraginta diebus ire debuerant: *corde ſemper* errabant, quia Deo non credebant.

Alia translatio habet: *Quadraginta annis proximus fui generationi huic.* Duæ ſunt generationes; una bonorum , altera malorum. Bonorum cœpit ab Abel, malorum à Caio , & utraque durat uſque in finem ſæculi. Quater decem ſunt quadra-C ginta. Per quatuor ſignantur quatuor partes mundi ; denarius verò perfectionem inſinuat. Quadraginta ergo anni deſignant omne tempus ſæculi , in quo generatio malorum *ſemper errat corde* , cui Deus offenſus eſt. Vel *proximus* ori eorum, longè cordi ipſorum, qui eum ſemper malis moribus ſuis exacerbant, ſicut illi in deſerto murmurationibus tentaverunt. His ſemper per Scripturam dicit : Hi *errant corde*, id eſt, ſeriò vel ſcienter vel ſtudio.

VERS.XI. ***Et iſti non cognoverunt vias meas.*** Hoc eſt, iſti tales , quibus feci opera mea quadraginta annis, *& dixi* : *Semper errant corde*, non intellexerunt *vias meas*, ſcilicet fidem & operationem. Ideo facio eis, ùt ***juravi in ira mea, ſi intrabunt in requiem meam***, ego exibo. Patribus D veſtris incredulis ego juravi, id eſt, firmiter minatus ſum propter infidelitatem illorum iratus : *ſi intrabunt* in terram repromiſſionis , tunc non ſum Deus. Quam terram ideo vocat *ſuam requiem* Deus: quia populus per eum in illam introductus requievit in pace , qui priùs laboravit in itinere. Nota eſt hiſtoria : Cùm populi terræ repromiſſionis appropinquarent, exploratores præmiſerunt , qui reverſi populum contra Dominum murmurare fecerunt dicentes , terram quidem bonam, ſed firmis urbibus, robuſtis & proceris hominibus munitam, qui eos, & filios eorum ùt panem devorarent, ſi fines illorum intrarent. Unde populus perterritus cœpit lugens clamare : Utinam percutiat hic nos Dominus , utinam non introducat nos

Num. 13.

in

in illam terram. Quibus iratus Dominus juravit, quòd ita eis faceret, ſicut dixerat, & nunquam terram promiſſam intrarent. Qui omnes in deſerto proſtrati ſunt, & duo tantùm cum multitudine filiorum Iſraël intraverunt. Sicut Dominus Abrahæ juravit placatus, quod ſemini ejus, id eſt, fidelibus terram fluentem lac & mel daret: ita juravit iratus incredulis; quòd nunquam *requiem ſuam*, id eſt, æternam vitam intrarent. Qui in deſerto proſtrati ſunt, ſunt multi vocati, qui venire noluerunt: duo, qui intraverunt, ſunt activi, & contemplativi, qui gemina dilectione animati requiem Domini in- A trabunt. Unde totus iſte Pſalmus poteſt etiam vox eſſe Doctorum lapſos hortantium, ut de errore ad veritatem veniant, Deum verum adorent, non ventrem Deum colant, ante Deum procidant, pœnitentiam de erratis agant, peccata coram Domino plorent, ad vocem ejus corda non obdurent, ne ſicut Judæi requiem ejus non intrent.

Ideo hic Pſalmus in nocturnis horis cantatur, quia per eum juſti ad laudandum Deum vocantur, lapſi verò ad pœnitentiam & ſatisfactionem invitantur.

PSALMUS XCV.

Cantate Domino canticum novum, cantate Domino, &c.

In hoc Pſalmo hortantur ad laudem Dei, qui in præcedenti invitati ſunt in requiem Domini. Titulus ejus eſt:

Quando domus ædificabatur poſt captivitatem, Canticum David.

VERS. I. Chriſtus ſummus opifex conſtruxit civitatem in cælis de perſpicuis lapidibus, id eſt, de Angelis, de qua pars cecidit in Apoſtatis. Deinde domum ædificavit in paradiſo de vivis lapidibus, id eſt, de hominibus. Hanc domum inimicus deſtruxit, dum humanum genus de paradiſo ſeduxit. Opifex verò opus ſuum non deſerens in mundum venit, dijectos lapides in unum comportavit, dum filios Dei diſperſos in unam fidem congregavit. Domum iterum ædificavit, dum poſt captivitatem Diaboli Eccleſiam inſtituit. Hoc ergo *Canticum eſt David*, id eſt, Chriſti viſu deſiderabilis, ſcilicet de eo factum canticum vivis lapidibus, id eſt, electis hominibus, ab artificibus, id eſt, à prædicatoribus, *quando domus* Dei Eccleſia *ædificabatur* illorum prædicatione poſt captivitatem Diaboli.

Verba tituli ſumpta ſunt de reædificatione, quæ facta eſt poſt captivitatem ſub Zorobabel Principe, & Jeſu magno Sacerdote. Porrò tempore David non erat adhuc templum inceptum, ſed mortuo David à Salomone eſt conſtructum, poſt quadringentos verò annos à Rege Babylonis deſtructum, deinde poſt ſeptuaginta annos à Jeſu Sacerdote & aliis reædificatum. Unde conſtat, quod de illo templo hic nihil dicatur, ſed de illo, quod à Diabolo deſtructum per Jeſum Chriſtum reædificatur de vivis lapidibus.

Hic Pſalmus Nonageſimus quintus locum dedicat. Nonagenarius, in quo ternarius ter repetitur, populum de gentibus ad fidem Trinitatis converſum exprimit: quinarius autem po- B pulum de Pentateucho legis converſum innuit. Deſignat autem hic numerus, quòd de his duobus parietibus domus Dei ædificatur. Materia Pſalmi ſunt gentes de vicis & plateis ad requiem Domini vocatæ. Intentio ejus eſt nos ad laudandum Deum hortari, ut mereamur in domo ejus electis coædificari. Verba ſumpta ſunt de Sacerdotibus Deo in templo canentibus, & de populis ibi ſacrificantibus, & deſignant Eccleſiæ Sacerdotes ſe ipſos hoſtiam vivam Deo offerentes.

In duas partes ſecatur, quia Eccleſia in litteratos & laicos partitur, ſive quia domus Dei de duobus populis conſtruitur. Una pars eſt: *Cantate Domino*, in qua laus Sacerdotum; altera: *afferte Domino*, in qua Sacrificium populorum C continetur. Vox Spiritûs Sancti in requiem Domini vocantis:

Cantate Domino canticum novum.

Ter *Cantate* dicitur, & ter *Domino* ponitur: quia tres Ordines, Eccleſiæ Doctores, Continentes, Conjugati de Aſia, Africa, Europa vocati ad laudem Trinitatis exhortantur. *Cantate Domino* Patri *Cantate Domino* Filio, *Cantate Domino* Spiritui Sancto *Canticum novum*, id eſt, ad honorem Dei hilariter implete novum dilectionis præceptum. Vetus Canticum fuit obſervatio veteris teſtamenti; *novum Canticum* impletio Evangelii. Qui veterem hominem cum actibus ſuis exuit, & Novum ſecundùm veritatem & juſtitiam induit. *Novum Canticum* cantat, id eſt, non ſolùm amicos in Deo, D ſed etiam inimicos propter Deum diligat, omnia quæ poſſidet relinquat, & ſolum Deum quærat. *Cantate Domino omnis terra*, hoc eſt, laudate Dominum omnes, qui habitatis in terra.

Cantate Domino bona vita, *& benedicite nomini ejus*, id eſt, bonum non vobis, ſed illi attribuite. Hoc omnibus dicitur generaliter. Nunc ſpecialiter Doctores alloquitur: VERS. II.

Annuntiate de die in diem ſalutare ejus, hoc eſt, ſine intermiſſione prædicate Chriſtum Salvatorem, *de die in diem*, id eſt, de veteri teſtamento in novum. Prophetæ, veteris teſtamenti Scriptores, dies fuerunt, qui æternum ſolem juſtitiæ oriturum prædixerunt. Apoſtoli, novi teſtamenti Scriptores dies fuerunt, qui æternum ſolem fulſiſſe, VERS. III.

 & pro

& pro noſtra ſalute occubuiſſe prædicate, omnes. Hoc cantico dilectionis & benedictione laudis &, annuntiatione prædicationis conſtruitur & creſcit ædificium domûs Dei.

Alia translatio habet : *Benè nuntiate de die in diem ſalutare ejus*, hoc eſt : Catholicè prædicate Filium de Patre. Et quaſi diceretur ab operariis : Ubi jubes ædificari, ubi vis creſcere domum tuam ? oſtendit locum in Gentibus : *Annuntiate inter Gentes gloriam ejus*, id eſt, in medio Gentium prædicate Deitatem ejus. Per *Salutare* Chriſt. humanitas, per *gloriam* intelligitur ejus Divinitas. O vos domus ſtructores docete *inter Gentes* Chriſtum Deum & hominem, & *in omnibus populis mirabilia ejus*, quòd de Virgine eſt natus, quòd à diabolo tentatus, quòd cæcis viſum, claudis greſſum, ſurdis auditum, mutis loquelam, mortuis vitam reddidit, quòd morte ſua hominem redemit, quòd à mortuis reſurrexit, quòd cùm carne noſtra cælos aſcendit, Spiritum Sanctum in ſcientia omnium linguarum dedit. Et hoc *annuntiate*:

VERS. IV. *Quoniam magnus Dominus*, hoc eſt, ſuper omnes Dominos potens, *& laudabilis nimis*, ultrà, quàm valeat homo laudare aut intelligere. *Terribilis ſuper omnes Deos*, id eſt, ſuper omnes Angelos à Gentibus *Deos* habitos ; vel ſuper omnes Sanctos ab ipſo *Deos* factos, ùt Moyſen, peccatoribus terribiles. Hoc ad ſuperiorem Pſalmum continuatur, ubi ſcribitur : *Quoniam Deus magnus Dominus* &c. Vel timendus eſt *ſuper omnes* ab hominibus *Deos* electos.

VERS. V. *Quoniam omnes Dii Gentium dæmonia*, hoc eſt, non ſunt dii, ſed dæmonia. Cùm enim ſimulacra darent reſponſa, ipſe dæmon loquebatur in eis. Hic ſentes ſuperſtitionis eradicantur, ſordes egeruntur, domus ædificatur, moles in ipſa domo eriguntur, creſcunt lapides, qui ad ædificium ducuntur. Dæmonia ejecta ſunt, quæ hujus domûs ædificationem impediverunt : *Dominus autem cælos fecit*, ſcilicet Angelos & Apoſtolos & alios Sanctos, qui hanc domum ùt columnæ portent. Et qui erunt in hac domo ? Confitentes, id eſt, Deum laudantes, virtutibus pulchri, vita ſancti, operibus magnifici. Hoc eſt, quod ſequitur :

VERS. VI. *Confeſſio & pulchritudo in conſpectu ejus ; ſanctimonia & magnificentia in ſanctificatione ejus.* *Confeſſio* ſunt, qui Deum ore confitentur. *Pulchritudo* ſunt, qui eum corde credunt. Hi *in conſpectu ejus* erunt, quia eum mente conſpiciunt. *Sanctimonia* ſunt, qui caſtè vivunt. *Magnificentia* ſunt, qui bona opera peragunt. Hi *in Sanctificatione ejus* erunt, id eſt, cum his, quos ſanctificavit, regnabunt. Ergo *Confeſſio & pulchritudo* ad contemplativam vitam ; *ſanctimonia & magnificentia* pertinent ad activam. De talibus lapidibus domus Dei conſtruitur. Ædificata jam domo admonentur, ut offerant hoſtias in ea Domino.

VERS. VII, & VIII. *Afferte Domino patriæ gentium,* A *afferte Domino gloriam & honorem : Afferte Domino gloriam nomini ejus.* Superior actus expreſſit Clerum Deum in Eccleſia laudantem : Hic ſequens innuit populum in Eccleſia munera offerentem. Unde ſicut priùs poſuit ter *Cantate*: ita nunc ter repetit *Afferte*, ut Trinus Ordo Eccleſiæ ſe ipſum offerat Deo animâ & corpore. Poſtquàm humanum genus diviſum eſt in ſeptuaginta duas linguas, diviſæ ſunt gentes in centum *patrias*. In Hebræo legitur : *Familiæ populorum*. O vos *patriæ gentium*, id eſt, omnes populi nationum, *afferte Domino* Patri *gloriam*, ut credatis eum omnium Creatorem. *Afferte Domino* Filio *honorem*, ut credatis eum Patri æqualem, hominum Redemptorem. *Afferte Domino* Spi- B ritui Sancto *gloriam*, ut credatis eum Sanctificatorem veſtrum. Et hoc *afferte nomini ejus*, id eſt, benè operamini ad honorem nominis Dei, quod eſt *Dominus*. Vel Trinitatem corde & ore glorificate, & opere honorificate.

Tollite hoſtias, non hircos aut vitulos, ſed vos ipſos vivam hoſtiam ad martyrium præparate : vel ſpiritum contribulatum & cor contritum immolate, *& ſic introite in atria ejus*, id eſt, in conformitate Apoſtolorum & Prophetarum. Domus eſt Eccleſia : *Atria* ejus Prophetæ & Apoſtoli. Per hæc *atria* eſt ingreſſus ad domum Dei. Hæc *atria* introëunt, qui horum exemplo vivunt. Oblatis hoſtiis

Adorate Dominum in atrio ſancto VERS. IX.
C *ejus*, id eſt, colite eum in unione Catholicæ Eccleſiæ. Propter multos prædicatores dixit: *Atria*, propter unam fidem *Atrium* : Hoſtias oblaturi, & Dominum adoraturi hanc domum intrabunt; terrenis autem adhærentes amori recedunt. Unde ſequitur : *Commoveatur à facie ejus univerſa terra*, hoc eſt, omnes terrena amantes à conſpectu ejus ſubmoventur. *Vel omnis terra commoveatur* ab infidelitate ad fidem, à pravis operibus ad bona opera, à ſilentio ad confeſſionem, à perſecutione ad martyrium. Et vos converſi

Dicite in Gentibus, quia Dominus VERS. X.
regnavit à ligno, id eſt, docete in medio Gentium, quòd Dominus Jeſus per fidem obtinuit regnum, ſubdidit ſibi mundum.

Alia translatio habet: *Dicite in nationibus, quia Dominus regnavit à ligno*, ſubaudi, crucis. Poſt cru-
D cem quippe regnavit per orbem. In ligno paradiſi mors pependit; in ligno crucis vita ſuſpenſa fuit, quæ peccato mortuos ligno vitæ & regno Patris reſtituit. Per crucem intelligitur Paſſio Chriſti. Cùm crucem adoramus, Paſſionem Chriſti, imò Crucifixum pro nobis adoramus. Verè regnat: *Etenim correxit orbem, qui non commovebitur.* Hoc ad illum locum continuatur, ubi ſcribitur : *Etenim firmavit orbem terræ*: quia in illo titulo terra fundatur, in iſto domus ædificatur, in textu utriuſque Pſalmi regnum opificis prædicatur. Orbem, qui erat infidelitate diſtortus, & malè circulatus, *correxit*, id eſt, rectum fecit, & unitate fidei & dilectionis in circulum æternæ coronæ flexit. *Qui* amplius *non commovebitur* de fide ad idolatriam, de rectitudine ad diſtorſionem injuſtitiæ.

Nota

Nota, quòd primitùs domus ædificator, A deinde hoſtiis dedicatur, in crucis ligno ſanctificatur, deinde orbis moris atrii circumdatoe, ad extremum populus fidelis ab infideli de ea ſeparatur. Unda ſubditur: *Judicabit populos in æquitate*, id eſt, bonos & malos *in juſtitia*. Alia tranſlatio habet: *Et Gentes in ira ſua*, hoc eſt, *populos* fidalium *judicabit in æquitate* ad æternam vitam, *& Gentes* infideles *in ira ſua* ad æternam pœnam. Domus ædificata habet laudatores de cælo, de terra, de mari, dos ejus ſunt campi & ligna: Hoc eſt quod ſeqoitur:

VERS. XI. *Lætentur cæli*, id eſt, Angeli per homines reſtaurati, *& exultet terra*, id eſt, Eccleſia de terris ad ſuperna levanda.

Aliter: *Lætentur cæli*, id eſt, Apoſtoli, *& exultet terra*, id eſt, Judæa ab eis compluta.

Commoveatur mare, id eſt, Gentilitas de amaritudina infidelitatis ad dolcedinem veritatis: *Et plenitudo ejus*, id eſt, omnes habitantas in ea.

Aliter: *Lætentur cæli*, id eſt, juſti de æquitate, qua ad vitam judicabuntur. *Et exultet terra*, id eſt, peccatores de pœnitentia, qua ſalvabuntur. *Commoveatur mare*, id eſt, in vitiis amari doleant, & omnes impii, qui eum eis habitant, quia in ira Dei ad ſupplicium damnabuntur.

VERS. XII. *Gaudebunt campi*, id eſt, in Dei virtutibus floridi, *& omnia quæ in eis ſunt*, id eſt, omnes virtutes & bonæ actiones, C per quæ æterna præmia in futuro recepturi ſunt, *Tunc* quando Judæi gaudebunt, *exultabunt omnia ligna ſilvarum*, id eſt, omnes Gentes, quæ ſemper incultæ fuerunt. *Ligna ſilvarum* ſunt, quæ non ædificio, ſed igni ſunt apta. *Silva* erat Gentilitas; *ligna* Gentiles; oliva Judæa; rami Judæi. Fracti ſunt rami, inſerti ſunt ſilveſtres oleaſtri, qoi creverunt in ingentes arbores cedrinas & in cypreſſinas ad ædificationem domus Dei aptas. Ideo exultant: *ante* * *faciem Domini, quia venit, quoniam venit judicare terram*, id eſt, omnes habitatores in terra. Bis dixit: *venit*, quia prius *venit* B judicari, poſtea *venit* judicare. Vel *venit* remunerare, *venit* impios damnare. Tunc juſti in ædificio domus poſiti exultabunt de manifeſtatione viſionis Dei, & de judicio, qood tunc faciet. Nam *judicabit orbem terræ in æquitate*, id eſt, fideles in virtutibus circulatos ſecundum opera ſua in juſtitia remunerabit: *& populos in veritate ſua* judicabit, id eſt, peccatores ſecundùm merita ſua damnabit. Et tunc *lætentur cæli, & exultet terra*, quia invitabuntur in gloriam filiorum Dei.

VERS. XIII. *Vulgata: *A facie.*

Hunc Pſalmum feſta Dominica ſibi vendicant, quia lapides vivi in eo mirabilia Domini, lapidis angularis, cantant.

PSALMUS XCVI.

De laudatione Gentium.

Dominus regnavit, exultet terra &c.

Hic Pſalmus ſumit materiam de fine præcedentis. In illo namque Judicium tangitur, in iſto, qualiter fiat, deſcribitur. In illo eſt Sancti Spiritus exhortatio, in iſto Gentium ad domum Dei venientium laudatio. Et qoia per primum Christi adventum gentes in domum Dei ædificatæ ſunt, & per ſecundum ejus adventum requiem Domini intrabunt, in hoc Pſalmo uterque Chriſti adventus exprimitur: Primus, in quo idolatria deſtruitur: Secundus, in quo Eccleſia remonerabitur. Hic Pſalmus in Ordine Nonageſimus Sextus ponitur, qui numerus in duodecies octo dividitur; quia Eccleſia per judicium duodecim Apoſtolorum in domum Domini ad octo Beatitudines introducitur. Titulus eſt:

VERS. I. *Pſalmus David, quando terra ei reſtituta eſt*, *

*Vulgata: *Huic David, quando terra ejus reſtituta eſt.*

David vir bellicoſus gentes in circuitu pugnans ſubegit, & in ſuam poteſtatem redegit, & terram ab eis poſſeſſam injuſtè, recepit. David, quod dicitur *Manu fortis*, eſt Chriſtus, qui fortiter fortem Diabolum, & moodum cruce vicit, & *terram*, id eſt, carnem ſuam in Reſurrectione recepit, & omnes gentes in circuitu per Apoſtolos expugnavit, & omnem terram ſuæ ditioni ſubjugavit. Hic ergo Pſalmus canitur David, id eſt, Chriſto in pugna forti, *quando terra* ejus, id eſt, D caro ejus in Reſurrectione *ei reſtituta eſt*. Vel Judæa, quæ in Paſſione ejus perierat, poſt Aſcenſionem ejus *ei reſtituta eſt*, quando Spiritu Sancto miſſo Apoſtolis prædicantibus una dia tria millia, altera qoinque millia converſi ſunt ad Dominum. Vel *terra eſt ei reſtituta*, quando Gentilitas pro Judæa eſt ei reſtituta. *Act. 2. 41. Ibid. 4. 4.*

Materia Pſalmi eſt laus gentium de utroque Chriſti adventu. Intentio eſt demonſtrare, Chriſti in incarnatione adventum, idolatriam deſtructam, Eccleſiam in domum Dei conſtructam, & nos hortari malum odio habere, Chriſtum diligere, ut poſſimus cum eo regnare

regnate. Verba ſumpta ſunt de hiſtoria, ubi nubes & caligo in monte Sina apparebat, quando totus mons ut ignis ardens fumigabat, fulgura luxerunt, tonitrua crepuerunt, adorantes vitulum confuſi ſunt, & filiæ Judæ exultaverunt. Significat autem, quòd in Eccleſia nubes Chriſti humanitatis, & caligo Deitatis apparuit, ignis Spiritûs Sancti effulſit, fulgura ſignorum luxerunt, tonitrua prædicationum ſonuerunt, idolatræ confuſi ſunt, animæ Deum confitentium exultaverunt: quia Chriſtus, lux vera, ortus eſt juſtis & rectis corde æterna lætitia. Deſignat etiam diem judicii, quando caligo & ignis faciem Chriſti præcedent, & inimicos ejus conſument, & lux æterna orietur juſtis, & perennis lætitia rectis corde.

Pſalmus in duas partes dividitur: quia duo Chriſti adventus, ſeu duo populi judicandi in eo deſcribuntur. Una pars eſt: *Dominus regnavit*, in qua uterque Chriſti adventus exprimitur. Altera eſt: *Audivit, & lætata eſt Sion*, in qua Eccleſiæ gloria depromitur. Vox eſt gentium Deum laudantium:

Dominus regnavit, qui in forma ſervi ante Pilatum ſtetit, in cruce damnatus cum latronibus pependit, in ſepulchro mortuus jacuit, ipſe reſurrexit, & Dominus omnium regnavit, idola deſtruxit, mundum ſibi ſubdidit. Ideo *exultet terra*, quæ à dominio Diaboli eſt erepta, & vero Domino eſt reſtituta. *Lætentur Inſulæ multæ*, quæ meruerunt Chriſtum Regem habere. Per *Terram* primitiva Eccleſia de Judæa intelligitur, quæ de Regno Chriſti exultavit. Per *Inſulas multas* Eccleſiæ Gentium in mari perſecutionum poſitæ accipiuntur, quæ de regno æterni Regis lætatæ ſunt. Per quos obtinuit regnum, & expugnavit terram, & Inſulas? Per nubes, id eſt, per Apoſtolos.

VERS. II. *Nubes & caligo in circuitu ejus.* *Nubes* ſunt Prophetæ, *caligo* obſcuritas legis. Hæc ſunt *in circuitu ejus*, id eſt, Eccleſia, quæ eſt quaſi *in ejus circuitu*, in cujus medio ipſe conſiſtit. Hæ *nubes & caligo* Eccleſiam obumbraverunt, dum lex & Prophetiæ Chriſtum ei innotuerunt. *Nubes* etiam Apoſtoli fuerunt, qui terram reſtitutam doctrina compleverunt. *Caligo* ſapientes fuerunt, qui alta intelligentes ea Eccleſiæ aperuerunt. *Nubes* quoque eſt corpus Dominicum, in quo Sol juſtitiæ latuit; *Caligo* occulta Deitas, quæ oculis carnis non apparuit. *Juſtitia & judicium. correctio ſedis ejus.* *Sedes* Chriſti eſt Eccleſia, in qua ut Rex ſedet & regnat. Hujus correctores ſunt juſti Judices. Et poſtquam hæc ſedes per Rectores ſapientes, juſtos Judices correcta fuerit, Chriſtus Rex in ea ſedebit. Sed

Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. VERSUS III.
Hoc contigit, quando Spiritûs Sanctus apparuit, & omnes gentes in circuitu et inimicantes in dilectione ejus accendit. Præceſſit ignis Spiritûs Sancti fide & remiſſione peccatorum; ſed Dominus in eis * operationem virtutum, & tunc inflammavit *inimicos ſuos* amore, & illuminavit eos ſcientia. Et tunc

* Deeſt aliquid.

Illuxerunt fulgura orbi terræ, VERSUS IV. & V.
id eſt, claruerunt miracula univerſitati terræ. *Fulgura* & tonitrua dicuntur fieri ex colliſione nubium, ſicut de lapide attrito ignis excutitur. Domino regnante nubes & caligo ſurrexerunt, de quibus *fulgura* & tonitrua prodierunt. Nubes Prophetæ & Apoſtoli colliduntur, dum per Doctores conferuntur. De his tonitrua concrepant, prædicationes ſcilicet, quæ corda terrificant. De his *fulgura* coruſcant, ſententiæ ſcilicet, quæ mentes illuminant. Notandum, quòd ſæpè in Pſalmis Terra *Orbis* vocatur, quia forma ejus à Geometris rotunda ſcribitur, & ſignificat, quòd Eccleſia, Dei terra, in circulum æternæ coronæ colligitur. *Vidit, & commota eſt*, ſcilicet gentes æternæ fidei ſuccubuerunt, & igne, qui faciem ejus præceſſit, calefacti in aliam formam, ùt cera mutati ſunt. *A facie Domini omnis terra*, ſubaudi, fluxit ùt cera, igne Sancti Spiritûs liquefacta, & in aliam Religionem mutata.

In Hebræo habetur: *A facie Domini omnis terræ.* Chriſtus Dominus Jeſus eſt Dominus univerſæ *terræ*, qui primùm omnes fecit, deinde omnes refecit. Per viſa *fulgura* mota eſt terra, quia

Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus, VERSUS VI.
id eſt, Apoſtoli prædicaverunt Evangelium, & mundum juſtificari per eum: *& ſic viderunt omnes populi gloriam ejus*, id eſt, omnes gentes cognoverunt Deum pro hominibus incarnatum, & humanam naturam per ipſum exaltata, dicens:

Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui glorianiur in ſimulacris ſuis. VERSUS VII.
Sculptilia ſunt, quæ de lapide vel ligno ſculpuntur. *Simulacra* vero, quæ de ære vel quolibet metallo funduntur. Qui hæc pro Deo adorant, *confundantur, & qui* in his quaſi beneficium ſibi conferre valentibus *gloriantur*, & Chriſtum verum Deum adorare recuſant, quem Angeli adorant, ad quos ſe convertunt, & præ nimia lætitia cantant:

Adorate eum omnes Angeli ejus. VERSUS VIII.
Angeli Sathanæ ab hominibus ùt dii adorari voluerunt.

luerunt. Angeli autem Dei homines ſe volentes adorare, ſcilicet Joſue & Johannem non permiſerunt, ſed Deum creatorem adorare docuerunt. Hos debent imitari, qui Angelis cupiunt coæquari. Hanc fidem gentium *audivit Sion*, id eſt, Eccleſia de Jeruſalem, *& lætata eſt. Cùm enim*

Act. 8. 14. *audiſſent Apoſtoli, & Eccleſia, quæ erat Jeroſolymis, quia Samaria*, id eſt, Gentilitas *recepiſſet Verbum Dei, gaviſi ſunt. Et exultaverunt filiæ Judæ*, id eſt, fideles animæ de Judæis, *propter judicia tua Domine*, quòd non es perſonarum acceptor, ſed judicaſti idolatras recipi in regnum tuum. Et propter hoc exultant, quòd gentes iſtud credunt,

VERS. IX. *Quoniam tu Dominus Altiſſi-* B *mus ſuper omnem terram*, id eſt, quòd tu es potentiſſimus ſuper omnes gentes. Et quia hoc credunt, quòd tu *nimis exaltatus es* in dextera Dei *ſuper omnes*, quos falsò venerabantur *Deos.* Apoſtoli, & fideles alloquuntur Gentes:

VERS. X. & XI. *Qui diligitis Dominum, odite malum.* Quidam Judæi facti Chriſtiani voluerunt, ut Gentes converſæ legem Moyſi & circumciſionem obſervarent, quibus Apoſtoli dixerunt, ne eis grave jugum imponerent, quod nec ipſi, nec patres eorum ferre poſſent. Et ſcripſerunt gentibus, ut à

Act. 15. fornicatione & ab idolothito, & ſanguine ſuffocato abſtinerent, & ſalvarentur. Quod æquipollenter hic dicunt. Vos, qui ex Gentibus credidiſtis, & Dominum Jeſum amatis, ne diligatis malum. Et ſi adverſa in corpore patimini pro Chriſto, non curetis: quia *cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum*, ne in tribulatione deficiant: *De manu peccatorum*, id eſt, de manu perſecutorum *liberabit eos*, & ad gaudia deducet eos. Vel *de manu peccatoris*, id eſt, de poteſtate diaboli *liberabit eos.* Ideo gaudete: quia

VERSUS XII. *Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia.* Chriſtus eſt *lux* vera animarum & *lætitia* Angelorum. Hæc lux juſto apparuit, dum Chriſtus, per fidem populo à peccatis juſtificato innotuit, & rectè viventibus æternam lætitiam pro- D miſit. Propterea

VERSUS XIII. *Lætamini juſti in Domino*, in quo eſt ſumma lætitia, *& confitemini memoriæ ſanctificationis ejus.* Hoc eſt, laudate eum, quia memor fuit vos ſanctificare ab idolis, & Sanctis aſſociare in cælis. Hoc de primo adventu: nunc etiam dicendum de ſecundo adventu.

VERS. 1. **D***Ominus* Jeſus *regnabit* in Patris gloria, & ipſe Rex ſedebit Judex in judicio: Ideo *exultet terra*, id eſt, Eccleſia de terris vocata ad cæleſtia. Inde etiam *lætentur inſulæ multæ*, id eſt, omnes Eccleſiæ de mari ſæculi ereptæ.

VERS. 2. *Nubes & caligo in circuitu ejus*, id eſt, valida tempeſtas: *juſtitia & judicium correctio ſedis ejus.* A Non corrigitur, niſi quòd prius pravum videbatur. Pravum viſum eſt, quod mali hic florent, boni oppreſſi ſunt. Hoc in judicio per juſtitiam corrigetur; quia boni ad gaudia, mali ad ſupplicia judicabuntur.

Ignis ante ipſum precedet, ſicut ſcriptum eſt: VERSUS 3. *Fluvius igneus egrediebatur ante faciem ejus*, qui mundum ſuccendet, & omnium montium altitudinem quindecim cubitis altiùs tranſcendet. De quo ſcribitur: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Et *inflammabit in circuitu ejus inimicos ejus*, quia exuret adverſarios ejus. *Deut. 32. 22.*

Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ, id eſt, tunc VERSUS 4. horribilia tonitrua orbem concutient, & terrifica fulgura terram findent. Præteritum autem pro futuro tempore propter certitudinem poſuit: quia futurum mutari poteſt, præteritum nullo modo. *Vidit, & commota eſt terra.* hoc eſt, cùm terra talia videbit, pertimeſcet, & contremiſcet, & mox convertetur in picem, & ſulphur ardens, & perdet impios ex ſe. Tunc

Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domini, VERSUS 5. *à facie Domini omnis terra*, quando cæli magno impetu tranſibunt, & elementa ignis calore ſolventur. Ideo bis dixit: *A facie Domini*: quia in humanitate apparebit injuſtis; in Divinitate juſtis. Erit tunc terribilis expectatio & æmulatio ignis, quæ conſumptura eſt adverſarios veritatis.

Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus, id eſt, VERSUS 6. C Ipſi cæli ab igne diſſoluti oſtendent juſtum judicium Dei: *& videbunt omnes populi gloriam ejus*, id eſt, Judicis potentiam. *Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.* Tunc *Apoc. 1. 7.*

Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, VERSUS 7. id eſt, qui coluerunt idola, & qui nunc *gloriantur in ſimulacris ſuis.* Et non ſolùm Pagani, qui idolatræ fuerunt, ſed etiam Judæi & Hæretici, qui imaginarium Deum colunt, dum incomprehenſibilem Deum in imaginem hominis vel alicujus rei in corde ſuo vertunt. Sed & ficti Chriſtiani, qui Deum ventrem colunt, tunc in confuſionem ibunt.

Adorate eum omnes Angeli ejus, hoc eſt, in illo VERSUS 8. judicio adorabunt eum, utpote verum Deum, *omnes Angeli ejus.* Hoc *audivit Sion*, ſcilicet Eccleſia D tunc ſpeculans vitam, *& lætata eſt. Et exultaverunt filiæ Judæ*, id eſt, animæ Deum confitentium & laudantium: *propter judicia tua Domine*, quòd oppreſſos ad gloriam, & oppreſſores judicâſti ad pœnam. Tunc cognoſcent,

Quoniam tu Dominus Altiſſimus ſuper omnem VERSUS 9. *terram*, id eſt, quòd tu es ſummus Dominus omnium: *nimis exaltatus ſuper omnes Deos*, id eſt, ſublimatus ſingulari potentia ultra omnes poteſtates Angelorum & Sanctorum. Ideo nunc

Qui diligitis Dominum, id eſt, qui colitis VERS. 10. & 11. eum, *odite malum*: quia non ſufficit malum non facere, niſi etiam odiſſe. Et ſic eritis Sancti, & tunc vitam ſperate: quia

PSALMUS XCIII.

De vexatoribus Eccleſiæ.

D*EUS ultionum Dominus &c.* 1

Hic Pſalmus eſt contra eos, qui domum Dei ab ipſo fundatam impugnant, & hereditatem ejus pravis moribus vexant. Titulus eſt:

Laus Cantici * *David quarta Sabbati.*

* Vulgata: *Pſalmus ipſi David &c.*

Quarta Sabbati eſt quarta feria, qua creata ſunt luminaria cœli. Cœlum eſt Eccleſia, cujus ſunt luminaria Doctores, in medio nationis pravæ & perverſæ lucentes. Quarta ætate mundi quaſi *quarta Sabbati* Prophetæ ut ſtellæ in nocte ignorantiæ luxerunt, ſed tenebras non effugaverunt. Deinde Apoſtoli ut ſol & luna fulſerunt, qui tenebras longè depulerunt. Poſt hos alii Doctores, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & alii quàm plures magnô fulgore domum Dei illuminaverunt. *Laus* ergo hujus *Cantici* canitur *David*, Chriſto, *Manu forti & deſiderabili* pro ſignificatione illius rei, quæ facta eſt *quartâ Sabbati*, ſcilicet pro luminaribus cœli, id eſt, pro Doctoribus Eccleſiæ.

Nota, quòd præcedens Pſalmus erat de terra fundata & de fluminibus, quibus eſt irrigata; hic autem de luminaribus, quibus eſt illuminata. Ille de domûs Dei ædificatoribus; iſte de ejus defenſoribus. Ille de perſecutoribus; iſte de Eccleſiæ blaſphematoribus. Ille de Regis regno; iſte de ejus judicio.

Aliter. Iſta *Laus Cantici* eſt *David*, id eſt, fidelis populi, qui exiſtit in *quarta Sabbati*, id eſt, in obſervatione utriusque teſtamenti. *Quarta Sabbati* eſt in medio ſeptimanæ tribus diebus præcedentibus, & tribus ſequentibus. Per tres præcedentes intelligitur Vetus Teſtamentum, in quo fuerunt, qui fidem Trinitatis habuerunt. Per tres ſequentes intelligitur novum teſtamentum, in quo ſunt, qui ſimiliter Trinitatem credunt. In *quarta* ergo *Sabbati*, id eſt, in medio duorum teſtamentorum Chriſtiani ſunt: quia utrumque obſervant, vetus ſecundùm ſignificationem, novum ſecundùm veritatem. Hoc etiam ipſe numerus indicat. Unum enim, duo, tres, quatuor faciunt decem: quia quatuor Evangelia in Decalogo legis continentur, & decem præcepta in quatuor Evangeliis complentur. Quatuor quoque, ſi anguleſim ponuntur, formam crucis; ſimiliter X. littera, quæ in numeris decem ſignificat, formam crucis exhibet: quia & vetus & nova lex per Crucifixum completur. Ideo & numeri & litteræ & forma mundi eum prædicant, & omnia adorant.

A Hic Pſalmus eſt Nonageſimus tertius, quod ſunt decies novem & tria. Denarius vitæ præmium, novenarius conſortium Angelorum, ternarius Trinitatis viſionem exprimit. Deſignat ergo hic numerus, quòd illuminatores ac defenſores domûs Dei præmium, æqualitatem Angelorum, in viſione Trinitatis habebunt, quando docti ut ſplendor firmamenti fulgebunt, & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Unde & hi tres Pſalmi per Sabbatum intitulantur: quia electi in Patre & Filio & Spiritu Sancto æternam requiem habituri prædicantur.

Materia Pſalmi eſt vexatio Eccleſiæ ab impiis hominibus. Sunt multi, qui DEUM peccata hominum neſcire putant, cùm ea mox non puniat, & partem Chriſtianorum damnatam quam
B impunè tribulant. Eſt ergo hujus Pſalmi intentio oſtendere, & Deum occulta ſcire, & peccatores adhuc non punire, & oppreſſis velociter ſubvenire. Verba ſumpta ſunt partim de Cantico Moyſi, ubi dicit: *Mea eſt ultio, & ego retribuam.* Deut. 32. 35.
Et alibi: Gens abſque conſilio, & ſine prudentia.
Partim de hiſtoria, ubi gentiles populum Domini ibid. v. 28.
humiliaverunt, & hereditatem ejus vexaverunt. Significat autem, quòd Chriſti eſt ultio de ſtultis & inſipientibus: & quia perſecutores populum Chriſtianum humiliaverunt, & Hæretici hereditatem Dei vexaverunt: & quia Dominus vindictam retribuet in hoſtes Eccleſiæ in Judicio, & propitius erit populo ſuo.

C In tres partes ſecatur, quia domus Dei fide, ſpe, charitate roboratur. Prima pars eſt: *Deus ultionum*, in qua ſcribitur, quomodo Adverſarii domum Dei impugnent. Secunda eſt: *Intelligite inſipientes*, in qua dicitur, quomodo Spiritus Sanctus duris increpationibus eis repugnet; habitatores vero blandis conſolationibus confortet. Tertia eſt: *Quis conſurget mihi*, in qua fit mentio pugnæ populi Dei contra operantes iniquitatem, qui tandem de victoria glorietur dicens: *Factus eſt mihi Dominus in refugium, & Deus meus in adjutorium, & reddet inimicis meis iniquitatem ipſorum, & in malitia eorum diſperde eos.* Vox eſt Doctorum populum fidelem contra blaſphemos
D armantium.

Deus ultionum Dominus, Deus ultionum liberè egit. VERS. I. Imprimis Trinitas exprimitur, cùm ultio Eccleſiæ deſcribitur. In *DEUS* Pater, in *Dominus* Filius, in *DEUS* Spiritus Sanctus accipitur. Hic DEUS ulciſcetur Eccleſiam ab adverſariis ſuis. Nam ipſe eſt *DEUS ultionum*, qui eſt Creator univerſorum, qui dixit: *Mea eſt ultio, & ego retribuam eis.* Et quia eſt *Dominus* omnium, puniet reatum ſervorum in futuro adverſariorum. Et quia mali juſtos nimiùm tribulant, ad invicem clamant:

Exal-

VERS. II. ***Exaltare***, id eſt, in majeſtate tua appare, ***qui judicas terram***, hoc eſt, qui judicabis omnes habitantes in terra. ***Redde retributionem ſuperbis***, id eſt, de malis ſuis ſuperbientibus, & ſume ultionem de his, qui te crucifixerunt, & nos quotidiè cruciant. Et quia impunè peccantes Deum blaſphemant, quaſi facta hominum neſciat, cùm ea ſtatim non puniat, tribulati ab eis exclamant:

VERS. III. ***Uſquequo peccatores Domine, uſquequo peccatores gloriabuntur?*** Hoc eſt: Quamdiu differs judicium? Quamdiu pateris impios gloriari de malefactis ſuis, & injuriam tuam, & noſtram non ulciſceris? Ecce vides, quòd non ſolum de malitia gloriantur, ſed etiam

VERS. IV. ***Effabuntur***, id eſt, annuntiant aliis, ***& loquuntur iniquitatem. Loquentur omnes, qui operantur injuſtitiam***, ut eos imitentur. Hoc eſt, non ſolùm faciunt malum, ſed & alios pertrahunt ad conſenſum mali nunc conſiliando, nunc inſultando; & inde volunt laudari, inde magni videri. Quam iniquitatem loquuntur? Quòd

VERS. V. ***Populum tuum Domine humiliaverunt.*** Quam verò loquuntur injuſtitiam? Quòd ***hereditatem tuam vexaverunt.*** C Sæpè pagani ſuis ſociis gloriantes narraverunt, quomodo populum Chriſtianum variis cruciatibus in contemptum deduxerunt, & quomodo Eccleſiam *hereditatem* Dei proſcribendo, depertdendo, captivando, inſultando, blaſphemando *vexaverunt*. Et hoc non ſufficit, inſuper

VERS. VI. ***Viduam & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt***, quorum tu advocatus es. Hoc ita ad litteram in utroque populo contigit, quos occiderunt, ot bona eorum haberent; quia auxilium noo habuerunt.

VERS. VII. ***Et dixerunt: non videbit Dominus***, quæ facimus, ***nec intelliget Deus Jacob***, quæ cogitamus. *Deus Jacob* dicitur Deus Chriſtiani populi, qui ita eſt Judæis prælatus, ſicut D Jacob Eſau præpoſitus. Multi etiam in Eccleſia ſunt, qui putaot, quòd Deus ignoret talia, cùm ea noo puniat; quos Spiritus Sanctus corripit dicens:

VERS. VIII. ***Intelligite inſipientes in populo***, id eſt, Clerici indocti in populo Dei ſeotite hæc ex providentia Dei evenire, & nou caſu, ut dicitis, ***& ſtulti aliquando ſapite***, id eſt, & vos laici bruti ſcitote, omnia ex judicio Dei procedere, non caſualiter fieri, ut putatis. *Intelligite* & ſapite, quæ dico:

VERS. IX. & X. ***Qui plantavit aurem, non audiet?*** Putandum eſt hoc, quòd ille, qui dedit aliis auditum, non audiat? ***aut qui finxit oculum,*** A ***non conſiderat?*** Putandum eſt hoc, quòd ille, qui dedit viſum, non videat? ***Aut qui corripit gentes*** per Scripturas ſuas, & caſtigat in hac vita injungendo pœnitentiam, ***non arguet*** ipſe in futuro, id eſt, peccatores non puniet? Aut ***qui docet hominem ſcientiam*** intellectum boni & mali dando, non ſcit ipſe hominum facta? Immo audit, & videt, & tandem arguet, & ſciens eſt. Niſi enim hoc eſſet, nunquam poſſet dare, quod non haberet. Alios corripit dando ad legendum, ſcilicet ipſam Scripturam, litteratos; alios, id eſt, laicos corripit per peritos Scripturarum.

B ***Dominus ſcit*** non ſolùm facta, ſed etiam ***cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt***, id eſt, non ſolùm bonas, ſed & vanas ſcit. Blaſphemis, ſtultis, inſipientibus conturbatis conſolatur intelligentes & ſapientes. VERS. XI.

Beatus homo, quem tu erudieris Domine flagellando hic tribulationibus, ***& de lege tua docueris eum*** hoc intelligere, quòd beati erunt in futuro, qui hic flagella toleraot; miſeri, quos nulla adverſa caſtigant. *Beatus homo*, quem hic Dominè flagellas. VERS. XII.

Ut mitiges eum à diebus malis, hoc eſt, mite ei refrigerium in futuro tribuas in bonis diebus, qui hic dura perpeſſus eſt in *diebus malis*. Dies malus vocat, eo quod mala in eis fiunt, quæ non erunt, donec in futuro caſtigatum mitigabis. ***Donec fodiatur peccatori fovea***, id eſt, in præcipitium mortis ducatur, & in Chriſti *fovea* ſepulchri *fodiatur*, anima in inferno ſicut divitis illius ſepeliatur. Hoc ergo non ſtulti, ſed lege docti Dei intelligunt, quòd eruditi flagellis requiem animabus ſuis invenient; peccatores autem de peccatis gloriantes profundam foveam barathri incideot. VERS. XIII.

Quia non repellet Dominus in judicio ***plebem ſuam*** à regno, quam hìc ut piùs Pater flagellis erudivit ad hæreditatem, ***& hanc hereditatem***, ſcilicet plebem ***ſuam*** factam ***non derelinquet*** io tribulatione, ***quoadusque juſtitia convertatur in judicium***, id eſt, donec juſtus Judex Chriſtus à patientia *convertatur in judicium*, ut reddat unicuique ſecundùm opera ſua. Vel donec eruditorum *juſtitia convertatur in judicium*, ut ibi judices ſint, qui hìc oppreſſi fuerunt. ***Et qui juxta illam?*** Id eſt, qui regnabunt cum illa juſtitia? ***Omnes recti corde***, hoc eſt, omnes, qui hoc volunt, quod Deus vult. Non ſunt *recti corde*, qui vel de flagellis murmurant, vel Deum de judiciis ſuis blaſphemant, quaſi injuſtus ſit, qui juſtos hìc flagellis erudit, injuſtos non punit. Hi cum juſtitia ooo regnabunt; ſed in foveam abyſſi cadent. Qui autem de flagellis Dei gaudent, & quibus judicia Dei placent, hi VERS. XIV. & XV.

recti corde, id eſt, juſti ſunt, & ideo *juxta juſtitiam* Chriſtiani ſemper erunt.

Sequitur vox populi domum Dei inhabitantis, & ad certamen contra adverſarios properantis:

VERS. XVI. *Quis conſurget mihi adverſùs malignantes?* Ego ſurgo de ignavia pugnare adverſus malignos dæmones, ut tandem ſim cum illa juſtitia. *Quis conſurget mecum*, ut pugnet in acie? Quod eſt dicere: Milites Chriſti ſurgite, pro æterna gloria pugnate: quia *non eſt nobis colluctatio adverſùs carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principes & poteſtates*, id eſt, adverſus dæmones. Ideo ſcutum fidei & galeam ſalutis & loricam juſtitiæ & gladium verbi Dei arripiamus, & fortiter pro corona reſiſtamus. Ego his armis inſtructus inſurgam in eos. *Quis* veſtrûm *conſurget mecum? Aut quis ſtabit mecum* in acie *adverſùs operantes iniquitatem?* Hæc vox Doctorum eſt ad fideles. Qui propter timorem vel favorem non contradicunt malè agentibus, quaſi jacentes ſunt: qui propter nullam rem dimittunt contradicere, hi inſurgentes ſunt;. Sed in acie ſtant, ſi in zelo Dei in finem perſeverant. Sed quia hæc pugna non humanis viribus, ſed auxilio Dei geritur, ideo ſubjungitur:

adEpheſ.6. 12.

VERS. XVII. *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea.* Hoc eſt, dæmonibus callidè perſuadentibus, Hæreticis irridentibus, paganis & Judæis inſultantibus, fictis Chriſtianis detrahentibus penè conſenſi, & per hoc *penè habitavit anima mea in inferno* vitiorum, ſicut & illorum poſtea itura in infernum ſuppliciorum; *niſi quòd Dominus me juvit* eis reſiſtere, & in bono propoſito perſiſtere. Vel perveniens in infernum vitiorum *penè* ibi *anima mea habitâſſet, niſi quòd Dominus me adjuvit*, ne ibi remaneret. Propter quid adjuvit te Dominus? Propter confeſſionem. Nam

VERS. XVIII. *Si dicebam: motus eſt pes meus*, id eſt, ſi confitebar Domino, quòd ſæpe feci dicens: Domine, affectus meus motus eſt de bono ad conſenſum mali, *miſericordia tua Domine adjuvabat me*, ne à bono deficerem. Et non ſolum confeſſus ſum, ſed etiam dolui me peccâſſe; ideo

VERS. XIX. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Hoc eſt, ſecundùm hoc, quòd multipliciter dolui in corde meo de motione pedis mei, ad eum modum miſericordiæ tuæ *lætificaverunt animam meam.* Ad quem enim modum homo de peccatis dolet, ad hunc ei Deus peccata dimittet, & hæc remiſſio eſt doloris conſolatio. Hæc quoque magna conſolatio eſt, quòd pœnitens in inferno non habitabit, ſed cum Juſtitia, Chriſto regnabit: Impœnitens autem tecum o Chriſte non erit.

Nunquid adhæret tibi ſedes iniquitatis? Sicut anima juſti ſedes eſt ſapientiæ: ſic anima iniqui ſedes eſt Diaboli. Illa tibi non adhæret, quia in ea non ſedes, ſed in me, qui ſedes tua factus ſum per juſtitiam. In quibus regnat iniquitas, *nunquid adhærent tibi* hìc ſecundùm voluntatem bonam, vel in futuro ſecundum gloriam? Non: quia das præceptum, & in eo pati dolorem, quod non faceres, ſi ſedes iniquitatis tibi adhæreret. Hoc eſt, quod dicit: VERS. XX.

Qui fingis laborem in præcepto, id eſt, qui ſecundùm modum virium cujuſque temperas dolorem in obſervatione præcepti tui. Aliter: *Qui fingis laborem in præcepto*, id eſt, qui facis laborem in præcepto: quia cum ſtudio laboris vis obſervari præceptum tuum, quod non faceres, ſi ſedes iniquitatis tibi adhæreret. Et qui ſunt ſedes iniquitatis? Qui

Captabunt in animam juſti, id eſt, frequenter deſiderant animam, hoc eſt, vitam juſti capere, ut eum ad conſenſum mali pertrahant, aut bonis ſuis proſcribant, aut vitam auferant. Chriſtus captivavit animas Sanctorum, ſed non in animas. *In animam* eſt contra animæ ſalutem. *Et* cùm non poterunt eam captivare, *Sanguinem innocentem condemnabunt*, id eſt, innocens corpus occident, condemnando innoxium ſanguinem effundent. Milites Chriſti, qui adverſùs malignos in pugnam conſurrexerunt, & adverſùs iniquos in acie ſtabant, quorum animas impii, ſedes iniquitatis, captabant, & ſanguinem condemnabant, cum victoria ad Regem reverſi conclamant: VERS. XXI.

Factus eſt Dominus mihi in refugium, hoc eſt, cùm ignea tela nequiſſimi paterer, & de meis viribus diffiderem, confugi ad Chriſtum, qui eſt Dominus omnium & Deus fidelium. Hic *Deus meus* factus eſt *in adjutorium ſpei meæ*, id eſt, juvit me adipiſci pugnando, quod ſperavi amando. Et mihi victori reddet coronam juſtitiæ; inimicos autem meos induet confuſione. VERS. XXII.

Et reddet illis iniquitatem ipſorum: quia mittet eos in locum tormentorum, *& in malitia diſperdet eos*, hoc eſt, in anima & corpore propter malitiam perdet eos. *Diſperdet illos* Chriſtus ultor, juſtus Judex, qui eſt *Dominus Deus noſter* Chriſtianorum, Deus ultionum. Vos ſtulti & inſipientes putatis, quod Deus mala hominum neſciat, cùm non ſtatim peccantes damnat: in judicio malos puniet, cùm in malitia omnes inventos diſperdet dicens: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo & Angelis ejus*, quod Deus avertat à nobis. VERS. XXIII.

Matth.25. 41.

PSAL-

PSALMVS XCIV.

De invitatione populorum.

VEnite, exultemus Domino &c.

Hic Pſalmus eſt de vocatione gentium & Judæorum ad fidei gratiam, vel fidelium lapſorum ad pœnitentiam. Dicitur vocatis ad nuptias, ot de lacu miſeriæ ad gaudia cœli, de labore vineæ, in requiem Domini conveniant, in qua convivium Dei cùm Angelis ineant, ne in itinere remaneant propter negligentiam, ſicut Judæi in eremo, qui non introierunt terram repromiſſionis propter diffidentiam. Tribus præcedentibus Pſalmis *Sabbatum* articulatur, quod *requies* dicitur, in quibus ſcribitur, quòd juſti fide Trinitatis ùt palma florentes in requiem Domini intrare debeant: in hoc autem Deus jurat, quod captantes in animam juſti, & ſanguinem innocentem condemnantes requiem ſuam non introeant.

Hic Pſalmus in ordine Nonageſimus quartus ponitur, qui numerus in quadraginta & quinquaginta & quatuor partitur. Quadraginta pœnitentiam, quinquaginta lætitiam, quatuor Eccleſiam de quatuor mundi climatibus congregatam innuit. Deſignat hic numerus, quod populi de quatuor plagis orbis ad fidem collecti per C pœnitentiam ad perenne gaudium perveniunt. Titulus Pſalmi eſt:

Laus Cantici * *David.*

* Vulgata: *ipſi David.*

Hoc eſt: Iſta *laus* fidelis populi canitur cum jucunditate Chriſto nobili & viſu delectabili. Materia eſt vocatio populi ad requiem Domini. Intentio eſt lapſos ad pœnitentiam admonere, ut poſſint requiem Domini introire. Verba ſumpta ſunt de hiſtoria, obi Hebræi de Ægypto ad terram fluentem lac & mel vocati ſunt, qui tamen penè omnes in eremo offenſo Deo proſtrati ſunt. Significat autem, quòd multi ſint ad regnum Dei vocati, pauci verò propter mala opera electi.

In duas partes dividitur, quia bina vocatio hîc deſcribitur: Una pars eſt: *Venite, exultemus Domino*, in qua utraque vocatio continetur. Altera: *Hodie ſi vocem ejus*, in qua Dei admonitio introducitur. Vox Apoſtolorum ad populum gentium.

VERS. I. *Venite, exultemus Domino.* O vos gentes, qui longè eſtis à Jeruſalem civitate, in Babylone, civitate diaboli, *venite* de infidelitate ad fidem, de diabolo perſuaſore ad Chriſtum Salvatorem. *Exultemus Domino*, id eſt, exultanter operemur bonum ad honorem Dei Patris, A qui eſt *Dominus* omnium. *Jubilemus Deo ſalutari noſtro*, id eſt, purâ mente laudemus Chriſtum verum Deum Salvatorem noſtrum. Exultatio ad actionem; jubilatio pertinet ad contemplationem. In Hebræo habetur: *Jubilemus petræ Jeſu noſtro.* Petra eſt Chriſtus verus Jeſus, cui jubilamus.

Præoccupemus faciem ejus in VERSUS II.
confeſſione, id eſt, præveniamus adventum præſentiæ ejus in laude. Vel præveniamus Ju- B dicium ejus in peccatorum confeſſione. In Hebræo habetur: *Præveniamus vultum ejus in gratiarum actione.* Prior adventus Domini quaſi dorſum fuit, cùm occultus in forma ſervili apparuit. Secundus quaſi *facies* erit, cùm Deus manifeſtus omnibus apparebit. Hanc præveniamus laude, & pœnitentia. *Et in Pſalmis jubilemus ei*, id eſt, cum bonis operibus jubilum faciamus illi. Pſalmus ad activæ vitæ operationem; jubilum pertinet ad contemplativæ laudationem: Hoc eſt, operatione & contemplatione laudemus eum. *Jubilemus ei* adjungendum eſt tribus verſibus ſequentibus. *Jubilemus ei:*

Quoniam Deus magnus Do- VERS. III
minus, & Rex magnus ſuper omnes Deos, id eſt, iſte *Deus magnus*, hoc eſt, potens Deus *ſuper omnes Deos*, id eſt, ſuper Moyſen & ſuper omnes Sanctos; & *magnus Dominus* ſuper omnes Dominos; *& Rex magnus ſuper omnes* Reges ab hominibus *Deos* electos. Ob hoc etiam jubilemus ei:

Quia in manu ejus fines terræ, VERS. IV.
id eſt, in poteſtate ejus ſiont omnes termini terræ, de quibus unum regnum Sacerdotale fecit Eccleſiæ. *Et altitudines montium ipſius ſunt*, id eſt, poteſtates Principum ſuæ ditioni ſubju- D gavit. Alia translatio plus habet: *Quoniam non repellet Dominus plebem ſuam.* Et hoc ad priorem Pſalmum continuatur, ubi idem ſcribitur: *Jubilate Deo, & eritis plebs ejus.* Et hanc plebem à regno non repellit, quia eam ſanguine ſuo redemit. Ob hoc quoque *jubilemus ei:*

Quoniam ipſius eſt mare, & VERSUS V.
ipſe fecit illud. In Geneſi legitur, quòd Deus cælum & terram fecerit, de mari verò tacoit. Unde quidam Hæretici dixerunt, aquas non eſſe creatas, ſed Deo coæternas. Idcirco ille Spiritus, qui per Moyſen dixit:

 In

Gen 1,1. *In principio creavit Deus cælum , & terram* , idem per David ſubjunxit: *Ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud.* Et qui ibi dixit: *Congregentur aquæ in unum & appareat arida* , ipſe hîc dixit ;

Et aridam fundaverunt manus ejus. *Mare* eſt gentilitas. Hæc eſt Domini per poteſtatem , & *ipſe fecit* eam per primam creationem. Et de mari *ſiccam manus ejus formaverunt* , id eſt, Eccleſiam operationes ejus de informi formoſam formaverunt. Hæc per ſimile *Sicca* dicitur , quia ſicut terra imbrem ſitit : ſic Eccleſia juſtitiam vel doctrinæ pluviam ſitit, ut fructum cæleſti horreo condendum proferat. Hoc totum tractum eſt de creatione mundi, & ſignificat creationem Eccleſiæ de materia informi. Sequitur vox Heliæ & Enoch vel aliorum prædicatorum ad populum Judæorum : O vos Judæi , qui longè eſtis à Regno Dei per totum orbem diſperſi

VERS. VI. *Venite* de perfidia ad fidem , de AntiChriſto ad Chriſtum. Et quia verus Deus eſt , *Adoremus eum , & procidamus* corpore *ante eum* poſtulantes veniam , quòd tamdiu eum deſpeximus. Et *ploremus* peccata noſtra *ante Deum , qui fecit nos* in mundi creatione, & refecit nos in ſua Paſſione :

VERS. VII. *Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter, & nos ſumus populus paſcuæ ejus,* quia ipſe pavit nos in deſerto : *Et ſumus oves manus ejus*, id eſt, operationis , quia ùt paſtor providet nobis neceſſaria. Non dixit : C *Oves paſcuæ , & populus manus ejus* , quod magis videtur congruere ; ſed *Populus paſcuæ, & oves manus ejus* , quia de illis ovibus dicitur, quibus ipſe paſtor loquitur : *Oves meæ vocem meam audiunt , & ego cognoſco eas, & vitam æternam do eis.* Et alibi : *Per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & paſcua inveniet.* Ipſe paſtor eſt janua vitæ. Per hanc hæ oves ingrediuntur, & paſcua æternæ ſatietatis invenient. Sequitur vox Spiritûs Sancti ad Synagogam Judæorum :

Joan. 10. 27. & 28.
Ibid. v. 9.

VERS. VIII. *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Hodie dicitur quatuor modis, de æternitate, de temporalitate, de hominis ætate, de inſtanti die. De æternitate, ùt ibi: *Hodie genui te*, id eſt , in æterni- D tate æqualem te genui mihi. De temporalitate , ùt hic: *Hodie ſi vocem ejus audieritis* , id eſt, quamdiu mundus iſte durabit. De hominis ætate, ùt Moyſes: *Conteſtor vobis hodie* , hoc eſt, quamdiu vivitis, annuntio vobis, quòd male agentes peribitis. De inſtanti die, ùt cùm dicimus : *Panem noſtrum cottidianum da nobis hodie.* Sex ætates mundi ſunt quaſi ſex dies ſæculi. *Hodie*, id eſt, in hac ſexta die, *ſi vocem* Chriſti noſtri Paſtoris ex proprio ore *audieritis* , quam præteritis diebus per Moyſen & Prophetas audiſtis, *nolite obdurare corda veſtra.* Solent etiam duo dies in Scriptura poni : Dies mortis ab Adam uſque ad Chriſtum : Dies vitæ à tempore Chriſti uſque in finem mundi. Alter etiam dies iræ, alter dies gratiæ. Ego vos oves, quæ præterito die vocem Paſtoris per legem audiſtis, & corda veſtra obduràſtis, *Hodie* , id eſt , hoc tempore gratiæ, *ſi vocem ejus in* Evangelio *audieritis , nolite obdurare corda veſtra*, id eſt, nolite eſſe infideles :

Pſal. 2. 7.
Deut. 32. 46.

VERS. IX. *Sicut in irritatione ſecundùm diem tentationis in deſerto* , hoc eſt. Sicut infideles fuerunt patres veſtri in præterita die in deſerto, *ubi tentaverunt me patres veſtri* in carnibus & aqua de petra producta : *probaverunt* me eſſe potentem, *& viderunt opera mea* , cùm eis manna & carnes plui , & aquam de petra effudi. Filii malorum vocantur , qui malos imitantur, ſicut Judæis di- B citur: *Vos ex patre diabolo eſtis.* Et quia me tentaverunt, & non crediderunt, Joan. 8. 44.

VERS. X. *Quadraginta annis offenſus fui generationi illi*, id eſt , quamdiu in deſerto fuerunt, iratus fui illis, *& dixi* Moyſi ; *Semper errant corde.* Corpore aliquando errabant, quia per deſertum quadraginta annis circuibant , quod quadraginta diebus ire debuerant: *corde ſemper* errabant, quia Deo non credebant.

Alia translatio habet: *Quadraginta annis proximus fui generationi huic.* Duæ ſunt generationes; una bonorum , altera malorum. Bonorum cœpit ab Abel, malorum à Cain , & utraque durat uſque in finem ſæculi. Quater decem ſunt quadraginta. Per quatuor ſignantur quatuor partes mundi ; denarius verò perfectionem inſinuat. Quadraginta ergo anni deſignant omne tempus ſæculi , in quo generatio malorum *ſemper errat corde* , cui Deus offenſus eſt. Vel *proximus* ori eorum, longè cordi ipſorum, qui eum ſemper malis moribus ſuis exacerbant, ſicut illi in deſerto murmurationibus tentaverunt. His ſemper per Scripturam dicit : Hi *errant corde*, id eſt, ſeriò vel ſcienter vel ſtudio.

VERS. XI. *Et iſti non cognoverunt vias meas.* Hoc eſt, iſti tales , quibus feci opera mea quadraginta annis, *& dixi* : *Semper errant corde*, non intellexerunt *vias meas*, ſcilicet fidem & operationem. Ideo facio eis, ùt *juravi in ira mea, ſi intrabunt in requiem meam*, ego exibo. Patribus veſtris incredulis ego juravi, id eſt, firmiter minatus ſum propter infidelitatem illorum iratus : *ſi intrabunt* in terram repromiſſionis, tunc non ſum Deus. Quam terram ideo vocat *ſuam requiem* Deus: quia populus per eum in illam introductus requievit in pace , qui priùs laboravit in itinere. Nota eſt hiſtoria : Cùm populi terræ repromiſſionis appropinquarent, exploratores præmiſerunt , qui reverſi populum contra Dominum murmurare fecerunt dicentes , terram quidem bonam, ſed firmis urbibus, robuſtis & proceris hominibus munitam, qui eos, & filios eorum ùt panem devorarent, ſi fines illorum intrarent. Unde populus perterritus cœpit lugens clamare : Utinam percutiat hic nos Dominus , utinam non introducat nos in

Num. 13.

in illam terram. Quibus iratus Dominus jure- A vit, quòd ita eis faceret, ſicut dixerat, & nunquam terram promiſſam intrarent. Qui omnes in deſerto proſtrati ſunt, & duo tantùm cum multitudine filiorum Iſraël intraverunt. Sicut Dominus Abrahæ jurevit placatus, quod ſemini ejus, id eſt, fidelibue terram fluentem lac & mel daret: ita juravit iratus incredulis; quòd nunquam *requiem ſuam*, id eſt, æternam vitam intrerent. Qui in deſerto proſtrati ſunt, ſunt multi vocati, qui venite noluerunt: duo, qui intreverunt, ſunt ectivi, & contemplativi, qui gemina dilectione animati requiem Domini intrabunt. Unde totus iſte Pſalmus poteſt etiam vox eſſe Doctorum lapſos hortantium, ut de errore ad veritatem veniant, Deum verum adorent, non ventrem Deum colant, ante Deum procidant, pœnitentiem de erratis agant, peccata coram Domino plorent, ad vocem ejus corda non obdurent, ne ſicut Judæi requiem ejus non intrent.

Ideo hic Pſalmos in nocturnis horis cantatur, quia per eum juſti ad laudandum Deum vocantur, lapſi verò ad pœnitentiam & ſatisfactionem invitantur.

PSALMUS XCV.

Cantate Domino canticum novum, cantate Domino, &c.

In hoc Pſalmo hortantur ad laudem Dei, qui in præcedenti invitati ſunt in requiem Domini. Titulus ejus eſt:

Quando domus ædificabatur poſt captivitatem, Canticum David.

VERS. I. Chriſtus ſummus opiſex conſtruxit civitatem in cælis de perſpicuis lapidibus, id eſt, de Angelis, de qua pars cecidit in Apoſtaris. Deinde domum ædificavit in paradiſo de vivis lapidibus, id eſt, de hominibus. Hanc domum inimicus deſtruxit, dum humanum genus de paradiſo ſeduxit. Opifex verò opus ſuum non deſerens in mundum venit, dijectos lapides in unum comportavit, dum filios Dei diſperſos in unam fidem congregavit. Domum iterum ædificevit, dum poſt captivitatem Diaboli Eccleſiam inſtituit. Hoc ergo *Canticum eſt David*, id eſt, Chriſti viſu deſiderabilis, ſcilicet de eo factum canticum vivis lapidibus, id eſt, electis hominibus, ab artificibus, id eſt, à prædicatoribus, *quando domus* Dei Eccleſia *ædificabatur* illorum prædicatione poſt captivitatem Diaboli.

Verba tituli ſumpta ſunt de reædificatione, quæ facta eſt poſt captivitatem ſub Zorobabel Principe, & Jeſu magno Sacerdote. Porrò tempore David non erat adhuc templum inceptum, ſed mortuo David à Salomone eſt conſtructum, poſt quadringentos verò annos à Rege Babylonis deſtructum, deinde poſt ſeptuaginta annos à Jeſu Sacerdote & eliis reædificatum. Unde conſtat, quod de illo templo hîc nihil dicatur, ſed de illo, quod è Diabolo deſtructum per Jeſum Chriſtum reædificatur de vivis lapidibus.

Hic Pſalmus Nonageſimus quintus locum dedicat. Nonagenarius, in quo ternarius ter repetitur, populum de gentibus ad fidem Trinitatis converſum exprimis: quinarius autem po- B pulum de Pentateucho legis converſum innuit. Deſignat autem hic numerus, quòd de his duobus parietibus domus Dei ædificatur. Materia Pſalmi ſunt gentes de vicis & plateis ad requiem Domini vocatæ. Intentio ejus eſt nos ed laudendum Deum hortari, ut mereamur in domo ejus electis coædificeri. Verbe ſumpta ſunt de Sacerdotibus Deo in templo canentibus, & de populis ibi ſacrificantibus; & deſignant Eccleſiæ Sacerdotes ſe ipſos hoſtiam vivam Deo offerentes.

In duas partes ſecatur, quia Eccleſia in litteratos & laicos partitur, ſive quia domus Dei de duobus populis conſtruitur. Una pars eſt: *Cantate Domino*, in qua laus Sacerdotum; altera: *afferte Domino*, in qua Sacrificium populorum C continetur. Vox Spiritûs Sancti in requiem Domini vocantis:

Cantate Domino canticum novum:

Ter *Cantate* dicitur, & ter *Domino* ponitur: quia tres Ordines, Eccleſiæ Doctores, Continentes, Conjugati de Aſia, Africa, Europa vocati ad laudem Trinitatis exhortantur. *Cantate Domino* Patri *Cantate Domino* Filio, *Cantate Domino* Spiritui Sancto *Canticum novum*, id eſt, ad honorem Dei hilariter implete novum dilectionis præceptum. Vetus Canticum fuit obſervatio veteris teſtamenti; *novum Canticum* impletio Evangelii. Qui veterem hominem cum actibus ſuis exuit, & Novum ſecundùm veritatem & juſtitiem induit, *Novum Canticum* cantat, id eſt, non ſolùm amicos in Deo, D ſed etiam inimicos propter Deum diliget, omnia quæ poſſidet relinquat, & ſolum Deum quæret. *Cantate Domino omnis terra*, hoc eſt, laudate Dominum omnes, qui habitatis in terra.

Cantate Domino bona vita, *& benedicite nomini ejus*, id eſt, bonum non vo- VERS. II.
bis, ſed illi attribuite. Hoc omnibus dicitur generaliter. Nunc ſpecieliter Doctores alloquitur:

Annuntiate de die in diem ſalutare VERS. III.
ejus, hoc eſt, ſine intermiſſione prædicate Chriſtum Selvatorem, *de die in diem*, id eſt, de veteri teſtamento in novum. Prophetæ, veteris teſtamenti Scriptores, dies fuerunt, qui æternum ſolem juſtitiæ oriturum prædixerunt. Apoſtoli, novi teſtamenti Scriptores dies fuerunt, qui æternum ſolem fuiſſe,

& pro noſtra ſalute occubo ſſe prædicaverunt. A Hoc cantico dilectionis & benedictione laudis &, annuntiatione prædicationis conſtruitur & creſcit ædificium domûs Dei.

Alia tranſlatio habet: *Benè nuntiate de die in diem ſalutare ejus*, hoc eſt: Catholicè prædicate Filium de Patre. Et quaſi diceretur ab operariis: Ubi jubes ædificari, ubi vis creſcere domum tuam? oſtendit locum in Gentibus: *Annuntiate inter Gentes gloriam ejus*, id eſt, in medio Gentium prædicate Deitatem ejus. Per *Salutare* Chriſt. humanitas, per *gloriam* intelligitur ejus Divinitas. O vos domus ſtructores docete *inter Gentes* Chriſtum Deum & hominem, & *in omnibus populis mirabilia ejus*, quòd de Virgine eſt natus, quòd à diabolo tentatus, quòd cæcis viſum, claudis greſſum, ſurdis auditum, mutis loquelam, mortuis vitam reddidit, quòd morte ſua hominem redemit, quòd à mortuis reſurrexit, quòd cùm carne noſtra cælos aſcendit, Spiritum Sanctum in ſcientia omnium linguarum dedit. Et hoc *annuntiate*:

VERS. IV. *Quoniam magnus Dominus*, hoc eſt, ſuper omnes Dominos potens, *& laudabilis nimis*, ultrà, quàm valeat homo laudare aut intelligere. *Terribilis ſuper omnes Deos*, id eſt, ſuper omnes Angelos à Gentibus *Deos* habitos; vel ſuper omnes Sanctos ab ipſo *Deos* factos, ùt Muyſen, peccatoribus terribiles. Hoc ed ſuperiorem Pſalmum continuatur, ubi ſcribitur: *Quoniam Deus magnus Dominus* &c. Vel timendus eſt *ſuper omnes* ab hominibus *Deos* electos.

VERS. V. *Quoniam omnes Dii Gentium dæmonia*, hoc eſt, non ſunt dii, ſed dæmonia. Cùm enim ſimulacra darent reſponſa, ipſe dæmon loquebatur in eis. Hic ſentes ſuperſtitionis eradicantur, ſordes egeruntur, domus ædificatur, moles in ipſa domo eriguntur, creſcunt lapides, qui ad ædificium ducuntur. Dæmonia ejecta ſunt, quæ hujus domûs ædificationem impediverunt: *Dominus autem cælos fecit*, ſcilicet Angelos & Apoſtolos & alios Sanctos, qui hanc domum ùt columnæ portent. Et qui erunt in hac domo? Confitentes, id eſt, Deum laudantes, virtutibus pulchri, vita ſancti, operibus magnifici. Hoc eſt, quod ſequitur:

VERS. VI. *Confeſſio & pulchritudo in conſpectu ejus; ſanctimonia & magnificentia in ſanctificatione ejus. Confeſſio* ſunt, qui Deum ore confitentur. *Pulchritudo* ſunt, qui eum corde credunt. Hi *in conſpectu ejus* erunt, quia eum mente conſpiciunt. *Sanctimonia* ſunt, qui caſtè vivunt. *Magnificentia* ſunt, qui bona opera peragunt. Hi *in Sanctificatione ejus* erunt, id eſt, cum his, quos ſanctificavit, regnabunt. Ergo *Confeſſio & pulchritudo* ad contemplativam vitam; *ſanctimonia & magnificentia* pertinent ad activam. De talibus lapidibus domus Dei conſtruitur. Ædificata jam domo admonentur, ut offerant hoſtias in ea Domino.

VERS. VII. & VIII. *Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam & honorem: Afferte Domino gloriam nomini ejus.* Superior actus expreſſit Clerum Deum in Eccleſia laudantem: Hic ſequens innuit populum in Eccleſia munera offerentem. Unde ſicut priùs poſuit ter *Cantate*: ita nunc ter repetit *Afferte*, ut Trinus Ordo Eccleſiæ ſe ipſum offerat Deo animâ & corpore. Poſtquàm humanum genus diviſum eſt in ſeptuaginta duas linguas, diviſæ ſunt gentes in centum *patrias*. In Hebræo legitur: *Familia populorum*. O vos *patriæ gentium*, id eſt, omnes populi nationum, *afferte Domino* Patri *gloriam*, ut credatis eum omnium Creatorem. *Afferte Domino* Filio *honorem*, ut credatis eum Patri æqualem, hominum Redemptorem. *Afferte Domino* Spiritui B Sancto *gloriam*, ut credatis eum Sanctificatorem veſtrum. Et hoc *afferte nomini ejus*, id eſt, benè operamini ad honorem nominis Dei, quod eſt *Dominus*. Vel Trinitatem corde & ore glorificate, & opere honorificate.

Tollite hoſtias, non hircos aut vitulos, ſed vos ipſos vivam hoſtiam ad martyrium præparate: vel ſpiritum contribulatum & cor contritum immolate, *& ſic introite in atria ejus*, id eſt, in conformitate Apoſtolorum & Prophetarum. Domus eſt Eccleſia: *Atria* ejus Prophetæ & Apoſtoli. Per hæc *atria* eſt ingreſſus ad domum Dei. Hæc *atria* introëunt, qui horum exemplo vivunt. Oblatis hoſtiis

Adorate Dominum in atrio ſancto VERS. IX.
C *ejus*, id eſt, colite eum in unione Catholicæ Eccleſiæ. Propter multos prædicatores dixit: *Atria*, propter unam fidem *Atrium*: Hoſtias oblaturi, & Dominum adoraturi hanc domum intrabunt; terrenis autem adhærentes amori recedunt. Unde ſequitur: *Commoveatur à facie ejus univerſa terra*, hoc eſt, omnes terrena amantes à conſpectu ejus ſubmoventur. *Vel omnis terra commoveatur* ab infidelitate ed fidem, à pravis operibus ad bona opera, à ſilentio ad confeſſionem, à perſecutione ad martyrium. Et vos converſi

Dicite in Gentibus, quia Dominus VERS. X.
regnavit à ligno, id eſt, docete in medio Gentium, quòd Dominus Jeſus per fidem obtinuit regnum, ſubdidit ſibi mundum.

Alia tranſlatio habet: *Dicite in nationibus, quia Dominus regnavit à ligno*, ſubaudi, crucis. Poſt cru-
D cem quippe regnavit per orbem. In ligno paradiſi mors pependit; in ligno crucis vita ſuſpenſa fuit, quæ peccato mortuos ligno vitæ & regno Patris reſtituit. Per crucem intelligitur Paſſio Chriſti. Cùm crucem adoramus, Paſſionem Chriſti, imò Crucifixum pro nobis adoramus. Verè regnat: *Etenim correxit orbem, qui non commovebitur.* Hoc ad illum locum continuatur, ubi ſcribitur: *Etenim firmavit orbem terræ*: quia in illo titulo terra fundatur, in iſto domus ædificatur, in textu utriuſque Pſalmi regnum opificis prædicatur. Orbem, qui erat infidelitate diſtortus, & malè circulatus, *correxit*, id eſt, rectum fecit, & unitate fidei & dilectionis in circulum æternæ coronæ flexit. *Qui* amplius *non commovebitur* de fide ad idolatriam, de rectitudine ad diſtortionem injuſtitiæ.

Nota

A Nota, quòd primitùs domus ædificatur, deinde hoſtiis dedicatur, io crucis ligno ſanctificatur, deinde orbis muris atrii circumdatur, ad extremum populus fidelis ebinfideli de ea ſeparatur. Uode ſubditur: *Judicabit populos in æquitate*, id eſt, bonos & malos in *juſtitia*. Alia translatio habet: *Et Gentes in ira ſua*. boc eſt, *populos* fidelium *judicabit in æquitate* ed æternam vitam, *& Gentes* infideles *in ira ſua* ad æternam pœnam. Domus ædificata habet laudatores de cælo, de terra, de mari, dos ejus ſunt campi & ligne. Hoc eſt quod ſequitur:

VERS. XI. *Lætentur cæli*, id eſt, Angeli per homines reſtaurati, *& exultet terra*, id eſt, Eccleſia de terris ad ſuperne levanda.

Aliter: *Lætentur cæli*, id eſt, Apoſtoli, *& exultet terra*, id eſt, Judææ abeis compluta.

Commoveatur mare, id eſt, Gentilitas de amaritudine infidelitatis ad dulcedinem veritatis: *Et plenitudo ejus*, id eſt, omnee habitantes in ea.

Aliter: *Lætentur cæli*, id eſt, juſti de æquitete, qua ed vitam judicabuntur. *Et exultet terra*, id eſt, peccatores de pœnitentia, qua ſalvabuntur. *Commoveatur mare*, id eſt, in vitiis amari doleaor, & omnes impii, qui cum eis habitant, quia in ira Dei ad ſupplicium damnabuntur.

VERS. XII. *Gaudebunt campi*, id eſt, in Dei virtutibus floridi, *& omnia quæ in eis ſunt*, id eſt, omnes virtutes & bonæ actiones, C per quæ æterne præmia in futuro recepturi ſunt, *Tunc*, quando Judæi gaudebunt, *exultabunt omnia ligna ſilvarum*, id eſt, omnes Gentes, quæ ſemper incultæ fuerunt. *Ligna ſilvarum* ſunt, quæ non ædificio, ſed igni ſunt epta. *Silva* erat Gentilitas; *ligna* Gentiles; oliva Judæa; rami Judæi. Fracti ſunt rami; inſerti ſunt ſilveſtres oleaſtri, qui creverunt in ingentes arbores cedrinas & in cypreſſinas ed ædificationem domus Dei aptes. Ideo exultant; *ante* * *faciem Domini, quia venit, quoniam venit judicare terram*, id eſt, omnes habitatores in terra. Bis dixit: *venit*, quia priùs *venit* judicari, poſtea *venit* judicare. Vel *venit* remunerare, *venit* impios damnare. Tunc juſti in ædificio domus poſiti exultabunt de manifeſtatione viſionis Dei, & de judicio, qnod tunc faciet. Nam *judicabit orbem terræ in æquitate*, id eſt, fideles in virtutibus circulatoe ſecundùm opere ſua in juſtitie remunerabit: *& populos in veritate ſua* judicabit, id eſt, peccatores ſecundùm merita ſue damnabit. Et tunc *lætentur cæli, & exultet terra*, quia invitabuntur in gloriam filiorum Dei.

VERS. XIII. *Vulgata: A facie.

B

Hunc Pſalmum feſta Dominice ſibi vendicant, quia lapides vivi in eo mirebilia Domini, lapidis angularis, cantant.

PSALMUS XCVI.

De laudatione Gentium.

Dominus regnavit, exultet terra &c.

Hic Pſalmus ſumit materiam de fine præcedentis. In illo namque Judicium tangitur, in iſto, qualiter fiat, deſcribatur. In illo eſt Sancti Spiritus exhortatio, in iſto Gentium ad domum Dei venientium laudatio. Et quia per primum Chriſti adventum gentes in domum Dei ædificatæ ſunt, & per ſecundum ejus adventum requiem Domini intrabunt, in hoc Pſalmo uterque Chriſti adventus exprimitur: Primus, in quo idolatria deſtruitur: Secundus, in quo Eccleſia remunerabitur. Hic Pſalmus in Ordine Nonageſimus Sextus ponitur, qui numerus in duodecies octo dividitur: quia Eccleſia per judicium duodecim Apoſtolorum in domum Domini ad octo Beatitudines introducitur. Titolus eſt:

VERS. I. *Pſalmus David, quando terra ei reſtituta eſt,* *

*Vulgata: Huic David, quando terra ejus reſtituta eſt.

David vir bellicoſus gentes in circuitu pugnans ſubegit, & in ſuam poteſtatem redegit, & terram ab eis poſſeſſam injuſtè, recepit. David, quod dicitur *Manu fortis*, eſt Chriſtus, qui fortiter fortem Diabolum, & mundum cruce vicit, & *terram*, id eſt, carnem ſuam in Reſurrectione recepit, & omnes gentes in circuitu per Apoſtolos expugnavit, & omnem terram ſuæ ditioni ſubjugavit. Hic ergo Pſalmus canitur David, id eſt, Chriſto in pugna forti, *quando terra* ejus, id eſt, caro ejus in Reſurrectione *ei reſtituta eſt*. Vel D Judææ, quæ in Paſſione ejus perierat, poſt Aſcenſionem ejus *ei reſtituta eſt*, quando Spiritu Sancto miſſo Apoſtolis prædicantibus una die tria millia, altera quinque millia converſi ſunt ad Dominum. Vel *terra eſt ei reſtituta*, quando Gentilitas pro Judæa eſt ei reſtituta. *Act. 2. 41. Ibid. 4. 4.*

Materia Pſalmi eſt laus gentium de utroque Chriſti adventu. Intentio eſt demonſtrare, Chriſti in Incarnatione adventum, idolatriam deſtructam, Eccleſiam in domum Dei conſtructam, & nos hortari malum odio habere, Chriſtum diligere, ut poſſimus cum eo regnare

regnare. Verba ſumpta ſunt de hiſtoria, ubi nubes & caligo in monte Sina apparebat, quando totus mons ut ignis ardens fumigabat, fulgura luxerunt, tonitrua crepuerunt, adorantes vitulum confuſi ſunt, & filiæ Judæ exultaverunt. Significat autem, quòd in Eccleſia nubes Chriſti humanitatis, & caligo Deitatis apparuit, ignis Spiritûs Sancti effulſit, fulgura ſignorum luxerunt, tonitrua prædicationum ſonuerunt, idolatræ confuſi ſunt, animæ Deum confitentium exultaverunt: quia Chriſtus, lux vera, ortus eſt juſtis & rectis corde æterna lætitia. Deſignat etiam diem judicii, quando caligo & ignis faciem Chriſti præcedent, & inimicos ejus conſument, & lux æterna orietur juſtis, & perennis lætitia rectis corde.

Pſalmus in duas partes dividitur: quia duo Chriſti adventus, ſeu duo populi judicandi in eo deſcribuntur. Una pars eſt: *Dominus regnavit*, in qua uterque Chriſti adventus exprimitur. Altera eſt: *Audivit, & lætata eſt Sion*, in qua Eccleſiæ gloria depromitur. Vox eſt gentium Deum laudantium:

Dominus regnavit, qui in forma ſervi ante Pilatum ſtetit, in cruce damnatus cum latronibus pependit, in ſepulchro mortuus jacuit, ipſe reſurrexit, & Dominus omnium regnavit, idola deſtruxit, mundum ſibi ſubdidit. Ideo *exultet terra*, quæ à dominio Diaboli eſt erepta, & vero Domino eſt reſtituta. *Lætentur Inſulæ multæ*, quæ meruerunt Chriſtum Regem habere. Per *Terram* primitiva Eccleſia de Judæa intelligitur, quæ de Regno Chriſti exultavit. Per *Inſulas multas* Eccleſiæ Gentium in mari perſecutionum poſitæ accipiuntur, quæ de regno æterni Regis lætatæ ſunt. Per quos obtinuit regnum, & expugnavit terram, & Inſulas? Per nubes, id eſt, per Apoſtolos.

VERS. II. *Nubes & caligo in circuitu ejus.* *Nubes* ſunt Prophetæ, *caligo* obſcuritas legis. Hæc ſunt *in circuitu ejus*, id eſt, Eccleſia, quæ eſt quaſi *in ejus circuitu*, in cujus medio ipſe conſiſtit. Hæ *nubes & caligo* Eccleſiam obumbraverunt, dum lex & Prophetiæ Chriſtum ei innotuerunt. *Nubes* etiam Apoſtoli fuerunt, qui terram reſtitutam doctrina compleverunt. *Caligo* ſapientes fuerunt, qui alta intelligentes in Eccleſiæ aperuerunt. *Nubes* quoque eſt corpus Dominicum, in quo Sol juſtitiæ latuit; *Caligo* occulta Deitas, quæ oculis carnis non apparuit. *Juſtitia & judicium. correctio ſedis ejus.* *Sedes* Chriſti eſt Eccleſia, in qua ùt Rex ſedet & regnat. Hujus correctores ſunt juſti Judices. Et poſtquam hæc ſedes per Rectores ſapientes, juſtos Judices correcta fuerit, Chriſtus Rex in ea ſedebit. Sed

VERSUS III. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Hoc contigit, quando Spiritûs Sanctus apparuit, & omnes gentes in circuitu ei inimicantes in dilectione ejus accendit. Præceſſit ignis Spiritûs Sancti fide & remiſſione peccatorum; ſed Dominus in eis * operationem virtutum, & tunc inflammavit *inimicos ſuos* amore, & illuminavit eos ſcientia. Et tunc

* *Deeſt aliquid.*

VERSUS IV. & V. *Illuxerunt fulgura orbi terræ*, id eſt, claruerunt miracula univerſitati terræ. *Fulgura* & tonitrua dicuntur fieri ex colliſione nubium, ſicut de lapide attrito ignis excutitur. Domino regnante nubes & caligo ſurrexerunt, de quibus *fulgura* & tonitrua prodierunt. Nubes Prophetæ & Apoſtoli colliduntur, dum per Doctores conferuntur. De his tonitrua concrepant, prædicationes ſcilicet, quæ corda terrificant. De his *fulgura* coruſcant, ſententiæ ſcilicet, quæ mentes illuminant. Notandum, quòd ſæpè in Pſalmis Terra *Orbis* vocatur, quia forma ejus à Geometris rotunda ſcribitur, & ſignificat, quòd Eccleſia, Dei terra, in circulum æternæ coronæ colligitur. *Vidit, & commota eſt*, ſcilicet gentes æternæ fidei ſuccubuerunt, & igne, qui faciem ejus præceſſit, calefacti in aliam formam, ùt cera mutati ſunt. *A facie Domini omnis terra*, ſubaudi, fluxit ùt cera, igne Sancti Spiritûs liquefacta, & in aliam Religionem mutata.

In Hebræo habetur: *A facie Domini omnis terra.* Chriſtus Dominus Jeſus eſt Dominus univerſæ *terræ*, qui primùm omnes fecit, deinde omnes refecit. Per viſa *fulgura* mota eſt terra, quia

VERSUS VI. *Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus*, id eſt, Apoſtoli prædicaverunt Evangelium, & mundum juſtificari per eum: *& ſic viderunt omnes populi gloriam ejus*, id eſt, omnes gentes cognoverunt Deum pro hominibus incarnatum, & humanam naturam per ipſum exaltatam, dicens:

VERSUS VII. *Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis.* *Sculptilia* ſunt, quæ de lapide vel ligno ſculpuntur. *Simulacra* verò, quæ de ære vel quolibet metallo funduntur. Qui hæc pro Deo adorant, *confundantur*, *& qui* in his quaſi beneficium ſibi conferre valentibus *gloriantur*, & Chriſtum verum Deum adorare recuſant, quem Angeli adorant, ad quos ſe convertunt, & præ nimia lætitia cantant:

VERSUS VIII. *Adorate eum omnes Angeli ejus.* *Angeli* Sathanæ ab hominibus ùt dii adorari voluerunt.

Iuerunt. Angeli autem Dei homines ſe volentes adorare, ſcilicet Joſue & Johannem non permiſerunt, ſed Deum creatorem adorare docuerunt. Hos debent imitari, qui Angelis cupiunt coæquari. Hanc fidem gentium *audivit Sion*, id eſt, Eccleſia de Jeruſalem, *& lætata eſt. Cùm enim* (Act. 8. 14.) *audiſſent Apoſtoli, & Eccleſia, quæ erat Jeroſolymis, quia Samaria*, id eſt, Gentilitas *recepiſſet Verbum Dei, gaviſi ſunt. Et exultaverunt filiæ Judæ*, id eſt, fideles animæ de Judæis, *propter judicia tua Domine*, quòd non es perſonarum acceptor, ſed judicaſti idolatras recipi in regnum tuum. Et propter hoc exultant, quòd gentes iſtud credunt,

VERS. IX. *Quoniam tu Dominus Altiſſimus ſuper omnem terram*, id eſt, quòd tu es potentiſſimos ſuper omnes gentes. Et quia hoc credunt, quòd tu *nimis exaltatus es* in dextera Dei *ſuper omnes*, quos falsò venerabantur *Deos*, Apoſtoli, & fideles alloquuntur Geotes:

VERS. X. & XI. *Qui diligitis Dominum, odite malum.* Quidam Judæi facti Chriſtiani voluerunt, ut Gentes converſæ legem Moyſi & circumciſionem obſervarent, quibus Apoſtoli dixerunt, ne eis grave jugum imponerent, quod nec ipſi, nec patres eorum ferre poſſent. Et ſcripſerunt gentibus, ut à (Act. 15.) fornicatione & ab idolothito, & ſanguine ſuffocato abſtinerent, & ſalvarentur. Quod æquipollenter hîc dicunt. Vos, qui ex Gentibus credidiſtis, & Dominum Jeſum amatis, ne diligatis malum. Et ſi adverſa in corpore patimini pro Chriſto, non curetis: quia *cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum*, ne in tribulatione deficiant. *De manu peccatorum*, id eſt, de mano perſecutorum *liberabit eos*, & ad gaudia deducet eos. Vel *de manu peccatoris*, id eſt, de poteſtate diaboli *liberabit eos*. Ideo gaudete: quia

VERSUS XII. *Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia.* Chriſtus eſt *lux* vera animarum & *lætitia* Angelorum. Hæc lux juſto apparuit, dum Chriſtus, per fidem populo à peccatis juſtificato innotuit, & rectè viventibus æternam lætitiam promiſit. Propterea

VERSUS XIII. *Lætamini juſti in Domino*, in quo eſt ſumma lætitia, *& confitemini memoriæ ſanctificationis ejus.* Hoc eſt, laudate eum, quia memor fuit vos ſanctificare ab idolis, & Sanctis aſſociare in cælis. Hoc de primo adventu: nunc etiam dicendum de ſecundo adventu.

VERS. 1. **D***Ominus* Jeſus *regnabit* in Patris gloria, & ipſe Rex ſedebit Judex in judicio: Ideo *exultet terra*, id eſt, Eccleſia de terris vocata ad cæleſtia. Inde etiam *lætentur inſulæ multæ*, id eſt, omnes Eccleſiæ de mari ſæculi ereptæ.

VERS. 2. *Nubes & caligo in circuitu ejus*, id eſt, valida tempeſtas: *juſtitia & judicium correctio ſedis ejus.* Non corrigitur, niſi quòd prius pravum videbatur. Pravum viſum eſt, quod mali hîc florent, boni oppreſſi ſunt. Hoc in judicio per juſtitiam corrigetur; quia boni ad gaudia, mali ad ſupplicia judicabuntur.

VERSUS 3. *Ignis ante ipſum præcedet*, ſicut ſcriptum eſt: *Fluvius igneus egrediebatur ante faciem ejus*, qui mundum ſuccendet, & omnium montium altitudinem quindecim cubitis altiùs tranſcendet. De quo ſcribitur: *Ignis ſucceuſus eſt in furore meo, & ardebit usque ad inferni noviſſima.* (Deut. 32. 22.) Et *inflammabit in circuitu ejus inimicos ejus*, quia exuret adverſarios ejus.

VERSUS 4. *Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ*, id eſt, tunc horribilia tonitrua orbem concutient, & terrifica fulgura terram findent. Præteritum autem pro futuro tempore propter certitudinem poſuit: quia futurum mutari poteſt, præteritum nullo modo. *Vidit, & commota eſt terra.* hoc eſt, cùm terra talia videbit, pertimeſcet, & contremiſcet, & mox convertetur in picem, & ſulphur ardens, & perdet impios ex ſe. Tunc

VERSUS 5. *Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra*, quando cæli magno impetu tranſibont, & elementa ignis calore ſolventur. Ideo bis dixit: *A facie Domini*: quia in humanitate apparebit injuſtis; in Divinitate juſtis. Erit tunc terribilis expectatio & æmulatio ignis, quæ conſumptura eſt adverſarios veritatis.

VERSUS 6. *Annuntiaverunt cœli juſtitiam ejus*, id eſt, ipſi cæli ab igne diſſoluti oſtendent juſtum judicium Dei: *& videbunt omnes populi gloriam ejus*, id eſt, Judicis potentiam. *Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.* (Apoc. 1. 7.) Tunc

VERSUS 7. *Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia*, id eſt, qui coluerunt idola, & qui nunc *gloriantur in ſimulacris ſuis.* Et non ſolùm Pagani, qui idolatræ fuerunt, ſed etiam Judæi & Hæretici, qui imaginarium Deum colunt, dum incomprehenſibilem Deum in imaginem hominis vel alicujos rei in corde ſuo vertunt. Sed & ficti Chriſtiani, qui Deum ventrem colunt, tunc in confuſionem ibunt.

VERSUS 8. *Adorate eum omnes Angeli ejus*, hoc eſt, in illo judicio adorabunt eum, utpote verum Deum, *omnes Angeli ejus.* Hoc *audivit Sion*, ſcilicet Eccleſia tunc ſpeculans vitam, *& lætata eſt. Et exultaverunt filiæ Judæ*, id eſt, animæ Deum confitentium & laudantium: *propter judicia tua Domine*, quòd oppreſſos ad gloriam, & oppreſſores judicaſti ad pœnam. Tunc cognoſcent,

VERSUS 9. *Quoniam tu Dominus Altiſſimus ſuper omnem terram*, id eſt, quòd tu es ſummus Dominus omnium: *nimis exaltatus ſuper omnes Deos*, id eſt, ſublimatus ſingulari potentia ultra omnes poteſtates Angelorum & Sanctorum. Ideo nunc

VERS. 10. & 11. *Qui diligitis Dominum*, id eſt, qui colitis eum, *odite malum*: quia non ſufficit malum non facere, niſi etiam odiſſe. Et ſic eritis Sancti, & tunc vitam ſperate: quia

Cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum à malo: *de manu peccatorum*, id eſt, dæmonum, *liberabit* eas in judicio. Tunc orietur *lux juſto*: Alia lux longè melior ac major hac luce, *& rectis corde* æterna *lætitia*, & impii mittentur in tenebras exteriores. Ideo

VERS.XII *Lætamini juſti*, quòd eſtis *in Domino*, in quo A perfruimini ſummo gaudio, *& confitemini memoriæ ſanctificationis ejus*, id eſt, ſemper laudate eum, quòd memor fuit vos ſanctificare.

Ideo feſta Dominica hunc Pſalmum concelebrant, quia ipſe magnalia Chriſti prædicat.

PSALMUS XCVII.

CAntate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit &c.

In alio Pſalmo *Cantate* hortatus eſt Spiritus Sanctus Gentes ad laudem Dei in requiem ejus vocatas: in hoc Pſalmo *Cantate* admonet Judæos ad laudandum Deum in requiem ejus ſimiliter invitatos. Titulus Pſalmi eſt:

VERS.I. *Pſalmus ipſi David.*

Hoc eſt: Iſta laus canitur populo de Judæis fideli, in perſecutione Anti-Chriſti *manu forti*. Hic Pſalmus eſt Nonageſimus ſeptimus. Nonaginta ſunt novies decem. In novenario ſocietas Angelorum; in denario vetus teſtamentum propter decalogum legis, in ſeptenario exprimitur novum teſtamentum propter ſeptiformem Spiritum. Deſignat ergo hic numerus, quòd populus de lege ad Evangelium converſus denarium vitæ in conſortio Angelorum per Spiritum Sanctum erit habiturus.

Materia Pſalmi eſt populus de lege ad Evangelii gratiam converſus. Intentio eſt converſos de errore admonere, laudibus veritatis inſiſtere, quam noverunt cuique ſecundùm juſtitiam operum ſuorum reddere. Verba ſumpta ſunt de Sacerdotibus & Levitis, qui Deum laudabant, in tabernaculis, vel in templo muſicis inſtrumentis, & ſignificant eos, qui Deum laudant in Eccleſia voce & bona operatione.

In duo dividitur, quia de Dei laude & hominum ſcribitur. Una pars eſt: *Cantate Domino*, quæ Chriſti magnalia canit. Altera: *Jubilate Domino*, quæ populi præconia concinit. Vox eſt Spiritus Sancti vel Heliæ & Enoch hortantium Judæos, ad laudem Dei ad requiem ejus invitatos.

Cantate Domino canticum novum.

Hic Pſalmus illi de Gentibus ſcripto continuatur, quia Synagoga in fine mundi Eccleſiæ de Gentibus aſſociatur. Ideo ſimiliter inchoat, quiá duos parietes è diverſo venientes in uno lapide angulari Chriſto Jeſu conjungendos eſſe inſinuat. O vos Judæi, qui hactenus in vetuſtate perduráſtis, & tandem aliquando novitatem in Chriſto induiſtis, qui nunc novum nomen habetis Chriſtianæ Religionis, *cantate Domino canticum novum* Evangelicæ obſervationis. Judæi *canticum novum* cantant, dum nova Evangelii præcepta obſervant. Et jure debetis cantare: *Quia mirabilia fecit.* Quæ? *Salvavit* ſibi dextera ejus, & brachium ſanctum ejus.*

* Vulgata: Salvabit.

B Chriſtus eſt Dei *dextera*: quia per ipſum omnia fecit: *brachium ejus* eſt, quia per ipſum omnia continet. Per *dexteram* quippe opus, per *brachium* accipitur fortitudo. Hæc *dextera ſibi ſalvavit*, dum opus ſuum, quod perierat, reparavit, quod ad imaginem ſuam creavit. In hoc *brachium ſanctum* & forte & ſanguine tactum *ſibi ſalvavit*, dum fortem armatum *ſibi* alligavit, & ablata ſpolia diſtribuit. Hæc ſunt *mirabilia*, quæ *fecit*, quòd non ſolum cæcos illuminavit, leproſos mundavit, mortuos ſuſcitavit, ſed etiam morte ſua humanum genus à morte ſuſcitavit.

Notum fecit Dominus ſalutare VERS. II
ſuum, hoc eſt, Pater manifeſtavit Judæis Filium ſuum, per quem ſalvat omnes *In conſpectu* C *gentium revelavit juſtitiam ſuam*, id eſt, in cognitione gentium notum fecit Filium ſuum, per quem juſtificat mundum. Chriſtus vocatur *ſalutare Dei*, quia per eum mundus ſalvatur. Ideo *juſtitia*, quia mundus per ipſum judicatur. In Hebræo ſcribitur: *In hominem ſuum.* Non dixit: *oſtendit*, ſed: *Notum fecit*. Novit eum Adam, qui de eo prædixit: *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* (Matth. 19. 3.) Novit etiam Abel, qui agnum obtulit: novit Seth, qui eum invocavit: Novit Noë, qui omne genus in arca ſalvavit: Novit Abraham, qui filium obtulit. Sed quia poſtea mundus oblitus eum fuit, dum idola coluit, Dominus Jeſum ſuum *notum fecit*, dum Verbum in carne Judæis miſit, & D gentibus *juſtitiam revelavit*, dum eos per fidem ejus juſtificavit. Quare Gentibus revelavit? Propter miſericordiam. Quare Judæis notum fecit? Propter veritatem, id eſt, promiſſionem ſuam.

Recordatus eſt enim *miſericordiæ* VERS.III.
ſuæ, hoc eſt, tandem memor fuit miſereri gentibus, quarum tamdiu quaſi oblitus fuit. *Et* recordatus eſt *veritatis ſuæ*, id eſt, promiſſionis factæ *domui Iſraël*, ſcilicet quòd promiſit Abrahæ, quod in ſemine ejus benedicerentur omnes gentes.

Alia translatio habet: *Memor fuit miſericordiæ ſuæ Jacob, & veritatis ſuæ domui Iſraël.* Quaſi Judæorum Dominus oblitus fuit, dum eos in perfidia excæcari permiſit. Sed poſtquam plenitudo gentium intra-

intraverit, tunc recordatus miſericordiæ ſuæ miſerebitur Dominos Jacob, & Iſraël ſalvabitur. A *Jacob* dicit propter vulgus: *Iſraël* propter legis Doctores. Poſtquam omnis Iſraël ſalvus fuerit, tunc *viderunt omnes termini terræ ſalutare Dei noſtri*, hoc eſt, omnes qui inhabitant fines terræ. Ideo

VERSUS IV. *Jubilate Domino omnis terra*, id eſt, omoes inhabitantes terram gaudio mentis: *Cantate* ei hilaritate vocis, *& exultate* animo, *& pſallite* opere. Hæc figura dicitur omoteleuton, ubi diverſa verba in ſimiles ſonos exeunt, ùt Jubilate, Cantate, Exultate, Pſallite.

VERSUS V. & VI. B *Pſallite Domino in cithara, in cithara & voce pſalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.* In quatuor muſicis inſtromentis jubentur Deum laudare, ſcilicet *cithara, pſalterio, tuba, & cornu*, qoia qoatuor virtutibos perficitur vita juſtorom, prudentia, fortitudine, juſtitia & temperantia. *Cithara*, qoæ de ioſerioribus ſonat, eſt activa vita, quæ proximis in corporalibus miniſtrat, & hæc ad juſtitiam ſpectat. Propterea bis *cithara* dixit, quia eſt juſtitia, quæ hominibus ſua reddit, & eſt juſtitia, quæ Deo ſua tribuit. *Pſalterium*, quod de ſuperioribus reſonat, eſt contemplativa vita, quæ Deum io ſpiritalibus laudat; & hæc prudentiæ militat. *Tuba ductila*, quæ malleis ex argento tuoditur, eſt Doctorum vita, quæ tuoſione tribulationis apta efficitur ſonoritati prædicationis; C & hæc temperantiæ congruit. *Cornu* ponitor pro regno vel pro fortitudine. *Tuba cornea* eſt Principum vita, quæ potentia ſuper alios erigitur, ſicut corno ſopercreſcens caroeoi attollitur; & hæc fortitudinem reſpicit. Ergo *in cithara* pſallunt Domino, qui in activa vita pro Domino proximis ſerviunt. Iterum *in cithara* laudes reſonant, qui carnem pro Domino caſtigant. *In voce Pſalmi*, id eſt, in pſalterio jubilant, qui in contemplativa vita Deum laudant, & aliis bona prædicant. *In tubis ductilibus* laudes perſonant, qui Deum in tribulationibus prædicant. In *voce tuba cornea* Deo cantant, qui contra vitia dimicantes voce & opera proximos à malis deſendoot. His inſtrumentis, O Jodæi, Deum laudate, ſi vultis cum illo regnare. *Jubilate in conſpectu Regis Domini*, hoc eſt, laudate Deum, eò qoòd fide conſpicitis eum, qui eſt Rex & Dominos omoium. Ideo

Moveatur mare & plenitudo ejus; VERS. VII id eſt, lex & legales obſervantiæ de carnali intellectu in ſpiritalem. Moveatur etiam *Orbis terrarum, & qui habitant in eo*, de malis operibus ad pœnitentiam, ut poſſint Chriſto advenienti occurrere obviam. Vel *orbis terrarum moveatur*, id eſt, in meliorem ſtatum mutetor, & homines, *qui habitant in eo*, moreantur io æqualitatem Angelorum Dei. Hic locus illi continuatur, ubi ſcribitur: *Lætentur cæli, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus: gaudebunt campi, & omnia, quæ in eis ſunt*: quia Judæi gentibus in fide Chriſti conjuncti eront. *Mare moveatur*, id eſt, peccatores vitiis amari, à facie Domini;

Flumina autem ſimul *plaudent manu*. VERSUS VIII. & IX. *Flumina* ſunt Sapientes de fonte vitæ repleti, in alios doctrina fluentes. Hi *manu* ſimul *plaudent*, dum prædicantes ſimul bonum peragunt opus. Manibus enim plaudere eſt bonum opus hilariter agere. *Montes exultaverunt* * *à conſpectu Domini*, id eſt, Prælati in Judæis gaodebunt à cognitione Dei, & de hoc, *Quoniam venit judicare terram*, id eſt, bonos & malos pro terrenis factis. Poſt Anti-Chriſti quippè perſecutionem & Judæorum converſionem veniet Dominus ad judicium, & *judicabit orbem terrarum in juſtitia*, hoc eſt, eos, qui ex terra facti ſunt orbis, id eſt, perfecti, in circuitu æternæ coronæ correcti, juſtè remunerabit; *Et populos in æquitate*, ſcilicet falſos Chriſtianos & Hæreticos & infideles ſecundùm æquitatem damnabit.

* Vulgata: exultabunt.

Hic Pſalmus ideo in feſtis Dominicis cantatur, quia virtus Domini in eo multiplex prædicator.

PSALMUS XCVIII.

D*ominus regnavit, iraſcantur populi &c.*

Præcedens Pſalmos contioet Spiritus Sancti exhortationem, iſte verò Judæorum laudationem. In alio Pſalmo: *Dominus regnavit*, Gentes vocatæ Deum laudant; in hoc Pſalmo Judæi invitati ad fidem Chriſto jubilant. Titulos Pſalmi eſt:

VERS. I. *Pſalmus* * *David.*

* Vulgata addit: ipſi.

Hoc eſt: Iſta laus canitur Chriſto *deſiderabili* à populo fideli & *forti*. Hic Pſalmus eſt Nonageſimus octavus, quod ſont ſepties quatuordecim. Per ſeptenarium plenitudo temporis, per denarium decalogus legis, per qoaternarium quatuor Evangeliorum obſervaotia exprimitur. Deſigoat autem, quòd, poſtquam plenitudo gentium intraverit, D Iſraëliticus popolus de lege ad Evangelium tranſibit, & ſic ſalvos erit.

Aliter: Per ſeptem requies, per quatuordecim generatio Chriſti innititur: quia genealogia ejus per ter quatuordecim generationes cootexitur, & Deus ſeptima die reqoieviſſe legitur. Deſignat hic numerus, quòd Judæi per fidem Chriſti de ſe generati æternam requiem iotrabunt.

Materia Pſalmi eſt laus Judæorum ad fidem converſorum. Intentio eſt demonſtrare Chriſtum Deum & Dominum eſſe omoium, & hunc laude digniſſimum. Verba videntor ſumpta de laude Levitarom Deo in templo canentium, & ſignificat Judæorum laudem Deo in Eccleſia jubilantium.

In duas partes ſecatur: quia in eo humanitas

Chriſti & Divinitas prædicatur. Una pars eſt: *Dominus regnavit*, in qua Chriſti regalis honor exprimitur. Altera: *Exaltate*, in qua humanitas ejus adoranda depromitur. Vox Judæorum Deum pro beneficiis ejus laudantium:

Dominus regnavit. Tres Pſalmi habent idem principium. *Dominus regnavit, decorem indutus eſt. Dominus regnavit, exultet terra. Dominus regnavit* *iraſcantur populi*, & videntur retrogradi. Debuit enim imprimis poſuiſſe: *Dominus regnavit, iraſcantur populi*; demum: *Dominus regnavit, exultet terra*, ad ultimum: *Dominus regnavit, decorem indutus eſt.* Sed ùt ſæpe dictum eſt, iſte liber ſpiritalis eſt, & proprium ordinem ſequitur, & ſemper à potiori inchoat, & in inferiori verba conſummat. A regno ſumit exordium, quod in rebus eſt potiſſimum: à Regibus decor & fortitudo induitur, unde fit & ipſis & amicis exultatio, & ſequitur invidorum ira. Dominus populum Hebræorum de mundo elegit, in quo regnavit: decorem induit, quia Patriarchis & Prophetis quaſi pretioſa veſte ſe circumdedit: fortitudinem induit, quia judicibus & Regibus quaſi præclaris armis ſe præcinxit. Deinde Gentes elegit, & in his regnavit, unde terra exultat, & omnes inſulæ maris lætantur. Omnis terra quaſi inſula, quæ Oceano eſt undequaque circumdata. Porrò Eccleſiæ ideo inſulæ dicuntur, quia inter amatos poſitæ hinc inde fluctibus tribulationum tunduntur. Adhuc Judaicam gentem convertet, & in hac regnum conſtituet: & tunc *iraſcentur* populi Anti-Chriſto ſubjecti. Ideo hic Pſalmus ſicut alter inchoat, quia Judæos in laude Chriſti gentibus aſſociandos denuntiat, *Dominus*, qui mortem devicit, mundum redemit, *gentes* ſubegit, Judæos inimicus ſuos fidei ſubjecit, ipſe in omnibus *regnavit*. *Iraſcantur populi*, hoc irriſoriè dicitur. De regno Chriſti *iraſcantur populi* nil nocituri, quia velint nolint,

Luc. 19. 14. ubique regnat, cui olim dixerunt perfidi: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*, quem nunc adorant ſubditi. Ille Dominus regnat, *qui ſedet ſuper Cherubin*, id eſt, ſuper omnem altitudinem Angelorum. In hoc Chriſtus notatur, qui cælos aſcendens ſuper omnes Ordines Angelorum in dextera Dei Patris exaltatur. *Cherubim* namque eſt de ſummis Ordinibus Angelorum, & interpretatur *plenitudo ſcientiæ*, & ſignificat plenos dilectione, quos ſibi ſpecialiter quaſi ſedem ſuppoſuit, in quibus requieſcit. Vel tu Domine, qui ſedes ſuper Cherubim, id eſt, in juſtis regnas, *moveatur terra*, id eſt, quantumcunque velint, indignentur terrena appetentes ùt Julianus & alii tales. De regno æterni Chriſti, quo in Judæis & Gentibus fidelibus regnabit, infideles populi ſub Anti-Chriſto iraſcuntur, & omnis terra in perſecutione commovetur. Sed fideles de Judæis dicunt: Quæ cura deeſt?

VERS. II. *Dominus* Jeſus, qui fuit *in Sion*, id eſt, in Jeruſalem, ipſe eſt *magnus*, hoc eſt, valde potens. *Et excelſus ſuper omnes populos* iratos & commotos, potens eſt illos reprimere, nos erigere; illos humiliare, nos exaltare. Nunc convertunt ſe ad ipſum dicentes: Hi populi contra te irati, ac ſubjugati

Confiteantur nomini tuo magno, id eſt, laudent nomen tuum, quod eſt Dominus, ſicut & nos dicentes, quòd ſit magnum ſuper omne nomen, & ſit potens facere omne, quod vult: *Quoniam terribile eſt* peccatoribus in judicio; *Et Sanctum*, id eſt, ſuave eſt juſtis. VERS. III. & IV.

Et honor Regis judicium diligit, id eſt, ille Rex, qui ubique regnat, inde honoratur, quòd malos damnat, juſtos remunerat. Vel confeſſio Regis Chriſti exigit hoc *judicium*, ut quiſque ſe accuſet de peccatis, & ea pœnitendo damnet; deinde nomen ejus honoret benè operando. *Tu paraſti directiones*, hoc eſt: Tu Domine præparâſti illis correctionem, emendationem. *Judicium & Juſtitiam in Jacob tu feciſti*: quia illum populum juſtè excæcâſti, & nunc per gratiam illuminâſti. Similiter induratos per juſtitiam, ſi converſi fuerint, recipies per gratiam. Ideo

VERS. V. *Exaltate Dominum Deum noſtrum*, hoc eſt: o populi nolite iraſci, ſed ſuſcipite regnum Dei, & credite eum ſuper omnia exaltatum verum Deum & Dominum noſtrum. *Et adorate ſcabellum pedum ejus*, id eſt, corpus Dominicum: Quoniam *Sanctum eſt*, id eſt, innocens & repletum abundantia omnium virtutum. Per *pedes* intelligitur Divinitatis ſtabilitas, per *ſcabellum* humanitas, ſuper quam Deus ſedit, & inter homines ambulavit. Nota, quòd jubentur Deum exaltare, ſcabellum adorare: quia qui humanitatem Chriſti adoravit, hunc Divinitas exaltabit. Vox eſt Judæorum credentium ad incredulos: Adorate Chriſtum Divinitatis ſcabellum: quoniam

VERS. VI. *Moyſes* legiſlator, inter Deum & homines Mediator, Deus Pharaonis & Dux populi, eum adoravit, & ipſi ſacrificavit. *Samuel* etiam maximus Prophetarum & Unctor Regum eum adoravit, & eum invocavit. Adorate & invocate eum, quia *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus eius* invocabant eum, non alium, *& Samuel inter eos, qui invocant nomen eius*, invocavit eum. Hi patres propter majorem auctoritatem ponuntur: & quia hi ſoli pro inimicis oraſſe leguntur, ut horum exemplo Deum pro inimicis invocent, & ſe exaudiendos ſciant. Moyſes dicitur *Aſſumptio*: Aaron *Mons fortitudinis*, Samuel *Nomen ejus Deus*, & intelligitur Chriſtus de Verbo Dei aſſumptus, qui eſt Eccleſiæ *mons fortitudinis*, cujus *nomen eſt Deus*, & hic eſt adorandus. Patres noſtri *invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos*, fecit quodcunque eum rogabant, &

VERS. VII. & VIII. *In columna nubis loquebatur ad eos*. *Columna nubis* præceſſit Hebræos. In hac Deus populo

pulo apparoit,& de hac faciende imperavit. Columna pro fortitudine & decore in domo ponitur & ædificium per eam fulcitur. Humanitas Chriſti eſt *columna nubis*, quê mechina Eccleſiæ ſuſteutatur,& domusDei egregiè decoratur. *In hac columna* Deus fidelium populo *loquebatur :* qoia
2.Cor.5.19. *Deus erat inChriſto reconcilians mundum ſibi.* Deus *loquebatur* olim per columnam nubis patribus,ſive per Chriſtum fidelibus, & ipſi *cuſtodiebant teſtimonia eius,* id eſt,credebant promiſſiones ejus, *& præceptum,quod dedit illis,* obſervabant, ſcilicet mandatum dilectionis , de
Joh.15.12. quo dixit : *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos,* Hoc præceptum ipſi cuſtodierunt , dum etiam pro iuimicis ùt Moyſes & Samuel oreverunt,& *tu Domine Deus noſter* nou alius, *exaudiebas eos* otaotes pro inimicis. *Deus tu propitius fuiſti eis* remitteos peccata, & parcens reis propter eorum preces , *& ulciſcens in omnes adinventiones eorum* , hoc eſt, puniens peccata eorum. Adin-
A ventio eſt inſuliti facti præſumptio. Deusgentes pro peccatis uon ponivit , quia eas gehennæ ignibus reliquit : Hebræorum autem præſumptiones ſemper vindicavit , quia eos ed vitam purgevit; Flagellat enim Deus omnem filium,quem recipit; quos aotem non curat caſtigare, negligit. Ideo
Exaltate Dominum Deum noſtrum, id eſt,adorete ſuper omnie exaltatum Deum patrum noſtrorum : *Et adorate in monte* VERSUS IX.
ſancto eius , id eſt, in corpore ejus ſanguine tacto, à pattibus adorato: *Quoniam ſanctus* eſt ille mons, ſanctificans omnes in ſe credentes, & ipſe eſt *Dominus Deus noſter,* Deus & homo , & ideo eb omnibus invocandus & adorandus, qui ſe invocantes ſalvat , & ſe non edorantes damnat.

Notandum , quòd ſæpè in Pſalmis aliqui verſus ſimiles in verbis , ſed diſſimiles intellectu ſcribuntur , ſicut in regio ornatu ejuſdem coloris , ſed diverſi generis gemmæ ponuntur. Hunc quoque Pſalmum feſta Dominica frequentant , quia ipſe facta Chriſti prædicat.

PSALMUS XCIX.

IUbilate Deo omnis terra &c.

Hic Pſalmus eſt de laudatione totius Eccleſiæ. Titulus eſt :

VERS. I. *Pſalmus in confeſſione.*

Id eſt: in laude. In Hebræo legitur : *Canticum in gratiarum actione.* Eccleſia namque in hoc Pſalmo Deum laudat,& gratias agit , quòd ei Synagoga in fide conjuncta , Chriſto concinit. Hic Pſalmus eſt Nonageſimus nonus , qui numerus innuit, quòd hi,qui laudant Deum in fide Trinitatis, conjunguntur Angelis in cœlis.

Materia ejus eſt laus Eccleſiæ. Intentio eſt fideles ed laudem Chriſti hortari, ſi cupiant Angelis coæquari. In duas partes dividitur : quia Eccleſia in duos populos partitur. Una pars eſt : *Jubilate Domino* , in qua laus Eccleſiæ gentium canitur. Altera eſt : *populus ejus* , in qua laus Eccleſiæ de Judæis depromitur. Verbe ſumpta ſunt de cantoribus templi, qui deſignant in Eccleſie laudetores Chriſti , & iu futuro laudabunt in D ſæculum ſæculi. Vox Doctorum ed Eccleſiam de Gentibus:

VERS. II. *Jubilate Domino * omnis terra.*
*Vulgata: Deo.
O fideles, qui de *omni terra* ed fidem Chriſti conveniſtis, *Domino* vero *jubilate* , id eſt, cum mentis jucunditate in omnibus gratias agite. Et à dominio diaboli erepti huic *Domino ſervite in lætitia* id eſt, benè operamini cum hilaritate. Jubilatio ad contemplationem; ſervitus pertinet ed actionem. *Introite in conſpectu eius in exultatione,* id eſt,non de exterioribus, ſed intrò interius cubiculum ite,& *in conſpectu* Dei de ſpiritalibus exultate.
VERS. III. *Scitote, quoniam Dominus* Jeſus *ipſe eſt Deus* , non alius : *Ipſe fecit nos* primò corporaliter: ſecundò in nova creatura ſpiritaliter , *& non ipſi nos fecimus.* Pater ùt agricola ſeminavit,mater ut terra ſemen recepit, Deus incrementũ dedit. Et cùm ipſe ſit Creator, jure à creaturæ laudatur. Sequitur admonitio Doctó-
C rũ ed Eccleſiam de Judæis. Non ſolum de Gentibus, ſed etiam de Judæis fideles,qui facti eſtis per fidem *Populus eius,* & ipſe Rex noſter, *& oves paſcuæ eius.* ſcilicet Sacræ Scripturæ, vel paradiſi , & ipſe Paſtor noſter,

VERS. IV. & V. *Introite portas eius,* ſcilicet fidem , Baptiſmum *in confeſſione* peccatorum vel laudis *& introite in atria eius,* ſcilicet Prophetas & Apoſtolos, imitantes eos in ampla dilectione: *in hymnis confitemini illi;* hoc eſt, gratias de omnibus illi agite , & omnia ei adſcribite. *Laudate nomen eius, quoniam ſuavis eſt Dominus,* & non ſervili timore hoc abhorrete, ſed caſtò timore hoc eſurite. *Quoniam ſuavis eſt Dominus,* non aſper nec einaius; ſed eſorientibus. *Id æternum miſericordia eius.* Converſis & ſe laudantibus non deficiet , ſed ſemper integra manet. *Et uſque in generationem, & generationem veritas eius,* id eſt, veritas promiſſionum ejus completur *in generatione* fide reneſcentium, & complebitur *in generatione* reſurgentium. *In iſta generatione* dabitur remiſſio peccatorum: *in illa generatione* dabitur incorruptio corporum & æqualitas Angelorum.

Ideo hic Pſalmus poſt : *Dominus regnavit,* cantatur ed Laudes, quia poſtquàm Chriſtus regnavit à ligno crucis, omnis terra ei jubilavit.

PSALMUS C.

A

De Judicio.

M*Iſericordiam & judicium cantabo tibi Domine &c.*

Quinquageſimus Pſalmus canit pœnitentiam: hic verò Centeſimus miſericordiam, quia præmium vitæ in Judicio reportabunt, qui fructum centeſimum pœnitentiæ attulerunt. Et aptè hic Pſalmus poſt præcedentem ponitur, in quo gratiarum actio Eccleſiæ pro converſione Judæorum ſcribitur: quia mox poſt fidem Judæorum Judicium ultimum ſequetur. Ideo in centeſimo loco computatur, quia ovis centeſima in Judicio per miſericordiam pii Paſtoris ſuperno gregi conſo- B ciatur. Titulus Pſalmi eſt:

VERSUS I. & II.

Pſalmus ipſi David.

Hoc eſt: Ita laus bonæ operationis attribuitur ipſi Chriſto Victori, Judici, aſpectu delectabili. Materia ſunt Eccleſiæ merita in Judicio remuneranda. Intentio eſt, nos hortari à malo declinare & bonum facere, ut poſſimus miſericordiam in Judicio invenire. Verba ſunt ſumpta de regimine David, qui regnum Iſraël benè rexit, malos odio habuit, bonos dilexit: & ſignificat regimen Chriſti, qui Eccleſiam benè regit, malos odit, bonos diligit.

C Duas habet ſectiones, quia actio Eccleſiæ habet duas diviſiones, ſcilicet mala devitare, bona agere. Una pars eſt: *Miſericordiam & judicium*, in qua ſeptem notantur declinanda. Altera: *Oculi mei*, in qua ſex memorantur facienda. Vox eſt Eccleſiæ:

Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine. *Miſericordiam* de præſenti, *Judicium* de futuro canitur. O Domine Trinitas cum jucunditate annuntiabo aliis *miſericordiam* tibi adſcribendam, quam exhibes hic pœnitentibus, *& judicium*, quod oſtendis in duritia cordis permanentibus. Nam iſtis gandia, illis dabis ſupplicia. *Pſallam, & intelligam in via immaculata*, hoc eſt: Quia Judex D es juſtus, operabor bonum abſtinens à malo. *Cantare* pertinet ad contemplationem, Pſallere ad actionem. *Via immaculata* eſt innocentia. Innocentia vera eſt, quæ nec ſibi, nec alteri nocet: quo- Pſal. 10. 6. niam *qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Et nemo non priùs in ſe, quàm in altero peccat. In hac *pſallam* benè operando, & *intelligam*, *quando venies ad me*, id eſt, quando remunerabis me.

Aliter: *Pſallam*, & innocens ero, *& intelligam* te præmia pro hoc redditurum. O Sponſe, *quando venies ad me*, ut me Sponſam tuam de Babylone educas, & in Hieruſalem civitatem introducas? Nunc viam immaculatam exponit.

A *Perambulabam in innocentia cordis mei*, hoc eſt: Non ſolùm abſtinui à prava actione, ſed etiam à mala cordis cogitatione. Et hoc *in medio domus meæ*: id eſt, in communi omnium habitantium, *in domo* Eccleſiæ. Hinc merita ſua enumerat, pro quibus cæleſtia ſperat. Et primis ſeptem ponit cunctis devitanda; deinde ſex omnibus agenda. Declinanda ſunt hæc: Injuſtæ rei imitatio, legis prævaricatio, murmuratio, malignitas, detractio, ſuperbia, cupiditas. Hoc eſt, quod dicit:

VERSUS III. & IV.

Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam, id eſt, non propoſui ante oculos cordis mei malum facere, nec facientes imitari, vel facientibus conſentire. *Facientes prævaricationes odivi.* Et parentes & cognatos & amicos legem tuam prævaricantes odio habui, non tamen homines, ſed eorum errores. *Non adhæſit mihi cor pravum*, id eſt, mala voluntas murmurantis, vel pravum conſilium alicujus non invenit in me ſibi conſentaneum. Murmuratores & prava conſilia machinantes non fuerunt mei conſortes. *Declinantem à me malignum non cognoſcebam*, hoc eſt, diſſentientem malignè à propoſito C meo ita devitabam, quaſi non agnoſcerem. Vel Hæreticum pravo dogmate à me declinantem, & malignè agentem ita abhorrebam, ùt ignotum.

VERSUS V.

Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar, id eſt, qui in occulto fratri derogavit, & diſcordiam ſeminavit, hunc ùt hoſtem impugnabam. Pejus peccat detrahens, quàm fornicans: hic enim ſe ſolum occidit; ille autem ſe & proximum. Mali non ſolùm devitandi ſunt, ut confundantur; ſed etiam perſequendi, ut corrigantur.

In Hebræo habetur: *Hunc interficiebam*: quia detractores gladio linguæ propriæ occiduntur.

Superbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc non edebam, hoc eſt, cum ſu- D perbis & cupidis non comedi. Omnis ſuperbus vel cupidus eſt invidus: quia dum ſolus potens vel dives vult videri, alienis bonis cruciatur, & alienis malis paſcitur. Cùm talibus convivium invidiæ non inii; imo tales in tantum execrabar, quòd eos in prandio meo non patiebar. Unde præcepit 1. Cor. 5. 11. Scriptura, nec cum hujuſmodi cibum ſumere. In oculis maximè ſuperbia notatur: quia ſuperbi, qui ſe aliis digniores arbitrantur, alios vel aſpicere dedignantur. Cupiditas autem cordi adſcribitur, quia cor Deo vacuum caducis rebus non ſatiatur. Hæc duo vitia præ aliis ſunt notabilia, quia omnibus ſunt pejora. *Initium enim omnis peccati ſuperbia*, Eccli. 10. 15. *& Radix omnium malorum cupiditas.* 1. Tim. 6. 10. Per illam Angelus de cælo cecidit; per iſtam homo de paradiſo

diſo corruit. Ex his duobus quaſi ex fontibus diaboli omnia mala procedunt, & miſeros ad tormenta pertrahunt. Hæc omnia, quæ dicta ſunt, non ſolùm ſunt devitanda, ſed etiam odio habenda & perſequenda, Sequuntur ſex facienda, ſcilicet fidelitas, caſtitas, humilitas, prædicatio, ſancta converſatio, in malos impugnatio. De his ſubditur:

VERS. VI. *Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum*, hoc eſt: Intentio mea non erat ad nobiles & divites ſæculi, ut eos populo tuo præponerem; ſed *ad fideles* Eccleſiæ, ut eos Prælatos & Rectores conſtituerem, qui mecum in judicio ſederent, & populum tuum juſtè judicarent. *Ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat*, id eſt, non impudicos, ſed caſtos & innocentes miniſtros Altaris ordinabam.

VERSUS VII. *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam*, hoc eſt, Publicè peccantes, & hoc ſuperbè defendentes non commanebant publicè mecum in communione, quia excludebam eos à Sacramentis, & à domo Eccleſiæ: humiles autem, & obedientes erant mei concives. *Qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum*: Id eſt, adulator, iniquis verbis placere cupiens, *non direxit* ſe in beneplacito meo. Vel vaniloqui non placuerunt oculis meis, ut eſſent nuntii mei, ſcilicet prædicatores & bona perſuadentes.

VERSUS VIII. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ*, id eſt, in bona operatione, quæ eſt quoddam manè æterni diei, omnia peccata terrenitatis meæ occidi, & meo exemplo omnes peccantes, & terrena tantùm appetentes annihilavi. *Ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem*, hoc eſt, verbis & factis iniquos impugnavi, ut eos de iniquitate ad æquitatem converterem; aut de Eccleſia penitus ſegregarem.

Hæc etiam Judici Chriſto congruunt: *Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum*, hoc eſt, Apoſtolos & alios fideles de terra elegi, ut ſedeant mecum Judices in Judicio: *Ambulans in via* A *immaculata, hic mihi miniſtrabat*, id eſt, immaculati miniſtri mei erunt illic, ubi ergo ero. Qui immunditia ſe maculant, Chriſto non miniſtrant; qui ea, quæ ſua ſunt, quærunt, Chriſto non ſerviunt, & ideo cum Chriſto non erunt. *Non habitabit in medio domûs meæ, qui facit ſuperbiam.* Nullus, qui facit mala opera, quæ de ſuperbia deſcendunt, habitabit in domo mea cæleſti Hieruſalem. *Qui loquitur iniquitatem, non direxit in conſpectu oculorum meorum*, hoc eſt, non ſolùm malè operantes, ſed etiam iniquè loquentes in conſpectu meo non erunt, id eſt, faciem meam non videbunt. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ.* Præſens vita eſt quaſi nox, æterna vita quaſi dies, cujus mane eſt dies Judicii. B In hoc *matutino* interficiet Dominus gladio oris ſui omnes peccatores terræ, ſcilicet terrena appetentes, dicens: *Diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.* *Ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* Tunc hædos ab agnis, zizania à tritico, paleas à granis ſeparabit, & de civitate cæleſtis Hieruſalem, & de ſocietate Sanctorum cum diabolo & angelis ejus in æternum ignem præcipitabit. Luc. 13. 27.

Nota ordinem decimæ decadis ad denarium vitæ pertinentis. Primus Pſalmus canit opera Chriſti, quæ ante Paſſionem in carne poſitus geſſit, quando palmas & cedros ad domum ædificandam plantavit. Cujus titulus *Sabbati* meminit, quo ab operibus requievit. Secundus Pſalmus ea facta Chriſti refert, quæ poſt Reſurrectionem fecit, quando terram ad ædificium domûs fundavit, & C flumina ad irrigandum eam fons vitæ emerſit. In tertio luminaria ejus formantur, & habitatores ordinantur. In quarto Gentes & Judæi ad requiem Chriſti in domum ejus vocantur. In quinto Gentes vocatæ ad laudem opificis Chriſti hortantur, & de his quaſi vivis lapidibus domus ædificatur. In ſexto Gentes jam ædificatæ in domum Domini laudes reſonant, quo ſe terram in paradiſo amiſſam Chriſto reſtituunt. In ſeptimo Judæi invitati ad laudem Chriſti admonentur, & Gentibus in domo Dei coædificantur. In octavo Judæi laudes Chriſto perſonant. In nono tota Eccleſia ei gratiarum actionem jubilat. In decimò Chriſtus de domo ſua malos ſeparat, & bonos pro meritis remunerat.

PSALMUS CI.

Domine exaudi orationem meam &c.

Hic eſt Pſalmus unus de ſeptem pœnitentialibus, in quibus notatur remiſſio ſeptiformis Spiritus. Ideo quintus ponitur: quia Chriſti Paſſio in eo deſcribitur, per cujus quinque vulnera homo à peccatis remittitur. Primus Pſalmus pœnitentialium Spiritui timoris, ſecundus Spiritui pietatis, tertios Spiritui ſcientiæ, & quartus Spiritui fortitudinis, hic quintus Spiritui conſilii aſcribitur, quia per Angelum magni conſilii Chriſtum humanum genus à morte liberatur, quod in hoc Pſalmo narratur. Hic aptè poſt illum primùm ponitur, in quo Judicium deſcribitur: quia per pœnitentiam homo Judicii ſententiam evadet. Hic pœnitentibus benè D congruit, quia cinerem tanquam panem edendum, & potum cum fletu miſcendum edicit. Hic Pſalmus eſt Centeſimus primus, quod ſunt decies decem & unum, & ſignificat, quòd decem præcepta legis implentibus repromittitur vitæ denarius, quod eſt unus Deus. Titulus Pſalmi eſt:

VERSUS. I. *Oratio pauperis, cùm anxiatus fuerit, & coram Domino * precem ſuam effuderit.*

*Vulgata: *In conſpectu Domini effuderit precem ſuam.*

Hoc eſt: Iſta *oratio* eſt Domini Jeſu, qui cùm eſſet dives in gloria Patris, pauper factus eſt pro nobis, id eſt, mortalis, id eſt, paſſibilis: Oratio, dico, habita, *quando anxiatus fuit*, id eſt, quando de

perdi-

perditione humani generis doluit, *& effudit precem ſuam coram Domino*, Patre ſuo in monte Oliveti, quando triſtatus uſque ad mortem factus in agonia prolixiùs oravit, & ſudor ejus ſicut ſanguis in terram decurrit.

Materia eſt humani generis miſeria & Chriſti pro eo oratio vel Paſſio. Intentio eſt oſtendere hominem per ſolam gratiam Chriſti ſalvari, & nos ad orationem & pœnitentiam hortari. Verba ſumpta ſunt de Adam, cujus os carni adhæſit, cùm coſtam ejus Deus in fœminam ædificavit, & carnem pro ea replevit. Et ſignificat, quòd virtus Dei, ſcilicet Verbum caro factum carni adhæſit, Eccleſiam de corpore ſuo ædificavit.

Hic Pſalmus in tria dividitur, quia in eo tria genera hominum ſub genere trium avium notantur. Prima pars eſt: *Domine exaudi*, in qua B oratio pœnitentis ponitur. Secunda: *Percuſſus ſum ſicut fœnum*, in qua miſeria humani generis defletur. Tertia: *Tu autem Domine*, in qua hominis reparatio per Chriſtum exponitur. Vox eſt humani generis in Chriſto. Miſeria totius humani generis hic deploratur, ut Judex ad miſericordiam flectatur, & ædificatio cæleſtis Sion de vivis lapidibus decantatur. Chriſtus cùm ſit unus ex hominibus, loquitur pro omnibus hominibus Ipſe Judex, ipſe Advocatus, ipſe Mediator, ipſe mundi Reconciliator:

VERSUS II. *Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat.* Humanum genus per Chriſtum in monte anxium oravit, per ipſum in cruce clamavit: O *Domine* Pater *exaudi orationem* meam, quam pro humano C genere ego homo fundo, quod in miſeria anxiatur: *Et clamor meus ad te veniat*, ut de miſeria eripiatur. Oratio eſt petitio etiam cum parva intentione. Un-

Exod. 14. 15. de Moyſi dicitur: *Quid clamas ad me*, cùm nihil dixiſſe legatur. Chriſtus in monte oliveti pro hominibus oravit, in cruce pro eis clamavit.

VERSUS III. *Non avertas faciem tuam à me*, filio tuo, orante, ſicut avertiſti ab Adam peccante. Facies Dei cognitio ejus. Homo in paradiſo quodammodo faciem Dei vidit, quia plurimam ejus notitiam habuit. Quo peccante Deus *faciem* ſuam ab eis avertit, quia ei cognitionem ſui ſubtraxit. Unde nunc orat, ut hanc in ſe credentibus reddat. *In quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.* Hoc humanum genus in Chriſto orat. Ex quo homo à paradiſo cecidit, omnibus D diebus in tribulatione fuit. Unde oportet, ut omnibus diebus Deum pro tribulatione invocet, ut ſonem miſericordiæ ad eum inclinet. Similitudo eſt à Medico ad infirmum ſe inclinante, qui non valet vocem exaltare. Deus homini aurem inclinavit, dum Chriſtus in cruce in mortem ſe humiliavit. *In quacunque die invocavero te, velociter exaudi me.* Chriſtus in die Paſſionis Patrem pro ſalute hominum invocavit, qui *velociter* eum exaudivit, dum homines per eum reparavit. *Exaudi me*:

VERS. IV. *Quia defecerunt ſicut fumus dies mei.* Hæc eſt vox humani generis in Chriſto. Dies hominis in paradiſo æterni fuerunt, in hoc mundo A inſtabiles ùt fumus facti ſunt. Quia ſicut fumus in altum ſurgens evaneſcit: ſic tempus vitæ hominis de pueritia in juventutem, inde in ſenectutem excreſcens, inde in mortem vergens deficit. *Et oſſa mea ſicut cremium aruerunt.* *Oſſa* animæ ſunt rationalitas & liberum arbitrium, quæ poſt peccatum ita in homine debilitata ſunt, *ſicut cremium* amittit vires extracto ſucco in frixorio. Unde alia tranſlatio habet: *Sicut in frixorio confrixa ſunt.* Rationalitas *aruit*, quia perſpicacitatem, quam prius habuit, amiſit: liberum arbitrium *aruit*, quia eam facilitatem non habet, quam prius habuit. Ad litteram etiam oſſa exſiccata medulla arent in ſepulchro, ſicut cremium extruſa pinguedine aret in frixorio. Hoc ideo: quia

Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor meum. VERS. V. Omnis caro fœnum, unde Chriſtus ſumpſit corpus humanum. Et ideo *ut fœnum* eſt *percuſſus*, id eſt, ut alius homo, doloribus. Sicut fœnum ad tempus viret, & falce ſectum mox aret; ſic homo modico tempore floret, percuſſus infirmitate languet, ſectus morte cor areſcet, quia ſenſum, & intelligentiam amittet. Cur ergo hoc contigit? *Quia oblitus ſum comedere panem meum.* *Panis* animæ eſt mandatum vitæ. *Panem* Deus dedit homini ad manducandum, dum ei præceptum vitæ poſuit ad obſervandum. Dum enim dixit, hoc obſervate, ne moriamini, erat æquipollens, quaſi diceret: Hunc panem comedite, ut vivatis. Hunc ſuum *panem oblitus* eſt homo comedere, dum non fuit ſollicitus præceptum Domini obſervare: Oblitus præceptum tetigit vetitum, oblitus manducare panem bibit venenum, unde percuſſum eſt cor ejus, & aruit ſicut fœnum. Hoc fœnum Chriſtus induit, in panem convertit, hominem percuſſum à ſerpente, & areſactum morte refecit. Sequitur:

A voce gemitus mei adhæſit os VERS. VI. *meum carni meæ.* Vox gemitus hominis erat vox diaboli, quæ dixit: Comedite, & eritis ſicut Dii. Et quia hanc vocem audivit, gemitum doloris & mortis incidit. *Os* dicitur fortitudo virilis, *caro* infirmitas muliebris. *A voce gemitûs os carni adhæſit*, dum per ſuaſum diaboli vir mulieri conſenſit. De oſſe quippe Adæ facta eſt Eva, & caro repoſita eſt pro eo. Hoc *os carni adhæſit*, dum de paradiſo ejectus fœminæ ſe per concupiſcentiam D commiſcuit. Si enim in paradiſo permanſiſſent, ſine concupiſcentia & ſine dolore & ſorde filios procrearent. Sed quia vocem diaboli audierunt, per concupiſcentiam beſtiali more coëunt, in dolore & gemitu pariunt, natos ùt beſtiæ catulos nutriunt, dolore & gemitu in terram moriendo redeunt. Hæc etiam vox Chriſti eſt: *A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ.* Os Chriſti fuit Deitas, quæ carni adhæſit, cùm verbum carnem induit propter vocem gemitus humani generis in miſeria ad Deum clamantis. *Os* etiam *carni adhæſit*, dum Chriſtus fortis Eccleſiæ ſe conjunxit.

Similis factus ſum pellicano ſolitu- VERS. VII. & VIII. *dinis.* *Pellicanus* eſt avis Ægyptia grandis ùt ciconia, naturali macie ſemper confecta, cujus ſunt duo genera, unum ſemper in ſtagnis moratur, & piſcibus

bus veſcitur, quod Latinè Onocrotalus dicitur. Alterum ſemper eſt in ſolitudine; & eſca ejus ſunt venenata animalia, id eſt, ſerpentes, crocodili & lacertæ. Hæc avis fertur natos ſuos occidere, eosque per triduum lugere, tertia die ſe ipſam vulnerat, & aſperſione ſui ſanguinis pullos vivificat. Dicitur eutem *Pellicanus ſolitudinis* ad differentiem illius, quæ moratur in ſtagnis. Huic evi Chriſtus ſimilis factus eſt, quia ſolus de Virgine natus, qui quaſi veneneta comedit, dum peccatores in corpus ſuum trajecit. Quaſi natos occiſos aſperſione ſanguinis reſuſcitavit, dum homines in peccatis mortuos effuſione proprii cruoris vivificavit.

Factus ſum ſicut nycticorax in domicilio. *Nycte* dicitur nox, *Corax* corvus, *Nycticorax* dicitur Noctis corvus, quam quidam hubonem, quidam noctuem vocant, quæ tantùm tenebras amat. Huic avi Chriſtus ſimilis factus eſt, ſcilicèt paſſionibus ùt peccator denigratus, tenebras (amans), id eſt, peccatores, non ut tenebræ remaneant, ſed ut lux, id eſt, juſti fiant. *Domicilium* eſt, ubi deſtructa domo tantùm parietes remanſerunt, Unde in Hebræo habetur: *In parietinis*, in quibus habitat nocticorvus. Domicilium erat populus Judæorum deſtructus interius à turba dæmonum. In hoc domicilio Chriſtus ſicut *Nycticorax* eſt factus, quia in cordibus Judæorum ùt peccatoe eſt reputatus. *Nycticorax* per noctem tantùm volitet, & Chriſtus per mortem tantùm peccatores liberat. Vel *Factus ſicut nycticorax in domicilio*, quando dormivi conturbatus in ſepulchro.

Inde *vigilavi*: quia è morte ſurrexi, *& factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto.* *Paſſer*, ſe ab aliis evibus ſeperet, & in tecto domûs vel altis & firmis locis habitat. Domus eſt mundus, *tectum* eſt cœlum. Chriſtus factus eſt *ſicut paſſer ſolitarius in tecto*, quia ſolus Deus-Homo habitat in cœlo. In Hebræo eſt: *Sicut avis ſolitaria.* Chriſtus fuit *Pellicanus ſolitudinis*, ſolus natus de Virgine, ſolus vivens ſine crimine; *Nycticorax in domicilio* mortuus in ſepulchro: *paſſer ſolitarius in tecto*, ſolus homo in cœlo.

Per tria genere evium deſignantur etiam tria genera hominum. *Pellicanus ſolitudinis* eſt populus credens de Gentilibus. Gentilitas erat quaſi ſolitudo, quiâ nullo Sancto inhabitata. *Nycticorax* eſt populus converſus de Judæis, qui erant domicilium dæmonum. *Paſſer* eſt populus, qui de Chriſtianis ad contemplativam vitam converſus ad tectum cœli convolat mente, in quo à mundi actibus ſeparatus, *ſolitarius* habitat. Priusquam ſanguinem ùs pellicanus pro filiis effunderem,

VERS. IX. *Tota die exprobrabant mihi inimici mei*, id eſt, toto tempore vitæ meæ improperabant mihi Judæi dicentes me fabri filium, dæmonoſum, amicum Publicanorum. Vel *tota die* Paſſionis mihi inimici *exprobrabant*, dum colaphis & ſputis tota die illudebant, & in cruce inſultabant, *Et qui priùs laudabant me dicentes: Scimus quia verax es, adverſum me jurabant*, quando colle- Matt. 22. 16.

cto Concilio ad mortem me damnabant. Hoc ideo,

Quia cinerem tanquam panem VERS. X.
manducabam, hoc eſt, peccatores ſicut juſtos mihi incorporabam. *Et poculum** Vulgata: Potum.
meum cum fletu miſcebam, id eſt, bonos cum bis, pro quibus flendum erat, miſcebam, & peccatores ſicut juſtos bibebam. Ideò exprobrantes dixerunt: *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Luc. 15. 2. Similitudo trahitur ab his locis, ubi fortè vinum cum aqua temperatur. Per cinerem accipiuntur peccatores, in cinere & cilicio pœnitentes. Peccanti quippe homini dictum eſt: *Cinis es, & in pulverem ibis.* Gen. 3. 19. *Panis* ſunt juſtitiam eſurientes: *Poculum* vitam ſitientes: *Fletus* commiſſa deflentes. *Cinerem* Chriſtus *tanquam panem manducavit*, dum pœnitentes eſurientibus juſtitiam aſſociavit. *Potum cum fletu* temperavit, quando peccata deflentes ſitientibus vitam commiſcuit.

Aliter: Potus intus trahitur: fletus foris egeritur. Poculum ſuum Chriſtus in Paſſione ſua cum fletu miſcebat, dum Gentes quaſi dulcem potum in ſe traxit, & Judæos quaſi fletum foris egeſſit. Ad litteram etiam potum eum fletu temperavit, quando impii acetum felle mixtum ei ſitienti offerebent. Hoc evenit

A facie iræ & indignationis tuæ, VERS. XI.
id eſt, à præſentia vindictæ tuæ & gravis pœnæ, quam paſſus ſum causâ Adæ. Paſſibilitas enim & mortalitas, quæ ſunt pœnæ peccati, vocantur *ira & indignatio* Dei. Hæc ira Dei manet ſuper illum, qui non credit in Chriſtum, per quem aufertur ira Dei, & immortalitas dabitur regni. De ira tua multas pœnas in lacu miſeriæ paſſus ſum: *Quia elevans alliſiſti me*, id eſt, per liberum arbitrium elevâſti, per juſtitiæ judicium *alliſiſti*. Hoc iterum vox eſt humani generis in Chriſto. Deus quippe hominem ratione & intellectu humani generis in Chriſto. Deus quippe hominem ratione & intellectu ſuper omnia eminencia elevavit. Sed quia in honore poſitus non intellexit, in miſeria eum alliſit. Sicut enim nullum borum hunc habet honorem: ſic nullum habet hanc miſeriam. Solus namque homo poſt multas hujus vitæ miſerias truditur poſt mortem in ultrices flammas. Ideo ſuperiora etiam pœnitenti congruunt, cùm oſſa ſicut cremium aruerunt, qui propter reatum oblitus eſt comedere panem ſuum, & à voce gemitûs os carni ſuæ adhæſit, ſcilicet, ut propter jejunia & fletum pro carne oſſa videantur, & ideo præ nimia macie ſimilis factus eſt pellicano, & propter nigras, & ſordidas veſtes nigredinem peccatorum ſignificantes, ſimilis nocticorvo: propter ſolitariam vagationem ſimilis paſſeri. Cui tota die inimici, id eſt, impœnitentes vel dæmones exprobrant, quia cinerem tanquam panem manducat, & poculum cum fletu miſcet, quia iram & indignationem Dei timet, qui eum elevavit, dum ad imaginem ſuam creavit, ſed propter culpam alliſit, dum eum omnibus pœnis ſubmerſit. Sequitur vox Chriſti.

regnate. Verba ſumpta ſunt de hiſtoria, ubi A nubes & caligo in monte Sina apparebat, quando totus mons ut ignis ardens fumigabat, fulgura luxerunt, tonitrua crepuerunt, adorantes vitulum confuſi ſunt, & filiæ Judæ exultaverunt. Significet autem, quòd in Eccleſie nubes Chriſti humanitetis, & caligo Deitetis apparuit, ignis Spiritûs Sancti effulſit, fulgure ſignorum luxerunt, tonitrue prædicationum ſonuerunt, idoletræ confuſi ſunt, animæ Deum confitentium exultaverunt: quia Chriſtus, lux vera, ortus eſt juſtis & rectis corde æterna lætitia. Deſignet etiam diem judicii, quando caligo & ignis faciem Chriſti præcedent, & inimicos ejus conſument, & lux æterna orietur juſtis, & perénnis lætitie re- B ctis corde.

Pſalmus in duas partes dividitur: quie duo Chriſti adventus, ſeu duo populi judicandi in eo deſcribuntur. Una pars eſt: *Dominus regnavit*, in qua uterque Chriſti adventus exprimitur. Altera eſt: *Audivit, & lætata eſt Sion*, in qua Eccleſiæ gloria depromitur. Vox eſt gentium Deum laudantium:

Dominus regnavit, qui in forma ſervi ente Pilatum ſtetit, in cruce damnatus cum latronibus pependit, in ſepulchro mortuus jacuit, ipſe reſurrexit, & Dominus omnium regnavit, idola deſtruxit, mundum ſibi ſubdidit. Ideo C *exultet terra*, quæ à dominio Dieboli eſt erepta, & vero Domino eſt reſtituta. *Lætentur Inſulæ multæ*, quæ meruerunt Chriſtum Regem habere. Per *Terram* primitiva Eccleſie de Judæa intelligitur, quæ de Regno Chriſti exultavit. Per *Inſulas multas* Eccleſiæ Gentium in mari perſecutionum poſitæ accipiuntur, quæ de regno æterni Regis lætatæ ſunt. Per quos obtinuit regnum, & expugnavit terrem, & Inſulas? Per nubes, id eſt, per Apoſtolos.

VERS. II. *Nubes & caligo in circuitu ejus.* *Nubes* ſunt Prophetæ, *caligo* obſcuritas legis. Hæc ſunt *in circuitu ejus*, id eſt, Eccleſia, quæ D eſt quaſi *in ejus circuitu*, in cujus medio ipſe conſiſtit. Hæ *nubes & caligo* Eccleſiam obumbraverunt, dum lex & Prophetiæ Chriſtum ei innotuerunt. *Nubes* etiam Apoſtoli fuerunt, qui terram reſtitutam doctrina compleverunt. *Caligo* ſapientes fuerunt, qui alta intelligentes in Eccleſiæ aperuerunt. *Nubes* quoque eſt corpus Dominicum, in quo Sol juſtitiæ latuit; *Caligo* occulta Deites, quæ oculie carnis non apparuit. *Juſtitia & judicium. correctio ſedis ejus.* *Sedes* Chriſti eſt Eccleſia, in qua ùt Rex ſedet & regnat. Hujus correctores ſunt juſti Judices. Et poſtquam hæc ſedes per Rectores ſapientes, juſtos Judices correcta fuerit, Chriſtus Rex in ea ſedebit. Sed

Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. VERSUS III.
Hoc contigit, quando Spiritûs Sanctus apparuit, & omnes gentes in circuitu ei inimicantes in dilectione ejus accendit. Præceſſit ignis Spiritûs Sancti fide & remiſſione peccatorum; ſed Dominus in eis * operationem virtutum, & tunc inflammevit *inimicos ſuos* amore, & illuminevit eos ſcientia. Et tunc

* Deeſt aliquid.

Illuxerunt fulgura orbi terræ, VERSUS IV. & V.
id eſt, claruerunt miracula univerſitati terræ. *Fulgura* & tonitrua dicuntur fieri ex colliſione nubium, ſicut de lapide attrito ignis excutitur. Domino regnante nubes & caligo ſurrexerunt, de quibus *fulgura* & tonitrua prodierunt. Nubes Prophetæ & Apoſtoli colliduntur, dum per Doctores conferuntur. De his tonitrua concrepant, prædicationes ſcilicet, quæ corda terrificant. De his *fulgura* coruſcant, ſententiæ ſcilicet, quæ mentes illuminant. Notandum, quòd ſæpè in Pſalmis Terra *Orbis* vocatur, quia forma ejus à Geometris rotunda ſcribitur, & ſignificat, quòd Eccleſie, Dei terra, in circulum æternæ coronæ colligitur. *Vidit, & commota eſt,* ſcilicet gentes æternæ fidei ſuccubuerunt, & igne, qui faciem ejus præceſſit, calefacti in aliam formam, ùt cera mutati ſunt. *A facie Domini omnis terra,* ſubaudi, fluxit ùt cera, igne Sancti Spiritûs liquefacta, & in aliem Religionem mutata.

In Hebræo habetur: *A facie Domini omnis terræ.* Chriſtus Dominus Jeſus eſt Dominus univerſæ *terræ*, qui primùm omnes fecit, deinde omnes refecit. Per viſe *fulgura* mota eſt terra, quia

Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus, VERSUS VI.
id eſt, Apoſtoli prædicaverunt Evangelium, & mundum juſtificari per eum: *& ſic viderunt omnes populi gloriam ejus,* id eſt, omnes gentes cognoverunt Deum pro hominibus incarnatum, & humanam naturem per ipſum exaltata, dicens:

Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis. VERSUS VII.
Sculptilia ſunt, quæ de lapide vel ligno ſculpuntur. *Simulacra* vero, quæ de ære vel quolibet metallo funduntur. Qui hæc pro Deo adorant, *confundantur, & qui* in his quaſi beneficium ſibi conferre valentibus *gloriantur*, & Chriſtum verum Deum adorare recuſant, quem Angeli adorant, ad quos ſe convertunt, & præ nimia lætitia cantant:

Adorate eum omnes Angeli ejus. VERSUS VIII.
Angeli Sathenæ ab hominibus ùt dii adorari voluerunt.

fuerunt. Angeli autem Dei homines ſe volentes adorare, ſcilicet Joſue & Johannem non permiſerunt, ſed Deum creatorem adorare docuerunt. Hos debent imitari, qui Angelis cupiunt coæquari. Hanc fidem gentium ***audivit Sion***, id eſt, Eccleſia de Jeruſalem, ***& lætata eſt.*** *Cùm enim*
Act. 14. *audiſſent Apoſtoli, & Eccleſia, quæ erat Jeroſolymis, quia Samaria*, id eſt, Gentilitas *recepiſſet Verbum Dei, gaviſi ſunt.* ***Et exultaverunt filiæ Judæ***, id eſt, fideles animæ de Judæis, ***propter judicia tua Domine***, quòd non es perſonarum acceptor, ſed judicaſti idolatras recipi in regnum tuum. Et propter hoc exultant, quòd gentes iſtud credunt,

VERS. IX. ***Quoniam tu Dominus Altiſſimus ſuper omnem terram***, id eſt, quòd tu es potentiſſimus ſuper omnes gentes. Et quia hoc credunt, quòd tu ***nimis exaltatus es*** in dextera Dei ***ſuper omnes***, quos falsò venerabantur ***Deos***, Apoſtoli, & fideles alloquuntur Gentes:

VERS. X. & XI. ***Qui diligitis Dominum, odite malum.*** Quidam Judæi facti Chriſtiani voluerunt, ut Gentes converſæ legem Moyſi & circumciſionem obſervarent, quibus Apoſtoli dixerunt, ne eis grave jugum imponerent, quod nec ipſi, nec patres eorum ferre poſſent. Et ſcripſerunt gentibus, ut à
Act. 15. fornicatione & ab idolothito, & ſanguine ſuffocato abſtinerent, & ſalvarentur. Quod æquipollenter hîc dicunt. Vos, qui ex Gentibus credidiſtis, & Dominum Jeſum amatis, ne diligatis malum. Et ſi adverſa in corpore patimini pro Chriſto, non curetis: quia ***cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum***, ne in tribulatione deficiant. ***De manu peccatorum***, id eſt, de manu perſecutorum ***liberabit eos***, & ad gaudia deducet eos. Vel *de manu peccatoris*, id eſt, de poteſtate diaboli *liberabit eos.* Ideo gaudete: quia

VERSUS XII. ***Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia.*** Chriſtus eſt *lux* vera animarum & *lætitia* Angelorum. Hæc lux juſto apparuit, dum Chriſtus, per fidem populo à peccatis juſtificato innotuit, & rectè viventibus æternam lætitiam promiſit. Propterea

VERSUS XIII. ***Lætamini juſti in Domino***, in quo eſt ſumma lætitia, ***& confitemini memoriæ ſanctificationis ejus.*** Hoc eſt, laudate eum, quia memor fuit vos ſanctificare ab idolis, & Sanctis aſſociare in cælis. Hoc de primo adventu: nunc etiam dicendum de ſecundo adventu.

VERS. 1. Dominus Jeſus *regnabit* in Patris gloria, & ipſe Rex ſedebit Judex in judicio: Ideo *exultet terra*, id eſt, Eccleſia de terris vocata ad cæleſtia. Inde etiam *lætentur inſulæ multæ*, id eſt, omnes Eccleſiæ de mari ſæculi ereptæ.

VERS. 2. *Nubes & caligo in circuitu ejus*, id eſt, valida tempeſtas: *juſtitia & judicium correctio ſedis ejus.* Non corrigitur, niſi quòd prius pravum videbatur. Pravum viſum eſt, quod mali hîc florent, boni oppreſſi ſunt. Hoc in judicio per juſtitiam corrigetur; quia boni ad gaudia, mali ad ſupplicia judicabuntur.

Ignis ante ipſum præcedet, ſicut ſcriptum eſt: VERSUS 3.
Fluvius igneus egrediebatur ante faciem ejus, qui mundum ſuccendet, & omnium montium altitudinem quindecim cubitis altiùs tranſcendet. De quo ſcribitur: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit usque ad inferni noviſſima.* Et *inflammabit* Deut. 32. 22.
in circuitu ejus inimicos ejus, quia exuret adverſarios ejus.

Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ, id eſt, tunc VERSUS 4.
horribilia tonitrua orbem concutient, & terrifica fulgura terram findent. Præteritum autem pro futuro tempore propter certitudinem poſuit: quia futurum mutari poteſt, præteritum nullo modo. *Vidit, & commota eſt terra.* hoc eſt, cùm terra talia videbit, pertimeſcet, & contremiſcet, & mox convertetur in picem, & ſulphur ardens, & perdet impios ex ſe. Tunc

Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domini, VERSUS 5.
à facie Domini omnis terra, quando cæli magno impetu tranſibunt, & elementa ignis calore ſolventur. Ideo bis dixit: *A facie Domini*: quia in humanitate apparebit injuſtis; in Divinitate juſtis. Erit tunc terribilis expectatio & æmulatio ignis, quæ conſumptura eſt adverſarios veritatis.

Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus, id eſt, VERSUS 6.
ipſi cæli ab igne diſſoluti oſtendent juſtum judicium Dei: *& videbunt omnes populi gloriam ejus*, id eſt, Judicis potentiam. *Videbit eum omnis* Apoc. 1. 7.
oculus, & qui eum pupugerunt. Tunc

Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, VERSUS 7.
id eſt, qui coluerunt idola, & qui nunc *gloriantur in ſimulacris ſuis.* Et non ſolùm Pagani, qui idolatræ fuerunt, ſed etiam Judæi & Hæretici, qui imaginarium Deum colunt, dum incomprehenſibilem Deum in imaginem hominis vel alicujus rei in corde ſuo vertunt. Sed & ficti Chriſtiani, qui Deum ventrem colunt, tunc in confuſionem ibunt.

Adorate eum omnes Angeli ejus, hoc eſt, in illo VERSUS 8.
judicio adorabunt eum, utpote verum Deum, *omnes Angeli ejus.* Hoc *audivit Sion*, ſcilicet Eccleſia tunc ſpeculans vitam, *& lætata eſt.* *Et exultaverunt filiæ Judæ*, id eſt, animæ Deum confitentium & laudantium: *propter judicia tua Domine*, quòd oppreſſos ad gloriam, & oppreſſores judicaſti ad pœnam. Tunc cognoſceor,

Quoniam tu Dominus Altiſſimus ſuper omnem VERSUS 9.
terram, id eſt, quòd tu es ſummus Dominus omnium: *nimis exaltatus ſuper omnes Deos*, id eſt, ſublimatus ſingulari potentia ultra omnes poteſtates Angelorum & Sanctorum. Ideo nunc

Qui diligitis Dominum, id eſt, qui colitis VERS. 10.
eum, *odite malum*: quia non ſufficit malum & 11.
non facere, niſi etiam odiſſe. Et ſic eritis Sancti, & tunc vitam ſperate: quia

 Cu-

Cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum à malo: *de manu peccatorum*, id eſt, dæmonum, *liberabit* eas in judicio. Tunc orietur *lux juſto*: Alia lux longè melior ac major hac luce, *& rectis corde* æterna *lætitia*, & impii mittentur in tenebras exteriores. Ideo

VERS. XII *Lætamini juſti*, quòd eſtis *in Domino*, in quo A perfruimini ſummo gaudio, *& confitemini memoriæ ſanctificationis ejus*, id eſt, ſemper laudate eum, quòd memor fuit vos ſanctificare.

Ideo feſta Dominica hunc Pſalmum concelebrant, quia ipſe magnalia Chriſti prædicat.

PSALMUS XCVII.

Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit &c.

In alio Pſalmo *Cantate* hortatus eſt Spiritus Sanctus Gentes ad laudem Dei in requiem ejus vocatas: in hoc Pſalmo *Cantate* admonet Judæos ad laudandum Deum in requiem ejus ſimiliter invitatos. Titulus Pſalmi eſt:

VERS. I. *Pſalmus ipſi David.*

Hoc eſt: Iſta laus canitur populo de Judæis fideli, in perſecutione Anti-Chriſti *manu forti*. Hic Pſalmus eſt Nonageſimus ſeptimus. Nonaginta ſunt novies decem. In novenario ſocietas Angelorum; in denario vetus teſtamentum propter decalogum legis, in ſeptenario exprimitur novum teſtamentum propter ſeptiformem Spiritum. Deſignat ergo hic numerus, quòd populus de lege ad Evangelium converſus denarium vitæ in conſortio Angelorum per Spiritum Sanctum erit habituros.

Materia Pſalmi eſt populus de lege ad Evangelii gratiam converſus. Intentio eſt converſos de errore admonere, laudibus veritatis inſiſtere, quam noverunt cuique ſecundùm juſtitiam operum ſuorum reddere. Verba ſumpta ſunt de Sacerdotibus & Levitis, qui Deum laudabant, in tabernaculis, vel in templo muſicis inſtrumentis, & ſignificant eos, qui Deum laudant in Eccleſia voce & bona operatione.

In duo dividitur, quia de Dei laude & hominum ſcribitur. Una pars eſt: *Cantate Domino*, quæ Chriſti magnalia canit. Altera: *Jubilate Domino*, quæ populi præconia concinit. Vox eſt Spiritûs Sancti vel Heliæ & Enoch hortantium Judæos, ad laudem Dei ad requiem ejus invitatos.

Cantate Domino canticum novum.

Hic Pſalmus illi de Gentibus ſcripto continuatur, quia Synagoga in fine mundi Eccleſiæ de Gentibus aſſociatur. Ideo ſimiliter inchoat, quia duos parietes è diverſo venientes in uno lapide angulari Chriſto Jeſu conjungendos eſſe inſinuat. O vos Judæi, qui hactenus in vetuſtate perduráſtis, & tandem aliquando novitatem in Chriſto induiſtis, qui nunc novum nomen habetis Chriſtianæ Religionis, *cantate Domino canticum novum* Evangelicæ obſervationis, Judæi *canticum novum* cantant, dum nova Evangelii præcepta obſervant. Et jure debetis cantare: *Quia mirabilia fecit.* Quæ? *Salvavit* ſibi dextera ejus, & brachium ſanctum ejus.*

*Vulgata: Salvabit.

B Chriſtus eſt Dei *dextera*: quia per ipſum omnia fecit: *brachium ejus* eſt, quia per ipſum omnia continet. Per *dexteram* quippe opus, per *brachium* accipitur fortitudo. Hæc *dextera ſibi ſalvavit*, dum opus ſuum, quod perierat, reparavit, quod ad imaginem ſuam creavit. In hoc *brachium ſanctum* & forte & ſanguine tactum *ſibi ſalvavit*, dum fortem armatum *ſibi* alligavit, & ablata ſpolia diſtribuit. Hæc ſunt *mirabilia*, quæ *fecit*, quòd non ſolum cæcos illuminavit, leproſos mundavit, mortuos ſuſcitavit, ſed etiam morte ſua humanum genus à morte ſuſcitavit.

Notum fecit Dominus ſalutare ſuum, hoc eſt, Pater manifeſtavit Judæis Filium ſuum, per quem ſalvat omnes *In conſpectu* C *gentium revelavit juſtitiam ſuam*, id eſt, in cognitione gentium notum fecit Filium ſuum, per quem juſtificat mundum. Chriſtus vocatur *ſalutare Dei*, quia per eum mundus ſalvatur. Ideo *juſtitia*, quia mundus per ipſum judicatur. In Hebræo ſcribitur: *In hominem ſuum.* Non dixit: *oſtendit*, ſed: *Notum fecit.* Novit eum Adam, qui de eo prædixit: *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Novit etiam Abel, qui agnum obtulit: novit Seth, qui eum invocavit: Novit Noë, qui omne genus in arca ſalvavit: Novit Abraham, qui filium obtulit. Sed quia poſtea mundus oblitus eum fuit, dum idola coluit, Dominus Jeſum ſuum *notum fecit*, dum Verbum in carne Judæis miſit, & D gentibus *juſtitiam revelavit*, dum eos per fidem ejus juſtificavit. Quare Gentibus revelavit? Propter miſericordiam. Quare Judæis notum fecit? Propter veritatem, id eſt, promiſſionem ſuam. VERS. II.

Matth. 19. 3.

Recordatus eſt enim *miſericordiæ ſuæ*, hoc eſt, tandem memor fuit miſereri gentibus, quarum tamdiu quaſi oblitus fuit. *Et* recordatus eſt *veritatis ſuæ*, id eſt, promiſſionis factæ *domui Iſraël*, ſcilicet quòd promiſit Abrahæ, quod in ſemine ejus benedicerentur omnes gentes. VERS. III.

Alia translatio habet: *Memor fuit miſericordiæ ſuæ Jacob, & veritatis ſuæ domui Iſraël.* Quaſi Judæorum Dominus oblitus fuit, dum eos in perfidia excæcari permiſit. Sed poſtquàm plenitudo gentium intra-

intraverit, tunc recordatus miſericordiæ ſuæ miſerebitur Dominus Jacob, & Iſraël ſalvabitur. *Jacob* dicit propter vulgus: *Iſraël* propter legis Doctores. Poſtquam omnis Iſraël ſalvus fuerit, tunc *viderunt omnes termini terræ ſalutare Dei noſtri*, hoc eſt, omnes qui inhabitant fines terræ. Ideo

VERSUS IV. *Jubilate Domino omnis terra*, id eſt, omnes inhabitantes terram gaudio mentis: *Cantate* ei hilaritate vocis, *& exultate* animo, *& pſallite* opere. Hæc figura dicitur omoreleuton, ubi diverſa verba in ſimiles ſonos exeunt, ùt Jubilate, Cantate, Exultate, Pſallite.

B

VERSUS V. & VI. *Pſallite Domino in cithara, in cithara & voce pſalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.* In quatuor muſicis inſtrumentis jobentur Deum laudare, ſcilicet *cithara*, *pſalterio*, *tuba*, & *cornu*, quia quatuor virtutibus perficitur vita juſtorum, prudentia, fortitudine, juſtitia & temperantia. *Cithara*, quæ de inferioribus ſonat, eſt activa vita, quæ proximis in corporalibus miniſtrat, & hæc ad juſtitiam ſpectat. Propterea bis *cithara* dixit, quia eſt juſtitia, quæ hominibus ſua reddit, & eſt juſtitia, quæ Deo ſua tribuit. *Pſalterium*, quod de ſuperioribus reſonat, eſt contemplativa vita, quæ Deum in ſpiritalibus laudat; & hæc prudentiæ militat.

C

Tuba ductilis, quæ malleis ex argento tunditur, eſt Doctorum vita, quæ tunſione tribulationis apta efficitur ſonoritati prædicationis; & hæc temperantiæ congruit. *Cornu* ponitur pro regno vel pro fortitudine. *Tuba cornea* eſt Principum vita, quæ potentia ſuper alios erigitur, ſicut cornu ſupercreſcens carneoi attollitur; & hæc fortitudinem reſpicit. Ergo *in cithara* pſallunt Domino, qui in activa vita pro Domino proximis ſerviunt. Iterum *in cithara* laudes reſonant, qui carnem pro Domino caſtigant. *In voce Pſalmi*, id eſt, in pſalterio jubilant, qui in contemplativa vita Deum laudant, & aliis bona prædicant. *In tubis ductilibus* laudes perſonant, qui Deum in tribulationibus prædicant. In *voce tubæ corneæ* Deo cantant, qui contra vitia dimicantes voce & opera proximos à malis defendunt. His inſtrumentis, O Judæi, Deum laudate, ſi vultis cum illo regnare. *Jubilate in conſpectu Regis Domini*, hoc eſt, laudate Deum, eò quòd fide conſpicitis eum, qui eſt Rex & Dominus omnium. Ideo

Moveatur mare & plenitudo ejus, VERS. VII id eſt, lex & legales obſervantiæ de carnali intellectu in ſpiritalem. Moveatur etiam *Orbis terrarum, & qui habitant in eo*, de malis operibus ad pœnitentiam, ut poſſint Chriſto advenienti occurrere obviam. Vel *orbis terrarum moveatur*, id eſt, in meliorem ſtatum mutetur, & homines, *qui habitant in eo*, mutentur in æqualitatem Angelorum Dei. Hic locus illi continuatur, ubi ſcribitur: *Lætentur cæli, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus: gaudebunt campi, & omnia, quæ in eis ſunt*: quia Judæi gentibus in fide Chriſti conjuncti erunt. *Mare moveatur*, id eſt, peccatores vitiis amari, à facie Domini;

Flumina autem ſimul *plaudent manu*. VERSUS VIII. & IX. *Flumina* ſunt Sapientes de fonte vitæ repleti, In alios doctrina fluentes. Hi *manu* ſimul *plaudent*, dum prædicantes ſimul bonum peragunt opus. Manibus enim plaudere eſt bonum opus hilariter agere.

Montes exultaverunt * *à conſpectu Domini*, id eſt, Prælati in Judæis gaudebunt à cognitione Dei, & de hoc, *Quoniam venit judicare terram*, id eſt, bonos & malos pro terrenis factis. Poſt Anti-Chriſti quippè perſecutionem & Judæorum converſionem veniet Dominus ad judicium, & *judicabit orbem terrarum in juſtitia*, hoc eſt, eos, qui ex terra facti ſunt orbis, id eſt, perfecti, in circuitu æternæ coronæ correcti, juſtè remunerabit; *Et populos in æquitate*, ſcilicet falſos Chriſtianos & Hæreticos & infideles ſecundùm æquitatem damnabit.

*Vulgata: exultabunt.

Hic Pſalmus ideo in feſtis Dominicis cantatur, quia virtus Domini in eo multiplex prædicatur.

PSALMUS XCVIII.

D*Ominus regnavit, iraſcantur populi &c.*

Præcedens Pſalmus continet Spiritus Sancti exhortationem, iſte verò Judæorum laudationem. In alio Pſalmo: *Dominus regnavit*, Gentes vocatæ Deum laudant, in hoc Pſalmo Judæi invitati ad fidem Chriſto jubilant. Titulus Pſalmi eſt:

VERS. I. *Pſalmus* * *David.*

*Vulgata addit: *Ipſi*:

Hoc eſt: Iſta laus canitur Chriſto *deſiderabili* à populo fideli & *forti*. Hic Pſalmus eſt Nonageſimus octavus, quod ſunt ſepties quatuordecim. Per ſeptenarium plenitudo temporis, per denarium decalogus legis, per quaternarium quatuor Evangeliorum obſervantia exprimitur. Deſignat autem, quòd, poſtquam plenitudo gentium intrave-

D

rit, Iſraëliticus populus de lege ad Evangelium tranſibit, & ſic ſalvus erit.

Aliter: Per ſeptem requies, per quatuordecim generatio Chriſti innuitur: quia genealogia ejus per ter quatuordecim generationes contexitur, & Deus ſeptima die requieviſſe legitur. Deſignat hic numerus, quòd Judæi per fidem Chriſti de ſe generati æternam requiem intrabunt.

Materia Pſalmi eſt laus Judæorum ad fidem converſorum. Intentio eſt demonſtrare Chriſtum Deum & Dominum eſſe omnium, & hunc laude digniſſimum. Verba videntur ſumpta de laude Levitarum Deo in templo canentium, & ſignificat Judæorum laudem Deo in Eccleſia jubilantium.

In duas partes ſecatur: quia in eo humanitas

 Chriſti

Chriſti & Divinitas prædicatur. Una pars eſt : A *Deminus regnavit*, in qua Chriſti regalis honor exprimitur. Altera : *Exaltate*, in qua humanitas ejus adoranda depromitur. Vox Judæorum Deum pro beneficiis ejus laudantium:

Dominus regnavit. Tres Pſalmi habent idem principium. *Dominus regnavit, decorem indutus eſt. Dominus regnavit, exultet terra. Dominus regnavit iraſcantur populi*, & videntur retrogradi. Debuit enim imprimis poſuiſſe: *Dominus regnavit, iraſcantur populi*; deinum: *Dominus regnavit, exultet terra*, ad ultimum: *Dominus regnavit, decorem indutus eſt.* Sed ùt ſæpe dictum eſt, iſte liber ſpiritalis eſt, & proprium ordinem ſequitur, & ſemper à potiori inchoat, & in inferiori verba conſummat. A regno ſumit exordium, quod in rebus eſt potiſſimum: à Regibus decor & fortitudo induitur, unde fit & ipſis & amicis exultatio, & ſequitur invidorum ira. Dominus populum Hebræorum de B mundo elegit, in quo regnavit: decorem induit, quia Patriarchis & Prophetis quaſi pretioſa veſte ſe circumdedit: fortitudinem induit, quia judicibus & Regibus quaſi præclaris armis ſe præcinxit. Deinde Gentes elegit, & in his regnavit, unde terra exultat, & omnes inſulæ maris lætantur. Omnis terre quaſi inſula, quæ Oceano eſt undequaque circumdata. Porrò Eccleſiæ ideo inſulæ dicuntur, quia inter amaros poſitæ hinc inde fluctibus tribulationum tunduntur. Adhuc Judaicam gentem converter, & in hac regnum conſtituer: & tunc *iraſcentur* populi Anti-Chriſto ſubjecti. Ideo hic Pſalmus ſicut alter inchoat, quia Judæus in laude Chriſti gentibus aſſociandos denuntiat, *Dominus*, qui mortem devicit, mundum redemit, *gentes* ſubegit, Judæos inimicos ſuos fidei ſubjecit, ipſe in omnibus *regnavit*. *Iraſcantur populi*, hoc irriſoriè dicitur. De regno Chriſti *iraſcantur populi* nil nocituri, quia velint nolint,

Luc. 19. 14. ubique regnat, cui olim dixerunt perfidi: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*, quem nunc editrant ſubditi. Ille Dominus regnat, *qui ſedet ſuper Cherubin*, id eſt, ſuper omnem altitudinem Angelorum. In hoc Chriſtus notatur, qui cælos aſcendens ſuper omnes Ordines Angelorum in dextere Dei Patris exaltatur. *Cherubim* namque eſt de ſummis Ordinibus Angelorum, & interpretatur *plenitudo ſcientia*, & ſignificet plenos dilectione, quos ſibi ſpecialiter quaſi ſedem ſuppoſuit, in quibus requieſcit. Vel tu Domine, qui ſedes ſuper Cherubim, id eſt, in juſtis regnas: *moveatur terra*, id eſt, quantumcunque velint, indignentur terrena appetentes ùt Julianos & alii tales. De regno æterno Chriſti, quo in Judæis & Gentibus fidelibus regnabit, infideles populi ſub Anti-Chriſto iraſcuntur, & omnis terra in perſecutione commovetur. Sed fideles de Judæis dicunt: Quæ cura deeſt?

VERS. II. *Dominus* Jeſus, qui fuit *in Sion*, id eſt, in Jeruſelem, ipſe eſt *magnus*, hoc eſt, valde potens. *Et excelſus ſuper omnes populos* iratos & commotos, potens eſt illos reprimere, nos erigere; illos humiliare, nos exaltare. Nunc convertunt ſe ad ipſum dicentes: Hi populi contra te irati, ac ſubjugati.

Confiteantur nomini tuo magno, VERS. III. & IV.
id eſt, laudent nomen tuum, quod eſt Dominus, ſicut & nos dicentes, quòd ſit magnum ſuper omne nomen, & ſit potens facere omne, quod vult: *Quoniam terribile eſt* peccatoribus in judicio; *Et Sanctum*, id eſt, ſuave eſt juſtis. *Et honor Regis judicium diligit*, id eſt, ille Rex, qui ubique regnat, inde honoratur, quòd malos damnat, juſtos remunerat. Vel confeſſio Regis Chriſti exigit hoc *judicium*, ut quiſque ſe accuſet de peccatis, & ea pœnitendo damnet; deinde nomen ejus honoret benè operando. *Tu paraſti directiones*, hoc eſt: Tu Domine præparâſti illis correctionem, emendationem. B *Judicium & Juſtitiam in Jacob tu feciſti*: quia illum populum juſtè excæcâſti, & nunc per gratiam illuminâſti. Similiter induratos per juſtitiam, ſi converſi fuerint, recipies per gratiam. Ideo

Exaltate Dominum Deum noſtrum, VERS. V.
hoc eſt: o populi nolite iraſci, ſed ſuſcipite regnum Dei, & credite eum ſuper omnia exaltatum verum Deum & Dominum noſtrum. *Et adorate ſcabellum pedum ejus*, id eſt, corpus Dominicum: Quoniam *Sanctum eſt*, id eſt, innocens & repletum abundentia omnium virtutum. C Per *pedes* intelligitur Divinitatis ſtabilites, per *ſcabellum* humanitas, ſuper quam Deus ſedit, & inter homines ambulavit. Nota, quòd jubentur Deum exaltare, ſcabellum adorare: quia qui humanitatem Chriſti adoravit, hunc Divinitas exaltabit. Vox eſt Judæorum credentium ad incredulos: Adorate Chriſtum Divinitatis ſcabellum: quoniam

Moyſes legiſlator, inter Deum & homines Mediator, Deus Pharaonis & Dux populi, eum adoravit, & ipſi ſacrificavit. *Samuel* etiam maximus Prophetarum & Unctor Regum eum adoravit, & eum invocavit. Adorate & invocate eum, quia *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus eius* invocabant eum, non alium, *& Samuel inter eos, qui invocant nomen eius*, invocavit eum. Hi patres propter majorem auctoritatem ponuntur: & quia hi ſoli pro inimicis oráſſe leguntur, ut horum exemplo Deum pro inimicis invocent, & ſe exaudiendos ſcient. Moyſes dicitur *Aſſumptio*: Aaron *Mons fortitudinis*, Samuel *Nomen ejus Deus*, & intelligitur Chriſtus de Verbo Dei aſſumptus, qui eſt Eccleſiæ *mons fortitudinis*, cujus *nomen eſt Deus*, & hic eſt adorandus. Patres noſtri *invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos*, fecit quodcunque eum rogabant, &

In columna nubis loquebatur ad eos, VERS. VII
Columna nubis præceſſit Hebræos. In hac Deus po- & VIII.
pulo

pulo apparuit,& de hac facienda imperavit. Columna pro fortitudine & decore in domo ponitur & ædificium per eam fulcitur. Humanitas Chriſti eſt *columna nubis*, quâ machina Eccleſiæ ſuſtentatur,& domus Dei egregiè decoratur. *In hac columna* Deus fidelium populo *loquebatur:* quia
2. Cor. 5. 19. *Deus erat in Chriſto reconcilians mundum ſibi.* Deus *loquebatur* olim per columnam nubis patribus,ſive per Chriſtum fidelibus, & ipſi *cuſtodiebant teſtimonia eius*, id eſt,credebant promiſſiones ejus, *& præceptum,quod dedit illis*, obſervabant, ſcilicet mandatum dilectionis, de
Joh. 15. 12. quo dixit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos.* Hoc præceptum ipſi cuſtodierunt, dum etiam pro inimicis ùt Moyſes & Samuel oraverunt,& *tu Domine Deus noſter* non alius, *exaudiebas eos* orantes pro inimicis. *Deus tu propitius fuiſti eis* remittens peccata, & parcens reis propter eorum preces, *& ulciſcens in omnes adinventiones eorum*, hoc eſt, puniens peccata eorum. Adinventio eſt inſoliti facti præſumptio. Deus gentes pro peccatis non punivit, quia eas gehennæ ignibus reliquit: Hebræorum autem præſumptiones ſemper vindicavit, quia eos ad vitam purgavit; Flagellat enim Deus omnem filium,quem recipit; quos autem non curat caſtigare, negligit. Ideo

Exaltate Dominum Deum noſtrum, id eſt,adorate ſuper omnia exaltatum Deum patrum noſtrorum: *Et adorate in monte ſancto eius*, id eſt, in corpore ejus ſanguine tacto, à patribus adorato: *Quoniam ſanctus* eſt ille mons, ſanctificans omnes in ſe credentes, & ipſe eſt *Dominus Deus noſter*, Deus & homo, & ideo ab omnibus invocandus & adorandus, qui ſe invocantes ſalvat, & ſe non adorantes damnat. VERSUS IX.

Notandum, quòd ſæpè in Pſalmis aliqui verſus ſimiles in verbis, ſed diſſimiles intellectu ſcribuntur, ſicut in regio ornatu ejuſdem coloris, ſed diverſi generis gemmæ ponuntur. Hunc quoque Pſalmum feſta Dominica frequentant, quia ipſe facta Chriſti prædicat.

PSALMUS XCIX.

JUbilate Deo omnis terra &c.

Hic Pſalmus eſt de laudatione totius Eccleſiæ. Titulus eſt:

VERS. I. *Pſalmus in confeſſione.*

Id eſt: in laude. In Hebræo legitur: *Canticum in gratiarum actione.* Eccleſia namque in hoc Pſalmo Deum laudat,& gratias agit, quòd ei Synagoga in fide conjuncta, Chriſto concinit. Hic Pſalmus eſt Nonageſimus nonus, qui numerus innuit, quòd hi,qui laudant Deum in fide Trinitatis, conjunguntur Angelis in cælis.

Materia ejus eſt laus Eccleſiæ. Intentio eſt fideles ad laudem Chriſti hortari, ſi cupiant Angelis coæquari. In duas partes dividitur: quia Eccleſia in duos populos partitur. Una pars eſt: *Jubilate Domino*, in qua laus Eccleſiæ gentium canitur. Altera eſt: *populus ejus*, in qua laus Eccleſiæ de Judæis depromitur. Verba ſumpta ſunt de cantoribus templi, qui deſignant in Eccleſia laudatores Chriſti, & in futuro laudabunt in ſæculum ſæculi. Vox Doctorum ad Eccleſiam de Gentibus:

VERS. II. *Vulgata: Deo.* *Jubilate Domino* * *omnis terra.* O fideles, qui de *omni terra* ad fidem Chriſti conveniſtis, *Domino* vero *jubilate*, id eſt, cum mentis jucunditate in omnibus gratias agite. Et à dominio diaboli erepti huic *Domino ſervite in lætitia* id eſt, benè operamini cum hilaritate. Jubilatio ad contemplationem,ſervitus pertinet ad actionem. *Introite in conſpectu eius in exultatione*, id eſt,non de exterioribus, ſed intrò interius cubiculum ite,& *in conſpectu* Dei de ſpiritalibus exultate.

VERS. III. *Scitote, quoniam Dominus* Jeſus *ipſe eſt Deus*, non alius: *Ipſe fecit nos* primò corporaliter: ſecundò in nova creatura ſpiritaliter, *& non ipſi nos fecimus.* Pater ùt agricola ſeminavit, mater ut terra ſemen recepit, Deus incrementū dedit. Et cùm ipſe ſit Creator, jure à creatura laudatur. Sequitur admonitio Doctorū ad Eccleſiam de Judæis. Non ſolum de Gentibus, ſed etiam de Judæis fideles, qui facti eſtis per fidem *Populus eius*, & ipſe Rex noſter, *& oves paſcuæ eius*, ſcilicet Sacræ Scripturæ, vel paradiſi, & ipſe Paſtor noſter,

VERS. IV. & V. *Introite portas eius*, ſcilicet fidem, Baptiſmum *in confeſſione* peccatorum vel laudis *& introite in atria eius*, ſcilicet Prophetas & Apoſtolos, imitantes eos in ampla dilectione: *in hymnis confitemini illi*, hoc eſt, gratias de omnibus illi agite, & omnia ei adſcribite. *Laudate nomen eius, quoniam ſuavis eſt Dominus*, & non ſervili timore hoc abhorrete, ſed caſto timore hoc eſurite. *Quoniam ſuavis eſt Dominus*, non aſper nec amarus, ſed eſurientibus. *In æternum miſericordia eius.* Converſis & ſe laudantibus non deficiet, ſed ſemper integra manet. *Et uſque in generationem, & generationem veritas eius*, id eſt, veritas promiſſionum ejus completur *in generatione* fide renaſcentium, & complebitur *in generatione* reſurgentium. *In* iſta *generatione* dabitur remiſſio peccatorum: *in* illa *generatione* dabitur incorruptio corporum & æqualitas Angelorum.

Ideo hic Pſalmus poſt: *Dominus regnavit*, cantatur ad Laudes, quia poſtquàm Chriſtus regnavit à ligno crucis, omnis terra ei jubilavit.

PSALMUS C.

A

De Judicio.

M*Iſericordiam & judicium cantabo tibi Domine &c.*

Quinquagesimus Pſalmus canit pœnitentiam: hic verò Centeſimus miſericordiam, quia præmium vitæ in Judicio reportabunt, qui fructum centeſimum pœnitentiæ attulerunt. Et aptè hic Pſalmus poſt præcedentem ponitur, in quo gratiarum actio Eccleſiæ pro converſione Judæorum ſcribitur: quia mox poſt fidem Judæorum Judicium ultimum ſequetur. Ideo in centeſimo loco computatur, quia ovis centeſima in Judicio per miſericordiam pii Paſtoris ſuperno gregi conſo- B ciatur. Titulus Pſalmi eſt:

VERSUS I. & II.

Pſalmus ipſi David.

Hoc eſt: Ita laus bonæ operationis attribuitur ipſi Chriſto Victori, Judici, aſpectu delectabili. Materia ſunt Eccleſiæ merita in Judicio remuneranda. Intentio eſt, nos hortari à malo declinare & bonum facere, ut poſſimus miſericordiam in Judicio invenire. Verba ſunt ſumpta de regimine David, qui regnum Iſraël benè rexit, malos odio habuit, bonos dilexit: & ſignificat regimen Chriſti, qui Eccleſiam benè regit, malos odit, bonos diligit.

Duas habet ſectiones, quia actio Eccleſiæ C habet duas diviſiones, ſcilicet mala devitare, bona agere. Una pars eſt: *Miſericordiam & judicium*, in qua ſeptem notantur declinanda. Altera: *Oculi mei*, in qua ſex memorantur facienda. Vox eſt Eccleſiæ:

Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine. *Miſericordiam* de præſenti, *Judicium* de futuro canitur. O Domine Trinitas cum jucunditate annuntiabo aliis *miſericordiam* tibi adſcribendam, quam exhibes hic pœnitentibus, *& judicium*, quod oſtendis in duritia cordis permanentibus. Nam iſtis gaudia, illis dabis ſupplicia. *Pſallam, & intelligam in via immaculata*, hoc eſt: Quia Judex D es juſtus, operabor bonum abſtinens à malo. *Cantare* pertinet ad contemplationem, Pſallere ad actionem. *Via immaculata* eſt innocentia. Innocentia vera eſt, quæ nec ſibi, nec alteri nocet: quo-
Pſal. 10. 6. niam *qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Et nemo non priùs in ſe, quàm in altero peccat. In hac *pſallam* benè operando, & *intelligam, quando venies ad me*, id eſt, quando remunerabis me.

Aliter: *Pſallam*, & innocens ero, *& intelligam* te præmia pro hoc redditurum. O Sponſe, *quando venies ad me*, ut me Sponſam tuam de Babylone educas, & in Hieruſalem civitatem introducas? Nunc viam immaculatam exponit.

A *Perambulabam in innocentia cordis mei*, hoc eſt: Non ſolùm abſtinui à prava actione, ſed etiam à mala cordis cogitatione. Et hoc *in medio domus meæ*: id eſt, in communi omnium habitantium, *in domo* Eccleſiæ. Hinc merita ſua enumerat, pro quibus cæleſtia ſperat. Et primitus ſeptem ponit cunctis devitanda; deinde ſex omnibus agenda. Declinanda ſunt hæc: Injuſtæ rei imitatio, legis prævaricatio, murmuratio, malignitas, detractio, ſuperbia, cupiditas. Hoc eſt, quod dicit:

Non proponebam ante oculos meos VERSUS III. & IV.
rem injuſtam, id eſt, non propoſui ante ocu- B los cordis mei malum facere, nec facientes imitari, vel facientibus conſentire. *Facientes prævaricationes odivi.* Et parentes & cognatos & amicos legem tuam prævaricantes odio habui, non tamen homines, ſed eorum errores. *Non adhæſit mihi cor pravum*, id eſt, mala voluntas murmurantis, vel pravum conſilium alicujus non invenit in me ſibi conſentaneum. Murmuratores & prava conſilia machinantes non fuerunt mei conſortes. *Declinantem à me malignum non cognoſcebam*, hoc eſt, diſſentientem malignè à propoſito C meo ita devitabam, quaſi non agnoſcerem. Vel Hæreticum pravo dogmate à me declinantem, & malignè agentem ita abhorrebam, ùt ignotum.

Detrahentem ſecreto proximo ſuo, VERSUS V.
hunc perſequebar, id eſt, qui in occulto fratri derogavit, & diſcordiam ſeminavit, hunc ùt hoſtem impugnabam. Pejus peccat detrahens, quàm fornicans: hic enim ſe ſolum occidit; ille autem ſe & proximum. Mali non ſolùm devitandi ſunt, ut confundantur; ſed etiam perſequendi, ut corrigantur.

In Hebræo habetur: *Hunc interficiebam*: quia detractores gladio linguæ propriæ occiduntur.

Superbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc non edebam, hoc eſt, cum ſu- D perbis & cupidis non comedi. Omnis ſuperbus vel cupidus eſt invidus: quia dum ſolus potens vel dives vult videri, alienis bonis cruciatur, & alienis malis paſcitur. Cùm talibus convivium invidiæ non inii; imo tales in tantum execrabar, quòd eos in prandio meo non patiebar. Unde præcepit 1. Cor. 5.
Scriptura, nec cum hujuſmodi cibum ſumere. In 11.
oculis maximè ſuperbia notatur: quia ſuperbi, qui ſe aliis digniores arbitrantur, alios vel aſpicere dedignantur. Cupiditas autem cordi adſcribitur, quia cor Deo vacuum caducis rebus non ſatiatur. Hæc duo vitia præ aliis ſunt notabilia, quia omni-
bus ſunt pejora. *Initium enim omnis peccati ſuper-* Eccli. 10. 15.
bia, & *Radix omnium malorum cupiditas.* Per illam 1. Tim. 6.
Angelus de cælo cecidit; per iſtam homo de para- 10.
diſo

diſo corruit. Ex his duobus quaſi ex fontibus diaboli omnia mala procedunt, & miſeros ad tormenta pertrahunt. Hæc omnia, quæ dicta ſunt, non ſolùm ſunt devitanda, ſed etiam odio habenda & perſequenda, Sequuntur ſex facienda, ſcilicet fidelitas, caſtitas, humilitas, prædicatio, ſancta converſatio, in malos impugnatio. De his ſubditur:

VERS. VI. *Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum*, hoc eſt: Intentio mea non erat ad nobiles & divites ſæculi, ut eos populo tuo præponerem; ſed *ad fideles* Eccleſiæ, ut eos Prælatos & Rectores conſtituerem, qui mecum in judicio ſederent, & populum tuum juſtè judicarent. *Ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat*, id eſt, non impudicos, ſed caſtos & innocentes miniſtros Altaris ordinabam.

VERSUS VII. *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam*, hoc eſt, Publicè peccantes, & hoc ſuperbè defendentes non commanebant publicè mecum in communione, quia excludebam eos à Sacramentis, & à domo Eccleſiæ: humiles autem, & obedientes erant mei concives. *Qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum*: id eſt, adulator, iniquis verbis placere cupiens, *non direxit* ſe in beneplacito meo. Vel vaniloqui non placuerunt oculis meis, ut eſſent nuntii mei, ſcilicet prædicatores & bona perſuadentes.

VERSUS VIII. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ*, id eſt, in bona operatione, quæ eſt quoddam manè æterni diei, omnia peccata terrenitatis meæ occidi, & meo exemplo omnes peccantes, & terrena tantùm appetentes annihilavi. *Ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem*, hoc eſt, verbis & factis iniquos impugnavi, ut eos de iniquitate ad æquitatem converterem; aut de Eccleſia penitus ſegregarem.

Hæc etiam Judici Chriſto congruunt: *Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum*, hoc eſt, Apoſtolos & alios fideles de terra elegi, ut ſedeant mecum Judices in Judicio: *Ambulans in via* A *immaculata, hic mihi miniſtrabat*, id eſt, immaculati miniſtri mei erunt illic, ubi ergo ero. Qui immunditia ſe maculant, Chriſto non miniſtrant: qui ea, quæ ſua ſunt, quærunt, Chriſto non ſerviunt, & ideo cum Chriſto non erunt. *Non habitabit in medio domûs meæ, qui facit ſuperbiam.* Nullus, qui facit mala opera, quæ de ſuperbia deſcendunt, habitabit in domo mea cæleſti Hieruſalem. *Qui loquitur iniquitatem, non direxit in conſpectu oculorum meorum*, hoc eſt, non ſolùm malè operantes, ſed etiam iniquè loquentes in conſpectu meo non erunt, id eſt, faciem meam non videbunt. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ.* Præſens vita eſt quaſi nox, æterna vita quaſi dies, cujus mane eſt dies Judicii.
B In hoc *matutino* interficiet Dominus gladio oris ſui omnes peccatores terræ, ſcilicet terrena appetentes, dicens: *Diſcedite à me omnes operarii iniquitatis. Ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* Tunc hædos ab agnis, zizania à tritico, paleas à granis ſeparabit, & de civitate cæleſtis Hieruſalem, & de ſocietate Sanctorum cum diabolo & angelis ejus in æternum ignem præcipitabit. Luc. 13. 27.

Nota ordinem decimæ decadis ad denarium vitæ pertinentis. Primus Pſalmus canit opera Chriſti, quæ ante Paſſionem in carne poſitus geſſit, quando palmas & cedros ad domum ædificandam plantavit. Cujus titulus *Sabbati* meminit, quo ab operibus requievit. Secundus Pſalmus ea facta Chriſti refert, quæ poſt Reſurrectionem fecit, quando terram ad ædificium domûs fundavit, &
C flumina ad irrigandum eam fons vitæ emerſit. In tertio luminaria ejus formantur, & habitatores ordinantur. In quarto Gentes & Judæi ad requiem Chriſti in domum ejus vocantur. In quinto Gentes vocatæ ad laudem opificis Chriſti hortantur, & de his quaſi vivis lapidibus domus ædificatur. In ſexto Gentes jam ædificatæ in domum Domini laudes reſonant, quo ſe terram in paradiſo amiſſam Chriſto reſtituunt. In ſeptimo Judæi invitati ad laudem Chriſti admonentur, & Gentibus in domo Dei coædificantur. In octavo Judæi laudes Chriſto perſonant. In nono tota Eccleſia ei gratiarum actionem jubilat. In decimò Chriſtus de domo ſua malos ſeparat, & bonos pro meritis remunerat.

PSALMUS CI.

Domine exaudi orationem meam &c.

Hic eſt Pſalmus unus de ſeptem pœnitentialibus, in quibus notatur remiſſio ſeptiformis Spiritus. Ideo quintus ponitur: quia Chriſti Paſſio in eo deſcribitur, per cujus quinque vulnera homo à peccatis remittitur. Primus Pſalmus pœnitentialium Spiritui timoris, ſecundus Spiritui pietatis, tertius Spiritui ſcientiæ, & quartus Spiritui fortitudinis, hic quintus Spiritui conſilii aſcribitur, quia per Angelum magni conſilii Chriſtum humanum genus à morte liberatur, quod in hoc Pſalmo narratur. Hic aptè poſt illum primùm ponitur, in quo Judicium deſcribitur: quia per pœnitentiam homo Judicii ſententiam evadet. Hic pœnitentibus benè
D congruit, quia cinerem tanquam panem edendum, & potum cum fletu miſcendum edicit. Hic Pſalmus eſt Centeſimus primus, quod ſunt decies decem & unum, & ſignificat, quod decem præcepta legis implentibus repromittitur vitæ denarius, quod eſt unus Deus. Titulus Pſalmi eſt:

VERSUS. I. *Oratio pauperis, cùm anxiatus fuerit, & coram Domino * precem ſuam effuderit.*

*Vulgata: *In conſpectu Domini effuderit precem ſuam.*

Hoc eſt: Iſta *oratio* eſt Domini Jeſu, qui cùm eſſet dives in gloria Patris, pauper factus eſt pro nobis, id eſt, mortalis, id eſt, paſſibilis: Oratio, dico, habita, *quando anxiatus fuit*, id eſt, quando de

perdi-

perditione humani generis doluit, *& effudit precem ſuam coram Domino*, Patre ſuo in monte Oliveti, quando triſtatus usque ad mortem factus in agonia prolixiùs oravit, & ſudor ejus ſicut ſanguis in terram decurrit.

A

Materia eſt humani generis miſeria & Chriſti pro eo oratio vel Paſſio. Intentio eſt oſtendere hominem per ſolam gratiam Chriſti ſalvari, & nos ad orationem & pœnitentiam hortari. Verba ſumpta ſunt de Adam, cujus os carni adhæſit, cùm coſtam ejus Deus in fœminam ædificavit, & carnem pro ea replevit. Et ſignificat, quòd virtus Dei, ſcilicet Verbum caro factum carni adhæſit, Eccleſiam de corpore ſuo ædificavit.

Hic Pſalmus in tria dividitur, quia in eo tria genera hominum ſub genere trium avium notantur. Prima pars eſt: *Domine exaudi*, in qua B oratio pœnitentis ponitur. Secunda: *Percuſſus ſum ſicut fœnum*, in qua miſeria humani generis defletur. Tertia: *Tu autem Domine*, in qua hominis reparatio per Chriſtum exponitur. Vox eſt humani generis in Chriſto. Miſeriæ totius humani generis hic deplorator, ut Judex ad miſericordiam flectatur, & ædificatio cæleſtis Sion de vivis lapidibus decantatur. Chriſtus cùm ſit unus ex hominibus, loquitur pro omnibus hominibus. Ipſe Judex, ipſe Advocatus, ipſe Mediator, ipſe mundi Reconciliator:

VERSUS II. *Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat.* Humanum genus per Chriſtum in monte anxium oravit, per ipſum in cruce clamavit: O *Domine* Pater *exaudi orationem* meam, quam pro humano C genere ego homo fundo, quod in miſeria anxiatur. *Et clamor meus ad te veniat*, ut de miſeria eripiatur. Oratio eſt petitio etiam cum parva intentione. Unde

Exod.14.15. Moyſi dicitur: *Quid clamas ad me*, cùm nihil dixiſſe legatur. Chriſtus in monte oliveti pro hominibus oravit, in cruce pro eis clamavit.

VERSUS III. *Non avertas faciem tuam à me*, filio tuo, orante, ſicut avertiſti ab Adam peccante. Facies Dei cognitio ejus. Homo in paradiſo quodammodo faciem Dei vidit, quia plurimam ejus notitiam habuit. Quo peccante Deus *faciem* ſuam ab eis avertit, quia ei cognitionem ſui ſubtraxit, Unde nunc orat, ut hanc in ſe credentibus reddat. *In quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.* Hoc humanum genus in Chriſto orat. Ex quo homo à paradiſo cecidit, omnibus D diebus in tribulatione fuit. Unde oportet, ut omnibus diebus Deum pro tribulatione invocet, ut aurem miſericordiæ ad eum inclinet. Similitudo eſt à Medico ad infirmum ſe inclinante, qui non valet vocem exaltare. Deus homini aurem inclinavit, dum Chriſtus in cruce in mortem ſe humiliavit. *In quacunque die invocavero te, velociter exaudi me.* Chriſtus in die Paſſionis Patrem pro ſalute hominum invocavit, qui *velociter* eum exaudivit, dum homines per eum reparavit. *Exaudi me*:

VERS.IV. *Quia defecerunt ſicut fumus dies mei.* Hæc eſt vox humani generis in Chriſto. Dies hominis in paradiſo æterni fuerunt, in hoc mundo inſtabiles ut fumus facti ſunt. Quia ſicut fumus in altum ſurgens evaneſcit: ſic tempus vitæ hominis de pueritia in juventutem, inde in ſenectutem excreſcens, inde in mortem vergens deficit. *Et oſſa mea ſicut cremium aruerunt.* *Oſſa* animæ ſunt rationalitas & liberum arbitrium, quæ poſt peccatum ita in homine debilitata ſunt, *ſicut cremium* amittit vires extracto ſucco in frixorio. Unde alia translatio habet: *Sicut in frixorio confrixa ſunt*. Rationalitas *aruit*, quia perſpicacitatem, quam prius habuit, amiſit: liberum arbitrium *aruit*, quia eam facilitatem non habet, quam prius habuit. Ad litteram etiam oſſa exſiccata medulla arent in ſepulchro, ſicut cremium extruſa pinguedine aret in frixorio. Hoc ideo: quia

Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor meum. VERS.V. Omnis caro fœnum, unde Chriſtus ſumpſit corpus humanum. Et idem ut *fœnum* eſt *percuſſus*, id eſt, ut alius homo, doloribus. Sicut fœnum ad tempus viret, & falce ſectum mox aret: ſic homo modico tempore floret, & percuſſus infirmitate languet, ſectus morte cor areſcet, quia ſenſum, & intelligentiam amittet. Cor ergo hoc contigit: *Quia oblitus ſum comedere panem meum.* *Panis* animæ eſt mandatum vitæ. *Panem* Deus dedit homini ad manducandum, dum ei præceptum vitæ poſuit ad obſervandum. Dum enim dixit, hoc obſervate, ne moriamini, erat æquipollens, quaſi diceret: Hunc panem comedite, ut vivatis. Hunc ſuum *panem oblitus* eſt homo comedere, dum non fuit ſollicitus præceptum Domini obſervare: Oblitus præceptum tetigit vetitum, oblitus manducare panem bibit venenum, unde percuſſum eſt cor ejus, & aruit ſicut fœnum. Hoc fœnum Chriſtus induit, in panem convertit, hominem percuſſum à ſerpente, & areſactum morte refecit. Sequitur:

A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ. VERS.VI. Vox gemitus hominis erat vox diaboli, quæ dixit: Comedite, & eritis ſicut Dii. Et quia hanc vocem audivit, gemitum doloris & mortis incidit. *Os* dicitur fortitudo virilis, *caro* infirmitas mulieris. *A voce gemitûs os carni adhæſit*, dum perſuaſu diaboli vir mulieri conſenſit, De oſſe quippe Adæ facta eſt Eva, & caro repoſita eſt pro eo. Hic *os carni adhæſit*, dum de paradiſo ejectus fœminæ ſe per concupiſcentiam commiſcuit. Si enim in paradiſo permanſiſſent, ſine concupiſcentia & ſine dolore & ſorde filios procrearent. Sed quia vocem diaboli audierunt, per concupiſcentiam beſtiali more coëunt, in dolore & gemitu pariunt, natos ut beſtiæ catulos nutriunt, dolore & gemitu in terram moriendo redeunt. Hæc etiam vox Chriſti eſt: *A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ*. Os Chriſti fuit Deitas, quæ carni adhæſit, cùm verbum carnem induit propter vocem gemitus humani generis in miſeria ad Deum clamantis. *Os* etiam *carni adhæſit*, dum Chriſtus fortis Eccleſiæ ſe conjunxit.

Similis factus ſum pellicano ſolitudinis. VERS.VII. & VIII. *Pellicanus* eſt avis Ægyptia grandis ut ciconia, naturali macie ſemper confecta, cujus ſunt duo genera, unum ſemper in ſtagnis moratur, & piſcibus

bus veſcitur, quod Latinè Onocrotalus dicitur. Al- A terum ſemper eſt in ſolitudine; & eſca ejus ſunt venenata animalia, id eſt, ſerpentes, crocodili & lacertæ. Hæc avis fertur natus ſuos occidare, eosque per triduum lugere, tertia die ſe ipſam vulnerat, & aſperſione ſui ſanguinis pullos vivificat. Dicitur autem *Pellicanus ſolitudinis* ad differentiam illius, quæ moratur in ſtagnis. Huic avi Chriſtus ſimilis factus eſt, quia ſolus de Virgine natus, qui quaſi venenata comedit, dum peccatores in corpus ſuum trajecit. Quaſi natos occiſos aſperſione ſanguinis reſuſcitavit, dum homines in peccatis mortuos effuſione proprii cruoris vivificavit.

Factus ſum ſicut nycticorax in domicilio. *Nycte* dicitur nox, *Corax* corvus, *Nycticorax* dicitur Noctis corvus, quam quidam bu- B bonem, quidam noctuam vocant, quæ tantùm tenebras amat. Huic avi Chriſtus ſimilis factus eſt, ſcilicèt paſſionibus ùt peccator denigratus, tenebras (amans), id eſt, peccatores, non ut tenebræ remaneant, ſed ut lux, id eſt, juſti fiant. *Domicilium* eſt, ubi deſtructa domo tantùm parietes remanſerunt. Unde in Hebræo habetur: *In parietinis*, in quibus habitat nocticorvus. Domicilium erat populus Judæorum deſtructus interius â turba dæmonum. In hoc domicilio Chriſtus ſicut *Nycticorax* eſt factus, quia in cordibus Judæorum ùt peccator eſt reputatus. *Nycticorax* per noctem tantùm volitat, & Chriſtus per mortem tantùm peccatores liberat. Vel *Factus ſicut nycticorax in domicilio*, quando dormivi conturbatus in ſepulchro.

Inde *vigilavi:* quia â morte ſurrexi, *& factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto.* *Paſſer*, ſe ab aliis avibus ſeparat, & in tecto domûs vel altis & firmis locis habitat. Domus eſt mundus, *tectum* eſt cœlum. Chriſtus factus eſt *ſicut paſſer ſolitarius in tecto*, quia ſolus Deus-Homo habitat in cœlo. In Hebræo eſt: *Sicut avis ſolitaria.* Chriſtus fuit *Pellicanus ſolitudinis*, ſolus natus de Virgine, ſolus vivens ſine crimine; *Nycticorax in domicilio* mortuus in ſepulchro: *paſſer ſolitarius in tecto*, ſolus homo in cœlo.

Per tria genera avium deſignantur etiam tria genera hominum. *Pellicanus ſolitudinis* eſt populus credens de Gentilibus. Gentilitas erat quaſi ſolitudo, quia â nullo Sancto inhabitata. *Nycticorax* eſt populus converſus de Judæis, qui erant domicilium dæmonum. *Paſſer* eſt populus, qui de Chriſtianis ad contemplativam vitam converſus ad tectum cœli convolat mente, in quo â mundi actibus ſeparatus, *ſolitarius* habitat. Priuſquam ſanguinem ùt pellicanus pro filiis effunderem,

VERS. IX. *Tota die exprobrabant mihi inimici mei*, id eſt, toto tempore vitæ meæ improperabant mihi Judæi dicentes me fabri filium, dæmonoſum, amicum Publicanorum. Vel *tota die* Paſſionis mihi inimici *exprobrabant*, dum colaphis & ſputis tota die illudebant, & in cruce inſultabant, *Et qui priùs laudabant me dicentes: Scimus quia verax es*, *adverſum me jurabant*, quando colle- Matt. 22. 16.

cto Concilio ad mortem me damnabant. Hoc ideo,

Quia cinerem tanquam panem manducabam, hoc eſt, peccatores ſicut juſtos mihi incorporabam. *Et poculum* meum cum fletu miſcebam*, id eſt, bonos cum his, pro quibus flendum erat, miſcebam, & peccatores ſicut juſtos bibebam. Ideò exprobrantes dixerunt: *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Similitudo trahitur ab his locis, ubi fortè vinum cum aqua temperatur. Per cinerem accipiuntur peccatores, in cinere & cilicio pœnitentes. Peccanti quippe homini dictum eſt: *Cinis es, & in pulverem ibis.* *Panis* ſunt juſtitiam eſurientes: *Poculum* vitam ſitientes: *Fletus* commiſſa deflentes. *Cinerem* Chriſtus *tanquam panem manducavit*, dum pœnitentes eſurientibus juſtitiam aſſociavit. *Potum cum fletu* temperavit, quando peccata deflentes ſitientibus vitam commiſcuit. VERS. X. Vulgata: Potum. Luc. 15. 2. Gen. 3. 19.

Aliter: Potus intus trahitur: fletus foris egeritur. Poculum ſuum Chriſtus in Paſſione ſua cum fletu miſcebat, dum Gentes quaſi dulcem potum in ſe traxit, & Judæos quaſi fletum foris egeſſit. Ad litteram etiam potum cum fletu temperavit, quando impii acetum felle mixtum ei ſitienti offerabant. Hoc evenit

VERS. XI. *A facie iræ & indignationis tuæ*, id eſt, â præſentia vindictæ tuæ & gravis pœnæ, quam paſſus ſum causâ Adæ. Paſſibilitas enim & C mortalitas, quæ ſunt pœnæ peccati, vocantur *ira & indignatio* Dei. Hæc ira Dei manet ſuper illum, qui non credit in Chriſtum, per quem aufertur ira Dei, & immortalitas dabitur regni. De ira tua multas pœnas in lacu miſeriæ paſſus ſum: *Quia elevans alliſiſti me*, id eſt, per liberum arbitrium elevâſti, per juſtitiæ judicium *alliſiſti*. Hoc iterum vox eſt humani generis in Chriſto. Deus quippe hominem ratione & intellectu humani generis in Chriſto. Deus quippe hominem ratione & intellectu ſuper omnia animantia elevavit. Sed quia in honore poſitus non intellexit, in miſeria eum alliſit. Sicut enim nullum horum hunc habet honorem: ſic nullum D habet hanc miſeriam. Solus namque homo poſt multas hujus vitæ miſerias truditur poſt mortem in ultrices flammas. Ideo ſuperiora etiam pœnitenti congruunt, cùm oſſa ſicut cremium aruerunt, qui propter reatum oblitus eſt comedere panem ſuum, & â voce gemitûs os carni ſuæ adhæſit, ſcilicet, ut propter jejunia & fletum pro carne oſſa videantur, & ideo præ nimia macie ſimilis factus eſt pellicano, & propter nigras, & ſordidas veſtes nigredinem peccatorum ſignificantes, ſimilis nocticorvo: propter ſolitariam vagationem ſimilis paſſeri. Cui tota die inimici, id eſt, impœnitentes vel dæmones exprobrant, quia cinerem tanquam panem manducat, & poculum cum fletu miſcet, quia iram & indignationem Dei timet, qui eum elevavit, dum ad imaginem ſuam creavit, ſed propter culpam alliſit, dum eum omnibus pœnis ſubmerſit. Sequitur vox Chriſti.

Propter hunc Pater elevâſti me in cruce, & alliſiſti me in morte. A

VERS. XII. *Dies mei ſicut umbra declinaverunt*, id eſt, facti ſunt tranſitorii, & inſtabiles ùt *umbra*. Hæc vox propria Chriſti eſt de ſe, & ſuis ſequacibus. Superiùs fuit vox Adam de ſe, & ſuis poſteris: *Dies mei ſicut fumus defecerunt, & percuſſus ſum ſicut foenum, & aruit cor meum.* Dies mei ſimiles ſunt umbræ, vel fumo: quia vixi brevi tempore. *Et ego*, quem tu Deus in te aſſumpſiſti, *ſicut fœnum arui*: quia Paſſionibus conſumptus in morte emarcui propter hominem, quem ùt *foenum* morte areſcere dolui.

VERS. XIII. *Tu autem Domine in æternum permanes*, id eſt, dies tui ſemper permanentes, ad quos potens es nos deducere. B *Et* ſic erit *memoriale tuum in generatione, & generationem*, hoc eſt: miſericordia tua, qua memores ſunt tui, vel qua memor es illorum, erit in hac vita & in alia, ſcilicet Sion & Gentibus. Vel *memoriale tuum* erit *in generatione* Judæorum, *& generatione* Gentium.

VERS XIV. *Tu exurgens miſereberis Sion.* Quaſi Deus jacuit, cùm populus *Sion* idola coluit. Tunc quaſi ſurrexit, cùm eis Filium ſuum C verum Deum, miſit. Tunc miſertus eſt *Sion*, quando primitus Eccleſiam de Judaico populo elegit, fidem & virtutes ei tribuit. In me exurgens, & *miſereberis Sion*: *quia tempus miſerendi ejus, quia venit tempus* gratiæ, in quo ejus miſereatis. De hoc tempore ſcriptum eſt: *Ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum.* Ad quid? *Ut* Sion, id eſt, *eos, qui ſub lege erant, redimeret.* Sion ædificabitur habitabilis civitas:

ad Gal. 4. 4.

VERS, XV. *Quoniam complacuerunt ſervis tuis lapides ejus*, id eſt, Apoſtolis, *ſervis tuis*, ædificatoribus Sion, placuerunt D Prophetæ, *lapides* vivi in ea conſtructi, qui intellexerunt hanc ædificationem prædixiſſe. Per hos *lapides* promiſſa eſt prædicatio, de hac proceſſit Evangelii inſtructio, per hujus præconium agnitus eſt Chriſtus lapis angularis. *Et* ideo *terræ ejus miſerebuntur*, ſcilicet ædificatores, quia de terra fecerunt coelum. De ipſa terra venit unus paries tot millia credentium, & pretia rerum ſuarum ad pedes Apoſtolorum ponentium. Sequitur alius paries veniens de Gentibus.

VERS. XVI. *Et timebunt Gentes nomen tuum Domine*, qui es lapis angularis, in te duos parietes è diverſo venientes conjungens. *Gentes timebunt*, id eſt, venerabuntur *nomen tuum*, quod eſt Dominus. Vel venerabuntur me Filium tuum, qui ſum *nomen tuum*. *Et omnes Reges terræ gloriam tuam*, id eſt, omnes Principes venerabuntur te glorioſum. Et ſic parietes in lapidem angularem convenient:

Quia ædificavit Dominus Sion in virtutibus, Eia vivi lapides currite in ſtructuram, non in ruinam: ædificabitur *Sion*: Ædificatur arca, cavete diluvium. Ædificata autem *Sion* *videbitur in gloria ſua*, qui primò viſus eſt in infirmitate ſua. Alia translatio habet: *In majeſtate ſua*, id eſt, in Divinitatis potentia. Et qua cauſa hanc domum ædificavit? Quia VERS. XVII.

Reſpexit in orationem humilium. Patriarchæ & Prophetæ, & alii antiqui patres humiles Deum rogaverunt, ut domum in paradiſo ædificatam, ſed per diabolum deſtructam in mundo ædificaret, & collapſam civitatem in cœlo per ipſam repararet: *Reſpexit* ergo DEUS *Orationem humilium*, dum in mundum miſit Filium ſuum, qui in unam Eccleſiam compegit populum fidelium. *Et non ſprevit precem eorum*: quia implevit deſiderium ipſorum promittens hominibus æqualitatem Angelorum. VERSUS XVIII.

Scribantur hæc in generatione altera, ſcilicet hæc beneficia, oratio, paſſio, fides, remiſſio, ædificatio, exauditio habeantur in memoria *in altera generatione*, quæ perdita facta eſt altera. Hæc generatio in domum DEI ædificata ſemper præ oculis habeat iſta. *Et populus, qui creabitur, laudabit Dominum.* Hoc eſt: *Populus* Chriſtianus, in peccatis mortuus, in virtutibus novus, creatus de idolatria, in alium ritum alteratus, de ſupra dictis beneficiis *laudabit Dominum.* VERSUS XIX.

Quia proſpexit de excelſo Sancto ſuo, id eſt: per me ſanctum corpore, excelſum Deitate *proſpexit* miſeriam hominum. *Dominus de cœlo in terram aſpexit*, id eſt, per me cœlum in terrenos miſerando aſpexit. VERS. XX.

Ut audiret gemitus compeditorum, id eſt, ut gementes ſolveret à vinculis peccatorum, *& ſolveret* à peccatis *filios interemptorum*, id eſt, Gentes imita- VERSUS XXI.

imitatores occiſorum Adæ & Evæ, qui fuerunt A interemptores totius humani generis. *Compediti* gementes erant Judæi; *filii interemptorum* Pagani. In Hebræo ſcribitur: *Filios mortis*, id eſt, ut ſolveret filios diaboli à peccatis.

VERS. XXII. & XXIII. *Ut annuntient in Sion nomen Domini*, id eſt, in Eccleſia, *& laudem ejus*, tandem *in* cœleſti *Hieruſalem. In conveniendo populos in unum & reges*, id eſt, ad hoc nomen Domini in Sion annuntiant, ut populi & Reges in unum fidei conveniant, *ut Domino ſerviant*.

VERS. XXIV. *Reſpondit ei in via virtutis ſuæ.* B Hoc eſt, populorum & Regum conventus in Sion *reſpondit* Domino Patri *in via virtutis ſuæ*, ſcilicet in imitatione Filii ſui, qui eſt *via virtutis ſuæ*: quia Verbum virtus DEI per JEſum Chriſtum intravit ad homines, & per hanc viam reduxit devios ad vitam.

Aliter Jeruſalem, vel laus ejus, ſcilicet Eccleſia de toto orbe terrarum vocata *reſpondit* Chriſto *in via virtutis ſuæ*: quia ſicut Chriſtus, ita ipſa ambulavit in virtutibus. Hujus vox hic ſequitur:

Paucitatem dierum meorum nuntia mihi. Hoc eſt, Eccleſia *in via virtutis* poſita *reſpondit* dicens: Inſinua mihi, quan- C do finiantur pauci dies iſti, & conſummatio ſæculi, & veniant anni æterni. Et dicitur ei:
Matth. 24. 14. *Prædicabitur Evangelium in omnibus Gentibus, & tunc veniet finis.* Ad litteram etiam *reſpondit* Dominus Jeruſalem *in via virtutis*, cùm ad Paſſionem accederet, & populus eum cum palmis ſuſciperet: cùm cantum populi in ea audiret, reſpondit, & *paucitatem dierum* ſuorum annun-
Luc. 19. 43. & 44. tiavit ei dicens: *Venient dies, cùm inimici circumdabunt te, & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem.*

Hæc quæ ſequuntur uſque in finem Pſalmi, ſunt verba generationis alteræ, & po- D puli novi creati, à compedibus ſoluti, qui in Sion convenit, & laudem de æternitate canit.

VERS. XXV. *Ne revoces me in dimidio dierum meorum*, id eſt, ne ſubtrahas me ab annis tuis, qui ſum poſitus *in dimidio dierum meorum*. Duæ partes ſimul collatæ utraque eſt unum dimidium, licèt una major, altera ſit minor, ſicuti ſi unus dies conferretur centum annis: Æterni anni ſunt unum dimidium; dies hujus vitæ alterum dimidium. *In uno dimidio*, id eſt, in temporali eſt homo, in altero, id eſt, in æterno, eſt DEUS. Ideo ſequitur: *In generationem, & generationem anni tui*, hoc eſt, de præſenti uſque in futura.

Aliter: De meo *dimidio* temporali, id eſt, de paucitate dierum meorum tendentem in tuum dimidium æternum *ne revoces* deſerendo relabentem in errorem, ſed trahas juvando tendentem in æternitatem. Aliter: Peractâ dimidiâ vitê meâ *ne revoces me* de mundo inemendatum & imperfectum, ſed permitte me totum tempus vivere, quod conſtituiſti, ſicut Ezechiam feciſti, ut de præterito emendatus, & in bonis actibus perfectus occurram in virum perfectum, in annos tuos, qui ſunt æterni.

Initio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli. VERS. XXVI. Hoc tractum eſt de nova creatura mundi, ubi ſcriptum eſt: *In principio creavit DEUS cœlum & terram.* *Gen.* 1, 1. Principium eſt Chriſtus, in quo cœlum, & terram, & omnia fecit DEUS, ut ſcribitur: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* *Joh.* 1. 3. Et ſicut ibi fuit principium mundi: ita hic fuit initium novæ creaturæ, id eſt, Eccleſiæ. In hoc *initio tu Domine* DEUS Pater *terram fundâſti*, quando Eccleſiam in Chriſto collocâſti. *Et opera manuum ſunt cœli*, id eſt, Apoſtoli per operationem Sancti Spiritûs formati.

Ipſi peribunt: quia ſecundùm cor- VERS. XXVII. pus morientur. Viſibiles etiam cœli peribunt, quia *cœlum & terra tranſibunt.* *Matth.* 24. 35. *Tu autem permanes* ſemper in uno ſtatu.

Cùm hic dicatur: *cœli peribunt*, quæritur, quomodo alia Scriptura dicat: *Terra in æternum ſtat.* *Eccle.* 1. 4. Et iterum: *Omnis creatura DEI manet in æternum.* Sciendum eſt, quòd forma rerum peribit: ipſa ſubſtantia in æternum manet.

Et omnes ſicut veſtimentum veteraſcent. Cœli ſunt quaſi *veſtimentum* mundi, qui ſenectute & vetuſtate deficiunt in hac forma, in qua nunc ſunt. *Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur.* Cœlum eſt *opertorium* terræ, quod revolvetur ut tabernaculum. Peracto autem Judicio cœli in aliam formam *mutabuntur*, quia Dominus tunc novum cœlum, & novam terram faciet; & luna gloriam ſolis, & ſol lumen ſeptem dierum habebit. Sanctorum corpora ſunt animæ veſtimenta. Omnes ergo Sancti *ſicut veſtimentum veteraſcent*, id eſt, corpora omnium deficient priùs ſenectute, tandem reſolutione: comparatione ſimiles veſtimento, quod eò uſque atteritur: donec ad nihilum redigatur. Corpora quoque ſunt animæ opertorium, in quibus opertæ non videntur. Poſtea *mutabis eos*

 ab

ab iſta ſolutione *ſicut opertorium*, utpote (quod) A prius animæ fuerunt, in æqualitatem Angelorum. Cœli, id eſt, Sancti ſic mutabuntur:

VERS. XXVIII. *Tu autem idem ipſe es*, qui fuiſti, quando mundum ex nihilo feciſti, & non ſenuiſti, & es primus ante omnia, noviſſimue poſt omnia, quia ſemper novna. *Et anni tui non deficient*, id aſt, æternitas tua ſemper permanet. Immutabilie es & iovariabilis, quia æternus, & quos de terra feciſti cœlos, hos facies æternos.

VERS. XXIX. *Filii Servorum tuorum habitabunt*, id eſt, Chriſtiani, Apoſtolorum filii, B quos per Evangelium genuerunt, habebant illos tuos annos indeficientes, habitantes in regno perpetuo, ubi gaudium aſt ſempiternum, & nunqoam finienda ſecuritas. *Et Semen eorum in ſæcula dirigetur*, id eſt, alii Chriſtiani ex eis geniti in æternitatem dirigentur.

Aliter: *Anni tui* æterni ſunt, & in illis annis *filii ſervorum tuorum habitabunt*, id eſt, ſervi tui per filios, id eſt, per bona opera illuc aooos habebunt, *& ſemen eorum in ſæculum dirigetur*, id eſt, fructus quos præmittent, eosdam in gaudio meteur. En quid Filius DEI orando profecit: Humanum genus ad æternitatem perduxit.

PSALMUS CII.

De Benedictione primitivæ Eccleſiæ.

B*Enedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me &c.*

In ſuperiori Pſalmo canitur lapſi hominis reparatio: in hoc verò pſallitur reparati laudatio. Materia hujus Pſalmi eſt primitivæ Eccleſiæ benedictio. Intentio eſt hortari ad benedicendum DEUM pro collatis beneficiis in ſuperiori Pſalmo. Titulus eſt:

VERS. I. * Vulgata tantum: Ipſi David. *Pſalmus * ipſi David.*

Hoc eſt: Ita laus canitur Chriſto, id eſt, nobili, viſu deſiderabili à populo fideli, contra vitia manu forti. Verba Pſalmi ſumpta ſunt ab ipſo David, qui Dominum pro collatis ſibi beneficiis benedixit, ſignificans populum fidelem, qui Dominum jugiter pro ſuis beneficiis benedicit.

Hic Pſalmus centeſimum ſecundum locum D poſſidet. Centenarius perfectionem, binarius exprimit geminam dilectionem: quia nimirum hi verè DEUM benedicunt, qui dilectione pleni ſunt, & hi perfectum gaudium habebunt. In tres partes ſecatur; quia Angelica, humana, & inſenſibilis creatura ad laudem DEI invitatur. Prime pars eſt: *Benedic anima mea*, in qua ſex beneficia memorantur, videlicet: iniquitatis propitiatio, infirmitatis ſanatio, de interitu redemptio, miſericordiæ coronatio, boni deſiderii impletio, ùt aquilæ renovatio. Secunda pars eſt: *Faciens miſericordias Dominus*, in qua pœnarum peccati ablutio, & Redemptoris exprimitur glorificatio. Tertia pars eſt: *Benedicite Domino*, in qua & cœleſtis & terreſtris creatura ad benedicendum DEUM admonetur. Vox eſt primitivæ Eccleſiæ ſe hortantis ad laudem Dei.

Benedic anima mea Domino. Hoc eſt: *O anima mea* lauda Dominum interiori laude. *Et omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus* benedicant. Nomen Patris eſt Filius, ùt ipſe dicit: *Pater manifeſtavi nomen tuum hominibus.* (Joan. 6. 6.) In homine ſunt pulmo, ſtomachus, inteſtina. Hæc ad bene- C dicendum non admonentur: quia non exterior, ſed interior homo hîc loquitur. *Omnia quæ intra me ſunt*, id eſt, omnes vires animæ meæ, ratio, ſenſualitas, ſenſibilitas, vegetabilitas benedicant *nomini ejus ſancto*, venerabili, adorabili, Ac ſi dicat: O anima, à Domino de interitu redempta, per omnes vires tuas lauda Dominum. Propter nimiam lætitiam repetit:

Benedic anima mea Domino. VERS. II.

Spiritus loquitur animæ. Duæ namque (ſunt) principales vires animæ, una, qua ſpiritualia intelligit, quæ Spiritus nominatur: altera, qua D corpus vivificat, & ſenſificat, quæ anima appellatur. Prior verſus pertinet ad ſpiritum, cujus interiora ſunt virtutes: hic verò ad animam, quæ ſenſus corporis regit, & ſæpè in contrarios uſus vertit. Ac ſi dicat rationalitas ſenſualitati: O *anima*, id eſt, ſenſualitas, quæ modò es *mea*, id eſt, meî juris facta, quæ priùs erat ſub jugo diaboli, ſub mole peccati, *Benedic Domino*, id eſt, exalta, lauda, & benedic Domino intentione, corde, opere. *Et noli oblivisci omnes retributiones ejus*; quia tibi bona pro malis retribuit. Non tradas oblivioni, quòd pro te pauper factus eſt, ut te ditaret; liber ligatus, ut te à vinculis ſolveret; innocens flagellatus, ut te à pœnis eriperet;

peret; Dominus gloriæ cum latronibus damnatus, ut te à cruciatu damnatam liberaret. Sequuntur ſex beneficia, & ſingulis *Benedic* eſt adjungendum. *Benedic Domino,*

VERS. III. *Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis.* Hoc eſt: Propitius eſt omnibus peccatis tuis, originalibus & actualibus, venialibus & criminalibus. Benedic ei, *qui ſanat omnes infirmitates tuas,* id eſt, omnes languores, & dolores ſanat. Similitudo eſt ab ægroto, cujus depulſa infirmitate adhuc languor & dolor apparet, donec omnino convaleſcat. Ita poſt condonata peccata remanet adhuc fomes peccati, & recordatio, & impotentia ex prava conſuetudine præterita. Hæc omnia *ſanat* conſuefaciendo in bonis operibus. *Benedic Domino,*

VERS. IV. *Qui redimit de interitu vitam tuam.* Hoc eſt, qui dato pretio *redimit animam tuam* in vitam corporis, de inferno, *ubi* ſemper eſt interitus, ita, ut non in pœnis, ſed in requie vivas. *Redimit* dicit per præſens, cùm ſemel facta ſit redemptio: quia quotidie per ſacrificium Corporis ſui animas de interitu mortis redimit. *Benedic Domino, qui coronat te in miſericordia,* id eſt, qui te victorem vitiorum coronabit gloria, quæ victoria non fuit ex te, ſed ex *miſericordia*, id eſt, ex conceptione miſericordiæ, *& miſerationibus,* id eſt, in exhibitione miſericordiæ. Cùm coronaberis, & hoc eſt gratia: gratia pro gratia. Miſericordia eſt, quòd Chriſtus ad exulem venit: miſeratio, quod ſervum redemit. Miſericordia, quòd pugnantem contra vitia vincere juvat; miſeratio, quòd victorem remunerat. *Benedic Domino,*

VERS. V. *Qui replet in bonis deſiderium tuum,* hoc eſt: *Deſiderium tuum*, exiſtens *in bonis* ita replebit omnibus bonis, ut dicas: ſatis eſt, ulteriùs non quæro. Tale eſt illud bonum, quod non veniet in faſtidium, ſemper deſideratur, & deſiderium ſemper impletur. In hoc bono *Renovabitur ut aquilæ juventus tua*, id eſt, vetuſtate ablata eris nova; corruptione remota eris incorruptibilis.

Tradunt Phyſiologi, quòd aquilæ ſemper creſcat roſtrum in ſenectute, ita ut eſcam non poſſit ſumere: & cùm jam eſt debilitata multa macie, accedit ad petram, & allidendo frangit illud, & poſtea ſine impedimento ſumens cibum recipit tantum vigorem, quantum prius habuerat. Per hoc homo aquilæ aſſimilatur, qui mole peccatorum aggravatus cœleſtem panem comedere non petit, donec convertit ſe ad A petram, id eſt, Chriſtum & deſtruitur corpus peccati, & depoſito vetere homine renovatur Spiritu mentis, & comedit panem cœli. Aliud fertur de aquila. Cùm ſeneſcit, contra ſolem in altum volat, & combuſtis alis in fontem cadit, inde exiens juveneſcit. Sic homo in peccatis natus, ſi in ſolem juſtitiæ Chriſtum cadit, & in fontem Baptiſmatis merſus fuerit, novus exibit, ut in paradiſo fuit. In reſurrectione quoque depoſita vetuſtate corruptionis novus homo erit, cùm ut ſol fulgebit & Angelis æqualis erit. Abhinc incipit probare, quòd pœnæ peccati, quæ nunc regnant, ſcilicet fames, ſitis, labor, dolor, paſſibilitas, mortalitas auferentur, & immortalitas & impaſſibilitas B dabuntur. Verè ad Chriſtum converſi innovabuntur: quia

Faciens miſericordias Dominus, VERS. VI.
hîc remittens peccata, in futuro auferens pœnas peccati, *& faciens judicium omnibus injuriam patientibus:* quia inferentes injuriam hîc, juſto judicio in futuro damnabit: *patientes injuriam* remunerabit. Juſti injuriam patiuntur, quoniam pœnis peccati hîc cum injuſtis afficiuntur. His eſt Dominus faciens miſericordias, cùm miſericordes miſericordiam conſequentur. Et faciet eis *judicium*, cùm ipſos ad gaudium, impios judicabit ad ſupplicium. Sed dicit aliquis: Multi injuſtè perC ibunt, qui bona facere neſciunt. Contra hoc dicitur: Inexcuſabiles ſunt, qui ſcire poſſunt, ſed vias Domini ſcire nolunt. Jam Dominus

Notas fecit vias ſuas Moyſi, VERS. VII.
id eſt, Moyſen præcepta ſua ſcribere juſſit; quæ cunctis innoteſcere voluit. *Et* notas fecit *filiis Iſraël voluntates ſuas* per legem, & Prophetas, per quos omnes homines poſſent diſcere, quid eſſet devitandum, & quid faciendum. Et quare contemnentes non mox punivit? Quia

Miſerator, & miſericors eſt VERS. VIII.
D *Dominus*, id eſt, *Dominus* faciens miſerationes exhibendo, *miſericors* in natura, *longanimis* exſpectans cum patientia peccantes, & non punit, *& multùm miſericors*, ultra, quàm homo cogitare poſſit: ideo non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.

Non in perpetuum iraſcetur, VERS. IX.
neque in æternum comminabitur. Hîc malis noſtris iraſcitur: ideo pœnis peccati, id eſt, fame, ſiti, & aliis afficimur, & peccantibus hîc ſupplicium gehennæ comminatur.

In perpetuum autem *non iraſcetur* : quia pœna peccati, quæ ejus ira dicitur, in futuro auferetur, & cùm tunc nemo peccet, nulli comminabitur. Pro talibus benedicendus eſt Dominus.

VERS. X. *Non ſecundùm peccata noſtra* originalia vel venalia *fecit nobis, neque ſecundùm iniquitates noſtras* actuales vel criminales *retribuit nobis.* Omne peccatum inhonorat DEUM. Et ideo omne peccatum ſpectat ad ſupplicium. Non ſecundùm peccata tribuit nobis debita ſupplicia ; ſed ſecundùm miſericordiam indebitam dedit gloriam.

VERS. XI. *Quoniam ſecundùm altitudinem cœli à terra corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe*, id eſt, ſicut cœlum undique terram protegit, & in ſe claudit, & in nulla parte à protectione relinquit, ita miſericordia protegit timentes ſe. *Super timentes ſe*, non ſuper alios fecit robuſtam miſericordiam ſuam ad modum altitudinis cœli à terra, hoc eſt : quantum eſt dignius cœlum quàm terra, tantùm digniores nos fecit ab hoc, quod eramus, per miſericordiam ſuam. Lutoſi enim eramus, & fœdi : ipſe nos nitidos fecit.

VERS. XII. *Quantum diſtat ortus ab occidente*, tantùm fecit nos diſtare ab hoc, quod eramus. Et tam *longè fecit à nobis iniquitates noſtras*, *quantùm* diſtat *ortus ab occidente*, id eſt : quantum diſtat ſolis lux ab occidente, id eſt, à tenebris. Nam qui modò erant tenebræ in peccatis, & errabant in ignorantiæ tenebris, facti ſunt lux in Domino, & lux Chriſtus orta eſt in eis. Non enim poteſt longius eſſe aliqua res, quàm illa, quæ non eſt. Vel tantùm *longè fecit à nobis iniquitates noſtras, quantum ortus*, id eſt, cœlum, ubi ſemper oritur lætitia, *ab occidente*, id eſt, ab inferno, ubi ſemper eſt occaſus & interitus.

VERS. XIII. *Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe*, id eſt : ſicut pater corripit filium, ne propter aliqua ſuperflua amittat hereditatem: ita Dominus timentes ſe corripit multis modis, ne perdant hereditatem. Nota tres ſimilitudines : altitudinem cœli, ortum ſolis, affectum patris : quia conſtituit nos in cœlis æquales Angelis, fulgentes ùt claritas ſolis, heredes Dei Patris. Ideò ùt pater nos hìc flagellat, & non deſerit.

VERS. XIV. *Quoniam ipſe cognovit figmentum noſtrum*, id eſt, creationem noſtram A de quàm fragili materia creati ſumus. Hìc quidam dicunt, quòd ideò diabolus irrecuperabiliter ceciderit, quia materiam carnis ad peccandum ſicut homo non habuit. Quod figmentum ? Hoc : *Recordatus eſt, quoniam pulvis ſumus*, id eſt, quia de pulvere facti ſumus. Vel agitabiles vento ſuggeſtionis, & poteſtatibus aëris non valentes reſiſtere, comparabiles ſumus fœno in brevitate. Nam

VERS. XV. *Homo eſt ſicut fœnum.* In qua re? In diebus. *Dies* enim *ejus tanquam flos agri, ſic efflorebunt.* Breves ſunt dies hominis, & citò deficiunt ſicut fœnum falce abſciſſum citò deficit : & ſicut flos citiùs cæteris B rebus marceſcit, & deficit ; ita homo citò in defectu cadit. Vel *homo* ſecundùm carnem eſt *ſicut fœnum*, dies ejus, id eſt, puritas animi *tanquam flos agri ſic efflorebit*, id eſt, ad modum floris eſt mutabilis, ideo florem *agri* poſuit, non campi : quia ager eſt terra arabilis, & fructifera, in qua herbæ ſucciſæ citiùs areſcunt quam prati, vel ſylvæ, quæ non ſucciſæ diutius durent. Verè *homo* eſt *ſicut fœnum.*

VERS. XVI. *Quoniam Spiritus*, qui *in illo* eſt, *pertranſibit*, id eſt, morietur, *& non ſubſiſtet* ea forma, qua priùs, ſed ùt flos areſcet. Et quia quidam dicunt, quòd poſt centum annos anima ad corpus redeat, dicit : *Et non cognoſcet* C *amplius locum ſuum*, id eſt, corpus, in quo fuit, *non cognoſcet amplius*, ut debeat redire. Verè pulvis ſumus : quia *Spiritus*, qui *in* ille eſt, *pertranſibit* leviter de mandato Domini ad peccatum, *& non ſubſiſtet* in uno peccato, ſed cadet de vitio in vitium, *& non cognoſcet amplius locum ſuum*, id eſt, priorem ſtatum, dignitatem priſtinam, ubi prius erat, non recipiet amplius per ſe, niſi per gratiam. Spiritus eſt enim vadens, & non rediens. Homo non ſubſiſtet;

VERS. XVII. *Miſericordia autem Domini ab æterno*, id eſt, ante ſæcula manet, *& manebit uſque in æternum ſuper timentes ſe* ad protegendum eos, vel recuperandum lapſos. D Iſtud ſuperprotectivum à primo juſto uſque ad ultimum juſtum miſericordia DEI ſe amantes protegit. Hìc erit *miſericordia*, & in futuro remuneratio. Nam *Juſtitia illius in filios filiorum*, id eſt, æquitas Domini erit in retributionem operum juſtorum. Opera enim noſtra filii noſtri ſunt. Homines juſti ſunt filii DEI, illorum filii bona opera, pro quibus recipient præmia. Sed non omnibus erit illa retributio; ſed

VERS. XVIII. *His, qui ſervant teſtamentum ejus*, id eſt, mandatum ejus. Vel *his*, qui cuſtodiunt præcepta ejus, erit iſta retributio manſura in filios filiorum, id eſt, in omnes generationes.

Et

Et qui *memores ſunt mandatorum* A *ipſius* non ed vanitatem, non ed humanum fevorem, ſed *ad faciendum ea.* Nihil enim prodeſt ſcite pſalterium, & pſalmos cantare, niſi ſubſequantur bone opera. Servatorea mandatotum levebit in coelum. Nam

VERSUS. XIX. *Dominus in cælo paravit ſedem ſuam.* Hoc tribus modis *paravit ſedem ſuam* virtutibus in Sanctis, ut per eos judicet maodata non ſervenies. Vel *Domines ſedem ſuam in coelo paravit*: quia Eccleſiam ſedem ſuam B in cœln cum Angelis ordinebit. *Et* tunc *regnum illius omnibus* bunis & malis *dominabitur.* Vel Eccleſia *regeem ejus omnibus*, quæ ſunt Chriſti, *dominabitur*, eùm ſuper omnia bona Domini conſtituetnr. Sequitur leus Angelorum de conſortio juſtorum.

VERSUS XX. *Benedicite Domino omnes Angeli ejus,* id eſt, o cœleſtea creaturæ facite, quod facitis, voluntates Dei, mandata obſervantes. *Potentes virtute,* ſubaudis, Domini, non malitia, ſicut Diabolus, *facientes* C *verbum illius,* id eſt, adimplentes mandatum ejus, *ad audiendam vocem ſermonum ejus,* id eſt, ut faciatis eudiri *vocem ſermonum ejes* ab omnibus.

Aliter: Angeli dicuntur nuntii, & intelliguntur Apoſtoli *poteetes virtute* Chriſti in miraculis, *facieeses verbum illius*, id eſt, complentee præcepta ejus, ut auditam faciant alia prædicationem *ſermonum ejus*, id eſt, præceptorum ejus. Ideo dicit Prædicatores Angelos: quia nunquam aliquis ſalvabitur, niſi fuerit ſimilis aliquibus Ordinibus Angelorum. D

Benedicite Domino omnes virtutes ejus, id eſt, omnes Angeli, per quos virtutes operetur. In Hebræn habetur: *Omnis exercitus ejus*, & intelliguntur omnes Ordioes Aogelorum. Qui ideo *virtetes* dicuntur: quia fortiter in ſtatu ſuo perſeverent, & non cedunt, ſicut Diaboles fecit. Benedicite Domino *miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus.* Non eſt opus verbum loqui: quia melius voluntatem Dei vident, quàm aliquis faciem alterius. Per *Angelos* accipiuntur principales Ordines; *per Virtutes* ſummi Ordines; per *Miniſtros* Aogeli ad homines miſſi, vel illorum cuſtodes innuuntur. Omnes boni Angeli ſunt Dei miniſtri, quidam ite, ut ad homines mittantur; quidam quòd aliis præcipiunt & docent quid faciant: Omnes tamen in republica æternoi Imperatoris vel per ſe, vel per elios miniſtrant. Et non ſolùm Angeli; ſed etiam VERS. XXI.

Benedicite Domino omnia opera ejus cœleſtia & terreſtria, qui vos ex nihilo creavit, tam miro modo vel genere & ſpecie diſcrevit. Adhuc omnia in gloriam filiorum DEI commutabis. Horum exemplo VERS. XXII.

In omni loco dominationis ejus benedic anima mea. In omni creature eſt dominatio Dei. Igitur Domini creature laude Creetorem, ſive *in omni loco* terræ, vel cœli *beeedic anima mea* dominationi ejus, id eſt, poteſtati ejus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ coofiguratum corpori claritatis ejus. A benedictione fecit principium, in benedictione facit terminum: quia omnis laus in fine canitur.

Sciendum, quòd Hymnus trium puerorum, ſcilicet *Benedicite* de hoc Pſalmo ſumpſit materiam. Hunc quoque Pſalmum vendicat ſibi Angelorum ſaltum, quia ipſe invitat choros eorum ad laudandum DEUM.

PSALMVS CIII.

Benedic anima mea Domino, Domine Deus magnificatus &c.

Sicut ſuperior Pſalmus primitivæ Eccleſiæ; ita iſte adſcribitur Eccleſiæ de Gentibus. Hic in centeſimo tertio loco calculum ponit. In centenario bis Jubilæus invenitur. In ternario autem fides Trinitatis exprimitur. Qui numerus deſignat, quòd Eccleſie pro fide Trinitatis in corpore & anima perennem lætitiam recipiat. Titulus eſt:

*Pſalmus * Ipſi David.*

* Vulgata omittit: *Pſalmus.*

Hunc & ſuperior habuit, quia utreque Eccleſia in una fide CHRISTO cecinit. Hic Hymnus canitur ipſi Chriſto deſiderabili à populo, contra vitia forti. Materia Pſalmi eſt benedictio Eccleſiæ de Gentibus. Intentio eſt hortari fideles ad benedicendum Deum pro beneficiis in Pſalmo *Domine exaudi* deſcriptis. Verba ſumpta ſunt de Geneſi, ubi nova mundi creatura ſcribitur, & ſignificat Eccleſiam, quæ nova creature dicitur,

dicitur, cujus creatio hîc phyſicè per laudem totius A creaturæ exprimitur.

Hic Pſalmus in tres partes ſecatur: quia in hoc Pſalmo trifaria laus cantatur. Prima pars eſt: *Benedic anima mea*, in qua Deus de cœlo, & terra & omnibus, quæ in eis ſunt, laudatur. Secunda eſt: *Hoc mare*, in qua laus de mari, & omnibus, quæ in eo ſunt, cantatur. Tertia eſt: *Cantabo Domino*, in qua Deus â Microcoſmo, id eſt, â minore mundo, ſcilicet ab homine laudatur. Priùs litteram inſpiciamus, deinde Allegoriam diſcutiamus. Vox eſt Eccleſiæ de Gentibus ad laudem Dei hortantis.

Benedic anima mea Domino pro tantis beneficiis, pro tam multis, & magnis muneribus gratiarum ejus.

Nunc vertit verba ad Deum largitorem bonorum, *Domine Deus meus*, cui ut *Domino* ſervio, quem ut *Deum* colo, *magnificatus es vehementer*, & in Angelis, & in hominibus, & in omni creatura, qui ante omnem creaturam magnus es in Majeſtatis tuæ eſſentia. *Confeſſionem & decorem induiſti.* Primitus vult eum laudare de cœleſti creatura. Deus quaſi nudus fuit, dum ante omnia viſibilia & inviſibilia ſolus in æternitate manſit, qui decoram veſtem induit, dum multitudinem Angelorum ſapientia plenam, decorè perfectam ex occulto theſauro ſuo produxit, qui mox pro creatione ſui in confeſſionem laudis proruperunt, quando, ut ſcriptum eſt, *aſtra matutina*
Job 38. 7. *eum laudaverunt, & omnes filii Dei magna voce jubilaverunt*, qui propter inceſſabilem laudem *confeſſio*, propter incomparabilem pulchritudinem *decor* nominantur.

Nota, quòd viginti duo verſus uſque ad diviſionem Pſalmi per figuram parabolæ pulcherrimis alluſionibus explicantur, quæ fit, quando res ſibi genere diſſimiles comparentur.

VERS II. *Amictus lumine ſicut veſtimento.* Quaſi *lumine* ſe Deus veſtitivit, dum lumen de tenebris ſplendeſcere dixit. *Dixit* enim
Gen. 1. 3. 4. *Fiat lux, & facta eſt.* Ad ſingulos verſus repetendum eſt: *Magnificatus es vehementer.* *Extendens cœlum ſicut pellem*, quando di-
Ibid v. 7 & 8. xit: *Fiat firmamentum*, quod *vocavit cœlum.* Hoc in modum *pellis* eſt ſuper terram extentum: quia ſicut pellis omnia membra tegit, ita creaturas cœli ambitus circumamictus includit, unde etiam dicitur terræ opertorium. Dicunt quidam, quòd cœlum ſit in modum ſphæræ rotundum, ut alibi ſcribitur: Curvavit cœlum ut cameram.

VERS. III. *Qui tegis aquis ſuperiora ejus*, id eſt, cœli; Superius eſt enim aquis coopertum. Nam Deus poſuit illud in medio aquarum, ut divi-
A dat aquas ab aquis. Unde dicitur: *Aquæ, quæ* Pſal 148. 4
ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini. Sunt autem nebulæ ſuper firmamentum ſuſpenſæ, ut igneum elementum inferius temperet. *Qui ponis nubem aſcenſum tuum.* *Nubes* ſunt aquæ in aëra ſuſpenſæ ſpiramine aëris de mari & fluminibus attractæ. Hîc Incarnatum Dominum alloquitur, qui *nubem aſcenſum ſuum poſuit*, quando cœlos aſcendit. Elevatis enim manibus ferebatur in cœlum, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. *Qui ambulas ſuper pennas ventorum.* Ventus eſt aër commotus & agitatus, ſcilicet aëris fluctus. Pennæ
B venti fuerunt velocitas ejus ſuper velocitatem ventorum, (qua) tranſcendit agilitatem Angelorum.

Qui facis Angelos tuos ſpiritus. VERS IV.
Angeli ſunt cœleſtes ſpiritus, quos ſuos facit nuntios, dum eos mittit ad homines. Angeli nomen eſt officii, non naturæ. Naturæ nomen eſt Spiritus, officii Angelus; ſicut naturæ eſt homo, officii miles: Nomen naturæ Vir, officii Præco. Per horum officium univerſa in mundo diſponuntur. *Et miniſtros tuos ignem urentem.* Sæpè Angeli viſi ſunt, ſicut illi, qui Heliam rapuerunt, vel in circuitu Heliſæi apparuerunt. Unde & Angelus Moyſi in flamma rubi, vel in monte Sina in igne ardente apparuit. Hos *miniſtros* ſuos facit, dum per eos alios exurit. Vel
C de malis angelis, qui ſunt ignis ureus, facit ſibi miniſtros, dum eos jubet punire reprobos. Hic incipit eum de terreſtri creatura laudare:

Qui fundâſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam. VERS. V.
Quidam putant terram aliquo fundamento fulciri. Philoſophi autem dicunt eam quatuor ventis ſuſtentari. Contra quos Scriptura dicit: *Suſpendis terram in nihilo.* Job. 26. 7.
In medio namque mundo æqualiter ut centrum in circulo libratur, & *ſuper* ſolam *ſtabilitatem ſuam* fundatur. *Non inclinabitur in ſæculum ſæculi*, ut deorſum corruat, quia in immobili firmitate locata in æternum ſtat.

Abyſſus ſicut veſtimentum a- VERS. VI.
D *mictus ejus.* Omnis aquarum copia circumquaque diffuſa per maria & flumina & antra occulta, ſimul uno nomine *Abyſſus* vocatur; quæ *quaſi veſtimentum* terræ eſt in circuitu, circumdans eam Oceano quaſi veſte,* ſicut corpus noſtrum exterius *Cod. Verbo.
cooperitur pallio. *Super montes ſtabunt aquæ.* Hoc de diluvio dicitur, quando aquæ altiſſimos montes tranſcenderunt, quos quindecim cubitis altius operuerunt.

Ab increpatione tua fugient. Juſ- VERS. VII.
ſu DEI aquæ euntes & redeuntes ſuper faciem terræ deferbuerunt, & in proprium alveum receſſerunt. *A voce tonitrui tui formidabunt.* Tonitru eſt fragor

nubium

nubium. Venti namque nubibus incluſi erum- A pere nitentes magno murmure concrepant, ſicut veſica comploſa ſonat. Qui nubibus colliſis ignem excutiunt, quem fulgur eſſe dicunt, ſicut lapides ſimul triti ignem emittunt. A voce tonitrui, *Pſal. 134. 7.* aquæ formidant, quia poſt tonitrua de nubibus emanant, ut ſcribitur: *fulgura in pluviam fecit.*

VERSUS VIII. *Aſcendunt montes, & deſcendunt campi in locum, quem fundâſti eis.* Recedentibus aquis in diluvio montes alti, & humiles campi apparuerunt, ut ab initio fundati ſunt, qui priùs aquis operti fuerunt. Terra quoque abyſſo quaſi veſtimento amicta erat, dum noviter creata tota ſub aquis latebat, & tenebræ ſuper faciem abyſſi erant. *Super montes aquæ* ſteterunt, quia uſque ad firmamentum pervenerunt, quod inter medias aquas poſitum legitur. Quæ *ab increpatione* Dei fugerunt, quando in unum locum congregatæ ſunt. Et quando apparuit arida, tunc montes aſcenderunt, & campi deſcenderunt in locum, quem eis Deus fundavit, ſive in altum, ſive in profundum. Hoc magis videtur dictum de montibus maris, quando fluctus inſtar montium intumeſcunt, & iterum in planities campi decreſcunt. Et hoc in loco ſibi fundato faciunt, quem nunquam procellis turgentibus excedunt.

VERS. IX. *Terminum poſuiſti, quem non* C *tranſgredientur,* ſcilicet littora nunquam prætereunt maria: *nec convertentur operire terram* aquæ, ùt olim fecerunt vel in mundi initio, vel in diluvio. Et quare? quia à voce tonitrui ejus formidant, hoc eſt, Imperio ejus obtemperant.

VERS. X. *Qui emittis fontes in convallibus.* Convalles ſunt loca inter montes poſita. In his fontes de terra erumpunt, de quibus flumina effluunt, & ita *inter medium montium aquæ pertranſibunt* ad mare, redeunt unde venerunt, & iterum ad priorem locum revertentur, ut iterum fluant. De his aquis. D

VERS. XI. *Potabunt omnes beſtiæ agri:* quia de mari bibere non poſſunt. *Beſtiæ agri* dicuntur omnia agreſtia, quæ non carnibus, ſed terræ fructibus, ut cervi veſcuntur. *Expectabunt onagri in ſiti ſua.* Onager eſt aſinus ſilveſtris miræ magnitudinis, ſtultus, valde indomitus. Hunc Africa gignit. Hic quia alias feras formidat, diu ſitim tolerat. Hic in æquinoctio duodecim vicibus, in nocte, & totiens in die rudit, ut ejus voce etiam æquinoctium agnoſci poſſit. Singuli gregibus fœminarum præſunt, æmuli libidinis ſunt, pullis fœtis mordicus virilia abſcindunt, unde matres eos cuſtodiunt.

Super ea volucres cœli habitabunt. VERSUS XII. *Volucres cœli* dicuntur, quæ incertis ſedibus vagantur. Hæ ſuper montes & fontes habitant, ut vel paſtum vel potum inde habeant. *De medio petrarum dabunt vocem:* quia de rupibus cantant, & Creatori jubilant.

Rigans montes de ſuperioribus VERSUS XIII. *ſuis.* Superiora montium ſunt nubes, de quibus rigantur montes. Super quoſdam etiam montes ſunt lacus profundi piſcibus pleni. *De* B *fructu operum tuorum ſatiabitur terra,* id eſt, terra diverſis fructibus repletur, cùm aquis ſatiabitur.

Producens fœnum jumentis, & VERSUS XIV. & XV. *herbam ſervituti hominum.* *Fœnum* propriè eſt, quod in prato creſcit, unde jumenta veſcuntur: *Herba* eſt, quæ in ſegetes creſcit, unde homines paſcuntur. *Ut educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominis, ut exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.* Hoc eſt: Montes aquis rigas, ut beſtiis pa- C ſtum ferant: terram aquis ſatias, ut fœnum jumentis, herbam ſegetum hominibus proferant. *Panem de terra educis,* quo hominem, tuum ſpeciale pecus paſcis. *Vinum* inde educis, quod lætificat cor hominis. Oleum inde educis, quo facies peruncta fit hilaris. Herba panem profert, qui cor hominis confirmet, quod labore torpet. Hos omnes fructus terra protulit, cùm Deus dixit: *Producat terra herbam virentem &c.* *Gen. 1. 11.*

Saturabuntur ligna campi, & VERSUS XVI. *cedri Libani, quas plantavit.* *Ligna campi* vocantur ulmi & ſalices & platani vel aliæ arbores infructuoſæ. *Cedri* ſunt arbores proceræ in monte Libano, odoriferæ, imputribiles, quas fugiunt ſerpentes. Propter di- D gnitatem appoſuit: *Quas plantavit,* ſicut de Paradiſo ſcribitur: *Plantavit Dominus Deus Paradiſum voluptatis.* *Gen. 2. 8.* Ligna ergo campi, id eſt, omnia infructuoſa ſaturantur aquis, ut frondes aptas cibo animalibus proferant, fructuoſa poma hominibus producant, cedri in ædificia proficiant.

Illic paſſeres nidificabunt. VERSUS XVII. *Paſſeres* dicuntur omnes parvæ aves. Hæ in ramis vel in cavis arboribus nidificant, ut inde victum habeant, vel laqueos aucupum vel inſidias rapacium volucrum effugiant. *Herodii domus Dux eorum.* *Herodius* eſt major omnium volatilium, qui aquilam vincit & comedit. Hæc & Fulica dicitur, quæ ſemper in ſtagnis

moratur. Hæc avis eſt immenſæ magnitudinis, anati ſimilis non comparatione corporis, ſed morum. Hæc propter magnitudinem *Dux* paſſerum dicitur. Vel potiùs *domus herodii* eſt *Dux eorum*. *Dux Herodii* eſt mare, unde aves ſunt productæ.

VERSUS XVIII. *Montes excelſi cervis: petra refugium herinaciis.* Cervus ſerpentes occidit & comedit, cornua ac pilos deponit & juveneſcit. Herinacius eſt animal non majus ericio habens ſimilitudinem muris & urſi, cujus in Palæſtina copia eſt, ſemper in cavernis petrarum & terræ foveis habitans. Has duas beſtias præ omnibus poſuit. Veloces beſtiæ fugiunt venatores in montes, ùt cervi timidi; fugiunt in cavernas herinacii. De animantibus & B victu eorum laudavit Deum. De temporibus vult laudare eum.

VERSUS XIX. *Fecit lunam in tempora* Paſchæ & Pentecoſtes, & aliarum quarundarum feſtivitatum, ſicut ſcriptum eſt: *Fecit Deus duo luminaria, & poſuit in ea ſigna, & tempora, ut dividant noctem, & diem.* (Gen. I. 14. & ſeqq.) Tempora magìs per lunam notantur, quia vicinior terræ eſt. Hanc Oceanus per omnia imitatur. Ea creſcente creſcit, decreſcente decreſcit, quamvis luna in corpore ſuo non creſcat, nec minuatur, ſed in lumine, quia proprium lumen non habet, ſed à ſole accipit. Sol inde dictus eſt, quòd ſolus lucet in die. *Sol cognovit occaſum ſuum:* quia ab ortu ſemper tendit ad occaſum, inde ſub terra redit ad ortum per tenebras curſum dirigens, ut quidam dicunt: vel eodem modo C noctu ſub terris, quo interdiu ſuper terras lucet, ut aliis placet. Hic quàm magnus ſit, liquet, qui totum orbem calore & fulgore replet.

VERSUS XX. *Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox.* Tenebræ dicuntur, eò quòd umbram teneant. Tenebræ non ſunt ſubſtantia; ſed lucis abſentia, ut puta, cùm ſol eſt ſub terra, ingruunt tenebræ ex terræ umbra. Has Deus poſuit, non creavit, quando inter lucem & tenebras diviſit, & facta eſt nox, cùm Deus lucem vocavit diem, & tenebras noctem. Hæc viciſſitudo temporis ideo facta eſt, ut homo, qui totâ die laborat, in nocte requieſcat: vel beſtiæ, quæ in luſtris morantur totâ die, in nocte requieſcant liberæ, ad paſtum liberè egrediantur. D *In ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ.* *Beſtiæ ſilvæ* dicuntur, quæ carnibus ùt leones veſcuntur, quæ *Feræ* à feritate dicuntur. Hæ in nocte magìs pro victu vagantur: quia in die à venatorum & canum inſidiis in ſilvarum abditis celantur. *In nocte* etiam *pertranſibunt*.

VERSUS XXI. *Catuli leonum rugientes ut rapiant* aliquam beſtiam ad eſcam, *quærant à Deo eſcam ſibi:* quia nullam poſſunt rapere, niſi quam ille permittit. Quaſdam enim beſtias ad hoc creavit, ut aliarum cibus ſint. Catuli A dicti ſunt, eò quòd calleant ſenſu narium. Catulos leonum propter principatum poſuit, & quia hæ beſtiæ magìs ſæviunt. Cùm rugiunt, omnes beſtiæ paveſcunt. Ipſi verò leones cantum Gallorum, & ſtrepitum rotarum timent.

VERSUS XXII. & XXIII. *Ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur.* Transactâ nocte, & orto ſole catuli leonum, & aliæ feræ congregantur, & in antris, & in ſpelæis reconduntur. Et tunc *Homo* abſque beſtiarum formidine *exibit ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam,* & tunc ibit cubitum, beſtiæ B autem exibunt ad paſtum. *Opus* dicitur, quod citò perficitur, ùt aliquod ædificium; *operatio* cottidiana actio ùt agricultura. His omnibus conſideratis exclamat Eccleſia:

VERSUS XXIV. *Quàm magnificata ſunt opera tua Domine!* Qui enim mente univerſum mundum circumſpicit, terram, mare, cœlum, & videns omnia pulchrè diſpoſita, ordinata, cuncta digeri generibus, fulciri ſeminibus, mutari ſucceſſibus, currere temporibus, mirabundus exclamat: *Quàm magnificata ſunt opera tua Domine!* *Omnia in ſapientia feciſti,* qui nihil ſuperfluum feciſti, ſed omnia in numero & menſura, & pondere diſpoſuiſti. Revera omnia opera Domini plena ſunt ſapientia. Videmus formicam ſcire quando hyems venit, C & eſcam ſibi reponit. Videmus culicem vel pulicem tam minutos habere oculos, ventrem, nares, pedes & univerſa membra ſicut nos habemus; ſicut Elephantem magnam beſtiam habere videmus. Similiter apem, quomodo ceram faciat, videmus, & hæc omnia admiratione digna, & ſapientia plena cenſentur. *Impleta eſt terra poſſeſſione tua,* hoc eſt: tota terra poſſeſſa eſt ab his omnibus tuâ diſpoſitione. Poſtquam Deum de cæleſti, & terreſtri creatura laudavit, de mari quoque eum laudare incipit.

VERSUS XXV. *Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus.* *Mare* (dictum) eſt à meando, eò quòd ſemper eat & redeat. Quod *ſpatioſum* D *manibus* dicitur, eò quòd quaſi expanſas manus habeat, & in ſe cuncta recipiat. *Spatioſum manibus* dicitur amplus exercendi locus. Similitudo ab ampla patria, in qua ſine impedimento poſſit operari. *Mare magnum* eſt vel Oceanus vel aliud, quod terram in tres partes dividit, quod ideo dicitur *magnum* & ſpatioſum, eò quòd tota terra comparatione illius ſit quaſi parva inſula. *Illic reptilia, quorum non eſt numerus,* piſces tam majores, quàm minores innumerabiles, qui in profundum ſe mergunt, inde vitam reſumunt, ubi ſi ceciderit homo, moritur, & ipſi, ſi venerint in terram, moriuntur. Ibi etiam *animalia puſilla cum magnis,*

magnis, id eſt, parvi piſciculi, & cete grandia, quæ habent corpora montibus æqualia.

VERSUS XXVI. *Illic naves pertranſibunt*. Hoc valde eſt mirabile, quòd navis multis molibus onuſta ſuper tumentes fluctus currit, & homines ſuper viſibilem mortem vehit, & per tot pericula beſtiarum & procellarum ad patriam ducit. Illic quoque eſt *draco iſte, quem formâſti ad illudendum ei*. Dicunt Judæi, quia Deus magnum draconem fecit, qui Leviathan dicitur, & eſt in mari, & quando, ùt ajunt, recedit Oceanus, draco vertitur. Hic factus eſt *ad illudendum ei*, qui dum multitudinem piſcium devorat, per apertam ejus maxillam exeunt, & ſic devoratori illudunt. De
Ezech. 29. 3. hoc ſcribitur: *Draco magne, qui habitas in aquis multis*. Dicunt quidam, quòd ſit primus piſcis à Deo creatus, & adhuc vivat. Qui nunc draco, nunc Leviathan, nunc cetus in Scriptura pro ſignificatione ponitur.

VERSUS XXVII. & XXVIII. *Omnia à te expectant, ut des illis eſcam in tempore*, & reptilia ſcilicet, & animalia puſilla, & magna, & ipſe draco, & poſſeſſio. Quidam piſces de aliis piſcibus vivunt, quidam, ùt fertur, de rore cœli victum ſumunt. Ideo dixit: *In tempore*: quia certo tempore ille ros deſcendit, ſicut certo tempore terra fructum producit. *Dante te illis* animalibus eſcam, vel piſcibus illum rorem, ea *colligent. Aperiente te manum tuam* ad dandum, *omnia implebuntur bonitate*, id eſt, refectione.

VERSUS XXIX. *Avertente autem te faciem turbabuntur*, hoc eſt, te non dante cibum fame tabeſcent. *Auferes ſpiritum eorum, & deficient*, id eſt, morientur, *& in pulverem ſuum revertentur*, id eſt, in terram ſolventur.

VERSUS XXX. & XXXI. *Emittes Spiritum tuum, & creabuntur*, id eſt, iterum creabuntur, quæ per ſpiritum vivificabuntur: *Et renovabis faciem terræ* hominibus, animantibus, fœtibus, fructibus. De his omnibus *ſit gloria Domini in ſæculum: Lætabitur Dominus in operibus ſuis*, id eſt, omnia opera Domini lætantur de gloria Domini.

VERSUS XXXII. *Qui reſpicit terram, & facit eam tremere*. Sæpè pro ſigno factus eſt terræ motus; ſicut quando Dominus obiit, vel quando reſurrexit, utroque tempore tremuit. *Qui tangit montes, & fumigant*. Hoc dicitur de monte Sina, qui totus fumigavit, cùm Dominus in eum deſcendit. Multi etiam montes flammam & fumum, ùt Ætna efflant, ut
A homines perterriti à malis reſipiſcant. Montes quoque fumigant, dum humorem evaporant, qui ſpiramine aëris attractus in nubibus conglobatur, & de his iterum montes, & plana terræ irrigantur. Pro his omnibus ego Eccleſia ab eo electa.

Cantabo Domino in vita mea: pſallam Deo meo, quamdiu ſum in hac vita. *Cantabo* in contemplativa vita: *Pſallam* benè operando in activa. VERSUS XXXIII.

Jucundum ſit ei eloquium meum, id eſt, acceptabilis ſit ei laus mea pro ſuis beneficiis. *Ego verò* non in creaturis, ſed *de-* VERSUS XXXIV.
B *lectabor in Domino*, in quo eſt vera delectatio, quia delectatio creaturæ tranſit; illa permanet.

Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non ſint iniqui, ſed juſti. VERSUS XXXV.

* * *

QUamvis in omnibus creaturis magna ſit laus Creatoris, tamen cuncta in hoc Pſalmo jam dicta, gratiâ ſimilitudinis tantùm ſunt adducta. Hic enim liber ſpiritalis eſt, & ſpiritalibus ſpiritaliter per ſimilitudinem loquitur: nec narrat præterita, ſed prædicit fu-
C tura; de præteritis tantùm ſumit verba, quæ fuerunt futurorum umbra. Hic Pſalmus dicit, quòd Deus dignus ſit laudari, quòd fecit cœlum & terram, mare, & omnem ornatum eorum: & his alluſionibus, & ſimilitudinibus innuit, quòd ſi laudandus, & benedicendus eſt propter primam creationem, tunc maximè propter ſecundam, ſcilicet propter recreationem, & ſalvationem humani generis, & propter magnificentiam: quid ſi magnificè egit in creatione, multò magis in recreatione, ſicut dicitur: *Deus, qui mirabiliter hominem creâſti, & mirabiliùs reformâſti*. Poſtea dicit per quos, ſcilicet per Apoſtolos, illam recreationem fecerit: contra quos inſurrexerunt aquæ volentes eos deprimere quouſque Dominus eos
D increpuit, & ſic eos compeſcuit. Vox Eccleſiæ:

Benedic anima mea Domino. Anima, quæ modò es mei juris, Benedic Domino redempta ab eo. Quidquid cogitas, quidquid dicis, quidquid operaris, pertineat ad ejus laudem. Anima à ſpiritu exhortata nimio deſiderio convertit ſe ad Deum dicens: *Domine Deus meus magnificatus es vehementer!* Tota Eccleſia eſt in Chriſto. Unde homo hîc loquitur: O Chriſte, qui es Dominator, & Deus meus magnus haberis apud Judæos & Gentes. Et meritò, quia *confeſſionem, & decorem induiſti*: quia de idolatris te confitentes, de fœdis in peccatis decoros in virtutibus feciſti, & eos quaſi pretioſam veſtem induiſti, VERS. 1.

VERS. 2. *Amictus lumine ſicut veſtimento* habitans A lucem inacceſſibilem in paternæ gloriæ ornamento, & qui erant teoebræ, facti ſunt lux in te, quibus circumdatus es quaſi veſte. Juſti ideo dicuotur lux, quia aliis præbent lumen ſa- Matt. 5. 16. pientiæ verbo & opere, ut ſcribitur: *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem in cælis.* Ideo dicuntur Dei veſtimenta: quia Eccleſiæ, quæ eſt Corpus Chriſti, ſunt ornamentum. Hos feciſti lumen per cælum, id eſt, aperiendo eis Scripturam, *extendens cælum ſicut pellem.* Cœlum à celando dicitur, quia ſuperna in eo à nobis celantur. In hoc libro cœlum aliquando Pſal. 113. 16. Deus Pater accipitur, ut ibi: *Cælum cæli*; ali- B Pſal. 13. 2. quando Chriſtus, ut ibi: *Deus de cælo proſpe-* Pſ. 102. 19. *xit*; aliquando Eccleſia, ut ibi: *Dominus in cælo paravit ſedem ſuam*; aliquando Sacra Scriptura, ut hîc: *Extendens cælum ſicut pellem*; quæ ideo cœlum vocatur, quia multa arcana in ea celantur. Hoc *cælum* priùs involutum *ſicut pellem* extendit, dum Sacrām Scripturam multis myſteriis involutam Eccleſiæ aperuit. Sicut enim in pelle extenſa non ſunt rugæ, nec aliquid ibi latet, ſed omnia patent: ita ſcripta Prophetarum per Spiritum Sanctum expoſita fidelibus patent. Vel ſicut pellis extenditur, ut inde fiat tentoriom ad protegendum: ita Sacram Scripturam eis aperuit, ut protegeret eos contra impugnationem Hæreticorum, & contra vitia. Pellis etiam, quæ non eſt niſi de mor- C tuis aoimalibus, ſignificat mortalitatem. Unde primis parentibus poſt peccatum factæ ſunt tunicæ pelliceæ deſignantes eos in mortalitatem incidiſſe. *Cælum* ergo *ſicut pellem* Deus extendit, dum in tantum Scripturam Eccleſiæ intonuit, quantum Scriptores ejus mundo notificavit. Prophetæ namque & Apoſtoli Scriptores Scripturæ mortales fuerunt; ſed poſt mortem tenſi plus intonuerunt. Noo tantum noti erant, cùm viverent, quantum poſtea miraculis, & ſcriptis noti facti ſunt. Judæa ſola habuit Prophetas vivos, omnes gentes mortuos. Poſt mortem tenſi ſunt, quia ab Apoſtolis expoſiti ſuut.

VERS. 3. *Qui tegis aquis ſuperiora ejus*, id eſt, ſuperficiem Scripturæ, quod eſt: litteram *tegis aquis*, id eſt, profunda & obſcura allegoria. D Vel cœli *ſuperiora* ſunt mandata Scripturæ excellentiora. Hæc tegit ſupereminenti charitate, quæ eſt in aquis, id eſt, in donis ſpiritalibus. Rom. 5. 5. De cujus fluore ſcribitur: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Ideo dixit: *Aquis*, quia duo ſunt præcepta charitatis. Quæ ideo aqua dicitur, quia ſordes abluit, dum multitudinem peccatorum operit, & ſitim juſtitiæ fluentis Scripturæ reſtinguit. Ad excellentiam Scripturæ fit quidam aſcenſus credentibus, de quo ſubditur: *Qui ponis nubem aſcenſum tuum*, id eſt, Apoſtolicos prædicatores, imbrem doctrinæ compluentes, in populo ponis, per quos aſcenſus ad te fiat, dum per illorum doctrinam Scripturâ intellectâ ad intelligendum aſcendant.

A Hic incipit magnificentiam ejus dicere uſque in finem Pſalmi. *Magnificatus es vehementer* ſingulis verſibus eſt jungendum. *Qui ambulas ſuper pennas ventorum*, hoc eſt, velociùs currit verbum tuum ad corda, quàm ventus volet. Dominus quoqoe per nubes in cœlum aſcendit, dum Eccleſia, corpus ejus, per Doctores ad intellectum Scripturæ aſcendit. Vel ſicut prius in ſeipſo per nubem aſcendit: ita adhuc in membris ſuis per nubes cœlum conſcendet, ut ſcribitur: *Rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.* 1. Theſſ. 4. 16. Per veotos intelliguntur Angelici Spiritus, per pennas agilitas illorum intel- B lectûs. *Super pennas ventorum Dominus ambulat*, qui omnem intellectum cœleſtium Spirituum ſuperat: quia non tantùm de Deo intelligere poterunt, quin adhuc ſuperexcedat agilitatem intellectûs illorum. Per *ventos* quoque animæ accipiuntur, per *pennas* virtutes, quibus ad ſuperna attolluntur, quæ omnes io duabus alis, Dei videlicet & proximi dilectione conſiſtunt. *In* Matt. 22. 40. *his enim duobus præceptis univerſa lex pendet, & Prophetæ. Super pennas* ergo *ventorum* ambulat: quia agilitatem dilectionis ſpiritualium virorom exſuperat, dum plus ipſe eos, quàm ipſi diligant.

Qui facis Angelos tuos ſpiritus, id eſt, VERS. 4. ſpiritales viros facis nuntios verbi tui, *& miniſtros tuos ignem urentem*, id eſt, ardentes flam- C ma charitatis, & in aliis ſordes peccatorum exurentes, alios verbo illuminantes, alios amore accendentes.

Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam, VERS. 5. id eſt, Eccleſiam ſuper fidem Chriſti, quæ ei eſt firma petra, ſtabilitas ſua. De hoc fundamento *non inclinabitur in ſæculum ſæculi*, id eſt, non cadet in æternum. Hæc domus tempeſtatibus perſecutionum impellitur; ſed firmo fundamento ſtabilita non ſubruitur.

Abyſſus ſicut veſtimentum amictus ejus. VERS. 6. Abyſſus eſt multitudo malorum, quæ eſt profunda in conſiliis vitiorum. Quæ ita Sanctis eſt impedimentum, ſicut operantibus *veſtimentum*. *Super montes ſtabunt aquæ*, quia tribulationes & pœnæ malorum habebunt poteſtatem ſuper corpus Prædicatorum. Diluvium namque perſecutionum terram, id eſt, Eccleſiam ſicut abyſſus operuit, ita ut nec ipſi magni montes, id eſt, ipſi ſublimes Prædicatores apparerent. Dum enim interficiebantur Martyres, fugiebant ubique Chriſtiani, occultabant etiam ſe Apoſtoli. Sed quamdiu ſtabunt aquæ? Parumper. Nam

Ab increpatione tua fugient. Increpatio Chriſti VERS. 7. per Prædicatores erat hæc: *Pœnitentiam agite,* Matth. 3. 2. *appropinquavit enim regnum cælorum. Ab* hac *increpatione* aquæ *fugierunt*, dum perſecutiones à preſſura Eccleſiæ receſſerunt. *A voce tonitrui tui formidabunt.* Vox tonitrui Chriſti erat: Niſi pœnitentiam egeritis, in igoem gehennæ ibitis. Ab hoc voce ſævientes fluctus timuerunt, dum Conſtantinus, & alii tyranni à perſecutione ad Chriſtum converſi ſunt. Et illi fluctus

Aſcen-

VERS. 8. *Aſcendunt in montes, & deſcendunt campi*: quia perſecutores ſe ſæpiùs minis & terroribus in ſuperbiam extulerunt, humiles in ritum Chriſtianum deſcenderunt, & Eccleſiam, quam prius impugnabant, defendere cœperunt. Et quouſque aſcendunt? *In locum, quem fundâſti eis*, id eſt, uſque ad terminum, quò permittes eos ſævire. Nam

VERS. 9. *Terminum poſuiſti, quem non trangredientur*, id eſt, non plus poterunt nocere, niſi quantum tu judicas Eccleſiæ, & ſcis neceſſarium eſſe. Converſi autem ad te *non convertentur operire terram*, id eſt, perſequi, & deſtruere Eccleſiam. Recedente diluvio montes apparuerunt: quia ceſſante perſecutione Apoſtoli montes Eccleſiæ eminuerunt, qui priùs quaſi depreſſi latuerunt. Cœperunt enim ab Imperatoribus ve- B nerari, & viſa eſt eminentia montium, per quos ſalus venit humano generi.

Aliter: Pace Eccleſiæ redditâ facta ſunt Concilia, & conſtitutum eſt, qualiter Prælati, & qualiter ſe baberent ſubditi, qui priùs erant indifferenter permixti. Et tunc *aſcendunt montes*, id eſt, Prælati in locum prælationis, *& deſcendunt campi*, id eſt, ſubditi in locum ſubjectionis, *in locum, quem fundâſti eis*, id eſt, ſicut diſpoſuiſti per tuos in Conciliis. *Terminum poſuiſti, quem non transgredientur*, ut laicus ſibi non uſurpet officium Clerici, nec Clericus ſibi vendicet officium Presbyteri, nec Presbyter Epiſcopi, nec Epiſcopus Apoſtolici: & ideo *non convertentur operire terram*, id eſt, perturbare Eccleſiam. Ergo hoc modo Eccleſiæ ſtatu com- C poſito *magnificatus es vehementer*.

VERS. 10. *Qui emittis fontes in convallibus*, id eſt, doctrinam Apoſtolorum ut fontem reficientem & refrigerantem per Doctores emittis humilibus. Vel convalles humiles Doctores fuerunt, ut Hieronymus, Auguſtinus, & Gregorius, in quibus Deus *fontes* emiſit, quibus terram ſuam ſatiavit, dum per eos Sacram Scripturam nobis expoſuit. Et tunc *inter medium montium pertranſibunt aquæ*, id eſt, doctrinæ in communi concordia Apoſtolorum & Prophetarum per eos ibunt ad alios. Ut illi, ita & iſti docebant, non ut Hæretici, qui ſtatum Eccleſiæ prius commovebant. De illis fontibus & aquis

VERS. 11. *Potabunt omnes beſtiæ agri*. Ager eſt terra arabilis, & deſignatur Gentilitas, quæ aratro Evangelli, & bobus Prædicatoribus eſt arata, & D ſemine verbi ſeminata. Hujus *beſtiæ* Gentiles beſtialiter viventes erant, qui omnes vivam aquam de fontibus Salvatoris bibebant, dum ſanam doctrinam de Catholicis Prædicatoribus hauriebant. *Expectabunt onagri in ſiti ſua*. Onager eſt animal magnum & indomitum, & ſignificat Principes ſæculi, qui de illis fontibus potabunt, & adhuc cùm magno deſiderio potare *expectabunt* permanentes *in ſiti ſua*, id eſt, ſemper ſitientes audire verbum doctrinæ, ut Carolus & alii.

Aliter: Per beſtias conjugati, per onagros ſitim tolerantes intelliguntur continentes. Beſtiæ bibent de illis aquis, cùm conjugatis dicitur: A *Viri diligite uxores veſtras*; & iterum: *Unusquiſque uxorem ſuam habeat, & unaquæque virum. Vir uxori debitum reddat: ſimiliter & mulier viro.* Ephes. 5. 25. 1. Cor. 7. 2, & 3. Onagri inde bibunt, cùm continentibus dicitur; *Non omnes capiunt hoc verbum, qui poteſt capere, capiat*, id eſt, continentes permaneant. Matt. 19. 11. & 12. *In ſiti ſua* expectant, dum membra ſua à libidine refrenant, deſideria carnis mortificant. *Onagri* etiam deſignant ſapientes ſæculi, qui *in ſiti ſua* expectabant, id eſt, aviditate vitæ ardebant: quia quantò priùs ſapientiores in ſæculo, tantò converſi ferventiores erant in Dei ſervitio, ut Ambroſius, Auguſtinus.

VERS. 12. *Super ea volucres cœli habitabunt*. Volucres ſunt ſpiritales viri ad alta animo volantes, libero aëre perfruentes, ſerenitate cœli gaudentes ſuper montes & convalles, ſuper fontes & aquas habitantes. In montibus per contemplationem; in convallibus per humilitatem converſantur, fontibus Scripturæ, & fluentis doctrinæ ſatiantur. Vel *volucres cœli* ſunt virgines mente in cœlis converſantes, qui *ſuper ea*, id eſt, ſuper beſtias & onagros habitabunt: quia merita conjugatorum, & viduarum tranſcendunt, ut ſcriptum eſt: *Dabo eis locum nominatum* præ aliis Sanctis *in regno Patris*.

De medio petrarum dabunt vocem. Petra erat Chriſtus, petræ Apoſtoli. Volucres in petris morantur, quia ſpiritales in doctrina Apoſtolorum converſantur. *De medio petrarum vocem dabunt*, dum de Apoſtolicis ſcriptis prædicabunt. Hæ volucres in montibus, id eſt, in Apoſtolis & Prophetis requieſcunt, dulcem vocem edunt. Illæ ſonant; petræ reſonant. Spiritales diſputant; Scripturæ reſpondentes concordant. Sicut de Chriſto Chriſtiani, ita de petra petræ dicuntur Sancti, quia adhærent petræ Chriſto. *De medio petrarum* eſt de communi concordia Sanctorum. Qui emittis fontes in convallibus,

VERS. 13. *Rigans montes de ſuperioribus ſuis*, id eſt, Apoſtolos docens de Prophetis, qui fuerunt ſuperiores Apoſtolis non vita, ſed tempore. Quidam Codices habent: *De ſuperioribus tuis*, id eſt, rigans montes Apoſtolos de melioribus tuis Sancti Spiritûs donis. In Hebræo habetur: *De cænaculis Dei*, id eſt, de ſecretis cœli per Spiritum Sanctum irrigati ſunt Apoſtoli, ſicut Petrus, qui vas de cœlo vidit deſcendere, & ſicut Paulus, qui ad tertium cœlum raptus arcana Dei in Paradiſo audivit. *De ſuperioribus* fluet aqua in montes, de montibus in convalles, & ſic *de fructu operum tuorum ſatiabitur terra*, id eſt, Eccleſia bonis operibus replebitur, quæ erunt fructus illorum montium & fontium; & illorum prædicatio & doctrina ſunt tua opera. Terra autem ſatiata eſt,

VERS. 14. *Producens fœnum jumentis*, id eſt, victum temporalem dans ſuis Prælatis, qui ſunt ſua jumenta, & eam juvant docendo & orando: & ſunt jumenta Dei, quia ſub jugo Domini portant eum ad alios prædicando. Et eſt producens *herbam ſervituti hominum*, id eſt,

cibum corporalem miniſtrans Prædicatoribus, qui ſerviunt prædicando hominibus. Quod fit, cùm laici dant Epiſcopis & Presbyteris decimas, ut inde ſuſtentari poſſint vacare oratinni & Eccleſiæ diſpoſitioni.

Nota, quòd ſpirituales dicuntur ſæcularium jumenta, quia portant eos verbo & exemplo ad cœleſtia. Illorum etiam ſervi ſunt, quia eis in ſpiritualibus ſerviunt. Debent igitur ſæculares ſpiritualibus ſubditi Prælatis neceſſaria providere, ut poſſint ſine ſollicitudine Dei ſervitium providere; quæ temporalia *fœnum*, & *herba* dicuntur ad comparationem ſpiritualium, (quæ) eis impenduntur. Prælati autem debent ſe ſervos fidelibus exhibere, non
Matt. 20. 26. & 27. dominos, ſicut ſcribitur: *Qui major eſt veſtrûm, erit miniſter veſter, & qui inter vos primus eſt, ſit omnium ſervus*; non ſicut ſatui Prælati, qui familiam Eccleſiæ reputant ſervos ſuos. Ad quid producit terra fœnum jumentis? *Ut educas panem de terra*, id eſt, doctrinam animam reficientem proferas ei de jumentis, id eſt, de Prælatis, qui ſunt terra Scripturis culta. Ideo dat ſubdita terra corporalem ſuſtentationem, ut à prælata terra, id eſt, à Dei jumentis ſuſcipiat panem vitæ, ſcilicet prædicationem.

VERS. 15. *Et* ut extrahat inde *vinum*, quod *lætificet cor hominis*. Nam cætera animalia ſunt ad terram prona & ventri obedientia. *Ut exhilaret faciem in oleo*, id eſt, per impoſitionem manus ſuſcipiant dona Spiritûs Sancti, quod fit in confirmatione. Hoc oleum exhilarat faciem, quia Spiritus Sanctus ſuis donis & chariſmatibus lætificat mentem. Similitudo eſt ab his, qui uncti oleo nitidi & pulchri apparent exterius. Ita Spiritu Sancto uncti nitent interiùs. Et ut ſuſcipiat à Prælatis panem altaris, id eſt, Corpus Chriſti, qui *panis* non ſtomachum; ſed *cor hominis confirmet*, id eſt, animam ratione utentis in donis Spiritûs Sancti corroboret. Hic panis per Sacerdotes conficitur. Cujus cor autem non eſt mundatum per Spiritum Sanctum, potiùs damnat & debilitat, quàm reficit. Dignè autem ſumentes ſanctificat in anima virtutes dando, ſanctificat in corpore bonis operibus conſervando, & tandem ipſum corpus in Immortalitatem reſtituendo. Nota Eccleſiæ Sacramenta in pane, vino, & oleo deſignata, quia panis in igne coquitur, vinum & oleum in torculari premitur: & Eccleſia igne tribulationis, & preſſura perſecutionis affligitur. Imprimis panis educitur de terra, dum à Prælatis Eccleſiæ catechumenis vel indoctis doctrina litteræ profertur. Deinde vinum educitur, dum baptizatis vel doctis doctrina allegoriæ exhibetur. Deinde oleum educitur, dum donis ſpiritalibus credens exhilaratur. Demum Corpore Chriſti in donis collatis confirmatur. Terra inferior producit fœnum jumentis; terra ſuperior educit panem, vinum, oleum populis, & ex his chariſmatibus

VERS. 16. *Saturabuntur ligna campi*, id eſt, Judæi, Gentiles & mali Chriſtiani priùs infructuoſi, modò *campi*, id eſt, humiliati. *Et cedri* his ſaturabuntur, id eſt, Principes alti, ſublimes nobilitate, divitiis, & excelſi in peccatis, modo *Libani*, id eſt, dealbati & decori virtutibus, *quas* cedros Dominus *plantavit* in Eccleſia fide, ſpe, charitate. Pervenit vinum, & oleum Chriſti ad Senatores, ad Nobiles, ad Reges. At ad quid cedros plantavit? Ut paſſeres ſub eis nidificent. Unde ſubditur:

Illic paſſeres nidificabunt. Cedros Dominus VERS. 17.
plantavit, & ſub eis paſſeres nidificant, dum Monachi, vel Clerici, vel quique Religioſi ſub poteſtate Principum cellulas conſtruunt, & ſub eorum protectione habitant. Tales ſuſtentantur à divitibus, ſicut nidus ſuſtentatur à ramis. *Herodii domus dux eſt eorum*, id eſt, divites præbent pauperibus exemplum. Herodius eſt avis rapax, & ſignificat ſæculi potentes rebus temporalibus inhiantes. Qui cùm ſupernæ patriæ amore opes ſuas pauperibus erogant, nudam crucem nudi ſequuntur, cœleſtis ſibi converſationis domum piis operibus conſtruunt; profectò in ſpiritalis vitæ ſtudio paſſerum ductores fiunt. *Hersdii* itaque *domus dux eſt eorum*, quia illuſtris converſi divitis virtus, mundi contemptûs & amoris Dei præbet incitamentum pauperibus. Nam dum mediocres vident potentes converſos, citiùs & audaciùs convertuntur. Herodius ſuperat aquilam rapinis inhiantem: & ipſi ſuperabunt diabolum animabus inſidiantem.

Alia tranſlatio habet: *Fulica domus dux eorum eſt*. Fulica eſt magna avis, quæ ſemper moratur in aquis, & ſignificat ſapientes, qui ſemper verſantur in Scripturæ fluentis, qui ſunt domus Dei, & Dux eorum eſt Chriſtus. Paſſeres ſub cedris nidificant, ducatu Herodii vivunt. Et quid cervi?

Montes excelſi cervis eſt refugium. *Mon-* VERS. 18.
tes excelſi ſunt ſublimia præcepta, & altæ virtutes. Hæ *cervis*, id eſt, ſpiritualibus, dumeta ſæculi tranſeuntibus, fiunt refugium, dum declinant vitiorum æſtum. Hi cervi ſerpentes devorant, dum peccata aliorum orando vel conſiliando ſtrangulant. Quæ ſpes erit herinaciis? *Petra refugium herinaciis*. Petra eſt Chriſtus; Herinacius autem animal eſt ſimile ericio, hiſpidum, ſpinoſum, undique ſpinis & aculeis coopertum, & multùm timidum habitans in petroſis locis; & ſignificat peccatores oneroſos, moles ſpinarum timentes pœnas gehennæ ignis, quibus eſt miſericordia Chriſti refugium, ut æternum evadant incendium. De his lignis, cedris, cervis, herinaciis

Fecit lunam in tempora, id eſt, Eccleſiam VERS. 19.
permanſuram in æternum. Licèt enim multi ſæviant contra illam, tamen per omnia tempora manebit. Vel *fecit* eam *in tempora*, id eſt, ad modum temporum: quia quamdiu erit Eccleſia, tam diu erunt tempora comparabilia lunæ, modò in quibusdam deficiens, modò in quibusdam reſurgens. *Tempora* ejus ſunt pax & perſecutio. Tempore pacis videtur creſcere, tempore perſecutionis decreſcere. Hæc illuminatur à Sole, id eſt,

id eſt, à Chtiſto. Qui *ſol cognevit occaſum ejus*: quia Sol juſtitiæ Chriſtus cognovit horam
Matt.17.21. & 22. mortis ſuæ dicens: *Filius hominis tradetur Gentibus, & occident eum.* Lunam fecit, ot Soli appropinquet, & lumen ab eo accipiat. Sed non illuminatur ab eo, niſi occaſum ſolis, id eſt, mortem Chriſti imitata fuerit. Luna Eccleſia patitur defectom ſubtractâ luce ſolis, id eſt, gratia Chriſti. Sed *ſol cognevit occaſum ſuum*, id eſt, benè ſcit, cur ſubtrahat ad tempus gratiam ſuam, ne de virtutibus ſuperbiant, & fragilitatem ſuam cognoſcant. Sole juſtitiæ occidente factæ ſunt in Apoſtolis quædam tenebræ, deficiente eotum ſpe, quibus primò magnus & Redemptor omoium videbatur. Unde ſubditur:

VERS. 20. *Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox*, hoc eſt, cœcitatem feciſti in Iſraël, & ſic facta eſt tua mors. Vel tuo occaſu ô Sol juſtitiæ ortæ ſunt in horis diei, id eſt, in Apoſtolis perturbationis tenebræ, *& facta eſt nox*, id eſt, magna deſperatio. Nam Petrus negavit, Thomas du-
Luc. 24. 21. bitavit, alii dixerunt: *Nos ſperabamus, quòd ipſe redempturus eſſet Iſraël*; ſed in hoc decepti ſomus. Et *in ipſa* nocte *pertranſibunt omnes beſtia ſilvæ*, id eſt, omnes dæmones, qui dicuntur beſtiales propter feritatem: & *ſilva*, quia habitant in occultis, *pertranſibunt* illam Eccleſiam teotationibus & ſuggeſtionibus. Sicut quædam animalia ſunt, quæ nocte exeunt, & eſcas ſibi quæruot, ſed veniente luce fugiunt, & latent in ſpeluncis: ita in morte Domini, in tenebris illis exierunt dæmones, & quæſierunt ſibi eſcam; ſed veniente Sole, id eſt, Chriſto reſurgente fugerunt, & ubi prius habitaverant, latuerunt. Quæ ſont illæ beſtiæ?

VERS. 21. *Catuli leenum*, id eſt, minores dæmones cum majoribus, *rugientes*, id eſt, ſævientes,
1.Pet. 5. 8. *ut rapiant* ſibi eſcam. *Lee* enim *rugiens circuit quærens, quem devoret*, ut ſcriptum eſt:
Habac. 1. 16. *Eſca ejus electa.* Non tameo audet aliquem rapere, niſi Dominus permiſerit. Nam Dominus ſcit, quos, & quaodo debeat ei permittere. Et aliqui rapiuntur ad probationem, ſicut Petrus & Job: aliqui ad conſummationem, ſicut Judas. Petrus erat in faucibus diaboli, & ereptus eſt; Judas verò incorporatus eſt. Chriſtus Sol occidit in morte, & facta eſt nox, & in ipſa nocte dæmones exierunt, & eſcas ſibi acquiſierunt, ſed Sole veniente fugerunt. Jam

VERS. 22. *Ortus eſt ſol*, id eſt, reſurrexit, *& congregati ſunt* dæmones in unum, *& in cubilibus ſuis collocabuntur*, id eſt, in Judæis & Gentibus, ubi prius cubuerunt. At illis fugatis

VERS. 23. *Exibit homo ad opus ſuum.* Ille *homo*, cujus caput eſt in cœlo, id eſt, Eccleſia ad bona ſtudia, & *operationem ſuam*, id eſt, ad virtutum exercitia *uſque ad veſperam*, id eſt, uſque ad finem vitæ, vel uſque ad adventum Antichriſti, quia tunc erit Eccleſia in veſpera & in occaſu. Nam oon tantùm tunc prævalet, ut nunc. Poſt Reſurrectionem Domini Apoſtoli vineæ Domini operarii *ad opus ſuum*, id eſt, ad prædicationem exierunt, & beſtias de vinea, id eſt, dæmones de Eccleſia Gentium fugaverunt, & virtutibus coluerunt. Poſt eos alii Doctores *ad operationem ſuam*, id eſt, ad Eccleſiæ ædificationem exibant, & alii poſt eos *uſque ad veſperam*, id eſt, uſque in finem mundi.

Aliter: Cùm ſol occidit, luna deficit: quia cùm Chriſtus gratiam ſuam ſubtrahit, Eccleſia in virtutibus deficit. Et tunc fient tenebræ, id eſt, errores, & Hæreſes, *& facta eſt nox*, id eſt, infidelitas. *In ipſa pertranſibunt omnes beſtia ſilvæ*, id eſt, omnes diaboli, qui ſunt in infidelibus, ut ſilva in occultis, percurrunt omnes tentationes, ut decipiant. Et non ſolùm majores, ſed etiam *catuli leenum* mioores *rugientes*, feroces ut leo *pertranſibunt*, *ut rapiant* fideles, *& quærant à Deo eſcam ſibi*, qui nullum poterunt decipere, niſi permittantur, ſicut Job. Sicut inter Angelos ſunt quidam excellentiores, ut Archangeli, quidam inferiotis gradûs, ut Angeli: ita ſunt inter dæmones quidam majoris malitiæ, quidam minoris. Uode ſcribitur: *Eſt nobis colluctatio adversùs Principes, & Poteſtates, rectores tenebrarum.* Ephes. 6. 12. Poſt noctem tentationis *ortus eſt ſol*: quia iterum veniet lux gratiæ, qui cecidit, aget pœnitentiam, & ſugient omoes beſtiæ, & peccata, & efficitur talis, qualis ante fuit. *Et congregati ſunt*, id eſt, ab eo ceſſabunt, *& in cubilibus ſuis collocabuntur*, id eſt, quieſcent perſequi eum. Et tunc per ortum ſolis juſtitiæ *exibit homo* jam rationalis de cogitatione ad bonum opus, quod erit *ſuum*, id eſt, competens: *& ad operationem ſuam* aſſiduam exibit *uſque ad veſperam*, ſcilicet oſque ad fioem ſuum, vel uſque ad finem mundi, quaudo erit talis perſecutio, quòd nullus exibit, id eſt, nemo audebit palam benè operari. Hoc differt inter *opus*, & *operationem*, quod *opus* ad horam; *operatio* aſſiduum opus. *Magnificatus es vehementer*, qui hoc & hæc feciſti, qui lunam deficientem tuo ortu illumináſti, & omnes beſtias ſilvæ fugáſti. Ideo merito exclamo:

Quàm magnificata ſunt opera tua Domine! id eſt, valde magnifica, & glorioſa VERS. 24.
ſunt. Nec mirum. *Nam omnia in ſapientia*, id eſt, in Filio *feciſti.* Sapienter, rationabiliter, cum magno conſilio cuocta operatus es, quæ dixi de tuo occaſu, de Eccleſiæ defectu, de prædicationibus, & reliquis ſupra expoſitis. *Impleta eſt terra poſſeſſione tuâ*, id eſt, omnis terra repleta eſt Eccleſia, quæ eſt tua *poſſeſſio.* Vel *terra repleta eſt* fide, charitate, & aliis virtutibus, quæ ſunt tua poſſeſſio, & contigit per tuum ortum. Vel *terra*, id eſt, *Judæa repleta eſt poſſeſſione tuâ*, id eſt, fidelibus, & maximè in fine mondi fide, & bonis operibus, per quæ tu poſſideris. Et noo ſolùm terra, ſed etiam

Hoc mare, id eſt, Gentilitas in motibus VERS. 25.
amara

amara, replebitur poſſeſſione tuâ. Quod eſt *magnum*, quia in vitiis profundum, *ſpatioſum*, id eſt, latum & aptum manibus exercendis, ſicut dicitur domus ſpatioſa, vel patria ſpatioſa. Dicimus Gentilem populum *ſpatioſum* ab Oriente ad Occidentem, ubi non deficiet opus operantibus. Judæa non fuit ſpatioſa, ideo operariis eſt deſerta. Antequam in mari fiat tua poſſeſſio, ſunt *illic reptilia, quorum non eſt numerus*, id eſt, innumerabiles dæmones, qui repunt in corda hominum per occultas tentationes. *Animalia puſilla cum magnis*, id eſt, parva, magna dæmonia ſunt ibi ad commovendas tempeſtates in mari. Et tamen

VERS. 26. *Illic naves pertranſibunt*, id eſt, Prædicatores vehentes Chriſtum prædicatione ad corda hominum: vel Eccleſiæ tempeſtates & procellas tentationum pertranſeunt, quarum gubernator Chriſtus eſt in ligno crucis ſuæ.

Nota: Mare eſt ſæculum; procellæ tentationes; venti dæmones; tempeſtates ſunt perſecutiones; navis Eccleſia, arbor crux; velum fides; antennæ opera; nautæ Apoſtoli & Doctores; Gubernator Chriſtus; proſper ventus Spiritus Sanctus; portus finis mundi; patria æterna vita. Non ſolùm ſunt in illo mari animalia puſilla; ſed etiam *draco maximus* & Princeps dæmonum, de quo ſatis auditum eſt, ubi habitat. *Quem formâſti ad illudendum ei*, id eſt, quem talem diſpoſuiſti, ut ei à fidelibus illudatur. Cùm aliquos per mala opera devorat ſicut David, Petrum, Mariam, per maxillam ejus armilla miſericordiæ Chriſti perforatam exeunt, dum ad pœnitentiam confugiunt, & ſic ei illudunt. Vel *draconem formâſti ad illudendum ei*, id eſt, Eccleſiæ navi mare tranſeunti. Et decipitur, quia ab Angelis, vel à Sanctis illuditur. Deus Angelum bonum creavit, ſed ipſe diabolus ſuperbiâ factus & malitiâ, ſe deformavit, quem Conditor iterum benè formavit, dum eum ad utilitatem Eccleſiæ diſpoſuit. Etenim utilis Sanctis, quos probat tentationibus ùt Job, vel quos purgat adverſitatibus ùt David.

VERS. 27. *Omnia à te expectant, ut des illis eſcam in tempore*, & reptilia, & animalia, & ipſe draco. Non enim poſſunt nocere, niſi tu permittas. Ideo dicit: *In tempore*, quia neminem poſſunt tentare, niſi à Deo permiſſi, ſicut legitur de Job; nec aliquis hominum poteſt bonum operari, niſi inſpiratus à Deo.

VERS. 28. *Dante te illis colligent*, id eſt, permittente te, & dante illis poteſtatem *colligent* prædam, & conſument obſtinatos. *Aperiente te manum tuam*, id eſt, revelante te Filium & potentiam tuam, *omnia*, quæ priùs erant diverſa, *implebuntur bonitate*, id eſt, virtutibus. *Omnia*, id eſt, omnes fideles ſalvandi. Draconis & reptilium cibus eſt terra, id eſt, peccatores: Poſſeſſionis, id eſt, Eccleſiæ cibus eſt bonitas, id eſt, Chriſtus.

VERS. 29. *Avertente autem te faciem*, id eſt, præſentiam gratiæ tunc *turbabuntur* ſuggeſtionibus, tentationibus. *Auferet ſpiritum eorum*, ſcilicet ſpiritum ſuperbiæ, *& deficient* à malitia ſua, *& in pulverem ſuum revertentur*, id eſt, cognoſcentes ſe eſſe pulverem ad pœnitentiam convertentur. Et tunc

VERS. 30. *Emittes ſpiritum, & creabuntur in* bono: *& ſic renovabis faciem terræ*, id eſt, mentem terrenorum, ut intendat cœleſtia, quæ priùs intendebat terrena.

Aliter: In illo magno mari erunt *reptilia, quorum non eſt numerus*, id eſt, in hoc mundo tentationes innumerabiles. *Animalia puſilla cum magnis*, id eſt, milites cum Principibus erunt perſecutores. *Illic naves pertranſibunt*, id eſt, tamen Eccleſiæ tranſibunt ad littus, id eſt, ad Chriſtum. Ibi erit *draco iſte*, Antichriſtus malitiâ & dolô plenus, *quem formâſti ad illudendum ei*: quia cùm putat ſe per ſæcula ùt Deum regnaturum, primò amittet Judæos ad fidem Chriſti converſos, deinde per ſe peribit, & oppreſſi ab eo illudent ei. *Omnia à te expectant, ut des illis eſcam in tempore*, id eſt, omnes expectant tempus, quando tu permittes eos in Sanctos ſævire, quos ut eſcam poſſint devorare. *Dante te illis* poteſtatem *colligent* eos ad occiſionem & cruciatum. *Aperiente te manum tuam*, id eſt, revelante te quibuſdam ſicut Judæis Filium tuum *omnia implebuntur bonitate*, id eſt, illi omnes replebuntur bonis operibus & virtutibus. *Avertente autem te faciem*, id eſt, ſubtrahente te gratiam & adjutorium *turbabuntur* à perſecutione Antichriſti. *Auferes ſpiritum eorum, & deficient*, id eſt, morientur, *& in pulverem ſuum revertentur*, id eſt, putreſcent. Non priùs poterunt mori, quàm Deus eos permiſerit occidi. Sed non nocebit eis mors, quia tu *emittes Spiritum tuum* tibi conſubſtantialem, & per illum *creabuntur*, id eſt, reſurgent. *Et renovabis faciem terræ*, id eſt, novam terram facies, & homines immortales ùt ſol fulgentes. Ideo

VERS. 31. *Sit gloria Domini in ſæculum*, quia ipſi tunc glorioſi erunt in Domino in æternum, & gloria Domini erit ſemper in eis. *Lætabitur Dominus in operibus ſuis.* Juſti ſunt opera Domini. Hi tunc in Domino lætabuntur, & Dominus in eis.

VERS. 32. *Qui reſpicit terram, & facit eam tremere*, id eſt, qui nunc Eccleſiam per miſericordiam *reſpicit*, & eam timere pœnas de peccatis ſuis facit, ſicut Petrum reſpexit, quando amarè flevit. *Qui tangit montes, & fumigant*, id eſt, qui nunc Prælatos aliquo crimine lapſos adverſitatibus *tangit, & fumigant* per lacrymoſam pœnitentiam ùt David. Per *terram* ſubditi, per *Montes* intelliguntur Prælati. Vel in die judicii *reſpicit terram*, id eſt, terrenos, cùm dicit: *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare*, & cætera, quæ ſequuntur. *Et facit eam tremere*, cùm dicit: *Ite in ignem æternum.* Tunc quoque *tangit montes, & fumigant*, id eſt, Reges & Principes ſuperbos pœnali ſententiâ tanget dicens: *Diſcedite à me cum diabolo, & angelis ejus.* Matth. 25. 41. Et tunc fumigabunt, quia in æterno

æterno igne ardebunt. Ad litteram etiam terra A in Judicio incipit tremere, quando ſeoſit mortuos de ſe reſurgere. Tunc montes fumigabunt, quia flamma quindecim cubitis eos tranſcendet. Vel montes tacti fumigabunt, qui per ignem ſalvi erunt. Multi enim electi illa die timebunt, & timore purgabuntur. Pro his omnibus beneficiis

Verſ. 33. *Cantabo Domino in vita mea. Pſallam Deo meo, quamdiu ſum*, id eſt, in bonis operibus *cantabo Domino* usque in finem mundi, vitæ meæ. Et hoc oro, ut

Verſ. 34. *Jucundum ſit ei eloquium meum*, hoc eſt, ut quod proferam ore, ſit ei acceptabile. Peccatores & iniqui delectantur in terrenis; *Ego verò delectabor in Domino*, id eſt, jucundabor in his, quæ ſunt in Domino. Et oro Domine, ut B

Verſ. 35. *Deficiant peccatores à terra*, id eſt, à terrenis, in quibus delectantur: *Et iniqui* deficiant ab iniquitate, *ita ut non ſint* iniqui. *Peccatores* ſunt, qui in ſe peccant: *iniqui*, qui in proximos. Pro his omnibus *Benedic anima mea Domino.*

Uterque Pſalmus ſimili modo inchoavit, ſimili modo terminavit: quia utraque Eccleſia à benedictione Chriſti eſt inchoata, & in benedictione Chriſti etiam conſummanda. Prima benedictione vocando dixit: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Matth. 11. 28. Secunda benedictione vocando dicet: *Venite Benedicti Patris mei* &c. Matth. 25. 34.

Hic Pſalmus ideo in feſto Spiritûs Sancti canitur: quia Eccleſia per eum in virtutibus renovatur, & in reſurrectione per eum vivificatur. Nota, quod frequenter in Pſalmis alio, & alio modo ſtatus Eccleſiæ deſcribitur, quia ſæpius mos Eccleſiæ mutatus legitur, nunc perſecutione urgente, nunc hæretica pravitate cogente, nunc Schiſmaticorum factione compellente, nunc tranquillâ pace arridente. Et ſecundùm quodque tempus variavit ſtilum ſuum Spiritus Sanctus, cui omnia futura ſunt præſentia.

PSALMUS CIV.

De beneficiis populo Dei exhibitis.

CONfitemini Domino, & invocate nomen ejus &c.

Primus Pſalmus hujus decadis canit Chriſti beneficia humano generi exhibita; Secundus, & tertius utriusque Eccleſiæ ſpecialem laudem pro acceptis beneficiis, pro qua laude merces æterna vita in hoc Pſalmo repromittitur. Hic ergo Pſalmus contexitur de utroque populo, Hebraico ſcilicet, & Chriſtiano. Veterem ſonat littera; novum populum demonſtrat intelligentia. Uterque enim populus quaſi geminus paries in lapide angulari Chriſto Jeſu connectitur, & uterque per fidem Chriſti in domum cœleſtem conſtruitur. Quod enim iſte credit factum, hoc ille credidit futurum. Intendit autem Pſalmus hic veteri exemplo probare; quia ſicut patribus promiſſam terram dedit, ita fidelibus promiſſam vitam donabit.

Materia Pſalmi eſt ſemen Abraham, & filii Jacob, id eſt, fideles in utroque populo imitatores fidei Abrahæ, de quibus, & ad quos loquitur Spiritus Sanctus exhortans eos ad laudandam DEUM, & dicit cauſam, quare ſit laudandus: Quia fecit mirabilia, ſcilicet terram Chanaan promiſit eis, & dedit. Ita promiſit nobis æternam hereditatem, & dabit, ſi imitatores fuerimus Abrahæ. Et jam dedit per Filium, & per fidem, ſcilicet per arrham. Vera fides eſt arrha illius terræ, & poſtea realiter dabit. Deinde per multa dinumerat, qualiter in eis promiſſionem compleverit, ideo ut certiores de illa hereditate æterna ſimus. Nam ſi eis dedit illam terram, tunc dabit nobis illam, quæ ſignificabatur per illam. Intentio eſt imitari nos per exhortationem hujus laudis ad aſſequendam, & inquirendam terram viventium.

Hic Pſalmus eſt centeſimus quartus, quod C ſunt tredecies octo. Ternarius fidem Trinitatis, denarius obſervationem Decalogi legis, octonarius præmium futuræ beatitudinis innuit. Deſignat ergo hic numerus, quòd pro fide Trinitatis, per operationem legis obſervata, octupla beatitudo recompenſetur. Titulus:

Alleluja.

Id eſt, laudate DEUM. *Allelu* enim dicitur laudate, *Ja* dicitur DEUS, quod eſt unum de decem nominibus Hebraicis: & vox eſt exhortatoria; ſicut cùm dicimus de laude DEI. In viginti Pſalmis intitulatur *Alleluja*, & eſt primus iſte: quia Decalogus & ſpiritualiter, & actualiter obſervatus perducit ad perennem læ- D titiam. In Decalogo ſcribitur: *Non occides*. Hoc ſpiritualiter obſervamus, ſi proximum non odimus: quia *qui odit fratrem, homicida eſt.* A- 1. Joan. 3. 15. ctualiter hoc implemus, ſi nec manu, nec conſilio aliquem occidimus. Item ſcribitur: *Non mœchaberis.* Hoc ſpiritualiter implemus, ſi uxorem alterius non concupiſcimus, quia *qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Matth. 5. 28. Actualiter hoc obſervamus, ſi conjugem proximi non violamus. Sic de ceteris præceptis ſentiendum. Ubicunque invenitur talis Titulus, oſtendit jucundam laudem, & exultatoriam lætitiam ſequi in Pſalmo. Si enim in Titulo laus continetur, tunc maximè in Pſalmo, qui totus conſtat ex laude.

Verba Pſalmi ſumpta ſunt de hiſtoria, ubi Deus antiquo populo terram repromiſſionis repromiſit, & poſteris ſuis hoc complevit. Et ſignificat, quòd terram viventium, quam Deus Chriſtiano populo repromiſit, filiis ſuis, id eſt, bonis operibus complevit.

In ſaptem partes dividitur, quia per ſeptem dona Spiritus Sancti promiſſa heraditas percipitur. Prima pars aſt: *Confitemini Domino*, in qua fideles ad laudem Dei exhortantur. Secunda: *Mementote*, in qua tres ſummi Patriarchæ ſub figura fidei Trinitatis proferuntur, & merces fidei æterna vita tapromittitur. Tertia: *Et vocavit famem*, in qua Joſeph in Ægyptum venditus, & populus per eum ſalvatus ſub ſignificatione Chriſti, venditi Salvatoris populi narratur. Quarta eſt: *Et intravit Iſraël*, in qua Jacob in Ægyptum deſcenſio, & populi Dei oppraſſio recitatur, & populi antiqui ad inferos daſcenſio, & Chriſtiani populi ab adverſariis Eccleſiæ afflictio figuratur. Quinta eſt: *Miſit Moyſen*, in qua Moyſes in Ægyptum miſſus, & populus Ægypti decem plagis percuſſus memoratur, & Chriſti in muodum miſſio, & ſpiritalis percuſſio deſignatur. Sexta eſt: *Et edexit eos cum argente*, in qua populi de Ægypto egreſſio, & in itinere benaficiorum magnitudo refertur, & populi Chriſtiani da Idolatria egreſſio, & in Chriſtiana Raligiona baneficiorum Dei multitudo profartur. Septima: *Et eduxit populum ſuum*, in qua promiſſæ tarræ poſſaſſio ſaribitur, & æternæ promiſſæ tarræ hereditatis perceptio axprimitur. Vox aſt Spiritûs Sancti fideles ad laudem Dei adhortantis:

VERS. I. *Confitemini Domino, & invocate nomen ejus.* O Semen Abrahæ, id eſt, imitatores fidei Abrahæ, & O filii Jacob, id aſt, filii Luctatoris Chriſti per imitationem, *confitemini Domino*, id eſt, laudate Dominum. Et poſtea *Invocate nomen ejus*, id eſt, vocate in vos nomen ſuum ſubjiciendo vos ei tanquam ſervos, & creaturas, ut ſitis veri Chriſtiani de nomine Chriſti. *Confitemini*, quia confitentem exaudiet invocantem. Et non ſolùm in vobis laudata, ſed etiam *Annuntiate inter Gentes opera ejus*, hoc eſt, inter omnes generaliter viventes, & inter Judæos, & *inter Gentes* prædicare, quòd vos fecit confitentes. Vel *confitemini Domino* peccata veſtra, & poſt confeſſionem *invocate nomen ejus*. Rectus enim ordo aſt, ut priùs peccata confiteamur, deinde invocemus Dominum. Ita confitemini, ſcilicet

VERS. II. *Cantate ei*, id eſt, laudate eum ore & corde, *& pſallite ei*, id eſt, benè operamini. Cantus ad contemplationem; Pſalmus verò pertinet ad actionem, *Narrate omnia mirabilia ejus*, vel gubernationem mundi, vel converſionem populi. Ita laudate, ut vos laudabilas ſitis, id aſt, laudem inde habeatis, & illam laudem in vobis ei attribuatis. Pſalmus:

VERS. III. *Laudamini in nomine Sancto* ei attribuendo, vel in Chriſtiano nomine ſanctè vivendo. Et hoc facite cum lætitia. Jam *Lætetur cor quærentium Dominum*, non aurum. Igitur quia lætabitur *cor quærentium Dominum*,

VERS. IV. *Quærite Dominum* bonis operibus, & Sacram Scripturem legendo, *Et confirmamini* per cognitionem Scripturarum: *Quærite faciem ejus ſemper*, id eſt, notitiam, & præſentiam ejus. Si *ſemper* quæritur, quando habetur? *Semper dico*, quamdiu vixeritis, vel *ſemper*, hic & in futuro. Sed quomodo in futuro quæretur, cùm videbitur? Habebitur, & quæretur amandus *ſemper*: quia nunquam erit in faſtidium, ſed quæretur *ſemper* amandus, & magis deſiderandus: Sicut aliquis rem amandam haberet, quam ſempar amore quæreret optans, ne amitteret. Vel *quærite Dominum*, id eſt, gratiam Domini, ſcilicet remiſſionem paccatorum fide; *& confirmamini* in ſpe: *quærite faciem ejus ſemper*, id eſt, præſentiam ejus dilectione per Scripturem. Facies Dei pro præſentia, vel notitia ponitur, ùt facies venti vel ignis. Per quid quæramus? Per mirabilia ejus.

VERS. V. *Mementote mirabilium ejus, quæ fecit*, Hucuſque Spiritus Sanctus fideles in laudationem eltæ Divinitatis accendit: jam deinceps temperans ſe infirmis animis per capacia verba condeſcendit. Quia naturam Deitatis quærere non ſufficitis, facite ſaltem quod poteſtis, *Mementote mirabilium ejus, quæ fecit* in ſe, quòd natus eſt de Virgine, quòd mortuus raſurrexit: & attendite *prodigia* quæ fecit in aliis, quòd filios Iſraël eduxit per mare Rubrum, & talia, *& attendite Judicia oris ejus*, id aſt, præcepta, quæ non implete damnant, & judicant omnes, quæ locutus eſt ore ſuo. Vel *Judicia*, id eſt, præcepta, quæ judicat fieri. Mementote, inquam, vos, qui eſtis

VERS. VI. *Semen Abraham: ſervi ejus*, id eſt, imitatores fidei Abrahæ in operibus Servi Domini: qui creditis factum, quod ille credidit venturum: qui creditis ſalvari per Chriſtum, id eſt, per imitationem Chriſti, quod ipſe credidit: qui creditis vobis dari æternam hereditatem, ſicut ille credidit. Et qui eſtis *Filii Jacob*, id eſt, filii Luctatoris per imitationem, qui primogenita emit adulio lentis. Ita & vos emite cœleſtia pro terrenis, & ſic eritis *Electi ejus*. Per Abraham fides, per Jacob operatio intelligitur; per fidem erunt Servi Domini, per operationem electi ejus: fidalas ſolummodo in ſemine Abrahæ reputantur, qui per Chriſtum ſemen Abrahæ benedicuntur. Vel iſta dicuntur ad filios Abraham ſecundùm carnem, qui ſunt facti ſervi Dei. Et quia ſunt ax Abreham nati, præter filios Abrahæ* addidit *Filii Jacob*, ne putaretur de aliis dicere. Verè laudandus eſt à vobis. Nam

*Cod. filios Jacob.

VERS. VII. *Ipſe Dominus, qui* dominatur omnibus,

bus, & *DEUS* Creetor omnium, & Recteator etiem noſtar non tecens, eujus *Judicia* ſunt *in univerſa terra*, quie ſolus habet ubique imperium; Ipſe, inquam,

VERS. VIII. *Memor fuit teſtamenti ſui*, id eſt, novæ promiſſionis per vetus teſtamentum deſignatæ, ſcilicat novæ vitæ, par quam promittitur æterna hæreditas. *Teſtamenti*, dico, duraturi in ſæculum, id eſt, in æternum. Et memor fuit *Verbi*, id eſt, fidai, per quam detur nobis illa cœleſtis haredicas. *Quod* verbum *mandavit*, cùm dixit: Si iſtud feceritis, vitam æternam hebebitis. Et quò mandavit? *In mille generationes*, id eſt, in perfectos. Perfectis anim dabitur illa he-
B reditas, quos ſignificat millanarius. Vel *In mille generationes*, id aſt, in omnes mundi generationes. Poſt diluvium enim diviſus eſt mundus in centum patrias, & in *mille generatianes*, id aſt, in omnas genarationum ſucceſſionea. Mendatum enim vivandi ax fide obſervant promiſſionis filii naſcendo viventes, & moriendo abeuntas, donec omnis genaratio finiatur.

VERS. IX. *Quod*, ſubaudi, teſtamentum *diſpoſuit* ſe illi, & eliis daturum loquens *ad Abraham*. & memor fuit *Juramenti ſui*, id eſt, terræ promiſſionia cum juramento promiſſæ, pertiuentis *ad Iſaac*, id eſt, ed lagitimos, non ad filios concubinæ.

VERS. X. *Et ſtatuit illud teſtamentum*. Cui? Jacob, mittens *in præceptum*, id eſt, ſub conditione dedit taſtamentum: ſi præcepta mea ſervaveris, illam bareditatam tibi dabo. *Et ſtatuit illud teſtamentum*. Cui? *Iſraël*, ducens, *in teſtamentum æternum*, id eſt, in cœlaſtem
Gen. 13. 7. hereditatem. *Teſtamentum ad Abraham* erat: *Se-*
Gen. 22. 16, *mini tea dabo terram hanc*. *Juramentum ad Iſaac*
17, & 18. eret, quando aum pater obtulit: *Per memetipſum juravi, dicit Dominus: quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo, benedicam tibi, & in ſemine tua benedicentur omnes Gentes*. Similitar Iſaac dixit poſt mortem Abrahæ: Terrem hanc, quam promiſi Abraham patai tuo, dabo tibi, & in ſemine
D tuo benedicentur omnes Gantes. Eodem modo dixit Jacob: Hanc, quam pollicitus ſum avo tuo Abraham, dabo tibi, & in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Hoc *teſtamentum in præceptum poſuit*, dum illi populo lagem dedit, quam ſi ſervarant, promiſſam patribus terram eis daret; ſi non ſervarant, nil eis daret. Et ſtatuit illud *Iſraël In teſtamentem æternum*: quia voluit, ut ſpiritales intelligerent, quòd illa promiſſio æternam vitam ſignificaret, quæ illis ſolummodò dabitur, qui præcepta Dei ſervaverint. *Jacob* eſt nomen nativitatis, *Iſraël* benedictionie. Per *Jacob* antiquus populus; per *Iſraël* Chriſtianus populus intelligitur. Idao hoc promiſit Abraham, Iſaac, & Jacob, ut per illud cognitionem heberetis vitæ æternæ, & præcepta ejus ſervaretis, id eſt, benè viveretis,

A ut ad æternam vitam per illud teſtementum intellectum venire poſſatis. Quod diſpoſuit ad Abraham

Dicens; Tibi dabo terram Chanaan. VERS. XI.
Hæc ſunt verba promittentis Dei. Sequitur Spiritus Sanctus: *Funiculum hæreditatis veſtræ*, id eſt, terram Chanaan ſibi promiſit, quam vobis Jeſus Nava in hereditetam eum funiculo diſtribuit ſignificantem futuram hereditatam, quam verus Jeſus cuique ſecundùm merita diſtribuet. Abraham erat in terra Chaldæorum, & præcepit Dominus inde eum exira, & vanire in terram Chanaan, & hanc promiſit, daturum ſemini ajus. Porro in aadem tarra Chanaan erat tunc Abreham, cùm ei De-
B us eam promiſit, & veſtigium pedis ei non dedit. Ideo intellexit Abraham per hanc terram ſibi promitti vitam æternam. Legitur, quòd poſt diluvium Sem primitus hanc terrem inhabitavarit. Poſtea filii Chanaen expulſis poſteris Sem hebitaverint pro eis, ax quibus dicta aſt tarra Chanaan, Hanc terram Chanaan poſtmodum Deus filiis Iſraël de proganie Sem natis reddidit, non dedit, utpora propriam hereditatem olim vi ablatam. Quod ſignificar, quia Deus heraditaram paradiſi, tarram viventium, humano generi non dabit, ſad reddet olim habitam, & malè amiſſam. Quod atiam vult intelligi nomen *Chanaan*, quod ſonat *Humilitas*: quia illa tarra eſt humilium. Per Chenaan, quam Noë ſarvitio addixit, ſervilis timor accipitor, quem charitea parfecta foras mittit; quia *ſervus non ma-* Joh. 8. 35.
C *net in domo in æternem; filius autem* amaus *manet in æternum*.

Tradunt hiſtoriæ, quòd Abraham à Chaldæis in ignem conjectus ſit, eò quòd ignem adorare noluerit; ſed Dominus eom inde aripuit. Aran verò fratar ajus Patai Loth in igna mortuus eſt, unde dixit Dominus ad eum: *Ego ſum Deus, qui eduxi te* Gen. 15. 7.
de Ur Chaldæorum. *Ur* enim dicitur *ignis*, Inde duxit eum Daus in terram Chanaan, quia fideliter eum coluit. Et ut illam terrem daret ſibi, non reliquit hominem nocara eis.

Cum eſſent numero brevi. Poſſent VERS. XII.
eſſe mille, & tamen *brevi numero*. Ideo addidit: & cùm eſſent *pauciſſimi*. Inſuper cùm eſſent *incolæ ejus* terræ, id aſt, hoſpiter, non indige-
D næ, & quivis poſſet læſionem eis inferre. Incola dicitur, qui colit alienam terram, indigena verò inde genitus.

Et, cùm eſſent advenæ, *pertranſierunt* VERS. XIII.
de gente in gentem, de loco ad locum, de Chaldæa ad Meſopotamiam, inde ad terram Chanaan, inde in Ægyptum. Et *de regno ad populum alterum*, id eſt, de regno ad regnum, quod fuit magnum periculum. In illa terra erant ſeptem gentes, illes advenæ & hoſpites pertranſibant, &

Non reliquit hominem nocere eis. VERS. XIV.
Et feme urgente deſcenderunt de illo regno in Ægyptum populum eltetum: alia vice in Gerara,

Gen. 20.& 26. *Et corripuit pro eis Reges.* Pharao Rex Ægypti abſtolit Saram Abrahæ propter pulchritudinem; aliâ vice abſtulit eam Abimelech Rex Geraræ. Utrumque *corripuit* Dominus, donec eam viro ſuo reddidit. *Corripuit* etiam Regem pro Rebecca & Iſaac; corripuit Laban pro Jacob. Aliquos flagellavit & *corripuit* in ſomnis dicens:

VERS. XV. *Nolite tangere Chriſtos meos*, id eſt, unctos meos Patriarchas. *Et in Prophetis meis nolite malignari*, id eſt, malignè agere, vel maligni eſſe.

Quæritur, quomodo Chriſti uncti dicantur, cùm unctio Sacerdotalis ab Aaron, regalis à Samuel cœperit? Chriſti dicuntur, quia in B Chriſtum credebant de eis naſciturum, qui erant uncti oleo inviſibili. Traditur quoque, quòd primogeniti à patribus ſollicitè eſſent benedici & ungi, ſicut Jacob ab Iſaac, & hi majoris poteſtatis præ cæteris & hæredes eſſe debebant, & hæc dignitas primogeniſe dicebatur. Ideo dixit Jacob ad Gen. 25.31. Eſau: *Vende mihi primogenita tua.*

Quæritur etiam, quomodo Patriarchæ dicti ſint Prophetæ. Dixit enim Dominus de Abra- Gen. 20.7. ham: *Propheta meus eſt, & orabit pro te?* Illorum facta erant futurorum Prophetia. Quòd Abraham filium obtulit, Prophetia Chriſti fuit, quem Pater pro nobis obtulit. Quòd Iſaac Rebeccam de Meſopotamia accepit, Prophetia Chriſti fuit, C qui Eccleſiam de Gentibus accepit. Quòd Jacob Liam & Rachel accepit, Prophetia Chriſti fuit, qui activam & contemplativam vitam amavit. Hæc ad litteram ſunt dicta: pauca de Allegoria ſunt dicenda.

In primis notandum, quòd juſti quatuor nominibus appellantur, ſcilicet: *Semen Abrahæ, Servi Dei, Filii Jacob, Electi Dei*, quia de quatuor partibus Mundi in teſtamentum æternum quatuor Evangeliorum vocantur. *Semen Abrahæ* per fidem, *Servi Dei* per operationem, *filii Jacob* per laboris tolerantiam, *electi Dei* per perſeverantiam. Sunt ergo *Semen Abrahæ* fideles; *Servi Dei* bonum operantes: *Filii Jacob* contra vitia luctantes; *electi* in virtutibus regni hæredes. Qui igitur eſtis ſemen Abrahæ, & qui eſtis ſervi Dei, laudate Do- D minum fide & operatione. Et qui eſtis filii Jacob, & qui eſtis electi Dei, quærite faciem ejus ſemper ſpe & dilectione. Mementote factorum & præceptorum ejus, ut facta prædicetis, & ut præcepta facietis. Quoniam ipſe Dominus Deus memor fuit veſtri, & quod Abraham & Patriarchis promiſit, vobis implevit, cum Verbum ſuum in carne miſit, humanum genus per eum redemit, Evangelium, *æternum teſtamentum*, ſcilicet æternam vitam ſpondens *ſtatuit*, inſuper Spiritum Sanctum adjuventem dedit, Servatoribus teſtamenti æternam hereditatem promiſit. Hæc hereditas eſt tribus Patriarchis repromiſſa, per quos Trinitas eſt expreſſa. Per Abraham Pater, per Iſaac Filius, per Jacob Spiritus Sanctus accipitur. Hoc etiam ipſa nomina innuunt. Abra- A ham namque *Pater excelſus*, vel *Pater multarum Gentium*: Iſaac *Gaudium*, Jacob vel Iſraël *Princeps cum DEO* dicitur. Ideo in veteri Teſtamento hos tres ſpecialiter nominavit dicens: *Ego ſum DEUS Abraham, DEUS Iſaac, & DEUS Jacob.* Exod. 3.15. Similiter Filius eosdem tres in novo teſtamento ſpecialiter nominavit dicens: *Multi venient ab Oriente, & Occidente*, id eſt, de toto mundo, *& recumbent cum Abraham, &* Matth. 8. 11. *Iſaac, & Jacob in regno cælorum*, hoc eſt, in æterna vita, promiſſa hereditate. Quæ hereditas per tres virtutes acquiritur, quæ per hos tres Patriarchas figurantur. Per Abraham fides, qui credidit DEO, & reputatum eſt illi ad juſtitiam: Per Iſaac ſpes, de quo Pater contra ſpem in ſpem credidit: Per Jacob dilectio, qui pro amore uxorum ſervivit, accipitur. Per hos etiam tres Ordines Eccleſiæ deſignantur. Per Abraham Doctores, per Iſaac continentes, per Jacob conjugati intelliguntur, qui in una Eccleſia Catholica diſtinguuntur, cui Eccleſiæ repromittitur: *Tibi dabo terram Chanaan*, id eſt, terram humilitatis: *Chanaan* enim interpretatur *Humilitas*, id eſt, cœleſtem hereditatem, quæ per humilitatem acquiritur. *Funiculum hereditatis veſtræ*, id eſt, hereditatem, quæ per funiculum, id eſt, per menſuram dabitur, ùt ſcribitur: *In domo Patris mei man-* Joan. 14.2. *ſiones multæ ſunt*, & ibi dabitur unicuique, quod meruit. Hanc hereditatem Dominus promiſit. Et quomodo dabitur? Per multas tribulationes & labores multiplicando Eccleſiam. Nam *cùm eſſent* fideles *numero brevi & pauciſſimi, & incolæ ejus* Eccleſiæ (quia *non habemus hic ma-* ad Hebr. 13.14. *nentem civitatem, ſed futuram inquirimus*) *& pertranſierunt de una gente ad* aliam *gentem* prædicando, *& de regno* diaboli ad aliud, regnum DEI, *& alterum populum*, qui prius fuit diaboli, factus populus DEI. *Non reliquit hominem nocere eis.* Etſi verberibus affligebant eos, tamen non multùm nocebant, quia & in multis areſacta eſt manus. *Et corripuit pro eis Reges* dicens: *Nolite tangere Chriſtos meos*, id eſt, Chriſtianos oleo & chriſmate unctos: *& in Prophetis meis*, id eſt, in prædicatoribus *nolite malignè agere.* Ad hiſtoriam regrediamur. Qualiter Dominus Patriarchas de illa terra eduxerit, & iterum poſteros eorum in eam reduxerit, dicit:

Et vocavit famem ſuper terram, VERS. XVI. id eſt, propter peccata populi juſſit regnare famem in mundo ſeptem annis. *Et omne firmamentum panis contrivit*, id eſt, omne genus annonæ contrivit, quod eſt *firmamentum* & robur homini, ſicut legitur, quòd filii Gen. 42.3. Iſraël deſcenderunt in Ægyptum, ut emerent annonam. Nihil aliud eſt fames, quàm ex inedia contracta pernicies. Et ſicut morbus plerumque per medicamentum, ſic & ille ſanatur quodammodo per alimentum. Hac fame patres compulſi deſcenderunt de terra Chanaan in Ægyptum. Sed Dominus

Miſit

Google

VERS. XVII. *Miſit ante eos virum*, id eſt, viriliter agentem. Quem virum? *Joſeph.* Quomodo miſit? *In ſervum venundatus eſt* ex libero. Nempe quando hoc factum eſt, peccatum erat fratrum, & tamen miſit Deus Joſeph in Ægyptum. Intuenda res magna & pernecesſaria, quomodo Deus benè utatur malis operibus hominum, ſicut illi contra malè utuntur bonis operibus Dei. Joſeph à fratribus venditum emerunt Ægyptii, &

VERS. XVIII. *Humiliaverunt in compedibus ejus*, id eſt, afflixerunt eum ſtringentes pedes ejus compedibus. *Ferrum pertranſiit animam ejus*, hoc eſt, ferrea catena ligatus eſt. Vel *animam ejus pertranſiit ferrum*, id eſt, vehementem tentationem mulieris, vel duram tribulationem carceris, & hoc tamdiu,

VERS. XIX. *Donec veniret verbum ejus*, id eſt, donec eveniret interpretatio ſomnii de Regis pincerna & piſtore. Nota eſt hiſtoria: Jacob dilexit Joſeph præ cæteris filiis; unde odio fratrum eſt venditus in Ægyptum. Quem quidam Princeps emit, & fidelem ſentiens rebus ſuis præfecit. Et cùm eſſet pulcher, Domina illius amplexum ejus deſideravit, quod nefas ipſe recuſavit. Ideo ab ea accuſatus carceri includitur, compede & catena conſtringitur. In carcere verò duobus Princi-
Gen. 40. pibus Regis ſomnium illorum expoſuit, quod ita evenit. Hoc autem ex ſe ipſo non fecit, ſed *eloquium Domini inflammavit eum*, id eſt, Spiritus Sanctus oſtendit ei, qui poſtea in igneis linguis apparuit. Et cùm hoc comperiſſet,

VERS. XX. *Miſit Rex, & ſolvit eum* à compedibus. Quis Rex? *Princeps populorum*, qui hoc potuit facere, *& dimiſit eum* de carcere & liberum. Et majus etiam fecit.

VERS. XXI. *Conſtituit eum dominum domus ſuæ*, ſcilicet aulæ vel familiæ, *& Principem omnis poſſeſſionis ſuæ*, id eſt, totius regni Ægypti. Ad quid?

VERS. XXII. *Ut erudiret Principes ejus* de ſtatu regni, *ſemetipſum* Regem faceret, *& ſenes* D *ejus*, id eſt, Sacerdotes *prudentiam* interpretandi *doceret*. Legitur, quòd Abraham peritus Aſtrologus fuerit, & Aſtronomiam in Chaldæa docuerit. Qui famis tempore in Ægyptum veniens eandem artem Ægyptios docuit. Poſtea Joſeph hac arte plenius imbutus Sacerdotes Ægypti inſtruxit. Hoc notatur, ubi de Joſeph ſic le-
Gen. 44. 15. gitur: *Neſcitis, quòd non ſit mihi ſimilis in arte augurandi?* Unde hæ duæ, ſcilicet Chaldæa & Ægyptus præ aliis Gentibus in Aſtronomia calebant. Ad Allegoriam revertamur:

Et vocavit famem ſuper terram, hoc eſt, Dominus permiſit venire vacuitatem mentis, & excæcationem in cordibus terrenorum: *& omne firmamentum panis contrivit*, id eſt, omnem doctrinam A Philoſophorum, quæ firma, annihilavit. Poſtea Prædicatores miſit, & per hos pabula Verbi Dei per populos ſparſit. Sed *miſit ante eos virum*, id eſt, ante Apoſtolos Chriſtum viriliter agentem. Et ſicut Joſeph conſilio Judæ, qui erat unus ex duodecim Patriarchis eſt venditus pro triginta argenteis: ita Chriſtus conſilio Judæ, qui erat ex duodecim Apoſtolis, eſt traditus pro triginta argenteis. Et ſicut Joſeph deſcendit in Ægyptum, & ſuis paravit ibi locum: ita Chriſtus aſcendit in cœlum, ut pararet ſuis locum. Joſeph in carcere paravit fratribus patriam; Chriſtus in cruce paravit fidelibus vitam æternam. Et priùs *humiliaverunt in compedibus pedes ejus*, id eſt, humanitatem Chriſti afflixerunt Judæi, dum fuit ligatus; *ferrum pertranſiit animam ejus*, id eſt, clavi & lan- B cea vitam ejus. Vel *ferrum*, id eſt, vehementem tribulationem *pertranſiit anima ejus*, quando *triſtis eſt anima mea usque ad mortem.* Matth. 26. 38.
Donec veniret verbum ejus, id eſt, Patris, & faceret eum reſurgere. Et tunc *eloquium Domini*, id eſt, Verbi Divinitas ſibi unita *inflammavit eum*, Dominicum hominem reſurgere faciendo. *Miſit Rex* Pater & Deus Angelum ſuum, qui revolvit lapidem, *& ſolvit* ſudarium Chriſti, & Pater *ſolvit eum* à morte. Quis Rex? *Princeps populorum*, id eſt, Dominus Angelorum, *& dimiſit eum* de inferno immortalem, impaſſibilem. *Conſtituit eum Dominum domûs ſuæ*, id eſt, Eccleſiæ, quæ eſt Domus Dei vivi, *& Principem omnis poſſeſſionis ſuæ*, id eſt, omnium illorum, quos à diaboli abſtraxit poteſtate, qui facti ſunt poſſeſſio C Dei. *Ut erudiret Principes ejus* Apoſtolos, *ſicut* per *ſemetipſum* per imitationem, ut pro modo ſuo eum imitarentur: *& ſenes ejus*, ſcilicet Sacerdotes moribus ſenes *prudentiam doceret*, quomodo alios corrigerent, & admonerent. Chriſtus erudivit Principes domûs Dei, videlicet Apoſtolos ſicut ſemetipſum dicens: *Omnia, quæ audivi à Patre meo,* Joan. 15. 15.
nota feci vobis. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos; ſic & vos invicem diligite. Senes ejus, Joan. 15. 9.
ſcilicet Principes Sacerdotum & legis Doctores & Scribas docuit prudentiam dicens: *Nemo venit ad* Joan. 6. 44.
me, niſi Pater traxerit eum. Ego & Pater unum Joan. 10. 30.
ſumus. Litteram repetamus. Jacob audiens, quòd Joſeph viveret, & quòd ipſe in Ægypto regnaret,

VERS. XXIII. *Et intravit Iſraël in Ægyptum, & Jacob accola fuit in terra Cham.* *Jacob* dictus eſt à parentibus, quod dicitur *Supplantator*, eò quòd naſcens plantam pedis Eſau manu tenuerit. *Iſraël* dictus eſt à luctante Angelo, quod dicitur *Videns Deum*, eò quòd Dominum in Angelo vidit. Cui Dominus poſtea apparuit, & eum *Iſraël* nominavit, ideò nimirum, quòd olim Dominum ſcalæ innixum vidit, quando Angelos aſcendentes, & deſcendentes conſpexit. *Ægyptus* dicitur à quodam Rege ejusdem nominis. Hæc etiam dicitur *terra Cham* à filio Noë, qui eam primitùs incoluit. *Accola* dicitur, qui aliunde veniens alienam terram colit. Iſraël cum omni parentelâ & ſupellectili ſuâ Ægyptum intravit, & Rex Ægyptius terram Geſſen paſcuis uberrimam

 causâ

causâ Joſeph ei dedit, & ſic *Jacob accola fuit in* A *terra Cham*, id eſt, in Ægyptum. Mortuus eſt autem Jacob, & Joſeph, & omnes fratres ejus.

VERS. XXIV. *Et auxit* Deus *populum ſuum vehementer*, id eſt, filius Patriarcharum multiplicans nimis. *Et firmavit eum ſuper inimicos ejus* viribus & divitiis. Sed poſtea magis, quando in manu potenti per ſigna & portenta Dei facti ſunt metuendi & honorandi.

VERS. XXV. *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus.* Nunquid peccatorum Deus auctor eſt? Nunquid convertit cor hominum ad facienda mala? Abſit. Sed ipſa eſt illa mirabilis Dei bonitas, qua benè utitur etiam & malis vel Angelis vel hominibus. Cùm enim ipſi vitio ſuo mali ſint, ille de malo eorum benè facit. Invidia eſt odium ſelicitatis alienæ. Cùm Ægyptii Hebræis inviderent, quòd divitiis & gloria florerent, Deus quaſi *cor*, Ægyptiorum ad odium *convertit*, dum Hebræorum gloriam & divitias auxit. *Et dolum facerent in ſervos ejus*, id eſt, faciebant eos operari ſub dolo. Nam dicebant lateres eſſe neceſſarios ad inſtructionem regni, & *dolus* erat, quia hoc ideo faciebant, ut eos affligerent. Infantes maſculos in flumine necabant, & fœminas reſervabant. Allegoriam reſpiciamus.

Chriſtus ſenes prudentiam docuit, *& intravit Iſraël in Ægyptum*, id eſt, mente videns Deum in tribulationem deſcendit, vel in tenebras hujus vitæ mente intravit, & conſideravit nihil eſſe: & ideo *Jacob*, id eſt, luctans *accola fuit in terra Cham*, id eſt, in terra furentis. Nam *Cham* interpretatur *furens*. Et *auxit populum ſuum vehementer* in numero, *& firmavit eum* conſtantia, fortitudine, ſcientia *ſuper inimicos ejus*. Licèt Nero Petrum, Decius occidiſſet Laurentium, tamen uterque firmior fuit occiſore. *Convertit cor eorum*, id eſt, converti permiſit cor Tyrannorum, *ut odirent populum ejus* Chriſtianum, & affligerent, *& dolum facerent* Hæretici & Philoſophi *in ſervos ejus*. Multos enim dolos & deceptiones fecerunt Hæretici in Sanctis.

Ad litteram recurramus. Hic legatio Moyſi & decem plagæ referuntur, quæ etiam in Pſal-
* Septimo. mo Septuageſimo octavo, * id eſt: *Attendite*, D ponuntur. Sed ibi ſub alia ſignificatione, hic ſub alia deſcribitur. In quibus non ſervetur ordo prout geſta ſunt: quia hic liber non ſequitur ordinem geſtorum, ſed myſteriorum. Ideo quaſdam ſuperiùs mutavit, quaſdam hic ponit, quas ibi non dixit, ſcilicet tenebras & ciniſes. Ulcere nec hìc, nec ibi poſuit, quia ſimilitudines tantùm intendit. Ægyptii affligerunt Hebræos, & Deus liberavit eos.

VERS. XXVI. *Miſit Moyſen Servum ſuum*, ſibi utilem, ad Pharaonem, & ipſum *Aaron, quem elegit*, id eſt, magnæ Sanctitatis virum, quem maximè dilexit, cum eo miſit. In Hebraico & in Græco legitur: *Quem ſibi elegit*, non *ipſum*. Sicut priùs Joſeph miſit, ut prævideret eis locum: ita nunc Moyſen & Aaron miſit, qui inde educeret eos.

Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum, id eſt, nuntia efficacie per ſigna. *Prodigiorum* ſuorum *in terra Cham*, id eſt, in Ægypto. Sicut verba, quæ loquimur, ſunt ſigna rerum, de quibus loquimur: ita *ſigna illa* erant verba futurarum rerum. *Signa* erant, quòd Virgam in draconem, aquam convertit in ſanguinem: *prodigia* verò, quòd terra ſubitò ranas edidit, vel horribile chaos terram operuit. VERS. XXVII.

Miſit tenebras in Ægyptum, *& obſcuravit* populos. Hæc nona plaga fuit, quæ hìc prima ponitur. Sed iſte non ſequitur ordinem rerum corporalium, ſed ſpiritalium. De B ſpiritalibus enim ſcribitur, & verba tantùm de corporalibus ſimilitudinibus ſumit. Factæ ſunt quippe in Ægypto per tres dies tenebræ tam denſæ, ut palpari poſſent. Ubi autem filii Iſraël erant, lux erat, & hoc magnum prodigium fuit. *Et non exacerbavit ſermones ſuos* illis duobus Moyſi & Aaron: nam ita evenit, ut prædixit. Vel *non exacerbavit* Hebræis *ſermones ſuos*, id eſt, non aſperè locutus eſt eis, quamvis ipſi incredulitate ſua exacerbarent eum. Nam in Ægypto poſiti increduli fuerunt & verbis & ſignis ejus. VERS. XXVIII.

Convertit aquas eorum, Ægyptiorum *in ſanguinem*: quia ipſi occiderunt infantes Hebræorum in aqua. *Et occidit piſces* C *eorum* in flumine. Hæc plaga fuit prima. VERS. XXIX.

Et *terra eorum*, quæ priùs edebat frumentum, *edidit* modò *ranas* non ſolùm in tuguriis pauperum, ſed etiam *in penetralibus*, id eſt, in cubiculis *Regum ipſorum*, id eſt, Principum. Quidam codices habent: *Edidit terra eorum ranas.* In Hebræo habetur: *Ebullivit terra eorum ranas.* VERS. XXX.

Dixit, id eſt, voluit, *& venit cinomia*, id eſt, canina muſca: cinos enim dicitur canis, vel cœnomyia, id eſt, omnimoda muſca. *Et* venit *ciniſes*, id eſt, culex ignitô aculeô, *in omnibus finibus eorum*, id eſt, in tota terra. VERS. XXXI.

Poſuit pluvias eorum grandinem. Cùm enim non ſoleat pluere in Ægypto, modò dedit eis grandinem pro pluvia, & *ignem comburentem in terra ipſorum*, id eſt fulgure. VERS. XXXII.

Et per grandinem & per fulgura *percuſſit vineas eorum & ficulneas eorum*, id eſt, fructiferas arbores. *Et contrivit lignum finium eorum*, id eſt, infructuoſas arbores contrivit in finibus eorum. VERS. XXXIII.

Dixit, id eſt, voluit, *& venit locuſta & bruchus, cujus non erat numerus. Et* locuſta *comedit omne fœnum in terra eorum*, id eſt, VERS. XXXIV. & XXXV.

ideſt, omnie ſata, & bruehus eomedit *omnem fructum terræ eorum*, id eſt, omnes arboras. Vel loeuſta dapaſta aſt pabulum jnmentorum, & bruehua hominum.

VERS. XXXVI. *Et* tandem *percuſſit omne primogenitum in terra eorum*, id aſt, omnia primoganita hominum percuſſit à primogenito, qui erat in domo Pharaonis, usque ad filium ancillæ, *& percuſſit primitias omnis laboris eorum*, hoc eſt, primogenita animalium, quæ laborenutriuntur.

Allegoriam quæramus. Miſſus eſt Moyſes in Ægyptum, qui afflictos à Pharaone liberavit: B miſſus eſt Chriſtus in mundum, qui oppreſſos à diabalo eripuit, vel de infarno captivos aduxit. Qui Moyſan & Aaron, id aſt, legem & Sacerdotium, id aſt, lagislatores & Prædicatores, quos da aliis ùt Paulum alegit (miſit). *Et poſuit in eis verba ſignorum ſuorum*, id eſt, varba, quæ ſequerentur, ſigna minara, ut cœcorum illumiatio, *& prodigiorum ſuorum*, ideſt, majorum, ut mortuorum reſuicitatio, oſtendendorum *in terra Cham*, id eſt, in terra *furentis*. *Et miſit tenebras*, id eſt, cæcitatem in Judæos & in Hæraticos, *& obſcuravit* eos in ſæcnlari Philoſophia. Cùm inciperent Prædicatores exponere arcana ſcripturæ myſtaria, tunc Divina Scriptura eſt aperta, & ſæcularis clauſa. *Et non exacerbavit ſermones ſuos*, id aſt, non ſunt confuſi ſermones duri & acerbi, quòd diait: Ralinqnite mundum, quia reliquerunt. Mox C exortæ ſunt hæreſes. *Et convertio Deus aquas eorum in ſanguinem*, id eſt, doctrinas Hæreticorum in effuſionem ſanguinis animæ ſuæ & aliorum, id eſt, in deſtructionem fidei, quæ eſt ſanguis animæ. Hoc ad probationem fidalium fecit. *Et occidit*, id eſt, occidi permiſit *piſces eorum*, hoc eſt, vagos diſcipulos volantes da una ſentantia ad aliem. *Et terra eorum edidit ranas*, id eſt, ipſi terreni ediderunt Philoſophicam loquacitatem, non ſolùm in minoribus, ſed & *in penetralibus Regum ipſorum*, id aſt, Philoſophicæ loquacitates placuerunt ipſis Regibus ùt Juliano. *Dixit*, & permiſit, *& venit cinomia*, id aſt, canini mores, ſcilicet luxuria & impudicitia: *& ciniſce*, id eſt, doctrina dialectica, quæ multos pungit & eacæcat *in omnibus finibus eorum*. *Et poſuit pluvias*, id aſt, doctrinam, D *eorum* Hæreticorum, *grandinem*, id aſt, concutientem & contundentem ſe ipſos. *Et poſuit ignem comburentem*, id aſt, incentivum carnis *in terra*, id eſt, in cordibus *ipſorum*. Dicitur enim, quòd Hæretici magis luxurioſi fiut cæteris. *Et porcuſſit vineas eorum*, id eſt, majores virtutes, *& ficulneas eorum*, id eſt, minores, *& contrivit lignum finium eorum*, id eſt, omne opus bonum, quod in eis fuit, permiſit deſtrui. *Dixit*, hoc eſt, permiſit, *& venit locuſta*, id eſt, corroſores aperti, *& bruchus*, id eſt, detractoras occulti, *cujus non eſt numerus*: innumerabiles anim ſunt hæraſes. *Et comedit omne fænum in terra eorum, & comedit omnem fructum terræ eorum*, hoc eſt, Principes & detractores fidelibus auferebant, ſi qua bona temporalia habebant, & ſic præcepta peccata minuta eb eis

A tollebant, quæ fœnum & ſtipule ſignificat. *Et percuſſit omne primogenitum in terra eorum*, id eſt, fidam, quæ eſt principalis in homine, percuſſit in illis Hæreticis: *& percuſſit primitias omnis laboris eorum*, id eſt, nmnes reſiduas virtutes & doctrinam, in quibus confidebant, percuſſit. Ad litteram regradiamur.

Hic ſequuntur ſeptem beneficia antiquo populo divinitus collata, ſcilicet pecuniæ copia, hominum valetudo, nubis protectio, da avibus refectio, cœleſtis panis ſaturatio, aquæ da petra productio, terræ Gentium datio. Perſecutores Hebræorum Dominus tot plagis, ùt dictum eſt, afflixit.

B *Et eduxit eos*, Hebræos, de Ægypto *cum argento & auro*, quæ ais Ægyptii quaſi redituris commodaverant. Et cum tanta proſperitate aduxit eos, quòd *non erat in tribubus eorum infirmus*. Hoc magnum beneficium fuit, quòd in illa necaſſitate migrandi nullus arat ægrotus. Ideo juſſit Dominus Habræos ſpoliara Ægyptios, quia avari erant, & laborantes Hebræos non remunerabant. Accepte ergo mercede pro labore ſuo abibant, ſicut laborantes in vinea poſt perceptæ præmia domum redaunt. VERS. XXXVII.

Lætata eſt Ægyptus in profectione eorum de mari Rubro, poſtquam Phareo cum omni eaareitu ſubmerſus eſt: *Quia incubuit* VERS. XXXIIX.
C *timor eorum ſuper eos*, timentes reſidui Ægyptii, ne Hebræi in tarram redirent, & raliquias eorum magna facilitate contererent. Tunc contigit, quòd ſuperius dixit: *Firmavit eum ſuper inimicos ejus.* Porrò Ægyptii ſatis contriſtati ſunt, quòd vaſa auraa & argentea, & veſtes pretioſas Hebræis præſtitas non receperunt. Dainde

Expandit nubem, id eſt, eapanſam miſit nubem *in protectionem eorum*, ut protegeret in die à pluvia & ab æſtu: *Et ignem, ut luceret eis per noctem*, ne tenebras ſolitudinis aahorrerant. Et in deſarto murmuraverunt contra Dominum dicendo: radibimus ad ollas carnium, & ſuaviores VERS. XXXIX.

D *Petierunt* carnes, *& venit coturnix.* Ideo dadit eis aves, id eſt, quaſquilas, * non quadrupedes, quia ſunt ſalubres, & magis ſapidæ. *Et pane cœli*, quod eſt manna, ſaturavit eos. Poſtea VERS. XL.

* Cod. Gemmicenſis: quaquilas.

Dirupit petram cum virga, non ferro, *& fluxerunt aquæ*, quas ipſi, & jumenta biberunt. *Abierunt in ſicco flumina*, id eſt, per totum eremum usque ad tarram repromiſſionis ſecum ibant, ùt ſcribitur: *Bibebant de ſpiritali conſequente*, id eſt, comitante *petra*, hoc aſt, aqua de petra educta. Ideo iſta beneficia ais contulit, VERS. XLI.

1. Cor. 10. 4.

Quoniam memor fuit verbi Sancti ſui, id eſt, certæ & firmæ promiſſionis, *quod* VERS. XLII.

habuit

habuit ad Abraham loquens, ***puerum ſuum***, id eſt, ſibi obedientem, dum dixit: *Semini tue dabe terram hanc*. Hinc patet, quòd filii Iſrael non pro ſuis meritis, ſed pro complende promisſione Dei terram illam poſſederunt, quin potiùs omnes pene pro meritis ſuis in deſerto proſtrati ſunt. Ad Allegoriam revertamur.

Præſcriptas tribulationes immiſit Deus perſecutoribus fidelium, *& eduxit* ſuos de eis *cum argente*, id eſt, cum nitore eloquii, & *aure*, id eſt, cum ſcientia. Vel percuſſo mundo multis modis educuntur animæ juſtorum *in argente* confeſſionis lucidæ, *& aure* puritetis ſplendidæ ſublata omni infirmitete peccati. Unde ſubditur: *Et non erat in tribubus eorum infirmus*. Cùm enim migrent Sancti eb hac vite, omnem dolorem & languorem Dominus eufert ab eis, & eum lætitia magna diſcedunt. *Et in profectione*, id eſt, in transmigratione eorum ab hec vita, *lætata eſt Ægyptus*, id eſt, tenebræ, ſcilicet tenebroſi lætati ſunt de abſceſſu lucis ideo, quia non eſt lux,
Joan. 3.20. quæ increpet tenebres. *Omnis enim, qui malè agit, edit lucem. Expandit nubem*, id eſt, Sanctum corpus Dominicum, refrigerantem *in protectione eorum: & ignem*, videlicet Spiritum Sanctum illuminantem eos: *ut luceret eis per noctem*, hoc eſt, illuminaret eos per totam hanc vitam, quæ nocti comperatur. *Petierunt, & venit coturnix*. Hoc eſt, petierunt virtutes, quæ ſicut pennæ elevant ad cœleſtia, & mentem ſetiant, & venerunt eis, *& pane cœli*, id eſt, corpore ſuo vel doctrina cœleſti ſaturevit eos. *Dirupit petram*, hoc eſt, fecit eos intelligere eſſe ruptem petram, ſcilicet Chriſtum in Paſſione per lanceam, & ab illa ruptione *fluxerunt aqua*, id eſt, multiplex gratia, Baptiſmus, Redemptio, Sacra Scripture. Aperto quippe Chriſtus latere exivit ſanguis & equa. Et tunc *abierunt in ſicce flumina*, id eſt, Prædicatores in Gentibus, quæ erant ſiccæ ab omni rore miſericordiæ. Et ideo iſta omnia ſuis contulit: *Quoniam memor fuit verbi Sancti ſui*, id eſt, firmæ promiſſionis, *quod habuit ad Abraham puerum ſuum*, ſcilicet, quòd promiſit imitatoribus Abrehæ æternam hæreditatem ſe daturum.

Littera eſt iterum repetenda. Hîc dicit, quomodo ſemen Abrahæ in promiſſam terram in- D troduxit. Hebræos pavit Dominus in deſerto cœleſti alimonia.

Et, de illo deſerto ***eduxit populum ſuum*** ſibi obedientem ***in exultatione*** exteriori, VERS. XLIII.
ùt Joſue & Caleb, ***& electos ſuos***, ſcilicet digniores ***in lætitia*** interiori, & introduxit eos in terram, quam olim Patriarchis promiſit.

Et dedit illis regiones Gentium, VERS. XLIV.
& non vecues, ſed ***labores populorum poſſederunt***: quia ſicut priùs Ægyptios deſpoliaverunt, ita iſtis Gentibus aurum & argentum & veſtes abſtulerunt. Pro dura namque ſervitute B dedit eis aurum & argentum Ægyptiorum, pro diuturna peregrinatione regiones Gentium, pro longo itinere labores populorum. Ad quid dedit eis iſte terrene bona?

Ut cuſtodiant juſtificationes ejus, VERS. XLV.
id eſt, mandata, quæ juſtificant: ***& legem ejus requirant***, ut ſpiritaliter intelligant. Ideo dat Dominus Sanctis iſta bona, ut non impediti in his neceſſariis acquirendis vacent orationi & lectioni: vel ut *cuſtodiant juſtificationes ejus, & legem ejus requirant*, Deum non eſſe colendum pro terrenis, ſed pro ipſo. Pro terrenis iſtis à Deo datis gratias agere debemus, & eum pro ſe C ipſo habendo adorare. Allegoria eſt conſulenda.

Dominus promiſit fidelibus vitam æternam, *& eduxit* de mundo *populum ſuum*, id eſt, ſibi obedientem, ut exultet de bono opere, *& electos*, id eſt, perfectiores ùt Martinum & Benedictum, *in lætitia* magna de bona conſcientia. Exultetio ad corpus; lætitia pertinet ad animam. Sed priùs *dedit illis regiones Gentium*, ut eas acquirerent ſuis prædicationibus, *& labores populorum poſſederunt*, id eſt, diſcipulos Philoſophorum in ſuam ſectam attraxerunt. Ad quid? *Ut cuſtodiant juſtificationes ejus*, id eſt, mandata, quæ juſtificant, *& legem ejus requirant* ſpiritaliter. In fine hujus Pſalmi *Alleluja* ponitur, per quod laus lætitiæ exprimitur: quia qui mandata Domini faciunt, promiſſam Domini hæreditatem intrabunt, ubi gaudium & lætitiam poſſidebunt.

PSALMUS CV.

De laude Eccleſiæ de Gentibus.

Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus, &c.

Hic Pſalmus centeſimum quintum locum dedicat; qui numerus à monade ſurgens, & per decadem accreſcens ad quatuordecim pervenit, & ſummam hujus numeri conſtituit, verbi gratia: cùm nominas unum, da unum; cùm nominas duo: da duo, & erunt tria: cùm nominas tria, da tria, & erunt ſex; cùm nomines quatuor, da quatuor, & erunt decem, & ſic facies usque ad quatuordecim, & erunt centum quinque. Quaternarius novum teſtamentum, denarius vetus teſtamentum exprimit. Deſignat quoque hic numerus, quòd obſervatores utriusque teſtamenti centuplum præmium recipiunt.

Materia in hoc Pſalmò ſunt converſi de Judæis imperfectiores, de quibus loquitur Spiritus Sanctus commonens eos ad confitenda peccata, ad laudandum DEUM, ad agendam pœnitentiam, & memoranda mirabilia & benefi-

beneficia quædam, quæ patribus eorum contulit, A & tamen irritaverunt eum, & ideo puniti ſunt. In qua pœna non defuit miſericordia Domini pro parte ſalvandorum. Et ſicut illis non defuit miſericordia: ita in omnibus confitentibus peccata, & laudantibus Deum, & pœnitentiam agentibus non deerit miſericordia. Superior Pſalmus locutus eſt de imitatoribus Abrahæ; hic loquitur de populis exacerbantibus Deum. Ille retulit, quæ beneficia Dominus illi populo impendit; hic refert, quæ mala ingratus populus etiam pro bonis impendit. Intentio eſt nos hortari ad amorem Dei, qui potens eſt punire, & potens miſereri. Titulus eſt:

Alleluia.

Quod eſt, *Laudate Deum.* Dicit Hieronymus, quòd ubicunque duo ponuntur *Alleluja*, unum pertinet ad ſuperiorem Pſalmum, aliud ad ſequentem. Auguſtinus verò dicit, ambo pertinere ad ſequentem ptopter utriosque populi laudem. Sed magis ſequendus eſt Hieronymus propter Hebraicæ linguæ notitiam.

Verba Pſalmi accepta ſunt de hiſtoria, ubi filii Iſraël poſt multa Dei beneficia multis modis Deum offenderunt, & ob hoc quidam puniti ſunt, quidam ad pœnitentiam converſi ſalvati ſunt. Et ſignificat, quòd multi Chriſtiani poſt multa gratiarum dona Deum multis modis offendunt, de quibus induratos damnat, pœnitentes ſalvat.

Hic Pſalmus in ſex partes dividitur: quia laus Dei in ſenario, ut mundus in ſex diebus perficitur. Prima pars eſt: *Confitemini Domino*, in qua confeſſio laudis, & oratio continetur. Secunda: *peccavimus*, in qua peccatorum confeſſio, & patrum offenſio ſcribitur, quos de Ægypto liberavit, & in mari Rubro ſalvavit. Tertia pars eſt: *Citò fecerunt*, in qua tres offenſiones, & totidem animadverſiones Judæorum proferuntur, ſcilicet, quòd concupiſcentes carnes, ſaturatos ita Dei conſumpſit, & quòd rebelles Moyſi quidam à terra deglutiti, quidam ab igne conſumpti ſunt, & quòd vitulum adorantes occiſi ſunt. Quarta pars eſt: *Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem*, in qua item tres irritationes, & totidem vindictæ ſequuntur. Quod promiſſis Dei non crediderunt, & ideo terram repromiſſionis non intraverunt, & quòd propter verba exploratorum murmuraverunt, & ideo occiſi & captivi interierunt, & quòd Beelphegor immolaverunt, & ideo occiſi ſunt. Quinta pars eſt: *Et irritaverunt ad aquam contradictionis*, in qua quatuor crimina Judæorum narrantur: ſcilicet quòd propter aquæ penuriam Domino & Moyſi contradixerunt, & quòd terram ingreſſi Gentes ſecundùm juſſum Domini non diſperdiderunt, & quòd ſculptilibus eorum ſervierunt, & quòd filios, & filias ſuas dæmoniis ſacrificaverunt, pro quibus Gentibus traditi memorantur. Sexta pars eſt: *Salvos fac nos Domine*, in qua converſorum deprecatio, & Dei laudatio continetur.

Magnalia hujus Pſalmi totius humanæ Redemptionis Sacramenta teſtantur. Ab Ægyptiis enim eripimur, quando ab operibus diabolicis Divino munere liberamur. Mare rubrum tranſimus, quando Baptiſmatis Sacramenta percipimus. In deſerto paſcimur, dum in ſolitudine mundi bonarum rerum largitate ſatiamur. Ad terram promiſſam perducemur, quando in illam felicem patriam munere ſupernæ pietatis intrabimus. Vox eſt Spiritûs Sancti de Judæis converſos, ſed lapſos, ad pœnitentiam adhortantis:

Confitemini Domino. Vos, qui de Judæis credidiſtis, & lapſi eſtis, in peccatis nolite deſperare, nolite deficere, nolite parentes veſtros Deum exacerbantes imitari, ſed pœnitentes imitamini & *confitemini Domino*, originalia & actualia peccata: Accuſate vos, & pœnitentiam agite, ne ipſe puniat vos, B qui potens eſt punire. *Confitemini* ei, & non confundet vos, qui *bonus* eſt non ſtatim puniens, ſed expectans, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos. Ipſe bonitas eſt eſſentialiter, ideo ipſe omnibus benè cupit. Poſt confeſſionem miſericordiam implorate: *quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Quædam occulta vis eſt in eo, qua peccata dimittit omnibus miſericordiam ſuam oſtendentibus. Et illa miſericordia permanet *in ſæculum*, id eſt, quamdiu curſus iſtius vitæ erit. Nam poſtea non erit neceſſaria, ubi non erit fructuoſa pœnitentia. Nam *in inferno quis confitebitur tibi?* Vel miſericordia ejus permanet *in ſæculum*, id eſt, in æternum; quia Sancti etiam poſt hanc vitam immortales, impaſſibiles facti non C poterunt ſubſiſtere, niſi *miſericordiâ* Domini. Poſt remiſſa peccata loquimini potentias Domini, id eſt, prædicate omnibus, quòd potens eſt dimittere, & auditas facere aliis omnes laudes ejus, id eſt, præcepta ejus. De quibus laudetur, & beati eritis.

VERSUS I. — Pſal. 6. 6.

Quis enim *loquetur potentias Domini*, quas oſtendit pœnitentibus juſtificando impios? Aut quis *auditas faciet omnes laudes ejus*, id eſt, præcepta ad laudem ipſius? Præcepta dicuntur *laudes*, quia his expletis laudatur homo. Peracta pœnitentiâ in juſtitia permanete: quia VERSUS II.

Beati, qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore. VERSUS III.

D Judicium cuſtodit, qui rectum judicat. Juſtitiam verò facit, qui rectè agit. Judicium ad fidem, juſtitia pertinet ad opus. *Beati* ergo erunt, *qui* fidem in judicio *cuſtodiunt & juſtitiam* in opere *faciunt*, & hoc *omni tempore*, id eſt, ex quo incipiunt, quousque vivitur. *Qui* enim *perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Matt. 10. 22.

Nota: quinque proponit ad conſequendam beatitudinem, ſcilicet peccata confiteri, potentias Domini loqui, laudes ejus annuntiare, judicium cuſtodire, juſtitiam facere.

Aliter: *Beati, qui cuſtodiunt judicium*, id eſt, qui futurum judicium intelligunt, quid mali quidve boni ibi habituri ſint, & illud per confeſſionem & pœnitentiam præoccupant, ne Dominus eos puniat. Vel qui cuſtodiunt diſcretionem

quid ſit agendum, quidve omittendum, & peccata dijudicant, & accuſant hîc, & puniunt in ſe, ne in futuro puniantur, & omni hora benè operantur. Poſt Spiritûs Sancti admonitionem ſequitur pœnitentium oratio:

VERS. IV. *Memento noſtri Domine &c.* Abſentis vel exulis meminimus, præſentem vel infirmum viſitamus. Abſentes à viſione Dei & à conſortio Angelorum in exilio hujus mundi fuimus, & Dominus memor fuit noſtri, Filium ſuum ad nos miſit, qui infirmos à latronibus ſemivivos relictos ſua præſentia viſitavit. Sicut tunc, ita nunc *Memento noſtri Domine in beneplacito populi tui*, id eſt, in Filio tuo, qui fuit tibi beneplacitus ex omni populo tuo. Vel *memento noſtri Domine*, ut ſimus in populo, qui benè placuit tibi. Quaſi immemor videtur Deus, cùm de vitio in vitium hominem cadere permittit. Tunc memor fit, cùm à peccato revocat, ad pœnitentiam provocat. *Memento noſtri*, qui longè à te peccando receſſimus, *& viſita nos* interna aſpiratione *in ſalutari tuo*, id eſt, in Filio tuo, qui eſt Salvator omnium. Vel *in Salutari tuo*, id eſt, in illa ſalvatione, qua alios viſitas in Spiritu Sancto. Quotiens homo memor peccatorum dolet, & gemit, & compungitur in lachrymis, totiens viſitat eum Dominus. *Viſita nos* infirmos. Ad quid?

VERS. V. *Ad videndum in bonitate electorum tuorum.* Ad hoc viſita, promove nos: *ad videndum in bonitate electorum tuorum*, id eſt, ad intelligendum bona, quæ confers electis tuis. Vel *ad videndum in bonitate electorum tuorum*, id eſt, ad intelligendum virtutes, & bona opera, quæ hìc habent electi. Et ad hoc etiam viſita: *ad lætandum in lætitia gentis tuæ*, id eſt, promove nos, ut lætemur tali lætitia, quali gens tua lætatur, quæ de ſervata innocentia exultat, *ut lauderis* etiam à nobis *cum hereditate tua*, id eſt, cum juſtis, qui ſunt hereditas tua. Vel *ut lauderis cum hereditate tua*, id eſt, apud hereditatem tuam, quod nos ſimus, Sanctus, Sanctus, Sanctus dicendo. Vel *ut lauderis cum hereditate tua*, id eſt, ut & tu lauderis hîc, & homo laudetur.

Nota, quòd pœnitentes quatuor orant: ut Deus eorum memor ſit à peccatis revocando: deinde viſitet ad pœnitentiam inſpirando; ut bona videant electorum: & lætentur in lætitia juſtorum. Gentis Dei lætitia eſt ſummum, verum, incommutabile, & beatificum bonum, quod ipſe Deus eſt, quem videre eſt laudare; lætari laudare eſt. Poſt orationem ſequitur illorum confeſſio:

VERS. VI. & VII. *Peccavimus cum patribus noſtris*, id eſt, ſicut patres noſtri tot & tantis modis *injuſtè egimus* in Deum, *iniquitatem fecimus* in proximum. Mirabilia tua non intelleximus, & miſericordiæ opera in memoria non habuimus ſicut *patres noſtri*, qui *in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua* ſpiritaliter, quæ viderunt fieri corporaliter, *& non fuerunt memores multitudinis miſericordiæ tuæ*, id eſt, multiplicis miſericordiæ tuæ, qua eos exules viſitâſti, inimicos eorum flagellâſti, ipſos de anguſtia liberâſti. Duo ſunt quæ beneficia donata commendant: intellectus, memoria quod utrumque per fidem defuit. *Et irritaverunt aſcendentes in mare rubrum.* Hoc eſt de Ægypto aſcendentes per manum Domini liberati mox Deum ad iram provocaverunt, cùm ad mare Rubrum pervenerunt. Nam videntes exercitum Ægyptiorum inſequi, de Dei adjutorio diffidebant, & murmurabant dicentes: *Nunquid ſepulchra non fuerunt in Ægypto, ut jaceremus hic in ſolitudine?* (Exod. 14. 12.) *Aſcendentes* ideo dixit: quia ex quacunque parte exeatur de Ægypto, eſt aſcenſus, & illa regio, in qua eſt mare Rubrum, altior eſt Ægypto. Mare Rubrum dicit ad diſtinctionem illius, quod non eſt rubrum. Vel eò, quòd in illo mari ab hoſtibus liberati ſunt. Illud mare Rubrum non eſt naturaliter rubrum, ſed de rubra terra induit hunc colorem. Terra enim illius regionis rubra eſt. Potuiſſet Dominus aliàs eduxiſſe eos; ſed voluit eos educere per *mare Rubrum*, ut intelligerent fideles, quandoque per Baptiſmum ad promiſſam hæreditatem perducendos ſanguine rubricatum. Nota, quòd ſub peccatis patrum ſua peccata confitentur: quia ſicut illi corporaliter, ita iſti peccaverunt ſpiritualiter. Et licèt illi provocaverint Deum ad iram murmurando, tamen

VERSUS VIII. *Salvavit eos* non propter illos, ſed *propter nomen ſuum* glorificandum. Ad quid? *Ut notam faceret potentiam ſuam.* Ideo, ut manifeſtaret, quàm potens eſt. Et quomodo ſalvavit?

VERSUS IX. *Increpuit mare Rubrum.* Tanquam aliquis potens increparet ſervum ſuum, ne alicui obſtaret: ita *increpuit mare*, ne illis fugientibus obſtaret. *Et exſiccatum eſt: & deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto*, id eſt, tam ſicco pede tranſierunt, ac ſi eſſent ibi, ubi nunquam fuit. Vel ita perduxit eos per mare, ſicut poſtea per deſertum.

VERSUS X. *Et ſic ſalvavit eos de manu odientium*, id eſt, de poteſtate Ægyptiorum, qui eos oderant propter ſpoliationem, *& redemit eos de manu inimicorum*; id eſt, de poteſtate Pharaonis, & omnium Prælatorum, qui eis præfuerunt in operibus Ideò dixit: *Redemit*; quia jam præfigurabat Redemptionem humani generis ſanguine Chriſti. Quomodo ſalvaverit, ſubjungit:

Et

VERS. XI. *Et operuit aqua tribulantes eos* in tantum, quòd nec *unus ex eis remanſit*, qui renuntiaret. Et hoc ſignificavit, quòd in Baptiſmate omnia remittuntur peccata.

VERSUS XII. *Et tunc crediderunt verbis ejus*, hoc eſt: tunc primum crediderunt verum eſſe, quod eis promiſit, quia liberatet. *Et laudaverunt laudem ejus*, quia victores
erant, id eſt, in laudabili facto laudaverunt
Exod. 15. 1. eum. Vel ùt alia translatio habet: *Et cantaverunt laudem ejus* dicentes: *Cantemus Domino; glorioſè enim magnificatus eſt* &c. Et hanc laudem

VERSUS XIII. *Citò fecerunt*, id eſt, brevi tempore laudaverunt eum, *& poſtea obliti ſunt* B *operum ejus*, id eſt, oblivioni tradiderunt beneficia eis. *Non ſuſtinuerunt conſilium ejus*, hoc eſt, non patienter expectaverunt conſilium ejus. Conſilium Dei erat, ut hoc & hoc modo intrarent terram promiſſionis; ſed ipſi impatientes ſine omni labore & dilatione ibi eſſe voluerunt, ùt vulgò dicitur: *Catus vult piſces manducare; ſed non vult pro illis laborare.* Operum Dei, quæ fecit in Ægypto, & in mari rubro obliti ſunt,

VERSUS XIV. *Et concupierunt concupiſcentiam in deſerto*, id eſt, rem concupiſcibilem concupierunt, ſcilicet piſces Ægypti & ollas carnium. Talis locutio eſt, ſicut dicimus: Hanc ſervitutem ſervivit, talem vitam duxit. *Et tentaverunt Deum in inaquoſo*, id eſt, ex diffidentia C rogaverunt aquas in deſerto. Ingreſſi quippe de mari rubro venerunt in deſertum. Ibi defecerunt eis victualia, quæ ſecum de Ægypto tulerant, & omnis multitudo pro cibo & potu murmurabat, & Moyſes & alii meliores à Deo hæc ſibi dari petebant.

VERSUS XV. *Et dedit eis petitionem ipſorum*, ſcilicet aquam de petra, *& miſit ſaturitatem in animas eorum*, videlicet manna & carnes volatilium tribuit eis uſque ad ſufficientiam. *Animas* dicit voluntates, hoc eſt, quantum volebant. Hic contra Deum murmuraverunt, & patienter ſuſtinuit: poſtea verò contra Prælatos ſuos Moyſen & Aaron murmuraverunt, & non ſuſtinuit.

VERSUS XVI. *Et* poſt hæc *irritaverunt Moyſen in caſtris, Aaron Sanctum Domini*, D id eſt, electum Domini, vel Sacerdotem Domini. Uncti enim oleo dicebantur *Sancti*.

Quæritur, cur Moyſen non dixerit *Sanctum*, & Aaron dixerit *Sanctum*? De Moyſi ſanctitate nullus dubitavit; de Aaron verò dubitatio fuit, quia idolum populo fecit. Ut ergo hanc dubietatem nobis tollat, eum *Sanctum* vocat; ſicut ſuperiùs dixit: *Miſit Moyſen, & Aaron, quem elegit ipſum*, vel ſibi. Sed quia ſæpè filii Iſrael Moyſen & Aaron irritaverunt, de qua irritatione dicat, determinat: *In caſtris* ſcilicet, quod ita contigit. Poſt acceptam legem, & poſt factum tabernaculum & Arcam, & poſt inſtitutum à Deo Sacerdotium, cùm in eremum deveniſſent, Core unus de Principibus

A Sacerdotum Dathan & Abiron de Principibus populorum inſurrexerunt contra Moyſen & Aaron cum quinquaginta viris dicentes, quia Dominus Aaron ſummum Sacerdotem non elegiſſet, ſed Moyſes ideo eum conſtituiſſet, ut ſic genus ſuum ſublimaret. Cùmque Moyſes pro eis ad caſtra miſiſſet, venire noluerunt dicentes: *Non ſufficit tibi, quòd nos decepiſti educens de terra optima,* Num. 16. 13. & 14.
& inducens in hæc loca peſſima, quin & dominetis noſtri: num & oculos noſtros vis eruere? Ideo irato Domino devoravit eos terra ita vivos cum domibus & tabernaculis, & omni ſubſtantia eorum; hoc eſt, quod dicit:

Aperta eſt terra, & deglutivit VERSUS XVII. & XVIII.
Dathan & Abiron, *& operuit* veniens *ſu-*
B *per congregationem*, id eſt: familiam *Abiron. Et exarſit ignis in Synagoga eorum.* Egreſſus eſt enim ignis à Domino, ſcilicet à columna ignis, & combuſſit illos quinquaginta viros illis conſentaneos. Unde ſubditur: *Flamma combuſſit peccatores.* Flamma dicitur à flagello ſcintillarum. De quorum interitu populus murmuravit, quos iterum incendium conſumpſit; ſed Aaron orante, & pro eis incenſum offerente ignis ceſſavit. Ut Lectori faſtidium tollamus, Allegoriam ſubjungamus.

Ægyptus, quod dicitur *tenebræ* vel *tribulatio*, eſt hic mundus tenebris vitiorum, & tribulatione malorum obtectus. *Pharao*, quod dicitur *Diſſipator*, Rex Ægyptiorum eſt diabolus, virtutes & bona opera diſſipans, Rex in peccatis tenebroſorum.
C Populus dura ſervitute oppreſſus eſt populus fidelium jugo diaboli conſtrictus. *Moyſes*, qui populum per ſigna de poteſtate Pharaonis liberavit, eſt Chriſtus, qui populum fidelium de dominio Diaboli per miracula eripuit. *Mare Rubrum*, per quod populus educitur, eſt Baptiſma Chriſti Sanguine perfuſum, per quod populus ſalvatur. Hoſtes, qui fugientes Hebræos inſequuntur, ſunt dæmones, qui fugientes ſæculum perſequuntur. Deſertum, per quod liberati iter cum labore ad patriam habent, eſt Chriſtiana Religio à dæmonibus & infidelibus deſerta, per quam redempti multo labore ad patriam paradiſi tendunt. In deſerto pane cæli, & aqua de petra illi paſcuntur: in via Dei corpore Chriſti, pane vivo, & ſanguine ejus iſti veſcuntur. Terra repromiſſionis, quæ illi populo à JEſu Nave dividitur, eſt terra viventium, quæ fidelibus à Jeſu Chriſto ſecundùm merita cujusque diſtribuitur.

D Fideles itaque à jugo Pharaonis diaboli, & ab Ægypto infidelitatis per ipſum erepti, ſed denuo hoſtibus, ſcilicet vitiis, & peccatis ſubditi cum pœnitentia recurrunt ad laborem ſuum dicentes: *Peccavimus cum patribus noſtris.* Mali ſunt patres malorum, quos per malum exemplum genuerunt. Un-
de dicitur: *Vos ex patre diabolo*, id eſt, ex Cain, *eſtis*, qui Joan. 8. 44.
propter invidiam dictus eſt diabolus, & homicida erat ab initio. Peccatores ſunt filii peccatorum, quos imitantur. *Cum* talibus *patribus peccavimus*, quia ad exemplum illorum malè viximus. *Injuſtè egimus*, quia legem tuam abjecimus. *Iniquitatem fecimus*, quia proximis nocuimus. *Patres noſtri*, de quibus per imitationem mali geniti ſumus exiſtentes in Ægypto infidelitatis; *non intellexerunt opera tua*, quod

quod Angelos ad ætetnam gloriam creâſti, & eis à gloria lapſis caſum illorum per homines eeparare diſpoſuiſti; hominis verò lapſum per Filium tuum recuperâſti. *Non fuerunt memores multitudinis miſericordia tua*, quòd Filio tuo unigenito non perpeciſti, ſed pro hominum ſalute ad mortem rradidiſti, & eos de morte eripuiſti. *Et irritaverunt Deum aſcendentes* pee ſuperbiam *in mare*, hoc eſt, in ſævitiam, *in mare Rubrum*, id eſt, in perſecutionem rubricatam ſanguine Sanctorum. Mare hic pro tempeſtate perſecutionis ponitur. Et tamen hos converſos ad fidem *ſalvavit propter nomen ſuum*, id eſt, propter Filium, qui eſt nomen Patris. *Vel propter nomen* Chriſtianum, *ut notam faceret potentiam ſuam*, quod ipſe ſolus potens eſt juſtificare impium.

Et increpuit mare rubrum, hoc eſt, juſſit ceſſare perſecutionem. *Et exſiccatum eſt*: quia ſæva procella ſæculi veniente fonte vitæ exaruit. *Et deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto*, hoc eſt, fideles poſitos in profundis conſiliis Paganorum & Hæreticorum ita ſecurè deduxit in via Chriſtianæ Religionis, quaſi eſſent in deſerto, id eſt, in nullo periculo. *Et ſalvavit eos de manu odientium*: in corpore de poteſtate perſecutorum & Hæreticorum; in anima de poteſtate dæmonum & peccatorum. *Et redemit eos ſanguine* Chriſti *de manu inimici*, id eſt, de poteſtate Diaboli. *Et operuit aqua tribulantes eos*, id eſt, aqua Baptiſmatis abluit infideles priùs tribulantes fideles: *unus ex eis non remanſit* infidelis. Quod tunc contigit, poſtquam Conſtantinus credidit. Vel *aqua* Baptiſmatis vel lacbrymarum *operuit* omnes iniquitates, animas tribulantes, & unum peccatum *non remanſit* ex his indeletum. *Et crediderunt in verbis ejus*, ſcilicet Evangelicis promiſſionibus, *& laudaverunt laudem ejus*, hoc eſt, per laudabilia facta ejus laudaverunt eum. Et quidam *citò fecerunt* hanc laudem, & à laude ceſſaverunt. *Et* mox obliti *ſunt operum ejus*, quòd pro eis alapas, ſputa, flagella, mortem crucis ſuſtinuit, quòd eos de manibus inimicorum eripuit: *Non ſuſtinuerunt conſilium ejus*, id eſt, non expectaverunt patienter illud Dei conſilium, ut per multas tribulationes intrarent in regnum Dei, ſicut Chriſtus præceſſit. Vel per mala opera D gratiam Baptiſmi perdiderunt: *Et concupierunt concupiſcentiam in deſerto*. Mali ſunt deſertum: quia qui mandata Dei deſerunt, à gratia fiunt deſerti. In hoc deſerto *concupierunt concupiſcentiam*, id eſt, mundi gloriam. *Et tentaverunt Deum in inaquoſo*, id eſt, ipſi inaquoſi quia ſicci de irrigatione Spiritûs Sancti, *tentaverunt Deum* petentes divitias & ſæculi honores, quæ tamen eum dare dubitant. *Et dedit eis petitionem ipſorum*, ſcilicet ſæculi divitias & dignitates: *& miſit ſaturitatem in animas eorum*, hoc eſt, dedit eis abundantiam omnium rerum, quas deſiderant. *Et irritaverunt Moyſen, & Aaron in caſtris*, id eſt, legem & Sacerdotium in Eccleſiis. Legem Dei prævaricando irritant, quos Sacerdotes exaſperant; à caſtris ſeparant, dum

A eos ab Eccleſiis excommunicant. Ejectis verò illis ab Eccleſia *aperta eſt terra*, quia tunc omnibus patebit, qualiter terrenis deſpecto Deo inhiant. Quæ terra *deglutivit Dathan, & Abiron* id eſt, Hæreticos, & ſchiſmaticos terrena deſideria abſorbent; deinde *viventes*, id eſt, ſcientes ad inferna deſcendunt, qui ab Eccleſia Chriſti diviſi congregationem ſibi erroneam faciunt. *Et exarſit ignis in Synagoga eorum*, hoc eſt: ardor libidinis in congregatione eorum, & mortuos in peccatis *combuſſit* æterna *flamma peccatores*. Vel eis conſentientes erunt in æterno igne ardentes. Rurſum ad litteram inſpiciamus.

B *Et fecerunt vitulum in Horeb.* VERSUS XIX.

Ordo ex toto præpoſterus eſt. Nam ſæpè ante ponit, quod poſt contigit; & ſæpè poſt ponit, quòd prius contigit, & hoc causâ certi myſterii facit. Non enim præterita narrat; ſed futura prænuntiat. *Verba* de præteritis ſumit, & futura contexit. Non ergo hiſtoriæ, ſed ordinem Prophetiæ diligentiſſimè ſervat. Priùs *fecerunt vitulum in Horeb*, quàm terra abſorbuiſſet Core cum ſuis, quod ſic contigit. Moyſe enim cum Domino pee dies quadraginta in monte ſtante, & Aaron cum multitudine commorante, in valle populus arbitratus Moyſen ab igne conſumptum, petivit ab Aaron ſibi fieri Deum, qui eos præcederet in Ægyptum. Aaron verò timore percuſſus juſſit omnes ſibi afferre aurum, de quo C fecit conflari vitulum. Quem filii Iſraël adorantes, & ei hoſtiam immolantes dixerunt: *Iſti ſunt Dii tui Iſraël, qui te eduxerunt ex Ægypto.* Quod Exod. 32. 4. Moyſes Domino indicante cognoſcens de monte feſtinus deſcendit, tabulas à Deo ſcriptas præ ira confregit, vitulum in fruſta conſcidit, igni combuſſit, in aquam ſparſit, populo in potum dedit. Et ob hoc peccatum occiſa ſunt de populo viginti tria millia.

Et cùm hoc in monte Sina contigerit, quæritur, quomodo hìc dicatur, quod in monte *Horeb* acciderit? Antiquitus dictus eſt ille mons Horeb. Sed poſtquam Moyſes ibi rubum ardentem vidit, vel legem ibi accepit, *Sina* eum nominavit, quod dicitur *Rubus*, vel *Mandatum*.

D Item quæritur, cur filii Iſraël magìs formam bovis, quàm hominis pro Deo fecerunt? In hoc morem Ægyptiorum imitati ſunt, qui bovem Apin colunt. Apis erat Rex Ægypti, quo mortuo dictus Serapis eſt, & prædo habitus, qui bovem habuit unius quidem coloris, ſed in latere maculam inſtar lunæ habens. Poſt longum tempus apparuit in Ægypto huic ſimillimus. Unde viſum eſt Apin Deum ſuum in bove apparuiſſe, & hac de cauſa cœperunt eum colere.

Et mutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli, ùt dictum eſt: VERSUS XX. vituli dico *comedentis fœnum.* Hoc ad exprobrationem illorum dicitur, qui non vivum bovem, ſed nec mortuum, imò ſtolidam figuram adorabant,

bant. Per hoc oſtenditur diabolus, qui illos à A cultura Dei comedebat, & incorporabat.

VERSUS XXI. & XXII. *Obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos* de omnibus periculis, illum Deum, *qui fecit magnalia in Ægypto*, dum Ægyptios pet ſigna humiliavit, Hebræos exaltavit, & qui fecit *mirabilia in terra Cham*, id eſt, in Ægypto, à Cham filio Noë ita dicta, dum hoſtes populi ſui & plagis verberavit, & ſuos illæſos ſervavit. Et qui fecit *terribilia in mari rubro*, dum Pharaonem cum omni populo ſuo ſubmerſit, & ſuos de periculo eduxit.

VERSUS XXIII. *Et* tunc *dixit* Dominus, id eſt, diſpoſuit,
Exod. 32. 9. & 10. *ut diſperderet eos* dicens ad Moyſen: *Cerno, quòd populus iſte duræ cervicis ſit; dimitte me, ut perdam eos, & deleam de terra.* Et hoc feciſſet, *Si non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus*
Exod. 32. 31. & 32. dicens: *Dimitte populo hanc noxam, aut dele me de libro quem ſcripſiſti.* Confractio pertinet ad vaſa fictilia. Ipſi erant vaſa iræ apta in interitu, & furor Domini voluit aliqua plaga corpora eorum frangere ùt ollas, & ignibus tradere animas. Sed Moyſes ſtetit coram eo orans *in confractione*, id eſt, in illo periculo ſe iræ Dei objiciens.

In Hebræo ſcribitur: *Si non Moyſes electus ejus ſtetiſſet meliùs coram eo.* Per hoc oſtenditur, quòd per preces juſtorum plaga à peccatoribus ſuſpenditur. Ad quid ſtetit Moyſes? *Ut averteret iram ejus, ne diſperderet eos.* C id eſt, ut removeret vindictam Dei ab eis, ne occideret. Ad Allegoriam recurramus.

Oreb vel *Horeb* dicitur *calvaria*. Qui in *Horeb*, Deum obliti *vitulum* adoraverunt, ſignificat eos, qui in Calvaria Chriſtum negantes Barabban, id eſt, diabolum elegerunt. Mons Sina altus eſt fundamentum civitatis Dei Chriſtus. Ignis, qui in monte ardebat, eſt Spiritus Sanctus, qui Chriſtum implebat, & civitatem Dei, ſcilicet Eccleſiam illuminat. Tubarum clangor eſt Prædicatorum clamor. Lampades ardentes ſunt Sancti exemplo lucentes. Moyſes cum Domino in monte ardente eſt lex in alio intellectu Spiritu ſervente. Lex in duabus tabulis digito Dei ſcribitur: quia omne mandatum Dei in duobus præceptis charitatis per Spiritum Sanctum diſtribuitur. Aaron continet D multitudinem, & Sacerdotium regit plebem. Aureus vitulus corpus diaboli: quia ſicut bos in terra laborat, ſic membra diaboli terrenis jugiter inſudant. Qui ex auro conflatur: quia ex mondana ſapientia multitudo malorum in avaritia confirmatur, quæ idolorum ſervitus prædicatur. *Vitulum in Horeb faciunt*: quia in loco Dei idolum conſtituunt, dum pro Deo aurum colunt. Moyſes de monte ad turbas deſcendit: quia lex de alio intellectu ſe inclinans litteram occidentem in carnales extendit. Tabulas fregit, & vitulum in fruſta concidit: Quia lege per expoſitores fracta ſpiritualis ſenſus exilit, qui corpus diaboli per Prædicatores comminuit. Vitulus igni comburitur, in aquam ſpargitur, populo in potu tribuitur: quia ignis Spiritûs Sancti illorum peccata conſumpſit, quos in amore ſuo accendit, quos Sacerdotalis ordo in aquam Baptiſmatis merſit, ac populis fidelium quaſi potum eos ſibi incorporant. Qui occiſi corruerunt, ſunt illi, qui in idolatria perierunt. Qui verò *ſculptile adoraverunt*, ſunt Hæretici, qui Deum in corde ſuo ùt imaginem hominis fingunt, & hanc decepti pro Deo colunt. De quibus rectè ſubditur: *Et mutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.* Gloria animarum eſt Deus: Hæretici ergo mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilis hominis, ſicut patres eorum, ſcilicèt erronei *mutaverunt* non *gloriam* Dei, ſed *ſuam in ſimilitudinem vituli*, id eſt, diaboli, qui *fœnum* ùt bos comedit, dum malos ùt ignis ligna conſumit.

Obliti ſunt Deum Chriſtum, *qui ſalvavit* B *eos* de morte, *qui fecit magnalia in Ægypto*, id eſt, multa ſigna in Judæa, tenebris perfidiæ obiecta; *&* qui fecit *mirabilia in terra Cham*, id eſt, in Gentilitate, terra furenti. *Cham* quippe *Furens* dicitur, & Gentilitas erat in idolatria furens, in qua fecit Chriſtus multa *mirabilia* pet Prædicatores ſuos. Vel *Cham* eſt infernus, terra furentis Diaboli, in qua *mirabilia* fecit, dum diabolum alligavit, ſpolia ejus eripuit. Et qui fecit *terribilia in mari rubro*, id eſt, in perſecutione, dum perſecutores proſtravit, Martyres coronavit. Vel in Baptiſmate peccata ſubmerſit, de vaſis iræ vaſa miſericordiæ fecit. *Et dixit, ut diſperderet eos*, id eſt, voluit perdere tales, & feciſſet, *ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus*, id eſt, ſi populus legem obſervans precibus ſe periculo non objeciſſet. *Ut averteret iram ejus, ne diſperederet eos.* Propter ejus preces pepercit. Electi enim avertunt iram Dei à populo peccante; & dexteram Judicis ſuſpendunt precibus à plaga imminente, & ſæpius convertunt orando, quos convertere non poſſunt prædicando.

Littera eſt iterum conſulenda. Patres noſtri Deum irritaverunt, dum vitulum adoraverunt: inſuper irritaverunt eum, dum

Terram deſiderabilem pro nihilo VERSUS XXIV. *habuerunt.* Hiſtoria hîc tangitur. Cùm terræ promiſſionis appropinquâſſent, præmiſerunt exploratores, qui reverſi populum perterruerunt dicentes, quia gigantes terram illam inhabitarent, quam ſi ingrederentur cum filiis & uxoribus, eos devorarent. Quo audito omnes perturbati fleverunt, *& pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem.* Hæc eſt terra, quam diu videre & intrare deſideraverunt: nunc hanc abhorrere & aufugere cœperunt dicentes: Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum. Cùmque Joſue & Caleb conſolantes promitterent eis victoriam à Domino,

Non crediderunt verbo ejus, VERSUS XXV. id eſt, promiſſioni Dei, *& murmuraverunt in tabernaculis ſuis* dicentes: Utinam mortui eſſemus in Ægypto, & non in hac ſolitudine. Quam ob rem iratus Dominus juravit, quòd nullus eorum terram illam intraret præter illos duos, qui eum ſecuti ſunt. Ideo pœnitentiâ ducti dixerunt, quod contra inimicos aſcendere parati eſſent. Qui-

bus præcepit Dominus, ne aſcenderent, ne ante A hoſtes victi caderent, *Et non exaudierunt vocem Domini*: Sed contenebrati montem aſcenderunt armati, & occurrentes Chananæi omnes occiderunt. Reliqui, qui remanſerant, cum Moyſe & cum Arca, in ſolitudinem regreſſi ſunt. Hic breviter quatuor crimina expreſſa ſunt: quòd egregiam terram patribus repromiſſam, eis ultro oblatam reſpuerunt: quòd verbo Dei non crediderunt: quòd contra Deum murmuraverunt: quòd demum voci ejus non obedierunt, & ideo perierunt. Igitur increduli eremum cum Moyſe ingreſſi multis modis Deum exacerbaverunt.

VERSUS XXVI. *Et elevavit manum*, id eſt, potentiam *ſuam ſuper eos, ut proſterneret eos in deſerto*. Corpora namque omnium in B deſerto proſtrata ſunt, quidam ab igne conſumpti ſunt, quidam à ſerpentibus perierunt.

VERSUS XXVII. *Et* adhuc manum elevavit, *ut deijceret ſemen eorum in Nationibus*, id eſt, filios eorum per Nationes Gentium occideret, *Et diſpergeret eos* captivos *in* multis *regionibus*.

Allegoria eſt intuenda. Qui de Eccleſia in Paganiſmum, & in hæreſim prolapſi ſunt, *pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem*, id eſt, paradiſum, terram viventium, quæ multùm eſt Sanctis deſiderabilis, quia terrena potiùs amaverunt. *Non crediderunt verbo ejus*, id eſt, Filio Dei, qui gloriam pollicitus eſt juſtis, pœnam comminatus injuſtis. C *Et murmuraverunt in tabernaculis ſuis*, id eſt, in corporibus ſuis, quæ ſunt tabernacula animæ, vel pro ſiccitate, vel pro pluvia, vel pro aliqua plaga judicio Dei hominibus illata, quod eſt grave peccatum. Nam murmuratores à dæmonum morſibus peribunt, ſicut illi à venenoſis ſerpentibus interierunt. Et cùm Sacra Scriptura, vel Doctores ad pœnitentiam eos revocarent, *non exaudierunt vocem Dei*, ſed in obſtinacia perſtiterunt. *Et elevavit manum ſuam ſuper eos*, id eſt, incumbentem ſuper eos vindictam diſtulit, ut poſtea gravius puniret per excommunicationem. Vel *elevavit manum*, id eſt, potentiam ſuam *ſuper eos*. Ad quid? *Ut proſterneret eos in deſerto*, hoc eſt, cùmque ipſi eſſent deſertum, eò quod veritatem deſeruiſſent, decrevit eos in hoc errore damnare. D *Et ut deijceret ſemen eorum in nationibus*, id eſt, opera & doctrinam, vel imitatores eorum traderet dæmonibus, *ut diſperderet eos in regionibus*, id eſt, diſperſos in vitiis perderet in inferni carceribus. Littera eſt repetenda.

VERSUS XXVIII. *Et initiati ſunt Beelphegor*. Hiſtoria talis eſt: Cum Seon & Og Reges viciſſent, & terræ Madian appropinquarent, Rex Balach de adventu illorum perterritus pro Balaam Sacerdote miſit, cui, ſi populum à regno ſuo maledicendo averteret, plurima dona promiſit. Ipſe verò Spiritu Divino repletus populos Iſrael benedixit, & multa de Chriſto & Eccleſia prophetando prædixit, & inter cætera hæc protulit: *Orietur ſtella ex Jacob, & conſurget homo de Iſrael*, qui omnia regna ſibi ſub- *Num 24. 17.*

A jugabit, qui poſtmodum avaritiâ devictus dedit conſilium, ut puellæ Madianitarum, auro & gemmis ornatæ obviam populo cum ſimulacro Priapi irent, & eos ad ſcortum & ad idolatriam incitarent, ſciens, quòd his eos Dominus occideret. Filii igitur Iſrael libidine victi cum puellis coierunt, *& initiati Beelphegor*, id eſt, conſecrati *ſunt*, id eſt, dedicaverunt ſe, ut ſervirent idolo Beel, ùt colebatur in monte *Phegor*. Beel, & Baal, & Baalim, & Belial idem eſt. Et hoc idem eſt nomen ſumptum à Belo patre Nini, qui condidit civitatẽ Ninive, cui filius poſt mortem fecit ſtatuam, & ſimulacrum, & juſſit adorare populum ſibi ſubjectum. Priapus erat quidam homo, qui expulſus à Lampſaco civitate propter virilis membri magnitudinem. Qui poſt mortem factus eſt Deus hortorum. Huic imprimis nubentes ſoliti B erant ſacrificare. Hic colebatur in monte Phegor, quod dicitur ignominia. Huic idolo filii Iſraël præ amore puellarum ſacrificaverunt, *Et comederunt ſacrificia mortuorum*. Homines enim Belus, & Priapus, & Jupiter & alii pro Diis habiti erant, qui mortui in anima, & corpore fuerant, quibus oblata ſacrificia ipſi cum quadam veneratione comedebant.

Et irritaverunt eum in adinventionibus ſuis: Hoc eſt, in illis ritibus, quos Gentiles ſibi adinvenerunt, non Dominus dedit. Hoc modò factis ſuis provocaverunt Deum. Et ideo *multiplicata eſt in eis ruina*; quia plus, quàm viginti millia occiſa ſunt. VERSUS XXIX.

Et, cùm tanta eſſet ruina, *ſtetit Phinees* VERSUS XXX.
C Sacerdos in conſpectu Domini, *Et placavit* eum ab hac plaga. Qui Phinees fuit Eleazari filii Aaron, qui *ſtetit*: quia ſe cùm Madianitis non commiſcuit. Hic videns Judæum ad Madianitidem pro ſcorto intrantem, doluit, & poſt eum ingreſſus tentorium ambos pugione perforavit. *Et ceſſavit quaſſatio*, id eſt, ruina, vel Dei commotio.

Et reputatum eſt ei ad juſtitiam, VERSUS XXXI.
id eſt, in juſtificationem, quia fecit hoc ex zelo Dei, non ex odio: *in generatione* illa præſenti, quia datum eſt illi Sacerdotium: *Et generatione* futura, quia poſteris ejus conſtituta eſt Sacerdotii dignitas. Et hoc *uſque in ſempiternum*, D quia merces ei repoſita eſt in æternum. Per hoc notatur, quòd Judices non delinquunt, ſi malos puniunt, imò præmium juſtitiæ recipiunt, ſi hoc zelo Dei faciunt.

Allegoria eſt inquirenda. Apoſtatantes ab Eccleſia *initiati ſunt Belphegor*, id eſt, idolo ignominiæ; idolo libidini dedicato ſe conſecrârunt, dum dæmoni immunditiæ ſe totos ſubditos ſubdiderunt, contumelia afficientes corpora ſua in ſemetipſis, maſculi in maſculos turpitudinẽ operantes. *Et comederunt ſacrificia mortuorum*, id eſt, ab Hæreticis & excommunicatis, in anima mortuis, ſacrificia oblata ſumpſerunt. *Et irritaverunt Deum in adinventionibus ſuis*, id eſt, in variis erroribus à ſe inventis, imò à diabolo inſpiratis. Et ideo *multiplicata eſt in eis ruina*, id eſt, multiplex facta eſt eorum damnatio.

Et

Et ſtetit Phinees, id eſt, Sacerdotalis Ordo Eccleſiæ, A
ſtetit in bonis operibus, & *placavit* Deum ſalutari hoſtia pro peccatoribus, *& ceſſavit quaſſatio*, hoc eſt, à perdendis Dei vindicatio. *Et reputatum eſt ei ad juſtitiam*: quia ad præmium juſtitiæ Deus electis reputat, quod pro errantibus orant, quatenus à laqueis diaboli reſipiſcant: *à generatione* hujus vitæ, *& generatione* futura in reſurrectione, *& uſque in ſempiternum*, id eſt, cum Angelis in ævum. *Phinees* ſonat: *Ori parcens*: quia Sacerdotalis Ordo Chriſtum, qui eſt os Dei, peccatoribus parcere facit. Littera denuo ad medium deducatur.

VERSUS XXXII.

Et irritaverunt eum ad aquam contradictionis. Hoc priùs contigit, quam Beelphegor ſacrificarent, cùm penuriam aquarum ſuſtinerent, Domino & Moyſi contradixerunt, ſe ampliùs nolle obedire, niſi eis aquam daret. Et dedit eis Dominus aquam de petra. Quæ ideo vocata B
eſt *Aqua contradictionis*: quia Domino, & Moyſi publicè contradixerunt. *Et vexatus eſt Moyſes* non propter ſe, ſed *propter eos*:

VERSUS XXXIII.

Quia exacerbaverunt ſpiritum ejus. Hoc eſt: Moyſes perturbatus eſt propter Judæos, quia malis verbis exaſperaverunt eum. Et quia irritatus fuit, ideo *diſtinxit in labiis ſuis*, id eſt, diſtinctam habuit locutionem in hoc miraculo à cæteris priùs factis miraculis. Priùs cum fiducia dixit: quidquid volueritis, dabit vobis Deus. Nunc
Num. 20. 10. autem turbatus ab eis cum diffidentia dixit: *Num poterimus vobis aquas de hac petra educere?* Et cum priùs aquam de petra produxerit, nunc dubitando petram bis virgâ percuſſit, & egreſſa aqua toto itinere cum illis fluxit. Propter hanc culpam nec ipſe, nec Aaron terram repromiſſionis intravit. Deum C
quippè blaſphemavit, dum de ejus poteſtate dubitavit. Allegoria perquiratur.

Moyſes in hoc loco figuram Judaici populi geſſit, qui petram ipſum Deum eſſe non credidit; & ideo duobus lignis crucis affixit. De cujus latere fluxerunt aquæ, per quas gentes ſunt ſalvatæ. Sed quia Judaicus populus incredulus permanſit, idcirco hereditatem Domini intrare non meruit.

Aliter: *Aqua contradictionis* eſt Baptiſmus, ubi contradicitur diabolo & operibus ejus. *Ad* hanc *aquam* à fide apoſtatantes *Deum irritaverunt*, dum ad opera diaboli ut canis ad vomitum reverſi ſunt, quibus jam renuntiaverant. *Et vexatus eſt Moyſes propter eos*, id eſt, fidelis populus de aqua Baptiſmatis aſſumptus contriſtatus eſt propter eos. *Moyſes* enim dicitur, *De aqua aſſumptus*. Propter Hæreticos, vel malos Chriſtianos conturbatus eſt electus Dei populus, quia pravo opere, & perverſo dogmate exacerbaverunt Spiritum, id eſt, contriſtaverunt animam ejus. *Et diſtinxit in labiis ſuis*, id eſt, diſtinctè oravit pro malis Catholicis; diſtinctè pro Hæreticis; diſtinctè pro bonis.

Littera revocetur. Non tantùm ſupradictis modis patres noſtri irritaverunt Deum in deſerto; ſed etiam poſtquam intraverunt terram repromiſſionis.

VERSUS XXXIV.

Non diſperdiderunt Gentes, quas dixit Dominus illis, ut illas omnino delerent; ſed pepercerunt illis, à quibus perpetuam perſecutionem ulterius paſſi ſunt.

VERSUS XXXV. & XXXVI.

Et commiſti ſunt inter Gentes per connubia, *& didicerunt opera eorum*, id eſt ritus eorum, *& ſervierunt ſculptilibus eorum*, hoc eſt, idola adoraverunt, *& factum eſt illis in ſcandalum*, id eſt, in offenſam & damnum, quia ideo permiſit eos Dominus multa pati mala. Malè fecerunt idola adorando; ſed pejus etiam fecerunt: quia

VERSUS XXXVII. & XXXVIII.

Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis, ut effuſione ſanguinis eorum Deos placarent. Pagani, & maximè magi ſolebant parvulos infantes Diis ſuis ſacrificare, & illorum ſanguine reſponſa accipere. Anima enim occiſi, imò immundus ſpiritus in forma ejus ibi apparuit, & ſciſcitanti ad interrogata reſpondit, ſicut de Simone & Juliano Apoſtata legitur. Hunc morem Judæi in propriis filiis imitati ſunt. Licèt hoc vetus hiſtoria non referat, tamen Spiritui Sancto in Pſalmis loquenti credendum eſt. Dæmonia adoraverunt *
& effuderunt ſanguinem innocentem. Cujus? *Sanguinem filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum, quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan*. Iſti genti pepercerunt, & imitatores ejus facti ſunt. Tria immania ſcelera in una re commiſiſſe demonſtrat; homicidium ſcilicèt, quia ſanguinem innocentem effuderunt: parricidium, quia filios, & filias ſuas jugulaverunt: Sacrilegium, quia eos idolis ſacrificaverunt. Et ſemper continuandum eſt ad illorum locum: *& irritaverunt*. Nota enim: in toto hoc Pſalmo, quod Deum irritantes terram repromiſſionis non introierunt. Sed quidam creduli morte proſtrati ſunt, ut murmurantes, qui à ſerpentibus perierunt, quidam communi morte defuncti ſunt, ut Aaron & Moyſes, qui propter incredulitatem intrare non potuerunt: intrantes autem, & Deum per idolatriam provocantes hoſtibus traditi ſunt. Proprios filios occiderunt,
& interfecta eſt terra in ſanguinibus eorum*, ſubaudis effuſis, vel effundendis. *Interfecta eſt terra*, id eſt, ipſimet ſunt interfecti. Nam dum illorum ſanguinem effuderunt, ſe ipſos in anima occiderunt; & poſuit continens pro eo, quod continetur, & eſt figura Metonymia. Malè dicunt, qui dicunt: *infecta eſt terra*. Nam in Hebræo habetur: *Interfecta eſt terra*. Vel *interfecta eſt terra*, id eſt, corpora eorum *in ſanguinibus*, hoc eſt, in pollutione luxuriæ.

*Volgata: *Et infecta eſt*.

VERSUS XXXIX.

Et contaminata eſt in operibus eorum, id eſt, terra repromiſſionis ſordidata eſt per opera eorum. *Et fornicati ſunt in adinventionibus ſuis*: recedentes à vero marito Deo fornicati ſunt cum diis alienis immolantes idolis. *In adinventionibus ſuis*, id eſt, in inſtitutis ſuis contra Dei conſtituta facientes. Alia tranſlatio habet: *In ſtudiis ſuis*. Alia: *In voluptatibus*.

Allegoria recitatur. Illi qui ad aquam contradicunt, id eſt ad Baptiſmum diabolo contradixerunt, & poſtmodum ſervitio ipſius ſe ſubdiderunt, *non diſperdiderunt Gentes, quas dixit Dominus illis*, id eſt, non deleverunt vitia & peccata, quæ Dominus præcepit delere. *Et commiſti ſunt* conſenſu & voluntate *inter Gentes*, id eſt, inter Gentilitates vivendo. *Et didicerunt opera eorum*, id eſt, Iſrael ritus, & ſtudia malorum. *Et ſervierunt ſculptilibus eorum*, quia ſecuti ſunt Magos, Ariolos, Aruſpices, Mathematicos, Pythones obſervantes auguria & ſomnia. *Et hoc factum eſt illis in ſcandalum*, id eſt, in offenſionem: quia multi eorum pravo exemplo depravati ſunt, & ipſi à Deo reprobati. Scandalum dicitur ſiniſtri. *Et immolaverunt filios ſuos & filias ſuas dæmoniis*. Per *filios* ſpiritualia ſtudia, per *filias* ſæcularia ſtudia accipimus, hoc eſt, Omnia ſtudia, quæ vel in Divinis, vel in ſæcularibus libris habuerunt, in ſervitium dæmonum per vitia verterunt. *Omnis enim qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*. *Et effuderunt ſanguinem innocentem*, id eſt, animas ſimplicium pravo exemplo perdiderunt. Quem ſanguinem? *Filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum*, id eſt, ſubditorum ſuorum 1. Joan. 3. 4.

ſuo-

rùm, vel eorum, qui per malam imitationem illorum ſoboles effecti ſunt. Quomodo hos perdiderunt? *Sacrificaverunt eos ſculptilibus Chanaan.* Per Chanaan, qui per Noe ſervituti & maledictioni addicitur, populus ſervitio peccatorum deductus, in Judicio à ſiniſtris à Judice maledictus intelligitur. Cujus *ſculptilia* ſunt mortui in corpore & anima, quorum ſequuntur exempla, ùt Hectoris, Achillis, Catilinæ, Jugurthæ, Alexandri vel Simonis Magi. Talium filios ergo & filias *ſculptilibus Chanaan* ſacrificant, qui geſta horum in exemplum populo narrant, vel ad informandum alios de talibus cantant. Idolis enim ſerviunt, qui hoc modo tales colunt. *Et interfecta eſt terra in ſanguinibus*, id eſt, incorporea eorum templa Spiritus Sancti corrupta pollutionibus. *Et contaminata eſt in operibus eorum* immundis, *& fornicati ſunt in adinventionibus ſuis*, id eſt, in Sodomiticis ſcelĕribus. Animæ vir eſt Deus, qui hunc deſerunt, & dæmonibus ſe commiſcent per prava deſideria, fornicarii & adulteri ſunt, & cum eis unum erunt; ſicut qui Domino adhæret, unus ſpiritus cum illo eſt. Ad Litteram eſt regrediendum.

VERSUS XL. *Et iratus eſt furore Dominus in populo ſuo*, id eſt, vehementi ira commotus eſt propter talia in illo populo, qui debuit eſſe ſuus in obſervatione legis & cultura unius Dei. *Et abominatus eſt hæreditatem ſuam*, hoc eſt, exhereditavit eos à promiſſa patribus hereditate, quos ita excoluit, ut aliquis hereditatem ſuam. Vel viſus eſt abominari hereditatem ſuam per tribulationes & afflictiones, quæ erant in eis, & tamen reſervabat quoſdam, ut eſſent ſua hereditas.

VERSUS XLI. *Et tradidit eos in manus Gentium*, ſcilicet Philiſtinorum, Madianitarum & aliarum: *Et dominati ſunt eorum, qui oderunt eos*, quorum idolis ſervierunt. Multùm grave eſt homini, dum traditur in poteſtatem inimici.

VERSUS XLII. *Et* cùm his traditi eſſent, *Tribulaverunt eos inimici eorum*, qui eos ſervitio, ùt olim Ægyptii, oppreſſerunt, vel tributum ab eis exegerunt. *Et humiliati ſunt ſub manibus eorum*, id eſt, afflicti ſunt ſub poteſtate eorum. Humiliatio enim eſt afflictio. Afflixerunt namque eos carceribus, vinculis, verberibus, & aliis multis modis. Et Dominus

VERSUS XLIII. *Sæpè liberavit eos*, nunc per Jephte, nunc per Gedeon, nunc per Deboram, nunc per Samſon, vel per alios Judices, demum per Reges. E contra *ipſi exacerbaverunt eum in conſilio ſuo*, ſubaudi: terreno, non ſibi utili. Illorum conſilium erat ſuas voluntates, non Domini præcepta implere. *Et humiliati* ideo, id eſt, afflicti *ſunt iniquitatibus ſuis*.

VERSUS XLIV. & XLV. *Et vidit, cùm tribularentur*, hoc eſt, Dominus miſertus eſt, quia tribulabantur, *& audivit orationem eorum. Et memor fuit teſtamenti ſui*. Propter hæc tria iterum liberavit eos, quia vidit tribulationem, audivit orationem, memor fuit teſtamenti ſui. A Promiſit enim Abrahæ, quòd ſemini ejus daret illam terram. Et quia hujus *teſtamenti memor fuit*, ideo implevit, ſicut promiſit. Hic verſus continuatur ad eum locum, ubi in priori Pſalmo ſcribitur: *Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui, quod habuit ad Abraham puerum ſuum. Et pœnituit eum ſecundùm multitudinem miſericordiæ ſuæ*, hoc eſt, mutavit ſecundùm viſum hominum tribulationem, quam eis illaturus erat, ſecundùm quod multiplex erat miſericordia ejus. *Pœnitentia* dicitur *à pœna & teneo*. Qui enim pœnitet, aliquid ſe feciſſe dolet, & ſic eum pœna tenet.

Et cùm Deus ſit immutabilis, & nulla pœna, nullo dolore afficiatur, quomodo pœnituiſſe B prædicatur, ùt ibi: *Pœnitet me feciſſe hominem*. Et ibi: *Pœnitet me unxiſſe Saul in Regem*? Sed ſciendum eſt, quòd Scriptura noſtro more loquitur. Sicut enim dicitur iraſci, cùm peccata hominum ſeverè vindicat: ſic dicitur pœnitere, cùm adverſa peccantibus illata proſperis permutat. Unde enim pœnitentiam agimus, hoc mutare volumus. Deum hominem feciſſe, quaſi pœnituit, cùm ſicut per diluvium, ita per Baptismum humanum genus immutare diſpoſuit. Saul in Regem unxiſſe quaſi pœnituit, dum ſicut per David, ita per Chriſtum regnum mutare voluit. Ita nunc pœnituit, dum afflictionem populi mutavit. Pœnitentia itaque ad nos refertur, non ad Deum, qui non immutatur. Nam omne, quod futurum erat, ab æterno fieri diſpoſuit; ſed ut illud ſequeretur, per tribulationes exorari voluit.

Gen. 6. 6.
1. Reg. 15. 11.

VERSUS XLVI. C *Et dedit eos in miſericordias*, id eſt, multiplici miſericordia circumdedit eos, & *in conſpectu omnium, qui ceperant eos*, id eſt, in manifeſto omnium, qui prius dominati fuerant eis.

Ad Allegoriam eſt revertendum. Propter fornicationes & immunditias *iratus eſt furore Dominus in populo ſuo* caſtigans eum fame, peſtilentia, gladio. *Et abominatus eſt hæreditatem ſuam*, hoc eſt: Propter multa flagitia exhereditavit eos ab hereditate fidelibus repromiſſa. *Populum ſuum* vocat propter Baptismum; *hereditatem* propter Chriſtianitatis cultum. *Et tradidit eos in manus gentium*, id eſt, permiſit eos in poteſtatem dæmonum. Tunc quippe eſt Deus iratus, cùm permiſerit hominem facere, quod vult, quia ſtatim diabolus ſubjugat eum ſibi. Unde ſequitur: *Et dominati* D *ſunt eorum, qui oderunt eos*. Hoc eſt, dæmones, & vitia, quæ oderunt animas eorum, mox dominantur eorum. *Et tribulaverunt eos inimici eorum*, viſibiles exterius; inviſibiles interius: *& humiliati ſunt ſub manibus eorum*, id eſt, valde afflicti ſub poteſtatibus eorum. Et tunc *ſæpè liberavit eos: ipſi autem exacerbaverunt eum in conſilio ſuo*, quod habuerunt, ut deſideria ſua implerent: *& humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis*, id eſt, afflicti ſunt in concupiſcentiis ſuis. *Et vidit, cùm tribularentur*, id eſt, clementer reſpexit tribulationem eorum. *Et audivit orationem eorum*: quia invocantibus ſtatim dixit: Adſum ecce. *Et memor fuit teſtamenti ſui*, quo pœnitentibus promiſit veniam dicens: *Nolo mortem peccatoris; ſed ut convertatur, & vivat*. Et iterum: *quacunque hora converſus ingemueris, ſalvus eris*.

Ezech. 33. 11.
ibid. v. 12.

Et

Et pœnituit eum ſecundùm multitudinem miſericordiæ ſuæ, hoc eſt, miſertus eorum dedit eis pœnitentiam, & triſtitiam eorum mutavit in lætitiam. *Et dedit eos in miſericordias*, qui priùs erant involuti miſeriæ; nunc involvit miſericordiæ, illi dans caſtitatem, illi humilitatem, alteri charitatem, alii gratiam, *in conſpectu omnium*, id eſt, in evidentia dæmonum, *qui priùs ceperant eos* laqueis vitiorum. Nota, quòd in priori Pſalmo viginti continentur Dei beneficia patribus impenſa: in iſto totidem crimina â perfidis impenſa. Sequitur oratio converſorum: Sicut quondam patres de inimicis ſalvâſti: ita

VERSUS XLVII. *Salvos fac nos Domine* Jeſu Chriſte, qui es *Deus noſter: Et congrega nos* in unam fidem *de nationibus*, in B quibus diſperſi ſumus. Per omnes nationes diſperſi ſunt Judæi.

Aliter: *Salvos fac nos Domine Deus noſter* â peccatis & hoſtibus, *& nos* per vitia *diſperſos congrega de nationibus*, id eſt, ſepara â dæmonibus, & de omnibus malè viventibus, *ut confiteamur nomini ſancto tuo*, id eſt, ut lau- A demus te ſecundùm nomen ſanctum tuum. *Et* ſic in futuro *gloriemur in laude tua.* Hoc eſt, pro laude tibi hic exhibita â nobis. Per hoc enim, quòd hic Deum laudamus, in æterna gloria exultabimus. Sequitur laus eorum:

Benedictus Dominus Deus Iſraël congrega nos in dilectione, ut confiteamur ſic dicentes: *Dominus*, qui eſt Redemptor, *& Deus Iſrael*, qui facit videntes Deum, ſit *benedictus*, id eſt, ſublimatus, glorioſus in eo ipſo, quòd facit nos Iſraël, *â ſæculo* præſenti incipiens, & *uſque in* futurum *ſæculum* tendens ſemper glorioſus. *Et dicet omnis populus* de circumciſione & de præputio: *Fiat, fiat*, id eſt, *benedictus* ſit *Dominus Deus Iſrael.* VERSUS XLVIII.

In Hebræo ſcribitur: *Amen, amen, Alleluja*, id eſt, laudate omnes Dominum. A laude incepit, in laude finivit. Quia pœnitentia confitentium laus eſt Dei; & indulgentia Dei lætitia eſt hominum. Hîc finit liber quartus, quatuor Evangeliis vel quatuor virtutibus conſecretus.

PSALMUS CVI.

De laude Eccleſiæ de Gentibus.

C *Alleluja. Alleluja.* *

COnfitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus. Dicant, qui redempti ſunt &c.*

Quintum librum Spiritus Sanctus â laude inchoat, quem etiam in laude conſummat: quia in ſæculum ſæculi cum Angelis Deum laudabunt, qui Pentateuchum legis ſpiritualiter obſervant. Hi tres Pſalmi eodem modo incipiunt: quia tres partes mundi, vel tres Ordines Eccleſiæ pari modo Trinitatem concinunt. Primus ſub perſona utriuſque populi canit Chriſti adventum, & poſt fidelium beneficia canit, quæ Deus antiquo populo corporaliter, & novo ſpiritualiter exhibuit. Secundus ſub perſona Eccleſiæ de D Judæis confitendo mala pſallit, quæ perfidus populus ante Chriſti adventum, & poſt malè credulus Domino retribuit. Tertius ſub perſona Eccleſiæ de Gentibus jubilando concinit, quomodo clemens captivos ſervos de manu inimici redemit, & bonus paſtor oves diſperſas de multis regionibus in unum ovile congregavit.

Hic Pſalmus Centeſimus ſextus. Per centenarium perfectio, per ſenarium innuitur operatio. Deſignat ergo hic numerus, quòd, hi qui ſex opera Evangelii devotè perficiunt, centuplum præmium in futuro percipiunt. Titulus Pſalmi eſt:

Dicit Hieronymus, ubicunque ponitur bis Alleluja, quod unum ſit finis Pſalmi præcedentis, alterum Titulus ſequentis. Auguſtinus autem dicit utrumque pertinere ad ſequentem propter duos populos, & unum pertinere ad Judæos, alterum ad Gentes.

Materia Pſalmi ſunt quatuor tentationes & quatuor Domini miſericordiæ. Prima tentatio eſt generalis infidelitas: ſecunda ſtrictior prave conſuetudo: tertia magis acedia: quarta tantùm in Prælatis, quæ fit duobus modis; vel cùm indiſciplinatè ſe habet plebs ſubdita; vel cùm etiam ipſum Prælatum perſequitur. Propter hæc quatuor pericula ponitur quater ille verſus: *Et clamaverunt ad Deum.* Et quia totiens miſericordia Dei eis ſubvenit, quater ponitur verſus; *Confiteantur Domino*; qui verſus *intercalares* dicuntur, eò quòd ſicut bis ſextus Kalendarum interponitur: Sic verſus ſæpius repetitus Pſalmis interponitur. Vel *intercalares* dicuntur quaſi in medio calle poſiti, id eſt, in itinere carminis conſtituti.

Intentio eſt nos hortari ad gratiarum actiones pro his collatis beneficiis. Verba ſumpta ſunt â populo liberato de Ægypto, ſed ſub Judicibus multa mala â Gentibus paſſo: & ſignificat populum Chriſtianum per Chriſtum redemptum, ſed multa, & varia mala â perſecutoribus & Hæreticis paſſum. Sub Judicibus enim quidam timore hoſtium erraverunt in ſolitudine eſurientes & ſitientes; alii captivi ſederunt in tenebris, vincti in carcere catenis, longo languore infirmati

* Vulgata omittit alterum *Alleluja.*

 ſunt

ſunt, & portis mortis appropinquaverunt; alii in A meri, & fluctibus graviter periclitati ſunt. Eadem & Chriſtiani ſub perſecutoribus perpeſſi ſunt, & de his omnibus liberavit eos Dominus.

Pſalmus in quinqoe partes ſecatur: quia laus Deo qoinque ſenſibus noſtris ſolvitur, & unaquæque pars per verbum *Confiteantur* diſtinguitur. Io prima redempti â Domino ad laudandum Deum adhortantur. In ſecunda Gentiles gratias agunt, quia ſunt gratia ſatiati, & vinculis peccatorom laxati. In tertia Gentes referunt. quia portæ æreæ, & vectes ferrei confracti ſunt, & ipſi de via iniquitatis erepti. In quarta Sacerdotes pro beneficiis Domino immolant Sacrificium, & mirabilia Dei prædicant. In qointa Eccleſia Deo gratias agit, quòd tot beneficia humano generi indulſit. Vox eſt Spiritûs Sancti B hortantis fideles de Gentibus ad laudem Dei: O vos omnes redempti â Domino, & de regionibus congregati

VERS. I. *Confitemini Domino*, id eſt, laudem Confeſſionis dicite *Domino* Filio, *quoniam bonus*, hoc eſt, jucundus, ſuavis, dulcis eſt: ſicut delectabilis cibus eſt eſurientibus: ſic Dominus ſuavis eſt eum ſapientibus. Et ideo *confitemini quoniam in ſæculum miſericordia ejus*, hoc eſt, miſericordia ejus vobis impenſa durabit *in ſæculum*. Bonitatem & miſericordiam Dei propoſuit. Sed quia difficile eſt de naturali bonitate Dei tractare, hanc intermittit, & de miſericordia per partes tractare io- C cipit. Ipſa abundanti gaodio ad tertiam perſooam ſe convertit dicens:

VERS. II. *Dicant, qui redempti ſunt â Domino*, ſcilicet ſervi captivi *redempti* â pio Domino dicant: *quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus*: *Quos redemit* pretioſo ſanguine ſuo *de manu inimici*, id eſt, de poteſtate diaboli. Sunt quædam animalia, ut conchæ marinæ, quæ intra ſe clauſa fortiter ſtringunt, nec dimittunt, niſi frangatur teſta, & violenter inde dividantur. Si autem oleum miſſum fuerit, ſtatim diſſolvitur, & quod ſtrictum fuerat, diſſipatur, & in partes dividitur. Sic duriſſi- D mam manom diaboli humanum genus intra ſe claudentem & conſtringentem ſanguis Chriſti ſolvit, quem quaſi oleum miſericordiæ fudit, & nos inde liberavit. *Et de regionibus congregavit eos.* Hoc continuatur ad eum locum, ubi ſcribitur: *Ut dejiceret ſemen eorum in nationibus, & diſpergeret, eos in regionibus.* Et ad illum: *Salvos fac nos.* Et: *congrega nos de nationibus*: Ut oves namque per nationes diſperſos *congregavit eos* per Apoſtolos de regionibos in unitate fidei ſumptos â quatuor plagis mundi ſcilicet

VERS. III. *A ſolis ortu*, id eſt, ab oriente *& occaſu*, id eſt. *ab occidente*, *ab Aquilone*, id eſt, â ſeptentrione, *& mari*, id eſt, ab auſtro. Philoſophi dividunt orbem in quinqoe Zonas, quarum media eſt torrida, duæ hinc & hinc temperatæ, duæ extremæ frigidæ. Io torrida zona maximum oceanum conſtituunt, quem totum mondum dividere dicunt. Hoc mare hìc pro auſtrali plaga ponitur, quæ & meridies appellatur.

Aliter: Quando *mare* abſolutè ponitur, magnum mare, quod eſt inter Europam & Africam, intelligitur. Hoc mare eſt verſus occidentem, quantum ad ſitum terræ Judaici populi, & non ſignabit in hoc loco auſtralem partem, ſed vitia. Et ſi ponuntur tantùm tres partes mundi, Oriens, Occidens & Septentrio, â quibus partibus congregavit eos? Dicit â *Mari*, id eſt, ab eo, quod erant amaricantes Deum infidelitate & pravis operibus, ad fidem & ad bona opera, ille, qui venit de Auſtro, ùt ſcribitur: *Deus ab auſtro veniet.* Habac. 3. 3. Chriſtus oatus eſt in Auſtro, quia Bethlehem ad ſitum Hieruſalem poſita eſt in Auſtro, Et ipſe *congregavit* ab Oriente & Occidente, qui recumbent cum Abraham, Iſaac & Jacob in regno cœlorum. Nunc ergo Dominum redempti ſervi laudate, oves de regionibus congregatæ, bonum Paſtorem glorificate. Vel per *Auſtrum* Judæa intelligitur; per reliquas tres partes Gentilitas accipitur. Et quia in hoc Pſalmo de repulſa Judæorum, congregatione Gentium agitur, ideo tribus climatibus nominatis de quarta tacetur.

Hic incipit dicere de prima tentatione & miſericordia, quòd Deus liberat ab infidelitate & errore, & ducit io viam rectam. Verus Paſtor congregavit oves, quæ

Erraverunt in ſolitudine, i. e. VERS. IV. in perfidia & errore. Sicut ſolitarius eſt locus, ubi nullus venit: ita in perfidia erant Gentiles ſoli ſine miſericordia Dei. Et *in inaquoſo*, id eſt, ſine imbre doctrinæ, vel ſine rore gratiæ ſicci exiſtentes. Verè *erraverunt*, quia *viam civitatis*, ſcilicet Chriſtum, qui ducit ad civitatem ſupernam, vel qui eſt *via civitatis*, id eſt, Eccleſiæ, vel præcepta, quæ ducunt ad *civitatem* cœleſtem Hieruſalem, quæ eſt *habitaculum* noſtrum, *non invenerunt*. Socrates & Plato multas vias invenerunt: ſed qoia per ſe & ſuis viribus invenire volebant, *viam civitatis* Eccleſiæ æterni *habitaculi non invenerunt*: tamen

Eſurientes & ſitientes eam erant. VERS. V. Sicut enim eſuriens & ſitiens amat cibum & potum, deſiderat refici: ita quidam Philoſophi deſiderabant, & laborabant invenire viam, quæ ducit ad patriam; ſed non invenerunt; quia non miſericordia Domini, ſed ſuis viribus invenire ſtudebant, & ſic *Anima eorum in ipſis defecit.* In ipſis erroribus â via veritatis ratio eorum defecit, ùt cæci errebant, viam non inveniebant,

inveniebant, & tamen ſe inveniſſe, ut Plato, putabant. Vel *anima eorum in ipſis defecit*, hoc eſt, in ipſis culpa fuit, non in Deo, quòd eam viam non invenerunt: quia ſi à Deo petiiſſent, ipſe eis oſtendiſſet: Sed quia de propriis viribus præſumpſerunt, à veritate defecerunt.

VERS. VI. *Et*, cùm eſſent poſiti in his tribulationibus, in perfidia & errore, *clamaverunt ad Dominum*, non ipſi, ſed ſucceſſores, ſicut Cornelius, & Eunuchus Candacis Reginæ eleemoſynis, orationibus, *cùm tribularentur* magnitudine miſeriæ ſuæ, *Et de neceſſitatibus eorum eripuit eos*. De anxietate, de errore ſolitudinis eripuit eos oſtendendo viam ſalutis. Vel ipſe error erat eorum clamor; ſicut phreneticus non clamat voce, nec intentione, ſed in ipſa evidentia: & ſolvit eos de paupertate, id eſt, de impotentia. In Hebræo habetur: *De afflictione*, vel *anguſtia eorum eripuit eos*.

VERS. VII. *Et deduxit eos* de errore *in viam rectam*, hoc eſt, in fidem Jeſu Chriſti, & in bonam operationem: quia fides ſine operibus viæ mortuæ eſt, ſcilicet non rectæ. Ad quid deduxit eos? *Ut irent in civitatem habitationis*, id eſt, ut per hanc viam, ſcilicet per ſe *irent in* cœleſtem *civitatem*, ubi eſt æterna manſio.

Ab illo loco: *Erraverunt in ſolitudine*, tractum eſt de illis, qui quadraginta annis in deſerto erraverunt, & poſtea ad habitaculi locum pervenerunt. Et ſignificat Gentiles, qui in idolatria erraverunt, & poſtea ad civitatem Dei, Eccleſiam pervenerunt. Quandoquidem ipſe eripuit eos ad ab hac infidelitate, igitur

VERSUS VIII. *Confiteantur Domino miſericordiæ ejus*, hoc eſt, hæ miſericordiæ ſint eis materia laudandi Dominum: in conſideratione harum miſericordiarum laudent Dominum devotione, & bona vita: *Et mirabilia ejus* exhibita *filiis hominum*, non promerentibus filiis Adam & Evæ, quod eſt dicere: Mirabiles miſericordiæ ejus ſint eis materia, & exemplum, ut *confiteantur Domino*,

VERS. IX. *Quia animam* priùs *inanem ſatiavit* virtutibus, *Et animam eſurientem* bono *ſatiavit bonis*, id eſt, ſacris doctrinis. Modò ponit ſecundam tentationem, & miſericordiam, quæ liberat à conſuetudine peccandi, & difficultate benè operandi, quia ſunt quidam, poſtquam liberati ſunt ab infidelitate, ex conſuetudine peccandi non poſſunt benè operari, quia in eis remanet fomes peccati, & titillatio carnis, & ab his liberat eos Dominus. Eripuit eos à perfidia & conſuetudine peccandi, & difficultate benè operandi: quia erant

VERS. X. *Sedentes in tenebris*, id eſt, moram facientes in peccatis: *Et in umbra mortis*, hoc eſt, in gravioribus peccatis. Quæ ideo dicuntur *umbra mortis*, quia ſicut animæ, quæ ſunt in inferno, mortuæ ſunt, non per exiſtentiam, ſed quia remotæ ſunt à Deo: ita qui ſunt in criminalibus, mortui ſunt, quia ſunt remoti à Deo per illa. Et illos dico *Vinctos in mendicitate & ferro*, id eſt, in ferrea & inſolubili anxietate, de qua non poſſent abſolvi, niſi valida manu Domini. Prava conſuetudo eſt quaſi ferreum vinculum, quæ bonam voluntatem debilitat, & facit imbecillum, ut non poſſit reſiſtere peccatis, etiam cùm nulli velit. Et hoc eſt *mendicitas*, quia deeſt ei virtus reſiſtendi. Et quare erant vincti?

VERS. XI. *Quia exacerbaverunt eloquia Dei*, id eſt, præcepta Domini jucunda & dulcia fecerunt ſibi amara & acerbe dicendo: quis poſſet omnia implere? *Et conſilium Altiſſimi*, quod per Spiritum conſilii dedit dicens: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*, (Matth. 19. 21.) *irritaverunt*, id eſt, irritum & vacuum fecerunt per hoc, quod non impleverunt. Vel *conſilium Altiſſimi de reparatione* generis humani irritum facere voluerunt, qui ſe male operando ſaluti ſubtraxerunt.

In Hebræo ſcribitur: *Conſilium Altiſſimi blaſphemaverunt*, quia præcepta Domini injuſta reputaverunt, & viſa ſunt eis acerba, quia ea non amaverunt, & ideo detinebantur prava conſuetudine in peccatis. Si quis enim diligit caſtitatem, facilè vitat luxuriam. Sic de cæteris.

VERS. XII. *Et* cùm per ſe laboraſſent evadere, *humiliatum eſt*, id eſt, afflictum eſt in laboribus *cor eorum*, quia ad effectum perducere non poterant: ſed *in laboribus* victa eſt anima eorum. Et cùm per ſe vellent liberari, *infirmati ſunt* corruentes de vitio in vitium. *Nec fuit, qui adjuvaret*.

Quia enim de ſuis viribus præſumebant, non Divina ope, ideo defuit eis Dei auxilium, qui eos adjuvaret. Multi cùm peccant, ſtatim dolent, confitentur, pœnitentiam agunt, promittunt, & laborant ulterius non cadere: ſed quia in ſe confidunt, & hoc de ſe præſumunt, iterum poſt menſem aut poſt duos cadunt; quia *infirmati ſunt*, & non ſolùm reiterant illud, quod confitebant ſe ulterius non facere, ſed etiam magis & magis committunt: quia victa eſt anima eorum à concupiſcentia, & alius non potuit eos adjuvare, nec ipſi per ſe ſtare. Et tandem cognoſcentes miſerias ſuas, & ab his non poſſe liberari, niſi Divino auxilio, ut ab his liberarentur.

VERS. XIII. XIV. *Clamaverunt ad Dominum, cùm tribularentur*, intentione, oratione, operatione, *& de neceſſitatibus eorum liberavit eos*, id eſt, de paupertate, qua impotentes erant fugere, extraxit eos. *Et eduxit eos de tenebris*, id eſt, de peccatis, *& umbra mortis*, id eſt, talibus, quæ ducunt ad mortem, *& vincula eorum diſrupit*, id eſt, pravam conſuetudinem, quâ inſolubiliter vincti erant in peccatis, ſolvit, & fecit eos amare ſua præcepta, & dedit eis virtutes. Hoc modò eduxit eos, & ſic ſolvit vincula eorum. Ideo

VERS. XV. & XVI. *Confiteantur Domino miſericordia ejus, & mirabilia ejus filiis hominum*, ut dictum eſt. Ideo confiteantur Domino: *Quia contrivit portas æreas*, id eſt, ſuggeſtiones & peccata, quæ ſunt portæ inferni, *& vectes ferreos confregit*, id eſt, duram conſuetudinem peccandi, quæ eſt obſtaculum ad vitam. Similitudo eſt ab illo, qui incluſus eſſet in carcere, ubi eſſent æreæ portæ & ferrei vectes, unde nullo modo poſſet exire, quia non poſſet eas frangere. Et non ſolùm contrivit æreas portas & vectes ferreos, educens eos, ſed etiam

VERS. XVII. *Suſcipit eos* ad patrocinandum & defendendum, remotos *de via iniquitatis eorum*. Et hoc ideo fecit: quia *humiliati ſunt propter injuſtitias ſuas*, id eſt, pœnitendo afflicti ſunt, quia priùs contra Dominum fecerunt.

Ab eo loco *Sedentes in tenebris*, tractum eſt inde: Filii Iſrael in Ægypto quidam in carceribus, quidam in vinculis, quidam in alia afflictione morti ſimili poſiti erant, unde eduxit eos Dominus. Et ſignificat eos, qui in inferno incarcerati vinculati erant, de quibus eduxit eos Dominus, cùm portas æreas & vectes ferreos inferni confregit. Significat etiam eos, qui in carcere malæ conſuetudinis, & in vinculis peccatorum detenti erant, quos inde eduxit Dominus ad virtutes. Modò ponit tertiam tentationem & miſericordiam, pro qua re jure debeant Deum laudare: Quia ſunt plerique, qui poſtquam liberati ſunt à peccatis, tædio & torpore orationis & ſacræ lectionis afficiuntur, & volunt diſcurrere, rumores & fabulas audire, & deſcendunt uſque ad portas mortis, & ab his miſericordia Dei liberantur. In tantum afficiuntur tædio, & delectantur in fabulis, & rumoribus, quòd

VERSUS XVIII. *Omnem eſcam abominata eſt anima eorum*, id eſt, lectionem, orationem

A faſtidivit ratio eorum, quæ ſunt cibus & refectio animæ. Similitudo eſt à languentibus, quibus omnis cibus in faſtidio eſt. Hoc vitium ſolet maximè in Monachis & Eremitis (reperiri), qui diuturno labore affecti tædium incurrunt legendi vel orandi, & per hoc ſæpè incauti incidunt vitia, & labuntur ad crimina. Ideo ſubditur: *Et appropinquaverunt uſque ad portas mortis*, id eſt, acceſſerunt voluntate ad gravia peccata, quæ ſunt portæ mortis æternæ. His per voluntatem appropinquaverunt, ſed per actionem non introierunt quia:

Clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, intentione & prece: VERSUS XIX.
B ipſe *de neceſſitatibus eorum liberavit eos*, id eſt, de anguſtiis, de tædio eſcæ, & de portis mortis. Et quomodo liberavit?

Miſit verbum ſuum, id eſt, viſitationem, internam aſpirationem, *& ſanavit eos* de abominatione eſcæ, & de portis mortis VERS. XX
Et eripuit eos de interitionibus eorum, id eſt, de periculo mortis. Igitur quia eripuit eos,

Confiteantur Domino miſericordia ejus, & mirabilia ejus filiis hominum. Hoc eſt, pro miſeri- VERSUS XXI.
C cordiis factis filiis hominum, id eſt, peccatoribus liberati laudent Dominum devotione & opere.

Et ſacrificent ſacrificium laudis, id eſt, agant ſibi gratiarum actiones, adſcribatur DEO, quod tales facti ſunt, non ſibi, quod erit *ſacrificium laudis*, quia hoc erit ſacrificium, (quod) laudat DEUS. *Et* non ſolùm in ſe, ſed etiam aliis *annuntient opera ejus*, quæ illis operatus eſt Deus: & hoc *in exultatione*, id eſt, in hilaritate, non in hypocriſi. Vel præcepta ejus nuntient aliis cum lætitia. VERSUS XXII.

D Ab illo loco: *Omnem eſcam*, tractum de illis, quibus omnis eſca facta eſt abominabilis propter afflictionem duræ ſervitutis. Qui portis mortis appropinquaverunt: quia quidam necati, quidam flagellati ſunt. Qui cùm in hac tribulatione ad Dominum clamarent, de anguſtiis liberavit eos hoc modo: *Miſit verbum*, id eſt, nuntium *ſuum* per Moyſen ad Pharaonem, *& ſanavit eos* de triſtitia & afflictione, *& eripuit eos de interitionibus* eorum, id eſt, de periculis Ægypti & maris Rubri. Pro hac re confeſſi ſunt miſericordias & mirabilia Domini, & ſacrificârunt ſacrificium laudis dicentes; *Cantemus Domino* &c. Significat autem eos, qui in vicino Salvatoris adventu eloquia Prophetarum, quæ ſunt eſcæ animarum, abominati ſunt, dum longô tempore Divinô auxiliô

auxiliô deſtitui comminetiones in ſe expleri, promiſſiones diffarri viderunt. Qui portis mortis appropinquaverint: quia infidelitatis morte penè abſorpti ſunt, Gentibus Deum ignorantibus ſimiles fieri, & ad ritum eorum tranſire voluerunt. Et in hac tribulatione *clamaverunt ad Dominum* ſicut Simeon & Zacharias, & de anguſtiis liberavit eos hoc modo. Miſit incarnatum Verbum ſuum, quod in principio erat apud Deum, quod factum caro habitavit in nobis, & illuminavit tenebras errorum, & confregit catenas legis & peccatorum. Domum diaboli, id eſt, idolatriam irrupit, valvas æreas vitiorum contrivit, vectes ferreos conſuetudinum confregit, ut genus humanum exire poſſit. Suſcepit eos de via iniquitatis, & deduxit in viam veritatis, & ſanavit eos in virtutibus, qui infirmati erant in peccatis, & eripuit eos de interitu eorum, cui ſe merſerant, quando languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros portavit. Ideo *confiteantur Domino miſericordiæ ejus*, quòd Deus homo factus eſt, quòd immortalis pro mortalium vita ſubditur morti. *Et mirabilia ejus filiis hominum*, quia inferni æreas portas & vectes ferreos confregit, quia redit Victor ad Superos, quia remeavit ad cœlos. *Et ſacrificent ſacrificium laudis*, id eſt, ceſſante veteri ſacrificio immolent veram hoſtiam laudis pro ſalvatione ſua Deum laudantes, & opere ajus, quibus hominem reparavit, *cum lætitia* annuntiantes.

Modò quartam tentationem ponit & miſericordiem: quia poſtquam fuerint liberati ab infidelitate, à conſuetudine prava, è tædio lectionis & operis, veniunt ad prælationem, & ibi multas tribulationes ſuſtinent de negligentia ſubditorum, vel de perſecutione ipſorum, & tamen liberati deducuntur in portum voluntatis eorum.

VERSUS XXIII. *Qui deſcendunt mare in navibus.* In Hebræo habetur: *In mare.* Hoc eſt: Illi, *qui deſcendunt* de contemplativa vita *in mare*, id eſt, in amarem plebem, per vitia fluctuantem poſiti in navibus, id eſt, in regimine & admonitione ſubditorum, *facientes operationem in aquis multis*, id eſt, eſſiduum opus in multis populis.

VERSUS XXIV. *Ipſi viderunt*, id eſt, intellexerunt *opera Domini*, *Et mirabilia ejus in profundo*, id eſt, in populo profundæ iniquitatis, ſubeundis, viderunt. Cùm dicat *qui deſcendunt* de contemplative vitæ *in mare*, oſtendit, nullum debere elegi in prælationem, niſi fuerit in contemplativa vita. Priùs, quàm dicat illa *opera*, præmittit periculum, in quo fiunt opera, de quo liberat eos Dei potentia.

VERSUS XXV. *Dixit*, id eſt, Deus permiſit, *Et ſtetit ſpiritus procella*, id eſt, præveluit diabolus, duravit *ſpiritus* malignus auctor procellæ, id eſt, commotionis, quæ percellit mentes, & commovat perſecutionas & tentationes. *Et exaltati ſunt fluctus ejus*, id eſt, fluctuationes & perturbationes magis & magis elevatæ ſunt. Ideo permittit Dominus fieri hæc tribulationes, ut cognoſcant ſe non poſſe ſubſiſtere ſuâ virtute. Et in illis procellis & fluctuationibus ſubditorum Prælati.

VERSUS XXVI. *Aſcendunt usque ad coelos, & deſcendunt usque ad abyſſos*, hoc eſt, præ nimia triſtitia ita ſe habent, ùt illi, qui deprehenſi periculo maris modò videntur elevari usque ad cœlos, modò deſcendere usque ad abyſſos, fluctibus naves aleventibus vel deponentibus. Prælati, ſicut ſunt Epiſcopi, dicuntur Naves, quæ de mundo vehunt ad cœleſtia plebes. *Anima eorum*, ſcilicet Prælatorum, *in malis tabeſcebat*, id eſt, in conſideratione malorum à ſubditis commiſſorum perturbate deficiebat. Cùm procellæ & fluctus exaltantur, Prælati mente *aſcendunt usque ad coelos*, id eſt, ad ſublimatos virtutibus: *&* *deſcendunt usque ad abyſſos*, hoc eſt, ex altera parte reſpiciunt ad ſorditatem & profunditatem vitiorum, & ex collatione abyſſorum ed cœlos *anima eorum tabeſcebat in malis*, id eſt in conſpectu malorum, Et irâ tabeſcentes.

VERSUS XXVII. *Turbati ſunt* triſtitia ſubditorum, *& moti ſunt* à ratione, *ſicut ebrius* à ratione dimovetur. *Sicut ebrius* non habet rectum ſtatum corporis & mentis: ita dolore ſubditorum non tenent priorem ſtatum orandi & legendi, *& omnis ſapientia eorum*, quam in gubernandis ſubditis habuerunt, *devoratur* & annihilatur. Ac ſi dicant: Multum monuimus, & correximus eos, & tamen nolunt acquieſcere; agent quod volunt, quò fluctus impellunt, docentur. Similitudo eſt à nautis, qui errant quoque navigendi omnino emittunt in magno periculo. Turbati ſunt Prælati, & moti, ſed non diu: quia

VERSUS XXVIII. *Clamaverunt ad Dominum, cùm tribularentur*, id eſt, rogaverunt Deum pro tribulatione ſua, dolantes de perditione plebis ſuæ, *& de neceſſitatibus eorum eduxit eos*, hoc eſt, de anxietatibus, unde impotentes erant per ſe exire. Periculum Prælatorum dixit *Opera Domini*. Subjungit, hoc modo eduxit eos:

VERSUS XXIX. *Statuit procellam ejus*, id eſt, maris, quia inundationes perſecutionum & tentationum perturbationes ceſſare fecit. Et hoc *in auram*, id eſt, lenem & ſerenum flatum. Sancti Spiritûs enta eſt lenis ventus & ſerenus, ſic dicitur eure Spiritus Sanctus, qui ſerenat corde & vitiis, & lenit virtutibus. *Et* poſt flatum Spiritûs Sancti *ſiluerunt fluctus ejus*, id eſt, quieverunt fluctuationes, & turbationes ejusdem maris. Poſt correctionem ſubditorum

 Lætati

VERS. XXX. *Lætati ſunt* Prælati, *quia ſiluerunt* à contradictiona ſubditi. *Et deduxit eos,* ſubditos, *in portum voluptatis eorum,* id eſt, in quietem & ſecuritatam, qualam volebant, & deſidctabant Prælati. Igitur ex conſidaratione hujus baneficii

VERSUS XXXI. *Confiteantur Domino miſericordiæ ejus,* id eſt, pro tantis miſericordiis laudent Dominum davotione & opare Prælati, *& mirabilia ejus* facta *filiis hominum,* ſcilicet ſibi, qui ſunt Apoſtolorum (filii), quia imitatores aorum, quibus miſertus eſt, cùm plebam ſoam duxit ad portum.

VERSUS XXXII. *Et exaltent eum in Eccleſia* B *plebis.* Hoc eſt, Prælati laudent Deum in congregatione ſubditæ plabis benæ diſpoſitæ. Populi autem *in cathedra ſeniorum,* id eſt, in magiſtario Prælatorum benà diſpoſito *laudent eum* referentes utriqua gratias Deo.

Ab illo loco: *Qui deſcendunt in mare in navibus,* tractum eſt de illis, qui negotiandi gratia in magna tempeſtate in mari navigant, & poſtea mirabilia Dei in profundo viſa narrant, ſicut contigit, quando Apoſtoli in mari cum Domino in mare deſcanderunt, quia opera Domini & mirabilia ejus in profundo vidarunt. Nam *dixit, & ſtetit ſpiritus procella,* id eſt, imperavit ventis, & ceſſavit, & mare tranquillavit. Et quid in mari fuit? Domino dormiente ecce motus magnus factus eſt in mari, *& exaltati ſunt fluctus ejus.* Et *aſcendunt* populi Apoſtoli, cum fluctibus *usque ad cælos, & deſcendunt usque ad abyſſos,* id eſt, in ima: *anima eorum in malis tabeſcebat,* hoc eſt, in periculo timore daficiabat. Tunc *turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum devorata eſt,* id eſt, omne conſilium fugit ab eis. *Et clamaverunt ad Dominum, cùm tribularentur* dicentes: *Domine ſalvà nos, perimus.* Et ſurgens imperavit mari, *& de anguſtiis eduxit eos. Et ſtatuit procellam ejus* maris *in auram,* id aſt, in ſaranitatam, *& ſiluerunt fluctus ejus,* maris, quia facta aſt, tranquillitas magna. *Et lætati ſunt,* qui erant in navi, *quia ſiluerunt* fluctus maris dicentes: *Qualis eſt hic, quia mare, & venti obediunt ei?* D *Et deduxit eos,* incolumes *in portum voluptatis eorum,* id aſt, quò volebant. Hoc ſignificat, quòd Apoſtoli deſcenderunt in mare ſæculi in navibus, id aſt, in Eccleſiis, quæ Chriſtum portant, & à fluctibus mundi tunduntur Apoſtoli, dico *facientes operationem in aquis multis,* id eſt, multa ſigna in populis. *Ipſi viderunt opera Domini* in gentibus, *& mirabilia ejus in profundo* infidalitatis, quando per prædicationem aorum lumen veritatis in profunda caligina illuxit, & in danſiſſimis tenabris lumen veræ Trinitatis clarè vidaroni. *Dixit, & ſtetit ſpiritus procella,* id aſt, juſſit, & ceſſavit mundana tentatio, *& exaltati ſunt fluctus ejus,* id eſt, ſuſpanſi ſunt, ne nocerent diabolicæ tentationis motus, quos iniqui commovant ſuper juſtos. *Aſcendunt uſque ad coelos* illi fluctus, hoc

A eſt, alevantur in ſuparbiis ad Sanctorum injuriam, *& deſcendunt usque ad abyſſos,* quia humiliantur in confaſſione. *Anima eorum in malis tabeſcebat* verbetata à plagis cœleſtibus. *Turbati ſunt* da peccatis, *& moti ſunt* ab infidelitate ad fidem *ſicut ebrius* potu Spiritûs Sancti. *Et omnis ſapientia eorum* ſæculatis *devorata eſt* à ſapientia Dei, ut dracones Ægyptiorum à Virga Moyſi. *Et clamaverunt ad Dominum* corda & ora, fide & opere, *cùm tribularentur* à vitiis: *& de neceſſitatibus eorum eduxit eos,* ut relicta luxuria & ebrietate ſequerentur ſapientiam Dei. *Et ſtatuit procellam ejus in auram,* id aſt, perſecutionam in pacem, & *ſiluerunt fluctus ejus,* id eſt, conſilia ceſſaverunt, quæ perſecutiones commoverunt. *Et lætati ſunt* converſi, *quia ſiluerunt* fluctus maris, id aſt, perſacutiones quieverunt: *& deduxit eos in portum voluptatis eorum,* hoc eſt, in pacem; deinde in æternam requiam. *Confiteantur Domino miſericordia ejus, & mirabilia ejus filiis hominum.* Confaſſi ſunt omnibus miſaricordias & mirabilia Domini ſibi facta. *Exaltent eum in Eccleſia plebis, & in cathedra Seniorum laudent eum.* Hoc aſt, in Claro, & in populo & in Prælatis, & in ſubditis gratias ei agerunt.

Hucusque dixit tentationes, pro quibus remotis laudandus eſt Deus. Nunc hortatur nos ad laudem ejus propter repulſionem Judæorum & vocationem Gentium, ſcilicet, quòd rami olivæ fracti ſunt, & oleaſter inſertus eſt olivæ. Pro omnibus ſupradictis laudandus eſt Deus, & pro hoc etiam, quia

C *Poſuit flumina in deſertum, & exitus aquarum in ſitim: Terram fructiferam in ſalſuginem à malitia habitantium in ea.* VERSUS XXXIII. & XXXIV. Hoc tractum eſt de Pentapoli, ubi Sodoma, & Gomorrha & aliæ civitates in ſolitudinem, & in mare mortuum verſæ ſunt propter peccata inhabitantium. Flumina fuerunt Scribæ, & Phariſæi, & alii Doctores Judæorum, de quibus fluebant doctrinæ aliis. Hæc *flumina* Dominus *in deſertum poſuit,* quia eos deſartos à gratia, & ſiccos fecit ab omni doctrina. *Exitus aquarum* fuarunt Prophetæ, de quibus exierunt multæ doctrinæ, & multa ſcripta. Hos poſuit *in ſitim,* id aſt, in ſiccitatam, D quod aridi & ſicci facti ſunt. Nam ubi nunc Propheta? Ubi legislator? Nuſquam.

Aliter: *Poſuit flumina in deſertum,* id eſt, Prædicatoras in Gentilitatem quondam à gratia deſertam. *Et exitus aquarum in ſitim,* id aſt, fontas aquarum in ſitibundam terram poſuit. Apoſtoli ſunt fontes, diſcipuli eorum flumina, ut Titus, Timotheus, Dionyſius, & alii. *Terram* autem *fructiferam in ſalſuginem* poſuit, id aſt, terram Judæorum, quæ priùs erat fructifera, in ſterilitatam, & hoc non injuſtè, ſed *à malitia habitantium in ea,* h.e. propter iniquitatem Prælatorum in ea dominantium, ſicut Pontifices & Phariſæi. *Salſugo* eſt aqua, quæ retinetur in lacunis, de qua ſal conficitur, & per exſiccationem ſolis & ignis induraſcit in ſalem & illa terra dicitur eſſe ſterilis. Terram ergo Judæam priùs *fructiferam* poſuit *in ſal-*

in ſalſugiaem, id aſt, in condimantum & correctionem noſtræ fatuitetis. Uxor Loth mutata in lapidam ſalis eſt nobis aondimentum, & correctio, ùt ſapiamos: quia ſi propriis ramis oon pepercit, multò minùs inſitis ſuparbiantibus: & boc *à malicia babstantium in ea*, id aſt, propter ſuperbiam Judæorum. Meritò eſt exaltandus, qui in daſerto poſuit funtes, id eſt, in Eccleſia Apoſtolos, in animas ſitiantium verbum dedit *exitus* prædicatiunum, & terram corporis, quæ prius ſpinas amaritudinis protularat, fructibus replavit æternis; &

VERSUS XXXV. & XXXVI. *Poſuit deſertum in ſtàgna aquarum*, id eſt, præbuit in Eccleſia Baptiſmum, Gentilitas dicitur *deſertem*, quia olim arat â Propbetis & Prædicatoribus deſerta. *Stagnum* dicitur profunda & magna aque, & intelligitur ſaare Scriptura. *Deſertum in ſtagna aquarum* Deus *poſuit*, dum Gentiles ſcientia Scripturarum replevit, & Doctures aliorum, ùt Hilarium, Ambroſium, & elios ais ſimiles conſtituit. *Et terram* priùs exiſtentem *ſine aqua*, id eſt, ſine doctrina poſuit *in exitus aquarum*, hoa eſt, in expoſitores Scripturerum, ùt Auguſtinum & Gregorinm, da quibus fluxerunt multæ ſcientiæ. *Poſuit* dicitur quaſi ſtabibvit: quia ubicunqua sliqnis prædicavit, ibi ſtabilivit, usqua ad mortem perſeveravit. *Et illic*, in illis ſtaguis & exitibus *collocavit eſurientes* panam vitæ & intellectûs, id eſt, io doctrine eorum firmiter ſtabilivit. *Et* ſia *conſtituerunt civitatem habitationis*, id eſt, hîc inceperunt conſtituera Hieruſalem cœleſtam, quæ eſt habitatio noſtra. Vel *conſtituerunt civitatem habitationis*, id eſt, Eccleſiam ialem, in qua Deus dignaratur habitare. *Poſuit deſertum in ſtagne aquarum*, tractum eſt de aqus, quæ in deſerto fluxit da petra. *Et collocavit illic eſurieates*, & quæ ſequuntur, tracta ſunt de terra promiſſionis, quæ omnia da Ecclaſia intelliguntur. Doctures civitatam conſtituerunt,

VERS. XXXVII. *Et ſeminaverunt agros*, hoc eſt, Verbum Dei ſparſerunt per populos, *Et plantaverunt vineas*, id eſt, inſtituerunt Eccleſias, elios doctrins & examplo inebriantes. *Et* ipſi egri & vineæ *fecerunt fructum nativitatis*, id eſt, fructum naturalem, quod ſunt bone opera, ad quæ facianda nati ſunt. Vel fructum talam protuleront, qualem Doctoras eorum, da quibus per Evangelium nati ſunt:

VERSUS XXXVIII. *Et benedixit eis* Deus per incrementa virtutum. Apoſtoli quidem Ecclaſias plantaverunt, Doctores autem irrigavarunt, ſed Deus dedit incremantum in augmento virtutum, *Et multiplicati ſunt nimis* in numero. *Nimis* dixit propter illos, qui receſſuri erant ab Eccleſia, de quibus ſcribitur:
Pſal. 39. 6. *Multiplicati ſunt ſuper numerum*, ſubaudis: electorum.

A Agris & vineis benadixit, *& jumenta eorum non minoravit*, id eſt, ſimplices & idiotas, tamen rectam fidem tenentes qui multi facti ſunt. Val *multiplicati ſunt nimis* quia multi ſuperfluè facti ſunt Chriſtiani, id aſt, ſtolidos & ſeductibiles *non minoravit*, ſed convarſi ſunt in ſactam Hæreticorum. Plures enim erant Hæretici, quàm Catholici. Nam poſtquam exiernnt â oobis, qui non erant ex nobis,

VERS. XXXIX & XL. *Pauci facti ſunt* Catholici; *&* ipſi pauci *vexati*, id aſt, oppreſſi ſunt *à tribulatione malorum*, hoc aſt, ab afflictione, qnam ipſi mali inferabant, & hæreſi & perſecutione, qnia apud Principes eos accuſabant, & B ſna eis auferebant: *Et dolore*, id eſt, compaſſione vexati ſunt, quia dolebant da perditione proximorum. Unda venit illa paucitas? Ex aontantione, quæ venit ex vindicta Dei. Quia *contentio*, quod ipſi Hæretici coeperunt contendere inter ſe de ſuis ſententiis, *effuſa eſt*, id aſt, amplè, & abundanter venit *ſuper Principes* Hæreticorum. Quæ *contentio* proceſſit ex iie Dei in illis, qui Principes Hæreticorum extiterunt. *Et* ſic *errare fecit eos in invio*, id eſt, permiſit eos in errora hæreſis, *& non* eſſa *in via* fidei. Vel *effuſa eſt contemptio ſuper Principes*, quia Dans cootempſit eos, C *ſuper Principes* Hæreticorum ſicut ſuper Arrinm, cujus viſcera effuſa ſunt. Et ideo *errare fecit eos in invio*, ut crederent Deum habere membra ùt hominem, vel Filium minorem, quàm Patrem, *& non* deduxit eos *in viam* veritatis, qua intelligerent Deum eſſa incorporeum, & Trinitatis æqualitatem

VERS. XLI. *Et adjuvit pauperem de inopia.* Paucitas illa profuit fidelibus, quia Dominus *adjuvit* illum, qui ie cognovit, & fecit *pauperem*, & humilem de *inopia*, hoc eſt, per inopiam, ſcilicet per abſtineotiam Hæretiaurum: quia fideles pauperes ſuos propter ſuam paucitatem fecit diligantiores ad inquirendem Sacram Scripturam, D & aautiores ad reſiſtandum multitudini Hæreticorum: quia Sancti videntes eorum miſeriam magis aauti efficiebantur & perſpiaaciores, *Inopia* ergo hsbet hic duplicem ſenſum: vel quia Catholici fuerunt inopes, cùm pauci facti ſunt: vel quia Hæretici fuerunt inopes fidei & rationis, *Et poſuit ſicut oves familias*. Hoc eſt, illos, qui erant in ſuo famulatu, *poſuit ſicut oves*: quia docuit eos ſequi ſuum paſtorem, non alianum: vel ea affectiune & ea anſtodia ſa habuit erga ſuas oves, qua bonus paſtor erga gragem ſuum. Hæretici in invio errent; recti autē in via ambulant. Unde ſequitur.

VERSUS XLII. *Videbunt recti*, i.e. qui ractam fidem habuerunt, videbunt, ſubaudi: veritatem; quia multa intelligent da fide & Scripturis. Si enim Auguſtinus tot quæſtiunes cum Hæreticis non habuiſſet, ad tantam ſubtilitatem non deveniſſet Scripturæ,

Et

Et lætabuntur de ſtatu ſuo, *& omnis iniquitas* Hæreticorum convicta *oppilabit*, id eſt, claudet *os ſuum*, & obſtructum erit os loquantium iniqua. Sicut pila eſt clauſa: ita os eorum erit clauſum.

Aliter: Dominus *adjuvit pauperem de inopiâ*, & Hæretici *videbuat*, id eſt, attendent, & *lætabuntur* ſperantes libatati, ſi necaſſe fuarit. *Omnis* autem *iniquitas oppilabit os*, quia non habet, quod valeat loqui.

Poſſunt autem hæc etiam de expulſione Judæorum dici.

Pauci facti ſunt, eò quòd non fuerunt in eis multiplicata opera Domini, & *vexati ſunt à tribulatione malerum*, hoc aſt, de obſidione Romanorum, *& dolore* captivitatis. B *Effuſa eſt contemptio ſuper Principes*. quia contempti ſunt à victoribus, qui Dominum contempſerunt, & ùt villa mancipia eos vendiderunt. *Et errara fecit eos in invie*, id eſt, in idolatria, *& non* eſſe *in via* Dei. In Hebræo habetur: *Effundet deſpectieaem ſuper Principes, & errare eos fecit in ſolitudine de via.* Principes namque Judæorum deſpacti ſunt à Pagsnis, qui etiam in ſolitudine Gentilitatis per idola erraverunt. *Et adjuvit pauperem de inopia:*

A quia Chriſtianum populum dapibus ſatiavit æternis, *& poſuit ſicut oves familias*, ut audiaotas vocem veri paſtoris fide ſequantur. *Videbunt recti*, hoc eſt, prædicatores vidabunt converſationem Gentium, *& lætabuntur* de Religione earum, *& omnis iniquitas oppilabit os ſuum*, id eſt, diabolus & Judæi & Hæretici, qui contra fidem Chriſti loqui præſumpſerunt, obmuteſcent. Hæc omnia beneficia hominibus collata non intelligant, niſi ſapientes. Et

Quis ſapiens, qui intelliget hæc? Sapiens *cuſtodiet hæc* beneficia, *& intelliget* hæc omnia eſſe *miſericordias Domini*, VERSUS XLIII.
qui errantem in viam deduxit, & agentem pavit, qui pugnantem adversùs difficultatem peccatorum, & colligatum in vinculis aonſuatudinis ſolvit & liberavit, qui faſtidientem Verbum Dei, & tædio quodam penè morientem miſſâ medicinâ varbi ſui recreavit, qui periclitantam inter naufragia, & procelloſa diſcrimina placatô mari ad portum quietis perdusit, in populo humili conſtituit, ùt ovam ad paſcua paradiſi ducet. Hoc vident recti, & jucundantur; & qui eſt *ſapiens, cuſtodiet hæc* intelligens miſericordias Domini.

PSALMUS CVII.

De Obedientia Chriſti. *Canticum Pſalmi ipſi David.* VERS. I.

P*Aratum cor meum DEUS &c.* C

Præcedens Pſalmus cecinit miſericordiam Domini, quæ fideles de toto orbe, ùt ovas in unum congregavit, & da variis tantationibus liberavit, Judæos, & Hæreticos ùt hœdos, imò ut lupos ab eis ſeparavit. Hic autem canit boni Paſtoris ſpontaneam mortem, quâ oves morte redemit, & glorioſam Reſurrectionam, quâ vitam ſuis reddidit, & victorioſam Aſcenſionam, quâ humanam naturam in ſe ipſo ſuper cœleſtia extulit, & ovem perditam, ſed jam inventam, & propriis humeris revactam Angelico gregi D conjunxit. Et quia arietas miſit, per quos oves de utroque populo in unum ovile contraxit, quaſi de duobus ſtabulis, activæ & contemplativæ vitæ diviſit, quaſque adhuc in civitatem munitam deducet, & in loco paſcuæ paradiſi conſtituat. Hoc ipſe numerus indicat. Hic quippe Pſalmus eſt Centeſimus ſeptimus, quod ſunt undecies novem, & inſuper octo. Undenarius transgreſſionem; novenarius Angelicam ſocietatem; octonarius æternam beatitudinem innuit. Deſignat hic numerus, quod humanum genus propter transgreſſionem hujus vitæ exilium ſubiit, per Chriſti mortem ad conſortium Angelorum redit, ubi æternam beatitudinam habebit. Titulus eſt: *Canticum Pſal.* vel:

Canticum ad theoriam vel ad contemplationem, *Pſalmus* pertinet ad practican, id aſt, ad actionem. Canticum ergo eſt eſultatio; Pſalmus operatio, quoniam per operationam pervanitur ad eſultationem. Quod principalius aſt, præpoſuit, ſicut ubique facit. Iſte itaque Pſalmus, qui egit de operatione & remuneratione, attribuitur ipſi vero David Chriſto.

Materia Pſalmi eſt obedientia Chriſti, & ejuſdem obediantiæ remunaratio. Intentio eſt nos hortari Chriſti examplo ad ſtudium bonæ operationis, quatenus partingamus ad lætitiam remunarationis. Iſte Pſalmus ſumptus aſt de duabus eſtremitatibus duorum Pſalmorum quinquageſimi ſexti & quinquageſimi noni, ſcilicet: *Miſerere mei Deus, miſerere mei*, in cujus titulo ſcribitur David fugiſſe in ſpeluncam à facia Saul. Et: *Deus repuliſti*, in cujus titulo ſcribitur David ſuccandiſſe Meſopotamiam Syriæ. Hoc ideo factum eſt, ut oſtendat, Pſalmos non hiſtoricè, ſed allegoricè intelligendos, cùm ſecundùm litteram utrumque ſimul in uno homine non potuerit fieri & fuga & victoria: ſecundùm Prophetiam utrumque ſimul factum ſit in Chriſto, qui & in ſpeluncam ſepulcbri à facie Saul, id eſt, mortis fugit, & diabolum vicit. Ideo hic alium titulum, ſcilicet *Canticum Pſalmi* poinit, ut diverſa in littera demonſtret ad unum ſenſum tendere Allegoriæ; quia per Chriſti mortis victoriam pervenitur

perveniτur ad æternam lætitiam. Et hic eſt pulchertimus modus, cùm aliquis Pſalmus, vel aliquis verſus bis ponitur ſub diverſa ſignificatione, qui ſunt verbis ſimiles, ſenſu diſſimiles, ſicut in regio ornatu ponuntur gemmæ ejuſdem nominis, diverſi coloris. Verba hujus Pſalmi, ùt dictum eſt, ſumpta ſunt de duobis Pſalmis: quia domus Eccleſiæ fabricata eſt de duobus parietibus, & unum ovile collectum eſt de duobus gregibus, & una reſpublica facta eſt de duobis vicis.

Pſalmus hic in duo partitur: quia in Chriſto gemina natura prædicatur. Una pars eſt: *Paratum cor meum*, in qua Paſſio, Reſurrectio, Aſcenſio notatur. Altera: *Deus locutus eſt*, in qua Ordines Eccleſiæ per Chriſtum enumerantur. Hic Pſalmus de duobus unus efficitur: quia de duobus populis una Eccleſia, corpus Chriſti colligitur. Chriſtus hîc loquitur enarrans fidelibus ſuæ Paſſionis obedientiam, & quam pro hac aſſecutus eſt gloriam, admonens eos ſuo exemplo ad operationem, ſpondens æternæ vitæ remunerationem.

VERS. II. *Paratum cor meum Deus.* O Deus Pater *paratum* eſt *cor meum*, id eſt, affectio mea ad obedientiam. *Paratum eſt cor meum*, id eſt, voluntas mea ad ſubeundam pro humani generis ſalvatione Paſſionem, hoc eſt: Non coactus, non invitus, ſed ſponte, & voluntariè pro ovibus meis Paſtor moriar. Et faciam hoc non cum triſtitia, ſed cum hilaritate. *Cantabo, & pſallam in gloria mea.* Cantus hilaritatem, Pſalmus innuit operationem. Ac ſi dicat: Opus obedientiæ meæ perficiam cum lætitia. Et hoc *in gloria mea.* hoc eſt, inde habebo gloriam. Quam gloriam? Reſurrectionem. Unde ſubditur vox Patris:

VERS. III. *Exurge * pſalterium, & cithara.* *Pſalterium* ſonat de ſuperioribus: *cithara* de inferioribus. Per *pſalterium* Chriſti anima, quæ venit de ſupernis; per *citharam* intelligitur caro ejus paſſa in terris. Quaſi dicat: O anima Chriſti, quæ es Filii mei *pſalterium*, revertere de inferno ad corpus, tuam *citharam*, & *exurge* de ſepulchro, & lauda Dominum, qui pro completa obedientia dat tibi immortalitatem & impaſſibilitatem. Vox Chriſti reſpondens Patri: *Exurgam diluculo*, id eſt, valde manè. Et poſtquam reſurrexero,

* Vulgata: *Exurge gloria mea, exurge pſalterium &c.*

VERS. IV. *Confitebor tibi in populis*, id eſt, in Judæis Domine Pater, *& pſallam tibi in nationibus*, id eſt, in Gentibus. Judæi dicuntur *Populi* propter duo regna, regnum Juda & regnum Iſraël: Gentes autem dicuntur *Nationes*: quia ita remanſerunt, ùt natæ ſunt, non circumciduntur, nec baptizantur. In Judæis, & in Gentibus faciam te laudari, quos per meos ſanguine meo acquiſitos faciam te corde & ore confiteri, & ad laudem tuam benè operari. Et iſtud cantabunt:

VERS. V. *Quia magna eſt ſuper cœlos miſericordia tua, & uſque ad nubes veri-*
A *tas tua.* Hoc eſt, Chriſtus, per quem magnam miſericordiam exhibuiſti hominibus, *eſt ſuper cœlos*, id eſt, ſuper Angelos, qui minoretus fuit ab Angelis factus mortalis, & paſſibilis. Et Chriſtus *tua veritas*, per quem omnia dicta Prophetarum vera complêſti, eſt potens *uſque ad nubes*, quia data eſt ei omnis poteſtas in cœlo, & in terre. Vel quia *veritas tua*, id eſt, Divinitas Verbi pervenit *uſque ad nubes*, id eſt, uſque ad homines, ſcilicet Apoſtolos, & alios juſtos. Ideo miſericordia tua, id eſt, humanitas elevabitur ſuper cœlos. Vel *miſericordia tua magna eſt ſuper cœlos*, qua regis Angelos ne cadant & damnum lapsûs eorum reparas per homines per miſericordiam ſalvatos, *& veritas tua uſque ad nubes* conſtituendas, id eſt, Prædica-
B tores veritatem tuam proferentes. Et ut hoc fiat,

Exaltare ſuper cœlos Deus. Hoc eſt: O Deus Verbum, qui te uſque ad terram pro levendis lapſis inclinâſti, *exaltare* aſcendens ſuper cœlos cum aſſumpta carne & redempto homine ad conſeſſum Patris, *&* ſic apparebit *ſuper omnem terram gloria tua* exaltata, id eſt, ſuper omne genus hominum glorioſus apparebis. *Exaltare* ad hoc, *ut liberentur electi tui*, id eſt, ad vitam præordinati, de poteſtate diaboli. Chriſtus namque in cruce exaltatus dilectos ſuos liberavit, quando omnia ad ſe traxit. In cœlis exaltatus gloria ejus ſuper omnem terram claruit, quando Spiritum Sanctum de cœlis miſit, per quem ſcientiam omnium linguarum tribuit, & VERS. VI. & VII.
C electos ſuos per totum mundum diſperſos de jugo diaboli eripuit. Vel vox eſt Dominici hominis: Tu Verbum mihi unitum *exaltare ſuper cœlos*, ut appareas Deus, & tunc erit *gloria tua ſuper omnem terram*, & *ut liberentur electi tui.*

Salvum fac me hominem *dextera tua*, id eſt, potentia tua levans me in dexteram Patris *& exaudi me* interpellantem pro eis, ut in Judicio electi conſtituantur in dextera, non in ſiniſtra, & tunc *liberentur* ab æterna damnatione. Verè hoc facias: quia

Deus locutus eſt in Sancto ſuo, VERS. VIII.
id eſt, Dei Verbum locutum eſt per me hominem Sanctum dicens: *Ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit.* Et quia ille ſic promiſit, qui verax eſt, & men-
D tiri non poteſt: *Exultabo*, hoc eſt, perpetuam lætitiam habebo de me, & de meis, qui ſecundùm carnem in morte contriſtaber: *Et dividam Sichimam*, id eſt, obedientes à maſſa perdendorum, *& convallem tabernaculorum dimetiar*, id eſt, humiles Eccleſiarum à ſuperbis ſeparabo. *Sichima*, quod interpretatur *humilis*, ſunt obedientes, qui ferunt onus Domini. Per inobedientiam de paradiſo lapſi ſunt: per obedientiam redire poterunt. *Convallis* ſunt humiles, *Tabernacula* ſunt Eccleſiæ in ſupernam civitatem tollendæ. Per ſuperbiam corruerunt, per humilitatem redibunt. Hoc modo *dividam*, *& dimetiar* quoſdam faciendo Martyres, quoſdam Confeſſores: quia

VERS. IX. *Meus eſt Galaad, & meus eſt* A *Manaſſes.* *Galaad* dicitur *Acervus teſtimonii*, & ſignificat Martyres, Chriſti teſtes: Martyr enim dicitur teſtis. Quaſi diceret: Martyres aſſumam in hereditatem meam, qui magnum cumulum coacerveverunt, dum ſe ipſos in teſtimonium meum obtulerunt. Vel *Galaad* dicitur *Transmigratio*; & illos aſſumam, qui de vitiis ad virtutes, de terrenis ad cœleſtia tranſmigrant. *Manaſſes* interpretatur *Oblivio*, & ſignificat Confeſſores terrene obliviſcentes, & æterna appetentes, & hos aſſumam mihi. Vel qui oblitus patrie devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, & poſtea ad patrem eſt reverſus, hunc etiam aſſumem. *Et Ephraim ſuſceptio capitis mei.* *Ephraim* interpretatur *Fructificans*, & ſignificat fideles in bonis fructificantes. Hi erunt *ſuſceptio*, id eſt, reclinatorium meum, qui ſum caput eorum, hoc eſt, in illis requieſcam. Vel erunt corona *capitis mei*, qui in gloria circumvallabunt me. Nota gradus. Primùm debent transmigrare de terrenitate, poſtea obliviſci omnium terrenorum, deinde in virtutibus eſſe fructiferi, & tunc erunt corona Domini, id eſt, circumvallabunt eum. *Juda Rex meus*, hoc eſt, peccata confitentes, & mores ſuos regentes erunt mei. *Juda* enim dicitur *Confitens*. Hucusque de Judæis; nunc dicitur de Gentibus, ut determinet, quod prius dixit: *Confitebor tibi in populis, & Gentibus.* Non ſolùm aſſumam de circumciſie in hereditatem meam, ſed etiam de Gentibus: quia

VERS. X. *Moab lebes ſpei meæ.* *Lebes* eſt olla ærea, & ſignificatur tribulatio. *Moab* dicitur *Lex*, & ſignificat Gentes, quæ ſunt ſine lege incultæ, idolatræ, contra legem viventes, ſicut *Moab* contra legem natus eſt de filiabus Loth; tamen exiſtentes *lebes*, id eſt, excoquentes vitia in ſe, ſicut coquuntur carnes in lebete, Illæ ſunt *ſpei meæ*; hoc eſt, de illis refici ſpero, & illi ſunt mei, qui in tribulatione, ut in olla fuerint excocti. *Moab* etiam dicitur: *Ex patre*: quia ex patre natus, & intelligitur diabolus, qui à patre receſſit, & nunquam ad eum redit. Hic eſt *lebes* DEI, in quo excoquit carnes, id eſt, carnalia opera ſuorum, ut de eis faciat dulcia fercula in convivio Angelorum. Utitur eo Dominus tanquam quæſtionario, ut electos tentationibus probet, adverſitatibus purget, paſſionibus Regi reconciliet. Hac olla excocti erunt *ſpei meæ*, id eſt, erunt in illa regnie, quam ſperant mei. Quomodo hoc erit? Hoc modo: *In Idumæam extendam calceamentum meum*, hoc eſt, in Gentilitatem terrenis inhiantem per Apoſtolos de Judæa extendam humanitatem meam. Humanitas erat *calceamentum* Divinitatis, quia erat mortalis. *Idumæa* autem interpretatur *Terrena*. Vel Apoſtoli fuerunt Chriſti *calceamentum*: quia munierunt Eccleſias, pedes Chriſti, ſcriptis & dictis & factis. Hoc *calceamentum in Idumæam extendit*, dum Apoſtolos ad terrenos miſit, per quos Incarnationem A ſuam Gentibus innotuit: Hoc modo *mihi alienigenæ amici facti ſunt.* Hoc eſt: Idolatræ gentes, mei inimici, à regno Dei alienati, per fidem, & operationem *facti ſunt mihi amici*. Ideo dico eis: *Jam non dicam vos ſervos* peccati; *ſed amicos meos* & coheredes regni. Ut hos omnes à malis dividam, Joan. 15. 15.

VERS. XI. *Quis deducet me in civitatem munitam*, id eſt, in Infernum, ut electos à pœnis eruam? Tu ſolus Deus. Infernus eſt *civitas munita* ad egrediendum; aperta ad introeundum. Nullus enim exire poterit, poſtquam intraverit; ſed intrare facile poterit. Econtra ſupercœleſtis civitas eſt munita, ut nullus intrare poſſit, niſi à Deo adjutus; ſed nullatenus labi B poteſt, poſtquam intraverit. *In civitatem munitam* inferni ſolus Deus Chriſtum deduxit, ideo ſolus inde victor exiit, deſtructa civitate ſpolia ejus diviſit. Ante ejus quippe adventum omnes ad infernum deſcenderunt, & ibi usque dum Latro paradiſum aperuit, manſerunt. Ut ergo Abraham & alios inde eruam, *Quis deducet me usque in Idumæam*, ubi eſt locus pœnarum, & ſanguinis? Tu Deus. *Idumæa* enim interpretatur *ſanguinea*, & eſt locus occiſionis, ſcilicet infernus, ubi multæ animæ occiduntur. Nemo deſcendit victor in infernum, niſi tu Deus, qui dixiſti vinctis: exite, & his, qui in tenebris erant, revelamini, quos eduxiſti de domo carceris ſedentes in tenebris, & umbra mortis.

C *Aliter*: Ego *extendam calceamentum meum.* Sed *quis deducet me* prædicatione *in civitatem*, id eſt, in Gentilitatem *munitam* edictis Imperatorum, ſcriptis Philoſophorum? Vel *quis deducet me usque in Idumæam*, id eſt, terrenos & ſanguineos, terrenorum cupidos, & ſanguinis juſtorum avidos?

VERS. XII. *Nonne tu Deus?* Hoc eſt: Nemo hoc facere audebit, niſi per te Deus, *qui repuliſti nos* homines de paradiſo in hoc exilium, & nunc de miſeriis liberâſti per Filium. Caput pro membris loquitur. Per tribulationes nobis immiſſas nos repuliſti, & quia *non exibis in virtutibus noſtris*, hoc eſt, non appares nobis per D miracula, ſicut faciebas cum patribus, quos de Ægypto ſignis & prodigiis per mare eduxiſti, Gentes expuliſti, terram eorum Patribus dediſti: Econtra nobis noſtra aufers, & Gentibus tribuis, inſuper & nos ipſos in poteſtatem adverſariorum ad varios cruciatus tradis, ergo

VERS. XIII. *Da nobis auxilium de tribulatione*, da, ut ipſa tribulatio ſit nobis *auxilium* veniendi ad æternam requiem. Vel *da nobis de tribulatione* per te exire, & ad æternam ſalutem pervenire. Et quare non petis auxilium à Principibus? Ideo, *quia vana ſalus hominis*, & maledictus, qui confidit in homine. Citò enim moritur, & peribit ſpes ejus.

VERS. XIV. *In DEO faciemus virtutem.* Hoc

Hoc eſt: Quidquid boni fecerimus, non auxilio hominum; ſed Dei auxilio faciemus, & totum ei attribuemus: *Et ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos*, id eſt, omnes tribulantes nos deſtruet, & perpetuam ſalutem nobis conferet. Quod eſt dicere: Per Prædicatores Spiritu Sancto confortatos in Gentilitatem deducar, & expulſos de paradiſo reducam, qui hîc tribulationem ab impiis ſuſtinebunt, ſed poſt tribulationem ab impiis ſuſtinebunt, ſed poſt tribulationem æternam ſalutem habebunt. Ad extremum inimici eorum in ſupplicio annihilantur; ipſi pro virtutibus in gaudio coronantur.

PSALMUS CVIII.

De Humilitate Chriſti.

DEUS laudem meam ne tacueris &c.

Finis ſuperioris Pſalmi meminit tribulationis juſtorum; hic autem Paſſionem Chriſti eis ad formam proponit, ne deficiant. Materia Pſalmi hujus eſt Judas, & Judæi perſecutores Chriſti. Sicut enim Petrus in Evangelio geſſit figuram Eccleſiæ: ita Judas in hoc Pſalmo gerit typum Judæorum Chriſti perſecutorum, & corporis ejus Eccleſiæ. Duo autem Apoſtoli ſunt Judas dicti; Judas Jacobi ſcilicet, & Judas Iſcariotes proditor. A Juda Sancto dicti ſunt fideles Judæi Chriſtum confitentes; à Juda proditore dicti ſunt perfidi Judæi Chriſtum perſequentes. Sciendum quoque, quòd in hoc Pſalmo continetur maledictio Spiritûs Sancti & Eccleſiæ ſuper corpus diaboli, & Judicialis ſententia Judam feriens, & ad totum corpus malorum pertinens. Non eſt autem votum maledicentis, ſed prophetia prædicentis: quia non optat, ut eveniat; ſed quod futurum eſt, prænuntiat.

Intentio eſt retrahere perſecutores à perſecutione juſtorum: quia niſi ceſſaverint, eâdem pœnâ involvet eos, quâ Judam, & Judæos involvit. Qui ſicut primò paſſus eſt in propria perſona: ſic quotidie patitur in membris ſuis; ſicut Saulo dicitur: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Et eadem pœna reſtat omnibus perſecutoribus ſuis. *Act. 9. 4.*

Verba Pſalmi ſumpta videntur de hiſtoria, ubi Achitophel conſilium ſuper David dedit, quando Abſalon, & populi contra eum conjuraverant, cui David maledixit, & laqueo ſe ſuſpendit. Et ſignificat, quòd Judas Dominum prodidit, quando diabolus, & Judæi contra eum conſpiraverant, cui Chriſtus maledixit dicens: *Væ homini illi, per quem trador ego*: & laqueo ſe ſuſpendit, & medius crepuit. *Marc. 14. 21.*

Hic Pſalmus in ordine centeſimus octavus computatur, in quo numero quindecies ſeptem conſideratur. Quinarius humanum genus quinque ſenſibus dotatum; denarius veterem legem propter decalogum; Septenarius novam legem propter ſeptiformem Spiritum innuit. Sed & denarius vitæ præmium, Septenarius futuram requiem exprimit. Deſignat ergo hic numerus, quod omnes, qui ante Chriſti adventum quinque ſenſibus Deum impugnaverunt legem ſpernendo, vel qui eum incarnatum poſtea uſque in finem mundi perſequuntur quinque ſenſibus, Evangelium contemnendo cum quinque prudentibus virginibus præmium in futura requie non habebunt, ſed cum quinque fatuis virginibus maledicti diſcedent. Titulus ejus eſt:

In finem Pſalmus David. VERS. I.

Hoc eſt, iſte hymnus attribuitur Chriſto vero David dirigenti nos *in finem*, id eſt, in ceſſationem perſecutionis. Vel *in finem*, id eſt, in conſummationem retributionis, quæ in fine dabitur unicuique ſecundùm opera ſua.

Hic Pſalmus habet tres partes. Prima diviſio: *Deus laudem meam*, in qua Judæi perſecutores Chriſti culpantur. Secunda: *Conſtitue ſuper eum*, in qua Judas traditor Chriſti, & ipſi Judæi damnantur. Tertia eſt: *Tu Domine*, in qua Chriſti ſecundùm aſſumptam hominis formam tribulatio, & pro corpore ſuo oratio continetur. Vox Chriſti pro ſe, & pro membris ſuis Patrem orantis, & Judam, ac totum corpus diaboli abdicantis:

Deus laudem meam ne tacueris, VERS. II.

Judas me tradidit, Judæi perſecuti ſunt, & crucifixerunt putantes omnino me perdere, & nomen meum de terra delere. Tu autem *Deus* Pater *laudem meam*, id eſt, laudabilem famam, & gloriam *ne tacueris*, id eſt, ne permittas taceri non reſuſcitando, & Judæos puniendo: qui *laudem meam* tacent, & dignum contumelia reputant. Sicut enim Reſurrectio, ita & damnatio eorum laus eſt Chriſti. Nam per Reſurrectionem juſti lætificantur, per damnationem illorum liberantur. Ideo non taceas: *quia os peccatoris & doloſi* Judæ *ſuper me apertum eſt* dicens: *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Os peccator ſuper me aperuit, quando dixit: *Ave Rabbi.* Doloſè aperuit, quando dixit, *& oſculatus eſt eum*, ſicque dolo tradidit eum: *Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.* In oſculo notatur pax & amicitia. Et ideo dicitur *doloſus*, quia per ſimulatam pacem, & amicitiam implevit homicidium. Vel *doloſus* fuit, quando fraudem, quam in corde gerebat, Judæis detexit. *Peccator* autem propter excellentiam dicitur: quia cùm eſſet Apoſtolus, & doctrinæ & myſteriis Chriſti intereſſet, & non ſolum ſigna ejus videret, ſed etiam ipſe faceret, tot beneficia dignitatum contempſit, & Dominum ac *Matth. 26. 15.* *ibid. v. 49. & 50.* *ibid. v. 48.*

Magiſtrum ſuum pro vili pretio vendidit. Per hoc notatur, quòd magis damnandi ſunt, qui Scripturas intelligunt, quàm illi, qui non intelligunt. Et non ſolùm Judas, ſed etiam Judæi

VERS. III. *Locuti ſunt adverſum me lingua doloſa* dicentes: *Magiſter ſcimus, quia verax es,*
Matth. 22. 16. *& viam Dei in veritate doces. Licet cenſum dare Cæſari, an non?* Et tamen volebant me reprehendere: & cætera ſimilia quibus me capere volebant. *Et ſermonibus odii circumdederunt me,* id eſt, talibus ſermonibus circumvallabant me,
Joan. 10. 33. qui apertè odium ſignificent dicentes: *Tu cùm ſis homo, facis te ipſum Deum. Samaritanus es tu, &*
Joan. 8. 48. *dæmonium habes.* Odioſo ſermone circumdederunt me, quando clamaverunt: *Si hic non eſſet*
Joan. 18. 30. *malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. Crucifige, crucifige eum.* In cruce quoque circumdederunt
Matth. 27. 40. me dicentes: *Si Filius Dei es, deſcende de cruce.* *Et expugnaverunt me gratìs,* id eſt, flagellaverunt me ſine mea culpa: quia bonum, non malum promerui, qui ægrotos eorum ſanavi, mortuos eorum ſuſcitavi. Vel *gratìs*, id eſt, ſine effectu: quia voluerunt expugnare, & delere nomen meum, & non potuerunt.

VERS. IV. *Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi.* Non dixit: interficiebant; ſed *detrahebant*: Quia enim detraxerunt, ideo interfecerunt. *Detrahebant* autem dicentes: Ma-
Luc. 11. 15. leficus eſt, *in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Vorax eſt, & potator vini, & amicus*
Jo. 10. 20. *Publicanorum. Dæmonium habet, & inſanit. Quid auditis eum?* Qua detractione eos ab illo avertebant, quorum converſionem ille quærebat. Ideo poſuit detractionem, quia magis nocent, qui Chriſto detrahunt, & per hoc animas interficiunt, quàm, qui ejus mortalem carnem, præſertim mox reſuſcitatam, ſæviendo peremerunt. *Pro* vice dilectionis, quam eis exhibebam, vel pro beneficio, quod exigebam, *ut me diligerent, detrahebant*, & crucifigebant. *Ego autem ora-*
Luc. 23. 34. *bam* pro ipſis dicens: *Pater ignoſce illis, non enim ſciunt, quid faciunt.* Hæc ſunt arma Domini, hæc ſunt & arma noſtra contra inimicos, ſcilicet oratio. Et non ſolùm gratìs me impugnaverunt, ſed etiam

VERS. V. *Poſuerunt adverſum me mala,* id eſt, flagella & mortem *pro bonis*, quæ eis multis modis, prædicando, infirmos ſanando, mortuos ſuſcitando impenderam. Pro eis in cru-
Matth. 27. 40. ce orabam: ipſi econtra dixerunt: *Vah, qui deſtruit templum Dei, ſalva temetipſum.* Ego pro eis moriebar, ipſi econtra dixerunt me ſeductorem, & cuſtodes ad ſepulchrum meum poſuerunt.
Matth. 28. 13. Ego pro eis ſurrexi, & ipſi dixerunt, *Diſcipuli ejus nocte furati ſunt eum.* *Et odium pro dilectione mea* mihi reddiderunt. Ego uſque ad mortem dilexi eos: ipſi uſque ad mortem me odio habuerunt. Hæc dicta ſunt de Judæis generaliter: ſequuntur quædam de Juda ſpecialiter: Quia qui Dominum pro triginta argenteis vendidit, triginta maledictionibus hìc prolatis ſuccubuit. Pro quolibet denario maledictione percutitur: quia ſuper eum peccator conſtituitur, diabolus à dextris ejus ſtatuitur, judicatus condemnatur, oratio ejus in peccatum reputatur, dies ejus breviabuntur, Epiſcopatus ejus alteri datur, filii ejus pupilli, uxor ejus vidua, filii tranſmigrant de patria, fiunt mendici, de propria habitatione expulſi, fœnerator ſubſtantiam ejus ſcrutatur, alieni labores ejus diripiunt, non eſt adjutor ei ad tuendum, nec miſerator pupillis ad defendendum, nati ejus intereunt, nomen ejus citò deletur, pro iniquitate patrum punitur, pro peccato matris mulctatur, parentes ejus contra Dominum in damnationem fiuntur, memoria eorum de terra deletur, maledictione circumdatur, benedictio ab eo elongatur, fit ei maledictio in corpore ùt veſtimentum, & in anima ſicut aqua, & in animæ viribus ùt oleum in oſſibus, fit ei maledictio in actibus ùt opertorium, ùt zonæ cinctio fit ei in ſtudio, ipſe & omnes ſui coram hominibus confunduntur, interius coram Deo pudore induuntur, duplici confuſione hic & in futuro, in corpore & in anima operiuntur.

Nunc profert ſententiam ùt juſtus Judex in Judam, & in corpus diaboli, non ut accuſator ſe vindicans malis adverſarii. Accuſator enim cupit exſaturare inimicitias pœna inimicorum, Judex vult causâ juſtitiæ punire peccata reorum. Punit namque Chriſtus non delectatione alienæ miſeriæ, ſed dilectione juſtitiæ. O Pater, quia Judas noluit me habere ſuper ſe Magiſtrum, cujus doctrinam audiret,

Conſtitue ſuper eum peccatorem, VERS. VI.
id eſt, diabolum peccati inventorem, ut ejus perſuaſioni obediant, & ei ſubditus ſerviat, *Et diabolus ſtet à dextris ejus,* id eſt, bona opera ejus, ſi quæ ſunt, invertat. A ſiniſtris ſemper ſtat: quia mala jugiter inſpirat. *A dextris ſtet*, non ut promoveat, ſed bona deſtruat. Opera diaboli ſint ei dextra, mala reputet bona. Et

Cùm ita *judicatur, exeat* ab hac vita VERS. VII.
condemnatus, ſcilicet incorrectus, & non emendatus per ſatisfactionem ante finem vitæ. Vel *cùm judicatur* in Judicio futuro, *exeat* de judicio *condemnatus*. *Et* interim *oratio ejus fiat in peccatum*, quia non fit per Chriſtum, quem noluit ſequi, ſed perſequi. Oratio enim, quæ per ipſum non fit, non ſolùm non poteſt delere peccatum, ſed etiam ipſa fit in peccatum. Omne enim quod extra fidem Chriſti fit, peccatum eſt. Oratio Judæ erat ejus pœnitentia, qua dixit: *Peccavi* Matth. 27. 4.
tradens ſanguinem juſtum. Sed hæc *oratio* facta eſt *in peccatum*, dum laqueo ſe ſuſpendit, homicidio auxit homicidium. Magìs quippe in hoc Dominum offendit, quòd ſe ſuſpendit, quàm quòd Dominum prodidit. Oratio quoque eorum vertitur in peccatum, qui rogant vindictam inimicorum, vel impletionem carnalium voluptatum.

Fiant

VERS. VIII. *Fiant dies eius pauci*, id eſt, poſt traditionem meam citò moriatur, quod ita contigit. Nam ante Chriſti Paſſionem proprio ſcelere conſumptus traditur. *Et Epiſcopatum eius accipiat alter*, id eſt, honorem Apoſtulatus poſſideat alius, quod Mathias fecit, qui ei in Apoſtolatu ſucceſſit. Sed dicet aliquis: Num debuit bonus in locum mali ſuccedere? Apoſtolatus non ideo malus fuit, quia Judas malus extitit. Bonus ergo in bonum locum ire debuit.

VERS. IX. *Fiant filii eius orphani.* *Orphanus* eſt, cujus pater eſt mortuus. *Et uxor eius vidua.* *Vidua* eſt, cujus maritus eſt defunctus. Vidue dicitur quaſi à viro viduata, id eſt, ſeparata vel valde ſeparata. Viduare enim dicitur B dividere.

VERS. X. *Nutantes transferantur filii eius*, hoc eſt, de loco ſuo ad alium tranſmutentur, ubi ſint *nutantes*, id eſt, incerti & inſtabiles, *& mendicent* ab aliis, unde vivant omni præſidio deſtituti. *Ejiciantur de habitationibus ſuis*, id eſt, expellantur de poſſeſſionibus & habitaculis ſuis.

VERS. XI. *Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius.*

Quæritur, quomodo Judas *ſubſtantiam* habuerit, quam fœnerator ſerutari poſſit, cùm omnia relinquens Dominum cum Apoſtolis ſecutus ſit. Creditur, quòd omnia, quæ habebat, uxori & filiis ita dimiſerit, ut unum inde interdum C habuerit, & Dominum non ſincerè ſecutus ſit, ſed ut aliquid cum eo lucrari poſſet. Ut enim de eo Joan. 12. 6. ſcribitur: *Fur erat, & loculos*, id eſt, marſupia Luc. 10. 4. *habebat* contra præceptum Domini dicentis: *Nolite portare ſacculum, neque peram, neque pecuniam in zonis habeatis*, & quæ à religioſis Domino, & Apoſtolis ad neceſſaria mittebantur, furtim auferebat, & ea ad uſuram dabat. Quædam verò à fœnore ab aliis accepit, quæ uxori & filiis dedit, quæ poſt mortem ejus fœnerator rehabere voluit, Ideo *ſubſtantiam ejus* ſcrutatus eſt, ſi ſibi ſolvere cùm uſura poſſet. Quamvis hoc Evangeliſta non ſcripſerit, tamen Prophetæ credendum eſt, qui hoc non tacuit. *Et diripiant alieni labores eius.* Quæ cum labore acquiſivit, neque D uxor, neque filii ejus poſſideant, ſed extranei rapiant, quòd ita contigit. Nam de traditione Domini acquiſitos *argenteos* Phariſæi diripuerunt, & agrum non filiis Judæ, ſed peregrinis in ſepulturam coëmerunt. Vel *omnem ſubſtantiam ejus*, rationem, & liberum arbitrium, poſſibilitatem benè faciendi Deus inveſtiget, quantum ſibi dedit, ut fructificaret inde, & ut nihil inveniat, *diripiant* in hac vita *alieni*, id eſt, dæmones *labores ejus*.

VERS. XII. *Non ſit illi adjutor* ad tuendum, vel orando de pœnis liberandum. *Nec ſit, qui miſereatur pupillis eius* ad erudiendum.

VERS. XIII. *Fiant nati ejus in interitum.* A Quod de illo generatum eſt, jam non generet. *In generatione una deleatur*, id eſt, citò deficiat *nomen eius*, ut nec inter homines nominetur.

In Hebræo habetur: *Fiant noviſſima ejus interitus, in generatione altera deleatur nomen ejus*, hoc eſt; in Chriſtiana generatione. Quædam generatio eſt carnalis, altera ſpiritualis, de qua ſcribitur: *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis,* Joan. 1. 13. *neque ex voluntate viri; ſed ex Deo nati ſunt.*

In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conſpectu Domini ad puniendum, quam quaſi oblitus fuerat, dum non punivit. VERS. XIV. Si Judas in Apoſtolatu ſicut Petrus permanſiſſet, nec ſua præterita, nec patrum iniquitas ad eum pertineret. Sed quia adoptionem in familiam Dei non attendit, ſed iniquitatem vetuſti generis elegit, *iniquitas patrum ejus in conſpectu Dei renovare redijt.* Et ſciendum, quòd Judas non pro peccato patrum, ſed proprio damnatus eſt. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filii portabit. Nec oberunt mali parentes bonis filiis, ſicut Joſue non nocuit malum patrem habuiſſe, nec boni parentes proderunt malis filiis, ſicut Manaſſæ non profuit ab Ezechia ortum fuiſſe. *Et peccatum matris non deleatur*, quæ eum in peccatis, id eſt, in concupiſcentia concepit, ſed puniatur.

Fiant parentes ejus *contra Dominum ſemper.* VERS. XV. Hoc eſt, in conſpectu Domini ſiſtantur non in bonum, ſed in damnationem. & hoc C ſemper, id eſt, peccatum eorum ſit irremiſſibile, & in hoc ſæculo & in futuro, *& diſpereat de terra* viventium *memoria eorum.* Et totum quare?

Pro eo, quòd non eſt recordatus facere miſericordiam. VERS. XVI.

Quæritur quid hoc Judæ poſt mortem nocuerit, quòd uxor & filii ejus ad mendicitatem pervenerint, vel hæc infortunia hìc ſcripta inciderint? Solent multi defunctis amicis prodeſſe vel orationibus vel eleemoſynis. Sed in hoc aucta eſt pœna Judæ, quòd iſti egeſtate, & miſeria depreſſi mortui non poterunt recordari. Vel mortui habent curam de amicis viventibus, ſicut dives ille D curam de quinque fratribus habuit, ne & ipſi ad tormenta venirent. Et in hoc Judæ pœna eſt ampliata, quòd familia ejus rebus neceſſariis eſt deſtituta.

Hæ maledictiones, ſicut ſuper Judam, ita ſuper Judæos quoque complentur. Qui quia noluerunt habere ſuper ſe Regem Chriſtum, conſtituet ſuper eos Dominus *peccatorem* Antichriſtum, qui antonomaſticè *peccator* dicitur, quia extolletur ſuper omne, quod Deus colitur. Hoc eſt expreſſum, quando Chriſtum abnuerunt, & Barabbam ſibi dimitti petierunt. Barabbas erat latro, & dicitur *Filius patris*, id eſt, diaboli, cujus filius eſt Antichriſtus, qui erit latro, quia ſedet in inſidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem Chriſtianum populum.

Barabbas ante Chriſti Paſſionem erat in carcere A reclusus & ligatus, poſtea à Judæis dimiſſus: quia diabolus antiquo populo, ſcilicet Patriarchis & Prophetis ligatus, ad perſequendos Judæos eſt ſolutus. Unde ſubditur: *Et diabolus ſtet à dextris ejus.* In Græcia eſt fluvius, qui dicitur Diabolus, quod ſonat *deorſum fluens.* Ideo Apoſtata Angelus dictus eſt Diabolus, quia deorſum fluxit, dum de cœleſti gratia in abyſſum corruit. Per dexteram bona opera, per ſiniſtram mala accipiuntur. Dicitur, quòd unicuique homini Angelus à Deo ſit conſtitutus, qui eum ad bonum incitet; & econtra dæmon à diabolo directus qui eum ad malum inſtiget. A dextris ſtare dicitur, qui ad bonum perſuadet, & adjuvat; à ſiniſtris, qui malum ſuggerit, & bonum impedit. Diabolus à dextris Judaico populo ſtetit, dum eum ad necem Chriſti inſtigavit. Quaſi enim dextra fuit, dum ſe bonum opus in morte Chriſti feciſſe putavit: arbitrati ſunt enim ſe obſequium Deo præſtitiſſe, dum Chriſtum quaſi legis deſtructorem occiderunt. Unde dicitur: *Non enim*

1. Corinth. 2. 8. *ſciunt, quid faciunt. Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Qui popu-

Pſ. 108. 7. lus, *cùm judicatur, exiet* de Judicio ad ſupplicium *condemnatus*: quia in perfidia perſiſtens theſaurizat ſibi iram in die iræ. Et *oratio ejus fit in peccatum*: quia non fit per Chriſtum. Omne enim, quod extra fidem Chriſti fit, peccatum eſt. *Dies ejus pauci* facti ſunt: quia poſt Paſſionem Chriſti citò exterminatus eſt. *Et Epiſcopatum ejus accipiat alter*, id eſt, honorem Sacerdotii populus Gentium. *Filii ejus* facti ſunt *orphani* C

1. Joh. 2. 23. amiſſo regno, & Deo patre perdito. *Qui enim Filium non habet, nec Patrem habet. Et uxor ejus*, ſcilicet plebs, cui Reges dominabantur, facta eſt *vidua* amiſſo regno. *Nutantes*, id eſt, incerti tranſlati ſunt *filii ejus*, quia captivi ducti ſunt in omnes Gentes, ibi mendicant aliena miſericordia viventes ſub Regibus Gentium, quia ejecti ſunt de habitationibus ſuis. Jam enim amiſerunt & locum & gentem. *Fœnerator* Titus *omnem ſubſtantiam ejus* ſcrutatus eſt, & *alieni*, ſcilicet Romani rapuerunt *labores ejus.* Nec eſt illi *adjutor*, cui Chriſtus non eſt; *nec qui miſereatur pupillis ejus*, ut eos à rapientibus eruat. Facti ſunt *nati ejus in interitum*, id eſt, in occiſionem; in futuro verò in æternam perditionem. *In generatione una deleatur nomen ejus.* Una generatio D per centum annos extenditur. Populus autem Judaicus poſt Paſſionem Chriſti tranſactis quadraginta duobus annis deletus eſt à Romanis, cùm adhuc una generatio non eſſet dimidiata: quia *viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos*, ſed in dimidio dierum ſuorum rapti ſunt.

Aliter: Duæ ſunt generationes, carnalis & ſpiritualis. In una, id eſt, in ſpirituali deletum eſt nomen ejus, quia non eſt regeneratus ex aqua & Spiritu Sancto. Vel in futuro eſt una generatio cum Chriſto regnantium: in illa delebitur nomen ejus, quia electis non admittetur. *Iniquitas Patrum ejus*, qui in deſerto idolum adoraverunt, & Deum multis modis exacerbaverunt, redit *in memoriam Domini* quaſi oblivioni tradita, ut veniat ſuper generationem hanc peſſimam omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram. *Et* A *peccatum matris ejus*, ſcilicet Hieruſalem, quæ ſervit cum filiis ſuis, non eſt deletum, quod occidit Prophetas, & lapidavit ad ſe miſſos; inſuper ipſum Dominum occidit. Facti ſunt Judæi *contra Dominum ſemper*: quia jugiter ante faciem ejus quaſi Judicis rei conſiſtunt ad puniendum. Et diſperit *de terra*, ſcilicet de Judæa, vel de Eccleſia *memoria eorum*: quia cùm eſſent rami naturales, fracti ſunt, & oleaſtri olivæ inſerti. Et cur hoc? *Pro eo, quòd non eſt recordatus* populus ille *facere miſericordiam*: quia poſt occiſionem Chriſti noluit agere pœnitentiam, ut eleemoſynis, quæ ſunt opera miſericordiæ, peccata redimeret. Et quid fecit?

Perſecutus eſt hominem inopem VERS. XVII.
& mendicum, ſcilicet Judas prodendo, vel B Judaicus populus comprehendendo perſecutus eſt Chriſtum hominem, causâ noſtri factum inopem de divite, pro nobis factum & mendicum, ubi caput reclinaret, non habentem, ſed neceſſaria ab aliis accipientem, *& compunctum corde*, videlicet de perditione ejus dolentem, talem perſecutus eſt: *mortificare*, uſque ad mortem. Vel Chriſtum in membris ſuis Judæi perſecuti ſunt, quando Apoſtolos de finibus ſuis ejecerunt. Judas perſecutus eſt Dominum.

Et dilexit maledictionem operando VERS. XVIII.
iniquitatem? *Et veniet ei* in die Judicii, quando ſiniſtris dicetur: *Diſcedite à me maledicti in ignem* Matth. 25. 41.
æternum. Et noluit benedictionem declinando G juſtitiam, *& elongabitur ab eo*, cum ibid. v. 34.
dextris dicetur: *Venite benedicti Patris mei.* Vel Judaicus populus *dilexit maledictionem*, quando dixit: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros*: Matth. 27. 25.
& venit ei, quia ſanguis Chriſti, & omnium juſtorum ab illa generatione requiretur. *Et noluit benedictionem* dicens: *Tu diſcipulus illius ſis*, ſubaudi: nos eſſe nolumus. *Et elongabitur ab eo.* Longè facta eſt ab eo benedictio, quia tranſitum fecit ad gentes. *Et induit maledictionem ſicut veſtimentum* vel Judas vel Judaicus populus. *Et* illa maledictio *intravit ſicut aqua in interiora ejus*, id eſt, in animam ejus. *Et* intravit *ſicut oleum in oſſibus ejus*, id eſt, in D vires animæ. Nota, quòd veſtimentum exterius corpus circumdat; aqua ad interiora ventris intrat, oleum oſſa penetrat: quia in corpore, & in anima, & in omnibus virtutibus ſuis maledicti ſunt. Tanquam *oleum in oſſibus ejus maledictio* (fit), cùm homines malè facta delectant, & ſe inde fortes putant, quod impunè peccant: ſed revera eſt maledictio, quia talibus Deus prædixit tormenta. E contrario eſt benedictio vita æterna.

Fiat ei ſicut veſtimentum, quo VERS. XIX.
operitur, hoc eſt, maledictio eum ut cappa undique circumdet, ut coopertotum operiat, & gloriam Dei non videat. *Et* fiat ei illa maledictio *ſicut zona, qua ſemper præcingitur*, ut ligatus in tenebras exteriores mittatur. Hoc modo maledictione utun-

A utuntur, ſicut aliquis tunica induitur, pallio operitur, dum de male actione ad conſpectum hominum gloriantur. *Ut zona* maledictione præcingitur, dum non repentinum malum, ſed diſpoſitum aggreditur. Ad hoc enim ſe quisque præcingit, ut ad operandum expeditior ſit; Ita iſte malefacere diſcit, ut ſemper paratus ſit.

VERS. XX. *Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum*, id eſt, hæc merces erit à Domino his, *qui detrahunt mihi. Opus* pro mercede poſuit: quia merces pro opere ponitur, cauſa pro effectu. Per indumentum quippe, & opertorium, & aquam, & oleum, & zonam ipſa opere notantur, pro quibus maledictio & æterne ſupplicie in mercede recompenſantur. Vel ei exiſtenti *apud Dominum*, id eſt, conſubſtantiali Deo *detrahunt*, qui eum Patri æqualem non credunt. Non eſt ergo onus Judas, ſed multi. Tot namque ſunt, quot ei detrahunt, & populum à fide avertunt.

Hucusque fuit ſententia Judicis in corpus diaboli, ſequitur oratio interpellantis pro membris ſuis. Sic impios, ùt dixi, judicabo; juſtos autem ſalvabo.

VERS. XXI. *Et* tu *Domine* Pater, & tu *Domine* Spiritus Sancte *fac mecum* ſalvationem hanc *propter nomen tuum*, non propter merita hominum. Vel *fac mecum*, id eſt, adjuva me hominem à te aſſumptum, *propter nomen tuum*, id eſt, propter gratiam. Nullis enim operum meritis præcedentibus in tantam celſitudinem ſubvecta eſt humana natura, ut totum ſimul Verbum caro, hoc eſt, Deus & homo, Unigenitus Dei filius diceretur. Hoc ideo factum eſt, ut ab illo, qui creaverat, id, quod perierat, quæreretur. Unde & ſequitur: *Quia ſuavis eſt miſericordia tua*, id eſt, jucunda eſt miſericordia, quam per me vis facere hominibus, *libera me*, à morte reſuſcitans me.

VERS. XXII. *Quia egenus & pauper ego ſum*, id eſt mortalis, & paſſibilis ſum ego, qui non peccavi. *Et cor meum conturbatum eſt*, quia moriar: & hoc *intra me*, id eſt, in voluntate mea eſt. Et quomodo fiet hoc?

VERS. XXIII. *Sicut umbra declinat* deſcendens de montibus, ita *ablatus ſum* diſcipulis, captus à Judæis. Sicut umbra declinante fit nox: ſic ex mortali corpore fit mors. *Et excuſſus ſum ſicut locuſta. Sicut locuſta excuſſa* ſaltat de loco ad locum: ita Chriſtus perſecutione Herodis excuſſus de Judæa ſaltavit in Ægyptum, de Ægypto in Galilæam: inde in Judæam, de Judæa in deſertum, inde veniens in Hieruſalem, de qua in campum excutitur, & crucifigitur, de cruce excuſſus ſaltavit in ſepulchrum, inde in cœlum. Vel in membris ſuis *ſicut locuſta* eſt *excuſſus*, dum Sancti perſecutionem ab impiis paſſi de civitate in civitatem fugerunt.

VERS. XXIV. *Genua mea infirmata ſunt à jejunio*, quando quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunavi, *& caro mea propter oleum immutata eſt.* Similitudo eſt ab illo, qui tantùm jejunat, quòd genibus nutantibus ad orationem ſtare non valet, & ſagimen non comedens caro pro eſu olei pallet. *Genua* Chriſti fuerunt Apoſtoli ſuſtentantes Eccleſiam, Chriſti corpus. Panis autem vitæ erat Chriſtus. Hæc ergo *genua ſunt infirmata à jejunio*, dum Apoſtoli in Paſſione ablato Chriſto, ſuo cibo in fide infirmati ſunt, quando eo relicto omnes fugerunt, & quidam eum negaverunt. Oleum imago claritatis eſt, oleum quaſi eſca luminis eſt. Judæis dedi oleum B miſericordiæ, gratiam vitæ, lumen ſcientiæ. *Propter* hoc *oleum caro mea immutata eſt*, non in gaudium, ſed in triſtitiam, quia morte affecta eſt exinanita. Vel per oleum deſignatur Deitas. *Propter* hoc ergo *oleum*, quod eſt imago Paternæ claritatis, vel propter Spiritum Sanctum in me manentem, qui eſt oleum ſpiritalis unctionis, *immutata eſt caro mea* in reſurrectione in immortalitatem & in impaſſibilitatem. Vel *caro mea*, ſcilicet Eccleſie *immutata eſt* de idolatria propter oleum chriſmatis, vel propter Spiritum Sanctum, oleum exultationis.

VERS. XXV. *Et ego*, qui debeiem illis eſſe honori, *factus ſum opprobrium illis* per mortem crucis. Verecundiam de me habuerunt, quòd talia de genere illorum eſſet natus. Ideo ſpectaculum de C me facientes *viderunt me* delectabiliter pendere in cruce, *& moverunt capita ſua* ad deriſionem mei: quia *viderunt me* pependiſſe, non viderunt reſurrexiſſe. *Viderunt*, quando *genua ſunt infirmata*, non viderunt, quando *caro eſt immutata.* Dictâ cauſâ repetit orationem.

VERS. XXVI. *Adjuva me Domine Deus meus.* Qui es *Dominus* rerum, & *Deus* creator omnium, *adjuva me* operantem ſalutem humani generis. *Salvum me fac propter miſericordiam* per me hominibus exhibitam. Salvifice me dando reſurrectionem, immortalitatem, dexteræ tuæ confeſſionem.

VERS. XXVII. *Et ſciant, quia manus tua hæc*, id eſt: Ita manifeſtè fac meam Reſurrectionem, ut *ſciant* D ipſi, quod *hæc* operatio meæ mortis *tua* eſt, *&* ita tua, quòd *tu Domine* Pater *feciſti eam*, non ipſi, ùt putant. Nihil enim ipſi facere potuerunt, niſi ea, quæ *manus tua* decrevit facere. Vel ita manifeſtè fac per miracula, ut *ſciant, quia manus tua hæc*, id eſt, cognoſcant, quia ego, per quem operaria, ſum *tua manus*, ſcilicet tuus Filius ſecundùm Deitatem & ſciant, quia tu Domine creâſti eam manum ſecundùm humanitatem. Quod eſt dicere: Scient me Deum & hominem eſſe, hominem in Paſſione, Deum in Reſurrectione.

VERS. XXVIII. *Maledicent illi* Judæi in Synagogis me, & mea opera negantes; *Et tu* Pater *benedices* in Eccleſiis, quæ ſunt me laudantes. Note, quod dicit: *Et tu*, quaſi dicat: Ego benedico, *&* *tu* mecum benedices

nedices dando eis Spiritum Sanctum. *Qui inſurgunt in me, confundantur*, qui nunc me verbis perſequuntur & factis, erubeſcent, cùm non poterunt negare Reſurrectionem meam. *Servus autem tuus lætabitur*, id eſt, ego qui in mundo ſervivi, & tibi uſque ad mortem obedivi, lætabor in Eccleſia vel in gloria tua.

VERS. XXIX. *Induantur, qui detrahunt mihi, pudore*, qui dicunt detrahendo: Diſcipuli ejus nocte furati ſunt eum. Circumdentur pudore ſicut tunicæ induti, *& operiantur ſicut* aliquis operitur *diploide, confuſione ſua*. Diplois eſt duplex pallium, unde in Hebræo habetur: *Operiantur ſicut pallio duplici confuſione ſua*. hoc eſt, confundantur in corpore & in anima. In anima, cùm non poterunt negare meam Reſurrectionem: in corpore, cùm de loco ad locum transferentur. Illorum confuſio erit duplex: Ego autem

VERS. XXX. *Confitebor Domino nimis in ore meo* id eſt, vehementer laudabo Dominum in Eccleſia, quæ eſt os meum: *& in medio multorum*, id eſt, in cordibus fidelium *laudabo eum*. Cor enim in medio eſt hominis: & Chriſtus per fidem habitat in cordibus noſtris, & *in*
Rom. 10. 10. *ore* corporis ſui, Eccleſiæ, laudat Deum. *Corde enim creditur ad juſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Vel faciam confitentes amore & corde, ut *in medio multorum*, id eſt, in communi fidelium laudent eum, quia multi laudabunt eum, per me. Ille in medio eſſe dicitur, cui præcipuus honor debetur. Meritò eſt Deus laudandus:

VERS. XXXI. *Quia aſtitit à dextris* Judæ, ut bona ejus opera inverteret, & infirmaret. Ita Deus *ſtetit à dextris* Chriſti pro nobis *pauperis* facti, ut opera ejus confirmaret, *ut ſalvam faceret à perſequentibus animam meam*, vel à Judæis perſequentibus vitam meam, vel à dæmo-

A nibus tenere cupientibus animam meam. *Animam* Chriſti Pater ſalvavit, dum eum à morte reſuſcitavit, & in dextera ſua exaltavit. In Judicio quoque à dextris Chriſti ſtabit, & animas electorum à perſequentibus dæmonibus ſalvabit, cùm eis æterna gaudia dabit.

Fuerunt quidam Hæretici, vel adhuc hodie ſunt, qui negant Chriſtum humanam animam habuiſſe, & putant Deitatem, quæ fons eſt vitæ, carnem vice animæ vivificaſſe. Contra quos quamvis Evangelium apertè clamet: *Poteſtatem habeo ponendi animam meam*, & hic liber: *Non derelinquens animam meam in inferno*, & in hoc loco: *ſalvam facias animam meam*: tamen ratione duce videndum, utrum animam habuerit. Chriſtus venit totum hominem redimere, qui totus periit.
B Totus autem homo conſtat ex anima & corpore. Corpus enim ex limo Deus formavit, animam ei inſufflavit. Anima autem dignior eſt, quàm corpus. Si Chriſtus animam non habuit, tunc ſolam carnem, ſcilicet indigniorem partem hominis redemit, digniorem verò ejus partem, videlicet animam in damnatione reliquit. Sed conſtat eum non ſolùm corpora, ſed & animas redemiſſe. Igitur Chriſtus totum hominem in anima, & corpore redemit.

Quinque Pſalmi ſunt, qui latiùs de Paſſione Chriſti tractant, ſcilicet: *Deus Deus meus reſpice in me. Judica Domine nocentes me. Exaudi Deus orationem meam. Salvum me fac Deus. Deus laudem meam.* Qui omnes primò ex perſona Chriſti inchoant: Secundò ab oratione verba for-
C mant: Tertiò Dominicæ Paſſionis geſta commemorant: quartò verba Evangelii conſonant: quintò narrationem cum exultatione terminant. Quæ Paſſio quoque per quinque vulnera facta eſt; per quinque libros præſcripta; à quinque Virginibus Eccleſiæ ſuſcepta. Omnia congruunt, omnia ſibi lucida parilitate reſpondent. Virgo peperit, Meſſias jam venit, Agnus immaculatus occiſus eſt, Redemptor reſurrexit à mortuis, orbis erudita credidit, Judæus adhuc ſe neſcire diſſimulat, quod totus mundus agnovit.

PSALMUS CIX.

De Sublimitate Chriſti.

Dixit Dominus Domino meo &c.

Superior Pſalmus eſt de Chriſti humilitate, hic de ejus ſublimitate. Titulus ejus eſt:

VERS. I. *Pſalmus David.*

Hoc eſt: Iſta laus adſcribitur Chriſto deſiderabili: quia in priori Pſalmo oſtenſa eſt ejus humilitas, ne quis fortè diffideret ſe poſſe ſalvari per eum, qui ita humilem, & abjectum ſe oſtendit, ſubjungitur in hoc Pſalmo ejus ſublimitas. Et propter majorem auctoritatem introducitur Pater loqui ad Filium de ſublimitate, quam habiturus eſt.

D Hujus Pſalmi dignitas in Evangelio etiam refulget, ubi dicitur, quòd David Chriſtum in Spiritu Dominum vocaverit. Matth. 22. 41.

Hic Pſalmus in centeſimo nono loco ponitur deſignans, quòd per Chriſtum perfectis perfectum gaudium in conſortio novem Ordinum Angelorum dabitur. Materia Pſalmi eſt ſublimitas Chriſti. Intentio eſt oſtendere ejus ſublimitatem, & invitare nos ad ejus venerationem. Verba ſumpta dicuntur de hiſtoria, ubi Procurator Abrahæ pro Rebecca miſſus retulit, quia Deus Dominum ſuum gloria & divitiis ſublimaverit, filium ei heredem donaverit, & quòd Reges confregerit, quos bello vicit, quando Loth & ſpolia eripuit, & quòd victori Melchiſedech Rex & Sacerdos cum ſacrificio occurrerit. Significat autem Chriſtum

pro

pro Eccleſia miſſum, qui diabolum vicit, ſpolia ejus diſtribuit, ſe ipſum pro nobis in ſacrificium Patri obtulit, quem Pater in dextera ſua ſublimavit, inimicos pedibus ejus ſubdidit.

Pſalmus hic habet tres diviſiones. Prima eſt: *Dixit Dominus*, in qua Chriſti Divinitas & humanitas demonſtratur. Secunda: Tecum *Principium*, in qua Divina generatio, & Patris æqualitas declaratur. Tertia: *Juravit Dominus*, in qua Chriſti Sacerdotium, & regale Judicium decantatur. Hic Pſalmus eſt, ùt quidam ſol fidei noſtræ, ſpeculum cæleſtis arcani, armarium Scripturarum Sacrarum, ubi totum ſummatim dicitur, quod utriuſque teſtamenti prædicatione narratur. Vox eſt Prophetæ ipſius David poſt laborem Paſſionis victâ morte triumphantis.

Dixit Dominus Domino meo. Hoc eſt: *Dominus* Pater dixit *Domino meo* Filio, id eſt, Chriſto. Quid? *Sede à dextris meis*; id eſt, requieſce in potioribus meis. Vel *Sede*, id eſt, regna in æqualitate mei. Hoc *dixit*, id eſt, alios intelligere fecit. Similitudo eſt à Regibus, qui digniores, vel majori poteſtate fultos à dextris ſuis ponere ſolent. Per quod deſignatur juſtos regnare cum Domino. Et benè hic Pſalmus, in quo regnum Chriſti deſcribitur, poſt illum Pſalmum ponitur, in quo mors ejus ſcribitur: quia per crucis portam intravit regni aulam. Tamdiu mecum regna, *donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*, hoc eſt, donec ſubdam tibi omnes *inimicos tuos*; ſicut ſcabellum pedibus ſubditur, ex quibus quidam erunt amici, quidam non; tamen victi, & quidem omnes, mali & boni ei in futuro ſubdentur; alii ſponte, alii inviti. *Donec ponam* manifeſtè *ſcabellum pedum tuorum*, & inimicos tuos ſubjiciam æternæ tuæ dominationi. Non ideo dicit: *Donec*, quaſi illis ſubjectis ulterius non ſe-
Luc. 1. 33. deat, cùm ſcriptum ſit: *Regni ejus non erit finis*. Sed quia tunc manifeſtum erit eum regnare. Nunc enim apud quoſdam dubitatio eſt, an regnet, an non, ſicut Judæi & Gentiles non credunt eum regnare: quia non ſunt adhuc ſubjecti pedibus ejus, quod poſtea videbunt, cùm omnia ei ſubjecta erunt. Hæc fuit vox Patris de ſublimitate Chriſti, quam habet in cælo. Sequitur vox Prophetæ de ſublimate ejus in terra.

VERS. II. *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion.* Quod eſt dicere: O Domine Fili, Dominus Pater dixit: *Sede*, id eſt, regna ſuper omnes, & ſceptrum regni tui à Judæa incipiet, & in omnes gentes perveniet. *Virga* eſt ſceptrum, inſigne poteſtatis. *Virgam virtutis*, id eſt, poteſtatem fortitudinis tuæ *emittet Dominus ex Sion*, id eſt, incipiet ab Hieruſalem. Inde incipient inimici poni ſub pedibus tuis, unde incipiet dominatio regni tui, non illius regni, quo apud Patrem ſemper regnat Dominus rerum & Rex ſæculorum, quæ creavit Filius, quo vocavit nos in æternitatem (Hoc enim Regnum incipit à Chriſtianis) ſed regni, cujus non erit finis. Hoc incepit *ex Sion*, hoc eſt, ab Hieruſalem, & pervenit in omnes gentes. Et quia Rex eris ſuper Judæos, & Gentes, fac quod decet Regem.

Dominare in medio inimicorum tuorum, id eſt, regna in communi hic Paganorum Judæorum, Hæreticorum, fratrum falſorum: in futuro autem dominabetis in æternum, regnantibus juſtis, æternis pœnis ardentibus impiis. Et

Tecum dominabitur principium, VERS. III. id eſt, Pater, à quo tu es principium, & in quo principio tu eras Verbum. Hoc patebit *in die virtutis tuæ*, id eſt, in die Reſurrectionis, qua virtutem tuam oſtendes, dum victor à morte reſurges. Et hoc *In ſplendoribus Sanctorum*, quos de tenebris inferni ereptos ſplendeſcere facies in lumine Angelorum. Splendor Sanctorum eſt Spiritus Sanctus, lux Angelorum, Ideo autem *Splendoribus* dicitur: quia ſeptem dona Spiritûs Sancti ſcribuntur, quæ fidelibus poſt triumphum Chriſti in ſplendore ignis mittuntur, per quæ mundo ùt lucernæ reſplenduerunt, & pòſt in gloria ùt ſol fulgebunt. Vel hæc verba ſunt Patris: Super omnia *dominare*, & ego *Principium* exiſto *tecum* in ea natura, qua dies es, id eſt, Deus, & qua es ſplendificans Sanctos in hac vita virtutibus. Vel *ſede à dextris meis*, & *dominare* inimicis tuis, donec omnibus tibi ſubjectis, omnibus pateat, quòd ego *Principium* ſum una eſſentia *tecum*. Et hoc *in die virtutis tuæ*, id eſt, in die Judicii; quæ non eſt dies infirmitatis, ſed *virtutis tuæ*, quando virtutem tuam oſtendes inimicos tuos damnando, & amicos tuos glorificando: *in ſplendoribus Sanctorum*, quando juſti fulgebunt ſicut ſol. Tunc cognoſcetur, quomodo *tecum* ſit *Principium*: quia videberis cum Patre in Patre, ùt ſcribitur: *In illa die cognoſcetis vos,* Joan. 14. 20.
quia ego in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

Et unde Filio tanta unitas, & tanta Patris æqualitas? Hoc inde, quia *Ex utero ante luciferum genui te*, id eſt, ex ſecreta eſſentia mea ante primum Archangelum genui te. Nam ante cælum & terram, ùt quidam Doctores dicunt, creatus eſt diabolus, qui dicitur *Lucifer*, ideo, quia dignior fuit inter cæteras creaturas, dum bonus fuit. Ante illum qui fuit prior creatura, *genui te*. Idem valet, ſi diceretur: Ante omnem creaturam genui te. Nam ſi ante primam, tunc conſtat, quòd antè ſubſequentem. Vel Stellam Luciferum dicit, quæ eſt prævia lucis, per quam tempus intelligitur. Quaſi diceret: Ante tempora æternitatis genui te ex me luce æternam lucem. Non enim in tempore natus eſt, per quem tempora facta ſunt. Vel ſimpliciter *ante Luciferum* Chriſtus natus eſt, quia ante exortum lucis Mater eum genuit, in cujus obſequio mox ſtella, & Angelicus chorus cum immenſo lumine apparuit. Poſtquàm deſignavit ejus regnum, vult etiam notare ejus Sacerdotium. Non ſolùm Rex eris, ſed etiam Sacerdos: quia

Juravit Dominus, id eſt, incon- VERS. IV.
cuſſâ veritate firmavit: *Et non pœnitebit eum* juraſſe: quia quod pollicitus eſt, nunquam omnino mutabit. Pœnitentia enim Dei eſt rerum mutatio. Non pœnitere, eſt inviolabiliter promittere. Quid juravit? Hoc ſcilicet: quia

***Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*,** A id eſt, ſecundùm ſublimitatem Sacerdotii Regis Melchiſedech, Tradunt Judæi, quòd Seni filius Noë fuerit Melchiſedech Rex Salem, quæ poſtea dicta eſt Hieruſalem, & usque ad tempora Jacob vixerit. Hic occurrit Abrahæ, ùt fertur, in monte Thabor cum pane & vino, quando victor rediit cæſis Regibus & excuſſa præda, & Abrahæ benedixit, cui ille decimas, ùt Sacerdoti dedit, *Melech* dicitur Rex, *Sedech* juſtitia. Inde componitur *Melchiſedech*, quod ſonat *Rex juſtitiæ*. Vel *Rex Salem*, id eſt, *pacis*. Chriſtus fuit Sacerdos non ſecundùm ordinem Aaron, qui vitulos & hircos ſacrificavit; ſed *ſecundùm ordinem Melchiſedech*, qui panem & vinum obtulit, dum ſe ipſum Patri in cibum & potum fidelibus immolavit, qui ſine patre in terris, ſine matre B fuit in cælis, qui non habet initium dierum, nec finem, qui eſt Rex juſtitiæ & pacis, quia pro juſtitia dabit regnum, quod eſt pax & gaudium. Ideo dicitur Chriſti Sacerdotium permanere *in æternum*, quia Judæi putant, legis Sacerdotium adhuc reſtituendum. Chriſtus, qui ſe in templo Eccleſiæ ſacrificium obtulit, nunc in templo cæli pro nobis interpellat ùt *Sacerdos*: adhuc mundum judicabit ut Rex, quando miniſtri ejus Angeli colligent de regno ejus omnia ſcandala. Unde ſequitur:

VERSUS V

***Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ ſuæ Reges*.** Vox Prophetica ad Patrem convertitur: quia Spiritus Sanctus eſt Patris, & Filii, qui hìc loquitur: O Dowine C Pater, *Dominus* Filius ſedens *à dextris tuis confregit* etiam *Reges*, id eſt, Principes in die Judicii, quando exercebit iram ſuam. Prætcritum *confregit* pro futuro *confringet* propter certitudinem poſuit. Tunc *Reges confringet*, cùm

VERSUS VI

Judicabit in nationibus*,** id eſt, judicabit ùt Rex omnes nationes, & faciet judicium de bonis & malis, & ***implebit ruinas Angelorum de hominibus, & ***conquaſſabit***, id eſt, conteret ſuperbias malorum divitum, qui fuerunt *capita in terra*, & qui ſuperbierunt in terrenis. Alia tranſlatio habet: *Conquaſſabit capita multa in terra copioſa*, hoc eſt, illos, qui ſunt *capita* in terra populi, qui ſuperbiunt de terrena copia, damnabit.

Aliter: In die Paſſionis, quæ erat dies iræ Judæorum, confregit Dominus patientia Reges, ſcilicet Herodem, Pilatum, & Principes Sacerdotum, quando aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adverſus Chriſtum ejus. Tunc judicavit in nationibus, quia judicium fecit de dæmonibus, implevit ruinas Judæorum, qui poſitus fuit in ruinam, capita multorum in terra conquaſſavit, quia de ſuperbis in hac vita humiles fecit. Hæc omnia ideo evenerunt; quia

***De torrente in via bibit*; *** VERS.VII

*Vulgata: bibet.

id eſt, in via poſitus mortem guſtavit. *Torrens* iſte profluxio mortalitatis humanæ. Sicut enim torrens pluvialibus aquis colligitur, redundat, perſtrepit, currit, currendo decurrit, id eſt, curſum finit: ſic omnis iſte curſus mortalitatis decurrit, dum generatio præterit, & generatio advenit. Naſcuntur homines, vivunt, moriuntur, aliis morientibus alii naſcuntur, donec totus torrens defluat, & omne humanum genus de hoc ſæculo tranſeat. *De hoc torrente* Chriſtus *in via bibit*: quia in hoc ſæculo velut in tranſitu mortem guſtavit. Non in domo ſua, ſed *in via* amarum poculum mortis bibit ſitiens ſalutem hominum, ad alia ire feſtinans, ſcilicet ad Reſurrectionem. Similitudo eſt ab iter agente, qui in via turbidam aquam bibit. Ita Chriſtus iter ad nos agens mortem ad tempus bibit. ***Propterea***, id eſt, propter hunc potum ***exaltavit * caput***, ſcilicet ſe ipſum caput Eccleſiæ in dextera Patris. Et Pater ſuper omnia *illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen*, quod eſt Deus, *ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum*. Et quia jam caput eſt exaltatum, corpus etiam per hunc potum exaltabitur, ubi Chriſtus eſt in gloria Patris, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula.

*Vulgata: exaltabit. ad Philipp. 2. 10.

Ideo Veſperæ ab hoc Pſalmo inchoantur, in quo regnum & Sacerdotium Chriſti cantantur, quia Eccleſia regnum ejus in veſpere mundi cœpit, quia ſe ipſe Sacerdos ſacrificium in fine ſæculi obtulit. Ideo autem hic Pſalmus, & ſequentes quatuor ad Veſperam Dominici diei pſalluntur, qui Reſurrectioni adſcribitur: quia poſt Reſurrectionem cœpit in ſe ipſa Eccleſia regnare, quæ ei hoſtiam laudis cum ſacrificio corporis ejus cottidie ſolet immolare.

PSALMUS CX.

De Laudatione Juſtorum.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo in conſilio juſtorum &c.

Præcedens Pſalmus cecinit Chriſti Regnum, & Sacerdotium: hic canit ejus laudem, qua nos informat ad laudandum Deum. Hujus titulus eſt:

Alleluja.

Id eſt, ***Laudate Deum***, & ſignificat laudem futuræ lætitiæ, ubi Dominus à fidelibus ſine intermiſſione conſpicitur, & ſine fine laudatur. Materia ejus eſt laus Dei: intentio admonere omnes fideles & de Judæis, & de Gentibus laudare Deum, qui eis jam dedit in re, quod antiquo populo repromiſit in ſignificatione. Verba accepta videntur inde, quòd Deus populum ſuum de Ægypto liberavit, quem in deſerto manna pavit, terram repromiſſam patribus dedit; & ſignificat, quòd per Filium ſuum Deus humanum genus de inferno redemit, quòd in deſerto mundi pane cæli paſcit, terram viventium Sanctis repromiſſam dabit.

Hic Pſalmus eſt Centeſimus decimus, quod ſunt undecies decem. Undenarius tranſgreſſionem denarius innuit legis impletionem. Deſignat autem quod antiquus populus propter legis tranſgreſſioné non eſt conſecutus promiſſam hereditatem; Chriſtianus autem populus conſecutus eſt promiſſionem propter legis Dei obſervationem. Hic Pſalmus ſecundùm Ordinem Hebraici Alphabeti diſtinguitur, & perfectio intelligitur. Sunt & alii Pſalmi hoc modo ſcripti. Sed in illis vel aliquæ litteræ deſunt, vel aliquæ ſuperſunt, aliqui verſus breviores, aliqui longiores, quod magis factum eſt ſtudio legentium, quam Scriptorum: ideo ſeptuaginta interpretes has litteras ponere noluerunt.

Iſte verò omnes litteras continet, & perfectos in virtutibus inſinuat. Hic Pſalmus eſt triformis. Prima pars eſt: ***Confitebor tibi Domine***, in qua confeſſio laudis in congregatione juſtorum, ubi eſt æterna laus & ſine fine præconium, ſex litteris contexitur. Secunda: ***Memoriam fecit***, in qua eſca cæleſtis, & hereditas paradiſi populo fidelium data decem litteris deſcribitur. Tertia eſt: ***Redemptionem***, in qua Chriſtus ad Redemptionem fidelibus miſſus; & novum teſtamentum datum ſex litteris ejuſdem Alphabeti profertur. Vox eſt Chriſti informantis nos ad laudem Dei.

VERS. I. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo*, id eſt, laudabo Dominum in perfecta affectione. ***In toto corde***, id eſt, in perfecta charitate, quod intelligitur devotio, & bona operatio, in quibus conſiſtit dilectio. ***Qui enim diligit, legem implevit.*** [ad Rom. 13. 8.] Quod non dicit: ***Confiteor***, ſed ***Confitebor***, oſtendit perſeverandum eſſe in confeſſione. Confitebor tibi in perfectione, & hoc *in conſilio juſtorum*, id eſt, in doctrina Prophetarum & Apoſtolorum, qui conſiliantur Dei laudationem per bonæ vitæ perfectionem. *Et* laudabo te *in congregatione* juſtorum, id eſt, in Eccleſia Catholicorum, non in Concilio Hæreticorum: quia

VERSUS II. *Magna opera Domini*, qui cælum & terram, & omnia in eis, ex nihilo fecit, hominem perditum refecit, diverſa genera piſcium, avium, beſtiarum, vel aliarum rerum diverſis ſpeciebus diſtinxit, quæ omnia, prout vult, regit. Hæc opera ſunt *exquiſita*, id eſt, diligenter facta, *in omnes voluntates ejus*, quaſi diceret: Omnia, prout voluit, fecit, & omnia, quæ ipſe vult, faciunt. Licèt enim Angeli, vel homines per liberum arbitrium contra Dei voluntatem quædam facere videantur, tamen omnium facta ejus voluntate diſponuntur. ***Vel opera Domini*** ſunt ***magna*** illi, à quo ſunt intellecta & ***exquiſita*** ad hoc, ut eat ***in omnes voluntates ejus***, id eſt, ut omnia præcepta ejus faciat. Si enim non occidit, mœchatur autem, omnium eſt reus: quia per mœchiam occidit etiam alterius animam. Quæ ſint opera Dei, per partes oſtendit.

VERS. III. *Confeſſio*, quâ peccatorem ſe homo confitetur, *& Magnificentia*, id eſt, puritas conſcientiæ, qua abſtinet à malis, & executio bonæ operationis eſt *opus ejus*, *& juſtitia* ejus, id eſt, remuneratio, per hoc *manet in ſæculum ſæculi*, id eſt, in æternum. Vel ***Confeſſio*** peccatorum, per quam peccatores juſtificantur, & remiſſio peccatorum, per quam Deus magnificatus eſt, ***opus*** eſt ***ejus*** quia ipſe operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate; ſed & noſtrum opus pro liberi arbitrii cooperatione. ***Et hæc juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.*** Hoc eſt: per fidem juſtificatis pro juſtitia bonæ operationis mercedem dabit, quæ in æternum manebit.

Alia translatio habet, ***Gloria & decor opus ejus***, qui glorioſa & decora facit. Meo exemplo confitemini illi confeſſione & operatione, & ipſe remunerabit vos: quia

VERS. IV. *Memoriam fecit mirabilium ſuorum*, hoc eſt, ſignificatum ſignificantium mirabilium ſuorum fecit Dominus, qui in ſe eſt *miſericors*, in nobis *miſerator*, ſcilicet

VERS. V. *Eſcam dedit timentibus ſe*, id eſt, doctrinam dedit Apoſtolis venerantibus ſe. ***Eſcam*** dico ſignificatam per eſcam datam in deſerto. Hoc tractum eſt de hiſtoria, ubi Deus mirabilia fecit, quando populum de Ægypto per ſigna liberavit, quem in eremo carne avium, & pane Angelorum pavit, aquâ de petra potavit.

In his mirabilibus figura futurorum latuit, quorum Dominus *memoriam fecit*, quia Chriſtiano populo per illa ſignificata contulit, dum ſicut illum populum de Ægypto, ita iſtum redemit de inferno; ſicut illum de Pharaone affligente, ita iſtum liberavit de diabolo opprimente: ſicut illum per mare Rubrum, ita iſtum duxit per Baptiſmum: ſicut illum pane cæli, ita iſtum paſcit pane vivo, qui de cælo deſcendit: Sicut illum aqua de petra producta; ita iſtum potat ſanguine de latere ſuo fuſo: ſicut illum in terram patribus promiſſam, ita iſtum introducit in terram viventium Sanctis repromiſſam.

Notandum, quod *Eſcam* præ cæteris mirabilibus poſuit, quæ Corpus Chriſti eſcam animæ expreſſit: quia præ omnibus miraculis maximum habetur, quòd homo corpore Dei veſcitur, per quem eſum repromiſſionem conſequitur. *Miſericors* dicitur à *miſero* & *corde*. Et cùm in Deum non cadat miſeria, quæritur, quomodo *Miſericors* dicatur. Secundùm nos *miſericors* dicitur, dum miſeriis noſtris compatitur, & miſeris miſeretur, non tamen affectum miſeriæ patitur. Per *timentes ſe*, quibus eſcam dedit,

Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui novi Abrahæ promiſſi, per vetus teſtamentum ſignificati. Hoc eſt. Quamdiu erit iſtud ſæculum, faciet novam legem prædicari Judæis & Gentibus. Teſtamentum ad Abraham fuit: ſi populus Iſraël legem Dei ſervaret; terram ei repromiſſam daret. Hoc figuram novi teſtamenti geſſit, in quo ſemini Abrahæ; id eſt, credentibus repromittit, ſi legem ejus, id eſt, dilectionem obſervet, terram viventium ei det. Hujus *teſtamenti in ſæculum memor erit*: quia fidelibus legem obſervantibus ſemper promiſſa bona dabit. Et per *timentes ſe*, id eſt, per Apoſtolos

VERS. VI. *Virtutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo*; id eſt, ſignificantiam mirabilium operum, quæ apud Judæos fecit, Chriſtiano populo ſuo per Doctores exponet. Ad hoc annuntiabit,

VERS. VII. *Ut det illis hereditatem gentium*; id eſt, ut ſociet illis gentibus, ut ſint hereditas illorum, quas ita diligent ſicut aliquis hereditatem ſuam. Judaica gens propriè ejus populus dicta eſt, quæ Deum coluit, ad diſtinctionem Gentium, quæ idola coluerunt. Huic populo per Heliam & Enoch *annuntiabit* ſignificationem operum ſuorum, *ut det illis hereditatem gentium*, id eſt, Chriſtum, qui eſt hæreditas earum, per cujus fidem regnum cælorum cum Abraham, Iſaac & Jacob hereditabunt. Et poſt acceptam doctrinam erunt in populo ejus & in gentibus *opera manuum ejus*; ſcilicet *veritas, & judicium*. *Veritas*, id eſt, exercitium bonorum operum; *Judicium*, id eſt, contemptus malorum actuum: vel accuſatio, quòd ſe de peccatis accuſant: vel diſcretio boni & mali. Talibus repromiſſio dabitur: quia

VERS. VIII. *Fidelia omnia mandata ejus*, id eſt, præcepta ejus, quæ promiſerint, obſervata fideliter implebunt. *Confirmata in ſæculum ſæculi*, id eſt, confirmata fuerunt, id eſt, obſervata uſque in finem. Et ſi *facta* fuerint *in veritate*, id eſt, in fide, *& æquitate*, id eſt, pro æternis, non temporalibus, verè ſunt *mandata ejus fidelia*: quia jam complevit fidelibus, quod olim promiſit patribus. Nam

Redemptionem miſit populo ſuo; VERS. IX. id eſt, Chriſtum miſit, quem promiſit, per quem populum ſuum de morte redemit, ſicut antiquum populum per Moyſen de tribulatione eripuit. Et per illum *mandavit* ſervare *in æternum teſtamentum ſuum*, id eſt, Evangelium, pro quo dabit æternum gaudium. Hoc tractum eſt de hiſtoria, ubi Dominus Moyſen miſit, populum de Ægypto per agni immolationem redemit, cui teſtamentum legis in monte Sina dedit; pro cujus obſervatione hereditatem promiſit. Redempti ergò jure debetis ei confiteri; quia *Sanctum* eſt *nomen ejus*; quod eſt Dominus, id eſt, amabile; ſecuritatem præbens bonis; & eſt *Terribile* malis, Dominus enim benè ſervientes remunerat, negligentes damnat. Vel *nomen* Chriſti eſt *Sanctum* in Sanctis Chriſtianis, quos ſanctificat; *terribile* Paganis, Judæis, & Hæreticis, quos à Sanctis in Judicio ſeparat. Et per quid acquiritur Sanctitas? Per Sapientiam. Per quid Sapientia? Per timorem,

Initium enim Sapientiæ timor Domini. VERS. X. Duo ſunt timores, unus ſervilis, qui à malo declinat, ne condemnetur. Alter filialis, qui facit bonum, ne exhereditetur. Et hoc eſt *initium ſapientiæ*, malum non facere, & bonum facere. Perfecta autem ſapientia conſiſtit in charitate, quæ foras mittit timorem; ubi in unitate cognoſcet Trinitatem. Ergo ſapere & bona æternæ vitæ intelligere. Et hic *intellectus* eſt *bonus* non omnibus intelligentibus, ſed *omnibus facientibus* eum, id eſt, qui hoc faciunt, quod Deo placere intelligant. *Nam ſcienti bonum, & non facienti peccatum eſt illi. Scientia* enim *inflat, charitas verò ædificat*. Qui hanc habet, laudabilis eſt, & *Laudatio ejus manet in ſæculum ſæculi*, id eſt, operatio boni intellectûs manet in æternum. Hæc laus erit præmium, hæc finis, hæc ſtatio, ſedesque perpetua: quia *Beati, qui habitant in domo tua; in ſæculum ſæculi laudabunt te.*

Jacob. 4. 17.
1. Corinth. 8. 1.
Pſal. 83. 5.

Nota ordinem Undecimæ decadis ad tranſgreſſionem legis Dei pertinentis, In primo ſcribitur Pſalmo hominis tranſgreſſio, & ejus per Chriſtum reparatio. In ſecundo Eccleſiæ de Judæis benedictio. In tertio Eccleſiæ de Gentibus benedictio pro collato Dei beneficio. In quarto beneficia Dei utrique populo impenſa memorantur. In quinto mala hominum pro bonis Deo recompenſa narrantur. In ſexto tentationes hominum, & miſericordiæ Dei ponuntur. In ſeptimo Chriſti obedientia ad exemplum fidelibus, & remuneratio pro hac refertur. In octavo Chriſti à Juda traditio, & Eccleſiæ corporis Chriſti à corpore diaboli afflictio exprimitur. In nono Chriſti ſublimitas, & per regnum, ac Sacerdotium ejus Eccleſiæ exaltatio innuitur. In decimo laudatio juſtorum pro ſalvatione exprimitur.

PSAL-

PSALMUS CXI.

De generatione rectorum.

B*Eatus vir, qui timet Dominum &c.*

In præcedenti decade, quæ eſt Undecima deſcripta eſt humani generis transgreſſio. Unde & de Juda in ea ſcribitur, qui decalogum legis transgreſſus undenarium incidit, dum homicidium in ſe ipſo, & in Domino commiſit. Qui etiam caſu ſuo duodenarium Apoſtolatûs, qui eſt perfectus, imminuit, ſicque diſcipulorum numerus in undenario, qui eſt imperfectus, manſit. In hac autem ſequenti decade, quæ eſt duodecima completio utriusque legis notatur; quia in denario vetus lex propter decalogum, in binatio nova lex propter geminam dilectionem exprimitur, quæ in Pſalmo *Beati immaculati* perfectè deſcribitur. Et ideo à timore incipit, qui ad charitatem perducit.

Hic Pſalmus eſt Centeſimus undecimus, quod ſunt duodecies novem, & inſuper tria. Duodenarius Apoſtolicam doctrinam; novenarius Angelicam ſocietatem; ternarius innuit Trinitatis viſionem. Deſignat ergò hic numerus; quia homo perditus de prævaricatione præcepti Dei per Apoſtolorum doctrinam perveniet ad conſortium Angelorum ad ipſius Trinitatis aſpectum. Et hic Pſalmus ſecundùm ordinem Alphabeti ſcribitur, quia in eo perfectio exprimitur.

Materia Pſalmi eſt generatio rectorum. Intentio eſt nos hortari ad timorem; qui dux eſt ad dilectionem; quæ ducit ad veram beatitudinem. Verba ſumpta ſunt de Zorobabel, qui reverſus de captivitate potens erat in Judæa, in cujus domo erant divitiæ & gloria. *Zorobabel* dicitur *Magiſter Babylonis*, id eſt, confuſionis, & ſignificat Gentilem populum in idolatria magiſtrum confuſionis, qui reverſus de captivitate diaboli *potens* eſt *in terra*, id eſt, in Eccleſia, in cujus domo ſunt divitiæ ſapientiæ, & ſcientiæ, & gloria virtutum. Titulus eſt:

Vulgata: Reverſionis.

*Alleluja, reverſio * Aggæi, & Zachariæ.*

Hoc eſt: In hoc Pſalmo eſt admonitio laudare Deum de hoc, quòd eſt *reverſio* fidelium à civitate Babylonis hujus mundi ad cæleſtem Hieruſalem, unde captivi & expulſi fuerant, ut eam conſtituant ex ſe ipſis vivis lapidibus. Hic titulus innuit hunc librum per Spiritum Sanctum proditum, cui omnia futura vel præterita ſunt præſentia. Inter tempus enim David & transmigrationem populi Iſraël in Babyloniam quatuordecim generationes numerantur. Reverſi autem templi renovationem ſecundùm Hieremiæ Prophetiam poſt ſeptuaginta annos ſperabant. Qui cùm ſub Dario complerentur, captivitas ſoluta eſt. Tunc inde duo Prophetæ cum populo reverſi ſunt de captivitate in Hieruſalem, & reædificationi templi interfuerunt. Et ſignificat omnes fideles, qui de captivitate hujus mundi per bona opera revertuntur ad patriam. Ergo quisque fiat lapis vivus ad ſpiritalem fabricam idoneus, ſpiritaliter intelligat templi renovationem ex ruina veteri, quæ facta eſt in Adam, renovationem ſcilicet novi populi ſecundùm novum hominem atque cæleſtem, ut ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis. Quisque ſe ab hujus mundi labe ruinoſa ad opus ædificationis, & ad ſpem firmæ compaginis tanquam vivus lapis convertat, & intelliget Titulum *Alleluja*, & *converſionem Aggæi & Zachariæ.* Aggæus dicitur *feſtivus*, Zacharias *memoria Domini.* Et ſunt illi, qui de captivitate diaboli, quam transgrediendo mandatum Dei inciderant, per timorem ad charitatem, per quam templum Dei ædificatur, revertuntur, cujus ædificii perfectio eſt ineffabilis pax illa ſapientiæ, cujus initium eſt timor Domini, in qua domo eſt ſemper feſtivitas, & memoria Domini per dulce Alleluja.

Hic Pſalmus habet tres ſectiones. Una eſt: *Beatus vir*, in qua timentis Deum gloria & divitiæ ſex litteris Alphabeti deſcribuntur. Alia: *Exortum eſt*, in qua Chriſtus vera lux, rectus apparuiſſe, & juſtus in memoria æterna quatuordecim litteris oſtenditur. Tertia eſt: *Peccator videbit*, in qua malorum perditio tribus litteris contexitur. Hic Pſalmus eſt omnibus litteris Alphabeti quaſi aureis regulis contextus, quia ſignificat perfectos, à peccatis abſolutos, ad patriam æternæ lætitiæ reverſos, Vox eſt Spiritûs Sancti ad timorem Dei exhortantis.

Beatus vir, qui timet Dominum. VERSUS I.

Totus Chriſtianus populus eſt unus *vir*, cui eſt in dilectione cor unum, & anima una. Qui reverſus à captivitate diaboli *beatus* eſt, ſi *timet Dominum* à malo declinando, per quem timorem perveniet ad dilectionem, per quam *in mandatis ejus volet nimis*, id eſt, magnam voluntatem habebit in præceptis ejus perficiendis. Hic verſus continuatur ad illum locum: *Initium ſapientiæ timor Domini.* Nota, timor facit hominem à malo declinare; dilectio facit eum bonum facere. Hæc eſt ædificatio templi. Talis eſt *Beatus vir*: quia

Potens in terra erit ſemen ejus, VERSUS II.

id eſt, doctrina & opus ejus faciunt eum potentem in terra viventium, ubi *generatio rectorum*, quod ſunt bona opera, *benedicetur*, cùm Chriſtus dicet: *Venite benedicti Patris mei.* Ibi erit

Gloria & divitiæ in domo ejus, VERSUS III.

id eſt, in cæleſti habitatione æterna claritas, & omnium bonorum affluentia, ubi ſuper omnia bona Domini conſtituentur. Unde ſequitur: *Et juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi*, id eſt, merces ejus juſtitiæ erit plenum gaudium, quod nemo tollet ab eo, ſed manebit in æternum. Hæc eſt feſtivitas in domo Domini, quam exprimit nomen Aggæi.

A Aliter: *Beatus vir* Deum timens, & mandata ejus cupiens: *potens in terra erit ſemen ejus*, id eſt, affectio in ſenſualitate ſua erit efficax faciens eam fructiferam, & ſic exemplo ſuo *generatio rectorum benedicetur*, id eſt, bonis operibus multiplicabitur. *In domo*, id eſt, in corde ejus erit gloria, ſcilicet puritas innocentiæ, *& divitiæ*, id eſt, abundantia ſapientiæ; *& juſtitia*, id eſt, bona operatio *manet in ſæculum ſæculi*. Et quis contulit perdito homini hanc beatitudinem? Chriſtus: quia

VERS.IV. *Exortum eſt in tenebris lumen rectis* corde. *Tenebræ* ſunt peccata, & ignorantia, quæ humanum genus in captivitatem prævaricationis operuerunt, & quæ ad tenebras exteriores ducunt. Ideo infideles non tenebroſi, ſed *tenebræ* dicuntur:
ad Epheſ. 5. 8. *Fuiſtis aliquando tenebræ*. His *exortum eſt lumen*, dum Chriſtus ſol juſtitiæ mundo inclaruit, & mox Angelicus chorus cum lumine apparuit. Vel cùm *lumen* veritatis Gentibus innotuit. Et quibus exortum eſt?
B *Rectis corde*, id eſt, juſtis: *Recti corde* ſunt, qui nihil volunt, niſi quæ Deus vult, & quibus omnia judicia
Loc. cit. Dei placent: quibus dicitur: *Nunc autem lux in Domino*. Et quid fuit illud *lumen*? *Miſericors, & miſerator, & juſtus*, id eſt, qui *miſericors* eſt in ſe, *miſerator* in nobis miſeris, & *juſtus* in juſtis. Quod eſt dicere: Captivis in tenebris ſedentibus & umbra mortis lux vera apparuit, tenebras infidelitatis & ignorantiæ fugavit, fide & ſapientia eos illuminavit. Miſericordia apparuit, miſeris peccata remiſit, miſericordes fecit. Juſtitia apparuit, quæ impios juſtificavit. Et ideo

VERS.V. & VI. *Jucundus homo, qui miſeretur, & commodat*. Hoc eſt, dilectus eſt Deo ille homo, qui ejus exemplo miſeris *miſeretur* pauperibus neceſſaria tribuendo, ſi habuerit ſubſtantiam mundi, vel in ſe peccantibus debita dimittendo, & qui
G *commodat* non habentibus habita, & ſi aurum & argentum non habet, verba Sapientiæ indigenti non denegat. Hic *diſponet ſermones ſuos in judicio*, id eſt, præparat ſe ad rationem reddendam pro his in futuro judicio. Vel *ſermones ſuos* ordinat, ut pro pauperibus loquatur *in judicio*, ab iniquis judicibus oppreſſis. Vel *diſponet ſermones ſuos in judicio*, id eſt, in diſcretione, ut ſciat, quid, & quantū, & quo modo Principi, quomodo pauperi loquatur. Hic eſt *Jucundus*: *Quia in æternum non commovebitur* à miſeratione, & cōmodatione,
Prov. 19. 17. vel ab æterna remuneratione. *Qui* enim *miſeretur pauperi, fæneratur Deo*. Judicium autem ſine miſericordia fiet ei, qui non fecit miſericordiam. Juſtus non commovebitur à beatitudine: quia

VERS.VII. *Vulgata: In æterna memoria.* *In æternum in memoria* erit juſtus*; impii autem à memoria delentur. Quis enim habet in memoria Neronem, vel Decium, vel alios tyrannos, qui hic olim divitiis, & vitiis affluxerunt? Quis verò non habet *in memoria* Petrum, & Paulum, vel alios tales, qui quondam hîc juſtitia, & ſanctitate floruerunt? Hi & hîc & in futuro *in memoria æterna* erunt, qui in gloria Sanctorum *in æternum* permanebunt. Et ideo *ab auditione mala non timebunt*, cùm audient:
Matth. 25. 41. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*. Æternitatem hujus memoriæ exprimit nomen Zachariæ. Vel *auditio mala* eſt, cùm dicitur Chriſtianis à perſecutoribus: Sacrificate Diis; quod ſi non feceritis, crudeli morte peribitis. *Ab hac auditione* juſtus *non timebit*: quia *Paratum eſt cor ejus ſperare in Domino*, id eſt, parata eſt voluntas ejus ad omnia tormenta, ut Laurentii, pro ſpe, quam habet in Domino.

VERSUS VIII. *Confirmatum eſt cor ejus* fide & dilectione, ideo *non commovebitur* à ſtatu rectitudinis, *donec deſpiciat inimicos ſuos*, id eſt, ex toto contemnat poteſtatem tyrannorum, vel hæreſes, vel peccata & vitia. Vel *inimicos deſpiciet*, quando ipſis deorſum poſitis timentes & diligentes Deum perceperint, quod oculus non vidit, nec auris audivit. Ideo erit *in memoria æterna*, quia

VERSUS IX. *Diſperſit* habita, & *dedit* ea non divitibus, ſed *pauperibus* Chriſti membris. Idcirco *juſtitia ejus*, id eſt, merces pro hac juſtitia *manet in ſæculum ſæculi*, quod eſt ſubſecutivum hujus ſæculi, & tandem *Cornu ejus*, id eſt, regnum pro juſtitia *exaltabitur in gloria* æterna. Nota, quòd regnum cælorum tantum valet quantum quisque habet. Sic poteſt enim illud emere pauper cum calice aquæ frigidæ, ſicut dives cum omnibus divitiis. Cùm juſtus hic à ſuperbis contemptus in gloria exaltabitur, tolletur impius ad ſupplicium, ne videat gloriam Dei: hanc exaltationem omnis

VERSUS X. *Peccator videbit*, cùm videbit Chriſtum, quem transfixit. *Et* tunc *iraſcetur* ſibi, quòd talia non fecit, præ anguſtia ſpiritus dicens: *Hi ſunt, quos*
Sap. 5. 3. *aliquando habuimus in deriſum, nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei. Quid profuit nobis ſuperbia? Aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia ut umbra.* *Dentibus fremet* in pœnis, quia illic erit fletus & ſtridor dentium. Duplex quippè eſt pœna inferni, ſcilicet ignis & frigus, ut ſcribitur: *Tranſibunt ab*
Job. 24. 19. *aquis nivium ad calorem nimium*. Fletum poſuit propter fumum ignis, ſtridorem dentium propter frigus. Solet Scriptura ea apertè exprimere, in quibus aliqua dubitatio eſt. Nemo dubitat ignem eſſe in inferno: ideo hunc non poſuit. Sed quia ambiguum erat, utrum frigus ibi eſſet, propter frigus dixit: *Dentibus ſuis fremet*, *&* in his pœnis *tabeſcet*, id eſt, deficiet. Et tunc *deſiderium peccatorum* ex toto *peribit*, *deſiderium* divitias habendi, *deſiderium* dominandi, *deſiderium* tunc gloriam cum Sanctis habendi *peribit*. Cùm in tenebras exteriores projicientur in ſupplicium æternum, tunc juſti ibunt in vitam æternam.

D Cùm omnes tenebræ interius, non exterius ſint, quæritur quid ſint *tenebræ exteriores*. Sciendum eſt, quòd Dominus, qui eſt Spiritus, interiori homini loquebatur id eſt, ſpiritui. Lux corporalis, quæ nobis cum animantibus communis eſt, eſt iſte ſol, vel quælibet lux de luna, vel ſtellis, vel de igne procedens, tenebræ autem abſentia lucis. Sol enim præſens facit diem, abſens facit noctem. Spiritalis autem lux eſt ſol juſtitiæ Deus, qui eſt dilectio, ut ſcribitur. *Deus eſt dilectio*. Et iterum: *Deus lux eſt, & in eo non ſunt tenebræ*
1. Joh. 1. 5. *ullæ*. Hæc lux eſt ſapientia, quæ eſt vera lux animarum & Angelorum, non beſtiarum, cujus viſio eſt intelligentia. Sicut ergo mare, terra, & omnia quæ in eis ſunt, videntur gratiora, ſi fuerint luce illuſtrata, ſic omnia ſpiritualia ſunt glorioſiora, ſi fuerint æterna luce illuminata. Spirituales autem tenebræ ſunt odium & ignorantia. Qui enim odit fratrem ſuum, in tenebris eſſe ſcribitur. Diabolus in odium nimis progreſſus eſt, & totum humanum genus odiendo perſequitur, ideo ipſe, & dæmones tenebræ dicuntur.

Homi-

Homines itaque invidiâ pleni imitatores diabolis, A
luce Spiritûs Sancti vacui, ſunt tenebræ, ùt dici-
ad Epheſ. tur: *Fuiſtis tenebræ*; dæmones verò tenebræ ex-
18. teriores, id eſt, hominibus odiò & malitiâ pejo-
Matt. 25. res. Vnde dicet Dominus in Judicio: *Ite in*
41. *ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & angelis ejus*, ac ſi dicat: Vos imitando diabolum eſtis tenebræ; diſcedite à me Luce in illud ſupplicium quod vobis tenebris exterioribus, id eſt, pejoribus eſt præparatum. Aliter: Anima peccatrix ſunt tenebræ interiores, corpus corruptibile ſunt tenebræ exteriores. In tenebras exteriores ergo peccator ſpiritus mittitur, cùm in ignem corporibus præparatum truduntur.

Notandum, quòd primus Pſalmus primæ decadis, & primus duodecimæ decadis eodem modo: *Beatus vir*, inchoat: quia uterque beatitudinem prædicat; ille amiſſam, iſte repromiſſam. Illum trinitas conſecrat: quia unus Deus in Chriſto legem dilectionis humanum genus docuit; iſtum verò duodenarius dedicat, quia Apoſtolicus ordo eandem legem per mundum docuit, quam in hac decade Pſalmus: *Beati immaculati* plenè ediſſerit. In illo dicitur: *In lege Domini voluntas ejus*; In hoc autem: *In mandatis ejus volet nimis.* In illo: *Novit Dominus viam juſtorum*; in iſto: *Generatio rectorum benedicetur.* In illo: *Iter impiorum peribit*; in iſto: *Deſiderium peccatorum peribit*: quia qui in lege Domini die ac nocte meditantur, æterna beatitudine remunerantur; impii verò damnantur.

PSALMUS CXII.

De humiliatione Sanctorum.

LAudate pueri Dominum &c.

Prior Pſalmus erat de Deum timentibus, & egenis ſubvenientibus: hic eſt de humilibus, & mundi contemptoribus. Hic Pſalmus Centeſimum duodecimum locum poſſidet: quia centuplum accipiet, qui duodecim Apoſtolos imitatus fuerit. Titulus ejus eſt:

Alleluja.

Id eſt: *Laudate Dominum.* Materia eſt humilitas juſtorum. Intentio nos invitare ad humilitatem, ut perveniamus ad exaltationem. Verba ſumpta ſunt de cantico Annæ, quod cecinit de filio ſuo Samuele contra æmulam ſuam, in quo ſcribi-
1. Reg. 2. tur: *Suſcitans de pulvere egenum, & de ſtercore*
8. *erigens pauperem, ut ſedeat cum Principibus, & ſolium* C
gloriæ teneat: quia Dominus Samuel de paupere progenie ſuſcitavit, & Judicem populi, ac Prophetam cùm Principibus Saul, & David collocavit. *Samuel*, quod ſonat: *Nomen ejus Deus*, ſignificat Chriſtum, cujus nomen Deus, quem Pater de terra, id eſt, de ſepulchro ſuſcitavit, cum Principibus, id eſt, cum Angelis, qui Principes nominantur, in cæleſtibus collocavit, & populum Chriſtianum pauperem ſpiritu de ſtercore peccatorum erexit, cum Principibus populi, id eſt, cum Apoſtolis conſtituit. *Anna*, quod dicitur *Gratia*, typum gerit Eccleſiæ, quæ diu ſterilis peperit plurimos filios ſpirituales: æmula ejus Synagoga infirmata eſt à partu, ideo ejecta eſt, mater verò filiorum ſpiritualium ad lætitiam electa.

Hic Pſalmus habet duas partes. Una eſt: *Laudate pueri Dominum*, in qua laus Chriſti per totum mundum prædicatur. Altera: *Quis ſicut Dominus*, in qua Divinitas ejus ſuper cæleſtia alta glorificatur. Sciendum, quod ſicut Pſalmus: *In finem* diverſis modis in titulis intelligebatur; Ita *Alleluja* pro diverſiſſimis cauſis in titulis ponitur. Aliquando enim pro hoc Deus laudatur, quòd quis periculum maris evadit: aliquando pro hoc, quod inſidias inimicorum tranſit: aliquando pro hoc, quòd ei pecuniam vel dignitatem aliquam, vel ſcientiam vel aliud ſcilicet donum confert. Vox eſt Apoſtolorum ad fideles de Gentibus converſos.

VERS. I. *Laudate pueri Dominum*, qui ſub captivitate diaboli in vetere homine conſenuerunt vitiis & peccatis, induti novum hominem in Ba- B ptiſmo, fide & operatione pueraſcunt. Puer dicitur à puritate. Hi ſunt *pueri*, qui ſunt humiles, ſimplices, ſine malitia, caſtitate & munditia puri: tales *pueri* poſſidebunt regnum Dei. O vos tales *pueri laudate Dominum* devotione, ore & opere. *Laudate nomen Domini* obediendo ùt ſervi Domino. *Nomen Domini*, quod eſt Dominus, laudant, qui ejus potentiam effetunt, & ejus præceptis ſe ſubdunt.

Sit nomen Domini à vobis *benedictum* VERS. II.
fide & affectione, *ex hoc*, quo ejus Dominium cognoviſtis, *& nunc* in præſenti, *& usque in ſæculum*, id eſt, uſque in finem vitæ, & in futura vita. Quia non in Judæa tantùm; ſed

A ſolis ortu usque ad occaſum lau- VERS. III.
dabile nomen Domini: ideo ab oriente uſque ad occidentem laudate eum. Vel à pueritia uſque ad mortem *laudate Dominum.* Et meritò debetis eum laudare; quia

Excelſus ſuper omnes gentes VERS. IV.
Dominus, hoc eſt, iſte Dominus eſt potens *ſuper omnes gentes. & ſuper cælos gloria ejus* id eſt, ipſe glorioſus eſt ſuper omnes Angelos. Nam

Quis ſicut Dominus Deus noſter? VERSUS V.
hoc eſt: Quis ſimilis eſt illi, qui eſt *Dominus* omnium, & *Deus* univerſorum, qui habet ſub ſe omnes gentes, & omnes Angelos? Nullus. Hic eſt Dominus,
D *qui in altis habitat*, id eſt, in contemplativis, & operatur omne bonum in ſublimibus tam in Angelis, quàm hominibus.

Et humilia reſpicit, id eſt, humiles in VERS. VI.
activa vita eligit. Humilia dico exiſtentia *in cælo & in terra*, id eſt, converſantes in ſpiritualibus & corporalibus. Sancti enim interdum in cælo converſantur per contemplationem, interdum morantur in terra per actionem. Superbos Deus deſpicit, humiles reſpicit: quia ipſe eſt

Suſcitans à terra inopem, id eſt, gen- VERS. VII.
tilem populum, aliena ope egentem, de terrenis actibus liberans, ad ſpiritualia convertit, *& de ſtercore* idolatriæ vel vitiorum *erigens*

ad

ad cæleſtia *pauperem* ſpiritu, id eſt, humilem A Chriſtianum populum. Ad quid?

VERS. VIII. *Ut collocet eum cum Principibus, cum Principibus populi ſui*, id eſt, cum Apoſtolis in judicio, vel cum Angelis in cælo. Eſt enim ordo inter Angelos, qui Principatus dicuntur. Unde de Michaële ſcribitur: *Princeps militiæ cæleſtis.* Verè ibi collocabit ſe laudantes,

VERS. IX. *Qui habitare facit ſterilem in domo* id eſt, illam animam, quæ prius erat ſterilis à bonis operibus, faciet habitare *in domo* cæleſti, ſicut Annam in domo viri ſui: *Matrem filiorum lætantem*, id eſt, fructuoſam bonis operibus in æterna lætitia. Qui Gentilitatem diu ſterilem habitare fecit in domo Eccleſiæ exiſtentem *matrem* multorum ſpiritualium *filiorum*, ſcilicet Martyrum, Confeſſorum, & aliorum fidelium, lætantem de multiplicitate natorum, & dote charismatum, & de futura hereditate gaudiorum.

PSALMUS CXIII.

De Renuntiationibus Sæculi.

IN exitu Iſraël de Ægypto B *&c.*

In hac decade contexitur quidam ordo Chriſtianæ Religionis. In titulo namque priori Pſalmi reverſio captivorum ad Jeruſalem refertur, & converſio fidelium ad fidem intelligitur, qui ùt catechumeni in textu Pſalmi timorem Dei docentur, per quem à malo declinare, & bonum facere admonentur. In ſecundo velut pueri baptizandi exorcizantur, dum in Chriſto facti pueri ad laudandum Deum hortantur. In tertio Baptiſmus repræſentatur, dum populus per mare rubrum, vel per Jordanem ductus memoratur. Hi Pſalmus tractat de his, qui idolatriæ renuntiant, & jam Baptizati alios adhuc infideles ſuo exemplo ad fidem provocant. Tractat quoque de his, qui ſæculo C renuntiant, & jam converſi alios adhuc ſæculares ſuo exemplo ad converſionem hortantur. Titulus eſt:

Alleluja.

Hoc eſt: *Laudate Dominum* de hoc, quòd vos de tenebris vocavit in admirabile lumen ſuum. Hic Pſalmus eſt Centeſimus tertius decimus, quod ſunt undecies decem & tria, & ſignificat, quòd hi, qui ſunt de undenario prævaricationis, redeunt ad denarium legis in fide Trinitatis.

Materia ejus ſunt renuntiatores ſæculi. Intentio eſt; ut mundo, vitiis & concupiſcentiis renuntiemus, ut cum juſtis benedici poſſimus. Verba Pſalmi ſumpta ſunt de hiſtoria, ubi populus de Ægypto exiens ad terram repromiſſam ibat, & ſignificat fideles, qui de mundo per converſionem exeunt, & ad patriam paradiſi tendunt. D

Hic Pſalmus in quinque membra partitur, ſicut homo quinque ſenſibus diſtinguitur. Primum membrum eſt: *In exitu Iſraël*, in quo Eccleſiæ exitus de mundanis ad ſpiritalia deſcribitur. Secundum eſt: *Quid eſt tibi mare* in? quo Gentiles ad fidem, fideles ad Monaſticam vitam conve ſi myſticè demonſtrantur. Tertium eſt: *Simulacra gentium*, in quo idola deridentur, & cultores eorum damnantur. Quartum eſt: *Domus Iſraël*, in quo Ordines Juſtorum eliguntur. Quintum: *Dominus memor fuit noſtri*, in quo à Domino benedicitur. Hic Pſalmus eſt, ut malum granatum, quod detracto corio ſuaviter ſapit. Sic ablatâ hiſtoriâ dulcia ſudat mella. Quot verſus, tot gratiæ; quot verba, tot ſunt mea poma animæ. Vox eſt Spiritus Sancti.

In exitu Iſraël de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro: Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus, Iſrael poteſtas ejus. VERS. I. & II. Quod ad litteram hoc modo accipitur: Poſtquàm populus Iſraël de Ægypto exiit, templum ſanctificationis in Judæa, Regnum autem in Iſraël habuit. Judæa dicta eſt illa terra, quam tribus Juda & tribus Benjamin poſſedit, in qua Jeruſalem & templum fuit; terra autem decem tribuum Iſraël eſt vocata. Quod ſic præcedenti Pſalmo continuatur: Vos *pueri* de malitia in Chriſto renati *Laudate Dominum*, cujus *in exitu*, id eſt, in profectione populi *Iſraël de Ægypto facta eſt Judæa ſanctificatio*, id eſt, ſancta cultura in Judæa, & cujus *poteſtas* facta eſt populus *Iſraël in exitu*, id eſt, in profectione *domus Jacob*, hoc eſt, familiæ Jacob *de populo barbaro*. Populus barbarus eſt alterius linguæ, quod fuit Ægyptius populus Hebræo populo. Et quando fuit hoc? Tunc, cum

Mare vidit, quòd Moyſes cum populo VERS. III. venit, id eſt, cùm voluntatem Creatoris intellexit, *fugit*: quia fluctus in ſe retraxit, & populo iter per medium ſui præbuit. Similiter *Jordanis* vidit populum venientem, & *converſus eſt retrorſum*: quia ſuperior ejus pars ùt murus ſtetit, & adveniens aqua inſtar montis in altū crevit; inferior verò pars in mare defluxit, & populus ſiccis pedibus tranſiit. Tunc montes, & colles exultaverunt, qui dicuntur exultâſſe, quia de præſentia Arcæ Domini floruerunt. Quod ſic ſpiritualiter intelligitur,

Ægyptus dicitur *tenebra*, vel afflictio, & intelligitur mundus tenebris ignorantiæ, & curarum afflictione plenus. *Iſraël* dicitur *videns Deum*, & intelligitur ſpiritualis populus, ſcilicet contemplativus. *Populus barbarus* ſunt infideles, vel vitia. Barbarus dicitur à barba & urbe, eò quòd nunquàm in urbe, ſed ſemper ùt fera in agro habitaverit. *Jacob* dicitur *ſubplantator*, vel luctator, & intelligitur activus populus vitia ſubplantans, & contra peccata luctans. *Judæa* dicitur *Confeſſio* vel *laudatio*, & intelligitur Eccleſia Deum confitendo laudans. De

Ægy-

A Ægypto ergo exeunt, & per mare Rubrum ad patriam tranſeunt, qui de tenebris infidelitatis per Baptismum ad Eccleſiam veniunt. De populo barbaro exeunt, qui cultores idolorum deſerunt, & ſic fiunt Judæa, id eſt, confeſſio Dei. Et hæc *Judaa facta eſt Dei ſanctificatio*, dum in tali populo ſanctificatur, quia à ſanctè viventibus ſanctus creditur. Hic ergo populus Jacob, id eſt, ſubplantans vitia, & luctans contra peccata fit *Judaa* per confeſſionem peccatorum, fit *ſanctificatio* per remiſſionem peccatorum; fit etiam *Iſraël* per intelligentiam fidei videns Deum, in quo erit poteſtas Dei, quia regnum Chriſti erit in domo Jacob in æternum, & regni ejus, quod eſt Iſraël, non erit finis.

Aliter: De Ægypto exeunt, qui curas mundi deſerunt, & ſæculum relinquunt. De populo barbaro exeunt, qui de blaſphemiis Gentium ſeparantur, vel vitiis renuntiant. Hi ſunt Judæi Deum laudantes, ſunt Iſraëlitæ Deū mente contemplantes.

Aliter: *In exitu Iſraël de Ægypto*, id eſt, in exitu ſpiritualium de carnalibus, & in exitu *domûs Jacob de populo barbaro*, id eſt, in exitu bene operantium de vitiis & peccatis *facta eſt Judaa*, id eſt, confeſſio peccatorum; *ſanctificatio ejus* Iſraël, id eſt, ſpiritualium populi; ſcilicet per confeſſionem ſanctificati, & *Iſraël*, id eſt, ſpiritualis intelligentia facta eſt *poteſtas ejus* contra dæmones. Hoc totum *vidit mare, & fugit, Jordanis converſus eſt retrorſum*. Per mare Gentilitas, per Jordanem intelligitur Chriſtianitas, quia in Jordane baptizatus eſt Dominus. Iſraelitas itaque exeuntes de Ægypto, hoc eſt, Apoſtolos videntes Deum, exeuntes de tenebroſa Gente Judæorum *vidit mare*, id eſt, Gentilitas in confeſſione, & ſanctitate viventes, ſignis & prodigiis potentes, *fugit* ab infidelitate ad fidem, *& Jordanis*, id eſt, populus baptizatus *converſus eſt retro* poſt Chriſtum ſecutus veſtigia ejus, non mundum.

Aliter: *Jordanis*, qui interpretatur *deſcenſio eorum*, ſignificat eos, qui ad Baptiſmum venientes viderunt Martyres pati multas perſecutiones, revertentes deſcenderunt in *mare*, id eſt, in Gentilitatem & negaverunt Chriſtum. Illud dicitur mare mortuum, in quo deficit Jordanis: quia in anima moriuntur, qui apoſtatantes à fide ad perfidiam relabuntur. Poſtea *Jordanis converſus eſt retrorſum*, quia multi pœnitentiam agentes ad Chriſtum converſi ſunt. Pars Jordanis, quæ ſuperius ſtetit, & in altum crevit, ſignificat illos, qui poſt Baptiſma in fide, & operatione perſiſtunt, & in virtutibus ad cæleſtia ſurgunt: illa pars quæ intra mare mortuum defluxit, ſunt illi, qui fidem & opera negantes in mare; id eſt, in mortem perditionis deſcendunt.

Aliter: Iſraëlitas, id eſt, ſpirituales de mundo exeuntes *vidit mare*, id eſt, ſæcularis populus in curis ſæculi amaricatus, *& fugit ſaculum* ad ſanctæ converſationis portum. Et Jacob exeuntem *de populo barbaro*, id eſt, activum populum de vitiis recedentem vidit *Jordanis*, ſeu populus in vitia deſcendens, *& converſus eſt retrorſum* ad pœnitentiam. Hoc videntes

VERS.IV. *Montes*, id eſt, Apoſtoli *exultaverunt*: quia erant *ut arietes*, ſcilicet Duces gregis Dei. *Et* videntes hoc *colles*, id eſt, Doctores exultaverunt, qui erant *ſicut agni ovium*, id eſt, generati per Evangelium ab ipſis arietibus. Apoſtoli enim montes alti in virtutibus de converſione gentium gaviſi ſunt. Similiter *colles*, ſcilicet diſcipuli Apoſtolorum, ut Dionyſius, Timotheus, & tales de converſione peccatorum lætati ſunt. Hic introducitur vox infidelium.

Quid eſt tibi mare, quod fugiſti? VERS.V.
quaſi dicant: O popule Gentilis, quænam cauſa eſt, quòd ſæculum fugis? *Et tu Jordanis, quare converſus es retrorſum?* Quod eſt dicere: Et tu popule baptizate dic, quæ cauſa ſit, quòd tot millia de toto orbe quotidie ad meliorem vitam convertuntur?

B *Montes exultaſtis ſicut arietes*, VERS.VI.
hoc eſt: Quæ cauſa eſt, quòd vos Prædicatores tantum gaudetis ut duces gregis? *Et* qua de cauſa vos *colles*, id eſt, Doctores exultáſtis *ſicut agni ovium*, id eſt, cur gaviſi eſtis vos eſſe filios arietum? Reſpondet mare: Ideo fugi, quia vox tonitrui terruit me dicens: Mundus tranſibit & concupiſcentia ejus, & impii perdentur ex eo, & ibunt impii in ſupplicium æternum; Juſti autem in vitam æternam. Reſpondet Jordanis: Ideo ſum converſus, qui terribilis vox inſonuit de nubibus: Pœnitentiam agite, quia ſecuris ad radicem arboris poſita eſt: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Reſpondent montes, & colles: Ideo exC ultavimus: quia gentes convertimus, pro quo labore in fine ſæculi dicetur nobis: Venite benedicti Patris mei, & tunc gaudium Domini intrabimus, & ſuper omnia bona ejus conſtituemur. Ideo exultamus: quia *A facie Domini* VERS.VII. *mota eſt terra*, id eſt, Gentilitas ab ignorantia, hoc eſt, *à facie*, à præſentia, vel à cognitione Domini *mota eſt* ab idolatria: *à facie*, id eſt, à notitia Dei, non recentis, ſed *Dei Jacob* hoc eſt, quem coluit Jacob.

Qui Deus *convertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum*. VERSUS VIII.
Hoc tractum eſt de hiſtoria, ubi aquam produxit de petra. Bis *Aquarum* poſuit: D quia bis aquam de ſilice eduxit. *Terra* autem *mota eſt*, quando Dominus de Sina deſcendit. Chriſtus erat petra: quia quibusdam doctrina ſua viſa eſt dura, qui dixerunt: *Durus eſt hic ſermo*: Hæc *petra in ſtagna* eſt converſa, dum poſt binam crucis percuſſionem reſurgens aperuit illis ſenſum, & expoſuit omnes Scripturas Prophetarum. *Rupem* convertit *in fontes aquarum*, dum miſit Spiritum Sanctum, & dedit eis ſcientiam omnium linguarum. *Stagna aquarum* ſunt Scripturæ Prophetarum. *Petram in ſtagna convertit*, dum Chriſtum in Prophetis intelligi docuit. *Fontes aquarum* ſunt ſcripta Apoſtolorum. *Rupem in fontes* convertit, dum Chriſtum in Doctrina Apoſtolorum cognoſci voluit, qui fontes ad Deum dicunt:

VERSUS I. N*On nobis Domine, non nobis; ſed nomini tuo da gloriam.* Hoc eſt: *Non nobis* adſcribatur, quòd populi de nobis bibunt; ſed tibi petræ, de qua fluimus. *Non nobis; ſed nomini tuo da gloriam*, quia gentes ad fidem convertuntur. Da gloriam nomini tuo

VERSUS II. *Super miſericordia tua & veritate tua*, ut omnes Gentes cognoſcant ſe per te, Dei *Miſericordiam*, redemptas, & per te, *Veritatem*, prophetias impletas. *Ne quando dicant gentes: ubi eſt Deus eorum?* Hoc eſt, ut *Gentes*, quæ modo dicunt: *Ubi eſt Deum eorum?* aliquando ſit, ut non dicant: *ubi eſt Deus eorum?* Hoc hodie videmus, quòd Gentes quamquam non credunt, tamen non audent huc interrogare. quia glorioſam, & amplificatam vident Eccleſiam. Sed olim ſolebant inſultare Chriſtianis diceutes: Oſtendite nobis Deum veſtrum, ſicut nos oſtendimus vobis Deos noſtros. Et digito oſtendunt lapidem, vel lignum, vel aliquod metallum, vel ſolem, vel lunam, aut ſtellas.

VERS. III. *Deus autem noſter* eſt *in cælo*, & non poteſt oſtendi digito.

Quæritor, cùm ubique ſit Deus, quomodo dicatur eſſe in cælo: an ibi per ſubſtantiam, ubique autem per potentiam, an aliquando in cælo, an aliquando in terra? Idem eſt Dei potentia, quod ejus eſſentia, nam natura ejus eſt veritas, quæ ubique tota eſt. Cœlum dicuntur Sancti, in quo cælo Deus noſter eſt, quia familiariùs in Sanctis habitat, quamvis Chriſtus Deus noſter corporaliter in cælo materiali eſſe dicatur.

Dii eorum nihil poſſunt facere; *Deus autem noſter in cælo omnia, quæcunque voluit, fecit*, id eſt, quidquid ſibi placoit, per cælos ſuos fecit. Quæ ſequuntur, ad correctionem Gentilium dicuntur, ut eos ab idolatria retrahant.

VERS. IV. *Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum.* Non dixit: Dii gentium: ſed *ſimulacra*, quia ſunt inanimata. Et quamvis habeant lapidea, vel ærea, propter excellentiam poſuit aurea & argentea, ut ſi illa pretioſiora non ſunt veneranda, multò minus viliora. Et hæc ſunt *opera manuum hominum*, id eſt, ab hominibus fabricata. Illa *ſimulacra*

VERS. V. VI, & VII. *Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt.*

Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.

Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo.

Acſi diceret: Beſtiæ meliores ſunt illis ſimulacris, quæ vident, audiunt, ambulant, vocem edunt, ùt puta illa, quæ vivunt: illa autem videntur quidem membra habere, ſed his non utuntur, utpote ea, quæ non vivunt. Nota, quod dixit: *In gutture*; quia beſtia, qualem vocem habet in

A gutture, talem habet in ore. Non ita homo eſt, cujus vox in gutture confuſa formatur in ore, & fit littera.

Similes illis fiant in interiori homine, ut nec videant, nec intelligant Deum, VERSUS VIII.
qui faciunt ea illâ intentione, ut adorent ea: *& omnes, qui confidunt in eis*, id eſt, omnes, qui ſperant ab eis auxilium, fiant, ſicut illa abſque ſenſu. Hoc non dicitur voto maledicentis, ſed prædicentis. Igitur cùm ſimulacra ſint muta & ſurda, immò vitâ carentia, non ſunt veneranda. In his non ſperandum, ſed in Domino. Quia

Domus Iſraël ſperavit in Domino VERSUS IX. & X.
non in idolis: ideo *adjutor eorum, & protector eorum.* *Adjutor* eorum fuit, quando B eos de Ægypto eripuit: *Protector eorum* fuit, *quando eos in itinere nube protexit, & ab hoſtibus defendit* ſimiliter *Domus Aaron ſperavit in Domino*, non in idolis, & ideo *Adjutor eorum* fuit ad bona agenda, *& protector eorum* à malis. *Domus Iſraël* fuit populus duodecim tribuum, *Domus Aaron* fuit tribus Levi. Per domum Iſraël intelliguntur ſubditi, per domum Aaron, qui fuit Pontifex, Prælati, qui non in talibus Diis, ſed in Domino ſperaverunt, & liberati ſunt. Vel *Domus Iſrael* ſunt omnes fideles ad videndum Deum feſtinantes: *Domus Aaron*, quod dicitur *mons fortitudinis*, ſunt Sacerdotes contra vitia fortes, qui omnes in Domino ſperant, C quorum *Adjutor & protector eſt.* Et his & illis,

Qui timent Dominum, ſperaverunt in Domino, non in ſimulacris. *Adjutor eorum eſt* in bonis, *& protector eorum* à malis. Et quando filios Iſrael liberavit, VERSUS XI.

Dominus memor fuit noſtri: quia illis umbram præbuit, nobis veritatem ſervavit, quibus Filium ſuum in carne miſit, qui de jugo diaboli liberavit, *& benedixit nobis* omni benedictione ſpirituali. Vel *memor fuit noſtri* dando fidem, & remiſſionem peccatorum, *& benedixit* ſublimando in virtutibus. *Benedixit domui* D *Iſraël*, id eſt, ſubditos multiplicavit in fide & operatione. *Benedixit domui Aaron*, id eſt, Prælatos replevit variis chariſmatibus. VERSUS XII.

Benedixit omnibus, qui timent Dominum, puſillis cum majoribus dando fidem & dilectionem. Hæc vox fuit fontium de petra fluentium. Sequitur vox de eis bibentium, in Chriſtum (credentium:) VERSUS XIII.

Adjiciat Dominus ſuper vos. VERSUS XIV.
Hoc eſt: O vos Prædicatores, Dominus poſuit vos pretioſos lapides in fundamento ſui ædificii, & alios Doctores poſuit ſuper vos: adhuc *adjiciat* ipſe alios fideles ponere *ſuper vos.* Vel *Dominus*, qui multipliciter benedixit, *adjiciat* benedictiones

ctiones *ſuper vos*, *& ſuper filios veſtros*, id eſt, ſuper imitatores veſtros.

VERSUS XV. *Benedicti vos à Domino*, hoc eſt, vos poſiti in benedictione Domini, *qui fecit cælum & terram*, id eſt, qui vos fecit *cælum* in magnis, *terram* in puſillis. Sequitur vox Spiritûs Sancti.

VERSUS XVI. *Cælum cæli Domino.* *Cælum cæli* eſt firmamentum, *cælum* hujus aërei cæli: quia ab illo illuminatur, terra autem ab aëreo cælo compluitur. Cælum ſuperius eſt Apoſtolicus ordo, quod Pater dedit Domino Filio ad ornandum, quod ipſe ornavit ſole Sapientiæ, luna eloquentiæ, ſtellis ſignorum vel virtutum. Inferius cælum eſt Ordo Doctorum, ut Hilarius, Ambroſius, Auguſtinus, Gregorius, quod à ſuperiori illuminatur: quia Doctores Apoſtolica Doctrina illuſtrantur. *Terram autem dedit*,

A excolendam *filiis hominum*, Quæ terra, id eſt, Eccleſia ab aëreo cælo compluitur, id eſt, à Doctoribus irrigatur, qui ſunt filii hominum, id eſt, Apoſtolorum rationabiliter viventium. Sequitur vox filiorum hominum terram excolentium.

Non mortui in anima *laudabunt te Domine, neque omnes, qui deſcendunt in infernum*, id eſt, in profundum vitiorum. Hoc dicitur de illis, qui poſt Baptiſmum in gravibus peccatis morantur. Non illi, VERSUS XVII.

Sed nos, qui vivimus in interiori homine, *benedicimus Domino*, id eſt, laudamus Dominum corde, ore, opere, *ex hoc*, quo VERSUS XVIII.

B fidem ejus percepimus, *& nunc* in præſenti, *usque in ſæculum*, id eſt, quamdiu vixerimus, vel ſine fine.

PSALMUS CXIV.

De Martyrum tribulatione.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus &c.

Hic Pſalmus in Centeſimo quarto decimo loco calculum ponit, & perfectionem utriusque legis innuit. Centenarius enim perfectionem, denarius veterem legem propter decalogum; quaternarius novam legem propter quatuor Evangelia oſtendit. Deſignat hic numerus, quòd obſervatores utriusque legis perfectum præmium recipient. Titulus eſt:

Alleluja.

Hoc eſt: *Laudate Dominum.* Materia Pſalmi eſt gratia Dei. Intentio eſt invitare nos ad dilectionem, & laudem Dei pro hac cauſa, quòd invocantes ſe exaudit, & à tribulatione præſenti & futura morte eripit. Verba ſumpta videntur de Ezechia, quem circumdederunt dolores mortis, qui Dominum invocavit, & ei infirmo aurem inclinavit, animam ejus de morte eripuit, quia ei in regione vivorũ placuit: & ſignificat perditum hominem, quem circumdederunt dolores mortis, qui Dominum propter hos invocavit, & ei infirmanti aurem miſericordiæ inclinavit: quia de cælis deſcendens eum viſitavit, animam ejus de morte æterna liberavit. Hic Pſalmus eſt ut gallus, qui nos cogit venire ad opera fidelium.

Duas partes habet. Una eſt: *Dilexi, quoniam*, in qua fidelis gratias agit, quòd eum Dominus de periculis mortis liberavit. Altera eſt: *O Domine libera animam meam*, in qua animam ab æterna morte liberari, & in regione vivorum collocari poſtulat. Vox eſt Filii, qui mortuus fuit, & revixit, qui perierat, & inventus eſt: vel ovis, quæ erraverat, quam bonus paſtor invenerat, & Sponſam ſibi fecerat.

VERS. I. *Dilexi*; quia Dominus jam omnibus benedixit, puſillis cum majoribus, ſicut Abrahæ promiſit: In ſemine tuo, quod eſt Chriſtus, benedicentur omnes gentes; ergo vos omnes benedicti à Domino & baptizati diligite Dominum meo exemplo, qui *Dilexi* eum. Et meritò diligendus eſt; quia ipſe prior dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Deum diligere eſt mandata ejus implere. Qui enim diligit, legem implevit. Ego ovis perdita, ſed jam Sponſa facta *dilexi* Sponſum, Dominum corde & opere: *Quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ*, id eſt, quidquid eum oro, faciet. Ita &

C vos eum diligite, & veſtram orationem exaudiet. Ideo *dilexi*,

Quia inclinavit aurem ſuam mihi, id eſt, *aurem*, miſericordiam ſuam mihi infirmo, à latronibus ſemivivo relicto deſcendens de cælo, pellens dolorem, reſtituens ſalutem: *& ideo in diebus meis invocabo*, ſubaudis, eum. Hoc eſt, quàm diu vivam, orabo eum, & hoc in diebus, quos feci meos in primo homine peccando, in quibus miſeriâ & anguſtiâ afficior. Nam in his diebus VERSUS. II.

Circumdederunt me dolores mortis, hoc eſt, circumvallaverunt me mortalitas, & paſſibilitas, quæ faciunt hominem mori: *Et pericula inferni invenerunt me*, id eſt, tentationes criminalium peccatorum, quæ me quærebant, *invenerunt me*, quæ ducunt ad infernum. Vel *dolores mortis* malæ cogitationes; *pericula inferni* pravæ actiones. Hæc me quærentes *invenerunt me* ſibi conſentientem, & eos ad infernum trahentes ſequentem. Et pro his VERS III.

D

Tribulationem & dolorem inveni, id eſt, pœnitentiam me tribulantem mihi quæſivi, & corporalem *dolorem* mihi *inveni*, ut evaderem ſupplicia inferni. Vel in iſtis diebus honores & divitias quæſivi, & *tribulationem & dolorem inveni*: quia plenæ ſunt curis & timore.

Et nomen Domini invocavi, ut me liberaret. *Nomen Domini* eſt Dominus. VERS. IV.

Potentiam Domini invocavi dicens : *O Domine libera animam meam*, id eſt, oro Domine, ut liberes animam meam de tribulatione & dolore. Nota, quod dicit : *Libera animam*, & non dicit : Libere corpus, quia hanc tribulationem in interiore homine patitur. O iſtud non eſt vocetivum, ſed optativum. In Hebræo enim habetur *Anna*, quod ſignificat oro, vel opto. Hoc nec Græcus, nec Latinus ſermo potuit propriè interpretari. Ego invocavi, & A

VERSUS V. *Miſericors Dominus, & juſtus* liberavit me. Sic eſt conſtructio; alia enim ſunt interpoſita : Qui eſt *miſericors, inclinavit aurem mihi* infirmo, quod miſericordis fuit : quia *Dominus* eſt, *liberavit me*, quod Dominus facere potuit : quia *juſtus* eſt, invocantem ſe exaudivit, quod facere debuit. *Et Deus noſter* eſt, id eſt, humilium, ideo talium *miſeretur*. Nam *Dominus* eſt B

VERSUS VI. *Cuſtodiens parvulos*, id eſt, humiles, qui converſi efficiuntur parvuli ſine dolo, ſine

Matt. 19. 14. malitia, de quibus dicitur : *Talium eſt regnum cælorum*. Hoc conſiderans *Humiliatus ſum* erga eum, vel afflictus ſum pro peccatis. *Et liberavit me* de tribulatione, id eſt, de peccatis, pro quibus tribulor, ea condonando in re, & de dolore, id eſt, de mortalitate, & paſſibilitate in ſpe. Ideo o anima mea averſa à mundanis

VERSUS VII. *Convertere in requiem tuam*, C id eſt, in Chriſtum, qui eſt vera requies tua, qui dixit : *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris*. Matth. 11. 29. Vel de labore hujus exilis *convertere* per humilitatem *in requiem* paradiſi, ubi eſt requies tua. Non cures emplius de terrenis, quære cæleſtia : *quia Dominus benefecit tibi*, qui te de tribulatione peccatorum, & de dolore pœnarum liberavit, & amiſſam requiem paradiſi reddidit. Et idcirco jure Dominum dilexi :

Quia eripuit animam meam de morte, & eripuit oculos meos à lachrymis, id eſt, à pœnis, quæ extorquent lachrymas, *& eripuit pedes meos à lapſu*, id eſt, affectiones meas à voluntate peccandi, pro quibus irrogantur pœnæ mortis. Vel *eripuit animam meam de morte*, id eſt, de tentatione, quæ eſt cauſa mortis, & oculos meos à gemitu per hoc, quod eripiet *pedes*, id eſt, affectus meos à peccatis, quæ ſunt cauſa gemitûs. In hoc ſcio, quòd VERSUS VIII.

Placebo Domino in regione vivorum, VERS. IX. id eſt, in æterna gloria, ubi tantum erunt vivi, de qua regione non amplius erunt peregrini. Non dixit : *Placeo*, ſed *placebo* : quia nemo perfectè *placet* Deo in hac mortali carne poſitus *in regione vivorum*. Sed cùm mortale hoc induerit immortalitatem, & ampliùs non libet peccare, tunc perfectè juſti placebunt *in regione vivorum*, quando ut ſol fulgebunt, & æquales Angelis erunt.

PSALMUS CXV.

De Confeſſione Martyrum.

CRedidi, propter quod locutus ſum &c.

Iſte Pſalmus in Centeſimo quinto decimo loco ponitur, deſignens, quòd fidelibus in plenitudine gaudiorum denarius vitæ pro impenſis quinque ſenſuum redditur. Hic Pſalmus & præcedens in Hebræo pro uno habetur; ſed per ſeptuaginta interpretes in duo dividitur. Titulus eſt :

Alleluja.

Quod eſt : *Laudate Dominum* pro data regione vivorum. Materia eſt confeſſio Martyrum. Intentio eſt nos hortari ad paſſionem pro Chriſto, ut mors noſtra fiat pretioſa. Verba ſumpta conſtant de ipſo David, qui vota ſua coram omni populo Domino reddidit, dum impenſas templi in atriis domûs Domini in medio Jeruſalem obtulit. Et ſignificat populum Martyrum in paſſione fortem, qui vota ſua coram Regibus & Principibus reddiderunt, dum Dominum coram omni populo confeſſi ſunt, & ſe vivos lapides ad ædificium domûs Domini per cruciatus corporis præparandos obtulerunt.

Dues ſectiones habet. Una : *Credidi*, in qua Martyres calicem ſalutaris bibunt. Altera : *O Domine*, in qua hoſtiam laudis ſacrificant, & vota ſua in Jeruſalem reddunt. Hic eſt *Alleluja* vox fidelium, ſermo beatorum, modulatio ſancta canentium, auditus delinitio, animæ delectatio. Vox eſt Martyrum.

VERS. X. *Credidi* Chriſtum Dominum eſſe de Virgine natum, pro Redemptione noſtra paſſum, à morte reſurrexiſſe, in cælum aſcendiſſe, & venturum eſſe ad Judicium. *Propter quod locutus ſum* hæc. Hoc eſt : Quia hæc perfectè *credidi*, ideo hæc & aliis prædicavi. *Corde enim creditur ad juſtitiam; ore autem fit confeſſio ad ſalutem*, ut ſcribitur : *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*. Rom. 10. 10. Matth. 10. 32.

D Qui gloriam hominum magis amant, quàm Dei; aut timent, aut erubeſcunt Chriſtum coram hominibus confiteri, & ideo non habent partem in regno Chriſti, & Dei. Ego autem Chriſtum *credidi*, & ore coram hominibus confeſſus ſum, & pro hac fide, & confeſſione placebo Domino in regione vivorum. In hac regione vivorum viventes nimis exaltati ſunt : *Ego autem* adhuc mortalis *humiliatus ſum nimis*, id eſt, valde dejectus ſum in caducis, nimis oppreſſus in malis. Vel quia publicè Chriſtum confeſſus ſum, *humiliatus*, id eſt, tribulatus *ſum nimis*, ſcilicet ultra vires meas. Vel veritas quam confeſſus ſum, non poteſt humiliari : *ego autem humiliatus ſum nimis* in laboribus. Veritas vult publicè prædicari; ſed

Ego

VERS. XI. *Ego dixi in exceſſu mentis meæ:* A *Omnis homo mendax*, & ideo poteſt à propoſito ſuo mutari. *Exceſſus mentis* duobus modis accipitur: cùm mens aut pavore alienatur, aut inſpiratione alicujus revelationis aſſumitur. Hîc pro pavore ponitur, quem humana infirmitas de comminatione cruciatus vel mortis patitur. Ego quidem propoſui Chriſtum publicè confiteri; ſed in animo conſiderans, homines præ pavore cruciatûs facilè à propoſito revocari, dixi timens: *Omnis homo mendax*, & ideo, cùm ſim homo, poſſum mentiri non implendo, quod propoſui, ut propter timorem negem, ſicut Petrus, veritatem. In Hebræo habetur: *Omnis homo mendacium.* Hoc eſt: In hac vita eſt omnis homo umbra, & imago, non veritas. *Omnis homo* peccando eſt *mendax*, dono Dei verax. Cùm de propoſitis tormentis humanâ fragilitate paverem, beneficia Dei cogitans dixi:

VERS. XII. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Pro malis meis retribuit multa bona. Quid pro his omnibus vel unum retribuam? Sed quid vel unum retribuam ſibi? Non dicit: *Quæ retribuam?* Et cùm nihil apud me invenirem, quod ei pro tot bonis poſſem retribuere, dixi:

VERSUS XIII. *Calicem ſalutaris accipiam*, id eſt, potum Jeſu bibam, hoc eſt, cauſa illius moriar. De hoc calice ipſe dixit: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* De hoc item dicit: *Pater, ſi non poteſt tranſire hic calix, niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Hunc calicem implevit, cùm de torrente in via bibit. Quod dicit: *Accipiam*, hoc eſt: non invitus, ſed ſponte ad Martyrium veniam. Aliter enim non prodeſt pro fide mori, niſi cum voluntate fiat. Vel *calicem ſalutaris accipiam*, id eſt, paſſionem ſubeam, quæ dat mihi animæ ſalutem. Similitudo eſt, ab illo, qui amaram potionem bibit propter ægritudinem, & per illam conſequitur ſalutem. Sed quia de viribus meis non præſumo, cùm omnis homo ſit mendax, *Nomen Domini invocabo*, ut ipſe me juvet dando conſtantiam. Et per ejus adjutorium

Matth. 20. 22.

Ib. 26. 42.

VERSUS XIV. *Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus.* Hoc eſt, quòd eum publicè confiteri propoſui, & quòd calicem paſſionis accipere promiſi, hæc vota ſolvam per ipſius auxilium in præſentia omnium fidelium, ut & ipſi meo exemplo ſimiliter faciant. Sed dicet aliquis: Turpe eſt coram hominibus quemquam more furum, vel latronum mori. Contra hoc ſubditur:

VERSUS XV. *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* Quæ cura, quòd dicat homo, quid ſit * putredo? Illa mors eſt Deo chara, quæ ejus causâ pro ſanctitate à quoquam fuerit perpeſſa: *Mors* autem *peccatorum peſſima.* Dominus pro ſervo eſt paſſus: Ideo jure pro Domino debet pati ſervus.

*Cod. Gemmeticenſis: qui eſt putr.

Pſ. 33. 22.

O Domine, hoc eſt, opto Domine, ut hoc in me fiat. In Hebræo habetur: Oro Domine, ſubaudis, ut ita faciam, ſicut promiſi: *quia ego ſervus tuus* ſum obediens præceptis tuis in confeſſione: *Ego ſervus tuus* in opere, *& filius ancillæ tuæ*, id eſt, imitator Eccleſiæ Catholicæ, quæ nunc eſt ancilla ſerviens Dominæ ſuæ, quæ eſt veritas; poſtea erit libera, cùm eam receperit æterna hereditas. Multi ſunt ſervi Domini, qui non ſunt filii ancillæ, ſicut eſt diabolus, & omnes mali homines. Omnes enim ſerviunt Domino. Quia *dirupiſti vincula mea*, id eſt, quia eruiſti me à peccatis. VERSUS XVI.

B *Tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*, hoc eſt, me ipſum immolabo ad laudem tuam, *& nomen Domini invocabo* in auxilium mihi. Dicitur, quòd hi tres versûs tantam habeant virtutem, ſcilicet: *Pretioſa*, &: *O: Domine*, &: *dirupiſti*, ut ſi in fine vitæ tertia confeſſione dicantur, omnia peccata per eos dimittantur. Peccata ſunt animæ *vincula*. Sicut enim ad faciendam catenam circulus circulo innexitur: ſic crimen crimini conjungitur, ut fiat vinculum, quo peccator ligetur, ut ſcribitur: *Funibus peccatorum unus quiſque conſtringitur.* His vinculis manus, & pedes peccatoribus in fine ligabuntur, cùm in tenebras exteriores projicientur. Vel *vincula* mortalitatis & paſſibilitatis, quibus in carcere corporis ligabar, *dirupiſti*, & coronam victoriæ odoriferis floribus Paradiſi nexuiſti. Ideo *ſacrificabo* tibi. Et ubi? In regione vivorum. Quid? *Hoſtiam Laudis*, animam & corpus in laudem tuam offero. Beati, qui habitant in domo tua, in ſæculum ſæculi laudabunt te. Ibi VERSUS XVII. Prov. 5. 22.

C

Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi ejus. Hoc eſt: in die Judicii repræſentabo Domino opera, quæ vovi per verba, in præſentia omnium Angelorum & hominum: Ego, dico, ponendus pretioſus lapis VERSUS XVIII.

In atriis, id eſt, in amplitudine cæleſtis *domus Dei*, & non extremo loco, ſed *in medio tui, O Hieruſalem* civitas Dei, ſcilicet D in digniori loco, quo Martyres ſunt ponendi. Prior versûs *Vota mea* pertinet ad ſolvenda vota in paſſione; ſequens versûs *Vota mea* pertinet ad repræſentanda Domino ſoluta mea vota pro remuneratione. Vota fidelium ſunt, quòd in Baptiſmo diabolo & operibus & pompis ejus renuntiamus, & Deo ſervire ſtudemus. Et quidam vovent continentiam, quidam abſtinentiam, quidam ſæculo renuntiant, & Monaſticam vitam profitentur. Quæ vota oportet nos in hac vita perſolvere, ſi cupimus in Hieruſalem hoſtiam laudis ſacrificare. Quæ ſi non reddiderimus, lapides in ædificatione domûs Domini non erimus. Ideo hunc Pſalmum feſta Martyrum cantant; quia ipſi calicem paſſionis biberunt. VERSUS XIX.

PSALMUS CXVI.

De Laude Dei.

LAudate Dominum omnes gentes &c.

In hoc Pſalmo omnes Gentes ad laudem Dei invitantur ; quia domus Domini in cæleſti Hieruſalem de omnibus gentibus conſtruitur. Hujus Titulus eſt :

Alleluja.

Id eſt : *Laudate Dominum* de hoc ; quòd vivos lapides de omnibus populis elegit ; & in ædificium ſuæ domus poſuit. Hic Pſalmus Centeſimum ſextum decimum locum dedicat, & tres Ordines Eccleſiæ inſinuat. Centenarius quippe Virgines exprimit, qui centeſimum fructum afferunt ; denarius viduas in decalogo laborantes ; ſenarius conjugatos in ſex operibus Evangelii deſudantes oſtendit, qui omnes cæleſte ædificium perficiunt.

Materia Pſalmi eſt laus Dei. Intentio adhortari omnes fideles & de Judæis & de Gentibus ad bonam vitam, quæ eſt laus Dei. Verba ſumpta ſunt de David, qui Dominum laudavit, quando vota ſua Domino reddidit ; cùm munera ad faciendam domum Domini in Hieruſalem obtulit. Et ſignificat populum fidelium ; qui Domino vota in Baptiſmate promiſſa perſolvit.

Nota : In Pſalmo *Confitebor* admonuit Propheta fideles exemplo ſui : In *Beatus vir* exemplo aliorum. In *laudate pueri* fideles de Gentibus tantùm per ſecundam perſonam : In *exitu Iſraël* infideles per converſionem aliorum, vel illos fideles, qui fuerunt tempore pacis : In *dilexi* admonet jam in fide provectos ad perfectam dilectionem. In *credidi* Martyres hortantur alios ſuo exemplo ad Martyrium. In hoc Pſalmo admonet Propheta omnes & Judæos & Gentiles ad laudem Dei ; ex quibus ædificatur civitas Regis magni, in qua nihil aliud agitur, niſi conditor à civibus, Rex à militibus laudatur. Ideo hic Pſalmus duobus verſibus ſcribitur : quia illa fabrica duobus parietibus perficitur, duobus teſtamentis compaginatur, duobus præceptis charitatis colligitur. Pſalmus quatuor membris diſtinguitur, & hoc ædificium quatuor virtutibus,
A quatuor Evangeliis, quatuor Evangeliſtis depingitur. Vox vota in Hieruſalem reddentium :

Laudate Dominum omnes Gentes, VERS. I.
ſcilicet ore, corde & opere, quæ relictis ſimulacris acceſſiſtis ad eum per fidem. Hunc locum Matthæus pingit ; qui ſcribit ; quòd tres Magi munera Domino obtulerunt, qui omnes gentes ſua fide prætulerunt. *Laudate eum omnes populi* Judæorum converſi ad Regem noſtrum in fide & dilectione. Hunc locum Johannes pingit, qui ſcribit, quòd titulus eſſet cruci impoſitus,
B in quo erat Hebraicè, Græcè & Latinè ſcriptum : *Rex Judæorum.* Vox Gentes inde laudate :

Quoniam confirmata eſt ſuper nos VERS. II.
credentes *miſericordia ejus*, qua noſtri miſertus nos ab idolatria liberavit, quæ miſericordia firma erit : quia quotidie pœnitentibus peccata dimittit: Quem locum Lucas pingit, qui ſcribit, quòd Chriſtus peccatores & Publicanos recepit, vel quòd Spiritum Sanctum in remiſſionem peccatorum effuderit. Et vos Judæi inde
C laudate : Quoniam *veritas Domini*, id eſt, completio promiſſionis ejus in nos *manet in æternum.* Vel *veritas* in his, quæ promiſit, piis permanet in æternum, cùm in cæleſti Hieruſalem electi lapides coædificabuntur : vel in his, quæ impiis comminatus eſt, cùm igni inextinguibile, & vermibus immortalibus tradentur, ut Marcus ſcribit : *Ignis eorum non extinguetur,* Marc. 9.
& vermes eorum non morientur. Hic Pſalmus 45.
dicitur *Atomus* Pſalmorum, puncti præferens dignitatem, unde linea oritur, & diverſæ ſchematum ſpecies doctiſſima varietate formantur.

D Quæritur, cur iſte Pſalmus tantùm duos verſus contineat, cùm Pſalmus : *Beati immaculati* centum ſeptuaginta & ſex verſus habeat ? Hoc ideo eſt, ut ſicut harmonia, id eſt, pulchra muſicæ virtutis modulatio ex diverſis ſonis atque accentibus unam perfectam facie cantilenam ; ſic Pſalmi modò breves, modò mediocres, modò longi in unum concentum ſuavitate dulciſſima redigantur. Vel quòd plures diſpari modo pro rerum qualitate formati ſont, ſignificat futurum regnum, ubi diverſa merita Sanctorum pro actuum qualitate fulgebunt, cùm tamen omnibus una beatitudo & ſuavitas æterna præſtetur.

PSALMUS CXVII.

De Jubilatione Martyrum.

Confitemini Domino quoniam bonus &c.

Hic Pſalmus Centeſimo ſeptimo decimo loco ſcribitur, qui numerus in ſeptuaginta & quadraginta & ſeptem partitur. Per ſeptuaginta innuitur omne tempus noſtræ peregrinationis in hoc mundo: quia patres olim fuerunt ſeptuaginta annos captivi in Babylonia. Per quadraginta oſtenditur noſtra reverſio ad patriam: quia patres olim per quadraginta annos reverſi ſunt de Ægypto ad terram repromiſſionis. Per ſeptem futura requies intelligitur: quia Deus requievit ſeptimo die ab operibus mundi. Deſignat ergo hic numerus, quòd per Chriſti confeſſionem de peregrinatione revertemur ad paradiſi requiem. Titulus eſt:

Alleluja.

Hoc eſt: ***Laudate Dominum*** de hoc, quia de exilio miſeriæ reduxit vos in regnum gloriæ. Materia ſunt confitentes Deum. Intentio nos admonere ad laudis confeſſionem, ut perveniamus ad æternam exultationem. Verba ſumpta ſunt de ipſo David, qui tabernaculum Domino fecit, in quo vota ſua Domino reddidit, laudem cantavit, cujus dextera eum exaltavit. Significat autem fidelem populum, qui Catholicam Eccleſiam tabernaculum Domino facit, in quo vota ſua reddit, laudem Domino cantat, cujus dextera eum in gloria exaltabit.

Hic Pſalmus in quatuor partes ſecatur, quia Eccleſia de quatuor partibus mundi ad cæleſtia congregatur. Prima eſt: ***Confitemini Domino***, in qua Martyres triumphantes Deum laudant. Secunda: ***Bonum eſt confidere in Domino***, in qua ſuas calamitates, & Dei beneficia enumerant. Tertia: ***Aperite mihi***, in qua portas Hieruſalem ingrediuntur, lapidi angulari conjunguntur. Quarta eſt: ***Benedictus qui venit***, in qua Chriſtus incarnatus adoratur.

Hic Pſalmus eſt velut quibusdam fulgureis coloribus contextus, in capite quatuor verſus uniſines habens quatuor Evangelia præferentes. Et ſicut veſtis illa Pontificis aureis filis & vermiculata pulchritudine contexta fulgebat in fimbriis habens tintinnabula: ſic iſte Pſalmus decora varietate diſpoſitus veri Pontificis Chriſti ſancta continet præconia & in capite, & in fine, & in diverſis locis interpoſitis conſonis verſibus, & aureis fimbriis, tintinnabulis reſultat quaſi cymbalum.

In Pſalmo: ***Credidi***, omnes Martyres & Apoſtoli & ſucceſſores eorum locuti ſunt imitantes alios ſuo exemplo ad Martyrium. In Pſalmo: ***Laudate Dominum*** ad plauſum triumphi Martyrum omnes Gentes & omnes populi invitantur. In hoc Pſalmo ipſi Martyres triumphantes hymnum Deo jubilant in tabernaculis juſtorum, poſiti in regione vivorum, in quo mala, quæ paſſi ſunt, & beneficia Dei commemorant. Vox eſt Martyrum invicem ſe ad laudem Dei adhortantium.

VERS. I. *Confitemini Domino.* O vos omnes, qui per Martyrium introïſtis in regionem vivorum ***Confitemini Domino***, id eſt, laudate Dominum, *quoniam bonus.* Nemo quippe bonus, niſi ſolus Deus, qui eſſentialiter eſt ipſa bonitas; alia omnia hujus boni participatione bona ſunt. Confitemini ei, *quoniam in ſæculum miſericordia ejus*, per quam malos efficit bonos, quos ad regnum prædeſtinavit æternum.

VERS. II. *Dicat nunc Iſraël*, id eſt, omnis populus de duodecim tribubus Iſrael pro Chriſto paſſus, ***dicat nunc*** in gaudio poſitus ad ſuos conſortes: ***Confitemini Domino***: *Quoniam bonus, quoniam in ſæculo miſericordia ejus*, cujus bonitate & miſericordia mundum viciſtis, & gaudium Domini introïſtis.

VERS. III. *Dicat nunc domus Aaron.* Hoc eſt: omnis populus de tribu Levi, de qua erat Aaron Sacerdos, pro Chriſto paſſus. ***Dicat nunc*** in gaudio conſtitutus ad ſuos ſocios: ***Confitemini Domino***: *Quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Vel omnes de Clero & de populo, vel de Prælatis & de ſubditis paſſi laudate Dominum.

VERS. IV. *Dicant nunc, qui timent Dominum*, id eſt, non ſolùm de Judæis, ſed & omnes de Gentibus, ***qui timent Dominum***, qui ejus timore paſſi ſunt: ***dicant nunc*** in gaudio locati ad omnes ſuos participes: ***Confitemini Domino***: *Quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus*, cujus bonitate, & miſericordia mala mundi evaſiſtis, & æternam lætitiam promeruiſtis. Iſti quatuor verſus ſunt uniſines. Nunc memorant beneficia Dei, pro quibus eum laudant. Et hoc notandum per totum hunc librum, quòd ubique, quod eſt principalius, præponitur, & deinde cauſa ſubjungitur. Meritò laudandus eſt Dominus, qui eſt bonus, & miſericors, & exauditor omnium, quia ego populus Martyrum

VERS. V. *De tribulatione* magna paſſionum *invocavi Dominum* orans, ut me liberaret de tribulatione, & dolore. *Et exaudivit me in latitudine Dominus* educens ab anguſtiis tribulationum in latitudinem gaudiorum. Vel in tribulatione ***me*** invocantem ***Dominus exaudivit***

audivit, dum me in chatitate dilatavit, ut cruciatus pro ſuo amore ſuſtinerem, & tortores meos diligerem. Qui cùm mihi dicerent: Sacrifica diis, aot exquiſitis pœnis interibis; dixi:

VERS. VI. *Dominus mihi adjutor* eſt in pœnis, *non timebo, quid faciat mihi homo*, qui eſt putredo, corpori morituro poteſt nocere, animæ immortali non poteſt nocere. Et cùm mihi dicerent: Si Deos non adoras, judices, & eorum milites inimicos habebis; reſpondi:

VERSUS VII. *Dominus mihi adjutor* eſt contra eos, *& ego deſpiciam inimicos meos*, ſive homines, ſive dæmones: quia per Dominum vincam eos non cedendo eis. Et cum me in afflictione poſitum aliquis carnalis amicus conſolaretur dicens: Confide, quia ille potens homo liberabit te, dixi:

VERSUS VIII. *Bonum eſt*, id eſt, melius eſt *confidere in Domino*, qui liberat à morte æterna, *quàm confidere in homine* potente, vel in aliquo Sancto, quia *vana eſt ſalus hominis*. Et: *Maledictus homo, qui confidit in homine*. Et cùm diceret: Spera, quia ille Princeps eruet te de inimicis, reſpondi:

Pſal. 59. 13. Jerem. 17. 5.

VERSUS IX. *Bonum eſt*, id eſt, melius eſt *ſperare in Domino*, qui vitam largitur æternam, *quàm ſperare in Principibus*, quorum poteſtas cum hoc mundo dilabitur. Duo verba mutata omnino aliam fecêre ſententiam. Superiùs dixit *Confidere*; hic *ſperare*: ibi *in homine*, hîc *in Principibus*, ut illic de carnalibus, hîc de ſpiritualibus dixiſſe videatur. Nunc memorant mala, quæ paſſi ſunt à Paganis, à Judæis, ab Hæreticis, à falſis Chriſtianis. O popule Martyrum, de qua tribulatione invocâſti Dominum? De magna: quia

VERSUS X. *Omnes gentes circuierunt me* perſecutionibus, *& in nomine Domini, quia ultus ſum in eos*, quia ſubjugati ſunt mihi. Multum quis ulciſcitur, dum inimicus ejus ei ſubditur. Multum ſunt Martyres vindicati, dum perſecutores fidei ſunt ſubjugati. Vel tunc ſunt ulti, quando hoſtes eorum crudeliter ſunt puniti, ſicut Nero, vel Decius, vel alii poſt mortem Martyrum horribile luerunt ſupplicium. Per hoc, quod dicit, ſe omnes Gentes circuiſſe, oſtendit Eccleſiam per totum mundum diffuſam eſſe, & undique mala ab adverſariis pati. Per hoc, quod dicit *Me*, oſtendit Eccleſiæ unionem: quia ſi patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Et non ſolùm Pagani, ſed etiam Judæi

VERSUS XI. *Circumdantes circumdederunt me*, id eſt, perſeveranter circumvallaverunt me perſequendo, & prævalere non potuerunt: *Et in nomine Domini* hæc pertuli. Poſtquàm enim flagellati ſunt, *ibant à Concilio gaudentes, quia digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Et hoc ideo: *quia ultus ſum in eos*, dum mul-

Act. 5. 41.

A ti ex eis fidei ſubjugati ſunt, & Chriſtianis, quos priùs perſequebantur, ſubditi fuerunt, vel increduli diſperſi, vel occiſi ſunt. Et non ſolùm Judæi & Pagani, ſed & Hæretici

Circumdederunt me. perſecutionibus *ſicut apes* favum, ut à me auferant dulcedinem, quam Chriſtus per Spiritum Sanctum animæ infuderat. *Apes* dicitur, eo quod ſine pedibus naſcatur. Apes poſtquam iratæ ſunt, vehementer perſequuntur, & vitam in vulnere ponunt. Sic Hæretici acriter Eccleſiam perſecuti ſunt, & animas ſuas præ invidia perdiderunt. VERSUS XII.

Et exarſerunt ſicut ignis in ſpinis, qui ſpinas conſumit, & triticum illæſum relinquit.

B Sic ipſi invidioſa perſecutione in me ſpinas peccatorum conſumpſerunt, & animam intactam reliquerunt. Per *apes* etiam intelliguntur fraudulenti deceptores. Apes enim portant in ore mel, in cauda aculeum. Sic fraudulenti portant in ore dulcedinem adulationis, retro verò habent aculeum detractionis, & exardeſcunt ſicut ignis in iracondia furoris. Sic Judæi mel in ore habuerunt, quando ad Caput Martyrum Chriſtum dixerunt: *Magiſter ſcimus, quia verax es*; ſed aculeum occultaverunt, quia eum dolo capere cogitaverunt. Aculeum habuerunt, quando dixerunt: *Hic homo vorax eſt, & potator vini, & dæmonium habet*. Sicut ignis in ſpinis exarſerunt, quando ira & furore accenſi clamaverunt: Crucifige, crucifige eum. Sic Hæretici Catholicis fecerunt. *Et in nomine*

Matth. 22. 16. Matth. 11. 19.

C *Domini* hæc patienter paſſi ſunt, *quia ulti ſunt in eos*, dum aut veritate victi conſenſerunt, aut indurati, ut Arius perierunt. Et non ſolùm ab illis hæc paſſus ſum, ſed etiam à fictis Chriſtianis

Impulſus ſum malis conſiliis, *ut caderem* à propoſito ſanctitatis, & ſæpe *everſus ſum* ſuggeſtionibus, quia tormentis victus cogitavi conſentire perſecutoribus. *Et Dominus ſuſcepit me*, ne caderem: quia ſuſtentavit me in tentatione, ne caderem. Et in malum non cecidi, ſed in bono perſtiti: quia VERSUS XIII.

Fortitudo mea Dominus, qui fecit me fortem, & conſtantem contra impulſionem eorum. Ideo ipſe eſt *laus mea*, quia fecit me laudabilem in perſeverantia Sanctitatis. *Et factus eſt mihi* via tendens *in ſalutem*, id eſt, in vitam æternam. Et quia ipſe factus eſt fortitudo in periculis, & laus de ſpe ſalutis, ideo perſonuit VERSUS XIV.

Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis juſtorum. *Vox exultationis* perſonuit, dum dicebant in pœnis: Hæc ſemper deſideravi. Vox *ſalutis* inſonuit, cùm dicebant: Hæc mihi ſalutem & refrigerium præſtant. Hæc vox inſonuit *in tabernaculis juſtorum*, id eſt, in corporibus Martyrum, qui ut ſtrenui milites militabant *in tabernaculis* Eccleſiarum pro [illegible] cæleſtium bonorum. Ideo vox militum Chriſti plauſum in tabernaculis tripudians fecit: quia VERSUS XV.

Dextera

VERS. XVI. *Dextera Domini fecit virtutem*, id eſt, potentia Patris dedit mihi vires perferendi paſſiones, *Dextera Domini exaltavit me*, id eſt, Potentia Filii ab humilitate diverſarum pœnarum ſublimavit me dans de ſubjectione gloriam. *Dextera Domini fecit virtutem*, id eſt, potentia Spiritûs Sancti dedit mihi de paſſione victoriam. Per hoc, quòd ter: *Dextera Domini* poſuit, Trinitatem innotuit. Dicunt aliqui: crudelem mortem vocas victoriam? Ad hoc ſubinfert:

VERS. XVII. *Non moriar*, ùt putas, *ſed vivam*, cum Domino vita æterna, *& narrabo opera Domini*, id eſt, narrari ab aliis facio. Cùm enim fideles feſtum Stephani vel Laurentii, vel aliorum Martyrum celebrant, ipſi Martyres per eos opera Domini narrant, dum patientiam ſuam, & Domini potentiam in ſcriptis paſſionis ſuæ repræſentant. O tortor tua pœna non eſt mihi, ùt putas, mortificatio, ſed paterna caſtigatio, quia

VERS. XVIII. *Caſtigans caſtigavit me Dominus*, id eſt, corporali caſtigatione emendavit me à peccatis Pater Pius, *& morti* æternæ *non tradidit me*, quia ut filium erudivit ad hereditatem: Ideo

VERS. XIX. *Aperite mihi portas juſtitiæ*, hoc eſt: vos o carnifices ad hoc permiſſi, in carnem meam acriter inſurgite, pœnas multiplices ingerite, per quas ad juſtitiam veniam, per quam ad vitam æternam introëam. Et quid proderit tibi portas eſſe apertas, cùm mortuus fueris? Nam per mortem *ingreſſus in eas confitebor Domino*, id eſt, laudabo Dominum.

VERS. XX. *Hæc porta* eſt *Domini*: quia Dominus Jeſus Chriſtus per paſſionis portam intravit in gloriam ſuam. *Juſti intrabunt in eam*, id eſt, juſti per paſſionem intrabunt ad hereditatem.
Act. 14. 21. *Per multas* enim *tribulationes oportet nos intrare in regnum DEI.* Porta juſtitiæ eſt aditus regni cœleſtis: quia per juſtitiam intratur in regnum cœlorum. Has ingreſſus *Domino confitebor*, quia perpes laudis confeſſio eſt in domo Domini. Porta Domini eſt Chriſtus, ſcilicet porta Patris, per quam intratur ad Patrem, ut ipſe
Joh. 14. 6. dicit: *Nemo venit ad Patrem, niſi per me.* Ipſe etiam janua vitæ, per quam intrabunt juſti in ſupernam Hieruſalem: foris autem canes, & immundi erunt. Ad hoc volo ego intrare: ideo aperite mihi portas. Ingreſſus autem illam domum

VERS. XXI. *Confitebor tibi*, id eſt, laudabo te, *quoniam exaudiſti me* invocantem te in tribulatione: *& factus eſt mihi* via ducens *in ſalutem*, id eſt, in vitam æternam, in qua eſt perpetua ſalus & lætitia. Per quid factus es mihi ſalus? Per lapidem ab hominibus quidem A reprobatum, à DEO autem electum & honorificatum.

Lapidem, dico, *quem reprobaverunt ædificantes* Judæi ſe templum Domino ſuam juſtitiam ſtatuendo, & juſtitiam DEI reprobando, litteram erigentes, ſpiritualem ſenſum reprobantes. Judæi murum iniquitatis ab Adam inceptum, transgreſſionem legis ædificantes, Chriſtum pretioſum *lapidem* invenerunt, quem poſtquam parvum, id eſt, humilem viderunt, in eum offenderunt, quia eum deſpexerunt, & ideo à ſuo ædificio reprobaverunt, dum eum flagellaverunt, & cum latronibus condemnaverunt. *Hic factus eſt in caput anguli*, id eſt, in caput Eccleſiæ connectens utrumque B parietem, ſcilicet conſocians in unam fidem utrumque populum, & de circumciſione & præputio. Chriſtus fuit in Paſſione lapis offenſionis & ſcandali; in Reſurrectione *factus eſt in caput anguli.* Similitudo tracta eſt ab ædificantibus turrim Babel. VERS. XXII.

A Domino factum eſt iſtud, non à Judæis, ut per hunc lapidem erigerent collapſus partes domûs Domini in cœlis. Non enim ex Judæis, ſed à DEO proceſſit conſilium, ut Chriſtus pro reparatione humani generis moreretur. Hoc *eſt mirabile in oculis noſtris*. quod DEUS Filium ſuum unigenitum mori voluit pro impiis. Vel mirandum eſt in oculis cordis noſtri, quòd per hominem mortuum vivificatum C eſt genus humanum. Vel horribile eſt in conſideratione noſtra, quòd impia gens Dominum gloriæ crucifixit, qui hominem de cruciatu mortis redemit, & vitam æternam reddidit. VERS. XXIII.

Hæc dies, qua hoc contigit, eſt dies, *quam fecit Dominus*, id eſt, quam ſanctificavit præ omnibus. Cùm omnem diem feciſſet Dominus, hanc diem, ſcilicet Reſurrectionis antonomaſticè dicitur feciſſe, qua major gratia facta eſt, quàm in omnibus aliis diebus. *Exultemus* fide, *& lætemur* dilectione *in ea* die, id eſt, in conſideratione gratiæ nobis collatæ in illa die. Vel hic lapis angularis eſt *Hæc dies* ſalutis, ſcilicet Chriſtus, *quam fecit Dominus* Pater, dum æternum diem mundo induxit, quan- D do ſol juſtitiæ poſt occaſum mortis oriens fidelibus illuxit. *Exultemus, & lætemur* omnes illuminati in ejus luce: quia cum illo à morte reſurreximus; & in lumine ejus videbimus lumen. *Hæc dies* ſalutis, id eſt, tempus gratiæ cœpit à die Reſurrectionis Chriſti, & perſeverat uſque in finem mundi. De hac dicitur cottidie: *Hodie ſi vocem ejus audieritis*: & in hac die cottidie mortui in anima per pœnitentiam reſurgunt, in hac carne morientes cottidie ad cœleſtia ſcandunt. Hæc dies Reſurrectionis pleniter Sanctis illuceſcet, poſtquam nox hujus ſæculi tranſierit, & æternus ſol effulſerit, & Angelica claritas illuxerit, cùm ipſi ut ſol fulgebunt, & æquales Angelis erunt. *Hæc* æterna Deitatis claritas, & Angelica ſocietas eſt illa *dies, quam fecit Dominus*, in illa exultant cor- VERS. XXIV.

pore, lætentur animâ. Populus Martyrum ad- A huc in caſtris deſudans, & ad hanc gloriam venire deſiderans clamat:

VERS. XXV. *O Domine ſalvum me fac*, hoc eſt, opto Domine, ut ſalves me de paſſionibus: *O Domine benè proſperare*, id eſt, proſperum fac illud iter, quo ad te per multos labores revertor te ita confitens: *

* *Cod.* confitentem.

Benedictus, qui venit in nomine Domini. Hoc eſt: quia nunc eſt dies ſalutis, *ſalvum me fac* in hac die, qui veniſti gentibus benedicere, ſicut promiſſum eſt Abrahæ, ad gloriam nominis Dei. Vel ùt alia translatio habet: *Benedictus, qui venturus es in nomine Domini*, tu, dico, *benè proſperare*, ut venias, & ſalvos nos facias. Chriſtus venit in nomine Patris ſui, & noluerunt eum recipere: Antichriſtus venturus eſt in nomine ſuo, illum recipient. Subjungitur vox Apoſtolorum. O vos Iſraël & o domus Aaron, & qui timetis DEUM,

VERS. XXVI. *Benediximus vobis de domo Domini*, id eſt, prædicavimus vobis benedictionem Patris, id eſt, Chriſtum in benedictionem gentium miſſum de cœleſti Hieruſalem.

VERS. XXVII. *DEUS Dominus*, ſubaudis: benedixit nobis, *& illuxit nobis*, id eſt, manifeſtè apparuit nobis, poſtquam reſurrexit à mortuis. Ideo noſtro exemplo *conſtituite diem ſolemnem in condenſis usque ad cornu altaris*, Præceptum erat in lege, ut in Pascha vel Pentecoſte diem ſolemnem obſervarent, à ſervili opere vacarent, victimas immolarent. Quo ſolemni die, cùm populi convenirent, templum Domini à januis usque ad altare implevetunt, Et hoc eſt. quod dicit: *In condenſis*. Domus Domini eſt Catholica Eccleſia, in qua altare eſt Chriſtus, cujus altaris cornu eſt Sancta crux. In hac ergo domo, de qua vobis benediximus, *conſtituite diem ſolemnem*, id eſt, vacate à malis operibus, quæ faciunt ſervos peccati, immolate vos hoſtiam vivam DEO placentem; & hoc *in condenſis*, id eſt, in multis virtutibus, *usque ad cornu altaris*, id eſt, usque ad imitationem paſſionis crucis Chriſti. Vel tamdiu ſitis *in condenſis*, donec veniatis ad Chriſtum, qui eſt *cornu altaris*, id eſt, fortitudo mentis veſtræ, in quo debetis offerre DEO bona opera. Vel *usque ad cornu altaris*, id eſt, usque ad manifeſtem viſionem Deitatis, quæ eſt cornu, id eſt, ſublimitas A humanitatis Chriſti, quæ humanitatis eſt noſtrum altare, quia in fide ejus opera noſtra DEO offerimus. Alia translatio habet: *Conſtituite diem ſolemnem in confrequentationibus*, id eſt, in crebris proceſſionibus, quas populi turba condenſat, & reddit celebres feſtivâ devotione: *usque ad cornu altaris*, id eſt, usque ad ſolemnem ſuſceptionem corporis & ſanguinis Domini. Super quod altare Martyrum chorus ſacrificat hoſtiam laudis, jubilans:

VERS. XXVIII. *DEUS meus es tu* JESU Chriſte, quem in paſſione confeſſus ſum, *& nunc con-* B *fitebor tibi*, id eſt, laudabo te. *Deus meus*, quem in gloria Patris modò video: *& exaltabo te*, hoc eſt, ab humilitate à te exaltatus glorifico te exaltatum. *Confitebor tibi*, id eſt, ſine fine laudabo te: *quoniam exaudiſti me* invocantem te in tribulatione, *& factus es mihi in ſalutem*, ut me cum Sanctis tuis in cœleſti Hieruſalem ſociares. Ideo omnes juſti

VERS. XXIX. *Confitemini Domino*, id eſt, lauda- C te Dominum cum Angelis, *quoniam* ſolus eſt *bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus*, de cujus bonitate & miſericordia hic ſemper in gaudio & lætitia erimus.

Hic Pſalmus à laude incipit, & in laude definit: quia & hic debet vita noſtra Deum laudare, & in futuro perenne Alleluja cum Sanctis jubilare. Verſus: *Confitebor tibi* ſuperiùs poſitus ſignificat Martyrum confeſſionem in paſſione: ſecundò poſitus ſignificat laudem eorum in remuneratione. *Confitemini* bis poſitus deſignat duplicem gloriam, animæ & corporis.

D Notandum, quod primitus tres Pſalmi per Alleluja intitulantur: quia tres Ordines Eccleſiæ in viſione Trinitatis lætantur. Deinde octo ſimul per Alleluja inſcribuntur: quia fideles in octo beatitudinibus æterno gaudio fruuntur. Poſtea duo Pſalmi in titulis habent Alleluja, quia in perpetuum gaudebunt in anima & corpore. Ad ultimum ſeptem ſimul Alleluja poſſident: quia Sancti in ſeptiformi Spiritu perennem requiem obtinent, qui omnes ſimul ſiunt viginti quinque. Pene omnes per *confitemini*, vel primò *Laudate* continuantur, quia omnes ad confeſſionem æternæ laudis hortantur.

TRACTA-

TRACTATUS IN PSALMOS

PARS X.

PSALMUS CXVIII.

ALLELUJA.

ALEPH.

B*Eati immaculati in via.*

Pſalmus iſte viginti duobus capitulis diſpertitus eſt, per ſingula capitula verſibus octonis ſupputatis. Singula quoque capitula ſingula pro titulis habent elementa Alphabeti Hebraici. Et quærimus, quid hujuſmodi titulatio ſignificet. Invenimus autem, quod maximè notandum eſt, Pſalmum hunc totum in ſuperficie ſplendere cæleſtibus margaritis, totum, inquam, contextum eſſe nominibus Verbi Dei velut fulgentibus gemmis. Quis enim verſiculus eſt in toto tam prolixo tractatu hujus Pſalmi, in quo non reſonet vocabulum aliquod, quod rectè prædicetur de Verbo Dei, de Sapientia Dei, de Filio Dei? B Verbi gratiâ, *Beati immaculati in via.* Planè
Joan. 14. via noſtra Dei Filius eſt. Dicit enim: *Ego ſum via. Qui ambulant in lege Domini.* Et quid eſt *lex Domini*, niſi Verbum Domini? *Beati, qui ſcrutantur teſtimonia ejus.* Quid aliud teſtimonia, quàm verba, & quid multa Dei verba, niſi unum Verbum, una Dei Sapientia? Similiter & in cæteris. Neque enim facile quis verſiculus invenitur, in quo non aut *veritas* aut *mandata* aut *juſtificationes* aut *judicia* aut *ſermones* aut *eloquia Domini* habeas aut aliquid tale, quod æquipollenter valeat. Quid igitur hoc ſibi vult, quod cùm talis ſit Pſalmus, ſingula ejus capitula ſingulis Alphabeti elementis titulantur? Num poſt tot Pſalmos voluit nos Prophetæ ſpiritus verbi Dei facere Abecedarios? Planè hoc utiliter intelligimus, & veraciter confitemur, quia quantumcunque ſapiamus, quamdiu in corpore ſumus ad illam Dei ſapientiam infantulis Abecedariis ſimiles ſumus, & nobiſcum benè agitur, ſi vel
1 Corinth. 13. prima ejus elementa conſequamur. *Videmus* enim *per ſpeculum & in ænigmate*, inquit Apoſtolus. Proinde Pſalmus hic Quartæ Perioches idem nobis principium finiſque ſit.

Diſtinguitur autem, ùt jam dictum eſt, viginti duobus capitulis. Hic numerus tribus conſtat heptadibus uno ſupercreſcente, quò de tertia heptade octoas perficitur, atq; per hoc intelligimus, quia octava mundi ætate Sapientiæ Dei, quæ jam dictis hujus Pſalmi vocibus ſignificatur, plenitudo nobis perficitur, fietque, quod ait Apo- A ſtolus: *Cùm autem venerit, quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt.* 1. Cor. 13. Octonos igitur ſingulorum capitulorum verſus infantuli fideliter decantemus, donec ad octo Evangelii beatitudines ipſo donante perveniamus. Nunc eorundem elementorum interpretationem, atque intelligentiam ſubſcribamus.

Aleph Doctrina. *Beth* Domus. *Gimel* Plenitudo. *Daleth* Tabularum. *He* Iſta. *Vau & Zai* * Hac. *Heth* vita. *Vulgò Zain. *Teth* Bonum. *Jod* Principium. *Caph* Manûs. *Lamech* * Cordis. *Mem* Ex ipſis. *Vulg. Lamed. *Nun* Æternum. *Samech* Adjutorium. *Ain* B Fons. *Fe* Oris. *Sade* Juſtitia. *Coph* Vocatio. *Res* Capitis. *Sin* Dentium. *Tau* Signa.

Doctrina Domus Dei dicitur, & eſt *Plenitudo Tabularum*, id eſt, legis, quæ deſcripta eſt in tabulis. Hæc *plenitudo* legis charitas eſt. *Iſta doctrina & Hac*, id eſt, talis *Vita* hominum *Principium* eſt *Manûs & Cordis*, id eſt *bonæ* intentionis & *bonæ* operationis. *Ex ipſis* enim fit *Æternum Adjutorium*, quo adjuvemur ad *æternam vitam*. Et hic eſt *Fons Oris juſtitiæ*, id eſt, *Origo Doctrinæ*, quam prædicavit Chriſtus, per quam decet nos implere omnem *juſtitiam*, ſcilicet charitas vel *doctrina domus Dei*. *Hoc eſt maximum & primum mandatum.* Matth. 22. Et hæc *Vocatio Capitis*, id eſt, Chriſti, quia in hoc *vocati* ſunt omnes, ut hanc *doctrinam* percipiant. In hac *doctrina* apparent C etiam *Dentium Signa*, id eſt, Apoſtolorum & Doctorum, qui ſunt quidam Eccleſiæ *dentes*, dum obſcura & fortia mandata minoribus exponimus. Vel *Dentium ſigna* ſunt hæc elementa, quia non niſi *dentibus* & plectro linguæ formata ſonant, ut legi vel audiri poſſit omnis Scriptura Divinitus inſpirata de tam paucis elementis tam multipliciter conſcripta. Quid pulchrius, quid jucundius hoc Abecedario? Ecce hic continetur omnis doctrina ſpiritualis vitæ! Titulus eſt:

ALLELUJA.

Quia in his Deus laudendus agnoſcitur, in quibus eſt vitæ inſtructio, & peccatorum remiſſio, qua fideles fiunt *immaculati*, ut ſint

 beati.

beati. Denique in ſuperiore Pſalmo Paſſio Do- A
mini præmiſſa eſt, quæ mundum hunc diluit, ut dignos facaret populos, qui Deum immaculato ore laudarent, ſuaque laude alios inſtruerent Unde in Titulo præmiſſo *ALLELUJA* ſequitur

ALEPH.

Quod interpretatur *Doctrina*, ut octo verſus ab hac littera in Hebræo incipientes noveris eſſe doctrinales non ſolùm ſenſu verborum, ſed & ſeria verſuum. Nam cùm ſit primus verſus: *Beati immaculati.* Secundus. *Beati qui ſcrutantur*, quis non facile animadvertat, præcedere oportere vitam immaculatam, qua ſequens *doctrina* fiat acceptabilis. Nam cujus vita deſpi- B
citur, reſtat, ut & prædicatio contemnatur, quia *doctrina* ſine vite non eſt integra; quoniam in malevolam animam non introibit ſapientia. Bona tamen vita ſine doctrina reputatur pro bono merito, & prodeſt proximis exemplo. Magis autem proficit, ſi bonæ actioni bonitatis æternæ cognitio accedit, pro que cognoſcenda ſcrutanda ſunt in Scripturis veritatis Divinæ teſtimonia primitus moralia, deinde myſtica: in iſtis vita, in iſtis fides informatur, ut & vita ſit immaculata, & fides non ficta. Ficta eſt fides Hæreticorum, quia ipſi ſibi hanc finxerunt nolentes diligenter ſcrutari teſtimonia Dei de veritate ac ſinceritate fidei. Ideo non verum Chriſtum receperunt, ſed alium ſibi finxerunt, atque ideo pro vero Chriſto idolum coluerunt. Quibus ipſe di- C
Joan. 5. cit: *Scrutamini Scripturas: illæ enim teſtimonium perhibent de me.* Beati ergo qui ſcrutantur teſtimonia veritatis contra impios aſſertores falſitatis, nec aut non rectè credant, quod eſt Hæreticorum, aut rectè credentes non rectè vivant, quod eſt falſorum Chriſtianorum, qui & in hoc ipſo Hæretici fiunt, ſi rectè credendo & non rectè vivendo ſe ſalvari poſſe credunt. Igitur ſcrutanda ſunt veritatis teſtimonia, quibus agnoſcatur non ſolùm, quæ ſit fides vera & non ficta, ſed etiam, quæ ſit converſatio fidei rectæ adjungenda.

Pro hujus veritatis indagatione magnorum virorum in hoc Pſalmo deſudaverunt ingenia, videlicet Ambroſii, Hilarii, Auguſtini & aliorum D
Sacræ Scripturæ Tractatorum, non quod habeat in verbis obſcuritatem, ſed quod in planitie verborum tegat ſenſuum profunditatem. Eſt enim, ſicut prima littera ſonat *Aleph*, id eſt, *Doctrina* inſtruens omnes, qui volunt eſſe beati, qua via tendant ad id, quod deſiderant. Unde ſicut ante nos dictum eſt, Pſalmus iſte inſtitutor fidelium, paradiſus eſt omnium pomorum fideli animæ concupiſcibilium, qui quantò in ſuperficia videtur apertior, tantò eſt profundior, ſimilibus verbis contextus, nulla confuſione permixtus, ſed novitate rerum litteris mutatis explicatus, loquiturque in eo chorus omnium Sanctorum à primo juſto usque ad ultimum. Cùm ergo ſit magnæ difficultatis obſcurè dicta elucidare, atque ad planum ſenſum deducendo quaſi ex tenebroſa aqua in nubibus aëris fulgura & coruſcationes demonſtrare, multò videtur laborioſius in planè dictis ac lucidè ſcriptis inveſtigare altitudinem ſenſuum ſub planitie litteræ abſconditum, ſed tamen à diligenter quærentibus inveniendum. Hinc eſt, quòd *regnum cœlorum ſimile* dicitur *theſauro abſcondito* *Matth. 13.*
in agro non in ſylva, in plano videlicet campo, ubi facilè à quærentibus inveniri poſſit, non inter condenſa veprium ſylveſtria, quibus aſſimilari poſſunt Ariſtotelica ſeu Platonica ſcripta. Quia ergò in campo iſto planiſſimo, imò in agro jam diligenter exarato magnus theſaurus à magnis foſſoribus eſt inventus, & in lucem prolatus, noſtri nunc favente gratia Dei ſit ſtudii non tam hìc in altum fodere, quàm effoſſa numiſmata * per agrum hunc ſparſa colligare. ** Cod. Nomiſmata.* Quaſi enim fulgida numiſmata hic reſplandent præclara nomina Chriſti, ſive dum *Via* nominatur, in qua *beati ambulant*, ſive dum *Verbum* dicitur, cujus memoria Deo Patri ſuggeritur, ubi canitur: *Memor eſto verbi tui ſervo tuo* ſeu dum alio quolibet vocabulo ſuo per nos invocatur nomen ejus, in quo ſolo datur ſalus. *Neque enim*, ut ait Petrus *Act. 4.*
Apoſtolus, *aliud nomen ſub cœlo datum eſt hominibus, in quo oporteat ſalvos fieri.* Hujus ergo nominis pretioſas drachmas dudum in agro iſto repertas à magnis, ùt dictum eſt, inquiſitoribus, ut pſallendo veluti curſim in Curſibus Canonicis feſtinando colligamus, adjuvare dignetur ipſe, cujus pene in ſingulis verſiculis hoc nomen invocamus. Verùm, ſi quem delectat in agro iſto non tam currendo nobiſcum feſtinare, quàm longè latèque ſpatiando morari, quemadmodum legitur Iſaac egreſſus in agrum ad meditandum, quando Rebecca venit ad eum, *Gen. 24.* Patrum prædictorum copioſis expoſitionibus impendat ſtudium. Nos autem brevitati, quantum Deus adjuverit, ſtudentes, & præcipuè nominis Dei margaritas colligere intendentes non tam exponendo quàm canendo Pſalmi hujus textum percurrere, ne deficiamus in via, ipſum, qui *Via* eſt, exoratum cupimus eſſe, ut ſociet nos ambulantibus & currentibus in ſe. Licet enim ſit verè beatiſſimus ille curſor, qui dicere poteſt in hoc Pſalmo: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatares cor meum,* tamen à curſu iſto non eſt incipiendum, ſed quaſi pedetentim primò ambulandum. Unde in principio Pſalmi rectè dicitur:

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. VERS. III.

Vis eſſe Beatus? Eſto immaculatus, quia *Beati immaculati*, ſicut è contra miſeri omnes polluti, & criminaliter maculati. Scio, quia omnes homines naturali appetitu volunt eſſe *Beati*, ſed non omnes volunt eſſe *immaculati*, atque ideo errore devio etiam in ſordibus ſuis explendis conſtituunt ſibi beatitudinem, ſicut Epicurus, aut in ſapientia mundana ùt Stoicus. Ego

Ego antem contra Epicurum dico: *Beati immaculati in via. qui ambulant in lege Domini.* Et contra Stoicum: *Beati, qui ſcrutantur teſtimonia ejus, in toto corde exquirunt eum.* *Beati immaculati*, non qui maculas nun-
Rom. 3. 23. quam habuerunt: *Omnes enim peccaverunt*, & omnes *egent gloria Dei*; ſed, qui maculas originales aut etiam actuales depoſuerunt. Ubi? *In via*, in illo ſcilicet, qui dicit: *Ego ſum via*, qui quoniam ſolus eſt homo conceptus & natus absque omni macula immaculatos facit *in* ſe *Via* non eos, qui ſtant otioſi aut jacent reſupini, ſed *qui ambulant in lege Domini*, paſſibus actionum ſatagentes circa frequens miniſterium, quod in lege Domini didicerunt, ubi de diligendo proximo inſtructi ſunt. In cujus dilectione ambulando exercitati ampliùs fiunt *beati*, ſi per officium Marthæ eſcendere ſtudent ad otium Mariæ, cujus pars optima comprobatur per ipſius *teſtimonia*, qui miniſterium bonæ actionis in Martha ſuſcepit, cui tamen quietem ſororis prætulit. *Beati* ergo activi, *qui ambulant in lege Domini*. *Beati* etiam contemplativi, *qui ſcrutantur teſtimonia ejus*. *Beati* utrique ita duntaxat, ſi *in toto corde exquirunt eum* non aliud appetentes vel actionis vel contemplationis præmium, niſi ipſum, quo Auctore ſunt, quod ſunt. Infelices hypocritæ, qui facientes bona *ſcrutantur teſtimonia* hominum volentes videri ab hominibus. Item infelices malè agentes, ac proinde lucem odientes, qui ob hoc *ſcrutantur teſtimonia* hominum, ne deprehendantur mala o-
Job. 24. pera ipſorum. Hinc eſt illud: *Oculus adulteri obſervat caliginem.* Igitur ſive benè agentes ſive malè, atque in hoc hominum teſtimonia ſcrutantes, vel quia cupiunt laudari, vel quia timent argui, omnino infelices & miſeri ſunt. *Beati* autem, *qui ambulant in lege Domini* rectè agendo, ſobriè, juſte ac piè vivendo, & quæ mala ſunt, cavendo, atque in his, quæ agere vel cavere ſtudent, ſoliùs Dei *teſtimonia ſcrutantur* cupientes cavere, quod illi diſplicet, ac facere, quod il-
Act. 9. li placet. Talis erat ille, qui dixit: *Domine quid*
Pſal. 142. *me vis facere?* Item alius: *Domine*, inquit, *doce*
Matth. 25. *me facere voluntatem tuam.* Fatuæ Virgines in vaſis conſcientiarum non habentes veritatis verum teſtimonium foris cupiunt emere falſum de ore hominum, ſive adulationis oleum vendentium. Sunt ergo infelices non habentes teſtimonium Dei: *Beati* autem, *qui ſcrutantur teſtimonia ejus* diligenter perquirendo, quid ipſi placeat, quidque illi diſpliceat, ut alterum approbando, alterum improbando mens eorum ſemper de Divino teſtimonio pendeat, ſemperque ipſius judicio ſe ſubjiciat ſive in actione rationabili ambulando in via recte, ſive in contemplatione ſcrutando ipſius teſtimonia, ſive in utroque alternando ſtudia ſua, ne unquam reperiantur vel à bonis otioſi, vel in malis operoſi.

VERSUS III. *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt*, longè ſegregati ab illis *beatis immaculatis in via, qui ambulant in lege Domini.* Quantò magis ab illis *beatis, qui ſcrutantur teſtimonia ejus?* Neutri quippe ſunt generis, id eſt, neque activi neque contemplativi, *qui operantur iniquitatem.* Non dico: *Qui operati ſunt*, & jam deſierunt operari, quod malum eſt, ſed: *qui operantur*, habentes videlicet propoſitum faciendi, quod ipſi non ignorant eſſe malum. Unde juſto judicio Dei aliàs conceditur, ut, qui in ſordibus Apoc. 22.
eſt, ſordeſcat adhuc, & qui nocet, noceat adhuc. Non dicitur, ut, qui in ſordibus fuit, vel nocuit, ſordeſcat vel noceat adhuc; ſed, *qui in ſordibus eſt*, & *nocet* præſentialiter & obſtinatè amando *iniquitatem ſuam*, ac proinde odiens animam ſuam, *ſordeſcat & noceat adhuc*, ſuo videlicet relictus arbitrio depravato & in malitia obſtinato.

Aliter: *Beati, qui ambulant in via*, non quia nunc ambulant, ſed quia perventuri ſunt, quò *ambulant.* Item *Beati, qui ſcrutantur teſtimonia Dei, & in toto corde exquirunt eum*: non quia ſcrutantur vel exquirunt, ſed quia quod quærunt, inventuri ſunt. Cui ſimile eſt, quod dicitur: *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam* Matth. 5.
& qui eſuriunt juſtitiam, non quia hoc, ſed propter hoc quod ſequitur: *Quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, & ſaturabuntur.* Beatitudo ergo non in perſecutione, ſed in perſecutionis remuneratione; neque in fame, ſed in ſecutura ſaturitate conſtituitur. Similiter *Beati, qui lugent*, non quia lugent, ſed *quoniam ipſi conſolabuntur.* Ita utique, ſicut jam dictum eſt: *Beati qui ambulant* & ambulando laborant, non quia ſic ambulant, ſed quia ſic ambulando & laborando feſtinant ingredi in illam requiem, in qua nullum deinceps habebunt laborem. *Amodò jam dicit Spi-* Apoc. 14.
ritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur illos.

Item: *Qui ſcrutantur teſtimonia* Dei, nondum re, ſed jam ſpe *Beati ſunt*, quia inventuri ſunt, quod quærunt, ſi tamen *in toto corde* Deum quærunt, quod non faciunt illi, qui ad hoc *ſcrutantur teſtimonia ejus*, ut ea vel oppugnent, vel in ſola notitia, non in vita teneant, qualium deterrimi fuerunt Hæretici perquirentes teſtimonia veritatis, cùm eſſent inimici veritatis. His hodieque inveniuntur conſimiles Clerici valenter litterati & inſtructi in Scripturis veritatis, cùm ſint hoſtes ipſius veritatis, quod ex fructibus eorum cognoſcitur. *Non enim, qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt*, quem toto corde oderunt. Sanè illi non dicuntur operari iniquitatem vel peccatum, qui cum Apoſtolo dicere poſſunt: *Jam non ego operor illud*, Rom. 7.
ſed quod habitat in me, peccatum; fomes enim peccati, qui eſt languor naturæ, commovet illicita deſideria carnalis concupiſcentiæ, quæ lex membrorum dicitur, & in membris, quod ſuum eſt, operatur. Sed homo interior, qui legi DEI condelectatur, peccatum non operatur, quia peccato, quod in ſua carne ſentit, non conſentit vel obedit ad perficiendum, quod caro appetit, imò & contra

 ipſum

ipſum peccatum pugnat gemitibus ineoartabilibus, A

Rom. 7. dicens cum Apoſtolo: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Et addit: *Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Ad hunc igitur ſic pugnantem non pertinet, quod hic dicitur: *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt*, quia quod peccatum confitetur, & contra hoc orat, ad vias Dei pertinet, in quibus denique ſi perſeveratur, propter ipſas vias peccatum non imputatur, dummodo non ſit in ſpiritu ejus dolus, qui dicit ſe dolere de peccato, quod operari ſentit in carne ſua. De hoc dolo cavendo in tricefimo tertio Pſalmo ſatis tractatum.

Aliter. *In Domo Domini*, cujus *Doctrina* eſt hic Pſalmus, duæ ſunt ſcholæ, altera diſciplinæ informans ad diligendum Deum & pro- B ximum, altera ſcientiæ informans & erudiens ad cognoſcendum Deum & proximum, quem ille nondum cognoverat, qui dicebat: *Et quis eſt meus proximus?* (Luc. 10.) qui tandem inſtructus, quod vulnerati erat proximus, qui fecit miſericordiam in illum, poſt inſtructionem hujus ſcientiæ præceptum accepit diſciplinæ dicente ad eum Domino: *Vade, & tu fac ſimiliter.* (Ibidem.) Cui ergo dicitur: *Vade, & tu fac ſimiliter*, in viam diſciplinæ dirigitur, qua in lege Dei ambulatur. Sed ne quisquam ſemel ingreſſus hanc viam deduci poſſit in devium, ſcrutanda ſunt in ſchola ſcientiæ *teſtimonia* veritatis, quibus quisque inſtructus novit, qualiter Deus, & qualiter proximus propter Deum ſit amandus. Alioquin facilè aberrabit diligens pro Deo, quod Deus non eſt, diligens vel odiens in proximo, quod diligendum vel odiendum non eſt. Ideo non ſolùm *Beati, qui ambulant in lege Domini* ſcribuntur in principio hujus Pſalmi, ſed additur: *Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus*, ut & in ſchola diſciplinæ proficiamus ad dilectionem Dei & proximi, & in ſchola ſcientiæ ac ſapientiæ illuminemur ad cognitionem Dei & proximi. Ne autem in utralibet ſchola ſurrepat negligentia,

VERS. IV. *Tu mandâſti mandata tua cuſtodiri nimis*, qui ea vis *cuſtodiri nimis*, id eſt, *valdè*. Quod dicitur *nimis*, bifariam poteſt intelligi, videlicet, ut dicatur vel *nimis mandâſti* vel *nimis cuſtodivi*. Et hoc ſciendum, quòd *nimis* hoc loco non ſignificat illud malum, quod dicitur in proverbio vulgari: *Omne quod eſt nimium, vertitur in vitium*, ſed *nimis* pro *valde* ponitur, ùt illic: *Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* (Pſal. 138. 17.) *Nimis* enim cuſtodienda ſunt mandata, in quibus nec Jota unum prætereundum eſt, quia quæ dicta ſunt antiquis nimis adaucta ſunt novis dicente Domino: *Dictum eſt antiquis: non occides; ego autem dico vobis: Omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio.* (Matth. 5.) Item: *Dictum eſt antiquis: non moechaberis; ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam moechatus eſt eam in corde ſuo.* Sic & in cæteris mandatis, quibus lex antiqua cohibet ac prohibet malas actiones, lex nova cohibet etiam cogitationes & affectiones, quod eſt *nimis* mandare, ultra vires ſcilicet fragilitatis humanæ. Unde virtute humana deſtitutus ad te, qui omnia potes, confugio dicens:

Utinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas juſtificationes tuas! VERS. V. Niſi enim gratia donet, quod lex jubet, per legis mandatum reviviſcet peccatum, fietque mihi ad mortem, quod erat datum ad vitam. Propterea legis jugo preſſus ad gratiam Chriſti confugio dicens: *Utinam dirigantur viæ meæ*, ſcilicet actus vitæ, qui per ſe tortuoſi & minimè recti ſunt *ad cuſtodiendas juſtificationes tuas*, eas videlicet præceptiones, quibus recta jubes: & eas prohibitiones, quibus mala prohibes. Si enim, quæ prohibes, cavebo, & quæ jubes, fecero,

Tunc non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis. VERS. VI.

Super hunc locum dicit B. Papa Gregorius:* *Sciendum eſt, quòd quisquis à Dei præceptis diſcordat in opere, quotiens ea audit, corde ſuo reprehenditur atque confunditur, quia id, quod non fecerit, memoratur. Nam in quo erráſſe ſe conſiderat, ipſa ſe latenter conſcientia accuſat. Hinc ergo deprecatur Propheta dicens: Tunc non confundar, dum reſpicio in omnibus mandatis tuis. Graviter enim unusquisque confunditur, quando mandata Dei vel legendo vel audiendo reſpicit, quæ vivendo contempſit. Hinc etenim voce Johannis dicitur: Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus ab eo, accipiemus. Ac ſi diceret: Si id, quod præcipis, facimus, id, quod petimus, obtinemus. Valde namque apud Deum utraque hæc ſibi neceſſariò congruunt, ùt & oratione* C *operatio, & operatione fulciatur oratio. Hinc enim Jeremias ait: Scrutemur vias noſtras & quæramus & revertamur ad Dominum. Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum in cælum. Vias enim ſcrutari eſt cogitationum interna diſcutere; corda verò cùm manibus levat, qui orationem ſuam operibus roborat. Nam quisquis orat, ſed operari diſſimulat, cor levat, & manus non levat. Quisquis ergo operatur, & non orat, manus levat, & cor non levat. Juxta ergo Johannis vocem tunc cor fiduciam in oratione accipit, cùm ſibi pravitas vitæ nulla contradicit.*

*Lib. 18. Moral. c. 5.

Aliter: *Tunc non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis.* Non ero ſicut ille, qui auditor, & non factor *comparatur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo* (Jacob. 1.) ſtatim ob- D liviſcens qualis fuerit; ſed ſicut ille, de quo dicitur: *Qui autem perſpexerit in lege perfecta libertatis, & permanſerit non auditor oblivioſus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit.* (Ibidem.) Huic viro ſapienti aſſimilatus per directionem viarum mearum ad cuſtodiendas juſtificationes tuas, *tunc non confundar, cùm perſpexero* velut in ſpeculo *in omnibus mandatis tuis*, ne peccando contra unum fiam reus omnium. Quod nimirum cavens omnia mandata tua, quæ multa ſunt per diverſitatem operis unum verò in radice charitatis frequenter perſpicio legendo, meditando, ut in eis velut in ſpeculo agnoſcam, ſi verè directæ ſint viæ meæ, ſcilicet mores & actus ad cuſtodiendas juſtificationes tuas. Quod cùm invenero, non ero ingratus, neque libero meo arbitrio hanc directionem attribuam, ſed

Conſi-

VERS. VII. *Confitebor tibi in directione cordis,* quia tibi ſoli confeſſio laudis & gratiarum actionis debetur non ſolùm *in directione cordis*, quod prius diſtortum gratia tua direxiſti & rectum feciſti, ut ſim rectus corde; ſed etiam *in eo, quòd didici judicia juſtitiæ tuæ.* Nam & hoc tu feciſti, ut ab illis diſcerem, quæ per me non poterem intelligere, quæ tamen neque ab homine, neque per hominem *didici* facere, ſed à te, qui ſolus doces hominem ſcientiam iſtam, que ſciat non ſolùm intelligere, ſed & facere ac ſervare *judicia juſtitiæ tuæ.* Unde aſſiduè tibi dico:

Pſal. 142. *Doce me facere voluntatem tuam*, quoniam hoc

eo. docere homo non poteſt hominem. Instructus igitur à te per *judicia juſtitiæ tuæ in directione cordis*, ut ſim rectus corde, lætabor in ipſis judiciis

Pſal. 30. cum eis, quibus alias dicitur: *Lætamini in Domino & exultate juſti, & gloriamini omnes recti corde.* Alioquin ſi cor diſtortum à rectitudine judiciorum juſtificationis tuæ habuero, non lætabor in eis, quoniam accuſabor ab eis. Ideo propoſitum mihi eſt firmiſſimum, ut

VERS. VIII. *Juſtificationes tuas cuſtodiam.*

Sed quia ſine te nihil poſſum facere, *non me derelinquas usquequaque*, id eſt, valdè. Et ſi dereliquiſti, ut ſine adjutorio tuo infirmus appaream, *non derelinquas usquequaque*, id eſt, valde, ne peream. Valdè quippe vel omnino & *usquequaque* relictus fuiſſet mundus, niſi DEUS in Chriſto mundum ſibi reconcilians attuliſſet medicinam validam contra ægritudinem validam, quo mundum ſanante *non* eſt *relictus usquequaque*, id eſt omnino aut valde.

In Hebræo legitur: *Præcepta tua cuſtodiam, ne derelinquas me nimis.* Oratio iſta quippe congruit homini tentationibus erudito, quod nihil eſt aut poteſt homo per ſe. Cujus aliàs

Pſal. 29. eſt iſte querela nimiùm ſere: *Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum. Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem. Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.* Querelam hanc modò anticipat dicens: *Juſtificationes tuas cuſtodiam, non me derelinquas uſquequaque*, id eſt, *nimis*: quia nimis dereliquiſti me avertendo faciem tuam à me. Unde nimis conturbatus, ne iterum nimis conturbet, dum propono, ut *juſtificationes tuas cuſtodiam*, ſciens nihil me poſſe abſque te, precor, *non me derelinquas uſquequaque*, id eſt, nimis.

BETH.

VERS. IX. *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?*

Prona eſt adoleſcentia in malum. Unde

Luc. 15. adoleſcentior filius diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè. Aptior tamen eſt hæc ætas converſioni quàm ſenectus, quia melius eſt prævenire juventutem correctione, quàm poſt deflere delicta juventutis & ignorantiæ. Hoc eſt remedium, illud ſalus: hic eſt res in periculo, quia grave nimis eſt & difficile conſueta mala pellere: ibi ſalus in tuto favente DEI auxilio, ubi à juventute convaleſcit in bonis bona conſuetudo. Ego igitur meliora deſiderans dico tibi Deus meus: *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?* præmiſſeque hac deliberatione velut inſtructus tua inſpiratione affirmo, quòd *adoleſcentior corrigit viam ſuam in cuſtodiendo ſermones tuos.* Tu enim dicis: *Beati qui* Luc. 11.

audiunt verbum DEI, & cuſtodiunt illud. Unde ſciens non in audiendo tantùm, ſed multò magis *in cuſtodiendo ſermones tuos* eſſe ſalutem, propoſitum habeo cuſtodire *ſermones tuos* non in ſola memoria contra vitium oblivionis, ſed multò magis in vita contra vitium perverſæ converſationis. Ipſis quippe docentibus & me, dum cuſtodiuntur, cuſtodientibus

In toto corde meo exquiſivi te VERS. X.

probans experimento felici, quòd ſermones & verba tua Spiritus & vita ſunt, quæ ad te quærendum cor humanum, licèt frigidum ſeu præmortuum, ſic ſuſcitare ac vivificare poſſunt, ut tu toto corde quæraris in ipſis. Et ideo rogo: *Ne repellas me à mandatis tuis*, quo modo repellis tepidum, quem de ore tuo evomis, quomodo repellis operarium negligentem, ne occupet locum melioris & ne ſibi plus contrahat offenſionis, quo modo repuliſti tabernaculum in Silo propter indiſciplinatos mores tepidi Sacerdotis Heli, quo modo etiam repellis eum, cui dicis: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* Non ſic, 1. Reg. 4. Oſea 4.

obſecro, repellas me, quia ego non repuli ſcientiam. Sed

In corde meo abſcondi eloquia tua VERS. XI.

tanquam unus de plebe tua ſciens, quia non repellis plebem tuam, tuis eloquiis cuſtodiendis intentam. Ideo quaſi theſaurum valde pretioſum *in corde meo abſcondi eloquia tua* cautè, obſervans tempus tacendi & tempus loquendi, ſciens vitium eſſe Divina myſteria indignis vulgare, quod fieri ſolet vel adulatione loquentis ut ei placeat, cui ſecreta vulgat; vel avaritia, ut aliquid lucretur; vel jactantia, ut plura ſcire videatur; vel turpi oris incontinentia, quo ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum. Propterea ego nolens, margaritas mittere ante porcos vel Sanctum dare, canibus, *in corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi*, qui dicis: *Nolite Sanctum dare canibus.* Cor meum Matth. 7.

quaſi arca; eloquium tuum quaſi theſaurus, quem cuſtodivi à latronibus ſciens, quod ſpoliari deſiderat, qui theſaurum publicè inter latrones portat. Item: Cor meum quaſi nidus: eloquia tua quaſi ova mihi excent ad hoc ſuſcepta, ut formarentur in volatilia ſuo tempore volatura. Ideo, ne ante tempus

tempus de nido ſuo excidarent & perireot, *in cor-* A *de meo* tanquam in oido *cuſtodivi* ea, *ut non peccem tibi* vel ea emitteodo anra tampus, val intus rattnendo, cùm dabent foras volare non pennia corvorum, ſed peonts columbarum, quas alibi optavi
Pſ. 54. dicens: *Quis dabis mibi pennas ſicut columba?* Et quidem abſcondeodo *eloquia tua* tacui hominibus aures audiendi non habentibus: in tuis verò auribus non tacui Deus meus, cui aſſiduà dixi, & dico:

VERS. XII. *Benedictus es Domine, doce me juſtificationes tuas.*

In hoc verſiculo bravi ſonat ſimul & gratiarum actio de benaficiis collatis, & poſtulatio de confarendis. Dixi ergo & dico aſſidoè: *Benedictus es Domine* in eo, quòd te docente *didici judicia juſtitia tua, qua abſcondi in corde meo, ut non* B *peccem tibi.* Sed ne fruſtra pecuniam tuam acceperim, ſi eam ſampar abſcondero, *doce me juſtificationes tuas*, ut ſciam, qualiter pecuniam tuam
Matth. 25. dam ad manſam oummularis, & tu veniens cum uſuris axigas illam, neque me tunc arguas, quaſi malum & pigrum ſarvum, qui abſconderim in terra talentum creditum. Sic aſſidoè orans exauditus, & quid, qualiter, quibus, quando loquar eruditus

VERS. XIII. *In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.* Alia da judiciis tuis *in corde meo abſcondi*, & alia *in labiis meis pronuntiavi.* Nam *judicia sua* illa inſcrutabilia, quæ ſunt *abyſſus multa*, naque ipſis Angelis comprahanſibilia, corde credidi eſſe juſtiſſima, quibus nunc & in fi- C na judicatur mundus, & bæc *in corde meo abſcondi* credendo, venerando, timendo: ſad *judicia oris tui*, quæ manifeſtiora ſunt judiciis cordis tui, ſic io labiis meis pronuntiavi, ſicut aa pronuncianda cognovi per *os tuum* in Evangelio, & ſicut locu-
Luc. 1. tus es per *os* tuorum Sanctorum, qui à ſæculo ſunt, Prophetarum tuorum, qui & ipſi ſunt *os tuum.*
2. Cor. 6. Apoſtoli etiam, quorum unus dicit: *os noſtrum patet ad vos o Corinthii*, *Os suum* ſunt, & *judicia tua* per eos manifeſtata ſunt *judicia oris tui.* Sad
Rom. 11. ubi idem axclamat dicens: *O Altitudo divitiarum, ſapientia & ſcientia Dei, quàm incomprebenſibilia ſunt judicia ejus*, judicia cordis tui vaneratus ſum, ſciens ea, licèt occultiſſima, tamen juſtiſſima. *In labiis* verò *meis pronuntiavi omnia judicia oris tui*, prout mihi dunatum eſt à te. *Os apertum & oſtium evideus* evidenter patefactum pro meo modo, D ſicut Apoſtolus tuus gratulatur ſibi *os & oſtium*
2. Cor. 6. *apertum* pro ſuo modo: *Os*, inquit, *noſtrum patet ad vos o Corinthii.* Item: *Oſtium*, inquit, *mihi*
1. Cor. 16. *magnum apertum eſt evidens, & adverſarii multi.* Sicut ergo ille pro ſui Apoſtolatûs auctoritata magnificè pronuntiavit *judicia oris tui*: ſic & ego pro meo modulo, in quantum ta donante valui, *pronuntiavi omnia judicia oris tui*, licèt quoque, ùt Apoſtolo, interdum obſtitiſſent advarſarii multi, vidalicet falſi teſtes, veritati obloquantes, & me à via veritatis avertere nitentas. Quod proinde non potuerunt, quia ego

VERS. XIV. *In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis.*

Nam ſicut aliquis avarus dalectatur in acquiſitis vel acqoirendis terranis divitiis, ita ut ei videatur lava ac delectabile pro talibus multùm laborare; ſic ego *delectatus ſum in via teſtimoniorum tuorum*, quæ via Chriſtus aſt, *in quo ſunt omnes theſauri altitudinis divitiarum & ſapientia & ſcientia Dei*: ac proinde via hæc non conferaoda, ſed longè in infinitum præferaoda eſt omnibos divitiis fallacibus, quæ ſpinis verbum ſuffocantibus comparantur, & Luc. 8. ad ultimum deputabuntur igni coofoveodo, quo talium dilectores ardebunt in inferno, ſicut ille dives, qui cruciatus in flamma refrigerationem guttæ unius obtinere non potoit. Eſt ergo in hoc loco inter diſpares divitias impropria comparatio, qua oon res parva ſuſtollitur, ſed magna humiliatur, qui tropus dicendi apud Grammaticos nomi- B natur *Tapinoſis* magnæ rei. Attamen veras divitias amantibus ita placet *via teſtimoniorum* Dei, quæ Chriſtus aſt, ut in ipſo raputent ſa habere omnas divitias cœleſtas & terranas, illas ad fruendum, iſtas ad utendum *tanquam nihil habentes & omnia* 2. Cor. 6. *poſſidentes, ſicut egenses, multos autem locupletantes.* Ideo in ipſo delectantur jure *ſicut in omnibus divitiis*, quia in ipſo habant omoia, qui habent habentem omnia. Ao noo habet omnia, qui dicit: *Omnia mibi tradita ſunt à Patre meo?* Item: *Data* Matth. *eſt*, inqoit, *mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* 11. & 28. Teſtimonia bæc ipſius varitatis de ſa vara ſunt. Et cap. ideo *in via teſtimoniorum* talium *delectatus ſum ſicut in omnibus divitiis*, cradant, imò ſciant viam banc in qua ambulo, veritatem per quam ambulo, vitam ad quam ambulo, abundara omnibus divitiis. Id- C eo dico: *In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum ſicut in omnibus divitiis*: Non quòd ego divitias iſtas inæſtimabiles teſtimoniorum tuorum valeam vel æſtimare animo, val enarrare ore, ſed ut magis ac magis illuminer ad eas agnoſcendas.

In mandatis tuis exercebor, & conſiderabo vias tuas. VERS. XV.

Rectè utique. Nam quia taſtimonia tua interdum ſunt obſcura, verbi gratia: *Ego ſum, qui* Exod. 3. *ſum.* Vel: *Ego principium.* Val: *Ego ſum via ve-* Apoc. 1. *ritas, & vita*; mandata verò tua maoifaſta ſunt, Joan. 14. ùt aſt: *Non occides. Non mœchaberis. Honora* Exod. 20. *patrem tuum* &c. in hunc modum, mirabilia teſtimonia tua etiam non intallecta vaneror, ſciens, quia D verba vitæ habes, etiam cùm *ſermo* tuus videtur *du-* Joh. 6. 60. *rus*, ùt de carne tua mandocanda & ſanguine bibendo. Sed *in mandatis tuis* omnino intelligibilibus *exercebor* operando quæ jubes, vitando quæ prohibes. Et talis exarcitationis collyrio curata lippitudine maa *conſiderabo vias tuas*, vel ſicut in Habræo habetur: *Contemplabor ſententias tuas.*

Super hunc locum Baatus Gregorius dicit: * * Lib. XVII. Moral. cap. 9. *Quid per bas vias innuit, niſi quod humana converſationis itinera videre contempſeras? Dicit ergo: In mandatis tuis exercebor, & conſiderabo vias tuas. Ac ſi apertè ſpondeat dicens: Qua mea ſunt, jam videre refugio, quia per imitationis tua viam pergere converſationis greſſibus inardeſco. Qui enim præſenti mundo contradicit, amoris exercitatione continua Redemptoris*

ſui

ſui vias cordis oculis objicit, ut mens proſpera fugiat, ad adverſa præparetur, nil, quod demulcet appetat, nil, quod deterrere creditur perimeſcat, mœrorem gaudium deputet, præſentis vitæ gaudia damna mœroris penſet, abjectionis detrimenta non timeat, ſed per hæc manentis gloriæ locum quærat. Has enim vias ſequentium monſtrabat oculis Veritas, cùm dicebat: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur. Ad has vias tumentia diſcipulorum corda revocabat, cùm locum gloriæ jam quærerent, ſed ejusdem iter ignorarent, dicens: poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Confeſſionis quippe illius celſitudinem à dextris & ſiniſtris quæſierant; ſed quanta adhuc itineris eſſet anguſtia, non videbant. Unde & eorum mox oculis imitandus calix Paſſionis objicitur, ut videlicet, ſi ad ſublimitatis gaudia tenderent, priùs viam humilitatis invenirent.

Igitur *in mandatis tuis exercebor, & conſiderabo vias tuas.* Et quia ex plage Originalis peccati facile obrepit oblivio, ne ſemel intellecta perdam,

VERS. XVI. *In juſtificationibus tuis meditabor, ut non obliviſcar ſermones tuos,* quos expedit non ſolum per intellectum videri, ſed & per memoriam retineri. Maximè autem conſideratione ac meditatione indigent illæ *juſtificationes*, quæ vel in lege vel in Evangelio aliud ſonant, & aliud indicant. In lege, *ut non induaris veſte contexta ex lana & lino*, cujus litteræ obſervatio nulla eſt juſtificatio, ſed moraliter caveri hanc duplicitatem, in qua ſimplicitas quaſi lana prætenditur, & aſtutia quaſi lini ſubtilitas abſconditur, magna juſtificatio eſt: Item in Evangelio, ubi dicitur: *Tu autem, cum jejunas, lava faciem tuam, & unge caput tuum oleo*, litteræ hujus obſervantia parva vel nulla eſt juſtificatio; ſed intus lavare faciem cordis aqua compunctionis de peccatis præteritis, & perfundere caput mentis, id eſt, intentionem, quæ eſt principale interioris hominis, oleo lætitiæ, qua fiat jejunium ſive aliud ſanctitatis exercitium non ex triſtitia vel ex neceſſitate, ſed in lætitia & in hilaritate, magna eſt juſtificatio. Ad tales *juſtificationes* dignoſcendas neceſſaria eſt prudens meditatio, ne aut non rectè intelligantur, aut rectè intellectæ oblivioni tradantur. Propterea quaſi votum facio dicens: *In juſtificationibus tuis meditabor, non obliviſcar ſermones tuos.*

Deut. 22.

Matth. 6.

Jam his octonis verſibus exactis eorum duas capitales litteras, videlicet *Aleph* & *Beth* connectamus, & ex earum interpretatione dicamus, quia in iſtis verſibus eſt magna *Doctrina* Eccleſiæ. Interpretatur enim *Aleph Doctrina. Beth Domus*, ac proinde intelligitur his comprehendi *Doctrina Domus*, id eſt, Eccleſiæ.

Incipit alius octonarius, cujus in Hebræo ſinguli verſus incipiunt à littera

GIMEL.

Quod interpretatur *Plenitudo*, vel ſicut Ambroſius vult, *Retributio*: quia ſic per *doctrinam domûs* inſtructus, & in mandatis DEI exercitatus, *plenitudinem retributionis* meritò exigit dicens:

VERS. XVII. *Retribue ſervo tuo.* In quo non debet arrogans videri, ſed conſtans. Innocentis enim & conſtantis eſt conſcientiæ ab eo, cui ſervivit, plenitudinem retributionis expetere, atque in hoc nihil hæſitare vel dubitare. Jubemur quippe in Evangelio fidem habere, ac non hæſitare de his, quæ hominibus impoſſibilia, DEO verò poſſibilia ſunt. Cùm autem ſint quatuor Retributiones diverſæ, id eſt, bona pro bonis, mala pro malis retribui, quod eſt juſtitiæ, ac bona pro malis, quod eſt gratiæ, item que mala pro bonis, quod eſt injuſtitiæ, hanc ultimam neſcit Deus, qui nulli malum pro bono retribuit: reliquas tres obſervat, prout vult. Nam & bonis meritis, quæ ipſe dat, bona quoque præmia retribuit, & malis meritis, quæ è ſe habet malus homo, mala tormenta rependit, & item ſæpè malis meritis bona præmia retribuit, cùm tamen ipſe mala merita fuerint recognita per pœnitentiam. Sed quis tibi hanc ipſam dat pœnitentiam, niſi *veniæ largitor, & humanæ ſalutis amator*? Ego igitur, in quantum bona feci, ſervus tuus, bone Deus, tibi dico: *Retribue ſervo tuo.* Quia verò ſemivivus adhuc in parte mortem ſentio, qua præpeditus minùs tibi ſervio quàm debeo, dico tibi: *Vivifica me* bona tua pro malis meis retribuendo, *&* tunc vivificatus *cuſtodiam ſermones tuos.* Sed quia non poſſunt cuſtodiri per obedientiam, niſi priùs videantur per intelligentiam, tu, qui *lux vera es illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum,*

Luca 11.

Joan. 1.

VERS. XVIII. *Revela oculos meos. Et* tunc eblato velamine ignorantiæ ſimul & malitiæ *conſiderabo mirabilia de lege tua.* Nihil mirabilius in mandatis quàm: *Diligite inimicos*; quod idem eſt, ac ſi dicatur: Date bona pro malis. Item cùm dicitur: *Niſi quis renuntiaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et: *Vade, vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo*, aliaque in hunc modum dictu quidem ſunt *mirabilia*, ſed tamen actu poſſibilia ſunt credenti. Hoc ita eſſe *conſiderabo de lege tua*, in qua *mirabilia* lego. Nam & Moyſes inimicos dilexit, pro quibus ne interirent, ſe deleri de libro vitæ petiit. Sed & Samuel pro inimicis oravit manente adhuc umbra legis. Clareſcente autem veritate poſtquam verus agnus Chriſtus pro inimicis eſt immolatus, abſque numero ſunt, qui ſuos inimicos dilexerunt, & diligunt orantes pro perſequentibus & calumniantibus: quique renuntiantes omnibus, quæ habent & habere poſſunt in terra, incolæ ſunt in terra. Quorum conſortio vel per imitationem vel per alienæ perfectionis perfectam dilectionem admiſſus confidenter dico:

Luc. 6.

ibid. c. 14.

VERS. XIX. *Incola ego ſum in terra.* Unde alias clamare ſoleo: *Heu me, quia incolatus meus prolon-*

Pſal. 119.

Pſal. 38. *prolongatus eſt.* Incolatus quippe idem eſt, quod peregrinatio, qua *Peregrinus ſum ego ſicut omnes patres mei*, quorum patria cæleſtis Jeruſalem, cujus cives in hujus mundi Babylonia laborant, & omnino deficerent, niſi eos tua mandata quaſi cibaria deſurſum venientia reficerent, quomodo refecti ſunt patres noſtri peregrinantes in deſerto pane Angelorum typico, & novi teſtamenti patres vero. Proinde quia & ego *incola ſum in terra* tendens ad patriam cæli, ne deficiam in via. *Non abſcondas à me mandata tua*, quæ abſcondentur his, qui terrena ſapiunt, neque incolæ, ſed cives Babyloniæ ſunt. Unde adverſantes *mandatis tuis* etiam cùm ea ſcire volunt, non ea tamen ſapere concupiſcunt. Te etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias tuas volunt quaſi gens, quæ juſtitiam fecerit, & quæ judicium DEI ſui non dereliquerit: ſed anima eorum non concupiſcit aut ſapere volt juſtificationes tuas, quia vel cum Judæis juſtitiam ſuam ſtatuentes juſtitiæ tuæ ſubjici nolunt, vel cum gentibus adversùs omnem juſtitiam ſua idola colunt, dum alius fornicando Veneri, alius iraſcendo Marti, alius alta ſapiendó Jovi quaſi totiens victimas immolat, quotiens prædictis aut ſimilibus criminibus animam ſuam trucidat. Addunt quoque thus in incenſum, non ſuaviſſimi, ſed peſſimi odoris, cùm de fama praviſſima quaſi aërem corrumpunt, maximè ſi ad ea, quæ faciunt, etiam alios loquendo inducunt juxta illud: *Corrumpunt mores bonos confabulationes peſſimæ.* Quia verò inter tales non civis, ſed *Incola ſum*, & peregrinus, ideo reprobatis juſtificationibus Phariſaicis Judæorum & totius idolatriæ gentium ſordibus

VERS. XX. *Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore.*

Video enim ratione, quàm ſint utiles *juſtificationes tuæ*, ſed languore infirmitatis depreſſus non eas tantùm deſidero, quantùm eas deſiderandas intelligo. Prævolat intellectus, & ſequitur tardus vel nullus affectus. Datum eſt mihi bonum ſcire, quod nondum delectat agere. Ideo *concupivit anima mea* illius boni affectum, cujus habet intellectum.

Aliter: Inter omnia mirabilia de lege tua conſiderata præ omnibus margaritis illic inventis & conſideratis unam video pretioſiſſimam, id eſt, veram dilectionem. Eſt autem vera dilectio, qua diligenda diliguntur, ſicut falſa, qua non diligenda diliguntur. Et falſa utique dilectio diligenda non eſt, vera verò dilectio plus eſt diligenda, quàm omnia, quæ diliguntur in illa, ſub illa. Ipſa namque DEus eſt juxta illud: 1. Joann. 4. *DEUS charitas eſt.* In qua charitate licet chara debeant eſſe omnia bona, ſuper omnia tamen, quæ chara ſunt, charitas ipſa debet eſſe chara. Ipſius ergo dilectionis dilectionem, ipſius charitatis charitatem concupiſcens habere A dico aſſiduè: *Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas.* Nam *juſtificationes tuas* utcunque *deſidero & concupiſco*. Sed ipſum deſiderium, quo *deſidero*, & ipſam concupiſcentiam, qua *concupiſco* ſic *deſiderare* ac concupiſcere affecto, ut nullo deinceps afficiar tædio, quo langueſcam à tali deſiderio, quod concupiſcit anima mea ſpiritu prompta, licèt caro ſit infirma. Cui ſimile eſt, quod ſponſa dicit: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Cant. 1. Item: *Num quem dilexit anima mea, vidiſtis?* Cant. 3. Igitur quod dico: *Concupiſcit*, vel diligit *anima mea*, confeſſio & conqueſtio eſt infirmitatis, qua languens mortalis caro concupiſcit adversùs ſpiritum. Qua tamen languente & contraria ſaluti concupiſcente anima mea tuo B ſpiritu afflata *concupivit deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore* tam adverſitatis quàm proſperitatis. Quod autem caro infirma eſt, inde eſt, quòd tu

VERS. XXI. *Increpâſti ſuperbos* parentes noſtros in paradiſo, eò quòd acquieverunt tentatori ſuperbiam nimiam ſuggerenti & dicenti: *Eritis ſicut Dii.* Gen. 3. Primò *increpâſti ſuperbum* diabolum, deinde hominem ipſius ſuperbiæ imitatorem dicens: *Maledicta terra in opere tuo.* Mulieri quoque ibidem. dixiſti: *Multiplicabo conceptus tuos & ærumnas tuas.* Hinc eſt ipſa mulier terra maledicta ſpinas & tribulos maledictorum filiorum germinans, quos omnes in ipſa matre ſua maledixiſti C multiplicando conceptus ejus, ut videlicet conciperet non ſolos filios benedictos, quibus dicendum eſt: *Venite benedicti*, Matth. 25. ſed etiam illos maledictos, quibus in fine dicendum eſt: *Ite maledicti.* Ipſis quoque filiis benedictionis adhæret macula hujus maledictionis, quæ non abſtergitur niſi per benedictum fructum ventris tui, O Mulier benedicta inter mulieres, quæ maledicti ſerpentis caput contriviſti, quia contra ſuperbiam illius tu Virgo humilis permanſiſti & maledictionem primæ mulieris extermináſti. Etenim per benedictum fructum ventris tui benedicentur omnes tribus terræ, ſicut promiſſum Gen. cap 17. c. 26. & 28. eſt Abrahæ. Pſal. 71. Proinde qui ex omni tribu & lingua benedicuntur in te O ſemen Abrahæ, per gratiam tuam ſecernuntur ab increpatione ac maledictione jam nunc in anima concupiſcente D juſtificationes tuas in omni tempore: quibus tamen carnis infirmitas adhuc inhæret ex tua increpatione, qua *increpâſti ſuperbos* mortalitate ac morte corporum domando & colaphizando illos, ut agnoſcerent ſe terram ſive pulverem eſſe, ac deſinerent ſe in altum extollere. Hac ratione etiam illos colaphizas, quos inter filios benedictos computas, ne quemquam illorum vel magnitudo revelationum vel ſufficientia gratiarum valeat extollere, dum virtus mentis in infirmitate carnis perficitur, & quaſi de maledictione carnis ſpinas ac tribulos tentationum germinantis conſummatur benedictio mentis legi DEI conſentientis, legemque membrorum non diligentis, imò & odientis. Unde onus

talium

Rom. 7. talium dicit: *Non enim quod volo bonum, hoc facio, ſed quod odi malum, illud facio. Si autem quod odi malum, illud facio, conſentio legi DEI, quia bona eſt.* Hujuſmodi ergo filii benedictionis licet in carne graventur quadam pœna maledictionis, non tamen ipſi maledicti cenſendi ſunt, quia nihil damnationis eſt his, qui non ſecundùm carnem ambulant, nec ſinunt regnare peccatum in ſuo mortali corpore, quamvis peccato non poſſint ad plenum carere gravante illos corpore, quod corrumpitur etiam, dum interior homo renovatur.

At illi, qui per ſuperbiam *declinant à mandatis tuis* non decepti per ignorantiam ùt Saulus perſecutor, ſeu victi per fragilitatem ùt Petrus adhuc junior, ſed abſtracti ac illecti cupiditate peccandi ùt Judas fur ſacrilegus & traditor Salvatoris, manenteſque in ſelle amaritudinis & obligatione iniquitatis ùt Simon Magus: iſti eorumque ſimiles omnino *maledicti* ſunt, quia *mandata tua* DEus, à quibus *declinant*, usque adeo deteſtantur, ut ea ſervantibus & ſervanda prædicantibus improperia multa faciant eosque contemptibiles judicent. Contra quos ego Eccleſia vel ego Eccleſiaſtica perſona oro dicens:

VERS. XXII. *Aufer à me opprobrium & contemptum, quia teſtimonia tua exquiſivi.*

Teſtis Latinè, apud Græcos dicitur *Martyr*, & *teſtimonia* dicuntur *Martyria*. Hæc *teſtimonia* ſive martyria ſuperbis erant *opprobrio* & deriſui contemnentibus crucem & totam Chriſtianam humilitatem, per quam ſolam ſuperbia ſanatur. Et quidem propter ſalutem Sancti Martyres Teſtimonia ſive Martyria exquirebant; ſed à talium contemptu liberari expetierunt propter ſalutem perſequentium. Et in hoc exauditi ſunt, quia jam non eſt *opprobrium*, ſed honor in mundo Martyrum paſſio, quam ex numero perſequentium plurimi ſunt imitati videntes Martyres in hoc mundo honorari, eò quòd conſtat illos in cælis coronatos atteſtantibus miraculis innumeris, quibus exemplo Gedeonis triumphavit CHRISTUS. Nam ſicut illius pugna pervenit ad victoriam confractis lagenis & coruſcantibus lampadibus: ita fractis Martyrum corporibus ac deinde miraculis ad ſepulchra eorum coruſcantibus territi ſunt hoſtes CHRISTI, & cœperunt Martyres venerari ac imitari, quæ docuerunt, credendo ac confitendo, atque interdum patiendo martyria, qualia priùs intulerunt. Et ſic ablatum eſt *opprobrium* & *contemptus* Martyrum, *teſtimonia* ſive martyria exquirentium. Deinde ſurrexerunt Hæretici docentes contraria ſanæ fidei, Contra quorum errores Beati Confeſſores exquiſierunt in Scripturis authenticis *teſtimonia* veritatis. Et ipſi multoties invaleſcentibus Hæreticis *opprobrio* & *contemptui* ſunt expoſiti, ſicut Eccleſiaſtica teſtatur hiſtoria. Igitur quisque illorum tunc rectè oravit dicens: *Aufer à me opprobrium & contemptum: quia teſtimonia tua exquiſivi*, quibus defenderem ſinceritatem fidei, qua ſive per Martyres ſive per Confeſſores ego Eccleſia Catholica vix tutata ſum per *teſtimonia* diligenter exquiſita. Nec mirum, ſi contra iſtos laborans periclitata ſum.

Jud. 7.

Etenim ſederunt Principes, & adverſùm me loquebantur. VERS. XXIII.

Si plebejus quisquam reſtitiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique defendente me aliquo Principe. Sed in hoc aggravatum eſt mihi certamen, quòd *Principes*, principales in mundo ſedes vel cathedras obtinentes, ex mora & deliberatione *ſederunt, & adverſùm me loquebantur* apertè, quæ in occulto excogitaverunt, verbi gratia, Nero, Decius, Diocletianus & cæteri pagani Principes idola defendentes: Ac poſt illos Conſtantius, Julianus, Valens ac cæteri Principes, Hæreticorum defenſores. Illi quidem *contra me loquebantur* cogitantes me opprimere: *Servus autem tuus* verbi gratia Martyr Laurentius aut Confeſſor Auguſtinus, aut quilibet eorum ſimilis *exercebatur in tuis juſtificationibus*, à quibus retrahere laborat inimicus homo & diabolus, ſed prævalere non poterunt, imò auxilium præbebunt mihi exercitationis *in tuis juſtificationibus*.

Nam illis me inſeſtantibus *& teſtimonia tua meditatio mea eſt, & conſilium meum juſtificationes tuæ*, in quibus maximum eſt inimicos diligere, atque illos per *teſtimonia* veritatis ab erroribus revocare. Quod ſæpè factum eſt converſis tyrannis & Hæreticis ad prædicationem *teſtimoniorum*, & *juſtificationum* veritatis, dum & *teſtimonia* in verbis, & *juſtificationes* claruerunt in factis temporibus manifeſtæ perſecutionis. Et quidem fuit amaritudo mea nimis amara tempore paganorum ſua idola defendentium; ſed amarior temporibus Hæreticorum veritatem fidei quadam veriſimilitudine impugnantium. Sed nunc ecce in pace amaritudo mea amariſſima tempore falſorum fratrum inimicorum domeſticorum, voce quidem DEUM fatentium, factis autem negantium. Cùm enim ex illis multi *Principes* in regimen ſublevati *ſederunt*, ſedes videlicet ſive cathedras altas obtinendo per ambitionem, & hi tales *adverſùm me loquebantur* plerumque impugnando fidei ſinceritatem, ſæpius autem depravando Eccleſiaſtici Regiminis puritatem, utpote ſua, non DEI lucra cogitantes, 2. Timoth. 3. homines amantes ſe ipſos, cupidi, elati, protervi, ſine fœdere, ſine miſericordia, regulis & præceptis Patrum Sanctorum non obedientes, voluptatum amatores magis quam DEI. Hujusmodi homines in noviſſimis diebus prænuntiabat Apoſtolus futuros inſtantibus temporibus periculoſis. Et ecce jam tales non ſolùm ſunt multiplicati

VERS. XXIV.

ſuper nomerum booorum, ſed etiam principan-
tur in ſedibus Eccleſiæ principalibus opprimendo
Matth. 24. bonos tali verſutia, nt in errorem inducantur, ſi
fieri poteſt, etiam electi. Sed tamen, qoi reve-
ra eſt electos, inter tales & ſub talibus *exercetur*
in tuis juſtificationibus. Ipſius enim clamor eſt
inter pſallendum: *Etenim ſederunt Principes, &*
adversùm me loquebantur, magìs approbando ma-
la inolita quàm bona inſolita. *Servus autem*
tuus exercebatur econtra improbando mala inoli-
ta, commendando bona inſnlita, prout veritas
monſtrat *in tuis juſtificationibus* teſtificatis à lege
& Prophetis, ab Evangelio & Apoſtolis ac Pa-
tribus Orthodoxis. *Nam & teſtimonia tua me-*
ditatio mea eſt, qoæ meditata mitigant dolores,
ornant mores: *& conſilium meum juſtificationes*
tua, inter quas eminent fides, ſpes, charitas,
quibus tribus reconciliatur atque juſtificatur bo-
mo Trinitati ſummæ tribos horum contrariis per-
fidia, deſperatione, odio boni depravatus atque
à Deo alienatus. In his verſatur *conſilium meum*
contra conſilia gentium, contra cogitationes po-
polorum, contra conſilia Principum. Scio quòd
Pſal. 32. *Dominus diſſipat conſilia gentium, reprobat autem*
cogitationes populorum, & reprobat conſilia Princi-
pum. *Conſilium* autem Domini manet in æter-
nom, ſecundùm qood ſemper dirigere intendo
conſilium meum, ut ſit *conſilio* divino conſooom
& à conſiliis mundi hujus diverſum, cui factus
ſum in *opprobrium* & *contemptum* propter hoc
maximè: *quia teſtimonia tua DEus exquiſivi*, qui-
bus aſſertiones meas ita munire ſtodui, ut eis in
veritate ſtabilitis nnn poſſent contradicere adver-
ſarii mei, quibus factus ſum in *opprobrium & con-*
Philip. 2. *temptum*, quia *teſtimonia* veritatis contemnunt,
ille maximè, qui ſua quærunt, non quæ JEſu
Chriſti.

Clamo itaque aſſiduè dicens: *Aufer à me*
opprobrium, & contemptum, ſicut abſtuliſti *op-*
probrium & contemptum ſanctorum Martyrum &
Confeſſorum *teſtimonia tua* exqoirentium. De-
niqoe jam ſunt in gloria & apud homines quo-
que floret memoria eorum damnatis & confu-
tatis contradictoribus ipſorum, verbi gratia:
Floret ſuaviterque redolet nomen Simonis Petri:
fumat & fœtet nomen Simonis Magi. Gaudet
in cœlo Martyr Laorentius laureatus corona im-
marceſcibili: dolet in inferno impios Decius ar-
dens igne inextinguibili. Exultat Confeſſor A-
thanaſius aſſertor Catholicus fidei: fœtet no-
men Arii perturbatoris ejusdem fidei. Abla-
tum eſt igitur *opprobrium* Sanctorum Martyrum
& Confeſſorum *teſtimonia tua* exquirentium.
1. Reg. 17. Sic ſuperato inviſibili Gnlia Philiſtæo incir-
cumciſo, qui exprobraverat agminibus DEI
viventis, victo, inquam, baculo paſtorali ſan-
ctæ crucis per Beatos Martyres, in funda quo-
que & lapide per ſanctos Confeſſores fundibu-
larios prudentes ablatum eſt *opprobrium* à vero
David, quem prædictus Philiſtæus contempſit,
eò quòd ipſe armis tyrannorum fortiter arma-
tos erat. Sed noſter pugnator ſolis paſtorali-
bus inſtrumentis contra illum præliari paratus

A inceſſit, ut auferret *opprobrium & contemptum*
de Iſraël, quod & factum eſt. Sed quid pro-
fecimos? Evaſimus ora leonom tyrannica vio-
lentia & Hæretica frandnlentia ſævientium. Ve-
rumtamen adbuc ſomus *in medio catulorum leo-* *Pſal. 56.*
num. An non ſont catuli leonum, qui etſi
non colant idola, neque pervertant fidem, cor-
rumpunt tamen ſuis confabularionibus peſſi-
mis bonos mores introdocendo ſectas perditio-
nis, ædificatas non ſupra petram veritatis, ſed
ſoper arenam falſitatis & pravæ conſuetudi-
nis, quam non divina, ſed ſua roboraverunt
auctoritate nſurpata ſibi ſuper Eccleſiam Regi-
minis poteſtate. *Etenim ſederunt*, & ſedes altas
occupaverunt *Principes* talium nominetenus E-
piſcopi, Abbates, Præpoſiti, Archi-Diaconi,
B Decani, Plebani, *& adverſum me loquebantur*,
qootiens eorum pravas conſuetodines impu-
gnavi, quibus contra me ſedentibus & moro-
sè agentibus ego veluti ſtando laboravi, qoia
illis facultates Eccleſiaſticas occupantibus me op-
preſſit egeſtas, ita ut aſſidoè dicerem: *Ego ve-* *Pſal. 69.*
rò egenus & pauper ſum, DEus adjuva me. Præ
nimia itaque paupertate imminente, videlicet il-
la egeſtate, de qoa dicitur in Job: *Faciem ejus,* *Job. 41.*
videlicet Leviathan ſeu Behemoth, *præcedet*
egeſtas. Factus ſum in deriſum & *opprobrium*
atqoe *contemptum* in conſpectu *Principum con-*
tra me loquentium, & ad hoc ſedentium, id
eſt, moroſè vacantium. Quænam eſt hæc e-
geſtas præcedens faciem Antichriſti? Niſi fal-
lor egeſtas virtotum & virtuoſorum virorum,
C quibus in Eccleſia rareſcentibus, aut præ ino-
pia nimia deficientibus iniquorum prævalet
principatus, in quo Antichriſtus jam myſte-
riom operatur iniquitatis.

Cui ergo aſſimilabimos *opprobrium* ſive *con-*
temptum, quo Eccleſia vel quælibet Eccleſiaſti-
ca perſona in egeſtate arctata à malis numero
perſonarnm & copia rerum abundantibus gra-
vatur, facta in *opprobrinm abundantibus, & in de-* *Pſ. 122. 4.*
ſpectionem ſuperbis? Nimirum illi *opprobrio*, quod
paſſns eſt Beatus Job in egeſtate ſua ſive ab nxore *Job. 2. & 4.*
ſua, ſive ab amicis oneroſis conſolatoribus illius
anteactam vitam deridentibus, neque miſeriæ i-
pſius, prout oportuit, compatientibus: vel
certè illi *contemptui*, quem paſſus eſt Vir San-
ctus Tobias item deriſus ab uxore atqoe ami- *Tob. 2.*
D cis, quaſi ob neqnitiam cæcitas & paupertas
illi evenerit. Rex etiam Sanctiſſimus Eze- *4. Regum 18.*
chias tale *opprobrium* paſſus eſt miſſo ad illum
Rapſace nuntio Regis Aſſyriorum. *Et nunc*,
inquit, *trade te Domino meo, & dabo tibi duo*
millia equorum, ſi poteris ex te præbere aſcen-
ſores eorum. Profectò hæc & cætera ſuperbè
loquendo improperavit Regi tunc anguſtiato
paucitatem virorom, qni poſſent eſſe aſcen-
ſores eqoorom, cùm ille gloriaretur in mul-
titudine virorum & exercituum contra Hieru-
ſalem præliantiom. Sed tu DEUS Iſraël *ab-*
ſtuliſti opprobrium & contemptum Beato Job re- *Job. 42.*
ſtituendo ſanitatem perditamque illi duplican-
do facultatem. A Tobia etiam ſic abſtuliſti *Tob. 11.*
oppro-

opprobrium, ut ei reſtitueres lumen oculorum, A dareſque copiam rerum vitæ præſenti neceſſariarum cum certiſſima expectatione ac ſpe fu-
4.Reg.19. turorum bonorum. Ezechiam quoque Regem liberâſti ab *opprobrio* & *contemptu* mittendo Angelum tuum in ejus auxilium, qui de Regis Aſſyriorum exercitu noctu percuſſit centum octoginta quinque millia virorum in circuitu Hieruſalem, quam tunc obſederat.

Nonne igitur in ſimilibus *opprobriis* & *contemptibus*, quibus nunc Eccleſia gravatur, ſimilia ſunt expectanda & ſperanda ſolatia? Dico ergo: *Auſer à me opprobrium & contemptum* ſic agendo mecum, ut videant hi, qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu Domine adjuviſti me plùs, quam prædictos B viros veritatis prænuntios. Nam ecce plùs quàm Job vel Ezechias vel Tobias eſt hic, videlicet CHRISTUS, cujus licèt hoc tempore periculoſo magna ſit egeſtas tam in paucitate virorum, qui poſſunt eſſe aſcenſores equorum, id eſt, Rectores hominum ſtultorum, quàm in egeſtate rerum cultui Religionis deſtinatarum; tamen clamor Eccleſiæ dicentis cottidiè: *Auſer à me opprobrium & contemptum*, credendus eſt quandoque ſic exaudiendus, ut non vacet gloriari hoſtibus Eccleſiæ contra illam de numeroſitate virorum,
4.Reg.6. cùm plures nobiſcum ſint quàm cum illis, ut Heliſæus puero ſuo demonſtravit, & Rex Aſſyriorum perſenſit, quando Angelo percutiente C magnam partem virorum, de quibus gloriatus fuerat, amiſit, & ipſe confuſus ab obſidione Hieruſalem receſſit portans *opprobrium & contemptum* juxta illud Iſaiæ vaticinium:
Iſa.37. *Deſpexit te & ſubſannavit te virgo filia Sion; poſt te caput movit.* Item gloriantibus Eccleſiæ inimicis, quòd ejus facultates ipſi poſſideant in decimis aliiſque Religioſæ militiæ ſtipendiis, ſancta Eccleſia tanquam Job vel Tobias deſolata non deſperet conſolationem con-
Dan.9. tra hujusmodi abominationem deſolationis jam diu ſtantem in loco ſancto juxta Prophetiam Danielis. Locus enim ſanctus eſt quælibet Eccleſia in honorem DEI fabricata & oblationibus fidelium, præcipuè decimis ditata, in qua, dum de ſtipendiis DEO ſacratis Diabolo & Antichriſto militatur, magna deſola- D tionis abominatio ſtat in loco ſancto. Quam
Matt.24. qui viderit monente Domino, ſi fuerit in tecto, in alto videlicet Religionis propoſito, non deſcendat tollere aliquid de domo, ſpernens ſcilicet mundi hujus lucra, nec pro talibus acquirendis ab alto deſcendat in ima, ùt illi faciunt, qui divitibus adolando humanam captant gratiam, nec peccata eorum, prout oportet, redarguendo imitantur Heliam ſeu Johannem Baptiſtam. Non autem excidit verbum
Malach.4. Domini promittentis, quòd antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, mittat Heliam Prophetam, qui convertat cor patrum ad filios & cor filiorum ad patres eorum. Quod cùm factum fuerit, ſive in perſona ſua Helia veniente, ùt multi expectant & celebri ſermone vulgatum eſt, ſive in ſpiritu & virtute Heliæ impetrata pluvia cæleſtis gratiæ per legitimum ſacrificium, cùm prius fuerat non legitimum reprobatum, credimus & ſperamus exauditum iri Orationem Eccleſiæ dicentis: *Auſer à me opprobrium & contemptum, quia teſtimonia tua exquiſivi. Etenim ſederunt* Principes non legitimè ſacrificantes, *& adversùm me loquebantur. Servus autem tuus exercebatur in juſtificationibus tuis. Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt*, quibus invenio neminem poſſe DEO ſervire ac Mammonæ, atque ideo *conſilium meum juſtificationes tuæ*, quarum ſumma eſt, ut tua gratia juvante ſemper ſtudeam tibi ſoli ſervire cupiens etiam illos mecum juſtificari ac magnificari, quibus exprobrantibus & me contemnentibus ludibrium fui, maximè ob id, quòd *teſtimonia tua exquiſivi & exercebar in juſtificationibus tuis*, quod etiam adhuc favente gratia tua facere non deſino. *Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt, & conſilium meum juſtificationes tuæ.*

DALETH.

Adhæſit pavimento anima mea: vivifica me ſecundùm verbum tuum. VERS. XXV.

Quid eſt hoc? Paulo ante dixiſti: *Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas* tanquam totus deditus cæleſtibus deſideriis, & nunc dicis: *Adhæſit pavimento anima mea* tanquam in ima depreſſus, & ab his, quæ ſurſum ſunt, alienus? Verum eſt. Et illud dixi condelectatus legi DEI ſecundùm interiorem hominem: & iſtud dico videns aliam legem Rom.7. in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Quantolibet enim ſtudio me in ſpiritalibus exerceam, ſentio tamen fragilis & mortalis carnis affectum circa hæc terrena, quæ ſunt calcanda ùt *pavimentum*, ſuper quod ſtantes vultum ſuum debent attollere in cælum, quod eſt hujus pavimenti altiſſimum tectum in ampliſſima hujus mundi aula, cujus Fabricator & Dominus eminet ſuper omnia non locali celſitudine, ſed ſpiritali, ubique præſentiſſima, & tamen ſecretiſſima virtute, qua implet omnia non incluſus, circumdat omnia non excluſus, ſuſtentat omnia non ſubſtratus, excellit omnia non elatus, cujus latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum continet omnia, excedit omnia, regit omnia, ſuſtinet omnia. Cujus latitudo charitas, longitudo æternitas, altitudo vel ſublimitas potentia inſuperabilis, profundum ſapientia inſcrutabilis. Huic ſemper timendo propter inſuperabilem potentiam & inæſtimabilem ſapientiam, ſemper diligendo propter ipſius charitatem & charitatis æternitatem, qua & prior

dilexit & in æternum diligit, nihilque eorum A odit, quæ fecit, ſemper intentus eſſe propoſui converſatione, id eſt, meditatione cæleſti, ut Philip. 3. eſſem unus illorum, quorum vox eſt: *Noſtra autem converſatio in cælis eſt.* Sed ex affectu carnis naturaliter mihi inſito *adhæſit pavimento anima mea*, ita ut licèt jugiter concupiſcat *anima mea* deſiderare cæleſtia, non poſſit non concupiſcere terrena ſaltem ad uſum licitum ſibique conceſſum, cujus limites frequenter excedens *adhæret pavimento* quaſi viſco mortalitatis detenta in corpore terreno, propter peccatum jam mortuo, id eſt, indubitanter morituro, cui *adhærens anima mea* & ipſa periclitatur quaſi cottidiè moritura morte peccati, quo nimis languet in corpore quantumlibet polito & lævigato quaſi ad ſimilitudinem pavimenti marmore albo ſtrati. Cui *pavimento* nimis adhærentes *increpâſti ſuperbos* dicens tu Matth. 23. veritas: *Væ vobis Scribæ & Phariſæi, qui eſtis ſimiles ſepulchris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus alba, intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum.*

Ne igitur interiora mea ſint oſſibus mortuorum ſimilia, *vivifica me ſecundùm verbum tuum*, id eſt, fac ut vivam ſecundùm præceptum tuum. Hoc eſt enim præceptum tuum, Joan. 15. *ut diligamus invicem.* Hæc dilectio vita eſt animæ, quia *qui non diligit, manet in morte.* Un- 1. Joan. 3. de Johannes Apoſtolus, & Evangeliſta: *Nos*, C inquit, *ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.* Ne igitur & ego manens in corpore mortali maneam in morte, *vivifica me ſecundùm verbum tuum*, ſicut dictum eſt, vel ſecundùm JEſum Chriſtum, qui eſt *verbum tuum*, ut videlicet vivam in ipſo & ſecundùm ipſum factus de filio iræ filius gratiæ in ſemine Abrahæ promiſſæ. *Verbum* Gen. 22. cap. & 26. item cap. 15. & 26. enim promiſſionis hoc eſt: *In ſemine tuo benedicentur omnes tribus terræ.* Item: *Aſpice cælum, & numera ſtellas ſi potes. Sic erit ſemen tuum.* Item: *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli.* Manifeſtè cognoſcitur, ſtellas cæli non adhærere *pavimento* terreno, ſed alto firmamento cæli, quaſi hujus ampliſſimæ aulæ cuidam laqueari. Ergo dicens: *Vivifica me* D *ſecundùm verbum tuum*, promiſſionis tuæ *verbum* de claritate ſimul & altitudine ſtellarum cupio & opto impleri de me, ut videlicet ſublevatus de *pavimento* fulgeam in alto. Nam quamdiu filii promiſſionis adhærent *pavimen-* Gen. 13. & 22. *to*; rectius aſſimilantur *pulveri*, ſive *arenæ*, ſecundùm quod item promiſſum eſt Abrahæ, multiplicandum ſemen ejus ut pulverem terræ ſive arenam, quæ eſt in littore maris, quæ pars promiſſionis pertinet ad filios carnis, qui gloriantur in carne Abrahæ. Sed ego filius fidei potiùs quàm carnis eſſe deſiderans oro *vivificari ſecundùm verbum tuum*, quo promittitur ſimilitudo ſtellarum.

Denique poſt cædem quatuor Regum Gen. 14. A & liberationem Loth fratruelis Abrahæ dictum eſt ei: *Suſpice cælum, & numera ſtellas* Gen. 15. *ſi potes. Sic erit ſemen tuum.* Nulla in hoc *verbo* promiſſionis mentio fuit *arenæ* vel *pulveris*, ùt in aliis promiſſionibus. Atque ideo *ſecundùm* hoc *verbum tuum*, quo promiſſa eſt ſimilitudo ſtellarum, cupio & oro *vivificari*, ut videlicet, qui me pulverem cognoſco adhærentem *pavimento*, ſimilis efficiar ſtellis adhærentibus firmamento. Abrahæ namque cùm dictæ ſint multæ promiſſiones, non tamen in multis ſeminibus, ſed in uno ſemine ipſius benedicendæ aſſeruntur omnes tribus ter- Gen. 28. ræ, id eſt, aliqui de omnibus tribubus ter- B ræ, ſcilicet electi ad vitam æternam prædeſtinati & in reſurrectione clarificandi. Etenim *ſicut ſtella differt à ſtella in claritate: ſic* 1. Cor. 15. 41. *erit & reſurrectio mortuorum*, de pulvere quidem communiter ſuſcitandorum, ſed non communiter clarificandorum. *Multi* enim *de his,* Dan. 12. 2. 3. *qui dormiunt in pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam & alii in opprobrium, ut videant ſemper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* In hoc igitur, quòd omnes in pulvere dormierunt, quaſi *pavimento adhæſerunt*; C ſed qui ex his docti fuerint, & alios ad juſtitiam erudierint, elevati à *pavimento* fulgebunt quaſi ſtellæ in firmamento, non ad tempus, ùt illæ ſtellæ, quas trahet in terram cauda draconis, ſed *in perpetuas æternitates* verâ Apoc. 12. luce, quæ DEUS eſt, lucentes, & vera vita, quæ item DEUS eſt, viventes, quorum conſortio adjungi poſtulo dicens: *Vivifica me ſecundùm verbum tuum*, quod locutus es ad Abraham patrem noſtrum promittens ei ſemen unum ſic multiplicandum ſicut ſtellas cæli. Dixiſti enim: *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli.* Si ergo per ſtellas cæli volebas angelos lucis intelligi, non abſurdè hoc verbo promiſſionis approbatur ſenſus eorum, qui D aſſerunt, ex hominibus tot ſalvandos & clarificandos, quot in cælo remanſerunt angeli cadentibus inde angelis apoſtaticis. Cui ſenſui & hoc ſuffragari dicunt, quod ſcriptum eſt: *Conſtituit terminos populorum juxta nume-* Deut. 32. *rum filiorum DEI*, ſeu *filiorum Iſrael*, quoniam & hoc familiare eſt Angelis bonis, ut dicantur *filii Iſraël*, ſicut Angelus ad Tobiam loquens *ex filiis Iſraël* ſe dicit eſſe. Si Tob. 5. ergo, ùt dictum eſt, per ſtellas cæli bonos Angelos volebas intelligi, quibus in ſemine Abrahæ multiplicando ſunt æquandi homines prædeſtinati ad vitam æternam, benè ac rectè orans dico tibi hujus verbi atque promiſſionis auctori: *Vivifica ſecundùm*

verbum

Matth. 6. *verbum tuum*, ut *fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*, ſicut in firmamento, ſic & in *pavimento*, ſuſcitetis de pulvere tot hominibus in vitam æternam, quoi Angeli habent vitam æternam, quam deſiderans tibi eſſiduè dico: *Vivifica me ſecundùm verbum tuum.* Vivificationis autem hoc eſt initium, qoòd peccata mea confitendo

VERS. XXVI. *Vias meas enuntiavi* per hoc ipſom, qoòd me *pavimento adhaſiſſe* confeſſus & conqoeſtus ſum dicens: *Adhaſit pavimento anima mea*, qood idem eſt, ac ſi dicerem: peccatrix eſt *anima mea.* Sic *vias meas enuntiavi* enuntiatione licèt brevi, tamen ſufficieoti coram te Judice omnia ſciente. *Viar meas*, iniquitates videlicet *meas* mea pravitate commiſſas *enuntiavi tibi* ſincere confeſſione dolens de prætetitis, & libeuter volens cavere de foturis. *Et to exaudiſti me* dimittendo & ignoſcendo ipſas *vias meas.* Reſtat eigo, nt doceas toas. Ideo *doce me juſtificationes tuas*, quas verè novit, qni ſervat & facit: ſicut è contrario de CHRISTO dicitur: *Peccatum non novit*, id eſt, non fecit. (2. Cor. 5.) Ergo *doce me juſtificationes tuas*, qni mees pro nihilo habeo, quie ſine te nihil poſſum facere, unde juſtificer apud te. Atqoe nt io ipſis juſtificationibus tois ordinatè incedam ſciens, quid prios, quid poſterius agendom ſit,

VERS. XXVII. *Viam juſtificationum tuarum inſtrue me*, ſive, ùt in Hebræo legitur: *Viam praceptoram taorum fac me intelligere*, ne ignarus myſticorum ſecretorum deducar iu devium, ſicut hi, qni adhoc putaſit agnum Paſchalem ſecundùm legem comedendum, vel ſicut quidam putabant ed literam tenendum, quòd in Evangelio præcipimor lumbos præcingere, crucem bajulaie, ac cætera quædam (Luca 12. Matth. 16.) figureliter dicta æſtimabant litteraliter implende, neſcientes, qood etiam littera novi teſtamenti aliquotiens occidit, ſi eam ſpiritos non vivificat. Unde & ego ne in talibus fallar, *Exercebor in mirabilibus tuis.* Sunt enim quædam *juſtificatioues tua* ita *mirabiles*, ut meritò ſopet his exclamet peritus lector vel auditor: *Mirabilia teſtimonia tua*, Domine. *In* his *mirabilibus tuis exercebor* diligenti meditationis exercitio perquirens ea, quæ letent in figuris, verbi gretie, quis ille ſit agnos, (Joan. 1.) qui abſtolit peccata mondi, & qoomodo eccinctis renibus & calceatis pedibua debeant (Exod. 12.) mandocari carnes ejus, oon equa coctæ, ſed igne aſſæ. (Luc. 12.) Item in Evangelio de lumbis præcingendis & locerois ardentibus in manu tenendis ae cæteris talibus myſticè intelligendia exercetut perquirena veiitatem, quisque ſenſos in hujosmodi præceptis ædificet charitatem. Quæ cùm ſit finis *præcepti*, nollom præceptum Domini rectè intellectum judicatut, oiſi ejus intellectus referatur ad ædificandam eam charitatem, quæ aſt de corde puro & conſcientia bona & fide non ficta. Verùm quia ſunt aliqua legia tuæ *mirabilia* vel ad intelligendum nimis obſcura, vel ad egendum nious difficilia.

VERS. XXVIII. *Dormitavit anima mea pra tadio.*

Dormitare namqoe eſt à ſtudio contemplationis vel actionis tepeſcente charitate langueſcere per vitiom ecediæ: *Dormire* verò eſt omnino refrigeſcrnte ae deficiente charitate in ſomnum cadere deſidiæ, oblivionis ac ſocordiæ, qui ſomnus evenire ſolet ex præcedenti dormitatione, ita ot qui dormitans parum boni facit, & hoc ſalutis ſuæ pericolum negligit, penitos obdormiens & alio ſomno preſſus nihil boni faeiat. Qood malum, ne mihi accidat, *Confirma me in verbis tuis*, his potiſſimùm, quibus mones vigilendom: *Vigilate*, inquiens, *quia neſcitis diem, neque horam.* (Matth. 25.) Vigilat, qui rectè credit & ſervat operando quod credit. Vigilat, qni ad eſpectum veri luminis oculos mentis apertos tenet. Vigilat, qoi à ſe torporis & negligeotiæ tenebras repellit. *Confirma* me itaqoe *in verbie tuis*, tu, qui dicis diſcipulis tuis: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* (Marc. 14.) Item: *Beatus ille ſervus, quem cum venerit Dominas, invenerit vigilantem.* (Matth. 24. Luca 12.) Item: *Quod uni dico, omnibus dico: Vigilate.* (Marc. 13.) Arguis etiam diſcipulos dormientes, eò quòd *ocali eorum gravati erant pra triſtitia.* (Matth 26. Marc. 14.) Petro qooque ſpecialiter dicis: *Simon dormis, non potuiſti una hora vigilare mecum?*

Si ergo diſcipuli tui non ſemel ad vigilandum commoniti gravatos habuerunt oculos præ triſtitia, nec potuerunt vigilere adhuc triſtes, quid mirum, quòd *dormitavit anima mea pra tadio* ſimul & triſtitia, eò quòd erudita verbis tuis nondum ſe confirmatam perſenſit in eisdem verbis tuis? Denique Apoſtoli tui, licèt per os tuum tuis verbis eruditi, non potuerunt vigilare nondom confirmati per Spiritum Sanctum, qui eis nondum fuerat datos, quia to largitor ejusdem Spiritûs nondum fuetas glorificatus. Aſt poſtquam to Reſurrectionis gloria glorificatus inſufflando eis tuum Spiritum firmeſti eos, ampliùs eutem, poſtquam & Aſcenſionis gloria glorificatus miſſo Pareclito confirmâſti eos, ex tunc vigilere potuerunt, & vigilare in illis tuis laudibus & obſequiis dulce fuit, non tædioſum, tranſacta videlicet jam triſtitia, quæ oculos eorum gravaverat, cùm eſſet hora & poteſtas tenebrarum, te Sole juſtitiæ adhuc ſub nube mortalitatis latente, neque radios virtutum ſuorum exerente. Sicut ergo illos tunc viſe gloria Reſurrectionis & Aſcenſionis lætificâſti, ac dato Spiritu tuo confirmâſti: ita quæſo *& me in verbis tuis confirma*, quibus me vigilate doces, quie froſtra doces,

doces, niſi me in verbis tuis confirmes, ut Apo- A ſtolos tuos confirmâſti, quos tua confirmatione vigiles feciſti. Ipſi enim ſunt vigiles, qui cuſtodiunt civitatem, quique ſuſcitant alios, ut vi-
1. Petr. 5. gilent, verbi gratia dicendo: *Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret, cui reſiſtite*
1. Pet. 4. *fortes in fide.* Item: *Eſtote prudentes & vigilate in*
1. Cor. 16. *Orationibus.* Item *Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite & confortamini: Omnia veſtra in charitate fiant.* Hæc & ſimilia ſive tua ſive tuorum verba, quæ nihilominus & tua ſunt, quia tu in eis loqueris, fruſtra ſonant in auribus meis, niſi tu me confirmes in eis, imò ex notitia verborum tuorum, quæ non ſervo nec ſervare poſſum, tædio afficior præ triſtitia gravante oculos meos, maximè imminente hora & poteſtate tenebrarum in B tribulationibus aut malis tentationibus. Ne igitur abſorbear tædio & triſtitia nimia, & quia dormitavi, penitus obdormiam, quæſo, *confirma me in verbis tuis* mala removendo & bona largiendo. Mala removendo

VERS. XXIX. *Viam iniquitatis amove à me:* bona
Exod. 20. largiendo *miſerere mei.* Dediſti legem Moyſi
Deut. 5. peccata monſtrantem, ſed minimè ſanantem da nunc legem tuam, legem fidei ſanantem vulnera per legem factorum demonſtrata & exulcerata. Nam concupiſcentiam neſciebam eſſe peccatum, niſi lex diceret: Non concupiſces. Per legem enim cognitio peccati, quæ ſine gratia ſalvante ac juvante *via* eſt *iniquitatis:* quia per mandatum, licèt ſanctum & juſtum, tamen reviviſcit pecca- C tum, ſi non fuerit curatum per gratiam gratis
Rom. 8, 30. impios juſtificantem & pios magnificantem. *Quos enim juſtificavit, illos & magnificavit.* Juſtificat autem non per juſtitiam factorum, ſed per juſtitiam fidei credentis in eum, qui juſtificat impios, & ex impiis facit pios magis per miſericordiam quàm per juſtitiam. Nam in lege factorum graviter puniente mala facta, eſt utique Dei & rectè jubentis & rectè punientis juſtitia, ſed in lege fidei, qua creditur in eum, qui juſtificat impium, Dei ſubvenientis miſericordia ſuperexaltat judicium, cùm ſalvatur per miſericordiam, qui damnari debuit per juſtitiam. *Viam ergo iniquitatis amove à me,* quæ trita eſt ab his, qui erant ſub lege legiſque timore, babendo ſolummodo ſpiritum ſervitutis in timore. *Et de lege tua miſerere mei* non iterum dando Spiritum ſer- D
Rom. 8. vitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum in quo clamemus Abba Pater. Mortuus quippe ſum præ tædio, in quo *dormitavit anima mea,* in hoc ſimilis dormitanti, quòd media inter legem Dei legemque membrorum nec plenè vigilavit legi Dei obediendo, nec ſopore alto preſſa eſt voluntariè ſerviendo legi membrorum per concupiſcentias ejus eundo.

Attamen illa dormitante non dormitat, ſed mortetenus ægrotat corpus mortale, quod & mortuum dicit Apoſtolus propter peccatum, quod ejus membris naturaliter eſt inſitum. Propter
Rom. 7. quod dicit: *Quia non habitat in me, hoc eſt, in* A *carne mea bonum, ſed quod odi malum.* In carne itaque moribunda, in qua mihi malum adjacet, mortuus non valeo ſuſcitari per baculum legis peccatores graviter ferientis in *via iniquitatis,* nec tamen liberantis à via iniquitatis. Ideo gratiam petens & quærens dico: *Viam iniquitatis amove à me, & de lege tua miſerere mei.* Fac, ut alter Heliſæus, imò tu verus Heliſæus, quod interpretatur *Dei ſalus,* remoto legis baculo, qui mor- 4. Reg. 4.
tuo ſuperpoſitus neque mortem aufert neque vitam confert. Incumbe tu ipſe vivus & vita ſuper me mortuum ponens oculos tuos ſuper oculos meos, & os tuum ſuper os meum, & manus tuas ſuper manus meas, ut tu gratia vivificatus, & quæ vera & agenda ſunt, videam, & hæc alios ore gratioſo doceam corde credens ad juſtitiam, Rom. 10.
B & ore confitens ad ſalutem. Ne vacua ſit inanis aut fides cordis illuminati, aut oris dilatati & oſculo tuo dulcificati confeſſio, manus tuæ manibus meis junctæ ſic per me operentur, & me cooperante gratia ſic faciant operari, ut pariter & ex illuminata per fidem ratione, & ex gratia in labiis meis diffuſa, & ex operum bonorum clara evidentia conſtet mihi, conſtet Matri Eccleſiæ me filium ſuum, qui fui mortuus, vivere, non per legis baculum, cujus littera occidit, ſed per ſpiri- 2. Cor. 3.
tum vivificantem de ore tuo ſuper os meum poſito mihi mortuo inſufflatum. Qui ſpiritus, cùm per tria prædicta, ſcilicet oculos clarè videntes, os benè confitens, & manus, quæ recta ſunt, operantes, teſtimonium reddet ſpiritui meo, quod ſim filius DEI, videlicet membrum factus Unige- C niti filii DEI, gloriabor in illo, & gratias agam dicens:

Viam veritatis elegi: judicia tua non ſum oblitus. Adhæſi teſtimoniis tuis Domine. VERS. XXX. & XXXI.

Hoc dico & ſemper dicam in gratiarum actione adjuncta ſanè hac Oratione: *Noli me confundere,* confuſione illa, qua confundentur, quibus de donis tuis glorianribus eò, quòd in nomine tuo multas virtutes fecerint, & in nomine tuo prophetaverint, reſpondebis: *Diſcedite* Luca 13.
à me operarii iniquitatis, non novi vos. Item fa- Matth. 25.
tuis virginibus oleum in vaſis ſuis non habentibus magna erit confuſio ſegregari à ſapientum virginum conſortio. Sed & ſervo nequam, ac loc. cit.
D pigro grandis erit confuſio, cùm tolletur ab eo talentum ſibi creditum, & ipſe mittetur in ignem æternum. Similiter is, qui ad nuptias ingreſſus deprehendetur non habere veſtem nuptialem graviter confundetur, cùm de nuptiali convivio ſeparatus *ligatis manibus, & pedibus ejicietur in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & ſtridor dentium.* Taliter ô DEUS miſericordiſſime *noli me confundere.* Confundar autem graviſſimè, ſi tua gratia me deſerente *viam veritatis, quam elegi,* deſeruero, & ſi *judicia tua,* quæ *non ſum oblitus,* quandoque oblivioni tradidero, ſi à teſtimoniis tuis, quibus adhæſi, avulſus denuo adhæſero pavimento, ùt priùs, cùm lugens cogebar confiteri & conqueri dicens: *Adhæſit pavimento anima*

ma mea. *Noli*, quæſo, *me confundere* in ira tua
derelinquendo me; ſed in miſericordia tua ſic ad-
juva me, ut in *via veritatis*, quam *elegi*, benè
currens in anteriora ſemper extentus, quo tendo,
perveniam, curſuque conſummato bravium co-
ronæ percipiam. Dulci quidem didici experi-
mento, quòd via perfectionis nulli eſt anguſta vel
difficilis ad currendum, qui habet cor in chari-
tate dilatatum. Nam & ego multotiens

VERSUS XXXII. *Viam mandatorum tuorum cu-
curri, cùm dilatâſti cor meum.* Pro-
inde quia cucurriſſem per iter anguſtum, niſi tu di-
latâſſes cor meum; non mihi attribuo, ſeu viribus
meis, quæ nullæ ſunt, adſcribo, quòd *viam verita-
tis elegi*, quòd *judicia tua non ſum oblitus*, quòd *ad-
haſi teſtimoniis tuis*, quòd *viam mandatorum tuorum
cucurri.* Tuo quippe dono gratuito factum eſt, ut
hæc omnia poſſem & facerem, *cùm dilatâſti cor
meum* priùs anguſtum, & timore legis peccata
punientis anguſtiatum. Quod revera tunc *dila-
tâſti*, quando miſericordibus miſericordiam pro-
Luca 6. miſiſti dicens: *Dimittite & dimittemini, date &
dabitur vobis.* Duo hæc audivi opera miſericor-
diæ dimittendi & donandi, atque his ideo veluti
pedibus duobus *cucurri viam mandatorum tuorum*
citò dimittendo & dando, ſicut mandâſti, atque
ſperans mihi quoque dimitti & dari ſicut pro-
miſiſti. Non autem currit in hac via, quem in
dimittendo vel dando pigrum facit illa triſtitia,
2. Cor. 9. quam prohibet Apoſtolus dicens: *Non ex triſtitia,
aut ex neceſſitate.* Currit autem, qui tribuit in
ſimplicitate, qui miſeretur in hilaritate, *non ex
triſtitia aut ex neceſſitate* timoris, ſed ex gaudio
charitatis, pro temporalibus æterna ſperantis,
non tepidè, non tardè, ſed alacriter & promptè,
cum bona & prompta voluntate in ea, quæ nun-
quam excidet, charitate.

In præmiſſis bis octonis verſibus, quibus duo ele-
menta Hebraica prætitulata ſunt, *DALETH,
GIMEL*, congrua ſe offert conſtructio ipſo-
rum duorum elementorum. Interpretatur nam-
que *DALETH plenitudo. GIMEL Tabularum.*
Quid autem eſt *plenitudo tabularum*, niſi ple-
nitudo legis, dilectio? Legis videlicet ſcriptæ pri-
mùm in tabulis lapideis, deinde in tabulis cor-
dium Fidelium cum additamento perfectionis, quæ
prædicari non potuit antiquis. Vix enim ſuſce-
Exod. 20. ptum eſt ab antiquis, quod dictum eſt: *Non occides.*
Levit. 19. Item: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimi-
cum tuum.* Novis autem præcipitur, non iraſci
Matth. 5. fratri, & diligere non ſolùm amicos, ſed & inimi-
cos. Talis dilectio *plenitudo* legis ſive *tabularum*
legem continentium eſt. Pro hac lege conſervanda
oratur in ſubſequenti Octonario, cùm dicitur:
*Legem pone mihi Domine viam juſtificationum tua-
rum.* Littera autem præſcribitur, quæ apud He-
bræos dicitur

HE.

VERSUS XXXIII. *Legem pone mihi Domine.* *Legem*
non veterem, quæ juſto non eſt poſita, ſed injuſtis &
non ſubditis, rogo mihi *poni*, vel imponi, quia ſcri-
pta in lapidibus gravis eſt ad portandum. Nam &

A ipſa memoria tenens mandata ejus inſcripta ſine ju-
vante gratia quaſi lapis premit & opprimit. Non
ergo hanc *legem pone mihi* gravantem, non juvan-
tem; ſed *legem pone mihi viam juſtificatio-
num tuarum*, quam & ſupra dixi *viam man-
datorum* tuorum, in qua *cucurri, cùm dilatâſti cor
meum.* Hanc *legem*, hanc *viam* ſic *pone mihi*
ſcribendo eam digito tuo in corde meo, ut qui ſe-
mel in ea cœpi currere, à curſu meo non defi-
ciam, neque aberrem quandoque ab ipſa via tua,
ſed *exquiram eam ſemper.* Tu *legem* po-
ſuiſti fluminibus *viam* ſuæ recurſionis ad fontem
ſuum, ad ſuæ originis venam, & illa naturali
curſu, & motu *exquirunt eam ſemper.* Similiter
legem poſuiſti Soli & Lunæ cæteriſque ſyderibus
B viam ſuæ recurſionis in idipſum certâ & irrevo-
cabili revolutione, *& exquirunt eam ſemper.* Am-
plius autem rationabilibus quatuor fluminibus
Paradiſi, quibus præcepiſti totam terram rigare
prædicatione Sancti Evangelii, tu *legem* poſuiſti
viam juſtificationum tuarum, non juſtificationum
legis antiquæ. Illi quoque videlicet Sancti Ev-
angeliſtæ ſcientes, quia per legem non juſtifica-
tur omnis caro, in qua ſolummodo fuit cognitio
peccati, *viam juſtificationum tuarum ſemper*, id eſt, Rom. 3.
omni tempore vitæ ſuæ diligenter exquirebant.
Sic & illa tua luminaria, quibus dixiſti: *Vos eſtis* Matth. 5.
lux mundi, ſenſerunt ſibi *legem* poſitam *viam ju-
ſtificationum tuarum* te dicente: *Poſui vos, ut ea-* Joan. 15.
*tis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat,
& quodcunque petieritis Patrem in nomine meo,
C det vobis.* Talis enim tui gratioſi oris dictio fuit
illis novæ legis poſitio, qua firmati *viam juſtifica-
tionum tuarum ſemper* exquirerent eundo, & fru-
ctum afferendo ſpiritalem, ſicut iſta luminaria,
quæ in cœlo videmus, fructum afferunt tempo-
ralem ſuo curſu formando bonam temperiem
peragrante Sole omnia cœli ſigna, quibus
temperantur tempora vernalia, æſtivalia & cæ-
tera fructum afferentia, dum ſemina gremio
terræ ſuſcepta ſuo tempore creſcunt, matures-
cunt beneficiu Solis terram ſuo calore confoven-
tis jugiter eundo ſecundùm legem ſibi poſitam.
Sic & lumina ſpiritalia, quorum doctrina ful-
get Eccleſia ùt ſol & luna per *legem* ſibi à te po-
ſitam diriguntur *in via juſtificationum tuarum*,
quam *exquirunt ſemper*, ut fructum afferant
D & fructus illorum maneat. Hæc ego ſciens in
aliis completa vel complenda eadem quoque
mihi fieri oro dicens: *Legem pone mihi Domine
viam juſtificationum tuarum, & exquiram eam
ſemper* de die in diem, de virtute in virtu-
tem proficiendo ſemper, id eſt, quamdiu vivo
in carne: vel *ſemper*, id eſt, infatigabiliter, ùt
Angeli deſiderant in Chriſtum proſpicere *ſem-
per.* Qui licèt illum ſibi *ſemper* præſentem
habeant, tamen *ſemper* deſiderant, quia quem
habent, amant & amare *ſemper* deſiderant. Ita
& ego à te poſitus, ut eam & fructum afferam
in via juſtificationum tuarum, quamquam eam
præſentem habeam, tamen *ſemper* exquiram
ſemper amando *eam.* Ne autem ſine fructu adin-
ventionis fiat labor inquiſitionis,

VERSUS XXXIV. *Da mihi intellectum & ſcrutabor legem tuam.*

Jerem. 5. 22. Tu legem poſuiſti aquis, ne tranſirent fines
Pſal. 103. 9. ſuos. Tu legem poſuiſti luminaribus cæli, ne ſuos terminos excedant. Et illa utpote vita & ſenſu carentia non habent *intellectum*, nec ſunt capacia rationis æternæ, qua reguntur. Spiritalia verò & flumina & lumina ſui curſús habent *intellectum* in *via juſtificationum tuarum* ſciendo & intelligendo, quo auctore dirigantur
Exod. 13. ſive per columnam ignis in nocte adverſitatis,
Num. 14. ſive per columnam nubis in die proſperitatis. Intelligunt enim Chriſtum columnam nubis propter aſſumptam carnem: columnam verò ignis propter Divinitatem, quæ præ oculis jugiter habendo non aberrant à *via juſtificationum tuarum*, Deus amator juſtitiæ. Ne igitur ego aberrem à *via juſtificationum tuarum*, *Da* & *mihi intellectum*, quomodo illis dediſti: *& ſcrutabor legem tuam*, quomodo illi, *& cuſtodiam eam in toto corde meo*, quemadmodum & illi. *Scrutabor legem* tuam, ut ad
Matth. 22. ejus interiora perveniam, in quibus *tota lex pendet & Propheta: & cuſtodiam illam in toto corde meo*, id eſt, diligam *Deum ex toto corde meo, & ex tota anima mea, & ex tota fortitudine mea*, & proximum ſicut meipſum. Quia verò id per me non poſſum,

VERSUS XXXV. *Deduc me in ſemita mandatorum tuorum*, quæ licèt ſit nolenti & incipienti anguſta, te ducente ſit lata mihi volenti, *quia ipſam volui*, & hoc ipſum à te accepi, ut velim, quod priùs nolui. Ne autem voluntas mea tepeſcat,

VERSUS XXXVI. *Inclina cor meum in teſtimonia tua.*

Sicut inclinatus vultus melius proſpicit pedibus quàm ſupinus: ita meliùs ſibi proſpicit *cor* humilitate inclinatum quàm vanitate ſuperbum & elatum. Ut ergo benè mihi proſpiciam in greſſibus motum, *inclina cor meum in teſtimonia tua*, quæ credibilia facta ſunt nimis te ipſo, qui mentiri non potes, conteſtante, qualiter velis tibi ſerviri non pro mercede, ùt ſerviunt mercenarii, ſed gratis, ùt patri ſerviunt filii boni. Propterea quia filius & non mercenarius eſſe D cupio, aſſiduè oro dicens: *Inclina cor meum*, id eſt, velle meum *in teſtimonia tua*: *Et non in avaritiam* ſive laudis, aut gratiæ humanæ, aut terreni lucri. Cujus appetitu ne quando capiar,

VERSUS XXXVII. *Averte oculos meos, ne videant vanitatem*, id eſt, ne ament vel cupiant aliqua tranſitoria, quæ citò deficiunt & evaneſcunt. Unde qui pro talibus Deo ſerviunt, vani fiunt. Ideo ne vanus efficiar, *averte oculos meos, ne videant vanitatem*, ſed oppoſitum vanitatis, veritatem. Hanc videant, hanc diligant oculi mei, quæ licèt ſit inviſibilis, tamen valde appetibilis

A eſt in verbo veritatis promittente non vana & tranſitoria ut lex antiqua, ſed vera & permanſura bona, ùt eſt videre Deum & Filium Dei, quorum alterum promittitur mundis corde, alterum pacificis dicente Veritate: *Beati mundo* Matth. 5.
corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Item: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Ad hujuſmodi promiſſa veritatis perventuri ſunt contemptores *vanitatis* per viam veritatis, quæ & *via* & veritas & vita eſt. *In* hac *via tua*, quæ & vita eſt, *vivifica me*: quia cùm ſit illa *vitis*, & ego *palmes*, non eſt mihi vita, niſi in illa vite, quæ dicit: *Sine me nihil poteſtis* Joan. 15.
facere. Ab hac vita ne deficiam,

B *Statue ſervo tuo eloquium tuum in timore tuo*, id eſt, ita fac me ſervire tibi, ſicut docet *eloquium tuum*, quod non ſtatuitur, niſi facienti & tibi *ſervienti in timore &* Pſal. 2. VERSUS XXXVIII. & XXXIX.
exultanti cum tremore. *Timor quippe Sanctus* Pſal. 18.
permanens in ſæculum ſæculi baſis eſt immobilis, in qua verbum tuum ſtatuitur, & ipſum verbum tuum diſciplina *timoris* eſt, ne ſit in eo zelus non ſecundùm ſcientiam, ſi non regitur verbo, neque in ipſius verbi ſcientia ſit deſidia, ſi deſit ei *timor Sanctus*, quem qui non habent, *eloquium tuum* Deus aut minimè aut negligenter ſuſcipiunt, & ab eo tanquam à fabulis faciè declinant. Quod ne mihi eveniat, precibus aſſiduis aures tuas, Deus, pulſo dicendo:
C *Statue ſervo tuo eloquium tuum in timore tuo.*

Inter omnia verò, quæ timeo ſancto *timore tuo*, plus me angit *opprobrium, quod ſuſpicatus ſum*, quia maximum vitium eſt illa ſuſpicio, quæ aliter putat, quàm ſit veritas vel de ſe vel de alio, ut verbigratia, cùm homo exiſtimans aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe Gal. 6.
ſeducit, veritatiſque *opprobrium* per hoc meretur, quò ei ſuſpicio talis exprobretur judicio veritatis, minimè talibus jucundo, quia non liberabuntur à verbo aſpero, quo dices cuique tali: *Exiſtimáſti iniquè, quòd ero tui ſimilis* ap- Pſal. 49.
probando falſitatem tuæ ſuſpicionis. Non eſt ita. Imò *arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam in opprobrium* tuum, ut videas hoc ſemper. Patefacta namque veritate per *judicia tua*
D *jucunda* erit *opprobrium* grande putantibus aliter, quàm ſe habuerit veritas. Cujus amatoribus *judicia tua jucunda*, ſicut lux iſta viſibilis jucunda eſt puris & ſanis oculis, quæ aſpera & minimè ſuavis eſt ægris ac lippis. *Amputa* quæſo iſtud *opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum* docens & faciens me non aliud judicare vel de me vel de qualibet re, quàm ſe habet veritatis judicium, quia *judicia tua jucunda*, utpote amaritudine ſuſpicionis carentia, & à judiciis hominum temerariis multùm differentia. Quia enim occulta hominum non videntur, datus eſt locus temerariæ ſuſpicioni. Ideò cùm Dominus diſcipulis ſuis præcepiſſet, ne juſtitiam ſuam facerent coram hominibus intuitu mercedis tranſi-

tranſitoriæ, quia poterant ſuſpicari alios ita operati, conſequenter addidit: *Lucæ 6.* *Nolite judicare, & non judicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini.* Quibus dictis amputatum eſt à diſcipulis *opprobrium* temerariæ ſuſpicionis, quod & ego rogo à me *amputari* dicens aſſiduè: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum* contra judicia tua, quia *judicia tua jucunda*; judicia verò ſuſpicionis amara.

Aliter: Ego per *judicia tua jucunda* & vera diſcutiens me ipſum, etiam cùm *1. Cor. 4.* *nihil mihi conſcius ſum*, ſcio, quòd *in hoc non juſtificatus ſum.* Unde neque me ipſum judicio juſtum, quia futurum veritatis *opprobrium ſuſpicatus ſum*, quod rogo *amputari* & me ita juſtificari, ut nulla mihi remaneat ſuſpicio de B tali *opprobrio*, quale habebunt, qui ſe ſuo judicio juſtos æſtimant, cùm *tua judicia jucunda* longè aliter ſe de illis habeant. Ideo verò culpam non ſolùm quam cognoſco, ſed etiam quam ſuſpicor, in me tibi confiteor Judici cordium, cognitori ſecretorum: *quia judicia tua jucunda* ſemetipſos judicantibus & accuſantibus, quos judicas non eſſe judicandos vel damnandos, eò quòd ſemetipſos judicant. Illa quoque *judicia tua jucunda* ſunt, quibus à te *Heb. 12.* *judicamur & corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Inde eſt, quòd flagellas omnem filium, quem recipis, & caſtigas, quos amas, ut *judiciis tuis jucundis* & purgatoriis evadant judicium damnationis. Per talia igitur purgatoria & falci acutæ ſimilia judicia, quæſo, C *amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum.* Quaſi enim falce judicii veri *amputatur opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum* de aliis, cùm & alii de me ſuſpicantur mala, quæ neſciunt, ſi tamen apud me eſt charitas, quæ talium ſuſpi- *1. Cor. 13.* cionibus non irritatur, quæque nec ſic æmulantes æmulatur; ſed inter omnia quæ ſuffert & ſuſtinet, ipſa nunquam excidet. Hanc igitur optans

VERSUS XL. *Ecce concupivi mandata tua,* quæ in duabus mandatis charitatis colliguntur, in quibus tota lex pendet & Prophetæ. Hæc *mandata tua concupivi*, & ecce in evidenti concupiſco deſiderans te diligere totò corde, totâ animâ, totâ fortitudine, ac proximum ſicut me ipſum. A cujus tamen charitatis vigore, D quia per me ipſum deficio & morior, Tu *in æquitate tua vivifica me*, *tua* dico, non *mea*, quia nulla mihi ex me juſtitia vel æquitas, quem gravat & mortificat multa iniquitas. Propterea dico: *In æquitate tua vivifica me*, id eſt, *1. Cor. 1.* in Chriſto, qui *factus eſt nobis ſapientia & juſtitia & ſanctificatio & redemptio.* Ipſe igitur & *æquitas tua*, quia Deus æqualis eſt tibi, Deus & Pater juſte. Eſt & æquitas mea mihi data & facta, quia homo æque ùt ego, Deus apud te, homo apud me. *In* hac *æquitate tua*, id eſt, in Chriſto, *vivifica me*, ut vivam vitâ, quæ eſt ipſe, hoc ipſum exigente *tuâ æquitate*, quia *1. Cor. 15. 22.* ipſe nihil morti debens mortuus eſt, ut ego vivam. *Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita* A *& in Chriſto omnes vivificabuntur.* Hoc dignum & juſtum eſt, æquum & ſalutare, ut ſicut per unius inobedientiam mors multorum, ſic & per unius obedientiam vita multorum. Rationabilis *æquitas*, ut quomodo mors per unum, ſic & vita per unum. *In hac æquitate tua vivifica me.*

VAV.

Ab hac littera ſexta ſequentes octo verſus incipiunt apud Hebræos, quibus oratur, ut Salvator veniat, qui eſt miſericordia ſempiterna. Hi octo verſus præcedenti Octonario continuantur hoc modo: *In æquitate tua vivifica me.*

Et veniat ſuper me miſericordia VERSUS XLI. B *tua Domine*, ſine qua non poſſum vivere, quia *mandata tua quæ concupivi*, abſque miſericordia gratiæ adjuvantis impleri non poſſunt. Ideo rogo, ut *veniat ſuper me miſericordia tua Domine*, ſciens, quòd *melior eſt miſericordia* *Pſal. 62.* *tua ſuper vitas.* Non illam nunc peto miſericordiam, qua *miſereris omnium* tu, *qui nihil* *Sap. 11.* *odiſti eorum, quæ feciſti*, quoniam hæc miſericordia nulli creaturæ denegata vel unquam deneganda non eſt precibus invocanda; ſed illam peto *miſericordiam*, quæ eſt *ſalutare tuum*, *ut veniat ſuper me*, fiatque mihi caput, ſicut ſcriptum eſt: *Caput viri Chriſtus*: & quomodo *1. Cor. 11.* caput regit membra, ſic ab illo, & in illo regatur vita mea *ſecundùm eloquium tuum*, C id eſt, ſecundùm promiſſiones tuas gratuitas, quibus gratis promiſiſti Chriſtum venturum, & in illo benedicendas fore omnes tribus terræ. *Pſal. 71.* *Veniat*, oro, hæc *miſericordia tua*, hoc *ſalutare tuum ſuper me* protegens miſericorditer ac ſalubriter tanquam gallina pullos ſuos confovendo;

Et reſpondebo exprobrantibus VERSUS XLII. *mihi verbum*, videlicet corde credens ad juſtitiam & ore confitens ad ſalutem non ſolùm inter auditores fideles, deſiderantes eructari ſibi verbum bonum, ſed etiam inter malos exprobrantes non reddam conviciis convicium, vel opprobriis opprobrium: quin potius *reſpondebo verbum* rationabile, licèt illis minimè acceptabile. Non enim ſemper tacendum eſt contra malos, dummodo ſint ita capaces, ut poſſint recipere verbum, quo etſi D non convincuntur, ut acquieſcant, conſtringuntur, ut obmuteſcant, neque ſibi ſuperiores videbuntur, cum rationabiliter inducuntur ſive ut credant & cedant, ſive ut credant, etiamſi non cedant. Nam ubi neutrum horum ſperatur, fruſtra *verbum* dicitur. Et ideo coram talibus cavendum eſt, ne mittantur margaritæ ante porcos vel Sanctum *Matth. 7.* detur canibus. Ego autem ideo *exprobrantibus reſpondebo verbum*: *quia ſperavi in ſermonibus tuis*, quibus doces veritatem confitendam coram hominibus. Dicis enim: *Qui me* *Matt. 10.* *confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.*

Aliter: *Exprobrantibus mihi* crucis contumeliam ego *reſpondebo verbum* quod *erat* *Joan. 1.* *in principio apud DEUM. Exprobrantibus*,

Matt. 13. Luc. 4. quòd adorem hominem *fabri filium*, ego *re-* A
ſpondebo, me adorare *Verbum* Dei, Deum Creatoris omnipotentis naturalem Filium, unum unà cum Patre ac Spiritu Sancto ſolùm verum Deum: *quia ſperavi in ſermonibus tuis,*
Deut. 6. qui dicis: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

VERSUS XLIII. *Et* hoc oro, *ne auferas de ore meo verbum veritatis* hujus, ita ut per-
Luc. 8. mittas volocribus cœli auferre ſemen verbi de corde meo. Quoniam ſic auſeretur de corde, conſequenter etiam auferetur de ore te dicente:
Pſal. 49. *Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum. Tu verò odiſti diſciplinam &c.* B

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit:
* Cap. 15. in Job lib. XI. * *Cùm Sacerdos non agit bona, quæ loquitur, ei etiam ſermo ſubtrahitur, ne loqui audeat, quod non operatur. Unde & dicitur: Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Hinc eſt ergo, quod nunc precatur dicens: Ne auferas de ore meo verbum veritatis. Perpendit namque, quod Omnipotens Dominus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo de ore ſuo verbum non auferri petiit, quid aliud, quàm gratiam bonæ operationis quæſivit? ac ſi apertè* C
diceret: A bono opere me errare non ſinas, ne dum amitto ordinem benè vivendi, rectitudinem perdam loquendi. Et plerumque Doctor, qui docere audet, quod negligit agere, cùm deſierit bona loqui, quæ operari contempſit, docere ſubjectos prava incipit, quæ agit, ut juſto DEI Omnipotentis judicio in bono jam nec linguam habeat, qui bonam habere vitam recuſat, quatenus cùm mens ejus terrenarum rerum amore incenditur, de terrenis rebus ſemper loquitur. Unde in Evangelio Veritas dicit: Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de theſauro bono profert bona & malus mala. Hinc Joannes ait: Ipſi de mundo ſunt, & ideo de mundo loquuntur.

Aliter. *Ne auferas*, id eſt, ne auferri permittas *de ore meo Verbum Veritatis*, quod *re-* D
ſpondi exprobrantibus mihi, quodque ut pre-
Matth. 13. tioſam margaritam difficili negotiatione acquiſivi & venditis omnibus comparavi. Hoc *ne auferas de ore meo* permittendo me incidere in culpam negationis; aut ſi permiſeris negare, ùt Petrum, non permittas *uſquequaque*, vel ſicut in Hebræo legitur: *Uſque nimis*, aut ſicut alia tranſlatio habet: *Uſque valde. Valde* namque ſive *nimis* auferetur *Verbum Veritatis de ore*, cùm ſimul etiam aufertur de corde, vel cùm is, qui ore Veritatem negat, factis quoque negando culpam geminat, ſive, quod peſſimum eſt, in culpa perſeverat. Petrus autem, etſi ore ad horam negavit, quando fuit ſcilicet hora & poteſtas tenebrarum, tamen *Verbum Veritatis* Chriſtum
retinuit in corde ſuo velut alter Chuſi ami- 2. Reg. 15.
cus David, qui David Regem negavit ore, quem tamen amavit corde, licèt ejus adverſario Abſaloo facietenus adhæſerit, quod ipſi Regi David ſatis utile fuit, quia per illum benè conſiliantem infatuatum eſt conſilium Achitophel revera odientis Regem David. Similiter & per Petrum Apoſtolum ſuâ negatione morti ſubreptum conſilium Judæ infatuatum eſt: quia
Verbum Veritatis, quod Petrus in corde retinuit, Matth. 26.
velociter quaſi de vena præcordialis dilectionis & Luc. 22.
reaſcendit ad labium fontis, id eſt, ad os Petri citò reſipiſcentis & amarè flentis.

B Contingat ergo ſimiliter mihi ùt Petro, ſi quando, quod avertat Deus, negavero, citò reſipiſcam illius exemplo, neque *Verbum Veritatis* amittam *uſquequaque*, id eſt, *valde*, ſuccurrentibus mihi *tuis judiciis*, quibus caſtigas & arguis, quos amas, ut Petrum quoque arguebas dicens illi: *Modicæ fidei, quare dubi-* Matth. 14.
taſti? Hoc in tempeſtate maris periclitanti dixiſti ad eum verbis manifeſtis: At verò in tempeſtate Judaicæ commotionis realiter hoc idem dixiſti, quando reſpexiſti Petrum, tuoque reſpectu ad amarè flendum concitâſti, tanquam diceres: Modicæ fidei, quare negâſti? Sic Petrus judicium damnationis evaſit, *qui in ju-*
C *diciis tuis ſuperſperavit.* Neque enim deſperando veniam pœnituit ſicut Judas, qui
dixerat: *Peccavi tradens ſanguinem juſtum*, & Matth. 27.
laqueo deſperationis eum præambulo ſuo Achitophele interiit. Petrus autem in judiciis tuis benè ſperavit confidens non ſe damnabiliter puniendum vel judicandum, qui te donante judicavit ac punivit ſemetipſum. Nam ſi nos
metipſus judicaverimus, ait Apoſtolus, non utique judicabimur. 1. Cor. 11.
Denique illa judicia, quibus nos ipſos judicamus, judicia tua ſunt, quoniam à te donata ſunt. *In* his *judiciis tuis* ego David vel ego quivis Pſalmiſta *ſuperſperavi*: quoniam tuæ increpationes non auferunt ſpem, ſed augent, & ideo *in tuis judiciis*, quibus me vel intùs occultè vel foris manifeſtè corripuiſti; *ſuperſperavi* ſciens, quòd ſupra quàm petimus
D aut intelligimus, potes & ſoles miſereri *tuis judiciis* & correptionibus humiliter ſubjacenti, & inter hæc amarè flenti, atque impoſterùm cautelam proponenti, quam & ego flagellis & *judiciis tuis* eruditus propono dicens:

VERSUS XLIV. *Et cuſtodiam legem tuam ſemper in ſæculum & in ſæculum ſæculi*, id eſt, *cuſtodiam* dilectionem, quæ plenitudo legis eſt, quæ quoniam nunquam excidet, *ſemper*, *in ſæculum ſæculi* permanebit in electis tam hominibus quàm Angelis. Quod dico *ſemper*, expono & explano per id quod ſequitur: *In ſæculum, & in ſæculum ſæculi*, quia plenitudo legis charitas & in hoc ſæculo & in futuro cuſtoditur à Sanctis.

Et

VERSUS XLV.

Et ambulabam in latitudine.

Hactenus verba orantis: nunc narrantis, dum quaſi impetratis omnibus confitetur in laude Dei, qualem illum fecit Dominus. Nota inuſitatam conjunctionem & quaſi inconſequentem. Non ait ſecundum priora de futuro: *Et cuſtodiam & ambulabo*, vel optativè *ambulem*; ſed ut intelligatur exauditus, orationem vertit in gratiarum actionem dicens: *Et ambulabam in latitudine.* Quaſi dicat: Non ſum ingratus gratiæ tuæ, qua donante *ambulabam in latitudine* charitatis dilatatæ uſque ad inimicos diligendos, vel uſque ad illam amplitudinem, qua *majorem nemo habet*, ſcilicet, *ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* In hac *latitudine* quamvis non fuerim perfectus, tamen per quotidianos profectus *ambulabam* cum his, qui poſteriora obliviſcendo, & in anteriora ſe extendendo ibunt de virtute in virtutem: Cum his ambulavi. Quod exinde patuit: *Quia mandata tua exquiſivi* cupiens per latitudinem ſcientiæ in latitudinem charitatis ampliari. Acceptâ verò mandatorum tuorum, quæ diligenter *exquiſivi*, quantulácunque notitiâ non ligavi hoc talentum in ſudario vel terræ ſuffodi, ſed aliis, quod intelligebam, prædicavi.

Joan. 15.

VERSUS XLVI.

Et loquebar in teſtimoniis tuis conteſtando bonum, quod intellexi bonum, & malum, quòd intellexi malum non ſolùm in C plebe, ſed etiam *in conſpectu Regum* terribilium, *& non confundebar* pro ſcandalo crucis. Vel *non confundebar*, ut exprobrantibus crederem. Sic ego, qui priùs petebam, ut *reſponderem exprobrantibus verbum, & ne auferretur verbum veritatis de ore meo*, poſtea exauditus, & in verbo veritatis confirmatus pro eodem verbo certans *loquebar in teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar.* Et quia in multiloquio difficile cavetur peccatum, priùs, quàm loquerer, ut recta & rectè loquerer,

VERSUS XLVII. & XLVIII.

Meditabar in mandatis tuis virtute inſpectivâ contemplando ea, *quæ dilexi*, & in virtute activa *levavi manus meas ad mandata tua, quæ* item *dilexi* operando D ſicut ea *dilexi* contemplando ſciens, quoniam *finis præcepti eſt charitas*, propter quam conſequendam præcepti ſive mandati exercetur meditatio ſimul & operatio, quod inſinuat hæc ingeminatio, qua bis dico: *Quæ dilexi*, meditans videlicet *in mandatis tuis, quæ dilexi*, & levans *manus meas ad mandata tua quæ dilexi.* Quid eſt autem *levari manus ad mandata*, niſi pro ſuperno & cœleſti præmio bonis operibus adimpleri *mandata*? Nam quaſi *manus* deponit in ima, qui operando bonum quærit exinde præmia terrena ſive gratiæ ſive laudis humanæ ſive etiam quæſtûs temporalis. At ego ſive meditando ſive operando & *manus* levando *in mandatis*,

1. Timoth. 1.

A *quæ dilexi*, aſpirante gratiâ tuâ in utroque gratis *exercebor*, cogitando videlicet atque operando per dilectionem, qua ea dilexi per Spiritum Sanctum, qui datus eſt mihi. *Exercebor* ſcilicet frequentando meditationem & operationem, ut ex operibus oſtendam quæ loquor & meditor *in juſtificationibus tuis*, id eſt, in ſermonibus tuis, quibus & tu juſtificaris, dum quod promiſiſti operaris, ut verax inveniaris, & nos juſtificas, dum quod juſtè præcipis, nos operari concedis. Juſtificationes quippe tuæ ſunt in eo, quòd nos facere facis quæ præcipis, tu, qui hoc ipſum promittis dicens in Propheta: *Et faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia* Ezech. 36. 27.
B *mea cuſtodiatis.* Item in Evangelio: *Et quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* *Memor eſto* hujus *verbi tui ſervo tuo, in quo mihi ſpem dediſti.* Joh. 14. 13.

In hoc octonario ſeptimo ſeptima littera prænotatur, quæ apud Hebræos dicitur

ZAIN.*

* Al. Zai.

Et commendantur hìc ſeptimâ litterâ ſeptem præconia viri in propoſito Sancti valde laudabilia. Primum eſt, ut ſit memor promiſſionis, ſecundùm quam viventi merces debetur. Secundum eſt, ut & in adverſis ſpe ſe conſoletur. Tertium, ut ſi impios videt proſperari, non ideo declinet à lege ſed contagia eorum fugiat. Quartum eſt, ut memor ſit judiciorum cœleſtium, quæ ab Adam in omnibus temporibus conſolantur: aliter declinaret à lege. Mali timent judicia humana, nedum Divina, ſed boni deſiderant. Quintum eſt dolere alienam culpam, non ſuam contumeliam, imò & pro eis orat. Sextum eſt, quòd cantabiles ſunt ei juſtificationes. Septimum eſt, quòd non ſolùm die, ſed & nocte, id eſt, omni tempore laudibus Dei intendit.

Memor eſto verbi tui ſervo tuo, in quo mihi ſpem dediſti. VERSUS XLIX.

Quod eſt verbum tuum, *in quo mihi ſpem dediſti*, niſi verbum promiſſionis factæ Abrahæ Gen. 12. &
& ſemini ejus? Nempe dum ſemini ejus in 22. 13. & 15.
multitudine ſtellarum cœleſtia promiſiſti, *mihi* D ſervo tuo *ſpem dediſti.* Et quidem in temetipſo tu omnino immutabilis, nihil oblivionis aut pœnitentiæ aut cujuslibet mutabilitatis admittis. Veruntamen locutione morali, qua humanus movetur affectus, diceris pœnitere, quando præter hominum ſpem res mutas conſilio non mutato, ùt cùm dixiſti: *Pœnitet me feciſſe hominem ſuper terram.* Diceris etiam obliviſci, Gen. 6.
quando tardare videris adimplere, quæ promittis: recordari verò, cùm facis, quod promiſiſti. Hinc eſt illud dictum: *Suſcepit Iſrael puerum ſuum recordatus miſericordiæ ſuæ, ſicut locutus eſt ad patres noſtros Abraham & ſemini ejus in ſæcula.* Igitur *memor eſto verbi tui*, quod locutus es Abrahæ ſervo tuo, *in quo mihi ſervo* Luc. 1.

tuo ſpem dediſti. Servus ille, imò & amicus A
tuus factus eſt credendo promiſſionis tuæ verbo,
in quo & mihi credenti *ſpem dediſti* benedictio-
nis illius conſequendæ, quam ei & ſemini ejus
Gen. 28. promiſiſti dicens: *In ſemine tuo benedicentur
omnes tribus terræ.* Hujus *verbi tui memor eſto*,
id eſt, fac cito, quod promiſiſti, ne videaris
oblitus verbi tui, quo cunctas gentes benedicen-
das promiſiſti, quando ipſum patrem multarum
gentium conſtituiſti. *Verbi* hujus *memor eſto
mihi ſervo tuo*, ut veniat ſuper me benedictio,
qui ſervus tuus ſum, videlicet unus illorum,
Pſal. 122. qui dicunt: *Ecce ſicut oculi ſervorum in manibus
dominorum ſuorum, & ſicut oculi ancillæ in ma-
nibus dominæ ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum
Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri. Mihi*
tali *ſervo tuo ſpem dediſti*, quòd in ſemine B
Abrahæ Chriſto benedictionis eidem promiſſæ
particeps efficiar;

VERSUS L. *Hæc* beata ſpes *me conſolata eſt
in humilitate mea*, qua me humiliavi ùt
Gen. 18. Abraham confitendo ſe cinerem ac pulverem,
1. Reg. 24. ſive ut David confitendo ſe pulicem & canem
Lucæ 1. mortuum, ſive ut Maria confitendo ſe ancillam,
cùm eligeretur in totius mundi Dominam &
cœli Reginam. In hujuſmodi ſpontanea humi-
litate, quam volens obſervavi, ſeu etiam in
illa, quam gravatus ab alio patienter ſuſtinui,
vel etiam in illa univerſali humiliatione, qua
projectus & in mortis & mortalitatis miſeriam
lugere cogor originalem culpam: In omni de-
nique hujuſmodi humilitate *conſolata eſt me* C
ſpes verbi tui, quo humilibus gratiam præſti-
tiſti, ùt Abrahæ, David, Mariæ, cujus *hu-
militatem* reſpexiſti, & per Verbum tuum ex illa
incarnatum promiſiſti humilibus gratiam di-
cente illo: *Beati pauperes Spiritu.* Item: *Omnis
qui ſe humiliat, exaltabitur.* Inde mihi conſo-
latio *in humilitate mea, quia eloquium
tuum*, quo humiles conſolaris, *vivifica-
vit me* lætificando afflictum, confirmando in-
firmum, curando ægrotum, reſuſcitando vel ten-
tationibus vel tribulationibus mortificatum tri-
ſtitia ſæculi, quæ mortem operatur, ubi *elo-
quium tuum* ſuá vivificatione triſtem non conſo-
latur. Sed gratias ago tibi, quia *in* omnimoda
humilitate mea, ne triſtitia mortem operans ab-
ſorberet me, *tuum eloquium vivificavit me*, quod D
erat mihi valde neceſſarium, cùm eſſem in me-
dio ſuperborum, qui

VERSUS LI. *Superbi iniquè agebant uſquequaque.*
Superbi, quos nec mortalitas iſta perdo-
muit, quæ ad humiliandum genus humanum fuit
Gen. 3. impoſita Deo dicente homini: *Terra es, & in
terram ibis*, elati contra humiles *iniquè agebant*;
quia eis non ſatis fuit eſſe malos, niſi & de bonis
malos facere niterentur. De his dictum eſt:
Jacobi 3. *Deus ſuperbis reſiſtit.* Nam quia ſuperbia primi-
tùs à Dei cœpit injuria, tam Angelo quàm ho-
mine contra Deum ſe nimis extollente, rectè illi
vitio ſpecialiter Deus reſiſtit, qui *humilibus dat
gratiam*, eò quòd ipſi unà ſecum deteſtantur ſu-
perbiam reproborum tam Angelorum quàm ho- A
minum. Hujuſmodi *ſuperbi* contra me ſeu Ec-
cleſiam ſeu Eccleſiaſticam perſonam *iniquè age-
bant* cupientes me ſibi conformare in ſuæ iniqui-
tatis approbatione vel imitatione, ut vel alteru-
tro vel utroque modo alienarer à Sanctorum &
humilium conſortio. In hoc laborabant *uſque-
quaque*, id eſt, valde. *A lege autem tua
non declinavi*, conſervando ſcilicet humili-
tatem inter *ſuperbos*, obedientiam inter obedien-
tes, manſuetudinem inter immites, licèt omnis
irridentes me ac pertrahere nitentes ad ſui con-
formitatem. Quid econtra ego?

Memor fui judiciorum tuorum VERSUS
à ſæculo Domine, & conſolatus ſum, LII.
B vel ſicut in Hebræo legitur: *Delectatus ſum*: quia
perſcrutando *judicia* non illa inſcrutabilia, quæ ante
vel ſupra ſæculum ſunt, ſed, quæ *à ſæculo* ſunt, ex
quo mundus temporaliter cœpit adminiſtrari, hoc
inveni, quòd judicia tua jucunda ac juſta, quibus
omnia diſponis juſtè ac piè ſuſtinens vaſa iræ, ut
oſtendas divitias gloriæ in vaſa miſericordiæ. Su-
perbos toleras, ut per eos humilium patientiam
exerceas, quoniam *à ſæculo* judicia tua cucurrerunt,
ut per malitiam Cain purificaretur & exerceretur
pietas Abel. Hæc judicia tua memorando à primo
juſto uſque ad ultimum, videnſque à domo tua judi-
cia tua incipi, dum judicantur juſti injuſtè, poſt
hac juſtè judicaturi, quando *judicabunt nationes &* Sap. 3.
*dominabuntur populis, conſolatus ſum & delecta-
tus ſum.*

C Quidam Codices habent: *Exhortatus ſum*, id
eſt, exhortationem accepi, ut eſſem devotior &
paratior in veneratione *judiciorum tuorum*, quibus
nunc tuos humilias, ut eos in futuro exaltes, & è
converſo inimicos tuos nunc ſuperbire dimittis,
quos in futuro humiliare diſponis. Quantalibet
autem fuerit mea conſolatio ex memoria *judicio-
rum tuorum*, tamen

Defectio tenuit me pro peccatori- VERSUS
bus derelinquentibus legem tuam: quia LIII.
plùs gravabat me culpa ſuperbientium, & *legem
tuam derelinquentium*, quàm pœna mihi ab eis illata.
Inde mihi *defectio*, inde mihi tædium, inde hor-
ror, ſicut in Hebræo legitur. Habet enim Hebrai-
ca littera: *Horror obtinuit me ab impiis, qui dere-
liquerunt legem tuam.* Quod eſt dicere: Inſita mihi
D pietas non potuit non dolere vel horrere impiis
derelinquentibus legem tuam, fuitque mihi tanta *de-
fectio*, tantum tædium, tantus *horror* præ *peccatori-
bus derelinquentibus legem tuam*, ut tæderet etiam
me vivere. Sed in hoc reſocillata eſt anima mea
Deus meus, quòd

Cantabiles mihi erant juſtificatio- VERSUS
nes tuæ. LIV.

In Hebræo legitur: *Carmina mihi erant
præcepta tua.* Unde conſtat, non hoc loco aliud intel-
ligendum *juſtificationes* quàm *præcepta*, quæ non
tantùm legendo & meditando, ſed & canendo fre-
quentare debet homo, qui vult juſtificari:
quia *juſtus ex fide vivit. Fides autem ex au-* Rom. 1. &
ditu, auditus verò per verbum Chriſti. Carmina Gal. 3.
ergo *erant præcepta tua* ſive *juſtificationes tuæ* Rom. 10.
mihi

mibi David, qui noo ſola verborum gravitate, ſed & canendi ſuavitate, intermixtus quoque muſicis inſtrumentis, conſuetus ſui ego paſtor paſcere oves paſcuæ tuæ, Deos, qui tuliſti me de domo patris mei, & poſuiſti me paſcere populum tuum. *Mibi* qooque vel Eccleſiæ vel Eccleſiaſticæ perſonæ *cantabiles erant juſtificationes tua* ſive *praſepta tua*, ſine quorum notitia & cuſtodia
Deut. 6. & non juſtificatur *home*, qui *non in ſolo pane vivit, ſed*
Matth. 4. *in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Hinc illa ſymphonia & chori caoentes in receptione revertentis filii, qui perierat, & inventus eſt. Hinc illa cantica ſpiritalia, qoibus oblectatur Eccleſia vel quæque fidelis anima, ad quæ nos frequentanda
Eph. 5. provocat Apoſtolus dicens: *Implemini Spiritu S. loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & canticis ſpiritalibus, cantantes in cordibus veſtris Domino.* Talibus quippe invocatur ille Paracletus, qui ſolus unica mibi eſt conſolatio *in loco peregrinationis mea*, qui ejectus de patria paradiſi exulo *in loco peregrinationis mea*: totum videlicet mondum reputans pro exilio, qoi non mundana, ſed cœleſtia ſolummodo gaudia deſidero deſiderio continuo, in quo me jugiter exerceo. Non enim ſufficit mihi ad hoc exercitium tempus diurnum, ſive loce ſolis in poteſtatem diei creati, ſive luce proſperitatis arridentis illuſtratom, ſed inſuper

VERSUS LV. *Memor fui nocte nominis tui Domine* vigilando & cuſtodiendo *vigilias noctie*
Joan. 10. exemplo paſtorum contra lupos & fures vigilantium
Luca 12. ſuper gregem ſuum, vel exemplo boni patris familias vigilantis & nonſinentis à fure perfodi domum ſuam: vel exemplo ſtrenui militis excubias in caſtris obſervantis: vel exemplo vigilum cuſtodien-
Cant. 3. tiom civitatem: vel exemplo Dilectæ Dilectum quærentis per noctem, primò in lectulo, deinde in plateis civitatis. Multotiens hanc imitando in lectulo ad litteram vigilavi, vel, qood melius erat, in lectulo conſcientiæ ſomnum peccati abdicavi, ac deinde manifeſtis nocturnaliuos Pſalmorum & matutinaliom laudum vacavi exercitiis, corpore ſimul ac mente ſtudens talibus invigilare, *memor* in hoc *nominis tui Domine*, gloriando videlicet in tuo nomine, verbi gratia cogitans & dicens aſſiduè *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto.* In *nocte* quoque adverſitatis invaleſcentibus contra me *peccatoribus derelinquentibus legem tuam*, inter quos *defectio* lucis *tenuit me* circumfuſum grandi horrore tenebrarum, ſæpè, immò continuè *memor fui nominis tui Domine*, te invocando jugiter corde perfecto, frequenter ore, ſicut tu ipſe monuiſti dicens:
Pſal. 49. *Invoca me in die tribulationis: eruam te & honorificabis me.* Dies tribulationis ipſa eſt nox adverſitatis, dies prompto ſpiritui, nox infirmæ carni: vel quia hæc nox ut dies illuminatur, ipſa nox tribulationis etiam dies nominari poteſt, nox in tribulatione patientibus, dies autem ſpe gaudentibus.

VERSUS LVI. *Hac nox facta eſt mihi, quia juſtificationes tuas exquiſivi*, ſive ut in Hebræo legitur: *Cuſtodivi.* Neque enim mihi alia ſuit cauſa perſecutionis niſi exquiſitio & cuſtodia tuæ legis, propter quam quia diſplicui *peccatoribus derelinquentium legem tuam.* Nox mibi fuit ipſa commanentia taliom, quibus me odientibus mihiqoe detrahentibus & multa gravia inferentibus caput meum plenum rore nocturno & cincinni mei plenis guttis noctium fuerunt: quia opprobria & maledicta odientium gravia menti, quantumlibet patienter omoia ſuſtinenti & ſufferenti cogitanones meas quaſi cincinnos meos, infrigidaverunt veluti guttis noctium biumalium nimis gelidarum nimiſque longarum, in quibus, *quia juſtificationes tuas exquiſivi*, dum *memor fui* in tali *nocte nominis tui*; *hac* ipſa nox *facta eſt mibi* ad hoc otilis, ot orationibus & gratiarum actionibus magis inſiſterem in hujusmodi nocturnis adverſis quàm in diurnis proſperis. Nam quia Judas nocte prodidit, Petrus negavit, illo magis tempore inſtandom eſt orationibus, quo major eſt occaſio periculorum inter tentationes & tribulationes in nocte, *qua pertranſibunt beſtia ſilva quarentes à Deo eſcam ſibi*, Pſal. 103.
& in qua Sathanas expetivit Apoſtolos, ut cribraret ſicut triticum. *Hac* igitur nox *facta eſt* Luc. 22.
mibi, ſubaudi: *utilis*, quia quòd *memor fui nocte nominis tui & cuſtodivi legem tuam*, non per me feci, ſed factum eſt mihi à te, *quia juſtificationes tuas*, non meas *exquiſivi* attribuendo non mihi, ſed tibi, quæ juſtè cogitavi, dixi, & feci.

HETH.

Portio mea Domine. In octava littera, cojus nomen eſt HETH, quod interpretatur *vita*, quæritur per octo verſus hac littera incipieotes viſio Dei, quem videre ac noſſe eſt vivere, cui dicit fidelis Pſalmiſta:

Portio mea Domine, vel ſicut in Hebræo legitur: *Pars mea Domine*, ſubauditur: VERSUS LVII.
Tu es: quia ego tanquam verus Levita partem vel portiooem terrenæ hereditatis habere nolo altari ſerviens & de altari vivens, habendo exinde victum & veſtitum, his contentus memor ero tui verbi, qui dicis in lege: *Filiis Levi non* Num. 18.
dabis hereditatem. Ego ero hereditas eorum. Deut. 18.
Magna hereditas, magna *portio*, magna *pars* illum contingit, qui ſe à Patre non dividit, cui tu Pater dicis: *Fili tu ſemper mecum es, &* Luca 15.
omnia mea tua ſunt! Magna, inquam, *portio* talis filii, ſi tamen ſe non dividit à patre abiens io regionem loogioquam! Qui enim ſic abire cupit, ille Patri dicit: *Da mihi portionem, qua* Ibidem.
me contingit, ſuâque portione acceptâ legem diſciplinæ poſtponit. Ego autem dico: *Portio mea Domine*: *dixi cuſtodire legem tuam.* *Lex tua interdicit Levitis hereditatem terrenam*, quorum *portio* & hereditas ſive *pars* tu ipſe dignaris dici & eſſe providendo eorum victui de primitiis ac decimis tibi oblatis. Quibus benè utentes Levitas cum filiis Aaron Ithamar & Eleazaro cœleſti mercede remuneras; abutentes verò cum filiis Heli Sacerdotis de Silo condemnas. Legis ergo tuæ in hoc eſt cuſtodia tenenda, ut cujus tu *portio, pars*, hereditas eſſe dignaris, ipſe

ipſe quoque tua ſit hereditas, tua portio, tua pars, mancipando videlicet ſe totum tuis obſequiis exemplo filiorum Levi, de quibus Deo à Moyſe
Deut. 33. 8. & ſeqq. dictum eſt: *Perfectio tua & doctrina tua viro Sancto tuo, quem probaſti in tentatione, & judicaſti ad aquas contradictionis: qui dixit patri ſuo & matri: neſcio vos, & fratribus ſuis: ignoro illos, & neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium tuum & pactum tuum, ſervaverunt judicia tua ô Jacob, & legem tuam ô Iſraël.* Audis hanc legis cuſtodiam eſſe Levitis propoſitam, ut in cauſa Dei neminem recognoſcant, ſed extra patrem, extra matrem, immò extra carnem & ſanguinem ſic ſiant, ut ex quo aſſumpti fuerint in miniſterium Dei, ulteriùs non acquieſcant carni & ſanguini exemplo filiorum Levi, qui non acquieſcentes carni & ſanguini ulciſcendo peccatum idolatriæ manus ſuas conſecraverunt in ſanguine fratrum ſuorum.

Talis fuit Novi Teſtamenti Levita, qui di-
Gal. 1. xit: *Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit de utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, continuò non acquievi carni & ſanguini.* Ipſe denique manus ſuas conſecravit in ſanguine fratrum ſuorum, qui gladium Spiritûs, quod eſt
Act. 9. verbum Dei, vibrando *magìs ac magìs convaleſcebat, & confundebat Judæos* conſanguineos *affirmans quoniam hic eſt Chriſtus*, quem illi negaverunt. Cæteri quoque Novi Teſtamenti Levitæ ſimili modo legem Dei cuſtodiebant, ut ſolus Deus eſſet *portio* eorum, & hereditas, pro quo reliquerant
Matth. 19. omnia. Unde eſt iſta vox eorum: *Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te.* Quibus & ipſe novæ legis Lator, qui & benedictionem dat non ſimplam ſed decuplam, in hac vita recompenſat decimam di-
Loco cit. cens: *Omnis, qui reliquerit domum vel fratres aut ſorores aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & vitam æternam habebit.* Sic, ſic remunerantur abundantiùs novæ legis Levitæ quàm veteris, quia illis in denario, iſtis in centenario numero appenditur ſtipendium vitæ præſentis. Et illis poſt hanc vitam patuit ſinus Abrahæ adhoc in inferno detenti: iſtis autem rectè militantibus poſt obitum patet regnum cœlorum, cujus deſide-
Phil. 1. rio flagrabat egregius Levita ille, qui dixit: *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto.* Rectè utique, quia Chriſtus erat ejus *portio*, pro quo legis lucra deputaverat ut ſtercora. Multi hunc imitati hujus mundi lucra deputant ùt ſtercora, ut eis vivere ſit Chriſtus & mori lucrum. Talium quisque poteſt confidenter pſallere dicens: *Portio mea Domine: dixi cuſtodire legem tuam. Portio mea*, quam ſpretis omnibus elegi, tu es *Domine*, cui ſoli cupio ſervire. Ideo dixi, hoc eſt, firmiter propoſui *cuſtodire legem tuam*, ſecundùm quod de Levitis commemoravimus dictum: *Hi cuſtodierunt eloquium tuum &c.* Verùm quia hoc fieri non poteſt, niſi ubi gratia impetrat, quod lex imperat, ideo

VERSUS LVIII. *Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo* dicens: *Miſerere mei ſecundùm eloquium tuum.* Sermo hujus orationis mihi eſt ad *faciem tuam*, ſcilicet ad Filium tuum, qui *facies tua* eſt, in quam deſiderant Angeli proſpicere, in quam & ego Levita deſiderans proſpicere, cùm perſentio me præpediri velamento carnis mortalis & fragilis, deprecor & ſæpè *deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo* dicens: *Miſereri mei ſecundùm eloquium tuum* videlicet, *ſicut locutus es per os Sanctorum, qui à ſæculo ſunt, Prophetarum tuorum* Luca 1.
promittendo *ſalutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium, qui oderunt nos, ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris, & memorari Teſtamenti tui Sancti*: Secundùm *jus jurandum* quod juraſti *ad Abraham patrem noſtrum daturum* te *nobis* plenariè, *ut ſine timore de manu inimicorum liberati ſerviamus tibi in ſanctitate, & juſtitia coram* te *omnibus diebus noſtris.* Totum hunc ſenſum complectitur hæc oratiuncula: *Miſerere mei ſecundùm eloquium tuum.* Non peto miſericordiam fieri mihi ſine ratione; ſed ſicut eſt in *eloquii tui* diſpoſitione juſtiſſima ſimul & miſericordiſſima: quia tibi non placet vel miſericordia ſine juſtitia, vel juſtitia ſine miſericordia, cujus *univerſa viæ* Pſal. 24.
ſunt miſericordia & veritas. Non autem concedit veritas *eloquii tui* exhiberi miſericordiam ſive medicinam tuam diligentibus & foventibus miſeriam & ægritudinem ſuam. Ideo

Cogitavi vias meas poſt confeſſio- VERSUS
nem retractando itinera mea prava jam præte- LIX.
rita. Vel præcogitavi *vias meas* amodo futuras, cautè penſando, quid agendum, quid non. *Et converti pedes meos* à viis meis pravis *in teſtimonia tua*, quæ dirigunt greſſus meorum in via recta. His teſtimoniis confirmatus ad juſtè faciendum, & pro juſtitia patiendum.

Paratus ſum ad utraque. Ac proinde VERSUS
non ſum turbatus occurrentibus mihi ad- LX.
verſis propter juſtitiam, tuis mihi teſtimoniis certificatam. Poteram verò turbari perverſorum contradictionibus, niſi tuis fuiſſem teſtimoniis roboratus. Nunc autem, quia *converti pedes meos in teſtimonia tua* per hæc inſtructus & *paratus ſum, ut cuſtodiam mandata tua. Paratus ſum*, quia ſpiritus promptus eſt, & *condelector legi tuæ* ſecundùm interiorem homi- Rom. 7.
nem. Sed tamen, quia video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ & captivum me ducentem in lege peccati, compellor exclamare: *Infelix ego homo, quis me li-* Loco cit.
berabit de corpore mortis hujus? Item

Funes peccatorum circumple- VERSUS
xi ſunt me. Non unus funis, ſed multi LXI.
funes peccatorum circumplexi ſunt me, quia mihi ſunt impedimenta tum à carnis fragilitate tum à diaboli tentatione ſeu etiam perverſorum ſocietate, quibus omnibus implicatus & *circumplexus* me ipſum non potero expedire, immò non poſſum non perire, niſi gratia Dei per Jeſum Chriſtum liberet me. Quam gratiam per hoc ſpero, & ſperans quæro, quòd licèt funibus peccatorum fuerim circumplexus

plexus, tamen *legem tuam non ſum oblitus*, cui mente condelectebar, & in ea. Sive per eam peccato reſtiti, ne fieret, vel ab eo reſipui, ne maneret. Vultis audire, quomodo reſtiti vel reſipui?

VERS. LXII. *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi*, Domine, *ſuper judicia juſtificationis tuæ.* *Media nocte ſurgebam*, id eſt, graviſſima tribulatione ſeu tentatione. Dum *nox* in ſuo curſu iter perageret, non ita ſuccubui, ut medium ſilentium non rumperem; ſed *media nocte ſurgebam*, & medium ſilentium rumpendo confitebar tibi Domine *ſuper judicia juſtificationis tuæ.* Non acquievi me omnino dejici medio noctis vehementia tribulationum ſeu tentationum; ſed ſurrexi *ad* fortius *confitendum ſuper judicia juſtitiæ tuæ* ſciens, quia & hoc ipſum, quod *funes peccatorum* circumplectuntur juſtum, juſto judicio tuo, DEUS, fit, quod nunc incipit à domo tua & à Sanctuario tuo. Igitur occaſione oblata per ipſius noctis medium, quo

Exod. 12. primogenita Ægypti percuſſa ſunt, quo etiam

Matth. 25. ſponſus venturus eſt, *ſurgebam* vel corporaliter ſimul & ſpiritaliter, vel ſolummodo ſpiritaliter cæleſtia deſiderando, & quæ ſurſum ſunt, quærendo. Sic *ſurgebam ad confitendum nomini tuo*, cui confeſſio laudis & gratiarum actionis debetur ſuper omnibus, quæ accidunt nobis te diſponente omnia vel gratia vel juſtitia dictante, aliquotiens occulto, nunquam tamen niſi recto judicio: quia tu *juſtus es Domine, & rectum judicium tuum.* Et ideo licet *media nocte* non poſſimus præ denſitate atque horrore tenebrarum videre judiciorum tuorum juſtitiam, tamen in ea fide, quâ credimus, quod non videmus, ſcilicet ſemper juſtum eſſe tuum judicium, ſemper tibi eſt confeſſio laudis offerenda *ſuper judicia juſtificationis tuæ.* Nihilominus tibi offerenda eſt confeſſio peccatorum, quæ factis & moribus noſtris intereſſe, aut videmus aut timemus. Perfecti vident peccata ſua, quorum quiſque dicere poteſt: *Iniquitatem meam*

Pſal. 50. *ego cognoſco*; ſed imperfecti ſemper ſibi ſuſpecti, etiam cùm non vident peccata ſua, timent, quorum quiſque aſſiduè dicit: *Ab occultis meis munda me.* Ego autem non quaſi perfectus omnia

Pſ. 18, 13. peccata vel delicta mea cognoſco; *delicta enim quis intelligit?* Sed quaſi parvulus & imperfectus fateor, quia ego

VERS. LXIII. *Particeps ſum omnium timentium te*,

Matt. 25. nec tamen otio torpentium ſicut ſervus malus & piger, qui timens auſterum Dominum, ſub terra vel in ſudario abſcondit talentum; ſed *cuſtodientium mandata tua*, Alia translatio habet: *Participem me fac DEus omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Quod idem eſt, ac ſi dicatur, Magnam quidem ſonat perfectionem, quod ſupra dixi: *Portio mea Domine*, ac cætera perfecto Levitæ adaptata. Sed quia

Eccle. 9. video, quòd *funes peccatorum circumplexi ſunt me*, & quod adhuc ſum in *media nocte* ignorantiæ neſciens, utrum amore an odio dignus ſim, timore perterritus dico: quod *particeps ego ſum omni-*

A *um timentium te.* Vel etiam non audens vel hoc profitari, oro dicens: *Participem me fac DEUS omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Territus enim à juſtitia tua confugio ad miſericordiam tuam, ſciens, quia

Miſericordia tua Domine plena eſt VERS. LXIV.

terra, qui ſolem tuum facis oriri ſuper bonos & *Matth.* 5.

malos, pluitque ſuper juſtos & injuſtos, temporalia ſimul & ſpiritalia offerens bona omnibus eâ *miſericordia*, quæ vis omnes homines ſalvos fieri & neminem perire. Hac *miſericordia tua Domine plena eſt terra.* Sed quia non omnes eam recipiunt, ſed ſoli, qui tuas juſtificationes requirunt, *juſtificationes tuas doce me*, qui ſolus doces

B hominem ſcientiam, ſine quo intus docente verbum hominis hominem inſtruentis fruſtra ſonat in auribus audientis. Suprà cùm dicerem, ſurrexiſſe me ad confitendum tibi ſuper judicia juſtificationis tuæ, viſus mihi ſum judicia juſtificationis tuæ aliquatenus intellexiſſe. Verùm nunc melius illuminatus video tantam mihi eſſe ignorantiam, ut adhuc doceri neceſſe habeam. Ideo dico: *Doce me juſtificationes tuas*, quæ ſemper in hac vita quærendæ ſunt homini timenti DEUM: quia tanti boni ſatietas non erit niſi in futuro, ubi facie ad faciem tu DEUS videberis, qui nunc occultè multa operaris, & nonniſi per ſpeculum & in ænigmate videris.

Quatuor jam præmiſſas litteras copulemus: *He, Vau, Zain, Heth.* *He iſta, Vau & Zain Hæc,*

C *Heth Vita* interpretatur, ùt prælibatum eſt. Et eſt ſenſus: *Iſta & hæc vita ſunt*, iſta, inquam, & quæcunque hujusmodi ſunt perfecta, meditationi & memoriæ mandata fidelibus ad vitam æternam proficiunt. Unde aſſiduè ruminanda ſunt, quæ præmiſſis quatuor litteris in quatuor octonariis comprehenſa ſunt.

THETH.

Bonitatem feciſti cum ſervo tuo Domine ſecundum verbum tuum. VERS. LXV.

Littera nona cujus nomen *THETH* interpretatur *bonum*, rectè præmittitur, ubi de *bonitate* agitur. Cùm dico ego David pſallens & gratias

D agens: *Bonitatem feciſti cum ſervo tuo: Servus* eram ſerviens ex timore. Sed tu *bonitatem feciſti* foras miſſo timore per inſpiratam *bonitatem*, quæ non eſt aliud, quàm *perfecta Charitas*, *quæ* 1. *Joan.* 4.

foras mittit timorem. *Feciſti* ergo tu *bonitatem cum ſervo tuo* cordi meo inſpirando charitatem, quæ de ſervis facit amicos juxta illud: *Jam non* *Joan.* 15.

dicam vos ſervos, ſed amicos meos. Magna charitas, magna *bonitas*, magna dulcedo, magna ſuavitas, quæ ſervile opus pridem valde onerosum facit leve, ſuave, bonum & jucundum! Hanc *bonitatem feciſti* non ſolùm de me vel in me, ùt plerumque de malis vel in malis multa bona operaris ipſis etiam nolentibus vel neſcientibus, atque ideo hujus *bonitatis* retributione indignis; Sed ut ſit mihi *ſervo tuo* firma ſpes

 bona

bonæ retributionis, *bonitatem* quam *feciſti* de me A vel in me, *feciſti* & mecum ſuſcitans liberum arbitrium meum ad tuæ *bonitatis* operationem, ut *bonitatem* quam *feciſti* in me, facerem tecum, & quam feci, tu faceres mecum, ut dicere poſſem

1. Cor. 15. cum Apòſtolo: *Non autem ego, ſed gratia DEI mecum.* Pia, & magna dignatio, quod operis boni, cujus tu ſolus auctor exiſtis, *mihi ſervo tuo* dediſti conſortium faciendo, ut facerem tecum qualecunque opus bonum *ſecundùm verbum tuum.* Nimirum hoc eſt, quod in Propheta promittis dicens: *Et faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Ut igitur ego facerem aliquod bonum *ſecundùm verbum tuum*, ſecundùm præceptum tuum, quod eſt, ut diligamus invicem, ſine cujus obſervantia nulla virtus judicatur bona, B etiamſi linguis Angelorum quis loquatur, aut per fidem ſuam transferat montes: ut, inquam, facerem bonum, ſive *bonitatem*, tu *feciſti* mecum dans mihi *ſervo tuo*, ut ego facerem tecum *ſecundùm verbum tuum.* Hoc aſſiduè optavit anima mea dicens: *Fiat mihi ſecundùm verbum*

Luc. 1.

tuum, & tu audiens me *bonitatem feciſti cum ſervo tuo ſecundùm verbum tuum.* Ne autem benè cœpta bonitas tua in me deficiat, ſed magìs ac magìs de bono ſemper in melius proficiat,

VERS. LXVI. *Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me.*

Ordo bonus. Primò à te bono bonitatis fonte peto *bonitatem*, deinde *diſciplinam*, poſtremò *ſcientiam*, quæ ſi prætermiſſâ bonitate ac C diſciplinâ primò daretur, inflaret potiùs, quàm ædificaret. Parentes noſtri, cùm potuiſſent in

Gen. 3. paradiſo deguſtâſſe in fructibus conceſſis tuæ ſuavitatem *bonitatis* cuſtodita obedientiæ *diſciplinâ*, illi plus appetendo lignum ſcientiæ interdictum quàm lignum vitæ, ipſo inordinato appetitu ſcientiæ meruerunt excludi à paradiſo voluptatis expertes *bonitatis & diſciplinæ.* Ut ergo reducar illuc, unde illi ceciderunt, peto *bonitatem*, *diſciplinam*, *ſcientiam*, tria hæc. Major autem his eſt *bonitas*, quæ non eſt aliud, quàm charitas, quam peto primitùs doceri, ut hac percepta leve mihi fiat onus *diſciplinæ* ſub jugo tuæ obe-

Heb. 12. dientiæ: quia diſciplinas & flagellas omnem filium, quem recipis. Qui autem extra *diſciplinam* ſunt, aſſerente Apoſtolo adulterini, ac non legitimi filii ſunt. Poſtremò illam peto *ſcien-* D *tiam*, qua ſciam, quid deſit mihi, quoniam hæc *ſcientia* non inflat, ſed humiliat & majorem gra-

Jacob. 4. & 1. Pet. 5. tiam promeretur, qua tu ſuperbis reſiſtis, humilibus autem das gratiam. Putabant olim Philoſophi ſe docere tria hæc in tribus partibus Philoſophiæ, videlicet *bonitatem* in Ethica, *diſciplinam* in Phyſica, *ſcientiam* in Logica. Sed evanuerunt in cogitationibus ſuis putantes homini hominem poſſe dare *ſcientiam*: quia tu ſolus es, *qui doces hominem ſcientiam.* Niſi enim tu aperias intellectum & ſenſum cordis, fruſtra laborat lingua hominis hominem docere ſtudentis. Tu ergo qui ſolus potes, *bonitatem, & diſciplinam & ſcientiam doce me. Doce bonitatem* inſpirando charitatem, qua fiat mihi delectabile ac ſuave onus & jugum tuum. *Doce diſciplinam* temperando tribulationem, qua diſciplinatus inter flagella tua non murmurem. *Doce me* poſtremò *ſcientiam* inſinuando cognitionem, qua noverim me, noverim te. Noverim me, ne dicatur mihi: *Si ignoras te O pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hædos tuos.* Hædos, inquam, ad ſiniſtram, non agnos ad dexteram ſtatuendos. Noverim te, ne forte ignorans te ignorer à te ſicut ſcriptum eſt: *Qui autem ignorat, ignorabitur.* Item virginibus fatuis te neſcientibus tu dicis: *Neſcio vos. Doce* igitur illam *ſcientiam* geminam, qua noverim me, noverim te.

Cant. 1.

1. Cor. 14.

Matt. 25.

Ne autem ignorans me extollar ſupra me, aut ignorans te ignorer à te, cognitio mei ædificet me ad compaſſionem & dilectionem proximi: B cognitio tui ædificet ſemperque inflammet me ad amorem tui. Procul ſit à me cor durum Pharaonis, qui dixit: *Neſcio Dominum, & Iſraël non dimittam.* Procul ſit à me illorum cæcitas, *qui quoniam non probaverunt DEUM habere in notitia, tradidit eos DEUS in reprobum ſenſum, ut faciant, quæ non conveniunt.* Procul ſit à me illorum duritia, qui dixerunt Domino DEO: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Talium quisque non immeritò audit à DEO illud Propheticum: *Quoniam tu ſcientiam repuliſti, repellam & ego te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* Ne itaque repellar à te, *bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.*

Exod. 5.

Rom. 1.

Job 21.

Oſeæ 4.

Magnum eſt hujus fidei meritum, cui rectè in præmium donanda eſt poſtulata *ſcientia.* Quid C eſt enim credere mandatis, niſi voluntariè acquieſcere ipſis vel mala prohibentibus vel bona jubentibus? Unde etſi nulla his adderetur comminatio terribilium tormentorum vel promiſſio deſiderabilium præmiorum, credendum & ultro acquieſcendum eſſet ipſis *mandatis*, utpote à bono Patre luminum deſcendentibus, ac proinde nullum malum, ſed omne bonum ſuadentibus. Attamen quoniam ad id credendum tardus eſt mercenarius, tardior ſervus, propter ſervum pigrum ſtimulandum comminatio terribilis, & propter mercenarium provocandum promiſſio dulcis adnectitur *mandatis*, ut dum & ille timet ſibi, & iſte cupit ſibi, ambo incipiant *mandatis* obedire. Sed ego tanquam filius & à timore ſervi & è cupiditate mercenarii liber, ipſis *mandatis* tuis ultro *credidi* & acquievi ſciens, quòd non ſolùm poſt D illorum obedientiam ſequitur retributio debita, ſed etiam *in cuſtodiendis illis retributio multa*, cùm in ipſorum cuſtodia tibi ſervire ſit regnare illo modo regnandi, quem Principes hujus mundi hominibus dominantes & vitiis famulantes conſequi non poſſunt, quamdiu *mandatis tuis* noluerunt obedire, quæ faciens homo vivet in eis, maximè ſi abſque intuitu pœnarum vel præmiorum delectatur in illis dicens cum Filio: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei.* Non hoc dicere poteſt mercenarius, aut ſervus, niſi foras miſſo timore ſervi & excluſa cupiditate mercenarii ſuſcipiatur affectus filialis, quo affectu ego inardeſcens *mandatis tuis credidi*, non dubitans eſſe fidelia omnia mandata tua. *Non ſic impii, non ſic* ipſi parentes noſtri, qui mandatum ſibi datum in paradiſo non

Joan. 4.

Pſal. 1.

credide-

Gen. 3. crediderunt eſſe fidele aut fideliter ſibi datum; ſed ſuſurrante diabolo per ſerpentem fœmina ſeducta eſt, ita ut putaret à DEO invidente ſibi ſcientiam boni & mali ſe ſuumque virum prohibitos à ligno ſcientiæ. Sic deliquerunt parentes mei, & ego in ipſis deliqui. Deliquit mater mea Eva ſeducta, deliquit pater meus Adam licèt non ſeductus, tamen ſeductæ acquieſcens, neque illam compeſcens, prout debuit. In illorum delictis ego David pœnitens conceptus

VERS. LXVII. *Priùs quàm humiliarer* pœnæ mortalitatis dicente DEO: *terra es & in terram ibis*, *deliqui* mortem animæ incidens per inobedientiam & transgreſſionem fidelis mandati, quod ſi fideliter obſervâſſem, non utique mortalitate ſeu morte corporis humiliatus fuiſſem. *Propterea eloquium tuum cuſtodivi*, eruditus videlicet atque humiliatus flagellis tuis, ut caveam delinquere, ne rurſum humilier per flagella iracundiæ tuæ, quam valde paveſcens ad bonitatis tuæ ſinum confugio dicens tibi aſſiduo clamore cordis & oris:

VERS. LXVIII. *Bonus es tu, & in bonitate tua doce me juſtificationes tuas.*

Bonus es tu, bonitate non accidentali aut mutabili, ſed naturali atque immutabili. *Et in* hac *bonitate tua doce me juſtificationes tuas* unctione potiùs quam ultione magiſtra, ſuavitate potiùs Evangelica quàm ſeveritate legali erudiens me ac faciens *me facere juſtificationes tuas*, id eſt, opere juſtitiæ, non Phariſaicæ, quæ tibi non placet, ſed omnino tuæ ac tibi placitæ, quam etiam doces

Math. 5. *in bonitate tua* dicens: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plùs quàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Item, Cavete, ne

Math. 6. *juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* *Doce me* itaque *in bonitate tua juſtificationes tuas*, quas videntes homines *tuas*, id eſt, ex tua gratia eſſe intelligentes, glorificent non me, ſed te, non me tuæ juſtificationis indignum acceptorem, ſed te ipſius benigniſſimum ac largiſſimum datorem, ut tibi ſemper de mea, immò de tua, ſed mihi data, juſtificatione ſit gloria: mihi autem permaneat humiliatio & humilitas cooperantibus in hoc ipſum meis & tuis inimicis, contra te ac me ſuperbientibus, ùt ſæpiſſimè ſum expertus: quia

VERS. LXIX. *Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum*, vel aperta vituperia, improperia, convitia multa in faciem meam jactantium, vel ſupra dorſum meum fabricantium clandeſtinis detractionibus. *Ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua*, quibus mandas & inimicos propter te, & amicos diligi in te. Unde non reddidi maledicta maledictis, opprobria opprobriis cupiens non vinci à malo, ſed vincere in bono malum. Quo contra

VERS. LXX. *Coagulatum eſt ſicut lac cor meum*, atque induratum eſt, ut non poſſit molliri beneficiis ultro impenſis, cùm tamen in ipſa duritia prætendant & oſtendant lactis quandam ſimilitudinem, A cujus veritatem non habent ſicut illa, cui dicitur:

Mel & lac ſub lingua tua. Iſti autem non verè lac, ſed Cant. 4. *ſicut lac* apparent, cùm durum ſit cor eorum, ſicut erat cor Pharaonis induratum. *Ego verò legem tuam meditatus ſum*, ſciens, quòd *plenitudo legis eſt dilectio*, maximè cum diligitur non ſolum amicus diligens, ſed etiam perſequens inimicus. Et in his omnibus Rom. 13.

Bonum mihi, quia humiliaſti me VERS. LXXI. multiplicata ſuper me iniquitate ſuperborum, de quorum ſuperbia mihi accrevit humilitas te ordinante, qui per ipſos ſuperbos *humiliaſti me*, *ut diſcam juſtificationes tuas* exercentibus adverſis patientiam meam, quâ conſummatâ mitis B & humilis efficiar, ſicut tu doces dicens: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*, quod eſt eſſe Matt. 11. juſtum tua juſtificatione, quæ non eſt aliunde, niſi à te impios juſtificante ac mortuos vivificante, non per virgam legis Moſaicæ, ſed per legem oris tui, dum verus Heliſæus os tuum vivificum ſuperponens ori mortui vivificas & juſtificas illum per fidem in te habitam, ex qua juſtus vivit. Itaque

Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri & argenti, VERS. LXXII. quoniam plus diligit charitas *legem oris tui*, quàm cupiditas *millia auri & argenti*, quæ licèt in terrenis rebus deſiderabilia ſint, tamen comparata ſpiritalibus divitiis, quas inſinuat *lex oris tui*, nullius pretii ſunt: quia talia C bona bonum non faciunt ſui poſſeſſorem, ſicut bona ſpiritalia bonos faciunt, qui ea poſſident eiſque fruuntur, ſecundùm quod docet *lex oris tui*, quæ ipſis quoque terrenis docens rectè uti pretioſior eſt cunctis opibus, & omnia, quæ deſiderantur, huic non valent comparari.

Octo iſti verſus præmiſſi apud Hebræos incipiunt à littera *TETH*, quod interpretatur *bonum*, quod in aliis quoque linguis, videlicet Græca & Latina congruè *bonitatem* ſive bonum replicant, cùm dicitur: *Bonitatem feciſti.* *Bonus es tu, & in bonitate tua doce me.* Item: *Bonum mihi, quòd humiliaſti me.* *Bonum mihi lex oris tui.* Per hæc multa bonitatis & bonorum præconia inſinuatur nobis illud ſummum bonum, quod ſummo deſiderio appetendum eſt, quodque *ſuper millia auri & ar-* D *genti concupiſcendum eſt.*

IOD.

In hac decima littera intellectum petit mandatorum, quorum præcipua ſunt illa decem præcepta, digito DEI conſcripta, quæ in hoc breviato verbo inſtaurantur: *Diliges proximum tuum ſicut* Matt. 22. *te ipſum.*

Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me. VERS. LXXIII.

Gratias tibi ago creatori meo, quia cùm cætera ſolo verbo creaveris dicendo: *Fiat* hoc vel hoc, me hominem feciſti opus manuum tuarum cæteris operibus tuis excellentius: quia licèt nobile opus tuum ſit Angelus, homo tamen

quidam ſupre dignitatem Angelicam prædeſtinatus & exaltatus eſt in excelſom thronom, ubi eom adorat multitudo Angelorom. Hujua hominis ego membrum gratias tibi ago Domine, quòd *manus tuæ fecerunt me* da nihiln, quaotum ad animam ſioe præjacente materis creatam ad imaginem & ſimilitodioam Dei: *& plaſmaverunt me*, quantum ad corpua de msteria terrena formatum & per animam ratiooalem vivificatum. Et quia rationalis anima mea capax eſt intelligentiæ: *Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua.* Formâſti vaſculum, quod oe ſit vacuum, reple illud *intellectu mandatorum tuorum*, ſicut de quibusdam canimus, quia firmavit in illis gratiam Spiritûs Sancti, & intellectu adimplevit corda eorum. Et quidem fides, quæ aſt ex B auditu, non capitor ſioe aliquantulo intallectu: ſed ipſa fides eſt meritum ad ampliandum intellectom, quod peto, & opto diceos: *Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua.* Diſcam ſcere, quod didiei legare vel iotelligare.

VERS. LXXIV. *Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur.*

Peccator videbit, & iraſcetur, vidabit & invi-
Pſal. 111. dabit: ſad *qui timent te, videbunt me, & lætabuntur.* Licèt eoim ſim gravis ad videndum iovidis, èro tameo gratus benignis oculo bono & ſimpliei conſiderantiboa intellectum, gratia tua donante mihi collatum, & ipſa eorum talis tam banigna viſio adte datorem gratiæ gratiarum actio, ad me verò cograrulatio eſt, tibi ad gloriam, illis ad lætitiam, quooiam *videbunt me, & lætabuntur.* C
Matt. 20. Non ſic ille, cui dicitur: *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Verà oaquam oculus, quem cruciat, quod DEUS eſt bonus: oculus lippus, quem cruciat lox clara ſanis oculis jocuoda. *Videbunt* ergo *me* intellectu claro illuſtratum ſani oculi timentiom te *& lætabuntur.* *Quia in verba tua ſuperſperavi* ſcians, quia ſuparabundantar, quàm petimus aut intelligimus, potes adimplere daſiderium bonum da verbis tuis conceptum. Quando aotam protelatur aut penitus negatur id, quod ſacundum varba tua ſuperſparator, nolo contrs hoe murmurare ſcieos juſto jodicio tuo id fieri,

VERS. LXXV. *Cognovi* eoim *Domine, quia æquitas judicia tua, & in veritate tua humiliâſti me* D proſpera ſubtrabeodo, adverſa infarendo vel inferri ſinando ſive optata negando.
Dan. 3. Io omnibus his *omnia, quæ feciſti nobis Domine, in vero judicio feciſti, quia peccavimus tibi, & mandatis tuis non obedivimus: Sed da gloriam nomini tuo, & fac nobiſcum ſecundùm multitudinem miſericordiæ tuæ.*

VERS. LXXVI. *Fiatque miſericordia tua, ut conſoletur me ſecundùm eloquium tuum:*
Gen. 22. ſecoodùm verbum promiſſionis factum Abrahæ *ſervo tuo*, cui promiſiſti ſemen ejus multiplican-
Exodi 33. dum ſicut ſtellas cæli. Item alteri *ſervo tuo* Moyſi
Rom. 9. locutus es ioter cætera: *Miſerebor, cujus miſereor,* A *& miſericordiam præſtabo, cujus miſerebor.* Item & mihi *ſervo tuo* David locutus es bona dicens:
Inveni David ſervum meum, oleo Sancto meo unxi Pſal. 88.
eum &c. Itam alteri *ſervo tuo* dicis: *Vocabo non* Oſe. 2.
plebem meam, & non miſericordiam conſecutam miſericordiam conſecutam. Igitur cui vis, miſereris, & quem vis induras: cui vis, miſericordiam, & cui vis, oſtandis iram. Sed ego David, ago exemplo David pœnitens ab ira tua fugio ad ta Patrem miſericordiarum & DEUM totius conſolationis aſſiduè dicendo: *Fiat miſericordia tua, ut conſoletur me ſecundùm eloquium tuum ſervo tuo.* Item:

Veniant mihi miſerationes tuæ VERS. LXXVII.
& vivam vivificatus ipſis *miſerationibus tuis*: *Vivam* in præſenti ſobriè, juſtè ac piè inter ho- B minas converſando, *vivam* quoque in futuro inter Angelos booos bonitati tuæ gratiaa agendo & miſericordias tuas io æteroum canendo. *Vivam* nunc ſecuodùm legem tuam: *Quia lex tua meditatio mea eſt*, in qua Spiritus vitæ aſt: *quia lex ſpiritalis eſt*, cui mante conſentio, atiam quando in carne mea ſeotio lagam *legi tuæ* cootrariam. Per hanc legem *legi tuæ* adverſantam io mambris meis occaſione accepta impugnant me ſuparbi dæmones & homines, cootra quos oro dicens:

Confundantur ſuperbi, quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me. VERS. LXXVIII.

Confundantur ad pœnitentiam ſuperbi homi- C nes, qui ſunt coovartibiles: dæmones autem & eornm obſtinati complices, quia non ſunt coovertibiles à maliſis ſua pattinaci nec eſt illis commutatio, *confundantur & operiantur ſicut diploide con-* Pſal. 108.
fuſione ſua, na poſſint perficere msla, quæ contra ma cœperunt, *quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me.* Pudaat aos cœpiſſe, quod perficere non poſſunt. Cadant in opprobrium ſampiteroom, quo etſi non corrigantur ipſi, eorum tamen examplo, vila eorum confuſiona, cæteri timorem babeant, *quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me, injuſtè* absque judicio diſcretionis machinantes mihi msla. *Ego autem exercebar* * *in* * Vulg. exercebor.
mandatis tuis ioſinoantibus eam charitatem, quæ *patiens eſt, benigna eſt*: *patiens*, ut ſarat mala: 1. Corinth. 13.
D *benigna*, ot pro malis rependat bona. Qoa charitata ſatagente

Convertantur mihi timentes te, & qui noverunt teſtimonia tua. VERS. LXXIX.

Sunt anim inter inimicos meos aliqoi tumidi, aliqui timidi vel potius timorati *timentes te.* Tumidis ergo & io ſuo tumore iodurtis ab hac oratiooe mea ſecioſis utpote ad mundum pertinentibus, de quo dicis: *Non pro mundo rogo: Convertantur* Joan. 17.
mihi, hoc eſt ad utilitatam meam, *timentes te*, quos ipſo timore, qoem babant, ſecerois da mundo, qui in maligno ſic poſitus aſt, ut in eo voluntsriè peccantibus ooo relinquatur pro peccatis hoſtia, qoia peccant *peccatum ad mortem*, 1. Joan. 5.
pro quo non dico, ut roget quis, ait Johaones 16.
Evangeliſta. *Convertantur* ergo *mihi* vero David,

mihi

mihi Chriſto ad gloriam meam, ad ſalutem ſuam *timentes te, & qui noverunt teſtimonia tua* per Prophetas prædicta. *Noverunt*, dico, etſi nondum per operationem, ſaltem per bonæ voluntatis devotionem, paratum videlicet cor habentes ad acquieſcendum veris veritatis teſtimoniis. Ut antem ego David, ego pœnitens pro aliis orans exaudiri merear,

VERS. LXXX. *Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, ut non confundar,* ſicut illi, de quibus dixi: *Confundantur ſuperbi.*

Jerem. 17. *Confundantur illi, & non confundar ego: paveant illi, & non paveam ego*, eò quòd ex *corde immaculato*, & per *juſtificationes tuas* ab omni macula emundato fiducia magna eſt coram te Judice, qui ſcrutator es cordis & renum. Nam

1. Joan. 3. *ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus in die judicii*, ait Johannes Evangeliſta. Si antem cor noſtrum reprehenderit nos, major eſt DEUS corde noſtro, & novit omnia, cujus timens judicium dico aſſiduè: *Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, ut non confundar.*

CAPH.

Id eſt, *Manus*, vel *Incurvatus*. In hac undecima littera peregrinus huius mundi adventum judicis deſiderat quaſi laſſus, ac *Incurvatus* præ nimio labore & regni longa dilatione. Dicit ergo:

VERS. LXXXI. *Defecit in ſalutare tuum anima mea.*

Defectus in malo, profectus in bono ſolet accipi, niſi hæc acceptio per additamenta varietur, ùt in Apoſtolo de malis dictum eſt:

2. Tim. 3. *Proficiunt in pejus.* Et hìc dicitur: *Defecit in Salutare tuum anima mea.* Et: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum.* De hac ſalubri defectione, qua *in ſalutare* DEI anima benè pſallentis

* Lib. IV. Moral. cap. 33. *deficit*, Beatus Papa Gregorius in Job * dicit inter cætera: *Defecit in ſalutari tuo anima mea. Omnes, qui in hoc mundo fortes ſunt robore, quaſi fortes ſunt, non defeſſi. Qui verò in Auctoris ſui robore roborantur, quò magis in concupita Dei fortitudine convaleſcunt, eò à propria virtute deficiunt, & quò robuſtiùs æterna appetunt, eò à temporalibus ſalubri defectione laſſantur. Hinc* D *rurſum dicit: Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Qui nimirum cùm diceret: concupiſcit, ſubdidit: & deficit. Quia valde minor eſt Divinitatis concupiſcentia, quam non mox etiam proprius ſequitur defectus.* Qui enim ad apprehendenda æternitatis atria accenditur, dignum profectò eſt, ut à temporalitatis amore laſſetur, ut tantò frigeſcat à ſtudio ſeculi, quantò ſurgit ardentius in amore DEI. Quem ſcilicet, ſi perfectè arripit, mundum etiam plenè dereliquit, & eò funditus temporalibus moritur, quò ad ſupernam vitam altius afflatu æternitatis animatur. Annon robore ſuo feſſa ſe invenerat, quæ dicebat: Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt? Quia nimirum mens, dum occulta locutionis aſpiratione tangitur, ab ſtatu ſua fortitudinis infirmata ipſa, quo abſorbetur, deſiderio liquatur, & inde ſe apud ſemetipſam feſſam invenit, unde ultra ſe conſpicit fortitudinem, quam conſcendit. Hinc Propheta, cùm viſionem DEI conſpexiſſe ſe diceret, adjungit: Elangui & ægrotavi per dies plurimos: quia cùm ad virtutem mens adſtringitur, à fortitudine propria caro laſſatur. Hinc Jacob, qui Angelum tenuit, uno mox pede claudicavit: quia qui vero amore ſublimia reſpicit, jam in hunc mundum duplicibus incedere deſideriis neſcit. Uno enim pede innititur, qui ſolo DEI amore roboratur, & neceſſe eſt, ut alius marceſcat: quia mentis virtute creſcente oportet procul dubio, ut carnis fortitudo torpeſcat.*

Aliter. *Defecit in ſalutare tuum anima mea.* Sicut deficit oleum vel cera liqueſcens in flammam: ſic *defecit anima mea in ſalutare tuum*, tota videlicet converſa in ejus amorem, ſicut aurum liqueſcens vertitur in ignem. *Defecit* ergo *anima mea* converſa tota in ſpiritum, quoniam

1. Cor. 6. *qui adhæret Domino, unus Spiritus eſt.* Sic *defecit* Jacob in *Iſraël*, Saulus in *Paulum*; ſic o-

Gen. 32. Act. 13. mnes, qui in DEUM proficiunt, à ſe *deficiunt*. Non eſt igitur querela, ſed gratiarum actio, quòd ego David pſallens dico tibi DEO, Patri miſericordiarum: *Defecit in ſalutare tuum anima mea*, ſive ut in aliis codicibus legitur: *In Salutari tuo. Defecit* à ſe, proficiens ultra ſe. *Defecit anima*, dum corporalis exercitatio, quæ ad C modicum utilis eſt, minoratur, & pietas contemplationis augetur de die in diem, de die Marthæ in diem Mariæ, quæ vacabat ſoli verbo audiendo. *Et ego in verbum tuum ſuper-*

Luc. 10. *ſperavi*, quibus *Martha ſatagebat circa frequens miniſterium*: quia ſic miniſtrantibus regnum cælorum promittitur, quibus & dicetur:

Matt. 25. *Venite benedicti Patris mei &c.* Sed *in verbum tuum ſuperſperavi* ſciens longè ſuperexcellere otium Mariæ verbo vacantis negotio Marthæ miniſtrantis. Item inter miniſtrantes tuis minimis fratribus, in quibus tu paſceris, potaris, veſtiris, colligeris, viſitaris, & ipſos minimos maxima diſtantia eſt, cùm tales minimi judices ſint futuri, & eorum miniſtri per ipſos in æterna tabernacula ſuſcipiendi. Gaudeant ergo in ſpe retributionis operibus miſericordiæ intenti, ſed *ſuperſperent* & ſupergaudeant, qui exemplo Apoſtolorum Orationi & *miniſterio verbi* vacant. Quod conſiderans ego *in verbum tuum ſuperſperavi*, cui legendo, audiendo, diſcendo, docendo, ſcribendo & inter hæc frequentius orando elegi vacare poſtpoſita, in quantum ſicti conveoit, corporali exercitatione, quæ ad modicum utilis eſt. In hoc ſtudio

Defecerunt oculi mei in eloquium tuum ſtudioſè intenti. VERS. LXXXII. *Defecerunt* ab aſpectu curioſo vanitatum ſæculi, prout oravi ſupra dicens: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem:* ſed poſt hunc defectum cùm intenderent *in eloquium tuum*, quaſi collyrio ſæpe lachrymis

petuncti etiam corporales *oculi* adhuc per gratiam tuam vigent, eique ita pariter ſpiritales & corporales *oculi* anhelant in verbum tuum *dicentes: Quando conſolaberis me?*

Gen. 27. Non nulli etiam, quibus exterior viſus caligans defecit quaſi alter Iſaac, interiùs clarè vident & futura proſpiciunt *dicentes: Quando conſolaberis me?* Hoc etiam ego David, ego pœnitens dicere non deſinam, quoadusqua vidaam, quod credo fidai obſcuræ ſuccedente clara ſpecie, ita ut non ſolùm in ſpiritu, ſed atiam in carne mea videam Dominum Salvatorem meum. Quod quia non erit ante futurum judicium, dicam aſſiduè: *Quando facies de perſequentibus me judicium?* Tunc enim perfectè *conſolaberis me* abſtergens omnes lacrymam ab oculis meis. Nunc verò dum (B) propterea mora elongatur, ut res dilata dulcior veniat, ego anguſtias patior:

VERS. LXXXIII. *Quia factus ſum ſicut uter in pruina.*

Uter in pruina pruinæ frigus non ſentit, utpote factus de corio à carne ſenſibili penitus abſtracto, & multis impendiis in utrem formato, dum ei carnis reliquiæ intus abraduntur, dum crines foris extrahuntur, dum ſubulê ipſum corium creberrimè transpungitur, ut lino per ſetam introducendo via paretur. Talis taliter factus *uter in pruina* frigus non ſentit, ſed tamen ex ipſo frigora infrigidatus infuſum ſibi potum ſapidiorem reddit: quia uter calidus, qua- (C) lam portavit Agar ancilla Saræ oberrans in ſolitudine regionis calidæ aquam continens tepidam, quæ hauſta vomitum facit, longè diſſimilis eſt *utri* poſito *in pruina* continenti potum frigidum ac proinde ſapidum. Nimirum talis *uter* ego *factus ſum* te faciente, qui me abſtraxiſti à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſùs animam, carnalium quoque deſideriorum reliquias mihi abraſiſti ferreo ſcalpello multarum tribulationum, pariter evellens crines cogitationum ſuperfluarum. Deinde ſubula ſervilis timoris aſſiduè transfixum ſeta filialis timoris præcedente conſuebas me lino amoris tui. Et nunc ſubulâ timoris foras miſsâ filo amoris tui conſolidatus, & *pruina* deſuper venientis gratiæ tuæ infrigidatus infuſas mihi *tuas juſtifica-* (D) *tiones* quaſi dulces potiones contineo, aliisque prout poſſum, eas propinandas offero. Unde veraciter in gratiarum actione pſallans dico: *Quia factus ſum ſicut uter in pruina*, illam tamen non ſentiens pruinam, de qua dicitur in Job: *Qui timent pruinam, decidet*

Job. 6. *ſuper eos nix.* Quod eſt dicere: Qui timore temporalis pœnæ recedunt à juſtitia, obruentur pœnis æternis dicente Judice: *Ite maledicti in ignem æternum. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.*

Matt. 25. 41. cap. 22. 13. *Fletus* in fumo ignis inextinguibiliter ardentis: *Stridor dentium* in frigore nimio, quoniam ſicut ſcriptum eſt: *Ab aquis*

Job. 24. *nivium tranſeunt ad calorem nimium.* Illas aquas nivium propteres incident, quia hic *pruinam* facile calcabilem nimis timuerunt, neque de cubilibus & impudicitiis ſuis nudis pedibus exire voluerunt, illic trepidantes timore, ubi non erat timor. Sufficiunt autem ad hanc *pruinam* calcandam ſandalia, ſcilicet ſoleæ de corio factæ, quibus calceati Apoſtoli *pruinam* temporalis afflictionis minimè timuerunt, immò nec illam ſenſerunt, utpote *utres* & ipſi *facti* non veteres, ſed novi, quibus vinum novum erat infundendum, ita ut diceretur de illis: *Quia* *muſto pleni ſunt iſti.* Talium quisque confidenter dicere poteſt: *Quando conſolaberis me? Quia factus ſum ſicut uter in pruina: juſtificationes tuas non ſum oblitus.* Act. 13. & 52. Act. 2.

(B) *Quot ſunt dies ſervi tui?* VERS. LXXXIV.

Quoniam *dies* mali ſunt, magno afflictus tædio aſſiduè clamo: *Quot ſunt dies ſervi tui?* Et quia *diebus* malis ego Eccleſia affligor usque ad judicium (neque enim defuturi ſunt fidales in mundo usque ad judicium) deſiderio deſiderans *judicium* dico aſſiduè: *Quando facies de perſequentibus me judicium?* Neque verò mirum eſt, quòd tædio afficior: quia

Narraverunt mihi iniqui fabulationes; ſed non ut lex tua. VERS. LXXXV.

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit in Job: * *Sæpè verba carnalium, dum ſe im-* (C) *portunè auribus noſtris ingerunt, in corde bellum tentationis gignunt, & quamvis hæc & ratio reſpuat, & lingua reprehendat, cum labore tamen intus vincitur, quod foris cum auſteritate judicatur. Unde neceſſe eſt, ut nec ad aures veniat, quod mens à cogitationis aditu vigilans repellit. Sancti igitur Viri cùm æternitatis deſideriis anhelant, in tanta vitæ altitudine ſe ſublevant, ut audire jam, quæ mundi ſunt, grave ſibi ac deprimens pondus credant. Valde namque inſolens, atque intolerabile æſtimant, quicquid illud non ſonat, quod intus amant.* * Lib. VII. Moral. cap. 13.

Aliter: *Quando facies de perſequentibus me judicium?* Inter quos amplius nocent, qui male non ſolùm faciunt, ſed etiam docent. *Corrumpunt* enim *bonos mores confabulationes peſſimæ*, ma- (D) ximè in tempore iſto periculoſo, in quo multi *à veritate avertent auditum, ad fabulas autem convertentur.* Non loquor inexperta: quia multoties *narraverunt mihi iniqui fabulationes*: Vel ſicut habent quidam codices: *Narraverunt delectationes, ſed non ut lex tua.* Illi *narraverunt*; ſed ego non recepi eorum *fabulationes*, quia non erant *ut lex tua*. In Hebræo legitur: *Foderunt mihi ſuperbi foveas, quæ non erant ſecundùm legem tuam.* In qua lege 2. Tim. 4.

Omnia mandata tua ſunt *veritas*, cui contraria eſt falſitas confabulationis eorum. *Iniqui perſecuti ſunt me: Adjuva me.* VERS. LXXXVI.

Non erant contenti ſolis fabulationibus me fatigare *iniqui*, ſe inſuper *perſecuti ſunt me* vel

vel de loco ed locum, vel de ſententia io ſententiem tranſire cogentes non ſine perieulo ſalutis tem ſpiritelie quàm corporelis: quoniem eùm doctrinis variis & peregrinis fides pulſatur, ſalos animæ periclitatur. Cùm verò de loco ad locum quis fugatur, ſalus eorporis in periculo eſt. Contra bojusmodi pericule to *adjuva me* Potentiſſime, Sepientiſſime, Benigniſſime, ot non vincar, non faller, non eorrumpar, quod efficere moliuntur previ, qui etiem

VERS. LXXXVII.

Paulo minus conſummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. *Paulo minus*, id eſt, perùm defult, quin perficereot, quod moliebantor, ſcilicet *conſummare me in terra*, ut, ſicut ipſi, terrena ſaperem paululomque vel nibil de cæleſtibus cogitarem. *Ego autem non dereliqui mandata tua* præcipientia deſeri ac ſperni terrena & amari cæleſtia. Sed oc inter tot perieula deficiam,

VERS. LXXXVIII.

Secundùm miſericordiam tuam vivifica me dando mihi & à malis ceuteiam, & in bonis cœptis inſuperabilem perſeverantiam. *Secundùm miſericordiam tuam* dico: quia de meritorum qualitate diffido; in *tua* verò *miſericordia* multùm confido. In qoa, obſeero, *Vivifica me*, atque in vere vita conſerva me, ne amendo falſam vitam perdam veram: ſicot nonnulli tormeotorum nimietate ſuperati amando vitam corporis perdiderunt vitam cordis, quæ DEUS eſt. At ego te vivificante hoc ſpero & quæro, ut vivam *& cuſtodiam teſtimonia oris tui*, quæ cuſtodiendo multi fideles facti ſunt Martyres, qood interpretatur: *Teſtes*, quorum *teſtimonia* ſen martyria *cuſtodiam* cuſtoditus per tuam *miſericordiam*.

LAMECH.

Nomen litteræ duodecimæ, quod eſt *Lamech* ùt vult Hieronymos, ioterpretatur *cor*: ut vult Ambroſius, interpretatur *ſervo*. Congrua eſt utraqoe interpretatio, quie Verius octooi ſub hac littera conſcripti continent ſacramenta cæleſtia corde attentiſſimo cooſervenda, quorum eſt præcipuum *Latum* illud *mandatum*, quod in ultimo verſiculo inſiooator. *In æternum Domine permanet verbum tuum in cælo. In generationem & generationem veritas tua: Fundaſti terram, & permanet.* Clamor iſte mens eſt de profundis mundanarum varietatum tendens in cælum, ubi ſine varietate permanet verbum ſtante illic immutabiliter ordine diſpoſito per immotabile verbum tuom Domine, cujus in terre verbum contemnitur eb hominibus in varies partes claudicantibus. Horum tædio affectus oculos meos levo in cælum, ubi verbum tuom permaner, ut ex intuito cæleſtium verbo tuo ſtabiliter & invariabiliter ſervientium & obedientium refocilletur ſpiritus meus

A terreſtrium varia exordinatiooe fatigetus. Dico ergo:

In æternum Domine permanet verbum tuum in cælo. VERS. LXXXIX. & XC.

Vertitur *celum* ſtabili & ioerrabili rotatu, propter quod à Græcis dicitur *Aplanes*, id eſt, ſine errore. Ipſæ quoque ſtellæ, quæ dicuntur *Planeta*, id eſt, erraticæ, euſtodiunt circulos ſuos per *verbum tuum* ſemel diſpoſitos. Maximus Planetarum ſol ſeeundùm ordinem ſibi diſpoſitum per *verbum* ſuum nunc in auſtrum vergens dies abbreviat, nunc ad aquilonem gyraos dies prolongat, & ſic *in generationem & generationem*, id eſt ſemper manet *veritas tua*, in qua di-
B xiſti: *Ut ſint in ſigna & tempora & dividant diem ac noctem.* Gen. 1.
Fundaſti quoque *terram* ſuper ſtabilitatem ſoam, *& permanet* non per aliquid fuita, niſi per *verbum tuum*, quo io principio eam poſuiſti, atque humidum aëris elementum illi ſic circumfudiſti, ot non poſſit cadere in cælom ſibi æqualiter undique circumfuſum, in quo volucres cæli, quaſi netando volant & ſua tempora obſervant; uode ſcriptum eſt: *Milvus in calo* Jerem. 8.
cognovit tempus ſuum, turtur & hirundo cognoverunt tempora adventûs ſui. Sic

Ordinatione tua perſeverat dies: quoniam omnia ſerviunt tibi, tuis diſpoſi- VERS. XCI.
C tionibus immutabiliter obediendo. Peramplius autem, & perfectius io cælo cælorum, de quo dicis: *Cælum mihi ſedes eſt*: quod eſt rationa- Iſa. 66.
lis creaturæ pars electa: *In cælo*, inquam, illo Act. 7.
permanet verbum tuum in æternum: quia verbo too iidem *cali firmati ſunt*, *& ſpiritu oris tui* Pſal. 32.
omnis virtus eorum. Item *In generationem, & generationem*, id eſt, in his omnibus, qui non ſolùm ſecundùm carnem ſunt geoerati, ſed etiam ſecundùm ſpiritum denuo generati, manet *veritas tua.* Vel *In generationem & generationem* fidelium veteris ac novi teſtameoti *permanet verbum tuum.* Vel *In generationem*, qoa oune regenerentor animæ ee fidem quaſi modò geniti infantes, *& generationem*, que in reſurrectione
D regenerebuntur corpora ad incorruptionem in virum perfectom, *veritas tua* manet, quæ in generatione preve & perverſa tentummodo ſecundùm carnem generate, non etiam ſecundùm ſpiritum regenerata locum non babet. Neqoe enim vel hi omnes, qui ſunt baptizetì, ſunt regenereti vel renati dicendi: quie regeoeretio eſt ille innovatio, que de filiis iræ filii gratiæ fiunt, à qua gratia ſuot elieoi plores baptizatorum, qui eut fictè eccedunt ed hoc Sacrementum ùt Simon Megos, eut verò corde eccedentes abeunt retrorſum, nec redeuot per verem pœnitentiam, ùt hi, quos increpat Apoſtolus Petrus aſſimilando eos canibus ed yomitum redeunti- 2. Petr. 2
bus,

bus, quibus etſi peccata in Baptiſmo remiſſa A
fuerunt, attamen Sacramentum Baptiſmi non cu-
Luc. 11. ſtodientibus facta ſunt noviſſima pejora priori-
bus immundo ſpiritu ad eos redeunte cum aliis
ſeptem nequioribus. Generatio hæc perverſa
eſt, & infideles filii. Unde in hac generatione *ve-
ritas* non manet, quæ *in generatione & genera-
tione*, hoc eſt, in filiis iteratò genitis *permanet*,
conſummata videlicet regeneratione animæ pri-
mùm, deinde carnis. Quamvis enim per Bapti-
ſmum nunc regenerentur animæ fidelium fideli-
ter baptizatorum, tamen quaſi adhuc in vulva
Matris Eccleſiæ creſcentes expectant ſuæ nativi-
tatis conſummationem per illam mortem, quæ
Apoc. 14. *beati* ſunt *mortui*, *qui in Domino moriuntur*.
Tali morte quaſi de vulva in lucem veniunt, quæ
lux erit eis dies natalis. Quod Mater Eccleſiæ B
recognoſcens in hujuſmodi filiorum ſuorum nata-
litiis exultat jam non memor preſſuræ, qua illos
parturivit in anguſtia, quos novit jam natos in
amplitudine cæli, in quo *verbum tuum permanet*,
Domine, in æternum invariabiliter.

Et quia corpora eorum in pace ſapulta ſunt
expectantia & ipſa regenerari ac immutari ad in-
variabilem immortalitatem atque impaſſibilita-
tem, rectè illis congruit quod hic dicitur: *Fun-
daſti terram & permanet*, quoniam ipſa Beato-
rum beata corpora ita erunt ſpiritalia & lucida,
ut ſint unà cum ſpiritu ſuo *dies* una juxta illud:
Factumque eſt veſpere, & manè dies unus. Quaſi
enim veſpera eſt Sanctorum in ipſa morte corpo-
Matth. 28. rum; ſed *manè* illis eſt reſurrectio eorundem
Marc. 16. corporum Chriſto commortuorum, conſepulto-
Luca 24. rum & conreſuſcitatorum. Nam & ipſe Chriſtus C
circa veſperam ſexta Sabbathi obiit in cruce, ſe-
pultusque eſt veſpere, ſurrexit verò à mortuis
manè prima Sabbathi exurgens diluculò: *Factúm-
que eſt* etiam in illo *veſpere & manè dies una* carne
ſimul & anima ejus clarificata in ea claritate, quam
habuit priùs, quàm mundus fieret, quod ipſum
Joan. 17. petierat à Patre dicens: *Clarifica me Pater apud
temetipſum claritate, quam habui, priusquàm mun-
dus eſſet, apud te.* Corporibus ergo Sanctorum con-
figuratis corpori claritatis Chriſti *ordinatione tua*,
Deus Pater, *perſeverat dies* una melior in atriis tuis
ſuper millia. Sive ſingulariter dicatur: *Perſeverat dies*,
ut expoſitum eſt, ſive pluraliter, ùt in quibusdam
codicibus legitur, dicatur: *Perſeverant dies*, una
utrobique lucis perſeverantia prædicatur: quia lux
perpetua lucebit Sanctis in Chriſto, qui eſt dies D
de die, *DEUS de DEO*, *lumen de lumine*, clarifica-
tis. In die illa nihil erit nubiloſum vel tempe-
ſtuoſum, *quoniam* illic *omnia ſerviunt tibi* ſervi-
tute jucundiſſima, ſolemnizantes in laude &
gratiarum actione, ubi *perſeverat dies*, *quam fecit
Dominus*, in qua gloriabuntur omnia Sanctorum
Pſal. 117. agmina canendo jugiter: *Hæc eſt dies, quam fecit
Dominus, exultemus, & lætemur in ea.* Sed nunc
in iſta mortalitate *dies* mali ſunt & tempora pe-
riculoſa & hoſtes multi, de quibus jam ſuperiùs
dixi: *Paulò minus conſummaverunt me in terra.*

VERS. XCII. *Et tunc fortè periiſſem in humilitate mea, niſi quod lex tua meditatio mea eſt.* Quippe legis tuæ *meditatio* eſt quædam
A præparatio armaturæ ad bellum neceſſariæ, ſine
qua, ſi quis bellum ingreditur, facilè proſterni-
tur. Ideo aliàs de viro juſto dicitur: *Lex DEI* Pſal. 36.
*ejus in corde ipſius, & non ſupplantabuntur greſſus
ejus.* Ideo non dico: *Quod lex tua meditatio mea
fuit* ante bellum, ſed eſt, etiam poſt bellum reco-
lente jugiter memoria mea, quanta bona mihi
legis tuæ meditatio contulit. Et ideo

In æternum non obliviſcar juſtificationes tuas, quia in ipſis vivificâſti me. VERS. XCIII.

4. Reg. 4. Mortuus quippe fui, & à baculo timoris mi-
hi ſuperpoſito non erat vox, neque ſenſus. At
ubi fides Incarnationis oſtendit mihi, quantum
diligeres me, qui ut ſervum redimeres, Filium
tradidiſti, continuò quaſi vero Helîſæo ſui cor-
B poris attactu me fovente vivere cœpi, utpote li-
beratus à ſervitute peccati & mortis, cujus ea
lex eſt, ut anima, quæ peccaverit, ipſa moriatur,
in tantum igitur vivo, in quantum peccatis vel
careo vel reſiſto adjuvantibus & vivificantibus
me *tuis juſtificationibus*. *Tuis*, inquam, non *meis*:
quia ſicut creare me non potui, cùm non eſſem:
ſic juſtificare me non potui, cùm peccator eſſem;
Sive ut ad litteram præſentem reſpiciam, *vivifica-
re* me non potui, cùm mortuus eſſem. Ideo *in
æternum non obliviſcar juſtificationes tuas*: *quia
in ipſis vivificâſti me.* Itaque

Tuus ſum ego, ſalvum me fac: quoniam juſtificationes tuas exquiſivi. VERS. XCIV.

Fui aliquando *meus* meas voluntates aut
etiam voluptates explendo. Nunc verò *Tuus*
C *ſum ego* voluntatem meam frangendo, tuam li-
benter faciendo. Servus eram tot dominorum,
quot vitiorum; ſed nunc *Tuus ſum ego* libera-
tus per te ab his dominis, quibus eram quaſi
aſina communis alligata in bivio, donec tu dixiſti
Matt. 21. diſcipulis tuis: *Solvite eam, & adducite mihi.*
Marc. 11. Eram etiam quaſi pullus aſinæ, cui nullus homi-
num ſedit eo tempore, quando mihi adoleſcenti
& in regione longinqua peregrinanti nullus ho-
minum potuit magiſtrare, vel me capiſtrare ſeu
frænare. Sed nunc tibi adductus, frænoque tui
timoris edomitus, inſuper etiam veſtimentis Apo-
ſtolicis, quibus tu libenter inſides, ornatus, &
quodammodo ſellatus jam *Tuus ſum ego*, *tuus* aſi-
Pſal. 72. nus, *tuum* jumentum: quia *ut jumentum factus
ſum apud te, & ego ſemper tecum.* Sed ne *tuus*
D eſſe deſinam, *ſalvum me fac*, id eſt, in ſalute
cœpta me conſerva & confirma: *Quoniam juſti-
ficationes tuas exquiſivi*: *Tuas*, non *meas*. *Tuas* qui-
bus *tuus permaneam*, non *meas* quibus meus fui.
Juſtificationes tuas exquiſivi, & hoc erat mihi valde
neceſſarium: quia

Me expectaverunt peccatores, ut perderent me. VERS. XCV.

Peccatores dico dæmones & malignos homi-
nes, qui velut quidam latrones inſidiando *expe-
ctaverunt me*, *ut perderent me* pertrahendo me
vel ad malum faciendum, vel malefacientibus
conſentiendum. Sed ego per hæc evaſi manus
& inſidias eorum, quòd *teſtimonia tua intellexi*
credibilia facta nimis per ipſos teſtes, ſcilicet
Marty-

Martyres, qui ſuis martyriis, hoc eſt, *teſtimoniis* A morte ſua confirmatis viam illam præſignaverunt & præmonſtraverunt, qua itur à monte Oliveti verſus Jeruſalem, id eſt, à miſericordia præveniente in viſionem pacis æternæ. Iſti ſunt enim, qui proſternebant veſtimenta ſua in via, corpora ſua ſcilicet, quæ veſtimenta ſunt animarum, tradendo ad ſupplicia. Alii verò, ſcilicet Sancti Confeſſores & Doctores ramis de Scripturarum oliveto decerptis & ipſi viam juſtitiæ ſuis *teſtimoniis* cognoſcibilem fecerunt. Quorum omnium, ſive Martyrum ſive Confeſſorum *teſtimonia*, quæ Græcè dicuntur *Martyria*, non tam illorum quam tua, DEUS, *teſtimonia* dicenda ſunt. Non enim ipſi erant, qui loquebantur, ſed Spiritus tuus loquebatur in eis & per eos. Ideo illorum *teſtimonia* tua eſſe intellexi, B atque ideò in via *teſtimoniorum* tuorum delectatus ab ea declinare nolui acquieſcendo *peccatoribus expectantibus* & deſiderantibus, *ut perderent me*, ſpoliando & plagas imponendo, ſpoliando virtutibus, plagando vitiis, vel ſpoliando gratiæ dona tollendo, & plagando naturalia, quæ auferri non poſſunt, ſauciando. Exempli cauſa: Obedientia donum gratiæ tunc homini tollitur, quando efficitur inobediens. Sic iraſcendo manſuetudinem, ſuperbiendo amittimus humilitatem: ſic cæteris vitiis irruentibus & contra nos latrocinantibus nudamur virtutibus, quæ humanæ ſubſtantiæ ſunt accidentales, ac proinde abeſſe poſſunt & adeſſe præter ſubjecti deſtructionem. Ratio verò ei tolli non poteſt, quia ſic rationalitas quia ratio ſive rationalitas eſt naturale C donum, ſicut memoria & liberum arbitrium. Verùm hæc naturalia bona multis plagis debilitantur, quando peccatis dominantibus & latrocinantibus vexantur, ità ut nec ratio verum à falſo, bonum à malo, utile ab inutili, honeſtum ab inhoneſto plenè diſcernat; nec eadem ipſa, quæ ratio diſcreverit, vel memoria memoriter teneat, vel arbitrium liberum liberè cuſtodiat. Sic totus homo jacet perditus, niſi eum ſalvet ille pius Samaritanus, qui miſericordia motus eſt, ut hominem nec agnoſcentem, nec diligentem ſe, ipſe prior agnoſceret ac diligeret. In hac dilectione

VERS. XCVI. *Omnis conſummationis vidi finem.* Omnes enim, qui conſummati vel conſummandi ſunt, per hanc dilectionem, qua DEus prior dilexit peccatores nondum ſe diligentes, conſummantur. Per hanc hominum prædeſtinatorum ad vitam virtus conſummatur, per hanc numerus Angelorum redintegratur & conſummatur. Ideo videns hanc dilectionem *omnis conſummationis vidi finem. Finis enim legis* CHRISTUS *ad juſtitiam omni credenti.* Rom. 10. *Finis* infinitus, quia ipſe DEUS immenſus eſt, & DEUS charitas eſt lata nimis in ipſo DEO, qui miſeretur omnium, & nihil odit eorum quæ fecit, quamvis oderit, quæ non fecit, peccata ſcilicet: lata etiam nimis in ipſis DEO dilectis hominibus, non amicos tantùm, ſed & inimicos ſuos diligentibus, quamquam non diligat peccata eorum.

Super hunc locum Beatus Gregorius Papa dicit*: *Nil latius quàm omnes in ſinum amoris recipere, & nullas odii anguſtias ſuſtinere. Sit quippe lata eſt charitas, ut in amplitudine dilectionis capere etiam inimicos poſſit. Unde & præcipitur: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos.* Matth. 5. *Latum* ergo *mandatum tuum nimis*, quia magna eſt latitudo charitatis. Plenitudo enim legis eſt dilectio, in qua univerſa lex pendet, & Prophetæ.

* Hom. 14. in Ezech.

Quatuor jam præmiſſas litteras copulemus; *TETH Bonum. JOD Principium. CAPH manus. LAMECH Cor* interpretatur, ut prælibatum eſt in principio Pſalmi. Et eſt ſenſus: In his, quæ ſub his quatuor litteris continentur, ad ſingulas litteras octonis verſibus deputatis intelligendum eſt *Principium manus & cordis*, id eſt, operationis & intentionis.

MEM.

Quomodo dilexi legem tuam Domine. Mem interpretatur *Ex ipſis*, ut vult Hieronymus, *Viſcera* ùt vult Ambroſius. Copulemus utramque interpretationem ſic, ut dicamus: *Ex ipſis viſceribus.* Quod eſt dicere: Iſti octoni verſus, qui ab hac littera omnes incipiunt, ſunt *ex ipſis viſceribus*: quia de charitate agunt medullitus inſerta viſceribus ejus, qui veraciter dicere poteſt:

Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt. VERS. XCVII.

Tu *Domine*, cujus *legem dilexi*, teſtis & conſcius mihi es, *quomodo* intimè *dilexi legem tuam* ex totis viſceribus meis. *Legem tuam*, quam continet *latum mandatum tuum nimis, dilexi* nimis, quod exinde patet, quòd *tota die meditatio mea eſt* ipſa *lex tua*, in qua meditabor die ac nocte, quod eſt *tota die*; quia dies tota & integra tunc rectè intelligitur, quando nox cum ſuo die, vel dies cum ſua nocte comprehenditur, ſecundùm quod factum eſt veſpere & manè dies una. Et rectè in hoc loco in deſignatione integri diei cum ſua nocte noctis nomine prætermiſſo ſola dies nominatur, quia meditanti ſemper D in lege Domini dies continua lucet illo ſole illuſtrata, qui dicit: *Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.* Joan. 9. Eſt autem in mundo uſque ad conſummationem ſæculi, ſicut ipſe promiſit diſcipulis ſuis dicens: *Et ecce, ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Matth. 28. Ex qua veritatis veraci promiſſione intelligitur uſque ad conſummationem ſæculi non defuturos in mundo fideles, cum quibus maneat ipſe CHRISTUS lux mundi. Horum quiſque poteſt fideliter pſallere dicens: *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt. Tota die*, quia nox mihi non eſt, cui de luce, imò in luce legis jugiter meditanti continua dies eſt. Ex hujuſmodi meditatione continua fructus hic mihi provenit, quod

VERS. XCVIII. *Super inimicos meos*, Judæos, Hæreticos, & omnes veritatis & meos inimicos *prudentem me feciſti mandato tuo* nimis lato, ut ſupra dictum eſt, & nimis longo, *quia in æternum mihi eſt.* Quid longius æternitate? Contingat mihi comprehendere cum Sanctis omnibus, quæ ſit latitudo & longitudo, ſublimitas & profundum hujus *mandati*, cujus latitudo inſinuatur, cùm dicitur: *Latum mandatum tuum nimis*; & longitudo, cùm dicitur: *Quia in æternum mihi eſt*; & ſublimitas, cùm dicitur: *Super inimicos & ſuper omnes docentes & ſuper ſenes intellexi.* Quo ſenſu & Apoſtolus de charitate locuturus ait: *Adhuc ſuperexcellentem viam vobis demonſtro.* (1. Cor. 12.) Porro ad profundum ejuſdem pertinet *mandati* ultimus iſtius Octonarii verſiculus, ubi dicitur: *A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis.* Charitas enim ſicut bona deſiderans tendit in altum, ſic & mala conſiderans tendit in profundum: Illa valde diligendo, iſta valde odiendo. Ad hæc intelligenda *ſuper inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia* ipſum *mandatum tuum in æternum mihi eſt*, eò quòd charitas mea nunquam excidet, ſicut illorum, qui ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt. Inter ipſos etiam *inimicos* erant aliqui Doctores in cathedra Moyſi ſedentes, clavemque ſcientiæ habentes ac proinde magiſtraliter docentes. At ego

VERS. XCIX. & C. *Super omnes* tales *docentes me intellexi: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.* Et hæc *meditatio* mihi erat quaſi unctio docens me de omnibus multò melius & verius quàm Doctores apud ſe prudentes. Quorum licet aliqui fuerint *ſenes*; ego tamen *ſuper ſenes intellexi, quia mandata tua quæſivi.*

Aliter: Ego David *ſuper omnes docentes me intellexi*, quia & legis Doctores Moyſen cæterosque in legis doctrina *me* antecedentes *intellexi*, & inſuper Divino Spiritu revelante multa *intellexi*, de quibus & Pſalmos cecini multò clariùs loquentes de regno DEI, quàm legis littera craſſo velamine vultûs Moyſi obtecta. Item ego Chriſtus verus David *ſuper omnes docentes me intellexi* (Pſal. 81.) ſtans *in Synagoga Deorum*, dijudicans & malas traditiones improbans, eò quòd hujuſmodi Doctores transgrediebantur mandata DEI propter traditiones ſuas, (Matt. 15. Marc. 7.) ut de lavandis manibus præcipiendo, interiores autem ſordes negligendo. *Super* illos *intellexi* docens, quia *non quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quod procedit de ore, hoc coinquinat hominem.* (Matt. 15.) Etiam adhuc puer duodennis in templo ſedens in medio Doctorum audiens & interrogans eos, (Luca 2.) puer, inquam, adoleſcentulus jam tunc *ſuper ſenes intellexi*, qui etiam ſtupebant ſuper prudentia & reſponſis meis.

VERS. CI. *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua.*

Quia *ſuper ſenes intellexi*, quorum traditionibus contemptis *mandata tua quæſivi*, eiſdem tuis mandatis inſtructus *ab omni via mala prohibui pedes meos*, ſcilicet affectus cogitationum pronos ad excurrendum de via veritatis, quam elegi, ſtudioſè cohibui, & freno timoris tui prohibui *ab omni via mala, ut cuſtodiam verba tua*, quæ ab his non poſſunt cuſtodiri, qui ambulant in via mala, quam deteſtantur & improbant verba tua, quibus imbutus & Spiritu vitæ, qui eſt in eis, confortatus

VERS. CII. *A judiciis tuis non declinavi.*

Qui verba tua vel audire nolentes, vel audita & intellecta negligentes dicunt bonum malum & malum bonum, dulce amarum & amarum dulce, ponentes lucem tenebras & tenebras lucem, longè declinant *à judiciis tuis, judiciis* æquitatis, *judiciis* veritatis bonum bonum, & malum malum eſſe indicantibus. At ego *à judiciis tuis non declinavi*, ea ſolummodo approbans, quæ te approbare, ſimulque improbans, quæ te improbare vel credidi vel intellexi, ſciens: *Quia tu legem poſuiſti mihi* per temetipſum longè melius eam digito tuo ſcribens in corde meo, quàm lex antiqua fuerit ſcripta in tabulis lapideis. Nam per illam ſcripturam ſeveritas timoris antiquos depreſſit: per iſtam ſcripturam ſuavitas amoris tui faucibus animarum fidelium dulceſcit. Quod ego David vel ego exemplo David pſallens & pœnitens expertus dico admirando pariter & gratias agendo.

VERS. CIII. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua*, Domine, *ſuper mel ori meo.* Vel ſicut in aliis codicibus legitur: *Super mel & favum ori meo.* Legis antiquæ auſtera *eloquia* peccatoribus graves pœnas intentantia nimis erant amara; ſed *eloquia tua* remiſſionem peccatorum pœnitentibus promittentia *dulcia* ſunt & *faucibus* & *ori, faucibus* animæ, dum cogitando intus ruminantur & gluttiuntur: *Ori* etiam, dum foris prædicantur ad tui nominis glorificationem & ædificationem fidelium vel confutationem infidelium. Habuit tamen & *lex* Moyſi *mellis* dulcedinem qualemcunque, promittendo videlicet terram lacte & melle manantem. (Exod. 3. & 13.) Sed *ſuper* hujuſmodi *mel dulcia* mihi ſunt *eloquia tua* delicias cæleſtes & inviſibiles promittentia, quæ in comparatione deliciæ terrenæ parvi ſeu potius nullius pretii ſunt. Unde non dico: *Sicut mel*, ſed *ſuper mel & favum dulcia faucibus meis* & *ori meo eloquia tua.* Iſtam dulcedinem eloquiorum tuorum cæleſtes delicias promittentium

VERS. CIV. *A mandatis tuis intellexi.* Aliud eſt *mandata intelligere*, aliud *à mandatis* intellectis & ſervatis ad interiorem ſapientiæ dulcedinem guſtu intelligentiæ pertingere, quod eſt *à mandatis intelligere*: quia niſi per obedientiam mandatorum non venitur ad ſapientiam occultorum. Unde eſt illud dictum Sapientis: *Concupiſti ſapientiam? ſerva mandata, & Dominus* (Eccli. 1. 33.)

dabit

dabit illam tibi. Contemptori verò maodatorũ dici-
Eccli. 3.2. tur: *Altiora te ne acquieſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris; ſed quæ præcepit tibi Dominus, illa cogita ſemper.* Benè dicit *ſemper*, ut & ante perceptionem ſapientiæ cogites *mandata*, & pòſt, quia ſicut mandatorum cuſtodia introducit ad ſapiendam ſapientiam; ſic eorundem negligentia & oblivio excæcant oculos etiam ſapientium. Quod Salomoni accidit, qoi mandata DEI negligens atque ad mulieres alienigenas, mandante Domino interdictas, ingrediens, cùm ſapiens ante fuerit, infatuatus eſt. Ego verò *à mandatis tuis* obſervandis, meditandis atque amandis non recedens *intellexi*, *à mandatis* ipſis intellectu mihi aucto, quòd ſapori ſapientiæ ſemper comes eſt individuus amor juſtitiæ. *Propterea odivi omnem viam iniquitatis* inflammante me amore juſtitiæ, qui naturaliter odit ſuum contrarium, ſcilicet *omnem viam iniquitatis.* Hoc odio inflammatus jam ſuperiùs oravi dicens: *Viam iniquitatis amove à me*, quod idem eſt, ac ſi dixiſſem: Fac mihi odioſam non ſolùm *iniquitatem*, ſed & omnem occaſionem, quæ ducit ad iniquitatem. Et hoc orans, DEO gratias, exauditus ſum: Quia *odivi omnem viam iniquitatis.* Verbi gratia: favor adulantis *via* eſt ad inanem gloriam: pulchritudo meretricis *via* eſt ad immunditiam, confabulatio malorum *via* eſt ad malitiam: concupiſcentia rei alienæ *via* eſt ad fraudem ſeu rapinam. In hunc modum plures *viæ* ſunt ad *iniquitatem*, quas omoes *odivi*, quia juſtitiam dilexi.

NVN.

Quarta decima littera hæc eſt apud Hebræos habens diverſas interpretationes. Nam ſecundùm Hieronymum *Nun* interpretatur *Æternum*, ſecundùm Ambroſium verò interpretatur *Unicus* vel *Paſcua*, quæ omnia concurrunt io unum: qoia hìc agitur de *Unico* Filio DEI, qui eſt *Paſcua* fidelium in *Æternum*, ipſe *lumen*, ipſe *lucerna*, de quo hìc agitur:

VERS. CV. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.*

Verbum tuum, DEUS, quod erat io principio, & eſt *lumen* Angelorum, factum eſt etiam *lux hominum, lux in tenebris lucens*, in cujus *lumine* ambolans dico in gratiarum actione: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Ipſum quippe *Verbum* Sapientia æterna eſt, quæ teſtam unitæ carnis flamma ſuæ Divinitatis illuminans facta eſt *lucerna pedibus meis* dirigendo greſſos operum meorum lucidiſſimis exemplis oſtenſæ in carne ſuæ converſationis. Et idem ipſum *verbum*, quod eſt *lucerna* in qualibet rationali creatura per ipſum illuminata & inflammata, *lumen* eſt in ſemetipſo ad ſimilitudinem ſolis, *lumen* ſuum in corpore lunæ velut in ſpeculo repræſentantis, & nocturnas tenebras illuſtrando vias latas demonſtrantis, angustas verò *ſemitas* proprii ſplendoris *lumine* diurno certificantis. Sic, ſic *verbum tuum lucerna* eſt in ore prophetantium, *lumen* verò in ore Apoſtolorum evangelizantium. Unde Petrus Apoſtolus: *Habemus*, inquit, *firmiorem propheticum ſermonem, cui bene facitis intendentes quaſi lucerna lucenti in caliginoſo loco.* Apoſtolis autem dicitur: *Vos eſtis lux mundi, quorum doctrina fulget Eccleſia, ut ſole luna.* Luna quippe non habens lucem à ſemetipſa ex ea parte illuminatur, qua *lumine* ſolis illuſtratur. Sic mihi Eccleſiæ vel mihi Eccleſiaſticæ perſonæ non eſt ulla claritas ex me, ſed ex *Verbo tuo*, Sole juſtitiæ. Propter quod dico in gratiarum actione: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Quo videlicet *lumine* delectatus, eoque ſemper frui cupiens

2. Petr. 1.

Matth. 5.

Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ. VERS. CVI.

Juravi, hoc eſt, firmiſſimè propoſui, *& ſtatui* fixum tenens in corde meo ſtabiliter *cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ* juſtè judicando atque diſcernendo inter bona diligenda & mala reprobanda, prout *verbum tuum* lucidum oſtendit & monet reprobare malum & eligere bonum. Ad hujus rectitudinis propoſitum, cùm eſſem intentus, obſtiterunt mihi adverſarii multi, per quos

Humiliatus ſum usquequaque urgentibus me adverſitatibus tentationum & tribulationum, ita ut tæderet me etiam vivere, haberemque in me reſponſum mortis, ne ſim fidens in me; ſed in te, cui aſſiduè inter ipſa mortis pericula varia clamo dicens: *Vivifica me ſecundùm verbum tuum*, ut *ſecundùm verbum tuum vivam*, faciens quæ facienda, & cavens quæ cavenda docet *verbum tuum*, quod noſſe vivere, cui obedire eſt regnare; maximè, cùm ipſa obedientia non ex timore coactitia, ſed ex devotione voluntaria eſt. Talis obedientiæ voluntaria obſequia ore promiſi & promitto. Sed ne mendax inveniar, ipſa VERS. CVII.

Voluntaria oris mei tu fac beneplacita gratia tua cooperante, & ſermonem promiſſionis meæ confirmante ſequentibus operibus & moribus, voto meo concordantibus. Sic, obſecro, *voluntaria oris mei beneplacita fieri*, ut hæc tria in unum concurrant: voluntas recti cordis, confeſſio veridici oris, perfectio boni operis, quorum ſi vel unum defuerit, *voluntaria oris beneplacita* eſſe non poſſunt, quia obſequiorum noſtrorum ſacrificia non ſunt *voluntaria oris*, niſi & corde credatur ad juſtitiam & Rom. 10.
ore confeſſio fiat ad ſalutem. Huic *voluntariæ* cordis credulitati, & veraci confeſſioni *oris* cùm accedit converſatio tibi placens, cui bona cuncta placent & mala diſplicent, *voluntaria oris beneplacita* fiunt. Sed ne fallente diabolica fraude ſeu VERS. CVIII.

 corrum-

corrumpente humana fragilitate ita decipiar, ut A putem vel diſplicere quod placet, vel placere quod diſplicet in conſpectu tuo, tu ipſe intus inſtrue me, *& judicia tua doce me:* Qoia
Pſ.93.12. *beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de judiciis legis tua docueris eum,*

In Hebræo Pſalterio ſic legitor: *Juravi & perſeverabo, ut cuſtodiam judicia juſtitiæ tuæ. Aſflictus ſum nimis Domine, vivifica me juxta verbum tuum. Voluntaria oris mei complaceant tibi Domine, ſecundùm judicia tua doce me.* Noſtri Codices habent:

VERS. CIX. *Anima mea in manibus meis* B *ſemper*, qood exponi ita poteſt: *Anima mea in manibus meis ſemper* eſt ad hoc, ut eam tibi offeram, *ſemper* à te vivificandam. Propter quod
Pſal. 24. etiam aliàs dixi: *Ad te levavi animam meam.* Nolo ſic habere *in manibus meis animam meam,* ut ille adoleſcentior filius, qoi dixerat Patri ſuo:
Lucæ 15. *Pater, da mihi portionem, quæ me contingit.* Sed ad hoc teneo eam *in manibus meis,* ot jugiter eam tibi offeram ſacrificandam in ſacrificium laodis.

Aliter: *Anima mea in manibus meis*, id eſt, inteutio mea in operibus meis eſt oon ad horam, ſed *ſemper*, ut videlicet ſempiterna merces illi proveniat. Sed in aliis codicibus meliùs habetur hoc modo: *Anima mea in manibus tuis ſemper, & legem tuam non ſum oblitus,* quod eſt dicere: *Anima mea in manibus tuis* ita
Sap. 3. ſit cuſtodita *ſemper*, ſicut aliàs dicitur: *Juſtorum animæ in manu DEI ſunt, & non tanget illos tormentum malitiæ.* Sit igitor obſecro *anima mea*
Pſ 94. 4. *in manibus tuis,* unde nemo poteſt rapere, qoia *in*
Dan 4. 34. *manu tua omnes fines terræ; nec eſt, qui poſſit reſiſtere manui tuæ.* Et cuſtodiente me *manu tua ſemper*, ego *cuſtodiam legem tuam ſemper.* Qood ex ea certitodine promitto, quia *legem tuam non ſum oblitus*, quamdio *in manibus tuis* fuit *anima mea.*

Hebraica veritas hoic ſenſui concordat, in qoa ſic legitor: *Anima mea in manu tua ſemper, & legis tuæ non ſum oblitus.* Ego quidem *non ſum oblitus legem tuam;* ſed tamen, ut ejos obliviſcerer, prævaricatores legis efficere conati ſunt: D qoia

VERS. CX. *Poſuerunt peccatores laqueum mihi*, ut, qoia contra manom tuæ fortitudinis agere viribos non poterant, *laqueo* deceptionis me caperent. Sed ego ſciens *laqueos* eorum non fuiſſe poſitos aut potuiſſe poni in via mandatorom
Pſ.139.6. tuorum, ſed joxta viam, ſicut aliàs dicitur: *Juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi*, à via *mandatorum tuorum* divertere nolui. *Et de mandatis tuis non erravi* cavens laqueos juxta viam, non in una via poſitos, contra qoos cuſtodia *mandatorum tuorum* ſic operatur, ſicut nobile antidotum contra venenum. Hoc ſciens

Hereditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum. VERS. CXI.

Qui priùs fui heres Adæ prævaricatoris, prævaricans & ipſe mandata juſtitiæ, nunc per gratiam factus heres DEI, coheres autem Chriſti *hereditate acquiſivi teſtimonia tua*, ut ſint mihi firma & quaſi hereditaria poſſeſſio ipſa *teſtimonia tua* usque ad martyrium conſervata & conſervanda *in æternum* examplo Beatorum Martyrom, qoi ob conſtantiam teſtificandæ veritatis Græcè *Martyres*, Latinè *Teſtes* dicuntur, & eorum *teſtimonia* dicontur *Martyria*, quæ *acquiſivi hereditate* pro illa veritate ac fide certando, pro qua certaverunt & ipſi usqoe ad mortem. Nam & mihi hoc eſt propoſitum, ot in illorum certamine perſeverem tua gratia juvante usque ad mortem. Alioquin non eſſent mihi hereditaria vel *hereditate acquiſita teſtimonia tua* & ipſorum. *Tua*, quia Spiritus tuus in eis loquebatur; ipſorom, qoia ſanguine ac morte ipſorum teſtificatio talis confirmabatur. Quia ergo eſt propoſitum mihi tua favente gratia potiùs velle mortem ſubire quàm à *teſtimoniis* Martyrum tuorum deviare fidem negando, pro qua Teſtes ac Martyres tui mortui ſont, ipſa eorum *teſtimonia* ſeo *martyria hereditata*, id eſt, firma poſſeſſione *acquiſivi*, non ad tempus eredendo & in tempore tentationis recedendo, ſed *in æternum* fidei ſic teſtificatæ inhærendo, talibusque *teſtimoniis*, licèt caro infirma ſit, prom- C pta voluntate cordis acquieſcendo, *quia exultatio cordis mei ſunt*, etiam qoando gravia ſunt. Nam *Spiritus quidem promptus eſt, caro* Matt.26.
autem infirma. Ideo licèt carne infirmante ac labores nimios recuſante, ego tamen Spiritu prompto

Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem. VERS. CXII.

Tibi dixi longè ſuperiùs. *Inclina cor meum, DEUS in teſtimonia tua.* Et nunc dico: *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas* recognoſcens ipſam cordis mei humiliationem & inclinationem tuum eſſe ac meom opus. *Tuum* per gratiam præveoientem, *meum* per libertatem ar- D bitrii gratiæ tuæ operanti conſentientem; non qood vel hic ipſe conſenſus mihi ſit ex me, ſed ex te, quem ſi mihi arrogarem, non cor inclioatum, ſed altum habens iram potiùs, quàm gratiam recipere digous eſſem: quia *tu ſuperbis reſiſtis,* Jac. 4. 6.
humilibus autem das gratiam, & gratiam pro gratia: gratiam temporalem in bonis meritis, gratiam æternam in præmiis æternaliter permanſuris & ſucceſſuris miniſterio temporali, qood eſt officium Marthæ, qoandoque auferendum, ut ſuccedat *retributio* quietis Mariæ *in æternum.* Propter quam *retributionem* permanſuram *in æternum inclinavi*, & humiliavi *cor meum ad faciendas juſtificationes tuas*, promptus videlicet non tantùm ad ſciendum, ſed etiam ad faciendum quod ad meam juſtificationem pertinens præcipis,

Pſal. 110. Jacob. 4. pis, ſciens, quia *intellectus bonus omnibus facienti-* A *bus eum;* ſicut è contrario *ſcienti bonum, & non facienti peccatum eſt illi.*

Hebraica veritas habet ſic: *Inclinavi cor meum, ut facerem juſtitias tuas propter æternam retributionem.* Eſt quippe gemina retributis benè laborantibus deſtinata, una in via, & alia in patria. In via temporalis, quam qui ſolam & maximè appetit nec æternam requirit, mercenarius eſt: in patria æternalis, propter quam ſolam Deo Pſal. 26. ſerviens dicere poteſt: *Unam perii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Hanc primò & principaliter Matth. 6. 33. quærendam Veritas monet dicens: *Primum quærite Regnum DEI & juſtitiam ejus & hæc omnia adjicientur vobis.* Ne autem ſolliciti ſimus de viatica re- Lucæ 12. tributione adjecit: *Et hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. 6. Item: *Nolite ſolliciti eſſe dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus; ſcit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Itaque de omnibus his, quibus in via indigeo, ſicut Apoſtolus monet, omnem ſollicitudinem projiciens in DEUM, quoniam ipſi cura eſt de nobis: *inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes ſuas,* DEUS meus, *in æternum propter retributionem.* Vel ſicut in Hebræo legitur: *Propter æternam retributionem,* certus de tua providentia, quod mihi extendenti me in anteriora, quæ ſunt æterna præmia, non defutura erunt neceſſaria temporalia, prout expedit illis uti ad æterna perquirenda.

SAMECH.

Nomen Litteræ quintæ decimæ, quod eſt *Samech*, diverſas habet interpretationes. Denique ut vult Ambroſius, interpretatur *Audi*, vel *Firmamentum*, ſed ut vult Hieronymus Hebraicæ veritatis magis peritus, interpretatus *Adjutorium.* Quæ omnia conveniunt octonario huic Litteræ ſuppoſito: quia quiſquis obedienter *audit*, firmiterque ſuæ memoriæ commendabit, quæ hìc dicuntur, habebit exinde adjutorium in opportunitatibus in tribulatione, quo fatigatur ab iniquis, contra quos pſallit dicens:

VERS. CXIII. *Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi.*

Iniqui ſunt, qui legi tuæ DEUS adverſantur. Hos cùm eſſent homines *iniqui*, non eos in hoc odivi, quòd erant homines: quia omnes homines ab omni homine diligendi ſunt, in quantum ſunt homines: Verùm in quantum ſunt *iniqui*, etiam familiares odiendi ſunt odio ſancto & rationabili, quo non homines, ſed hominum vitia ſunt odienda. Tali *odio iniquos* odivi *odio habens* eorum *iniquitatem*, ſcilicet ſanctæ *legis tuæ* prævaricationem, & hoc ideo, quia *legem tuam dilexi*, quæ in quantum diligitur & placet, in tantum ejus prævaricatio diſplicet; atque ideo, quia ego *legem tuam dilexi*, prævaricatores ejus *odio habui*, Pſal. 138. & dum *perfecto odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi.*

In Hebræo ſic legitur: *Tumultuoſos odi, & legem tuam dilexi.* Tales igitur *iniquos* intelligi oportet hoc loco, quibus non ſufficit ſua *iniquitas* ad ſuimet perditionem, niſi tumultuoſa importunitate oppugnent juſtitiam. Quibus me impugnantibus defeciſſem, niſi quòd tu

Adjutor, & ſuſceptor meus es: & in verbum tuum ſuperſperavi. VERS. CXIV.

Adjutor mihi es inter *iniquos tumultoſos* laboranti ac certanti pro lege tua, *quam dilexi: Et ſuſceptor meus es* poſt labores ac certamina dans requieſcere in te, aliquando per guſtum contemplationis, dum partem optimam non auferendam partim hic indulges prægustandam, aliquando verò, immò aſſiduè per ſpem futurorum bonorum B in verbo tuo mihi promiſſorum. Nam tuis promiſſionibus credendo *in verbum tuum ſuperſperavi* ſciens, quod ſuperabundanter quàm peto aut intelligo, potens es perficere omnia quæ promiſiſti ſequentibus te, quibus propter te ac propter Evangelium relinquentibus omnia, promit- Matth. 19. tis centuplam retributionem in hac vita cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam. Intelligo equidem, prout poſſum, quid ſit reddi centuplum, videlicet vel ſpiritalia reddendo pro carnalibus, quæ comparatione ac merito ſui ita erunt, quaſi parvo numero centenarius numerus comparetur: vel certè ſic, ut benedicti in omni benedictione ſpiritali in cæleſtibus in Chri- C ſto nullius egeant ita, ut nihil eis deſit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini noſtri JEſu Chriſti, quando ſicut egentes multos locuple- 2. Cor. 6. tant, & tanquam nihil habentes omnia poſſident. Nonnulli etiam talium diſpenſatores facti Eccleſiaſticarum facultatum in ipſis quoque temporalibus centuplo magis accipiunt, quàm relinquunt, qui etiam diſpenſatione ſibi credita fideliter expleta vitam æternam poſſidebunt, cùm tali cuique dicetur: *Euge ſerve bone & fidelis: quia* Matth. 25. *in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Sed nec illi fraudabuntur, immo magis etiam in hac peregrinatione ditabuntur centuplâ retributione, quibus datur à DEO non *præeſſe*, ſed *ſubeſſe* in tali Societate, qualis erat illa, de qua ſcriptum eſt: *Mul-* Act. 4. D *titudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quiſquam egens erat inter illos, cùm daretur ſingulis, prout cuique opus erat;* nec aliquis ultra cuperet contentus eo, quod acceperat. Sive igitur eo modo, quo dictum eſt, ſive alio modo centuplum ſint in hac vita recepturi, O Chriſte, diſcipuli tui, qui centuplum repromittis, ego non dubito, promiſſionem iſtam quàm multis adimpletam, & adhuc aliis adimplendam: quia & quod intelligo, ſpero & ſperavi, & quod non intelligo, *ſuperſperavi* totus intentus in *verbum tuum*, quod neceſſariò eſt implendum, *ut juſti-* Pſal. 50. *ficeris in ſermonibus tuis* omnia faciendo, quæ promittis adimplenda filiis promiſſionis. In quorum conſortio quia eſſe deſidero abſque mala inquietudine,

VERS. CXV. *Declinate à me maligni, & ſcrutabor mandata DEI mei.*

Vos maligni Spiritus primum quaſi mu-
ſcas abigo ab infeſtationa mentis meæ, man-
datis DEI ſcrutandis intentæ, quibus *in verbo*
virtutis DEI, in quod *ſuperſperavi*, præcipio di-
cens: *Declinate à me*, quem quaſi legio *maligna*
malignè divexâſtis. *Declinate*, inquam, & ite
in porcos vobis conceſſos per *Verbum*, in quod
ſuperſperavi, cujus in virtute vobis dico: *Decli-
nate à me*, neque apponatis ultra nocere mihi,
cujus eſt propoſitum vacare *verbo*, in quod *ſu-
perſperavi*, & *ſcrutari mandata DEI*. Vos quo-
que *maligni* homines malignorum Spirituum ſo-
cii ſimul cum ipſis *declinate à me* increpsti à
verbo, in quod *ſuperſperavi*, ne ſitis mihi ob-
ſtaculum volenti diligenter *ſcrutari mandata
DEI*, quia malignitatis veſtræ importunitas,
etſi ad *mandata DEI* facienda exerceat, tamen
ab eiſdem ſcrutandis avocat modò perſequen-
do, modò litigando, modò rogando, ut tem-
pora, quæ verbo DEI debentur, terrenis nego-
tiis impendantur, & à fortioribus infirmiores
defendantur, vel oppreſſi eripiantur. Tota iſta
inquietudo vobis imputatur, qui *maligni* eſtis,
ac proinde à Sabbatho requietionis excluſi ne-
que vos requieſcere aut *mandatis DEI ſcru-
tandis* vacare vultis, neque vacare volentibus
otium, quantum in vobis eſt, permittitis, ma-
ximè inſtante hora veſtra & poteſtate tenebra-
Pſal. 103. rum, in qua *facta eſt nox*, & *pertranſibunt
omnes beſtiæ Sylvæ, catuli leonum rugientes, ut
rapiant, & quærant à DEO eſcam ſibi.* Sed
nunc orto jam ſole, manifeſtata videlicet con-
tra vos lucidiſſima veritate, quæ eſt ſol juſti-
tiæ, *declinate à me* Sancta Eccleſia, vel à me
David pœnitente, vel à me quolibet verbi
DEI amatore, ac *mandatorum DEI ſcrutatore*.
Declinate à me, ut vobis beſtiis in cubilia veſtra
collocatis exeam ego: exeat quoque omnis ho-
mo rationalis & ratione utens, *ad opus ſuum &
ad operationem ſuam usque ad veſperam*: exeat,
inquam, non ſolummodo ad operandum, ſed et-
Gen. 24. iam *ad meditandum* in agro cum Patriarcha
Iſaac, videlicet in agro Scripturarum deam-
bulans & meditans longè ſegregatus à turbis
malignantium, turbare cupientibus hoc oti-
um ſanctiſſimum. Vos *maligni declinate à me*.
Sed O DEUS! Tu

VERS. CXVI. *Suſcipe me ſecundùm eloquium
tuum*, tuas videlicet promiſſiones adim-
Gen. 12. plendo, qui promittis egredientibus de terra
ſua & de cognatione ſua, quòd ſuſcipiendi
ſint in terra, quam tu monſtraveris eis. Quod
enim uni Abrahæ dicis, omnibus filiis Abra-
hæ dicis. Filiis dico non ſecundùm carnem,
ſed ſecundùm boni operis imitationem juxta
Joan. 8. illud: *Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ fa-
cite.* Filios quoque Iſraël egredientes ex Æ-
Exod. 3. gypto & ſeparatos à populo barbaro, in ter-

A ra fluente lac & mel *ſuſcipiendos* promiſiſti.
Item Zorobabeli egreſſo de Babylone promittis
dicens: *In illo die ſuſcipiam te ſervum meum,* *Agg. 2.*
& ponam te ſicut ſignaculum in conſpectu meo.
Quid verò mihi eſt aliud *malignorum* conſortia
declinâſſe atque ad *ſcrutanda mandata DEI
mei* animum præparâſſe, quàm exiiſſe cum A-
braham de terra mea & de cognatione mea,
& cum Sancto Moyſe legislatore de populo
barbaro exiiſſe, ſive etiam cum ipſo in mon-
tem aſcendiſſe, ut legem Domini merear ac-
cipere, fruensque DEI colloquio ſplendeſcam
in facie ſicut ipſe, cujus facies reſplenduit ex
conſortio ſermonis DEI? JESUS quoque
Sacerdos magnus cum Zorobabel Duce ſepara-
B tus à malignis populi DEI captivatoribus, cùm
antea fuiſſet indutus veſte ſordida, tunc de-
mum *ſuſceptus eſt* in gloriam, quando à ma-
lignorum conſortio alienatus in ſermone Do-
mini audivit ſe coronandum coronis aureis,
& induendum bonis mutatoriis poſitâ ſuper
caput ejus cydari mundâ. In his omnibus
promiſſorem tenemus, & *eloquium tuum* ad
Abraham, Moyſen, JESUM & Zorobabel
factum quaſi pignus habemus, ut ſi eos imi-
temur in declinatione malignorum propter
ſanctæ contemplationis otium, *ſuſcipiamur* à
te, & ſic fiat ſacrificium noſtrum, ut à te
ſuſcipiatur, ſicut ſuſcepiſti eorum ſacrificia;
C immo quia ſacrificium laudis magìs honorifi-
cat te quàm ſacrificium pecudis immolati, e-
go ad hoc ſeparatus à malignis, ut offeram
tibi hoſtiam laudis, hoſtiam jubilationis, fidu-
cialiter peto *me ſuſcipi ſecundùm eloquium tuum*
dicens tibi aſſiduè: *Suſcipe me ſecundùm eloqui-
um tuum, & vivam*, ſicut ille filius A-
brahæ, qui dixit: *Mihi vivere CHRISTUS* *Phil. 1.*
eſt. Item: *Vivo autem jam non ego, vivit ve-* *Gal. 2.*
rò in me CHRISTUS. Nam & ille quam-
diu erat in conſortio malignantium Judæo-
rum, vivere non potuit. Cùm autem placuit
ei, qui eum ſegregavit ex utero matris ſuæ,
Synagogæ malignantis, ut cognoſceret verita-
D tem, quam priùs impugnaverat, ex tunc cœ-
pit vivere vita illa vivificatus, quæ dicit: *Ego
ſum via, veritas & vita.*

Et quia ego puſillus David pœnitens *Joan. 14.*
exemplo David ſimilem vitam fide ac ſpe po-
ſtulans expecto, Tu Domine *ſuſcipe me ſe-
cundùm eloquium tuum, & non confun-
das me ab expectatione mea.* *Non con-
fundas* me, ſed à malignis diſcerne me dando
mihi charitatem, quâ per Spiritum Sanctum
diffusâ in corde meo, ex perceptione præſen-
tium munerum firma ſit expectatio futurorum
per ſpem, quæ non confundit. *Ab expectatione ſua
confunditur*, cui non provenit, quod expectat.
Sic

Sic fatuæ virgines non habentes oleum in vaſis ſuis, *ab expectatione* ſua confuſæ ſunt, quando à nupiiali gaudio diu expectato ſunt repulſæ *Matth. 25.* dicente ſponſo: *Neſcio vos.* Ne igitur & ego *confundar ab expectatione mea*, oleum charitatis peto ad præſens mihi dari, quo ſufficienter acce- *1. Cor. 13. 7.* pto, quia ipſa *charitas omnia ſperat*, ſpes non confundit, neque tu inſpiratur ejuſdem ſpei *confundas me ab expectatione mea.* Quæ ut magis ac magis certificetur ex teſtimonio bonæ conſcientiæ,

VERS. CXVII. *Adjuva me, & ſalvus ero, & meditabor in juſtificationibus tuis ſemper.*

B Licèt jam gratias agens dixerim tibi: *Adjutor, & ſuſceptor meus es tu*, tamen adhuc peto ſuſcip & *adjuvari*, ne donum tuæ ſuſceptionis tuique adjutorii quandoque perdam; ſed eo mihi perſeverante de die in diem proficiendo eò perveniam, ubi *ſalvus ero, & meditabor in juſtificationibus tuis ſemper.* Quod dico *ſemper*, ad duo præmiſſa reſpicit, ut videlicet *ſalvus* maneam *ſemper*, & *mediter in juſtificationibus tuis ſemper* fruendo *ſemper* ſempiterna ſalute, meditanſque *ſemper in tuis juſtificationibus*, quibus, quos prædeſtinâſti & vocâſti, illos etiam juſtificâſti & magnificâſti gratias agens ſemper, & in hac vita ſpe gaudendo, & in futura ſociatus Beatorum conſortio, quibus *in tuis juſtificationibus* erit ſempiterna meditatio & jugis gratiarum actio. Quod optans dico aſſiduè: *Adjuva me, & ſalvus ero, & meditabor in juſtificationibus tuis ſemper.* Ideo verò potiùs *in tuis*, quàm in meis *juſtificationibus* propono mihi eſſe meditandum: quia qui ſuam ſtatuentes juſtitiam juſtitiæ tuæ ſubjecti non ſunt, à te ſpernuntur, ut ille Phariſæus, qui de juſtitia ſua glorians Publicanum ſprevit, quo ſpreto ſpreviſti & tu illum ſpernentem, etſi non juſtiorem ſe, attamen longè humiliorem, qui à longè ſtans nec oculos ad cælum levare audens percutiebat pectus ſuum dicens: *Luca 18.* *DEUS propitius eſto mihi peccatori. Væ qui ſper-* *Iſa. 33.* *nis, nonne & ipſe ſperneris?* ait Spiritus veritatis in Iſaia Propheta. Juſto igitur judicio

VERS. CXVIII. *Spreviſti omnes diſcedentes à juſtitiis tuis; quia injuſta cogitatio eorum,*

dum ſuæ potius virtuti, quam tuæ gratiæ attribuentes juſtitiam ſuam *juſtitiæ tuæ* ſubjici nolunt, aliiſque potius *in tuis*, quàm in ſuis *juſtificationibus* confidentes dedignando *ſpernunt* legem certè naturalem prævaricando, qua unicuique ratione utenti ſuggeritur in corde ſuo: Quod tibi non vis, alteri ne feceris. Lex verò iſta univerſalis eſt. Et quia ubi non eſt lex, nec prævaricatio; ubi autem prævaricatio legis, ibi legis transgreſſio, ego

VERS. CXIX. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ,* illos, qui legem ſcriptam non acceperunt, quia legem naturalem habent, quam non ſervando *prævaricatores* fiunt. Parvuli quoque nondum regenerati, quia in Adam peccaverunt, *prævaricatores* judicantur legis in paradiſo datæ nec ſervatæ, quia mandatum ſibi poſitum non ſervavit Adam. In quo, ùt Apoſtolus ait, *omnes peccaverunt, & egent gloria DEI*, gratìs *Rom. 3.* per gratiam gratuitam juſtificantis eos, qui diligunt ipſius gratiæ *teſtimonia.* *Ideo dilexi teſtimonia tua* teſtificantia gratiam gratìs juſtificantem de ove perdita & inventa ſive de drachma item perdita & inventa gratulantem, filioque prodigo ad patrem ſuum reverſo epulas *Luca 15.* dulces præparantem. Hujuſcemodi gratiarum *teſtimonia dilexi*, per quæ relevatus ab onere legis gravantis potiùs quàm adjuvantis (quia Moyſi manus erant graves) jam reſpiro, & timore ſervili foras miſſo timorem caſtum & filialem requiro aſſiduè dicens:

B

Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui. VERS. CXX.

Timor ille ſervilis, quo virga, ſeu baculus legis mortuum premebat, etſi *carnes meas* utcunque ligavit, ut videlicet præ *timore* pœnarum, quas lex minabatur, peccare non auderem: tamen eas non *confixit*, aut ita crucifixit, ut eis mortificatis etiam conceſſa impunitate non eſſet voluntas peccandi. Propterea meliorem *timorem* peto, quo *confixis*, crucifixis & mortificatis *carnibus* & carnalibus deſideriis, quæ militant ad- *1. Pet. 2.* verſus animam meam, non ſit mihi ulla peccandi facultas; etiamſi detur facultas aut impunitas in humanis judiciis, mihi timorato reſpectu judi- C ciorum tuorum. *A judiciis enim tuis timui*, etiam quando nihil mihi conſcius fui ſciens, quòd non in hoc juſtificatus eſſem, etiamſi nullius criminis mihi conſcius eſſem: quia in *tuis judiciis* examinanda ſunt non ſolùm opera ſed etiam cogitationes. Ideo *neque me ipſum judico; qui au-* *1. Cor. 4.* *tem judicat me, Dominus eſt*, ait Apoſtolus, cujus veſtigia ſequens non arbitror me apprehendiſſe. *A judiciis enim tuis timui* & timeo neſciens, utrum odio an amore dignus inveniar in tuo judicio, quod metuens deſidero, deſiderans metuo.

Copulemus nunc tres litteras præmiſſas: *MEM, NUN, SAMECH*, quorum nomina Latinè interpretata ſonant: *Ex ipſis æternum adjutorium*, ut intelligas, ex ipſis, quæ ſub his litteris continentur, tribus Octonariis *æternum adjutorium* D prævenire fideliter & ſapienter pſallentibus. *Fideliter*, quantùm ad ea, quæ non intelliguntur, & tamen vera creduntur. *Sapienter*, quantùm ad ea, quæ per intellectum ſeu, quod melius eſt, per experimentum ſapiuntur. Inter quæ ſapidiſſima eſt illa dilectio, de qua in Octonario primo dicitur: *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt.* In ſecundo: *Legem tuam non ſum oblitus*, quod eſt magnæ dilectionis indicium, quia quod intimè diligitur, jugiter in memoria ſine oblivione tenetur. In Tertio autem Octonario cùm dicitur: *Iniquos odio habui & legem tuam dilexi*, manifeſtè charitas illa exprimitur, quæ non gaudet ſuper iniquitate, congaudet au- *1. Cor. 13.* tem veritati, dum & iniquos odit & legem vera docentem diligit.

AIN,

AIN.

Littera hæc decima ſexta, cujus nomen *Ain* interpretatur *Fons* vel *Oculus*, rectè congruit huic octonario, in quo de judicio diſcretionis agitur, quod eſt *Fons* actionum juſtarum, quarum intentio bona eſt *Oculus* in ſalutare DEI directus, juxta quod in Tertio hujus Octonarii verſiculo dicitur: *Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum, & in eloquium juſtitiæ tuæ.* Continuatur autem ad præmiſſa hoc modo: *A judiciis tuis timui*, atque ideo tua judicia præoccupando in confeſſione

VERS. CXXI. *Feci judicium & juſtitiam* credens Apoſtolo tuo dicenti: *Quod ſi nos ipſos ju-*
1. Cor. 11. *dicaremus, non utique judicaremur.* Timens ergo incedere judicium damnationis *Feci judicium & juſtitiam.* *Judicium* judicando & diſcernendo inter bonum & malum: *Juſtitiam* reprobando malum & eligendo bonum. Fugiens judicium damnationis *feci judicium* diſcretionis: timens judicium ſine miſericordia *feci judicium* cum miſe-
Eccli. 30. ricordia, illi acquieſcens, qui dicit: *Miſerere animæ tuæ placens DEO*, cui revera is placet, qui & per *judicium* juſtum bona malaque diſcernit, & per *juſtitiam* diſcretam diligit bona ac mala odit,
Rom. 12. 9. juxta quod aliàs dicitur: *Odientes malum, adhærentes bono.* Sic *faciens judicium & juſtitiam* ſuſcitavi mihi multas inimicitias & calumnias ex parte adverſantium dæmonum ſimul & hominum, quos timens oro: *Ne tradas me calumniantibus me.* Calumniatus eſt dia-
Job. 1. bolus Beatum Job dicens: *Nunquid Job fruſtra timet DEUM?* petiitque ſibi illum tradi, ut tentaret, quatenus victo in tentatione calumnians inſultaret. Et ille quidem traditus eſt tentanti ad tentandum; ſed non *calumnianti* ad calumniandum: quia victor in omnibus tentationibus etſi calumnias falſas pertulerit à diabolo, ab amicis, ab uxore, tamen veras evaſit, ac proinde traditus non eſt *calumniantibus*, in typum videlicet Sanctæ DEI Eccleſiæ, quæ dæmonum, Paganorum, Hæreticorum, domeſticorum quoque inimicorum, qualis erat uxor Job, etſi falſas calumnias protulit ad probationem ſuæ patientiæ, tamen veras non incidit, quia tentatio, ſeu tribu-
Rom. 5. latio patientiam, patientia probationem, probatio verò ſpem in illius filiis operata eſt, quæ ſpes non ita eos confudit, ut inimicis calumniandi vera occaſio vel cauſa fuerit, quin potiùs in eorum caput verſa eſt calumnia fallaciter Eccleſiæ intorta. Verbi gratia Paganis falsò *calumniantibus* Eccleſiam, quòd coleret mortuum, verè gloriatur Eccleſia ſe colere Chriſtum Filium DEI vivi, DEum vivum conteſtantibus hoc ipſum virtutibus & miraculis Beatorum Martyrum in ejus cultu mortuorum. Similiter calumnia Hæreticorum verſa eſt in caput eorum confutata falſitate ipſorum errantium & in errores mittentium, ſimulque clarificata veritate Apoſtolicæ doctrinæ tam de fidei ſinceritate, quàm de Chriſtianæ converſationis puritate. Sed quia quamdiu veris Chriſtianis intermixti ſunt falſi, non deſunt hoſtes vel occulti vel aperti, qui ſunt Gog & Magog, ſemper ad calumniandum parati: Oro vel ego Eccleſia vel ego Eccleſiaſtica perſona, ut *non tradas me calumniantibus me*, ita ut verè quandoque mihi valeant inſultare & gloriari de ſua contra me victoria, quod eſſet mihi grandis calumnia, maximè, ſic me ita ſuperarent, ut à bono ad malum vel allicerent vel impellerent. Quod ne fiat ſive ullo modo fieri valeat.

Suſcipe ſervum tuum in bonum, VERS. CXXII.
ita *ut non calumnientur me ſuperbi* objicere valentes aliquod malum. *Me* dico, *ſervum tuum* propter humilitatis conſcientiam, in qua ſemper ſum paratus te juvante tibi ſervire, tuisque mandatis obedire, ac de præteritis peccatis humiliter ſatisfacere. *Calumniatores* autem dico *ſuperbos*, utpote gloriantes aut in ſua malitia juxta illud:
Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniqui- Pſal. 51.
tate; aut in falſa juſtitia, ut ille, qui dixit: *Gra-* Luc. 18.
tias tibi ago DEus, quia non ſum ſicut cæteri homines, raptores, injuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Quo contra ille, qui dixit: *DEUS propitius eſto mihi peccatori* percutiens pectus ſuum, nec audens oculos ad cælum levare, jam *ſervus tuus* erat per humilitatis conſcientiam veramque pœnitentiam, & tu eundem *ſervum tuum* ſuſcepiſti *in bonum* liberando illum à calumnia *ſuperbi* Phariſæi ſuam juſtitiam ſtatuentis, juſtitiæ autem tuæ ſubdi nolentis, imò quod pejus erat, publicano pœnitenti calumnioſè inſultantis. Quia ergo & ego *me* confiteor *ſervum tuum* frequenter percutiendo pectus meum, timensque calumniatorem Phariſæum vel potiùs illum incircumciſum Philiſtæum, qui exprobrare ſolet 1. Reg. 17.
agminibus DEI viventis, quare parati venerint ad prælium contra ſe: Tu qui *ſuperbis* reſiſtis, humilibus autem das gratiam, *ſuſcipe me ſervum tuum* parvulum David pœnitentia verâ humiliatum. *Suſcipe*, quæſo, *in bonum*, cui vides inſultare malum Philiſtæum. *Suſcipe me in bonum* dans mihi triumphare contra malum nunc in funda & lapide per orationes eminus, nunc in gladio bis acuto per ſermones cominus feriendo malum, hoc eſt, malitiam ſuperborum fluentium inſidias ſemper & calumnias, te ordinante mihi *in bonum*, ſibi verò in malum, quia exemplo ſuperbientis Philiſtæi ſuo gladio erunt jugulandi, ne ſit illis ulla facultas calumniandi me David, *me* pœnitentem *ſervum tuum*, quem ſuſcipere dignaris *in bonum* dando mihi cor humile ac manſuetum; non tamen dormitanti per ſomnium pigritiæ, ſed alacriter ac diu vigilanti. Nempe in hac vigilantia

Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum, & in eloquium juſtitiæ tuæ. VERS. CXXIII.

Defecerunt à ſe proficiendo ultra ſe *in ſalutare tuum.* Scilicet in filium tuum, Salvatorem meum, qui volens omnes homines ſalvos fieri & ad agnitionem veritatis venire per Evangelium ſuum edidit *eloquium juſtitiæ tuæ* dicens diſcipulis ſuis, & per illos aliis: *Niſi abundaverit juſtitia* Matth. 5.
veſtra plùs quàm Scribarum & Phariſæorum, non

intra-

intrabitis in regnum cælorum. Hujus *juſtitiæ* manifeſtum eſt *eloquium* per totum quidem textum Sancti Evangelii; ſed ille ſermo in monte habitus, quem locututus aperuit os ſuum, qui priùs aperuerat ora Prophetarum, ſpecialiter dici poteſt *eloquium juſtitiæ tuæ*, DEus amator & dator *juſtitiæ*, quæ docetur illic facienda non coram hominibus exemplo Phariſæorum, ſed coram DEO exemplo diſcipulorum, non ut ipſi glorificentur ab hominibus, ſed ut homines videntes opera hujus *juſtitiæ* glorificent Patrem & Auctorem hujus *juſtitiæ*. Quam *juſtitiam*, quia homo non poteſt facere, tu, qui ſolus potes,

VERS. CXXIV. *Fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam, & juſtificationes tuas doce me.*

Jam me feciſti *ſervum tuum* timorem tuum, timorem judiciorum tuorum inſpirando, ut à judiciis tuis timerem; ſed ut perfecta charitas foras mittat timorem, *fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam*, non ſecundùm juſtitiam meam, *& juſtificationes tuas*, quibus tu juſtificas impium, qui ſeipſum juſtificare non poteſt, *me docere* digneris: quia ſicut me ipſum, cùm non eſſem, creare non potui, ut eſſem aliqua creatura: ſic me, cùm ſim peccator in peccatis natus, non poſſum juſtificare, ut ſim initium aliquod creaturæ tuæ novæ, de qua teſtatur Apoſtolus

ad Gal. 6. tuus, quod *neque præputium eſt aliquid, neque circumciſio, ſed nova creatura.* Eſt autem nova creatura, cùm vetere homine depoſito induitur novus homo, quod fieri non poteſt, niſi te docente *juſtificationes tuas*. Propterea dico: *Fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam, & juſtificationes tuas doce me. Tuas* dico, non *meas*. *Tuas*, quibus hominem juſtificas, non homo ſe, quibus jam initiatus in me

VERS. CXXV. *Servus tuus ſum ego*, qui aliquando ſervus eram peccati. Sed ut de ſervo efficiar amicus exemplo illorum, quibus dicis:

Joan. 15. *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos meos:*

Da mihi intellectum, ut ſciam teſtimonia tua. Licet ſupra dixerim: *Super ſenes intellexi, & ſuper omnes docentes me intellexi:* tamen adhuc peto *intellectum*: quia de fonte inexhauſto bibens, doni accepti & incœpti ſitio augmentum & conſummationem pariterque conſervationem: *ut ſciam teſtimonia tua*, quæ ſciunt, qui cum Apoſtolo dicere poſſunt: *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit Spiritui noſtro, quod ſu-*

Philip. 1, 8. *mus filii DEI.* Item: *Teſtis enim mihi eſt DEus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus CHRISTI JESU.* Hujuſcemodi *teſtimonia tua* valde ſunt neceſſaria contra calumniantes, quibus importunè infeſtantibus neceſſaria ſunt illa *teſtimonia tua* intrinſecus, quibus homini perſuadetur credere, quòd ſit Filius tuus, illi potiſſimùm, qui

Lucæ 15. dicit: *Jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Talis *ego ſum*, qui peccavi Pater in cælum, & coram te, nec jam ſum dignus vocari filius tuus, neque audeo me reputare filium tuum, niſi tu hujus rei des *intellectum, ut ſciam teſtimonia tua*, id conteſtantia, quòd ſim filius tuus convivio ſaginati vituli poſt egeſtatem nimiam recreatus, & ſtola prima ſimulque annulo & calceamentis ornatus, quæ omnia ſunt bona & evidentia *teſtimonia tua*, quòd ſim receptus in filium ego, qui non ſum dignus vocari filius tuus, id ipſum affirmantibus calumniatoribus, qualis erat ille ſenior filius, qui de fratris receptione indignatus maluit ſuſceptum fratrem calumniari, quàm cum illo epulari & gaudere. Contra tales calumniatores tu Pater miſericordiarum *da mihi intellectum, ut ſciam teſtimonia tua* intrinſeca & extrinſeca, intrinſeca edulio vituli ſaginati purificante conſcientia: extrinſeca, ornantibus famam ſtola prima & annulo ſimulque calceamentis acceptis, quibus pedes pridem luroſi fiant ſpecioſi, ùt legitur: *Quàm ſpecioſi pedes* Rom. 10.

evangelizantium pacem. Item: *Quam pulchri* Cant. 7.

ſunt greſſus tui in calceamentis filia Principis. Fuit olim tempus per Prophetas prædicendi talia: ſed nunc

VERS. CXXVI. *Tempus faciendi Domine*, quia calumniatores *diſſipaverunt legem tuam* ſtatuendo ſuas traditiones legi tuæ contrarias, quibus non poteſt reſiſti verbis quantumlibet exquiſitis niſi te Domine confirmante, & cooperante ſermonem ſequentibus factis. Ideo nunc *tempus* acceptabile, *tempus* miſerendi, *tempus faciendi* opera talia, per quæ reformetur & adimpleatur *lex tua* Domine à calumniatoribus

diſſipata. Non enim veniſti *legem* ſolvere, ſed Matt. 5.

adimplere. Hoc dixiſti *tempore* dicendi. Nam

& per te ipſum & per ſervos tuos, quos miſi- Lucæ 14.

ſti vocare invitatos ad nuptias, omnino ſufficienter dixiſti, quæ dicenda erant. Jam dictis & ſcriptis invitantium ad cœnam tuam plena ſunt armaria, & in omnem terram exivit ſonus Apoſtolorum aliorumque nuntiorum tuorum non ſolùm per dicta, ſed etiam per ſcripta ubique divulgata; nec eſt, qui ſe abſcondat vel abſcondere valeat à fulgore verbi tui multipliciter dicti & ſcripti uſque adeo, ut non ſint jam loquelæ, neque ſermones in toto mundo, quibus non audiantur voces invitantium ad nuptias Evangelicas. At ipſi vocati, aliis negotiis occupati, omnes excuſant, eo quod aut ſibi villas, aut juga boum coëmerunt, aut uxores

duxerunt, vel ſicut aliàs legitur: *Abierunt a-* Matt. 22.

lius in villam ſuam, alius ad negotiationem ſuam, talique modo pene omnes *diſſipaverunt legem tuam* ſequendo legem ſuam, ſuis membris inſitam, repugnantem legi tuæ, qui nolunt con-

ſentire ùt ille, qui dixit: *Conſentio legi DEI,* Rom. 7.

quoniam bona eſt: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati & mortis. Sic legi DEI condelectatus ſecundùm interiorem hominem, reluctansque legi peccati, prout valuit, non *diſſipavit legem tuam*, imò confugiens ad gratiam tuam non contra te murmuravit, ſed

ad te clamavit: *Infelix ego homo, quis me libe-* Rom. 7.

rabit de corpore mortis hujus? Gratia DEI per JESUM CHRISTUM. Non, inquam, *diſſipavit*

legem tuam ſic orando confugiens ab onere legis gravantis ad ſinum gratiæ tuæ adjuvantis. At iſti calumniatores, contra quos mihi nunc querela eſt, usque adeo *diſſipaverunt legem tuam*, ut nihil apud eos, vel contra eos valeant ſcripta vel dicta Evangelica, quibus contradicunt adverſando & calumniando. Eſt ergo *tempus faciendi* potius quàm dicendi aliquid tale contra iſtos diſſipatores & calumniatores, unde compel-
Exodi 14. lantur dicere: *Fugiamus Iſraëlem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Hoc tandem locuti ſunt Ægyptii facto potiùs quàm dicto humiliati, qui quoniam dicta Moyſi contempſerant, facto mirabili & terribili ſic tandem in mari Rubro ſunt humiliati, ut dicerent: *Fugiamus Iſraelem; Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Et nunc ergo adverſus calumniatores & legis tuæ DEUS contemptores *tempus eſt faciendi* aliquid, unde omne os calumniantium obſtruatur, & unde compellantur intrare ad nuptias, qui verbo ſolo vocati venire nolunt, niſi alicujus facti ſentiant ſtimulum talem, cui recalcitrare durum ſit illis, ac proinde ſaltem compulſi veniant ita numeroſi, ut impleatur domus tua. Ego autem ſtimulo iſto, etſi aliquando indiguerim tactus flagellis tuis, modo eum non quæro, immo cum ſponſa trahi poſt te concupiſco tractu ſuaviſſimo: *quia,*
Cant. 2. 5. ùt tu ſcis, *amore langueo,* amore ſive ardore te videndi, & tibi adhærendi non ad horam, ſed in æternum, quò non pervenitur, niſi per viam mandatorum tuorum.

VERS. CXXVII & CXXVIII. *Ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion:* quia *deſiderabilia*
Pſ. 18. mihi ſunt *ſuper aurum & lapidem pretioſum, & dulciora ſuper mel & favum*, ſuper omne quod habet hic mundus viſu pulchrum, ut *aurum & topazius*, lapis pretioſus, aut jocundum ſive dulce, ùt mel & favus. *Propterea ad omnia mandata tua dirigebar*, ut ex rectis rectus fierem. Et è regione *omnem viam iniquam odio habui*, quia ſicut via *mandatorum tuorum* recta eſt: ita via erroris iniqua, diſtorta, naufragoſa & periculoſa, immò & pernicioſa: atque ideo qui amat viam rectam, quæ juſtorum eſt, neceſſariò iniquam odio habet, ſicut & ego David pœnitens, ex quo *ad omnia mandata tua* cœpi *dirigi* per gratiam tuam, ex eo non ſolùm vitavi, ſed *odio habui omnem viam iniquam*, delectatus ambulare in illa via, quæ dicit: *Ego ſum via, veritas & vita.*

FE.

Littera hæc decima ſeptima, cujus nomen *Fe*, interpretatur *os*, rectè ponitur in capitibus horum octo verſuum, quorum Tertius ita ſe habet: *Os meum aperui & attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam.* Quo dicto manifeſtatur ſumma & principalis intentio ſic pſallentis eſſe circa deſiderium ſpiritalium DEI mandato-
A rum ſpretis carnalibus obſervantiis, quæ continebantur in lege Moyſi, conteſtante, ſed non dante gratiam ſpiritalem, conteſtante, inquam, nimis mirabiliter, cùm per multa carnalia ſacrificia ſignificaretur unum ſpiritale, quo ſolo DEus per peccatum primi hominis iratus nobis erat propitiandus & placandus. Hoc perpendens ego David pſallo dicens:

Mirabilia teſtimonia tua Domine. VERS. CXXIX.

Magnitudo & multitudo creaturarum de nihilo à te factorum perhibent *teſtimonium* tuæ omnipotentiæ, qua de nihilo facere potuiſti tam multa & tam magna, ut inde cogatur admirari humana ratio conſiderans ea facta de nihilo, de
B quo nihilo nihil poteſt facere Angelus vel homo. Unde veterum fuit ſententia: *De nihilo nihil, in nihilum nil poſſe reverti.* Et quidem iſta impoſſibilitas de nihilo aliquid faciendi, vel aliquid in nihilum redigendi rectè hominibus & Angelis aſſignatur: tibi autem, qui omnia ſub te ordinata feciſti de nihilo, rectè adſcribitur omnipotentia, qua ſicut omnia feciſti de nihilo, ſic potens es conſummare vel inſtaurare omnia pro nihilo, ſicut alibi dicis: *Si populus meus audiſſet* Pſ. 80.
me, Iſrael ſi in viis meis ambulâſſet, pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliâſſem. Item: Veriſſimè tibi dicitur: *Pro nihilo ſalvos facies illos,* Pſ. 55. 6.
in ira populos confringes. Magna omnipotentia de nihilo multa & magna creâſſe, ac pro nihilo
C ſalvâſſe multos, qui ſicut nihil erant, antequam tu eos creares, ita nihil boni fecerant aut facere poterant, antequam tu eos de malis bonos faceres. In quibus omnibus *mirabilia teſtimonia* cernuntur potentiæ tuæ.

Item formoſa & ſpecioſa diſpoſitio rerum de nihilo creatarum perhibet *mirabile teſtimonium* ſapientiæ tuæ attingenti à fine usque ad finem, à ſummo Archangelo usque ad minimum vermiculum, ab initio temporum usque ad conſummationem ſæculorum, attingenti, inquam, fortiter & diſponenti omnia ſuaviter, ita ut nihil ſit inordinatum in regno tuo, quod eſt regnum omnium ſæculorum, quæ ſicut non cœpiſſent eſſe niſi te creante: ſic jam creata ſubſi-
D ſtere non poſſent niſi te gubernante & conſervante. Porro ut omnis omnium gubernatio cooperetur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti, & ſint eis omnia utilia, etiam, quæ videntur inutilia, bonitas tua facit, quam nulla malitia vincit, ſed ipſa vincit malitiam, benè utens malis quoque ad utilitatem bonorum. In quibus omnibus *mirabilia teſtimonia tua* clarent bonitatis tuæ immenſæ, quemadmodum & potentia ſimulque ſapientia tua immenſa eſt. Sic in creaturarum quantitate, qualitate, utilitate creatricis Trinitatis potentia, ſapientia, bonitas teſtificata eſt mirabiliter *mirabilibus teſtimoniis:* quoniam & illa, quæ uſu viluerunt, ùt eſt motus aſtrorum & jugis curſus aquarum, cæteraque in hunc modum ſimplicibus paten-

Patentia, ſcrutantibus eadem ſubtilius inveni- A niuntur *mirabilia.*

Ideo ſcrutata eſt ea anima mea, ut ex viſibilibus inviſibilia, ex mutabilibus immutabilia, aſcilicet potentiam, ſapientiam & bonitatem æternam intelligerem & intellectam diligerem. Amplius autem in Scripturis veritatis inveniuntur *mirabilia teſtimonia tua* Domine, ubi narrantur inuſitata miracula ultra conſuetum naturæ curſum perpetrata vel per Angelos vel per homines vel per utroſque ſimul
Exod. 4 & 7. operantes, ùt eſt Virga Moyſi commutata in draconem devoransque virgas Magorum verſas in dracones, mare diviſum, petra fundens aquas, aliaque in hunc modum facta magna, ſed ma- B jorum ſigna, ita ut illa vocentur umbra corpus veritatis præoſtendentia, corpus autem Sol juſtitiæ, quo exorto aſpiraret dies & inclinarentur umbræ. In omnibus his *mirabilia teſtimonia tua* Domine, quorum quædam oſtendont potentiam tuam, ut memorata miracula, quædam ſapientiam, ùt verba tua inter hæc dicta & ſcripta ſive in tabulis per Moyſen ſive in libris legalibus & Propheticis; quædam verò bonitatem, ùt ſacrificia pro peccatis expiandis ad tempus inſtituta, quoadusque veniret verum & perfectum ſacrificium, quod tolleret peccata non ſolius Iſraëlitici populi ſed totius mundi. Quod quia per ſanguinem hircorum aut vitulorum fieri non potuit, reſta- C bat in hujusmodi ſacrificiis diligenter inveſtigari, qualiter illa *teſtimonium* perhiberent vero ſacrificio, quod oblatum pro totius mundi ſalute agnus eſſet pro innocentibus, hircus pro peccatoribus pœnitentibus, columba pro ſimplicibus, turtur pro caſtis: & ut breviter dicamus, omnia omnibus eſſet, ut omnes lucrifaceret, quando in ſe uno ſacrificio perficerentur omnia ſacrificia huic ſoli *teſtimonia mirabilia* perhibentia non apud fatuos, qui talia non penſaverunt, ſed apud fideles, qui eadem ſcrutati ſunt. *Ideo ſcrutata eſt ea anima mea* legendo & lecta meditando, non ad D horam, ſed die ac nocte. Sic ſcrutando expertus ſum, quòd

VERS. CXXX. *Declaratio ſermonum tuorum illuminat* ſe ſcrutantes primò ad litteralem ſive hiſtoricum ſenſum: Deinde *intellectum* interiorem, ſcilicet myſticum, quem abſcondit à ſapientibus & prudentibus, *dat parvulis* non alta ſapientibus, ſed humiliter ſentienti-
Luca 10.21. bus. Ideo dicit ipſa Veritas incarnata: *Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelâſti ea parvulis. Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te.* Sapientes & prudentes hoc loco intelliguntur ſuperbi, quod ex hoc patet: quia eis opponuntur non fatui, ſed *parvuli*, humiles videlicet, de quibus dicitur: *Sinite parvulos venire ad me; talium eſt enim regnum cælorum.* Item: *Beati pauperes Spiritu.* Inter quos & ego pauper ſpiritu
(Marc. 10. — Matth. 5.)

VERS. CXXXI. *Os meum aperui, & attraxi Spiritum: quia mandata tua deſiderabam* ſcire per intellectum parvulis datum, & facere per effectum nunquam obtinendum, niſi Spiritus adjuvet infirmitatem legalibus mandatis demonſtratam, quatenus eam cognoſcentes inflati detumeſcerent, & parvuli effecti caperent intellectum, qui non datur niſi parvulis, hoc eſt, humilibus. Ad hunc ergo ſpiritum, qui adjuvat infirmitatem, attrahendum *os meum aperui* petendo, quærendo, pulſando, ſciens, quòd ſi nos, cùm ſimus mali, novimus bona data dare filiis noſtris: multo magis Pater noſter cæleſtis dabit *ſpiritum* bonum petentibus ſe. (Luca 11.) Per hunc *ſpiritum* datum charitas diffunditur in cordibus credentium, ſuaque credulitate *os* mentis aperientium, quod in non credentibus eſt clauſum. Ego autem, quia credidi, *os meum aperui*, & ipſa fide cor mundante, atque *os* cordis dilatante *attraxi Spiritum*, qui libenter ingreditur *os* cordis patulum illius exemplo, qui dixit: *Os noſtrum patet ad vos ô Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt.* (2. Corinth. 6.) *Os* quippe anguſtum habet, qui ſibimetipſi tantummodo bona cupit ùt mercenarius, aut mala ſibi ſoli timet ùt ſervus malus. Dilatatum verò *os* habet ad DEUM Patrem, qui ſe illi exhibet filium, deſiderans impleri voluntatem Patris non in ſe aut per ſe tantùm, ſed in omnibus & per omnes: quia non eſt voluntas Patris, ut peccatores pereant, ſed ut magis convertantur & vivant. Sic *ore* dilatato per fraternæ charitatis mandatum nimis latum, quod ſervare deſideravi, *attraxi Spiritum*, per quem eadem charitas diffuſa in corde meo efficeret in me illam perfectionem, quam non potui obtinere per legem, quæ nihil ad perfectum adduxit. Dicens autem: *Quia mandata tua deſiderabam*, quo verbo præteritum tempus imperfectum notatur, adhuc me ſignifico imperfectum, ſicut & illi qui dicebant: *Nos autem ſperabamus, quod ipſe redempturus eſſet Iſraël,* (Luca 24.) imperfectæ ſpei vix reliquias habuerunt, atque ideo, ut perficiar, tu, cujus aſpectus clementiam, deſpectus verò inſinuat iram, *ne avertas faciem tuam à me*, ſed (Pſ. 50.)

VERS. CXXXII. *Aſpice in me, & miſerere mei.*

Aſpice illis oculis, de quibus dicitur: *Oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum,* (Pſal. 33.) quod eſt *aſpicere* ſimul & *miſereri*, dum quos aſpectus pius juſtificat, hos exauditio miſericors virtutibus ditat. Neque enim ſine altero unum ſufficit. Ideo utrumque peto dicens: *Aſpice in me, & miſerere mei.* *Aſpice* in me ô Sol juſtitiæ tuo luminoſo aſpectu pellens injuſtitiæ tenebras,

& miſerere mei miſero mihi dans virtutum divitias, non utcunque, ſed *ſecundùm judicium diligentium nomen tuum*, non ſicut Sauli dediſti regnum pòſt ab illo ſcindendum, ſed ſecundùm jusjurandum nunquam diſſolvendum, quod jurâſti ad Abraham Petrem noſtrum daturum te *diligentibus nomen tuum.* Loqnens Gen. 26. enim ad Abraham patrem noſtrum dixiſti: *Benedicens benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam, quæ eſt in littore maris. Diligentes* quippe *nomen tuum* rectè aſſimilantur ſtellis cæli, & ſunt filii Abrahæ, ſecundùm fidem ſcilicet ipſius fideles & lucidi: filii verò ejuſdem ſecundùm carnem vel ex ipſo nati, vel per ſpeciem pietatis nomen filiorum ejus adepti, quia virtutem ejus abnegant, quaſi arena maris inveniuntur ſteriles & contemptibiles, ita nt facile dijudicari poſſint ipſi non diligentes à *diligentibus nomen tuum* per manifeſtum diſcretionis judicium, ſitque illis utpote omnino terrenis judicium demnetinnis: *Diligentibus* verò *nomen tuum* ſit *judicium* diſcretionis, quod etiam Pſal. 42. quisque illorum poſtulat, cùm dicit: *Judica me DEus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſan-* Deu. 32. 36. *cta.* Hoc judicio *judicabit Dominus populum ſuum, & in ſervis ſuis miſerebitur.* Judicabit ſanè diſcernendo populum ſuum à populo non ſuo, populo barbaro, & præcedente hoc judicio in ſervis ſuis miſerebitur, oſtendens ipſis in ſe ipſis miſericordies in æternum cantandas utpote in æternum permanſuras.

Non talis erat miſericordie illis, quibus in C Oſee cum improperio dicitur: *Miſericordia ve-* Oſee 6. *ſtra quaſi nubes matutina & quaſi ros mane per-* Luca 16. *tranſiens.* Non talis erat miſericordia divitis purpurati & epulantis cottidie ſplendidè. Date quippe fuit hæc miſericordie non *ſecundùm judicium diligentium nomen tuum*, quos quia prior dilexiſti æterna dilectione ante conſtitutionem mundi, conſequens erat, ut præventi jam in benedictionibus dulcedinis & dulciſſimæ dilectionis tuæ ipſi quoque diligerent *nomen tuum* ſuper ſe invocatum. Nominaris enim & es Pater luminum & Pater miſericordiarum. Tibi ergo Patri luminum dico: *Aſpice in me* illuminando me, & tibi Patri miſericordiarum dico: *Miſerere mei ſecundùm judicium diligentium nomen tuum* paternitatis indicativum, quod qui diligunt, filii, non D Pſ. 102, 13. ſervi ſunt. Unde etiam, *quomodo miſerebitur Pater filiorum*, tu *miſereberis* talium. Quorum conſortio cupiens admitti de profundis tenebris clamo ad te Patrem luminum dicens: *Aſpice in me*, & de multis ac profundis miſeriis clamo ad te Patrem miſericordiarum dicens: *Miſerere mei*, non quomodocunque, ſed *ſecundùm judicium diligentium nomen tuum*, quibus das temporales miſericordias, ut exinde lucrentur æternas, ſibi faciendo amicos, miniſtrando illis temporalia, per quos recipiantur in æterna tabernacula: vel certè ſubtrahis illis temporales miſericordias, quibus nôſti eos poſſe impediri ab æternis, ut expeditius currant ad æternas. Has opto dicens: *Miſerere mei ſecundùm judicium diligentium no-* A *men tuum:* quia his *diligentibus nomen tuum* omnia cooperantur in bonum ſive per copiam ſive per inopiam, ſive per gloriam ſive per ignobilitatem, ſive per famam ſive per infamiam curſus eorum diſponatur, quo per temporalia ſive chara ſive moleſte, ſive blanda ſive aſpera currunt ad æterna, quæ retro ſunt obliviſcendo, ſeque in anteriore extendendo.

Aliter: *Aſpice in me* ſic nudatum, quomodo nudatus eſt Adam, in quo, ſicut omnes peccavimus, ſic omnes in ipſo nudati venimus in hunc mundum. Quod etiam juſtus Job conqueritur dicens: *Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ.* Job. 1. Ne autem *nudus revertar illuc* ſicut illi, qui ante Incarnationis veſtem nuptialem, ſanguine Domi- B nicæ Paſſionis purpuratam nudi mortui ſunt: ſic *aſpice in me* nudum, ut non iraſcaris mihi nudo, ſicut iratus es Adæ nudo & à facie tua fugitanti; Gen. 3. ſed *miſerere mei* veſtiendo me non ſicut illum primum Adam tunica pellicea vetuſtati obnoxia, in qua omnis ejus poſteritas ùt veſtimentum veteraſcet, ſed ſicut ſecundum Adam tunica deſuper contexta per totum, tunica inconſutili ac proinde inſcindibili, ut hac tunica Chriſti veſtitus, imò ipſum Chriſtum indutus inveniar in eorum conſortio, quibus dicit Apoſtolus tuus: *Omnes,* ad Gal. 3. *qui in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.*

Aliter: *Aſpice in me* à latronibus primò ſpoliatum virtutibus, deinde vulneratum vitiis: *& miſerere mei* faciens miſericordiam in me, curamque habens de me in ſtabulo univerſalis Eccleſiæ, ne denuo incidam in latrones, neque lædar à lupis circa hoc ſtabulum frementibus, at non ingredi audentibus: quia ſtabulum iſtud cuſtodit bonus Oſtiarius, qui & ipſe eſt *oſtium,* Joh. 10. 9. *per quod, ſi quis introierit, ſalvabitur & paſcua inveniet.* Sic ergo miſericordiam quæro *ſecundùm judicium diligentium nomen tuum*, ut per oſtium ingrediens ad contemplationem, & egrediens ad rationabilem actionem paſcua inveniam bono actionis & contemplationis affectu jugiter fruente ſalubris effectus evidentiâ tanquam paſcuis uberrimis, nunc & in æternum permanſuris mihi *nomen tuum diligenti ſecundùm judicium* aliorum *diligentium nomen tuum.*

Aliter: *Aſpice in me* jam non dignum vocari filium tuum, utpote graviter in regione Luca 15. longinqua dehoneſtatum, *& miſerere mei* non ſecundùm judicium ſenioris fratris tibi miſerenti & mihi miſero indignantis; ſed *ſecundùm judicium diligentium* hoc *nomen tuum*, quo ſicut *Pater* vocaris, ita paternè *misereris* in ſe reverſis & ad te converſis. Unde ipſi diligentes hoc *nomen tuum* libenter interſunt convivio & choro epulantium & ſymphonias frequententium foris tabeſcente fratre invido, ſecundùm cujus judicium noli me judicare Pater miſericordiarum, ſed *ſecundùm judicium diligentium nomen tuum.*

Aliter: *Aſpice in me* Publicanum ſtantem Luca 18. à longè in templo tuo, quod eſt Eccleſia, neque auden-

audentem levare oculos ad cœlum, cujus non
ſum dignus videre altitudinem præ multitudine
iniquitatis meæ: *& miſerere mei*, non ſecundùm
judicium Phariſæi de ſuo merito gloriantis &
aſpernantis cæteros præ nimia fiducia ſuæ juſti-
tiæ, ſed *ſecundùm judicium diligentium nomen tu-
um*, quo diceris *DEus propitius*, quo etiam no-
mine ſæpiùs te invoco dicens: *DEus propitius eſto
mihi peccatori.*

Matth. 26. Item: *Aſpice in me*, ſicut aſpexiſti Petrum
lachrymantem non ſolùm quia flevit, ſed etiam
ut fleret: *& miſerere mei*, ſicut miſertus es illius
non ſolùm dando veniam, ſed etiam conſervan-
do Apoſtolatûs gloriam. *Secundùm judicium di-
ligentium nomen tuum* ea dilectione, qua & ipſe
Joan. 21. Petrus illud dilexit, qui negationem trinam trinâ B
dilectionis confeſſione abolevit tertiò dicens:
Amo te.

Item: *Aſpice in me*, ſicut aſpexiſti mulie-
rem peccatricem non ſolùm pœnitentem, ſed et-
iam ut pœniteret ac fleret: *& miſerere mei* non
ſecundùm judicium Phariſæi de illa murmuran-
tis, aut Judæ indignantis illi, ſed *ſecundum judi-
cium diligentium nomen tuum* non parva dilectio-
ne, qua minus diligit, cui minus dimittitur;
ſed multa dilectione, qua multum diligit, cui
multum dimittitur. *Secundùm judicium ſic dili-
gentium nomen tuum* rogo miſericordiam, qua di-
Luc. 7. ctum eſt: *Remittuntur ei peccata multa, quia di-
lexit multum.* Item: *Fides tua te ſalvam fecit,
vade in pace.* Ne autem poſt hujusmodi aſpe- C
ctum tuum tanta miſeratione in me cumulatum
denuo abeam retro,

VERS. CXXXIII. *Greſſus meos dirige ſecundùm elo-
quium tuum, & non dominetur
mei omnis injuſtitia.*

Greſſus meos primò interius in his motibus,
qui mente fiunt cogitando & appetendo aliqua,
ſic dirige, ut nihil cogitem niſi cogitandum, ut
Matth. 9. ſim unus ex illis, quibus dicitur: *Ut quid cogita-
tis mala in cordibus veſtris?* nihil quoque appe-
tam niſi appetendum ſive ad uſum ſive ad fru-
ctum. Ad uſum, ùt temporalia, quibus uten- D
dum, non abutendum eſt: ad fructum verò ùt
æterna, quibus fruuntur, qui ea diligunt ſive ha-
benda ſive habita propter ſemetipſa. Nam qui
ea non propter ſe ſed propter aliud diligit, *greſ-
ſibus* diſtortis incedit ſicut Salomon, qui expetiit
ac dilexit ſapientiam non propter ipſam, ſed ad
faciendum judicium, per quod reverendus ac ti-
mendus eſſet inter homines. Quod etiam us-
que adeo aſſecutus eſt, ut ante illum nullus ei
ſimilis fuerit, nec poſt ſurrecturus ſit, quem ſic
timuerint ſubjecti populi, ſicut illum timuerunt
3 Reg. 3. 28. ſui, *ſcientes*, ait Scriptura, *ſapientiam DEI eſſe
in eo ad faciendum judicium.* Meritò ergo in no-
cte accepit ſapientiam, qui eam nec deſideravit
nec accepit propter ipſam ſibi æternaliter per-
manſuram; ſed propter judicium faciendum,

A quod erat bonum tranſitorium. *Greſſus* ergo
illius erant multùm diſtorti à rectitudine, qua
omnes recti corde non amant bona temporalia
niſi propter æterna per hæc aſſequenda: ipſa ve-
rò æterna, ùt eſt charitas & ſapientia, non amant
niſi propter ſe ipſa, quibus amando inhærens
anima nunc habet fructum in ſanctificatione, fi-
nem verò vitam æternam. Sic nempe ordinata
debet eſſe charitas, qua chara ſunt, quæ appe-
tuntur vel habentur, ut ſpiritalia corporalibus,
& temporalibus æterna, terrenis cæleſtia tantò
ſint chariora, quantò ſummo bono, quod eſſe
debet chariſſimum, ſunt viciniora, ùt eſt creata
ſapientia increatæ, donata donanti, quam qui ac-
ceperit, non debet eam vertere ad ſui honorem,
ſed ad honorem dantis, nec ad hoc intorquere,
ut in hac vita deliciis affluat exemplo Salomonis,
cui aſſimilantur omnes, qui evangelizant, ut
manducent, quod eſt incedere *greſſibus* non re-
ctis, cùm potius deberent manducare, ut evan-
gelizarent, quod eſſet rectis *greſſibus* ad anteriora
extendi. *Greſſus* ergo mentis, ut dictum eſt,
primùm rogo *dirigi*, deinde quoque *greſſus* ope-
rum, ut non ſolummodo ſim rectus corde, quod
ad juſtitiam ſufficit, ſi tempus aut facultas ope-
randi non ſit; ſed etiam rectus converſatione, ut
quamdiu datum eſt mihi vivere, vivam rectè *ſe-
cundùm eloquium tuum*, quia rectum eſt ver-
bum tuum.

Et non dominetur mei omnis injuſtitia. Vel-
lem quidem carere penitus omni peccato ſive *in-
juſtitia*: ſed quia non eſt hoc hujus temporis, in
quo, *ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi* *1. Joan. 1.*
nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, benè agi-
tur nobiſcum, ſi tanta erit juſtitiæ dilectio, ut
etſi peccatum nobis inſit, tamen non obſit; etſi
fatiget, tamen non regnet in mortali noſtro cor-
pore, ut eamus poſt concupiſcentias ejus, & ex-
hibeamus membra noſtra inſtrumenta vel arma
iniquitatis, inſtrumenta peccando, arma ipſum
peccatum vel excuſando vel defendendo. Si
hoc erit, exaudita eſt oratio mea, ut *non domine-
tur mei omnis injuſtitia*, & ſic erit juſta converſa-
tio mea etiam inter injuſtos inſidioſos mihi & ca-
lumnioſos. Quorum calumniis, quia meis viri-
bus reſiſtere non poſſum, tu, qui omnia potes,

*Redime me à calumniis hominum,
ut cuſtodiam mandata tua.* VERS. CXXXIV.

Calumniæ dicuntur propriè falſæ impoſitio-
nes, per quas & bona pervertuntur, & mala ma-
litiosè aut falsò impinguntur. Inter quas benè
converſanti gravis tentatio imminet, quam niſi
per patientiam vincere non poteſt. Igitur dan-
do mihi patientiam *redime me à calumniis homi-
num*, & ego in patientia mea poſſidens animam
meam *cuſtodiam mandata tua* cuſtoditus à te da-
tore hujus patientiæ, qua neque inter *calumnias*,
nec propter *calumnias* ab obedientia & obſervan-
tia *mandatorum tuorum* declinem. In quo pro-
poſito lucido ut perſeverem, tu

 Faciem

VERS. CXXXV. *Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum* purificans cordis mei ſpeculum ſic, ut in eo reſplendeat lumen vultus tui, & ego ſim in illorum conſortio, qui tibi gratias agendo cantant: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine: dediſti lætitiam in corde meo.* Pſal. 4. Ita obſecro, *faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum*: quia talis illuminatio facit *ſervum bonum*, cui repoſitum eſt regnum bonum. *Et doce me juſtificationes tuas.* *Doce*, quæſo, *me* non ſolùm ſcire, ſed & facere *juſtificationes tuas*, qui docendi modus tibi ſoli eſt poſſibilis, qui *doces hominem ſcientiam*, & *doces* facere voluntatem tuam. Nam omnis, qui audit & didicit à te Patre luminum, venit ad CHRISTUM, & erunt hi omnes docibiles DEI: quoniam talis doctrina neque ab homine, neque per hominem fit, ſed per revelationem ſic docentem, ut is, qui docetur, fit doctus. Nempe ſic ſe habet proprietas hujus verbi activi, quod eſt *docere*, ut ejus paſſivum, quod eſt *doceri*, debeat exinde conſequi. Sed, ùt dictum eſt, hic modus docendi ſoli DEO eſt poſſibilis, qui ſolus docendo intrinſecus doctos facit, quod homo, quantolibet ſtudio docendi furioſecus laboret, facere non poteſt, ſicut nec agricola plantans & rigans incrementum darę prævalet. Tu ergo qui ſolus potes, *doce me juſtificationes tuas*, ita ut ſim juſtificatus gratis per gratiam tuam, non habens juſtitiam meam, in qua poſſim gloriari ùt Phariſæi, qui cæteros aſpernantur; ſed juſtitiam tuam, qua tu juſtificeris in ſermonibus, quibus promittis pœnitentibus remiſſionem peccatorum, quæ ſola eſt *juſtificatio* ipſorum pœnitentium, nec ipſam pœnitentiam è ſe, ſed à te habentium. Quâ pœnitentiâ mihi gratis à te donatâ

VERS. CXXXVI. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam.*

Flebam quippe amarè cum Petro, flebam cum Maria peccatrice, flebam cum flentibus & ſemina ſua mittentibus, flebam non parcè, ſed largè habenas relaxando lachrymis ultro exeuntibus, ita ut verè dicere poſſim: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei*, ſive ut in Hebræo legitur: *Rivi aquarum fluebant de oculis meis redarguente illos intus conſcientia: Quia non cuſtodierunt legem tuam* ipſi *oculi mei* vago, curioſo, malitioſo, libidinoſo aſpectu polluti, vago & curioſo exemplo Dinæ videre cupientis mulieres regionis alienæ; Gen. 34. malitioſo exemplo Saulis, qui non rectis oculis aſpexit David, cujus gloriæ invidit; 1. Regum 18. libidinoſo exemplo ipſius David, qui uxorem alienam vidit in ſolario ſe lavantem, & eſt captus ejus illicito amore. 2. Reg. 11. Unde ipſe pœnitens de hac ipſa iniquitate, quaſi de morte per feneſtras oculorum intromiſſa rectè in hoc Pſalmo loquitur dicens: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei; quia non cuſtodierunt legem tuam.* *Non ſic impii, non ſic: ſed tanquam pulvis* omnino expers aquarum iſtarum *projicientur à facie terræ.* Quod timens ego dum lachrymas habere non valeo prout volo, ipſas lachrymas peto cum Propheta dicens: *Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum?* Hierem. 9. Credo enim & ſpero, quod ipſum deſiderium lachrymandi pro lachrymis computatur, ſicut deſiderium peccandi etiam, dum affectato effectu caret, pro peccato imputatur apud te Judicem cordium, cujus judicium ſive occultum ſive manifeſtum ſemper eſt juſtum. Non autem eſt juſtus judex, cujus judicio plus valet voluntas mala in malo ad malum, quàm bona in bono ad bonum. *Tu autem juſtus es Domine, & rectum judicium tuum*, ac proinde B quantùm tibi diſplicet cor durum & elatum, licèt effectu carens appetiti mali operis, tantùm tibi placet cor contritum & humiliatum licèt carens effecto operis boni, maximè quòd in hominis poteſtate non eſt, quando vel quantum fiat, ſicut eſt opus lachrymandi, quod nec ipſe Petrus Apoſtolus per ſe optimè potuit, antequam reſpexiſſet in eum Dominus. Cùm ergo dico: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei*, gratiarum actio eſt pro gratia lachrymandi mihi aliquando collata pro peccatis abluendis, qua licèt intercepta non ſemper plorem coram hominibus, tamen obedienter audio, dum canitur: *Ploremus coram Domino*, quia hujuſmodi ploratus etiam ſine lachrymis fieri poteſt in occulto Pſal. 94. per cordis contriti & humiliati affectum ſoli C DEO notum, cùm denegatur occulto affectui effectus manifeſtus.

SADE.

VERS. CXXXVII. *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum.*

Littera hæc decima octava, cujus nomen eſt *Sade*, quod interpretatur *juſtitia*, rectè huic octonario antepoſitur, dum & primus verſus à juſtitia inchoatur, cùm dicitur: *Juſtus es Domine*, ac deinde laudibus juſtitiæ inteſtis inter cætera hoc inſeritur: *Juſtitia tua juſtitia in æternum.* Rectè autem poſt lachrymas & luctum pœnitentiæ ſequitur commendatio juſtitiæ: quia quem peccantem Divina juſtitia terruit comminando ei pœnas æternas, hunc eundem pœnitentem D & lachrymantem *juſtus* Judex conſolatur juſtitiâ dictante, ut qui ſemetipſum judicavit, non judicetur, Apoſtolo id ipſum conteſtante ac dicente: *Si nos ipſos judicaremus, non utique judicaremur.* 1. Cor. 11.

Dicat ergo pœnitens poſt peccatorum confeſſionem laudis quoque confeſſionem, laudans judicium & juſtitiam, quo cenſentur conſolandi, qui lugent, riſuri; qui nunc flent, quoniam abſterget DEus omnem lachrymam ab oculis eorum miſericordiâ ſuperexaltante judicium, dum poſt luctum temporalem gaudium ſubſequitur æternum; ſicut è regione poſt gaudium breve in rebus peſſimis exultantium ſequitur luctus nunquam finiendus. In qua retributione *juſtus es Domine, & rectum judicium tuum.*

Juſtus

Juſtus videlicet ea joſtitia, quæ procedit ex gratuita miſericotdia tua, qoa promiſiſti remiſſio-
Pſal. 50. nem peccatorum pœnitentiboa, atque ideo, *ut juſtificeris in ſermonibus tuis* & *juſtus* inveniaris, facis, quod locutua es per os Sanctorum Pro-
Ezech. 18. phetarum, verbi gratia dicens: *Nolo mortem pec-*
Eſ. 45. *catoris.* Item: *Coovertimini ad me, & ego con-*
Eſa. 1. *vertar ad vos.* Item: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi oix dealbabuntur.* Multa in honc modom locutus es, & ideo rectè in ſermonibus tois juſtificatua & *juſtus* prædicaris, cùm peccata ſua deplorantibus ignoſcis, *& rectum* eſt *judicinm tuum*, cùm ſe judicantes peccatores judicas non judicandos, & ſe coram te accuſantes non accuſandos. Et quia *joſtus es*, ideo

VERS. CXXXVIII. *Mandâſti juſtitiam teſtimonia tua, & veritatem tuam nimis.*

Mandâſti juſtitiam & veritatem tuam nimis per idoneos & multos teſtes nimis honorificatos, quorum nimis confortatus eſt principatus, atque ipſa *joſtitia & veritas* per eos teſtificata ſunt firmiſſima *teſtimonia tua* conteſtantia te juſtum & veracem, qui ab omnibus exigis *joſtitiam & veritatem*: *juſtitiam*, ne quis faciat alteri, quod ſibi fieri oon vult, ſed faciat, quod rectè ſibi fieri vult: *veritatem*, ut io hac ipſa *juſtitia* ſervanda nec fallere velit nec falli poſſit facile, quorum alterum eſt columbioæ ſimplicitatis, alterum prodentiæ ſerpentinæ, quæ *mandâſti nimis* cuſtodiri contra nimias infeſtationes inimicorum *juſtitiæ* ac *veritati* adverſantium. Quorum præ nimia multitudine atqoe importunitate

VERS. CXXXIX. *Tabeſcére me fecit zelus meus,* vel ſicut in Hebræo legitur: *Conſumpſit me zelus meus*, comedendo ſcilicet velut ignis intrinſecus, eò quòd vidi multa mala fieri in domo dua ab ioimicis meis, immò & tuis: *quia obliti ſunt verba tua* ipſi *inimici mei*
Matth. 21. nolentes reminiſci te dixiſſe: *Domus mea domus orationis eſt*, quam fecerunt *ſpeluncam latronum* contra eloquium tuum, quod ſi poſſent, omninò petimerent & extinguerent. Non autem poſſunt, quia

VERS. CXL. *Ignitum eloquium tuum vehementer* ſuos adverſarios uret vel nunc igne pœnitentiæ, quo velut aurom in fornace purgentur, vel in futuro igne pœnali te juſto judice dicen-
Matt. 25. 41. te: *Ite maledicti in ignem æternum.* Hoc *eloquium tuum* perverſi oderunt, ſed converſi diligunt: *Et ſervus tuus dilexit illud.* Quis ſervus tuus? Ego ſcilicet

VERS. CXLI. *Adoleſcentulus & contemptus* David minimus inter fratres meos atque *contemptus* ab illis, atque à Philiſtæo gigante pro parvitate ſtaturæ *contemptus*, videlicet in exemplum contemptibilium, quæ DEUS elegit, ut confun-
dat fortia, & *adoleſcentulus* in exemplom junioris populi, quem DEUS elegit, quique de regione longinqua reverſus fratri Seniori humili pœnitentiâ meruit aoteferri. Et quia peccator, qui ſe accoſat, te DEum peccata odientem juſtificat: ego *juſtificationes tuas non ſum oblitus*, ut illi, qui ſuam ſtatuendo joſtitiam juſtitiæ toæ ſubjecti non ſunt, cùm tamen ipſorum juſtitia ſit falſa, in qua gloriantes aſpernantur cæteros: juſtitia verò tua ſit vera, quam laodans cano in præſenti octonario de laodibus juſtitiæ contexto.

Juſtitia tua juſtitia in æternum: & lex tua veritas. VERS. CXLII.

Jus hominum civile ſeu foreoſe poteſt variari pro tempore. Sed *joſtitia toa* jus continens naturale, ut videlicet ſoperiora inferioribos ſubdantur, ſcilicet caro ſpiritui rationali, ſpiritus æternæ *veritati*, æterna eſt & mutari non poteſt: quia *lex tua*, quâ dictata eſt hæc *juſtitia*, ipſa eſt *veritas* immutabilis. Propter hanc *veritatem* & *juſtitiam*

Tribulatio & anguſtia invenerunt me certantem pro illa contra hoſtes tri- VERS. CXLIII.
bulantes & anguſtiantes. Aliàs dixi: *Tribula-* *Pſ. 114. 4.*
tiooem & dolorem inveni, & oomen Dominù invocavi. Sed hîc dico: *Tribulatio, & anguſtia invenerunt me, & mandata tua meditatio mea eſt.* Utrobiqoe apparet, quàm ſit utilis *tribulatio*, qua mens torpida excitatur vel ad invocandum nomen Domini, vel ad meditandom in mandatis DEI. Eſt autem non nulla differentia inter *tribulatiooem* quæ diligenter à bonis quæritur & invenitur, & *tribulationem*, quæ invenit hominem quieſcere volentem. Prior *tri-*
bulatio eſt quaſi *theſaorus abſconditus in agro,* *Matth. 13.*
qoem qui invenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit uoiverſa, quæ habet, & emit agrom illom. Ager ille ſacra Scriptura eſt agreſti quidem ſtilo compoſita, ſed theſauro illius ſcientiæ plena, de qua ſcriptum eſt: *Qui* *Eccle. 1. 18.*
appooit ſcientiam, appooit dolorem. Hinc eſt, quòd Spiritus Scientiæ in tertio gradu beatitudioum facit beatos lugentes, qoomodo in primo Spiritua Timoris beatos pauperes ſpiritu, & in ſecundo Spiritus Pietatis mites beatos facit. Scientia igitur, quæ logentes & dolentes facit, quibus volnera ſua priùs tecta manifeſtat, ipſa eſt illius *tribulationis* cauſa efficiens, de qua dixi: *Tribulationem & dolorem inveni,* ac pro ipſo dolore ſanando nomen Domioi invocavi, quod mihi erat longè ſalubrius quàm per igoorantiam vulnera ſive ulcera mea latuiſſe atque duruiſſe vel putruiſſe uſque ad inſenſibilitatem doloris. Quem dum ſcientia inventa mihi excitavit, pariter quoque incitavit ad invocandum nomen Domini. Atque ideo de hoc pretioſo theſauro invento glorians in Domino & gratulans dixi:

Tribu-

Tribulationem & dolorem inveni, & nomen Domini invocavi. Nuoc autem, cùm dico: *Tribulatio, & anguſtia invenerunt me*, aliud genos *tribulationis & anguſtia* mihi imminere conqueror ab his illatum, de quibus jam ſupra dixi: *Obliti ſunt verba tua inimici mei.* A qua tribulatione vellem quieſcere, ac pacem cum his etiam, qui oderunt pacem, tenere; ſed illis me infeſtantibus & gratis odientibus *tribulatio & anguſtia invenerunt me: tribulatio*, quia moleſta inferuntur: *anguſtia*, quia chara & neceſſaria interdum ſubtrahuntur. Inter quæ mala tribulationom & anguſtiarum hinc inde prementium, neque bona operari ſinentium, quodque magis doleo, ab otio Mariæ, à ſomno Sponſæ præpedientium, & ab amplexu Rachelis avellentium jam defeciſſem, ſi non hoc remedio ſublevarer, quòd *mandata tua meditatio mea eſt.* Sive *mandata* pluraliter, ſive *mandatum* ſingulariter dicatur, illud *mandatum* præcipuè intelligendum eſt, de quo ſuperiùs dictum eſt: *Latum mandatum tuum nimis.* In cujus duobus ramis, dilectione videlicet DEI & proximi univerſa lex pendet & Prophetæ.

Hujus *mandati* ſive horom *mandatorum* latitudo *in tribulatione* dilatavit cor meum, ita ut etiam prementibus *anguſtiis* latè dilatatis brachiis dilectionis ipſos quoque inimicos amplecterer pro ipſis orando, ac pro malis bona retribuendo, pœnitentibus ignoſcendo, nondum pœnitentibus miſerendo, exemplo Joſeph fratrum (*Gen. 45.*) necdum pœnitentium piiſſimi caſtigatoris, & jam pœnitentium ſeſe agnoſcentium dulciſſimi conſolatoris. Quos autem per me ipſum emendare non potui, pro ipſis, ut medicinalibus caſtigationibus emendarentur, oravi exemplo Stephani Protomartyris aſſiduè dicens: *Domine JEſu Chriſte, ne ſtatuas illis hoc peccatum.* (*Act. 7.*) Sic inter *anguſtias & tribulationes mandata tua meditatio mea eſt*, confideos mihi etiam dimitti debita mea, (*Matt. 6.*) ſicut & ego dimitto debitoribus meis, quibus niſi ego dimitterem, juſta æquitate mihi diceretor: *Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogâſti me: nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?* (*Matth. 18.*) Porrò mihi largè indulgenti conſervis meis eâdem procul dubio remetietur menſura: quia iſta eſt æquitas, ut beati miſericordes miſericordiam conſequantur. (*Matt. 5.*) De qua æquitate nunc dico:

VERS. CXLIV.

Æquitas teſtimonia tua in æternum, & intellectum da mihi & vivam.

Æquitas nempe, qua miſericordibus miſereris, & ignoſcentibus ignoſcis, habet *teſtimonia tua in æternum* permanentia te ipſo dicente in Evangelio tuo: *Dimittite & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis. Quod ſi vos non dimiſeritis, nec Pater veſter cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra.* (*Luca 6.*; *Matt. 24.*) Hæc *teſtimonia tua* credibilia facta ſunt nimis, quia in æternum ſtabunt, & faciliùs eſt interire vel tranſire cælum & terram, quàm vel unum jota evacuari de his *teſtimoniis tuis* non ad tempus datis, ùt lex figuralis de ritu cæremoniarum, ſed *in æternum* fundatis & æternâ veritate firmatis. Hujus veritatis per gratiam tuam DEUS jam teneo fidem, per quam ambulamus, & non per ſpeciem. Sed ne deficiam in via, hujus rei, quam indubitanter credo, *intellectum* quæro dicens: *Intellectum da mihi & vivam.* Iſte quippe *intellectus* bonus omnibus facientibus eum, ſi mihi datus atque in me certis experimentis operum comprobatus fuerit, vitam conferet in carne ſobriam, juſtam, piam ac poſt mortem carnis æternam. Quod nunc opto dicens: *Intellectum da mihi, & vivam.*

In Hebræo legitur: *Juſta teſtimonia tua ſemper doce me, & vivam.* Quod eſt dicere: Secundùm juſta *teſtimonia* tua doce me *vivere* ſemper, & *vivam* juxta hanc ipſam doctrinam tuam, qua erunt omnes docibiles DEI, quicunque ad æternam vitam prædeſtinati ſunt.

COPH.

Clamavi in toto corde meo.

VERS. CXLV.

Littera hæc decima nona *Coph* habet variam interpretationem. Nam ſecundùm Ambroſium interpretatur *Concluſio*, vel *Aſpice*: ſecundùm Hieronymum *vocatio*, quæ omnia conducunt ſibique conveniunt: quia *concluſus* quisque ab hoſtibus *aſpicit* in circuitu, quanam parte faciliùs poſſit evadere: *vocat* etiam in auxilium quos poteſt. Sic ego David vel ego pœnitens exemplo David ac pſallens, cùm eſſem circumſeptus anguſtiis *clamavi in toto corde meo*, verbi gratia: Trium data eſt mihi David optio propter peccatum extollentiæ, cùm dinumerari feciſſem populum, ut vel tribus menſibus fugerem perſequentes me inimicos, vel tribus annis fames eſſet in terra Iſraël, vel tribus diebus peſtilentia graſſaretur in populo: (*2. Reg. 24.*) & ego velut *concluſus* dixi: *Coarctor nimis*, atque omnibus, quæ mihi erant propoſita, circumſpectis *clamavi in toto corde meo* invocans Dominum. (*1. Reg. 28.*) Cùm enim vidiſſem Angelum cædentem populum clamans *in toto corde meo* dixi: *Ego ſum, qui peccavi, ego iniquè egi, iſti, qui oves ſunt quid fecerunt?* (*2. Reg. 24.*) Item propoſita mihi parabola de homine divite ovem pauperis rapiente, quem judicavi reum eſſe mortis, cùm hanc oris mei ſententiam perſenſiſſem contra me ipſum prolatam, proprio judicio *concluſus clamavi in toto corde meo* dicens: *Miſerere mei DEus ſecundùm magnam miſericordiam tuam.* (*2. Reg. 12.*; *Pſal. 50.*) Similiter cùm in modum coronæ circumdediſſent me inimici DEI & mei, milites Saulis, *concluſus* aſpexi ad Dominum, & ipſius adjutorium invocans *clamavi in toto corde meo* dicens: *DEus in nomine tuo ſalvum me fac.* (*1. Reg. 23. & 26.*; *Pſal. 53.*) In hunc modum vel ego Eccleſia vel ego Eccleſiaſtica perſona circumdantibus me hoſtibus tam viſibilibus quàm inviſibilibus concluſa inter anguſtias hinc inde prementes *clamavi in toto*

corde

corde meo, qoia cordis anxiati vehementiſſimos A clamor eſt ipſum deſiderium liberatoris & liberationis, tunc magìs exaudibile, quando fervet *in toto corde*: quia cor in precibus diviſum non dignatur exaudire onitatis amator DEUS. *Clamavi* ergo *in toto corde meo* dicens in præcedenti Octonario: *Intellectum da mihi & vivam*, id eſt, Rom. 1. 17. juſtus ero; nam *juſtus ex fide vivit*, quantò magìs ex intellectu? Si enim veritas credita ex fide juſtificat, multò magìs eadem rectè intellecta ſalvificat, ſi tamen ipſe iotellectus non eſt infru- Pſ. 110. 10. ctuoſus: quia ſicut *intellectus bonus omnibus facientibus eum*: ſic malus eſt non facientibua eum. Luca 12. *Servus* enim *ſciens voluntatem Domini ſui & non faciens plagis vapulabit multis.*

Quod ne mihi accidat, nun ero contentus accepiſſe fidem ſimolque intellectum teſtimoniorum tuorum; ſed *juſtificationes tuas requiram*, ut videlicet ſecundùm quod rectè credo rectéque intelligo, etiam rectè vivam. Nam qui non rectè credit, computatur inter zizania: qui autem rectè quidem credit, ſed contra fidem ſuam non rectè vivit, palea eſt. Ille verò, qui & rectè credit, & ſecundùm fidem ſuam rectè quoque vivit, ſpica eſt plena frumento, juſtificatus per hoc ipſum, quòd fides ejus per dilectionem habet fructum ſuum nunc in ſanctificatione, finem verò vitam æternam. Has *juſtificationes tuas requiram* Domine, quas ut obtineam, exaudi me Domine, *juſtificationes tuas requiram. Teſtimonia, mandata*: *juſtificationes* intelligo verba tua, immo unicum Verbum tibi coæternum, de quo procedunt multa verba, quæ ſpiritus & vita ſunt, vocanturque *teſtimonia*, in quantum futura bona promittunt, *mandata*, in quantum recta præcipiunt, *juſtificationes*, in quantum bonos mores conferunt. Atque ideo, quia promiſſis credere, mandatis acquiſcere ad ſalutem non ſufficit, niſi mores juſti & boni proveniant, ùt eſt charitas, humilitas, pietas, patientia, ſobrietas; ne his carens injuſtus inveniar, *juſtificationes tuas requiram*, per *teſtimonia & mandata tua* non ſolummodo inſtrui, ſed etiam juſtificari deſiderans, experimento certo in memetipſo experiri cupiens, quòd verba tua ſpiritus & vita ſunt, vitamque veram ſe amantibus inſpirant.

Aliter: *Juſtificationes tuas requiram* non habens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, per quam ſola eſt cognitio peccati, non etiam correctio: quia nihil ad perfectum adducit, utpote infirmata per carnem, dum per ejus mandatum reviviſcit peccatum, quod ſola gratia tua mortificat, quæ mortificatio vitam largitur æternam juſtificato per fidem: quia *juſtus ex fide vivit*. Quia verò non ſufficit ſemel accepiſſe initium *juſtificationum* talium, ego David ſemper eas *requiram* clamore multiplicato. Unde non contentus dixiſſe: *Clamavi in toto corde meo*, iterum dico

VERS. CXLVI. & *Clamavi ad te; ſalvum me fac;* & tertiò adjungo: *Præveni in maturitate, & clamavi.* CXLVII.

Sic, ſic multiplicato clamore invoco Salvatorem ego inter hoſtes concluſus aſſiduè dicendo: *Salvum me fac & cuſtodiam mandata tua.* Tale eſt, qood dixi, ac ſi dicam; vivifica me & vivam, ſalvum me fac & ſalvus ero, juſtifica me & juſtus ero, ſanctifica me & ſanctus ero, te in me ac per me atque mecum operante cuſtodieos mandata tua.

Et quia non ſufficit ſolo clamore pulſare ad januam pietatis, *præveni* hunc ipſum clamorem ſurgendo *in maturitatem*, ſive, ùt B quidam codices habent, *in maturitate*, ſive intempeſtâ nocte. Idem ſenſus diverſis nominibus exprimitur, quibus medium noctis innuitur, de quo & ſupradictum eſt: *Media nocte ſurgebam*, quo etiam tempore intempeſtivo ami- Luca 11. cus ad amicum vadens petit ab eo tres panes. Dicitur autem intempeſta illa pars noctis, quæ importuna eſt actionibus, quomodo è contrario tempeſtivum dicitur opportunum. Quo in tempore, ſive illud dicatur *maturitas* propter feſtinantiam, quia maturari dicimus accelerari, ſive immaturitas vel intempeſta propter importunitatem, *præveni* ego David pigros operarios, dormitantes laodatores nimiùm ſerò clamaturos: *Domine Domine aperi nobis*, quibus de- Matt. 25. 11. C intus reſpondebitur: *neſcio vos.* Nunc autem etſi amicus amico per noctem pulſanti dicat: *Noli mihi moleſtus eſſe*, non tamen aufertur ſpes Luc. 11. 7. impetrandi quod poſtulatur, ſi tamen in pulſando & clamando perſeveratur. Hoc in tempore greſſibus deſideriorum *præveni* tardiores me, *& clamavi* cordis & oris clamore pſallens mente ac Spiritu: *Et in verbum tuum*, ſive *in verbo tuo* non tantùm ſperavi, ſed etiam *ſuperſperavi* ſupra, quàm intelligi vel dici poſſit, hoc ſciens, quoniam tu potens es omnia facere ſuperabundanter, quàm petimus aut intelligimus.

Aliter: In ætate hominis *maturitas* dicitur, quæ poſt juventutem ſequitur; ſed ego David D *præveni* annos juventutis *in maturitate*, maturè videlicet me habeos etiam in annis puerilibus præveniendo *in* bona *maturitate* ipſos quoque fratres meos majores & ſeniores me, tunc maximè, quando cum Golia fui congreſſus, & tunc *in verbum tuum ſuperſperavi* ſic loquens ad illum: *Tu* 1. Reg. 17. *venis ad me in gladio & haſta & clypeo: ego autem venio in nomine Domini exercituum DEI agminum Iſraël, quibus exprobraſti hodie, & dabit te in manu mea Dominus, & percutiam te & auferam caput tuum, & dabo cadavera caſtrorum Philiſtiim hodie volatilibus cæli, ut ſciat omnis terra, quia eſt Dominus DEUS Iſraël, & noverit univerſa Eccleſia hæc, quia non in gladio nec in haſta ſalvat Dominus: ipſius eſt enim bellum.* Sic loquens ego tunc puer ætate immaturus & ſenſu maturus non in mea

 virtute,

virtute, ſed *in tuo* DEus *verbo ſuperſperavi* habendo fiduciam *in verbo tuo* ſupra fiduciam Saulis & aliorum diffidentium, quòd ego parvulus potuiſſem bellare contra magnum illum Philiſtæum. Similiter ego Eccleſia vel Eccleſiaſtica perſona *in verbum tuum ſuperſperavi*, quotiescunque adverſus diabolum vel orando vel diſputando vel aliud quid boni agendo præliari attentavi non diffidens de victoria, cùm pro tua gloria certaretur dilatanda inter anguſtias humanas & claxificanda inter varias tentationum ſeu tribulationum tenebras intempeſtæ noctis, imminente videlicet grandi aliqua tempeſtate.

Huic ſenſui conſonat Hebraica veritas, in qua ſic legitur: *Surgebam adhuc in tenebris, & clamabam verbum tuum expectans:* Congruit hoc dicere ſanctæ DEI Eccleſiæ, quæ necdum ſole juſtitiæ orto ſub legis nocte in Prophetis aliisque illius temporis fidelibus per fidem *ſurgebat expectans Verbum tuum* DEus incarnandum; ſed per Apoſtolos quaſi per oculos clariſſimos idem Verbum
Lucæ 10. jam cernens incarnatum gaudenter audivit: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Multi enim Reges & Prophetæ voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt.* Tunc ego Eccleſia poſt nocturnas tenebras fruebar diluculo, quia tunc

VERS. CXLVIII.

Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.

Sed & ego Eccleſiaſtica perſona exemplo eorundem Apoſtolorum ſtudui, ut præveniren *oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* Si feſtuca iræ vel alterius maculæ turbaverat oculos meos, ut non clarè poſſent intueri lumen veritatis, non expectatus eſt increpator exterior, qui diceret: *Ejice trabem de oculo tuo;* ſed antequam feſtuca in trabem excreſceret, & oculus meus omnino per odium juſtitiæ tenebreſceret, *prævenerunt* ipſi *oculi mei ad te diluculo* præoccupando faciem tuam in confeſſione, atque ita liberatus & tanquam *diluculo* incipientis charitatis illuminatus expeditus fui, *ut meditarer eloquia tua*
Pſ. 33. 9. vacans & videns, *quoniam ſuavis eſt Dominus: Beatus vir, qui ſperat in eum.* Attamen etiam iſtis qualibuscunque meritis præcedentibus plus confido in tua DEUS miſericordia, quàm in mea juſtitia, quæ ſi diſtrictè remotâ pietate judicabitur, nulla ſeu nimis parva erit ad removendam iram & provocandam clementiam. Ideo dico:

VERS. CXLIX.

Vocem meam audi ſecundùm miſericordiam tuam Domine, & ſecundùm judicium tuum vivifica me.

Vox mea eſt vox peccatoris ad te de longè
Luc. 18. 13. clamantis & dicentis aſſiduè: *DEus propitius eſto mihi peccatori.* Hanc *vocem* priùs *audi ſecundùm miſericordiam tuam* removendo culpas, quibus iram merui & miſericordiam demerui, ac poſtea *ſecundùm judicium tuum*, dimiſſis culpis non
A timendum, ſed cantandum, *vivifica me* inſpirando mihi Spiritum vitæ, quo carens mortuus ſum nimis gravatus in lege peccati & mortis. Attamen quia non omnino mortuus, ſed ſemivivus relictus ſum à latronibus, ex ea parte, qua vivo, adhuc vocem confeſſionis habeo, quam non haberem, ſi omnino mortuus eſſem, quoniam *à mortuo* Eccli. 17. 27.
quaſi non ſit, perit confeſſio. Hanc obſecro *vocem* confeſſionis *audi ſecundùm miſericordiam tuam* infundens oleum quo ſaner, & poſtea *ſecundùm judicium tuum vivifica me* infundendo vinum lætificans cor ſimulque vivificans; nam ſicut *triſti* 2. Cor. 7. 10.
tia ſæculi mortem operatur, ſic lætitia ſpiritalis vitam operatur per vinum lætificans cor & confortans ad vivendum *ſecundùm judicium tuum*, quo judicas judicantem ſe non judicandum di-
B cente Apoſtolo tuo: *Si nosmetipſos judicaremus,* 1. Cor. 11.
non utique judicaremur. Sic per miſericordiam tuam ſanatus, & per *judicium tuum* vivificatus *miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine.* Pſ. 100. 1.
Miſericordiam cantabo: quia ex perceptione præſentis gratiæ firmior mihi eſt expectatio futuræ, ac proinde *miſericordias tuas Domine in æternum* Pſ. 88. 2.
cantabo, dum temporalibus donis tuis adjutus æterna fiducialiter expectabo. *Judicium* quoque cantabo, dum temporaliter judicatus judicium futurum lætus expecto, utpote hîc flagellatus longeque ab illorum conſortio ſegregatus, qui cum hominibus non flagellabuntur, & ideo tenuit eos ſuperbia, nunc in ſua proſperitate, poſthac durè judicandos pro iniquitate ſua, quia &
C ipſi malè vivunt, & benè viventes perſequuntur. Inter quos & me puſillum David, me parvulum, me pœnitentem exemplo David perſecuti ſunt ita, ut juſta ſit contra illos hæc mea querela in hoc Pſalmo.

VERS. CL.

Appropinquaverunt perſequentes me iniquitati, à lege tua longè facti ſunt.

Non eſt mihi ad præſens querela contra eos perſecutores, qui æmulationem DEI habent, ſed non ſecundùm ſcientiam, qui etiam legis æmulatione moti contra me arbitrantur ſe obſequium præſtare tibi: ſed adversùs illos clamo, qui me
D gratis odientes *appropinquaverunt iniquitati* homicidalis odii, *à lege autem tua* hoc odium prohibente, ac dilectionem præcipiente *longè facti ſunt.* Quorum perſecutio ne mihi noceat, immò ut & illis & mihi ad ſalutem proficiat,

VERS. CLI.

Prope eſto Domine, & omnes viæ tuæ veritas.

Prope eſto mihi dando patientiam. *Prope eſto* dando illis pœnitentiam, ut & mihi tribulatio patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, quæ non confundat, operetur: & in illis pœnitentia confuſionem ſimul & confeſſionem, confuſio autem & confeſſio pariat gloriam, & ſic tam illis quàm mihi *omnes viæ tuæ veritas*, dum & illos in veritate judicas vel non judicandos

dos eò, quòd ſemetipſos judicant, vel tantò a-ertius judicandos, quantò pertinaciùs contra ſtimulum calcitrant, & mihi ſimiliter in *veritate* propitiaberis, dum mihi ex corde in veritate relaxanti debita inimicis & tu mihi relaxas mea debita, ſecundùm quod tu *Veritas* in veritate pro-
Luc. 6. 37. mittis dicens: *Dimittite, & dimittetur vobis.*
Marc. 11. 25. Item: *Cùm ſtabitis ad orationem, dimittite ſi quid habetis adverſus aliquem, ut & Pater veſter cœleſtis dimittat vobis peccata veſtra.*

VERS. CLII. Hæc *teſtimonia tua* ſimulque alia teſtimonia æternam ſalutem promittentia *in æternum fundâſti.* O DEUS Pater æterne, quia in Filio tuo tibi coæterno, qui omnium promiſſionum tuarum fundamentum eſt, præter quod aliud poni non poteſt, itâ fundâſti & firmâſti omnia teſtimonia tua, ut ſit facilius cœlum & terram tranſire, quàm verba tua in verbo tuo tibi coæterno fundata falſificari. Hoc ita eſſe *cognovi* ego David *Initio*, id eſt, *ab initio* illius declarationis, de qua ſupra dixi: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.*

Quidam legunt: *Initiò* adverbialiter, ac ſi dicatur: *primò cognovi.* Sed Hebraica veritas non ita ſe habet, in qua legitur: *A principio cognovi de teſtimoniis tuis, quod in æternum fundaveris ea.* Igitur à *principio* ſive *initio* naſcentis Eccleſiæ, cujus membrum fuit Abel, ego David retractans *teſtimonia tua* multifariam multiſque modis prolata *cognovi* de ipſis teſtimoniis tuis, quòd *in æternum fundâſti ea* ſuper fundamentum immobile, præter quod nemo poteſt aliud ponere, quod eſt Chriſtus JEſus.

RES.

VERS. CLIII. *Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non ſum oblitus.*

Nomen vigeſimæ litteræ, quod eſt *Res*, interpretatur *caput* ſive *primatus:* quia in Octonario iſto principaliter agitur de humilitate, quæ *caput* ſimulque initium eſt omnium virtutum. Ipſa eſt enim paupertas Spiritus, quam timor Domini, qui eſt initium ſapientiæ, operatur ante omnes virtutes. Unde in Evangelio primùm
Matth. 5. dicitur: *Beati pauperes ſpiritu*, ac deinde ſuper hujus paupertatis fundamentum, quod non eſt aliud, quàm humilitas, ordinantur cæteræ virtutes ac beatitudines, quæ ſi eſſent abſque humilitate, non haberent *caput*, neque illis deberetur *primatus*, qui promittitur ſolis humilibus
Luca 12. dicente veritate: *Omnis, qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Benè dictum eſt: *Qui ſe humiliat*: nam ſunt, qui ab aliis humiliantur ac deſpectui habentur, ſed ipſi tamen apud ſemetipſos inflati alta ſapiunt &

A humilibus non conſentiunt exiſtimando ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſint, ac per hoc ſeducunt ſe ipſos. Iſtis de ſe alta ſapientibus non ſapit, quod humiliantur ab aliis vel etiam ab ipſo Deo. Mihi autem bonum eſt & benè ſapit, quòd humiliâſti me DEUS per infeſtationes malorum contra me ſuperbientium, ac proinde hanc ipſam, quam per iſtos in me operatus es, *humilitatem vide* aſpectu approbationis, & hoc humilitatis holocauſto mihi placatus *eripe me* de manu eorum, qui humiliaverunt me, quia inter ipſos tribulantes & humiliantes me *legem tuam non ſum oblitus. Plenitudo enim legis eſt dilectio*, Rom. 13.
qua dilexi & amicos in te, & ipſos inimicos propter te. Hanc *legem tuam non ſum oblitus* inter ipſos me tribulantes, & ipſa tribulatione me
B humiliantes, quos me non diligentes dilexi non reddendo eis maledictum pro maledicto; ſed è contrario benedicendo illis & orando pro ipſis. Quia ergo ſic humiliatus *legem tuam non ſum oblitus*, tu ſacrificio *humilitatis* & holocauſto dilectionis propitiatus *eripe me* de inimicis meis *videns* & approbans *humilitatem meam* ſimul & *tua legis* apud me cuſtodiam.

Judica judicium meum, quo inique ab iniquis judicatus ego verus David tradebam judicanti me injuſtè. Item: Ego David VERS. CLIV.
Saule impio impiè de me judicante ſuſtinui ejus judicium, quo tanquam reus majeſtatis morti
C addictus multis fui periculis expoſitus. Et ego Eccleſia ſeu Eccleſiaſtica perſona per iniquos judices iniquè judicata, judicia iniqua patienter ſuſtinui, quia te juſtum Judicem juſtè judicaturum expectavi. Nunc ergo ne fruſtretur hæc expectatio mea, *judica judicium meum, & redime me* ab iniquè judicantibus. *Redime*, dico, *me* non auro vel argento, ſed pretioſo ſanguine agni Filii tui, qui & ipſe Verbum ſive *eloquium tuum* eſt. *Propter* hoc & ſecundùm hoc *eloquium tuum*, id eſt, filium tuum *vivifica me*, quia ipſe dicit: *Qui credit in* Joan. 11.
me, non morietur in æternum, ſed habebit vitam æternam. Item: *Qui credit in me, etiamſi mor-* Idem 6.
D *tuus fuerit, vivet.* Item: *Ego ſum via & veritas* Idem 15.
& vita. Item: *Ego ſum vitis, vos palmites.* Habet autem palmes vitam non in ſemetipſo, ſed in vite. In hac vita vitis *vivifica me*, ut ſim palmes nunquam decidendus à vite; ſed vivam *ſecundùm eloquium tuum*, Verbum tuum, Filium tuum, qui dicit: *Verba, quæ locutus ſum, ſpiritus* Joan. 6.
& vita ſunt. In hac vita, in hoc ſpiritu *vivifica me ſecundùm eloquium tuum.*

Aliter: *Judica judicium meum*, quo ego me ipſum judicavi credens Apoſtolo tuo dicenti:
Si nosmetipſos judicaremus, non utique judica- 1. Cor. 11. 31.
remur. Cùm judicamur à Domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Sic ergo *judicari* opto, ut non damner cum hoc mundo, judicatus videlicet à memetipſo.

Luc. 18. 13. Pſ. 50. 6. qui me peccatorem judico dicens aſſiduè: *DEus propitius eſto mihi peccatori.* Item: *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.* Item: *Peccavi ſuper numerum arenæ maris, & multiplicata ſunt peccata mea.* In his, aliiſque ſimilibus dictis me peccatorem & in peccatis venundatum & mortuum judico, propter quod redimi & vivificari opto dicens: *Redime me propter eloquium tuum, vivifica me,* ut mortuus in me, *vivam* in te *ſecundùm eloquium tuum.*

Aliter: *Judica judicium meum.* Veni tu juſte Judex ad judicandum me; ſed antequam diſcutias me, prius *redime me* venundatum, & *vivifica* mortuum. *Vivifica*, dico, *propter eloquium tuum*, quo promiſiſti humilibus & ſpiritu pauperibus regnum cælorum. Niſi enim paupertatis & humilitatis hujus mihi ex gratia tua conſcius eſſem, non præmiſiſſem. *Vide humilitatem meam*, ſciens, quod tu ſuperbis reſiſtis, humilibus autem dabis gratiam, & ſalutem. Sed

VERS. CLV. *Longè à peccatoribus ſalus.*

A peccatoribus dico, in peccatis ſuis pertinacibus, quæ pertinacia exinde patet: *quia juſtificationes tuas non exquiſierunt.* Humilibus verò *juſtificationes tuas* exquirentibus, & de ſua injuſtitia pœnitentibus neque ſuam juſtitiam ſtatuentibus

VERS. CLVI. *Miſericordiæ tuæ multæ Domine*, per quas mitigabitur *judicium* non omnibus hominibus, ſed ſemetipſos judicantibus, & ſic *judicium tuum* deſiderantibus, quo rectè ſperant ſe vivificandos, qui recognoſcunt ſe propter te mortificatos & tribulatos, ut ego David pœnitens, qui nunc dico: *Secundùm judicium tuum vivifica me* mortificatum propter te.

VERS. CLVII. *Multi* enim, *qui perſequuntur me & tribulant me*, quod eſt graviſſimum genus perſecutionis & tribulationis, quæ fit à multis contra unum, ipſis multis cogentibus & urgentibus unum, ut declinet à teſtimoniis veritatis. Veruntamen ego David vel ego Eccleſia ſeu Eccleſiaſtica perſona, licèt multis urgentibus *à teſtimoniis tuis non declinavi*, hoc ſolum, & totum pro meo noſſe probans, quod tu probas, & improbans quod tu improbas veriſſimis *teſtimoniis*, quibus bonum bonum, & malum malum teſtaris in Scripturis veritatis. *Ab his teſtimoniis tuis non declinavi*; ſed multi ab eis declinaverunt, qui mihi materia doloris fuerunt. Nam

VERS. CLVIII. *Vidi* eos *prævaricantes, & tabeſcebam, quia eloquia tua non cuſtodierunt.*

Ego Eccleſia vel ego Eccleſiaſtica perſona *vidi prævaricantes* regulam fidei Hæreticos, *& tabeſcebam.* Quis enim ſcandalizatur in errore aliquo, & ego non uror? Quis infirmatur etiam

A rectè credens ſed non rectè vivens, & ego non infirmor? Inter hæc dum non potui vel ſcandalizatos & ſcandalizantes ab errore corrigere vel infirmos confortare, urebar in tantum, ut pro ſcandalizatis nimio dolore *tabeſcerem*, & pro infirmis atque cum infirmis infirmatus langueſcerem: *quia eloquia tua non cuſtodierunt*, nec illi corde credendo ad juſtitiam aut ore confitendo ad ſalutem, nec iſti operando ſecundùm fidem rectam, quam verbis quidem confitentur, factis autem negant.

Vide, quoniam mandata tua dilexi Domine, quæ illi prævaricando me contriſtaverunt, ut tabeſcerem triſtis pene uſque ad mortem, ſicut ego verus David contra tales agonizans dicebam: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*, & quilibet complantatus ſimilitudini VERS. CLIX. Matth. 26. 38.

B mortis meæ meo exemplo inter tales anxiatus dicere poteſt: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Quod ego Eccleſia vel ego quævis Eccleſiaſtica perſona in me nimis experta ex affectu magni doloris dico: *Vidi prævaricantes & tabeſcebam, quia eloquia tua non cuſtodierunt.* Vidi hoc ego humanis oculis tanquam lunari ſplendore illuminatus per noctem. *Vide* hoc ipſum & tu ſol juſtitiæ tuo aſpectu pellere valens noctem, nunc imminentis triſtitiæ, qua tabeſco ſuper his, qui prævaricantur mandata tua, & me quoque oderunt, *quoniam mandata tua dilexi*, quod te videre opto dicens: *Vide, quoniam mandata tua dilexi*, ut viſu tuo lætificatus reſpirem à dolore, quo tabeſco videns non ſervantes pactum. Vidi enim, & aſpiciebam in viſu noctis prævaricantes: Vel ſi-

C cut habent quidam codices *non ſervantes pactum* ſive in lege ſive in Evangelio ſcriptum pro pace ſervanda inter DEum & homines. Nam dicitur *Pactum* quaſi pacis actum. Vidi, inquam, diſſolvi hoc pactum pro pace actum, & contractum, nec valens obſiſtere iſti malitiæ, non potui non dolere, non potui non tabeſcere, non potui non triſtari: ſed triſtis erat, & eſt anima mea uſq; ad mortem, nimirum ſimilis Iſraëli, qui lugens filium ſuum, quem putabat mortuum & à beſtia devoratum, conſolationem præſentis vitæ recipere noluit, ſed cum luctu in infernum, quò illius temporis omnes homines deſcendebant, ire deſtinavit. Sed comperto, quod Filius ipſius Joſeph, quem dilexit, adhuc viveret, *revixit ſpiritus ejus*, qui quaſi præmortuus & gravi Gen. 45. 27.

D ſomno preſſus evigilavit & dixit: *Si Joſeph filius meus vivit, ſufficit mihi, vadam, & videbo eum, antequam moriar.* Sic & ego, *quoniam mandata tua dilexi Domine*, cùm video illa non ſervari, & per hujuſmodi prævaricationes pactum ſalutis & pacis diſſolvi, gravi triſtitiæ ſomno ſentio me urgeri ad mortem, nec volens nec valens recipere conſolationem, niſi verum Joſeph videam viventem, & in tota terra Ægypti ſic dominantem, ut *mandata* ejus, quæ *dilexi* & diligo, nullus audeat prævaricari, aut ſi quis prævaricatus fuerit, ſic puniatur, ut vindicta delicti ſit cæteris interdictio delinquendi. Quo audito reviviſcet ſpiritus meus, quod nunc optans dico: *In miſericordia tua vivifica me.* Non in meritis Ibid. 28.

meis,

meis, ſed *in miſericordia tua vivifica me*, ut reviviſcat Spiritos meus, & quaſi de gravi ſomno evigilans lætificetur de mandatorum toorum obſervantia, qui contriſtatus & tabeſcens inter prævaricatores eorundem nimìs urgebatur quaſi ad mortem, prævaricatoribus ipſia judicantibus me dignum morte pro en, quòd nolui eorum prævaricationibus acquieſceee, qoas videns tabeſcebam, quia eis obſiſtere non valebam. Unde ab
Pſal. 87. 5. & ſeq. illis tanquam ſi mortuus eſſem, *æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum, & factus ſum ſicut homo ſine adjasorio inter mortuos* pene morruus, & *ſicut vulnerati dormientes* projecti in monumentia, *quorum non es memor amplius, & ipſi de manu tua repulſi ſunt. Poſuerunt me in lacu inferiori, in tenebroſis & in umbra mortis.* Unde quaſi de profundis clamans dico aſſiduè: *In miſericordia tua vivifica me.* Sentiant ma adhue vivere, qui putant velnt alterum Joſeph quaſi à beſtia devotatum non vivere, aot velut alterum Jonam in ventre ceti abſorptum non poſſe ad hoc revocari, ut pet me arguatur eivitas in Ninive, videlicet mundus in maligno poſitus de peecato & de juſtitia & de judicio, & provocetur ad pœnitentiam pernecesſariam, antequam ſubvertatur ſecundùm veritatem prophetatam & præordinatam in verbis tuis omnino immutabilibus: Quia

VERS. CLX. *Principium verborum tuorum veritas*, ex quo in principio, id eſt, in verbo
Gen. 1. 3. tuo Unigenito dixiſti: *Fiat lux, & facta eſt lux.* Hoc erat *principium* verborum tuorum, in quo principio creaſti cælum & terram, quæ tranſibunt. Poſt quorum tranſitum *in æternum judicia juſtitiæ tuæ* permanebonr immotabiliter, quia ſententia de bonis & malis data in extremo judicio permanebir irretractabilis.

Copulemos nunc in unum duo hæc elementa *COPH & RES*, quod interpretator *vocatio capitis*, ex quo intelligere conemnr in his duobus Octonariis, per hæc duo elementa ſignatis, invocari Chriſtum, qui eſt *Caput* & *Principium*, de quo in ultimo verſu dieitur: *Principium verborum tuorum veritas*, quod *principium* ſive *caput*, cùm ſit *veritas*, ut dictum eſt, prope eſt omnibus invocantibus ſe in *veritate*, ſicut in ſuperiori octonario dicitur: *Prope eſto Domine, & omnes viæ tuæ veritas.*

SIN.

VERS. CLXI. *Principes perſecuti ſunt me gratis, & à verbis tuis formidavit cor meum.*

Littera hæc vigeſima prima *Sin* varias habet interpretationes. Nam ſicut vult Hieronymus, ipſum nomen *Sin* interpretatne *Denses* vel *Dentium.* Secundùm Ambroſium vero *Sin* interpretatur *Super vulnus.* Congruit autem huic Octonario utraque interpretatio, quoniam his octo verſibus agitur de perſecutione Principum, qui ad inſtar *dentium* contriverunt Sanctos in corpus Chriſti trajiciendos, & de conſolatione divina, qua tribulatos electos lætificant eloquia DEI, de quibus hic dicit juſtus: *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa.* Hujuſcemodi conſolatio quaſi emplaſtrum lene *ſuper vulnus* tribulationis coaptatur, quando, ſicut ait Apo-
Rom. 5. ſtolus: *Tribulatio patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, quæ non confundit, operatur.* Hinc eſt, quod ſpe gaudentes erunt in tribulatione patientes, utpota ſalubre ſpei emplaſtrum ſuper vulnus tribulationia coaptatum ſervantes. Quicunque talis eſt, ad ipſum pertinet in perſecutionibus gloriari & dicere: *Principes perſecuti ſunt me gratis.* Princeps mundi perſecutus eſt me verum David velut alter Saul projectus à Deo; ſed quia in me non habet quicquam, ſine cauſa & *gratis* me meosque perſecutus eſt. Item *Principes* hujus ſæculi multi *perſecuti ſunt me* unam Eccleſiam ſine cauſa, *gratis* me odiendo,
Matt. 22. eùm ego edocta per Chriſtum parata fuiſſem reddere Cæſari quæ Cæſaris ſunt, ſicut DEO, quæ DEI ſunt. Sic per Apoſtolum inſtructa reddidi
Rom. 13. omnibus debita, *cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem*, & tamen ipſi *Principes*, quos taliter honoravi, *perſecuti ſunt me* non ex merito meo, ſed *gratis* odio gratuito & ultroneo. Hæretici quoque arrogando ſibi principatum, dum propriis adinventionibus gloriati Apoſtolicæ auctoritati & Catholicæ veritati nolebanr ſubdi, & ipſi malè principantes *perſecuti ſunt me gratis*, eò qood nolui conſentire mendaciis eorum, verbis tuis contraria docentium. Sed tua veritas major mihi fuit auctoritas, & ideo te magìs, quàm illos attendi, *& à verbis tuis formidavit cor meum*, concepto ex verbis tuis timore ſuperanre illorum timorem, qui corpoa occidunr, animam autem non poſſunt occidere. Propter hoc *à verbis tuis formidavit cor meum*, ut timor timorem expelleret, bonus malom, ſanctus iniquum. Sanctus, inquam, de quo ſcriptum eſt: *Timor Domini* Pſal. 18.
ſanctus permanens in ſæculum ſæculi. Et quia hic timor eſt initium ſapientiæ, quæ per illum quaſi per ſetam filum introducta eloquiorum toorum ſenſum dilocidat,

VERS. CLXII. *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa.*

Eſt quidem nunc mihi triſtitia inter illos, quibus dictum eſt: *Beati, qui nunc fletis;* atta- Luc. 6. 21.
men propter illud, quod ſequitnr; *quia ridebitis, lætabor* ego tandem *ſuper eloquia tua*, non utcunque, ſed ſicut *qui invenit ſpolia multa*, & quomodo in Eſaia dicitur: *Sicut exultant victores ca-* Eſaia 9.
pta præda, quando dividunt ſpolia. Nunc enim, dum anceps eſt pugna & incerta eſt victoria, non eſt mihi tempus lætandi pleno gaudio, ſed acriter certandi pro lege DEI mei. Conſummata verò pugna & adepta victoria per *eloquia* caſta eloquiis non caſtis prævalentia, *lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa.* Per gladium quippe ſpiritus, quod eſt verbum tuum, ſciens

 me

me triumphâſſe, ac per arma juſtitiæ tunc agno-
ſcens me munitum tranſiiſſe hoſtium cuneos, *latabor* ego in æternum *ſuper eloquia tua*, quæ mihi arma talia contulerunt, immo quæ per me infirmum fortia confuderunt, veritate potenter triumphante contra mendacium tyrannorum, Hæreticorum & falſorum Chriſtianorum iniquè principantium & me gratis perſequentium. Spes hujus futuræ lætitiæ nunc veluti emplaſtrum ſuper vulnus doloris imminentis habeatur, donec ad plenam lætitiam perveniatur, ubi gaudium meum ſit plenum, & gaudium meum nemo tollat à me. Tunc ego puſillus, quem Principes perſecuti ſunt gratis obloqoendo *tuis eloquiis*, *latabor ſuper* ipſa *eloquia tua* victorioſa, tibi & *tuis eloquiis* adſcribendo victoriam, & ipſius victoriæ omnem gloriam Principibus me perſequentibus B partim cum Saulo proſtratis & ſalubriter humiliatis, partim cum Saule Rege furioſo damnatis, qui me parvulum David maximè ob hoc ſunt perſecuti, quòd

VERS. CLXIII. *Iniquitatem odio habui & abominatus ſum, legem autem tuam dilexi.*

Neque verò mirum tale odium & dilectionem conveniſſe in uno pectore: quia ſicut ſe habet rerum natura, ut quis diligens juſtitiam non poſſit non odiſſe *iniquitatem*, ſicut aliàs di-
Pſ.44.8. citur: *Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem:* C Sic ſic amor juſtitiæ probatur & manifeſtatur ex odio *iniquitatis*, & ideo convincitur parùm diligere bonum, qui non deteſtatur, & abominatur malum. Sed ego ardens tam odio *iniquitatis*, quàm dilectione juſtitiæ ac *legis* juſtitiam docentis obſcurè per Moyſen, clarè per Chriſtum, ſic *iniquitatem odio habui*, ut *abominarer* illam primitùs alienando ipſam à memetipſo, deinde improbando in aliis pro meo poſſe ac modulo. Et cùm ſenſi me ab iniquis non audiri & contemni, prætermiſſa vel intermiſſa prædicatione ad obſecrationes, orationes, gratiarum actiones & poſtulationes me converti, atque illis inſtando

VERS. CLXIV. *Septies in die laudem dixi tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ.*

Septies in die, id eſt, omni tempore ſeptem D diebus comprebenſo: Vel *ſepties in die*, id eſt, illuminatus lumine ſeptiformis gratiæ Sancti Spiritûs. Vel *ſepties in die*, horis videlicet Canonicis, ùt mos eſt Religioſis, *laudem dixi tibi* Domine *ſuper judicia juſtitiæ tuæ*, in qua flagellas omnem filium, quem recipis, in qua etiam induras quem vis, & miſereris cui vis. Inter hæc *judicia juſtitiæ tuæ*

VERS. CLXV. *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum.*

Pax multa & nondom plena, ùt in futuro, ubi pacis non erit finis. *Pax*, inquam, bona & *multa diligentibus legem tuam*, cujus multa dilectio A *multam pacem* faciens pellit à cordibus, quæ poſſidet, malas perturbationes, *& non eſt illis ſcandalum*. Eſt quidem nonnulla talibus fatigatio, ita ut eos interdum tædeat etiam vivere, ne ſint fidentes in ſe; attamen *ſcandalum* illis non eſt; quia non ſunt ita puſilli, ut poſſint ſcandalizari ſicut
hi, quibus Chriſtus eſt *petra ſcandali*. Sic ſcan- s.Petr.2. 8.
dalizati ſunt Judæi ex verbis Chriſti dicentis:
Ego & Pater unum ſumus. Sic ſcandalizati ſunt Joh.10. 30.
quidam ejus diſcipuli audientes carnem ipſius manducandam & ſanguinem bibendum. Qui-
bus ipſe ait: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo vide-* Joh.6.62.
ritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius? Spiritus eſt, qui vivificat, caro non prodeſt quicquam. Sed quia *pax multa diligentibus legem* Dei, *& non eſt illis ſcandalum*, Petrus dilector *le-* B *gis* Dei, licèt nondum intelligens verba Dei, non tamen ex his patiebatur *ſcandalum*, ſed dixit:
Verba vitæ æternæ habes, & nos à te quò ibimus? Ibid.
Ita *diligentibus legem tuam* DEus *non eſt* ullum *ſcandalum*, ſicut puſillis in fide facile naſcitur ſcandalum, quibus & ipſe Chriſtus eſt interdum lapis offenſionis & petra *ſcandali*, qui licèt juxta Danielis viſionem creverit in montem magnum, cujus magnitudinis non eſt finis; attamen adhuc in eorum falſa æſtimatione habetur quaſi lapis menſuratæ magnitudinis non perpendentibus ipſis, quòd homo, cui non ad menſuram dedit DEus Spiritum, habet quoque magnitudinem ſine menſura non molis enormitate, ſed virtutis immenſitate, utpote cui data eſt omnis poteſtas in C cælo, & in terra. Unde licèt Patre ſuo immenſo minor ſit ſecundùm humanitatem, tamen eidem ſuæ humanitati obtinuit illam ſuæ divinitatis claritatem & claritatis immenſitatem, quam adhuc parvulus & ab Angelis quoque minoratus
à Patre ſuo expetivit dicens: *Clarifica me Pater* Joh. 17. 5.
apud temetipſum claritate, quam habui priùs, quàm mundus eſſet, apud te. Hujus claritatis homini datæ prædicatio ſcandalizat puſillos in fide, quibus ab hoc *ſcandalo* aliiſque ſcandalis liberandis, quia non ſufficiebant aut proficiebant apud eos verba exhortationis dicta vel ſcripta contra hæc ipſa ſcandala, ego ab eruditione quieſcens

Expectabam ſalutare tuum Domine, & mandata tua dilexi. VERS. CLXVI.

D *Expectabam*, dico, per verbum præteriti imperfecti temporis: quoniam adhuc non ceſſat expectatio mea, qua *expecto ſalutare tuum Domine*, quo apparente in gloria ſua & mittente
Angelos ſuos colligantur *de regno ejus omnia* Matt. 13.
ſcandala, & ſalvante ipſo ſalventur membra 41.
ſua omnia etiam puſilla ſcandalizata per noctem, dum non vident ipſum ſolem juſtitiæ,
licèt ubique præſentem, attamen quia *poſuit te-* Pſ.17.12.
nebras latibulum ſuum, nondum clarè apparentem. Cui & in hac ipſa expectatione, qua ipſum
expecto, dico aſſiduè: *Qui ſedes ſuper Cherubim,* Pſ.79.2.
manifeſtare coram Ephraim. Benjamin & Ma-
naſſe. Item: *Domine DEUS virtutum converte* Ibid. v.3.
nos, & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus. Item:
Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare Pſ. 84.8.
tuum

tuum da nobis. Item: O oriens ſplendor lucis A
Luc. 1. 79. æternæ, & ſol juſtitiæ veni, & illumina ſedentes
Cant. 1. 1. in tenebris & in umbra mortis. Item: *Oſculetur*
Cant. 5. *me oſculo oris ſui.* Item: *Veniat dilectus meus in hortum ſuum, ut comedat fructus pomorum ſuorum.* Multa in hunc modum cantica ſpiritalia frequentare ſoleo, dum *ſalutare tuum* DEUS, quod in his Canticis invocatur, expectans *expecto.* Atque ut expectationis meæ fructos non tardetur per negligentiam mandatorum tuorum, ipſa *mandata tua dilexi*, per quæ non ſolùm intellecta, ſed, quod melius eſt, etiam dilecta & coſtodita fit ſalubris ipſa Salvatoris adventua primus & ſecundus, vel etiam cottidianus, quem
Joh. 14. 23. promiſit dicens: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* B
Hunc Salvatoria adventum ſperans & expectana

VERS. CLXVII.

Anima mea cuſtodivit teſtimonia tua

ſive martyria, non negans inter adverſa. Et quia nec martyrium valet ad ſalutem ſine dilectione mandstorum, ideo *dilexit ea vehementer* anima mea priùs, quàm ſic diligeret, *vehementer* dilecta, ut & ipſa *vehementer* diligat mandata ſe diligentis *vehementer.* An non *vehementer* me ſuam Eccleſiam *dilexit*, qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro me redimenda tradidit illum? *Vehementer* quoque me *dilexit* ipſe Filios DEI, qui ſe mihi dedit & me mihi reddidit, cùm perditus fuiſſem primò in peccatia originalibos, deinde in actualibus. Juſta igitur C vicиſſitudina te *vehementer* me diligentem & ego *vehementer* diligens *mandata tua dilexi* conſors in hoc Sanctorum Confeſſorum, *mandata tua* diligentium. Et *teſtimonia tua* item dilexi conſors in hoc Beatorum Martyrum, quia *Teſtis* Latinè, dicitur Græcè *Martyr*, & *teſtimonia* ſunt *Martyria*, quæ niſi dilexiſſem *vehementer*, cùm inſtarent hoſtes vehementer è contrario, ut negarem, val ſaltem quaſi mutus non loquerer veritatem, fortè vivum deglutiſſent me, cùm iraſceretur furor
Cant. 8. 6. eorum contra me vehementer. Sed quia *fortis eſt ut mors dilectio*, qua *dilexi teſtimonia tua*, etiam inter ipſius mortis pericola *cuſtodivit anima mea teſtimonia tua, & dilexit ea vehementer.* Noo autem viribus meis attribuo, quòd

VERS. CLXVIII.

Servavi mandata tua, & teſtimonia tua,

ſed gratiæ tuæ, qua me reſpexiſti, *quia omnes via mea in conſpectu tuo.* Quod exinde ſcio, quoniam quandocunque avertiſti faciem tuam à me, factus ſum conturbatus, neque tunc ambulabam in via, ſed errabam in invio, donec iterum dignatus es aſpicere atque ad viam reducere. Proinde in gratiarum actione dico: *Servavi mandata tua, & teſtimonia tua; quia omnes via mea in conſpectu tuo.*

Aliter: *Omnes via mea*, id eſt, omnes actiones meæ diriguntur *in conſpectu tuo:* quia te illu- A minanta per eas ambulo, id præcipoè requirens, ut tu benignè aſpicias me oculis miſericordiæ nunc ambulantem in via, quatenus gratiam pro gratia conſecutua in patria quoque dignus inveniar aſſiſtere *conſpectui tuo* vulnere meo ad plenum ſanato, & Principibus ma perſequentibus ac vulnerantibus ante *conſpectum tuum* ſubſiſtere non valentibus, immò à facie tua fugientibus, juxta quod alibi optavi dicens: *Exurgat DEUS, & diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus. Juſti autem epulentur, & exultent in conſpectu DEI, & delectentur in lætitia.* Pſ. 67. 2.
Ad hoc igitur tendunt *omnes via mea in conſpectu tuo*, ut illis aſſocier, qoi epulabontur & exultabunt *in conſpectu tuo.*

TAV.

VERS. CLXIX. & CLXX.

Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine.

Littera hæc ultima eſt, cujus nomao *TAV* mittit nos ad conſommationem, de qua ſupra dictum eſt: *Omnis conſummationis vidi finem.* Quod per hoc inſinuatur, quia *Tau* interpretatur *erravit* vel *conſummavit* vel *ſigna.* Eſt autem perfectionis magna conſummatio in hac vita errorem ſuum recognoſcere ac dicere: Servus inotilis ſum, quod debui facere, feci. Hoc dicendum ſuadet ipſe CHRISTUS dicens: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: ſervi inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus.* Luc. 17. 10.
C Quod ſi dicendum aſt illis, qui omnia faciunt, quæ præcepta ſunt, multomagìs dicendum eſt homini pœnitenti & exemplo David recognoſcenti errorem, quo deviavit à via rectitudinis peregrinum diabolum vel ad horam ſuſcipiendo in hoſpitium ſui pectoris, vel, quod pejus eſt, convivium parans illi occisâ ove pauperis, immò, ut expreſſius loquamur, occiſa in ſemetipſo anima ſua: quia *os, quod mentitur, occidit animam.* Et; Sap. 1. 11.
anima, quæ peccaverit, ipſa morietur, qua mortua Ezech. 18. 20.
perit ovis centeſima, nec redire valet per ſe, niſi eam reportet bonus paſtor confitentem peccata ſua & dicentem: *Erravi ſicut ovis, quæ perierat: require ſervum tuum.* Hujuſcemodi confeſſio- D nis & orationis verba interioris pœnitentiæ *ſigna* ſunt ſiva in profundum inferni ſive in excelſum ſupra, qualia noluit petere ſuperbus Rex Achaz, cui dictum eſt: *Pete tibi ſignum à Domino DEO tuo ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra, & ille dixit: non petam.* Iſa. 7.
Ego autem profundum inferni conſiderans & hoc timens: item excelſum cælorum ſuſpiciens & hoc amans peto ſignum in profundum inferni dicens: *Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine*; Itemque peto ſignum in excelſum ſupra dicens: *Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo.*

Cùm enim tam *deprecatio* quàm *poſtulatio* ſit oratio, tamen ſic alterum ab altero diſtinguitur,

ſtinguitus, ut *deprecatio* ſoleat fieri pro malis A amovendis, *poſtulatio* verò pro bonis obtinendis. Quæ autem ſunt mala magis fugienda, quàm quæ ſunt in profundo inferni, ſive quæ trahunt in profundum inferni? Item: Quæ bona magis appetenda ſunt quàm virtutes & opera, quibus itur in excelſum ſupra, vel etiam præmia ipſa in excelſo repoſita? Igitur ego David, ego pœnitens & exemplu David pſallens ac citharam percutiens in domo Domini chordam timoris tango dicens: *Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo*, ne cadam in profundum inferni: & item tangendo chordam amoris dico: *Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo*, ut ſis propitius mihi peccatori à malis infernalibus liberando, utpote qui longè ſum à te peccatorum pariete ſemotus & interclusus ab introitu Sanctuarii, B ſed per amorem juſtitiæ prope factus, & gemitibus inenarrabilibus ad oſtium cæleſtis aulæ pulſans dico: *Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo*, qua requiro bona cæleſtia *in conſpectu tuo* repoſita & conſervata his, qui tibi per timorem appropinquant, & per amorem jam propinqui ad oſtium gratiæ tuæ pulſant. Igitur ego à longe clamans dico: *Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine.*

Quia verò tu fidelis promiſſor mihi pœnitenti & Pſalmum pœnitentialem canenti pro-
Pſ. 31, 8. miſiſti dicens: *Intellectum tibi dabo, & inſtruam te*,

juxta eloquium tuum da mihi intellectum, ut juſtificeris in ſermonibus tuis & juſtus ac verax inveniaris. Vel *juxta eloquium tuum da mihi intellectum*, ut ea ſolummodo ſapiam, quæ ſapienda inſinuat *eloquium tuum*, ne meo ſenſu evaneſcam ſapiendo aliquid contra *eloquium tuum*, contra verbum tuum, quod eſt æterna ſapientia, in qua ſolummodo quæ ſurſum ſunt, ſapere atque intelligere deſiderans dico: *Juxta eloquium tuum da mihi intellectum.* Hoc intellectu accepto quia rationabilis erit *poſtulatio mea* intellectu rationabili credita, peto, ut *intret ipſa poſtulatio mea in conſpectu tuo.* Alioquin ſi abſque hoc intellectu intrabit *poſtulatio* mea, dicetur mihi: neſcis, quid petas, quemadmodum Jacobo & Johanni
Matt. 20, 22. dictum eſt: *Neſcitis, quid petatis*, eò quòd eorum petitio caruit intellectu rationabili, & erant in intellectu alieno ab eloquio DEI. Ego autem dico: *Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo*, & adjungo: *Secundùm eloquium tuum eripe me:* quia non peto vel eripi à malis vel uti aut frui bonis, niſi prout ſe habet *eloquium tuum*, quo invitamur primò ad bibendum calicem Dominicæ Paſſionis, ut deinde idonei efficiamus ad bibendum *vinum novum in regno DEI.* Solis quippe illis, qui biberunt de genimine vitis in tempore Paſſionis CHRISTI, promiſſum eſt, quod bibituri eſſent vinum novum in regno. Poſtquam ſic intrabit *poſtulatio mea in conſpectu tuo*, ut bi-
Marc. 14, 25. bam de vino tuo novo in regno tuo & calix tuus præclarus me inebriabit, tunc

Eructabunt labia mea hymnum. VERS. CLXXI.

Quoniam ex abundantia cordis os meum loquetus ſapientiam in tuis laudibus & canticis ſpiritalibus, *cùm docueris me juſtificationes tuas* eo docendi modo, qui tibi ſoli eſt poſſibilis. Quis namque vel ab Angelo Angelus, vel ab homine homo, vel ab Angelo homo, vel ab homine Angelus ita doceri poteſt, ut docente Angelo vel homine is, qui docetur, fiat juſtus aut juſtificatus, niſi tu, qui doces hominem ſcientiam, doceas & juſtitiam non ſolummodo aperiendo intellectum, quo juſtitia cognoſcatur, ſed inflammando ſimul affectum, quo cognita juſtitia teneatur ſive in pace, ut in cælo, ubi nulla urget infeſtatio, ſive in terra, B ubi militia eſt hominis pro juſtitia contra injuſtitiam dimicantis ac triumphare non valentis, niſi tu ſic doceas juſtitiam, ut docendo conferas & conſerves illam: conferas ædificando, conſerves cuſtodiendo civitatem *juſtificationis* inexpugnabilem, quam niſi tu intus ædificaveris, in vanum laborant, qui forinſecus docendo ædificant eam, & niſi tu eam cuſtodieris, fruſtra vigilant, qui cuſtodiunt eam? *Cùm* ergo tu, qui ſolus potes efficaciter docere, *docueris me juſtificationes tuas*, tunc *eructabunt labia mea hymnum* in amore tui laudes jubilando: & in amore proximi

Pronuntiabit lingua mea eloqui- VERS.
C *um tuum*, quatenus & alii doceantur per me CLXXII.
talento mihi credito fideliter ad menſam nummulariis dato, quod eſt argentum igne examinatum, lucida æquitate fulgidum, *quia omnia mandata tua æquitas*, & non eſt in illis ulla iniquitas aut falſitas, ut in illorum doctrina, quorum argentum verſum eſt in ſcoriam, & quorum vinum ſic mixtum eſt aqua, ut non poſſit inebriare quemadmodum calix tuus inebrians præclarus & clariſſima veritate purus. Iſte nimirum calix eructationes illas excitat, quibus *eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me juſtificationes tuas.* Iſtius etiam calicis hauſtu refocillata *pronuntiabit lingua mea eloquium tuum* non timens obloquium: *quia omnia mandata tua veritas* & æquitas, cui nulla præva-
D lere poterit iniquitas aut falſitas. Attamen licèt expugnari non valeat firmitas & æquitas *mandatorum tuorum*, quia tamen plurimi eadem impugnant, & mihi ea pronuntianti adverſitates intentant,

Fiat manus tua, ut ſalvet me, quoniam mandata tua elegi. VERS. CLXXIII.

Facta eſt ſuper me *manus tua*, Filius tuus, verbum tuum, ut crearet me de nihilo dans mihi eſſe, qui non eram. Sed quia nihil mihi profuit creari, niſi contingat etiam ſalvari, *fiat manus tua, ut ſalvet me*, per quam de nihilo creâſti me. *Manus* enim *tua* Domine *fecerunt me, & plaſmaverunt me, da mihi intellectum, ut diſcam* man-

mandata tua, & hic *manus tua*, quæ fecit me, ipſa *fiat, ut ſalvet me*. Ipſa *manus*, quæ eſt mihi creatrix, *fiat* & ſalvatrix. *Fiat* ipſa per incarnationis manifeſtationem inter omnia, quæ in Divinitate ſua fuit ante omnia. *Fiat, ut ſalvet me*, quæ fuit, ut crearet me. *Fiat* ſalvatrix, quæ fuit creatrix. Dictum ſit hoc ex deſiderio Sanctorum antiquorum Incarnationem Filii Dei expectantium & deſiderantium, quorum deſiderium exaudivit Dominus, quoniam ad illorum ſalvationem perficiendam venit Chriſtus.

Ego autem ſubſequens Eccleſia vel etiam ego Eccleſiaſtica perſona expectando ſecundùm ejusdem Chriſti adventum dico tibi Omnipotens Pater, in quem credo, licèt non videns quem cre-
1. Joh. 4. do (quia te *Deum nemo vidit unquam*) dico tibi:
12. *Fiat manus tua, ut ſalvet me. Manus tua* Filius tuus, qui utique viſibilis factus eſt, ut redimeret me. Ipſe nunc *fiat* per opera ſua conſpicuus, *ut ſalvet me*. Scio, quod aſcendit in cœlum & ſedet ad dexteram tuam venturus inde judicare vivos & mortuos. Peto ergo, ut antequam in ſuo judicio diſcutiat me, miſereatur mei: & antequam mihi fiat examinator, *fiat* mihi Salvator. *Fiat* nunc Medicus, *ut ſalvet me* jacentem in ægritudine multa clamantem ad ſe, qui factus homo viſitavit me ſemivivum necdum clamantem, ſed neque ſcientem, ad quem clamarem. Priùs, quàm *eligerem mandata tua*, fuit ſuper me *manus tua* in multa patientia ſervans me, ne perirem in tenebris ignorantiæ. Nunc autem, *quoniam mandata tua elegi* amanda mihi præ omnibus, quæ in hoc mundo amari poſſunt, & ob hoc adverſarios multos habeo, *fiat manus tua, ut ſalvet me* atque defendat contra inimicos volentes opprimere aut perdere me. Et quia illi oppreſſores & perditores multi ſunt & conſpicui: tu autem poſuiſti tenebras latibulum tuum, nec potes in manifeſto videri,

VERSUS CLXXIV.

Concupivi ſalutare tuum Domine, quod ſcio eſſe viſibile in aſſumpta humanitate, ut ſecundùm nomen ſuum, quod eſt *Emmanuel*, ſit *nobiſcum Deus*, oſtendendo videlicet ſuæ Divinitatis potentiam nobiſcum. Nam
Rom. 8. 31. ſi ipſe *Deus pro nobis* & nobiſcum, *quis contra nos*? Ita igitur *concupivi ſalutare tuum Domine*, ut oſtendat faciem ſuam nobis, & ſalvi erimus, cùm ipſum *ſalutare tuum* videbimus, quod videre ſalus eſt. O ſi mihi contingat illud *ſalutare* ſic videre, ut ex cordis affectu
Apoc. 21. 3. dicere poſſim: *Ecce tabernaculum Dei cum homi-*
Joh. 1. 29. *nibus, & habitabit cum illis*. Item: *Ecce agnus*
Exod. 15. 2. *Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Item: *Ecce Deus meus, & honorabo eum; Deus Patris mei, & elegi eum*. Tu Pilate videns & irridens
Joh. 19. 5. illum dixiſti: *Ecce homo*, Item: *Ecce Rex veſter*; jocus tuus vertatur in ſerium, ut nos Chriſtiani dicere poſſimus: *Ecce homo. Ecce Rex noſter*. Sic nos regere dignetur *Homo*, quem tu irriſiſti, ut tu tuique ſimiles Hominem illum non credentes eſſe Regem Regum, Regem ſæculorum, verſa vice irrideamini à nobis in gratiarum actione dicentibus: *Ecce homo*, Rex noſter Salvator omnium, qui eſt etiam Rex omnium ſæculorum, quia data eſt illi omnis poteſtas in cœlo, & in terra, & Matth. 28. 18.
ſicut præoſtenſum eſt in viſione Danielis, *datum eſt ei regnum & honor, & omnes populi tribus & linguæ ſervient ei*. Dan. 7. 14.

In Hebræo legitur: *Sit manus tua auxiliatrix mea, quia præcepta tua elegi*; quod eſt dicere: *Quia elegi præcepta tua* mihi ſervanda & aliis prædicanda, ne ab hoc propoſito inter adverſa deficiam, ſed magis ac magis proficiam, *ſit manus tua* (de qua nemo poteſt rapere) *auxiliatrix mea*.

Item legitur in Hebræo: *Deſideravi ſalutare tuum Domine, & lex tua voluntas mea*. Sive autem dicatur: *Deſideravi*, ſive *concupivi ſalutare tuum*, idem eſt ſenſus, quia quæcunque deſiderantur, concupiſcuntur. Sed quod in Hebræo dicitur: *Lex tua voluntas mea*, & in noſtro Codice: *Lex tua meditatio mea*, non videtur idem eſſe per omnia: quia multa verſamus in *meditatione*, quæ non habemus in *voluntate*. Sed abſit, ut mea meditatio eſſe judicetur, quæ contra & præter voluntatem meam cordi meo ſuggeritur. Quod enim in talibus meditationibus operor, non intelligo, atque ideo non ego, ſed quod habitat in me peccatum, talia operatur, & ſolummodo *lex tua meditatio*: quia in tali meditatione *voluntas mea eſt*, ùt Hebraica veritas exprimit, in qua legitur: *Lex tua voluntas mea*, pro eo, quod nos habemus: *Lex tua meditatio mea eſt*. *Mea*, inquam, non tamen à me ipſo mihi innata, ſed deſurſum data rorantibus cœlis deſuper ſubtiles meditationes rori conſimiles & nubibus pluentibus groſſiores, pluvialibus guttis conſimiles, quibus rigata *mea voluntatis* arida terra germinet Salvatorem, quem *deſideravi*, quem *concupivi* aſſiduè pſallens & dicens: *Concupivi ſalutare tuum Domine & lex tua meditatio* atque *voluntas mea eſt*, quæ licèt in corpore mortis nunc infirmetur, tamen quandoque vel corpore iſto exuta, vel idem corpus configuratum corpori Chriſti reinducta.

VERSUS CLXXV.

Vivet anima mea & laudabit te Deus meus, *& judicia tua adjuvabunt me*.

Nunc enim toties quaſi moritur, quoties diverſa meditando à ſtatu in ſtatum variatur, & eſt ei ipſa mutabilitas magna mortis imago. Sed cùm plenè ac perfectè reformabitur ad imaginem & ſimilitudinem tuæ Deus immutabilitatis, tunc *vivet anima mea & laudabit te*. Utique *vivet*, nec ultra morietur: quia vita ejus non mutabitur, ſed uno eodemque feliciſſimo ſtatu ſtabiliter fruetur, & de hac ſua felicitate ſtabiliſſimè *laudabit te* laude inceſſabili & invariabili. *Et judicia tua adjuvabunt me*. *Judicia* enim *tua*, quibus diſcernes impios à piis dicendo illis: Ite maledicti; ſed iſtis: Venite benedicti, *adjuvabunt me* ad perfectè laudandum te ſuper miſericordia & veritate tua: Miſericordia erga pios, veritate ad impios exhibitâ in ipſis judiciis tuis, quæ non tantùm nunc adjuvant in præſenti, ſed etiam *adjuvabunt* in æternum: quia miſericordiam & *judicium* in æternum cantabo, neque meis viribus; ſed tuis judiciis hoc ipſum aſſignabo, quòd tunc *vivet anima mea, & laudabit te*.

Nunc autem peregrinanti mihi adhuc in corpore mortali & fragili bonum eſt confiteri errores prætеritos, & orare ac vigilare contra futuros. De præteritis igitur erroribus dolens & pœnitens dico:

VERSUS CLXXVI. *Erravi ſicut ovis, quæ periit.* Contra futuros orans dico tibi Paſtor bone: *Quære ſervum tuum.* *Quære* me, ut quæram te, *quære*, obſecro, donec invenias me, ſimulque inveniam & ego te. *Quære* me *ovem* lupis expoſitam, imò & à lupis graviter ſauciatam atque ita debilitatam, ut nullatenus poſſim te quærere, niſi tu prior quæras me. Quis enim prior dilexit te, ut diligeretur à te? aut quis dedit tibi, ut tu retribueres illi? Sed quia tu prior diligis diligentes te, & quæris quærentes te, me *ſervum tuum*, B qui graviter *erravi*, me *ovem* tuam, quæ *perii*, me drachma diu perditam *quære* diligenter, donec ita invenias, ut amicis & vicinis tuis, beatis Angelis in unum convocatis dicere poſſis: Congratulamini mihi, quia inveni *ovem* meam, quæ *perierat*, inveni drachmam, quam perdideram. Quæſiviſti me nondum quærentem te, imò penitus ignorantem te: ſed nunc magis *quære* me quærentem te, quod exinde patet: *quia mandata tua non ſum oblitus.* Etſi ad A tempus *erravi* à mandatorum tuorum cuſtodia, tamen ipſa *mandata tua non ſum oblitus* omnino, ùt illi, qui ſunt in terra oblivionis, quorum non es memor ampliùs, & ipſi te manu tua repulſi ſunt, eò quòd ipſi priores repulerunt verbum Dei abjicientes jugum mandatorum tuorum dicendo tibi: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Job. 21. 14. Ego ſcientiam viarum tuarum volo & deſidero. Cujus rei certum eſt indicium & ſignum, quòd *mandata tua non ſum oblitus.*

Copulemus nunc in unum duo hæc elementa ultima *SIN, TAV*, quod interpretatur *dentium ſigna* ſatis congruè: quia non ſolùm iſti duo Octonarii duobus his elementis comprehenſi, ſed & omnes Scripturæ divinitus inſpiratæ, dum plectro linguæ circa dentes formatis vocibus pronuntiantur, aptè ſortiuntur hoc nomen, ut dicantur *dentium ſigna*, & ſunt hæc *ſigna* ſive in profundum inferni ſive in excelſum ſupra: quia per ea ſignificatur & obedientium glorificatio & inobedientium damnatio. Quarum duarum rerum jugis conſideratio in *ſignis dentium*, Scripturis videlicet ſignata, parit in animo conſiderantis amorem pariter & timorem permanentem in ſæcula ſæculorum Amen.

P S A L M U S CXIX.

A*D Dominum, cùm tribularer, clamavi &c.*

Pſalmo antecedenti via deſcripta eſt boni curſoris in ſtadio vitæ hujus currentis non in incertum, ſed ad bravium certiſſimum curſu directiſſimo, de quo idem curſor dicit: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.* Legimus de curſu Præcurſoris Domini. Legimus etiam de curſu ipſius Domini, qui exultavit ut gigas ad currendam viam. Legimus etiam de curſoribus in via recta ipſum ſequentibus, quo-
1. Cor. 9. 26. rum unus dicit: *Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum*, qui ut alios quoque ad currendum pro-
Ibid. v. 24. vocaret, ait: *Neſcitis, quod hi, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? ſic currite, ut comprehendatis.* Et poteſt quidem in via immaculata, in via veritatis, in via mandatorum Dei velociter curri ab eo, cujus greſſus diriguntur ſecundùm eloquium Domini, & cujus pedibus lucerna eſt verbum Dei, ſicut ſcriptum eſt in Pſalmo præcedenti. Sed cùm perventum eſt ad illam ſcalam, in cujus gradibus
Gen. 28. Jacob vidit Angelos aſcendentes & deſcendentes, non tam currendum, quàm pedetentim & quaſi gradatim eſt aſcendendum.

Et quia de convalle lachrymarum ſurſum verſus gradiendum eſt, rectè hic jam quinta Periocha reditur ad gemitum in primo cantico graduum. Qui nimirum gemitus perfectorum eſt, gemitus utique columbinus, gemitus deſiderantis & diligentis animi atque inter ſuos gemitus aſſiduè dicentis: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt &c.* C Planè hic gemitus perfecti hominis eſt ex ipſa confidentia perfectionis cupientis diſſolvi & eſſe cùm Chriſto. Sed revera tali conſcientiæ humilitate opus eſt, præſumptio cavenda eſt, unde & in Titulo:

Canticum graduum VERS. I.

Poſitum eſt. Quo titulo ſignificatur aſcenſorem cœli debere aſcendere humiliter, ne, dum tædio peregrinationis vult volare in cœlum, cadat in infernum. Et quia homo juſtus & timoratus eſt, qui ſic aſcendit, ex ipſa confidentia juſtitiæ ſanus & quaſi fortis eſt ei unus pes, qui eſt confidentia ſtans â dextris, ex timore autem quaſi pes D alter & infirmior eſt illi humilitas ipſa velut ſtans â ſiniſtris, utpote ſollicita pro malis, quæ vel acciderunt vel accidere poſſunt. Aſcenſiones igitur per *gradus* iſtos quindecim in templum veri Salomonis ita ordinantur, ut in uno *cantico graduum* pes confidentiæ præponatur, & in altero ſubſequatur pes humilitatis. Pes confidentiæ fortis ex bona vita, pes humilitatis fortior ex gratia. His duobus pedibus gradiebatur Apoſtolus
dicens: *Plus omnibus laboravi, non autem ego, ſed* 1. Cor. 15.
gratia Dei mecum. Quibus dictis dum ſuos labo- 10.
res commemoravit tanquam in pede confidentiæ de meritis bonis conſiſtens alta expetiit ſicut
etiam aliàs cùm dixiſſet: *Bonum certamen certa-* 2. Tim. 4. 7.
vi, curſum conſummavi, fidem ſervavi, ex confidentia meritorum talium ſupernam coronam expetiit dicens:

dicens: ***De cætero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex.*** Fortius autem pedi humilitatis innitebatur, dum & ipſa merita ſua & quicquid erat, gratiæ Dei
1. Cor. 15. 10. attribuens dixit: ***Gratia autem Dei ſum id, quod ſum.*** Benè itaque ordinatur ***canticum graduum***, dum in uno gradu opus bonum cantatur, in altero ejusdem operis virtus perficitur in vera humilitate, qua ſuperna petens non ſuæ, ſed Dei bonitati fortiter innititur. Dicat ergo in primo gradu:

Ad Dominum, cum tribularer, clamavi, & exaudivit me. Inde mihi confidentia, quòd me non deſerat pro ipſo tribulatum & quaſi granum in area trituratum, quod in ipſa tribulatione ***clamavi, & exaudivit me.*** Quid ***clamavi***? Hoc ſcilicet, quod ſequitur:

VERS. II. *Domine libera animam meam à labiis iniquis & à lingua doloſa.*

Hoc in principio converſionis meæ factum recolo, cum cogitâſſem proficiſci ad alta contemptis infimis ac terrenis. Tunc obviatum eſt mihi ***à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Labia iniqua*** manifeſtè ſuadebant iniquitatem vel apoſtaſiæ vel alterius injuſtitiæ. ***Lingua doloſa*** quaſi conſulendo à gradu primo arduæ vitæ avertere nitebatur nunc fragilitatem carnis infirmæ prompto ſpiritui obtendendo, nunc difficultatem aſcenſionis ad alta memorando & ſæpius illud inculcando, quòd melius eſt non vovere, quàm vota non reddere, cùm certum ſit, multos ab alto cecidiſſe, qui poterant in plano ſtetiſſe. In hunc modum locuta eſt mihi ***lingua doloſa*** in primo gradu ipſius deliberationis, qua in corde meo aſcenſiones diſpoſui. Sed ***labia iniqua*** manifeſtè adverſabantur ſuadendo mala & diſſuadendo bona. Et ideo, quia hujusmodi ſuaſionibus acquieſcere nolui, tribulationes cordis mei dilatatæ ſunt, quibus reſiſtendi quia vires per me habere non potui, ***ad Dominum, cùm tribularer, clamavi, & exaudivit me*** in tantum, ut mihi quaſi cœco lumen roganti & magis ac magis inter turbas increpantes vociferanti Salvator ipſe reſponderet
Marc. 10. 51. dicens: ***Quid vis, ut faciam tibi?***

VERS. III. *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam?*

Et ego tanquam dicens: ***Domine, ut videam, ſagittas potentis acutas cum carbonibus deſolatoriis*** optabam, eò, quòd in luce ſagittarum iſtarum & in fulgore carbonum iſtorum dirigitur via Sanctorum. Datæ igitur ſunt mihi

VERSUS IV. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatoriis*, vel, ſicut alius codex habet: *vaſtatoriis.*

Verba quidem Sacræ Scripturæ, quibus non poterant reſiſtere aut contradicere omnes adverſarii mei ſive iniqui ſive doloſi: Verba, inquam, illa ***ſagittæ potentis acutæ*** fuerunt, in quarum luce ivi ad anteriora extentus. ***Carbones*** autem ***deſolatorii*** ſeu ***vaſtatores***, erant exempla Sanctorum lucida & præclara, in quibus lucebat veritas & ar-
A debat charitas, quæ de mortuis vivos fecerat, de injuſtis juſtos, de malis bonos, de fragilibus fortes, de inceſtuoſis caſtos, de impiis pios, tanquam de nigris carbonibus candentes, qui ob hoc ***vaſtatores*** vel ***deſolatores*** dici poſſunt, quia ſtramen ſibi ſuperjectum vaſtant, & ipſi ardentes vicinas materias accendunt usque ad eam deſolationem, qua poſt ligna, fœnum, ſtipulam conſumpta ſolum fundamentum remanet, quo vix per ignem ſalvabitur, qui reperitur in fidei fundamento infra iſtos quindecim gradus, quos ego mihi ſcandendos propoſui ſpretis ***labiis iniquis & lingua doloſa***, nec non & pravis exemplis quaſi mortuis & extinctis carbonibus in via calcatis.

In Hebræo legitur: ***Sagitta potentis acuta cum carbonibus juniperorum***, quod proinde placet: quia
B ***carbones juniperorum*** diutius ignem ſervare feruntur quàm carbones alterius generis lignorum. Significanter ergo iſtis ***carbonibus juniperorum*** exempla talium Sanctorum, quorum charitas nunquam excidet vel extinguetur, quorum fulgoribus infirmorum vita, ſi quando frigeſcet, recalendi poteſt. Nunc autem quia frigeſcente charitate atque abundante iniquitate multi ſunt carbones extincti & nigri, pauci verò candentes & lucentes, tædioſa facta eſt mihi peregrinatio ſive incolatus meus. Unde clamare compellor:

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. VERSUS V. VI. VII.

In qua prolongatione illam deſiderio deſideravi breviationem, de qua dixit Veritas: ***Niſi bre-*** Matth. 24. 22.
C ***viati fuerint dies illi, non fieret ſalva omnis caro; ſed propter electos breviabuntur.*** Sicut enim in diebus Heliæ dies peregrinationis ejus breviati ſunt per ſolatium viduæ Sareptanæ perſequente illum Regina Jezabele: Sic & modo Synagoga Sathanæ perſequente aliquem Sancto Heliæ conſimilem, videlicet ipſius Synagogæ vitia increpantem, per hoc dies peregrinationis ejus breviantur, quòd in Sancta Eccleſia multa inveniuntur latibula, ſcilicet Religioſa cœnobia, in quibus hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, quia dona gratiarum ſive in pane Angelorum duobus lignis cocto, quæ vidua Sareptana, Sancta videlicet Eccleſia colligit, quando eidem pani ſignum crucis Dominicæ imprimit, ſive in lecytho ſancti olei, ſcilicet in corde mundo per Spi-
D ritum Sanctum ſanctificato, ſic abundant, ut nullatenus deficiant ſive imminuantur quoadusque anni ſiccitatis, quibus Antichriſtus regnaturus eſt, omnino tranſeant, & Jezabele à canibus devorata ſit pax in Eccleſia ***incolatu*** ipſius Eccleſiæ abbreviato, in quo ego, David, ego parvulus ùt David peregrinans *habitavi cum habitantibus Cedar.*

Cedar, qui alio nomine dictus eſt ***Iſmahel***, filius erat ancillæ, perſecutor filii liberæ, de quo Apo-
ſtolus ait: ***Et quomodo tunc is, qui ſecundùm car-*** Gal. 4. 29.
nem natus eſt, perſequebatur eum, qui ſecundùm ſpiritum: ita & nunc. Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam & filium ejus. Cum hujusmodi filiis ***Cedar habitavi*** in tabernaculis ***Cedar.*** Quare autem dico in tabernaculis ***Cedar***

 &

& non *Iſmahelis*, cùm ſit ipſe *Cedar*, qui dictus eſt *Iſmahel*? Propterea nimirum, quia *Cedar* interpretatur *tenebra*, *Iſmahel exauditio Dei*, de quo & Dominus ad Abraham *ſuper Iſmahel* quoque ait: *exaudivi te*. Oraverat enim Pater Abra-
Gen. 17. 20. ham pro illo dicens ad Dominum: *Vivat Iſmahel coram te*. Quæ oratio quoniam fuit exaudita, rectè per nomen *Iſmahel*, quod eſt *exauditio Dei*, perſecutores illi ſignificantur, pro quibus exauditur Eccleſia orans pro adverſantibus exemplo ipſius veri Filii Liberæ in cruce orantis pro ſe crucifigentibus, qui & exauditus eſt pro ſua reverentia. Exauditur etiam adhuc ſanguis ejus clamans de terra multò meliùs quàm ſanguis Abel, quia ille vindictam, hic poſtulat indulgentiam peccantibus duntaxat per venialem ignorantiam,
Luc. 23. 34. ſecundùm quod dixit: *Pater ignoſce illis, non enim ſciunt quid faciunt*. Non eſt enim nimiùm oneroſum vel tædioſum cum talibus habitare, quos valeas orando ad meliora provocare, ut ſint Iſmahel, quod interpretatur *exauditio Dei*. Sed in tabernaculis *Cedar*, quod interpretatur *tenebra*, quo nomine ſignificantur omnino inconvertibiles filii tenebrarum, pro quibus orans non exauditur Eccleſia, cùm diu habitâſſem, longo tædio affectus dixi: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt!*

In Hebræo legitur: *Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt, habitavi cùm tabernaculis Cedar! Multum peregrinata eſt anima mea cum odientibus pacem. Illi oderunt pacem, ſed ego eram pacificus, & loquebar illis pacificè*, cupiens inter Deum, & ipſos pacem facere. At illi me *impugnabant*, pugnas ultroneas adverſùm *me* concitando, *gratis* non habentes cauſam bellandi, cùm eſſem ego non ſolum pacatus pacem libenter conſervando, ſed etiam *pacificus* pro pace aliorum diligenter laborando, & orando.

PSALMUS CXX.

Levavi oculos meos in montes: unde veniat auxilium mihi &c.

Primo gradu conſcius mihi boni meriti, eò quòd *cùm his qui oderunt pacem, pacificus* fueram diligens etiam non diligentes me, innitebar, ùt putavi, ſano & forti pedi confidentiæ. Sed quia hunc pedem nimis debilem certo experimento probavi, non valens eodem pede hoſtes conculcare me fortiores & me calcantes.

VERS. I. *Levavi oculos meos in montes: unde veniet auxilium mihi*, non jam pedi confidentiæ, ſed pedi gratiæ innitens in hoc ſecundo cantico graduum, in quo non in virtute meritorum confido, ſed in *montibus, unde veniet auxilium mihi*. *Montes* iſti ſunt Electi & Dilecti Dei, qui alibi dicuntur *Montes Bethel* & *Montes aromatum*. *Bethel* interpretatur *Domus Dei*, quo nomine Sancta Eccleſia intelligitur, cujus fundamenta in ſanctis *montibus* illi *monti* altiſſimo innituntur, qui factus eſt in verticem *montium* ſuper colles elevatus usque ad ſummum. Nec mirum. Etenim à ſummo cœlo egreſſio ejus, ac proinde usque ad ſummum decuit elevari eum, qui de lapide parvo crevit in magnum *montem*. Huic *monti montium*, fundamento fundamentorum, Sancto Sanctorum in altiſſimis fundato, in excelſum thronum ſublimato ſuperincumbunt *montes* cæteri, *montes Bethel*, videlicet Sancti Apoſtoli modo mirabili. Nam ſicut in terrenis ædificiis fundamenta deorſum locata ſuſtentent parietes & columnas, in hoc cœleſti ædificio fundamentum principale altiſſimum eſt, & huic inhærent quaſi minora fundamenta quaſi deſurſum pendentia, &
Apoc. 21. 2. de cœlo deſcendentia. Unde ait Johannes: *Vidi civitatem Sanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cælo*. Verè *deſcendentem*; quia in ea *montes* magni & alti condeſcendunt minimis in ea lapillis, inter quos & ego me computo, qui poſitus in gradu ipſum verſus penultimo, & adhuc terræ vicino ſurſum aſpicere cupiens *oculos meos levo* & ſæpius *levavi in montes, unde veniet auxilium mihi, auxilium* gratuitum nullis condignis meritis conquiſitum.

Inter hos *montes auxilium* præſtantes poſt ipſum verticem *montium* præcellit Beata ſemper Virgo Maria, cui aſſiduè dico: *Sancta Dei Genitrix, ſis nobis auxiliatrix*. Item: *Sancta Maria Virgo Mater pia, tu nos adjuva*: Item: *Sancta Dei Genitrix Virgo ſemper Maria intercede pro nobis ad Dominum Jeſum Chriſtum*. Item: *Poſt partum Virgo inviolata permanſiſti, Dei Genitrix intercede pro nobis*. Dum talia dicerem quaſi clamans de profundis ad hunc *montem*, non ſemel *venit auxilium mihi* à Sancta Maria velut à *Monte Myrrhæ*. Ipſa eſt enim principaliter ille *Mons Myrrha*, de quo dicit Sponſus: *Vadam ad Montem Myrrha*. Cant. 4, 6. Quod cùm de ea dictum ſit in Canticis Canticorum, libet quoque ejus meminiſſe hic in Canticis graduum in commemoratione *montium unde venies auxilium mihi*. Denique cùm totus Martyrum candidatus exercitus *Mons Myrrha* ſit propter amaritudinem paſſionis, qua velut Myrrha condita ſunt eorum corpora ad incorruptionem præparata: multò magis ipſa Beata Virgo & Mater incorrupta, cujus animam pertranſivit gladius Dominicæ Paſſionis & ſuæ Maternæ compaſſionis, meretur dici *Mons Myrrha*, dum quaſi myrrha electa dat ſuavitatem odoris compatiendo afflictis *oculos ſuos levantibus* ad ipſam pariterque ad alios *montes, unde veniet auxilium* ſperatum & conſolatio deſolatis, quorum unus ego ſum. Et ideo ab iſtis *montibus* quæro, & ſpero *auxilium*. Hoc ipſum tamen

Auxi-

VERS. II. *Auxilium meum* non à *montibus* eſt, ſed *à Domino, qui fecit cœlum & terram,* qui *fecit* ipſos *montes*, per quos dat *auxilium* ſive in donis cœleſtibus tanquam factor *cœli,* ſive in donis terreſtribus tanquam factor *terræ*: quia ipſe unus factor omnium *fecit* ſpiritales creaturas & corporales, de quibus præſtat *auxilium* cantantibus iſtud canticum graduum, quo plùs de gratia quàm de meritis quæritur & ſperatur, *auxilium* levatis oculis ab infimis ad alta *in montes, unde veniet auxilium* datum per illos *à Domino, qui fecit cœlum, & terram.* Sic mihi cantanti canticum iſtud graduum & levanti oculos in montes, videlicet Sanctos cæteris eminentiores, ùt ſunt Seraphim, Cherubim, Throni, Dominationes, Principatus, Poteſtates, Virtutes, Angeli, Archangeli, Apoſtoli, B Martyres, Confeſſores, Virgines, de ipſis montibus vox exultationis & ſalutis auditur conſolans me ac dicens mihi:

VERS. III. *Non det in commotionem pedem tuum &c.*

Quaſi dicat aliquis *Montium:* Tu levas oculos tuos in nos *Montes*, & nos oramus pro te ad eum, qui ſuper nos eſt mons in vertice montium. Quid oramus? Hoc ſcilicet: *Non det in commotionem pedem tuum*: Hoc eſt: *Non veniat tibi*
Pſ. 35. 12. *pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat* te; ſed perſiſtas firmus in iſto gradu ſanctæ humilitatis, qua de gratia plùs quàm de meritis confidis in Dei miſericordia, qui *non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet, qui cuſtodit te,* hoc eſt, non ſinat te dormitare; ſed faciat te ad ſe jugiter vigilare, ſicut aliàs dicis:
Pſ. 62. 2. *Deus, Deus meus ad te luce vigilo.* Si enim tu ei dormitabis, & ipſe tibi *dormitabit*, quod ne fiat, nos *Montes* oramus pro te, ut *non dormitet* tibi, *qui cuſtodit te.* Dormit quippe dormienti ſervo
Luc. 12, 37. pigro, & vigilat vigilanti ſervo bono: & *Beatus ille ſervus, quem cùm venerit Dominus invenerit vigilantem.* Igitur *ne* ipſe tibi *dormitet*, faciat ſemper te vigilare in ſpiritu, etiam dum corpo-
Cant. 5. 2. re dormis, ita ut dicere poſſis: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Sic nos *Montes* oramus pro te lapillo, pro te ſilice ſive adamante, pro te ſive deſpecto & conculcabili ùt ſilex, ſive honorificato & in modum pretioſi lapilli adamantis auro alicujus dignitatis circumdato. Et ecce in mediis precibus exauditi ſumus: quia

VERSUS IV. *Ecce, non dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit* te *Iſraël,* te ſimilem Jacob, qui & *Iſraël*, dum non venaris cum Eſau foris vagando & fugitiva hujus mundi gaudia ſectando, ſed habitas in tabernaculo Eccleſiaſticæ ſeu Monaſticæ diſciplinæ cum *Rebecca*, quod interpretatur *Patientia*, & diligis magis Rachelem quàm Liam, & luctaris in precibus cum Angelo Magni
Gen. 32. 28. conſilii, donec benedicat tibi dicens: *Nequaquam ultra vocaberis Jacob, ſed Iſraël erit nomen tuum.* Ex tunc certè certus eris, quia *non dormitabit, neque dormiet* tibi, *qui cuſtodit* te nominatum *Iſraël*, id eſt, virum videntem Deum, eò quòd A videris facie ad faciem Dominum & ſalva facta ſit anima tua. Non igitur dubites *auxilium* tibi venturum, quia nobis *montibus* pro te orantibus ad Dominum, ipſe

Dominus cuſtodit te, & ipſe *Dominus protectio tua ſuper manum dexteram tuam,* vel ſicut Hebraica veritas habet: *ſuper manum dextera tua.* VERSUS V.

Cùm in primo gradu certares contra filios *Cedar*, protegebat te interdum ſiniſtra tua ſcuto patientiæ armata inter adverſa excipiens tela hoſtilia. Sed plùs multò expeditior fuit *dextera* illa, videlicet benignitas, qua charitas non ſolum B patiens eſt mala tolerando, ſed etiam benigna pro malis bona reddendo, pro calumniantibus orando, & precum telis procul pellendo incurſus hoſtium viſibilium & inviſibilium. Illo quoque modo protegebat te *dextera tua*, quòd illa eleemoſynas faciente neſciebat ſiniſtra tua, quid faceret *dextera tua*, cùm in tali opere ſola concupiſceres æterna præmia procul pulſo appetitu laudis & gratiæ humanæ. Item per hoc *dextera tua* protegebat te, quod *ad dexteram* ſtatuendis ovibus te ſociavit ſejunctum à ſiniſtris, hœdis videlicet petulcis, dum neſciente ſiniſtra ipſa *tua dextera* Chriſtum in ſuis minimis eſurientem paſceret, ſitientem potaret, nudum veſtiret, hoſpitem colligeret, infirmum & in carcere viſitaret. Felix itaque *dextera*, quæ protegit ab his C jaculis, quibus feriendi ſunt hœdi ad ſiniſtram ſtatuendi, quibus dicetur: *Ite maledicti in ignem* Matth. 25.
æternum: eſurivi enim, & non dediſtis mihi man- 35. & ſqq.
ducare, ſitivi, & non dediſtis mihi bibere &c. uſque: *quamdiu uni de minimis meis non feciſtis, mihi non feciſtis.* Multum valuit ad protegendum te larga hæc *dextera* ſive in corporalibus beneficiis, quibus corpora, ſive in ſpiritualibus, quibus animæ foventur, ne vel illa vel illæ moriantur. Multum, inquam, valuit hæc *dextera manus tua* conquirens tibi merita, quibus obtineantur delectationes *in dextera* Dei repoſitæ, cujus in ſiniſtra temporalia ſunt ſolaria. Veruntamen *ſuper* hanc *dexteram tuam* primo gradu exercitatam in iſto ſecundo gradu longè ampliùs valet ad protectionem tui gratia Dei, qui te gratis proteget *ſuper dexteram*, vel *manum* D *dextera tua*, id eſt, plùs quàm *manus tua* quantumlibet Sanctis meritis exercitata. Nam cuſtodiente in pace ac protegente in bello te ipſo Domino,

Per diem ſol non uret te, neque luna per noctem. VERSUS VI.

Sol Divinitas Chriſti, *luna* eſt humanitas ejus vel tota Eccleſia, quæ corpus eſt ipſius. *Urit* autem *Sol* Hæreticos in Divinitatis fide claudicantes, ùt Ariani & Sabelliani. *Urit* etiam *luna* in humanitatis Chriſti veneratione ſcandalizatos, ùt Photinus & Manichæus, quorum alter hominem de Virgine natum ſpoliat Divinitate; alter etiam vera humanitate, dum & ille aſſeverat Chriſtum

purum hominem non Deum; ille non hominem verum, ſed phantaſticum dicens inter cætera ſui erroris deliramenta: Si Virgo peperit, phantaſma fuit. Similiter *luna*, ſancta videlicet Eccleſia urit eos, qui Sanctitatis ejus fulgorem temperatum non ferentes ab ea ſegregant ſemetipſos, & per ſchiſmata & ſectas perditionis, ùt Luciferiani, & Novatiani, qui ſe Catharos, id eſt, mundos nuncupabant, intemperata & nimia ac proinde falſa quadam ſanctimonia elati fermento Phariſæorum cæteris deſpicientium. Quocontra Nicolaitæ, altaris miniſtri concubinarii, cæterique volentes edere ac fornicari, edere videlicet ſtipendia ſolis continentibus & pudicis miniſtris debita, fornicari verò aperta mœchia non habentes nec habere volentes legitima connubia, Sadducæorum fermento corrupti non ferunt in Eccleſia nitorem continentiæ quaſi lunarem, utpote à *ſole* juſtitiæ venientem in corpus Eccleſiæ. Quo nitore ipſos urente ſectas perditionis fecerunt, alii falſò uxorati, alii verè concubinati, alii multarum fœminarum ſcortis impliciti, neque tamen carere volentes officiis & beneficiis Eccleſiaſticis à Sancta Eccleſia ſibi interdictis. Herodis etiam fermento nonnulli corrupti candorem patientiæ ac manſuetudinis Eccleſiaſticæ non ferentes, in Eccleſia contra Eccleſiam tyrannizant ſtipendia militiæ ſpiritualis vertentes in inſtrumenta carnalis militiæ vel potius malitiæ diabolicæ. Tu autem, qui gratiæ Dei fortiter inniteris, neque *ſolis* fulgore, neque *luna* candore te urente ſcandalizaberis, quia

VERSUS VII. & VIII. *Dominus cuſtodit te ab omni malo*, ne pereas ullo ſcandalo. Quod ne fruſtra nos *Montes*, in quos levaſti oculos, tibi promiſerimus, & nos, quod abſit, mendaces inveniamur, converſi ad Dominum, *unde veniet* tibi *auxilium* nobis mediantibus, pro te jam ſtante in ſecundo gradu, oramus dicendo, quod ſequitur: *Cuſtodiat animam tuam Dominus. Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & usque in ſæculum.* Etiamſi terra corporis tui tradatur in manus impii, tamen *anima tua* ſit ſemper *cuſtodita* ùt anima Job, qui cùm traderetur Sathanæ fatigandus & tentandus, dictum eſt à Domino ipſi tentatori: *Verumtamen animam illius ſerva.* Job. 2. 6. Similiter, *cuſtodiat animam tuam Dominus*, ut etſi corpus occidatur, *anima tua* non lædatur, immo vexatione corporis ipſa purificata & tanquam ſpeculum prælucidum lumine *ſolis* atque *luna* reſplendeat, lumine *ſolis per diem* proſperitatis, *luna per noctem* adverſitatis, vel *ſolis* in virtute contemplationis, *Luna* in virtute actionis, ita ut nox ſicut dies illuminetur, & Martha noſtra Mariæ noſtræ ſoror eſſe demonſtretur, imò Lia noſtra in operum fœcunditate præferatur infœcundæ Racheli, ſicut & ipſa præfertur ſorori ſuæ in ſpecie ſua & pulchritudine. Sic, ſic *neque ſol per diem, neque luna per noctem* ſuo fulgore *te uret*, quando neutra ſoror habet cauſam talis æmulationis, qualis erat inter Liam & Rachelem, qualis etiam aliquantulum urebat Mattham di-

A centem: *Domine non eſt tibi cura, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare?* Luc. 10. 40. Penè fuerat urente hujusmodi æmulatione Martha perturbata. Sed ejus perturbatio Domino judicante ſedata eſt, ita ut & Martha ſuam bonam partem non intermitteret, & Maria optimam partem, quam elegerat, non amitteret. Sic etiam tuà domo rectè ordinatà & ornatà per activas & contemplativas perſonas in invicem pacatas *neque ſol per diem, neque luna per noctem te uret*; imò utriusque ſplendor oculos tuos delectabit, ſive introëas ad ſecretum contemplationis internæ, ſive ad opus agrorum foras exeas cum illo, qui *exiit ſeminare ſemen ſuum.* Matth. 13. 3. Nos *Montes*, in quos tu levaſti oculos, ad utraque tibi optamus proſperitatem hanc, ut Dominus, *unde veniet* tibi *auxilium*, *cuſtodiat* B *introitum tuum, & exitum tuum, ex hoc, nunc & usque in ſæculum, ex hoc* inſtanti, quo in gradu ſecundo ſtas, *usque in ſæculum* futurum tranſcenſis gradibus, quibus te uniri videmus.

Aliter: *Introitus* eſt initium tentationis, in quam rogamus, ne intremus per illum commoniti, qui dixit diſcipulis ſuis in aſcenſionis conatu fatigatis: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Matth. 26. 38. Hoc & nos *Montes* oramus pro his, qui levant oculos ſuos in nos, ùt tu, qui cantas: *Levavi oculos meos in montes: unde veniet auxilium mihi.* Verùm ſi contigerit ſecreta Dei diſpenſatione, ut non poſſit averti precibus noſtris, quin tu intres in tentationem, hoc omnimodis obtinere curamus, ut *Dominus cuſtodiat introitum tuum* ſecundùm promiſſum illius, qui dixit: *Fidelis De-* 1. Cor. 10. 13.
C *us, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis; ſed faciet cum tentatione* etiam *exitum, ut poſſitis ſuſtinere.* Sed quia hoſtes maligni tam in *exitu* quàm in *introitu* tentationis inſidiantur cupientes aut in principio caput, aut in fine calcaneum lædere, *Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum*, ne vel ingruentibus tentationibus vincaris, vel eisdem ſuperatis extollaris. Et hæc Domini cuſtodia ſuper te ſit firma *ex hoc nunc*, in quo nunc tempus eſt acceptabile, *usque in ſæculum* futurum nullo fine terminandum.

Aliter: Si ad aliquod miniſterium fueris aſſumendus in ſancta Eccleſia, *Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum*, ut per oſtium introëas, & paſcua invenias juxta illud: *Per me ſi quis introierit, ſalvabitur & paſcua inveniet.* Job. 10. 9. Sic ergo & tu paſcua invenias intrans & exiens: Intrans
D orando in cubiculo clauſo oſtio paſcua invenias ipſius orationis affectum & effectum, dum Pater tuus, qui te audit in abſconſo, reddet tibi pro gemitibus inenarrabilibus inenarrabiles conſolationes: Exiens autem foras ſive ad miniſterium in miniſtrando, ſive ut doceas in doctrina, ſive ut præſis in ſollicitudine, ſive ut miſerearis in hilaritate, ſive ut tribuas in ſimplicitate, paſcua invenias in talibus exitibus ipſos miniſterii tui tales effectus, quos videntes homines glorificent Patrem, qui in cœlis eſt, cujus nominis glorificatio te paſcat, non laus propria, non gratia humani favoris, non ambitio quæſtûs aut honoris: quia quem talia paſcunt quaſi cibus venenatus interficiunt, niſi antidoto pœnitentiæ accepto vel in ore guſtata reſpuantur,

vel

vel in ſtomachum cordis intromiſſa revomantur. Alioquin morietur, qui talibus paſcuis delectatur, & paſcitur. Ab his igitur paſcuis venenoſis *Dominus cuſtodiat introitum & exitum tuum ex hoc, nunc & usque in ſaculum.* Tu verò ingrediens & A egrediens meliora paſcua invenias, quibus & tu creſcas, & alios enutrias in virum perfectum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, cujus nomen ſit benedictum *ex hoc, nunc, & usque in ſaculum.*

PSALMUS CXXI.

LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi &c.

In hoc tertio gradu iterum vox confidentiæ, qua iſte aſcenſor pedi meritorum innitens gratulatur & dicit:

VERS. I. *Lætatus ſum in his, quæ in* proximo gradu *Montibus* reſonantibus *dicta ſunt mihi*, quibus inter cætera hoc inſertum eſt, quòd Dominus *non det in commotionem pedem meum, neque dormitet, qui cuſtodit me.* Sub illius igitur cuſtodia ego, & qui me comitantur, *in domum Domini ibimus*, quo etiam cuſtodiente

VERS. II. *Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Jeruſalem.* Sicut per *atrium* introitur in domum: ſic per fidem introitur ad ſpeciem. Unde quia *pedes*, id eſt, affectus noſtri non ſunt moti â ſtabilitate fidei, per fidem ambulando *in domum Domini ibimus*, ubi facie ad faciem videbitur Deus Deorum in Sion ſive *in Jeruſalem.* Quæ

VERS. III. *Jeruſalem ædificatur ùt civitas*, cujus lapides foris politi & ſerati diſponuntur, permanſuri ſacris ædificiis, illius civitatis, *cujus participatio ejus in id ipſum.*

Pſ. 101, 28. *Id ipſum* eſt ipſe Deus, cui alias dicitur: *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Illud *id ipſum* participabunt omnes illius civitatis cives, quia ibi gaudium ſingulorum erit omnium & omnium erit ſingulorum gaudente unoquoque non ſolum de ſuo, ſed etiam de aliorum bono, quod ſemper erit *idipſum*, quia non mutabitur aut variabitur in æternum. Verè *illuc aſcendemus*, quia multos præcurſores nos præceſſiſſe novimus, quò præcurſor præcipuus Chriſtus pro nobis ingreſſus traxit & trahit ad ſe omnia ſua membra, quæ ſunt tribus Domini. Præteritorum exhibitio futurorum certitudo eſt, ne ullatenus diffidamus eò aſcenſuros nos filios, quò aſcendiſſe non dubitamus patres noſtros, ſcilicet in *Jeruſalem.*

VERS. IV. *Illuc enim aſcenderunt tribus*, non quidem omnes, quia non omnium tribuum fides eſt probata, ſed *tribus Domini*, quibus eſt *teſtimonium Iſraël*, ſicut illi, cui dictum

Joh. 1. 47. eſt: *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.* Verè tales *illuc aſcenderunt.*

VERS. V. *Quia illic ſederunt*, & ſedebunt ſuper *ſedes* judicantes duodecim tribus Iſraël, diſcernendo credentes tribus â non credentibus, ipſi pariter & judices, & Judicis altiſſimi ſedes judicariæ, ſecundùm quod dicitur: *Anima juſti ſapientiæ ſedes.* Ideo verè canitur: *Illic ſederunt ſedes* B *in judicio*: nam & ipſi ſedebunt, id eſt, requieſcent in Deo & Deus ſedebit, id eſt, requieſcet in eis. *Sedes* iſtæ judicabunt *ſuper domum David* verè manufortis & deſiderabilis, Chriſti, filii *David*, cujus *domus* tota eſt Eccleſia bonis & malis permixta, ſed per illos judices diſcriminanda, qui falli non poterunt: quia ſedente in ſe Deo nonniſi juſtè judicabunt hœdis & agnis diſtribuendo, quod utrisque debetur. Et quia terribile tunc erit judicium, vos qui futuri eſtis judices, nunc eſtote interceſſores, & antequam diſtrictè judicetis,

Rogate, quæ ad pacem ſunt Jeruſalem. VERS. VI.

Per vos quippe tanquam per idoneos Legatos C legationem mittimus *rogantes ea, quæ pacis ſunt*, *Luc. 14. 32.* quia Rex contra nos venturus ad judicium cum viginti millibus veniet rationem poſiturus non ſolùm de manifeſtis actis & dictis, ſed etiam de occultis cogitationibus, cùm nos contra duplum illius exercitum viginti millium fortè nec ſimplum habere poſſimus decem millium rationem reddendo manifeſtorum effectuum, nedum internorum affectuum. *Rogate* igitur, *quæ ad pacem ſunt Jeruſalem.* *Pacem* & indulgentiam peccatorum petite ab ipſo Rege civitatis *Jeruſalem.* Et quia non ſufficit *ad* plenam *pacem* peccatorum venia, addatur *abundantia* virtutum. Quibus? *diligentibus te*, *diligentibus* juſtitiam, veritatem, ſanctitatem, pietatem, charitatem, quod to- D tum tu es. *Diligentibus*, inquam, *te abundantia* erit: quia qui non omnia, quæ præcepiſti, poteſt implere, diligendo implentes implet omnia, te ipſum diligens in omnibus ea dilectione, quæ fortis eſt ùt mors. Occidit enim in nobis, quod ſumus, ut mundo mortui vivamus Deo. Tantis ergo interceſſoribus *pacem*, id eſt, peccatorum veniam & *abundantiam* virtutum nobis impetrantibus.

Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. VERSUS VII.

Fiat, inquam, *pax* non in virtute interceſſorum, qui ſine te Deus nihil poſſunt, ſed *in virtute tua, & abundantia* virtutum ſit *in turribus tuis.* Quæ ſunt autem o civitas Jeruſalem *turres tuæ*, niſi conventus Eccleſiaſtici & Cœnobia Religioſa in fundamen-

damento, quod eſt Chriſtus, fundata, ut exinde velluti ex *turribus* altis muniantur minora ædificia, verbi gratia Ordines conjugatorum ſive ſæculariter militantiom ſive militantibus tributa præſtanium? Talium Doctores & Monitores, viri contioentes & Religioſi de *turribus* altioris propoſiti quaſi mittentes jacula verborum, ut in luce ſagittarum tuarum & in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ ambulent minores, niſi abundent ſpiritalibus bonis, ita ut abundet juſtitia eorum plùs quàm Scribarum & Phariſæorum, neque ipſi intrabunt neque alios introducent in regnum cœlorum. *Fiat* ergo *abundantia* hæc *in turribus tuis*, ut non habeant neceſſe vel cum fatuis Virginibus oleum petere, vel cum hypocritis, quæ ſua ſunt quærentibus, deſiderate aliquid alienum, ſed habentes de altari, cui ſerviunt, victum & veſtitum, his contenti ſint. Noo autem propter ſingulare commodum, ſed

Propter fratres meos communi utilitate fovendos *loquebar pacem de te* O Jeruſalem, qua veniam peccatorum, furorem atque iram Dei concitantium, petivi, ut pariete inimicitiarum ſublato eſſet pax inter nos & Deum. Deinde VERSUS VIII.

Propter domum Domini Dei noſtri quæſivi bona tibi O Jeruſalem, ut ſicut *domus Domini*, quæ fuit in terrena Jeruſalem, vaſis aureis & argenteis aliiſque ornamentis erat abundans in decorem toti civitati: ſic Sanctæ Religionis propoſitum copioſè abondans bonis perſonis & earom commoditatibus, domui Dei congruis, fulgeat in illo decore Sanctitatis, de quo dictum eſt aliàs: *Domum tuam Domine decet Sanctitudo in longitudinem dierum.* VERS. IX. Pſ. 92. 5

PSALMUS CXXII.

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis.

In iſto Quarto Cantico graduum ſummiſſa meritorum confidentia is, qui aſcendere nititur cum tribubus Domini, ut efficaciùs aſcendat, pedem ponit in altiorem gradum ſanctæ humilitatis ita dicens:

VERSUS I. & II. *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis.*

Ecce ſicut oculi ſervorum in manibus Dominorum ſuorum &c.

Moltum quippe ſe humiliat, dum non ſolùm ſervo, ſed etiam ancillæ vapulanti ſe aſſimilat fixos habenti *oculos* in manibus Dominæ ſuæ, donec parci ſibi vel ſolo nuto jubeat. Notandus eſt gradus aſcendentis de montibus ad Dominum montium, de multitudine ad unum, quaſi dicat: Priùs *levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi:* Nuoc *ad te qui habitas in cœlis*, qui montes alti ſunt, & propter cœleſtem converſationem *cœli* dicuntur, *levavi oculos meos*, ut adſpiciendo me ipſum deſpiciam dicens cum Beato Job: *Auditu auris audivi te; nunc autem oculus meus videt te, idcirco ipſe me reprehendo.* Non levaverat *oculos ſuos ad te*, ſed eos deflexerat ad ſe Pharao, qui dixit: *Neſcio Dominum, & Iſraël non dimittam.* Item Nabuchodonoſor: *Quis*, inquit, *eſt Deus, qui eripiat vos de manu mea?* Et ille Phariſæus major ſibi ſe, qui dixit: *Non ſum ſicut cæteri hominum*, in ſe ipſum defixos habuit oculos, non *ad te* habitatorem *cœlorum* ſurſum levatos. Quoontra Publicanus non audens *oculos* corporis ad cœlum levare, *oculos* cordis levaverat *ad te* dicens: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Te aſpexit, & ſe deſpexit. Tu ei placuiſti, & ipſe ſibi diſplicuit: ideo à ſe *ad te levavit oculos* ſuos, *qui habitas in cœlis*. Et ego, quia factus ſum mihimetipſi gravis, tædio affectus peregrinationis in hac valle lachrymarum, de profundis clamavi, & *levavi oculos meos, ad te* ſurſum, *qui habitas in cœlis*. Quomodo?

Job. 42. 6. Exod. 5. 2. Dan. 3. 15. Luc. 18. 12.

Ecce ſicut oculi ſervorum in manibus Dominorum ſuorum: et ſicut oculi ancillæ in manibus Dominæ ſuæ inter verbera graviſſima, donec vel Dominus, vel Domina jubeat parci ſervo ſeo ancillæ vapulanti: *ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum*, qui nobis eſt *Dominus* & *Domina*, ſicut ipſe in Evangelica parabola ſe aſſimilavit pariter viro & mulieri dicens: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves?* Item: *Aut quæ mulier habens drachmas decem?* Ad hunc *Dominum* & ad hanc *Dominam* ſunt *oculi noſtri, donec miſereatur noſtri* quæreodo nos tanquam ovem perditam à lupis laceratam inter ſpineta vexatam, & tanquam drachmam molto pulvere fœdatam, quia & in carne, quæ tanquam ovis deberet eſſe munda hoſtia, & in mente, quæ tanquam drachma deberet eſſe fulgida in regali moneta ſimilitudinis Dei figurata, perdidimus in Adam quicquid boni habuimus, & duplicis miſeriæ flagello cædimur, cùm peregrinamur corpore ſimul & mente à *Domino* Deo ſive à *Domina* Sapientia. Huic ergo *Domino* naturaliter miſericordi, cui proprium eſt miſereri aſſiduè inter verbera, quæ nec in proſperitate deſunt, clamamus dicentes ore ſimul, & corde:

Luc. 15. 4 Ibid. v. 8.

Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri. VERSUS III. & IV.

Miſerere ſecundùm carnem, ut eam in humeris tuis levans exhibeas tibi hoſtiam

hoſtiam vivam, ſanctam, tibi placentem. *Miſe-* A *rere* quoque ſecundùm interiorem hominem tergendo illum quaſi drachmam pulvere malarum cogitationum & luto pravarum affectionum fœdatam. *Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri*, quia nunc tempus miſerendi, eò quod multùm *repleti ſumus deſpectione* pro manifeſtæ paupertatis evidentia, & *quia multum repleta eſt anima noſtra* pro conſcientia fœdata interius, eò quòd ſimilitudinem DEI perdidimus, & in longinquam regionem diſſimilitudinis venimus, ubi porcos diu paſcendo, dum eodem cibo, quo & porci paſcebantur, nos quoque ventrem noſtræ memoriæ implere concupivimus, porcis aſſimilati ſumus. Et ideo nunc revertentes ad te Patrem Clementiſſimum ſumus *opprobrium &* B *deſpectio* nos humiliati *ſuperbis* & invidis, nos pauperes *abundantibus*, nos cum Lazaro mendici & ulceroſi divitibus & *abundantibus* atque cottidie ſplendidè epulantibus neque micas erogantibus ad conſolationem noſtræ *deſpectionis*, quâ *multùm* repleti ſumus, *quâ multùm repleta eſt anima noſtra.* Miſeria eſt, quòd deſpicimur, cumulus miſeriæ, quòd *multùm* deſpicimur, & aggravatio miſeriæ, quòd ipſa miſeria & *deſpectione repleti ſumus*, profunditas miſeriæ, quòd non ſolùm caro, ſed & *anima noſtra multùm repleta eſt* calamitatibus, propter quas *opprobrium* eſt *abundantibus*, *eſt deſpectio ſuperbis*, quamquam non verè ſint abundantes, immò miſeris cæteris miſeriores, qui aſpernantur cæteros exiſtimando ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſint, & ſuperbiunt ſive de corporalibus divitiis, quas habent, ſive de ſpiritalibus, quas habere ſe putant. Inter tales nobis converſantibus & laborantibus atque multipliciter periclitantibus tu *miſerere* Pater miſericordiarum & DEUS totius conſolationis.

PSALMUS CXXIII.

Niſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſraël, &c.

In iſto quinto gradu canunt perfecti magnarum virtutum ſibi conſcii vocibus magnæ gratulationis:

VERS. I. *Niſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſraël, &c.*

Nempe quaſi jam triumpho potiti dicunt in gratiarum actione: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Quam tamen liberationem, quia ſuis viribus non attribuunt, cautè præmittunt: *Niſi quia Dominus erat in nobis, cùm exurgerent homines in nos, forte vivos deglutiſſent nos.* Hoc *dicat Iſraël* populus Dei ab Ægyptia ſervitute liberatus partim in re, partim in ſpe. In re, quantum ad illos, qui nunc regnant in cælo, in ſpe, quantum ad illos, qui adhuc peregrinantur in terra. *Dicat* ergo totus *Iſrael* de ſua liberatione vel in re vel in ſpe certificatus, dicat, inquam:

VERS. II. III. *Niſi quia Dominus erat in nobis, cùm exurgerent homines*, Pharaonis exactores, *in nos* Iſraëlitas, *fortè vivos deglutiſſent nos*, ut ipſis Ægyptiis incorporati non clamaſſemus ad Dominum. *Deglutiſſent*, non utcunque, ſed *vivos*, id eſt, ſcienter peccantes. Qui enim crimina ignoranter committunt, per quæ in corpus diaboli tranſeunt, mortui abſorbentur: qui autem ſcientes & ſentientes malum eſſe, quod faciunt, impellente diabolo criminaliter peccant, *vivi* abſorbentur. Sic nos exurgentibus in nos hominibus Ægyptiis abſorpti fuiſſemus, *fortè nos vivi* eis mortuis incorporati, quia *nos* ſcienter, illi *fortè* ignoranter peccando periſſemus, quemadmodum Rex eorum

Exod. 5. 2. Pharao dixit: *Neſcio Dominum, & Iſraël non dimittam.*

Fortè adverbium dubitandi eſt interpoſitum, quia res ad utrumque ſe habuit, quæ potuit fieri & non fieri. Domino tamen dominante in nobis non prævaluit Dominium Pharaonis. Et ideo, qui nos blanditiis tenere non potuit, cujusque lingua doloſa in primo gradu ſagittis acutis confoſſa & carbonibus deſolatoriis exuſta conticuit, poſt in iram & furorem ſine ratione vel rationis veriſimi- C litudine ſævientem verſùs manifeſta crudelitate nos perſecutus eſt cum toto exercitu ſuo dæmonum ſimul & hominum ſibi militantium, ſeu etiam carnalium deſideriorum, quæ militant adverſùs animam noſtram. Et tunc nobis fugientibus per mare rubrum, ſcilicet per Baptiſmum ſanguine agni, qui tollit peccata mundi, rubricatum,

Forſitan aqua Baptiſmi *nos abſorbuiſſet*, VERS. IV.
ſicuti eadem rubri maris aqua Ægyptios abſorbuit, quæ Iſraëlitas incolumes tranſmiſit. Denique ſicut aqua diluvii, qua item figurabatur Baptiſmus, eos *abſorbuit*, quos in arca non reperit: ſic Baptiſmi aqua non ſalvat, neque ultra montes exaltat, niſi eos, qui permanent in unitate univerſalis Eccleſiæ ſub regimine veri Noë vel etiam ſub Moyſe, immò ſub D vero legiſlatore, non litteram occidentem ſed benedictionem dante: Quia *lex per Moyſen data eſt*; Joh. 1. 17.
gratia autem, & veritas per JEſum Chriſtum facta eſt. Quia ergo iſte verus Noë Rector Eccleſiæ, iſte legis novæ lator in nobis erat, Chriſtus videlicet per fidem habitans in cordibus noſtris, ideo illius auxilio

VERS. V. *Torrentem* vehementis perſecutionis & tentationis *pertranſivit anima noſtra*, quam qui corpus vexaverunt vel etiam occiderunt, occidere non poterant, quia in ſolum corpus acceperant poteſtatem ſicut Sathan, qui cùm expeteret Job tentandum, dictum eſt ei à Domino: *Verumtamen* Job. 2. 6.
animam illius ſerva. Ipſo igitur nos tuente *anima noſtra pertranſivit torrentem*, ſcilicet impetum vehementis tentationis vel perſecutionis. Et ex eo, quòd

talem *torrentem pertranſivit anima noſtra*, conjicimus, quòd majoris perſecutionis vel tentationis procella contra nos intumuiſſet, quæ humanis viribus eſſet intolerabilis, *forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.* *Forſitan* ponunt Latini pro Græco ἄρα dubitationis verbo quod intelligibilius dicitur: *Putas pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem?* Et eſt ſenſus: Magnitudo periculi vix credi permittit hoc potuiſſe fieri, ut intolerabiles incurſus hoſtium viſibilium & inviſibilium pertranſiſſemus illæſi. Pertranſivimus tamen Domino juvante, qui non permiſit nos tentari ſupra, quàm ferre potuimus; ſed fecit cum tentatione etiam exitum de tentatione ut potuerimus ſuſtinere, dum per ſuam miſericordiam quædam pericula mitigavit, quædam penitus amovit, & quoſdam ex hoſtibus mutavit, ut Saulum, quem fecit Paulum: quoſdam verò proſtravit ut Saulem juſto judicio cadentem in monte Gelboë pro ſuperbiæ ſuæ pertinacia. Sic, ſic hoſtibus noſtris humiliatis nos evaſimus non ſolùm illæſi, ſed etiam per eorum vexationes quaſi aurum per ignem probati. Unde auctori ſalutis noſtræ gratias agentes dicimus:

VERS. VI. *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum*, qui tanquam lupi rapaces aut leones, vel urſi feroces in nos frenduerunt, & cùm nos *dentibus* lædere non potuiſſent more beſtiarum, quaſi venatores calidiſſimi laqueos deceptionum tetenderunt nobis juxta illud: *In via hac, quâ ambulabam, abſconderunt laqueum mihi.* Sed

Pſ. 141. 4.

VERS. VII. *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt, de laqueo venantium, quia laqueus contritus eſt.* Quomodo enim *paſſer* lætus avolat *laqueo*, quo tenebatur, dirupto: ſic *anima noſtra* corpore, quo gravata eſt, mortificato vel per martyrium vel per exercitia virtutum læta volavit in cælum ſapiendo & quærendo, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram. Non dicimus, quòd *laqueus noſter ſit ruptus*, quaſi eſſet fragilis & ſtupeus: ſed dicimus & in iſto Cantico graduum canimus, quòd *laqueus eſt contritus*, eò quòd eſſet ferreus ut catenæ duæ, quibus Petrus fuerat vinctus. Nam & nos vincti fuimus quaſi duabus catenis, ſcilicet & culpis & culparum pœnis. Dum igitur culpæ ſunt relaxatæ ac pœnæ culparum vel temperatæ vel penitus amotæ, *laqueus* ferreus *contritus eſt*, *& nos liberati ſumus*, ita ut cum Petro cantare poſſimus: *Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu* ſpiritalis *Herodis*: Super hac noſtra victoria & evaſione Domino gratias referentibus dicendum eſt nobis aſſiduè: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum*, & adjongimus: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt, de laqueo venantium: Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Quod ſi adhuc in aſcendendis gradibus, qui reſtant, labor eſt reſiduus, in Domino confidimus.

Act. 12.

VERS. VIII. *Adjutorium* quippe *noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum, & terram.* Unde potens eſt nos a *terra* levare in *cælum* tranſcenſis omnibus quindecim gradibus, in quorum Sexto jam pedem Sanctæ humilitatis ponimus dicendo:

PSALMUS CXXIV.

QUi confidunt in Domino ſicut mons Sion &c.

Talia enim canendo non nobis, ſed Deo adſcribimus, quod vicimus, & evaſimus illius adjutorio, quò adjuvante victoria erit omnibus confidentibus in eo. Nam

VERS. I. *Qui confidunt in Domino ſicut mons Sion, non commovebitur*, Chriſtus videlicet, qui de lapide parvo crevit in *montem* magnum, & ſic ipſi fundati ſuper ipſum *non commovebuntur*. Non erunt ita mobiles, ut ille, qui peccatorum pacem videns nutabat penè motis pedibus, eò quòd illi diſplicerent judicia Dei pacem & divitias dantis peccatoribus & affligentibus juſtos. Non, inquam, ſic movebuntur, *qui confidunt in Domino* credentes omnia judicia ejus juſta, & rectis corde utilia, quibus omnia cooperantur in bonum ſive proſpera ſive adverſa, dum neque proſperis corrumpuntur, neque adverſis franguntur, ſed ſtant firmi, *ſicut mons Sion non commovebitur in æternum.* *Qui* mons *habitat*

VERS. II. *In Jeruſalem*, ſecundùm quod Apoſtolus ait, *habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris*, qui ſumus *Jeruſalem* fide uniti cum illa, quæ ſurſum eſt *Jeruſalem*, quæ eſt mater noſtra. Ecce gradus de *Sion in Jeruſalem*, de ſpecula in viſionem, de fide ad ſpeciem, quia quod nunc in *Sion* videmus per ſpeculum & in ænigmate, facie ad faciem videbimus *in* ſuperna *Jeruſalem*. Quamdiu autem ſumus in *Sion* peregrinando & militando in Eccleſia præſenti, tendentes tamen ad ſupernam *Jeruſalem* regnantem in pace, quam videt videnſque poſſidet, non oportet nos timere incurſus hoſtium, quibus etſi permittitur impugnare, non tamen expugnare poterunt noſtram civitatem *Jeruſalem* naturali ſitu munitam, quia *montes in circuitu ejus*, quos tranſcendere non valent hoſtes. Præſidia quippe Angelorum & hominum Sanctorum cum Sanctis Angelis jam regnantium ſunt *montes* coagulati, atque in unum coadunati circumdantes hanc *Sion* ſive *Jeruſalem*, qui ſic muniunt eam, ut expugnari non poſſit. Et hoc inde, quia *Dominus in circuitu ejus. Dominus*, qui eſt Mons montium, Sanctus Sanctorum Sanctus Angelos & homines inhabitans ipſe in Sanctis agminibus cæleſtium exercituum eſt *in circuitu ejus*, videlicet ſuæ civitatis, ipſe murus & antemurale *in circuitu populi ſui ex hoc nunc, & uſque in ſæculum*, ſcilicet ſempiternus adjutor.

Epheſ. 3. 17.

Quia

VERS. III. *Quia non relinquet virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum, ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.*

Virgæ peccatorum poteſtas eſt eorum, qua interdum ſinit DEUS flagellari bonos, ut meliores fiant per patientiam, quam ipſa tribulatio talis operatur. *Sed non relinquet* hanc *virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum*, videlicet ſuper eos, qui ſorte vocantis DEI ſunt hereditas & *ſors* ejus. Antiquitus enim *ſorte* dividebatur hereditas, qua etiam terra promiſſionis per Joſue diviſa eſt. Unde metonomicè *ſors* dicitur ipſa hereditas per ſortem diſtributa. *Sors* ergo *juſtorum* juſti ipſi ſunt, quia ſorte prædeſtinantis, vocantis, juſtificantis & magnificantis gratiæ in hereditatem Domini ſunt electi. *Super* hanc *ſortem non relinquet Dominus virgam peccatorum*, qua, dum ſui flagellantur filioli usque ad lachrymarum vel etiam ſanguinis effuſionem, ipſe in tempore
Apoc. 7.17. opportuno auferet *virgam*, & *abſterget omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors non erit ultra neque luctus neque clamor*, quæ *prima abierant* brevia, ut ſequantur gaudia æterna, ſicut è regione abierunt malorum brevia gaudia, ut ſequantur æterna tormenta.

VERS. IV. *Benefac Domine bonis & rectis corde*: *bonis* opere, ac *rectis corde*, id eſt, vo-
Pſ. 72.1. luntate. *Quàm bonus Iſraël DEUS his, qui recto ſunt corde*, qui voluntatem ſuam Divinæ voluntati applicantes approbant omnia, quæ DEUS ordinat in ſua magna republica judicia aliquando manifeſtis, aliquando occultis, attamen invariabiliter ſemper juſtis! In quibus *recti corde* non murmurant, ſed ipſa judicia DEI ſemper laudant
Pſ. 118. 137. aſſiduè dicentes: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum.* Item: *Juſtæ & veræ viæ tuæ Rex ſæ-*
Apoc. 15.3. *culorum.* Item: *Omnia, quæ feciſti nobis Domi-*
Dan. 3.31. *ne, in vero judicio feciſti.* Talis judiciorum DEI approbatio liberavit tres pueros de camino ignis, Danielem de lacu leonum, Sanctos Martyres de camino tormentorum, Sanctos Confeſſores de lacu & laqueis Hereticorum leoninis & putidis dentibus contra ſe frendentium. His conſociantur omnes *recti corde*, *rectis* recta voluntate, quæ non diſcordat à Divina voluntate. *O Domine benefac* illis, ut nunquam declinent ſeu devient à ſui cordis rectitudine.

VERS. V. *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.*

Declinantes à via rectitudinis *adducet Dominus in obligationem* tortitudinis, ut obligati & alligati faſciculis ad comburendum cum cæcis ducibus cæci ſequaces cadant in foveam ſive *obligationem*, de qua ſe non poterunt expedire.

Aliter. *Declinantes in obligationem*, ſcilicet in terrenam felicitatem, quæ ſui amatores obligat illis peccatoribus, à quibus terrena ſperantur, ſicut per hominium vel juramentum, vel alium confœderationis modum ſeſe peccatores peccatoribus obligant, ita ut aut metu incommodi aut ſpe commodi eorum peccatis vel tacendo vel aſſentando conſentiant. Ideo *cum* ipſis *operantibus iniquitatem* participes erunt pœnæ, qui culpæ illorum conſentiunt, quia teſtante Apoſtolo *non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt, digni ſunt morte.* Rom. 1.32.

Pax autem *ſuper Iſraël.* Nomine *pacis* omnia bona præmia comprehenduntur. Nomine *Iſraël* omnes illi ſignificantur, qui pro ipſis præmiis benè ſerviendo, ſicut ille apud Laban fideliter ſervivit, merentur ipſis præmiis ditari, ſuntque idonei & fortes ad luctandum cum Domino, quoadusque illi extorqueant benedictionem, qua dicatur cuique illorum: *Nequaquam ultra vocaberis Jacob, ſed Iſraël erit nomen tuum.* Gen. 32. 28. *Super* bujusmodi *Iſraël pax*, quod prophetando ſimul & orando intelligatur dictum: Sicut illud: *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem* ſolummodo prophetando, & quod antecedit: *Benefac Domine bonis & rectis corde*, ſolummodo eſt orando dictum: quia bonis congruit bona tam bonis quàm malis petere: Mala verò malis interdum prophetare ac dicere. Sic Paulus jubente Anania Principe Sacerdotum in conſpectu ipſius percuſſus non dixit optando vel orando: *percutiat*, ſed prophetando: *Percutiet te DEUS paries dealbate.* Sic etiam non hìc dicitur: *Declinantes autem in obligationes adducat*, ſed *adducet Dominus cum operantibus iniquitatem*, quod eſt Prophetia, non Oratio.

Digitized by Google

PSALMUS CXXV.

I*N convertendo Dominus captivitatem Sion facti ſumus ſicut conſolati &c.*

In gradu iſto Septimo iterum ſonet canticum bonæ confidentiæ dicentibus aſcenſoribus jam de ſuo profectu lætificatis:

VERS. I. *In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti ſumus ſicut conſolati.* Ac deinceps: *Magnificavit Dominus facere nobiſcum, facti ſumus lætantes.*

In convertendo Dominus captivitatem Sion, id eſt, cùm converteret *Dominus captivitatem Sion facti ſumus ſicut conſolati.* Præceſſit quædam figuralis conſolatio filiis Iſraël de captivitate Babylonica ſolutis, in qua diligenter conſiderata *facti ſumus*
Zach. 3. 4. *ſicut conſolati*, cùm Sacerdos Magnus JEſus, qui illius reverſionis miniſter, legitur à ſordidis veſtibus exemptus & mutatoriis indutus atque coronis aureis coronatus. Non tamen ad plenum conſolati ſumus per illam captivitatis converſionem, ſed *ſicut conſolati* ſimilitudine illius conſolationis, qua plenè conſolati ſumus, quando Chriſtus aſcendens in altum captivam duxit captivitatem.

VERS. II. *Tunc* veriſſimè *repletum eſt gaudio os noſtrum:* quia *gaviſi ſunt diſcipuli viſa Domino* JEſu, Sacerdote Magno, qui tunc verè, non in figura ſordidis humanæ mortalitatis veſtibus depoſitis indutus erat mutatoriis & coronatus coronis aureis tot victoriarum, quot animas in inferno captivas inde liberatas in ſupernam Jeruſalem reduxit. *Tunc* in Apoſtolis hæc videntibus *repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione*, quando in die Reſurrectionis in as-
Joh. 20. 22. mentis eorum ſufflavit Chriſtus dicens: *Accipite Spiritum Sanctum*; & in die Pentecoſtes idem Spiritus in linguis igneis venit ſuper eos inflammando & illuminando illos, ut qui priùs in una lingua timidè, poſtea variis linguis exultativè loquerentur megnelia DEI. *Tunc* dixerunt, & uſque in finem ſæculi *dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis*, videlicet cum Apoſtolis: & nos in illis, & per illos diximus & dicimus:

VERS. III. *Magnificavit Dominus facere nobiſcum* cooperando & confirmando ſequentibus ſignis. Verùm quia illis licèt in cæleſtem Jeruſalem de Babylonia hujus mundi reverſis, dum confuſio linguarum facta Babyloniæ per Spiritum Sanctum linguas omnes coadunantem, tunc in unamquamlibet perſonam, nunc in unam unius fidei Eccleſiam Jeroſolymæ correcta & emendata eſt: adhuc tamen & uſque in finem ſæculi non deſunt A fideles in Babylonia hujus mundi peregrinantes, inter quos laboramus & nos, qui primitias Spiritus habendo cantamus Canticum graduum pro nobis, aliiſque noſtris concivibus oramus dicendo:

VERS. IV. & V. *Converte Domine captivitatem noſtram ſicut torrens in auſtro*, ut quomodo glacies & nix per aquilonem gelu conſtricta non fluit, ſed flante *auſtro* liqueſcit, & repentinis aquis impleti *torrentes* cum magno impetu currunt: ſic flante *auſtro* vento calido, videlicet Spiritu Sancto ſolvantur peccata noſtra, & nos è peccatorum confuſione tanquam de Babylonia liberati curramus B ad patriam cæleſtem, nunc *ſeminando in lachrymis*, quod illic metamus in gaudio. *Semina* noſtra ſunt opera bona, opera miſericordiæ, quibus exercenda eſt Chriſtiana Religio, pro quibus reddendum eſt gaudium dicente Judice Altiſſimo: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum &c.* Tunc & beati pauperes, in quibus Chriſtus eſurivit, ſitivit, nudus, hoſpes, infirmus & in carcere fuit, & illi beati miſericordes, qui talibus cibum, potum, veſtem, hoſpitium, viſitationis conſolationem impendunt, *in gaudio metent*, quod vel illi pauperes patiendo, vel illi beati miſericordes faciendo ſecundùm Evangelium *ſeminaverunt in la-* C *chrymis*, dum & illi habendo lachrymas paſſionis, & iſti lachrymas compaſſionis DEO placuerunt: maximè in lachrymis propter peccata propria, ſeu aliena fuſis exemplo Petri propter ſuum peccatum flentis amarè, & exemplo Pauli eos: qui peccaverant, lugentis atque alios ad luctum provocantis, maximè Corinthios, quibus dicit: *Et vos* 1. Cor. 5. 2.
inflati & non magis luctum habuiſtis. Item: *Timeo*, inquit, *ne cùm venero ad vos, lugeam multos* 2. Cor. 12. 20. & 21.
ex his, qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam.

Qui taliter *ſeminant in lachrymis euntes* per iſtos gradus, in quorum ſeptimo nunc ſumus & ad octavum tendimus, dum inter iſta Cantica D graduum lachrymas interdum fundimus, quibus mala noſtra & aliorum plangimus, quibus Reſurrectionis octavam ſperamus, ipſi, qui ſic plorant, *venientes venient cum exultatione portantes manipulos ſuos:* *manipulos* videlicet præmiorum pro *ſeminibus* meritorum bonorum. Tunc erimus non *ſicut conſolati*, ſed verè ac plenè conſolati, & tunc replebitur *gaudio os noſtrum & lingua noſtra exultatione*, quod exſpectantes & ſpe gaudentes habemus quidam in iſto gradu lætitiam. Sed hanc lætitiam, ne nos inſolentes faciat, ſalubriter provecta humilitate deprimimus, dum in octavo gradu canimus.

PSAL-

PSALMUS CXXVI.

NIſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam &c.

VERS. I. Habet autem in titulo *Canticum graduum Salomonis.* Rectè, opportunè. In quo enim melius innoteſcere poſſit, quòd *niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam?* Illa enim Domino *domum* ædificavit, & tamen ipſe ſtare non potuit, licèt inter homines ſingularis ſapientiæ fuerit. Hoc ergo experimento perdocti, quòd domum ædificare non poſſitis ſine auxilio Domini, accipite, quod dico: *Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere*: Vanum, inquam, & ſtultum propoſitum eſt, vos ipſos ante diem judicii ſecuros reddere. Sed *ſurgite, poſtquam ſederitis*, id eſt: tunc primùm vos ſecuros eſſe ſciatis, poſtquam mortalitatis & paſſibilitatis miſeriam depoſueritis. Vos igitur, qui ædificationis hujus, qua vel domus vel civitas Dei ædificatur exemplo Salomonis, eſtis operarii, hoc ſcitote, hoc memoriæ veſtræ commendate, quòd

Niſi Dominus ipſe per ſe ipſum intus
1. Cor. 8. 1. *ædificaverit domum* ſcientiæ, quæ inflat, addendo charitatem, quæ *ædificat*, *in vanum laboraverunt, qui ædificant eam* loquendo & doctrina ſua ſcientiam, quæ inflat, auditoribus conferendo, qui niſi dicere poſſint: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris*, *in vanum laboraverunt*, qui ſcientiam foris loquendo adminiſtraverunt: quia ſicut littera occidens non prodeſt, immò nocet ſine ſpiritu vivificante: ſic ſcientia inflans non prodeſt, immò nocet ſine charitate *ædificante.*

Sed fortè jam *domus*, quæ minor, vel *civitas*, quæ major eſt, benè fundata & firmiter ædificata per humanam cuſtodiam ſtare poterit? Nequaquam: quia *niſi Dominus* ipſe per ſe ipſum *cuſtodierit civitatem*, quantumlibet firmiter ædificatam, *fruſtra vigilat* Angelus vel homo, *qui cuſtodit eam*, quia excedit hoc Angelicam ſublimitatem, quantò magis humanam fragilitatem, nec pertinet niſi ad Agricolam Trinitatem, ut vel benè plantata & rigata incrementum accipiant, vel firmiter ædificata detrimentum non ſentiant. Ideo vobis, qui mala evellendo ſeu deſtruendo, & bona plantando ſeu ædificando laboraſtis aut laboratis,

VERS. II. *Vanum eſt ante lucem ſurgere.*

Eſt autem lux *vera*, *quæ illuminat omnem ho-*
Joh. 1. 9. *minem venientem in hunc mundum.* Hanc lucem ſequi, non præcedere debetis, quia ipſa dicit:
Joh. 8. 12. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed*
A *habebit lumen vitæ.* Voluit Petrus hanc *lucem* præcedere cingendo ſe & ambulando, ubi volebat, putans idoneum ſe ad præcedendum Chriſtum in morte. Sed Chriſto priùs mortuo & à morte ſuſcitato, poſtquam ab illo audivit: *Sequere me*, Joh. 21. 19.
ſuo caſu eruditus didicit non *ante lucem*, ſed poſt *lucem ſurgere* & ambulare, quæ dixerat ei: *Tu me ſequere.* Voluerunt & filii Zebedæi *ante lucem ſurgere* priùs appetentes regni gloriam, quàm deguſtâſſent calicem Paſſionis Dominicæ. Sed revocati ſunt ad ordinem, ut priùs complantati ſimilitudini Paſſionis Chriſti humiliarentur ac poſtea exaltarentur. Et vos, quos delectat in altum
B *ſurgere*, ubi Chriſtus eſt in dextra DEI ſedens, priùs diſcite cum ipſo humiliter ſedere in ſterquilinio exemplo Beati Job: quia præſens in carne mortali habitatio licèt ſtultos demulceat, tamen ſenſatos gravat ita, ac ſi ſedeant in ſterquilinio, humiliati videlicet conſideratione humanæ fragilitatis, quæ revera ſterquilinium eſt, in quo ſedens quisque fidelis teſta ſaniem radit, ſi fide Paſſionis & Reſurrectionis & Dominicæ, qua molle humanitatis lutum velut igne ſolidatum eſt, purgat & detergit ſordes de fragili carne venientes. Poſt hujusmodi ſeſſionem revera ſurgetur: quia qui ſe humiliat, exaltabitur, & qui ſe humiliat *ante lucem*, exaltabitur in luce, qua DEUS revelabit abſcondita, & manifeſtabit conſilia cor-
C dium.

Beatus Gregorius * hunc locum perſtringens dicit inter cætera: *In quibusdam locis ſacri eloquii exquirenda eſt allegoria, & verba litteræ omnimodo poſtponenda. Quod ne unum de multis dicam, indicat Pſalmiſta, qui ait: Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. Quod ſi quis accipere juxta litteram velit, nocturnis DEI laudibus contradicit. Et quomodo idem Propheta dicit: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi? Si enim vanum eſt ante lucem ſurgere, cur ad confitendum Domino media nocte ſurrexit? Sed ille ante lucem ſurgit, qui ante diem futuri ſæculi in hac*
D *vita, quæ nocti ſimilis eſt, extolli appetit.* * *Ante lucem ſurgere eſt priùs, quàm claritas æternæ retributionis appareat, in præſentis vitæ nocte gaudere. Sedendum igitur prius eſt, ut poſt rectè ſurgamus: quia quisquis nunc ſe ſe ſponte non humiliat, nequaquam hunc ſequens gloria exaltat.*

* Apud S. Paterium Expoſit. Scripturæ ex libb. S. Greg. Part. 1. Lib. XI. cap. 249.

* S. Gregor. M. Lib. VIII. Moral. cap. 47.

Surgite igitur *poſtquam ſederitis*, *qui* nunc humiliter ſedendo *manducatis panem doloris*, quibus in convalle plorationis lachrymæ aſſiduæ panes ſunt die ac nocte, dum ſapit vobis quod dicitur: *Beati, qui lugent, quo-* Matt. 5. 4.
niam ipſi conſolabuntur. Item: *Beati, qui nunc* Luc. 6. 21.
fletis, quia ridebitis. Quando putas erit iſta conſolatio & iſta riſus? *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum:*

VERS. III. *Ecce hereditas Domini filii, merces fructus ventris.*

Filii hujus ſæculi adveniente mortis ſomno amittunt & ad poſteros tranſmittunt hereditatem. Sed cùm DEUS *dederit dilectis ſuis* obitum, qui erit eis requies & *ſomnus*, tunc *ecce* in evidenti apparebit *hereditas Domini* eis collata, quia erunt
Rom. 8. 17. ipſi *heredes quidem DEI, coheredes autem Chriſti*, & erunt *filii* tam electi, ut ſint *merces fructus ventris* Virginei, cujus *ventris fructus* propter nos pauper factus hac *mercede filiorum* ditandus
Iſa. 53. 10. eſt. Unde Iſaias ait: *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.* Et ipſe granum in terra mortuum talibus *filiis* multiplicandum fuit, qui ſint *merces* mortis ejus, qua redempti ſunt.

Aliter: O tu Sancta Eccleſia, quæ nunc in utero tuo quaſi Rebecca portas duos populos, quorum alter alterum ſuperabit, & major minori ſerviet, *filii* tui boni à generatione mala Eſau ſeparati erunt *merces* & *fructus ventris* tui: quia reliqui non computantur in filios aut fructum, ſed in ſpinas & tribulos, quos germinat fœmineæ carnis terra, propter peccatum Originale maledicta, dicente Domino ad Adam: *Male-*
Gen. 4, 12. *dicta terra in opere tuo. Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus ſuos, ſed ſpinas & tribulos germinabit tibi.* Per *ſpinas & tribulos* mali ſignificantur, qui de terra fœminea operante virili concupiſcentia multiplicantur ſuper numerum bonorum, qui naſcuntur non de jam dicta maledictione, ſed de illa benedictione, qua dictum
Gen. 1. 28. eſt ipſis primis parentibus: *Creſcite & multiplicamini, & replete terram.* Tales *filii* de benedictione DEI progeniti rectè nominantur *filii* DEI & *fructus ventris* Eccleſiæ gignentis tales cooperante Spiritu Sancto per lavacrum regenerationis. Tales *filii merces* erunt *fructûs* illius, qui de *ventre* Virgineo natus eosdem ſuâ morte redemit, qua morte illos in *hereditatem* ſibi
Pſ. 2. 8. acquiſivit juxta illud Patris dictum: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Hi ſunt populus acquiſitionis, tunc à filiis perditionis manifeſtè ſegregandus, *cùm dederit* DEUS *dilectis ſuis ſomnum* requietionis in ſinu Abrahæ ſemota illa colluctatione, qua nunc in utero Eccleſiæ colliduntur Jacob & Eſau, dilecti & non
Rom. 9. 13. dilecti, ſecundùm quod dixit Dominus: *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Manente autem pugna iſta inter dilectos & non dilectos neceſſaria ſunt arma lucis, maximè ſagittæ, de quibus
Habac. 3. 11. alibi dicitur: *In luce ſagittarum tuarum ibunt.* De his etiam nunc dicitur:

VERS. IV. *Sicut ſagitta in manu potentis, ita filii excuſſorum.*

Sagitta de arcu excutitur, & quantò fortior & potentior eam excuſſerit, tantò celeriùs & longiùs vadit & certiùs ferit. *Sicut* autem *ſagitta in manu potentis* directæ longiùs mittuntur: ſic Apoſtoli miſſi à Domino, quo nihil eſt *potentius*, uſque ad fines terræ pervenerunt. Similiter &
A illorum *filii*, Viri Apoſtolici, & ipſi per manum DEI Omnipotentis emiſſi & *excuſſi* eisdem Patribus cooperando pervenerunt ſinguli ad loca ſibi deſtinata, verbi gratia Marcus in Alexandriam, Lucas in Bythiniam, Titus in Dalmatiam, & cæteri ad cætera loca ſibi deſtinata. Dicuntur autem Apoſtoli vel *Excuſſi*, ut jam dictum eſt, vel *Excuſſores* juxta illud: *In quamcunque* Matt. 10. 14.
civitatem intraveritis, & non receperint vos, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium illis. Tali modo pulverem de pedibus excutiendo *Excuſſi* pariter & *Excuſſores* rectè cenſentur, ſicut dicitur *excuſſa* veſtis, de qua pulvis excutitur, qui & ipſe dicitur *excuſſus*, ut quomodolibet ſentias dictum: *Filii excuſſorum*, non intelligantur alii *filii excuſſorum*, niſi Apoſtolo-
B rum ſucceſſores & ipſi pulverem ſimiliter excutientes & à pulvere purgati & *excuſſi*.

Item quia dicitur *excuti*, quod intus latebat, qualiter de ſacco dicitur excuti farina, qua excuſſione excutitur quoque ipſe ſaccus: in hoc ſenſu rectè dicuntur *Excuſſi* Prophetæ, qui velut ſacci continebant intus myſteria Divina. Sed ubi Dominus aperuit ſenſum diſcipulis, ut intelligerent Scripturas, hujusmodi ſacci omnino ſunt *excuſſi*, & farina, quæ in eis latebat, foris apparuit formata non in panes abſconditos, ad quos invitat meretrix apud Salomonem dicens:
Aquæ furtivæ dulciores, & panis abſconditus ſuavior; ſed in panes propoſitionis propoſitos in Prov. 9. 17.
menſa propoſitionis, ut exinde alantur primò Sacerdotes, deinde Rex David, videlicet Reges boni, quibus dicitur: *Et nunc Reges intelligite*, Pſ. 2. 10.
C *erudimini, qui judicatis terram.* Sacerdotibus autem & ſæcularibus quoque Rectoribus ita refectis, ac ſatiatis etiam turba ſuper fœnum diſcumbens premendo carnales concupiſcentias manducabit & ſatiabitur. Quod verò illi ſuperfuerit, colligetur, & in duodecim cophinos aut ſeptem ſportas recondetur, quia fragmenta, quæ turba non capit, reſervabuntur in diſcipulis Apoſtolicæ perfectionis. Quæ cùm ita ſint,

Beatus vir, qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis prædicantibus, & panes, VERS. V.
quos acceperunt, erogantibus. Qui autem ſæcularibus deſideriis, quæ militant adverſùs animam, ſunt repleti, niſi eadem priùs excutiant, quo & ipſi *excuſſores* & *filii excuſſorum* fiant, non
D poſſunt capere cibaria per Apoſtolos aliosque ipſorum ſimiles *excuſſores* & *excuſſos* oblata ſeu diſtributa. Fundat igitur & excutiat mala, quæ portat, qui capere vult bona, quæ deſiderat, & ut de non beato *beatus* fiat. Nam *beatus vir*, *qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis.* Et verè *beatus*: quia *non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta*, id eſt, in publico, non in angulo: *in porta*, ubi eſt manifeſtus introitus & exitus, non in angulo, ubi orat hypocrita. Vel *in porta*, in Chriſto, qui dicit: *Ego* Joan. 10. 9.
ſum oſtium, in qua porta *loquitur*, *qui loquendo non quærit*, *quæ ſua ſunt*, *ſed quæ JESU Chriſti*.

Aliter:

Aliter: Exitus de hoc ſæculo in aliud ſæculum *porta* eſt, quam inimici obſident, ut in hora mortis egredienti animæ improperent, ſi aut mala non excuſſit per confeſſiones & pœnitentiæ diligentiam, aut de bonis deſiderium ſuum non implevit ſuſcipiendo in effectum, quod novit per intellectum. Tunc illa *beatus vir, qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis*, quæ Apoſtoli docuerunt & diſtribuerunt, *non confundetur, cùm loquetur inimicis ſuis in porta*, quia certe inveniet apud ſe reſponſa, quibus *inimici* accuſantes confundantur, & non ipſe. Quod & pergens verſus eandem *portam* orat aſſiduè dicens:

Jer. 17. 18. *Confundantur, qui me perſequuntur, & non confundar ego.* Item:

Pſal. 118. 78. *Confundantur ſuperbi, quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me, ego autem exercebor in mandatis tuis*, quibus implens & implere deſiderans *deſiderium* meum ſpero non confundi, cùm loquar *inimicis meis in porta*, ſive ante mortem falſiloquis me infeſtantibus, & de *porta* juſtitiæ, qua ingredi cupio, me conantibus retrahere, ſive in morte dæmonibus me accuſantibus & de *porta* Paradiſi ad portas inferi cupientibus trahere, quæ nimirum portæ non prævalebunt adversùs eam fidem, in qua gradiens usque ad iſtum octavum gradum pedem confidentiæ ſemper enteposui, & per pedem timoratæ humilitatis conſequenter ad altiora nitebar aſcendere. Sed nunc versâ vice pes timoratæ humilitatis anteponatur, & pes conſtantiæ ſeu confidentiæ ſequatur. Mutatur quippe modus vel tenor cantionis in iſtis graduum canticis. Nam hactenus ſic bini alternabant Pſalmi, ut in priori fortitudo ſublimiter caneretur, & in ſequenti timor in gravibus reſponderet. Sed hinc è converſo in priore duorum timor canit in gravibus, fortitudo reſpondet in acutis hoc modo:

PSALMUS CXXVII.

Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus, &c. &c.

Et eſt ſenſus: *Beati omnes, qui* in hoc ipſo: quòd *ambulant in viis* Domini, timidi ſemper ſunt & pavidi. Ac deinceps: *Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Eſt vitium timor, & eſt virtus timor. Nam timor, quo timentur non timenda, vitium eſt & paſſio mentis una de quatuor paſſionibus, quas mundani quoque Philoſophi reprehendunt & diſſuadent. Verbi gratia cùm dicit Philoſophia:

Boëtius Conſol. Philoſ. Lib. I. Metr. 7.

Gaudia pelle, pelle timorem,
Spemque fugato, nec dolor adſit.
Turbida mens eſt, vinctaque frænis,
Hæc ubi regnant.

Timor autem, quo timentur timenda, virtus eſt, apud aliquos initialis, apud aliquos finalis & filialis ac permanens in ſæculum ſæculi. Vitioſus ille timor, de quo diximus, ante aſcenſum primi gradus quaſi foris derelictus eſt, eò quòd cum illo ſive in illo nemo poteſt canere canticum graduum. Initialis verò timor, qui eſt initium ſapientiæ, comes gradientis & canentis eſt in iſtis canticis graduum, qui etiam poſt jam tranſcenſos octo gradus ita perfectus inſinuatur, ut ei debeatur perfecta beatitudo, à qua initium ſumit iſtud *canticum graduum*, cùm dicitur:

VERS. I. *Beati omnes, qui timent Dominum,* quique ad hujus Sancti timoris Domini oſtenſionem *ambulant in viis ejus.* *Ambulant* in anteriora ſemper extendendo ſe quibusdam paſſibus &

Pſ. 83. 8. gradibus virtutum juxta illud: *Ibunt de virtute in virtutem.* Sic *timentes Dominum ambulant in viis ejus* & in mandatis ejus, neque torpent otio, quia eos delectat laborare in hac ambulatione, in qua unum ſapiunt & ad unum tendunt bravium, propter quod cum ſint multi, unus dicuntur, qui *unus accipit bravium.* Cui uni ego David, ego Pſalmiſta congaudens & applaudens dico:

VERS. II. *Labores manuum tuarum*, ſive ùt alii codices habent: *Fructuum tuorum, qui manducabis, beatus es.*

Quem tædet laborare, non manducat labores, nec dicere poteſt: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei.* Joan. 4. 34. Sed cui ſapit non ſolùm *fructus* aut merces laboris in ſpe, ſed & labor ipſe in re, hic *labores manuum* ſuarum nunc manducat manducaturus poſthac æternaliter fructus laboris.

In Hebræo legitur *labores manuum tuarum cùm comederis, beatus es, & bene tibi erit.* Quod idem eſt, ac ſi dicatur: *Beatus es* in præſenti per jucunditatem operis & laboris, *& bene tibi erit* in futuro per fructum laboris, maximè ſi labores & ambules *in viis* juſtitiæ & miſericordiæ. Nam tibi laboranti & facienti opera juſtitiæ,

VERS. III. *Uxor tua* videlicet ſenſualitas rationi tanquam *uxor* viro ſubjecta, erit *ſicut vitis abundans*, & vinum copioſè germinans, quod lætificet cor hominis, *in lateribus domus tuæ*, in his videlicet, qui duobus teſtamentis vel duobus geminæ charitatis mandatis exercitati, ſunt quaſi *latera domus tuæ*, ubi *latus* dextrum eſt *ſancta contemplatio Dei*, ſiniſtrum verò ad præſentis vitæ neceſſitatem pertinens actio. *In* his duobus *lateribus domus tuæ*, ſive cogitationis ac memoriæ, quam inhabitas nuſquam foras evagando, ſive congregationis, in qua cantas: *Ecce quàm bonum, & jucundum habitare fratres in unum.* Pſ. 132. 1. *Uxor tua* Sapientia, de qua dicit Salomon: *Ama Sapientiam, & amplexabitur te.* Prov. 4. 6. Item: *Amavi hanc & exquiſivi à juventute mea, & quæſivi* Sap. 8. 2. *ſponſam mihi aſſumere, & amator factus ſum illius formæ*, ipſa *uxor tua ſicut vitis abundans* botros juſtitiæ copioſè afferet.

Pro eo, quod hic dicitur: *Vitis abundans in lateribus domûs tuæ*, in Hebræo legitur: *In penetrabilibus domûs tuæ*, quo dicto ſignificari poſſunt interiora *domûs* minimè foris apparentia, ùt eſt hominis mens & conſcientia ſoli ſibi ac Deo nota. *In* quibus *penetrabilibus* tunc *uxor* eſt quaſi *vitis* fructifera,

quando

qoando in ipſa conſcientis fervet juſtitiæ zelus cor inflammans quaſi vioum lnebrians.

Ne autsm ſine milericordia ſit ipſa juſtitiá crndelis & importabilis, *filii tui ſicut novellæ olivarum* germinabunt oleum ſuaviſſimum cum vino juſtitiæ vulneribus infundendum, quateous per oleum Evaogelicæ miſericordiæ temperetur vinl legalis auſteritas. Hoc oleum tibi afferent *novella oliva*, qoæ uberiores veteribus afferent fructos, in quibus eſt materia luminis & multimodæ medicinæ: quie pet oleum charitatis & miſericordiæ vino æmuiationis juſtæ adjunctum ſanatut vulneratus à latronibus. *Filios* ipſos *novellis olivis* eſſimilatos intellige non carneliter genitos. Alioquin litera bæc occidit, B ſi carnalem ſenſum gignit nomioe *uxoris* & filiorum, quia tali ſeoſom exclndontur ab bac benedictione virgines & continentes, quibus neqoe filios neque filias contingit habere. Spiritus antem ſive ſpiritualis intellectus ædificat, qui non ſolis uxoratis aur uxoribus, immò magis virginibus & continentibus vel etiem dignè pœnitenribus hos filios affigoar, quos vel ſenſualitas rationi taoquam viro ſubjecta concipit & generat, vel æterna Dei ſapientia ſpiritui humano tanquam ſponſa conjuncta in illo multiplicat ſecundùm illam benedictionem, qua dictum eſt primis parentibus ante peccatum: *Creſcite & multiplicamini.* *Gen. 1. 28.* Spiritales ergo *filii* ſive in multis perſonis ſive in unius perſonæ multis charismatum donis timenti Dominum tunc abundant, quando *in circuitu* C *menſæ* omnia loca ſic occupant, ut filiis alieoia non pateat locus vel acceſſus ad eam. Quæ autem hæc *menſa*, niſi unde accipitur corpus & ſanguis Domini? cujus *in circuitu* primò debent eſſe boni, & ideonei Miniſtri *novellis olivis* conſimiles, videlicet mondi & miſericordes, non terrena ſed cæleſtia lucra deſiderantss, & ſurſum cor habentes, quo modo liquor olivæ cæteris liquoribus admixtus exilit ad ſuperna, ita nt ſi una gutta olei eſſet in fundo maris, non quieſceret, quoadusque ad inperficiem pervenirer. Tales *filios novellis olivis* conſimiles decet eſſe *in circuitu menſa tua*, O vir timena DEUM, ſive tu intelligaris ipſe Chriſtos, quem replevit Spiritus timoris Domini, ſive homo Chriſtianus juſtus & timoratoa. In uneququaque perſona ſedente atque humiliter accedente ad banc *menſam* promiſſio hæc *filiorum* adim- D pletor, dum accepto eibo Dominico generantur & multiplicabuntur in cordis ejus thalamo cæleſtium deſideriorum caſti & mundi motus ab imis ad ſoprema tendentes, & etiam de profundis mundi hujus clamantes atque ad cælum volantes.

Amplius autem in univerſeli Eccleſia dilatatur iſte *circuitut menſa* Dominicæ ad ſimilitudinem caſtrorum Domini, quæ ita erant ordinata *in circuitu* Sanctoarii, quod continebat intra ſe Arcam, in qua erat manna, ut & miniſtri Levitici Ordinis eſſent ptope *in circuitu* excubantes, & duodecim tribus item *in* ampliori *circuitu* metarentur caſtra per *circuitum* Sanctuarii. Sic etiam *in circuitu* Sanctuarii, quod nunc continet verum manna, diſpoſita eſt Eccleſia, ut miniſtri A Domini excubent inter vsſtibulum & altare ſeqneſtrati à ſæcularibus, & ſæculares ipſi velut *in circuitu* manentss miniſtroſque Altaris pro modulo ſuo juvando eimis & eleemoſynis repræſentent Eccleſiam talem, quæ rctà dicatur *Terribilis, ut caſtrorum acies ordinata*, *Cant. 6. 3.* Sancto Domini timore coadunata, & amplô *circuitu* dilatara io ſimilitudinem caſtrorum *in exitu Iſraël de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro* *Pſ. 113. 1.* venientium, quo modo nunc de populo barbaro exeunt & ſegregantur, qoi paoem Angelorum maoducaot in deſerto bujus mundi cum timore Domini, quo *beati omnes, qui timent Dominum* timorati *ambulant in viis ejus* quaſi duobus pedibus, & à peccatis abſtinendo, quod eſt pes dexter, & de peccatis, quæ acciderint, pœoitendo, quod eſt pes ſiniſter, non minùs quàm dexter neceſſarius timenti Dominum. Tantæ quippe virtutis eſt iſte *timor Domini ſanctus permanens in ſeculum ſeculi*, qui commendatur in iſto Nono cantico graduum, ut ovem perditam revehat ſurſum uſque ad caulas nonaginta novem oviom, compleos in ea & per eam numerum centenarium, quo ſignificarur perfectio.

Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum. VERS. IV.

Ne tu, qui hæc legis & canis, exiſtimes in verbis præmiſſis temporalia bona bonis & malis communia eſſe promiſſa timenti Dominum, dico tibi, quia *ecce ſic benedicetur homo qui timet Dominum*, ſicut veibs reſonant, quæ ſequuntur:

C *Benedicat tibi Dominus ex Sion, & videas bona Jeruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.* VERS. V.

Sion & *Jeruſalem* nomina ſunt illius civitatis, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra. Ex ille *Sion* à Domino, *qui habitat in Sion*, veniant tibi, qoi ipſum Dominum timet, taies benedictiones, quibus aſſocieris eidem *Sion*, *& videas bona Jeruſalem*, quæ ſunt ineffabilia, *omnibus diebus vita tua*, id eſt, æternaliter;

Et videas filios filiorum tuorum, VERS. VI.

id eſt, fructus operum tuorum. Vel *filios filiorum tuorum*, id eſt, eos, qui ex doctrina tua ſuccedenter generantur in adoptionem *filiorum* Dei & *tuorum*: Dei tanqnam Patris Altiſſimi, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur: *Tuorum*, tan- D quam paterne diſciplina ſeu materna lenitate à te nutritorum. Atque ut brsvi dictiunculâ omnia bona & deſiderebilia concludam: *Videas pacem ſuper Iſraël*; *Videas* Chriſtum, qui eſt *pax* vera faciens utraque unum, ſolvens inimicitiam inter Deum & hominem in carne ſua. Hunc *videat*, & hoc viſo gaudeas, quomodo gaviſi ſunt diſcipuli viſo Domino, quomodo gaudeot Angeli deſiderantes in eum proſpicere, quomodo gaudet verus *Iſrael*, vir videns Deum & dicens: *Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea. Et dixi mihi: Nequaquam ultra vocaberit Jacob, ſed Iſrael erit nomen tuum.* *Gen. 32. 28.*

PSALMUS CXXVIII.

SÆpè expugnaverunt me à juven- A
tute mea &c. &c.

In iſto cantico graduom voces audiuntur non jam timidè pugnantis, ſed fortiter gratulantis velut jam victoris tanquam pogna peracta.

VERS. I. & II. *Sæpè*, inquit, *expugnaverunt me à juventute mea, dicat nunc Iſrael.*

Sæpe expugnaverunt me à juventute mea, etenim non potuerunt mihi.

Nempe victricis conſcientiæ eſt dicere: *Etenim non potuerunt mihi*, ſubaudis: prævalere. *Iſraël* ergo ille, cui ſuperiori gradu benedictio B
theſaurizata eſt continuus in fine *pacem ſuper Iſrael*, ille, inqoam, *Iſraël memor* præteritorum certaminum *dicat* & ſua & totius Eccleſiæ voce gratias agens de victoria: *Sæpè expugnaverunt me* *Iſraëlem* fratrem Edom ſequaces Edom, terreni videlicet ac conſanguinei, quos ego *Iſraël* in utero Eccleſiæ ſupplantavi, quibus & benedictionem gradu ſuperiori deſcriptam præripui conſilio matris gratiæ. *Sæpè expugnaverunt me à juventute mea*, ut illis impugnantibus creſceret patientia & tolerantia vel mihi *Iſraëli* vel mihi toti Eccleſiæ, dum *ſæpè expugnaverunt me* incipiendo à ſanguine Abel juſti, qui eſt interfectus in campo, usque ad ſanguinem Zachariæ, quem occiderunt inter templum & altare, ut veniat ſuper C
eos omnis ſanguis juſtus ſive in manifeſto ſive in occulto fuſus. Quod autem dico ego *Iſrael*, vel ego Eccleſia: *expugnaverunt*, pro eorum ſenſu dico, non pro meo: quia licet impugnarer, tamen non expugnabar. *Etenim non potuerunt mihi*, ſubaudis: prævalere ſtantes ex adverſo. Et ideo inſidiantes poſt tergum.

VERS. III. *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores* ipſi detrahendo & calumniando velut in occulto. *Supra dorſum* dico: quia multi ex eis erant me majores & in hoc ſæculo ſuperiores, qui exaltati ſuper me *ſupra dorſum meum fabricaverunt peccatores.* Et hoc faciendo ad inſtar fabri ferrum breve ſuper incudem prolongantis D
prolongaverunt iniquitatem ſibi, non mihi nocituram, ſuæ nequitiæ, non meæ tolerantiæ imputandam, ſed neque ut ipſi æſtimant nimis prolongandam. Nam

VERS. IV. *Dominus juſtus concidet cervices peccatorum.* Non dico *manus*, quibus operantur malum vel *pedes*, quibus currunt ad malum fabricandum; ſed *cervices* duras, quas erigunt in altum contra Dominum ſuperbiendo, has ipſe Dominus *concidet* humiliando eos vel ad pœnitentiam medicinalem vel certè ad pœnam infernalem, quorum alterum peto, alterum propheto dicens:

Confundantur & convertantur retrorſum omnes, qui oderunt Sion. VERS. V.

Confundantur ſalubri confuſione, quæ adducit gloriam, dum quis confunditur pœnitendo &
piè confitendo peccata ſua, de quibus erubeſcit
productis ad lucem juxta illud: *Lazare veni foras.* Joh. 11.
Convertantur etiam *retrorſum* parati veritatem ſe- 43.
qui, cui priùs adverſabantur. Quod ſi hæc ora-
tio mea pro illis fuſa exaudiri non poteſt, eò quòd
illis poſt acceptam notitiam veritatis voluntariè
peccantibus *jam non relinquetur pro peccatis hoſtia,* Hebr. 10.
ſicut Apoſtolus affirmat, prophetia ſaltem hæc 26.
citò impleatur, qua illis non rogo, ſed pronuntio
dicens: *Confundantur*, ita ut cadant in opprobrium
ſempiternum. *Confundantur* illi & non
confundar ego, paveant illi & non paveam ego.
Convertantur etiam *retrorſum* cadendo *retrorſum*
exemplo eorum, qui venerant comprehendere
Jeſum, de quibus legitur, quia cùm dixiſſet Je-
ſus: *Ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in* Joh. 18.6.
terram, nimirum fulmine verbi diverberante faci-
es eorum abierunt *retrorſum*, & ſic abeuntes, ne-
que, ubi pedes ponerent, videntes ceciderunt
retrorſum. Sic, ſic manifeſtato lumine veritatis
abeant, *& convertantur retrorſum*, cadantque in
terram tenebroſam & opertam mortis caligine
omnes inimici *Sion*, & illi, qui manifeſtè impugnant
Sion, & illi, *qui* cùm dicantur amici, occultè
oderunt Sion, videlicet Sanctam Eccleſiam.

C Interim verò, dum in carne vivunt, omnino VERS. VI.
ſint invalidi, non robuſti ùt arbores, ſed fragiles ùt *fœnum*: *Fœnum* dico non qualecunque, ſed ut *fœnum tectorum, quod priusquàm evellatur, exaruit*, utpote radices non habens in terra defixas, ſed ſtans in culmine abſque interno humore. Sic & iſti ſtantes in culmine ſæcularis vel etiam ſpiritalis excellentiæ, priusquam judicio vel mortis vel depoſitionis evellantur, appareant aridi, ùt ſunt, ne illis nimium florenti-
bus denuo moveatur pes infirmorum, ut antehac
penè moti ſunt pedes mei, penè effuſi ſunt greſſus mei, Pſ. 72. 2.
quia zelavi in peccatoribus pacem peccatorum videns: & ſeq.
quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum
D *in plaga eorum.* *Ideo tenuit eos ſuperbia* ſtantes in
alto ſuper tecta, non ſicut illi, quibus dictum eſt:
quæ audiſtis in cubiculis, prædicate ſuper tecta, ſed Matth.
ſiunt fœnum tectorum perditioni & ariditati pro- 10. 27.
ximum,

De quo non implebit manum ſuam, qui metet, & ſinum ſuum, qui manipulos colliget. VERS. VII.

Meſſores quippe Angeli collecturi triticum in horrea Domini & alligaturi zizania in faſciculos igni comburendos, non colligent iſtos *fœno tectorum* aſſimilatos, neque in *manum* neque in *ſinum*: quia in eis nullum fructum vel actionis, quæ per

manum, vel contemplationis, quæ per *ſinum* intelligitur, invenient.

VERS. VIII. Huc acceſſit, quòd non fecerunt ſibi amicos de mammona iniquitatis eos, *qui præteribant* hoſpites & peregrini, non habentes hìc manentem civitatem, ſed futuram inquirentes. Illi, dum *præteribant*, *non dixerunt* eis: *Benedictio Domini ſuper vos*; nec dixerunt: *Benediximus vobis*, quod utique dixerunt benè viventibus addentes: *In nomine Domini.* Non dixerunt: *Benediximus vobis in nomine noſtro*, ne daretur illis occaſio in homine confidendi: quia *maledictus vir, qui confidit in homine*; ſed dixerunt: *Benediximus vobis in nomine Domini*: Jer. 17. 4.

quia *benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.* ibid. v. 7.

PSALMUS CXXIX.

DE profundis clamavi ad te Domine, Domine exaudi vocem meam &c.

In hoc Undecimo gradu aſcenſor iſtorum graduum, licèt quaſi perfectus jam pervenerit usque ad decimum gradum, quo ſignificatur legis adimpletio propter decalogum, tamen cernens adhuc multa ſibi deeſſe ad conſummationem virtutum, quibus conſummatis & quindecim gradibus tranſcenſis introitur in templum, vehementer ſe in humilitate deprimit dicens:

VERS. I. *De profundis clamavi ad te Domine.* Item: *Si iniquitates obſervaveris Domine, Domine quis ſuſtinebit?* Subauditur: *nullus homo* natus de muliere, ſi remota pietate judicetur. Pſalmus iſte pœnitentialis eſt poſitus in gradu undecimo, quo numero ſignificatur Decalogi transgreſſio, ſicut in undecim ſagis cilicinis tabernaculi eadem legis transgreſſio figurata eſt, quæ per ſtudia pœnitentialia quaſi per ſaga cilicina eſt operienda. Summus quippe in *profundis* velut alter Jonas, quamdiu detinemur in carne mortali ſemper nos trahente ad ima & *profunda*:
Sap. 9. 15. quia *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* De multis hujusmodi *profundis clamavi*
Jonæ 2. 4, 5, & 6. *ad te Domine* quaſi de ventre ceti, ubi *fluctus tui ſuper me tranſierunt, & pelagus cooperuit caput meum, & ego dixi: Putas, videbo templum Sanctum tuum?* Putas quindecim gradus omnes tranſcendam, & veniam usque ad templum Sanctum tuum? Sic *de profundis clamavi ad te Domine*; nec adhuc videor exauditus. Ideo dico:

VERS. II. *Domine, Domine exaudi vocem meam.* *Domine* Creator, qui tuæ creaturæ potenter dominaris; quia non poteſt eſſe, niſi prout vis: *Domine* Redemptor, qui tuis redemptis clementer dominaris, quia nullum eorum, quos fide & opere vel ſola fide ùt parvulos operari non valentes prænoviſti à te redimendos & ſalvandos, perire ſinis dominante in omnibus tua creatrice potentia, & in ſolis electis redemptrice ac ſalvatrice clementia, tu *Domine exaudi vocem meam* per virtutem potentiæ tuæ ubique regnantis; & *aures* clementiæ tuæ *fiant intendentes in vocem deprecationis meæ*, ut eruar *de profundis*, quæ ſunt iniquitates meæ, quarum procellas tumultuoſes & ſpumoſas intuendo expaveſco & expaveſcens clamo:

VERS. III. *Si iniquitates obſervaveris Domine, Domine quis ſuſtinebit?* Quis te *ſuſtinebit* peccata ſua districtè judicantem, quem vix homo ſuſtinet peccata hominum diſſimulantem propter pœnitentiam Sanctis quoque hominibus neceſſariam, quæ ſi fuerit condigna, erit & fructuoſa? quod exinde provenit,

VERS. IV. & V. *Quia apud te propitiatio eſt*, videlicet Chriſtus in cruce immolatus & hoc modo factus *propitiatio* pro peccatis noſtris, ipſe poſt mortis humilitatem gloria & honore coronatus eſt apud te in ſumma gloria, ubi etiam interpellat pro nobis exaudiendus pro ſua reverentia, ſi tamen ſub lege ipſius manemus, de qua loquens Apoſtolus dicit: *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Hanc legem lege Moyſi meliorem, cùm adhuc lege Moyſi premerer, expectavi, *& propter hanc legem tuam ſuſtinui te Domine.* Mortuus ego & baculo tuo gravatus te verum Heliſæum *ſuſtinui*, donec venires & te vivum, immo vitam mihi mortuo, de magnum mihi parvulo coaptares vitamque donares. Hoc ita futurum prædixerunt Prophetæ in verbo Domini, & in hoc verbo Domini ego *ſuſtinui* & expectavi effectum verbi, quod non poteſt falſificari de promiſſione Reſurrectionis, cùm & ipſum verbum viſibiliter in carne apparens de ſe dixerit: *Ego ſum reſurrectio & vita, qui credit in me, non morietur in æternum.* Item: *Et ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.* Hoc verbo audito & credito ſucceſſit, immò acceſſit fidei ſpes certa, qua *ſperavit anima mea* in ipſo verbo Domini, vel etiam in ipſo *Domino*, qui & nunc ſuſcitat animas à morte peccati per fidem juſtificantem, & poſthac etiam corpore per inhabitantem Spiritum ejus in nobis, qui membra ejus nominamur & ſumus. Spe itaque geminæ reſurrectionis ego certificatus quemlibet proximum nomine Iſraël ſignificatum voco & provoco ad eandem ſpem dicens:

Gal. 6. 2.

Joh. 11. 25.

Joh. 6. 44.

A cu-

VERS. VI. *A cuſtodia*, ſive, ùt quidam codices habent: *a vigilia matutina usque ad noctem ſperet Iſraël in Domino*: quia qui manè, in *vigilia matutina* ſurrexit de ſepulchro ſpretâ militum *cuſtodiâ matutinâ*, ipſe quuque finito hujus temporalitatis die imminente quaſi nocte, cùm ſerò factum erit, vocabit operarios de ſepulchris, & reddet illis mercedem, *A cuſtodia* igitur *matutina usque ad noctem ſperet Iſraël in Domino* fiduciam capiens de ſua reſurrectione per id, quod jam reſurrectio carnis humanæ præceſſit in capite.

Neve hoc in dubium veniat, quaſi non inde certificari valeat homo peccator de ſua reſurrectione, quòd ſurrexit homo ſine peccato natus & mortuus: cogitet, qui ejusmodi pul- B ſatur tentationibus de reſurrectione Chriſti præterita, & noſtra futura per ipſum;

VERS. VII. *quia copioſa apud eum redemptio*, qua redemit ve- A nundatos ſub peccato ipſe, qui erat ſine peccato.

VERS. VIII. *Et ipſe* non ſolùm redemit ſanguine ſuo ſemel in cruce fuſo, ſed etiam cottidie usque in finem ſæculi *redimet* eodem ſanguine potatos & ſaginatos, dum ſic ab eis bibitur, ut in utroque poſte pariterque in ſuperliminari domûs ponatur, quo ſigno domus *Iſrael* à domibus Ægyptiorum ſecernuntur, dum corpore ſimul & mente morti Chriſti configurantur, quod eſt in utroque poſſe poni ſanguinem agni, qui etiam in ſuperliminari domûs ponitur, dum frons noſtra ejus de ſanguinis munitur ſignaculo, ut non erubeſcamus credere in mortuum, quem confitemur à morte ſuſcitatum. Sicut B igitur quondam redemit *Iſraël* carnalem de poteſtate Pharaonis & Ægyptiorum: Sic *redimet Iſraël* ſpiritalem *ex omnibus iniquitatibus ejus*.

PSALMUS CXXX.

DOmine non eſt exaltatum cor meum, neque lati ſunt oculi mei.

In hoc duodecimo gradu ſtrenuus aſcenſor & cantor magnæ ſibi virtutis magnæque temperantiæ conſcius, gratulatur in gratiarum actione dicens:

VERS. I. *Domine non eſt exaltatum cor meum &c.*

Revera perfecti eſt hominis tale ac tantum habere in corde ſuo teſtimonium conſervatæ humilitatis, ut dicere poſſit: *Domine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei, neque ambulavi in magnis.* Sed quid? *Si non humiliter ſentiebam* &c. Verè canticum graduum eſt humilitate aſcendere, ſicut lamentabile nimis eſt per ſuperbiam cadere: quia in humilitate aſcenſionis altus gradus, in ſuperbia profundus caſus eſt. Hoc perpendens ego David, ego pœnitens & pſallens David gratias ago de humilitatis gratia mihi donata per te Domine Deus meus, qui ſuperbis reſiſtis, humilibus das gratiam. O *Domine* de tuo dono eſt, quòd *non eſt exaltatum cor meum* in ſecreto, *neque elati ſunt oculi mei* in manifeſto. *Non eſt exaltatum cor meum*, quòd didici docente DEO eſſe mitis & humilis corde apud me ipſum intrinſecus, *neque elati ſunt oculi mei* extrinſecus deſpiciendo alios, qui videbantur me minores, quibus me prætuli. *Neque ambulavi in magnis* coæquando me illis, cùm eſſem in oculis meis parvulus: *neque in mirabilibus ſuper me ambulavi*: quia miracula non affectavi *ſuper me*, ſuper meas vires, de quibus apud homines cæteros fierem ſpectabilis & admirabilis ùt Simon Magus, qui cum duo vidiſſet in Apoſtolis, videlicet juſtitiam & potentiam, ſpretâ juſtitiâ quæſivit potentiam: *Date*, inquiens, *mihi hanc poteſtatem, ut cui manus impoſuero, accipiat Spiritum Sanctum.* Act. 8. 19. C *Non* ſic *ambulavi* ego *in mirabilibus* extollendo me *ſuper me*, affectando potentiam faciendi mirabilia; ſed fui contentus juſtitia, cujus eſt individua comes humilitas, quæ non alta ſapere, ſed humilibus docet conſentire. Quod dixi de humilitate mea, usque adeo verum eſt, ut hujuſce humilitatis mihi conſcius quaſi maledicto me obſtringens confidenter dicam:

VERS. II. *Si non humiliter ſentiebam* diſtinguens me à dono, quod erat in me, ſemper memor nihil me habere, quod non acceperim, unde non mihi quaſi aliquid boni ex me habenti, ſed bonorum omnium gratuito largitori ſciebam, & intimo corde ſentiebam deberi gloriam de his, quæ accepi, *Si*, inquam, *non* D *ita humiliter ſentiebam, ſed exaltavi animam meam* vel arrogando mihi quod non habui, vel quaſi ex me haberem quod habui, vel quaſi à DEO quidem acceperim, quod habui, ſed hoc mea virtute promeruerim, vel deſpiciendo cæteros non habentes quod ego habui, *ſi* aliquo iſtorum quatuor modorum, quibus omnis elatio committitur, *exaltavi animam meam* poſt primum canticum graduum, ubi *ſagittis acutis, & carbonibus deſolatoriis* ab elationis tumore curatus ſum, ſi, inquam, poſtea *exaltavi animam meam* per aliquod genus elationis iniquæ *retributio ita* fiat *in animam meam*, ſive *in anima mea*, ut deficiat & langueſcat *anima mea*,

 ſicut

ſicut ablactatus deficit, qui adhuc eſt ita tenellus, ut ſit *ſuper matrem ſuam.* Denique talis infans *ablactatus*, cùm necdum poſſit capere cibum ſolidum, citò langueſcit ac morti proximus ſit ſiem omnino moritur, niſi ante tempus *ablactatus* revertatur ad maternæ ubera. Stare hic ſenſus ad litteram poteſt.

Attamen longè major eſt maledictio, qua me obſtringo, ſi Hæreticos attendo, qui *ablactati* & nimis citò evulſi ab uberibus maternis defecerunt, neque *ſuper matrem ſuam* Eccleſiam voluerunt quieſcere, cùm neceſſe habuiſſent nutriri quaſi lacte per fidem ſimplicem, credendo videlicet, quòd panis Angelorum nobis hominibus factus eſt homo, & ita quaſi panis in lac verſo B nutriuntur parvuli credendo ſacramenta Dominicæ Incarnationis, Paſſionis, Reſurrectionis atque Aſcenſionis in cœlum, unde venturus eſt judicare vivos & mortuos. Hujus fidei lacte nutriendi ſunt parvuli, qui tamen diu lactati, ſi cùm poſſint, nolunt proficere ad capiendum ſolidum cibum, præcipuè, ſi ad hoc ſunt ordinati, & per longum tempus eruditi, hos arguit Apoſtolus ad

Hebr. 5. 12. Hebræos dicens: *Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus, rurſum indigetis, ut vos doceamini, quæ ſint elementa exordii ſermonum Dei, & facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo. Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt.* Et rectè quidem tales arguuntur, qui cùm deberent eſſe magiſtri propter tempus diuturnæ doctrinæ quaſi adulti, nolunt tamen in his, quæ ſtulta & infirma Dei ſunt, ſapientiam & virtutem ſapere: ſed qui adhuc parvuli & quaſi edentuli ſunt indigentes nutricari *ſuper matrem ſuam* Sanctam Eccleſiam, dum proſiliunt ad ſcrutanda inſcrutabilia, volentes ratione comprehendere incomprehenſibilia, Hæretici fiunt, ac proinde opus habent reverti ad materna ubera, ubi quaſi modò geniti infantes rationabiles ſine dolo lac concupiſcant nihil ſe judicantes ſcire niſi Chriſtum Jeſum & hunc crucifixum. Quem etſi confiteamur ex infirmitate noſtra crucifixum, nihilominus tamen inter perfectos prædicamus eſſe Dei virtutem & Dei ſapientiam, quod non capiunt ante tempus *ablactati*: quia nec fide magni ſunt ad credendum, nec ſenſu magni ad intelligendum. Talibus ego efficiar ſimilis, *ſi non humiliter ſentiebam, ſed exaltavi animam meam* per ſuperbiam, cui Deus reſiſtit.

A Aliter: *Humiliter* quidem *ſentiebam* non alta ſapiendo, ſed humilibus conſentiendo, & eram parvulus in oculis meis. Verùm, ne dum nimiùm ſervaretur humilitas, regendi frangeretur auctoritas, nolui nimis humiliari, *ſed exaltavi animam meam* corripiendo inquietos, conſolando puſillanimes, malitiâ quidem parvulus exiſtendo, ſed auctoritate perfecti ſenſus contra eos magnus, quibus debui correptionem vel commonitionem Chriſto auctore, qui dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum* &c. usque: *ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.* Matth. 18. 15. Sic agendo & *humiliter ſentiebam*, quia non ſprevi peccantes more Phariſæorum de ſua juſtitia gloriantium cæterosque aſpernantium, & tamen *exaltavi animam meam* vitia errantium corripiendo & immundum non tangendo, id eſt, peccatis aliorum non conſentiendo vel per iniquum ſilentium, vel quod pejus eſt, per aſſentationis linguam doloſam, cui renunciatum eſt in primo Cantico graduum. Ibi etiam reprobavi malum ſilentium inter malos: quia *cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.* Quod totum, ſi non eſt verum, niſi pœnitentia intervenerit, vel interveniet, fiam *ſicut ablactatus* ita infirmus, ut ipſe infirmitate compellente revertar ad ubera materna. Benè dixi: niſi pœnitentia intervenerit: quia in omni maledicto quod continet Scriptura, ſubaudienda eſt pœnitentia. Verbi gratia: *Maledictus vir, qui confidit in homine,* ſubauditur, niſi pœnitentiam egerit. Jer. 17. 5. Item; *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis,* ſubauditur, Pſ. 118. 21. C niſi pœnitentiam egerint. Forte quis audiens jam prædictæ humilitatis in me David Rege perfectionem ſuæ infirmitatis conſcientia urgente non confidit ſe aſcenſurum ad iſtum duodecimum gradum, in quo ſonat perfectum perfectæ humilitatis Canticum. Quocontra ego dico:

VERS. III.

Speret Iſrael in Domino ex hoc nunc & usque in ſæculum.

In Domino, inquam, non in ſuis viribus confidat, quisquis ut *Iſraël* dormiens in Bethel, videlicet quieſcens in Eccleſia Catholica ſcalam iſtam quindecim graduum conſiderat, quia Dominus eſt innixus eidem ſcalæ, in quo ſperare debet *Iſraël* quòd conantes aſcendere ipſe adjuvet ſua virtute. D *Speret* autem non ad horam, ſed *ex hoc nunc & usque in ſæculum* futurum, ubi non ſpes erit ſed res.

PSALMUS CXXXI.

MEmento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus &c.

In iſto Cantico graduum Tertio decimo demonſtratur nobis, quantum, vel cur ſe humiliaverit ipſe David dicendo:

VERS. I. II. III. IV. & V.

Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus, & cætera usque: Donec inveniam locum Domino tabernaculum Deo Jacob. Videlicet, quia Chriſtum Dominum de ſemine ſuo naſciturum eſſe ſciebat, locum quoque nativitatis ejus ſcire deſiderabat. Idcirco manſuetus & humilis ſedebat: idcirco vigilans non dabat *ſomnum oculis ſuis, & palpebris ſuis dormitationem.* Idcirco *requiem* non dans *temporibus* ſuis jugiter orabat, & exaudita eſt oratio ejus, utpote manſueti, & humilis corde. Ideo quaſi attonitus repentè exclamat dicens:

Ecce

VERS. VI. *Ecce audivimus eam in Ephrata,* videlicet Nativitatem Domini, cujus locum quæſivi. *Ephrata* namque hæc eſt *Bethlehem.* Sed exinde invenimus *in campis ſylvæ,* id eſt, in latitudine univerſalis Eccleſiæ de gentibus, relictis anguſtiis Judææ.

Hebraica veritas habet: *Ecce audivimus Eam in Ephrata;* & eſt ſenſus: Ego David prænoſcens Filium Dei hominem futurum, & de ſtirpe mea naſciturum, ſed adhuc ignorans locum, in quo erat naſciturus, diligenter vigilavi & laboravi attentè orando, ut mihi manifeſtaretur locus Nativitatis ejus: & ecce! *audivimus eam* naſciturum in *Ephrata*, ſcilicet in *Bethlehem.* Solus oravi, ſed non ſolus audivi: quia me vigilante & orante non à me ſolo, ſed ab aliis quoque Prophe- B tis, immo à cunctis fidelibus aures fidei patulas habentibus auditum eſt, quòd Filius Dei prælegit ſuæ Nativitati *Ephrata*, quæ alio nomine dicitur *Bethlehem.* Ibi *Eam*, ſcilicet Dominum vel *Eam*,

Pſ. 75. 2. ſcilicet *Arcam ſanctificationis* ejus primò *audivimus.* quia *notus in Judæa Deus, & habitatio ejus in Sion;* ſed poſtea *invenimus Eam* Dominum vel *Eam Arcam in campis ſylvæ*, ſcilicet in latitudine gentium, quæ ſunt quaſi *campi ſylvæ*, conſimiles videlicet novalibus, quæ *ſylvis* eradicatis excoluntur, quia fruticibus errorum deſectis & extirpatis jam ſemen Dei receperunt, exeunte qui ſeminat ſemen ſuum. Quaſi enim intus fuit iſte ſeminator, cùm intra Judaicas anguſtias prædicavit in ſola Hebraica lingua; ſed poſtea exiit in *campos ſylvæ* per A- C poſtolos ſuos docendo gentes in omnibus linguis,

Pſ. 18. 4. ita ut non ſint *loquelæ, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum:* nam *in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Quæ verba nos fideles *audivimus in campis ſylvæ*, atque ideo tali auditu edocti ad præliandum:

VERS. VII. *Introibimus in tabernaculum ejus* militaturi primò in caſtris ejus, & poſtea peracta militia & adeptâ contra hoſtes viſibiles & inviſibiles optatâ victoriâ non nobis gloriam adſcribemus, quaſi noſtra virtute triumphatum ſit; ſed ipſi gratias referendo *adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus.* In primo Adam non *ſteterunt pedes* Dei, cùm deambularet in pa- D radiſo, non inveniens locum ſtandi apud illum, qui pede ſuperbiæ ac manu peccatoris in tentatione motus fuerat. Sed in ſecundo Adam, qui natus eſt *in Ephrata, ſteterunt pedes ejus*, quia nunquam venit illi pes ſuperbiæ; ſed neque manus peccatoris in deſerto illum tentantis, ac poſtea per Judæos infeſtantis potuit movere illum à ſua ſtabilitate. Unde in illo *ſteterunt* fortiter *pedes* Domini, ſcilicet Verbum DEI unitum carni, & Spiritus ejus requieſcendo ſuper eum. Quia enim Pater non legitur miſſus, Filius autem & Spiritus Sanctus miſſi leguntur à Patre, qui cùm ſit à nullo, non potuit mitti ab aliquo, ſed ipſe miſit Verbum ſuum incarnandum, & poſtea per ipſum Verbum incarnatum, & paſſum dedit fidelibus Paraclitum, rectè duæ Perſonæ, Verbum ſcilicet ac Spiritus Sanctus, A quas Pater emiſit, *Pedes Ejus* intelligi poſſunt, qui in homine aſſumpto in DEUM nunquam ſunt moti, atque ideo in illo tanquam in loco ſtabiliſſimo adorandus eſt Pater, Verbum & Spiritus, immò etiam ipſe homo in Deo ſic eſt adorandus, ut in adoratione ipſa minimè ſecernatus à Deo: quia ipſe Deus eſt, non ſicut Dii multi & Domini multi, qui non ſunt adorandi, utpote adoptivi Dii & Domini; ſed ſicut DEUS Altiſſimus, qui cum ſit natus *in Ephrata*, ipſe tamen fundavit eam Altiſſimus, ac proinde cum Patre Altiſſimo adorandus adoratione una & individua ſicut in Synodo Epheſina Sancti Patres diffinierunt dicentes in fine Concilii: *Si quis audet dicere, aſſumptum hominem à Verbo coadorari cum DEO Verbo oportere, & conglorifica-* B *ri, & connuncupari DEUM tanquam alterum alteri (adjectio enim unius ſyllabæ, id eſt, Co, hoc cogit intelligi) & non magis una reverentia veneretur Emmanuel unamque glorificationem dependit ſecundùm, quod Verbum factum eſt caro, anathema ſit.* Patet ergo ſecundùm tenorem prædicti Concilii non ſolùm in homine aſſumpto in DEUM DEUS adorandus; ſed & ipſe homo tanquam DEUS adorandus una & indiſſimili adoratione, qua præter Chriſtum creatura nulla eſt adoranda.

Rectè igitur *adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus*, quia & ipſe *locus* DEI, homo videlicet in DEUM aſſumptus, ita Sanctus eſt, C ut jure à Sanctis omnibus adoretur, & omni Divinitatis cultu venerabilius honoretur, utpote Apoſtolo aſſerente non inter omnia, ſed *ſuper omnia DEUS benedictus*, & nomine, quod eſt ſuper omne nomen donatus & glorificatus. Rom. 9. 5. *Adorabimus* itaque in illo illi per Sacramentum Baptiſmi & Altaris incorporati, & membra ejus effecti. Nam extra ipſius unitatem non poteſt adorari ab aliquo extra corpus ejus (quod eſt Eccleſia) poſito in aliquo ſchiſmate vel hæreſi. Propter quod non alibi, ſed *in loco ejus*, id eſt, in corpore ipſius eſt adorandus, & jugiter orandus pro ipſo corpore ſuo in requiem ſuam partim jam tranſlato, partim adhuc transferando. Quæ tranſlatio cœpta, ut omnino perficiatur, oraturamus aſſiduè dicendo:

Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. VERS. VIII.

Arca Noë diu fluctibus in diluvio agitata ceſſante tandem diluvio requievit ſuper montes Armeniæ. Similiter *arca* per Moyſen fabricata in tabernaculo mobili diu de loco ad locum tranſlata, vel etiam repulſo tabernaculo Silo inter alienigenas legitur circumducta: ſed tandem fabricato in Jeruſalem templo manufacto illuc introducta requievit arca ipſa. Hæc omnia in figura contingebant, neque præſtabant *requiem* perpetuam, quia tu major Noë, major Moyſe, majorque Salomone JESU Chriſte nondum ſurrexeras *in requiem tuam*, immò nondum natus eras *in Ephrata.* Propterea ego David magno

flagrans deſiderio illius *requiei*, cui non erat ſucceſſura ulla inquietudinis perturbatio, ſicut veſtata Jeruſalem temploque combuſto evenit magna perturbatio, & arca DEI per Jeremiam recondita eſt in locum ſacretum per ſeptuaginte ennos illic occultenda, optavi adventum tuum, quem audiaram *in Ephrata* inchoendum, & *in campas ſylva* dilatandum. Sed quia nihil nobis naſci profuit, niſi redimi profuiſſet Morte ec Raſurrectione tua, optavi etiam Reſurrectionem tuam dicendo eſſiduè: *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificatianis tua.* Sancte videlicet Eccleſia in ſinu Abrahæ jam partim collecte ex parte requievit; ſed non erat plena requies in locis infernalibus extra paradiſum primi hominis peccato clauſum, ſed tua Morte ec Reſurrectione reſerandum. Fuit igitur continuus clamor in cordibus antiquorum patrum jugi deſiderio vociferantium ac dicentium: *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tua.* *Surge* à mortuis, & ingredere *in requiem* DEI tu verus Noe diluvio Paſſionis fatigetus, ſed poſt Reſurrectionem tuem non ultre fatigandus, quia mora tibi ultre non dominabitur. *Surge* & ingredere *in requiem DEI*: quie te vidit juſtum coram ſe ex omnibus gentibus. Dormiſti conturbatus, ideo *ſurge*, non ultra conturbandus. Dormiſti, & dormiens in cruce à Filio tuo populo Judæorum quaſi ab impio Cham deriſus es, tanquam nudus ornamento inſitæ tibi Divinitetis caruiſſes, cum tu licèt moriens & mortuus, eſſe DEUS non deſiiſſes t
Habac.3.4. quia ibi *abſcondita eſt fortitudo* tua, non deſtructa. *Surge* itaque, tuamque fortitudinem tuis inimicis & amicis oſtende, ut & inimici tui facti velut mortui deſinant inſultare tibi, & amici gaudeant viſo te Domino, viſo tuo dominio, quo tu dominaris in medio inimicorum tuorum. *Surge* maledicturus poſteritetem filii te Patrem irridentis, & benedicturus filios te honorantes mortiſque tuæ memoriem ſub pallio venerabilium Sacramentorum celebrentes, prout
Luc.22.19. ipſe dixiſti: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Sic *ſurge in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tua*, ne vel te vel *arcam tuam*, Sanctam videlicet Eccleſiam pulſet ulterius diluvium procelloſum, cujus aquæ intraverunt uſque ad enimam tuam, & uſque ad enimas omnium fi-
Pſ.68.2. deliter pſallentium & dicentium: *Salvum me fac DEUS, quoniam intraverunt aquæ uſque animam meam*, & cætera uſqua in finem Pſalmi. Multum quaſſata eſt *arca* tue iſtis aquis tentationum & tribulationum, quæ nunc in omnibus requiem quærit dicens tibi eſſiduè: *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca Sanctificatianis tua.* Licèt enim ſemel ſurrexeris, & cum Sanctis multis de inferno liberatis *in requiem tuam* introieris, tamen adhuc Eccleſiæ tuæ vel cuique fideli animæ dormis, quando eam nimiis tentationum procellis permittis quaſſari. Propter hujuſmodi procellas mitigandas, O Domine, frequenter ſurgens impera ventis & mari, ut fiat tranquillitas magna, in qua requieſcas *tu & arca* tua, Sancta videlicet Eccleſia ſeu quæque fidelis anima. Tu quondam excitatus es tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino, & percuſſiſti inimicos tuos in poſteriora, quod *arcam Sanctificatianis tua* poſuerent in templo Dagon, & non ceſſeſti operari mirabilia tua circa ipſam *arcam* tuam, donec introducta eſt *in requiem tuam*, collocata videlicet in templo Sancto tuo, ubi miniſtrarent Sacerdotes legitimi, & Sancti è Sacerdotibus Dagon longè diſtincti. Et nunc igitur *ſurge* tanquam potens, & percute inimicos tuos cultores Dagon ſive Mammon, liberendo ab eis *arcam ſanctificationis*, videlicet corpus tuum, quod indignè tractent, neque ceſſes contre eos operari mirebilia tua, donec illis opprobrio ſempiterno humilietis ad pœnitentiem Sacerdotibus legitimis liberum ſit in templis tibi ædificatis & ſacratis miniſtrare, maximè in templis Epiſcopalibus ad hoc fabricatis, ut in eis requieſcat *arca ſanctificatianis tua* miniſtris idoneis abundantibus, quibus committetur Dominici ſanguinis conſecretio. Pro hujuſmodi miniſtris etiam nunc oramus eſſiduè dicentes:

Sacerdotes tui induantur juſtitiam, & Sancti tui exultent. VERS. IX.

Sacerdotes Dagon, qui arcam tuam non benè tractant, Sacramentum Corporis tui vertendo in quæſtum ſuum, induantur confuſione pœnitentiali, quod oramus, vel certè pœnali, quod juſtitiæ Divinæ aſſentiendo concedimus. *Sacerdotes* autem *tui* tibi miniſtrantes, tuam, non ſuam gloriam quærentes, tibi ſervientes, non Mammonæ, *induantur juſtitiam*, illam videlicet, quæ ex fide eſt, quæ juſtificat impium, ut juſtus ex fide vivat. Et quia fides mortua non vivificat, fides tuorum Sacerdotum ſic vivat, ſic floreat, ſic in radice charitatis vigeat, ut nunquam deficiat, quomodo pro Petro eſt oratum, ut non deficeret fides ejus, qua non deficiente ille permanſit in Sacerdotio etiam poſt peccatum negationis trinæ, quod abolevit lachrymis & trina confeſſione. Unde indutus eſt *juſtitia*, & inter Sanctos, immò etiam præ Sanctis Apoſtolis, qui minimè negaverant, *exultat*. Sic, ſic O Domine, qui natus es *in Ephrata*. *Sacerdotes tui*, maximè in Apoſtolica ſede ſucceſſores Petri Apoſtolorum Principis, *induantur juſtitia & Sancti tui* ſub talibus Rectoribus conſtituti *exultent* illa exultatione, de qua
dicitur: *Exultent juſti in conſpectu DEI, & de* Pſ. 67. 4.
lectentur in lætitia. Item: *Exultate juſti in* Pſ. 32. 1.
Domino; rectos decet collaudatio. Item: *Fi-* Pſ. 149. 2.
lia Sion exultent in Rege ſuo. Item: *Exulta-* ibid. v. 6.
tiones DEI in gutture ſive in faucibus earum.
Item: *Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Ju-* Pſ. 47. 12.
dæ. Sic *Sancti tui exultent* nunc & in æternum. Quorum ne unquam turbetur, ſed in æternum perpetuetur exultatio.

Propter

VERS. X. *Propter David ſervum tuum, non avertas faciem Chriſti tui,* O DEUS Pater. *Non avertas faciem Chriſti tui* à gentibus in te credentibus, quem avertiſti à Judæis incredulis. Vel quia claudicat Iſraël partim credens, partim non credens *faciem Chriſti tui*, quam avertiſti ab incredulo Iſraël, ſaltem *non avertas* à reliquis Iſraël, in quibus computat ſe ipſum Paulus Apoſtolus, eò quòd noviſſimè illi tanquam abortivo *faciei Chriſti tui* viſa eſt. Nam qui mox, ut vocem ejus audierunt, relictis omnibus eum ſecuti ſunt vocantem, verbi gratia: Petrus & Andreas, eorumque ſimiles, rectius primitiæ quàm reliquiæ dicuntur. Sunt etiam reliquiæ Iſraël eorum conſimiles, de qui-

Rom. 11. 4. bus dictum eſt Heliæ: *Reliqui mihi ſeptem millia virorum in Iſraël, qui non curvaverunt genua ante Baal.* Sic & in hoc tempore affirmante B Apoſtolo reliquiæ Iſraël ſalvæ fiunt. Nam etſi deſint filii carnis, qui non reputantur in ſemi-

Rom. 9. 6. ne, quia *non omnes, qui ex Iſraël, hi Iſraëlitæ ſunt*, ùt ait Apoſtolus, tamen verbum promiſſionis non evacuatur, quia pro filiis carnis filii fidei aſſumuntur, & rami oleaſtri olivæ inſerentur, ut impleatur Verbum promiſſionis juramento firmatæ, ùt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri DEUM promittentem & jurantem, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui promittenti & juranti credimus, cui absque dubio credere debemus.

VERS. XI. *Juravit* enim *David veritatem, & non fruſtrabitur eum.* C

Pſ. 109. 4. *Juravit & non pœnitebit eum*, quia non variabit juramenti ſui conſilium, etſi variet opus. Juramentum verò ejus erit fixum, quo jurans

Gen. 22. 16. dixit primo Abrahæ: *Per memetipſum juravi, quia feciſti rem hanc, & non peperciſti unigenito tuo propter me, benedicens benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, atque in ſemine tuo benedicentur omnes tribus terræ.* In hac promiſſione Abrahæ facta Salvator mundi eſt promiſſus verus homo futurus, utpote naſciturus de homine ſecundùm carnem, immò & ſecundùm fidem, quæ DEO promittenti credidit contra naturam de ſterili & vetula uxore ſibi filium naſciturum. Hæc enim fides reputata eſt illi ad juſtitiam, D qua credidit, quod erat ſupra vel contra natu-

Rom. 4. 3. ram. *Credidit* enim *DEO, & hoc reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Porrò verbum promiſſionis juramento DEI firmatæ auctum eſt ad David. Qui enim promiſſus eſt Abrahæ homo futurus, David Regi Rex futurus, & in ſolio regni ei ſucceſſurus promittitur, cùm ei dicitur: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* Non dico: *De fructu femoris tui*, ſed *de fructu ventris tui*: quia in eo concipiendo vir non operabitur; ſed operante me Deo Patre Virginalis venter ita fœcundabitur, ut quod naſcetur ex Virgine, vocetur & ſit Filius DEI & Filius Hominis, DEI Patris & Hominis Matris, quæ quia de ſtirpe tua ô David naſcetur,

A venter ejus, venter tuus reputabitur. Ideo dico ego DEUS Pater tibi David, Patri unius ejusdemque Filii, quòd *de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Sedem* regalem, ut regnet ipſe, non ùt tu, cujus regnum terminabitur, ſed ùt Rex æternus, *cujus regni non erit finis*, quia *regnabit in domo Jacob in æternum*, in qua domo tu Luc. 1. 32. David regnum retines temporale. Non autem ſolus ipſe regnabit, ſed etiam filii tui reliqui per ipſum unigenitum Saræ matris liberæ, quæ ſurſum eſt, regenerati, ac proinde inter filios tuos filios non carnis, ſed fidei tuæ computati, ſedebunt *ſuper ſedem tuam*, regnaturi videlicet in regno æterno per tuum temporale regnum figurato. Sedebunt, inquam, & regnabunt filii tui,

Si tamen *cuſtodierint* ipſi *filii tui teſtamentum meum*, ſanguine Unigeniti mei conſcriptum, quod ipſi *filii tui* ſuſcipient in Baptiſmo abrenuntiantes diabolo & omnibus operibus ejus. Huic *teſtamento* accedent alia *teſtimonia mea*, non quæ fingentur in traditionibus Phariſæorum; ſed *quæ docebo eos* ego ipſe dando Spiritum veritatis introducentem ipſos *filios tuos* in omnem veritatem, quam *ſi cuſtodierint, ſedebunt ſuper ſedem tuam* regnaturi, primò illi, quibus dicetur: *Sedebitis ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim tribus Iſraël.* Item: *Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, & ſedeatis ſuper menſam meam* VERS. XII. Matth. 19. 28. Luc. 22. 28.

C *in regno meo.* Quibus hoc à Rege Regum dicetur, hi primi poſt ipſum regnabunt, *& filii eorum usque in ſæculum* ſæculi eisdem ſucceſſuri & cuſtodituri *teſtamentum meum, & teſtimonia mea, quæ docebo eos*, pro ſuo modo vel modulo erunt Reges aut Reguli ſedendo *ſuper ſedem tuam*, ſicut dictum eſt. Reges & Reguli cum Rege Regum regnaturi per hoc diſtinguuntur, quòd in aliquibus eſt fides magna, ùt in Regibus, qui Regem Judæorum quærentes munera myſtica obtulerunt, Aurum ſicut Regi magno, Thus ſicut vero Deo, Myrrham ſepulturæ ejus, in qua caro ipſius myrrhe & aloë condita non erat viſura corruptionem putredinis. Magna hæc fides magnos Reges fecit. Sed Re-

D gulus ille, cui dictum eſt: *Niſi prodigia & ſigna videritis, non creditis*, illorum tenuit imaginem, Joh. 4. 48. qui propter fidem puſillam ſub Regibus magnis, quales erant Apoſtoli, erunt regnaturi ſicut ſub Archangelis regnant Angeli. Quod non erit ex eorum præcedente merito, ſed ex dono gratuito:

VERS. XIII. & XIV. *Quoniam* per ſolam gratiam *elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem ſibi*, Sanctam videlicet Eccleſiam ſic dicens & firmiſſimè ſtatuens: *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hîc habitabo, quoniam elegi eam*, primò in Apoſtolis, quibus ab ipſo filio meo dictum eſt: *Non vos me elegiſtis* Joh. 15. 16.

elegiſtis, ſed ego elegi vos, ut eatis, & fructum A
afferatis, & fructus veſter maneat: poſtremò in
ipſo eorum fructu manſuro usque in finem ſæ-
Matth. 28.20. culi. Propter quod dictum eſt: *Ecce ego vobiſ-*
cum ſum usque ad conſummationem ſæculi. Quo
dicto ſignificatur usque ad conſummationem
ſæculi tales manſuros in ſæculo, in quibus &
cum quibus maneat DEUS regendo & conſolan-
do Eccleſiam ſuam Filio ſuo deſponſatam,
cui adhuc DEUS Pater promittit dicens:

VERS. XV. *Viduam ejus benedicens benedi-*
cam.

Ipſa Eccleſia vel quæque fidelis perſona &
ſponſa eſt per amorem & *vidua* per dolorem.
Nam ſponſo præſente ſuamque faciem oſtenden-
te amat illnm & gaudet, nec poteſt dolere ſeu
lugere, quamdiu cum illa ſponſus eſt, manife-
ſtis præſentiæ ſuæ indiciis & beneficiis conſpi-
cuus, lævâ ſuâ illam fulciens & dexterâ ample-
ctens, dum & corporalibus auxiliis eam ſublevat,
& ſpiritalibus donis ornat. At ubi aufertur ab
ea ſponſus, neque apparet illi conſolator aut au-
xiliator in tribulationibus variisque tentationibus,
tunc non ut ſponſa gaudet ſuper ſponſo ſuo,
Thren. 1. 2. quem non videt, ſed quaſi *vidua plorans plorabit in*
nocte, & lachryma ejus in maxillis ejus, quia non
eſt, qui conſoletur eam, imò non vult conſolari,
Matth. 2. 18. ſicut illa Rachel, de qua legitur: *& noluit conſo-*
lari. Unde dicis apud ſe: *Renuit conſolari anima*
Pſ. 76. 3. *mea*, quia nihil eam lætificare poteſt in hoc mun-
do abſente, imò, cùm ſit præſens, abſcondente
faciem ſuam dilecto ſuo, quem quia plangit quaſi
mortuum, rectè *vidua* nominatur deſolata, vide-
licet quaſi maritali ſolatio destituta. Sed huic *vi-*
duæ pater ſponſi conſolationem ſuam promittit di-
cens: *Viduam ejus benedicens benedicam* quaſi An-
nam viduam jejuniis & orationibus intentam,
quas orationes ego Deus Pater vertam in benedi-
ctiones oſtendendo ei Filium meum Virgineis ul-
nis in templo præſentatum, ut ipſa lætetur cum
Luc. 2. 29. Simeone ſene dicente: *Nunc dimittis ſervum tu-*
um, Domine, ſecundùm verbum tuum in pace.
Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod parâ-
ſti ante faciem omnium populorum. In iſta ſalutaris D
mei oſtenſione *pauperes* ejusdem ſalutaris mei
ſaturabo panibus. Quia enim eſuriunt, &
ſitiunt juſtitiam, ſaturabuntur panibus quinque
hordeaceis aut ſeptem triticeis in intellectu veteris
aut novæ legis convivantes cum *ſalutari meo*, filio
meo. Ut autem panes iſti rectè diſtribuantur con-
vivantibus cum ipſo filio meo, ego Pater

VERS. XVI. *Sacerdotes ejus induam ſalutari,*
ut in ipſo Chriſto baptizati & Chriſtum induti ſint
honeſti & idonei miniſtri ad diſtribuendum *panes*,
quibus ego *ſaturabo pauperes*, humiles eſurientes,
non divites in ſuo faſtu abundantes, qui panes
meos faſtidiunt, & ideo inanes dimittentur juxta
Luc. 1. 53. illud: *Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit*
inanes. *Et Sancti* ejusdem Filii mei *exul-*
tatione exultabunt, id eſt: vehementer *exul-*
tabunt, ſicut aliàs dicitur: *Exultabunt Sancti in glo-* Pſ. 149. 5.
ria, lætabuntur in cubilibus ſuis. Nec mirum,
quòd *exultabunt* in Sion, quam elegi mihi habi-
tandam, ſicut ſuperiùs dictum eſt: *Hic habitabo*
quoniam elegi eam. Meritò igitur in ea *exultatione*
exultabunt Sancti, quoniam

Illuc producam cornu David VERS. XVII.
manu fortis & deſiderabilis Filii mei, cujus *cornu*
& fortitudo eſt ipſa ejus Divinitas carnis infirmita-
te celſior, ſicut *cornu* cùm ſit in carne, celſius eſt
carne. Attamen ipſa ejus caro Paſſionis igne de-
cocta quaſi teſta induruit, & nihil minus habet
B fortitudinis quàm ipſa virtus Divinitatis: quia ipſa
Divinitas Verbi eſt fortitudo ſibi unitæ carnis.
Unde ſicut puer *David* unctus de cornu viſibili
oleo viſibili à Deo conſortatus eſt, ut ora leonum
frangere atque urſorum brachia diſſipare poſſet:
ſic Filius hominis Divinitatis oleo perunctus eſt
confortatus & *cornu* Divinæ fortitudinis corobora-
tus. Unde Zacharias: *Benedictus Dominus Deus* Luc. 1. 66.
Iſraël, quia viſitavit & fecit redemptionem plebis
ſuæ: & erexit cornu ſalutis nobis in domo David
pueri ſui. Hanc fortitudinem in infirma carne, ubi
abſcondita eſt ipſa fortitudo ejus, non viderunt
inimici ejus, ad quos confutandos & confunden-
dos ego Deus Pater *paravi lucernam Chri-*
C *ſto meo* Spiritu fortitudinis uncto. Nam Jo-
hannes Baptiſta, quem præmiſi ante ipſum parare
illi viam & plebem perfectam, *lucerna fuit ardens,* Joh. 5.
& lucens. Ardens amore tanquam Sponſi amicus: *lu-* 35.
cens verbo tanquam Sponſi prænuntius conteſtans
ipſum de cœlo veniſſe ac ſuper omnes eſſe, neque
illi ad menſuram datum Spiritum, cujus in ſignum
vidit ſuper ipſum columbam, quâ viſâ certificatus
eſt de ipſo, quòd hic eſt, qui baptizat in Spiritu
Sancto. Tali ejus teſtimonio de Chriſto meo

Inimicos ejus induam confuſione, VERS. XVIII.
ut de ſua falſitate, qua veritati obnituntur, con-
fuſi non audeant Chriſtum negare Dei Filium, qui
ei de cœlo audiente Johanne locutus eſt dicens:
Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Matth. 3.
D Sic induentur *confuſione inimici* Chriſti Filii mei di- 17.
lecti, in quo mihi complacui, *ſuper ipſum au-*
tem efflorebit ſanctificatio mea. *San-*
ctificatio Divinitatis, qua Sanctus eſt ipſe alios que
ſanctificat ita perfectè, ut non tantùm in radice
cordis vigeat, ſed etiam in ramis operum floreat,
&, quod expreſſius dictum ſit, *efflorcat*, id eſt,
evidenter floreat *Sanctificatio mea* flore ſanctitatis
immarceſcibili, quo non poſſet in homine, qui
Deus non eſſet, florere: quia *gloria* hominis *tan-* Eſa. 4. 6.
quam flos fœni, quod hodie eſt, & cras in clibanum
mittitur: Verbum autem Domini per carnis aſſum-
ptionem flos campi factum *permanet in æternum*
ſemper floridum; floresque ipſius fructus
parturient permanſuros nunc
& in æternum,

PSAL-

PSALMUS CXXXII.

ECce quàm bonum & quàm jucun- A *dum habitare fratres in unum &c.*

In iſto quarto decimo gradu bona & jucunda fortitudinis gloriatio eſt, ita videlicet bona & jucunda *ſicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam Aaron.* Nempe quamvis omnis manſuetudinis David memores famuli Dei ſint, & ipſi manſueti atque humiles in ſe, tamen ſemetipſos in Deo cognoſcunt *barbam Aaron*, id eſt, fortes & viriles, qui de capite ſuo Chriſto acceperunt Spiritûs Sancti unguentum. Quo peruncti dulce habent frequentare iſtud Canticum graduum:

VERS. I. *Ecce quàm bonum & quàm jucun-* B *dum habitare fratres in unum.*

Iſte versùs toto orbe notiſſimus ùt tuba Spiritûs Sancti diverſos congregavit, monaſteria peperit, in multis cor unum & animam unam eſſe fecit, qui deguſtata hujus unitatis dulcedine dicunt: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum. Ecce* vox demonſtrantis eſt: Quia plus in evidentia videtur, quàm lingua valeat explicare bonum illud, quod guſtant *fratres habitantes in unum. Bonum* eſt aliquid ſed non *jucundum*, ut eſt Martyrium. Item eſt aliquid *jucundum*, ſed non *bonum*, ùt inebriari vino, in quo eſt luxuria; ſed non eſt bonum. *Fratres* verò *habitare in unum* non dico ſimpliciter eſt *bonum & jucundum*, ſed *quàm bonum & quàm jucundum*, id eſt, ita *bonum & jucundum*, ut explicari non valeat verbis, *quàm ſit bonum*, & *quàm ſit jucundum habitare fratres in unum* rectè ordinatis diverſis officiis in diverſis perſonis tanquam in diverſis membris unius corporis, ut videlicet ſicut in uno corpore omnia membra licèt non eundem actum habeant, in uno tamen corpore in unum collaborant oculus videndo, auris audiendo, lingua loquendo, & cætera membra quæ ſibi competunt, exequendo non ſibi ſingula ſingulariter, ſed toti corpori, ut & oculus videat toti corpori, & auris audiat toti, & ſimiliter cætera membra ſint non ſibi tantum ſed toti corpori utilia. Quod *quàm ſit bonum & quàm jucundum*, non valet explicari; ſed poteſt aliquantulum è contrario demonſtrari, ſi attenderimus, quàm ſit malum & amarum diſcordare fratres, maximè ubi utraque pars diſcordantium tendit ad malum, ſicut Romulus & Remus fundatores urbis Romæ ambo mali ad malum, dominium ſcilicet contra invicem extenderunt usque adeo, ut alter alterum occideret, neque ſecum dominari pateretur. Quid memorem fraternas acies, alternaque regna profanis decertata odiis in populis ignorantibus Deum? Primi duo fratres, ambo Deum ſcientes, ambo Deo munera offerentes in ſe ipſis experti ſunt, & ſuis poſteris oſtenderunt, quàm ſit malum & amarum diſcordiæ venenum, quia unus odiens alterum propter invidiam occidit eum. Sanguis quoque occiſi fratris ad fratrem clamavit ad Deum, non poſcens indulgentiam, ſed vindictam, quia nondum erat effuſum *unguentum in capite*, quo delibuta nunc membra orant pro inimicis convertendis & ſalvandis exemplo ipſius capitis in cruce orantis pro inimicis: *Pater*, inquit, *dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt*. (Luc. 23. 34.) Quo dicto inſtruimur pro illis inimicis maxime orandum, quos ignorantia utcunque facit excuſabiles, dum neſciunt penſare magnitudinem peccati, quod faciunt maximè, qui diſcordiam ſeminant inter Fratres, quod malum præcipuè deteſtatur anima Dei dicente Salomone: *Sex ſunt quæ odit Deus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus: Oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem, cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum* B *in malum, teſtem fallacem, & eum, qui ſeminat inter Fratres diſcordiam.* (Prov. 6. 16. & ſeqq.)

Talis diſſeminator diſcordiæ, ſi fuerit in congregatione Fratrum habitantium *in unum* ſic eſt in ea ſicut inquietum jumentum in junctura, quod non trahit currum, ſed turbat jumenta trahentia facitque deſtrui currum, niſi fuerit vel domitum, vel ex toto relictum, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *unus aſſumetur, & alter relinquetur.* (Matth. 24. 40.) Aſſumetur ſcilicet amator & conſervator fraternæ concordiæ; relinquetur ſeminator diſcordiæ, qui licèt corpore *habitare* videatur *in unum*, tamen corde ſemper jurgia quærit. Sed hujusmodi malignis ab iſto quarto decimo gradu longè ſemotis nos in eodem C poſiti cantemus: *Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare Fratres in unum.* Nempe iſte gradus, cùm ſit penultimus, ad hæc penultima tempora Eccleſiæ poteſt aptari, quibus jam prope creditur eſſe ultimus ille gradus, in quo per judicium Dei exaltati electi cantabunt: *Ecce nunc benedicite Domino omnes ſervi Domini.* At nunc in iſto penultimo gradu ante judicium cantabile ſit nobis iſtud *Canticum graduum* cohabitantibus nobis *in unum.*

Quomodo? *Sicut* in principio naſcentis Eccleſiæ, quando *unguentum* Spiritûs Sancti effuſum *in capite, deſcendit* exinde *in barbā* capiti contiguam primò, ac deinde *in oram veſtimenti. Oram* dico ſupremam capiti vicinam, per quam caput intrare ſolet. Sic denique à Chriſto D in Apoſtolos *barba capitis Aaron* rectè aſſimilatos, utpote viriliter agentes, & ipſius *Aaron* Summi Sacerdotis, Chriſti videlicet *capiti*, quod Deus eſt, inhærentes (*caput enim Chriſti Deus*) Paraclitus primò *deſcendit*, ac per ipſos velut *in oram veſtimenti deſcendit* in primitivam Eccleſiam, de qua ſcriptum eſt: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una.* (1. Cor. 11. 3.) (Act. 4. 32.)

Deſcendit autem idem *unguentum* non ſicut pluvia in vellus, aut ſicut ros totus collectus in unum de Virgine aſſumptæ carnis vellus reliqua terra manente in ſiccitate, ſicut factum eſt in ſigno Gedeonis, immò expreſſo vellere jam prælo crucis ita deſcendit *ſicut ros in Hermon*, VERS. III. qui eſt mons paſcualis, ut mons *Sion.*

Ros quippe Sancti Spiritus, qui primò deſcende- A rat *in montem Sion* ſanctificando Eccleſiam de Judæa, quam ſignificat *mons Sion*, collectam, ipſe poſteà factus eſt *ros Hermon*, qui eſt extra Judæam, & ſignificat non ſolùm ſitu loci à Judæis alienam alienigenas gentes, verùm etiam nomine, quod eſt *Hermon* & interpretatur *Anathema*, quia gentilitas propter idolatriam cæteraque peccata enormia fuit quaſi anathemizata & à Deo ſeparata; ſed *rore*, qui priùs deſcenderat *in montem Sion* replendo Apoſtolos, deſcendente *in Hermon*, id eſt, in plenitudinem gentium, uſque *in oram veſtimenti*, quod eſt univerſalis Eccleſia, ſicut peruncta eſt *ora* ipſius veſtimenti ſuprema & vicina *capiti* ac *barbæ*, Eccleſia videlicet primitiva, ſic perungitur ejusdem *veſtimenti ora* extrema, ut finis Eccleſiæ aſſimiletur principio multiplicatis cœnobiis Apoſtolica Regula informatis, in quibus erit *bonum jucundum habitare fratres in unum*, ſicut erat in principio Apoſtolis eorumque diſcipulis *jucundum habitare*.

Quod nimirum ſatis congruè deſideratur, quotiens in Eccleſia Dei canitur, maximè in fine hujus cantici: *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto. Sicut erat in principio* videlicet naſcentis Eccleſiæ: ita ſit *nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum*, uſque *in oram veſtimenti*, quatenus idem veſtimentum ſicut eſt conſummandum, ſic fuit in principio inchoatum concordante ſibi utraque *ora veſtimenti* prima & ultima, ſecundùm quod legitur veſtimentum Pontificis *Aaron* tam in fine quàm in principio decenter ornatum. Nam in ſummo circa *oram* capiti vicinam habebat rationale, ſimulque humerale aureis catenulis connexa & auro intexta: deorſum verò ad pedes in fine ipſius tunicæ hyacinthinæ aurea tintinnabula & mala punica ſive granata idem veſtimentum *in ora* infima perornabant, hoc ſignificante Spiritu Sancto, quòd in ultimis temporibus, quomodo & in primis, Dei Eccleſia non eſſet caritura ornamentis congruis, qualia intelligi decenter poſſunt in tintinnabulis aureis & malis punicis, in extrema *veſtimenti* Pontificalis *ora* poſitis. Denique in principio naſcentis Eccleſiæ Apoſtoli cæterique Doctores loquentes magnalia Dei & perſeverantes in orationibus ac Dei laudibus erant quaſi aurea tintinnabula dulciter ſonantia, ipſorum verò auditores & auditrices cum Beata Maria ipſorum verba conſervan- D tes quaſi grana electa nonne fuerunt quaſi mala granata vel punica? Hinc eſt, quòd Eccleſiæ primitivæ dicitur in Canticis canticorum: *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua abſque eo, quod intrinſecus latet.* Putasne idipſum non congruit pudicis & modeſtis perſonis in medio Doctorum Sanctorū, velut in medio tintinnabulorum poſitis quaſi deorſum ad pedes tunicæ nunc in extremis Eccleſiæ temporibus, quæ per communem vitam ſic eſt conſummanda, ſicut per eandem inchoata fuit?

Exod. 28.

Cant. 4. 3.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem & vitam usque in ſæculum.

Illic, ſcilicet in communi vita *fratribus cohabitantibus in unum, Dominus mandavit benedictionem*, quoniam tales Dominum benedicunt, & eorum benedictio Deo accepta eſt, qui & ipſos benedicentes benedicunt, atque illis mediantibus in inferioris Ordinis multitudinem diffundit ſuam *benedictionem*, qua benedictis dicat in extremo judicio: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum* &c. Iſta benedictio *illic* impetratur, ubi minimis fratribus in unum cohabitantibus ab inferioribus, ſcilicèt hujus mundi divitibus devotè per ſex opera miſericordiæ miniſtratur: *quoniam illic* præcipuè *mandavit Dominus benedictionem* quæri & obtineri dicens: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Recipient quippe ſuos benefactores in æterna tabernacula, quando B propter beneficia ipſis collata dicet ipſe Chriſtus: *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare. Sitivi, & dediſtis mihi bibere &c.* uſque: *quamdiu feciſtis uni de his minimis meis, mihi feciſtis.* Iſti minimi *fratres* Chriſti libenter *cohabitant in unum* ſive corde ſimul & corpore, ut illa multitudo, cui ſub Apoſtolis & cum Apoſtolis erat *cor unum & anima una, nec quisquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid eſſe ſuum dicebat, ſed erant illis omnia communia*, ſive ſolo corde, ùt Apoſtolus Paulus ab eadem ſegregatus multitudine in Evangelium Dei cum Barnaba ſpiritu non eſt ullo modo ſegregatus ab illa ſancta multitudine pauperum Chriſti, quibus multas eleemoſynas collegit, quas & Jeroſolymam vel ipſe detulit, vel per C fideles nuntios, qualium Beatus Lucas præcipuus erat, mittere ſolitus fuit: Hoc docens inter gentes, quòd *qui* talibus *parcè ſeminat, parcè & metet, qui autem ſeminat in benedictione, de benedictione & metet*; *quoniam illic mandavit Dominus benedictionem & vitam usque in ſæculum*, dum tales Chriſti pauperes habitantes corpore & corde, vel ſolo corde *in unum* jugiter benedicentes & laudantes Dominum ſuis quoque benefactoribus theſaurizant *benedictiones*, *& vitam uſque in ſæculum*, id eſt, in æternum permanſuram poſt ſæculum tranſitorium *& uſque in ſæculum* nunquam tranſiturum.

Matth. 25. 34.

Luc. 16. 9.

Matth. 25. 35.

Act. 2. 45.

2. Cor. 9. 6.

Ecce per bis ſeptena *cantica graduum* ſepties hinc, id eſt, à timore, & ſepties inde, id eſt, à fortitudine victus eſt hoſtis, qui per ſingulos gradus inſidiabatur aſcendenti. Sed quid tandem ſibi volunt iſtæ alternationes, primò fortitudinis & D timoris, deinde timoris & fortitudinis? Nimirum illud, quod non neſcire debet homo Dei, quia ſicut ait Eccleſiaſtes: *Omnia tempora tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cælo. Tempus flendi & tempus ridendi, tempus plangendi & tempus ſaltandi, tempus tacendi & tempus loquendi.* Secundùm has temporum viciſſitudines tempus eſt viriliter agendi & tempus quieſcendi. Denique cùm ſuggerit hoſtis inviſibilis Servo Dei nimium habere deſpectum ſui, tunc tempus eſt fortiter atque conſtanter agendi & reminiſcendi beneficiorum Dei, quæ accepit ab eo, qui non deſerit ſperantes in ſe, in cujus recordatione materia magna ſubeſt ridendi, ſaltandi & confidenter loquendi. Cùm autem è contrario verſipellis ille deceptor extollentiam de virtutibus

Eccle. 3. 2. & ſeqq.

tanquam

tanquam emerito militi ſuggerit, tunc tempus eſt flendi, plangendi & tacendi, hoc eſt, humiliter quieſcendi & recogitandi, quòd ſit pulvis & cinis, qui tanquam parvus catellus de opulenta menſa Domini vix parvas clementiæ micas acceperit, longeque ſit inferior dilectis filiis, ad quos tanquam ad altos montes attollens oculos humiliatos dicere poteſt: ***Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.*** Sic per bis ſeptena cantica graduum nunc per timoratæ humilitatis virturem, nunc per juſtæ confidentiæ ac fortitudinis conſtantiam devicto adverſario ſequitur quintum decimum Canticum graduum, in quo victor ſervus Domini adunatus aliis ſervis Domini ſui ita dicit:

PSALMUS CXXXIII.

ECce nunc benedicite Domino omnes ſervi Domini &c.

VERS. I. A ſi dicat: Vos, *qui ſtatis*, qui non jacetis in deſidia, ſed *ſtatis* in magna conſtantia devicto adverſario, nunc abſque dilatione, quamdiu dicitur *Nunc, benedicite Dominum* adſcribendo illi, non vobis, quòd tot gradibus aſcenſis nunc *ſtatis in domo Domini* contemplando interiora ornamenta ipſius domûs, quæ eſt corpus Domini, ſive quod ex Virgine aſſumpſit, ſive tota Eccleſia carni ejus incorporata. Habet quippè domus iſta multa intrinſeca ornamenta, quæ delectare poſſunt avidum ſpectatorem, videlicet candelabrum ſeptem lucernarum, altare thymiamatis, menſam propoſitionis, aliaque multa de auro puriſſimo fabrefacta cum cælaturis variis & ſculpturis prominentibus, de quibus omnibus non eſt modò dicendum per ſingula, cùm ſint alias à Sanctis Patribus luculento ſermone digeſta interpretantibus illis, Arcam ſanctificationis, de qua ſupra eſt actum, non aliud eſſe quàm Sacramentum Dominicæ Incarnationis, Propitiatorium vero Sacramentum Dominicæ Paſſionis: Candelabrum Dominicæ Reſurrectionis vel Aſcenſionis Myſterium lucernas ejus ſeptem ſeptiformis gratiæ Spiritum Paraclitum, quo illuminatur ipſa domus intrinſecùs in ſplendoribus Sanctorum in ipſa domo ſtantium, quibus nunc dicimus: Vos *qui ſtatis in domo Domini, benedicite Dominum* glorificantes ipſius gratiam, per quam & in qua *ſtatis nunc in domo*, ipſius per contemplationem vacando ejus viſioni, ſecundùm quod alias dictum

Pſ. 45. 11. eſt: *Vacate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*:

Nunc *in atriis domus* ejuſdem foris laborando in ſublevandis proximorum neceſſitatibus vel propulſandis adverſitatibus, quæ aſſimilantur noctibus, ùt proſperitas diei. Sed quia ipſæ adverſitatum noctes interdum ſunt nimis tenebroſæ atque humanis viribus intolerabiles & inſuperabiles propter tenebroſos tempeſtatum turbines, vos, *qui ſtatis in atriis domûs Dei noſtri* cupientes etiam ad eos, qui foris ſunt, charitatem veſtram dilatari,

VERSUS II. *Extollite manus veſtras in Sancta* Sanctorum, quò vos nondum introiſtis, & in quæ Pontificem ſummum ſcitis introiſſe. *In hac Sancta extollite* Moyſis exemplo *manus veſtras*, ut magis orando quàm præliando vincatis nocturnas catervas Amalech, quod interpretatur *Lingens populus*, quo nomine ſignificantur illi canes, qui linxerunt Sanguinem veri Naboth in agro Jezrahel, quod interpretatur & ſignificat Chriſtum *ſemen Dei* æternaliter natum & ſemen Abrahæ temporaliter factum, cujus Judæi linxerunt ſanguinem dicendo: *Sanguis ejus ſuper nos & ſuper filios noſtros.* Aſſociantur vero illis omnes, qui non dignè bibendo eundem ſanguinem rei fiunt corporis & ſanguinis Domini, quibus *in atriis domûs Dei noſtri* multiplicatis & impunè prævaricantibus fiunt, quaſi Chriſto moriente ſuper univerſam terram tenebræ ac noctes, in quibus — Matth. 27. 25.

noctibus vos, *qui ſtatis in domo Domini & in atriis domûs Dei noſtri, extollitis manus veſtras in ſancta* orando, ſacrificando & benè operando non pro quæſtu alicujus terreni emolumenti, ſed pro fructu cæleſtis præmii, quod eſt inter Sancta Sanctorum, quò introivit præcurſor noſter Chriſtus, ad quem ſunt extollendæ manus noſtræ in altum, ne vel orando vel ſacrificando vel operando appetatis aliquid terrenum ſicut illi, quibus improperat Scriptura, quod victimas declinaverunt *in profundum.* Quo contra vos in altum, *in Sancta Sanctorum*, quæ ſurſum ſunt, habentes corda, illuc etiam dirigatis & extollatis *manus*, id eſt, opera veſtra & ſacrificia, & *benedicite Domino* non ſolùm in diebus, quibus vobis arridet proſperitas, ſed etiam *in noctibus*, quando à timore nocturno vel à negotio perambulante in tenebris fatigamini ſive alios ſcitis fatigari, quibus debetis compati exemplo ejus, qui dixit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror*? Sic tibi O Aſcenſor graduum præoſtenſurum benedicenti Dominum ſive Domino, id eſt, ad honorem Domini, reddetur vicarium benedictionis præmium tali concluſione: — Oſ. 5. 2.

VERS. III. *Benedicat te Dominus ex Sion*, cujus de Sion exivit lex novi teſtamenti, quando factus homo legem implevit, quique antequàm homo procederet *ex Sion* Deus manens cum Patre Deo, *fecit cælum & terram.* Unde non ſolum in terreſtribus valet ejus benedictio, qualem deſideravit Eſau dicens: *Num unam tantùm benedictionem habes Pater?* ſed etiam in cæleſtibus, quali benedictus eſt Jacob, cui dictum eſt à Patre ſuo: *Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, quem benedixit Deus* &c. Talis benedictio complectens cæleſtia & — Gen. 27. 38. — Gen. 19. 27.

 terreſtria

terreſtria beneficia, cùm deſideretur à multis, Eſau quoque ſimilibus terrena lucra venantibus, tamen provenit ſolummodo uni, quia multi quidem
1.Cor.9.24. currunt, ſed *unus accipit bravium.* Unde cùm ſuperius dictum ſit pluraliter: *Benedicite Dominum*, concluſio finalis habet ſingularem numerum, cùm uni vel potius multorum unitati dicitur: *Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum, & terram.* Duo Pſalmi ſequentes, quibus prætitulatur *Alleluja*, quod interpretatur: *Laudate Dominum*: & eſt carmen Angelicum, dant materiam ſtantibus in domo Domini laudandi ſemper ipſum Dominum, quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus.

Jam quaſi tranſcenſis Quindecim gradibus in domo Domini eſſet jubilandum. Sed quia filii Cedar, cum quibus aliquando corporaliter habitavi, etiam nunc, licèt longè poſitum, graviter infeſtant, non incongruum puto ſuccinctè commemorare, quomodo incolatus meus inter eos prolongatus gemendi mihi cauſa fuerit, qualiterque nunc licèt abſentem gravaverint & gravent adhuc.

Eram quippe in juventute mea Eccleſiæ Auguſtenſis dictus Canonicus Imperatore Heinrico Quinto adversùs Papam Calixtum grandia moliente in ea concertatione, qua Imperator idem coarctabatur inveſtituras Eccleſiaſticarum dignitatum jam dicto Papæ reſignare. Quod ille diu renuendo ab ipſo Calixto, ejusque duobus anteceſſoribus Paſchale ac Gelaſio fuerat ecommunicatus cum ſuis fautoribus & in hac re adjutoribus, quorũ unus fuerat Auguſtenſis Eccleſiæ Epiſcopus, cujus, quia tunc Sacramentis communicare nolui, cùm eſſem per idem tempus Magiſter Scholarum, nec ſine meo adminiculo potuiſſent ordinari Epiſcopalia officia in Auguſtenſi Eccleſia, tanquam rebellis Epiſcopo compulſus à civitate fugere à facie perſequentium me Filiorum Cedar diverti ad cœnobium Rettinbogenſe, ibique aliquamdiu latui, donec ceſſante illa commotione, in qua non erat Dominus, venit ſibilus auræ lenis, in qua erat Dominus, faciens utraque unum concordiâ reparatâ inter Sacerdotium & Imperium tribus Legatis Apoſtolicæ Sedis, Lamberto videlicet Hoſtienſe tunc Epiſcopo, qui poſtea factus eſt Papa dictus Honorius, & Gregorio Diacono Cardinali Sancti Angeli, qui poſtea factus eſt Papa dictus Innocentius, & Saxone Presbytero Cardinali: Tribus, inquam, illis tunc Legatione fungentibus excommunicatio Imperatoris & Principum ſimul excommunicatorum de medio ſublata eſt, & ſimultate inter Sacerdotium & Regnum utcunque mitigatâ pax inter Dominum Imperatorem Heinricum & Papam Calixtum firmata eſt. Sic poſt tempeſtatem magnam ſubſequente magnâ tranquillitate, reverà ventis & mari ſævientibus, Imperium Summi Pontificis & Imperatoris & obedientibus ei pax facta eſt. Sic per gratiam Dei adunata Eccleſia, quæ à tempore Gregorii ſeptimi pro contentione inveſtituræ ſciſſa videbatur: ego à jam dicto Beatæ memoriæ Herimanno Epiſcopo Auguſtenſe Auguſtam ſum revocatus, & ab ipſo & cum ipſo Romam Aductus ad Concilium præſidente Papa Calixto celebratum, in quo etiam de concordia Regni & Sacerdotii coram Legatis Imperialibus tractatum eſt, prout Sapientibus illic adunatis viſum eſt.

Ex tunc mihi habitanti in civitate Auguſta cum habitantibus Cedar fuit pax aliquantula etiam *cum his, qui oderunt pacem*, cùm nihil contra ſe loquenti qualemcunque ſervabant amicitiam. Sed *cùm loquebar illis* de Religione Clericalis converſationis, *impugnabant me gratis*, non tamen aperta perſecutione, ſed infeſtatione clandeſtina per morum diſſimilitudinem gravantes me, volentem piè vivere inter impios, juſtè
B inter injuſtos, religiosè inter irreligioſos, quales erant illi, omnes mei Concanonici exceptis paucis, juſto Loth conſimilibus, non tamen per omnia: quia non cum illo exibant & aſcendebant ad montis altiora, ſed quaſi remanentes in Segor parvula gemuerunt ſuper civitatis magnæ magna ruina in deſtructione morum potiùs quàm murorum. Nam quantum ad muros, magna erat eccleſia, ſed nulla ſeu parva erat in ea Diſciplina Eccleſiaſtica. Cohærebat ipſi Eccleſiæ Clauſtrum ſatis honeſtum, ſed à clauſtrali religione omnino vacuum, cùm neque in Dormitorio fratres dormirent, neque in Refectorio comederent, exceptis rariſſimis feſtis, maximè, in quibus Herodem repræſentarent Chriſti perſecutorem, parvulorum interfectorem, ſeu ludis aliis aut ſpectaculis quaſi
C theatralibus exhibendis comportaretur Symbolum ad faciendum convivium in Refectorio aliis penè omnibus temporibus vacuo.

Cogor hic reminiſci propriæ ſtultitiæ in amaritudine animæ meæ dolens & pœnitens, quòd non ſemel talibus inſaniis non ſolùm interfui; ſed etiam præfui utpote Magiſter Scholarum & Doctor juvenum, quibus ad iſtas vanitates non ſolummodo frænum laxavi, ſed etiam ſtimulum addidi pro affectu ſtultitiæ, quo tunc infectus eram, & in quo ſupra multos coætaneos meos profeceram. Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit de utero matris meæ, Auguſtenſis Eccleſiæ, & vocavit me ad altius & arctius propoſitum communis vitæ, continuò non acquievi carni & ſanguini. Nam relictis conſanguineis & couterinis fratribus tri-
D bus in ſæculo, ego aſſumptis mihi duobus in Regulari vita converſabar, ad quam tertius frater à Scholis Franciæ reverſus me ſecutus reliquos duos in ſæculo reliquit, videlicet Ruodigerum & Fridericum. Quos ambos Auguſtenſes Canonici ſuſceperunt in conſortium ſui, aliquantulum provocati amore mei, ſed magis attracti per felicis memoriæ Herimannum tunc Auguſtenſis Eccleſiæ Antiſtitem. Quo defuncto ſucceſſit eidem Waltherus Epiſcopus, ad Regimen Eccleſiæ piger, utpote homo ſenex & grandævus: attamen in exterioribus augendis valde utilis, non ſolùm diſperſa colligendo, ſed inſuper hereditaria ſua bona, quæ multa erant, conferendo ſub firmiſſima & quaſi teſtamentali conſcriptione, ut quicunque Succeſſor ipſius eadem vel infeudaret

ſive

ſive alio modo alienaret, ſub anathemate maledictus Deo & Eccleſiæ redditurus eſſet rationem. Acceſſit ad hujus anathematis confirmationem Sedis Apoſtolicæ auctoritas; quia tunc Legatus Apoſtolicæ Sedis Octavianus cooperantibus illi tribus Epiſcopis, videlicet Walthero Auguſtenſe, Ottone Friſingenſe, Emehardo ... Epiſcopo candelis extinctis excommunicavit ſucceſſuros Epiſcopos, qui de menſa Epiſcopi alienarent bona per jam dictum Waltherum Epiſcopum Eccleſiæ Auguſtenſi collata vel ab eodem recollecta. Aderant autem & huic ſententiæ intererant omnes Auguſtenſis Eccleſiæ Prælati, Abbates, Præpoſiti, Archidiaconi & de aliis Epiſcopatibus multi, quorum unus ego fui.

B Sed cùm prædicto Epiſcopo Walthero ſucceſſiſſet Chuonradus Epiſcopus, ita omnia Epiſcopalia bona diſſipavit partim infeudando, partim impignorando, ut ſicut hodieque apparet, menſa Epiſcopi antehac opulenta, nunc ſit penè penitus deſtituta reditibus Epiſcopalibus. Hæc deſolatio cum litterarum mearum teſtimonio per Auguſtenſes Canonicos, maximè autem per fratrem meum uterinum jam dictum Ruodigerum delata eſt ad Romanum Pontificem Adrianum. Quo judicante ipſe frater meus cæterique Canonici cauſam juſtam proſequentes addicti ſunt pœnis & Epiſcopus dilapidator dimiſſus eſt cum honore. Qui ad ſua reverſus ita excanduit in me ac fratres meos uterinos, ut omni bellua ferocior illis exiſteret, meque in ipſis, prout voluit & valuit, moleſtaret. Sed hæc ejus infeſtatio mitigata eſt per Domnos Cardinales Heinricum Presbyterum Sanctorum Nerei & Achillei, & Jacinctum Diaconum Cardinalem Sanctæ Mariæ in Coſmidin. Qui mediante, ſimulque cooperante Welfone Duce reconciliaverunt nos in pace, ùt ego putaveram, firmiſſima, ſed ùt poſtea perſenſi, doloſiſſima. Nam diſcedentibus Domnis Cardinalibus, qui unum de fratribus meis illic Decanum fecerant, videlicet Ruodigerum, quem etiam Domno Epiſcopo arctiùs commendaverant manu Epiſcopi ſibi data velut in arrham gratiæ ac pacis erga illum perpetualiter ſervandæ, ipſe oblitus per manum datæ fidei eundem crudeliùs infeſtavit reperta occaſione ex officio Decaniæ.

C

D Inſtigavit namque ipſum Fratrem meum tunc Decanum, ut viriliter ageret in reſecandis vitiis inolitis & plantandis diſciplinis tunc inſolitis, quia deſueverant in dormitorio dormire, ac plurimi eorum ludicris vanitatibus occupati à Choro, à Capitulo ſe abſentantes in ſæcularibus deſideriis evanuerunt. Quos cùm reſtringere ſtuduiſſet ipſe Decanus juvante ad tempus Epiſcopo, Epiſcopus ipſe, ut vidit Fratres adverſus Decanum graviter exacerbatos, junxit ſe illis contra Decanum compellendo ipſum Decanum, ut dimitteret Decaniam, nec prætendentibus nec prætendere valentibus Fratribus ullam cauſam, niſi voluntatem ſuam, quam dixerunt & judicaverunt ſolam ſufficere ad mutationem Decaniæ, quam nullus deberet ipſis invitis tenere.

A Hoc judicio gravatus frater meus, cùm propter imminens ſchisma neſciret, quis inter duos Papas nominatos eſſet verus Petri Succeſſor, generale appellavit Concilium, quod ſperabatur citò habendum pro ſolvenda quæſtione ipſius ſchismatis. Audita igitur hac appellatione gaviſi ſunt Fratres tanquam porrecta ſibi occaſione contra Decanum, per id, quòd in appellatione ſpecialiter non nominavit Victorem ſuum, ſicut dixerunt, Papam, quem & Epiſcopus receperat, & curia Papienſis collaudaverat. Conclamabant ergo Epiſcopus & Fratres contumeliam factam Cæſari & ſuo Papæ Victori, cùm ſalvâ utriuſque gratiâ potuerit hæc appellatio recepta fuiſſe, præſertim parato Decano in omni Prætorio, etiam coram Cæſare, ſuæ appellationis rationem reddere, quòd injuſtè gravatus juſtè appellaverit generale Concilium, quod exſpectabatur futurum, quodque ipſe Dominus Imperator pro ſuo jure nitebatur & adhuc nititur aggregare, non aliquas Eccleſiaſticas perſonas ad judicium ſuum conſtringendo, ſed eas benignè invitando ad Concilium, ſive tam grande conſilium, quo exterminari poſſit grande periculum ſchismatis de dualitate Romani Pontificis, quem conſtat, niſi unum eſſe non poſſe uno eodemque tempore, ita ut ſemper uno decedente atque uno ſuccedente unitas perſeveret in una univerſali Eccleſia. Nondum verò plenariè diſcuſſa hujus dualitatis quæſtione, cùm duo Romani Pontifices dicuntur eſſe, non incongruè à gravatis Generale appellatur Concilium, quo talis ſchismatis malum reſecandum eſt, quod angularibus & particularibus Conciliis vix aut nullatenus reſecari poteſt.

Appellatione igitur non indecenter facta tunc ad Generale Concilium nimis incongruè Fratres Auguſtenſes cum ſuo Epiſcopo fecerunt non tam angulare Concilium, quàm conciliabulum, in quo & dicebant: Quid facìemus, quia hic Decanus noſter multa gravamina inducit? Si dimittimus eum ſic, omnes opprimemur. Unde nobis expedit, ut unus iſte foras pellatur, & non omnes opprimamur, aut iram Cæſaris atque Victoris Papæ incurramus. Audito hujuſmodi conſilio cogitaverunt, ut expellerent eum ſimulato Cæſaris ac Victoris timore, quorum neuter ſciebat, quid fieret. Vocatus ergo jam circa veſperam ad illorum Capitulum præſente ac præſidente eorum Epiſcopo quaſi altero Caipha ſic eſt judicatus, quaſi Victoris excommunicatus & Cæſaris proſcriptus. Unde rebus omnibus nudatus & ſpoliatus præter ſola inſtrumenta equitandi occaſu jam ſolis imminente projectus eſt à civitate. Remanſerat autem in ipſa civitate alter frater ſuus & meus nomine Fridericus tanquam ſemivivus, & incipiens mori utpote jam diu ægrotans in janua mortis poſitus. Hunc de domo ſua, immò etiam de lecto ægritudinis ejiciendo atque alimenta neceſſaria illi auferendo reſiduum ſpiritûs, quò adhuc ſpirabat, cruciatibus iſtis ejecerunt. Nam de domo ſua pulchra primò ejectus in coquinam, de coquina in textrinum, de textrino in piſtrinum projectus (nec) habitaculum neque habens victum, niſi amendicatum, coactus eſt per decur-

ſum fluminis deſcendere. Nec enim aliquo vehiculorum genere duci potuit, ſed navigio usque ad me, deinde usque ad fratrem noſtrum uterinum Niuvvemburgenſem Præpoſitum gratia medendi properavit. Sed homo ægrotus, tot vexationibus & victualium deſtitutionibus vexatus, nullo Medicorum ſtudio reparari valuit, eò quòd nimis invaluerat infirmitas per Dominum Auguſtenſem ſuosque fautores exulcerata & aggravata, qui perſecutus eſt hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare ſtudens in zelo Herodiano, quo me fratresque meos odivit & quaſi alter Decius velut in crate ferrea uſtulavit. Carnifices denique urgentes miniſtrabant carbones ſubter cratem ferream, dum carnales carnalis Epiſcopi Conſiliarii conſilia peſſima ipſius induratæ nequitiæ ſuggerebant ad me cruciandum in fratribus meis, maximè autem in fratre jam incipiente mori, quem non ſinebant in domo ſua vel in lectulo ſuo mori, ſed ejecerunt illum ſpoliatum & nudum.

Fieri autem poteſt, ut ad excuſandas excuſationes in peccatis dicant, vivere non potuiſſe ipſum nec in ipſa domo ſua propter vehementem ipſius infirmitatem. O ſi mihi nunc vel in Sede Apoſtolica, vel in throno Regni Davidici daretur alter David ſive prophetans, ut decet Papam, ſive regnans, ut decet Imperatorem, non eſſet mihi dubium, quin graviſſimè puniret iſtud homicidium nullatenus per hoc excuſabile, quòd ille, quem occiderunt, cujus mortem acceleraverunt, vivere non poterat poſt ægritudinis immanem ruinam Auguſtenſibus cunctis notam, nec Dominis Cardinalibus, qui in domo ejus manſerunt, ignotam. Ille namque Amalecites, qui Saul Regem occiderat, per hoc apud Regem David excuſari non potuit, quòd dixit de Saul:
2. Reg. 1. 10. *Sciebam enim, quòd vivere non poterat poſt ruinam.* Saul quippe graviter vulneratus incumbebat ſuper haſtam ſuam ſuo proprio gladio graviter ſauciatus, & reverà vivere non poterat poſt ruinam. Sed tamen ille Amalecites, qui mortem ejus acceleraverat addendo vulnus vulneribus, judicante David reatui ſanguinis addictus eſt, & propter homicidium perpetratum velut homicida judicatus eſt. Ipſe autem frater meus taliter occiſus beata morte obiit: quia ſentiens imminere ſibi exitum vitæ mortalis ad immortalitatis auctorem confugit ſæculo renuntians & jugum Domini ſuſcipiens, regularem vitam profeſſus in cœnobio Sanctæ Mariæ Niuvvemburgenſi. Clamor tamen ſanguinis & mortis ejus Deo volente audietur & hic in Eccleſia peregrinante longo incolatu, de quo in primo Cantico graduum ſupra egimus, & in Eccleſia ſurſum regnante, *unde veniet auxilium mihi* gradui ſecundo innitenti, prout ſubvenire dignabitur ipſe, cui dico: *Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum, & terram.*

Porrò ſpolia prædictis Fratribus meis ablata, ſi Deo placet, cùm vel Apoſtolici vel Imperialis regiminis Deo aſpirante accidebit proſperitas, requirentur ſavente Dei Clementia vel à me vel ab aliquo Succeſſore meo in Richerſpergenſi cœnobio, in quo, cùm adhuc vivat frater ſuperſtes, jam dictus Decanus, quem ſolum jam contingunt bona ipſis duobus fratribus ablata & Eccleſiæ Richerſpergenſi oblata, ipſa Eccleſia, in qua ſuperſtes Frater vivit, qui ſe ſuaque ipſi Eccleſiæ obtulit, judicium expoſcet vel hìc, vel in ultimo examine, quando *ſtabunt juſti in magna con-* Sap. c. 5.
ſtantia adversùs eos, qui ſe anguſtiaverunt, & qui abſtulerunt labores eorum, ſicut ipſi Auguſtenſes abſtulerunt labores Fratrum meorum computatos in beneficiis, in libris, in veſtimentis, in ædificiis aliisque bonis mobilibus & immobilibus ultra pretium ducentarum marcarum. Dico autem *labores eorum* non ſolùm ſua propria, ſed etiam Eccleſiaſtica beneficia, quæ per alios alienata ipſi cum labore magno recollegerunt, & ex parte ſua pecuniis redemerunt, quæ nunc ab inimicis eorum poſſidentur, quibus propter mortiferas vexationes Friderico noſtro illatas rectè ac verè dici poteſt: *Occidiſtis, inſuper & poſſe-* 3. Reg. 20. 19.
diſtis. Parum quippe aut nihil differunt ab his, qui dixerunt: *Venite, occidamus eum &* Matth. 21, 38.
habebimus hereditatem ejus. Atque utinam pretium ſanguinis ejus provenisſet in ſepulturam peregrinorum, videlicet in requiem, & conſolationem Religioſorum ſurſum in cælis converſantium & hic in terra peregrinantium, eſſet hoc utique magna conſolatio nobis fratribus adhuc ſuperſtitibus. Nunc autem ſola hoſpitali domo excepta, quam pauperes habent, pretio ſanguinis & mortis ejus ditati ſunt, qui eum pariter cum Epiſcopo ſuo cruciaverunt mortiferis vexationibus, quorum præcipui ſunt Sigfridus Præpoſitus, Hermannus Plebanus, Frater ejus Oudalricus, Tiemo Archidiaconus, qui quali fama vel potiùs infamia ſint notabiles, liquidò cognoſcetur, ſi talem ſe oſtenderit Romanus Pontifex, ut ei confidenter dici poſſit: *Fili hominis* Ezech. 8. 8.
fode parietem. Nam perfoſſo pariete illò intus luteò, nec ſoris dealbato apparebunt majores abominationes, quàm nunc ſint perpetratæ in duorũ fratrum nulla culpa notabilium depulſione. De qua, ut perfectè pœniteant, optamus & oramus.

Et quidem nunc altero Fratrum defuncto, & ſicut expoſitum eſt, occiſo, altero verò ſub Regula Beati Auguſtini apud nos religato, non eſt, qui repetat vel Decaniam vel Canonicales præbendas. Attamen, qui eas injurioſè abſtulerunt, ſacrilegium commiſerunt judicante Papa & Martyre Calixto; qui in ſuis decretis ait: *Decania præbenda, cæteraque res Eccleſiæ eleemoſynæ ſunt fidelium, pretia peccatorum, redemptiones animarum, patrimonia pauperum, quæ gratìs debent accipi, gratìs dari,*

unde

unde pauperes Chriſti paſci debent, quas legibus debent obtinere & erogare. Quas qui legibus obedienti abſtulerit, ſacrilegus & Juda proditori ſimilis habeatur. Qui verò inobedienti dimiſerit, honoris ſui reus judicetur. Ab hac ſententia Romani Pontificis & egregii Martyris Calixti non diſcordabit, quisquis eſt vel erit ſucceſſor ejus legitimus, qualis erat Sanctæ memoriæ Papa Eugenius mihi ut notum eſt, Clementiſſimus, quod adhuc patet ex litteris ipſius ad meam parvitatem clementiſſimè directis. Item litteræ aliorum Pontificum Romanorum Innocentii, Cæleſtini, Lucii ad me directæ ſatis indicant, quanta dignationis Apoſtolicæ clementia fui habitus illorum tempore, qui me noverunt, quosque ego novi.

Sed Adriano Papa, qui me non cognovit, præſidente traditus ſum in manus hoſtium. Nam litteræ noſtræ verum teſtimonium continentes contra Dominum Auguſtenſem devenerunt in manus ejusdem Auguſtenſis me meosque fratres odio habentis. Quis traditor fuerit in Curia, non eſt mihi notum, ſed hoc ſcio, quòd antehac nunquam mihi ſic accidit, cùm plurima A ſcripſerim Pontificibus Romanis me diligentibus & tuentibus contra meos adverſarios, quales multos habui certans pro lege Dei, maximè in temporibus Schiſmatum Burdini, & Petri Leonis, à quorum fautoribus multa contraria ſuſtinui, ſed juvante gratiâ Dei, atque tuente me Apoſtolicæ Sedis auctoritate cum Sancta & in Sancta Eccleſia triumphavi, & adhuc de imminente Schiſmate triumphum ſpero, licèt multiplicati ſint, qui nunc tribulant me dicentes animæ meæ: *Non eſt ſalus in Deo ejus.* Pſal. 3. 3. Inter quos illi gravius me turbant, qui hominem aſſumptum in Deum negant ſic exaltatum, ut in republica ſui Patris dominetur æquè potenter ut ipſe Pater ejus, æquè omnipotens in B utraque natura Divina & humana, cùm ſit utriusque naturæ una & indiviſa gloria, unumque dominationis nomen Verbo innatum, ſed homini datum, quem Deus exaltavit, *& dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* De quo nomine ipſius gratiâ favente, cujus gloriam prædicamus, Pſalmo ſequenti propoſuimus agendum, prout ipſe per me indignum dignabitur clarificare nomen ſuum.

PSALMUS CXXXIV.

Laudate nomen Domini &c.

VERS. I. Habet hic Pſalmus in Titulo *Alleluja*, quod interpretatur *Laudate Dominum*, & ſignificat non qualemcunque laudem, ſed illam, quæ non habet finem, qua beati habitantes in domo tua Domine in ſæcula ſæculorum laudabunt te, primò Angeli ab initio creationis ſuæ illic ſtabiliti cadente illo, qui in veritate non ſtetit. Secundò beati homines tranſcenſis quindecim gradibus illic ſtantes, quos ego David nunc alloquor dicens:

Laudate nomen Domini, quod eſt ſuper omne nomen, datum non mihi carnali David, ſed Filio meo, cui *dixit Dominus altiſſimus: Sede à dextris meis.* Et: *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Pſal. 109. 1. & 2. Item alibi: *Eſto Dominus fratrum tuorum.* Gen. 27. 29. Sic accepto Dominio altiſſimo, ſedensque ad dexteram Patris altiſſimi verus Joſeph nunc dominatur in tota terra Ægypti, dum curvatur illi omne genu, etiam Ægyptiorum, & infernalium; quantò magis cæleſtium Angelorum & terreſtrium, videlicet hominum tam pravorum quàm bonorum. Fuit quidem hic verus Joſeph venundatus in ſervum, immò etiam venundatus ad occidendum pro argenteis triginta, ſicut ille figuralis pro viginti argenteis legitur venundatus in ſervum. Nec mirum, quod majori pretio venundatus eſt iſte quàm ille, quia & huic ternarius in triginta, & illi binarius congruit in viginti argenteis, eò quòd iſtius perſona conſiſtit in tribus eſſentiis unitis, videlicet anima rationali & humana carne atque Divinitate, illi veC rò in duabus tantùm, ſcilicet anima rationali & carne humana. Itaque plus quàm Joſeph eſt hic, & plùs iſte dominatur in regno Dei Patris quàm ille in Regno Pharaonis. Namque ad illum dixerat Pharao: *Uno tantum regni ſolio te præcedam*: Gen. 41. 40. Huic autem dixit Pater: *Sede à dextris meis.* Quod idem eſt, ac ſi dixiſſet: Conregna & condominare mihi. Quia ergo, ut Apoſtolus ait: *Jam conſedit in dexteram ſedis magnitudinis in excelſis*, Hebr. 8. 1. miſerendi ſunt qui ejus dominio incremento menſuras ponunt, quaſi forma ſervi quondam valde humiliata, ſed nunc nimis exaltata non depoſuerit ſervile jugum, & non acceperit ſummum Dominium nullatenus à Dominio Patris & Verbi & Spiritûs Sancti vel in punctulo uno diſtinguendum poſt conſummatum illud ſervitium, de quo ipſe in cruce cùm accepiſſet acetum, ait: *Conſummatum eſt.*

Igitur etſi maneat in eo formæ ſervilis eſſentia, tamen ſic eſt exaltata, Deificata & glorificata, ut longè ſit ab ea ſervilis obedientia, ſub qua mortalis adhuc poſitus ait: *Sed ut cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio.* Joan. 14. 31. Completo igitur hoc mandato & in crucis morte conſummato, amodo recognoſcendus & in gloria Dei Patris unus cum eo Dominus, unus in utraque natura tam exaltata quàm exaltante Altiſſimus, cui & canimus: *Quoniam tu ſolus Sanctus, tu ſolus Dominus, tu ſolus altiſſimus JEſu Chriſte cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris.* Hac igitur laude *Laudate nomen Domini, quod eſt ſuper omne nomen*; quia homo, cui hoc nomen

men donatum eſt, nunc dominatur & in æternum dominabitur, indiviſo dominio cum Patre ſuo & Spiritu Sancto. Com Patre, inquam, ſuo, qoi

Matth. 17. 5. eum ſuum recognovit filium dicens: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*: Quod verò addidit; *Ipſum audite*, piè intelligitur, ac ſi dixiſſet omnibus creaturis: ipſi obedite. Hinc illa obedierunt maris & ventorum & quod majus eſt, etiam ſpirituum malignorum, quibus imperavit, & obedicit ei. Sed nunc imperat ventis & mari & obediunt ei. Imperat aquiloni, ut ſurgat ſurgensque cedat locum dans auſtro venienti, qui perflet hurtum ſuum, ut fluant aromata illius. Imperat mari, ut quieſcat, neque ultra modum quatiat naviculam ſuam, Sanctam videlicet Eccleſiam piſcatori Petro commiſſam. Imperat quaſi Dominus, cum ſervorum fuerit precibus excitatus. B Ideo *Laudate ſervi Dominum*, precibusque aſſiduis illum, ne dormiat, excitate, vos maximè devoti ac boni ſervi

VERS. II. *Qui ſtatis*, & non jacetis, *in domo Domini. Statis*, inquam, *in domo Domini* vacantes intrinſecè contemplationi, & *in atriis domus Dei noſtri*, ſimiliter *ſtatis* exteriùs operando quod bonum eſt ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei, qui & ipſi libenter ſtant *in domo* vel *in atriis domus* una nobiſcum. Quibus omnibus dico ego David in ſpiritu vocans eum Dominum, quem non ignoro eſſe Filium meum, dico inquam:

VERS. III. *Laudate Dominum.* Subpono cauſam laudandi eum dicens: *Quoniam bonus* C *Dominus.* Si omnia, quæ laudantur, in hoc præcipuè laudantur, quia bona ſunt; & in hoc præcipuè vituperantur mala, quia ſunt mala, una dictiuncula laudis cauſa perfecta explicita eſt, cùm dicitur: *Quoniam bonus*, maximè cùm non accidentali dono ſed eſſentiali bono ſit *bonus* iſte Dominus, cujus nomen, etſi terribile ſit malis, tamen *ſuave* eſt humilibus, quibus nunc dico: *Pſallite nomini ejus, quoniam ſuave* eſt guſtantibus illius dulcedinem, ſicut aliàs dicitur:

Pſal. 33. 9. *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Et quia interdum ſaporis illius guſtum fortaſſe non capitis, utpote adhuc parvulis multi inter vos conformati, quibus lacte opus eſt non ſolido cibo, audite opera ejus manifeſta, quibus excitemini, ad laudandum bonum & occultum factorem bonorum, & manifeſtorum operum. Sic olim cùm dixiſſet Moyſi:

Exod. 3. 14. & 15. *Ego ſum, qui ſum*, ſciens hoc nomen ejus eſſe incapabile, adjecit: *Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob.* Quod nomen propter homines temporales, ne videretur temporale, addidit: *Hoc nomen mihi in æternum*, non quia illi æterni, ſed quia æternus ipſe facit æternos, quibus miſericordia ſua præparata eſt ab æterno usque in æternum;

VERS. IV. *Quoniam* ab æterno *elegit ſibi Dominus Jacob*, ſicut ipſe ait: *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*

Malach. 1. 2. & 3. nullo merito præcedente vel exigentie. Unde multùm laudanda eſt bonitas Domini, *quoniam Jacob elegit ſibi Dominus*, & eundem *Iſraël* nominatum poſt luctam cum Angelo habuam *elegit in poſſeſſionem ſibi*, quam ut agrum coleret, ſeminaret, poſſideret, ſervaret. Hoc non ex incerta opinione prædico ego David:

VERS. V. *Quia ego cognovi, quòd magnus eſt Dominus, & Deus noſter præ omnibus Diis.* Quod qui non poſſunt cognoſcere, credant mihi cognoſcenti: quia ego raptus ad ſuperna & illic inſtructus *cognovi, quòd magnus eſt Dominus*, ùt apparet in operibus ejus magnificis: quia

VERS. VI. & VII. *Omnia quæcunque voluit fecit in cælo, & in terra, & in omnibus abyſſis.*

Educens nubes ab extremo terræ: ſive ad litteram de paludibus excitans nebulam, quam cogit in *nubes*: ſive ad ſenſum myſticum infirma & contemptibilia mundi eligens, ut confundat ſortia, dum fortibus relictis ipſa infirma facit quaſi *nubes* doctrinâ pluere, miraculis fulgurare, *fulgura* ipſa *in pluviam* formans dum terribiles minas in miſericordiam flectit, quia ipſi prædicatores *nubes* propter carnem, venti propter ſpiritum rectè nominantur. Et quia *nubes* videntur, venti verò non videntur, licèt ſentiantur: non incongruè propter humana corpora *nubium* origo narratur eſſe *ab extremo terræ*: de ventis autem dicitur: *Qui producit ventos de theſauris ſuis*, quia ignota eſt origo animarum de nihilo creatarum. Diximus jam ſuperiùs: *Laudate Dominum, quoniam bonus Dominus, pſallite nomini ejus, quoniam ſuave* eſt, ad hanc ſuavitatem & bonitatem comprobandam ſubjunximus benigna opera Domini. Quod autem ſequitur:

VERSUS VIII. *Qui percuſſit primogenita Ægypti* &c. usque *Domine nomen tuum in æternum*, planè indicat non ſolùm *ſuave*, ſed etiam *terribile nomen* D *Domini*, qui & ad litteràm *percuſſit primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus*, & nunc percutit vitia principalia in prudentibus & idiotis, non parcens vel illis ob ſubtilitatem, vel iſtis ob ſimplicitatem.

VERSUS IX. *Emiſit* * *ſigna & prodigia in medio tui Ægypte, in Pharaonem*, ſcilicet diabolum, *& in omnes ſervos ejus* malos homines & angelos.

* Vulgata: *Et miſit.*

VERS. X. *Qui percuſſit gentes multas* mortificando in electis innumeras vitiorum catervas, *& occidit Reges fortes*, malignos ſcilicet ſpiritus, & immundos dominium ſibi uſurpantes, videlicet

Sehon

VERS. XI. XII. *Sehon Regem Amorrhæorum, & Og Regem Baſan, & omnia Regna Chanaan.*

Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Iſraël populo ſuo.

Pharao diſſipatio: Sehon *tentatio oculorum* vel *germen inutile.* Og *concluſia* interpretator, quibus Regum nominibus intelligitur Princeps mundi hujus, qui *diſſipans* quos poteſt, regnat in Ægypto, id eſt, in tenebris & tenebrarum filiis, quos facit eſſe *germen inutile per tentationes* maximè *oculorum*, quia & impudicus oculus impudici, & maligoos maligni cordis eſt nuntius: in Regno B *Amorrhæorum*, id eſt, *amaricantium*, & in Regno terræ *Baſan*, quod interpretatur *confuſio*, cujus Rex dicitur *Og*, id eſt, *concluſia*, quia quos diabolos per vitia confundit, illis quoque vias vitæ intercludit. Exterminatis autem Regibus iſtis cum ſibi conſentaneis malis angelis & hominibus terra eorum, de qua & angeli mali projecti & homines mali elongati ſunt in Adam, filiis *Iſraël* cedet in poſſeſſionem, ſicut ſcriptum eſt: *Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Iſraël populo ſuo.* Hæc tunc hiſtorialiter facta non dubites adhuc actitari, quia ſequitur:

VERS. XIII. XIV. *Domine nomen tuum in æternum, Domine memoriale tuum in generationem, & generationem.*

Quia judicabit Dominus populum ſuum, & in ſervis ſuis deprecabitur. Sive ut in Hebræo legitur: *Et in ſervos ſuos erit placabilis. Judicabit Dominus populum ſuum* diſcernendo veros Iſraëlitas ab Ægyptiis & Chananæis atque illis condemnatis *in ſervis ſuis deprecabitur, & erit* illis *placabilis*, utpote ſuis cultoribus & veris adoratoribus in Spiritu & veritate adorantibus patrem:

VERS. XV. XVI. XVII. *Simulacra* verò *gentium* ſpernentibus utpote conflata ex auro & argento materiali, ſeu etiam ex auro mundanæ ſapientiæ, vel argen- D to mundanæ ac fallentis eloquentiæ. Quæ omnia ſunt *opera manuum hominum* ad nihil utilia: quia etſi *os habent*, tamen *non loquentur*, etſi *oculos habent*; tamen *non videbunt*, etſi *aures habent*; tamen *non audient*; *neque enim eſt Spiritus in ore ipſorum*, quia & idola manu facta & ſophiſtica figmenta vacua ſunt a ſpectu veritatis, & plena Spiritu falſitatis, ac proinde ſpernenda, & pro nihilo habenda.

Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis, ut & ipſi contemnantur ac pro nihilo habeantur in domo VERS. XVIII. B Iſraël ab omnibus Ordinibus Eccleſiaſticis, in quibus domus Aaron intelliguntur Præpoſiti domûs Levi, eorum ſubminiſtri, qui timent Dominum, populares eisdem ſubjecti in timore Dei, ex quibus omnibus conſiſtit domus Iſraël, cui dico:

Domus Iſraël benedicite Domino benedictione univerſali, ſic ſcilicet, ut domus *Aaron* in Præpoſitis, & *domus Levi* in miniſtris, & domus omnium timentium Dominum benedicat Dominum dicens: VERS. XIX. XX.

Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jeruſalem. Benedictus Dominus ex terrena *Sion* diu ſpeculantibus Prophetis exſpectatus, & tandem in ea præſentatus corpore- VERS. XXI.
C liter, qui ſpiritaliter habitavit & *habitat* ſemper *in Jeruſalem*, ubi eum videbimus in æterna pace non ſolùm in ſuo corpore clarificato, ſed etiam in Spiritu, quia Deus idemque homo nobiſcum eſt homo, & cum Patre Spiritus æternus in æternæ pacis viſione à mundis corde videndus.

Gloria Patri nomen ſuum, quo Dominus dicitur, homini aſſumpto danti. *Gloria Filio* in utraque natura ſua Divina & humana ſummè dominanti. *Gloria Spiritui Sancto*, qui eſt Patri & Filio conſubſtantialis bonitas & ſuavitas, qua & *bonus Dominus* & ſuave nomen ejus prædicatur in hoc Pſalmo, de laudibus Dei & nominis ejus contexto.

PSALMUS CXXXV.

Confitemini Domino quoniam bonus &c.

VERS. I. Iterum Pſalmus iſte habet in titulo *Alleluja*, & rectè, quia totus dulciſonis laudibus, totus à principio uſque ad finem tinnulis currens confeſſionibus ad laudandam bonitatem & miſericordiam DEI provocat, in quo diverſa initia verſuum conveniunt in unum finem de laude miſericordiæ: quia quicquid dicitur, ad miſericordiam refertur, ſine qua non ſubſiſtitur, quæ Principalis cauſa eſt miſerationum DEI ſuper omnia opera ejus.

Magna virtus hujus Pſalmi oſtenditur in Paralipomenon, ubi legitur: Quòd cùm cœpiſſent DEUM laudare & dicere: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæcula miſericordia ejus, implevit gloria DEI domum DEI.* Per quod oſtenditur, quod præſtò eſt præſentia DEI, 2. Paral. 5. 13. & 14.

 ſi pu-

ſi purè cantetur hic Pſalmus, In quo commenda- A tur & primordialis, & finalis cauſa omnium Dei operum. Nam primordialis cauſa eſt bonitas DEI, propter quam fecit omnia: Finalis verò *miſericordia* ejus in æternum cantanda, his maximè, qui cùm perditi fuiſſent, requiſiti ſunt & à miſeria erepti ſola Dei *miſericordia* miſerante, qui & dicunt circa finem Pſalmi: *Quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri, & redemit nos ab inimicis noſtris.* Quo verſiculo monſtratur hic Pſalmus ad Chriſtianos pertinere potiùs quàm ad Judæos: quia illos abſque pretio eripuit ex Ægypto, nos autem Chriſtianos redemit ſanguine ſuo pretioſo. Vos igitur, qui redempti eſtis, ne ſitis ingrati gratiæ DEI.

VERS. II. & III. *Confitemini Deo Deorum. Con-* B *fitemini Domino Dominorum*, ſiquidem *ſunt Dii multi; & Domini multi*, ſuper quos omnes iſte præcellit, qui etiam *Deos* dijudicat, ad quos factus eſt ſermo DEI, major utique ipſis: quia ipſum Pater ſanctificavit & miſit in mundum. Notandum ſanè, quod iſte ac præcedens Pſalmus maximè ſpectant ad Chriſtum, qui & corporaliter venit ex *Sion*, ùt in præcedenti Pſalmo habetur, & morte ſua redemit nos ab inimicis noſtris, ut in præſenti ſubſequetur. Huic vos redempti *confitemini*, quòd ipſe non ſolùm creatus eſt ſecundùm carnem, ſed etiam Creator eſt ſecundùm ſuam Divinitatem, ex cujus omnipotentia

1.Cor. 8. 5.

VERS. IV. *Facit mirabilia magna ſolus.* C Cùm dicitur *ſolus*, non excipitur Pater ejus aut Spiritus Sanctus: quia hi tres unum ſunt, & inſeparabiliter operantur. Per ſingulos verſus oportet ſubintelligi: *Confitemini Domino*, quod in Græco magis apparet. Ac ſi diceretur: *Confitemini Domino facienti mirabilia, facienti cœlos in intellectu &c.* Vultis noſſe benivoli Auditores ex parte, quæ ſint illa mirabilia, quæ fecit aut facit?

VERS. V. *Fecit cœlos in intellectu*, ſive rationales cœlos *in intellectu* ſano enarrantes gloriam DEI, ſive corporales cœlos *in intellectu* ſuo præordinatos.

VERS. VI. *Qui etiam firmavit terram ſu-* D *per aquas*, ut non habeat aliud ſuſtentamentum niſi *aquas* craſſi & humidi hujus aëris, in quo remigio alarum natant volucres. Quæ videlicet aquæ circumfuſæ globo terræ ipſum quodammodo ſuſtentant, quod eſt mirabile in oculis noſtris. Magis verò eſt mirabile, ſimulque ultra modum venerabile, quod *ſuper aquas* Baptiſmi de latere Chriſti manantes fundata eſt Eccleſia, & firmata per has ipſas *aquas*, ne aſſimiletur pulveri aquis carenti ac proinde arenti nec valenti reſiſtere vento projicienti ſe à facie terræ.

VERS. VII. & VIII. *Qui fecit luminaria magna: ſolem in poteſtatem diei, lunam &* A *ſtellas in poteſtatem noctis*, quod etiam ad litteram intellectum grandem facit admirationem ſpectantibus hunc *ſolem* ſolum per dies lucentem, & ſplendoris claritate lunam & ſtellas obſcurantem. Item *luna & ſtella lucentes* in noctibus magnum præbent ſpectantibus miraculum, præcipuè Computiſtis earum curſus & recurſus, ortus & occaſus computantibus.

Magis autem *ſolem* Chriſtum de *ſtella* ortum, *lunam* Eccleſiam de ipſo illuminatam, *ſtellas* diverſas in ea virtutes vel ordines attendentibus parit confeſſionis & laudis materiam talis conſideratio. Si enim ſolare corpus attendamus, quid in rebus inanimatis Chriſti corpori ſimilius? Nam ſicut in illo corpore fons to- B tius ætherei eſt ignis atque inde ſpargitur per totum mundum: ſic & in Chriſti corpore *inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*, atque inde per diviſiva dona deſurſum à Patre luminum deſcendentia illuminat totam Eccleſiam. Si enim *ſol* iſte adhuc ſub nube mortalitatis celatus, tamen duodecim Apoſtolos quaſi horas duodecim ſic illuſtravit, ut eis verè diceret: *Vos eſtis lux mundi*: quantò magis nunc remota nube mortalitatis in Paternæ claritatis manens gloria illuſtrat omnia? Lux quippe *ſolis* hujus etiam in tenebris lucet, licèt eam tenebræ non comprehendant: ſicut oculi cæci lumen *ſolis* non capiunt, licèt clariſſimum ſibique in die præſentiſſimum. Porro lippis oculis eadem lux facit cruciatum, quæ ſanos & claros C delectat oculos. Nimirum ſimile eſt huic illud, quod clarificatio corporis Chriſti per Scripturas annuntiata fideles delectat, quando audiunt, quod omnis lingua confitetur, quia JESUS Chriſtus eſt in gloria DEI Patris: infideles autem, qui vel nullius vel puſillæ ſunt fidei, ac proinde cæci aut lippi, non delectantur in iſta claritate ſolaris corporis Chriſti, neque hoc ſufficit illis ad menſuram perfidiæ ſuæ addentibus ad ejus cumulum, ut negent corpus Chriſti adorandum, noſque illud adorantes arguant, quaſi creaturæ potius, quàm Creatori ſervientes, ac proinde idolatras cenſendos, quaſi nos corpus Domini è Domino ſeparemus, atque illud ſeorſum adoremus: & ut redeamus ad metaphoram, quaſi corpus illud ſolare ſuæ Divini- D tatis claritate ſpoliemus adorando illud ſeorſum, quod nefas eſſet, neque hoc admitteret fides Catholica, qua ſanè creditur, Verbum caro factum ſuæ carni ſic unitum, ut non liceat carnem Verbi à Verbo ſeparare: quia talis caro non prodeſſet quicquam vel manducantibus vel adorantibus eam.

ad Coloſſ. 2. 9.

Matth. 5. 14.

Corpus igitur Domini tanquam ſolem juſtitiæ plenum Divinitatis ca[illegible]e ac ſplendore veneramur, quod, ſicut ait Beatus Auguſtinus, Nemo ſpiritualiter manducat, niſi prius adoret non ipſis DEUM, ſed in DEO, non ùt ſcabellum, ſed, ſicut ait Hieronymus, ùt thronum, non ùt *ſolem* in occaſu non habentem ſpeciem neque decorem, ſed ut *ſolem*, qui *aſcendit*

Pſ. 67. 5.

dit ſuper occaſum, aſcendit, inquam, *ad Orientem*, id eſt, uſque ad ſolitæ ſibi Divinitatis celſitudinem. Divinitas quippe ipſius rectè dicitur *Oriens*, non orta: quia ejus ex Patre generatio non habet finem. Porro de homine in Deum nato & Virgine illud ſanè intelligitur, quod alibi
Pſ. 103. 22. dicitur: *Ortus eſt ſol.* Et illud: *Lux orta eſt ju-*
Pſ. 96. 11. *ſtis*, & quod impii dicent in judicio: *Sol juſtitiæ*
Sap. 5. 6. *non ortus eſt nobis.* Et illud: *Veritas de terra orta*
Pſ. 84. 12. *eſt.* Quæ nimirum veritas de Patre ſemper oriens & æternaliter naſcens in ſua ex Patre nativitate non admittit ante vel pòſt, quia manet ſemper
Pſ. 2. 7. *hodie* juxta illud: *Ego hodie genui te*, ac proinde rectè non orta ex Patre, ſed *oriens* nominatur. At eadem veritas orta de terra, id eſt, nata ex Virgine, habens in hac nativitate ante ac pòſt, cùm aliquando fuiſſet oritura & nunc ſit orta, rectè canitur aſcendiſſe in homine aſſumpto, ac de terra Virginea orto uſque *ad orientem*, id eſt, uſque ad aſſumentis Divinitatis celſitudinem & claritatem, ut totus Chriſtus credatur in utraque natura lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, neque in hac luce, in hoc *ſole* juſtitiæ aliquid æſtimetur eſſe obſcurum, cùm etiam corpus ejus, quamvis de terra ortum ſit, in cœlo nunc lucidiſſimum, neque in ſua luce ſuæ Divinitatis claritate minus clarum. Quod non videntes *Ægyptii*, videlicet homines & Angeli tenebroſi, vel *Amorrhæi*, *amaricantes* vel homines Regis *Baſan*, *confuſi* timeant plagas, quæ hìc memorantur ad litteram quaſi prætetitæ, ſed in myſterio adhuc ſunt exſpectandæ ſimili culpa exigente. Nam

VERS. X. uſque ad XXII. *Qui percuſſit Ægyptum cum primogenitis eorum: qui percuſſit Reges magnos: & occidit Reges fortes*, videlicet: *Sehon Regem Amorrhæorum; & Og Regem Baſan*, quorum nomina in ſuperiori Pſalmo interpretata ſunt, ipſe quoque nunc & uſque in finem ſæculi percutit & percutiet ſimiles eorum, quoſdam ut pœniteant ſicut Saulus, quoſdam ut pereant, ſicut Judas mercator peſſimus.

Item: Sicut tunc *Eduxit Iſraël de medio Ægyptiorum* Pharaone merſo in mare, per quod *populum ſuum* duxit, quem & *traduxit per deſertum*, cui etiam *dedit hereditatem* promiſſam: ſic & nunc educit nec aducere ceſſabit per mare Baptiſmi diabolum ſuffocantis uſque in finem ſæculi veros Iſraëlitas, in quibus dolus non eſt, *de medio* malorum di-
2. Cor. 6. 17. cens eis: *Exite de medio eorum, & immundum nolite tangere*, quod eſt dicere: Nolite immundum tangere conſentiendo immunditiæ, ac nequitiæ alienæ per ſilentium timidum, ſed exite arguendo manifeſta manifeſtè, & occultè occulta. Sic exeuntes educit Deus *in manu potenti & brachio excelſo*, id eſt, in Verbo ſuo, in Fi-
Iſa. 53. 1. lio ſuo, de quo dicitur: *Et brachium Domini cui*

revelatum eſt? Illa etiam dividet *mare rubrum in diviſiones*, quando malis & amaris populis inter ſe diſcordantibus & contra ſe diviſis, ùt patuit in Hæreticis contraria docentibus, *per medium* eorum tranſiit populus Domini, ùt verbi gratia, cùm Arius & Sabellius eſſent contra ſe diviſi, *per medium* eorum tranſivit Eccleſia tenens illud Evangelicum: *Ego & Pater unum ſumus*, *Unum* Joan. 10. 30.
contra Arium: *ſumus* contra Sabellium. Item cùm Neſtorius diviſiſſet Chriſtum in duas perſonas propter duas ipſius naturas, Eutyches verò propter unitatem perſonæ aſtruere conaretur unitatem quoque naturæ, Sancta Eccleſia tenuit *medium*, tranſiens per illos contra ſe diviſos aſſerendo unitatem perſonæ conſiſtentis ex duabus & in duabus naturis. Et hoc totum factum eſt *in manu potenti, & brachio excelſo*, ut & nos puſilli confidamus nos liberandos per idem *brachium manu potenti* ſecundùm ſuam miſericordiam;

Quia in humilitate noſtra qua vel VERS.
intrinſecus per virtutem mentis ſumus humiles, XXIII.
vel extrinſecus per adverſitates humiliati, XXIV.
memor fuit noſtri. Et redemit nos pretio ſanguinis proprii *ab inimicis noſtris* propter ſuam miſericordiam: *quoniam in æternum miſericordia ejus.*

Qui dat eſcam ſuæ carnis *omni carni*, VERS. XXV.
id eſt, omni habenti cor carneum & non lapideum. Solis Judæis dedit manna umbraticum, ſed *omni carni*, ùt dictum eſt, manna verum dat, ſecundùm quod ipſe dicit: *Panis, quem ego dedero, caro* Joan. 6. 52.
mea eſt pro mundi vita. Igitur in toto mundo *dat eſcam omni carni* remotis duris & lapideis, qui dixe-
runt: *Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?* Joan. 6. 61.
Item: *quomodo poteſt hic carnem ſuam dare nobis ad* Joan. 6. 53.
manducandam? Litigantibus illis eorumque ſimilibus duris, lapideis & incredulis, vos, qui cor carneum habetis, qui cum Petro verba vitæ æternæ accipitis,

Confitemini Deo cœli, quoniam VERS.
in æternum miſeretur omnium dans *eſcam omni* XXVI. XXVII.
carni non ſolùm Sacramentaliter & ſpiritualiter, ùt dictum eſt, ſed univerſaliter quoque paſcens *omnem carnem* à maximis animantibus uſque ad minima. Unde eſt illud: *Conſiderate volatilia* Matth. 6. 26.
cœli: quia non ſerunt, neque metunt, & Pater veſter cœleſtis paſcit illa. Quos autem Pater paſcit, hos paſcit & Filius: quia quæcunque ille facit, hæc & filius ſimiliter facit. Paſcit ergo *omnem carnem*, qui unà cum Patre fecit *omnem carnem*. Sed vos, qui cœleſtia, quæ ſurſum ſunt, eſuritis, *Confitemini DEO cœli*, ſurſum cor habendo & illuc tendendo, ubi panem Angelorum ſic manducetis, ut eum Sancti manducant Angeli non in Sacramento, aut ſub velamento, ſed facie ad faciem videndo & guſtu ineffabili ſapiendo: *quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus,*

 qui

quie eſt **Dominus Dominorum**: quia ſervos bonos in gaudium ſuum introductos faciet ſub ſe & ſecum dominari ſemper in æternum, *quoniam in æternum miſericordia ejus.*

Gloria Patri miſericordiarum. *Gloria Filio* impetranti miſericordiem æternem. *Gloria Spiritui Sancto*, qui eſt ipſa miſericordia æterna, qua liberantur à miſeria. Fiat, fiat. Amen, amen.

PSALMUS CXXXVI.

Super flumina Babylonis &c.

Titulus ita ſe habet:

Pſalmus David propter Jeremiam.

Ab hoc Pſalmo ſexta jam Periocha breviori curſu texitur. Reditur namque ad fletum amantium, ad ſuſpiria deſiderantium *propter Jeremiam*, id eſt, juxta Jeremiæ intellectum. Sicut enim *Jeremias* captivitatem filiorum Iſraël factam à Nabuchodonoſor hiſtoricè ſcripſit, & aliud tamen ibi deſignari intellexit: ita iſti licèt verba hiſtoricè pronuntient, ſub eiſdem tamen verbis aliud oportere intelligi deſignant. *Super flumina Babylonis*, inquiunt, *illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur Sion.* (2.Cor.5.6.) *Quamdiu ſumus in corpore*, inquit Apoſtolus; *peregrinamur à Domino.* Et verè: nam captivi ſumus captivitate peccati, quod fecit Adam. Quotquot ſumus filii Sion, captivitatem iſtam congemimus & flemus ſedentes *ſuper flumina*: ſuper decurrentia vitia præſentis ſæculi multos immerſos eſſe videntes, & incidere ipſi atque immergi metuentes. Hæc & cætera Pſalmi fletus ſunt amantium Deum, ſuſpiria ſunt deſiderantium videre Deum Deorum in Sion & dicentium:

VERS. I. *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus.*

Neque ſtetimus erecti per ſuperbiam, quaſi noſtra virtute putaremus nos aliquid poſſe, neque jacuimus per ignaviam quaſi diffidentes de Dei auxilio: ſed *ſedimus* per humilitatem ſcientes vanum ſurgere ante lucem gratiæ prævenientis & humanos conatus excitantis, atque, ne ſint inanes, adjuvantis, neve ante finem deficiant in bona perſeverantiæ, conſervantis. Iſtam gratiam non jacendo & dormiendo, ſed *ſedendo & flendo* expectavimus, eratque nobis civibus Jeruſalem captivis in *Babylone* magna cauſa flendi, quòd multos de civibus noſtris vidimus immerſos in *fluminibus Babylonis*. Et quia lubrica ſunt eorundem *fluminum* littora lutoſe, timuimus etiam nobiſmet, ne laberemur, & eiſdem *fluminibus* immergeremur abſtracti & illecti concupiſcentiis carnis aut oculorum, quæ ſunt *flumina* in profundum voluptatis & curioſitatis trahentia: ſicut econtra flumen ſuperbiæ undis procelloſis & ſpumoſis in altum ſuſtollit, quos de ſue virtute facit (Luc.18.11.) gloriari: verbi gratia dicendo: *Non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, injuſti, adulteri. Flumina* hæc *Babylonica* timuimus, & ideo *flevimus*, dum *recordaremur Sion*, de quo peregrinati ſumus in Adam, in quo omnes peccavimus, in quo etiam de *Sion*, videlicet de paradiſo ejecti ſub Rege *Babylonis* diabolo in iſto *Babylonis* lacu cum Daniele anxiamur eò graviùs, quòd neque attentos neque benivolos neque dociles auditores invenimus in medio ejus. Inter eos enim, qui manent in *Babylone*, quidam ſunt vicini exitibus ejus deliberantes inde fugere atque in *Sion* reverti; ſed quidam ſunt in medio ejus ita defixi, ut ſint comparabiles arboribus infructuoſis habentibus tamen folia inaniter virentia ut ſalices inde virentes, quòd irrigantur fluminibus in medio *Babylonis* fluentibus.

VERS. II. III. *In* hujuſmodi *ſalicibus organa noſtra ſuſpendimus*, nolentes dare Sanctum canibus neque margaritas projicere ante porcos. Ipſi enim, qui ſunt *ſalices*, etiam ſunt canes veritati oblatrantes, immò & vulpes doloſæ. *Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum* cupientes capere nos in ſermone. Annon tibi vulpes videntur, qui dixerunt: *Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, licèt cenſum dare Cæſari an non?* (Matth.22.) Similiter vulpeculæ ſunt capiendæ, utique ne vineas florentes demoliantur irriſores verbi Dei, quia nonniſi ad irridendum nos interrogant *verba cantionum*. *Qui* enim *captivos duxerunt nos* captioſis & doloſis interrogationibus, iidem quæſierunt à nobis *verba cantionum*, ut irriderent atque reprehenderent. *Et qui abduxerunt nos* ab utilibus, quæ loqui propoſuimus de moralitate, ipſi doloſè nimiſque aſtutè quaſi altiore volentes audire dixerunt; *Hymnum cantate nobis de Canticis Sion:* ac ſi dicerent: Loquimini de cœleſtibus & ſecretis, quæ aguntur in *Sion* cœleſti, ubi Deus ordinat omnia, quæ præſcivit futura. De hac ejus præſcientia cæteriſque in hunc modum ſecretis cœleſtibus *Hymnum cantate nobis*: quia de hujuſmodi *canticis Sion* libenter diſputamus. Quibus interdum reſpondimus:

VERS. IV. *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?*

Conventicula Hæreticorum & Platonicorum, Ariſtotelicorum Sophiſtarum ſecundùm elementa mundi philoſophantium, & non ſecundùm Jeſum Chriſtum ſunt habende pro *terra aliena*, in que cùm interrogatores, reprehenſores, adulatores à viro Catholico expetunt audire cœleſtia, magna

magna eſt illi anxietas & dubietas, loquatur an ſileat, cùm & in ſilentio & in loquela timeat periculum. In anxietate hujuſmodi ego civis Jeruſalem nullam habeo conſolationem præter tui memoriam O cœleſtis Jeruſalem. Denique in amicitia Babyloniorum renuit conſolari anima mea, ideoque memor fui Dei Regis Jeruſalem, & delectatus ſum, quia ipſe per *Jeremiam* promiſit captivitatem ſolvendam civium *Jeruſalem*. Et ideo ſi non meminero tui O *Jeruſalem*, aut

VERS. V. & VI. *Si oblitus fuero tui* aliquid agens ad placendum ſolummodo Babylonicis, *oblivioni detur dextera mea*, & *ſi* loqui voluero aliquid ad placendum civibus Babyloniæ, in quo dicendo *non meminero tui, adhæreat lingua mea faucibus meis.* Malo enim eſſe nihil agens nihilque loquens, quàm talia loqui vel agere, quæ non pertineant ad te O *Jeruſalem.* Atque ideo non optantis voto, ſed prophetantis officio dico, ut veniant ſuper me imprecationes iſtæ: *Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui*, & obliviſcatur me dextera mea, ut nihil dicam vel agam potiùs quàm non benè agam vel dicam. Veniant, inquam, imprecationes iſtæ, ſi non propoſuero *Jeruſalem in principio lætitiæ meæ*, ita videlicet, ut etſi aliquantula mihi ſurrepit *lætitia* de proſperitate mundana, tamen *in principio lætitiæ* non ſit *Jeruſalem*, ut exinde principaliter gaudeam, quòd ejus per omnia, quæ dico vel ago, memoriam ſervo apud me *in principio lætitiæ meæ*, in principali gaudio ſecundùm illud Evangelium: *Gaudete, quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.* Dicta ſunt hæc de Babylonicis omnino alienis & manifeſtis hoſtibus ac deſtructoribus *Jeruſalem.* Sed quia Idumæi ſecundùm carnem conſanguinei filiis Iſraël, qui fuit frater Eſau, qui dictus eſt Edom, fuerunt impedimento reædificantibus Jeruſalem, vel in deſtructione favebant Babylonicis, ac proinde ſignificabant falſos fratres, falsò amicos & verè hoſtes, major eſt querela mihi David Regi civitatis *Jeruſalem* vel cuilibet Jeroſolymitano civi contra Edom, cujus nequitia invenitur in falſis fratribus, contra quos oro dicens:

Luc. 10. 20.

VERS. VII. *Memor eſto Domine filiorum Edom in die* vel *in diem Jeruſalem*, tale quid agendo contra eos, quod ſit *in diem*, id eſt, in conſolationem *Jeruſalem.* Sic in Paralipomenon legitur factum in diebus Regis Joſaphat, quando congregatis *filiis Edom* de monte Seyr cum cæteris Orientalibus ad devaſtandam *Jeruſalem*, cùm eſſent congreſſuri luceſcente die, adhuc nocte imminente ipſi *filii Edom* cum filiis Ammon & Moab diffidentes mutuò ſe occiderunt, & filiis Iſraël civibus *Jeruſalem* diem lætum præparaverunt. Nam congregatis jam dictis hoſtibus adversùs Judam, & *Jeruſalem* convenit omnis Juda in *Jeruſalem* & in templum Domini ad deprecandam faciem ejus. Et ſtantibus illis coram Domino cum uxoribus & par-

Paral. 2. 20.

A vulis et liberis & vociferantibus ad Dominum Jaziel filius Zachariæ filii Barachiæ Levites de medio multitudinis facto ſuper eum Spiritu Domini clamavit dicens: *O Juda, & Jeruſalem nolite timere, cras egredimini, & Dominus erit vobiſcum. Conſtantes eſtote & videbitis auxilium DEI ſuper vos.* Quomodo ille prædixit, ſic factum eſt, ut mutuis vulneribus mortui hoſtes *Jeruſalem* diem lætum facerent Joſaphat Regi cæteriſque civibus *Jeruſalem*, qui colligentes occiſorum ſpolia ditati ſunt valdè atque lætificati non ſolum de occiſis hoſtibus *Jeruſalem*, ſed etiam de ſpoliis collectis in valle Joſaphat, quod interpretatur vallis *judicii*, & ex tunc dicta eſt *vallis benedictionis.* Tunc O Domine dominantium fuiſti *memor filiorum Edom in diem* & conſolationem *Jeruſalem.* Sic ergo & nunc *memor* B *eſto filiorum Edom in diem* & conſolationem *Jeruſalem*, ut inimici domeſtici diſcordantes linguas ſuas commanducent, ſicut in Apocalypſi legitur, ac inter ſe mutuis vulneribus cadant, Sanctæque Dei Eccleſiæ pacem relinquant illis omnino humiliatis, *qui* nunc exaltati & elati mutuo ſe exhortantes *dicunt: Exinanite, exinanite uſque ad fundamentum in ea*, quod eſt dicere: Ita deſtruite civitatem *Jeruſalem*, ut ſit inanis & vacua civibus & divitiis ejus ablatis, nec lapide ſuper lapidem remanente *uſque ad fundamentum in ea* remanſurum: quia nemo poteſt fundamentum aliud *in ea* ponere præter id, quòd poſitum eſt. Ideoque fundamento ſolo remanente omnia ſuperædificata vos inimici ejus C auferte, ut fundamentum fidei ſine operibus mortuæ nihil valeat illis prodeſſe. Vel certè ſic *exinanite uſque ad fundamentum*, ut nec ipſum fidei relinquatis fundamentum. Quod nimirum tunc agitur, quando in doctrina fidei multiplicatis quæſtionibus ita erratur, ut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi, maximè quando *Filii Edom*, qui erat frater Jacob, nimis infeſtant filios Jacob, qui & Iſraël dictus eſt, cui etiam dicitur à Domino: *Iſraël ſi me audieris, non erit in te DEUS recens, neque adorabis DEUM alienum.* Cùm ergo à *filiis Edom* filiis Iſraël DEUS recens ingeritur importunis & indiſciplinatis quæſtionibus, caveat Iſraël recipere DEUM recentem clametque ad DEUM antiquum dicens: Memento *Domine filiorum Edom in* D *die Jeruſalem.*

Ibid. v. 14. & 17.

Apoc. 16. 10. & 11.

Pſal. 80. 9. & 10.

Filia Babylonis miſera: Beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis. VERS. VIII.

Babylon mater fornicationum dicitur in Apocalypſi, quæ intelligitur ſpecioſitas concupiſcibilis hujus mundi, cùm qua fornicantur amatores ejus impudicè plus diligentes creaturam quàm Creatorem. Hæc eſt illa mulier intrinſecùs fœda, forinſecus autem ſpecioſa, quam qui viderit ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Habet etiam filiam *Babylon* iſta ſibi ſimillimam, videlicet phan-

Apoc. 17. 5.

 taſiam

taliam de ſpecie ipſius in memoria formatam, dum eujuslibet rei foris concupitæ intus in animo imago reſultat, quam qui amplectuntur, cogitatus exinde gignit primò parvulos, deinde majuſculos aſſenſu mentis lactatos, quos qui tenet & allidit ad petram, *beatus* eſt: quia petra eſt Chriſtus, per cujus invocationem liberantur à matre Babylone, ipſiusque *filia*, qui dilectionem ejus hujus mundi dilectioni anteponunt. Sic tu *Filia Babylonis miſera* cognoſceris, cùm filios tuos amiſeris, & miſeri ſunt, qui te diligunt, quique filios de te genitos affectu cordis lactant & nutriunt usque ad perpetrationem pravorum operum, quæ non jam pro *parvulis* habentur *Babylonis*, maxime accedente in talibus longa & prava conſuetudine, quæ vinci non poteſt absque magna difficultate. Facillimè autem teneri, & ad petram poſſunt allidi adhuc parvuli: quia Chriſtum diligenti animæ cogitatus illiciti advenientes cordi non nocent, quando non placent, quando non recipiuntur, ſed quaſi muſcæ abiguntur per bonas cogitationes, quæ non ſunt *filia Babylonis*, ſed filiæ Sion ſive Jeruſalem deſurſum receptæ, atque in vulva mentis conceptæ, quæ cùm in opus perfectum excreſcunt, quaſi cives Jeruſalem cives Babylonios invadunt & vaſtant *retribuentes* eis juſtam *retributionem*, vaſtationem videlicet pro vaſtatione, alliſionem pro alliſione, exinanitionem pro exinanitione, captivitatem pro captivitate, ſuſpenſionem pro ſuſpenſione. Sicut enim illi nos coëgerunt non quidem projicere aut confringere organa noſtra, ſed aliquamdiu ſuſpendere: ſic & illi apud nos captivati & ſub jugum Chriſti redacti cogentur membra ſua quæ fuerunt inſtrumenta malitiæ, non quidem perdere, ſed à malitia ſuſpendere cohibendo ea ſub Chriſtiana diſciplina.

Verborum Pſalmi hujus memor Sanctus Gregorius Papa dicit in Expoſitione Job:* *In ſalicibus in medio ejus ſuſpendimus organa noſtra. Quid per ſterilitatem ſalicum niſi vita peccantium deſignatur? Nam ſi hoc non eſſet, nequaquam ex voce prædicantium contra Babyloniam Pſalmiſta dixiſſet: In ſalicibus in medio ejus ſuſpendimus organa noſtra. Babylonis quippe medio ineſſe ſalices deſcribuntur: quia nimirum infructuoſi quique atque ab amore patriæ cæleſtis alieni totis viſceribus cordis in hac ſæculi confuſione radicantur. Unde & prædicatores Sancti in iſtis ſalicibus non exercent organa ſed ſuſpendunt: quia cùm infructuoſas ac reprobas mentes aſpiciunt, vim prædicationis ſuæ non exhibent. Sed potius lugentes ſilent.*

* Lib. XXXIII. Moral. cap. 5.

Item Idem in eodem:* *Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea. Quisquis digna fidei opera ſervare contemnit, jam etiam fidem perdit, quam tenere videbatur. Super quos benè Propheta ſub Jeruſalem ſpem inimicorum deſtruentium verba memorat, à quibus ſcilicet dicitur: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea. Paulus quippe ait: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus. Inimici ergo ejus deſtruentes usque ad fundamentum Jeruſalem exinaniunt, quando perverſi Spiritus à corde fidelium deſtructo prius ædificio boni operis ſoliditatem quoque exhauriunt religionis. Sicut enim ſuper fundamentum fabrica, ſic ſuper fidem opera conſtruuntur. Usque ad fundamentum ergo exinaniſſe eſt everſo benè vivendi opere etiam robur fidei diſſipaſſe.*

* Lib. XXV. cap. 10.

Beatus igitur O *filia Babylonis*, concupiſcentia videlicet mundana, qui *retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis.*

Beatus qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram. VERS. IX.

Beatus, inquam, vera beatitudine, *qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram*, quod nimirum facimus, cùm orantes dicimus: Quæſumus omnipotens Deus, ut nullis nos permittas perturbationibus concuti, quos in Apoſtolicæ confeſſionis petra ſolidâſti. Quia enim tu Babylon mater fornicationum, & tu filia Babylonis in tuis phantaſiis lenocinando ſtudes nobis tollere fundamentum noſtrum, quod eſt petra ſolida: nos tibi retribuendo retributionem juſtam ſtudemus tollere fundamentum tuum, quod eſt arena. Tu muros Jeruſalem vel apertis & altis machinis impugnare, vel occultis conſiliorum machinationibus latenter ſuffodere fruſtra conaris: & nos cives Jeruſalem tibi vicem juſtæ retributionis rependimus, dum vel prædicationis apertæ ſcriptis ac dictis contra muros tuos arietamus poſitis in gyro arietibus aliisque machinis altis, vel occultis orationum foſſoriis fundamenta murorum tuorum ſive turrium ſuffodimus, quæ proinde admittunt ſuffoſſionem, quia non aliud ſunt, quàm arena: ſed murorum noſtrorum ſeu turrium fundamenta in montibus Sanctis poſita fulciuntur altiſſime petræ, quam tu ſuffodere nunquam poteris, & per quam tu deſtrueris alliſis tuis parvulis *ad* ipſam *petram*: quia ſuper hanc firmam *petram* firmiter ædificata Eccleſia te cum tuo Principe humilians condemnat, & ſuo Principi omnipotenti omnem ſibi fidelem precibus commendat, *qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram. Parvulus* eſt enim ſeu minimus omnia, qui verbum Dei non audit, vel ſi audit, non facit aut cuſtodit. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum*, & ad hoc eſt idoneus, ut contra magnos cives tuos dimicet fundâ & gladiò eosque jugulet, ſicut ego David feci, quando Philiſtæum interfeci, & *parvulos* tuos allidet *ad petram*.

Matth. 5. 19.

Gloria Patri Domino, cui dicitur: *Memor eſto Domine Filiorum Edom. Gloria Filio* illi *Petra*, ad quem alliduntur parvuli Babylonis. *Gloria Spiritui Sancto*, qui eſt illa beatitudo, qua beatus eſt, qui tenebit & allidet parvulos ſuos Babylonios ad Petram.

PSAL-

PSALMUS CXXXVII.

COnfitebor tibi Domine in toto corde meo &c. &c.

Poſt fletum ſuperiori Pſalmo expreſſum velut in torculari auguſtiarum, nunc lachrymis triſtitiæ velut in vinum lætitiæ converſis confesſiones & laudes reſonant, cùm & ego civis Jeruſalem licèt captivus in Babylonia, tamen in principio lætitiæ meæ proponens ipſam Jeruſalem *confitebor tibi Domine in corde meo*, & alios ad id ipſum provocans & exhortans dico: *Confiteantur tibi Domine omnes Reges terræ* non ſolum pro beneficiis cuiqua ſingulariter impenſis, verùm etiam pro cunctis humano generi collatis, B vel deſtructa Babylonia conferendis, quæ licèt nondum teneamus in re, tamen habentes ea in ſpe laudes & confeſſiones juges debemus tibi Chriſto vero David, ſecundùm quod Pſalmus iſte intitulatur:

VERS. I. *Ipſi David.*

Igitur tibi *Ipſi* vero *David* *Confitebor tibi* Regi civitatis Jeruſalem, *confitebor* ego qualiscunque civis ejuſdem Jeruſalem *in toto corde meo*, ut totum cor meum flammâ tui amoris ardeat, modica ſcintilla, qua nunc ardere incipio poſitus & captivus in Babylone detentus quaſi cippo corporis excreſcente in ignem copioſum, qui totum cor meum faciat quaſi caminum candentem & holocauſtum laudis coquantem, quod nunc C incipitur, cùm nos cives peregrinantes in corpore ad *Angelorum* ſocietatem ſuſpiramus, *in quorum conſpectu pſallam tibi Deus meus*. Sic pſallens hic civis Jeruſalem primò laudat beneficia ſibi ſpecialiter data dicens: *Quoniam audiſti verba oris mei.* Secundò adaugeri petit numerum confitentium dicens: *Confiteantur tibi omnes Reges terra.* In fine petit, ne deſpiciatur ipſius confeſſio vel oratio licèt peccatoris, ubi dicit: *Opera manuum tuarum ne deſpicias.* Quia igitur ego civis Jeruſalem clamavi ad te Deus meus & tu *exaudiſti verba oris mei*, quod exinde certum fuit mihi: quia ſuper flumina Ba- D bylonis ego ſedens fletum, non riſum habui; *confitebor tibi* etiam *in toto corde meo*, qui hunc fletum dediſti, per quem & *audiſti verba oris mei*. Proinde in gratiarum actione ac jugi confeſſione tum culpæ meæ, tum laudis tuæ *pſallam tibi* aliquotiens in conſpectu hominum, ſed jugiter *in conſpectu Angelorum*, quibus interiora mea loquuntur, etiam dum labia clauduntur. Etiam ſic *in conſpectu Angelorum pſallam tibi* vel manibus operando, & cantando in pſalterio decachordo decem præcepta legis gaudenter obſervando, vel corde aut voce jubilando, ut nihil aliud deſiderem, quàm id, quod deſiderant *Angeli* Sancti, ſcilicet Vultum tuum, *in quem deſi-* (1. Pet. 1. 12.) A *derant Angeli proſpicere ſemper*. Quem quia nondum video, ſicut eum cum *Angelis* videre deſidero, ſaltem laudibus illius in Pſalmis reficior, & in laudando propono mihi *Angelos*, quibus conſociari ſicut nunc laude, ſic poſt exultatione ſimul & gloriâ expecto. Quorum numeroſitas conſtans ex ipſis jam coram Deo & in Deo exultantibus, adaucta quoque ſimul & adhuc augenda ex hominibus jam beatis & adhuc beatificandis, ipſa eſt & templum ſanctum in Angelis & hominibus jam beatis, à confuſione Babylonica penitus alienis & alienatis, & templum adhuc Sanctificandum in hominibus hic peregrinantibus & ſupernam patriam ſuſpirantibus, quorum unus ego ſum nondum Sanctus. Et ideo ut Sanctus fiam,

VERS. II. *Adoro ad templum ſanctum tuum*, jugiter affectans, ut *ſanctificetur nomen tuum* ſuper me invocatum, *& confitebor* eidem *nomini tuo ſuper miſericordia tua*, qua impios juſtificas; *& veritate*, qua juſtificatos remuneras, *ut juſtificeris in ſermonibus tuis* (Pſal. 50.6.), quibus & peccatoribus pœnitentibus veniam, & juſtificatis gloriam promiſiſti. Cujus nimirum gloriæ in capite noſtro Jeſu Chriſto primitias tu Pater Sancte oſtendiſti, *quoniam magnificaſti ſuper omne nomen San-* C *ctum tuum* propter nos in hac Babylonia humiliatum, ſed nunc in ſuperna Jeruſalem *ſuper omne nomen* glorificatum. Quæ major *miſericordia*, quàm quòd miſericorditer ſe Altiſſimus humiliavit, ut miſeros exaltaret? Quæ major aut juſtior *veritas*, quàm ut natura humana, in qua ſe humiliavit, nunc ſuper omnia regnat? *ſuper hac miſericordia tua & veritate tua confitebor nomini tuo* corde credens ad juſtitiam & ore confitens ad ſalutem, quòd Jeſus Chriſtus in gloria tua eſt o Pater æterne dato ſibi nomine, quod eſt *ſuper omne nomen*, ut ſcilicet homo in Deum aſſumptus, Deus altiſſimus, immortalis verè nominetur, non inter multos Deos adoptivos, ad quos ſermo Dei D factus, quibus & dicitur: *Ego dixi Dii eſtis; vos autem ſicut homines moriemini*; (Pſal. 81.6. & 7.) ſed ſicut Pater ejus Deus immortalis immortalitate non angelica, ſed ultra omnes Angelos Divina, æterna & ſumma, ita ut homo in Deum aſſumptus jam regnet in altiſſima Trinitatis gloria, utpote ipſe unus in Trinitate, ſecunda perſona. Sic Homini exaltato rectè flectitur omne genu cœleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua in veritate *confitetur*, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Inter omnes itaque linguas id confitentes *confitebor & ego nomini tuo ſuper miſericordia tua & veritate tua*, in qua *magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum*. Per quem propitiatorem

In

VERS. III. *In quacunque die invocavero te, exaudi me.*

Peccatum nox, virtus dies eſt. Ideo non peto exaudiri in nocte, quæ à nocendo dicta eſt, quia & oculis nocet: Unde ſi quis ambulaverit nocte, offendet: ſed *in die*, quæ juvat & delectat oculos, pellitque tenebras noctis. Virtus quippe tenebras vitiorum pellens & illuminans vires animæ rationalis, videlicet memoriam, intellectum, ingenium atque voluntatem, quæ ſicut nubes per ſe non habentes lumen tenebris nocturnis obſcurantur, quando vitiis perturbantur, neceſſaria eſt ambulantibus in via, juxta quam laquei multi ſunt poſiti, qui non poſſunt caveri humanis viribus, niſi eas illuſtret virtus Divina, ut ipſæ naturales vires animæ ſint quaſi nubes lucidæ lucentes cœleſti virtute. Propter quod dico tibi Deus meus: *In quacunque die*, id eſt, in quacunque virtute obtinenda *invocavero te, exaudi me*: quia ſi exaudies me, ſcio, quod non ſolùm dabis petitam virtutem, ſed & *multiplicabis in anima mea* datam *virtutem*, ut ſit *anima mea* terra bona, in qua ſemen datæ virtutis multum fructum afferat ſic dilatandum, & multiplicandum, ut fructu eodem conſiderato plurimi exemplo meo juſtificentur, & non mihi, ſed tibi auctori virtutum proveniat exinde gloria, ita ut

VERS. IV. *Confiteantur tibi Domine omnes Reges terræ; hoc* ipſum, quòd *Reges terræ* ſunt, quod carnem ſuam benè regunt, quòd vitiis non ſerviunt, ſed tibi ſoli Regi Regum, cui ſervire eſt regnare. Quod totum cùm non ſibi, ſed tibi attribuent, neque inde ſuam, ſed tuam gloriam quærent, confeſſio eorum erit acceptabilis in conſpectu Angelorum. Quibus Regibus tuam gloriam quærentibus ego applaudens dico aſſiduè: *Confiteantur tibi Domine omnes Reges terræ.* Quare? certè ideo, *quia audierunt omnia verba oris tui* partim per me *David*, partim per alios annuntiata non ſolùm in Judæa, ſed in omni gente *omnibus Regibus terræ* ambulantibus in viis, quibus in viis juſtum eſt, æquum & ſalutare, ut laudent non ſe, ſed Deum,

VERS. V. *Et cantent in* ipſis *viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini,* non Regum, niſi fortè, in Altiſſimo Rege, non in ſe glorianțium, ſeſeque ſub illo humiliantium, quod utique bonum eſt & utile.

VERS. VI. *Quoniam excelſus Dominus & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit.* Mirum valde, quòd Altiſſimus *humilia* de prope *reſpicit, & alta à longè cognoſcit,* quod exinde fieri conſtat: quia *humilibus dat* Jac. 4. 6. *gratiam, ſuperbis autem reſiſtit*, quos etſi non

A amet, non tamen eum latent, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet ſecretum: qui & cor humile clementer inſpicit, & altum à longe cognoſcit: quia *oculi Domini ſuper juſtos*, humiles, *& aures ejus in* Pſal. 33. 16. *preces eorum. Vultus autem Domini ſuper facientes mala*, tunc maximè, cum in ſui cordis altitudine humiles tribulant. Inde namque ſunt *alta* eorum corda, quia eis tribulare juſtos eſt permiſſum; ſed inde juſti humiles magis ac magis humiliantur, quòd à ſuperbis & altis tribulantur. Sed inter hæc ego David pauper & humilis confido, quòd non deficiet fides mea: quoniam

VERS. VII. *Si ambulavero in medio tribulatio-*B *nis, vivificabis me* tu qui morti nihil debens mortuus es pro me, tu qui mortem noſtram moriendo deſtruxiſti & vitam reſurgendo reparâſti, tu *in medio tribulationis vivificabis me* dando mihi, ut diligam non ſolùm diligentes me, ſed etiam odientes orando pro illis in ea dilectione, qua quisque beatus amicos in Deo, inimicos propter Deum diligens vivit, ſicut è contrario *qui non* 1. Joan. 3. 14. *diligit, manet in morte:* quia vera dilectio vita eſt animæ, ſicut anima ipſa vita eſt corporis. Et ideo ſicut corpus animâ privatum relinquitur mortuum: ſic anima dilectione proximi privata relinquitur mortua. Propterea cavens incidere mortem nolo vindicare me ipſum juxta illud: *Non vos*- Rom. 12. 19. *metipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ.* C Attamen tu, qui dicis: *Mihi vindicta, & ego* Deut. 32. 35. *retribuam, ſuper iram inimicorum meorum extendiſti manum tuam* plus iraſcendo inimicis meis quàm illi mihi. Nam quia vel Saul Rex elatus vel etiam filius meus Abſalon pravo conſilio Achitophelis infatuatus ac propriâ ſuperbiâ elatus, me humilem David perſecuti ſunt in ira ſua, tu *ſuper iram eorum extendiſti manum tuam* plectendo eos majore pœna, quàm illi potuiſſent me caſtigare: quia cùm illi me cogitaſſent privare gloria regni terreni, tu eos privâſti gloria regni cæleſtis. Ita & ego Chriſtus verus *David*, cui Pſalmus iſte attitulatur, pro his quidem ſalvandis oravi, qui me crucifigentes neſcierunt quid facerent. Sed ſuper inimicos meos, malos colonos, qui me cognoſcentes hæredem, ac Do-D minum vineæ ſibi creditæ projecerunt extra vineam & occiderunt, *manum tuam extendiſti.* Pater juſte, quem mundus non cognovit, ego autem novi te juſtum judicem, qui *ſuper iram inimicorum extendiſti manum tuam*, dum colonos malos malè perdidiſti, & vineam tuam locâſti aliis agricolis, *& me*, quem illi extra vineam projecerunt & occiderunt, *ſalvum fecit dextera tua* ſuſcitando me de morte, atque ſuper omnes cælos elevatum collocando me in throno gloriæ ad dexteram tuam Judicem vivorum & mortuorum, ut ſim Rex Regum tibi confidentium & ſuper hoc laudantium, quia obedienter & intel-

intelligenter *audierunt omnia verba oris tui*, qui A & *cantant in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini.* Regum iſtorum cuilibet competit, quod ſequitur:

VERS. VIII. *Dominus retribuet pro me*, quod ego non poſſum retribuere, qui obſervator ſum illius Apoſtolici dicti: *Non vosmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: Mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus.* Itaque *Dominus retribuet pro me*, quia ipſo judicante vel moriuntur vel convertuntur vel alio modo ſic humiliantur hoſtes mei, hoſtes Eccleſiæ, ut non poſſint me lædere, etſi Domino permittente poſſint fatigare.

Aliter: *Dominus retribuet pro me*: quia ipſe B Dominus Chriſtus eſt ille primus piſcis mortis hamo captus, primus reſurgens de profundo maris, primogenitus à mortuis, in cujus ore invenimus duas didrachmas, id eſt, quatuor drachmas, quatuor videlicet Evangelia, quibus à vexatione hujus ſæculi liberamur, nec jam debitores remanemus. Ibi enim omnia peccata noſtra ſolvuntur per ipſum, qui pro ſe nil debuit, in quo Princeps mundi peccatum non invenit, quare occideret.

Eſt quidem conſolatio magna mihi cuilibet pauperi Chriſti, quod ipſe inimicis meis *retribuet pro me*; ſed ego in ejus retributione ipſum commoneo potius de miſericordia, quam de juſtitia dicens illi: *Domine miſericordia tua in ſæculum, & opera manuum tuarum ne deſpicias.* Averte faciem tuam à peccatis meis, quæ ſunt opera mea: ſed *opera manuum tuarum*, quæ in me ſive in aliis hominibus feciſti nihil odiens eorum, quæ feciſti, ne *deſpicias*, immo ea reſpicias in ea *miſericordia*, quæ non habet finem; quia *miſericordia tua in ſæculum* dans hic merita bona, quibus reddas præmia in ſæculum ſæculi permanentia, quia erunt æterna.

Gloria Patri magnificanti ſuper omne nomen Sanctum ſuum. *Gloria Filio* ſuper omne nomen ſanctificato, quem Pater ſanctificavit & miſit in mundum. *Gloria Spiritui Sancto*, qui eſt miſericordia manens in ſæculum. Amen. Amen.

PSALMUS CXXXVIII.

Domine probâſti me, & cognoviſti me &c.

Titulus Pſalmi hujus:

VERS. I. *In finem, Pſalmus David.*

Mittit nos ad Chriſtum verè manufortem, verè deſiderabilem, qui in iſto Pſalmo loquitur nunc in perſona ſuimet, nunc in perſona Eccleſiæ, quæ corpus ejus eſt. Confeſſionum quippe ac laudum præcentor dicens Patri de ſe: *Domine probâſti me & cognoviſti me*, ad hoc tendit referendo perfectam juſtitiam ſuam ſecundùm humanitatem, & altitudinem ſuam ſecundùm Divinitatem, ut in fide ac juſtitia fidei fideles inſtituat, quatenus ipſum verum DEUM & verum hominem credendo ejus exemplo inducti tribulari & con- D culcari non ſuffugiant, hoc ſperantes, quod ſicut ſocii ſunt paſſionum ſic erunt & conſolationum. Dicit ergo in gratiarum actione:

Domine probâſti me: Domine Pater, quem in habitu ſervi Dominum recognoſco, cui & ſervio humanas infirmitates ferendo, tu *probâſti me* in paſſione mea. Cùm enim ſcri- Eccli. 27. 6. ptum ſit: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis*, tu *probâſti me* per ignem paſſionis, in quo teſta carnis meæ non diſſiliendo eſt fracta, ut in his, qui deficiunt inter adverſa ipſos conſtringentia, eò quòd ſunt vaſa fictilia & reproba. Sed ego in igne paſſionis, quo *aruit tanquam teſta virtus mea*, ita fortis permanſi, ut exinde clareſceret, quòd ipſa Pſal. 21. teſta carnis meæ ſit in aurum converſa, de quo C & fabricatum eſt aureum candelabrum ſeptem lucernis perlucidum. Et erat quidem auro iſti locus, in quo conflaretur, uterus Virginis, qui totus incandeſcens igne Divinitatis non potuiſſet ullo modo ſubſtitiſſe, niſi obumbrante ipſam Virginem virtute tua Pater altiſſime. Sed huic auro taliter conflato parata erat fornax tentationum tentante me diabolo in deſerto, ubi tu *Domine probâſti me & cognoviſti me*: quia cùm tibi fuiſſem ab æterno probatus & notus, hoc ipſum feciſti Angelis & hominibus notum, quòd ego eſſem vas aureum nulla tentatione frangendum. Acceſſit quoque ad augmentum probationis hujus, ut multis malleis tribulationum tunderetur aurum carnis meæ, D quibus fabricaretur in aureum candelabrum toti mundo conſpicuum. Et inter has tribulationes item *probâſti me, & cognoviſti me*, qui notum feciſti Angelis & hominibus de me, quòd eſſem fortior illo forti, qui per ſe ac membra ſua me tribulavit, nec ſuperare vel ad hoc urgere me potuit, ut ego verus Job ſtultum quid loquerer contra te Pater, qui per illum ſebrum peſſimum tunſionibus ac preſſuris multis *probâſti me.* Inter quas preſſuras

Tu cognoviſti ſeſſionem meam, VERS. II. quæ ego innocens & patiens Job ſedens in

ſterquilinio humiliatus ſum pro genere humeno A jacente in profundo peecatorum & miſeriarum ſterquilinio. Hane *ſeſſionem meam tu Pater cognaviſti*, & approbâſti. *Cogneviſti*, quia dilexiſti ſieut è contrario dieeris ignorere, quos non di- Pſal. 2. 7. ligis. Quia verò me dilexiſti, cui & dixiſti: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Item elias di- Matth. 3. 17. eiſti de me: *Hic eſt Filius meus dilectus, in que mihi complacui*: quia, inqoam, ſic me dileeiſti, utique *tu cognoviſti* & epprubâſti *ſeſſionem meam*, qua ſedena in ſterquilinio teſta carnia meæ igne paſſionis conſolidatæ ſaniem raſi membrorum meorum, quæ ulceribus peccatorum plenæ ſicerent radenda & purgenda, ut mihi ſie ſedenti & humiliatu ipſa primò per bumilitatem eonfigurareotur, & deinde reſurgenti conformarentur: nam ſi com- B murientur, & conreſurgent, ſi complantata fuerint ſimilitudini paſſionis meæ, ſimul & reſurrectionis erunt. Sedent enim tales, quando ſunt in tribulatione patientes; ſurgunt eotem ſpe gaudentes. Sedent miſeriam temporelem patienter & bumiliter ſuſtinendo; ſurguot, quæ ſurſum ſunt, ſapiendo & apperendo. Sedent peecata ſua eonfitendo: ſurguut juſtificati gratiê. Quibus ita ſedentibus & ſurgentibus tu Parer

VERS. III. *Intellexiſti cogitationes meas* & meorum *de longè*, id eſt, eb æterno: quia tu nec localiter *longè*, nec localiter prope es, qui ubique es, & in quo locus omnis eſt; ſed quia temporalitas & æternitas longè diſtant inter ſe non locali diſtantia, ſed conſiderationis C differentia, cùm in altero ſit finis & principium, in altero neutrum horum; & alterum currat ſui mobilitate, alterum ſtet ſui immobilitate: tu *à longe* diceris *intelligere cogitationes* humanas & mutabiles, quas tu vides in tua immutabili æternitate. Vides quoque *de longè* abeuntes à te in regionem longinqoam, ubi paſcant porcos. Ibi utique *cogitationes meas*, id eſt, meorum *intellexiſti*: quia dum illic intra Luc. 15. 18. ſe cogitat filius prodigus: *Ibo ad patrem meum*, tu eidem revertenti, cùm *adhuc longè* eſt, occurris, atque oſculans illum dabis gratiæ tuæ ſignum certum, videlicet poſt oris confeſſionem, cordis juſtificationem: quia confitenti non ſolùm relaxas peccata, ſed & dabis indu- D menta gratiarum diverſarum, ſcilicet ſtolam primam, annulum & calceamenta, per quæ oſtenditur, quòd *ſemitam meam, & funiculum meum*, ſeu *directionem meam*, id eſt, meorum *inveſtigâſti*. *Semita* pertinet ad tacitas *cogitationes*, *via* ad humanos actus, *directio* ad juſta judicia, *funiculus* ad limitem vel hereditatem, quia *funiculo* ſolebant antiqui limites agrorum & hereditatum diſterminare. Omnia hæc & mea & meorum tu *inveſtigâſti*.

VERS. IV. *Et omnes vias meas* & meorum tu *prævidiſti*, ſimul & hoc intelligens: *quia non eſt ſermo in lingua mea.*

Sermo tunc eſt *in lingua* tantùm, & non in corde vel in re, quando peccati confeſſio non ſurgit ex radice cordis pœnitentis & contriti, ut quando Saul de peccato ſuo à Samuele increpatus dixit: *Peccavi! ſed nunc honora me coram* 1. Reg. 15. 30. *Senioribus* &c. Quæ dicendo monſtravit ſe non dolere de peccato admiſſo, ſed de honoris diminutione. Sic & Judas dicens: *Peccavi tra-* Matth. 27. 4. *dens ſanguinem juſtum*, ſe oſtendit non tam dolere de peccato à ſe commiſſo, quàm de conſilio ſuo infatuato, ſicut & ſuus præambulus Achitophel videns conſilium ſuum infatuatum præ dolore ſuſpendit ſe ipſum, quem profectò Judas imitando in culpa, & pœna laqueo ſibi vitam extorſit: quia *ſermo*, quo dicebat: *peccavi!* ſolummodo *in lingua*, & non in corde fuit.

Senſum hunc probat alia tranſlatio, quæ habet: *Non eſt dolus in lingua mea.* Talium ſic loquentium lingua doloſa non eſt *lingua mea*, quia ipſi non ſunt membra mea; ſed *in lingua mea* ſeu meorum *non eſt ſermo* ſine re: quia cùm quiſque illorum dicit: *Peccavi*, ut ego David, quando in Uriam peccâſſe me dolens ad increpationem Prophetæ Nathan dixi: *Peccavi! non erat ſermo* 2. Reg. 12. 13. *in lingua mea* vel *dolus*. Item cùm ego Petrus dixi: *Amo te* ſecundò ac tertiò, *non* erat *ſermo in lingua mea.* Item cùm ego prodigus filius dicerem: *Pater peccavi in cœlum & coram te*, *non* erat *ſermo* ſine re *in lingua mea.* Hujus rei teſtis tuipſe es, neque alieno teſtimonio indiges: quia

VERS. V. *Ecce Domine tu cognoviſti omnia noviſſima, & antiqua.*

Noviſſima mea, quando porcos pavi: *antiqua*, quando partem ſubſtantiæ petii. *Antiqua*, quando lapſi ſumus: *noviſſima* quando ad hanc mortalitatem venimus, quæ *noviſſima* & ultima pœna eſt redeuntibus ad te Patrem. In quibus noviſſimis *Tu formaſti me* ad laborem dicens: Gen. 3. 19. *In ſudore vultûs tui veſceris pane tuo*: *& poſuiſti ſuper me manum tuam* vindicem, quæ gravaret ſuperbum ſalubriter, ut erigat humilem.

VERS. VI. Sic ingravatâ manu tuâ *ex me*, id eſt, ex peccato meo *Mirabilis*, mira, & incompre- D henſibilis *facta eſt ſcientia tua*: quia mihi non eſt facile contemplari te, quem ſuperbiens reliqui fugiens à facie tua, in paradiſo erubeſcens nuditatem meam. Ita *ex me*, videlicet exigente culpâ meâ *ſcientia tua* mihi pridem conſpicua & amabilis, *facta eſt* abſcondita & admirabilis, quoniam abſcondiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Unde *ſcientiam* tui apprehendere, vel comprehendere non valeo *ex me*. Hoc enim *ex me* ipſo conſidero, quòd non eſt mirum *ſcientiam* tui difficilem & *mirabilem factam eſſe* mihi: quia cùm nec me ipſum ſcire poſſim & eſſentiæ meæ *ſcientia* ſupra vires ingenii mei ſit *confortata*, multò magis *ſcientia* tui ſupra vires intellectus humani *confortata eſt*, *& non potero ad eam.*

Aliter:

Aliter. Ego Chriſtus primus & noviſſimus, primus per Divinitatem, noviſſimus per humanitatem: vel primus ante quem nullus, noviſſimus poſt quem nullus; vel primus in Reſurrectione quia primogenitus mortuorum, noviſſimus & deſpectiſſimus in Paſſione, quia cum iniquis reputatus & morte turpiſſima fui condemnatus, confiteor tibi, Pater, & laudo tuam circa me providentiam & curam: quia *tu cognoviſti omnia, noviſſima mea & antiqua*: *noviſſima* in humanitate, *antiqua* in æterna Divinitate. *Tu etiam formâſti me* hominem, ut eſſem ſpecioſus præ filiis hominum ego filius hominis matris, idemque filius Dei

Pſal.44.5. Patris, cui rectè dicitur: *Specie tua & pulchritudine tua intende proſperè, procede & regna.* Item

Iſa.63.1. in Iſaia: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens in* B *multitudine fortitudinis ſuæ.* Tu quidem Pater mi,

Gen.2.7. Pater æterne, *formâſti* hominem primum de limo terræ, ac poſtea inſpirâſti ei *ſpiraculum vitæ*, quo *factus eſt in animam viventem*; ſed me Adam ſecundum *formâſti* de terra benedicta, cui dictum eſt:

Luc.1.28. *Benedicta tu in mulieribus* non ſolummodo *in animam viventem*, ut vita viveram mortali, ſed etiam in ſpiritum vivificantem, quo abſorpta morte per mortem meam ego non ſolùm vitâ æternâ viverem, ſed & alios mihi cohærentes vivificarem. Sic *formâſti me*, in ſpiritum vivificantem. Sed antequam ſpiritum hunc darem, vel eosdem fideles meos vivificarem (quia hic ſpiritus non eſt datus quamdiu ego non fui glorificatus neque de me petrâ fluxit aqua viva, & vivifica, priusquam percuſſus fui virga crucis, in qua lanceatus emiſi aquam egredientem de templo corporis C mei à dextro latere) ante, inquam, dum nondum fui gloria & honore coronatus, *poſuiſti ſuper me manum tuam*, ſub qua me caſtigante ac flagellante vapolavi ſolvens, quæ non rapui, ego à peccato immunis caſtigatus pro aliorum peccatis. Deinde *ſcientia tua* priùs deſpicabilis (quia *mundus te non cognovit* peccatis originalibus & actualibus obcæcatus) *Mirabilis facta eſt ex me* dante ſpiritum ſapientiæ & intellectûs, quando idem ſpiritus emiſſus intellectui adimplevit corda eorum, qui eundem ſpiritum primo in die Reſurrectionis, deinde in die Pentecoſtes acceperunt. Ex tunc *ſcientia tua confortata eſt*, quæ quaſi prius infirma, pòſt contra mundi hujus ſapientiam convaluit & invaluit: quia ex me *confortata eſt* contra omnes & ſuper omnes mundi hujus Philoſophos, Tyrannos, Magos & Ariolos. *Et non potero ad eam.* Dictum eſt hoc non ex voce capitis omnipotentis, ſed ex

Joan.15.5. voce membrorum, quibus dicitur: *Sine me nihil poteſtis facere.* In his ipſe Chriſtus licet in ſe omnipotens adhuc infirmatur, incarceratur, eſurit, ſitit, nudus eſt & egenus. Quorum voce dicit: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me*: quia ex mea, immò ex meorum culpa ita eſt abſcondita, ut eam potius admirari quàm ſcrutari poſſint: adeo invaluit, ut quisque meorum verè dicere poſſit: *Confortata eſt, & non potero ad eam* comprehendendam, quia eſt incomprehenſibilis ipſis quoque Angelis Beatis. Et licèt hoc de membris congruè poſſit dici, tamen ego aſſumptus homo etiam ex mea perſona dicere poſſum de ſapientia mihi unita, quia *confortata eſt, &* A *non potero ad eam* tenendam. *Non potero* ex me, ſed *potero* ex te Pater, quia non ſum ex me, ſed ex te. Unde alias dico: *Non poſſum ego à me ipſo facere quicquam.* Joan.5.19.

Attamen quia Dei ſapientia incarnata velut Angelus ad Jacob miſſus teneri ſe permiſit, luctans ego David quaſi alter Jacob *non potero quidem*, non ſum fortis *ad eam* apprehendendam, non ſum fortis ex me, ſed tamen ex te Deus confortatus tenebo te ac dicam tibi: *Non dimittam te,* Gen.32.26.

niſi benedixeris mihi, neque fugiam à te, ſed ad te, à te irato ad te placatum.

Quò enim ibo à Spiritu tuo, & quò à VERS. VII. IIX.
facie tua fugiam?

B Neque ab oriente, neque ab occidente, neque à deſertis montibus fugæ patet locus, neque ſurſum neque deorſum: quoniam *ſi aſcendero in cælum, tu illic es.* Si me nimis extulero, invenio te repreſſorem. Si de juſtitia falſa elatus fuero *in cælum, tu illic es* reprobandu falſam juſtitiam per veram, fucatam per ſinceram. *Si* peccando & peccata mea condemnando, atque, cùm ſint magna, parvipendendo *venero in profundum*, & ea nolens confiteri dicam: quis me videt? *ades*, ut vindices. Invenio tamen, quò fugiam ab ira tua.

Si ſumpſero pennas meas diluculo, VERS. IX.
vel ſicut habent alii codices: *In directione,*
C *& habitavero in extremis maris.*

Pennas geminæ charitatis, quas amiſi peccando, ſi aſſumpſero pœnitendo, in *diluculo*, in ipſo bonæ converſationis initio, vel *in directione*, ut nec erigar præſumptione, nec mergar deſperatione, *& habitavero non in* medio *maris*, ubi grande periculum, ſed *in extremis maris*, ubi litus æternæ ſtabilitatis eſt vicinum, illic à procellis *maris* poterit mihi eſſe tutum refugium. Illuc non mea virtute, ſed tua Deus meus remigante meum mihi eſt poſſibile venire, atque ibi requieſcere.

Etenim exaudita prece mea, qua dico ti- VERS. X.
bi: trahe me poſt te, *illuc manus tua deducet me, &*, ne recedam, *tenebit me dexte-*
D *ra tua*: quia *delectationes in dextera tua uſque in* Pſ.15.11.
finem. Quibus delectationibus tenebor in *dextera tua* parvipendens omnia bona, quæ ſunt in ſiniſtra tua. *Longitudo* quippe *dierum in dextera tua*, quæ Prov.3.16.
longitudo eſt æternitas infinita in infinitum ſuperexcellens omnia bona temporalia, quæ ſunt in ſiniſtra tua.

Aliter: Ego verus *David* Chriſtus, cui attitulatur hic *Pſalmus*, fatigatus ex itinere ſedi ſuper puteum quaſi homo infirmus, immò verè infirmus paſſibilitate ac mortalitate, premens tamen ſub me puteum carnalis concupiſcentiæ ac mundanæ ſapientiæ, de cujus aqua, ſi quis biberit, iterum ſitiet, quia talis aqua ſitim non extinguit, ſed auget. Verùm ſi aſſumpſero *pennas meas*, *pennas* Divinitatis, proinde *meas*:

quia mihi homini Divinitùs concepto & nato ita A ſunt affixæ, ut propter eas rectè aſſimiler aquilæ volanti. Si ergo aſſumpſero *pennas meas, & habitavero in extremis maris*, in littore ſempiternæ quietis, ex tunc petebit fidelibus, quòd *tu cognoviſti ſeſſionem meam*, quæ ego verus Jonas in profundo maris fui: *& Reſurrectionem meam*, qua me cetus revomuit in ſiccum littus. *Etenim illuc manus tua deducet me*, atque ut illic permaneam, *tenebit me dextera tua*, virtus ſcilicet & ſapientia tua mihi homini unita.

VERS. XI. & XII. *Et dixi: forſitan tenebræ conculcabunt me.*

Hoc dictum eſt per Ironiam ad irriſionem hoc opinantium, quòd *tenebræ* conculcarent illum. Seriò autem & in veritate ſubdit dicens: B

Et nox illuminatio mea in deliciis meis: quia ſicut noctu percuſſa ſunt primogenita Ægypti & Rex Pharao turbatus ac populus Iſraël ſalvatus & liberatus eſt: ita erit in *nocte* Reſurrectionis meæ, quæ *ſicut dies illuminabitur* orto jam ſole juſtitiæ, fugatisque tenebris peccatorum per me lucem veram illuminantem omnem hominem venientem in hunc mundum.

Aliter: Ego *David* peccator & pœnitens propoſita mihi via longa uſque ad *extremum maris* pertimeſcens illa pericula *maris* maximè in *tenebris* nocturnis, quando ventus eſt contrarius, *dixi: forſitan tenebræ conculcabunt me.* Tot mala ſæculi exundant, ut cogar aſſiduè dicere: *Forſitan tenebræ conculcabunt me.* Caro concupiſcens adverſus Spi- C ritum ex lege membrorum reſiſtente legi Dei tantas ingerit *tenebras* menti, quæ legi Dei conſentit, ut cogar aſſiduè dicere: *Forſitan tenebræ conculcabunt me.* Item numeroſitas malorum, qui *tenebræ* ſunt, ſic intumeſcit contra me unam & unicam Eccleſiam vel me unum fidelem perſonam, ut compellar clamare dicens: *Forſitan tenebræ conculcabunt me.* Qui non confitetur peccata ſua, tenebrat tenebras: ſed ſi confitetur, Deus illuminat. Noſtræ *noctis*, id eſt, humanæ vitæ miſeræ ac tenebroſæ *nox* eſt ſæculi adverſitas, *dies* ejusdem proſperitas: ſed ſi Deus habitat in anima promittens etiam lucem & docens non lætari proſperis vel frangi adverſis, incipit homo indifferenter his uti: & ſic eſt ei *nox* hujus ſæculi *ſicut dies* ejus, & in omni tempore benedicit Deum ut Job. Et ſi hoc eſt, D *tenebræ non conculcabunt*, quem *lumen* non extollit. *Nox*, quæ erat horror, *illuminata* eſt deliciæ. Unde hæc indifferentia tibi? Quia interior poſſeſſor non ſolum cor, id eſt, cogitationes tenet, ſed & renes, id eſt, delectationes, ut non delectet lux *noctis*, ſed lux ſapientiæ ſuæ. Revolanti ad Deum Deo cor illuminante, renes poſſidente, quanta eſt exultatio & multiplicatio dicentis: *Nox illuminatio in deliciis meis!* Ad has *delicias* invitabat Jacobus Apoſtolus dicens: *Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis, ſcientes, quòd tribulatio patientiam operatur &c.* His deliciis tam in *nocte*, quam in *die* fruebatur Apoſtolus, qui dixit: *Gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei*, quod erat in die deliciari. Et addidit: *Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus ſcientes,*

Jac. 1. 2. & 3.

Rom. 5. 2. & ſeqq.

A *quòd tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem; ſpes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Ita nimirum *nox illuminata* per lucernam, qua lucente invenitur drachma, in qua refulget imago Dei eò clarius, quò amplius terſa & polita fuerit variis tentationibus & tribulationibus. *Nox*, inquam, talis taliter *illuminata* multas habet *delicias*: quia tu vera Sapientia lucens in teſta carnis aſſumptæ illuminas *tenebras*, dum flagellis nocturnis erudis filios lucis, quibus eruditis *nox ut dies illuminabitur*: quia illis te ſive flagellantem ſive conſolantem filiali amore *diligentibus omnia* tam adverſa quàm proſpera *cooperantur in bonum, his* duntaxat, *qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti.* Quorum Rom. 8. 28. B numero ego David, ego pœnitens confido me ſociari:

Quia tu poſſediſti renes meos VERS. XIII.

dando mihi propoſitum continentiæ, ita ut etſi ſentiam in renibus concupiſcentiam, non tamen ipſa regnet in corpore meo mortali ad explenda illicita deſideria in Babylone mihi uſitata. In qua natus & diu converſatus non indifferenter habebam lucem & tenebras noctis, utpote ſociatus adhuc filiis noctis & tenebrarum, donec tu *ſuſcepiſti me de utero matris meæ* vel Synagogæ, ut illum, qui dixit: *Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, continuò non acquievi carni & ſanguini*: Vel certè Babyloniæ, in qua natus & C nutritus à civitate Jeruſalem diu exulavi. *De utero hujus matris* tu *ſuſcepiſti me* à mundana & vana converſatione reducendo in Sion, tu Jeſu, magne Sacerdos, reædificator civitatis Jeruſalem, quæ eſt mater noſtra. In qua

ad Gal. 1. 15. & 16.

Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es, qui parvulus natus ex matre uſque ad conſeſſum Patris altiſſimi exaltatus & *magnificatus es terribiliter* ſimul & mirabiliter. *Terribiliter*, quantum ad Judæos, quos cæcatos reliquiſti: *mirabiliter*, quantum ad gentes, inter quas *mirabilia opera tua* claruerunt, quibus per Apoſtolos manifeſtatis crediderunt in te. In qua *te mirabilis ſcientia tua confortata eſt, & non potero* D *ad eam capiendam*; ſed exclamo præ admiratione: *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei &c.* Rom. 11. 33. *Non*, inquam, *potero ex me*, ſed aliquantulum potero ex te. Unde veneror *mirabilia opera tua* E *& anima mea cognoſcet nimis* nunc ex parte, poſtea verò ſicut & cognita eſt. Quod nos cives Jeruſalem de captivitate liberari exſpectantes nondum ſecuri ſumus, quoniam eo ipſo, quò te miramur, terribilis es, & ideo cum tremore gaudemus, ne ſuperbi perdamus, quod humiles accepimus. Hoc ipſum *cognoſcit anima mea nimis*, id eſt, *valde*: quoniam antea erat *mira ſcientia tua ex me, nec poteram ad eam* attingere: ſed modò poſſum, quia *noctem* illuminas, *renes* poſſides ſervi tui, quem *de utero matris extraxiſti*, & extractum *ſuſcepiſti*. Inde ſcio, quòd

VERS. XIV.

Non

VERS. XV. *Non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto* in catuis quoudam ſecreto abſconditum, ut ſuſtentet infirmitatem carnium.
Luc. 22, 32. Ideo uni oſſium tuorum dixiſti: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Quod idem erat, ac ſi dixiſſes: Tu fortis, ut oſſeus ab oſſe dictus, ut Petrus à me petra denominatus confirma fratres tuos adhuc infirmos fragilitate carnis gravatos, qua & tu ex parte gravaris, qui me ter negabis: at poſtea confortatus tertiò confiteberis, quod me ames, unde oves adhuc fragiles & carnis infirmitate gravatas commendo tibi paſcendas, & per te Petrum ſuper me Petram ſtabiliendas. Cùm hæc diceres, *non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto*, quod etiam præcognitum eſt, cùm diceret primus homo in ſecundi hominis figura.
Gen. 2, 23. *Hæc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*, ſignificante Spiritu Sancto per hæc verba, quòd fortes & infirmi eſſent in Eccleſia futuri tanquam oſſa & carnes, perfecti & imperfecti. De quibus imperfectis ego Chriſtus, ego ſecundus Adam, ego Sponſus Eccleſiæ de me oſſa & carnem habentis firma & infirma, perfecta & imperfecta membra in ſui corporis unitate continentis ad te Pater clamo & dico:

VERS. XVI. *Imperfectum meum viderunt oculi tui,* quando mihi Sponſo Filio tuo Sponſam prædeſtinâſti habentem in ſe carnem & oſſa, perfectus & imperfectos. Tunc *imperfectum meum* pio miſerationis intuitu *viderunt oculi tui, & in libro tuo,* qui liber ego ego ſum, *ſcribentur,* immo jam ſcripti ſunt *omnes,* & nemo in eis peribit; *quia ſubſtantia mea in inferioribus terræ,* in infirmis ſcilicet, ſalvatur, & nemo in eis peribit, vel nemo in eis erit auctor ſalutis, ne quis dicat:
1. Cor. 1, 12. *Ego ſum Pauli, ego Cephæ*; ſed unuſquiſque dicat: *Ego ſum Chriſti.* Quoniam ſolummodò per me Chriſtum ſolem juſtitiæ *dies formabuntur,* qui & Apoſtolos duodecim quaſi horas duodecim formavi, *& nemo in eis* vel *ex eis* periit, niſi Filius perditionis, filius noctis, qui & nocte foras exivit relinquens alteri locum, ut Epiſcopatum ejus acciperet alius dignè inter miniſtros lucis & filios diei computandus. Et quidem tales miniſtri ſalutis apud ſemetipſos deſpecti erunt & ſæculo contemptibiles quaſi peripſema & purgamenta hujus mundi.

VERS. XVII. *Mihi* autem Chriſto, vel mihi ſanoo ſapienti Chriſtiano & fideli *nimis honorificati ſunt amici tui DEUS: nimis confortatus eſt Principatus eorum.*

Super hunc locum dicit Beatus Papa Gregorius in Homilia XXVII. * *Amicus quaſi animæ cuſtos dicitur: Quia ergo Pſalmiſta proſpexit electos DEI à mundi hujus amore ſeparatos cuſtodire in mandatis cœleſtibus voluntatem DEI, miratus eſt amicos DEI dicens: Mihi autem ni-*

* In Evangelia.

A *mis honorificati ſunt amici tui DEUS. Et tanquam ſi ab eo protinus cauſam honoris tanti nobis inſinuari quæreremus, illico adjunxit. Nimis confortatus eſt Principatus eorum. Ecce electi carnem domant, ſpiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruſcant, præſentia deſpiciunt, æternam patriam cùm voce ac moribus prædicant, eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi poſſunt & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus eſt Principatus eorum? Sed ſic magni forſitan pauci ſunt? ſubjunxit:*

Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur. * *Totum mundum aſpicimus, martyribus plenus eſt. Jam penè* VERS. XVIII.
B *tot, qui videamus, non ſumus, quot veritatis teſtes habemus. DEO ergo numerabiles, nobis ſuper arenam multiplicati ſunt, qui quanti ſint, à nobis comprehendi non poſſunt. Sed quiſquis ad hanc pervenerit dignitatem, ut amicus vocetur DEI, ſe ſe in ſe conſpiciat, dona autem quæ perceperit ſuper ſe, nihil ſuis meritis tribuat, ne ad inimicitias prorumpat.*

* Idem ibid.

Teſtibus iſtis & amicis meis teſtificantibus notum eſt fidelibus, quòd ego Chriſtus *exſurrexi* à mortuis, *& adhuc tecum ſum* vivens ea vita, qua tu Pater vivis, quod mihi putaverunt hoſtes ablatum per mortis occubitum & ſepulchrum ſignatum. Sed ego licèt fuerim ſepultus corpore, animaque mea deſcenderit ad inferiores partes terræ ſpoliare infernum, tamen
C *tecum ſum* in excelſo throno, in quo etiam ſic *tecum ſum*, quòd ſicut tu Pater es occultus, ita & ego adhuc ſum occultus infidelibus, oculos fidei non habentibus. Attamen futurum eſt, ut omnis caro videat me Salutare ſedentem in judicio manifeſto adhuc abſcondito. *Et ideo adhuc tecum ſum* Pater in occulto, ſicut tu es occultus. *Tecum ſum* nunc in occulto judicio, quo

Si occideris peccatores tu Pater, & ego eos occidam ſeparando eos à vivo corpore VERS. XIX. &
meo dicens illis: *Viri ſanguinum declinate à me; quia dicitis in cogitatione,* XX.
quod pejus eſt quàm ſi diceretis ore. *Dicitis,* inquam, de amicis meis vos inimici: *Accipiant in vanitate civitates ſuas.* * Hoc
D dicitis hoſtes mei & meorum: quia *civitates* & congregationes Eccleſiaſticas judicatis vanas, cùm vos potius vani ſitis, & omnia, quæ agitis, vana ſint, maximè in ſchiſmate, quo declinatis à me. Sed & ego declino à vobis non tam corpore quàm animo, quo non vos odi ſed iniquitatem veſtram. Ex qua conſcientia tibi dico Deus meus:

* Vulg. ſuas.

VERS. XXI. *Nonne qui oderunt te Domine oderam.*

Aliter: *Si occideris Deus peccatores* dicendo illis: *Viri ſanguinum declinate à me*, ipſi occiſi & abſciſſi *accipient in vanitate civitates ſuas* faciendo ſectas non in veritate nominis Chriſtiani, ſed in vanitate Antichriſti confœderatas. Quaſi verò

 illi

illi abſciſſi quærant & dicaot: quare nus dicis *viros ſanguinum*, qui non occidimus aliquem, cùm ſimus inermes Clerici? Reſpondet: Ideo rectè vocamini *viri ſanguinum*: *quia dicitis in cogitatione*, quod pejus eſt, quàm ſi diceretis ore. Quid *dicitis?* Talia ſcilicet, per quæ homicidæ judicemini, ficut ſcriptom eſt de vobis & veſtri ſimilibus. *Ipſi enim homicidæ theſaurizaverunt ſibi mala, inſipientes & maligni oderunt ſapientiam, & rei facti ſunt in cogitationibus* ſuis. Ideo vobis homicidali odio tabeſcentibus rectè dico ego Eccleſiæ: *Viri ſanguinum declinate à me:* qoia *dicitis in cogitatione* talia, per quæ probamini *viri ſanguinum* & doloſi. Eſto igitur, ut tales homicidæ *accipiant in vanitate civitates ſuas* faciendo ſectas perditionis vanes & malas, in modom civitatis muoitas magiſtrorom vel etiam Sanctorum Patrum ſeotentiis detortis ad ſoum libitum, ut videaotur habere molta propugnacula in ſois civitatibus, neqoe valeaor expugnari diſputationibus, maximè roente illos Principatu ſæculari, ùt Arianos tuebantur multi potentes: Eſto, inquam, ut ſic *accipiant in vanitate civitates ſuas*, nunquid propterea ego David, ego Eccleſiaſticus vir deſinam tales impugnare, licèt non valeam expugnare? *Nonne* illis odientibus te Domine rependendum eſt odium bonom pro malo ita ot odio habeantur non homines ſed errores eorum? Hoc ſciens *oderam eos*, *qui oderunt te Domine*, quos cùm non potuiſſem vel expugnare vel ſaltem perturbare, zelo domus tuæ ardebam, &

VERS. XXII. *Perfecto odio oderam illos* inimicos tuos uſque adeo, ut fierent quoque *inimici* mei: quia dom loquebar illis, impugnabant me gratis, *& inimici facti ſunt mihi.*

Super hunc locom dicit Beatus Papa Gregorius:* *Inimicos DEI perfectè odiſſe, eſt & quod facti ſunt diligere, & quod faciunt, increpare, mores pravorum premere, vitæ prodeſſe. Penſandum eſt etenim, quando ab increpatione quieſcitur, quanta culpa eſt, ſi cùm peſſimis pax tenetur, ſi Propheta tantus hoc velut in hoſtiam Deo obtulit, quod contra ſe pro Domino pravorum inimicitias excitavit.*

* *Reg. Cura Paſt. Part. III. c. 32.*

Quia verò inter hujosmodi lites & contentiones quaſi mali contra bonos, & boni contra malos exercent, facilè ſubrepont maculæ ſive in verbo ſive in cogitatione, to Deus

VERS. XXIII. *Proba me*, cui omne cor patet, & A omnis voluntas loquitur, & quem nullom latet ſecretum, cui dico aſſiduè: *Proba me Deus*, probabilem fac me DEUS, cui & in principio hojus Pſalmi dixi: *Domine probâſti me*, atque nonc in fine Pſalmi dico: *Proba me. Probâſti me* in me Chriſto, in me capite, io quo non invenit Princeps mundi hujus quicquam reprobum: ſed quia miniſtri mei, quantumlibet ſint probati, non carent macula, quamdiu peregrinantur io corpore (unde ipſi piſcatores neceſſe habent, ut lavent retia in torbido mari pro piſcibus capiendis tracta) io fine ſoæ piſcationis dicant omnes, dicant ſinguli, dicam & ego Pſalmiſta:

B *Proba me Deus, & ſcito cor meum* faciens me ſcire *cor meum*, quod ego Petrus piſcator adhoc neſcivi, quando ultra meos condiſcipulos præſumpſi, & ex illa præſumptione in culpam decidi negationis trinæ. Sed tu poſtea interrogâſti me dicens mihi tertiò *Amas me?* atque me reſpondente: *Amo te*, tu cognoviſti *ſemitas meas*, & illas, in quibus me cingens ambulaveram ubi volebam, & illas, ad quas tu me dirigebas dicens mihi: *paſce agnos meos*. Petri ergo exemplo ego David, ego pſallens in hoc Pſalmodico tibi DEus meus: *Proba me Deus, & ſcito cor meum*, *Joan. 21. 15. & ſeqq.*

C *interroga me, & cognoſce ſemitas meas* præteritas & futuras, delendo præteritas maculas io ſemitis contractas: qoia niſi tu laveris mihi pedes, non habebo partem tecum. Porro in futurum ne amodo pedes ioquinem, to deduc me in via æterna, in qua nolla eſt macula. Sed priùs

Vide faciens & me ipſum videre, *ſi via iniquitatis in me eſt*, ut iniquitate hac abſoluta inter eos de cætero ambulem, de quibus VERS. XXIV.

D dicitur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Quia verò ad hoc mihi vires non ſufficiunt, ô DEUS tu *viam iniquitatis amove à me*, ſi hanc videris in me, cui dico aſſiduè: *Vide, ſi via iniquitatis in me eſt, & deduc me in via æterna*, qua pervenire ad patriam claritatis æternæ valeam te trahente ac deducente, qui es via, veritas & vita. *Pſ. 118. 1.* *Pſ. 118. 29.*

Gloria Patri Domine, cui Filius dicit in principio Pſalmi: *Domine probâſti me & cognoviſti me. Gloria* ipſi *Filio* hæc dicenti. *Gloria Spiritui Sancto* replenti orbem terrarum, de quo dicitur io hoc Pſalmo: *Quò ibo à Spiritu tuo.*

PSALMUS CXXXIX.

Eripe me Domine ab homine malo &c.

Titulus:

VERS. I. *In finem Pſalmus David.*

Patet. Eſt autem hic *Pſalmus* initium periochæ ultimæ, in quo pariter orent & conſitentur omnes juſti atque perfecti una voce tanquam ex uno corpore: *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.* Hæc & cætera dicendo orant Dominum, ut cuſtodiat in eis fidei perfectionem, & ut eos eripiat à pravitate & perfidia, immò ab incurſu malignorum Spirituum, qui B circa finem vitæ hujus inſidiantes linguas ſuas exacuunt ad accuſandum, ad convincendum. *IsaCod. Nam quia ultima eſt hæc periochesr,* rectè hinc ad *finem* noſtrum ſpectemus, quando venit Princeps mundi & in ſingulis noſtrûm aliquid ſuum requirit. Dicit ergo quisque ſollicitus illius diei, providus illius horæ imminentis: *Cuſtodi me de manu peccatoris.* Ac deinceps: *Domine, Domine virtus ſalutis meæ, obumbràſti ſuper caput meum in die belli.* Et continuò: *Ne tradas me Domine à deſiderio meo peccatori &c.* Corpus Chriſti inter malos conſtitutum nondum habens niſi in ſpe bonum, ubi erit plena exultatio, gemens oret in hoc *Pſalmo*, per quod ad orandum invitat. Et C primò proponit qui hoſtes, quæ mala moverunt, Secundò quod auxilium habeat contra mala, ibi: *Dixi Domino: Deus meus es tu.* Tertiò quæ ſunt mala inimicorum ibi: *Caput circuitus.* Et in beatitudine *Pſalmum* concludit ibi: *Et habitabunt recti cum vultu tuo.* Clamat igitur & dicit inter malos: *O Domine eripe me*, & repetit:

VERS. II. *Eripe me Domine ab homine malo,*

vel maligno, quod eſt, ab ipſo Principe, qui in Matth. 13. 28. figura dicitur *homo*. Unde in Evangelio: *Inimicus homo hoc fecit.* Attende, quòd cùm dixiſſet: *à maligno*, tanquam exponens hoc ſuppoſuit: *ab iniquo*, volens ſignificare, quòd omnes *iniqui* maligni. Sunt quidam multi *iniqui*, qui non videntur maligni, & tamen ſunt, ſicut illi, qui non ſævi, non preſſuras hominibus facientes, ſunt tamen luxurioſi, voluptatibus dediti, qualiter etſi aliis non videantur nocere, nocent tamen ſibi, & inde ſunt *iniqui*. Sed in eodem ſi quis altè conſideret, maligni ſunt, qui nocent exemplo, & faciunt in nobis, quod poſtea vincere laboremus. Procedit enim ex ipſa voluptate preſſura. Poſtquam enim voluptuosè quis vivens quæ habebat effudit, rapit. Sic ergo ſpinæ in radice lenes emittunt de radice, quod punget. Sed ſicut ſi incendatur radix, non procedit ſpina: ita ſi luxus corrigatur, non pa- A ſcetur ſepius. Singulariter dixi: *Eripe me Domine ab homine malo à viro iniquo*, à diabolo ſcilicet, qui *homo* dicitur in figura & *vir*, quia fortis: attamen quia iſte *homo*, iſte *vir* complures habet ſocios, à ſingulari numero transeo ad pluralem dicens:

Qui cogitaverunt iniquitates in corde, tota die conſtituebant prælia. VERS. III.

Tota die, nec mora diuturnitatis leſſati, *cogitaverunt iniquitates in corde*, labiis interdum bona prætendendo, ſed *in corde* male intendendo. Nam prorepente foras diu occultata iniquitia *tota die conſtituebant prælia* contra bonos movendo tribus modis, corde, lingua, manu: quia *corde cogitaverunt iniquitatem*, vel ſicut habet alia littera: *Nequitias*, & ex ipſa *nequitia tota die*, id eſt, jugiter *conſtituebant prælia* vel per hæreſes impugnando fidei veritatem & ſinceritatem, vel per ſchiſmata ſcindendo Eccleſiaſticæ pacis unitatem. Atque ut hoc efficaciùs facere poſſent,

Acuerunt linguas ſuas, ut haberent VERS. IV. verba polita & exercitationis quadam cote limata. Et hoc fecerunt *ſicut* ſerpentes, imo ad ſimilitudinem *ſerpentis* illius, qui fuit organum diaboli ad decipiendam mulierem primam ſophiſticè loquendo & aliud promittendo atque aliud intendendo, promittens videlicet bona, ut eſt ſcientia boni & mali ad ſimilitudinem DEI; ſed intendens mala, quæ de tali præſumptione ſubſecuta ſunt, quorum præcipuum fuit mors animæ, de qua prædixerat Dominus dicens: *Quacunque die comederitis de ligno ſcientiæ, morte moriemini.* Gen. 2. 17. *Acuta* fuit lingua *ſerpentis* hujus, & acutæ ſunt exemplo tali Hæreticorum *linguæ* ad decipiendum ſeu vulnerandum primò ſexum fœmineum; id eſt, populares & ſimplices, deinde D fortes. Et quidem blandè loquuntur, ſed *venenum aſpidum ſub labiis eorum.* In *ſerpente* eſt aſtutia & dolus nocendi. Ideo *ſerpens* non habet pedes, ne audiatur ejus inceſſus, lenis quidem, ſed non rectus, quia per anfractus incedit. Sic perverſi aſtutè ſerpunt ad nocendum ſub leni contactu habentes occultum venenum: quia licèt blandè ſonent *labia* eorum, tamen *venenum aſpidum ſub labiis eorum*; quia verbis dulcibus & tinnulis propinant mendacium dicentes bonum malum & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, amarum dulce, & dulce amarum. Contra talium Principem diabolum oro dicens:

Cuſtodi

VERS. V. *Cuſtodi me Domine de manu* A

peccatoris, qui validus eſt, unde *Princeps*
Joan. 12. 31. & Joan. 14. 30. *mundi hujus* dicitur, & contra membra ejus oro
dicens: *Ab hominibus iniquis eripe me, qui cogitaverunt ſupplantare greſſus meos*, dum foveas mendaciorum viæ veritatis vicinas parant, &

VERS. VI. *Abſconderunt laqueum mihi:*

quis *ſuperbi* ſtimulo ſuperbiæ agitati nolunt vinci, ſed vincere ſemper licèt falſa loquentes, & ſub ſpecie veritatis *laqueum* falſitatis abſcondentes. Cùm dico *ſuperbos*, hoc nomine totum corpus diaboli breviter explico, quod maximè con-
2. Theſſ. 2. 4. tra Deum erigetur in Antichriſto, qui *extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe tanquam ſit Deus.* B Et quia omnis *ſuperbus* invidus eſt ſicut diabolus, qui invidit homini, quod ipſe perditus perdiderat, non ſunt contenti ſua perditione, ſed nituntur me quoque perdere trahendo me in ſuæ perditionis conſortium. Ideo *Funes extenderunt in laqueum.* Qui addunt peccata peccatis, ùt ego David, qui adulterio addidi homicidium, nectunt & extendunt ſibi *funem*, quo ligatis manibus & pedibus trahuntur, niſi per pœnitentiam rumpant hunc *funem*, ſicut ego eum rupi, quando pœnitentiam egi. Sed hoſtes mei & Dei extendunt *funes* peccata ſua nolentes breviare per veram pœnitentiam, quibus funibus in longum nimis prolongatis & extentis paraverunt *mihi laqueum*, ut videns eorum in pec- C catis proſperitatem non horrerem, ſed imitarer iniquitatem ipſorum. *Juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi*, non in via, ſed *juxta* viam ponentes offendicula: quia non in veritate, ſed in veritatis quadam ſimilitudine conabantur me ſubvertere. Contra quos orans

VERS. VII. *Dixi Domino, Deus meus es tu, exaudi vocem deprecationis meæ.*

Vox propriè animantium eſt cum ſenſu animantis prolata per arterias gutturis. Porro colliſio lapidum vel tinnitus cymbalorum & alia hu- D juſmodi ſonum dant, ſed non *vocem*, quibus aſſimilantur, qui abſque ſenſu fidei & charitatis
1. Cor. 13. 1. orant. Unde Apoſtolus ait: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans aut cymbalum tinniens.* Vox igitur eſt orantis, in fide ac dilectione preces fundentis. Ideo ego fidei & dilectionis mihi conſcius dico: *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ*, qua clamo ad te dicens:

VERS. VIII. *Domine, Domine*, cujus ego ſum ſervus & per conditionem ſervus naturalis, & per Redemptionem ſervus emptitius, *virtus ſalutis meæ*, quia ſalus mihi non eſt niſi ex te dante perſeverantiam, ſine qua ſalvus eſſe non
Matth. 10. 22. potero. *Qui enim perſeveraverit in bono uſque in finem, hic ſalvus erit.* Ut autem perſeverem ego in bono propoſito, à te quæro, qui *obumbraſti ſuper caput meum in die belli.* Interior hoſtis libido carnalis. Hoſte illo me impugnante tu *obumbráſti ſuper caput meum* defendendo interioris hominis *caput*, quod eſt mens rationalis, ut minimè acquieſcens æſtui & motui carnis libidinoſo, condelectarer legi Dei dicenti: Non concupiſces, & ita refrigeratus poſt concupiſcentias carnis non ambularem, ſed illud conſilium tenerem, quo dicitur: *Spiri-*
ad Galat. 5. 16. *ritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.* Hoſtis vero exterior eſt inimicus homo ſuperſe- B minans zizania, dum intermiſcet bonis mala vel per ſe vel per ſuos miniſtros, Angelos & homines malos. Hoſte illo me impugnante, atque ad hoc irritante, ut vel æſtu ſuperbiæ uſtus minores deſpicerem, vel æſtu invidiæ tabeſcens majoribus inviderem, vel æſtu iracundiæ inflammatus pro malis mala, pro vituperiis vituperia, pro maledictis maledicta vel manifeſtè vel occultè redderem, ſimulque ardens æſtu avaritiæ aliena concupiſcerem, tu *in die belli* adfuiſti mihi obumbrans *caput meum*, id eſt, mentem gratia tua refrigerante ac deſideriorum pravorum flammas extinguente, ſecundùm quod ego te invocans *in die belli* aſſiduè dixi

Extingue flammas litium,
Aufer calorem noxium,
Confer ſalutem corporum,
Veramque pacem cordium.

Si hymnizanti mihi tu pias aures præbendo adfuiſti obumbrans *caput meum in die belli.* Sed quia nec dum finitum eſt *bellum*, in quo maximè timendus & cavendus eſt inimicus domeſticus, videlicet propriæ voluntatis deſiderium inordinatum, quod ſi diabolus apud me invenerit, eodem quaſi gladio occidere me poterit, quæſo,

Ne tradas deſiderium meum peccatori, ne ſimilis efficiar illis, de quibus dictum eſt: *Tradidit illos Deus in deſideria cordis eo-* VERS. IX.
Rom. 1. 28. *rum, ut faciant, quæ non conveniunt.*

Alia translatio ſic habet: *Ne tradas me à deſideriis meis peccatori*, quod eſt dicere: Ad hoc valeat mihi deinceps umbraculum tuum, quo me *obumbráſti* frequenter *in die belli*, ut æſtum non patiar à me ipſo, *à mea deſideria* pravo, quo locus fit diabolo, ſine quo nihil nocet quantumcunque ſæviat hoſtis cum toto ſuo exercitu conglobato ex malignis hominibus, & Angelis. Contra quos neceſſarium mihi eſt auxilium tuum, quoniam *cogitaverunt contra me* aſtuta & longa deliberatione, qualiter perdant me. Sed tu Adjutor in opportunitatibus *ne derelinquas me, ne forte exaltentur*, & de ſua virtute contra me, immò & contra te glorientur, quia mea contra eos victoria erit non mea ſed

ſed tua gloria, quam digneris in me parvulo *David* magnificare, in me qualicunque imitatore *David*, ne glorietur incircumciſus Philiſtæus, diabolus cum ſuis commilitonibus, quemadmodum gloriatus eſt
1. Reg. 17. 8. ille Goliath, qui dixit filiis Iſraël: *Quare veniſtis parati ad prælium?* Hunc videntes filii Iſraël fugerunt, nec reſiſtere auſi fuerunt. Sed tandem proſtratus in funda & lapide atque jugulatus proprio gladio magnam dedit materiam tuis O Deus in te gloriationis & hoſtibus confuſionis atque humiliationis. Sicut tunc factum eſt, ita & nunc fiat juſtitia triumphante contra injuſtos, *ne forte exaltentur*. Sicut enim uno peccatore pœnitentiam agente gaudent Angeli boni: ſic homine uno ſeducto gaudet ſeductor diabolus & Angeli mali ſimulque homines maligni. Quia ergo tales *cogitaverunt contra me*, tu contra eorum conſilium præſtans auxilium, *ne derelinquas me, ne fortè exaltentur*. Sicut inimicis optans oravi, ſic fiet eis, ut non vacet illis gloriari de ſua virtute: quia

VERS. X. *Caput circuitus eorum: labor labiorum ipſorum operiet eos.*

Pſal. 11. 9. *In circuitu impii ambulant*, quia volubilia, & temporalia quærunt, in quibus finem deſideriorum ſuorum non inveniunt: quia qui biberit ex aqua temporalia concupiſcentiæ, ſitiet iterum, ſitique ſuâ trahitur in *circuitum*, quo non invenit eundi finem, ficut is, qui æterna quærens, ambulat & curſit in directum, tandem finiet curſum ut ille, qui di-
2. Tim. 4. 7. & 8. xit: *Curſum conſummavi fidem ſervavi, de cætero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Sic omnes, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, ſuæ ſitis invenient finem, quoniam ipſi ſaturabuntur. Non ſic impii, non ſic ſaturabuntur: quia in *circuitu* ambulantes non inveniunt finem ſui curſus, & quæ hic ſitierint, eadem & in inferno ſitient ut ille dives, qui guttam aquæ petiit & non accepit. Quid eſt autem *caput circuitûs eorum* niſi diabolica ſuperbia, ex qua initium ſum-
Job. 1. 7. pſit iſte *circuitus* illo præambulante, qui dicit: *Circuivi terram & perambulavi eam?* Iſtud *caput circuitûs eorum*, ſuperbia videlicet, eſt etiam *labor labiorum ipſorum*: quia dum quiſque ſuperbus erubeſcit veritate convinci de mendacio ſuo, laborat econtra mentiendo, quia qui mentitur, laborat.

* Cura Paſt. Part. III. cap. 12. Super hunc locum dicit Beatus Papa Gregorius*: *Nihil eſt altud ad defendendum purıtate tutius, nil ad dicendum veritate facilius. Nam dum fallaciam ſuam tueri cogitur, duro cor labore fatigatur. Hinc ergo ſcriptum eſt: Labor labiorum operiet eos. Qui enim nunc implet, tunc operit: quia cujus nunc animam per blandam inquietudinem exerit, hunc per aſperam retributionem premit. Hinc per Jeremiam dicitur: Docuerunt linguas ſuas loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt. Ac ſi apertè diceretur: Qui amici eſſe veritatis ſine labore poterant, ut peccent, laborant: cùmq; ſimpliciter vivere renuunt, laboribus exigunt, ut moriantur.*

Aliter: *Labor labiorum ipſorum operiet eos*: quia laborat, qui fingit, quod dicet, ſed veritas facilè dicitur. Unde *labor labiorum* dicitur mendacium, quod ſui auctorem & fictorem *operiet*: quia unde ad tempus protegitur & defenditur, inde quoque ſuperatur & opprimitur, cùm falſitas ejus manifeſtatur, & falſidicus aſſertione propria confutatur, Ut

A autem vehementiùs opprimantur ipſi mendaces, Hæretici maximè & ſchiſmatici,

Cadent ſuper eos carbones, in ignem VERS. XI.
dejicies eos, in miſeriis non ſubſiſtent. *Carbones* ignis vel *in igne* ardentes & lucidi Sancti ſunt, qui cùm ſint veritatis aſſertores, in auctoritatem ducti contra mendaces *cadent, ſuper eos* & opprimen eos, atque urent in igne, quo benivolos auditores illuminant, & malivolos cruciant. Unde & dicunt:
Bonus odor Chriſti ſumus, aliis odor vitæ in vitam, aliis 2. Cor. 2. 15. & 16.
odor mortis in mortem. Per iſtos *carbones dejicies eos*, qui reſiſtunt veritati, & ipſi dejecti erunt impatientes. Unde *non ſubſiſtent in miſeriis* vitæ præſentis, in quibus boni exercentur & poſſidebunt animas ſuas: impii verò deficient & non proficient.
B Sunt verò inter eos aliqui decepti, aliqui deceptores, aliqui ſimplices & quaſi elingues, de quibus eſt aliqua ſpes converſionis.

Vir autem *linguoſus non dirigetur in* VERS. XII.
terra, cui voluntas & libido eſt loquendi, nec attendit quid dicat, dummodò prurientes aures demulceat, vel quod ſuadet, perſuadeat, ſive verum ſive falſum. Contra hoc loquacitatis vitium loquens Apo-
ſtolus Jacobus dicit: *Sit omnis homo velox ad au-* Jac. 1. 19.
diendum, tardus autem ad loquendum. Perfectius enim eſſet omnes audire Sponſum, ut Johannes ait:
Amicus Sponſi ſtat, & audit, & gaudet propter vocem Joan. 3. 29.
Sponſi. Utinam ſic omnes perfecti eſſent, ut nullo Doctore indigerent, ſicut in regno cælorum, ubi omnes erunt docibiles Dei. Sed quia hæc felicitas
C non eſt hujus vitæ, propter imperitos loqui aliquando neceſſe eſt hâc intentione, ut fiant periti, & non egeant humana doctrina. Nam qui ſemper vult docere, ſemper vult auditores ſuos imperitos eſſe, atque hic talis convincitur eſſe invidus Doctor ſemper cupiens inveniri cæteris doctior. Huic Doctori ſuadendum eſt, ne ipſe invidus invidiam ſuam cæteros doceat. Gaudium ergo ſit in audiendo Sponſum intrinſecus, etiam dum vox doctrinæ ſonat extrinſecus, ut ſemper audire Sponſum ſit in voluntate, loqui verò aliis in neceſſitate. Sic loquens etiamſi multa loquatur, non erit *Vir linguoſus*, qui nunquam *dirigetur in terra*, id eſt, in præſenti Eccleſia: Quia linguam ejus nullus hominum domare poterit.

Sed quia quod impoſſibile eſt hominibus, poſſibile eſt Deo, quodque impoſſibile eſt in terra, poſ-
D ſibile eſt in cælo, nec tales deſperandi ſunt, immò ad eos capiendos laxanda ſunt retia orationis, quia capi non poſſunt retibus prædicationis. Inter hæc ſervus fidelis intret in gaudium Domini ſui, ut intus audiat, quod foris dicat, & gaudium noſtrum ſit intrinſecus, ubi Sponſus auditur: quia quem delectat exire foras ac potiùs audiri, quàm audire, tumidus eſt: & quia foris eſt, quod amat, mittetur in tenebras exteriores. De interioribus ergo ſit gaudium, in exterioribus neceſſitas, non voluntas, alioquin injuſtus eſt, qui bonum interius negligit, & exterius, quod vanum eſt, amplecti cupit, cùm inter amplexus evaneſcat. *Virum* hunc iniquum *mala capient in interitu.* Omnes fugiunt mala tam boni quàm mali; *ſed mala capient* omnes tam bonos quàm malos: quia nemo eſt expers

 miſeria-

miſeriarom hujus ſæculi, cùm quiſque natus ex A mnliete brevi vivens tampota repletus multis miſeriis quaſi flos egrediatur & conteratur & fogiat velut umbra & nunquam in eodem ſtatu permaneat. Sed in hoc differentia magna eſt inter juſtum & *injuſtum*, quod *virum injuſtum mala capient in interitu* mittendo eum de præſenti miſeria in æternam ad *interitum*: juſti autem capti miſeria temporali per illam caſtigati & purgati evadunt *interitum*. Malorum verò & *injuſtorum*, etſi modò lateat *interitus*, dum quiſque illotum exultat in rebus peſſimis, tamen in futuro erit manifeſtum, quid interſit iotet juſtum & *injuſtum*. Nam ego

VERS. XI.I. *Cognovi, quia faciet Dominus judicium inopis* in huc mundo pat implos afflicti canl m ejus de gente non ſancta diſcernendo, *& vindictam pauperum* ante januas divitum cum Lazaro jacentium, & omnium, qui egentes, anguſtiati, afflicti ſunt, quibus dignus non eſt mundus, ut ei præſideant: quia loca dignitatum peſſimi & viliſſimi mundo petente occupant, qui *pauperes* & inopes de rebus *pauperum* non adjuvant, ſed eos affligunt & eos eliquando ad iniquitatem, quam ptohibere debent, compellunt.

Verumtamen juſti, licèt ſic anguſtiati & in fornacam paupertatis à Rege Babylonico, diaholo ſcilicet vel Antichriſto miſſi non deſinent hymnum canere trium puerorum cæteraque laudum cantica, quibus *confitebuntur nomini tuo*, laudantes nomen tuum & juſtum judicium tuum etiam nunc in anguſtia ſua, & multò amplius atque perfectius, quando ingreſſi in tabernaculum non manufactom ipſi *recti habitabunt cum vultu tuo*, cum quo, & io quo illis erit benè, quibus malè fuit in vultu ſuo, in cujus ſudore veſcebantur pane ſuo. Ex tunc ipſi boni à malis perfectè libe- B rati & de inimicis vindicati non ſibi dabuot gloriam, ſed *confitebuntur nomini tuo*, non ſuæ virtuti, ſed tuæ gratiæ adſcribendo, quòd à malis non ſunt capti in interitu, quodque pervaniunt ad aſpectum *vultus tui*, cum quo & *habitabunt* in æternum. VERS. XIV.

Gloria Patri Domino eripienti me *ab homine malo*. *Gloria Filio Vultui* Altiſſimi, cum quo *habitabunt recti*. *Gloria Spiritui Sancto*, quo accendente *carbones* illi candent, qui ſuper iniquos *cadent*.

PSALMUS CXL.

DOmine clamavi ad te, &c.

Titulus:

Pſalmus David.

VERS. I. Patet. Qui benè congruit huic Pſalmo, in quo loquitur *David*, Chriſtus unus ipſe pro omnibus ad ſe pertinentibus. Loquitur hic etiam *David* pœnitens de judicio Dei ſollicitus & anxius, maximè in exitu vitæ præſentis. Quis enim neceſſe non habeat clamare in illa hora mortis ſuæ? *Pone*, inquit, *Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis*, quam videlicet cuſtodiam, quod oſtium non habet, quiſquis juſtificat ſe, quiſquis confidit ſe ipſum coram Deo juſtum apparere. Habebat autem ille, qui dixit: *Si voluerit contendere mecum, non poterit ei reſpondere unum pro mille*. Ac deinceps: *Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me*. Item: *Etiamſi habuero quippiam juſtum, non reſpondebo, ſed meum Judicem deprecabor*. Nam hoc eſt, quod hic dicitur: *Corripiet me juſtus in miſericordia & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*, videlicet, ne in illa neceſſitate extinctâ lampade meâ ſine oleo fruſtra vadam ad emeodum. Idcirco quamdiu vivo, *juſtus corripiet me*: adulator autem non decipiet me. Unus homo caput & corpus eſt: proprium capitis eſt loqui pro membris, ùt lingua noſtra perſonam omnium membrorum ſuſcipit, ipſa pro omnibus verbo fungitur. Charitas unum nos facit cum Chriſto, ſive caput loquatur ſive membra. Chriſtus loquitur, ſed in voce ejus quiſque agnoſcat ſuam. Aliquando dicit, quod ſibi ſoli competit, non tamen ſeparat ſe à noſtris verbis. Dicat ergo in perſona ſua Chriſtus:

Job. 9. 3.

Job. 9. 20.

Job. 9. 15.

VERS. II. *Domine clamavi ad te* jam diu, ex quo ſanguis Abel de terra clamavit, clamor meus in illius & aliorum teſtium meorum ſanguine propter juſtitiam occiſorum non ceſſavit. Propterea dico ego Chriſtus tibi Pater Domine cæli & terræ, quoniam *clamavi ad te* non ſolùm à ſanguine Abel juſti uſque ad ſanguinem Zachariæ, quem ſequaces C Cain fratricidæ occiderunt inter templum, & altare, ſed etiam clamabo uſque in finem ſæculi per ora omnium Sanctorum ſub altare Dei clamantium, & omnium propter juſtitiam tribulatorum & tribulandorum uſque in finem ſæculi. Neque enim ceſſandum eſt à clamore tribulatione manente uſq; in finē ſæculi. Pro quo clamore meo & meorum velociter, & efficaciter exaudiendo ego Filius dico tibi Pater:

Intende voci meæ, dum clamavero ad te ſanguine meo & meorum clamante ad te de terra jam ſancta, videlicet Eccleſia, quæ credendo & venerando ſanguinem Paſſionis meæ aperit os ſuum in confeſſione peccatorum ſuorum & laude nominis tui ſuſcepit & ſuſcipit ſanguinem meum certè melius clamantem quàm ſanguis Abel: quia ille clamans obtinuit vindictam peremptoriam contra D unum fratricidam; ſanguis verò meus in cruce vel in monte oliveti me orante fuſus obtinuit multis inimicis meis veniam ſine vindicta gratis oblatam, & multis cum vindicta non peremptoria, ſed emendatoria, quam qui patienter ſuſtinuit, & ſe juſtè pati confeſſus eſt ùt latro dicens latroni: *Nos quidem digna factis recipimus*, per emendationem vindictæ breviſſimæ ac leviſſimæ conſecutus eſt indulgentiam & vitam æternam. Sic etiam adhuc & uſque in finem ſæculi momentaneum & leve tribulationis peccata ſua confitentibus & meliora de ſe promittentibus operabitur ſupra modum æternæ gloriæ pondus me filio interpellante, atque te Pater *intendente voci meæ, dum clamavero ad te* ſanguine meo ad te clamante ſuper altare ac ſanguine meorum ſub altare. Sanguis quippe meus clamat ſuper altare vel Luc. 23. 41.

ante

ante altare aureum, quando in fide pretioſa ſuper aurum celebratur memoria meæ Paſſionis, in qua bibitur ſanguis meus clamoſus & clamans per ora eundem ſanguinem dignè bibentium, dum vel orant, quæ oranda ſunt, vel prædicant, quæ prædicanda ſunt. Sic, ſic & me ſurſum interpellante tanquam ſuper altare, meisque tanquam ſub altari clamantibus in terra

VERS. II. *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*, ita ut oratio ſit tibi *incenſum* charitatis igne conflagratum, de quo aſcendat fumus aromatum in odorem ſuaviſſimum. Quæ verò intentio, & vox orantis tunc erit exaudibilis, quando juvatur per manum bonæ operationis: *Elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum* ſit, videlicet ſic acceptabile ſicut *ſacrificium veſpertinum* fuit in lege acceptabilius, quia figura fuit illius veri *ſacrificii*, quod ego factus obediens in crucis ara obtuli tibi Deo Patri.

* Lib. XX. Moral. cap. 2. Super hunc locum dicit Beatus Gregorius*: *Quia Redemptor noſter juxta mundi finem vim perſequentium pertulit, ſemetipſum pro nobis ſacrificium veſpertinum dedit.*

Aliter: Veſpera noſtra finis vitæ eſt, in quo ſi dignè pœnitentiæ *ſacrificium* offerimus, purgamur, ut nemo deſperet, qui in fine pœnitet.

Aliter: Qui bona operando vel ſacrificando terrena quærit, non cæleſtia, ſicut illi, qui non manducant, ut evangelizent, ſed evangelizant, ut manducent, non levant manus ſuas neque corda inaniter audientes, quod dicitur: *Surſum corda: habemus ad Dominum*. Quibus dicit Propheta: *Levemus corda noſtra cum manibus in cælum*. Quod cùm in omni opere noſtro ſit neceſſarium, permaximè congruit ibi fieri, ubi celebratur memoria illius *veſpertini ſacrificii*, quod nobis obtinuit matutinum lumen in ſpe Reſurrectionis JEſu Chriſti, qui mortem noſtram moriendo deſtruxit & vitam reſurgendo reparavit. Quod nos fideles fideliter credendo, & ipſum, qui pro nobis mortuus eſt & reſurrexit, purè diligendo *ſacrificium veſpertinum* offerimus, quando illum pro nobis mortuum veneramur. Matutinum vero ſacrificium nobis deputatur, quo jam reſuſcitatus & in cælum ad dexteram Dei Patris exaltatus à nobis magnificatur, creditur ac prædicatur dignus accipere virtutem & Divinitatem & ſapientiam & honorem & gloriam, ita ut omnis lingua confiteatur, quod Dominus JEſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Quod nunc ſequitur, non capiti, ſed membro ejus cuilibet congruit fideliter pſallenti ac dicenti:

Thren. 3. 40.

VERS. III. *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis*, ita ut neque cogitatio iniqua ſapiat in ore cordis, neque per labia ſtultum quid contra Deum erumpat. *Oſtium circumſtantiæ* dicitur propriè, quod janitores cauti undique circumſtant, ne intret vel exeat, cui non licet, quod congruo tempore aperitur, congruo clauditur. Sic os noſtrum aperiatur ad confeſſionem peccati, claudatur ad excuſationem talem, permaximè, quæ fieri ſolet per verba malitiæ, quod ſummum vitium eſt in ſuperbis iniquè ſe excuſantibus, & arguenti veritati acquieſcere nolentibus, unde ait Samuel Sauli: *Quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere.* Contra hoc maximè vitium claudendum eſt oris oſtium, ne aperiatur in verba malitiæ. 1. Reg. 15. 23.

Super hunc locum dicit Beatus Gregorius*: *Studioſè lingua ſub magni moderaminis libratione frænanda eſt, non inſolubiliter obliganda, ne aut laxata in vitio defluat, aut reſtricta etiam ab utilitate torpeſcat. Quod benè Pſalmiſta conſiderans brevi poſtulatione complexus eſt dicens: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. Oſtium namque aperitur & clauditur. Qui ergo ori ſuo nequaquam poni obſtaculum, ſed oſtium petiit, apertè edocuit, quod & diſciplinam reticere lingua debeat, & ex neceſſitate laxari, quatenus os diſcretum congruo tempore vox aperiat, & rurſum congruo taciturnitas claudat. Hinc nam quæ per quendam Sapientem dicitur: Sapiens tacebit uſque ad tempus, ut nimirum cum opportunum conſiderat, poſtpoſita cenſura ſilentii loquenda, quæ congruunt, in uſum ſe utilitatis impendat. Hinc Salomon ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Diſcretè quippe viciſſitudine penſanda ſunt tempora, ne aut cùm reſtringi lingua debet, per verba ſe inutiliter ſpargat, aut cùm loqui utiliter poteſt, ſemetipſam pigrè reſtringat.* * Lib. VII. Moral. cap. 17.

Sanè diſcretio hæc loquendi & tacendi, prout expedit, quia non eſt in humana poteſtate, cùm nemo hominum poſſit linguam domare, ideirco peto ego David à te Domine, qui omnia potes, ut *ponas cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis*, &

VERS. IV. *Non declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis.*

Cùm unus ex membris hic orat, ego David, ego Chriſtus hoc oro, qui & in eis eſurio & ſitio, propter quos minimos meos in judicio dicturus ſum: *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare.* Sic & modò pro eis & in eis oro dicens tibi Patri: *Non declines cor meum*, id eſt, meorum *in verba malitiæ*, ut vel per caſum vel neceſſitatem vel alio modo culpam ſuam excuſent *cum hominibus operantibus iniquitatem*, quorum primi fuerunt Adam & Eva ſuas culpas nequiter excuſantes, & à ſe in ſerpentem, immò & in ſerpentis Creatorem transferre conantes. Quos adhuc ſequuntur multi eorum poſteri homines videlicet *operantes iniquitatem*, & ea transferentes vel in carnis fragilitatem tanquam in mulierem ſeductam à ſerpente diabolo, vel in ipſum diabolum ſerpentem antiquum. Talibus ego *David* non conſentiam. *Et non communicabo cum electis eorum.* *Electos eorum*, non Dei, eos dico, quibus non ſufficit ſe mendaciter excuſare, ſed & aſpernantur cæteros inflari falſa juſtitia & alieni à vera. His *non communicabo*, vel ut alius codex habet: *Non combinabor*. *Combinati* dicuntur, quando duo ſimul ligantur, ut alter alterum impediat, ne ſit fuga libera. *Non* igitur iſtis *communicabo* vel *combinabor*, ut, ſicut illi, cupiam falſâ laude mulceri & haberi tanquam excuſatus è peccatis meis. Pro quibus Matth. 25. 35.

VERS. V. *Corripiet me juſtus* vel Deus vel quilibet frater bonus, vel certè animus meus me carnem quaſi vir uxorem. *Corripiet me*, inquam, non in furore vel ira, ſed *in miſericordia* primò inter me & ipſum ſolum, deinde adhibens teſtes. Quòd ſi eos non audiero, increpabit me apertè peccantem dicens Eccleſiæ. Quod ita volo & uti fieri, videlicet *corripi & increpari* à juſto juſtitiæ zelo accenſo, non tamen ſine *miſericordia*, ſed in ea *miſericordia*, quam ſibi corripiens juſtè vellet impendi, ſi ut ego eſſet corripiendus. *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* *Quid per appellationem capitis, niſi ea, quæ principatur corpori, mens vocatur? Impinguat igitur oleum caput peccatoris*

cùm demulcet mentem favor adulantis, ait Beatus A Gregorius.* Nolo ego *David* iſtud *oleum*. Sed nec ipſi adulatores *olei* hujus venditores illud volent, ſi quandoque per juſtos increpantes reſipiſcent, quod utique in pluribus adimplebitur, *quoniam adhuc* in futuro multi ex talibus convertentur, *& oratio mea*, qua docui ego *David*, ego Chriſtus non terrena lucra vel humanas laudes peti, ſed adventum Regni Dei, & peccata dimitti, & in tentationem non induci, & liberari à malo. Hæc, ùt dixi, *mea* & meorum *oratio*, vel etiam illa, qua interpello ſurſum pro meis, erit *in beneplacitis eorum*, ut placeat eis talia petere, qualia docui ego petenda, & qualia oravi in monte oliveti orans pro eis, non pro mun- B do, non ut ante tempus ſuum tollerentur de mundo, ſed ut ſervarentur à malo: & ut dilectio, qua dilexiſti me Pater, in ipſis ſit, & ego in ipſis. Quibus autem non placet, ut oratione mea per me ordinata ſint oratores, eò quòd arbitratu ſuo & faſtu proprio ſunt judices potentes, docti, qui de motibus judicant, pro quibus corrigendis non erant prompti ad judicandum, pigri ad orandum, tales judices eorum, tales magiſtri eorum

* Hom. XII. in Evang.

VERS. VI. *Abſorpti ſunt:* quia vel mare illos cum Pharaonis exercitu abſorbuit, vel cum Dathan & Abiron terra deglutivit juſto judicio, quia erant *Juncti petræ* per veriſimilitudinem veritati, quæ eſt *petra*, vicini; ſed non erant ſuper me *petram* fundati neque Philoſophi neque maligni Hæretici verbis exquiſitis & politis plurimos evertentes. Ex C quibus tamen converſi aliqui *audient verba mea* potiùs quàm verba illorum, *quoniam potuerunt*, & tanquam potentiora verbis eorum prævaluerunt, atque ita *verba mea* verbis eorum comparata & collata eadem abſorbuerunt & annihilaverunt ſicut Virga Moyſi virgas magorum abſorbuit: quia illa *potuit* contra eas, illæ autem contra eam nihil potuerunt. Sic & *Judices eorum*, Magiſtri videlicet mali malorum ſeorſum loquentes in ſuis conventiculis aut ſcholis diſcolis videbantur aliquid & dicere aliquid, ſed *juncti petræ abſorpti ſunt*: quia Chriſto, qui *Petra* eſt, collati *abſorpti ſunt* & annihilati per doctrinam Eccleſiæ ſupra *petram* fundatæ, quæ aperuit os ſuum, ſicut Johanni revelatum eſt, & abſorbuit flumen putidum, quod miſit draco diabolus de ore ſuo, Hæreticis illo inſpirante docentibus falſitatem contra veritatem, quæ *petra* ſolida eſt, cujus *verba* verbis Hæreticorum potentiora *potuerunt* & prævaluerunt, per infima hujus mundi & contemptibilia, quæ tanquam ſtercus contempſit hic mundus, qui tamen ex eo, quod contempſit, accepit pinguedinem, ut inde ſeges Eccleſiæ feraciùs pullularet: quia *mors Sanctorum pretioſa in conſpectu Domini*, ſed contemptibilis in conſpectu mundi ad tempus viſa eſt, ita in tumulis clauſa clauſis eorum corporibus, ut nihil exinde boni proveniret ſuper terram. Sed

Apoc. 12. 16.

Pſ. 115. 15.

VERS. VII. *Sicut craſſitudo terræ* ſuper terram *erupta eſt*, vel erumpens impinguat terram: ſic morte Sanctorum Sancta Eccleſia impinguata & fœcundata eſt in ſegetes multas.

In Hebræo legitur: *Quia & adhuc oratio mea pro malitiis eorum, ſublati ſunt juxta petram judices eorum, & audient verba mea, quoniam decora. Sicut agricola, cùm ſcindit terram, diſſipata ſunt oſſa noſtra in ore inferni.*

Aliter: *Craſſa terra*, inculta ſpinas & tribulos, urticas aliaſque inutiles herbas germinat. Sic natura humana in Adam fuit craſſa & otioſa, qui poſitus in paradiſo, ut operaretur & cuſtodiret illum, noluit operari, & ex abundantia liberi arbitrii negligens mandatum præſumpſit guſtare fructum ligni vetiti, propter quod maledicta terra, ipſa videlicet natura humana ultro germinat vitia & in radicibus cogitationum & in fruticibus actionum vitioſarum. Sed ſicut agricola proſcindit terram, ne ultra luxuriet: ita diſſipavit *oſſa noſtra*, ſcilicet interiora noſtra, ubi oſſeos nos eſſe decebat: quia infirmos nos & fragiles fecit *ſecus infernum* projectos, & illi maledictioni addictos, qua dictum eſt Adæ: *Maledicta terra in opere tuo* &c. uſque *in ſudore vultûs tui veſceris pane tuo*. Gen. 3. 17. & 18.

Huic ſenſui concordat illud, quod, ùt dictum eſt, in Hebræo legitur: *Sicut agricola cùm ſcindit terram, diſſipata ſunt oſſa noſtra in ore inferni.* Sive dicatur *ſecus infernum*, ſicut noſter codex habet, ſive *in ore inferni*, ſicut Hebraica veritas habet, idem ſenſus eſt in corde fidelium conquerentium, quòd *ſicut craſſitudo terra*, quando erumpit *ſuper terram*, lues in hominibus latè diffunditur: ſic ſuperbia malorum tabe ſuæ malitiæ corpora Martyrum ſauciat, qui ſunt *oſſa* & firmamentum fidei. Et hoc facit *ſecus infernum* ſive *in ore inferni*. *Secus infernum*, non tamen *in inferno*: *in ore inferni*, non tamen *in ventre inferni*: quia etſi communi morte moriuntur, per quod *ſecus infernum* vel *in ore inferni* eſſe deputabuntur, tamen in vita æterna erunt juxta illud: *Qui credit in me, non morietur in æternum.* *In inferno* ſunt, qui manentes in vitiorum profundo ſuum periculum contemnunt juxta illud Sapientis dictum: *Peccator cùm venerit in profundum, contemnet.* Longè verò ab *inferno* eſſent, ſi Angelis immortalibus in beatitudine ſociati ultra peccare non poſſent. Nunc autem *ſecus infernum* vel *in ore inferni* ſunt, quia peccandi & non peccandi habent arbitrium, liberum quidem à neceſſitate vel ad malum cogente vel bonum prohibente; ſed non liberum ab infirmitate. Quæ tamen infirmitas carnis prompto ad bonum ſpiritui non oberit:

Joann. 11. 26.

Prov. 18. 3.

D *Quia ad te Domine Domine oculi mei.* VERS. VIII.

Ad te, non ad minas adverſariorum ſunt *oculi mei*. *oculi* mentis, *oculi* fidei ſemper, ùt aliàs dixi ego *David*: *Oculi mei ſemper ad Dominum*, & multotiens *oculi* quoque corporei levantur in cælum. Et ut clarius pateat, quod quaſi obſcurè dixi: *Ad te Domine, Domine oculi mei*, evidentiùs dico: *In te ſperavi, non auferas animam meam;* ſed conſerva eam contra eos, qui etſi corpus occidunt, animam non poſſunt occidere, per quos rogo: *Non auferas*, id eſt, permittas *auferri animam meam*, etiamſi permittas auferri exteriora bona ùt Beato Job; ſed quemadmodum de illo dixiſti Sathanæ: *Veruntamen animam illius ſerva*: Sic *non auferas*; imò ſic tuere *animam meam* tu *Domine, Domine.* Quem bis *Dominum* dico: quia cauſa gemina eſt,

Pſal. 24. 15.

Job. 2. 6.

pro

pro qua tibi ſervitium debeo, quem cùm non eſſem, de nihilo condidiſti, perditumque miſericorditer reformâſti. Tu ergo *Domine, Domine*, in quem ſpero,

VERS. IX. *Cuſtodi me à laqueo* fraudulentæ aſtutiæ, *quem ſtatuerunt mihi, & à ſcandalis* violentæ malitiæ non ſolùm cogitantium, ſed etiam *operantium iniquitatem.* Quæ *iniquitas*, quamdiu fuerit complicata quaſi piſcantium vel etiam venantium retia otioſa non eſt omninò periculoſa; ſed cùm extenſa fuerit in longum & latum, in latum luxuriæ dilatatæ, in longum pertinaciæ obſtinatæ,

VERS. X. *Cadent in retiaculo ejus peccatores.* *Cadent* in tentatione, qui prius, quàm tentarentur, ſtabant, ut ipſi mei diſcipuli, quibus dixi: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* (Matt. 26. 41.) Quibus cadentibus & me relicto fugientibus ego Chriſtus in Paſſione mea *ſingulariter ſum, donec tranſeam* ex hoc mondo ad Patrem. Tunc poſt liquefactam terram, poſt infirmitatis humanæ fragilitatem in præcipuis corporis mei membris demonſtratam, ego à morte reſuſcitatus confirmabo columnas ejus: quia in Reſurrectionis fide fiducia concipitur, ne mortem corporum timeant, quorum reſurrectio ex mea Reſurrectione ſperabitur. Interim *ſingulariter ſum* & quaſi ſolitarius in tecto *ſum, donec tranſeam*; & cum tranſiero, multiplicabor: quia ego granum frumenti mortificatum Paſſione, quæ in terram cadam ſepultus in eam, cùm reſurrexero, multum fructum afferam diſcipulos meos confortando, & ipſos mittendo in mundum univerſum ad multum fructum colligendum.

Gloria Patri Domino, ad quem Filius clamat: *Gloria Filio*, qui ad Patrem clamat. *Gloria Spiritui Sancto* Igni æterno, quo inflammata oratio dirigitur ſicut incenſum in conſpectu Domini.

PSALMUS CXLI.

Voce mea ad Dominum clamavi.

Titulus Pſalmi hujus eſt:

VERS. I. *INtellectus David, cùm eſſet in ſpelunca Oratio.* 1. *Reg.* 24.

Qualiter *David* fuerit *in ſpelunca*, hiſtoria docet, à qua tamen removet Titulus, qui habet: *Intellectus David* monens ab hiſtoria levandum ſenſum pſallentis ad intellectum ſpiritalem. Igitur *David in ſpelunca*, Chriſtus in carne vel in ſepulchro, vel ipſe cum membris in ſæculo, ubi ſalvari à Saule, id eſt, à Diabolo Principe orat. Unde & Pſalmus iſte quintus intitulatur *Oratio*, in cujus prima parte orans totus Chriſtus mala ſua ſummatim commemorat. Secundò finem eorum ibi: *Clamavi.* Igitur intentione docens quid nobis faciendum eſt, dum manemus in carne, et *in ſpelunca*:

VERS. II. *Clamavi ad Dominum voce mea* interiori, & repetit: *Voce mea.* Sed quia clamant, etiam qui blaſphemant, qualiter clamaverit, exponit: *Deprecatus ſum.* Igitur *voce mea*, voce non blaſphema, ſed *oratoria & deprecatoria* ſæpe affectus tædio hujus vitæ *clamavi ad Dominum* gemino clamore, oris & cordis, quo clamore *vocis* exterioris & interioris optabam diſſolvi & eſſe cùm Chriſto. Quid enim *clamavi*? Quid *deprecatus ſum*? Quam *orationem* effundo in conſpectu ejus? *Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo.* De cuſtodia, inquam, de carcere hujus captivitatis, ubi Deum meum videre non poſſum pro reatu primi parentis, qui expulſus de luce paradiſi hìc omnes nos quaſi in carcere genuit. Ad hoc pertinet iſte Titulus Pſalmi: *Intellectus David, cùm eſſet in ſpelunca.* Principaliter quidem, ſicut dictum eſt, Chriſtum ſpectat, cùm eſſet adhuc *in ſpelunca*, ſcilicet in carne mortali & paſſibili, Saule, id eſt, morte perſequente: ſecundariè verò quemcunque fidelem cupientem educi de hac miſera vita tanquam de cuſtodia. Hoc & metuens cupit, & cupiens metuit. Quod & ego David, ego pſallens cum David copioſe metuo, metuens cupio: & ideo cordis metuentis & cupientis æſtum ferre non valens incluſum, hominibus quidem abſconditum, ſed Deo notum,

VERS. III. *Effundo in conſpectu ejus orationem meam. Effundo* ut purum fontem de ſecreto cordis manantem. *Effundo* copioſè: quia præ anxietate ſuſpiro, & tanquam inundantes aquæ ſic rugitus meus. *Effundo in conſpectu ejus*, ubi videt ipſe, qui reddet in abſcondito juxta illud: *Clauſo oſtio ora Patrem tuum, & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* (Matt. 6. 6.) Hac ſpe in tribulatione orans ad ipſum clamo, *& tribulationem meam ante ipſum pronuntio*, quæ tribulatio eſt

VERS. IV. *In deficiendo ſpiritum meum*, id eſt, dum deficit *Spiritus meus*, cujus defectus eſt *ex me*, culpâ meâ exigente, ut in me deficiat *Spiritus meus*, ita ut omnino viribus meis deſtitutus deficiam, niſi me reficiat Spiritus tuus bonus, qui deficiente *ſpiritu meo* non deficit. *Spiritus* verò *meus* ideo deficit, ne de viribus meis præſumam, & inde magis deficiam, quia *qui ſe exiſtimat aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.* (ad Gal. 6. 3.) E converſo autem, qui defectu ſui Spiritûs humiliatus nihil boni à ſe ſibi eſſe intelligit, illum Spiritus tuus bonus indeficiens dirigit vel in via mandatorum vel in ſemitis anguſtis conſiliorum tuorum. De via mandatorum dicitur: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, qualia ſunt: Non occides; non mœchaberis; non furtum facies; (Matth. 19. 17.) non concupiſces rem proximi tui, & cætera talia omnibus volentibus ad vitam ingredi propoſita & impoſita. Sed de ſemitis dicitur: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me.* (Matth. 19. 21.) Item: *De Virginibus præceptum Domini non habeo: Conſilium autem do*, (1. Cor. 7. 25.) ait Apoſtolus hortando ad ſemitam anguſtam, ſed non præcludens latam viam. Dixit enim: *Virgo ſi nupſerit, non peccavit*, (1. Cor. 7. 28.) videlicet ante caſtitatis votum: nam ſi nupſerit poſt votum, peccabit, quia primam fidem irritam faciens damnationem incidet, quam

ſine condigna pœnitentia non evadet. Ego autem in tuis conſiliis quaſi per *ſemitas* anguſtas ambulare deſtinavi. Sed perturbantibus me undique hoſtibus usque adeo perturbor, ut jam præ nimietate anguſtiæ defecerit *Spiritus meus*, & exiſtimer nec ſtare nec ambulare in *ſemitis* aut via juſtitiæ. Sed *tu* vides, nec *cognoviſti ſemitas meas*, in quibus adhuc te juvante ſto, quamdiu fulcior Spiritu tuo deficiente *ſpiritu mea*, quia meis viribus evadere non poſſum laqueos mihi poſitos. Etenim *in via hac, qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi.* Suo arbitratu poſuerunt *laqueos in via*; ſed revera extra viam poſiti ſunt *laquei* eorum, extra Chriſtum, extra te, qui dicis: *Ego ſum via & veritas & vita.* *Laquei* ſunt non

Joan. 14. 6.

ſolùm hæreſes ac ſchiſmata ab Eccleſia Dei ſeparantes, ſed etiam pravæ in Eccleſia conſuetudines, quibus magis approbatur malum inolitum quàm bonum inſolitum. Laqueis iſtis me anguſtiantibus, & inimicis tam domeſticis quàm extraneis undique frementibus,

VERS. V.

Conſiderabam ad dexteram & videbam, & non erat, qui cognoſceret me.

Conſiderabam ad dexteram reſpiciens ad æterna, & *videbam*, quæ mali ad ſiniſtram ponendi non vident, & in æternorum bonorum ſpe conſolarer de imminentia anguſtiæ tribulatione in his diebus malis, in quibus abundat iniquitas, refrigeſcit charitas multorum. *Et non erat, qui cognoſceret me*, quia noti mei receſſerunt à me *David* Chriſtiano, dum favent Antichriſto. Vel diſceſſerunt à me vero *David* Chriſto, quando nec Apoſtoli ſtabant ad dexteram, ſed relicto me omnes fugerunt mortis formidine illos perterrente. Illi quidem fugerunt, ſed ego non fugi: quia *Periit fuga à me.* Aliquando fugiens in Ægyptum latui adhuc puer: fugiens quoque aliquando abſcondi me ab inimicis me præcipitare vel etiam lapidare volentibus, quia nondum venerat hora mea, nec congrua fuit mihi mors à me non præordinata per manus lapidare ſeu præcipitare volentium. Sed poſtquam venit hora mea, & mors crucis mihi fuit intentata, ſicut à Patre meo fuit præordinata, fugere nolui, quia tunc *periit fuga à me*, cùm non decebat me fugere.

Aliter: *Fuga* duobus modis *perit*, videlicet à concluſo, qui fugere non poteſt obſeſſus undique, ut Petrus in carcere cuſtodientibus carcerem quatuor quaternionibus militum. *Perit* quoque à forti *fuga*, qui cùm poſſit fugere, non vult, cavens imitari mercenarium, qui videns lupum venientem fugit, vel ignavum militem, qui projectis armis fugit de prælio non audens ex adverſo reſiſtere hoſti. Utroque modo *periit fuga à me* David, *à me*, puſillo: quia tanquam fortis animo fugere nolo, & tanquam infirmus carne ſimulque ab hoſtibus undique circumcluſus fugere non poſſum. Et cùm victorioſa morte cupiam diſſolvi & eſſe cum Chriſto, *Non eſt, qui requirat animam meam* tollere à me cupientibus inimicis eam caſtigari potiùs in carne afflicta tanquam *in ſpelunca* tenebroſi carceris quàm exire de carcere. Vel *Non eſt, qui requirat animam meam* ad imitandum vel conſolandum. Inter has anguſtias

VERS. VI.

Clamavi ad te Domine.

Clamavi ego Chriſtus in cruce dicens: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* *Clamavi* ego Petrus in carcere vinctus ab Herode. *Clamavi* ego Eccleſia vel ego Eccleſiaſtica perſona in qualibet anguſtia mea ſupergrediente vires meas. *Clamavi ad te Domine*, qui dominaris in cælo & in terra.

Matth. 27. 46.

Dixi clamans: *Tu es ſpes mea* in hac terra morientium, in qua *ſpes*, nondum res me conſolatur ſperantem bona inviſibilia, quæ non video; ſed eris *Portio mea in terra viventium*, in qua fidei *ſpei* & *ſpei* ſuccedet res. Hic ergo tu Pater *ſpes mea*, id eſt, meorum *es*, quia illi te non vident, in quem ſperant. *Quod enim videt quis, quid ſperat?* Sed ego in mea perſona te ſemper video, quia ego & tu Pater unum ſumus. Attamen *ſpem meam* te dico, quia membra mea in te ſperantia in me transformo, & eorum voce pſallens tibi dico: *Tu es ſpes mea* quaſi facie tua nondum mihi viſa, cùm tu in me ſemper & ego in te ſim. Dico etiam ex voce meorum, quòd tu es *Portio mea in terra viventium*, cùm non *portio* mea, ſed Univerſitas mea ſit *in terra viventium*, quam diſtribuo prout volo, ſicut uni meorum dixi: *Hodie mecum eris in paradiſo*, qui eſt *terra viventium*. *In* qua *terra*, quisquis erit mecum, dabo & manifeſtabo ei me ipſum, ut ego ipſe *portio* ſim viventium *in terra viventium*, quæ illis promittitur, de quibus dicitur: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Item: *Manſueti autem hæreditabunt terram.* De qua *terra* quia longè peregrinans exulo ego David, ego imitator pſallentis & pœnitentis David, qui ſupra in principio Pſalmi clamabat, *deprecatus ſum*, timens, ne deprecatio mea in oblivionem veniat, rurſum clamo & dico:

Rom. 8. 24.

Luc. 23. 43.

Matt. 5. 4.

Pſal. 36. 11.

VERS. VII.

Intende ad deprecationem meam tu Domine, ad quem clamans *deprecatus ſum*. *Intende* obſecro mihi David nimis anxiato: *Quia humiliatus ſum nimis*, dum & ego intus humillo me coram te non audens vel oculos ad cælum levare, ſed percutio pectus meum dicens: *Propitius eſto mihi peccatori*, qui peccavi ſuper numerum arenæ maris, & multiplicata ſunt peccata mea, & non ſum dignus videre altitudinem cæli præ multitudine iniquitatis meæ. Dum ergo ſic me intus humilio, & foris quoque à perſequentibus humilior & premor, neceſſe mihi eſt, ut tu, qui omnia ſcis, & nihil unquam obliviſceris *intendas*, id eſt, oſtendas te ad deprecationem meam *intendere*: *quia humiliatus ſum nimis* ego egenus & pauper inter divites, ego infirmus inter fortes, ego deſpectus inter famoſos perſecutores & oppreſſores. Quod intendens & perpendens, imò cùm ſis intentus *intendere* te oſtendens. *Libera me à perſequentibus me, quia confortati ſunt ſuper me*, dum eorum crevit numerus abundante iniquitate ac refrigeſcente charitate multorum, nec eſt, qui eorum fortitudini & multitudini valeat reſiſtere, niſi tu fortis & potens in prælio digneris contra eos accingi gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſimè, qui, ſi vis, potes & corpora & animas liberare, ſicut liberâſti me David ſervum tuum de gladio maligno viſibilium & inviſibilium hoſtium. Sed quicquid fiat de corpore meo, ſi vis, crucifigendo ut corpus Petri, ſi vis, liberando ut corpus Johannis in pace quieſcentis, animam meam cuſtodire dignare, pro qua oro dicens:

Luc. 18. 13.

Educ

VERS. VIII. *Educ de cuſtodia animam meam,* ſeu de carcere, ut confiteatur, ſive *ad confitendum nomini tuo,* ut verè ſciens me ab Herodiane malitia & omni expectatione melignorum liberatum poſſim confiteri ac dicere: *Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione* malorum mala de me deſiderantium, & fiat de me ſola, & tota expectatio juſtorum: quia *me expectant juſti, donec retribuas mihi.* Et me verum David *in* ſepulchri *ſpelunca* poſitum *exſpectant juſti,* videlicet Apoſtoli, donec reſuſcitatus & de *ſpelunca* ſepulchri evocatus accepta retributione Paſſionis appaream illis, quia gloria Reſurrectionis erit retributio ignominioſæ Paſſionis. Hoc de me vero David Chriſto *juſti exſpectant,* cùm in *ſpelunca* ſepulchri teneor ſignato ſuper me lapide cum cuſtodibus. Hoc etiam de *me juſti* apud infernalem carcerem detenti *expectant,* in quem carcerem deſcendet anima mea, pro qua oro dicens; *Educ de cuſtodia animam meam,* quam etiam in manus tuas Pater moriens in cruce commendo. Inter hæc omnia, cùm *in ſpelunca* vel ſepulchri ſecundùm corpus, vel inferni ſecundùm animam oro: *Me expectant juſti* homines & Angeli, *donec retribuas mihi* ſic humiliato dans nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine meo, quod eſt *JESUS,* omne genu flectetur cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia ego JEſus in gloria Paternæ majeſtatis ero.

Act. 12. 11.

Similiter etiam de me qualicunque Pſalmiſta exemplo David pœnitente ac ſapienter pſallente congruit intelligi, quod hic pſallo dicens: *Educ de cuſtodia* vel carcere *animam meam.* Quod dicens ego *David* non hic opto mortem communem, qua de carcere carnis educentur animæ malorum & bonorum, ſed mortem pretioſam in conſpectu Domini, qua & nunc anima mea, licèt manens in carne, tamen à carnis vitiis maneat libera ſemper *ad confitendum nomini tuo,* & expleta obedientia in carnis carcere manendi, quamdiu tu vis, quamdiu expedit vel neceſſarium eſt mihi vel aliis quoquo modo ad me pertinentibus, tunc etiam per ſomnum carnis in idipſum dormientis & requieſcentis educatur *anima mea de cuſtodia* vel carcere corporis, quod quamdiu corrumpitur, aggravat animam, cùm terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.

Eſt quoque alius modus de iſto carcere, de iſta *ſpelunca,* de iſta *cuſtodia* eductionis, quam deſidero dicens: *Educ de cuſtodia* vel carcere *animam meam,* ut videlicet *anima mea* usque ad horam ſuæ de hac vita vocationis maneat in corpore non tanquam in *cuſtodia* carcerali tenebroſa, ſed tanquam in tabernaculo militari undique luminoſo, ut ille, qui de ſe, ſuisque ſimilibus dixit: *In carne manentes non ſecundùm carnem militamus: noſtra autem converſatio in cælis eſt. Unde etiam expectamus Dominum JEſum Chriſtum, qui reformabit* A *corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Miles iſte caſtrorum DEI hæc dicit, licèt fuerit in corpore, tamen ipſum corpus non fuit ei pro carcere tenebroſo, unde non poſſet levare mentis intuitum usque in cælum; ſed erat ei pro tabernaculo militari habens undique proſpectum, videlicet non ſolùm ad Occidentem Dominicæ Paſſionis & mortis in cruce, ſed etiam ad Orientem Dominicæ Reſurrectionis. Item cum diceret: *Qui deſcendit, ipſe eſt, qui aſcendit ſuper omnes cælos, ut adimpleret omnia,* de luminoſo tabernaculo ſuo ſurſum deorſumque proſpiciens, cùm vidit implentem omnia, in ipſo vidit omnia, B in quantum erat conveniens homini adhuc militanti, nondum plenè regnanti vel ſabbathizanti. Sic obſecro Domine JESU, ut tu nunc eductus de *ſpelunca* ſepulchri & regnans in palatio cæleſti educas me de carcere carnis, ut exemplo Pauli mea converſatio ſit in cælis, & libere ſit anima mea ſemper *ad confitendum nomini tuo,* qui es in cælis, ubi *me expectant juſti,* nunc de carcere carnis penitus liberati, *donec retribuas mihi,* quo modo retribuiſti & illis pro fide ſervata pro bono certamine, pro curſu conſummato coronam juſtitiæ, qua illi, qui modò coronati ſunt, *expectant* alios coronandos, prout acceperunt Divinum reſponſum ſuſtinendi adhuc modicum, donec impleatur numerus fratrum ſuorum. In Eccleſia quoque adhuc peregrinante *me expectant juſti, do-* C *nec retribuas mihi* retributionem viaticam, qua decenter adjutus perveniam ad æternam. Fiat mihi ſecundùm quod illi *expectant* in hoc ipſo *juſti* & boni, quia bona mihi retribui pro malis deſiderant & *expectant* ea expectatione, de qua dicitur: *Expectatio juſtorum lætitia.* Sic *exultent & lætentur qui volunt juſtitiam meam, & dicant ſemper: Magnificetur Dominus, qui volunt pacem ſervi ejus,* pacem videlicet in ſerviendo tibi Domino, cui ſervire eſt regnare.

2. Cor. 10. 3. & ad Philip. 3. 20. & 21.

ad Epheſ. 4. 10.

Prov. 10. 28.

Pſal. 34. 27.

Aliter ex dictis Auguſtini exponentis hunc Pſalmum: *de cuſtodia* educi poſtulat, qui in carnis corruptione, quæ pœnalis eſt, ut in carceris *cuſtodia* patitur anguſtias. *De cuſtodia* quippe in corruptione, quæ eſt pœne corporis, anguſtie- D tur. Poſt quas anguſtias in domo Dei tota vita erit confeſſio, id eſt, laus Dei. Modo impedit carcer confiteri. Hic carcer vel *ſpelunca* mundus poteſt dici, ubi omnia vana, unde rogat educi *anima,* quæ inde multa patitur. Vel carcer dicitur corpus: ſed non eſt magnum exire de corpore, quod & mali habent, & omnis citò vel ſerò; nec eſt charitas ſi juſtus hoc nimis feſtinat. Vel potiùs corpus eſt carcer, non quod DEUS bonum fecit; ſed corruptio ejus ex peccato, de qua vult educi, ut fiat incorruptibilis. Merito carcerem faciunt. Unde habitaculum incluſo carcer eſt, cuſtodi domus. Libertas domum facit, ſervitus carcerem. Ita non caro, quam DEUS fecit; ſed corruptio ejus & tentatio carcer eſt.

PSAL.

PSALMUS CXLII.

D*Omine exaudi, &c.*

Titulus:

VERS. 1. **P***Salmus David, quando eum perſequebatur filius ſuus.*

2. Reg. 17. Hiſtoria nota eſt. Sicut Abſalon perſecutus eſt *David*, ita Judas Chriſtum, & falſi fratres ejus corpus Eccleſiam: & unum quemque motus carnis illiciti. Contra hanc perſecutionem orat hic Chriſtus totus. Eſt autem Pſalmus iſte Pœnitentialium ſeptimus, in quo primò per exordium captat. * Secundò narrat mala ſua, & quid egerit contra, ibi: *Velociter exaudi me Domine. Defecit Spiritus meus.* Quarta eſt læta concluſio, ſicut & in cæteris Pœnitentialibus, ne quis deſperet de venia, ibi: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Intentione docens pœnitentem orare ait: *Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obſecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua juſtitia, Et non intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* Etenim ſi de ſolis meritis agitur, nemo juſtificabitur, propter quod itidem dicit: *Propter nomen tuum Domine vivificabis me*, videlicet, ut totum ſit gratiæ. Item: *Auditam fac mihi miſericordiam tuam, quia in te ſperavi*, Miſericordiam, inquam, ſuperexaltantem judicio dicendo *mane*, id eſt, in die judicii: *Venite Benedicti Patris mei.*

**De eſt aliquid.*

Proinde benè hunc titulum habet hic Pſalmus: *Pſalmus David, quando eum perſequebatur filius ſuus.* Nam præter Chriſtum unum non fuit aliquis *David*, non fuit, nec eſt, nec erit aliquis adeo manu fortis, qui non genuerit filium, quem infeſtum patiatur, qui non contraxerit peccatum quo prematur, ſi intret in judicium cum homine Deus. Dicit igitur ego *David*, ego pœnitens ut *David*: *Domine exaudi Orationem meam. Domine* Pater & dominator vitæ meæ, perſequente me *filio* meo, peccato meo, tu me orantem *exaudi*, ut non corruam in conſpectu adverſariorum meorum, ne gaudeat de me inimicus meus Achitophel, conſiliarius malus, homo vel diabolus, qui contra me in meam ruinam concitat *filium* meum, id eſt, aliquod opus meum in oculis hominum ſpecioſum, quemadmodum Abſalon fuit ſpecioſus, ut per illud occidat gladio ſuperbiæ de tali opere nimis extollens me. Quod ſi fecero, expellar de regno quaſi per *filium* proprium ſpecioſum pariter & doloſum nimiſque inſidioſum. Sic de regno ejectus eſt Rex Nabuchodonoſor. Per opus proprium quaſi per *filium ſuum* de regno ſuo ejectus eſt, cùm de opere ſuo gloriando ſuperbiret ac diceret: *Dan. 4. 27.* *Nonne hæc eſt Babylon, quam ego ædificavi in robore fortitudinis meæ?* Nam cùm adhuc ſermo eſſet in ore Regis de opere ſuo gloriantis, vox ruit de cælo annuntians eum ex hominibus ejiciendum & cum feris deputandum. Sic & Saul Rex omne elatus de victoria in Amalec facta, per opus, ut ſibi videbatur, pretioſum quaſi per *filium* ſpecioſum

A fuit ſupplantatus uſque adeo, ut Prophetam ſe redarguentem contemneret ejuſque pallium ſcindens ſcindi à ſe regnum promereretur. Sic multi per opus glorioſum quaſi per *filium* ſpecioſum gladio ſuperbiæ vulnerati aut etiam jugulati ſunt. Unde in Job legitur de homine, cujus DEus curam habet: *Increpat quoque per dolorem in lecto, & omnia ossa ejus marceſcere facit, ut liberet hominem de his, quæ fecit, ut non tranſeat in gladium.* *Job. 33. 17. 18. & 19.* Gladium hunc ſuperbiæ non timens in aliquo opere fœdo, quod recogitatum potius humiliat quàm extollat, in opere pretioſo & ſpecioſo Abſaloni aſſimilato, cujus & cæſaries pretioſa, & facies erat ſpecioſa, magis timeo iſtum gladium, contra quem nunc oro dicens: *Domine*, qui ſolus es auctor cu-B juſque boni, pretioſi & ſpecioſi operis, de quo etiam tibi gloria debetur, Tu *exaudi orationem meam* dans mihi humilitatem veram, dans charitatem, quæ non inflatur, quantalibet virtutum ſive operum pulchritudo ex illa naſcatur; *non* enim *gaudet ſuper iniquitate* adulantium & falſa laude humanas aures demulcentium, *congaudet autem veritati* de omni opere bono ſoli Deo gloriam adſcribenti. *1. Cor. 13. 6.* Igitur ego *David* pœnitens in hoc ultimo Pœnitentiali Pſalmo fugiens *filium* ſpecioſum *Abſalonem*, videlicet illam quoque meam converſationem timens, quæ videtur honeſta, ut illa ſtultitia, quâ filios Iſraël numerari præcepi, unde iram promerui tantam, ut gladio Angelico peſtilentia deſæviret in populum. Pœnitens, inquam, ſum non jam de C opere fœdo, quod in alio Pſalmo pœnitentiali deplangens dixi: *Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam:* *Pſ. 50. 1.* quia tunc pœnituit me intrâſſe ad uxorem Uriæ, quod erat opus fœdum longè diſſimile *Abſalonis*, ſcilicet operi alicui honeſto & ſpecioſo me nunc perſequenti & ſuggerenti, ut extinde ſuperbiam, quaſi mea virtute aut pietate aliquid boni ſit actum in operibus meis, in quibus nihil eſt meum, niſi peccatum & malum bonis Dei donis intermixtum. Propter quod in omnibus operibus meis nullum habet locum jactantia, cùm ſit in omnibus aliquid egens multâ pœnitentiâ. Sed tamen quando cogor inter detrahentes, & omnia mea pervertentes vel cum Sancto Job vel cum Paulo Apoſtolo narrare mea dicta vel facta, quæ videntur honeſtatis quâ-D dam cæſarie formoſa, timeo *Abſalonis* dolum, ne fortè obruat me proprium factum, ſicut Samſonem legimus obrutum facto virtuoſo, quando columnas duas concuſſit, quibus cadentibus ruente quoque domo eiſdem columnis innixa ipſe fuit obrutus. *Judic. 16. 30.* Sic etiam in libro Machabæorum legitur de illo fortiſſimo milite Eleazar, qui elephantem interfecit, quod ſub elephante ruente ipſe obrutus interiit. *1. Mach. 6. 47.* Sic multi virtuosè agentes ipſo virtutis pondere obruti ſunt, quando exinde non virtutis Auctori gloriam quæſierunt; ſed ſibi.

Tales ab opere proprio quaſi à *ſuo filio* de regno ejecti magna pœnitentia indigent, per quam talis *Abſalon* occidatur, quatenus patrem ſuum non perſe-

perſequatur, ſed ipſe mortuus Patri ſuo regni ſedem relinquat. Quod ſine dubio tunc agitur, quando Pſalmus iſte ultimus Pœnitentialium Pſalmorum ex corde canitur, in quo contra omnem extollentiam vanam charitas quæritur, quæ non inflat. Hæc nimirum charitas eſt ille ſpiritus, de quo circa finem Pſalmi Deo dicitur: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Adſit igitur mihi pſallenti, Pſalmumque hunc exponenti Spiritus Sanctus, quo ducente me in terram rectam gladium & dolum *Abſalonis*, qui multiformis eſt, evadam. Nempe ſicut *Abſalon* patrem ſuum *David* perſecutus eſt, ſic Judas Chriſtum, falſi fratres corpus ejus, vel illiciti motus & prava operatio, maximè illa, quæ ſpecie honeſtatis aut bonitatis velata eſt, unde & fallere vel extollere poteſt ut ſe ipſum ſeducat, qui ſe exiſtimat aliquid eſſe, cùm nihil ſit. Eſt & hoc animadvertendum, quòd *Abſalon* ſpecie formoſus, opere turpiſſimus erat, & uſque adeo fœdiſſimus, ut à ſui patris concubinis non ſe contineret, quas in conſpectu ſolis, in notitia multitudinis fœdando illos hoſtes veri David
Prov. 2. 14. præfiguravit, qui *lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.* Contra hunc multiplicem *Abſalonem* fugiens à facie ipſius pſallo & dico:

Domine exaudi orationem meam, qua mala mea timens, bona tua peto. Etiam bona opera mea omnia verendo tanquam non ſincera, tua vera & ſincera bona orans peto & deſidero, ipſumque deſiderium eſt oratio, cui accedit *obſecratio*, cùm per Sacramenta Paſſionis aut Reſurrectionis aliaque talia pulſans ad januas Divinæ clementiæ dico: *Auribus percipe obſecrationem meam.* *Aures* tuæ ſunt clementia
Matt. 8. 2. & potentia, quas duas *aures* novit, qui dixit: *Domine ſi vis, potes me mundare.* Denique ſtatim expertus & in voluntate tua clementiam, & in opere potentiam: quod quæſivit obtinuit, quia ſine dilatione mundatus eſt, exauditus videlicet per duas *aures* clementiæ & potentiæ. *Auribus* iſtis quæſo Domine *percipe obſecrationem meam in veritate tua*, ut tu verax inveniaris, qui pœnitentibus veniam, miſericordibus miſericordiam promiſiſti, qui pro perſequentibus oranti ſoles miſereri. En ego *David* miſereor *Abſalonis* me perſequentis, pro ſalute cujus mori vellem, ſi poſſem,
2. Reg. 18. 33. propter quod dico: *Fili mi Abſalon, quis mihi det, ut ego moriar pro te, fili mi Abſalon.* En ego verùs *David* pro me perſequentibus in cruce oro
Luc. 23. 34. dicens: *Pater ignoſce illis: quia neſciunt, quid faciunt.* En ego Chriſtianus pro me perſequentibus oro, eiſque veniam opto. Unde juſtum eſt mihi quoque veniam dari, quam peto, dicens:
Pſal. 50. 6. *Exaudi me in tua juſtitia, ut juſtificeris in ſermonibus tuis,* in quibus juſtus & verax invenieris, cùm facis, quod promittis. Tu veniam pro-
Luc. 6. 37. & 38. mittis veniam dantibus dicens: *Dimittite, & dimittetur vobis; date, & dabitur vobis.* Quod promittis exigo *in tua juſtitia*, non in mea, ut tu juſtificeris & verax inveniaris in ſermonibus tuis. *Tua eſt juſtitia*, quæ per fidem eſt, qua verbis tuis creditur. Unde etiam credenti Abrahæ verbis tuis ipſa fides reputata eſt ad juſtitiam. *Juſtitia*, inquam, *tua*, *ju-*

A *ſtitia* fidei ipſa eſt, in qua peto exaudiri dicens: *Exaudi me in tua juſtitia*, quæ non eſt per legem vulnera demonſtrantem, ſed per gratiam fidei ſanantem. Juſtitia verò factorum quantumlibet rectè peractorum ſi diſtrictè judicentur, & examinentur ſecundùm legem, non levant, ſed gravant: unde & graves erant manus Moyſi legem dantis. Et ideo peto, ut

Non intres in judicium cum ſervo tuo, nec in his actibus, in quibus tibi ſervire, aut ſerviiſſe vident. Nolo multâ fortitudine contendas mecum in judicio diſtricto tanquam cum adverſario tuo: quia qui ſuam juſtitiam ſtatuit quaſi virtute ſua aliquid fecerit, verè ſervus tuus dici non poteſt: quia ſuperbus hoſtem ſuum *Abſalo-* VERS. II.
B *nem* non fugit, ſed nutrit, dum ſibi ſuam juſtitiam attribuit. Ego autem, qui non ſum dignus vocari filius tuus, cupio dici & eſſe *ſervus tuus*, qui dico: *Non intres in judicium cum ſervo tuo: quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* Ideo rectè à Sapiente dictum eſt: *Ne laudes hominem in vita ſua*, tanquam ſi dicat: Lauda poſt mortem vel vitam, glorifica poſt conſummatam victoriam. Nam quamdiu vivit homo in carne mortali, non deſunt pericula, non deſunt Eccl. 11. 2.
bella, non ſolùm forinſeca, ſed & intrinſeca. *Foris pugnæ, intus timores*, ait Apoſtolus utpote necdum ſecurus de ſe adhuc vivente. Nam & illum ſuus *Abſalon* perſequebatur, quando per magnitudinem revelationum perurgebatur ad extollentiam 2. Cor. 7. 5.
C quæ, ne illi accideret, per angelum Sathanæ colaphizatus, & tanquam à ſuo *Abſalone* liberatus, nihil boni ſuæ virtuti attribuens, totum, quod boni habuit, gratiæ Dei adſcripſit dicens: *Gratiâ Dei ſum id, quod ſum.* Quod ergo de me ſentio, id ipſum de omni vivente univerſaliter enuntio: *quia* videlicet *non juſtificabitur in conſpectu tuo* Deus *omnis vivens*, etiamſi ſibimetipſis vel cæteris hominibus juſtus videatur, quia nec aſtra cæli munda ſunt in conſpectu tuo tui comparatione, licèt quædam ex illis tuæ munditiæ participatione munda vel mundata ſint. Proinde non mirum, quòd ego fragilis *David* paveſco judicium tuum, Deus juſte, contra quem ſi volueris contendere judicialiter, non potero ſtare contra te, utpote infirmus & multis perſecutionibus atque tentationibus fati- 1. Cor. 15. 10.
D gatus & debilitatus:

Quia perſecutus eſt inimicus apertus ut Herodes, vel occultus ut Judas, *animam meam*, de quibus dictum eſt: *Mortui ſunt, qui quærebant animam pueri.* Talis VERS. III.
inimicus humiliavit in terra vitam meam, dico ego verus *David*: quia morte turpiſſima *vitam meam* perimere ſtuduit, & poſtea *collocavit me in obſcuris*, in ſepulchro videlicet, non mortuum ſæculi; quia mortis in me cauſam nullam habui, per quam eſſem dicendus mortuus ſæculi; ſed tamen *ſicut mortuus ſæculi* ſepulturam ſuſtinui, & antequam in cruce traderem ſpiritum, Matth. 2. 20

VERS.IV. *Anxiatus eſt in me Spiritus meus*, cùm triſtis eſſet anima mea usque ad mortem, qua imminente *in me turbatum eſt cor meum*, quando cœpi tædere & pavere filio meo, diſcipulo meo velut altero *Abſalone* me patrem verum David perſequente, atque me juſto pro injuſtis libenter hæc patiente. Quorum quilibet mihi compatiens & complantatus dicat pro ſe in veritate recognoſcens juſtè, utpote injuſtum ſe ſuſtinere, quod ego juſtus pro injuſtis volui ſuſtinere: dicat, inquam, pro ſe: *quia inimicus* diabolus vel quicunque ſimilis Herodi, hoſti aperto, vel Judæ ſive *Abſaloni*, hoſti domeſtico, vel etiam ipſe meus exterior homo, *perſecutus eſt animam meam*, ut ipſi animæ meæ tolleret animam ſuam, *vitam* ſuam, quæ Deus eſt, quæ charitas eſt, quæ *vita* eſt animæ meæ, ſicut anima ipſa vita eſt carnis meæ. Quam licet penitus occidere non potuerit extinguendo in ea charitatem vel inſpirando ei odium, quod eſt mors animæ; tamen *humiliavit in terra vitam meam*, dum vel auferens terrena bona, vel ferens terrena mala fecit me turbari, & ab illa charitatis arce humiliari & incurvari, qua decreveram ſemper ſurſum cor habere in charitate vera & ſincera, patiente & benigna: patiente in alienis malis tolerandis: benigna in ſuis bonis erogandis. Hujus charitatis oculo ſimplici & ſereno ac lucido, qui totum corpus illuminat, volui amicos, & inimicos intueri diligens illos in Deo, iſtos propter Deum. Sed inimicus perſequens hunc oculum turbando *collocavit me in*

1. Joan. 2. 11. *obſcuris*, non tamen ex toto in tenebris: quia *qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt*. Qui autem nec perfectè odit, nec perfectè diligit, *in obſcuris* eſt, nec eſt omnino *mortuus ſæculi* carens penitus vita ſpiritali, ſed eſt utique *ſicut mortuus ſæculi*, tanquam in extaſi.

Talis ego *David* fui perſequente me *Abſalone* juncto ſibi univerſo pene Iſraële. Talis & ego peccator quivis peccatori & pœnitenti *David* conſimilis fui hoſtibus variis me perſequentibus, & ad odium fraternum me pellentibus. Quod nunc recognoſcens nimiùm contriſtor, & *anxiatus eſt ſuper me Spiritus meus*. Quod dico *ſuper me*, idem eſt, ac ſi dicam: *de me*: quia totius anxietatis perturbatio *de me* mihi eſt: vel *ſuper me ſpiritus meus* extenſus in altum, & inde profundas mundi hujus miſerias proſpiciens *anxiatus eſt in me*, vel *ſuper me* ipſe *ſpiritus meus*. De tali anxietate provenit mihi aliquis fructus pœnitentiæ, quâ *in me turbatum eſt cor meum*. *In me*, id eſt, contra me *turbatum eſt cor meum*; quia mihimetipſi graviter iraſcendo *turbatum eſt cor meum*. Quid eſt enim homo pœnitens, niſi homo ſibimet iraſcens, juxta quod dicitur:

Pſal. 4. 5. *Iraſcimini, & nolite peccare*. Hoc eſt: *Iraſcimini* de præteritis peccatis dolendo: *& nolite peccare* de futuris cavendo. In ira tali *turbatum eſt cor meum*, in mea conſcientia, vel *in me*, id eſt, contra me. Sed ne triſtitia nimia ipſum *cor meum turbatum* abſorberet,

VERS.V. *Memor fui dierum antiquorum* recolens, quòd benè feciſti antiquis, licèt peccatoribus, tamen ſua peccata, non amantibus, immò & accuſantibus, atque inter flagella tua dicenti-
bus: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus*. Gen. 42. 21.
Et ego de flagellis tuis gratiam tuam ſperans *meditatus ſum in omnibus operibus tuis*, omnia opera bona tuæ bonitati attribuens:
quia *tu dixiſti, & facta ſunt* omnia in principio Pſal. 148. 5.
ſæculi, neque adhuc fiunt aliqua bona niſi te dicente ſeu volente, ut fiant. Inter quæ illa, quæ ſunt præcipua, dicuntur *facta manuum tuarum*,
de quibus decenter canitur: *Laudabilis populus*, Iſa. 19. 25.
quem Dominus exercituum benedixit dicens: Opus manuum mearum tu es hereditas mea Iſraël. In his *factis manuum tuarum* meditabar cogitans, quomodo ſalvi facti ſunt patres noſtri in *mari* rubro & aliis periculis, expandente Moyſe ſuas manus in oratione, quibus expanſis vincebat Iſraël, quibus remiſſis vincebat Amalec. Et ego ſimilirer

Expandi manus meas ad te, VERS.VI
ſive inter ſacrificandum, ſive inter orandum, ſive etiam in operando quod bonum eſt, nihil quærens in his omnibus, niſi tibi ſoli placere, qui in altis habitas, quique illud ſacrificium veſpertinum permaximè acceptas, quod expanſis in cruce manibus pro me *David* pœnitente obtulit innocens *David* Chriſtus pro toto mundo immolatus. Et quidem ſcienti omnia loquor, tamen ſi dicas mihi: quid vis? quid petis? quare *manus tuas expandis*? Dico tibi: *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi*. Vel ſicut in Hebræo legitur: *Anima mea quaſi terra ſitiens ad te*. Terra *ſine aqua* vel nimiùm duratur, vel in pulverem comminuta evaneſcit, quando nulli vento reſiſtit. Sic *anima mea* ſine rore ac pluvia deſorſum veniente omnino ſicca, & nulli fructui per ſe apta ſitiens ad te, immò ſi-
tiens te aſſiduè clamat: *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum; aperiatur terra, & germinet Salvatorem & juſtitia oriatur ſimul*. Iſa. 45. 8.
Sic ad te clamantem

Velociter exaudi me Domine; VERS.VII
ut compleat, impleat, ac reficiat me Spiritus tuus quia *defecit Spiritus meus*, ita ut jam ſim pauper ſpiritu non habens in me ſpiritum inflantem ſpiritum meum; ſpiritum ſuperbiæ atque jactantiæ, qui maximè inſidiatur, *Abſalone*, id eſt, opere aliquo extra ſpecioſo, intus fœdo, perſequente. Hic *Spiritus meus defecit*. Et ideo, qui avertiſti faciem tuam à me in ſpiritu meo ſuperbiente, ut oſtenderes mihi me, quòd videlicet nihil boni poſſim abſque te: *Non avertas faciem tuam à me* nunc humiliato; quia ſi avertis, *ero ſimilis deſcendentibus in lacum*, videlicet in illud profundum infernale, ubi non attenditur, ſed contemnitur peccatum & perit confeſſio. *In inferno* Pſal. 6. 6.
enim quis confitebitur tibi? Immò *peccator*, cùm Prov. 18. 3.
venerit

venerit in profundum, contemnet, atque impius in tenebris conticeſcet. Ne itaque in has tenebras deſcendam,

VERS. VIII. ## *Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam.*

Finita ſæculi hujus nocte in reſurrectione univerſali æternitatis luce manifeſtata, in illo *manè auditam fac mihi miſericordiam tuam* inter

Matth. 25. 34. illos, quibus dicitur: *Venite benedicti Patris mei.* Vel etiam in illo *manè*, quando poſt noctem peccatorum clareſcere incipit lux juſtitiæ, *auditam fac mihi miſericordiam tuam.* Vel *manè*, cùm nocte præſentis vitæ jam finita egrediens anima de corpore incipit videre, quæ prius non videbat, ſive bona ſive mala ſive utraque pro ſuæ jam transactæ converſationis qualitate. In illo *manè*, quæſo *auditam fac mihi miſericordiam tuam*, ut animam meam blandè leniterque ſuſcipias de *manè* ad meridiem perducas, ubi paſcis, ubi cubas in meridie, in plena luce paſcens illic nonaginta novem oves addita illis ove centeſima poſt perditionem reducta. Talia tam grandia petens non prætendo merita operum, quæ diſtrictè judicata, ſi, quod tua pietas avertere dignetur, intraveris mecum in judicium, nullius momenti ſunt ad promerendam futuram gloriam fidelibus promiſſam. Sed hoc ſolùm prætendo: *Quia in te ſperavi*; cui dixi: *Tu es ſpes mea, portio mea in terra viventium.* Hoc jam in antecedenti Pſalmo expoſitum, non eſt iterum exponendum. Sed quia non ſatis eſt ad ſalutem corde credere, ac ſperare bona cælitus promiſſa, niſi etiam greſſibus operum tendatur ad bravium promiſſum, quo currere, quodque apprehendere, non valeo per me, cùm ſim ignarus viæ, poſſimque facilè abduci per devia ipſi viæ in tantum vicina, ut ſi poteſt fieri, electi quoque inducantur in errorem, tu *notam fac mihi viam, in qua ambulem* devitans omnes errores electis tuis cavendos, & mihi tua gratia cuſtodiente contemnendos & à me tranſiliendos: *Quia ad te levavi animam meam.* *Ad te* ſurſum cor habens *levavi animam meam*, quæ ſurſum ſunt quærendo, non quæ ſuper terram.

Pſal. 141. 6.

Hucusque tanquam contra unum Judam vel Abſalonem loquens & orans numero ſingulari dixi: *quia perſecutus eſt inimicus animam meam, collocavit me in obſcuris.* Verùm quia multi ſunt Judæ ſimiles, quos implet Sathanas, in quibus ipſe Sathanas furens expetit electos ad cribrandum ſicut triticum, & multi ſunt *Abſaloni* & Achitopheli conſimiles, verum *David* in ſuis membris perſequentes, in ſuis minimis cribrantes, & velut in torculari calcantes, à ſingulari numero tranſit ad pluralem dicens:

VERS. IX. *Eripe me de inimicis meis Domine*; quia non fugio à te, ſicut fugit Adam, & abſcondit ſe; ſed à te irato fugi *ad te* miſericordem per pœnitentiam, ſeptem Pſalmis Pœnitentialibus decantatam ſive ploratam, quorum Pſalmus iſte Pœnitentialis ultimus eſt, in quo peto conſumma- A ri, & à voluntate propria tanquam à Juda vel Abſalone perſequente ſic liberari, ut ſoli tuæ voluntati voluntariè ſubditus caveam quod non vis, & faciam quod vis. Hoc autem quia non poteſt homini homo vel Angelus Angelo vel Angelus homini dare, *ad te* ſolùm, qui omnia potes, *confugi*; tibique orans dico aſſiduè:

Doce me facere voluntatem tuam. VERS. X. & XI.

Non dico nunc: *Doce me ſcire voluntatem tuam*, quod & per hominem ſive per Angelum fieri poſſibile eſt humanâ vel Angelicâ voce; ſed

B dico nunc: *Doce me facere voluntatem tuam*, qui docendi modus Angelicam & humanam excedit poſſibilitatem, ſolique tibi poſſibilis eſt, cui dico: *Doce me facere voluntatem tuam*: *quia Deus meus es tu.* De hoc docendi modo dicitur in Evangelio: *Erunt omnes docibiles Dei.* Item: *Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me.* Beatus igitur, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, ut faciat *voluntatem tuam*, non *ſuam*. Sic erudiri cupiens dico tibi aſſiduè: *Doce me facere voluntatem tuam: quia Deus meus es tu*, & ſolus hoc facere potes: qui & multos jam ſic docuiſti non per voces auribus inſtrependo, ſed ſpiritum tuum bonum cordibus eorum inſerendo. Sic rogo facias & mihi:

Joh. 6. 45. Ibidem.

C da quæſo mihi *ſpiritum tuum bonum*, & ille *docebit me omnem veritatem, & quæ ventura ſunt, annuntiabit* mihi, prout ſe habet Evangelica promiſſio, *& deducet me in terram rectam*, quem ſeduxerat ſpiritus proprius malus in terram perverſam.

Joan. 16. 13.

Non hæc peto quaſi exigente merito meo, ſed *propter nomen tuum Domine*, ut inde lauderis & nominatus atque inclytus Medicus ac Salvator agnoſcaris, dum non ſolùm ſanabis ægrotum, ſed etiam *vivificabis me* mortuum quod ſuperexcellit omnes artes Medicorum, de quibus alias dicitur: *Aut Medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi*; ſubaudis: *minimè*: quia tibi ſoli poſſibile eſt poſt mortem vivificare, ſic ſcilicet,

Pſal. 87. 11.

D ut vivificatus ultra non moriatur; ſed vivat *in æquitate*, non moriatur per iniquitatem, vivat *in æquitate* non *ſua*, ſed *tua*. Hoc ego David, ego Chriſtus in perſona mea & meorum prophetans oro, & orans propheto certus fieri, quod dico: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, propter nomen tuum Domine vivificabis me in æquitate tua.* Eſt enim *æquitas tua*, Pater juſte, ut quomodo per unum mors, ita per unum vita; & ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in me novo Adam omnes mihi adhærentes vivificantur. Et ſic tandem felici ſomno pretioſæ mortis *educes de tribulatione animam meam.* Dicat nunc omnis *David*, omnis pœnitens cum *David*:

VERS. XII. *Et in miſericordia tua,* non in meo A merito, *diſperdes omnes inimicos meos,* ut non poſſint lædere animam meam ſive in corpore militantem ſive de corpore jam peractâ militiâ egredientem. Hîc *inimicos meos diſperdes*, id eſt, diverſis modis perdes alios poſternendo ùt Saulum, quem perdens inveniſti Paulum, alios projiciendo ùt Judam, pro quo perdito ſubſtituiſti Matthiam. Sed in futuro judicio uno modo perdes *omnes, qui tribulant* me; ob id maximè odientes me, *quoniam ſervus tuus ſum.* Dices quippe omnibus: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Matth. 25. 41. Tunc omnes me tribulantes inſimul perdentur, quod tu Judex juſte ideo facies: *quoniam ego ſervus tuus ſum*, unus videlicèt ex illis tuis minimis, de quibus dices in die illa: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Ibid. v. 40.

Gloria Patri Filium ſuum verum *David* in hoc Pſalmo exaudienti. *Gloria Filio* pro ſuis membris hic oranti. *Gloria Spiritui Sancto* bono in terram rectam deducenti omnem *David*, omnem verè pœnitentem, Amen.

PSALMUS CXLIII.

B

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium.

Abhinc uſque ad finem continuæ benedictiones, confeſſiones, ferventiſſimæ laudum cantationes, quas fides ſuggerit, ſpes concipit, charitas effundit, incipiente David à benedictione ac dicente: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium &c.* Ejus namque voces ſunt, qui bene ſibi conſcius eſt, quia ſecum, & pro ſe habet pugnantem amicum virum Chriſtum, & dicit in contemplatione illius horæ, qua certamen habiturus eſt cum illo mundi Principe ſine dubio venturo contra ſe: *Qui liberâſti David ſervum tuum, de gladio maligno eripe me.* Et ut poſſim in illa hora gladium illum evadere, interim inquit: *Erue me de manu filiorum alienorum*, id eſt Hæreticorum vel omnium impiorum, *quorum os locutum eſt vanitatem* &c. Unde benè in titulo habet:

VERS. I. *Pſalmus David in Goliam.*

Qui enim *Goliam*, id eſt, diabolum vivens D vicit in membris ſuis, ipſe confidens, quòd moriens eruatur de gladio ejus maligno, Dominum Deum in hoc Pſalmo benedicit. Qui Pſalmus triumphalis agit primo de victoria, qua *David* figuraliter vicit *Goliam*, ſpiritaliter ipſe cum aliis Sanctis diabolum, quæ tota victoria inde eſſe dicitur, quia Chriſtus de ejus ſemine venit vincere ſuperbiam mundi, unde adventum ejus precatur. *David* Chriſtus caput & corpus: arma, quibus ornatus erat Judaicus populus, circumciſio, ſacrificia & alia viſibilia Sacramenta: Sed quia lex non poteſt vivificare, ùt prementia, non adjuvantia in tempore gratiæ Chriſtus caput & corpus depoſuit legis Sacramenta, & quinque lapides, id eſt, ipſam legem, quinque libros illos tulit de flumine. Labitur omne ſæculum: Ergo in flumine, id eſt, in illo populo lapides vacabant inutiles, ſed ut lex eſſet utilis, *David* accepit gratiam, ſine qua non poteſt lex impleri: quia plenitudo legis charitas, quæ eſt ex Spiritu Sancto. Hoc eſt mittere lapides in vaſe paſtorali, quo lac mulgere ſolebat. Sic armatus procedit adverſùs ſuperbum. Unum lapidem miſit, quia unitas vincit. Percuſſit in fronte: ex eo loco occidit, ubi Chriſti ſignum non habuit. Dejecto gladio caput ejus abſtulit: quia quando magni ejus creC dunt, unde animas trucidabat, contra eum loquuntur, & ſic caput gladio ſuo inciditur. *David Goliam*, Chriſtus occidit diabolum, id eſt, humilitas ſuperbiam. Deus enim fit humilis, ut ſuperbi, qui humiles Sanctos dedignarentur ſequi, hunc ſaltem velint imitari. Dicat ergo *David* de ſua figurali & myſtica victoria totius Chriſti, cujus membra ſunt omnes Chriſtiani, dicat, inquam:

Benedictus Dominus Deus meus.

Gloria & honor & benedictio Deo meo, *qui docet manus meas,* opera mea dirigens ad bellum contra ſpiritalem *Goliam*, diabolum ſcilicet & ſatellites ejus Principes tenebrarum, rectores mundi hujus in maligno poſiti, luctantes contra me non ſolùm per ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus, illa vitia ſuggerendo, quibus corrumpitur ſpiritus, ùt eſt invidia: ſuperbia & alia in hunc modum, ſed etiam per deſideria carnalia, quibus caro concupiſcit adversùs Spiritum, ut his invicem ſibi adverſantibus non deſit mihi *prælium*, de quo nunc dico: *Benedictus Dominus*, cujus ego ſum ſervus; *Deus meus*, cujus ego ſum creatura: Vel *Deus* omnium generaliter per creationem, ſed ſpecialiter *meus* per dilectionem, quia prior dilexit me *David* puerum, me humilem cæteris fratri-

fratribus meis minorem, deditque mihi, ut ego A hoſtes ipſum diligerem. Inde Deus omnium, *Deus meus*, quemadmodum dicitur: *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob* propter ipſorum ſpecialem fidem in eum. Sic & *Deus meus, Deus David, Deus* cujusque fidelis ut *David* recte dicitur, & à talibus benedicitur dicente unoquoque illorum: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium* de prope gladio peragendum: *& digitos meos ad bellum*, quo dirigantur lapides fundâ, ſagittæ arcu & baliſtis in longinquum ad *Goliam* cum ſuis membris feriendos. Nam ſicut gladio percutimus hoſtes cominus, & fundâ ſive arcu eminus: ita prædicatione præſentes, & oratione tangimus abſentes habita in tali prælio diſcretione, qua diſcernamus ab hominibus vitia quæ diſcretio notatur in *digitis ad bellum* doctis, ne aut vitiis parcatur propter homines, aut hominis perditioni addicantur propter vitia, ſi tamen relinquere volunt ipſa vitia. In hoc prælio *Benedictus Dominus Deus meus* eſt,

VERS. II. *Miſericordia mea*, ut ad bellum procedam non crudeliter intentione aliquos opprimendi, ſed miſericorditer intentione oppreſſos liberandi, ſicut liberatus eſt populus Iſraël interfecto *Golia*, qui exprobraverat agminibus Dei viventis. Ille percuſſus eſt in fronte uno lapide. Sic percutiantur omnes inimici Dei & Eccleſiæ ſuperati unâ fide, unâ ſpe, unâ charitate, unâ unius corporis indiviſibili unitate, maximè hi, C qui volunt Eccleſiam ſuccidere ſectas perditionis introducendo, ut agmina Dei viventis perſequendo. Quibus quaſi *David* parvulo exprobratur, dum eorum paucitas & paupertas à ſuperbis *Golia* ſimilibus contemnitur. Sed ego *David* unus quamvis puſillus ex illis agminibus, unâ fide velut unô lapide armatos procedo *ad bellum* contra hujus mundi Principem ſuperbum, confidens in Domino, qui eſt *miſericordia mea* in intentione miſerendi potius, quàm lædendi ante initium belli *& refugium meum*, ſi adverſariis infeſtantibus continget me fugere de civitate in civitatem, ſicut ego figuralis *David* fugiens à facie Saul fugi ad extraneos, timens Ziphæos & alios contribules meos.

Ego quoque verus *David* fugiens Herodem in Ægyptum paratum illic inveni *refugium*. D In Apoſtolis etiam aliisque membris meis de civitate in civitatem fugatis tu fuiſti mihi *ſuſceptor & refugium* præparans illis loca decentia, ùt ſunt monaſteria & cœnobia regularia. Tu ergo *ſuſceptor meus* ne ab hoſtibus capiar; *liberator meus*, ne ab eis in ſervitutem redigar. *Protector meus*, ne ab eis feriar: *& in ipſo ſperavi* non ſolùm, ut ejus auxilio hoſtes mei propellantur, ſed & domeſtici mei mihi ſubdantur. Nam tu *Deus meus, qui doces manus meas ad prælium* contra hoſtes, tu idem inter amicos & domeſticos atque ſubditos ordinas mihi pacem, *qui ſubdis populum meum ſub me* interfecto *Golia*, Saule, Achitophele, Abſalone omnibuſque inimicis meis populum Iſraël contra me Regem Iſraël, contra me parvulum *David* contra me Chriſtum vel quemlibet Chriſtianum turbantibus.

Super hunc locum Beatus Gregorius Papa dicit in Job: * *Sanctis mentibus populi ſubjiguntur, cum ab eis diſtrictæ ſeveritatis præſentiâ cogitationes ſtultæ deſiliunt, ut non per abrupta phantaſmatum rapiant, ſed rationi ſubdita à corde humiliter conquieſcant.* *Lib. XXVI. Moral. cap. 46.

B *Domine quid eſt homo, quia innotuiſti ei, aut filius hominis, quia reputas eum?* VERS. III.

Dum beneficia tua Deus mihi *David* vel cuique homini exhibita commemoro, quaſi raptus in admirationem dico: *Domine quid eſt homo?* Certè nihil boni per ſe, ſed tamen aliquid eſt, *quia tu innotuiſti ei.* Homo vetus Adam, *Filius hominis* eſt novus Adam. Ille nihil eſſet cum tota ſua poſteritate, ſi non *innotuiſſes ei* per Angelos, per Prophetas, per ſigna & mirabilia tua. Sed *filius hominis* magnum & dignum quid eſt: *quia reputas eum* longè diſſimilem veteri homini, cujus *filius* eſt.

Nam ille vetus *homo* cùm veritati ſimilis creatus VERS. IV. eſſet, peccando *vanitati ſimilis factus eſt, & dies ejus ſicut umbra prætereunt*, qui ſtabiles eſſent, ſi ipſe non peccaſſet. At iſte *filius hominis* non tam veritati ſimilis, quàm veritas ipſa eſſe dicendus eſt, qui de ſe dicit: *Ego ſum via & veritas & vita.* Joan. 14. 6. Ipſe quidem *Filius hominis* eſt *veritas de terra orta*, Pſal. 84. 12. nulli unquam *vanitati* ſubdita vel ſubdenda, uſque adeo ſuper omnes cælos in Divinitate ſua æternaliter alta, & in humanitate ſua temporaliter exaltata, ut ab humano ingenio comprehendi non valeat, ni ſe ad infirma noſtra non humiliat. Propter quod exclamans dico:

Domine inclina cælos tuos, & deſcende. VERS. V.

Super hunc locum dicit Beatus Gregorius in Job: * *Quid cælorum nomine, niſi prædicatorum ordo ſignatur? Niſi prædicatores Sancti ab illa immenſitate contemplationis internæ, quam capiunt, ad infirmitatem noſtram humillima prædicatione quaſi quadam inclinatione deſcenderent, nunquam utique in fide filios gignerent. Nobis quippe prodeſſe non poſſent, ſi in ſuæ altitudinis erectione perſiſterent. Si enim Sancti viri ea prædicare vellent, quæ capiunt, cùm in ſuperna contemplatione inebriantur, & non magis ſcientiam ſuam quodam moderamine ad ſobrietatem temperarent, adhuc anguſto intelligentiæ ſinu illa ſuperni fluenta fontis quis caperet? Unde bene nunc dicitur: Domine inclina cælos ſuos, & deſcende. Cùm enim inclinantur cæli, deſcendit Dominus: quia dum ſe in prædicatione ſua Sancti Doctores attrahunt, notitiam* *Lib. XXX. Moral. cap. 13.

 Divi-

Divinitatis noſtris cordibus infundunt. Nequaquam quippe ad nos Deus deſcenderet, ſi prædicatores ejus in contemplationis rigore inflexibiles permanerent. Inclinantur ergo cæli, ut deſcendat Dominus: quia nimirum ſi noſtræ infirmitati non condeſcenderent, nos ad ſuam celſitudinem nunquam levarent.

Invalidus igitur ego *David*, ego qualecunque membrum veri *David* in me ipſo auxilium de cælo poſtulo dicens: *Domine inclina cælos tuos, & deſcende.* Contempera magnos & altos parvulis, ut per magnos inclinatos eleventur ſurſum parvuli. Qui autem non ſunt parvuli per humilitatem, ſed alti per faſtum, illos *tange* manu compungentis gratiæ tuæ permovendo illos ad pœnitentiam, *& fumigabunt* fumo lachrymas excitante, ut flentes amarè pœnas effugiant & gratiam inveniant. Qui autem nimis duri ſunt, nec illos in B ſua duritia relinque ſecuros mala ſecuritate, ſed

VERS. VI. *Fulgura coruſcationem* terribilibus & claris miraculis terrendo eos, & ſic licet conſpiratione valida in unum conglobatos tu *diſſipabis eos* ab invicem per tui fulgoris aut fulminis *coruſcationem*, ut vehementer perterriti fugiant, & ſe mutuis vulneribus invicem interficiant, ſicut accidit in die Madian, quando coruſcantibus lampadibus territus Madianitarum exercitus fugit à facie Ducis Iſraël Gedeonis. Et ecce plùs, quam Gedeon hic. Nam verus *David* major Gedeone pugnæ hujus eſt auctor, qua pugnatur contra *Goliam* ſive diabolum ſive Anti-Chriſtum ſive inſignem quemlibet ejus miniſtrum & exercitum, quos tu *Deus meus, qui doces manus meas ad prælium*, terrebis, *& diſſipabis eos*. Quod, ne in longum differatur: *Emitte ſagittas tuas*, homines videlicet *ſagittis* conſimiles, ut ille, qui dixit: *Poſuit os meum Dominus quaſi gladium acutum & poſuit me quaſi ſagittam electam, in pharetra ſua abſcondit me.* Tales O Deus meus habes in pharetra tua, in occultu videlicet propoſito, quos nunc *emitte* contra hoſtes tuos *Goliæ* ſimiles, elatos nimium, *& conturbabis eos.*

Judic. 7. 20. & ſeqq.

Iſa. 49. 2.

Hebraica veritas habet: *Mica fulmine, & diſſipabis eos: mitte ſagittam tuam, & interfice illos* Benè utique opto illos interfici, qui malè vivunt, ſicut interfectus & mortuus eſt Saulus, & cœpit vivere Paulus.

Aliter: *Emitte ſagittas tuas*, acutas videlicet ſententias de arcu Sacræ Scripturæ taliter excuſſas, ut impleatur, quod alibi dicitur: *Arcum ſuum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis; ſagittas ſuas ardentibus effecit.* Quod ſi nec *ſagittis* nec fulminibus aut fulgurationum *coruſcationibus* exhibitis per homines territi volunt emendari: Tu Chriſte Fili vivi Patris altiſſimi

Pſal. 7. 14.

VERS. VII. *Emitte manum tuam de alto* in voce Archangeli & in tuba noviſſima: quia ille Archangelus, cujus in voce reſurgunt mortui, *manus tua* eſt. Vel etiam Angeli meliores, qui colligent de regno tuo ſcandala omnia. Sint ve-

A nus tua, quam rogo *emittas*, nec intus ultra contineas. *Emitte* illam *manum tuam de alto*, & per hanc *eripe me* David parvulum *de manu filiorum alienorum.*

Aliter: O Pater altiſſime tu *emitte manum tuam de alto*, id eſt, Filium tuum de alto ſolio tuo humiliandum in plenitudine temporis, factum ex muliere, factum ſub lege, quod ego figuralis *David* prophetans oro & orans propheto. Vel *emitte manum tuam de alto*, ipſum videlicet Filium tuum, Sapientiam tuam *de ſede magnitudinis tuæ, ut mecum ſit, & mecum laboret, ut ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore.* Vel de hac ſede *alta emitte manum tuam* in extremo judicio manifeſtandam, atque per illam *eripe me* captivum, & *libera me* in ſervitutem redactum. *Libera*, inquam, *de aquis multis*, quæ ſunt aquæ contradictionis. *Aquæ multæ populi multi ſunt* contradicentes veritati, de quibus liberari optans dico: *Libera me de aquis multis, & de manu filiorum alienorum*, qualibus dicitur: *Vos ex patre diabolo eſtis.*

Sap. 9. 10

Apoc. 17. 15.

Joan. 8. 44.

VERSUS VIII. *Quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis.* Unde non ſolùm ex verbis vanis ipſi vani, ſed etiam *dextera*, id eſt, illa eorum opera, quæ videbantur bona, & in quibus videbantur quæri ſola æterna, quæ ſunt vera & *dextera* bona, *dextera* eſt *iniquitatis*: quia non ita operatur ipſa *dextera*, ut, quod faciat, neſciat ſiniſtra. Unde rectè dicitur: *Dextera eorum dextera iniquitatis. Os* quidem eorum loquitur *vanitatem*; ſed ego econtra loquor veritatem, quæ cùm non auditur ab homi-C nibus, qui *à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur* plus delectati ſtrepitu aquarum multarum quàm doctrina veritatis ego ab hominibus talibus averſus & ad te Deum meum converſus

2. Tim 4. 4.

VERSUS IX. *Canticum novum cantabo tibi* laudans, & venerans opera & Sacramenta novi teſtamenti, atque *in pſalterio decachordo pſallam tibi* operando ſervans decem præceptorum decalogum ex veteri teſtamento ad honorem nominis tui.

VERS X. *Qui das ſalutem Regibus*, jam fumigantibus montibus, ita ut ipſi montes, ipſi Reges adepti ſalutem cantent *canticum novum* pſallentes in pſalterio decachordo per obſervan-D tiam charitatis. Quâ qui caret, poteſt portare pſalterium; ſed non poteſt pſallere vel canere canticum novum. *Qui redemiſti David ſervum tuum* per ineffabile redemptionis pretium, Pater, quo ut ſervum redimeres, filium tradidiſti, tu *de gladio maligno* eripe me: *De gladio* dico *maligno*: quia eſt & benignus gladius, de quo dicitur: *Non veni pacem mittere, ſed gladium* Benignus ergo eſt iſte gladius, quo Deus loquitur veritatem. Sed eſt *malignus gladius*, quo vani loquuntur vanitatem.

Matth. 10. 34.

Super hunc locum dicit Beatus Gregorius:* *Quid hoc loco per malignum gladium, niſi ira vel perſuaſio maligni hoſtis exprimitur: Benignus*

*Lib XXXIV. Moral. cap. 8.

Benignus quippe ſanctæ prædicationis eſt gladius, à quo percutimur, ut à culpa moriamur. Malignus ergo diabolicæ perſuaſionis eſt gladius, cùm malè quiſque percutitur, ut à via rectitudinis extinguatur. Quod periculum noviſſimis temporibus maximè invaleſcet. Antiqui namque hoſtis eſt gladius ille tunc damnatus homo in uſum miniſterii ejus aſſumptus. Ipſum quippe per malitiam fraudis exacuit, & infirmorum corda transfigit.

Hæc dicente S. Gregorio de ultimo *Golia*, qui Antichriſtus dicitur, nos imminente jam tempore periculoſo habemus neceſſarium pſallere contra *malignum* iſtum *gladium*, qui nunc adverſùs veritatem exacuitur, dum falſitas vel hæretica vel ſchiſmatica ſubtili perſuaſione adſtruitur, qua ne quis fidelium quaſi gladio maligno interficiatur, dicat quiſque parvulus cum parvulo *David* magno Adjutori Deo noſtro: *Qui redemiſti David ſervum tuum de gladio maligno,*

VERS. XI. *Eripe me.* Tu magne *David*, qui in te ipſo Redemptor, & in corpore tuo, quod eſt Eccleſia, redemptus, me parvulum *David* qualecunque membrum tui corporis, *eripe me de gladio maligno* perſuaſionis loquentium *vanitatem*. *Et erue me de manu*, & de poteſtate *filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis*, ùt ſupra eſt expoſitum, & nunc iteratò eſt repetitum, ut ex ipſa repetitione magìs deteſtabiles oſtendantur iſti *alieni*, *filii alieni*, de quorum gladio & manu liberari opto ego David parvulus, fundâ & lapide orationis armatus, & baculo ſanctæ crucis munitus. In qua dum quinque vulnera corporis Dominici video, & hæc in theca memoriæ tanquam in paſtorali pera porto, non inermis contra *Goliam* incedo: quia de uno lapide ille proſternitur, dum Sacramento aquæ & ſanguinis de uno volnere Chriſti emanantis à latere dextro, ille ſuperbus in fronte percutietur, ubi ſi crucis Dominicæ ſignum teneret, non percuteretur, ſed ſalvaretur per iſtud unicum Sanguinis Chriſti Sacramentum quaſi per limpidiſſimum lapidem, quo & frons *Golia*, qui eſt caput & Rex omnium ſuperborum, percutitur & frons humilium ſignatur, & hoc Sancto Signaculo diſtinguantur ab alienis, *quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis.*

VERSUS XII. *Quorum filii ſicut novellæ plantationes*: quia pravo dogmate generati, non antiquis ritibus Patrum viguerunt; ſed novis erroribus pullulantes vireſcunt quaſi *novellæ plantationes in juventute ſua*, quam deponere nolunt, quia ſemper ſtultizare volunt, alieni ab illa ſenectute, de qua dicitur: *Senectus venerabilis vita immaculata.* Sap. 4. 8. & 9. Hoc dictum eſt de illorum *filiis* tanquam de fortioribus ex illis. De infirmioribus verò illud dico: quòd *Filiæ eorum* ſunt *compoſitæ, circumornatæ ùt ſimilitudo templi*, *compoſitæ*, non natura pulchræ, ſed ab hominibus *compoſitæ*. Hæ ſunt pravæ illorum ſectæ vanis conſuetudinibus *circumornatæ* in circuitu forinſecus, non intrinſecus, ut illa filia, cujus *omnis gloria* eſt *ab intus*, cùm etiam ſit foris *circumamicta varietate*, utpote intus & foris pulchra, & verè templum Dei nominanda. Pſal. 44. 14. & 15. Sed iſtæ *filiæ*, iſtæ ſectæ *compoſitæ* forinſecus, & *circumornatæ*, intus fœdæ ac turpes non effugiunt ſatyricam ſubſannationem Ethnici de talibus dicentis:

Introrſum turpes ſpecioſi pelle decora.

Proinde quantumcunque ſe forinſecus ornent illæ ſectæ perditionis, quæ tanquam *novellæ plantationes* antiquum paternarum traditionum non habent fundamentum, non merentur vocari *templum* ùt illi, quibus dicitur: *Vos eſtis templum Dei vivi.* 2. Cor. 6. 16. Et: *Spiritus Sanctus habitat in vobis.* 1 Cor. 3. 16.

B Attamen ſic *circumornatæ* ſunt, ut habeant *ſimilitudinem templi*, cujus non habent veritatem; quia non ſunt Eccleſia, quæ eſt congregatio juſtorum, ſed ſunt Synagoga Sathanæ, quæ eſt congregatio iniquorum. Attamen gloriantur in divitiis terrenis; quia

VERSUS XIII. XIV. & XV. *Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oves eorum fœtoſæ abundantes in egreſſibus ſuis.*

Boves eorum craſſi vel *craſſæ*. *Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus neque clamor in plateis eorum.*

Sine rerum penuria in pace ſecura quietam vitam agunt, ſicut ipſi putant, beatam. Nam *beatum*
C *dixerunt populum, cui hæc ſunt.* Sed ego David longè aliter ſentiens dico: quod illi miſeri ſunt: & *beatus populus, cujus Dominus Deus ejus*, etiamſi pauper ſit populus ille ùt Lazarus mendicus. *Beata gens, cujus Dominus* Pſal. 32. 12. *Deus ejus, populus quem elegit in hæreditatem ſibi. Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus*, ut *Dominus* omnium ſit *Deus ejus*, quomodo dici dignatus eſt *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob*, qui etſi abundaſſent ovium gregibus & armentis craſſarum ſive craſſorum boum, potueritque de illis dici: *Boves eorum craſſi* vel *craſſæ*, tamen Deus dici dignatus eſt *Deus eorum*: quia non ſunt locuti hanc vanitatem, ut dicerent, vel cogitarent *beatum* eſſe *populum cui hæc ſunt*; ſed *beatum dixerunt populum, cujus Dominus Deus ejus*, quomodo fuit eo-
D rum *Deus*, prout ipſe fatetur dicens: *Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob.* Non ſic impii, non ſic, non habent *Dominum Deum*, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, & quorũ Deus Mammon eſt; quia ei ſerviunt avarè lucra ſectando terrena, & non Deo lucra ſectando ſpiritalia, ùt ille, qui dixit: *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*, Ad Philip. 1. 21. eò quòd nihil concupierit lucrari, niſi Chriſtum, ſive vivendo prout Chriſti membris erat neceſſarium, ſive moriendo, ut eſſet cum Chriſto, & videret Chriſtum, quem videre ſumma beatitudo eſt.

Aliter: *Promptuaria eorum plena* ſunt corda diverſis rebus farta, unde peſſimas eructationes exhalant, quæ fœtent *ex hoc in illud*; quia in uno

victi

victi ſugiunt in aliud inſtabiles (quia non habent radicem veritatis) oves ad litteram, quia vult eos oſtendere caducis rebus hærere. Peculium eorum *fætoſum*, cùm ipſi ſteriles vel diſcipuli eorum alios generant. *In egreſſibus*, non in ingreſſibus; quia totum ab eis egreditur citò perituris. *Boves* non labore macri, ſed otio pingues, ut hi, qui affluunt divitiis, cùm ipſi ſint à veritate jejuni. Vel *boves* magiſtri, qui terrenis affluunt. *Maceria*, quæ de ſolis ſaxis in hortis vel vineis; ſed nec ipſa ruit illis, adeo proſperi, *Nec tranſitus nec clamor* turbidos interrumpit quietem eorum. Vel *Maceria* ars Philoſophorum, quæ non poteſt deſtrui, ut tranſeant juſti, *neque clamor*, qui in anguſta eſt via. Non inde reprehendit, quia his abundant: ſed quia pro *dextera* habent, id eſt, pro beatitudine, & *hac* eſt *vanitas*, quam locuti ſunt. His & Abraham & Jacob abundavit. Felicitas eſt, ſed ſiniſtra, id eſt, temporalis, mortalis, quam contemnere & melioris ac æternæ felicitatis appetitu vincere optima victoria eſt. De hac victoria quaſi terminum omnium mundanarum rerum fecit. Non enim poſthac aliquid dicturus eſt vel de Eccleſiæ perſecutoribus vel ærumnis ſæculi vel pœnitentia vel anxietate piorum vel Anti Chriſti elatione. Sed ſeptem reliqui Divinis præconiis pleni ſunt in cæleſti lætitia quaſi repulſis nubibus pecca-
B torum ſerenis mentibus ad laudes Dei veniatur, & quaſi completis omnibus, quibus humana ignorantia fuerat inſtituenda, nunc ad ſola Dei præconia vacandum eſt, unde ſpecialiter *Laudatio* ſequens Pſalmus intitulatur.

PSALMUS CXLIV.

E*Xaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo &c. &c.*

Breviter continet hic Pſalmus, quæ in Scripturis Divinis latè diffunduntur. Ubi enim non leguntur opera, & potentia & cætera? Ad hujus præconia Pſalmi ſequentes pertinent, qui cum iſto ſeptem ſunt, ut ſepties in die laudem dixi tibi & ſeptem Spiritus ac ſeptem tubæ. In his ſufficienter Deus docuit, quomodo velit laudari, ne quis errare poſſit. Spiritu ſuo implet Deus Sanctos, ut laudent eum, & ne erremus in laudando, iter laudis in Scriptura conſtituit. Si homo ſe laudet, arrogantia eſt: Si Deus ſe, miſericordia eſt: quia laudando ſe amabilem facit, & amando meliores ſumus. Ut ſeptem Pſalmi Pœnitentiæ: Sic & ſeptem laudis, ſic & ſeptem Spiritus juxta illud Sacramentum, quo
Exod. 25. 37. præcepit Deus Moyſi in tabernaculo *ſeptem lucernas* ponere perpetuo lumine lucentes. Titulus verò, qui eſt:

C *Laudatio ipſi David,* VERS. I.

mittit nos ad verum *David*, cui ex ore amantis decantatur iſta *laudatio*, quæ à benedictionibus incipit, per benedictiones currit, benedictionibus ſempiternis finit, quas, qui hic non incipit, in futuro mutus erit. Ego igitur *David*, ego parvulus & minimus ut *David*, ego membrum ſummi Regis veri *David*.

Exaltabo te Deus meus Rex,

D notum faciens aliis, quòd tu Chriſtus jam triumphato mortis Principe, ſuperbo Golia, quem tu percuſſiſti, morte tua mortificando illum, nunc exaltatus es ac Paternæ Divinitatis celſitudinem gloria Reſurrectionis & honore Aſcenſionis coronatus in Regem, cui & dico te ipſum invocando in me, *Deus meus Rex*, optans, ut & regali potentia me regas, ne peccem, & ſi peccavero, Divina clementia peccata mea deleas; in altero *Deus meus*, in altero *Rex meus*. *Deus meus* à peccatis liberando, *Rex meus*, ne de cætero exitialiter peccem ſic me regendo, ut & de præteritis peccatis doleam, & de futuris caveam.

Vel

Vel *Deus meus es*, quia creâſti me: *Rex meus*, quia regis me in te via, veritate ac vita, ne aberrem in devia & mendacia mortifera. Unde in te Via & veritate ac vita ſtabilitus *exaltabo te* prædicans te Altiſſimum Altiſſimi Filium, *& benedicam nomini tuo*, quô *Deus* & *Rex* nominaris dato tibi nomine, quod eſt ſuper omne *nomen*. Huic *nomini tuo benedicam* laudans illud *in ſæculum* videlicet nunc, *& in ſæculum ſæculi*, hic & in æternum. Eundem ſenſum repetens dico

VERS. II. *Per ſingulos dies*, quamdiu variantur *dies* lætis ac triſtibus eventibus, ego *benedicam tibi* ſine intermiſſione tam in proſperis quàm in adverſis gratias agens tibi per adverſa me caſtiganti & purganti: per proſpera verò conſolanti, atque duo hæc circa me alternanti, ne vel adverſitas nimia frangat, vel proſperitas nimia extollat. Ideo *per ſingulos dies*, lætos ac triſtes *benedicam tibi*, gratias agendo in omnibus *laudabo nomen tuum in ſæculum*, quamdiu maneo in hoc ſæculo, *& in ſæculum ſæculi*, cùm pervenero in ſæculum ſubſecutivum ſæculi hujus, in æternum. Sic laudens aſſiduè dicam:

VERS. III. *Magnus Dominus & laudabilis nimis*, id eſt, valde. Cùm dico *nimis*, hac una dictiuncula ſignifico, quòd non poteſt capi plenè, quàm ſit *magnus*, qui eſt immenſus, non diſtentus mole in longum, latum, ſublime ac profundum localiter; ſed *magnus* longitudine, quæ eſt infinita æternitas, latitudine, quæ eſt immenſa charitas: altitudine, quæ eſt ejus inſuperabilis potentia profundo, quod eſt inſcrutabilis & æterna ſapientia. Hujus *magnitudinis ejus non eſt finis*, quia nec cœpit nec deſinit. Unde nec laudationis ejus *erit finis*: quia

VERS. IV. *Generatio & generatio laudabit.*

Pſal. 77, 8. *Generatio prava & exaſperans, generatio, qua non direxit cor ſuum, generatio perverſa*, quæ ſecundùm carnem tantum generata, ſecundùm ſpiritum non eſt regenerata, ſive ſacramentum regenerationis acceperit ſive non: tamen quia gentiliter vivens carnalis generationis & veteris hominis imaginem tenet, ſimplici nomine *generationis* cenſetur: ſed *generatio* innovata & bis genita, ſemel ſecundùm carnem naſcendo, ſecundò per lavacrum regenerationis Chriſtum induendo, rectè dicitur *generatio & generatio*, nomine *generationis* geminato propter duas generationes, alteram in carne, alteram in ſpiritu: vel unam per lavacrum regenerationis, alteram per innovationem
1. Cor. 15, 52. illius immutationis, de qua dicit Apoſtolus: *Mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur.*

A illa *generatio & generatio laudabit*, cui utique amare laudare eſt: quia ei non eſt aliud in ſæcula ſæculorum laudare, quàm ſemper & indeficienter amare, ſemperque videre te Solem juſtitiæ, cujus viſione facie ad faciem nihil delectabilius, nihil melius eſt. *Generatio* ergo rectorum *laudabit*. Verè cùm te facie ad faciem videbit, faciem tuam laudabit, quia æternaliter amabit: ſed nunc interim, dum facies tua illi eſt abſcondita, pro materia laudis habet hæc novem tuæ gratiæ inſignia, quæ ſunt *opera tua*, *Potentia tua*, *Magnificentia*, *Sanctitas*, *Mirabilia*, *Virtus terribilium*, *Magnitudo*, *Memoria*, *Juſtitia*.

Ex his quaſi locis & maximis propoſitionibus omnis laus Dei trahitur, quemadmodum in arte
B argumentandi ex paucis locis trahitur multiplicitas argumentationis. *Generatio* ergo rectorum *laudabit opera tua*, non ſicut Philoſophi, qui *opera tua* laudaverunt, ſed te per ea non glorificaverunt aut laudaverunt. Iſta verò *generatio* rectorum ſic *laudabit opera tua*, ut te opificem in eis laudent, qui *opera tua* velut ſpeculum inſpicient, in quo te operatorem laudabilem cognoſcent. Non enim opera laudent, niſi ut virtutem annuntient. Sed quidam eloquentes creaturam laudant & amant Creatoris obliti: Sancti verò laudatores laudant quidem *opera*, ſed magis operatorem, quem in ſuis operibus amant & amandum prædicant. Si enim quilibet artifex in opere ſuo artificioſo eſt laudandus magis quàm ipſum opus, quod de præjacente materia fecit,
C qui materiam non fecit: quantò magis illius *potentia* eſt laudanda, qui de nihilo fecit omnia? Rectè igitur *operum* Dei laudatores *potentiam* quoque *pronuntiabunt*: quia quæ tu DEUS meus Rex operatis, propriâ virtute nullius operæ, indigens operaris, habens in temetipſo *potentiam*, qua potes omnia, quæ vis. Unde qui *opera tua* laudabunt, etiam *potentiam tuam* rectè *pronuntiabunt*.

Magnificentiam gloriæ Sanctitatis tuæ loquentur: quia tu Magnus de parvis magnos facis: tu Glorioſus glorioſos, tu Sanctus Sanctos facis, de mundi hujus contemptibilibus, quæ VERS. V.
D ſunt, opera tua *mirabilia*. Et hæc *mirabilia tua narrabunt* patres filiis in generationem & generationem per ſucceſſiones generantium & generatorum ſeu generandorum.

Et virtutem terribilium tuorum dicent, ut quos blanda exhortatio de ſuavitate promiſſionum tuarum non invitat, ſaltem *virtus terribilium* judiciorum, quæ minaris, terreat. Et ne quis putet effugere ſe poſſe tua judicia *terribilia*, *magnitudinem tuam narrabunt* conteſtando, quia *neque ab oriente*, *neque ab occidente*, *neque à deſertis montibus* patet locus fugiendi, *quoniam tu DEUS Judex es*, qui ubique præſens es. Ne autem quis per minas *terribilium tuorum* nimis terreatur, VERS. VI. *Pſ. 74, 7, & 8.*

 Memo-

VERS. VII. *Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ*, qua intus pleni ſunt, *eructabunt*, quia quæ meditando, legendo & orando hiberunt loquendo *eructabunt* conteſtantes, quòd cùm iratus fueris, in ira miſericordiæ memor eris, non in penuria, ſed in *abundantia ſuavitatis*, qua tu ſuavis & mitis obliviſcentium te non obliviſceris, quibus etiam tui *memoriam* ad hoc ſive per beneficia ſive per flagella ingeris ne veniant in terram oblivionis, ubi ſunt *vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non es memor amplius*, quia *de manu tua repulſi* carent miſericordia puniente illos juſtitia tua. (Pſal. 87. 6.) Et hac *juſtitia* tua conſiderata *exultabunt*, qui B pœnas evadunt, vel *juſtitia* tua, non ſua *exultabunt*, quia quòd juſti ſunt, non virtuti ſuæ, miſericordiæ tuæ aſcribunt confitentes: quia

VERS. VIII. *Miſerator & miſericors Dominus patiens, & multum miſericors.*

Miſerator in effectu manifeſto, *Miſericors* in effectu manifeſto, *miſericors* in affectu ſecreto. *Miſerator & miſericors*, quibus jam veniam dedit, *Patiens*, quibus nondum dedit, ſed expectat, ut det, in qua expectatione pius eſt, & multùm *miſericors* erga ſalvandos. Et ne ali-C quos excipiat de multitudine miſericordiarum ejus, pius &

VERS. IX. *Suavis* eſt *Dominus univerſis* bonis & malis, *qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, pluitque ſuper juſtos & injuſtos*, (Matth. 5. 45.) provocans eos beneficiis ad ſe, qui fugiunt à ſe ad ejus adverſarium diabolum. Et tamen licèt ipſi fugiant, ipſe diſtinguens in eis *opera* ſua, quæ ipſe fecit, & opera illorum, quæ ipſi faciunt, utriſque congruum reddet ſtipendium. Nam licèt puniat juſtitia exigente ipſorum opera, tamen *miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus* ſunt: quia nihil odit eorum, quæ fecit, ſed miſeretur omnium, licèt puniat mala, quæ ipſe non fecit. Vel cùm ſint magni Dei *opera*, in D quibus apparet ejus potentia, qua fecit ex nihilo multa & magna, viſibilia, & inviſibilia; ſuperexcellit hæc *omnia opera ejus* illa *miſeratio*, qua reſtauravit perdita. Magnum opus fuit oves centum de nihilo creâſſe, illaſque in altis collocâſſe, ſed longè majus fuit unam ex illis perditam propriis humeris reportâſſe. Illud fuit opus potentiæ mirabiliter immenſæ: iſtud eſt opus *miſerationis* ineffabiliter immenſæ. Quamvis ergo in te Deus non ſit aliud *potentia* & aliud *miſericordia*, tamen dum conſiderantur utriuſque *opera*, ſuperexaltat *miſericordia* judicium de ſe habitum, A dum per homines & Angelos judicatur majus eſſe opus *miſerationis*, qua perdita ſunt reſtaurata, quàm opus *potentiæ*, quo de nihilo ſunt creata, cum iſtud factum ſit abſque labore, illud cùm labore. Ibi unum verbum dictum eſt, per quod facta ſunt omnia: hic multa dicta & facta, per quæ reſtaurantur perdita, & tam iſta quàm illa *opera* tua DEUS meus Rex magna ſunt materia te laudandi. Proinde juſtum eſt, ut nemo ſe jactet in operibus ſuis, ſed

Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, VERS. X. Rationales mentes per ſui conſiderationem provocando ad confeſſionem tuæ laudis maximè in Sanctis, & ipſi quoque *Sancti tui benedicant tibi.* Quod utique facient. Nam

Gloriam regni tui dicent VERS. XI. glorificando & magnificando *regnum tuum*, quo potenter à te condita potenter gubernas, ita ut nihil inordinatum relinquas in rebus à te creatis attingente ſapientia & *potentia tua* fortiter à fine uſque ad finem & diſponente omnia ſuaviter à ſummo uſque ad fundum rerum, ab Archangelo uſque ad vermiculum, à ſummo cœli palatio, uſque ad fundum carceris infernalis. Iſtam *gloriam regni tui dicent Sancti, & potentiam tuam loquentur*, qua omnia potes, & nullius ope in regimine tuo indiges, quamvis homines & Angelos facias regiminis tui aliquando participes agendo per eos, quæ vis; Iſti *potentiam tuam loquentur*, non ut ipſi hominibus innoteſcant, & placeant, ſed

Ut notam faciant Filiis hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiæ regni tui, VERS. XII. cui regnum terrenum comparatum, quale fuit regnum Babyloniorum ſive Romanorum & aliorum, per facies beſtiales Danieli oſtenſorum, nullius eſt gloriæ: vel ſi videtur habere *gloriam* aliquam, non habet *magnificentiam gloriæ*, quia omnis temporalis gloria quaſi flos fœni tranſit. Sed *gloria magnificentiæ regni tui*, permanebit, eò quòd

Regnum tuum regnum eſt *omnium ſæculorum & dominatio tua in omni generatione, & generatione*, VERSUS XIII. ſive nunc manente ſive poſthac ſucceſſura per infinita ſæcula. Omnia hæc de *potentia* tua *Deus meus Rex* dicta ſpectant maximè *ad virtutem terribilium tuorum*, quam laudatores tui *dicent*, qui & *magnitudinem tuam narrabunt*, ut pigros excitent per terrorem. Sed ut pios & devotos foveant ad amorem, annectunt in his ea, quæ ſequuntur, quæ pertinent *ad abundantiam ſuavitatis*, *quam eructabunt*. Quid enim ſuavius, quid jucundiùs, quàm quòd *fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis, & Sanctus*

ctus in operibus ſuis? *Fidelis* bona promittando, *Sanctus* eadem promiſſa perſolvendo, ita ut fidelitas *in omnibus verbis ſuis* promittentibus, & Sanctitas *in omnibus operibus ſuis* promiſſa exhibentibus agnoſci, valeat, ſiquis *abundantiam ſuavitatis* in eis conſiderat. Inter omnia verò ejus opera illa ſunt magis dulcia & ſuavia, quòd

VERSUS XIV. *Allevat ipſe Dominus omnes, qui corruunt*, ſemetipſos humiliandos quia ſicut
Luc. 14. 11. *omnis, qui ſe exaltat humiliabitur*: ſic *omnis, qui ſe humiliat*, ab illo *exaltabitur* & allevabitur. Eſt qui corruit per humilitatem voluntariam & corruens non eliditur & frangitur, ſicut legitur corruiſſe in terram Beatus Job auditâ morte filiorum ſuorum, qui tamen corruens non eſt fra- B
Job. 1. 18. & ſeqq. ctus ad impatientiæ culpam. Eſt etiam, qui cùm ſit electus, tamen ſinitur corruere per humiliationem propter ſanandam vel cavendam extollentiam. Sic Petrus aliquantula præſumptione ſuper condiſcipulos elatus ruere permiſſus eſt, atque aliquantulum per culpam negationis *eliſus* eſt, non tamen colliſus: quia licèt cadens, tamen permanſit juſtus. Et de juſto ſcriptum eſt, quòd
Prov. 24. 16. *ſepties in die cadit & reſurgit. Cum ceciderit ju-*
Pſal. 36. 24. *ſtus, non collidetur*; *quia Dominus ſupponit manum ſuam*. Fuit ergo Petrus in ſuo caſu *eliſus* negans non per impietatem, ſed per fragilitatem, negans ore, quem dilexit corde: quia ejus charitas, qua Chriſtum dilexit, penitus non exciderat, cui Chriſtus nec in odium nec in tædium venerat. C Sic & multi fragiles eliduntur ùt Petrus, multi quoque impii penitus colliduntur ùt Judas. Dominus autem ſpernit colliſos utpote in ſua malitia obſtinatos, *erigit omnes eliſos*, ſcilicet dando illis pœnitentiam ſimul & indulgentiam. Quid jucundius hac *ſuavitatis tuæ abundantia Deus meus Rex?* Ut autem ſuavitas iſta ſale juſtitiæ ſentiatur condita, de qua ſuperius propoſitum eſt, *juſtitiâ tuâ exultabunt*, perpendatur, quod ſequitur:

VERS. XV. *Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum in tempore opportuno*, & cætera uſque in finem Pſalmi, pertinet quippe ad *juſtitiam tuam Deus*, ut D ſicut non ſperantes in te ſpernis: ita ſperantes in te benignè reſpicias, quod & facis. Nam ſecluſis de omnium numeroſitate infidelibus, qui nihil ſunt & ad nihilum tendunt, *oculi omnium*, qui ſunt, qui te timendo & amando ad verum eſſe tendunt, *in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum* corporalem & ſpiritualem *in tempore opportuno*, prout expedit ſaluti eſurientium, non pro deſiderio eorum, quando vel aliud vel aliter deſiderant quàm debeant. Non enim ſemper danda eſt *eſca*, ſed *tempore opportuno*. Multis enim petentibus ſalubriter differtur. Petit Apoſtolus de angelo Sathanæ auferendo, non accepit, ſed propter perfectionem ſuam. Petit diabolus tentandum Job & accepit, ſed ad damnationem ſuam. Ipſe Chriſtus mori venerat, & tamen
Matt. 26. 39. transfigurans in ſe infirmos ait: *Pater, ſi fieri* A *poteſt: tranſeat à me calix iſte*, & licet non acciperet, quod petere videbatur, ait: *non quod volo, ſed quod tu*, *in* omni *tempore* Deum Patrem ſuum benedicens.

Hic notandum, quòd quibus *eſca* promittitur, eſurientes fuiſſe ſignificantur, de quibus veritas dicit: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam*, Matth. 5. 6.
quoniam ipſi ſaturabuntur: de quibus & hic dicitur; *Et tu das eſcam illorum in tempore opportuno*. *Eſca* igitur hic intelligitur *Juſtitia*, quam qui *eſuriunt & ſitiunt, ipſi ſaturabuntur*; non pro ipſorum feſtinanti & fortaſſe inordinato deſiderio; ſed *in tempore opportuno*. In quo tempore

Aperis tu Deus *manum tuam*, VERS. XVI.
benignitatis tuæ potentiam, *& imples omne* B *animal benedictione*. *Omne animal dico*: non omnem beſtiam: quia beſtiæ dicuntur animantia indomita, ùt ſunt lupi, leones & urſi, animalia verò dicuntur animantia domita ùt ſunt boves & oves & pecora campi. *Animalia* ergo manſueta & domita implentur benedictione, quibus & dicetur; *Venite benedicti Patris mei*. & beſtiæ Matt. 25. 34.
implentur maledictione, quibus & dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum*. Quid ad hæc dicendum laudatoribus operum Dei? Hoc ſcilicet:

Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. VERS. XVII

Inter novem præconia ſuperiùs deſignata, C ultimum fuit *juſtitia*, quæ hic aperto nomine ſignificatur & magnificatur, cùm dico ego *David*: *Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis*, quæ *viæ* ſunt diſpoſitiones, judicia, voluntates, quæ à ſumma *juſtitia* nunquam diſſonant, ſive percutiat ſive ſanet juxta illud: *Ego percutiam, & ego ſanabo*. Deut. 32. 39.
Juſtus ergo Dominus in omnibus viis ſuis; nec ideò reprehenſibilia, quia ſunt *incomprehenſibilia ju-* Rom. 11. 33.
dicia ejus & inveſtigabiles viæ ejus: quia non ideo injuſta, quòd ſunt occulta judicia & conſilia ejus, in quibus omnibus eſt *juſtus*, *& Sanctus* quoque *in omnibus operibus ſuis*. *Viæ* ad diſpoſitionem, *opera* pertinent ad effectum, quæ duo apud nos diſtinguuntur, ſed apud ipſum hoc eſt velle, quod facere, qui cùm vult, *aperit manum ſuam* dando benedictiones *in tempore opportuno*, & D cum vult, claudit eam, differendo non auferendo benedictiones dandas non pro humano & importuno deſiderio; ſed *tempore opportuno*. Quod ad decorem *juſtitiæ* ſpectat, ut non niſi petens accipiat, quærens inveniat, nec aperiatur niſi pulſanti, atque in petendo, quærendo & pulſando, ipſum Deum in ſe tanquam in domum decenter ornatam invocanti, non ut illic hoſpitetur quaſi peregrinus, ſed ut ipſam domum poſſideat quaſi Dominus. Taliter invocaverunt illum, qui guſtâta verbi ejus dulcedine dixerunt: *Mane nobiſcum* Luc. 24. 29.
Domine, tanquam dicerent: nobis in nobis dominare. Quibus eum *Dominum* vocantibus & invocantibus prope fuit ipſe, licèt oculi eorum tenerentur, ne eum agnoſcerent. Sic etiam nunc & uſque in finem ſæculi, quamvis interdum præſens non videatur, tamen

VERSUS XVIII. *Prope eſt omnibus invocantibus eum* ipſe *Dominus* omnium, qui eùm ſit ubique per ſuæ Majeſtatis eſſentiam, præſentior fit per ſuam clementiam *omnibus invocantibus eum in veritate.* *In veritate* dico, quia omnis orans hoc invocat, quod adipiſci deſiderat. Quod ſi aliud eſt quàm ipſe Deus, ipſe *Dominus*, non in veritate *Dominum* invocat: quia non *Dominum* ſibi dominari deſiderat, qui non ipſum, ſed aliud in oratione affectat. Unde contra *juſtitiam* eſſet, ſi aliud petenti ſe ipſum *Dominus* daret: ſicut econtra juſtum eſt, quod

VERSUS XIX. *Voluntatem timentium ſe faciet & deprecationem eorum exaudiet & ſalvos faciet eos*, quia ipſi *timentes* per timorem Dei proficiunt ad ejus dilectionem. Quos diligentes ſe cuſtodit Dominus ùt pupillam oculi, quia ſunt & per humilitatem nigri, & per charitatis oleum lucidi ùt pupilla oculi nigra & lucida indigens magnâ cuſtodiâ. Tales

VERS. XX. *Dominus cuſtodit, & omnes peccatores diſperdet*, id eſt, diverſis modis perdet alios ùt perdidit Saulum, quem convertens invenit Paulum; alios ùt perdidit Judam, ut abiret in locum ſuum. Vel *diſperdet omnes peccatores* in peccatis perſeverantes. Et hoc totum eſt opus *juſtitia Dei.* Æquum eſt enim, & *diligentes cuſtodire*, & C *peccatores perdere.* Expoſitis omnibus jam ſu- A perius propoſitis, quorum ultimum fuit *juſtitia*; nunc circa finem Pſalmi videntur commendata ſequitur brevis concluſio, quæ complectitur, quod explicari non poteſt, hoc modo:

Laudationem Domini loquetur os meum. VERSUS XXI.

Ac ſi dicatur: Quia omnia, quæ commemorata ſunt, ſcilicet *Opera, Potentia, Magnificentia, Sanctitas, Mirabilia, Virtus, Terribilia, Magnitudo, Memoria, Juſtitia* laudabilem oſtendunt eum, â quo ſunt & in quo ſunt: *Laudationem Domini loquetur os meum*, cui dico: *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* *Et benedicat omnis ca-* B *ro nomini Sancto ejus.* *Omnis caro*, id eſt, *omnis homo* habens cor carneum, non lapideum: ſenſibile, non inſenſibile. Ipſe mirabilibus Dei conſideratis *Benedicat nomini ſancto ejus* *in ſæculum & in ſæculum ſæculi*, hoc eſt: *Nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum.*

Gloria Patri Domino fideli in omnibus verbis ſuis. *Gloria Filio*, qui eſt *manus* Patris, quam aperiens *implet omne animal benedictione.* *Gloria Spiritui Sancto*, qui eſt benedictio procedens â Patre ac Filio, qua impleta ſunt animalia, de quibus dictum eſt: *Repleti ſunt, omnes Spiritu Sancto.* *Gloria* Uni, ac Trino Deo *voluntatem timentium ſe facienti*, & *omnes diligentes ſe cuſtodienti.* *Act. 2. 4.*

AMEN.

PSALMUS CXLV.

Lauda anima mea Dominum.

Titulus:

VERSUS I. *ALLELUJA.*

Innuit, quanto affectu, quanto labore laudem intendit. Alloquitur animam ſuam & dicit: *Lauda anima mea Dominum.* Et illa reſpondet: *Laudabo Dominum in vita mea, pſallam Deo meo quamdiu fuero.* Unde laudabo, unde pſallam? De *potentia*, de *miſericordia.* De *potentia*, quia *fecit cœlum, & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt*: de *miſericordia*, quia *ſolvit compeditos, illuminat cæcos* &c. Quæri poteſt hoc loco: quis eoi conſulat, cùm dicitur: *Lauda anima mea Dominum*, an hoc animæ ſuæ conſulat caro, an ipſa ſibi. Et dicitur, quòd caro non: â melioribus enim ſemper petuntur conſilia. Sicut autem aurum quamvis non purum, tamen melius eſt per naturam puriſſimo plumbo: ſic & homo quamvis peſſimus, melior tamen eſt in ſuo genere pretioſiſſimo equo. Ita rationalis anima, etſi peccatrix, per naturam melior eſt cor- D pore ſuo. Res enim ſpiritalis eſt anima, vicina ſpiritui ſummo, quæ corpus movet, regit, ſenſificat. Igitur caro etſi domita & pacata, animæ tamen, quæ ſuperior eſt, conſilium dare non poteſt. Hic animadvertendum, quòd Apoſtolus tria in homine commemorat dicens: *Deus pacis ſanctificet vos per omnia, ut integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervetur.* Inter quæ tria ſpiritus altior duobus anima videlicet, & corpore intelligendus eſt animæ conſilium dare dicens: *1. Theſſ. 5, 23*

Lauda anima mea Dominum. VERS. II

Qua-

Quare vagaris in exterioribus & infimis rebus? A Revoca te ad interiora, & ſuperiora ſapiendo, quæ ſurſum ſunt, ubi CHRISTUS eſt in dextera DEI ſedens. Reſpondet anima:

Laudabo Dominum in vita mea.

Quamdiu ſum in corpore corruptibili, quod aggravat me *animam*, quamdiu terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem, perfectè laudare non valeo etſi volo, quia rapitur in diverſa mobilis mea cogitatio, & quaſi totiens moritur, quotiens à ſtatu in ſtatum, immo à motu in motum variatur. Et ideo media vita in morte ſum, ego *anima* inter ſpiritum & corpus media vita, adhuc non fruor *meâ vitâ*, quæ non eſt aliud quàm Divina eſſentia, vita ſcilicet Beatorum Spi- B rituum, à qua peregrinor ego *anima*, *quamdiu* ſum in corpore mortali, ſed cùm ero in *vita mea* vivificante me mediam vitam ſummâ *vitâ*, tunc *in vita mea laudabo Dominum* perfectè ac plenè. Interim verò prout potero, *pſallam* bona operando, *quamdiu fuero*: quia usque ad finem vitæ præſentis obediens ero ego anima ſpiritui obedienti ſuo ſuperiori: obediens etiam ero & ſubjecta omni humanæ creaturæ propter DEUM, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quoniam illis ad tale tam juſtum regimen intentis favebo pro meo modulo. Similiter & multò magis obediens ero Pontifici Ro- C mano quaſi præcellenti ſive Rectoribus aliis, ab eo, immo à Deo miſſis, ut ille, de quo dicitur: *Fuit homo miſſus à* DEO. *Joan. 1. 6.* Talibus à Deo miſſis obediendo & favendo *pſallam Deo meo, quamdiu fuero*. Vel hic in morte *pſallam*; ſed *in vita mea* æternaliter manſura *laudabo quamdiu fuero*: *quamdiu* illic ero, tamdiu *laudabo*, ſcilicet in æternum. Ad ſimiliter laudandi & pſallendi ſanctum propoſitum provocabo & alios, quibus dico:

VERS. III

Nolite confidere in Principibus.

Vos qui laudare, ac pſallere Deo vul- D tis, expedite vos primo à ſæcularibus curis, quia niſi declinetis à malo, non poteritis facere bonum, & ſoli deſpicientes ac reſpuentes terrena perducentur ad cœleſtia. Eſt autem grande nutrimentum ſæcularium curarum *confidere* in homine potius quàm in Domino. Nam & ille confidit in homine, qui confidit in ſe ipſo, cùm & ipſe ſit homo, atque ideo, qui in ſemetipſo in virtute propria confidens exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Propterea *nolite confidere* in hominibus, nec in illis, qui principantur cæteris quantò minus in inferioribus, ſcilicet *in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus.*

Aliter: *Nolite confidere in Principibus*, in dæmonibus ſcilicet, qui ſunt *Principes mundi hujus, rectores tenebrarum, ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus.* *ad Ephes. 6. 12.* In talibus confidunt, qui ab eis reſponſa vel auxilia petunt, ut pagani, aruſpices & magi cæterique confœderati, qui apud Iſaiam dicunt: *Percusſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* *Iſa. 28. 15.* *In* hujusmodi *Principibus nolite confidere*, quia fallunt in reſpondendo, & non ſunt fideles in auxiliando. Vel *nolite confidere in Principibus*, qualis erat Pharao Princeps Ægypti, qui ſummo Principe iraſcente neque ſibi neque ſuo exercitui prodeſſe potuit. Vel *nolite confidere in Principibus* quantumlibet ſanctis, quomodo illi confidebant, qui dixerunt: *Ego ſum Pauli, ego Cephæ*; ſed in uno Principe confidite, ut illi, qui dixerunt: Ego autem Chriſti. *1. Cor. 1. 12.* *Nolite confidere in* aliis *Principibus, in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus.* Non eſt autem *filius hominum*, ſed Filius hominis, in quo *ſalus eſt*. Alius quicunque Princeps *filius hominum* ſalvare non poteſt, neque ſe neque alios: quia ſubitò, quando non vult,

Exibit ſpiritus ejus, & exeunte ſpiritu corpus *revertetur in terram ſuam*, unde cœpit initium. *In illa die* mortis *peribunt omnes cogitationes eorum*,

VERS. IV.

qui diſtenduntur ad diverſos quæſtus & ambitus, in quibus fruſtrabuntur, quando moriuntur. Dicis itaque mihi O tu anima mea vel tu, quicunque audis me diſſuadentem, ne confidatur in Principibus; In quo ergo ſperandum? Reſpondeo ego Spiritus; In Deo Jacob ſperandum eſt: quia

Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus.

VERS. V.

Verè *Beatus*: quia de *Jacob* facit *Iſrael* dicendo ei luctanti exemplo *Jacob*: *Nequaquam ultra vocaberis Jacob*, id eſt, *luctator*; *ſed erit nomen tuum Iſrael*, vir videns Deum, *Gen. 32. 28.* vertetur que lucta tua in requiem, quando triſtitia, in qua luctaris, quamdiu non vides Deum facie ad faciem, convertetur in gaudium, & ſalva erit anima tua, quam nunc alloqueris dicens: *Lauda anima mea Dominum. Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus*; *adjutor* quantum ad D præſens auxilium; *ſpes ejus*, quantum ad futurum gaudium ſine fine habendum *in Domino Deo ipſius*, qui etſi modò à luctante in precibus & fletibus non videtur facie ad faciem (quia hæc viſio ſervatur *Iſraeli*) tamen etiam nunc per totam noctem laboranti & luctanti huic *Jacob* ſe oſtendet Angelus magni conſilii, quaſi per ſpeculum viſibilium operum ſuæ potentiæ ſuæque clementiæ. Apparet quippe magna potentia ipſius,

Qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt.

VERS. VI.

Omnia dico viſibilia & inviſibilia, maxima & minime, ut ſciamus eum, *qui fecit omnia*, curare de omnibus. Et quia illi cure de omnibus eſt, eò quòd omnium Dominus & Creator eſt, non dubites tu anima mea, quin etiam de te ſit illi cura, non dubites tu Jacob de ipſius omnipotentia, *qui* ex nihilo *fecit* hæc *omnia, cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt.* Quod vero de his omnibus ſit illi curæ, per hoc patet: quia

VERS. VII. *Cuſtodit veritatem in ſæculum* deteſtans omne mendacium, quoniam & ipſe verax eſt in ſuis promiſſis, & veritatem requirit ab homine in bonis promiſſis. *Veritatem* cuſtodivit Jacob ſive Iſraeli, cui dixit: *Nequaquam ultra vocaberis Jacob, ſed Iſrael erit nomen tuum.* Veritatem quoque ab illo exegit in his, quæ voverat illi dicens: *Si Dominus Deus meus fuerit mecum in via iſta, qua ego ambulo &c.* usque: *decimas & hoſtias pacificas offeram tibi.* (Gen. 28. 20. & ſeqq.) Hujusmodi *veritatem* in ſuis & ſuorum dictis ac promiſſis Deus Jacob *cuſtodit*, & ſi quis erga ſe veracem veraces lædit faciendo eis injuriam, ut fecit Laban avunculus Jacob defraudans illum, ipſe *facit judicium injuriam patientibus* & patienter ferentibus ùt Jacob, cui Deus in hoc *judicium fecit*, quòd in fraude circumvenientium illum affuit illi, & honeſtum facit eum, & cuſtodivit eum ab inimicis, & à ſeductoribus tutavit eum. Ipſe quoque *dat eſcam eſurientibus* non ſolùm in eo, quòd dat eſcam omni carni, ſed & in eo, quòd exaudit omnes in hoc mundo peregrinantes, & cum Jacob rogantes panem ad edendum & veſtimentum, quo operiantur, contenti videlicet pane cottidiano, qui cottidie in oratione Dominica petitur, & veſtimento, quo nuditas ab Adam contracta operiatur. Hæc eſca, hæc veſtis eſt illa juſtitia, quam qui eſuriunt, & ſitiunt, beati ſunt; quoniam ipſi ſaturabuntur. Sic manifeſtatus Deus per opera potentiæ ac juſtitiæ manifeſtatur nihilominus per opera evidentis miſericordiæ, quia ipſe *Dominus ſolvit compeditos* compede iniquitatis vel mortalitatis, ut nunc ſint juſti, poſthac immortales futuri, quod eſt unum opus miſericordiæ. Sequuntur alia quinque, ut jure à nobis exigat ſex opera miſericordiæ, qui nobis prærogat ſex opera miſericordiæ, unum eſt, quod *ſolvit compeditos*, ut poſſint ambulare in via. Deinde, ut clarè videatur ipſa via, ne aberretur in devium, ipſe

VERSUS VIII. *Dominus illuminat cæcos*, Etſi fuerint eliſi ab hoſte, idem *Dominus erigit eliſos.* Vel ſi ſponte ſua humiliati & per humilitatem confracti fuerint & eliſi, per ipſum Dominum exaltantur, qui *erigit eliſos.* *Dominus* etiam *diligit juſtos* jam erectos & ractos poſt eliſionem. Ne autem perdant juſtitiam ſibi collatam per gratuitam gratiam, ipſe

VERS. IX. *Dominus cuſtodit advenas* non habentes hic manentem civitatem, ſed futuram inquirentes. Ac proinde quaſi *viduæ* ac *pupilli* auxilio indigentes. *Pupilli* ſunt omnes in peregrinatione iſta, quibus eſt gemitus de abſentia patris, qui cùm ſit ubique, tamen quaſi abſens cum dolore quæritur à filiis deſolatis, quamdiu non vident ipſum facie ad faciem. Similiter *viduæ* ſunt omnes fideles animæ Deo deſponſatæ, ſed per hoc deſolatæ, quòd nondum intraverunt ad nuptias, & timent januas claudi ſibi, quamdiu neſciunt, utrum ſufficiat illis oleum. *Pupillos & viduas* tales ipſe *ſuſcipiet*, easque ad nuptiale convivium introducet. *Et vias peccatorum diſperdet.* *Vias* latas & anfractuoſas ipſe *diſperdet*, quoniam à ſex iſtis operibus miſericordiæ Dei alieni erunt, qui ſex opera in divino judicio commemoranda facere neglexerunt. Quibus & dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum.* (Matt. 25. 41.) Quo facto, quid reſtat nobis expectandum: Utique regnum pacatiſſimum: quia tunc deſtructo regno peccati & mortis

VERS. X. *Regnabit Dominus in ſæcula.* Quis Dominus? *DEUS tuus ô Sion:* quia tu es regnum ejus in quo regnabit, non Babylon quam damnabit. *Regnabit*, inquam, non habiturus regnandi finem; ſed *in generationem & generationem*, hoc eſt, in æternum, ſine fine

Gloria Patri Domino, *qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt,* *Gloria Filio* Domino, *qui ſolvit compeditos.* *Gloria Spiritui Sancto, qui illuminat cæcos, erigit eliſos, diligit juſtos.* *Gloria* Uni Trinitati & Trinæ Unitati omnia hæc inſeparabiliter operanti, AMEN.

(o)

PSAL-

PSALMUS CXLVI.

L*Audate Dominum, quoniam bonus pſalmus.*

VERS. I.

Titulus *ALLELUJA* mouet ad laudandum. Priori Pſalmo propr am commouit animam dicens: *Lauda anima mea Dominum.* Sed nou contentus ſua ſolius laudatione, hoc ſequenti Pſalmo & alios ad laudandum hortatur dicens:

Laudate Dominum, quoniam bonus pſalmus. Et verè *bonus Pſalmus*, vel ſicut Hieronymus vult: *quoniam bonum Pſalmus*, id eſt: *bonares Pſalmus*: verè, inquam, *bonum* vel *bonus eſt Pſalmus*, utpote in quo hæc tria cooperantur, chordæ, ſonus, motus digitorum. Per B chordas carnis exſiccationem, per *ſonum* virtutes cordium, per *motum digitorum* bonam, & benè diſcretam operationem intelligimus. His adhibitis revera *Deo noſtro* eſt *jucunda decoraque laudatio.* Cur autem laudemus, cauſas continuò ſubjungit dicens:

VERS. II.

Ædificans Jeruſalem Dominus, diſperſiones Iſraelis congregabit.

Hebraica veritas habet: *Laudate Dominum, quoniam bonus eſt: Canticum Dei noſtri quàm de-* C *corum eſt, pulchra laudatio.* Quod eſt dicere: *Laudate Dominum* primò *quoniam bonus eſt*, immo ipſa bonitas eſt. Non enim *bonus* eſt accidentali dono, ut bonus Angelus vel bonus homo, ſed eſſentiali bono, ita ut ei non ſit aliud eſſe, aliud *bonum* eſſe, ſed hoc eſt ei eſſe, quod *bonum* eſſe. Ergo *Laudate Dominum, quoniam bonus eſt*, & ob hoc eum laudare *canticum DEI decorum eſt & pulchra laudatio.* Si quis verò non poteſt intueri ſecretam bonitatis ejus eſſentiam, contempletur operum ejus evidentiam, ex qua trahat laudandi materiam. Nam verè laudandus eſt *ædificans Jeruſalem Dominus. Jeruſalem* civitas eſt Angelicorum civium Deum jugiter contemplantium, cu- D jus & homo civis erat conditus. At ille deſcende-
Luc. 10. 30. bat ab *Hieruſalem in Jericho, & incidit in latrones*, & ſic ex parte imminuta eſt illa civitas, nec potuit reſtaurari Angelica vel humana virtute, quoadusque venit ille *Samaritanus*, qui cùm ſit homo, eſt etiam Dominus omnipotens, qui *ædificans Jeruſalem* ſe oſtendit laudabilem ſimul & amabilem: De potentia, quo *diſperſiones Iſrael congregavit* appropians homini ſemivivo: de abundantia ſuavitatis, qua

VERS. III.

Sanat contritos corde infundens
Pſal. 50. 19. oleum gratiæ his, quorum *ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum.* Hoc oleum vulne- A ribus infuſum, ne pereat vel effluat, *alligat contritiones eorum.* Alligamenta ſunt temporalia Sacramenta, quibus interim conſolationem habemus, quæ tunc detrahentur, quando erit perfecta ſanitas. Moralia etiam præcepta ſunt alligamenta ſalubria, quibus alligantur vulnera poenitentium & de ſuis vulneribus dolentium, utpote habentium adhuc aliquid vitale, unde valeant ſentire tanquam ſemivivi & non penitus mortui. Nam qui à dolore pœnitentiæ ſunt alieni, omnino mortui ſunt & ſanari non poterunt, neque recipiunt alligamenta, niſi priùs fuerint reſuſcitati ab eo,

VERS. IV.

B *Qui numerat multitudinem ſtellarum*, verbi gratia ſeptem ſtellas ſeptem Eccleſiarum, videnſque aliquam cecidiſſe à charitate prima, dicat illi: *Pœnitentiam age. Nu-* Act. 8. 22.
merat ergo *multitudinem ſtellarum*, eorum videlicet, qui erudiunt multos ad juſtitiam, ac proinde *quaſi ſtellæ fulgebunt in perpetuas æternita-* Dan. 12. 3.
tes. Etiam *ſtellæ* ad litteram ſunt ei numerabiles, quod tamen ideo non eſt mirum, qui omnia ſcivit antequam fierent, & cujus memoriæ nulla ſuccedit oblivio, ut ſit argumenti hujus locus à memoria, de qua dictum eſt: *Memoriam* Pſal. 144. 7.
abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt. Numerat ergo *ſtellas, & omnibus eis nomina* C *vocat*, quia in ejus memoria ſcripta ſunt electorum *nomina*. Quid plura? Sicut laudabilis eſt de ineffabili ſcientia: Sic laudabilis eſt etiam de ineffabili magnificentia, Nam illi, qui magnificentiam gloriæ Sanctitatis ejus loquuntur, dicunt in veritate:

VERS. V.

Magnus Dominus, & magna virtus ejus, & ſapientiæ ejus non eſt numerus.

Quamvis enim Deus fecerit omnia in menſura & numero & pondere, tamen ipſam menſuram & numerum & pondus, ubi Deus omnia D diſpoſuit, nemo poteſt metiri vel numerare vel appendere: quia incomprehenſibilia ſunt hæc. Nemo igitur ſe ad hoc extendat, ut comprehendat incomprehenſibilia. Poſſunt hæc ut hæc per fidem apprehendi, non per intellectum comprehendi. Unde & Sponſa dicit: *Dilecte mi, apprehendam te*, non dicit: compre- Cant. 8. 2.
hendam; quia illi eum apprehendunt, qui ejus participes fiunt in illa civitate, de qua dicitur alibi: *Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas, cujus* Pſal. 121. 3.
participatio ejus in idipſum. Participes igitur ejus, quod eſt id ipſum, cives Jeruſalem erunt, nec totum capient. Cùm autem id ipſum non habeat partes, quis explicet, quomodo ſint participes unius plures, quod ita eſt unum, ut nulla ſit

in eo

in eo diverſitas vel partium vel formarum, cùm A ſit ipſum forma ſimpliciſſima, de qua ſunt omnia compoſita ipſo permanente in ſimplicitate ſua? Non puto illud poſſe comprehendi, licèt poſſit apprahendi nuoc per fidem, poſthae per manifeſtam viſionem, ſicut nuoe ſolem viſibilem per noctem ſub terra eſſe eredimua, in die eutem ſuper terrsm videmus eum, neque tamen ſplendorem ajus totum capimus, etiam cùm ajus participationem vel ipſum ſolem val cætara videmus. Reſtat igitur, ut quamdiu *Sapientiam* Dei, eujus non eſt *numerus*, videra non poſſumus, diſpoſitionas ejus non raptehendamus, quaſi meliùs fieri potuerit vel poſſit, quàm ipſa diſpoſuit & diſponit: quia ipſa diſponenta ſic factum aſt in creatis, & ſic dictum eſt in Scripturis, ut fieri & dici oportuit. Non eorrigat æger medica- B menta, quæ Medieus temperat, ut & in creaturia adverſa caſtigent, proſpera eonſolentur, & in Scripturis obſcura exerceant, manifeſta paſcant. Quos exerceant, & quos paſcant? Manſuetos, pios, mites, non obloquentes, aut ea, quæ non intalligunt reprehendentes temere, ſed in manſuetudine ſuſcipientes inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas eorum, ſive ſit obſcurum ſive manifeſtum, ſive percutiat vitia ipſorum ſive commendet virtutes eorum, ſemper in manſuetudine ſuſcipieodum: quia

VERS. VI. *Suſcipiens manſuetos Dominus* talas in manſuetudine ſuſcipit, qui C verbum ejus in manſuetudine ſuſcipiunt, & ei in nullo contradicunt. *Humilians autem peccatores* & contradictores *uſque ad terram* facit, immò permittit eos in verbis coeleſtibus, nonniſi terram ſapere ùt Judæi & Manichæi, qui per Verba legis frumentom, vinum, oleum, lac & mel promittentis terreoa ſolummodo ſapiunt, & in terrenorum bonorum vocabulis non ſentiunt promitti coelaſtia & ſpiritalia. Humiliantur itaque tales *uſque ad terram*, dum non ſapiunt niſi terram. Quia ergo magnum eſt, & ſolius Divini muneris proficere ad intelligendum & ſapiendum ſpiritalis intra Sanctuarium Dei abſcondita, non irrumpamus ipſum D Sanctuarium ſuperbis & immanſuetis clauſum; ſed manſueti humiliter pulſantes ad oſtium amici faciamus, quod ſequitur:

VERS. VII. *Præcinite Domino in Confeſſione.* *Præcinite*, vel ſicut alius codex habet; *Incipite Domino in confeſſione* primò confitendo peccata, quibus obſcuratum eſt cor veſtrum, ne in Scripturis videat lumen verum: deinde quoque *Confeſſione* laudis glorificate juſtitiam cuncta rectè ordinantis. Taliter enim pervenitur ad intalligentiam cœleſtium purgato cordis oculo ad videndum Deum, ſicut ſcriptum eſt; *Bea-* A *ti mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Ne *Matt. 5. 8.* autem *confeſſio* veſtra ſit inanis, & non ſit jucunda decoraque laudatio deprompta ore ſolo: *Pſallite Deo noſtro in cithara*, ut poſt confeſſionem ſequantur opera bona tam in ſpiritali exercitio, ùt eſt laborare in verbo Dei diſcendo, docendo, ſcribendo, legando & quomodocunque ſeminando atque è volucribus & aliis cladibus cuſtodiendo quod aſt pſalterium jocundum, quàm in corporali exercitio, quale intelligitur in opere manuum vel in miniſterio Marthæ aut certè in carnis per abſtinentiam caſtigatione, quod eſt *cithara*, de qua dicitur *pſalterium jucundum cum* *Pſal. 80. 3.* *cithara*. *Pſallite* itaque *Deo noſtro in cithara*, cui dico:

B *Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ pluviam.* VERS. VIII.

Qui contegit ſenſum coeleſtem in Scripturis per Sacramenta & figuras, ut incitet ad petendum, quærendum, pulſandum ad oſtium amici: fidelibus autem fideliter petantibus & dicentibus: *Rorate coeli deſuper, & nubes pluant juſtum, qui* *Iſa 45. 8.* *coelum nubibus* val ad litteram val myſticè operuit, qui figuris & Sacramentis contegit Scripturam, ipſe de ipſis *nubibus parat pluviam* per Doctorum & Expoſitorum induſtriam, quibus dilucidentibus obſcura Scripturarum compluuntur corda hominum, ut faciant fructum centeſimum, ſexageſimum, triceſimum. Nec mirum, ſi per C hanc *pluviam* facit fructificare campos & valles, manſuetos & humiles, *qui* etiam *producit in montibus foenum, & herbam ſervituti hominum,* dum ſublimes in ſeculo facit fructuoſos in eleemoſynis erga ſpiritales Deo ſervientes.

Super hunc locum dicit Beatus Gregorius in Job:* *Quid hoc loco per herbam, niſi ſuſtenta-* *Lib. 29. Moral cap. 26.* *tio prædicantium demonſtratur, cùm dicitur: Qui producit in montibus foenum, & herbam ſervituti hominum? In montibus quippe foenum, & foenum ſervituti hominum herba producitur, cùm ſublimes hujus ſeculi ad communionem fidei vocate Sanctis Prædicatoribus in hujus vita itinere ſpiritualiter ſervientibus tranſitoria alimenta largiuntur.*

D *Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum.** VERS. IX. *Jumenta eſcam accipiunt, dum Sacra Scriptura pabulo mentes dudum bruta* *S. Greg. Mag. Lib. 30. Moral. c. 9.* *ſatiantur. Pullis corvorum, filiis ſcilicet gentium eſca datur, cùm eorum deſiderium noſtra converſatione reficitur. Iſte corvus eſca fuit, dum ipſum Eccleſia quæreret. Sed nunc ipſe eſcam accipit: quia ipſe ad converſionem alios exquirit: cujus videlicet pulli, id eſt, prædicatores ex eo editi non in ſe præſumunt, ſed in viribus Redemptoris ſui. Unde bene dicitur: Et pullis corvorum invocantibus eum.*

enim. Nihil enim ſua virtute poſſe ſe ſciunt : A *Et quamvis animarum lucra piis votis eſuriant , ab illo tamen , qui cuncta operatur , hæc fieri expectant. Vera enim fide comprehendunt : quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat ; ſed qui incrementum dat DEus.*

Dicunt Phyſici *pullos corvorum* non paſci à corvis antequam nigreſcant, ſed rore cæli deſuper venientia feruntur paſci, & beneficio ætatis ignorant paternas eſcas , id eſt, fœtores cadaverum: Sic filii Paganorum innocentes. Et verè patres noſtri fuerunt *corvi* ſive in paganiſmo carnalibus deſideriis fœtidis , ſive in Judaiſmo carnalibus obſervantiis item fœtidis & in comparatione ſpiritalium ſacrificiorum ſtercori aſſimilatis inſidentes, atque inde paſtum quærentes. At nos ipſorum filii tanquam *pulli corvorum* talia ſpernimus, B & gratia Sancti Spiritûs tanquam rore cæli cupientes paſci eundem Spiritum jugiter invocamus, cui & ſedem paramus in nobis per humilitatem, & manſuetudinem ſcientes , ùt ſupradictum eſt, quod *ſuſcipiens manſuetos Dominus* deteſtatur ſuperbos & immanſuetos, quia

VERS. X. *Non in fortitudine equi voluntatem habebit , neque in tibiis viri beneplacitum erit ei.*

Per equum , cujus cervix alta indicat ſuperbiam , notantur protervi & elati, qui DEO ſunt odibiles. Per *tibias viri* notatur lubricus inceſſus hominis protervi , qui notatur nomine *viri* , quia cùm *vir* dicatur à virtute, qui ſe viros & fortes æſtimant,in ſametipſis confidentes DEum non invocant, ſicut nos *pulli corvorum* fragiles & timorati DEum invocamus, ſcientes, quòd beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum ,& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

A Pro eo, quod nos habemus: *In tibiis viri*, alia translatio habet : *In tabernaculis viri* , quæ multùm differunt ab illo tabernaculo , de quo dicitur : *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* Apoc. 21. 3. Sunt enim *tabernacula viri* Antichriſti conventicula , qui cùm ſit vir iniquus & linguoſus, non dirigetur in terra. De cujus tabernaculis ego David , ego pœnitens ùt David, ego parvulus ùt David cupiens elongari *elegi abjectus eſſe in domo Dei mei magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Pſal. 83. 11. A talibus ego deſpectus & abjectus deſidero permanere in tabernaculis juſtorum DEUM timentium & in DEO ſperantium : quia

Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus. VERS. XI.

B Benè jungitur ſpes timori tanquam ſuperior mola inferiori , quia neutrum prodeſt abſquè altero. Unde in his, qui *timent & ſperant , beneplacitum eſt Domino.* Judas pœnitens *timuit*, ſed non *ſperavit* in *miſericordiam* , unde abiens laqueo ſe ſuſpendit. Ergo qui timet DEUM juſtum ultorem , ſpe miſericordiæ DEI confortatus fugiat ad ipſum pium indultorem. Ab ipſo ad ipſum confugiat,ab ipſo irato ad ipſum placatum. Qui licèt ſit iratus propter peccatum , tamen ſe *timentibus* & in ſe *ſperantibus* eſt placatus per ſacrificium ſibi oblatum in cruce Domini noſtri JEſu Chriſti, cui honor, virtus, victoria in omnia & per omnia ſæcula ſæculorum.

Gloria Patri, qui eſt *magnus Dominus. Gloria* C *Filio,* qui eſt *magna virtus ejus & ſapientia, cujus non eſt numerus. Gloria Spiritui Sancto* , qui eſt *miſericordia ejus* , qua concluditur hic Pſalmus, cùm dicitur : *Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum & in eis , qui ſperant ſuper miſericordia ejus.*

PSALMUS CXLVII.

Lauda Jeruſalem Dominum: Lauda Deum tuum Sion.

Ex illa Iſraëlis congregatiòne , ex illorum contritorum ſalvatione, ex illarum ſtellarum vocatione vel numeratione, de qua præcedenti Pſalmo eſt actum , una civitas fit Jeruſalem cæleſtis, quam & conſequenter Pſalmo iſto ad laudandum invitat David dicens: *Lauda Jeruſalem.* Titulus eſt :

Alleluja.
Vel
Pſalmus Aggæi & Zachariæ.

Iſti duo Prophetæ licèt in captivitate & peregrinatione anxiati, ſpe tamen gaudentes & in tribulatione patientes reparationem Jeruſalem prophetaverunt , quæ , ſicut Jeremias prædixerat, poſt ſeptuaginta annos facta eſt, in figura cæleſtis Jeruſalem , quæ poſt volubilitatem temporis hujus, quod ſeptem diebus agitur , eſt perficienda. Quod Sanctus David prævidens , quamvis adhuc in captivitate peregrinus inter cives Babyloniæ detentus, cor ſurſum levans applaudit illi civitati , quæ ſurſum eſt Jeruſalem libera, quæ eſt mater noſtra, cui & nos applaudamus dicendo aſſiduè :

D *Lauda Jeruſalem Dominum.* VERS. XII.

O *Jeruſalem* jam videns pacem: O *Sion*, quæ jam, quod ſperaveras ,contemplaris. *Lauda Dominum*, qui te potenter ædificavit. *Lauda Deum tuum*, qui te ad viſionem ſuæ Divinæ claritatis perduxit. *Lauda* ſecura tranſactis laboribus & anguſtiis, univerſis hoſtibus tuis omnibus excluſis, qui ulterius non poterunt irrumpere vel irrepere in te ;

Quoniam ſeras portarum tuarum, VERS. XIII.

quas ante ſæcula præordinavit, jam *confortavit.* Fatuis virginibus excluſis clauſa eſt janua , *& ab oculis eorum*, qui ſunt intus, *abſterſit DEUS omnem lachrymam , & mors ultra non erit, neque luctus ,* Apoc. 21. 4.

 neque

neque clamor, quoniam priora tranſierunt. Nnn A exit amicus, nnn intret alienus. Ideo ſecurè *lauda* O ſuperna civitas ex vivis lapidibus conſtructe, nemo te ulterius turbabit, non exit dnmeſticus, non intrat hoſtis. Nemo exit, unde doleas: nemo intrat, quem timeas, ut nullo ſcandalo perturbentur deliciæ beoedictionum, quibus conditor tuus *benedixit filiis tuis in te* quieſcentibus, nec forinſeca mala ſentientibus, ut nos adbuc ſentimus, quia manentes in corpote peregrinamnr à te, licèt corde ſurſum levantes mente ac ſpiritu converſemur in te, ut ille civis tuus, qui dixit: *Noſtra autem converſatio in cælis eſt.* (*ad Philip. 3. eo.*) Qui hnc verè ec ſincerè dicunt, jam ſpe ſalvi facti ſunt, nnodum re, qua frunntor *filii tui*, qui ſunt *in te*: quia quicquid eſt interius, viſinne pacis fruitur: extre eſt gehenna, extra eſt Babylonia civibus tuis inimica. De cujus infeſtatinoe te ſecuram fecit,

VERS. XIV. *Qui poſuit fines tuos pacem.* Et ne pace, quam habes à malis, ulla ſit egeſtas aut defectio in bonis: *Adipe frumenti ſatiat te* ipſe, qui factus eſt granum frumenti propter te, ne in laboribus deficeres, refocillandam & in pace iſtiaodam, nnn qnmodocunque, ſed *adipe frumenti*, ut qui ounc aluntur in peregrinatione quaſi cortice paois vivi, ſacramentis viſibilibus obtecti, ad viſionem pacis introducti ejuſdem panis *adipe ac pinguedine* ſatientur. Quam ſatietatem concupiſcens dico egu David: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* (*Pſ. 62. 6.*) Beati ergn, qui nunc eſuriunt & ſitiunt panem vivum, qui de cælo deſcendit, qnnniam ipſi ſaturabnotur, quandn hujus panis *adipe* replebuntur. Iſta ſatietas erit in patria ſabbathizantibus. Hic verò peregrinantibus quis erit cnnſolatnr & paſtor, ne deficiant in via? Si enim dimittentur jejuni ſine viatica refectione, deficient in via. Quidam enim ex eis de lnngè venerunt, usque adeo de lnngè, nt quidam ex eis nivi nimium frigidæ compatentur, maximè illis diebus, in quibus abundante iniquitate refrigeſcet charitas multorum; quidam verò nebulæ pro caligine peccati oculos mentis præpedieote aſſimilantur. Et quidam nimis indurati ad malum ſuæ mentis propoſitum, licèt clari per ingenium naturali ſubtilitate lucidum, comparantur cryſtallo. Ad hujuſmodi peccatores frigidos, nebuloſos, durns, in civitatem Jeruſalem cnlligendns, & à ſna malitia convertendos quis artifex, quis nperarius erit idoneus? Ille certè,

VERS. XV. *Qui emittit eloquium ſuum terræ,* de qnn alias dicitur: *Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos.* (*Pſal. 106. 20.*) Hoc *eloquium*, hoc verbum caro factum *terra*, id eſt, Eccleſiæ miſſum quaſi manna, imò reverà maona, panis Angelorum, in hujus peregrinationis deſerto reficit peregrioantes ad illam reprnmiſſionis *terram* feſtioantes, in qua ſatientur *adipe frumenti*, nnn ulterius egentes exteriori cruſta viſibilium ſacramentorum panis vivi, de qnn & nunc reficiuntur & in futuro ſatiabuntur completis omnibus mirabilibus nperibus, propter quæ conſummande miſſum eſt in *terram* hoc *eloquium*, hoc Verbum incarnatum, hic ſermn egreſſus de ore Paterno, ita ut à ſummn cæln eſſet egreſſin ejus, & nccurſus ejus usque ad ſummum ejus. Ad nccurſum iſtum citò conſummandum, ita ut & nns occurramus in virum perfectum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, *velociter currit ſermo* iſte, cujus in ndore nnbis qunque currendum eſt non tam greſſibus pedum, quàm proceſſibus virtutum in anteriora tendentium, oblitis, quæ retro ſunt. Currit ille tanquam gigas, cujus curſui nihil nbſiſtere poteſt. Currat etiam poſt illum Sponſa, quæ ſi ſe nivali frigore vel nebuloſa caligine præpediri ſentit, præcurrenti *velociter* Spnnſo dicat aſſiduè in orationibus B & gemitibus inenarrabilibus: *Trahe me poſt te, curremus in adorem unguentorum tuorum.* (*Cant. 1. 3.*) Sic orantes, ne fuga noſtra fiat in hyeme vel in nebula, ille nos exaudiat,

Qui dat nivem ſicut lanam, nebulam ſicut cinerem ſpargit, VERS. XVI. ad litteram faciendn, ut *vix* mnliter & quaſi carptim in mndum *lana* cadat, & *nebula* quaſi *cinis* in latum *ſparſus* impleat campos, valles & nperiat montes, quæ ſuot magna DEI opera nulli præter ipſum poſſibilia. Sed alia per hæc ſignificantur lnngè his majora & mirabiliora. *Dat* quippe *nivem ſicut lanam*, cùm da frigidis ac peſſimis bominibus facit ſibi materiam ad veſtem illam C texendam, quæ ſignificata eſt, ubi CHRISTO in monte transfigurato *veſtimenta ejus candida erant ſicut nix.* (*Matt. 17. 2.*) In illis quippe veſtimentis Eccleſia figurata eſt, quæ, cùm CHRISTUS apparuerit in gloria ſua, tunc & ipſa pariter apparebit cum ipſo in glnria. Ille itaque *dat nivem ſicut lanam*, qoi de impiis pios faciens odeugat Sanctam Eccleſiam, tunicam ſuam inconſutilem, deſuper cnntextam per totum fide per dilectionem operente, quæ nimirum fides eſt illa mulier fortis, cojus io boc apparet induſtria, *quòd quæſivit lanam & linum & operata eſt conſilio manuum ſuarum*, (*Prov. 31. 13.*) viro ſuo DEO totius operis cnnſilium, & auxilium dante, qui & *nebulam ſicut cinerem ſpargit*, dum per caliginem peccati nbſcuratos facit verè humiles & pœnitentes, quales per *cinerem* ſignificantur dicente Sanctn Job: *Ago pœnitentiam in favilla & cinere.* (*Job. 42. 6.*) D Abraham quoqne loquens cum Den magnæ ſibi humilitatis conſcius dixit: *Loquar cum Domino meo, cùm ſim cinis & pulvis.* (*Gen. 18. 27.*) Tales de *nebula* DEUS facit, cùm de ſuperbis humiles facit: quia ſuperbia nculos mentis excæcat, quns humilitatis & pœniteotiæ collyrium illominat, Unde in Apocalypſi cuidam per ſuperbiam cæcato conſulitur, ut inungat oculos ſuos collyrio pœnitentiæ, quæ, ut dictum eſt, notatur in *cinere.* (*Apoc. 3. 18.*) Hunc *cinerem* DEUS non ſolùm facit ut ſit, ſed etiam *ſpargit*, ut eliis proſit, cùm verè humiles ec pœnitentes in exemplum proponit multis tali exemplo cnnvertendis. Sic latè pœnitens, Petros lacbrymans, Maria plòrans, aliique humiliter pœnitentes latè *ſparſi* ad multorum notitiam provocant multos ad pœnitentiam in *cinere*, hoc eſt, in humilitate

tate egendam. Unde cùm pœnitentia univerſalis & quadrigeſimalis imponitur, ad impoſitionem *cineris* dicitur: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Nomine pulveris cut *cineris* exprimente humilem pœnitentiam, qua nondum conſummata pendent vela in Eccleſia proſpectus oculorum præpedientia, donac actæ pœnitentia per Chriſti Paſſionem velo templi ſciſſo deponantur etiam vela noſtra etiam in Ecclaſia manuſacta, ſignificante aliam Eccleſiam non menu factam, de vivis lapidibus conſtructam, cujus Altare ac Sacerdos Chriſtus eſt,

Cujus faber auctor lucis,
Cujus porta ſignum crucis,
Cujus murs lapis vivus,
Cujus cuſtos Rex feſtivus,

VERS. XVII. Qui *mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas*, vel ſicut habant quidam Codices: *Mittit cryſtallum ſuam ſicut fruſta panis. Buccellas* autem *aut fruſta panis* da *cryſtallo* fiari ad litteram quis aſſerat, cùm hoc rerum naturæ prohibeat? Non ergo hìc ſtare poteſt litteralis intellactus ùt in prioribus miraculis uſitatis & quaſi naturalibus, cùm & nix deſurſum aadans quaſi lana ſpargatur, & nabula item ſpargatur ad litteram grandi opificis miraculo, & hoc idem longè magnificantius fiat ſenſu myſtico, ùt ex parte oſtenſum aſt. Porro ut de *cryſtallo* panis fiat, omnino aſt inſolitum ad litteram. Sed myſticè id fiari conſtet par illum, qui *cryſtallum ſuum*, vel ficut Grammatici volunt, *ſuam*, facit molleſcere, dum corda indurata per malitiæ frigus calore ſui amoris facit mollia & ſapida ùt fruſta panis. Omnes enim fideles unum corpus, unus panis ſunt, ſinguli autem ſont fruſta ſeu *buccellæ panis*. Eſt autem *cryſtallum* quædam ſpecias lapidis in modum candidi & perſpicui vitri, & dicitur nix glacie durata par multos annos diuturno frigore, ut reſolvi non poſſit quamdiu aquæ nivalis in glaciem verſa duritiam lapidis induit, ut ſit *cryſtallum* ſive *cryſtallus*, (utrumque enim dicitur) nullo humano ingenio effici poteſt, ut in aquam, de qua eſſe habet, reſolvatur. Sad poſſe hoc facera Deum nullatenus dubitandum eſt. Similiter quidam naturaliter molles, per malitiem ſic indurantur, ut fiant obſtinati & ita pertinaces in malo, ut nulla humana induſtria valeant à malo ad bonum converti. Sad quod impoſſibile eſt apud homines, poſſibile eſt apud Deum, qui *mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas* aut *fruſtra panis* temperando frigus hyemale, quod niſi ipſe temperet, *ante faciem frigoris ejus quis ſuſtinebit? Frigoris ejus* dico, non quod facit, ſed quod ſinit fiari peccatis hominum exigentibus, ut flante aquilone induteſcant *aquæ* Apoc. 17. 15.
multæ, quæ *ſunt populi multæ*, per malitiem congelati, nec tamen deſperendi: quia cùm Dominus voluerit,

VERS. XVIII. *Emittet verbum ſuum & liquefaciet ea*, quæ per Aquilonem ſunt congelata ſive in nivem facile ſolubilem, ſive in glaciem difficilè ſolubilem, ſive in cryſtallum nulli humano ingenio ſolubilem, ſed ſoli Deo, qui *emittit eloquium ſuum* præcipiens Aquiloni, ut ſurgat & abſcedat, atque

A Auſtro, ut veniat. Quo flante *liquefaciet ea*: ſcilicet glaciem, nivem, nebulam, cryſtallum: quia *flavit Spiritus ejus*. Auſter videlicet ventus calidus è regione ſolis veniens, quem mittet Pater in nomine Filii Solis æterni, *& fluent aquæ*, ut inde bibant alii, unde priùs nemo potuit reſici.

Super hunc locum dicit Beatus Gregorius in Job: * *Per aquas fluentes populum ad ſe currentem Dominus ſignat. Aqua namque de gelu currunt, quia plerique ex duris perſecutoribus magni prædicatores ſiunt. Gelu in aquam liquitur, cùm torpor interni frigoris ad irrigationem vertitur prædicationis. An Paulus gelu non erat, qui acceptis epiſtolis Damaſcum pergens in corde fidelium quaſi in terra DEI jactu verbi ſemina, ne ad perfectionem* * Lib. XXVII. Moral. cap. 29.
B *operum ſurgerent, reſtringere quærebat? Sed gelu hoc in aquam rediit, quia quos perſequendo prius premere ſtuduit, hos poſtmodum fluentis ſancta exhortationis infudit, ut tanto uberior electorum meſſis exurgeret, quanto hanc imber DEI etiam ab ore perſequentis irrigaret.*

Hæc dicente Sancto Gregorio nos ille conſone ſentiendo dicimus, quòd Paulus *cryſtallus* fuit, durus & nitidus, in lege peritus: hoc autem DEUS ſolvit. Sed niſi ſolvat, *ante faciem frigoris ejus quis ſubſtinebit*, vel quis ſubſiſtet? Frigus eſt ejus, quod delarit, non vocat, non illuſtrat. Et quis ſolvet? Nullus. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Frigeſco, nullus ſolvit, niſi *gratia DEI*, qui *emittit verbum ſuum* Rom. 7. 24.
C Veniente verbo nec frigus nivale nec obſcuritas nebulæ, nec duritia cryſtalli daperet. Salubriter liqueſiunt, & fluante beneficii ſpiritalis profundunt aliis, non ſua virtute, ſad illius munere.

Qui annuntiat etiam per tales miniſtros *verbum ſuum Jacob*, quique per ſemetipſum in carne apparens *annuntiavit verbum ſuum*, de quo ipſa dixit: *& ſermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed ejus, qui miſit me, Patris.* VERS. XIX. Joan. 14. 24.
Annuntiat ergo *verbum ſuum Jacob*, juniori populo, Eſau fratre ſeniore foris occupato, Judaico videlicet populo & quolibet carnali, venationibus rerum temporalium dedito. Huic *Jacob* ſimplici cum Rebecca, id eſt, cum patientia in tabernaculis quieſcenti *annuntiat juſtitias & judicia*
D *ſua*, videlicet quòd juſto judicio Eſau, id eſt, quiſque carnalis temporalium venator, ſive Judæus ſive gentilis reprobatur, & *Jacob* ſimplex benedicitur.

Non fecit taliter omni nationi, qualiter fecit Iſraëli undecunque carnaliter genito, ſed æternaliter dilecto, ſicut ex perſona ipſius Dei dictum eſt: *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Nomine *Jacob*, qui & Iſraël, ſignificantur omnes electi à DEO, antequam naſcerentur, dilecti, quibus antequam eſſent, & antequam quicquam boni vel mali fecerent, benè fecit DEUS eos ad ſalutem prædeſtinando. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis*, VERS. XX. Malach. 1. 2, & 3.

 videli-

videlicet, quare hunc elegerit potiùs quàm hunc, A cùm neque ille neque iſte gratiam prævenientem promeruerit vel demeruerit, ſicut in duobus geminis Eſau & Jacob oſtendit populus, qui & admirans hæc judicia ſibi annuntiata, licèt non plenè manifeſtata, exclamat : *O Altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!*

Rom. 11. 33.

Gloria Patri emittenti verbum ſuum. *Gloria Filio* ipſi Verbo. *Gloria Spiritui Sancto*, quo flante fluent aquæ. Amen.

Ut jam ſuperiùs deſignavimus, noviſſimi ſeptem Pſalmi texuntur in laude DEI, quorum jam quatuor præmiſimus, quibus adhuc tres adnectendi ſunt, qui ſub una *Gloria* ſolent pronuntiari ad oſtendendam gloriam ſummæ Trinitatis. In quatuor autem præcedentibus decentiſſimus ordo B elucet. In primo de præceptis Divini præconii, in ſecundo de perverſitate mundi fugienda, in tertio de congregatione Eccleſiæ. In quarto collectæ in unam civitatem laudes imperat Spiritus loquens in his Pſalmis. Illius civitatis choro, de mundi partibus aggregato, trina exultatione ſubnectit gaudandum aſſa, ut in hoc opere gratia Trinitatis eluceat, quam trium Pſalmorum ſubſequentium continua jubilatio inſinuat. Poſt omnes enim Pſalmos de diverſis materiis præmiſſos tandem quaſi choris ad laudandum conſtitutis intonante multitudine incipitur laus univerſalis cum jubilantibus voce ſua creaturis univerſis, continuusque concentus abſque intermiſſione, ſine interſtitio, clamorem extendit tribus, qui ſuperſunt Pſalmis.

C

Primo Spiritus Sanctus, qui eſt charitas dicit in Titulo *Alleluja.* Mox quaſi titulum exponendo dicit : *Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelſis.* Laudat cælaſtium chorus, laudant omnes Angeli, laudant omnes virtutes, laudant omnia cæleſtia viſibilia ſeu inviſibilia ? Quare ? *Quia ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt.* Deinde laudat terra & omnia terreſtria. Quia viſitavit, quam creaverat, terram & fecit, ut eſſet confeſſio ejus non ſolùm ſuper cælum, ſed & ſuper terram. Ergo materia laudum hujus Pſalmi eſt, quòd cuncta creavit, & genus humanum redemit. Sequenti Pſalmo itidem Spiritus Sanctus dicit *Alleluja. Cantate Domino Canticum novum, laus ejus in Eccleſia Sanctorum.* Quare ? *Quia beneplacitum eſt*, inquit, *Domino in populo ſuo* : quia *exultabunt Sancti in Gloria*, quia *exultationes Dei in gutture eorum*, quia *gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus*, *ut faciant in eis judicium conſcriptum.* Ergo materia Cantici vel laudis in hoc Pſalmo inde eſt, quòd ſæculum judicabit, & Sanctos ſuos in judicio glorificabit. Pſalmo ultimo itidem dicit Spiritus charitatis *Alleluja, Laudate Dominum in Sanctis ejus, laudate eum in firmamento virtutis ejus.* Laudate, dicit, & nullam cauſam, cur laudent, ſubjungit aut interponit, ſicque concludit ad ultimum : *Omnis Spiritus laudet Dominum.* Ergo materia laudum in hoc Pſalmo illa eſt, futuri ſæculi beatitudo ineffabilis vel qualis non poteſt dici, non poteſt æſtimari, quam oculus non vidit, quam auris non audivit, quæ in cor hominis non aſcendit.

PSALMUS CXLVIII.

LAudate Dominum de cælis.

VERS. I. Quidam Codices habent in titulo : *Pſalmus Aggæi & Zachariæ. Alleluja.* Qui titulus in præcedenti Pſalmo expoſitus non indiget iteratâ expoſitione. Adjicienda tamen eſt admonitio, ut memores inter cives Babylonis civium ſupernorum, Deum jugiter laudantium, contemptâ Babylone ſurſum corda levemus, & Angelis DEUM laudantibus conſociemur voto eorum laudibus congratulando & conſentiendo. Sic enim fiet, ut eorum laudes nobis reputentur in tale meritum, cui debeatur æternum præmium : Sicut è contrario, qui diabolo & Angelis ejus aliisque male facientibus conſentiunt, ipſi conſentientes unà cum facientibus peribunt, niſi pœnitentiam egerint. Scimus autem, quia vos Angeli cæleſtes etiam nemine admonente jugiter laudatis Dominum : ſed ut nos infirmi terrenâ inhabitatione gravati, atque in Babylone captivati efficiamur conſortes veſtræ jubilationis, qua gloria canitur in excelſis Deo, vobis laudantibus applaudentes dicimus :

Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelſis.

Laudate eum omnes Angeli ejus, qui ejus conſilia vel judicia intus audita foras nuntiatis. VERS. II.

Laudate eum omnes virtutes ejus, per quas miracula ſolent fieri, vel quia *virtutes* generaliter poſſunt nominari omnes illi Spiritus cæleſtes, ex quibus millia millium miniſtrant Deo, foras miſſi ac proinde *Angeli*, hoc eſt, nuntii ſunt nominati, & decies millies centena millia, qui aſſiſtunt ei ſumma requie cum ipſo fruentes, vos *omnes virtutes* cæleſtes, qualitercunque diſtinctæ in ordinibus & miniſteriis veſtris ; D *Laudate Dominum*, ad cujus laudem non ſolùm cæleſtia, ſed etiam terreſtria, non ſolùm ſenſibilia, ſed etiam inſenſibilia ſunt invitanda, quæ licèt per ſe non habeant vocem laudis, tamen conſiderata pariunt laudem in cordibus ea conſiderantium, & hominum. Atque ideo pro ſuo modo Creatorem ſuum laudant, quem laudabilem ſuæ ordinationis pulchritudine oſtendunt, per quod ſe intuentes ad laudem ſui Creatoris & Ordinatoris accendunt. Et ſic omnia creata cooperantur in laudem ſui Creatoris, quamquam ſola rationalis creatura ſenſum & affectum laudandi habere valeat. Sicut enim in illo muſico inſtrumento, quod Pſalterium dicitur, ſolæ chordæ ſonant, ſed lignea materia, cui chordæ ſunt

inneaæ,

innexæ, ad idem cooperatur: Sic in tota uni- A verſitate rerum ſolummodò boni homines & *Angeli* ex affectu laudant Creatorem, cæteris creaturis in idipſum cooperantibus, & ſui conſideratione Creatorem demonſtrantibus laudabilem, primò ex potentia, qua de nihilo cuncta creavit, deinde à Sapientia, qua diſponens omnia & attingens à fine uſque ad finem, ab Archangelo uſque ad vermiculum, & à primordiali cauſa uſque ad finalem nihil relinquit in regno ſuo inordinatum ſive bonum ſive malum. Poſtremò laudabilis oſtenditur ex illa bonitate, qua facit omnia cooperari in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti.

Hæc potentia, ſapientia, bonitas æterna Trinitas eſt in Unitate & Unitas in Trinitate, in B ſemetipſa inviſibilis & abſcondita, ſed in creaturis potenter, ſapienter & utiliter ordinatis conſpicua quaſi per ſpeculum & in ænigmate. Verbi gratia: In ſole iſto viſibili eſſentialiter, non accidentaliter ſplendido & calido agnoſcitur DEUS Pater æternus, cui eſt Filius conſubſtantialis tanquam ſplendor, imò verè ſplendor coæternus, & de utroque procedens amborum Spiritus calor æternus. In cujus Trinitatis laude hymnizat Eccleſia tanquam luna ſoli ſuppoſita, & ſinguli fideles tanquam ſtellæ in hunc modum:

Splendor Paternæ gloriæ,
De luce lucem proferens,
Lux lucis & fons luminis,
Dies dierum illuminans,
Verusque Sol illabere
Micans nitore perpeti,
Jubárque Sancti Spiritûs
Infunde noſtris ſenſibus.

Ad hujuſmodi laudes nos ad laudandum pigros intuitu veſtræ plenitudinis excitando *laudate Dominum* cuncta cæleſtia corpora.

VERS. III. *Laudate eum ſol & luna, laudate eum omnes ſtellæ & lumen* firmamenti ſive nubium in die candentium, ſive omnium undecunque & qualitercunque lucentium.

VERS. IV. *Laudent eum cæli cælorum*: quia plures *cæli* ſunt, cùm & aër iſte vicinus terræ vocetur *cælum*, in quo natant & volant volucres *cæli*, & alii ſuperiores *cæli* circuli Planetarum diſtincti, quorum ſupremi rectè dicuntur *cæli cælorum*. *Et aquæ, quæ ſuper cælos ſunt,*

VERS. V. *Laudent nomen Domini*, per cujus dominium agitur, ut aquæ ſuperiores ab inferioribus diſtinguantur mediante firmamento, ſicut dictum & ſcriptum eſt: *Fiat firmamentum in* Gen. 1. 6. *medio aquarum, & dividat aquas ab aquis.* Omnia iſta *laudent* Dominum laudabilem oſtendendo Dominum ipſum: *Quia ipſe dixit, & facta ſunt*, ipſo dicente per verbum ejus

omnia formata ſunt in ſuis naturalibus formis. *Ipſe mandavit, & creata ſunt* in ſuis materiis non DEO coæternis, ùt quidam Philoſophorum putabant, ſed ex nihilo, & omnino ex non eſſe accipientibus eſſe materiale ſubſtans formis naturalibus & accidentalibus, quibus formis alternantibus, licèt varientur ipſa creata, tamen

Statuit ea, quia licèt cælum & terra VERS. VI. tranſeant, ut fiat cælum novum & nova terra, tamen permanet eorum natura, etiam prætereunte figura, quia qui ea de nihilo creavit, ipſe quoque, ne redigantur in nihilum, *ſtatuit ea in ſæculum, & in ſæculum ſæculi*, ne unquam penitus pereant, ſed permaneant, quædam meliorata & innovata in novo cælo & in nova terra tanquam in regali aula, quædam de aula DEI ſegregata & in carcerem detruſa taliterque illic ordinata, ut etiam ex tali ordinatione debeantur laudes Creatori & Ordinatori, qui creaturæ à ſe conditæ *Præceptum poſuit, & non præteribit*, quod in revolutione firmamenti & ſolis ac lunæ aliorumque ſyderum permaximè apparet, quibus *præceptum poſuit*, ut ſint in ſigna & menſes & tempora & annos, & nihil horum prætaeribit ſibi ſtatutum curſum. Nam etſi ſol Joſ. 10. 13.
ſtetit jubente Joſue, qui & reverſus eſt Iſaiâ Iſa. 38. 8.
orante per decem lineas, hoc ipſum fuit conſtitutum, ut eſſet in ſignum rerum futurarum, videlicet majoris JESU Præceptoris, cui non C tantum ſol, ſed & omnia creata obeditura eſſent, & majoris Iſaiæ, qui potens eſſet non ſolummodo mortalem vitam prolongare, ſed & vitam æternam donare, de quo ſicut dicitur: *Ecce plus* Matt. 12.
quàm Salomon vel Jonas hic: ita poſſumus dicere 41. & 42.
in veritate: Plus quàm Joſue, vel Iſaias hic. Enumeratis cæleſtibus, quibus eſt motus ordinatiſſimus, nunc terreſtria commemorantur, ùt ſunt

Dracones & abyſſi &c. Sunt autem VERS.
abyſſi profunditates aquarum, præcipuè maria VII. &
omnia, quæ licèt littoribus cincta ſint, viden- VIII.
tur tamen pluribus in locis fundo carere, quod notatur nomine *abyſſi*. Aër quoque nubiloſus ad *abyſſum* pertinet, ubi nubes, venti, tempe- D ſtates, pluviæ, coruſcationes, tonitrua, *grando, nix*, & quicquid de humido & caliginoſo aëre vult DEUS fieri ſuper terras, totum *terræ* nomine appellavit, quia nimis mutabile eſt. Hæc autem omnia, etſi mutabilia & turbata, habent tamen locum & ordinem ſuum, & pro modo ſuo implent decorem univerſitatis, & ſic laudant DEUM. Ipſam ergo, id eſt, nos eorum conſideratione hortatur laudare. *Quæ faciunt verbum ejus*, quia viſum fuit quibusdam, quòd DEUS ſuperiora regeret, ſed hæc inferiora deſpiceret & caſibus regerentur. Sed & hoc agit DEUS, & in his minimis laudetur, & *Alleluja* cantatur. In eo, quod

ignis jongitur *grandini*, conſtat illum *ignem* hic intelligi, qui excutitur de nubibus grandinantibus & fulgurantibus. Similiter cùm *glacies* jongitur *ſpiritui procellarum*, qui *Spiritus* intelligitur ventus movens *procellas*, rectè *glacies* intelliguntur lapides grandinis, qui non aliud ſunt, quàm nix vel aquæ in aëre congelatæ per gelidum Spiritum vel ventum *procellarum*. *Quæ* omnia *faciunt verbum ejus*, ita ut nihil per ea hat motu fortuito, ſed omnia faciant ex nutu verbi DEI cælitus ordinato. Deſcriptis ex parte, quæ in aëre verſantur, ùt *dracones*, qui verſantur in aquis, & prodeuntes de ſpeluncis feruntur in aëra, quibus non ſunt majora corpora ſuper terram volantia, onde &ab eis cæpta eſt laudatio *de* B *terra*; veniamus ad montes & colles, aliaque omnino terreſtria, & dicamus cum Pſalmiſta:

VERS. IX. *Montes, & omnes colles, ligna fructiſera*, ſicut malus, pirus, ficus, & non fructiſera. Sicut abies, cypreſſus, *& omnes cedri*, quæ licèt fructum non afferant, attamen tigna cedrina, cypreſſina & abiegna ſunt in ædificiis utilia, & laudem Dei excitantia, verbi gratiâ, cùm dicit Sponſa Sponſo ſuo immortali: *Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina*, *laudent nomen Domini.*

VERS. X. *Beſtiæ* indomitæ, ùt ſunt urſi, lupi, leones, tigrides, *& univerſa pecora*, ùt ſunt boves, oves, aliaque animalia domita: *ſerpentes*, per terram ſine pedibus repentes, & omnia reptilia non pedibus ambulantia, ſed coſtis aut ſquammis in anteriora nitentia, *& volucres pennatæ laudent nomen Domini.* Poſt corpora cæleſtia luminarium ſolis, lunæ, ſtellarum & corpora omnino terreſtria, ùt ſunt *beſtiæ, pecora & ſerpentes* veniamus ad homines omnis his præcellentes: quia non homo propter

A hæc, ſed hæc omnia propter hominem creata ſunt. Et ideo in his, & præ his omnibus homines debent laudare nomen Domini. Ad quod ego David invito eos dicens:

Reges terræ & omnes populi, Principes & omnes judices terræ, juvenes & virgines de omni ſexu & ætate, *ſenes cum junioribus laudent nomen Domini*, qui dignus eſt laude, habente materiam à ſua magnificentia & potentia. VERS. XI. XII.

Quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius. VERS. XIII.

Angelus apoſtatiens voluit in cælo ſimilis eſſe Altiſſimo, qui peccati hominem, filium perditionis ingreſſus extollendo ſe ſupra omne, quod dicitur DEUS, aut quod colitur, voluit haberi altior Altiſſimo. Sed Angelo in cælis, & Antichriſto in terris confutato *exaltatum eſt nomen ejus ſolius*, qui ſolus Sanctus, ſolus eſt Dominus, ſolus Altiſſimus, JESUS CHRISTUS cum Sancto Spiritu in Gloria DEI Patris, cui quia omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confitetur, verè dicitur:

Confeſſio ejus ſuper cælum & terram, VERS. XIV.
C dum *pleni ſunt cæli & terra gloria ejus. Et* *Iſa. 6. 3.*
exaltabit cornu populi ſui, quia omnia cornua *Pſal. 74. 21.* *peccatorum* confringantur, *& exaltabuntur cornua juſti. Hymnus*, id eſt, laus DEI cum cantico erit in perpetuum *Omnibus Sanctis ejus, filiis Iſraël.* Atque ut evidentius intelligatur, quos dicam *Sanctos & filios Iſraël*, dico manifeſtè *populo appropinquanti ſibi*, quomodo ei appropinquavit Jacob, qui & *Iſraël*, cum *Gen. 32. 26. & ſeqq.* eo luctans precibus & fletibus, donec ſurgente aurora obtinuit benedictionem.

PSALMUS CXLIX.

CAntate Domino &c.

VERS. I. Titulus *Alleluja* patet. Sicut prior Pſalmus bipartitus in priori parte cæleſtia invitavit ad laudem DEI, in ſecunda verò terreſtria item commonuit laudare DEUM: ſic & iſte ſequens bipartitus eſt. Materia verò ejus eſt laus Dei exaltantis populum ſuum.

In prima parte agit de benignitate, quam confert ſuis DEUS, faciens, ùt Iſraël. In ſecunda de gaudio & poteſtate ipſorum quam ſuper impios exercebunt ad faciendam vindictam ſuper illorum nequitiam. Et notandum, quod cùm in præcedenti Pſalmo fuerit magna materia laudis poten-

D tia creantis omnia cæleſtis & terreſtria, major laudis materia in iſto Pſalmo eſt clementia exaltantis, manſuetos in ſalutem, & eosdem confirmantis ad faciendam vindictam in nationibus, juxta quod ſcriptum eſt: *Judicabunt nationes, & dominabuntur populis.* Iſtam potentiam & iſtam clementiam conſiderantes O vos omnes fideles *Sap. 3. 8.*

Cantate Domino canticum novum de novo teſtamento informati, ut in novitate vitæ ambuletis, & de myſterio Redemptionis Redemptorem veſtrum laudetis *novo cantico*, novo converſandi modo, veteri fermento expurgato, veteris hominis imagine depoſita, & novis hominis conformitate inducta. Sic lauda te

DEUM

DEUM non ubicnoque, non in ſchiſmete, vel A hæreſi manifeſta, non in conventiculis perverſoſum dogmatum vel perniciofarum cooſnetudinum, ſed *in Eccleſia Sanctorum*: quia *laus in Eccleſia Sanctorum* ſolummodo eſt acceptabilis, non in Synagoga Sathanæ, non in congregatione Chore, Dathan & Abiron, qoi eriguntur contra verom Aaron, contra verum & Sanctum Sacerdotium, quod eſt ſolummodo *in Eccleſia Sanctorum*, ſive nnnc peregrinantium, ſive in cælo regnantium utrobique hoſtiam *laudis*, hoſtiam jobilationis immolantium. Telium Sanctorum cætoi aggregatus

VERS. II. *Lætetur Iſraël*, in quo dolus non eſt, lætetut, inquam, non io ſe, ſed *in eo*, [*qui fecit eum* eſſe *Iſraël*, cùm priùs fuiſſet *Jacob*. *Lætetur* non in ſua virtute, ſed in illins bonitate, qoi ei contra vitia luctanti largitus eſt victoriam dicens ei: *Nequaquam ultra vocaberis Jacob, ſed Iſraël nomen tuum, quoniam ſi contra DEUM fortis fuiſti*, cui benedictionem precibus & fletibus extorſiſti, *quantò magis contra homines prævalebis* ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis? *Lætetur Iſraël*, vir videns DEum facie ad faciem, qoa viſiooe ſalva facta eſt anima ejus. *Lætetur in eo, qui* talem *fecit eum*, nt in ſuperna Jeruſalem videet DEUM, de præſenti & peregrinanta illnc *Sion* translatus vel ſpe vel etiam re, nt illi, qui dicere poſſunt: *Noſtra autem converſatio in cælis eſt*. Et *filiæ Sion*, infitmiores ſcilicet perſonæ vix per ſpeculum & in ænigmate contemplantes Regem ſuum carnis trabea indutum & diademate, qoo coronavit eum mater ſua nnatum, *exultent in* ipſo *Rege ſuo* aſſiduè illi canentes: *Dominus regnavit decorem indutus eſt*. Item: *Dominus regnavit, exultet terra*. Item: *Exultabo te DEUS meus Rex*. Item: *Tu Rex gloriæ Chriſte, tu Patris ſempiternus es Filius* & cætera Cantica *Regem* iſtum glorificantia. Et quia in ſciſſura mentium diſcotdantium laus DEI non benè ſonat, quam diſcordiæ raocitas perturbat, & quia noo in cnotentione & æmnlatione DEUS pacis quieſcit,

Gen. 32. 28.

ad Philip. 3. 20.

Pſal. 92. 1. Pſal. 96. 1. Pſ. 144. 1.

VERS. III. *Laudent nomen ejus in choro* conſonantium & cohabitaotium in unum, dicentinm & ſepientium id ipſum in ea charitate, quæ *patiens eſt, benigna eſt, non inflatur, non æmulatur, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati*. Item quia non in comeſſationibus & ebrietatibus, noo in cubilibus & impudicitiis DEO ſerviri poteſt, *laudent* eum filiæ Sion *in tympano* carnem ſuam deſiccando & mortificando, atque crucifigendo: quia *tympanum* eſt corium deſiccatum ligno ſuperextenſum. In tali *tympano* Rex noſter tympanizavit, quaodo expanſus in ligno crucis pro ſuis cruciſiſoribus oravit. Sic Sancti Metryres tympanizaverunt, qui agonizantes in tribulatione pro

1. Cor. 13. 4. 5. & 6.

adverſentibus & calumnlantibus nraverunt. Sic omnes illi tympanizant, qui à vitiis & carnis delicis ebſtineotes, dum ſe caſtigant foris, oleo lætitiæ iotus perfuſi exultant, neque faciem ſuam ſicut hypocritæ, triſtes, exterminant, ſed ſoo tympano jungunt *pſalterium* jucundum, quod quis de ſuperiori ſonat, gaudium ſupernum ſignificat. Erit autem in futuro magna exultatio de *tympano & pſalterio* non ipſa tympanizeodi vel pſallendi actio, ſed de præteritis actibus gratiatum actio. Igitur *in tympano & pſalterio pſallant ei*, quo volunt ſapienter *pſallere* Regi illi, qui amat carnis munditiam, & mentis caſtam lætitiem quaſi *tympanum* cum B *pſalterio*, queſi lampadem foris ardentem cum oleo in vaſe conſcientiæ abſcondito. Lætetur Iſraël, exultent filiæ Sion, cantent Canticum novum. Quare? Quam ob cauſam?

Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo. VERS. IV.

In conditione rerum vidit DEUS cuncta, quæ fecerat, & eraot valde bona, nihilque illi diſplicuit in his, quæ ipſe bonos bona fecerat omnia. Sed poſtea peccatis emergentibus pœnituit DEUM feciſſe homioem: quia non fuit ei *beneplacitum* in homine peccante, ac DEI opus in ſe deformante. Poſtquàm verò de Virgioe genitus eſt homo ſine pecceto, in eo ſic *beneplacitum* eſt DEO Patti, nt & illi diceret: *Hic eſt* C *filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, & omoinm illi pet fidem & dilectionem adhærentiom benignè memot eſſet in *beneplacito populi ſui*. Hoc eſt ipſi orant dicentes: *Memento noſtri Domine in beneplacito populi tui, viſita nos in ſalutari tuo*. Laudetur itaque DEUS *in tympano & pſalterio, quia ei beneplacitum eſt in populo ſuo, & exaltabit manſuetos in ſalutem.* Mundus in maligno poſitus *manſuetos* deſpicit, nec illos libenter exaltat in aliqoa dignitate ſpiritali vel ſæculari, timens ab eis ed bonum conſtringi, malos verò exaltat in perditionem ſui & aliorum. Sed Dominus Dominator in rebus ipſe, pront vult, *exaltabit manſuetos in ſalutem* ſui & aliorum. Fiet hoc univerD ſaliter in die judicii, quando arguente Domino in æquitate pro *manſuetis terræ*, *ſtabunt juſti in magna conſtantia adversùs eos, qui ſe anguſtiaverunt*. Sed & nunc particulariter erguente Domino pro *manſuetis terræ* ipſi *manſueti exaltabuntur*, cùm vel collata ſibi dignitate aliqua vel ex bnuitate in ſe conſpicua ſic malis præferuntur, nt impleatut eis illa benedictio, quâ DEUS beoedicens filiis Noe dixit: *Creſcite & multiplicamini, & replete terram, ſitque terror veſter, atque tremor ſuper beſtias terræ*. Quando ergo *manſuetis in ſalutem* populi exaltatis beſtiæ indomitæ ec feroces contremiſcent, etiam in hac peregrinetione prægustatur gloria, de qua nunc dicitur:

Matth. 3. 17.

Pſ. 105. 4.

Sap. 5. 1.

Iſa. 11. 4.

Geneſ. 9. 1. & 2.

Exul-

VERS. V. *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.* A

Nam & nunc Eccleſiâ DEI per manſuetos rectores pacem habente *Sancti exultant in gloria*, dum quemlibet illorum ſimilem facit *in gloria Sanctorum*, & in verbis ejus monſtre placabit, quibus placatis *lætabuntur in cubilibus* conſcientiarum & religioſorum tabernaculorum dicentes:
Pſal. 83. 2. *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum!* Sed multò magis in futuro cunctis manſuetis in regnum Dei exaltatis, & cunctis immanſuetis humiliatis atque incarceratis, *exultabunt Sancti in gloria* æterne, quæ illis nunquam deficiente *lætabuntur in cubilibus ſuis*, ſcilicet in æternis tabernaculis. Gloria eſt bonorum actuum frequens laudatio, de qua juſti lætantur *in* B *cubilibus* conſcientiarum, DEO bonorum & laudabilium operum auctori aſſignantes totam gloriam, qui dat peccatoribus pœnitentiam, pœnitentibus innocentiam, innocentibus *gloriam*. Fatuæ Virgines in fabulis hominum lætantur: prudentes verò ad illum referunt gaudium ſuum, qui dedit, unde ſit gaudendum vel gloriandum.

Unde cùm exultant in laudibus operum bonorum, non eſt forinſeca illorum exultatio, ſed

VERS. VI. *Exaltationes Dei*, non humanæ, ſed Divinæ ſunt *in gutture eorum*, ubi Deus videt, non homo; *Et gladii ancipites in manibus eorum*, id eſt, in poteſtate ipſorum erit judicium ſecundùm Scripturas veteris & novi Teſtamenti, C

VERS. VII. *Ad faciendam vindictam in nationibus*: *Vindictam* diu deſideratam à ſanguine Abel juſti clamante ac poſtulante uſque ad ſanguinem juſti ultimi à ſucceſſoribus Cain occidendi vel actu vel affectu maligno, quo qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Habebunt igitur Sancti *gladios ancipites* ad mittendum corpore & animas in gehennam, hominibus & Angelis malis condemnandis paratos, utriuſque teſtamenti quaſi cote gemino limatos, *ad faciendam vindictam in nationibus*, & *increpationes in populis* ex parte nunc, & univerſaliter, quando ſedebunt ſuper ſedes judiciarias in extremo examine. Tunc verè fiet *vindicta*, *& increpatio in populis*.

VERS. VIII. *Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & Nobiles eorum in manicis ferreis.* Quia tunc *Reges* terræ, qui modò liberi ſunt ad faciendum quod volunt, ligabuntur *in compedibus, & Nobiles eorum in manicis ferreis*, juxta illud: *Ligatis manibus & pedibus mittite* Matth. 22. 13.
illum in caminum ignis. In *manicis ferreis* notatur duritia & inſolubilitas atque grave pondus vinculorum, quibus impii ligati trahentur in carcerem, in tenebras exteriores. Armabuntur itaque Sancti gladiis ancipitibus, *compedibus, & manicis ferreis* contra impios.

VERS. IX. *Ut faciant in eis judicium conſcriptum*, de quo Apoſtolus: *Neſcitis*, ait, *quoniam Angelos judicabimus?* 1. Cor. 6. 3.
Ne autem quis putet ſolos Apoſtolos cum Domino judicaturos, attendat quod ſequitur, *Gloria hæc omnibus Sanctis ejus.* Quod eſt dicere: Non ſolummodo CHRISTUS & duodecim Apoſtoli ejus erunt in gloria poteſtatis judiciariæ; ſed *gloria hæc eſt omnibus Sanctis ejus*: Apoſtolicæ converſationis imitatoribus, non in miraculis, quæ paucis conceduntur, ſed in Sanctis moribus, qui omnibus proponuntur dicente Apoſtolo: *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego CHRISTI.* 1. Cor. 4. 16.
Quo dicto non provocamur ad facienda miracula exemplo CHRISTI & Apoſtolorum, ſed ad imitandum bonos mores Apoſtolorum, quoniam gloria miraculorum data eſt paucis, ut videlicet mortuos ſuſcitent, cæcos illuminent, leproſos mundent in nomine CHRISTI, cujus in nomine mali etiam quidam faciunt virtutes multas, quibus tamen in judicio dicetur: *Non novi* Matth. 7. 23.
vos. *Gloria* verò *hæc eſt omnibus Sanctis ejus* perfectæ Sanctitatis amatoribus, & ſectatoribus, ut pro ſuæ ſanctitatis propoſito ſedeant in judicio *ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis*, ut *faciant in eis judicium conſcriptum*, quia ſcriptum eſt: *Fulgebunt juſti,* Sapientiæ 3. 7. & 8.
& tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent, judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum.

PSAL.

PSALMUS CL.

Laudate Dominum in Sanctis ejus &c.

VERS. I. *Alleluja.*

Titulus patet, qui rectè congruit huic Pſalmo ultimo, qui totus in DEi laude verſatur, qua pſalmodia omnis conſummabitur, cùm fiet, quod in fine dicitur: *Omnis Spiritus laudet Dominum.* (*Luc.* 3. 6.) Conſummato itaque judicio, de quo actum eſt in antecedenti Pſalmo, in quo judicio *videbit omnis caro ſalutare DEI*, ſoli electi ſic immotabuntur, ut rectius dicatur ſpiritus, quàm caro, (1. *Cor.* 15. 44. *ibid.* v. 41.) quando corpus, *quod ſeminatur animale, ſurget ſpirituale, quod ſeminatum eſt in infirmitate, ſurget in virtute*, licèt in eis permaneat eſſentia carnis, quantumlibet fiat ſpiritalis ipſa caro, tunc uniformis effecta ſpiritui, ſuo ſummo Spiritui tunc inhærenti. Carne igitur ac ſanguine, quæ regnum Dei non poſſident, excluſa & in infernum detruſa, (1. *Reg.* 2. 9.) quando *impii in tenebris conticeſcent*, ſoli ſpiritales ad nuptias recepti laudabunt Dominum, de quibus in fine Pſalmi, & in fine totius Pſalterii dicitur: *Omnis Spiritus laudet Dominum.* Et quia laus illa erit labore finito & denario accepto, pro quo laboratum eſt in vinea, denaria etiam exhortatione Sancti ad laudem incitantur, cùm decies dicitur: *Laudate*, ac tandem laus omnis concluditur, cùm dicitur: *Omnis Spiritus laudet Dominum.*

Præcedentes Pſalmi multiformiter diſtinguuntur vel per *Diapſalma*, vel per alias cauſas à Patribus exquiſitas: iſte autem Pſalmus ultimus atomus eſt, id eſt, inſecabilis: quia non diſtinguitur in laudes & cauſas laudum, ùt ſex præcedentes, in quibus diſtinctè continentur laudationes & laudationum cauſæ, quæ in primo evidenter expreſſæ, atque in quatuor ſequentibus diligenter exquiſitæ ſunt, cùm in eis inducitur generatio & generatio laudans opera Dei, potentiam, magnificentiam, virtutem terribilium, cæteraque Dei mirabilia, quæ ſunt laudationum variæ cauſæ. At in hoc Pſalmo, cùm decies *laudate* replicetur, laudationis cauſa tacetur: quia eſt ineffabilis, quam, ùt ſuperiùs perſtrinximus, nec auris audivit, nec oculus vidit, nec in cor hominis aſcendit. Ineffabilia quippe ſunt, quæ DEUS præparavit diligentibus ſe. Continuatur autem Pſalmus iſte ad finem præcedentis hoc modo: *Gloria hæc eſt omnibus Sanctis ejus, ut faciant judicium conſcriptum.* Proinde vos, qui deſideratis aſſociari Sanctis,

Laudate Dominum in Sanctis ejus. *Laudate* illum, qui ſanctificavit eos mundando à peccatis & deſideriis terrenis. *Laudate eum in firmamento virtutis ejus:* quia quos à malo ſanctificando mundavit, hos in bono confirmavit.

Laudate eum in virtutibus, vel VERS. II.
ſicut alia translatio habet, *in potentatibus ejus.* *Potentatus* eſt DEI in Sanctis, quòd regnant in æternum. *Laudate eum ſecundùm multitudinem magnitudinis ejus*, quæ quia non habet finem, laus etiam veſtra non habet finem.

Super hunc locum dicit Beatus Gregorius in Job: * *Divinæ fortitudinis facta tunc verius explemus, cùm hæc nos non explere cognoſcimus. Tunc facundius loquimur, cùm ab his obſtupeſcendo reticemus. Ad narrandum DEI opera habet defectus noſter, quam ſufficienter exerat linguam ſuam, ut qua comprehendere idoneè non valet, hæc idoneè mutus laudet. Unde benè per Pſalmiſtam nunc dicitur: Laudate eum in potentatibus ejus: Laudate eum ſecundùm multitudinem magnitudinis ejus. Ille quippe DEum ſecundùm multitudinem magnitudinis ejus laudat, qui ſe ſuccumbere in ejus laudis completione conſiderat.* (* *Lib. IX. Moral. c.* 12.)

Laudate eum in ſono tubæ. Cùm VERS. III.
legantur ſeptem tubæ, quibus Angeli ſeptem cecinerunt in Apocalypſi, (*Apoc.* 8. 6. & *ſeqq.*) rectè hìc intelligitur *noviſſima tuba*, qua, ùt Apoſtolus affirmat, canente *mortui reſurgent incorrupti*, id eſt integri, *& nos*, ait, *immutabimur.* Igitur vos immutati ad *ſonum tubæ* hujus *laudate Dominum in ſono tubæ.* (1. *Cor.* 15. 52.) Nam de cæteris, qui non immutabuntur, ſcriptum eſt, quòd *plangent ſe omnes tribus terræ.* (*Matt* 24. 30.) *Laudate eum in pſalterio* deſuper ſonante, *&* in *cithara* de infra ſonante, de cæleſtibus & terreſtribus utpote illum, qui fecit cælum & terram.

Laudate eum in tympano & choro. VERS. IV.

Super hunc locum dicit Beatus Gregorius in Ezechielem *: *Quanta ſit Concordia virtus, oſtenditur, cùm ſine illa virtutes reliquæ virtutes non eſſe monſtrantur. Magna enim virtus eſt abſtinentia; ſed ſi quis ita ab alimentis abſtineat, ut cæteros in cibo dijudicet, & alimenta eadem, quæ DEUS creavit ad percipiendum cum gratiarum actione, in fidelibus etiam damnet, quid huic abſtinentia virtus facta eſt, niſi laqueus culpæ? Hinc Pſalmiſta nullam eſſe abſtinentiam ſine concordia deſignans ait: Laudate eum in tympano & choro. In tympano ergo corium ſiccum reſonat, in choro autem voces concorditer cantant. Quid ergo per tympanum, niſi abſtinentia, & quid per chorum,* (* *Homil. VIII*)

 niſi

niſi charitatis concordia deſignatur? Qui ergo ſic A
abſtinentiam tenet, ut concordiam deſerat, laudat
quidem in tympano, ſed non laudat in choro. * *Sæ-* *Idem Curæ Paſt. Part. III. cap. 22.
pe nonnulli, qui quædam dona ſpecialiter percipi-
unt, ſuperbiendo donum concordiæ, quod majus eſt,
amittunt, ùt ſi fortaſſe carnem præ cæteris gulæ
refrænatione quis edomat, concordare eis, quos ſu-
perat abſtinendo, contemnat. Sed qui abſtinen-
tiam à concordia ſeparat, quid admoneat Pſalmi-
ſta, perpendat. Ait enim: Laudate eum in tym-
pano, & choro. In tympano namque ſicca & per-
cuſſa pellis reſonat, in choro autem voces concor-
dant. Quiſquis itaque corpus affligit, ſed concor-
diam deſerit, DEUM quidem laudat in tympano,
ſed non laudat in choro.

Laudate eum in chordis, & organo.

Laudate eum in cymbalis benè ſonantibus, laudate eum in cymbalis jubilationis.

Hæc omnia humanis actibus comparata figuraliter ibi dicuntur laudes DEI perſonare, quibus monetur civitas DEI, unitas omnium Sanctorum, ore & animo cantare. In hoc omnis pſalmodia perducitur, quæ nuptiali dulcedine conſummatur. Nam licèt ſonus tubæ noviſſimæ in judicio terribiliter intonet, attamen poſt judicium dulcis harmonia & ſymphonia reſonabit *in tympano & choro, in pſalterio & cithara, in chordis & organo, in cymbalis benè ſonantibus* vel C
ſicut habent alii Codices: *Benè tinnientibus.* Quæ omnia muſica inſtrumenta nuptiali feſto congruentia ut ſpiritaliter, non carnaliter intelligantur, apto fine tota hæc ſymphonia concluditur, cùm dicitur:

VERS. VI. *Omnis ſpiritus laudet Dominum.*

Ceſſante quippe poſt judicium tympano, per quod caſtigatio carnis ſignificatur, quæ non erit neceſſaria, cùm caro Sanctorum tota erit ſpiritalis juxta illud Apoſtoli: *Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale*, ceſſantibus quoque ibi *cymbalis benè ſonantibus*, aut *benè tinnientibus*, cùm nullus illic indiget fraternæ conſolationis vel ædificationis mu- D
tuis admonitionibus: laudabitur tamen Dominus *in cymbalis jubilationis*, cùm ſublatis laboribus operationum in hac vita neceſſariarum permanebit fructus & meritum earum, quo fructu lætificante civitatem DEI *omnis ſpiritus laudet Dominum.*

Gloria Patri, qui *dixit & facta ſunt, mandavit & creata ſunt* omnia. *Gloria Filio*, qui ad hoc humiliatus eſt, ut exaltet manſuetos in ſalutem. *Gloria Spiritui Sancto*, cujus virtute omnis ſpiritus laudabit Dominum. *Gloria* ſummæ Trinitati & individuæ Unitati, in cujus laude contexti ſunt in unum Pſalterium ter quinquaginta Pſalmi. Quorum in primo Quinquagenario fidem, in ſecundo ſpem, in tertio charitatem Sanctus David commendavit, cùm primùm quinquagenarium Pſalmo Pœnitentiali, ſecundum A
Pſalmo judiciali, tertium Pſalmo jubilationis in cymbalis jubilationis concluſit.

Non autem vacat, quòd primus quinquagesimus de pœnitentia eſt, ſecundus de miſericordia & judicio, tertius de laude Dei in Sanctis ejus. Sic enim ad æternam vitam tendimus. Priùs peccata damnamus vocante DEO ad pœnitentiam, quos apud ſe in occulto prædeſtinavit. Inde per miſericordiam benè vivimus, ne judicium timeamus, DEO vocatos juſtificante per miſericordiam & timorem judicii, ubi de civitate Domini diſperguntur, qui operantur iniquitatem. Ad hoc pertinet, quod Dominus ait: *Ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie* Luc. 13. 32
& cras, & tertia die conſummor, quod etiam in ſua Paſſione & dormitione & vigilatione oſten- B
dit. In cruce de diabolo triumphavit, in ſepulchro quievit, in Reſurrectione exultavit. Pœnitentia cruciat, juſtitia tranquillat, vita æterna glorificat.

Quòd autem omnes Pſalmi centum quinquaginta ſunt, magnum inſinuat ſacramentum, quod patebit, ſi quis rationem quindenarii conſiderabit. Quod enim valent quindecim in ordine ſingulorum, hoc centum quinquaginta in ordine denariorum, mille quingenti in ordine centenariorum, & quindecim millia in ordine millenariorum. Quindecim ſignificat concordiam duùm teſtamentorum. In veteri obſervabatur Sabbathum, quod eſt dies ſeptimus: in novo Dominicus, qui eſt octavus idem & pri- C
mus. Sed ſecundùm hoc myſterium numerus eſt Pſalmorum. Quinquaginta conſtat de ſeptimana ſeptimanarum addito uno tanquam ipſo octavo ad terminandum quinquagenarium. Tot diebus completis poſt Reſurrectionem venit Spiritus Sanctus ſuper congregatos in Chriſto, qui Spiritus ſeptenario numero commendatur. Quinquaginta in quadraginta & decem dividitur. Unde quadrageſima die poſt Reſurrectionem aſcendit, inde poſt decem Spiritum miſit. Per quadraginta temporalis habitatio hujus mundi oſtenditur. Quaternarius in quadraginta prævalet. Quatuor partes habet & mundus & annus addito denario velut mercede pro impleta le- D
ge reddita, quo ipſa æternitas figuratur: Quinquaginta autem cùm Trinitas multiplicat, facit centum quinquaginta.

Jeronymus quinque libros dicit, Dicitur etiam: *In libro Pſalmorum.* Et benè multi unus Luc. 20. 42
liber dicuntur, ùt multæ Eccleſiæ una, multi cæli unum cælum, unde aquæ ſuper firmamentum, id eſt, cælum, & aquæ, quæ ſuper cælos ſunt. Poteſt etiam dici *in libro Pſalmorum*, id eſt, in aliquo libro illorum quinque. Duodecim etiam Prophetarum unus liber dicitur; omnes etiam Canonicæ Scripturæ liber unus dicuntur, eò quòd mirabili unitate concordent. Hic eſt *liber bellorum Domini*, cujus meminit Num. 21. 14
Moyſes, non quòd ante ipſum fuerit ſcriptus liber aliquis de bellis Domini, cùm ſit ipſe ſcriptor primus; ſed quod omnis Scriptura divinitus inſpi-

inſpirata, ſive per ipſum, ſive per alios ad- A
miniſtrata liber ſit bellorum Domini, ſive li-
ber juſtorum. Præcipuè autem librum Pſal-
morum dici convenit librum bellorum Domi-
ni: quia in eo per ora ſapienter pſallentium
verus David, verè manu fortis præliatur, &
perficit bella mirabilia contra inviſibilem Go-
liam diabolum, & viſibilem, Antichriſtum,
Pſal. 143. 1. contra quem pſallens dicit: *Benedictus DEUS
meus, qui docet manus meas ad prælium, & di-
gitos meos ad bellum.* Quo bello interfectione
Antichriſti conſummato, ſicut ſcriptum eſt in
libro bellorum Domini, victori CHRISTO B
erit æterna laudatio in ore pſallentium & di-
Pſal. 144. 1. centium: *Exaltabo te DEUS meus Rex &c.*
usque: *omnis Spiritus laudet Dominum.* In Li-
bro Numeri legitur Arnon terminus Moab di-
Num. 21. videns Moabitas & Amorrhæus. *Unde dicitur*
13. & 14. *in libro bellorum Domini. Sicut fecit in mari
rubro, ſic faciet in torrentibus Arnon.* In libro
2 Reg. 1. 17. quoque Regum legitur: *Planxit David plan-*
& 18. *ctum hujuscemodi ſuper Saul & Jonathan & præ-
cepit, ut docerent filios Juda arcum, ſicut ſcri-
ptum eſt in libro juſtorum.* Liber juſtorum, C
quamvis quidam liber poſſit intelligi, qui ho-
die nusquam inveniri poſſit, conſtantiùs liber
idem hic intelligitur, de quo ſcriptum eſt in
Numeris: *Unde dicitur in libro bellorum Domi-
ni: Sicut fecit in mari rubro, ſic faciet in tor-
rentibus Arnon &c.* Liber autem bellorum Do-
mini quis eſt, niſi omnis Scriptura ſacra divi-
nitus inſpirata, ex qua ſine dubio docemur bel-
lare bella Domini? Nec enim ante Moyſen, qui
illud dixit, ſcriptum fuerat quippiam ejusmo-
di. Igitur quod præcepit David, ut doce-
rent filios Juda arcum, *ſicut ſcriptum eſt in li-* D
bro juſtorum, ſic intelligendum eſt, ut quia ma-
lè pugnaverant filii Iſraël ob culpam ſuam per
ſagittarios interempto Saul fugati & proſtrati,
ſaltem filii Juda contribules ſui diſcerent con-
tra ſagittarios malos arcu & ſagittis pugnare,
ſicut omnes juſti fecerunt, quorum omnes vi-
ctoriæ mirabiliter perfectæ ſunt cooperante Deo
1 Reg. 2. 4. in gladio & arcu ſuo, quo *arcus fortium ſupe-
ratus eſt, & infirmi accincti ſunt robore*, ſicut
teſtantur Scripturæ ſacræ, quæ etſi pluribus
libris diſtinctæ, uno tamen Spiritu conſcriptæ
ſunt, & idcirco in unum rectè reputantur li-
brum juxta illud: *Et vidi in dextera ſedentis* Apoc. 5. 1.
*in throno librum ſcriptum intus, & foris ſigna-
tum ſigillis.*

Cùm ergo Sacra Scriptura tota ſit liber
bellorum Domini & liber juſtorum, quo do-
cemur præliari adversùs carnem & ſanguinem,
etiam adversùs Principes mundi, rectores te-
nebrarum, contra ſpiritalia nequitiæ in cæle-
ſtibus, rectè liber Pſalmorum quodammodo
inſignitus inter cætera ſcripta *liber bellorum Do-
mini, & liber juſtorum* dici poteſt, quo verus
David præliabatur in propria perſona dicens:
DEUS meus, DEUS meus, ut quid dereli- Matt. 27.
quiſti me? Item: *In manus tuas commendo ſpi* 46.
ritum meum. Et nunc pſallit in nationibus jux- Luc. 23. 46.
ta illud: *Confitebor tibi in populis Domine, &* Pſal. 56. 10.
pſallam tibi in nationibus. Unde ſaluberrimè
aſſumpta eſt illa conſuetudo in Eccleſia, ut in
conventibus Eccleſiaſticis recitentur cotidie Pſal-
mi, cùm cætera ſcripta, ùt Geneſis, aliaque
talia ſemel in anno ſoleant recitari. *Pſallam
Spiritu, pſallam & mente*, ait Apoſtolus, atque
ut alios ad ipſum provocaret, *nolite*, inquit, ad Epheſ. 5.
inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed implemini 18. & 19.
*Spiritu Sancto loquentes vobismetipſis in Pſalmis,
& hymnis, & Canticis ſpiritalibus pſallentes in
cordibus veſtris Domino*, quod eſt præliari gladio
fulgido & arcu fortiſſimo. Nam verbi gratiâ
cùm dicimus DEO: *Effunde frameam tuam, &* Pſal. 34. 3.
conclude adversùs eos, qui perſequuntur me, quaſi
gladio pugnamus. Item cùm dicimus: *Emitte* Pſal. 143. 6.
ſagittas tuas, & conturbabis eos, arcu pugnamus.
Quem arcum Sauli ſimiles non habentes etiamſi
leonibus fortiores & aquilis velociores æſtimen-
tur, cùm ſpicula ſpiculis non reddunt, cùm ſe
ferientes dæmones tentatores non referiunt vel
gladio vel arcu, ſicut docentur in libro juſto-
rum & in libro bellorum Domini, facile ru-
ent in monte Gelboë, in ſua ſuperbia, vulne-
rati à ſagittariis dæmonibus, à malignis ten-
tationibus eorum, quibus tunc maximè reſiſti-
tur, cùm Spiritu & mente pſallitur, ita ut
Pſalmus in ore aſſiduè, in corde jugiter DEO
noſtro ſit jucunda decoraque laudatio.

Fiat, Fiat. Amen. Amen.

CANTICUM ISAIÆ

Capite XII.

COnfitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi &c.

Canticum hoc Iſaiæ præcedit hæc Prophe-
Iſaiæ XI. 15. & 16. tia: *Et deſolabit* Dominus *linguam maris Ægypti, & levabit manum ſuam ſuper flumen in fortitudine Spiritûs ſui, & percutiet eum in ſeptem rivis, ita ut tranſeant per eum calceati, & erit via reſiduo populo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis, ſicut fuit Iſraël in die, qua aſcendit de terra Ægypti. Et*
* Cap. XII. 2. *dices in illa die: * Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi.*

Igitur prophetia præcedens iſtud canticum B diligenter inſpecta, & non ſolùm hiſtorialiter, ſed etiam ſpiritaliter intellecta pandit materiam & ſenſum totius cantici hujus. Quid eſt enim *lingua maris Ægypti* niſi eloquentia hujus mundi per Ægyptum & ejus mare metaphoricè ſignificati? Hanc *linguam Dominus percuſſit*, quando ſtultam fecit hujus mundi ſapientiam. Unde Apoſtolus: *Ubi ſapiens, ubi conquiſitor hujus ſæculi? Nonne ſtultam fecit DEus ſapientiam hujus mundi?* Stultum quippe fuit relicto Creatore creaturam colere, quod hujus mundi Sapientes docuerunt, qui, ùt Apoſtolus ait, *evanuerunt in cogitationibus ſuis*, quorum ſapientia & eloquentia C ſic eſt percuſſa, ut agnoſcatur eſſe magna ſtultitia non ſolum in his, qui pro DEO vero colunt idola, ſed etiam in his, qui in Dei veri ſervitio quærunt non ipſum DEum, ſed ab ipſo creata.

Quid eſt autem *flumen Ægypti* niſi regnum hujus mundi, quod in fortitudine ſpiritus ſui ſua manu percuſſit DEUS, & *in ſeptem* quaſi *rivos* diviſit, primò hiſtorialiter, deindè myſticè. Nam ad litteram potentiſſimum quondam regnum Ægypti per fortitudinem Romanorum poſt mortem Cleopatræ DEO diſponente diviſum eſt in ſeptem Principes. Unum enim Regem habebat Lybya, alium Pentapolis, alium D Thebaidis, alium Alexandria, alium Ægyptus, aliæque illius regni civitates, videlicet Heliopolis & Taphnis habebant ſuos Principes. In eadem ſuæ manus fortitudine regnum quoque Judaicum, quod Herode funeſto velut altero Pharaone tyrannizante per maſculorum neces cruentatum fuit, omnino Ægyptiacum factum, jam regno Davidico & Sceptro ejus ablato in Tetrarchias diviſit. Sic mundi hujus regno quaſi flumine magno diſpertito in rivos multos, præparata eſt via ingreſſuris Ægyptum, ſicut in exitu Iſraël ex Ægypto mare in diviſiones diviſum præbuit viam exeuntibus filiis Iſraël. Unde ſi-

A cut Moyſes in gratiarum actione dixit: *Cantemus Domino: glorioſè enim honorificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare:* ita nunc Iſaias in gratiarum actione prædictat canticum circa mundi finem canendum. Quia ſicut Nilus fluvius Ægypti antequam ab Alexandro divideretur, immeabilis erat, cujus etiam rivos cùm Romani amplificâſſent, pene ita deſiccatus eſt per imas valles arenarum ſerpendo, ut ſiccis pedibus transiretur: ſic hujus mundi regnum, quamdiu floruit in ſuæ integritatis Monarchia, ita ut unus eſſet Imperator totius mundi, qualis fuit Auguſtus, cujus tempore natus eſt Chriſtus, non erat via ſicca vel exeuntibus de Ægypto per hujus B mundi abrenuntiationem, vel ingredientibus Ægyptum ad hujus mundi expugnationem. Probat hoc multa unda ſanguinis Martyrum, per quam navigaverunt navigio crucis, qui vel ex Ægypto fugerunt, vel Ægyptum expugnaverunt, cùm perſecutionibus univerſalibus reſiſtere, vel ab eis declinare non valentes morte ſua triumphaverunt. Nunc autem per gratiam Dei Monarchiâ hujus mundi omnino deſtructâ inclinata ſunt regna in ſe, atque contra ſe ita diſpertita, ut ſit via ſicca & ſatis ambulabilis omnibus calceatis in præparatione Evangelii pacis. Nam ſi perſecutionem patientur in uno regno, C fugient in aliud: ſi in una civitate, fugient in aliam.

Huc accedit ad deſiccandam ſive deplanandam viam, quòd Reges & Principes hujus mundi modò non quærunt ſanguinem Sanctorum, ſed bona ipſorum, dum Chriſtianus compellitur ad malum ſilendo vel etiam loquendo conſentire vel bona temporalia relinquere. Tempora hæc periculoſa nunc imminent, cùm Sanctæ Dei Eccleſiæ Prælati compelluntur aut ſuſceptas dignitates amittere, aut pro eis obtinendis conſentire ſchiſmaticis ab Eccleſia Dei præciſis. In talis anguſtia coactionis, qui benè calceati ſunt, facilè tranſibunt bona temporalia parvipendendo D & æterna quærendo, quibus quæſitis adjicientur omnia viæ ac vitæ neceſſaria. Nam quos perſequitur Jezabelis nequitia, hos recipit ac paſcit vidua Sareptena. Talibus quoque in ſolitudinem fugatis miniſtrant corvi, ne fame tabeſcant, dum qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, apud humiles, æſtimatione ſua nigros peccatores, attamen fideles inveniunt eam. Hæc eſt dies, quam facit Dominus non permittens Heliæ vel etiam Iſaiæ conſimiles tentari ſupra id, quod poſſunt, ſed faciet cum tentatione etiam proventum, ut poſſint ſuſtinere, atque poſt fugam reſumpto Spiritu fortitudinis fortiter agere. Et dices in illa die tu Eccleſia vel tu Eccleſiaſtica perſona:

Con-

VERS. I. *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, converſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.*

Confitebor tibi ſuper juſtitia, qua *iratus es mihi*; & ſuper miſericordia, qua *converſus eſt furor tuus, & conſolatus es me. Confitebor* confesſione laudis, quoniam qui iram merui ex furore tuo, nunc miſericordiam conſecutus ſum. Et hæc eſt conſolatio mea, quòd Salvator meus, qui faciem ſuam abſcondit, quique in navi, qua vehor, obdormierat, nunc diſcipulorum precibus excitatus ecce in evidenti appatet, manifeſtè oſtendens, quòd ipſe DEUS Salvator meus eſt, B qui, quem creavit potentia divina ex nihilo, ſalvat etiam pro nihilo juxta illud in Pſalmo: *Pro nihilo ſalvos facies illos*, id eſt, pro nullo ſuæ virtutis merito ſalvabis, quos tuos prænoſcis.

VERS. II. *Ecce DEUS Salvator meus* eſt, qui cùm ſit pro nobis, quis contra nos? Cùm ipſe juſtificat, quis eſt, qui condemnet? Igitur *fiducialiter agam* in eo. In eo, inquam, non in me habens fiduciam, tenebo conſtantiam, *& non timebo*, quid faciat mihi homo, C *quia fortitudo mea & laus mea Dominus. Fortitudo* in bello, & *laus* in triompho, quo confortante me pugnavi & pugnabo, in cujus etiam fide triumphavi & triumphabo. Nam *hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra*, qua indubitanter credo, quòd ipſe factor factus eſt. Nam ipſe Filius DEI, qui DEUS erat ante ſæcula, ipſe *factus eſt* in ſæculo natus ex Virgine Matre mihi *in ſalutem. Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Unde vos Apoſtoli cæteríque fideles contemptis fluminibus Ægypti, quæ turbida ſunt, D

VERS. III. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris:* quia ſpretâ mundanâ ſapientiâ & concupiſcentiâ, eò quòd qui tales aquas biberit, ſitiet iterum, *haurietis* meliores *aquas* in vinum converſas *de fontibus Salvatoris*, quem ego Iſaias nomino *Salvatorem*, ut non dubitetur is eſſe, quem & Gabriel nominat *JESUM*, id eſt, Salvatorem, pro eo, quòd ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.

VERS. IV. *Et dicetis in illa die*, in illa veritatis manifeſtatione: *Confitemini Domino* A primò peccata veſtra, ut ſit purgata domus veſtra, *&* ſic ad eam inhabitandam *invocate nomen ejus*, hoc ipſum nomen, quod eſt Dominus, ut ipſe dominetur in vobis, immò etiam in tota terra Ægypti velut alter Joſeph, & frumenta populis diſtribuendo, & fratres ſuos reliquias Iſraël ad ſe trahendo, atque his, qui eum vendiderunt, ignoſcendo.

Ne autem ex ignorantia quis pereat non recognoſcendo hunc verum Joſeph dominantem in totâ terrâ Ægypti, immò in cælo & in terra datâ ſibi omni poteſtate, vos Apoſtoli, B cæteríque à DEO divinitus inſtructi *notas facite in populis adinventiones ejus*, ſcilicet bona opera, quibus inventor, vel Incarnationem, qua invenit ovem & drachmam perditam, propter hominum ſalutem parvulus factus & cum iniquis reputatus, atque multis contumeliis affectus. Inter omnia hæc licèt ſemetipſum exinaniendo parvulus apparuerit, vos tamen fideles *mementote, quoniam excelſum eſt nomen ejus*, quod ei datum ſuper omne nomen excellit, eum ipſe in DEum C aſſumptus homo non inter omnia, ſed ſuper omnia ſit DEus benedictus in ſæcula, Rex Regum & Dominus Dominantium. Quod credentes

Cantate ipſi Domino voluntariè illi ſerviendo & gratias agendo; *quoniam magnifice fecit* morte ſua mortem vincendo & deſtruendo, ac Reſurrectione ſua vitam ſuis reparando. *Annuntiate hoc* non in Judæa tantum, ſed *in univerſa terra*, ita ut in omnem terram exeat ſonus veſter, & in fines orbis terræ verba veſtra. Tali annuntiatione dilatatâ VERS. V.

D

Exulta & lauda habitatio Sion VERS. VI.
Exulta in corde, *lauda* ore tu *habitatio* DEI O *Sion*, ſcilicet Eccleſia Sancta: *quia magnus in medio tui Sanctus Iſraël. Magnus* utique, non molis diſtenſione, ſed ſapientia, ſed fortitudine, ſed bonitate à fine uſque ad finem pertingente fortiter & diſponente omnia ſuaviter. Unde non in angulo ſectæ alicujus coarctatus eſt, ſed *in medio tui* habitatio Sion, prout ipſe promiſit dicens: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum.* Item: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus ad conſummationem ſæculi.*

 CAN-

CANTICUM EZECHIÆ,
Iſaiæ XXXVIII.

EGo dixi in dimidio dierum.

In Iſaia ſic præmittitur: *Scriptura Ezechiæ Regis Juda, cùm ægrotaſſet & convaluiſſet de infirmitate ſua.* Brevi hoc proœmio inſinuatur materia cantici hujus. Cùm enim DEus Ezechiæ ſine labore victoriam dediſſet, nec ille ei condignas gratias reddidiſſet, infirmitate coactus laudes perſolvit, quas in proſperitate neglexit: poſtquàm convaluit, quæ in anguſtia cogitaverat, edicit: *Ego dixi &c.* Ambulavit autem Ezechias coram Domino in veritate & in corde perfecto, & fecit rectum juxta omnia, quæ fecit David pater ejus, ſed ne elevaretur cor ejus poſt incredibiles triumphos in caſtris Aſſyriorum cæſis ab Angelo centum octoginta quinque millibus, & ipſo Sennacherib in Niniven reverſo & interfecto viſitatur infirmitate, & audit ſe moriturum, ut converſus ad Dominum flectat ejus ſententiam, Deo non mutante propoſitum, ſed provocante humanum genus ad ſui notitiam. Vel ideo infirmatus eſt, ut tradunt Hebræi, quia poſt victoriam non cecinit laudes Domino. Oravit autem non multos annos, ſed in DEI judicio dimittit, quid dare velit, & flevit propter promiſſionem Domini ad David, quia videbat in ſua morte perituram. Nondum enim habebat filios, & ita deſperabat Chriſtum de ſuo ſemine naſciturum, cui promiſſa ſalus firmatur ſigno, C quia umbra decem lineis in horologio retro rediit ſole reverſo per grados, per quos deſcenderat. Poſtquam autem convaluit ita ſcripſit: *Ego dixi.* Non eſt oratio, cùm ſit de præterito, ſed gratiarum actio, in qua datur forma & exemplum cunctis de aliqua infirmitate liberatis, ut & ipſi gratias agant liberatori ſuo DEO, maximè, ſi de aliquo mortali peccato liberati ab ejus pœna ſanati fuerint, ùt ipſe Rex Ezechias. Grandis enim culpa eſt ingratitudo, qualis fuit in Ezechia. Tradunt enim Hebræi, ùt dictum eſt, ideo ægrotaſſe ipſum Regem Ezechiam, quia poſt inauditam victoriam Domino laudes non cecinit ſicut Moyſes merſo Pharaone, & Debora interfecto D Siſara, & Anna nato Samuele; unde fragilitatis ſuæ commonitus eſt.

Rorſumque poſt corporis ſanationem & ſigni, quod in ſolis retrogradatione fuit, magnitudinem, offertur alia occaſio ſuperbiæ, quam ùt prudens Dei cultor debuit vitare, nec divitias, quas DEO tribuente poſſidebat, alienigenis demonſtrare. Pro qua culpa, cùm ei prædiceretur pœna poſt dies ſuos futura in ſuos poſteros, debuit peccatum ſuum cum David confiteri, & iram DEI amovere à poſteris exemplo Moyſi, qui populo ſibi commiſſo compatiens DEO dixit:

A *aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti;* quod quia non fecit, ſed dixit: *Fiat tantùm pax in diebus meis,* Propheta ſic loquenti non reſpondit, ſed ab illo averſus ad populum converſus dixit in verbo Domini: *Conſolamini, conſolamini popule meus, dicit Dominus DEus veſter.* Quaſi dicat: Rex veſter non compatitur vobis, *conſolamini* in Chriſto, quia deficiente humano auxilio revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro ſalutare Dei. Scripta ſunt hæc ad correctionem noſtram, ne theſauros domûs Dei alienigenis exponamus, ne margaritas ante porcos mittamus, ne Sanctum canibus demus, & per hoc iram Dei contra nos provocemus, quæ ſi fuerit contra nos excitata, non dicamus: *Fiat tantùm pax in diebus noſtris,* B ſed tam poſteris noſtris quàm nobis gratiam precantes DEO dicamus cum Pſalmiſta: *Fiat pax,* id eſt, remiſſio peccatorum *in virtute tua, & abundantia* virtutis omniumque bonorum *in turribus tuis.* Quod dico, non propter me tantummodo in diebus meis liberandum, ſed *propter fratres meos & proximos meos* in æternum ſalvandos. Mala igitur caventes de bonis Ezechiæ capiamus exemplum, laudes DEI in proſperitate intermiſſas, per adverſitates commoniti reſumendo. Ipſe enim laudes & gratiarum actiones in proſperitate neglectas in infirmitate admonente ac ſanitate ſubſequente reſumit dicens:

Ego dixi: in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. ISAIÆ cap. XXXVIII. VERS. X.

Meritò gratias agam ſanatus à tanta infirmitate, in qua præ nimia deſperatione vitæ ac ſalutis dixi: O me miſerum, o me infelicem, qui non complevi dies meos, ut Abraham, qui mortuus eſt plenus dierum in ſenectute bona jam nato ſibi filio, in quo erat benedictionis promiſſio! Ego autem, cùm ſim de ſtirpe David, cujus de ſemine ſperatur Meſſias naſciturus, & ſuper ſolium regni ejus ſeſſurus, D nondum genui filium poſt me regnaturum, de quo ſperari poſſit Chriſtus naſciturus; & ecce morior *in dimidio dierum meorum,* ſicut illi, de quibus dicitur: *Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos,* quia non implent opera virtutum, nec delicta emendant, ſed *in medio* curſu errorum ducuntur ad tartara. Sic & ego *in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi,* ubi conſtituta eſt domus omni viventi, quoadusque veniat, qui ſuos electos inde liberet. Qui quoniam de ſtirpe mea ſperabatur naſciturus, *quæſivi reſiduum annorum meorum,* qui mihi defuerunt, quos timens denegari mihi quaſi deſperans

Dixi:

VERS. XI. *Dixi : Non videbo Dominum DEum in terra viventium : non videbo* Chriſtum *Dominum DEum*, cujus diem vidit Abraham & gaviſus eſt, quia de filio ſuo Iſaac, cujus nomen interpretatur *gaudium*, fideliſſimè credebat naſciturum Chriſtum. Sed ego Ezechias abſque filio moriens *vadam ad portas inferi*. Idcirco *non aſpiciam hominem ultra & habitatorem quietis.* Quidam codices habent : *quievit generatio mea*, quod & Hieronymus aliquando tranſtulit deceptus ambiguitate verbi, & poſtea correxit. Unde dicit : *Hoc olim ſequenti verſiculo junximus propter ambiguitatem verbi. Quievit generatio*, id eſt, occidit. Priùs dixi ego Ezechias : *non videbo Dominum DEum*, & nunc dico : *Non aſpiciam hominem* : quia idem Chriſtus DEUS & homo eſt. Hunc DEum hominem factum Prophetæ multi ac Reges cupiunt videre; ſed ego Ezechias peccatis meis exigentibus *non aſpiciam hominem ultra, hominem* dico datorem *& habitatorem quietis* : quia cùm ecce moriar ſine filio, de libro generationis JEſu Chriſti filii David, filii Abraham

VERSUS XII. *Generatio mea ablata eſt, & convoluta quaſi tabernaculum paſtorum* complicantium tabernaculum ſuum, ne ſit extenſum. Sic ne ultra extandatur, convoluta, & *præciſa eſt velut à texente vita mea*, longè antequam perficeretur tela ipſius vitæ meæ : quia *dum adhuc ordirer, ſuccidit me.* Dixi ergo : *De mane uſque ad veſperam finies me.* Sic & Job inter anguſtias nimias in die expectabat noctem, & in nocte præſtolabatur lucem, putans mutatione temporum mutari poſſe afflictionem, quod adhuc faciunt anxii.

VERSUS XIII. *Quaſi leo ſic contrivit omnia oſſa mea* : quia per nimiam violentiam ægritudinis contrita eſt omnis fortitudo mea.

Aliter : *Manè* fuit prima ætas mundi, *veſpera* verò adventus Redemptoris mundi. Timebat ergo finiri ſic deciſus, ut non pertineret ad generationem Salvatoris in veſpera mundi hujus venturi. Quo timore perculſus ego Ezechias dixi tibi DEUS meus : *De manè uſque ad veſperam finies me.*

VERSUS XIV. Unde *ſicut pullus hirundinis* ad matrem clamat, ut eſcam percipiat : *ſic clamabo*, & inclamando laſſatus *meditabor ut columba* gemituſa. Dumque inter fletus, & gemitus in altum levatis oculis præſtolabar auxilium de cælis, *attenuati ſunt oculi mei ſuſpicientes in excelſum.* Propter quod dixi

A *Domine vim patior* ſupra vires meas eſt quod patior, vel etiam ſupra meritum meum, cujus mihi conſcius orans & flens dixi : *Obſecro Domine, memento, quæſo, quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis, fecerim.* Cùm ergo bona fecerim, & mala ſuſtineam, *Domine vim patior, reſponde pro me.* Sic me orantem exaudiſti, atque pro me reſpondiſti. Factum eſt enim verbum tuum ad Iſaiam dicens : *Vade, & dic Ezechiæ : Hæc dicit Dominus Deus David patris tui : Audivi orationem tuam, & vidi lachrymas tuas. Ecce ego adjiciam ſuper dies tuos annos quindecim, & de manu Regis Aſſyriorum eruam te & civitatem iſtam, & protegam eam.* Iſa. 38. 5. Sic tu Deus pro me reſpondi-
B ſti, & ſicut locutus es, feciſti adjiciendo ſuper dies meos quindecim annos. Et nunc ecce ſanatus

VERSUS XV. *Quid dicam. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Quid dicam* ego lutum Figulo? *Aut quid reſpondebit* ipſe Figulus *mihi* luto? *Quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerit* me? Certè nihil reſtat, niſi patienter ſuſtinere, ipſúmque factorem exorare, ut ſervet quod fecit, qui fecit quod voluit.

Aliter : *Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerim* talia opera, quibus jure
C debetur afflictio, quam patior, non relaxanda, niſi amaram pœnitentiam? Unde *Recogitabo tibi*, Deus meus, *omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* amarè flendo, etiam pro delictis juventutis meæ, multò magis autem pro annis totius ætatis meæ, quibus niſi adjecti fuiſſent quindecim anni ex gratia tua Deus, in vanum eſſent tranſacti omnes anni mei. Propter hoc *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*, recognoſcens hoc meruiſſe me in annis tranſactis, ut amaritudo mihi ſuperveniret ſecuturæ infirmitatis. Attamen *quia virtus in infirmitate perficitur*, & ſic melius vivitur, dum vita mortalium caſtigatur, ne proſperitate nimiâ
D inſoleſcat, non ſolùm de præterita caſtigatione gratias ago tibi Domine Deus, qui corripuiſti me, ſed etiam annuo & aſſentio tibi adhuc me flagellari, qui flagellas omnem filium, quem recipis. Quoniam

VERSUS XVI. *Si ſic vivitur*, ſi ſic vita hominis mortalis à morte per flagella paterna liberatur, *& in talibus* flagellis *vita ſpiritus mei* firmatur, *corripies me* percutiendo, *& vivificabis me* ſanando, tu qui dicis, *ego percutiam, & ego ſanabo.* Hæc rogans tuaſque percuſſiones & ſanationes deſiderans gaudeo me in mediis precibus exaudiri; nam ad percuſſiones tuas pertinet, quòd

Ecce

VERS. XVII. *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima* eſt, cùm adhuc pœnitentialis dolor cruciet me de præteritis, & timor de futuris: ad ſanationes verò tuas & conſolationes pertinet, quod ſequitur:

Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret, neque in dimidio dierum meorum ad portas inferi deſcenderet, ſed quindecim adhuc annis vivendo, quindecim gradibus in templum aſcendendo (ſeptem & octo, qui ſunt quindecim) videlicet Sabbathum legalis requietionis & octavam Dominicæ Reſurrectionis obſervando ſalvaretur. Quod ne peccata præterita impedirent, *projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea*, obli- B vioni tradens ea juxta illud: *Delicta juventutis meæ & ignorantias meas ne memineris.* Item: *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum, citò anticipent nos miſericordiæ tuæ.*

Non enim pro peccatis meis in infernum deſcendam, neque in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, cùm ſim confeſſor veritatis tam in peccatis meis accuſandis, quàm in tuis miſerationibus, quibus ea deles, laudandis, quod utique non fieret, ſi vita mea in
VERS. XVIII. infernum tenderet ac deſcenderet: *quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te*, quoniam perpetuæ damnationi C addicti, qui ſunt infernus, quem diabolus inhabitat, neque dignam pœnitentiam agunt, neque Deo laudes referunt. Ipſe quoque diabolus, qui eſt mors peſſima vitæ, quæ CHRISTUS eſt, oppoſita non te laudabit, quia refuga lucis in ſuis tenebris te lucem veram blaſphemabit. *Non expectabunt, qui* omnino damnati *deſcendunt in lacum, veritatem tuam*, id eſt, liberatorem illum, qui eſt æterna Veritas, qui etiam dicit: *Ego ſum via & veritas & vita.* Qua vita

VERS. XIX. *Vivens vivens*, id eſt, perfectè ac benè vivens, *ipſe confitebitur tibi; ſicut* D *& ego hodie* ab Aſſyriis liberatus, & ab infirmitate ſanatus confitebor tibi laudans miſericordiam & veritatem tuam: quia in tua miſericordia liberâſti, quem in tuæ veritatis juſtitia flagellâſti. Ideo ut per omnes generationum ſucceſſiones laus tua DEUS prolongetur, & à patribus in filios continuetur, *Pater filiis notam faciet veritatem tuam.* Bonus pater ùt David, vel bonus Prælatus ùt Petrus, *filiis* & ſubditis *notam faciet veritatem tuam*, id eſt, CHRISTUM, quem & Petrus Filium DEI confeſſus, filios & ſubditos ad eandem confeſſionem inſtruxit, ùt David ſapienter pſallendo ſuis poſteris notificavit, quorum A unus ego Ezechias exiſtens tanquam boni Patris imitator notam facio veritatem tuam præſenti Cantico, cujus in fine dico:

Domine ſalvum me fac. Tu me ſalvâſti ab Aſſyriis & infirmitate corporis. VERS. XX. Quod quia non ſufficit ad beatitudinem ſalutis æternæ, *ſalvum me fac* etiam ab inviſibilibus Aſſyriis, dæmonibus ſcilicet, atque ab omni mentis & corporis infirmitate. Salva etiam omnes meo exemplo in te credentes, & ſic liberati & ſanati tuo auxilio ſemper te laudabimus in templo tuo, quia *Pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.* Aliud eſt *pſallere*, aliud *Pſalmos canere.* Pſallit, qui, quod bonum eſt, operatur. Pſalmos canit, qui devotè, atque hilariter hoc facit, non ex triſtitia aut ex neceſſitate. Hoc faciemus *cunctis diebus vitæ noſtræ*, ſcientes, quòd, *qui perſeveraverit* in bono *uſque in finem, hic ſalvus erit*, liberatorem ſuum laudando in domo Domini, quæ eſt Eccleſia Catholica, extra quam nulla laus, nullum DEO ſacrificium placet. Unde aliàs dicitur: *Beati, qui habitant in domo tua, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Item: *Laus ejus in Eccleſia Sanctorum.*

Superius ex perſona juſti flagellati, qualis fuit Rex Ezechias, & ante illum Sanctus Job, dictum eſt inter cætera: *Domine vim patior, reſponde pro me*, quaſi dicat juſtus: Cùm bonum fecerim & mala ſuſtineam, *Domine vim patior.* Sed non ſolùm juſtis, verùm etiam peccatoribus ac peccatricibus familiare atque aſſiduum debet eſſe, ut quando vim patiuntur ab aliquo violento, clament ad Dominum dicente unoquoque: *Domine vim patior, reſponde pro me.* Potuit hoc dicere primus Abel vim paſſus à fratre, quod etſi ore non dixit, Sanguis ejus clamavit, & Dominus pro eo reſpondit fratricidam coarguens & condemnans prout dignum erat. Sic Sanctus Job vim paſſus primò à Sathana, qui eum petiit, ut tentaret, calumnians illum coram DEO ſine cauſa. Sed & ipſe DEUS permittens illum tentatori vexandum, fecit illi vim, cùm in conſpectu ejus fuiſſet ſimplex & rectus ac timens DEUM. Porrò ab amicis ſuis, onerοſis conſolatoribus, vim paſſus eſt, qui ſuis diſputationibus eum urgebant ad diffidentiam. Permaximè autem ab uxore ſuadente illi blaſphemiam in DEUM, paſſus eſt vim. Sed & ille arrogans Eliu involvendo ſententias contra illum, ſic eum coarctavit, ut neceſſe habuerit dicere ore vel corde: *Domine vim patior, reſponde pro me.* Nam & Dominus clamore ipſius audito reſpondit pro eo illum arrogantem condemnans, & amicos ejus ad pœnitentiam invitans, atque ipſum Job conſolans. Hæc autem omnia in figura contingebant illi.

Magni-

Magnificentius verò impleta ſunt in Chriſto, qui vim paſſus clamavit in cruce: *Deus, Deus meus reſpice in me &c.* Unde clamore ſanguinis ejus exaudito Deus pro illo reſpondit verbis & rebus evidens faciendo, quòd vim paſſus eſt injuſtè ipſe, judicaturos juſte. Paraclitus enim loquens per Apoſtolos illum clarificavit, quem Sathan in Pilato & cœtu Phariſaico damnaverat. Sic omnis juſtus injuſtè vim patiens ipſius patientiæ voce clamat: *Domine vim patior, reſponde pro me.* Tali clamore Dominus excitatus tanquam potens crapulatus à vino percuſſit inimicos ſuos vim facientes, & liberavit amicos vim patienter patientes tanquam reſpondendo pro illis juxta promiſſum ſuum quo ait: *Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

Hoc de juſtis dictum. Sed nunc de peccatoribus videamus, qualiter conveniat illis dicere: *Domine vim patior, reſponde pro me.* Nonne ille adoleſcentior filius per pœnitentiam receptus à Patre, cùm ejus peccata recitaret, ſenior filius in conſpectu Patris & totius familiæ ſuæ neceſſe habuit dicere Patri ſuo: *Domine vim patior, reſponde pro me?* Quem clamorem cordis pater ejus perſentiens reſpondit pro eo dicens: *Oportet te fili gaudere, quia frater tuus mortuus fuerat & revixit, perierat & inventus eſt.* Sic Judaico populo invidenti populo gentili de longinqua regione reverſo reſponſum eſt à Deo Patre, qui illud recepit, & in ejus receptione ſymphoniam grandem & choros celebres inſtituit, quibus in convivio vituli ſaginati ſollennizat familia tota, univerſalis ſcilicet Eccleſia Seniorem fratrem, videlicet populum Judaicum torquente ſua invidia,

Similiter dum quælibet perſona infirma Mariæ peccatrici, ſed jam pœnitenti aſſimilata, pedes & caput Chriſti perungit venerando ſcriptis ac dictis humanitatem & Divinitatem CHRISTI, plerumque illi detrahitur & murmuratur contra illam vel à Phariſæorum vel à Judæ ſimilibus, quia ſit peccatrix, & quia ſit perditio ungoenti, quod in pauperes erogari poſſet. Inter talia vim patitur hæc infirma perſona & neceſſe habet dicere: *Domine vim patior, reſponde pro me.* Sic etiam, dum verbo Dei vacans anima dulce habet ſedere ad pedes Domini cum Maria peccatrice, à ſuis peccatis purificata, & verbo DEI ſaginari cupiente, contingit aliqoando, ut aliquis activus cum Martha ſatagens circa frequens miniſterium, cùm turbatur erga plurima, prorumpat in querelas adversùs talem taliter otiantem. Cui andienti has querelas congruit vel corde vel ore dicere: *Domine vim patior, reſponde pro me.* Sic orantem exaudit Dominus, & ſi non verbis, certè rebus evidentibus pro eo reſpondet dicens: *Optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Fiat mihi Domine jam cum Maria pœnitenti & vacanti verbo tuo ad pedes tuos, ſcilicet veſtigia pedum tuorum, quibus velociter curris, inveſtiganti, ut hæc pars optima non auferatur à me, quam volentibus auferre à me, tu reſponde pro me,

A ſive illi ſint Phariſæi murmurantes, ſive diſcipuli conquerentes de perditione unguenti, ſive activi cupientes me ſecum ſuis occupationibus implicari. Inter quos omnes, dum vim patior, tu *reſponde pro me.*

Permaximè autem, cùm accuſat ille frater ſenior, diabolus ſcilicet, qui propterea dicitur *frater*, quia creatus eſt à DEO Patre, à quo & ego rationalis homo ſum creatus: ideo verò *Senior*, quia cùm homo ſit creatus in ſexta die, ille creatus eſt in prima dicente DEO: *Fiat lux, & erat lux* & Lucifer ante ſuum caſum, quo quaſi fulgur de cælo cecidit, & factus eſt Princeps tenebrarum.
B Hic Senior frater accuſator fratrum, & maximè illius adoleſcentioris, qui populo Judaico reprobato ex populo gentili reverſus eſt ad patrem, ſine dubio me peccatorem, licèt prima ſtolâ indutum, licèt annulo fidei ornatum per ſemetipſum, & per ſuos accuſat, meaque peccata licèt jam dimiſſa improperat vim faciendo mihi ſicut ſcriptum eſt: *Vim faciebant, qui quærebant animam meam.* Dum ergo vel nunc vel in hora mortis talem *vim patior*, tu Domine Pater miſericordiarum ſic digneris reſpondere pro me, ut dicas: Filius meus mortuus fuerat & revixit, perierat & inventus eſt. Et quia ille Senior non eſt dignus in ſemetipſo intereſſe choro & ſympho-
C niæ gratulantis familiæ tuæ de fratris adoleſcentioris reverſione, aliquos homines præ invidia ſeneſcentes, illi antiquo Seniori adhærentes, maximè in reliquiis filiorum Iſraël tu converte invitans eos à cibo hædi, quem deſiderant ad cibum vituli ſaginati reſpondendo illi populo pro me gentili ad te reverſo per pœnitentiam: *Oportet te fili gaudere, quia frater tuus mortuus fuerat & revixit, perierat & inventus eſt.* Sic ego vim patiens opto pro me reſponderi.

Nam ego reus quid dicam, non habeo, cùm nihil boni fecerim ex meis viribus, & multa mala fecerim, quæ aut ille ſenior aut Phariſæus improperat. *Quid* ergo *dicam* peccata mea mihi improperantibus, *cùm ipſe fe-*
D *cerim*, quæ improperant? Sic enim codices quidam habent, *cùm ipſe fecerim.* Sed quia veraciores codices habent: *cùm ipſe fecerit*, ſic legendum eſt, ut hæc littera ſtet, ſicut ſupra eſt expoſitum. Nam *quid dicam* ego figmentum figulo meo, cum ipſe fecerit me? Quicquid ſum, quicquid boni poſſum, ipſe fecit, à quo ego defeci, quando in regionem longinquam abii: ut reverterer, ipſe fecit. Et *cùm ipſe fecerit* me ipſum, & omnia merita mea, ſi quæ bona ſunt, ipſe fecerit; *Quid dicam* illi, non habeo me ipſum defendendo contra improperatores mihi vim facientes, vel ejus permiſſu in perſecutione mihi vim facientes. Unde ad ipſum converſus dico illi aſſiduè

Domine vim patior, reſponde pro me talia, quibus non poſſiot reſiſtere omnes adveſarii mei ſive dæmones accuſantes me, ſive homines infeſtantes me, ut ab illis defenſus cum Sancto Ezechia Pſalmos cunctis diebus vitæ meæ canam, canantque illi mecum, qui mihi vim patienti compatiuntur, ut in omnibus nobis adimpleatur quod dicitur: *Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie.* Atque ut ex hoc nunc, & usque in ſæculom perpetuetur iſta peccatorum & laudum confeſſio per ſucceſſiones omnium temporum, *Pater filiis notam faciat & faciet veritatem tuam*, ut filius quilibet A à patre ſuo eruditus exemplo patris dicat: *Domine ſalvum me fac, & Pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.* Ad hujusmodi Pſalmodiam territus fugiat exercitus Aſſyriorum, id eſt, malignorum angelorum & hominum adaucta omnibus nobis & noſtris diuturnitate illa benè vivendi, quæ ſignificata eſt io quindecim annis Ezechiæ adauctis, ut quindecim gradibus tranſcenſis Pſalmos noſtros cantemus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini, Fiat, fiat.

CANTICUM ANNÆ,
Lib. 1. Reg. cap. II.

E*Xultavit cor meum in Domino & exaltatum eſt cornu meum in Deo meo &c.*

Quæ canit hæc, Prophetiſſa eſt, & eadem, quæ fœcunda facta gratiâ, quam & proprio nomine ſignificat. *Anna* quippe interpretatur *gratia.* Eadem quippe intus edocta gratiâ, non tam ſua præſentia propria, quàm totius Sanctæ Eccleſiæ bona futura commonia prophetat, aut prædicat. Quapropter idem in Anna quod in Sara, idem in Phenenna quod in Agar, licèt hæc ancilla, illa fuerit libera, idem in Elcana ſentiamus quod in Abraham. Namque & res geſta ex parte ſimilis, & vocabula ſenſu cognata ſunt. Siquidem & Abraham, id eſt, *Pater multarum gentium* priùs Abram dictus eſt, quod interpretatur *Pater excelſus*: & hic Elcana, quod interpretatur *Dei poſſeſſio* de Ramathaim, id eſt, *de excelſis* fuiſſe ſcribitur. Agar *converſa*, Phenenna *converſio* interpretatur. Sara verò *Princeps*, Anna *gratia*, & in utraqoe gratiæ principatus intelligendus eſt: quia videlicet non ut Agar & Phenenna ſecundùm carnem ſive carnis ſuæ qualitatem, ſed ſecundùm gratiam pepererunt, cùm prius fuiſſent ſteriles.

Igitur Phenenna & Anna duo ſunt teſtamenta, alterum carnis in ſervitutem generans, alterum fidei quod in libertatem generat. Elcana namque, id eſt, *Dei poſſeſſio* ipſe eſt populus Dei, cui dictum eſt: *Qui poſſedit & fecit & creavit te.* Qui in Abraham quidem, in ſemine Abrahæ, qui eſt Chriſtus, teſtamentum fidei accepit teſtamentum libertatis, in monte autem Sina poſt quadringentos annos & triginta teſtamentum carnis, teſtamentum ſervitutis. Sed teſtamentum carnis quaſi Phenenna vel quaſi Agar priùs peperit plurimos, teſtamento fidei quaſi Anna vel quaſi Sara longam plorante ſterilitatem, quia videlicet filii carnis in illo populo priùs multiplicati ſunt, qui in carne Abrahæ gloriarentur, fide ejus vix aliquam in pauciſſimis educentes progeoiem. Deniqu illi, qui de Ægypto exierunt, omnes à viginti annis & ſupra præter Joſue & Caleb filium Jephone de ſola carne, non etiam de fide Abrahæ ſe ſe ortos eſſe prodiderunt. Tandem aliquando fides vel gratia, B quæ ſterilis fuerat, per Evangelium peperit plorimos, & gloriatio carnis, quæ multos habebat filios, infirmata, immo excluſa eſt. Hoc iſto Prophetico Spiritu in ſemetipſa præfiguratum eſſe ſciens, exultat & laudat in perſona Eccleſiæ dicens:

Exultavit cor meum in Domino, & exultatum eſt cornu meum in DEO meo. LIB. I. REG. CAP. II. VERS. I

Ubi ſola fœcunda eſt caro, non eſt unde exultet cor; neque eoim exultatio cordis ulla eſt, niſi *in Domino.* Proinde cùm dicit: *Exultavit cor meum in Domino*, illam ſe univerſalis Eccleſiæ exultationem decantare indicat, quam Propheta C alius prænuntians: *à timore*, inquit, *tuo Domine concepimus, & peperimus Spiritum, ſalutes* non fecimus ſuper terram.* Ibi namque exultat non caro ſed *cor*, quamvis cor prius exultans carnem quoque ſublevet in exultationis ſuæ conſortium juxta illud Davidicom: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Illa exultatio fortis & gaudium non vanum, ſed fortiſſimum eſt. Addidit ergo: *Et exaltatum eſt cornu meum in Deo meo.* Singulariter & Propheta: *exaltabitur*, inquit, *ſicut unicornis cornu meum*, idemque pluraliter: *Et exaltabuntur*, ait, *cornua juſti*, & res non diverſa eſt. Nam unum Eccleſiæ *cornu* unus eſt Chriſtus, & plura ejusdem *cornua* plura ſunt do- D na Sancti Spiritûs, unde verus ille agnus ſicut oculos ſeptem, ſic & *cornua ſeptem* habere ſcribitur. Ejusmodi *cornu meum in Deo meo*, inquit, *exaltatum eſt*: *in Deo meo*, inquam, & non in me, quæ vana fiducia & fallax eſſet fortitudo.

Iſa. 26. 18.

**Cod.* ſalutis tuæ fecimus &c.

Apocal. 5. 6

Inde & intus cordis exultatio, & foris confidentia ſuper inimicos meos. Nam hoc eſt, quod ſeqoitur: *Dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos: quia lætata ſum in ſalutari tuo.* Homilientur & de terra loquantur quondam loquaces inimici mei filii carnis, & non fidei. Mihi namque verſâ vice loquendi auctoritas data eſt, ut non jam in angulis muſſitem, aut ore dimidiato loquar, ſed *ore dilatato* ſic eloquar *ſuper inimicos meos*, qui mihi ſterilitatem exprobabant,

bant, ut audiar in toto mundo. *Quia lætata ſum* A *in ſalutari tuo. Salutare Dei* Chriſtus eſt. Nunquid ergo in ſolo Samuele una mulier exultat, & non potiùs in una matre Sancta univerſali Eccleſia veram in Chriſto exultationem ſuam decantat? Et in iſtis duabus cantilenæ verſiculis primis ſenſus quidem non diſpar, ſed verba diverſa, & præpoſterata ſunt. Nam: *exultavit cor meum in Domino*, idem quod: *lætata ſum in ſalutari tuo*, &: *exaltatum eſt cornu meum in Deo meo*, idem eſt quod: *dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos.* Jam quid dignum dilatatione oris ſui proferat, audiamus.

VERS. II. *Non eſt Sanctus, ut eſt Dominus: neque enim eſt alius extra te, & non eſt fortis ſicut Deus noſter.*

Rectè os ſuum dilatat, qui non ſe ipſum, ſed B Dominum prædicat: benè cornu ſuum exaltat, qui non ſuam, ſed Dei juſtitiam commendat. *Non eſt* autem *Sanctus, ut eſt Dominus.* Parum dixerat. Supplevit ergo dicendo: *Neque enim eſt alius extra te:* parique & idem effecit ac ſi dixiſſet: Præter illum nemo mundus à ſorde. *Et non eſt*, ait, *fortis ſicut Deus noſter.* Nempe alii falsò ſunt fortes, de quibus in Pſalmo Propheta: *Et irruerunt*, inquit, *in me fortes.* Hic verè *fortis* & vera humilium fortitudo eſt. *Non eſt*, inquit, *Sanctus, ut eſt Dominus, non eſt fortis ſicut Deus noſter:* ac ſi dicant filii Annæ filiis Phenennæ, filii gratiæ filiis Synagogæ, filii promiſſionis filiis carnis: Quid vos jactatis dicendo: nos naturâ Abrahamitæ, nos naturâ Iſraëlitæ, & non ex gentibus peccatores? *Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens* C *Deum. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Hæc dicit lex. Et utique quæcunque lex loquitur: *Scimus*, inquit Apoſtolus, *quia his, qui in lege ſunt, loquitur. Non ergo eſt Sanctus* quiſquam, *non eſt alius extra te*, non, inquam, eſt alius, qui poſſit ſanctificare præter te, Sancte Sanctorum Chriſte, quod & Sancti illi, antequam tu venires, ore proprio fatentes: *ſicut pannus menſtruatæ*, inquiunt, *omnes juſtitiæ noſtræ.* Et quid vos in fortibus Moyſe & Aaron gloriamini, in fortitudine legis & Sacerdotii veſtri? *Non eſt fortis ſicut Deus noſter*, ſicut Chriſtus noſter. Non Moyſes & Aaron, non lex veſtra & Sacerdotium veſtrum ſpiritalem vicerunt Pharaonem, neque deſtruxerunt eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum: ſed hic illum vicit, hic infernum confregit, hic devictâ D morte reſurrexit. Ergo *non eſt fortis ſicut hic Deus noſter*, ſicut hic Salvator noſter. Igitur

VERS. III. *Nolite multiplicare loqui ſublimia gloriantes.*

Multùm gloriamini, multùm erigimini, multa ſublimia per inanem gloriam loquimini, verbi gratia dicendo: Pater noſter Abraham eſt, noſtrum eſt teſtamentum, noſtra legis latio, noſtrum eſt obſequium, noſtra ſunt promiſſa, noſtra eſt gloria, noſtra eſt adoptio filiorum. Abraham, Iſaac & Jacob patres noſtri ſunt. Nolite ſic loqui, *nolite* ſic *multiplicare* ſublimem loquelam oris magnifici, nolite ſic gloriari.

Recedant vetera de ore veſtro: quia Deus ſcientiarum Dominus eſt, & ipſi præparantur cogitationes. Hæc ſublimia, quæ vos hactenus multiplicâſtis loqui, veterata ſunt, jam inveteraverunt, & novis ſupervenientibus projicienda ſunt. Hæc enim dicit in Jeremia *Deus ſcientiarum Dominus*, qui & vobis olim dedit ſcientiam litteræ, & nobis nunc dat ſcientiam Spiritûs prout vult. *Ecce dies venient, & feriam domui Juda fœdus novum, non ſecundùm pactum quod pepigi cum patribus veſtris in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus ſum eorum dicit Dominus; ſed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſraël. Poſt dies illos dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam &c.*

Et ipſi præparantur cogitationes, ſubauditur: ſenſatæ. Nam econtra à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, ille auferet ſe. Ipſi Deo ſcientiarum *Domino cogitationes præparantur* pro munere. Si vis promereri vel impetrare ſcientiæ donum, non multæ oblationes arietum & taurorum, ſed ſanctæ cogitationes ejus rei præparatoriæ ſunt. Unde & Pſalmiſta: *Præparationes*, inquit, *cordis eorum audivit auris tua.* Item: *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi. Reliquiæ*, inquit, *cogitationis.* Si primitiæ cogitationis infeſtæ fuerunt, ſaltem *reliquiæ* ejus per pœnitentiam vel confeſſionem diem feſtum agent tibi. Propterea & dixi: *Recedant vetera de ore veſtro*, recedant ſublimia, ceſſet gloriatio veſtra. Quid enim?

C *Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore.* VERS. IV.

Hoc non ſemel eſt. Quando fortitudo vel potentia Ægyptiorum ſuperata, & Iſraelitæ confortati ſunt, utique tunc *arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore.* Ita & nunc. *Arcus* enim, id eſt, ſuperbia & fortitudo Phenennæ, qua in filiis gloriabatur, ſuperata eſt, & ego quæ ob ſterilitatem infirmata eram, accincta ſum robore filiorum. Hoc eſt enim, quod ſequitur: *Donec ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt.* Nam quod interponitur: *Repleti prius pro panibus ſe locaverunt, & famelici ſaturati ſunt*, non ſecundùm præſentem hiſtoriam cantatur, ſed tamen hoc, & cætera talia facta ſunt & fiunt, ut quotiens ſuperbit impius, cantare tibi liceat D illud regale proverbium: *Ne glorietur accinctus æquè, ut diſcinctus.*

In Hebræo, & in translatione ſeptuaginta non *plurimis* ſed *ſeptem* leguntur. Judæi hunc locum ita intelligunt, quòd nato Samuele mortuus ſit filius primogenitus Phenennæ, & deinceps ſingulis naſcentibus filiis Annæ ſinguli ſecundùm ordinem nativitatis Phenennæ mortui ſunt filii. Sed quærendum eſt, quomodo hoc ſtare poſſit, cùm Phenenna ſeptem, Anna autem non plus, quàm quinque filios habuerit. Quam quæſtionem Hebræi ſolventes duos Samuelis cum filiis Annæ annumerant.

Juxta Anagogen *arcus fortium*, id eſt, confidentia Judæorum, qui ſe Judæos eſſe dicunt &

non ſunt, ſed mentiuntur. Judæorum, inquam, A de ſua virtute præſumentium, & ſuam juſtitiam ſtatuere volentium, atque ita juſtitiæ Dei ſubjici recuſantium, *arcus fortium* ſuperatus eſt. *Extenderunt*, inquit Propheta, *linguam quaſi arcum mendacii, & non veritatis.* Talis *arcus fortium ſuperatus eſt*, nihil enim ſagittando contra veritatem profecerunt, quemadmodum alibi ſcriptum eſt: *Sagitta parvulorum facta ſunt plaga eorum. Infirmi* autem, ſcilicet hi, qui nihil ſuis viribus attribuunt, qui non in ſuis operibus, ſed in fide JEſu CHriſti gloriantur, *accincti ſunt robore. Robore*, inquam, quo & regno cœlorum vim facere & violenter illud poſſunt diripere.

VERS. V. *Repleti*, inquit, *prius pro panibus ſe locaverunt, & famelici ſaturati ſunt.* B *Famelici* prius eramus nos gentes, *repleti* autem, id eſt, *ſaturati* erant Judæi. Et conſtans eſt: quia nunc gentiles verbo Dei per Evangelium Filii ejus JEſu CHriſti *ſaturati ſunt*, Judæi autem *famelici* ſunt, ſolam litteram ſectantes paleam, & vivificantem non habentes ſpiritum. Sed nunquid iſti *pro canibus ſe locaverunt*? Nunquid non eſurire malunt, quàm nobiſcum manducare panem vivum? Sic enim habet parabola Patris Evangelici: quia cùm recepiſſet filium ſuum famelicum, qui abierat in regionem longinquam, & ibi diſſipaverat omnem ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè, cùm, inquam, revertentem recepiſſet eum, & magnum celebraret convivium; indignatus frater ejus ſenior *nolebat introire*. Ergo nunc interim eſuriunt, qui prius fuerant repleti, ſaturatis famelicis juxta propheticam comminationem dicentis: *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis.* Futurum autem eſt, ut ſe pro panibus locare non dedignentur. Cùm enim plenitudo famelicarum gentium ſubintroierit, reliquiæ ex illis ad eſum vitæ convertentur.

Non modicè *arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore*, nec parum famelicis ſaturatis nunc eſuriunt, qui priùs repleti fuere. Sed quid? *Donec ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt.* In tantum dexteræ excelſi mutatio facta eſt in confractione fortium & accinctione infirmorum, ut pepererit plurimos illa, quæ ſterilis erat, viciſſim D illa infirmata, quæ multos habens filios ſuperbiebat, completa prophetia, quæ per alium ſic decantat:

Iſa. 54. 1. & ſeqq. *Lauda ſterilis, quæ non paris, decanta laudem & hinni, quæ non pariebas, dicit Dominus: quoniam multi filii deſertæ magis, quam ejus, quæ habebat virum, dicit Dominus. Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Longos fac funiculos tuos, & clavos tuos conſolida. Ad dexteram enim & ad lævam penetrabis, & ſemen tuum gentes hereditabit, & civitates deſertas inhabitabit.* Et reliqua. Quæ hactenus cantata ſunt, univerſas Domini vias reſpiciunt, ſcilicet miſericordiam & judicium. Igitur in laudem earundem magnitudinum, videlicet miſericordiæ & judicii ſonoriùs & peramplius exultanti corde & dilatato ore proſequitur & dicit:

Dominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit. Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſublevat. VERS. VI. VII.

Nam quòd *mortificat Dominus*, judicii eſt: quod *vivificat*, miſericordiæ eſt. Item quòd *deducit ad inferos*, judicii eſt: quòd *reducit*, miſericordiæ. Nihilominùs quod *pauperem facit*, judicii: quòd *ditat*, miſericordiæ eſt. Itidem quòd *humiliat*, judicii: quòd *ſublevat*, miſericordiæ eſt. Itaque per hæc antithera, id eſt, oppoſita univerſæ viæ Domini ſpectabiles propoſitæ ſunt requirentibus teſtamentum ejus & teſtimonia ejus. Sed erga quales judicium, aut veritas, & qualibus repoſita eſt miſericordia? Quales niſi ſuperbos *mortificat, & ad inferos deducit, humiliat, & pauperes facit*? Quales econtra niſi humiles *vivificat, & reducit ab inferis, ſublevat, & divites facit*? Sequitur ergo:

Suſcitans de pulvere egenum, & de ſtercore erigens pauperem, ut ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat. VERSUS VIII.

Quid eſt enim, *egenum & pauperem*, niſi qualem beatificat in Evangelio ſuo Dominus, *pauperem Spiritu*, id eſt, humilem? Illum enim *de pulvere ſuſcitat, & de ſtercore erigit*, quem ſapienter cognoſcentem, quid ſit pulvis & cinis, peccatorum ſuorum ſtercus erubeſcentem, juſtificat & exornat gratiæ ſuæ donis, *ut ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat*, cum his videlicet, quos ante ſæcula præſcivit & prædeſtinavit, vocavit, juſtificavit & magnificavit. Hoc non rarò, nec in paucis factum eſt. Ampliùs autem, & principaliter in illo factum hoc eſſe gratulamur & jugiter decantamus, quem veraciter conſtat dixiſſe: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* De quo & illud eſt: *Et perſecutus eſt hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.* Illum enim revera Dominus Pater præcepto charitatis ſuæ mortificavit & ad inferos deduxit, pauperem fecit & humiliavit, eundemque virtute & omnipotentia Divinitatis curſus vivificavit, reduxit ab inferis, ditavit & ſublimavit. Suſcitavit eum de pulvere noſtræ mortalitatis, erexit eum de ſtercore; ut non videret caro ejus ſtercus corruptionis, & ecce eum Principibus, immò ſuper omnes Principes ad dexteram Patris ſedet, & *ſolium gloriæ* tenet! Quod ita intelligendum ſit, concluſio ſit, concluſio probat Cantici. Concluditur enim ſic: *Et dabit imperium Regi ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui.*

Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem. In Hebræo enim ita habetur: *Domini enim ſunt afflicti terræ.* Per afflictos terræ Hebræi pauperes ſpiritu & humiles corde intelligunt, ſuper quos Dominum orbem poſuiſſe dicunt: quia meritis eorum terram ſtare autumant. Ergo propoſitio quidem ſplendida eſt, qua dixerat: *Suſcitans de pulvere egenum &c.* Sed ratio ſplendidior id ipſum confirmat, qua dicit nunc: *Domini enim ſunt cardines*, id eſt, afflicti terræ, &

ræ, & *poſuit ſuper eos orbem.* Cui conſonans Evangelica veritas pauperes ſpiritu in fundamento beatitudinis collocat, dum octo beatitudines enumeraturus ſic incipit: *Beati pauperes Spiritu.*

VERS. IX. *Pedes Sanctorum ſuorum ſervabit.*

Qui egeni & pauperes, qui, inquam, cardines vel afflicti terræ, ipſi *Sancti* Domini ſunt, quorum ipſe *pedes,* inquit, *ſervabit,* ſubauditur: qui pedes ſuperborum non ſervabit. Quorum lapſum ruinamque irrecuperabilem expaveſcens Propheta dicit: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me.* Et continuò ſubjungit: *ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.* Ergo *pedes Sanctorum ſuorum:* inquit: *Pedes,* inquam, *Sanctorum,* id eſt, humilium *ſervabit,* videlicet, ut ad ſolium gloriæ pervenire, immo & impoſitum ſuper ſe orbem ſtabilibus poſſint portare meritis. Huc usque expreſſit, quales Dominus vivificet & reducat ab inferis, ditetque atque ſublimet: nunc edicit, quales mortificet & deducat ad inferos, pauperes faciat atque humiliet. Sequitur enim:

Et impii in tenebris conticeſcent: quia non in fortitudine ſua roborabitur vir. *Impii,* inquit, i. e. ſuperbi, qui nunc in hac die ſua extollunt in altum cornu ſuum, & loquuntur adverſus Deum iniquitatem, *ipſi in tenebris conticeſcent,* ipſi, humilibus ſolium gloriæ continentibus ſuumque poſſeſſorem Dominum Deum laudantibus, in *tenebris* inferni conquieſcent, immò & ululantes dentibus ſtridebunt & flebunt: nam *ibi erit fletus & ſtridor dentium. Quia non in fortitudine ſua roborabitur vir.* Quanta enim ibi erit fortitudo viri? Cùm fuerint paulò pòſt in lutum redactæ cervices ejus, tunc fatebitur impius, quia nec in equo, nec in tibiis ſuis quisquam roborabitur, quemadmodum & alius Propheta dicit: *Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.* Item *fallax equus ad ſalutem, in abundantia autem virtutis ſuæ non ſalvabitur.* Amplius autem, ut magis ſpirituali ſenſu loquamur, *non in fortitudine ſua roborabitur vir,* id eſt, ex operibus legis, in quibus Phenennæ filii, ſcilicet Judæi gloriantur, nemo coram Deo juſtificabitur: nec omnino quisquam ſive Judæus ſive Græcus in judicio ſalvabitur ſive juſtificabitur, ſi absq; miſericordia vel tantum ſecundùm ſua merita judicetur.

VERS. X. *Dominum formidabunt adverſarii ejus, & ſuper ipſos in cœlis tonabit.*

Hoc & viſibiliter aliquando factum eſt, ut ſuper adverſarios ſuos Dominus in cælis tonaret, ſicut illud eſt in libro Joſue: *Cumq; fugerent à facie Iſrael, & eſſent in deſcenſu Bethoron, Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de cælo usque ad Zecha, & mortui ſunt multò plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percuſſerant filii Iſrael.* Verùm ex tunc magnificentius hoc fit, ut videlicet Dominus *ſuper adverſarios ſuos tonet in cælis,* ex quo is ipſe, qui ut egenus & pauper mortificatus & ad inferos deductus, rurſum vivificatus & ab inferis reductus ſublimatus eſt, ut ſederet cum Principe Patre & ſolium gloriæ teneret. Ex tunc enim intonuit ſuper adverſa- A rios ſuos magno & terribili tonitru Evangelii, & usque in finem] ſæculi tonare non deſinit, quemadmodum Apoſtolus dicit: *Revelatur enim ira Dei de cælo ſuper omnem impietatem & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent.* Et reliqua. Hinc & illud eſt, quod & Propheta præcinuit. *Et intonuit de cælo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grando, & carbones ignis, & miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos: fulgura multiplicavit, & conturbavit eos &c.* Noviſſimus tonantis motus magno & irrevocabili fulmine formidantes adverſarios feriet. Dicet enim eis, qui à ſiniſtris erunt: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.*

Dominus judicabit fines terræ, & dabit imperium Regi ſuo, & ſublima- B *bit cornu Chriſti ſui.* Tanquam diceret: Iſta, quam prædixi, ſuperborum & humilium diſcretio nondum apparet. Nondum enim omnis egenus & pauper ſolium gloriæ tenet, nec in tenebris conticuit omnis impius, nec in præſenti vita Dominum formidant omnes adverſarii ejus, immò è contrario tanta ſecuritate nunc impii vivunt, & ſuper humiles extolluntur, ut penè moveatur humilis adhuc infirmus. Nam ipſe eſt, qui vel cujus ex perſona Propheta in Pſalmo loquitur: *Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos pacem peccatorum videns,* & reliqua. Ergo diſtinctio nondum apparet: Sed non ſit tibi curæ. Nam *Dominus judicabit fines terræ.* Nunc interim initia diſſimulat, quia videlicet non ſtatim ſuperbiam *terræ,* ubi incipit, judicat aut pu- C nit; ſed certè *fines* ejus *judicabit.* Nam pius conditor mala hominum & per ſuam patientiam tolerat, & per aliquorum quandoque converſionem relaxat, ut vel ſerò redeant, & hoc ipſum ſaltem, quod diu expectati ſunt, erubeſcant. Superbientem terram, quæ divitias bonitatis ejus contemnit, & ignorans expectantem ſe patientiam Dei, theſaurizat ſibi iram ſecundùm duritiam ſuam & cor impœnitens, tandem in fine judicabit in die iræ & revelationis juſti judicii ſui, in quo reddet unicuique ſecundùm opera ſua.

Et dabit, inquit, *imperium Regi ſuo.* Regi, inquam, ſuo, ſcilicet Chriſto: ſequitur enim: *Et ſublimabit cornu Chriſti ſui.* Et conſonat principio finis Cantici. Nam in principio: *Et exaltatum eſt,* inquit, *cornu meum in Deo meo;* hic autem in fine: D *Et ſublimabit,* ait, *cornu Chriſti ſui.* Huic *Regi imperium dabit, & cornu* ejus *ſublimabit,* in eo videlicet, ut omnia ſub pedibus ejus ſubjecta ſint. *Futurum,* inquit Apoſtolus, *de quo loquimur. Nam necdum videmus,* ait, *omnia ſubjecta eſſe ei. Dabit* autem ſecundùm humanitatem habenti omnia ſecundùm Divinitatem. *Dabit,* inquam, per paſſionem obedienter promerenti, quemadmodum devicta morte jam emeritus dicit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.* Sublime cornu ejus Apoſtolus inſigniter eloquens dicit: *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

CANTICUM MOYSIS I.
Exodi cap. XV.

Exod. 14. 21. & ſeqq. *CAntemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt &c.*

Cùm extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehementi & urente, & vertit in ſiccum, diviſaque eſt aqua, & ingreſſi ſunt filii Iſraël per medium ſicci maris &c. Clara eſt glorioſæ magnificentiæ Domini res geſta, quia diviſa eſt aqua; & ingreſſi ſunt filii Iſraël per medium ſicci maris: & quia interfecit Dominus exercitum Pharaonis, & ſubvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum, & ita ſciverunt Ægyptii, quia Dominus ipſe eſt Deus, ut dicerent: *Fugiamus Iſraëlem, Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Sed fugientes involvit B eos Dominus in mediis fluctibus reſpiciens ſuper caſtra eorum matutina, id eſt, quarta vigilia. Quatuor enim computabantur vigiliæ noctis, ternis horis per ſingulas vigilias deputatis.

Porro ſenſu Myſtico vigilia matutina ipſa eſt Reſurrectio Dominica. Matutino namque ſedit Angelus ad ſepulchrum Domini, & poſt profundam triſtitiæ noctem magni gaudii diem mulieribus & per illas lugentibus Apoſtolis evangelizavit. Hinc eſt illud in Pſalmo: *A cuſtodia matutina uſque ad noctem ſperet Iſraël in Domino.* Cuſtodiam matutinam dixit cuſtodiam militum mane exterritam in exemplum omnium impiorum. Nam mulieres lætificatæ ſunt in exemplum omnium pio- C rum. Quid ſperet Iſraël in Domino ab illa cuſtodia matutina? Videlicet, quia in ſe fiet, quod in illo factum eſſe ex tunc innotuit, quia reſurrexit à mortuis: *Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio, & ipſe redimet Iſraël ex omnibus iniquitatibus ejus.* Subauditur: quemadmodum redemit illos filios Iſraël ex omnibus Ægyptiis hominibus. Itaque vigilia matutina, qua pertranſierunt filii Iſraël, Ægyptiis remanentibus, myſticè gaudium nobis eſt Dominicæ Reſurrectionis, in qua deponentes veterem hominem renati ſumus diabolo remanente, cui renuntiavimus & omnibus pompis ejus. Dicit enim Apoſtolus: *Quia baptizati in Chriſto JEſu, in morte ipſius Baptizati ſumus conſepulti cum illo per Baptiſmum in* D *mortem, ut quomodo Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam Patris; ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & Reſurrectionis erimus.*

De hujus igitur glorioſi facti myſterio celeberrimo jam ſileſcere non debemus habentes canticum Moyſi, quod ſequitur: quia hic eſt ſapientia, quæ aperuit os muti, & linguas infantium fecit diſertas, ut victricem manum tuam laudemus pariter Domine Deus noſter. Nam ab ore noſtro quicunque gratiam hanc ſumus conſecuti, Canticum hoc non debere deficere, innuit illud de Apocalypſi: *Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne, & eos qui vicerunt beſtiam & imaginem illius,* A *& numerum nominis ejus ſtantes ſuper mare vitreum habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum agni dicentes: Magna & mirabilia opera tua Domine Deus omnipotens &c.* Ecce ſtamus ſuper mare vitreum, videlicet laborantes ſervare innocentiam, quam accepimus per Baptiſmum: mare, inquam, vitreum, videlicet propter puram, quam ibi fecimus, relinquendorum confeſſionem peccatorum. Sed & igne mixtum, id eſt, Spiritu Sancto vivificatum, quo peccata ipſa conſumpta ſunt, qui & hoc loco myſticè deſignatur per ventum urentem, quia dicitur: *Cùm extendiſſet Moyſes manum ſupra mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehemen-* B *ti, & urente tota nocte.* Habentes ergo Citharas DEI, id eſt, mortificationem carnis, quam DEUS præcepit, cantemus hoc Canticum Moyſi ſervi Dei & agni, videlicet utrobique exultantes, & pro re geſta, quæ facta eſt per manum Moyſi, & pro myſterio agni immaculati & incontaminati Chriſti, quod ille in eadem re propheticè intellexit.

Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt; equum & aſcenſorem dejecit in mare. EXOD. CAP. XV. VERS. I.

C Prima vox præcentoris admonitio eſt adhortans omnes, qui in Sunamite ſunt, choros caſtrorum, ut ſublevent concentum ſecundùm magnitudinem feſtivitatis, ſecundùm quantitatem vel qualitatem Divinorum operum. *Cantemus*, inquit, *Domino.* Cantemus Spiritu, cantemus & mente. Nam & Apoſtolus dicit: *Pſallam Spiritu, pſallam & mente.* Denique Spiritu cantare vel pſallere id eſt, rem geſtam memoriter tenere, & eam ſolam pro materia cantationis habere: cantare autem mente id eſt, in exteriore facto myſterium interius perſentire. *Cantemus* igitur *Domino.* Quare? *Glorioſè enim magnificatus eſt.* In quo? *Equum & aſcenſorem dejecit in mare.* Verè glo- D rioſa magnificentia; etiamſi ſolum factum exterius attendas. Si autem & interius myſterium perſpicias, ibi glorioſior magnificentiæ abundantia eſt. Nam equus hic mundus, aſcenſor eſt diabolus. Quando illum aſcenſorem & talem ejus equum projecit? tunc videlicet, quando dixit: *Nunc judicium eſt mundi, nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras.* Et ſubſequente protinus exponens actu, quid dixerit, audiamus: Accepit cornua crucis in manibus, & ibi abſcondita eſt fortitudo ejus, ut obrepere auſa mors deinceps victa iret ante faciem ejus, & egrederetur diabolus ante pedes ejus. Tunc projecit, & ex tunc projicere non deſinit illum in mare, nobis quidem vitreum & Spiritûs Sancti igne mixtum, illi autem piceum

piceum igneumque ac ſulphureum. Nam illud quidem mare, quo tranſierunt filii Iſraël, unum idemque iſtos emiſit, & illos abſorbuit: verùm noſtrum mare, quo baptizamur in nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, equum & aſcenſorem ejus nequaquam admittit; ſed dum nos per iſtud mare vitreum tranſimus, ille in profundum inferni projicitur. Hoc valde glorioſum eſt, quod ſic fecit Dominus. Olim aſcenſorem iſtum dicentem: *In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum*, detraxit & projecit in iſtum aërem caliginoſum. Nunc autem ſedentem ſuper equum, id eſt, ſuper infrœnatam ſtultitiam ſuperbientium & à ſe deceptorum hominum, dejicit in profundum laci, in barathrum ardentis inferni. *Verumtamen*, inquit Propheta, *ad infernum detraheris, in profundum laci: qui te viderunt, ad te inclinabuntur, teque proſpicient* &c. Ecce videmus, & adhuc in die judicii viſuri ſumus: tunc enim cunctis videntibus præcipitabitur. *Cantemus* igitur *Domino*, ait hic doctus & benè vocalis præcentor.

VERS. II.

Fortitudo mea laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.

Acceptâ commonitione chorus univerſus, unum ex multis membris corpus, tali initio carmen ingreditur: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus.* Quid deinde? *Et factus eſt mihi in ſalutem.* Ergo fortitudo tua facta eſt tibi in ſalutem? Planè *fortitudo mea.* Nam fortitudo capitis mei, *fortitudo mea* eſt: immò caput meum, ſi forte eſt, fortitudo mea eſt. Quis autem neſciat, quia Dominus ipſe magnificus caput meum eſt, ex quo verbum caro factum eſt, & ego una Eccleſia, quæ ad carmen hoc vocata ſum, unum corpus ejus ſum? Licet igitur univerſo ſimul corpori, licet ſingillatim quibusque membris gloriari ſalva gratia capitis, & dicere: *quia fortitudo mea facta eſt mihi in ſalutem*, & hæc *laus mea* eſt. Etenim laus capitis totum corpus non dedecet. Aliàs autem niſi caput fortiſſimum haberem, ſicut hactenus, ex quo bibi de manu Domini calicem iræ ejus, & potavi usque ad fœces propter Adæ prævaricationem, ſicut hactenus, inquam, noo fuit, qui ſuſcitaret me ex omnibus filiis meis, quos genoi: ita & osque in ſempiternum dormirem ſicut beſtia illaqueata plena indignatiooe Domini.

Iſte Deus meus, & glorificabo eum, DEUS Patris mei, & exaltabo eum.

Iſte, inquam, quondam deſpectus & noviſſimus virorum, vir dolorum & ſciens infirmitatem, qui moriendo talem equum & talem aſcenſorem ſic projecit, *Deus meus eſt.* Et homo eſt & *Deus meus eſt. Glorificabo eum*, non erubeſcam eum. Sed dicunt mihi Adverſarii populi, qui aſcenderunt & irati ſunt, quos dolores obtinuerunt, ſcilicet Synagogæ Judæorum, conciliabula Hæreticorum: Si *Deus tuus iſte* eſt, ergo Deus recens, Deus alienus eſt in te, & facis contra Scripturam dicentem: *Iſraël ſi me audieris, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.* Dicam ad hæc, & cantabo confidenter: *Iſte Deus meus, & glorificabo eum, Deus Patris mei* Abraham, *& exaltabo eum. Abraham*, inquit, *Pater veſter exultavit, ut videret diem meum, & vidit, & gaviſus eſt.* Item, *Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum.* Igitur Deus recens non eſt in me, neque adoro DEUM alienum; ſed DEUM Patris mei, DEUM antiquum. Nam etſi filius, etſi genitus vel natus eſt, nec uno tamen puncto ſive atomo junior eſt Patre ſuo antiquo dierum. Iſtum glorificabo, iſtum exaltabo, dicamque:

VERS. III. IV. & V.

Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare. Electi Principes ejus ſubmerſi ſunt in mari rubro.

Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis.

Per parentheſin lege: *Omnipotens nomen ejus*, videlicet, ut in medio orationis ejus ſuggilletur adverſarius, cui nimium videbatur, ut diceretur *Dominus. Quaſi vir pugnator*, inqoit, id eſt, ad modum viri pugnatoris hæc fecit. Sicut enim vir pugnator pro modo vel qualitate hoſtis ſui ſemetipſum aptat & armis induit: ſic iſte ſecundùm naturam hoſtis ſui novis & mirabilibus modis bellum ordinare debuit. Erat autem hoſtis ejus non caro & ſanguis, ſed Principatus quidam & poteſtas aerea, rector mundi hujus, tenebrarum harum, ſpiritalis nequitia in cæleſtibus. Non ergo materiali gladio ſuper femur ſuum ſemetipſum potentiſſimus accinxit, non loricam aut galeam viſibilem ferrô textam induit; ſed contra ejusmodi principatum & poteſtatem ſuperbiæ, humilitatis & obedientiæ decorem induit, contra ſpiritalia nequitiæ fortitudinem charitatis induit & præcinxit ſe. Ita *quaſi vir pugnator currus Pharaonis* aërei, quibus ſuper altitudinem nubium equitare ſe credidit, ut eſſet Altiſſimo ſimilis, *& exercitum ejus* tam vitiorum quàm dæmonum, quos præpoſuerat in templis vel delubris gentium, *projecit in mare.* Moriendo quippe accepit poteſtatem in cælo & in terra, & omnia traxit ad ſe. Ex tunc *electi Principes ejus ſubmerſi ſunt in mari rubro.* Undoſa namque tribulatio ejus, de qua dicit in Pſalmo: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam*, inundavit ſuper capita eorum ex hora, quâ in latere percuſſos lanceâ fudit ſanguinem & aquam, & ita *abyſſi operuerunt eos*, & periit memoria eorum, & *deſcenderunt in profundum quaſi lapis* propriâ iniqoitate depreſſi. Nihil enim juris habent in omnibus, quorom hic Deus eſt, & qoi glorificant eum, qui hunc patris ſui profitentur Deum. Inde laudes, inde gratiarum actiones.

VERS. VI. VII.

Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitudine, dextera tua Domine percuſſit inimicum.

Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti adverſarios meos.

Sit vox iſta maximè Martyrum noſtrorum. Per illos enim *dextera Domini*, quæ cælum extendit

dit terramqoe fundavit, glorificata eſt miraculis, A templa dæmonum evertit, idola diſperdidit. Ita *percuſſit inimicum*, non ferro ſed ſanguine Martyrum, *& in multitudine gloriæ* ſuæ, in laudem & honorem glorioſæ gratiæ ſuæ, O Sancta Eccleſiæ depoſuit *adverſarios* tuos. Dicant ergo victores iſti, præliatores fidei, propugnatores veritatis: *Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam.*

VERSUS VIII.

Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ. Stetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari.

Iram tuam, id eſt, zelum tuum *miſiſti* Domine Deus. Zeleſtis enim es pro gentibus te ignorantibus, quæ in errorem eductæ ad ſimulacra muta ibant, prout docebantur, & *devoravit* ira tua ſive zelus tuus Deos phanaticos, ſicut devorat ignis *ſtipulam*. Ubi nunc adulter Jupiter? Ubi Venus meretrix? ubi cæterorum portenta Deorum? ubi ſunt equi eorum, qui ſub illis contra Martyres tuos hinnierunt, id eſt, Reges & Præſides truculenti, qui pro illis Martyrum ſanguinem fuderunt? *Devoravit eos ira tua ſicut ſtipulam, & in ſpiritu furoris tui*, id eſt, in comminatione futuri judicii, *congregatæ ſunt aquæ*. Juxta litteram *in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ* illud eſt, quia ebſtulit illas Dominus flante vento vehementi & urente tota nocte, erantque quaſi murus ad dexteram & ad læ- C vam, quæ res utique fugientibus opem, perſequentibus portabat furorem. Cæterùm juxte cœptum myſterium Aquæ populi ſunt. Unde eſt: *Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas.* Item: *Intonuit Dominus ſuper aquas multas.* Iſtæ aquæ Spiritum furoris Domini, id eſt, comminationem futuræ examinationis ſentire vel eudire potuerunt, quia rationales ſunt, & â timore ejus congregatæ ſunt. Ubinam congregatæ ſunt? *In medio mari.* Sic enim ternariâ repetitione uſus per tropum, qui periphraſis, id eſt, circumlocutio dicitur, & ornandæ rei cauſa fieri ſolet, tandem determinavit. *Congregatæ ſunt aquæ, ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari.* Aquarum enim nomine populos, ùt jam dictum eſt, undæ fluentis vel abyſſorum vocabulo fluidam & profundam populorum ſignat miſeriam, juxta quod alibi de iſto D perſecutore dicitur: *Abſorbebit fluvium, & non mirabitur.* Sed *ſtetit* hic fluvius vel hæc *unda fluens*. Tunc ſtetit, quando congregatæ ſunt aquæ, id eſt, populi multi, ut ſtanti & æterno Deo per fidem unirentur. Et alio loco Scriptura dicit: *Pravum eſt cor hominis & inſcrutabile, quis cognoſcet illud?* Ergo & *abyſſi congregatæ ſunt in medio mari*, quando pravi homines de occultis tenebrarom, de profundis vitiorum confluxerunt ad unicum & univerſale Baptiſma Chriſti. Medium enim rectè dicitur id, quod commune vel publicum aut univerſale eſt, quod nos dicimus Catholicum. Et hoc expedit congregationi aquarum, ut congregentur ad medium. Nam quod in parte eſt, non eſt authenticum. Illud Hæreticorum eſt, qui angulos quærunt, quibus aquæ furtivæ dulciores ſunt.

VERS. IX.

Dixit inimicus: Perſequar & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea.

Hoc *dixit inimicus*, id eſt, diabolus, qui antonomaſticè, id eſt, quaſi proprio nomine dicitur *Inimicus*. Quid mirum, ſi hoc dixit habens fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus, & falſus eſt, qui dixit: *In cœlum conſcendam*, affectans ſimilis eſſe Altiſſimo, & ſpes eum fruſtrata eſt? Quid, inquam, mirum, ſi de cordibus renaſcentium in Chriſto jam excluſus dicit ſic & ſic loquitur, qui de cœlo projectus cum angelis ſuis adhuc adverſatur & extollitur B ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. *Perſequar*, inquit, *& comprehendam*. Perſequatur quantum licet. Nam de his, qui mite ingreſſi ſunt, neminem comprehendet, niſi fictum aliquem ſive hypocritam, in quo habet fiduciam, ut dicat: *Dividam ſpolia, & implebitur anima mea.*

Ait: *Evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.* Gladium evaginare, id eſt, apertam perſecutionem excitare, ſicut econtra arcum intendere, id eſt, occultè velle decipere. Utrumque Pſalmiſta exprimens perſecutionis modum, *gladium*, inquit, *evaginaverunt peccatores, intenderunt arcum ſuum.* Ergo *evaginabo*, inquit, *gladium meum*, id eſt, â cordibus excluſus manifeſtâ utar tyrannide Regum, Imperatorum & Paganorum crudelium: & quia non pertingo ad animam, corporaliter *interficiet eos manus mea*, poteſtas mea permiſſione Divina. Sed *qui fecit eum*, ait ad Beatum Job Dominus, *applicabit gladium ejus*, id eſt, non quantum volet, ſed quantum utile eſt ſævire aut interficere permittetur. Non ergo timeat victorioſus Dei populus feſtinans ad hæreditatem, quam promiſit Deus. Etenim inimicus iſte, dum perſequitur, dum occidit, propoſito illorum magis proficit, ut citiùs ad patriam pervenient peregrini. Indè fatuus eſſe convincitur, quia dum pro ſe contra Deum vel contra Dei populum agere nititur, contra ſe potiùs agit & Dei propoſitum adjuvat, ut perficiatur, diciturque de illo ad Beatum Job: *Nunquid pones circulum in naribus ejus?* Hoc enim dicto fatuitas ejus maxima denotatur. Et ſubinde: *Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſervum ſempiternum?* ſubauditur, ut ego, cui voluntate adverſando ſic ille cooperatur, tanquam juraverit obſequium ſeque ſervum ſtudeat exhibere fideliſſimum. Sequitur:

VERS. X.

Flavit Spiritus tuus, & operuit eos mare, ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.

Certum hoc tenet Catholica fides, quia mente Chriſti nobis ingreſſis aſpirat Spiritus Domini, Spiritus gratiæ & remiſſionis, deponens juxta Prophetam omnes iniquitates noſtras, & projiciens in profundo maris omnia peccata noſtra.

Hic

Hìc ruina diaboli aſt. Quod enim primum in ſemetipſo Caput noſtrum fecit in præſentia ſuæ mortis, *delens*, ùt Apoſtolus ait, *quod adverſùs nos erat, chirographum decreti, quod contrarium nobis & ipſum*, inquit, *tulit de medio affigens illud cruci, & expolians principatus, & poteſtates traduxit confidenter palam triumphans illos*: quod, inquam, tunc in ſemetipſo Caput fecit, hìc, id eſt, in Baptiſmo facit in membris ſuis, ubi aſt ſimilitodo mortis ajusdem, cui complantamur, ùt idem Apoſtolus ait. Rectè igitur dicas, & veraciter cantes, quicunque de hoc mari aſcendiſti in Chriſto renatus, quia *operuit eos mare, ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus*, impleta veritata propheriæ dicentis: *Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus eſt fluvius, & ego feci memetipſum: & ponam frænum in maxillis tuis, & agglutinabo piſces fluminum tuorum ſquammis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & univerſi piſces tui ſquammis tuis adhærebunt, & projiciam te in deſertum, & omnes piſces fluminis tui.* Et nota, quòd ſuperiùs lapidi, videlicet propter gravedinem peccati, hìc autem eos plumbo comparavit, ſcilicet propter pœnam vel retributionem peccati ſecundùm Zachariam Prophetam, apud quem *talentum plumbi* in os mittitur impietatis. Iterum laudes, iterum gratiarum actiones.

VERS XI. *Quis ſimilis tui in fortibus Domine? Quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis, atque laudabilis & faciens mirabilia?*

Hoc contra illud, quia dixit iſte Pharao: *Ero ſimilis Altiſſimo.* Parum erat prædicâſſe in illo fortitudinem dicendo: *quis ſimilis tui in fortibus Domine*, niſi & ſanctitatem prædicaret addendo: *quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate?* Hoc enim à ſe differunt hoc loco fortitudo & ſanctitas, quod alibi judicium & miſericordia. Fortitudo judicii contra ſuperbos perſequentes: Sanctitas miſericordiæ ſuper pios fugientes: Secundùm hæc duo ſubjungit nomina laudis: *Terribilis atque laudabilis. Terribilis* videlicet pro judicii fortitudine, *laudabilis* pro miſericordiæ ſanctitate. Secundùm utraque iſta, *& faciens*, inquit, *mirabilia*. Quæ mirabilia?

VERS. XII. *Extendiſti manum tuam, & devoravit eos terra.* Hoc eſt *mirabile fortitudinis*, unde es tu Domine *terribilis. Devoravit eos*, inquit, *terra. Terra*, inquam *tenebroſa* juxta Beatum Job, D *& operta mortis caligine, terra miſeriæ, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitans.*

VERS. XIII. *Dux fuiſti in miſericordia tua populo tuo, quem redemiſti: & portaſti eum in fortitudine tua ad habitaculum ſanctum tuum.*

Hoc mirabile ſanctitatis tuæ vel miſericordiæ eſt. Inde es tu Domine *laudabilis, Terribilis atque laudabilis* tam diverſa mirabilia feciſti. *Et portaſti eum*, inquit, *in fortitudine tua* &c. Tempore præterito pro præſenti uſus eſt, *portâſti*, inquiens, pro eo, ut diceret: *portabis*, certiſſimè ſciens, quia quod cœpit, perficeret, vel quia propoſitum ejus A infirmare nemo poſſet. Quid autem aſt *habitaculum Dei Sanctum*? Nunquid terra peccatorum, terra Chananæorum? Fuerit quidam illic *habitaculum ſanctum*, id aſt, Civitas Sancta Jeruſalem vel templum & Sancta Sanctorum. Verùm non propter ſe illa ſancta fuere, ſed propterea, quia cæleſtium erant exemplaria Sanctorum. Ergo non tam locum illum terrenum, quàm terram viventium, cujus illa fuit umbra, dixit *habitaculum Dei Sanctum*, quo per glorioſam Ductoris Dei magnificentiam portandum prævidebat eſſe univerſum Sanctorum populum *in fortitudine* Dei, quæ non aſt alia quàm Filius Dei.

Aſcenderunt populi, & irati ſunt &c. VERS.
Unde ſcire poterat, ut diceret quaſi prætaritum, XIV. XV.
B quod futurum erat? *Tunc conturbati ſunt Principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan?* Nam de eo, quod ait: *Dolores obtinuerunt habitatores Philiſtiim*, illud fortè reſponderi poſſit, quia vicina erat terra Philiſtiim, & antequam mare ingrederentur, cavendum illis erat, ne per eos tranſire conarentur, ſicut ſuperius jam dictum aſt, eò quòd eorum dolor, id eſt, invidia jam exeuntibus de Ægypto innotuiſſet. Verùm Edom dicentibus: *Obſecramus, ut nobis liceat tranſire per terram tuam*, necdum reſponderat: *non tranſibis per me, alioquin armatus occurram tibi*: neque dixerat Rex Moab: *ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo* C *bos ſolet herbas uſque ad radices carpere.* Unde ergo niſi ex prophetico ſpiritu iſta cantare noverat? Porro ſpiritaliter *Edom*, id eſt, *terrenus* vel *ſanguinolentus*, & Moab, quod interpretatur *ex patre*, ſubauditur: diabolo, Chanaan quoque, quod interpretatur *commotio*, Philiſtiim quoque, id aſt, *potione cadentes*, omnes illos & nominibus ſignificaverunt & factis ſuis præfiguraverunt, qui Chriſto victore coronato, gloriam ejus cælis enarrantibus, atque in omnem terram exeunte ſono Apoſtolorum ejus, victi diaboli cauſam quaſi tuendam ſuſceperunt, & in ſpiritu ejus inflammati contra omnes in Chriſto credentes *aſcenderunt & irati ſunt*.

Irruat, inquit, *ſuper eos formido & pavor in magnitudine brachii tui.* Formido VERS. XVI.
de futuris, pavor de præſentibus. Hoc juſtè illis imD precatur, qui gloriâ Dei cruciantur, cunctis videlicet hoſtibus fidei vel nominis Domini tam viſibilibus, quàm inviſibilibus. *Fiant immobiles*, ait, *quaſi lapis*, videlicet ut mobilibus & benè ad Deum currentibus nocere non poſſint. *donec pertranſeat populus tuus Domine.* ſubauditur: qui manentem hîc non habet civitatem, ſed futuram inquirit: *donec pertranſeat populus tuus iſte, quem poſſediſti.* Repetitio pertranſeuntis populi aſt quidem in littera quoque ornatus ſermonis vel Cantici, ſed in myſterio placet magis, ſi poſt priorem Hebræorum, ſequentem quoque gentium populum intelligere velis, quem ſuo ſanguine emptum Ductor Chriſtus poſſedit Patre di-

 cente:

caute: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.*

VERS. XVII. *Introduces eos, & plantabis in monte hereditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine.*

Hoc ſecundùm ſimilitudinem vineæ dictum Pſalmiſta quoque amplectens Domino canit: *Vineam de Ægypto tranſtuliſti, ejeciſti gentes, & plantaſti eam* &c. *In monte*, inquit, *hereditatis tuæ.* Terra quidem illa montuoſa eſt, quam dedit Deus populo illi, ſed incomparabiliter ea celſior eſt terra, quam rectè dicas *montem hereditatis* Domini, præſertim cùm protinus ſubjunxerit: *firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine*, *Sanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuæ.* Ergo mons, in quo plantari magnum ſit populo Dei, quod rectè vocetur *firmiſſimum habitaculum Domini*, quod operatus ipſe ſit, quod *Sanctuarium* ſit Domini, quod manibus ſuis ipſe confirmaverit, ille eſt Libanus, de quo Propheta plantationem Apoſtaticam ejectam eſſe dicit his verbis: *Ecce Aſſur, quaſi Cedrus in Libano, pulcher ramis, & frondibus nemoroſus, excelſuſque altitudine, & inter condenſas frondes elevatum eſt cacumen ejus.* Et poſt pauca: *Omne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini ejus, quoniam ſpecioſum feci eum* &c. *Cui aſſimilatus es o inclyte atque ſublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam, in medio incircumciſorum dormies, cum his, qui interfecti ſunt gladio. Ipſe eſt Pharao, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus.* In hoc monte primum quod mirabile eſt, latronem plantavit dicendo; *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.*

VERS. XVIII. *Dominus regnabit in æternum & ultra.* Pulcherrimi cantici clariſſimus & valde ſonorus finis hic eſt: Nam quod ſequitur:

VERS. XIX. *Ingreſſus eſt enim Pharao* & cætera ſubjungendo, ad caput redit, & univerſa quaſi brevi epilogo concludit. *Dominus regnabit in æternum.* Certum hoc habet omnis, qui novit Dominum, quia *Dominus regnabit in æternum.* Sed quis hoc ipſum capiat, quod dicitur: *in æternum?* ſignificatum hujus vocis nimis ſpatioſum eſt. Longitudinem & latitudinem ſive altitudinem ejus noſter intuitus permetiri non poteſt. Hac voce audita ſorte lavamus capita noſtra; ſed non tota videmus æternitatis ſpatia. Addidit ergo: *& ultra*, velut ſi dicat: Quantum videre potes, in longinquum regnabit Dominus, *& ultra* quàm videre potes: ultra id, quod ipſa vox, qua dicitur *in æternum*, animo vel intellectui tuo infert. Quaſi quæreres, unde ſcis, quia Dominus regnabit? rationem reddit hujuſcemodi. *Ingreſſus eſt enim Pharao* &c. Ergo niſi ille in mare ingreſſus fuiſſet, & niſi Dominus aquas ſuper eum reduxiſſet, Dominus non regnaret? Plenè regnaret ubique poteſtate, ſed non regnaret illa hominum poſſeſſione; quam Propheta ſuſpirans: *Et poſſederunt nos Domini*, inquit, *abſque te*: niſi, inquam, fuiſſet oppreſſus ille Pharao ſpiritualis, Dominus non regnaret nobis, id eſt, non fuiſſet ejectus foras Princeps mundi, non poſſideret nos Chriſtus Filius Dei, non regnaret in nobis Salvator mundi.

VERS. XX. *Sumpſit ergo Maria Prophetiſſa, ſoror Aaron, tympanum in manu ſua, egreſſæque ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis & choris, quibus præcinebat dicens: Cantemus Domino* &c.

Pulcher narrationis ordo! Priùs Moyſes cum viris, dein Maria cum mulieribus unum idemque canticum canit. Nos hunc ordinem ſpiritaliter intelligentes ſaltem ùt mulieres cum mulieribus, quoniam infirmæ animæ ſumus, eadem fide cantemus: nam Apoſtolos & Apoſtolicos homines, quicunque armati de Ægypto aſcenderunt, & ad præliandum fortes ſunt, viros eſſe fatemur, & eorum comparatione cùm quaſi mulieres ſimus, nequaquam eodem choro conſiſtere, vel eodem tono perſonare valemus. Notandum, quia Mariam hic Prophetiſſam Scriptura nuncupavit, quia videlicet ſicut prædictum partimque expoſitum eſt, futurorum Prophetiam Verba continent hujus Cantici, cùm ſonare videantur tantùm de præſentibus aut præteritis. Et pulchrè ſumpſiſſe dicitur *tympanum*, quod modulationis inſtrumentum corium eſt in ligno extentum, ſignificatque carnis mortificationem, ſine qua nulla poteſt anima probam ſe exhibere cantatricem. *Et egreſſæ ſunt*, inquit, *omnes mulieres poſt eam.* Mulier à mollitie dicta eſt. Sed oportet ab ipſa mollitie ſua fidelem animam parumper egredi, quatenus viros imitari & dignè Deo canere poſſit. Egredi enim oportet ex Ægypto, tranſire mare, ut cantes primum canticum tu, qui fugis Pharaonem inviſibilem. Sed tamen adhuc longè es à cantico canticorum, ſicut qui intrat in ſancta, multis opus habet, ut intret in Sancta Sanctorum.

CANTICUM HABACUC, CAP. III.

VERS. II. *Domine audivi auditionem tuam, & timui.*

Domine Opus tuum in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies, cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.

Quam vel qualem Domini auditionem iſte audivit, & timuit? Illam nimirum, quam ipſe poſtmodum edicit: *DEus*, inquiens, *ab Auſtro veniet, & Sanctus de monte Pharan, cornua in manibus ejus, ibi abſcondita eſt fortitudo ejus* &c. Veraciter hujuſmodi auditionem audiendo timere ſive expaveſcere fidelis & ſapientis animi eſt. Quantum enim hoc eſt, quòd veniret in hunc mundum Deus & Domi-

& Dominus omnium, Majeſtas Altiſſima cunctis virtutibus cœlorum timenda & adoranda, carne aſſumpta, manibus confixis ad crucis cornua pependerit, & ut hoc pateretur, ut tam male tractaretur tantus Dominus, contumeliarum culpa ſervorum cauſa extitit? Quisquis eorundem ſervorum hanc auditionem audit, id eſt, ſentit vel intelligit, (hoc enim eſt auditionem audire, quod audivit auricula corporis, etiam aure cordis percipere) Quisquis, inquam, eorundem ſervorum iſtud audivit & conſideravit, quomodo non timuit, quomodo non expavit? Puta, quòd attonitus dixerit: Heu quid erit de nobis ſervis malis, quorum propter ſcelus talem tantùmque Dominum tam malè tractari oportuit?

Novi quendam Deo teſte, qui per viſum elevatis ſurſum oculis aſpicere ſe putavit altitudinem ſummæ & incircumſcriptæ magnitudinis, & miro atque ineffabili modo vim ſentire illius Divinæ virtutis, & quaſi in medio ejusdem altitudinis, magnitudinis, immenſitatis videre ſtantem nimis excelſum & ineffabiliter Altiſſimum illum Filium hominis, qui crucifixus eſt pro nobis. Cumque viſus ejusdem magno quidem, ſed ſuavi, ultra quàm dici poteſt, pondere premeretur, hæc, quam dixi, cogitatio illi in mentem venit: Heu quid erit de nobis ſervis malis, quorum propter ſcelus talem tantumque Dominum tam malè tractari oportuit? ſtatimque cogitationi huic alia cogitatio quaſi deſuper ab ipſo Filio hominis emiſſa ſuaviſſimè reſpondit: Nec ego nunc tantus Dominus exiſterem, niſi propter ſervorum cauſam tam malè tractatus fuiſſem: Et quæ mihi fuit cauſa paſſionis, eadem eſt gloriæ & honoris.

Qualiacunque ſint hæc, illud rectè dixerim, quia opus hoc magnum tamque incomprehenſibile eſt, ut quisquis dignus fuit audire auditionem ejus, rectè timeat & oret pro ignorationibus. Nam ignorantiam quidem hujus rei nullus habere debet, ſed ignorationem, inconſiderationem ejus, qui non habeat, nullus eſt, quia nullus ad plenum conſiderare vel æſtimare poteſt. Non tamen timor hujusmodi timor eſt ſervilis aut pœnalis, ſed eſt timor ſanctus permanens in ſæculum ſæculi, quem charitas non foras mittit, ſed intus adducit, in quo majeſtatem æterni Dei laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt poteſtates. Hoc ex ipſa re ſatis manifeſtum eſt. Nam ubi dixit: *Audivi auditionem tuam, & timui*, non libet ſubaudiri, ne fieret, quod futurum eſſe audivi, cùm dicat protinus: *Domine opus tuum in medio annorum vivifica illud.* Hoc ipſum citius fieri optavit & oravit, quod futurum eſſe audiens timuit. Ergo bonus timor, ſanctus timor, de quo alibi Pſalmiſta: *Adorabo*, inquit, *ad templum ſanctum tuum in timore tuo. Domine*, inquit, *opus tuum in medio annorum vivifica illud.* Miro modo iſte non timidus, ſed timoratus & orat & prophetat. Quid eſt enim *in medio annorum*? Qui ſunt anni, quorum *in medio* fieri orat, quod audiens futurum eſſe timetur? Annos iſtos libenter intelligimus annos vitæ hominis, quos Pſalmiſta computatos habens: *Dies*, inquit, *annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta annis.* Et quidem numerum hunc exceſſerunt potentiores magisque durabiles aliqui: ſed ſi *in potentatibus octoginta anni, & ampliùs eo-*

A *rum labor & dolor.* Ergo anni vitæ hominis ſeptuaginta ſunt. Futurum autem erat, ut *in medio* hujus numeri annorum vivificaret Dominus opus ſuum, opus mortificatum, opus ſuum, quod eſt genus humanum. Et quidem & cœli & terra & mare & omnia, quæ in eis ſunt, opera ſunt Domini. Sed homo quoddam opus ſpeciale eſt Domini, opus manuum Domini. Nam de cæteris *dixit Deus, & facta ſunt.* Ut autem hominem faceret, aſſumpſit lutum & plaſmavit & fecit opus manuum. Hinc Iſaias: *Et nunc*, inquit, *Domine Pater noſter es tu, nos verò lutum; & fictor, & opera manuum tuarum omnes nos.* Et Sanctus Job: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu.* Ergo etſi cætera Dominus operatus eſt, homo, tamen proprium quoddam opus manuum Domini eſt,

B quod diabolus per ſerpentem mortificavit morte animæ, ſubſequente ex juſta Dei ſententia corporis morte. Hoc opus ita mortificatum vivificaturus erat *in medio annorum* vitæ hominis annorum ſeptuaginta. Et ita factum eſt. Cùm enim eſſet ipſe Dominus homo factus, paulo minus quàm *in medio* ſeptuaginta *annorum*, ſcilicet ætatem habens annorum triginta trium ipſe moriendo atque reſurgendo vivificavit opus ſuum, genus humanum, moriendo mortem deſtruxit animarum noſtrarum: reſurgendo vitam reparavit corporum noſtrorum. Igitur miro modo iſte timuit, qui in iſto timore hoc ipſum, quod timebat, prophetando oravit: ut citius fieret, orando prophetavit, quod citius faciendum eſſet.

Iterum ait: *In medio annorum notum facies.*

C Quid notum facies *in* altero *medio annorum*? Diximus enim, quia *in medio annorum* vitæ hominis opus tuum vivificâſti, id eſt, templum tuum, templum non manufactum corporis tui Judaica impietate ſolutum ſuſcitâſti, & cum ipſo generis humani vitam reparâſti. Quid facies notum in altero dimidio annorum, niſi hoc ipſum, quòd revera vivificaveris jam dictum opus tuum. Cùm enim completi fuerint ſeptuaginta anni, ex quo illud opus tuum, illud templum tuum ædificâſti de corpore Virginis Matris, jam tunc notum factum erit, quid operatus ſis venientibus Romanis & veritatem tuam implentibus in deſtructione templi manufacti, ſuper quæ calumniam ſuſtinuiſti à dicentibus: *Hic dixit: Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.* Item: *Vah, qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas!* Non enim remanebit la-

D pis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. Mira & pavenda celeritas operis tui Domine: quia *in medio annorum* noſtrorum, annorum ſeptuaginta, qui vitæ noſtræ anni ſunt, vivificabis illud, ſicut jam dictum eſt, & in altero eorundem annorum medio prædicantibus Apoſtolis ſic *notum facies*, quid egeris, ut ejusdem operis tui gloriam æmulatio templi Judaici, templi manufacti, occultare ſive obſcurare non poſſit, quia deſtructum erit. Magna ira, magna tunc preſſura erit populo huic. Sed quid?

Cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Non erimus ſicut Sodoma, non efficiemur quaſi Gomorrha, ſed reliquiæ ſalvæ fient ex nobis. Hinc & Iſaias dicit: *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.* Et eſt ſenſus: Niſi Dominus

præordinâſſet, ut reliquiæ ſalvæ fiant ex omnibus, & A omnis Iſraël ſalvus ſit, cùm plenitudo gentium ſubintraverit, ita gens noſtra tota conſumpta fuiſſet abſque reliquiis, ſicut Sodomitæ omnes igne & ſulphure ſunt conſumpti excepto Loth, qui non erat ex illis. Quod apud ſeptuaginta interpretes ita legitur: *In medio duûm animalium cognoſceris*, non præterire libet, maximè, quia in cœtu, ſive in conventu Eccleſiæ uſitatum eſt. Simplex quidem interpretatio & opinatio vulgi, ait Beatus Hieronymus, de Salvatore intelligitur, quod inter duos latrones crucifixus agnitus ſit. Qui autem melius, hoc dicunt, quòd in prima Eccleſia, quæ de circumciſione fuit, & de præputio congregata duobus populis ſe hinc inde cingentibus intellectus ſit Salvator & creditus. Sunt qui per duo animalia duo intelligant teſtamenta, novum & vetus, quæ verè animantia ſint B atque vitalia, quæ ſpirent, & in quorum medio Dominus cognoſcatur. Sequitur:

VERS. III. *Deus ab Auſtro veniet & Sanctus de monte Pharan.*

Semper hactenus admirando exclamaverat. Nunc rem ipſam latius eloqui incipit, ſuper cujus magnitudine attonitus exclamationem præmiſerat: *Deus*, inquit, *veniet, & Sanctus veniet*. Unde veniet? *Ab auſtro & de monte Pharan*. Quod de Christo Dei filio ſcimus vel credimus, propter quod & loquimur, libenter in iſtis Prophetæ verbis intelligimus, qui à Deo exivit, & in hunc mundum venit homo factus ſecundùm operationem Spiritûs Sancti. Spiritus enim Sanctus ſicut in multis ſcripturarum locis, ita & hic rectè per Auſtrum intelligitur, qui ventus eſt calidus, & è regione frigido Aquiloni oppoſitus; quo ſignificari ſolet ſpiritus malignus Spiritui Sancto contrarius. Ipſa autem Dei Patris perſona per montem *Pharan*, ſive ſecundum ſeptuaginta interpretes per *montem umbroſum & condenſum* ſignificatur, quia videlicet *incomprehenſibilia ſunt judicia ejus & invèſtigabiles viæ ejus, & immenſa eſt altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ ejus*: quod innuit, ùt ſupra diximus, titulus ipſe: *Oratio Habacuc Prophetæ pro ignorationibus*.

Porro *Deus & Sanctus* ipſe eſt Chriſtus Filius Dei, utique *Deus* verus, homo *Sanctus*, nequaquam in iniquitatibus conceptus, & qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Iſte igitur, inquit, *veniet ab Auſtro*, id eſt, ut veniat iſte, Spiritus Sanctus efficiet. Nam propter charitatem ſuam magnam mittet eum Deus Pater: charitas autem Patris mittentis & Filii, qui miſſus eſt, quid eſt aliud, niſi Spiritus Sanctus? Ergo à Spiritu Sancto veniet, id eſt, ut veniat, ſicut jam diximus, Spiritus Sanctus efficiet, & Spiritûs Sancti erit operatio, quòd eum Virgo incorrupta concipiet, & verum Deum verumque hominem pariet. Secundùm tres iſtas unius veræ & ſummæ Deitatis Perſonas tribus diſtinctionibus Canticum Propheticum ſubdiſtinguitur. Diſtinctionum earundem ſignum eſt ſemper, quod Hebraicè *Sela* & à Græcis tranſlatoribus interpretatum eſt *Diapſalma*, de quo ſciendum eſt, quòd niſi in Pſalterio & in præſenti loco ſit poſitum. Et puto, ait Beatus Hieronymus, Muſici cujuſdam ſoni eſſe ſignaculum, aut certe perpetuitatem eorum, quæ prædicta ſunt indicari. Et ubicunque *Sela*, hoc eſt, *Diapſalma* ſive *ſemper* apponitur, ibi ſciamus non tantùm ad præſens tempus, verum ad æternum vel quæ ſequantur vel quæ præceſſerint, pertinere.

Prima diſtinctio ab hoc verſu incipit: *Operuit cælos gloria ejus*. Secunda: *Fluvios ſcindes terræ*. Tertia: *Maledixiſti ſceptris ejus*. Et prima quidem diſtinctio ſpectat ad Deum Dei Filium, de quo dixerat Deus: *Ab Auſtro veniet*: nam *cornua*, inquit, *in manibus ejus, ibi abſcondita eſt fortitudo ejus* &c. Secunda diſtinctione manifeſtum eſt, quòd alii perſonæ loquatur. *Nam egreſſus es*, inquit, *in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo*. Et illa perſona rectè intelligitur Spiritus Sanctus, quem per Auſtrum ſignificari accipimus, qui viſibilia præ-B ſentiæ ſuæ ſigna præbuit egrediens cum Chriſto ſuo in ſalutem populi ſui, quod ſuo loco planius dicendum erit. Tertia diſtinctione alia perſona eſt, cui loquitur: *Maledixiſti ſceptris ejus*, poſtmodum dicens: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo JEſu meo*; & illam perſonam, cui loquens, hoc de Domino JEſu ſuo confitetur, Patrem gratanter accipimus. Nunc jam ipſam ſeriem proſequamur.

Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra.

Sic loquitus hæc & cætera, quæ ſequuntur, tanquam timore plenus, & illo audito in interiore homine attonitus, quem præmiſit: *Domine*, inquiens, *audivi auditionem tuam, & timui*. Dixerat: C *Deus ab Auſtro veniet, & Sanctus de monte Pharan*, ſive *de monte umbroſo & condenſo*. Jam quaſi quæreres, qualis vel quantus Deus, & quantæ Sanctitatis Sanctus? *Operuit*, ait, *cælos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra*. Cùm dicit: *Operuit cælos gloria ejus*, quid niſi hoc intimare vult, quod æquè umbroſus & condenſus ſit ùt ipſe mons, id eſt, ipſe Pater, de quo venit idem Deus. Denique valde umbroſum & condenſum, valde incomprehenſibilem illum teſtatur eſſe, dum dicit: *Operuit cælos gloria ejus*, quod idem eſt, ac ſi dicat: Incomprehenſibilis eſt Divinitas ejus etiam *cælis*, id eſt, cunctis ſpiritibus Angelicis. Tantus, tam glorioſus eſt iſte Deus. Quam Sanctus ſit, ſi quæras: Et laudis ejus, ait, *plena eſt terra*. Pulchrè diſtingue gloriam Dei, laudem Dei. Nam inde glorioſus, quia Deus; inde laudabilis, quia Sanctus. Et ſicut *gloria* Divinitatis *ejus cælos*, ùt jam dictum eſt, *operuit*; ita *laude* Sanctitatis, laude Sanctæ humanitatis ejus *terra plena eſt*. Nec cæli, id eſt, Angeli gloriam Divinæ claritatis ejus D ad finem perſpicere poſſunt, nec homines in terra Sanctitatem & humilitatem humanitatis ejus, quantum eſt dignum, laudare ſufficiunt. Non habet finem Deus magnus & excelſus, non habet æſtimationem Deus homo factus, Sanctus & bonus. Quid ergo, ſi *gloria ejus cælos operuit*? Unde cognoſcetur, ſi eſt umbroſus atque condenſus? Ait:

Splendor ejus ut lux erit. Ac ſi dicat: Non ita eſt umbroſus & condenſus, ut non poſſit videri, non ita eſt incomprehenſibilis, ut non poſſit agnoſci. Splendebit enim, & *ſplendor ejus ut lux erit*, id eſt, creaturam ſuis illuminabit. Habitat quidem lucem inacceſſibilem, ſed tolerabilem novit emittere ſplendorem. In ipſum lucis profundum accedere vel penetrare creatura non poteſt, ſed ad creaturam lux ipſa tentativo ſplendore procedere poteſt. Splenduit gloria ejus ipſis cælis, quos operuit, & terræ ſplenduit, ubi homo factus homines latuit. Splendor ejus mirabilium eſt operum effectus. In cælo & in terra mirabilia fecit, & quot mirabilia fecit, toties ſplendorem emiſit. Et hujuſmodi *ſplendor ejus ùt lux eſt*, & *ùt lux erit*, quia creaturam ſuam angelicam ſive humanam ad cognoſcendum ſeipſum ſufficienter illuminat & illuminabit. VERS. IV.

Quid

Quid tandem umbroſius, quid condenſius eô, A quod ſequitur: *Cornua in manibus ejus, ibi abſcondita eſt fortitudo ejus?* *Cornua* nemque vexilla dicit & trophæa crucis, cujus brachiis confixæ fuerant manus ejus. *Cùm enim in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* In cruce ergo paulisper *abſcondita eſt fortitudo ejus*, quando dicebat ad Patrem: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Et: *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Et in ipſa cruce: *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum.* Quid tam umbroſum, tam condenſum? Nam *nos*, ait Apoſtolus, *Prædicamus JEſum Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam.* Quomodo autem vel ad quid ibi abſcondita eſt fortitudo ejus? Nimirum ſicut in carne abſconditur hamus ad hoc, ut piſcis capiatur: ita quaſi ferreus Divinitatis aculeus ad hoc latuit humanitate abſconditus, ut diabolus caperetur. Nam hoc eſt, quod de Behemot ſive Leviathan ad Beatum Job Dominus loquitur: *An extrahere poteris Leviathan hamo?* ſubauditur enim, ùt ego. Proinde cùm dicit: *Cornua in manibus ejus*, id ſolum nos attendere vult, quòd cornibus ſive brachiis patibuli fixæ fuerint manus ejus. Alloquin magis propriè dixiſſet: Manus ejus in cornibus, ſicut non ſic dicere ſolemus: crux in Chriſto, ſed: Chriſtus in cruce fixus. Hoc magis perpendere nos vult, quod C propter confixionem, qua cruci confixus vel in cruce exaltatus eſt, omnis poteſtas ſive omne regnum, quod per cornu figurari ſolet, datum eſt in manibus ſive in manu ejus, ſicut ipſe prædixerat: *Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum.* Et ſicut ait poſtea: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Ipſe Propheta protinus enuntiat, quid eventurum eſſet inde, quod ibi abſcondita eſt fortitudo ejus. Ait enim:

VERSUS V. *Ante faciem ejus ibit mors, & egredietur diabolus ante pedes ejus.*

Quid enim eſt hoc, niſi ac ſi diceret: Illo quaſi hamo Leviathan capietur? Sicut enim piſcis hamo captus ante pedes capientis, hamumque trahentis de flumine ſive de mari egreditur: ita *diabolus egredietur*, inquit, *ante pedes ejus*, hoc eſt, veniet in poteſtatem ejus, & foras idem D Princeps mundi ejicietur. Duo dixit: *Ante faciem ejus ibit mors: & egredietur diabolus ante pedes ejus.* Et hæc ſunt, quæ nos credimus & loquimur, & credentes ſperamus: quia ante conſpectum ejus mors fugit; reſurrexit enim, & nobis Reſurrectionis gloriam donavit, diabolumque auctorem peccati & mortis ad prædicationem Evangelii ſui fecit foras egredi, & ante pedes, id eſt, ante prædicatores ſuos conculcari. Sequitur:

VERS. VI. *Stetit, & menſus eſt terram. Aſpexit, & diſſolvit gentes, & contriti ſunt montes ſæculi. Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus.*

Ipſe, qui in cruce mortuus fuit, ubi abſcondita erat fortitudo ejus, reſurgens à mortuis, nimirum non jam abſcondita, vel abſcondenda, ſed deinceps manifeſta fortitudine *ſtetit*, ſubauditur: à dextris virtutis Dei ad expugnandas reliquias peccati, ad debellandos hoſtes Evangelii ſui. Nam *ecce video cœlos apertos*, ait Stephanus Protomartyr, *& filium hominis ſtantem à dextris virtutis Dei.* Et Iſaias jamdudum fuerat prælocutus. *Stat ad judicandum Dominus, & ſtat ad judicandos populos.* *Stetit* ergo Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio diabolum victum habens ante pedes ſuos. *Et menſus eſt terram.* Quomodo menſus eſt, niſi tanquam Judex vivorum & mortuorum? Nempe quod de David præſcriptum fuerat: quia *percuſſit Philiſtum, & percuſſit Moab, & B menſus eſt funiculo coæquans terræ. Menſus eſt autem duos funiculos, unum ad occidendum, & unum ad vivificandum:* hoc de iſto manuforti venerabiliter eſt ſentiendum: quia *menſus eſt terram*, & menſus eſt duos funiculos, unum funiculum miſericordiæ, & unum funiculum judicii: funiculum miſericordiæ ad vivificandum, funiculum judicii ad occidendum. Ita metiendo terram *aſpexit gentes*, miſeratus eſt ſuper gentes, funiculum miſericordiæ ad vivificandum menſus eſt ſuper gentes. Porro funiculum judicii ad occidendum menſus eſt ſuper Judæos, ut excæcati caderent in ore gladii, & captivi ducerentur in omnes gentes. Id ipſum, quod dicimus de aſpectu miſericordiæ, quo *aſpexit gentes*, pulchrè innuit hoc dictum: *Et diſſolvit gentes*, & quod ſubjungitur: *Et contriti ſunt montes ſæculi, & incurvati ſunt colles mundi.* Quid enim eſt: *diſſolvit*, niſi ad pœnitentiam emolliuntur: Econtra de impio dicitur: quia cor ejus induravit. Et quid eſt: *Contriti ſunt montes ſæculi, & incurvati ſunt colles mundi*, niſi ad pœnitentiam contriſtati ſunt Principes ſæculi Majores, qui intelliguntur per *montes*, & minores, qui ſignificantur per *colles*? *Commota eſt & contremuit terra*, ait Pſalmiſta, *& fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis.* Bona contritio, quæ fit *ab itineribus æternitatis ejus.* Nam hoc eſt contritum cor & humiliatum, quod non deſpicit Deus. Hoc totum fuit, vel eſt metiri funiculum unum, funiculum miſericordiæ ad vivificandum. Porro quod continuo ſequitur:

Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian, VERS. VII.

menſio eſt funiculi alterius, funiculi judicii ad occidendum. Nam de illo Æthiope hic ſermo eſt, qui non mutabit pellem ſuam, & de illo Madian, qui ſemper, & pertinaciter declinat judicium ſecundùm hoc ipſum nomen, quod eſt Madian. Madian quippe interpretatur *declinans judicium*, & ſignificat eos, qui non credunt futurum judicium. Igitur ipſe, qui aſpexit & diſſolvit gentes aſpectu miſericordiæ, ipſe *pro iniquitate vidit*, id eſt, ſicut iniquitatem judicavit omnem incredulum, omnem animam hominis increduli & malum operantis, Judæi primùm & Græci. Siquidem tabernaculum Æthiopiæ eſt omnis animæ Judæi malum operantis potiùs quàm tabernaculum Libani, id eſt, templum ipſum, de cujus candore ſive religione ſolebat gloriari & dicere: *Templum Domini, templum*

Domini eſt. Verùm dicere licet, quia ex quo Salvatore crucifixo tenebræ circa meridiem factæ ſunt, & ſecundùm illud præſagium contigit in Iſraël, & obſcurati ſunt oculi eorum, & ipſi templum, & omnia ſacra Judæorum tabernacula Æthiopiæ facta ſunt. Sicut enim Æthiopes ex vicino ſplendidi ſolis calore denigrati ſunt: ita Judæi miro modo de præſentia Salvatoris per invidiam ſuam facti ſunt; & per odium lucis obſcurati ſunt oculi eorum. Igitur *pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ*, id eſt, ſicut veram & conſummatam iniquitatem judicavit atque damnavit cuncta, quæ priùs ſibimet habitabilia fuerant feſta, vel cerimonias Religionis Judaicæ.

Deinde *turbabuntur*, ait, *pelles terræ Madian*. Et iſte & alius Propheta, videlicet Iſaias, qui cum B dixiſſet: *Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſuperaſti*, ſtatim addidit: *ſicut in die Madian*: ad illum nos mittunt hiſtoriæ locum, ubi Gedeon Dux Iſrael miro modo turbavit caſtra Madian. Omnis Madian, & Amalec, & Orientis populi congregati fuerant ſimul; & Gedeon quæſierat ſignum in vellere ſcire volens, ſi ſalvum faceret Dominus populum ſuum per manus ejus, ſicut locutus eſt. Diviſitque trecentos viros, quos de omni Iſrael ſecum retinuerat in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque vacuas ac lampades in medio lagenarum. Cùmque omnes ſecundùm Ducis adictum atque exemplum per gyrum caſtrorum in tribus perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, tenuerunt ſiniſtris manibus lampades & dextris ſonantes tubas clamaverunt: *Gladius Domini & Gedeonis.* Omnia itaque caſtra turbata ſunt, & fugientes mutua cæde ſe truncabant. Secundùm rei illius geſtæ ſimilitudinem *turbabuntur*, ait, *pelles terræ Madian*, id eſt, omnia ſacra vel ſecreta Gentilium declinantium judicium, non credentium futurum eſſe judicium. Quòd Gedeon Chriſti prætulerit typum ſecundùm ſui nominis interpretationem. Gedeon namque interpretatur *circumiens uterum*, & quòd viri ejus trecenti Martyres Chriſti ſignificaverint certantes atque morientes pro fide Sanctæ Trinitatis: & confractio hydriarum mortes fragilium corporum, fulgur autem lampadarum gratiam ſignificaverit miraculorum, quæ poſt Martyrum cædes ſplenduerunt, unde ſuperata, atque confuſa ſunt cuncta phanatica gentilium. Sancti Patres latiùs tractaverunt, quæ quoniam ſuis in locis inveniuntur D hìc non perſcribimus vitantes legentis faſtidium. Igitur *turbabuntur*, ait, *pelles terræ Madian*, id eſt, vanitates & inſaniæ falſæ eorum, qui non credent ſecundùm prædicationem Evangelii futurum eſſe judicium, ſuperabuntur, atque deſtruentur per mira & inaudita prælia Martyrum, ſua corpora ad ſupplicia tradentium & moriendo vincentium, Sequitur:

VERS. VIII. *Nunquid in fluminibus iratus es Domine, aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua.*

Hujuſmodi interrogationes interdum facere potuerunt & cæteri Prophetæ & fecerunt, excepto, quòd iſte cum majore in- A terrogat admiratione. Exempli gratia: Ubi Daniel vidit in viſione, quòd quatuor venti cœli pugnabant in mari magno, & quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari diverſæ inter ſe, & deinde throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit & interfecta eſt judicio ejus beſtia illa magna, aliarum quoq; beſtiarum poteſtas ablata, admirari poterat ipſe Daniel, & eodem modo interrogare. Nunquid in leonibus iratus es Domine, aut pardis & urſis furor tuus, & in ventis atq; in mari indignatio tua? Nunquid de talibus eſt tibi cura, ut propter hæc in judicio ſedeas? Et ratione ipſa reſpondente: non, conſequebatur ut per illas imagines ſignificarentur quædam alia majora, quæ ſcire volens ille: *Acceſſi*, inquit, *ad unum de aſſiſtentibus, & veritatem quærebam ab eo de omnibus his*, Simili modo & Zacharias de mul- B tis quærit, & dicit: *Quid ſunt hæc Domine mi?* Iſte autem magis attonitus, & majori admiratione citatus (videbat enim & audiebat aure vel oculo Prophetali, unde timeret, ſicut præmiſit: *Domine audivi auditionem tuam & timui*) interrogat & dicit: *Nunquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua?* Et ſine dubio reſponſum eſt: Non. Nullam quippe iram elementa inanimata meruerunt, & ſicut Danieli, ſicut Zachariæ interrogantibus, ita & huic dictum eſt, quid eſſent vel ſignificarent ea, quæ videbantur. Nihil tamē ita expoſitum eſt aliquod ejuſmodi myſterium, ut concederetur ei ſcribere manifeſtè ad intelligendum; immo ſic præcipiebatur: *Tu autem claude ſermones, & ſigna librum uſque ad tempus ſtatutum.* Quid iſte viderit, ut diceret? *Nunquid in fluminibus iratus es Domine?* Et cætera ſequentia, pan- C lò manifeſtiùs ſonant, cùm dicit: *Viderunt te aquæ, & doluerunt montes, gurges aquarum tranſiit, dedit abyſſus vocem ſuam* &c.

Itaque ſicut in legalibus dictis: *non alligabis os bovi trituranti*, cùm audimus Apoſtolum dicentē: *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* ſcimus reſpondere: non; ſed de Prædicatoribus hoc dicit lex ſpiritualis: ita in his viſionibus Propheticis, dum dicit: *Nunquid in fluminibus iratus es Domine?* & ipſe videns ſive Propheta, & nos videntis ſenſum habere cupientes, reſpondere ſciamus: non, & ſub nominibus montium atque collium, equorum, atq; quadrigarum, fluminum ſive aquarum, ſagittarum lucentium & fulgurantis haſtæ cæterarumq; rerum, de quibus æquè, ut de bobus Deo cura non eſt, res illas intelligamus, de quibus Deo ſine dubio cura eſt. Flumina illa nobis in intellectu ſint, quorum voces auditæ ſunt, vel an- D diri potuerunt: aquæ illæ & mare illud & flumina, de quibus in Pſalmo ſcriptum eſt: *Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina vocem ſuam. Elevaverunt flumina fluctus ſuos à vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis Dominus.* Flumina enim, *Pſal. 92.* quæ elevaverunt vocem ſuam, ſacra Catholicæ fidei dogmata ſunt, Domino dicente: *Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Porro alia flumina contraria, quæ elevaverunt fluctus ſuos à vocibus aquarum multarum, illa ſunt, de quibus gloriatur draco magnus, ut apud Ezechielem Dominus loquitur: *Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti draco magnus, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus eſt fluvius.* Populi enim ſunt inquieti & impetuoſi, qui elevaverunt fluctus ſuos, fluctus perſecutionum atque ſeditionum, à vocibus aquarum multarum, id eſt, propter voces Chriſti diſcipulorum habentium abundantiam cœleſtium gratiarum. Illud mare totus mundus eſt, mundus impiorum & incredulorum, cujus tanquam maris elationes mirabiles fuerunt. Mirabilis autem Dominus in altis Dominus, qui elevationes illas compeſcuit. Qualiſcunq; vocabu-

vocabula ſint tam in his quàm in cæteris, quæ ſequuntur, illas debemus intelligere res, quibus Deum ſummè ſapientem & ſummè juſtum iraſci vel indignari à ratione non diſcordet. Sequitur:

Qui aſcendes ſuper equos tuos, & quadriga tua ſalvatio.

VERS. IX. *Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, juramenta tribubus, quæ locutus es.*

Quia ſemel interrogavit: *Nunquid in fluminibus iratus es Domine?* & interrogando interrogationis atque reſponſionis viam nobis aperuit: interrogemus etiam de his: Nunquid *ſuper equos* quadrupedes Domine aſcendiſti aut *aſcendes*, & *quadrigis* vectaberis ut Reges & Conſules? Nunquid *arcum* intendes & ſagittarius fies, & ſcapulas hominum transfiges & percuties inter pulmonem & ſtomachum aut egredietur ſagitta per carneum cor eorum? Et reſpondebis: non. Nam *aſcendes* quidem *equos tuos*: ſed *equi tui* homines ſunt ſponte ſubeuntes obedientiæ tuæ frœnum. *Aſcendes* quidem *quadrigas tuas*: ſed *quadriga tua* quatuor Evangelia tua ſive Evangelii tui quatuor ſunt Sacramenta per totum mundum currentia. Scilicet *Incarnatio* tua, *Paſſio* tua, *Reſurrectio* tua, *Aſcenſio* tua, quæ ſine dubio ſunt *ſalvatio* noſtra, quorum ſine fide nulla eſt *ſalvatio* noſtra. Cùm iſtis *equis*, & *quadrigis tuis ſuſcitans ſuſcitabis arcum tuum*, id eſt, prædicans prædicabis futurum judicium tuum, te ad judicandos vivos & mortuos venturum, quemadmodum illi teſtes *Reſurrectionis & Aſcenſionis* tuæ te viderunt euntem in cœlum. Illud namque prædicare judicium quodammodo tale eſt, ut ſi quis intendat *arcum* ſuum; quia ſicut *arcus* de longè ferit: ita de longinquo venit dies judicii, ita ut, antequàm feriat, præviderì non poſſit.

Suſcitabis & juramenta tribubus, quæ locutus es. Quæ ſunt illa *juramenta*? Duobus quidem hominibus *juramenta locutus es.* Scilicet Abrahæ & David, dicens Abrahæ: *Per memetipſum juravi: quia feciſti hanc rem.* Et jurans David, ſicut Scriptura dicit: *Juravit Dominus David veritatem.* Verumtamen & omnia dicta tua propter firmam & indiſſolubilem veritatem dici poſſunt *juramenta.* Tu es enim ille Angelus, de quo in Apocalypſi ſcriptum eſt: *Et Angelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, levavit manum ſuam in cœlo, & juravit per viventem in ſæcula ſæculorum, qui creavit cœlum, & terram & ea, quæ in eis ſunt, quia tempus amplius non erit* &c. Quæcunque *locutus es*, tam vera tamque firma ſunt, ac ſi juraveris per temetipſum ſive per Beatam Trinitatem viventem in ſæcula. Cœlum enim & terra tranſibunt, verba autem tua non tranſibunt. Aſcendendo *ſuper equos*, & *quadrigas tuas*, & ſuſcitando *arcum tuum* implebis omnia, *quæ* tanquam *juramenta locutus es*, quorum finis erit dare *tribubus* terram veraciter fluentem lac & mel.

Semper. Jam dictum eſt ſupra, quod à verſiculo illo: *Deus ab Auſtro veniet, & Sanctus de monte Pharan* ſive umbroſo & condenſo, quo Sanctam intelligimus Trinitatem, trina diſtinctione diſtinctum ſit hoc Canticum, & ſingularum diſtinctionum ſignum ſit *Semper*, pro quo in Græco DIAPSALMA, in Hebraico *SELA* ſcriptum eſt, & ubicunque apponitur, ibi vel quæ ſequuntur vel quæ præceſſerint, non tantùm ad præſens tempus pertinere ſciamus. Ea ergo, quæ jam dicta ſunt, manifeſtum eſt ad perſonam pertinere Dei, & Sancti qui ab Auſtro & de monte umbroſo & condenſo, id eſt, à Spiritu Sancto & à Patre Deo venturus erat. Et nunc interpoſito *Semper*, quæ ſequuntur, ad perſonam dicuntur Spiritus Sancti, quod maximè ex illo verſiculo liquet: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.* Ait itaque: *Fluvios ſcindes terræ.*

VERS. X. *Viderunt te aquæ, & doluerunt montes gurges aquarum tranſiit.*

Ne fluvios & aquas ſive aquarum gurgites hic intelligamus, vulgariter, vetuit nos interrogatio præmiſſa dicentis: *Nunquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? Vel in mari indignatio tua?* Ergo *fluvios terræ*, id eſt, omnes ſapientes ſive omnes loquacitates Philoſophiæ mundanæ, Tu Auſter bone, tu Spiritus Sapientiæ *ſcindes*: Tu, qui flumen, id eſt, doctrinam Evangelicam abſque ſciſſura currere facis ſequentibus ſignis. Ad quid illos *fluvios ſcindes*? Nimirum ut minus aut nihil valeant, per ſciſſuras comminuti atque attenuati, & tranſeant per eos calceati. Nam hoc eſt, quod apud Iſaiam taliter dictum eſt: *Et deſolabit Dominus linguam maris Ægypti, & elevabit manum ſuam ſuper flumen in fortitudine Spiritus ſui, & percutiet eum in ſeptem rivos, ita ut tranſeant per eum calceati.* Lingua namque maris Ægypti loquacitas eſt ſapientium ſæculi, quam Spiritus Sanctus ſtultam fecit, quæ dum ſciſſa, & contra ſemetipſam diviſa eſt, faciliùs tranſierunt per eam, quicunque fuerunt vel ſunt calceati pedes in præparatione Evangelii pacis. Hoc facto *viderunt te aquæ, & doluerunt montes*, id eſt, cognoverunt te populi, & doluerunt Principes aliqui dolore pœnitentiæ, aliqui dolore invidiæ. Et intumeſcunt quidem populi multi, quomodo interdum aquæ intumeſcunt, ſed tumoris eorum finis erit. Hoc eſt, quod nunc ait: *gurges aquarum tranſiit.* Sequitur:

VERS. XI. & XII. *Dedit abyſſus vocem ſuam, altitudo manus ſuas levavit.*

Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo; in luce ſagittarum tuarum ibunt, in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.

Ubi *gurges aquarum*, hoc eſt, omnis eorum impetus *pertranſiit*, qui necabant populum tuum *abyſſus*, id eſt, inferi laudaverunt te. Tunc etiam ſuperi, id eſt, Angeli in plauſum ſuis manibus concrepuerunt, & victorem veluti geſtu quodam & tripudio elevatarum manuum demonſtraverunt. *Sol* tuus & *luna* & omnis ſplendor, qui prius illuxerat populo tuo, & poſtea malorum pondere & tenebrarum horrore univerſa fuerant conperta, receperunt lumen ſuum & priſtinum habuere fulgorem. *Sagittæ tuæ, & fulgurans haſta*, id eſt, plagæ tuæ & eruditio tua lumen populo tuo præbuerunt. Denique *in luce ſagittarum tuarum & in ſplendore haſtæ tuæ*, quæ eos ad hoc corripuit, ut emendaret, ambulavit populus tuus te timens, te diligens, & magnam tui admirationem habens. Hinc protinus ſequitur:

VERS. XII. & XIII. *In fremitu conculcabis terram, in furore obſtupefacies gentes egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo. Percuſſiſti caput de domo impii, denudâſti fundamentum uſque ad collum.*

Procedere

Procedere & properare volens animus ad huc ad ante dicta revocatur. Minus enim, quàm cupit, ipſe ſibimet diſtille videtur. Siquidem de temporibus verborum omnino tacuit, tamquam caſu & absque ulla ratione variata ſint in his dictis Propheticis. Futuro tempore Propheta dixerat: *Fluvios ſcindes terra*, & repentè verbum jam cœpit agere præteriti temporis: *viderunt te aqua, & doluerunt montes, gurges aquarum tranſiit*, & ſubinde iterum ſecundùm tempus futurum *in luce ſagittarum ſuarum ibunt: In fremitu conculcabis terram, in furore obſtupeſacies gentes*, ſtatimque rurſus tempore præterito *Egreſſus*, inquit, *in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo &c.* Nunquid caſu & absque ullius rationis intuitu ita in Prophetis ſuorum tempora verborum variare conſuevit Spiritus Sanctus? Non utique absque B ratione eſt, quæ etſi nobis omnino non patet, tamen inde perſentire aliquid dulce & jucundum eſt. Attendenti diligenter illud occurrit: quia ſermo Propheticus ea quæ quodam certo tempore ventura vel facienda eſſent, magis præteriti temporis verbum edixit: illa vero, quæ fieri non deſinerent omnibus diebus usque ad finem ſæculi, verbis futuri temporis enuntiavit. Siquidem ut prædicatores ſuos in mundo haberet Dominus, & futurum prædicaret judicium usque ad finem ſæculi, non erat defuturum: & idcirco verbis futuri temporis edixit: *Aſcendes ſuper equos tuos, ſuſcitans ſuſcitabis arcum tuum.* Ut autem in infirmitate Paſſionis lateret virtus Divinitatis ejus, certo & quodam brevi tempore futurum erat: & idcirco præterito tempore dixit: *Ibi abſcondita eſt fortitudo* C *ejus.* Diſcretio hæc eadem illic evidentius apparet, ubi de Paſſione ſua loquens præterito tempore ait: *Foderunt manus meas, & pedes meos*, quod ſemel oportebat fieri. Futurum autem: *Narrabo*, inquit, *nomen tuum fratribus meis, in medio Eccleſia laudabo te*, quod fit, & fiet usque ad conſummationem ſæculi. Quapropter ab eo, quod ait: *Fluvios ſcindes terra*, repetere libet.

Verumtamen priùs egreſſum illum, de quo ait: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo* conſiderare ad rem præſentem nonnihil attinet. *Egreſſus es*, ait, id eſt, præſentiæ tuæ vel adventûs tui ad homines ſigna viſibilia dediſti Deus inviſibilis. Ita *egreſſus es cum Chriſto ſuo.* Ergo cui hæc dicuntur, alia eſt perſona, quàm ipſe Chriſtus. Nec verò perſona *Patris* hic intelli- D genda eſt, quia videlicet perſonam illam ex nomine nulla Scripturæ auctoritas refert taliter apparuiſſe hominibus, ut viſibilia præſentiæ ſuæ ſigna præberet. Filius Dei, Deus inviſibilis, homo viſibilis factus eſt, & cum ipſo taliter egreſſo Spiritus Sanctus ita *egreſſus* eſt *in ſalutem populi* ſui, ut viſibile daret ſignum adventûs ſui. Nam & ſuper ipſum Chriſtum ſuum deſcendit corporali ſpecie ſicut columba, & ſuper diſcipulos Chriſti ſui apparuit tanquam ignis, & ſuper ſingulos eorum ſedit. Ita *egreſſus* eſt *in ſalutem populi* ſui *cum Chriſto* ſuo, id eſt, ut ſalvaret populum cum Chriſto Salvatore noſtro. Primo egreſſu viſus eſt ad aquas Jordanis, ubi baptizabatur Chriſtus ejus. Pulchrè ergo ab aquarum ſimilitudine incipit opus ejusdem Salvatoris in laudem ejus, qui *egreſſus* eſt *in ſalutem populi* ſui. *Fluvios* ait, *ſcindes terra, viderunt te aqua &c.* A Verbum *ſcindes* latius eſt & plus ſignificat, quàm ſi dixiſſet: emittes ſive aperies. Uno namque hoc verbo & malorum deſolationem & bonorum ſignificat fluviorum diffuſionem. De malis, vel contrariis jam ſupra poſitum eſt exemplum: *Et deſolabit Dominus linguam maris Ægypti, & elevabit manum ſuam ſuper flumen in fortitudine Spiritûs ſui, & percutiet eum in ſeptem rivis, ita ut tranſeant per eum calceati.* De bonis dictum eſt alibi, *quia ſciſſa ſunt in deſerto aqua, &* Iſa. 35. 6. *torrentes in ſolitudine, & qua erat arida, in ſtagnum, & ſitiens in fontes aquarum.* Et mali quidem fluvii ſunt fluvii terræ, boni autem fluvii non ſunt ejusdem terræ, ſed ſciſſi, id eſt, per diviſivam gratiam dati ſunt terræ. Utrumque cœptum eſt fieri ab aquis Jordanicis, ab illo egreſſu, quo in ſpecie B columbæ Spiritus Sanctus ad aquas Jordanis *egreſſus* eſt *cum Chriſto* ſuo *in ſalutem populi* ſui. Exinde namque cœpit Jeſus Chriſtus ejus prædicare publica prædicatione, & in digito Dei dæmonia ejicere.

Taliter egreſſum, *viderunt te*, inquit, *aqua & doluerunt montes*, id eſt, cognoverunt te populi & inviderunt Principes. Nam turbæ quidem admirabantur, Phariſæi autem dicebant: *In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Viderunt, inquam, *te aqua, & doluerunt montes*, quia exierunt Chriſto tuo obviam turbæ cum ramis palmarum pium Oſanna conclamantes: & inviderunt Principes Sacerdotum mortem illi machinantes: *Videtis, quia nihil proficimus; ecce mundus totus poſt eum abiit.* De talium quolibet in Pſalmo di- C ctum eſt: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Et *aqua* & *montes* pariter *viderunt te*, quod ſcilicet tu cum illo Chriſto tuo eſſes, & quod ille non in Beelzebub, ſed in te multa ſigna faceret; ſed *aqua viderunt te* & laudaverunt; *montes* autem viderunt & inviderunt.

Deinde *gurges aquarum tranſiit.* Quid ibi fuit *gurges aquarum* niſi profunda & ſeditioſa malitia Judæorum? Denique ſicut turbas illas, quæ viderunt & laudaverunt, nomine aquarum, & ſicut Pontifices & Phariſæos nomine montium: ita Concilium, quod illi collegerunt, & habitatores Jeruſalem rectè intelligimus nomine gurgitis aquarum. Nam hinc eſt, quod idem Chriſtus tuus jam dudum per Pſalmiſtam dicebat orans: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aqua us-* D *que ad animam meam.* Ille *gurges aquarum tranſiit*, ſubauditur, ſuper Chriſtum tuum. *Tranſiit*, inquam, id eſt, venit quidem, ſed non diu manſit ſuper eum. Intravit usque ad animam ejus, id eſt, tamdiu, donec ille moreretur. Sed quid protinus? *Dedit*, inquit, *abyſſus vocem ſuam, altitudo manus ſuas levavit, ſol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo.* Poſt gurgitem aquarum tranſeuntem ſtatim *dedit abyſſus vocem ſuam*, quia ſtatim ubi dixit: *Conſummatum eſt*, & emiſit Spiritum, ſtatim inferna contremuerunt, & qui in illa tali abyſſo erat Sanctorum populus, *dedit vocem ſuam* lachrymabilem, quam nos per fidem tam benè intelleximus, ac ſi præſentes ibi fuiſſemus. Illa vox hujusmodi fuit: *Adveniſti deſiderabilis, quem expectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de clauſtris.* Poſt talem abyſſi vocem *altitudo quoque manus ſuas levavit*; reſurrexit ille à mortuis. Et hoc videns

videns omnis *altitudo* cælorum plena ſelici admiratione plaoſum ſecit, & tripudiando exoltavit. Nec mora, deinde *ſol & luna ſteterunt in habitaculs ſus.* Nam tons, id eſt, Chriſtus adſcendit in cælum, & ſtetit vel ſedit à dextris virtutis Dei, & Eccleſia ejus ſublata de infetis ipſa quoque à dexttis ſtetit ſicut Pſalmus prædixit: *Aſtitit Regina à dextris tuis.* Exinde cœpit fieri & fit & fiet uſque ad conſummationem ſæculi id, quud protinus ſequitur temporibus mntatis, id eſt, facto tranſitu de præterito ad verba temporis futuri.

In luce ſagittarum tuarum ibunt, in ſplendore fulgurantis haſta tna. In fremitu conculcabis terram, in furore abſtupefacies gentes. Illuminati namque ſunt Apoſtoli, & prædicando emittere cœperunt verba veritatir. Illa denique verba ſagittæ ſunt, tüæ ſagittæ lucentes luce ſua viam vitæ demonſtrantes, & acumine ſuo corda populorum ad pœnitentiam compongentes. Hinc illud in Pſalmu: *Sagittæ tna acuta, pepuli ſub te cadent, in corde inimicorum Regis.* Et eſt ſenſos: Verba prædicationis tuæ acuta ſoni usque ad animam pertingentia & non homines, ſed vitia hnminum intetimentia, quibus confixi populi *in corde inimicorum Regis*, id eſt, io cordè ſno, qui prius inimicabantnr Regi DEO vel Regno Dei, cadent ſub te, id eſt, adorabunt te ſub tnum impetiom redacti. Nec ſola eront prædicationis verba, ſed ſequentur & ſigna terribilia. Benè ergo cùm dixiſſet: *In luce ſagittarum tuarum*, addidit: *In ſplendore fulgurantis haſtæ tua.* Fulgntans haſta faciendorum eſt ſignoſum potentia. In hujus ſplendore & in illa ſagittarum lnce *ibunt*, ait, ſubanditur: tam prædicarores, quàm auditores Evangelii. Et ita factum eſt & fit & fiet usque in finem ſæculi. Et ſagittarum lnx & ſplendor haſtæ fulgurantis eò usque proceſſit, nt Chriſtiana fides obtineset principatum muodi; & ſuper gentes exerceret in fottitudine zeli boni ſeveritatem magiſterii teligioſi. Dicit ergo ſagittarum ejosmodi, taliſque haſtæ Domino, Spiritui Sancto: *In fremitu conculcabis terram, in furore abſtupefacies gentes.* Ubi enim ſuper mores hominum terrena ſapientium magiſterium exercetur, ibi terra conculcatur *in fremitu:* & ubi gentiliter vivenres pen modn D peccati poninntur, verbi gratia, cùm tradontus Sathanæ in ioteritum carnis, ibi gentes per juſtum ſurorem afficiuntos ſtupore.

Nunc demom diligentiùs conſiderandum eſt, qnod dixit hoc modo: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.* Nec enim vacare putanda eſt iſta repetitio: *In ſalutem populi tui, in ſalntem cum Chriſto tuo.* Denique unus quidem eſt Spiritus & una eſt ſalus populi ejus, ſed duo leguntur in Evangelio Chriſti egreſſus ejusdem, & geminnm eſt ejusdem ſalutis opus. Primus egreſſus in ſpecie columbæ ad aquas Jordanis, ſecundus egreſſus in cænaculo ſuper Apoſtolos in igne & linguis diſpertitis. Huc jam ſupra dictum eſt. Porro de gemino ſalutis opere itidem ſciendum eſt, quia primum eſt opus remiſſio peccatorum, ſecundum diviſio A gratiarom. Remiſſionem peccatorum opus primom & maximè oeceſſarium à Paſſione Chriſti ſui cœpit operari. Ille enim reſurgens à mortuis, & ſtans in medio diſcipulorum inſufflavit & dixit eis: *Accipite Spiritum Sanctum.* Et ſubaudiendnm eſt: in remiſſionem peccatorum. Seqoitur enim: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Diviſio gratiarum ſecundum ſalutis opus erat quidem in quibusdam ex parte effectum ante Chriſti Paſſionem, ut haberent aliqui ſermonem ſapientiæ & ſermonem ſcientiæ, fidem & Prophetiam, operationem virtutum, diſcretionem Spiritoum. Sed poſt paſſionem ejos die Pentecoſtes abundantiùs peractum eſt, datis ioſuper generibus linguarum, ut exinde B ſalos eadem cunctis gentibus innoteſceret. Singillatim cuiqoe credentium hoc opus perficitnr, dum primnm ex aqua & Spiritu Sancto renaſcitur, & deinde per manus impoſitionem, & Chriſmatis unctionem confirmatur. Ita *in ſalutem egreſſus percuſſiſti*, ait, *caput de domo impii, denudâſti fundamentum usque ad collum. Semper.* Impius diabolus eſt, & domus ejus mundus, ſive omne quod in mundo eſt, ſcilicet concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum & ſuperbia vitæ. Quid ergo intelligimus *caput* ejusdem domus niſi aut ipſum diabolum Principem mundi, aot originale peccatum, quud Regni vel domus ejns *caput* & peincipinm ſuit? C Hoc *caput percuſſiſti* percuſſione lapidis in Paſſione Chriſti. Et proinde rectè dictum eſt, qnia *egreſſus es in ſalutem populi tui.* Deinde domus ejusdem *denudâſti fundamentum usque ad collum*, id eſt, quicquid errurum, quicquid vitiorum erat in mundo, non dimiſiſti indiſcuſſum tam illud, quod latebat, ſicut latet domus *fundamentum*, quàm illud, quod patebat, ſicuti patet corporis *collum.* Illis namque linguis igneis, quas foris oſtendiſti, intus ſervidi & fortes, ſapientes ſacti & eloqoentes noo ceſſaverunt, donec propalarent mundi hujus ſapientiam, quanta eſſet ſtultitia, & quæ dicebantnr in templis gentium ſacra, quanta eſſent ſacrilegia. Tertium eſt hoc *ſemper*, de quo quid ſit, jam ſemel, & ſecundò dictum eſt. Sequitur:

Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorum ejus venientibus ut turbo ad diſpergendum me. Exultatio eorum ſicut ejus, qui devorat pauperem in abſcondito. VERS. XIV.

Quoniam diſtinctione trina diſtinctum eſt hoc Canticum, cujus videlicet diſtinctionis ſignum eſt *ſemper* ſive *DIAPSALMA*, tertiò jam appoſitom, & in antedictis clarè diſcernuntur duæ perſonæ, Filii & Spiritûs Sancti, delectat hanc tertiam partem Cantici referre ad propriam perſonam Patris, ut ſit Canticum ſive laus totius Trinitatis.

Maledixiſti, inquit, *Sceptris ejus &c.* Ac ſi dicat: Non hac vice ſolùm, non hâc vice pri-

 mùm

mùm percuſſus eſt impius, quando paſſus eſt CHRISTUS; ſed jam dudum damnatus fuerat, & triplex eſt judicium damnationis ejus. Primum eſt, quòd *maledixiſti ſceptris ejus*, ſecundum qoód *maledixiſti capiti bellatorum ejus*, tertium, quod *maledixiſti* cunctis *bellatoribus* ejus *venientibus ùt turbo ad diſpergendum me.* Tunc *maledixiſti ſceptris ejus*, qoando in cælo damnâſti ſuperbiam ejus volentis tenere ſceptra cæli divinumque imperium & ſe ipſum facere Altiſſimum. Dicebat enim in corde ſuo: *Similis ero Altiſſimo.* Illis ejus *ſceptris maledixiſti*, id eſt, propter illam præſumptionem irrecuperabiliter illum damnâſti. Tunc verò maledixiſti *capiti bellatorum ejus*, quando dixiſti ad ſerpentem, per qoem decepit hominem, quod fuit initium belli ejus contra humanum genus, unde & idem ſerpens rectè dicitur caput hellatorum ejus: *Quia feciſti hoc, maledictus eris inter omnia animantia & beſtias terræ &c.* In ſerpente ipſe maledicebatur, & ex eo vocabulum ſumpſit, ut vocetur *ſerpens antiquus.* Maledicis nunc usque cunctis *bellatoribus ejus venientibus ùt turbo ad diſpergendum me* & cunctos ſimiles mei timentes te. Illorum primus fuit Pharau Rex Ægypti, noviſſimus erit Antichriſtus. Ille namque, videlicet Pharao, primos poſt verbum promiſſionis velut quidam *turbo* diſpergere me voluit, id eſt, auferre mihi effectum juramenti, quod ad Abraham juráſti in repromiſſione beati ſeminis, id eſt, Chriſti: quia ut nullum veniret ſemen, maſculos omnes necari præcepit. Sed quid illi & cæteris provenerit, quis neſcit?

VERS. XV.

Viam feciſti in mari equis tuis in luto aquarum multarum.

Cùmque ille perſequens auſos eſſet poſt eos ingredi, ſubmerſus eſt cum exercito ſuo in mari, & ibi dejeciſti eum, & periit cum curribus & equitibus ſuis. Illi primi fuerunt omnium perſecutione manifeſta perſequentium nomen tuum: cæteri omnes ſicut ſimiles ſunt vel fuerunt: ita ſimilem ſibi damnationem acquiſierunt & acquirunt. Et juſtè maledicti ſunt *bellatores* ejusmodi, quia in hoc ipſo exultant, quòd vacat eis uccidere & perſequi, qood eſt aſſimilari diabolo vel Antichriſto. Hoc eſt, quod ait: *Exultatio eorum ſicut ejus, qui devorat pauperem in abſcondito.* Quis enim eſt ille, *qui deverat pauperem in abſcondito* niſi ille, qui dum inſidiatur, ut rapiat pauperem, & quantum poteſt, rapit, dicit in corde ſuo: *DEUS non requiret?* Et quidem illud magnum & glorioſum fuit, quòd illum carneum Pharaonem, & currus & exercitum ejus mare operuit: *tuis* autem *equis* ſive hominibus *in* eodem *mari viam feciſti.* Sed multò magis multoque glorioſius eſt, quod eadem *aqua* per CHRISTI Sacramentum credentes in eum transmittit ad Regnum æternum omnia operiens peccata, quæ ſpiritalium caſtra ſunt Ægyptiorum, & quòd *in mari* hujus ſæculi, ubi erat lutum aquarum multarum, id eſt, nimium carnalis & turbida converſatio gentium, *viam feciſti* illis *equis tuis*, de quibus ſupra dixi: *qui aſcendes ſupra equos tuos & quadriga tua ſalvatio.*

Audivi, & conturbatus eſt venter meus, à voce contremuerunt labia mea. VERS. XVI.

Verſiculus iſte idem ſonat, eandemqoe admirationem renovat, quam in initio præmiſit: *Domine*, inquiens, *audivi auditionem tuam, & timui.* Expoſuit, quid audiens timuiſſet, & nunc demum quaſi per illam benè ordinatæ orationis partem, quam Rhetores Complexionem vocant, ad primam propoſitionem rediens: *audivi*, inquit, *& conturbatus eſt venter meus, à voce contremuerunt labia mea.* Conturbatio hæc ſive tremor iſte optabilis eſt, quia utilis eſt, magnumque divini reſpectus emolumentum habet. Ait enim: *Ad quem autem reſpiciam niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?*

Conturbato ergo ventre, & à voce, quam intus audierat, contremiſcentibus labiis optat eandem conturbationem & tremorem ſibi adaugeri & optando dicit: *Ingrediatur putredo oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, ut requieſcam in die tribulationis, & aſcendam ad populum accinctum noſtrum.* Gratulor, inquit, quòd dicere jam potui: *Conturbatus eſt venter meus*, quod dicere ille non meretur, qui non habet teneritudinem ventris, immò duritiam cordis tanquam duritiam lapidis, cujus cor DEUS non emollivit, qualium Pharao Rex Ægypti notiſſimus habetur in Sanctis Scripturis. Gratulor, inquam, quòd opera tua Domine conſiderans intremui per Spiritum humilitatis: opto autem, ut mihi adaugeas humilitatem cordis, ut loquens ad te Dominum meum magis ac magis agnoſcam, quia pulvis ſim & cinis, moxque futurus putredo & vermis. *Putredo* illa, id eſt, putredinis illius memoria, qua poſtmodum putreſcam, *in oſſibus meis & ſubter me ſcateat*, id eſt, humiliet totum, quicquid eſt in me, virtutis aut boni operis, & in radice cordis, in profundo conſcientiæ magìs ac magìs accreſcat. Taliter enim fiet, *ut requieſcam in die tribulationis.* Quod ſciens CHRISTUS tuus, ubi dixit: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde,* Matt. 11.
ſtatim hoc addidit: *Et invenietis requiem animabus veſtris.* Et quis ille *dies tribulationis?* Non longè quæratur. Tam hoc tempus, in quo ſumus, in quo vivimus, *dies tribulationis* eſt. Sive ſingulariter diem ſive pluraliter dies dixeris, dies tribulationis eſt, dies mali ſunt, quia pleni ſunt adverſis, pleni ſunt peccatis. *Beatus homo*, inquit Pſalmiſta, *quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, ut mitiges ei à diebus malis.* Hanc intendens mitigationem

jam

jam dictus CHRISTUS tuua loco memora A to ita incipit: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Quid enim eſt aliud: *& ego reficiam vos*, quàm & ego vus à diebus malis mitigabo? Et oſtendens, in quo: *Tollite*, ait, *jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Ac demum intulit: *Et invenietis requiem animabus veſtris.* Ergo putredinem in oſſibus admittere & ſubter ſe ſcatentem habere, vel propter conſcientiam putredinis, quod to homo mox futorus es, mitem eſſe & humilem corde, hoc eſt jam requieſcere non ſolùm in futuro, verùm etiam in præſenti ſæculo.

Matth. 11.

Quid autem ſibi vult, quòd, cùm dixiſſet: *ut requieſcam in die tribulationis*, addidit: *Et aſcendam ad populum accinctum noſtrum?* Quid niſi quòd mitem eſſe & humilem corde, eſt veraciter *accinctum* eſſe & *ad populum accinctum* aſcendere, populum, à quo Regnum cælorum vim patitur & violenter diripitur? Qua enim alia cinctura niſi humilitatis Spiritu Moyſen accinctum eſſe potas, ut fortiſſimum Spirituum DEUM univerſæ carnis teneret dicentem: *Dimitte me*, & ad ſuam voluntatem inflecteret? Indubitanter ſciendum eſt, quia abſque hac cinctura nulla uſquam juſtitiæ fortitudo eſt. Quamvis multorum quiſpiam ſit ope- C rum, abſque iſto juſtitiæ præſidio nullus eſt, nec ille populus accinctus populus ejus eſt, qui accinctis renibus carnes agni comedens per mare aſcendit, ſicut hic nunc dixerat: *Viam feciſti in mari equis tuis.* Vanè Synagoga de operibus confidit: quia impoſſibile eſt eos juſtificari, qui ſuam volentes ſtatuere juſtitiam juſtitiæ DEI non ſunt ſubjecti. Hoc eſt, quòd continuò per metaphoram aptiſſimè dicit:

VERS. XVII.

Ficus enim non florebit, & non erit germen in vineis. Mentietur D *opus olivæ, & arva non afferent cibum. Abſcindetur de ovili pecus, & non erit armentum in præſepibus.*

Sub iſto Senario numero univerſa reprobat opera legis, quæ ſex diebus operari concedit. Et idcirco reprobat, quia Judæus operarius legis non intendit, ut celebret Sabbatum Domini, non habet fidem & humilitatem, quam commendans: *Invenietis*, ait, *requiem animabus veſtris.* *Ficus & vinea* nec non & *oliva* præſenti loco Synagoga eſt, & *arva* non afferentia cibum Judaicæ ceremoniæ ſiunt. *Pecus & armentum* minores & majores Judæi, ſive populus & Sacerdotes ſunt. Eorum omnium fidem & humilitatem CHRISTI non habentium opera cuncta reprobantur dicendo: *Ficus enim non florebit &c.* Ac ſi dicat: Idcirco humilitatis gratiam tantopere deſidero, quia in operibus legis nullus eſt fons juſtitiæ, nullum germen juſtitiæ, nullum opus juſtitiæ, nul- B lus omnino vitalis cibus animæ. In quo pecus abſciſſum eſt de ovili & armentum à præſepibus fugitur in eo, quòd Judæus non credit, quòd juſtitiæ DEI non vult ſubjici & non audit vocem Domini ſive Paſtoris boni. Hinc ille dicit: *Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis.* Item: *Propterea vos non auditis, quia ex DEO non eſtis.*

Ego autem in Domino gaudebo, & exultabô in DEO JESU meo. DEUS Dominus fortitudo mea. VERS. XVIII. & XIX.

Quod dicit, hoc eſt: Idcirco Iſraël ſectando juſtitiæ legem in legem juſtitiæ non pervenit, quia non ex fide, ſed quaſi ex operibus. Ego autem non quaſi ex operibus, ſed ex fide credam in Patrem & Filium & Spiritum Sanctum. Nam dicendo: *In Domino gaudebo*, confitetur Patrem; dicendo: *Exultabo in DEO JESU meo*, confitetur Filium; dicendo: *DEUS Dominus fortitudo mea*, confitetur Spiritum Sanctum. *Et ponet pedes meos quaſi cervorum, & ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſalmis canentem.* Sicut enim *pedes cervorum* agiles ſunt ad dumeta tranſilienda & alta petenda: ſic per hanc fidem agilis ero, ut in legem juſtitiæ perveniam, & in lapidem offenſionis non offendam. *Et deducet me* hæc juſtitia fidei *ſuper excelſa mea*, id eſt, ſuper juſtitiam operum. *Deducet*, inquam, *me victor*, DEus unus, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, *in Pſalmis canentem* victoriam curſus mei, non operibus meis, ſed gratiæ ejus adſcribentem, & per hoc gratias ſempiternas agentem.

(o)

CANTICUM MOYSIS II.

Deuteron. Cap. XXXII.

AUdite cæli, quæ loquar, audiat terra verba oris mei &c.

Metonymicè ad cælos inanimatos terramque inanimatam ſermo dirigitur, atque à rebos, quæ nec aures nec ſenſum habent aliquem, homo rationalis & ſapiens attentum flagitare videtur auditom, tanquam ſi dicat: Quoniam ego mortalis bomo ſum, novi autem, quòd iſti homines vel poſteri eorum poſt mortem meam iniquè acturi & de via, quam præcepi illis, citò declinaturi ſunt: vos ſaltem cæli, qui ſuperſtites eſtis, & tu terra, quæ in æternum ſtabis, accedite ad audiendum, ſtate ad teſtificandum, ut, cùm iniquè egerint, & à via Domini declinaverint, vos juxta maledictiones ſuperiùs dictas, vos, inquam, cæli ſitis deſuper ænei, & to terra, qoam calcant, ferrea ſis.

Verùm juxta ſenſûs interni veritatem illi cæli convocantur ad audiendum, de quibus idem Spiritus in Propheta: *Cæli*, inquit, *enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum*, & illa terra, de qua alibi: *Dominus*, inquit, *dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.* Illi, inquam, cæli & illa terra convocantur huc ad audiendum, de quibus & in alio Propbeta: *Rorate*, inquit, *cæli deſuper, & nubes pluant juſtum, & aperiatur terra, & germinet Salvatorem*, ut videlicet non dubitent cælos eloqoentes, ſcilicet Prophetæ, & univerſi Prædicatores derelicta gente hac ſtulta ſine conſilio & ſine prudentia proficiſci, ut in omnem terram exeat ſonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum, & ſecundùm præſentis Cantici teſtimonium invitare gentes ad laudandom DEum vel Dei populum, ut non dubitet terra qoondam deſerta & invia, ſcilicet Eccleſia ſalutarem ſuſcipere pluviam de ſummis cælorum, id eſt, de ore Apoſtolorum eodem auditu fidei, quo ſuſcepit terræ hujus principium, videlicet Beata Virgo: & dedit fructum ſuum pariendo DEUM & hominem Chriſtum.

VERS. I. *Audite* igitur *cæli*, id eſt, Apoſtoli, *audiat terra*, id eſt, de cunctis gentibus colligenda Eccleſia. Qoomodo audiatis *cæli*, quomodo ad auditum terræ hujus perveniant *verba oris mei?*

VERS. II. *Concreſcat in pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper terram & quaſi ſtilla ſuper gramina.*

A Quomodo *pluvia* concreſcit? Quomodo fluit *ros*? Notum eſt, quia de deorſum tenuem nebulam exhalantibus aquis humor in nubibus denſeſcit, & de nobibus in terram concreta *pluvia* defluit. *Ros* autem ſine nubibus nocturno frigore concretus de cælo in terram matutino ſereno cadit. Sic *cæli* iſti, qui enarraverunt gloriam DEI, gloriam eandem partim per ſtudium ſacræ lectionis, partim per ſolam didicerunt revelationem DEI. Quod legendo didicerunt nobiſque loquendo refuderunt, quaſi de deorſum humorem ſuſceptum & *in pluvia* concretum gratioſæ nubes ſuper herbam reddiderunt. Quod per B ſolam DEI revelationem acceperunt, quaſi rorem nocturnum meditando atque contemplando congregaverunt, & prædicando etiam ſcribendo *ſuper* læta fidei vel ſpei noſtræ *gramina* diſtillaverunt. Utroque modo perfectum cælum vel firmatum deret eſſe firmamentum, id eſt, Apoſtolum vel Prædicatorem idoneum, qui non da corde ſuo vel à ſemetipſo loqoatur, ſed quod audivit, hoc teſtetur, quod in Spiritu Sancto didicit, hoc annuntiet & loquatur. Igitur in vobis o cæli, qui auditis, *concreſcat in pluvia doctrina mea*, & per vos *fluat ut ros eloquium meum*, C id eſt, & ex præſenti legis lectione, & ex Spiritùs Sancti revelatione vobis omnibus conſilium DEI innoteſcat, atque inde per ora veſtra in omnem herbam, in cuncta *gramina* toto mundo virentia *fluat eloquium meum.*

VERS. III. *Quia nomen Domini*, inquit, *invocabo.*

Ergo o cæli benivoleotiam veſtro præſtate oratori, aurem benivolam veſtro præſtate Cantori ab ipſa re flagitanti: quia videlicet magna res eſt *invocare nomen Domini*, vobiſcum *invocabo nomen Domini. Domini*, inquam, Dei, cujus vos gloriam enarraturi, cujus opera vos eſtis an- D nuntiaturi. Iccirco *audite me cæli*, iccirco *audiat terra verba oris mei. Date magnificentiam DEO noſtro.*

VERS. IV. *DEI perfecta ſunt opera, & omnes viæ ejus judicia.*

Hoc eſt, quod primum audire volo vos, o *cæli*, hæc ſuot, quæ audire te cupio *terra*, *verba oris mei*. Quando mandaverit Dominus DEUS noſter vobis o cæli, ne pluatis ſuper hanc vineam imbrem, quam expectavit, ut faceret uvas, & fecit labruſcas, quam expectavit, ut faceret judicium, & ecce iniquitas, & juſtitiam & ecce clamor: Quando, inquam, mandaverit vobis, ne pluatis ſuper eam, ſed potiùs ſuper

terram

terram deſertam & inviam, nolite murmurare, A nolite obniti pro zelo gentis carnis veſtræ, *date magnificentiam DEO noſtro*, ſequimini & magnificum exiſtimate, quod complacitum eſt DEO noſtro: quia videlicet etſi hominies cauſa vel ratio lateat, *DEI* tamen *perfecta ſunt opera*, *perfecta*, inquam, & irreprehenſibilia, *& omnes viæ ejus judicia. Judicia* vera & juſta, juſtificata in ſemetipſa. Nam *univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas.* Miſericordia eſt via hæc, qua ad gentes commigravit; veritas eſt via hæc, qua ab Iſraël receſſit. Hanc igitur *date magnificentiam DEO noſtro*, ut credatis, quia *DEI perfecta ſunt opera*, ut confiteamini, quia hæ vel omnes *viæ ejus* ſunt *judicia.* Quid enim? Nun- B quid quia pepigit fœdus cum Abraham, nunquid quia dixit: *Et ſtatuam pactum meum inter me & te, & inter ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis fœdere ſempiterno:* nunc autem ab iſto ſemine ejus receſſit, idcirco non *perfecta opera* ejus, idcirco non judicia viæ ejus? Immò *DEUS fidelis & absque ulla iniquitate, juſtus & rectus. Fidelis*, inquam, in omnibus verbis ſuis, *& absque ulla iniquitate* in omnibus judiciis ſuis, *juſtus* in omnibus viis ſuis, *rectus* in omnibus operibus ſuis. Unde ergo vel ob quam cauſam pactum ſuum oblitus eſt, quod cum Abraham pepigit? Si fidelis, ſi absque ulla iniquitate, ſi juſtus eſt & rectus, quomodo juramentum neglexit, quod ju- C ravit cum patribus? Ecce habes: Ipſi

VERS. V.

Peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordibus.

Peccaverunt, id eſt, irritum pactum ipſi fecerunt, ſubauditur: *inimici*, & jam *non filii ejus*: irritum, inquam, fecerunt pactum ejus, quemadmodum hoc & ipſe præſciens dixit mihi ſuperiùs: *Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iſte conſurgens fornicabitur poſt DEos alienos in terra, ad quam ingreditur, ut habitet in ea. Ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo. In ſordibus* peccaverunt, *in ſordibus* irritum fecerunt pactum, non ſolùm *in ſordibus* vituli, quam fecit Aaron, aut Beelphegor, quæ videlicet *ſordes* jam dudum admiſſæ ſunt; ſed etiam *in ſordibus* Baal & Aſta- D roth cæterorumque dæmoniorum, tandemque in ſordibus Barrabbæ latronis, quem ſibi dimitti petiere, *peccaverunt. Peccaverunt*, inquam. Certum enim eſt, quia peccabunt. Cùm ergo ſic peccaverint, jam *non filii ejus in ſordibus*, & ob hoc projecerit eos fidelis DEUS, dicito, quia nihilominus tamen *DEUS fidelis & absque ulla iniquitate, juſtus & rectus*, quamvis illos projecerit, cum quibus pactum pepigit in patribus: *peccaverunt* enim ei & irritum fecerunt, pactum illud, iſti jam *non filii ejus in ſordibus.* Proinde o cæli & terra, quicunque auditis hæc verba oris mei, non ipſum DEUM, qui fidelis eſt & absque ulla iniquitate, ſed iſtos, qui peccaverunt, non filios ejus cunctis loquelis, univerſis ſermonibus veſtris, quibus in omnem terram, & in fines orbis terræ A audiendi eſtis, redarguite & dicite: *Generatio prava atque perverſa.*

Haccine reddis Domino popule ſtulte & inſipiens? VERS. VI.

Generatio, inquam, *prava*, quod idem eſt, ac ſi cum Evangelica declamatione dicas: *Generatio mala & adultera.* Idcirco *generatio prava*, quia de bonis quidem parentibus, ſed malè progenita, quia non de fide, ſed ſola patrum carne exorta, idcirco, inquam, *prava, atque perverſa*, quia fidem patrum non imitata, B ſecundùm mores patribus longè diſparata. *Haccine reddis Domino? Haccine*, inquam, id eſt, mala pro bonis, *Popule ſtulte, & inſipiens reddis Domino? Stultus* enim es, qui malum ſciens non caviſti, *inſipiens* quicunque ex hoc populo bonum neſcis, quod ſcire potuiſti. *Stultus es*, dum legendo Prophetas ſenſum Prophetarum contentiosè pervertis: *inſipiens*, qui nec ſaltem legiſti, qui ut benè ageres, intelligere noluiſti. Igitur *popule ſtulte & inſipiens haccine reddis Domino? Nunquid non ipſe eſt Pater tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te?* Quantum eſt, quòd ipſe *Pater tuus* eſt, quemadmodum dixit ad Pha- C raonem: *filius primogenitus meus Iſraël?* Quantum eſt, quod *poſſedit te, quod fecit* te, quòd *creavit te? Poſſedit* videlicèt ùt Dominus, *fecit* ùt figulus, *creavit* ùt DEUS. *Fecit*, inquam, unumquemque in ſua perſona, *creavit* in maſſa, qui te *poſſedit* in gratia. Fuerit hoc tibi commune cum cæteris gentibus, quòd *fecit*, & quòd *creavit*: at ſingularis beneficii eſt, quòd *poſſedit.* Quantum ad proprietatem vocum vel diſtinctionem ſenſuum, magnæ eſt potentiæ, quòd *poſſedit*, majoris, quòd *fecit*, maximæ quòd *creavit*, atque è converſo magnæ fuit gratiæ, quòd *creavit*, majoris quòd *fecit*, maximæ quòd *poſſedit. Haccine* igitur pro tot beneficiis *reddis Domino* Patri tuo, *poſſeſſori* tuo, *factori* tuo, *creatori* tuo?

D *Memento dierum antiquorum, cogita generationes ſingulas.* VERS. VII.

Videlicet, ut ſcias, quòd is ipſe, quem tradidiſti, quem negâſti ante faciem Pilati, Pater tuus eſt, qui *poſſedit*, & *fecit*, & *creavit te*, ut, inquam, illud ſcias, *memento dierum antiquorum, cogita generationes ſingulas.* Nam in *diebus antiquis* omnia per ipſum facta ſunt, & per *generationes ſingulas* myſteria ejus dictis & factis præſignata ſunt. Sed forte memoria *dierum antiquorum*, & cogitatio *generationum ſingularum* necdum tibi ſatisfaciunt. Quid igitur facis? *Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, majores tuos & dicent tibi. Pater tuus* DEUS ipſe eſt

 majore,

majores tui lex & Prophetæ ſunt. *Interroga* ergo A *Patrem tuum* orando, *majores tuos* legendo. *Patrem* inquam, *tuum* Deum *interroga* Orationibus intentis, utrum conſilium hoc vel opus, cujus in omnem terram ſonus exivit, ex ipſo ſit, *& annuntiabit tibi.* Si enim Cornelium Gentilem pro hoc ipſo orantem & eleemoſynas facientem dignanter exaudivit, & mirabiliter, quid illum facere oporteret, per Angelum ſuum oſtendit: quantò magis ſi tu interrogaveris & ut bene agas, intelligere volueris, per aliquam revelationem *annuntiabit tibi.* Igitur ut prædictum eſt, Deum *Patrem tuum interroga* orando, *majores tuos* Prophetas conſule legendo; Ille *annuntiabit*, & iſti *dicent tibi:* quia iſte, quem tradidiſti, quem negâſti, quem felle cibâſti, & aceto potâſti, quem clavis confixiſti, cujus latus lanceâ perforâſti, *Pater tuus* eſt, *qui te poſſedit.* Quomodo autem *poſſedit*, vel quomodo poſſidere incepit? planè & hoc ipſum *dicent tibi.*

VERS. VIII. *Quando dividebat Altiſſimus gentes, quando ſeparabat filios Adam, conſtituit terminos populorum juxta numerum filiorum Iſraël.*

Notum tibi eſt, quia quando profecti de oriente filii Adam, & invenientes campum in terra Sennar cœperunt facere turrim, cujus culmen pertingeret ad cælum, ut celebrarent nomen ſuum, confudit ibi *Altiſſimus* linguam eorum, ut C non audiret unusquiſque vocem proximi ſui, atque ita *diviſit eos* ex illo loco in univerſas terras. Tunc utique *diviſit Altiſſimus gentes*, ſcilicet in linguas diſſonas, & *ſeparavit filios Adam*, id eſt, imitatores ſuperbiæ Adam in univerſas terras. Non perdidit eos, ut ante fecerat, per diluvium, ſed *conſtituit terminos populorum juxta numerum filiorum Iſraël*, id eſt, ſtatuit, ut duret genus humanum, donec impleatur numerus electorum, qui omnes ſecundùm fidem ſunt *filii Iſraël.*

VERS. IX. *Pars autem Domini populus ejus, Jacob funiculus hereditatis ejus*, ſub- D auditur in illa diviſione gentium, in illa ſeparatione filiorum Adam. Facta namque confuſione linguarum remanſit lingua primitiva in domo & familia Heber, unde per Abraham, qui & ipſe ab illo Hebræus dictus eſt, exivit hic populus Hebræus *pars Domini* ſolus, hic, inquam, *populus Jacob* ſolus hereditatis Domini *funiculus*, in quo ſolo notus DEUS, in quo ſolo magnum nomen ejus. Unde per Balaam dicitur: *Populus ſolus habitabit, & inter gentes non reputabitur. Pars autem Domini*, vel *funiculus hereditatis ejus*, non quòd ſoli vel omnes ad Dominum pertineant, qui ſunt de carne ejus; ſed quòd ſoli vel omnes Domini ſint, qui ſunt de fide ejus. Hoc modo poſſedit, & ſic poſſidere incœpit.

Invenit eum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis. VERS X.

Invenit eum in terra deſerta, id eſt, innotuit ei in deſerto annis quadraginta; immo primùm innotuit ei *in loco horroris*, id eſt, in horrenda ſervitute Ægypti percutiendo Ægyptios decem plagis, ac deinde in loco *vaſtæ ſolitudinis* manna pluendo & aquam de petra producendo, ut jam dictum eſt, quadraginta annis. *Circumduxit eum, & docuit & cuſtodivit quaſi pupillam oculi ſui. Circum-* B *duxit*, inquam, non enim duxit eos per viam terræ Philiſtiim, quæ vicina eſt; ſed *circumduxit* eos per viam deſerti, quæ eſt juxta mare rubrum, & ita circumducendo *cuſtodivit quaſi pupillam oculi ſui*, videlicet reputans, ne forte pœniteret eum, ſi vidiſſet adverſùm ſe bella conſurgere & reverteretur in Ægyptum. Tenerior quippe erat, quam pupilla oculi, ita ut leviter offenſus vitioſus animus ſæpè in Ægyptum reverti voluerit. *Circumduxit* igitur *& docuit* non ſolùm multis bonorum vel malorum experimentis, verùm etiam doctrina conſcripta hujus legis.

Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans expandit alas ſuas, & aſſumpſit eos, atque portavit in humeris ſuis. VERSUS XI.

Sic *circumduxit*, ſic *docuit*, ſic *cuſtodivit* ſicut pullos ſuos aquila, videlicet ſecundùm naturam erga pullos ſuos, non abſque pietate ſevera, neque abſque ſeveritate pia. Semper enim fertur probare, quos genuit, ne generis ſui inter omnes aves quoddam regale faſtigium degeneris partûs deformitas decoloret. Itaque aſſeritur, quòd pullos ſuos radiis ſolis objiciat, atque in aëris medio parvulos ſuos ungue ſuſpendat. At ſi quis repercuſſo ſolis lumine intrepidam oculorum aciem inoffenſo intuendi vigore ſervaverit, is probatur, quòd veritatem naturæ ſinceri obtutus conſtantia demonſtraverit. Si verò lumine ſuo perſtrictus radiis ſolis inflexerit, quaſi degener & tanto indignus parente rejicitur, nec æſtimatur educatione dignus, qui fuit ſuſceptione indignus. Igitur circumducendo & docendo ſic tentavit & ſic probavit, ſicut aquila pullos ſuos. Nam eos quidem, qui murmuraverunt, qui tentaverunt, qui concupierunt in deſerto, proſtravit, eos autem, qui crediderunt, qui obaudierunt, quaſi ſuper alas gratiæ *aſſumpſit atque portavit in humeris ſuis.*

Dominus ſolus dux ejus fuit, & non erat cum eo Deus alienus. VERSUS XII.

Incre-

Increpatio illorum. Quid tibi, inquit, o popule ſtulte & inſipiens, quid tibi cum turba Deorum alienorum? Numquid Dii alieni te de Ægypto, domo ſervitutis eduxerunt, aut educentem te Dominum Deum tuum adjuverunt? Non ita; ſed *Dominus ſolus Dux*, inquit, *ejus fuit, & non erat cum eo Deus alienus*, non ille cornutus, & aureus vitulus, non Bealphegor ſpurciſſimus, non Baal, non quicquam omnino Deus alienus.

VERS. XIII.

Conſtituit eum ſuper excelſam terram, ut comederet fructus agrorum.

Eum, quem invenit in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis, *conſtituit ſuper excelſam terram*, id eſt, montuoſam terram, *ut comederet fructus agrorum*, ut inhabitaret civitates, quas non ædificavit, & biberet vinum de vineis, quas non plantavit, ut regiones gentium & labores poſſideret populorum. Quæ videlicet *terra excelſa*, ſicut jam alibi dictum eſt, non eſt ſicut terra Ægypti, ubi jacto ſemine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ; ſed montoſa eſt, & campeſtris de cælo expectans pluvias, quam Dominus Deus ſemper inviſit, & oculi ejus in ea ſunt à principio anni uſque ad finem ejus. *Super excelſam* igitur *terram conſtituit eum, ut comederet fructus agrorum*, *ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. Ut ſugeret*, inquam, *mel de petra*, id eſt, ut dilectioni Creatoris aſſuefactus tandem dulcedinem cæleſtis doctrinæ caperet, *de petra* virga crucis & paſſionis percuſſa, ſcilicet de Chriſto præſentialiter prædicante ore mellifluo. *oleúmque de ſaxo duriſſimo*, id eſt, Spiritum Sanctum de eodem Chriſto per virtutem Reſurrectionis incorruptibiliter ſolidato.

VERS. XIV.

Butyrum de armento & lac de ovibus cum adipe agnorum & arietum filiorum Baſan: Et hircos cum medulla tritici & ſanguinem uvæ biberent meraciſſimum.

Hæc omnia temporaliter atque realiter iſte populus adeptus eſt, quem invenerat Dominus Deus ejus in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis, ut iſtis corporalibus bonis lactatus & exercitatus ſpiritale *butyrum* & ſpiritale *lac* ſpiritalemque *adipem* ſuo tempore libenter acciperet de ſpiritali *armento*, de ſpiritalibus *ovibus*, & agnis, ſive *arietibus filiorum Baſan*, id eſt, *pinguium*, ſcilicet de factis imitandis aut dictis exequendis Patrum vel Patriarcharum, de Scripturis Prophetarum & Apoſtolorum veraciter pinguium, juxta quod ſinguli talium veriſſimè dicunt: *Impinguâſti in oleo caput meum; & ſanguinem uvæ meraciſſimum*, id eſt, ſanguinem Chriſti Filii Dei biberet ſacro-ſanctum. Idcirco ſuper illam excelſam [terram] temporaliter conſtitutus eſt, & hæc temporalia bona indeptus A eſt, ut ad ſpiritualium & æternorum bonorum appetitum proficeret. Sed quid?

VERS. XV.

Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit, incraſſatus, impinguatus, dilatatus.

Dilectus, ſed diligenti ingratus, dilectus, inquam, ſed ipſam dilectionem ſuperbè & ferociter abuſus *incraſſatus eſt* cogitatione, *incraſſatus* opere, *impinguatus* pertinacie, *dilatatus* arrogantia. Talis *dilectus recalcitravit*, id eſt, largitoris imperia calce abjecit. Verùm iſta craſſitudo tumor & non plenitudo eſt. Nam qui veram plenitudinem, qui veram ſcit pin- B guedinem, quantumvis butyro abundet aut lacte ovium ſive adipe agnorum & arietum, donec ipſum apprehendat Deum, dicit: *Ego verò egenus & pauper ſum, Deus adjuva me.* At verò cujus Deus venter eſt, poſtquam illum impleverit ex his, quæ prædicta ſunt, *incraſſatus, impinguatus, ac dilatatus* falſa ſibi æſtimatione ſufficiens videtur, falsò ſibi nihil deeſſe arbitratur. Quid enim fecit iſte dilectus taliter incraſſatus? *Dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à Deo Salutari ſuo.* Deus, id eſt factor, idem Salutaris ſive Salvator. Verùm aliud eſt, quòd factor, aliud quòd Salvator. Nam Deus *factor*, quia hominem ipſe fecit: Deus *Salvator*, quia homo factus homines ipſe ſalvare ve- C nit. Sic incraſſatus eſt, ut de neutra gratia curaret. Nam & antequam veniret, *Deum factorem ſuum dereliquit*, & poſtquam venit, *à Deo ſalutari ſuo receſſit.* Quomodo illum dereliquit, quomodo ab illo receſſit?

VERS. XVI.

Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ſuis ad iracundiam concitaverunt.

Ad idem procedit, & quòd *in Diis alienis provocaverunt*, & quòd *in abominationibus ſuis ad iracundiam concitaverunt*: verumtamen diverſa ſunt, & è diverſo veniunt. Nam Dii quidem *alieni* ſunt, abominationes autem *ſuæ* ſunt, propter quas, ut eas licentiosè agerent, Deos D alienos coluerunt: verbi gratia Vitulus, quem fecerunt, & Beelphegor, quem initiati ſunt, Dii alieni fuerunt. Quòd autem poſt comeſſationes & potationes ſurrexerunt ludere, & quod inter ſacrificia cum Madianitis fornicati ſunt, ſuæ abominationes extiterunt. Igitur & *in Diis alienis* eum *provocaverunt, & in abominationibus ſuis ad iracundiam concitaverunt.* Item & in eo, quòd antequam in hunc mundum veniret, toties ad idolatriam defluxerunt, *in Diis alienis eum provocaverunt*, & in eo, quòd præſentem blaſphemaverunt dicentes: *Dæmonium habet, & inſanit, & in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*, profectò *in abominationibus ſuis ad iracundiam concitaverunt.* Sed in qualibus Diis eum provocaverunt.

Immo-

VERSUS XVII. *Immolaverunt dæmoniis, & non DEO, Diis, quos ignorabant. Novi recenteſque venerunt, quos non coluerunt Patres eorum.*

Dii quos coluerunt, non Dii, ſed potius *dæmonia* ſunt Dii nuncupati, Dii *novi*, quia ignoraverunt priùs eós, Dii *recentes*, quia non coluerunt illos patres eorum. Nunc igitur cæli & terra ad caput increpationis redite, & dicite generationi pravæ atque perverſæ: *Haccine reddis Domino popule ſtulte, & inſipiens?*

VERSUS XVIII. *DEUM, qui te genuit*, id eſt, qui diu ſterilibus parentibus tuis gignendi te facultatem ſive effectum tribuit. Nam præter unicum filium ſuum, quem ex utero ante luciferum genuit, & quem in hunc mondum miſit per uterum Virginis, neminem de propria ſubſtantia ſua Pater ille genuit. Ergo qui te genuit, id eſt, qui Saræ diu ſterili tandem conceptum dedit, & Rebeccæ ſterili eodem Iſaac deprecante dilectum ſibi Jacob, ut conciperet & pareret, præſtitit, de quibus vel per quos geniluræ tuæ rivus emanavit: illum tu *dereliquiſti* genitorem ingratitudine deteſtabili, *& oblitus es Domini Creatoris tui*, ſubauditur, quem priùs cognoviſti per præſentem doctrinam legis & per eorundem patrum exempla, qui hereditariam ejus ſcientiam theſaurizaverunt tibi. Unde & majus peccatum habes, quam ſi nunquam ille fuiſſet cognitus tibi.

VERSUS XIX. *Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus eſt, quia provocaverunt eum filii ſui, & filiæ.*

Vidit hoc ille, quem nihil latet, oculis nunquam dormitantibus, quibus omnia videt, *vidit* hoc peccatum tuum ſtilo ferreo ſcriptum in ungue adamantino clamante per Prophetas ſuos Spiritu Sancto, ut peccatum tuum à facie ejus non deleatur. *Et ad iracundiam concitatus eſt*, videlicet non animi ſui motu: DEUS enim non movetur, aut perturbatur; ſed judicii veritate ſic impietatem perſequente, ut non jam plus Pater, ſed diſtrictus Judex ſentiatur; Et hoc idcirco: *quia provocaverunt eum filii ſui, & filiæ*, quod utique ſecundùm omnem rationem minus tolerandum eſt, quàm ſi provocâſſent eum externi vel externæ. *Provocaverunt* autem videlicet in eo, quòd non per ignorantiam vel per infirmam indigentiam, ſed ſcienter peccaverunt, & per induſtriam, immò & ſapientes fuerunt ad concinnandum peccatum, ad conquirendum malum.

VERSUS XX. *Et ait: Abſcondam faciem meam ab eis, & conſiderabo noviſſima eorum.*

Ait, id eſt, ſententiam fixit, cui dixiſſe feciſſe eſt ita ùt cælum & terram, quàm dictio- A nem ejus tranſire facilius ſit. Non eſt enim DEUS quaſi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur. *Ait* ergo, id eſt, judicium dedit hujusmodi: *Abſcondam faciem meam ab eis*, id eſt, excæcabo illos, ut viam veritatis invenire non poſſint. Excæcabo corda illorum, & aures eorum aggravabo, & oculos eorum claudam, ne fortè videant oculis, & auribus ſuis audiant, & corde ſuo intelligant, & convertantur, & ſanem eos, dicamque eis: *Audite audientes, & nolite intelligere, & videte viſionem, & nolite cognoſcere.* Ita abſconditus ab eis *conſiderabo noviſſima eorum*, id eſt, expectabo finem & conſummationem peccati eorum taciè proſpiciendo mirabilem audaciam eorum.

B *Generatio enim perverſa eſt, & infideles filii.* Damnationis ejus, qua dixi: *abſcondam faciem meam ab eis*, cauſæ præcedentes ſunt, quia *generatio perverſa eſt*, quia *infideles ſunt filii*, Sancto quoque Spiritu per Prophetam conteſtante, quia ſunt *Principes Sodomorum*, quia ſunt *populus Gomorrhæ*. Alioquin non videretur ſtare, quod dixit ſupra: *DEus fidelis & absque ulla iniquitate.* Juſtum igitur judicium in eo, quòd dedi illis ſcutum cordis laborem meum, quòd licèt tanquàm ſponſus procedens de thalamo meo in ſole poſuerim tabernaculum meum, ipſi tamen videre me non poſſunt, immò & ſcandalum illis eſt, cùm deſignatur eis tabernaculum meum carneum, diciturque illis: *ecce iſte DEus noſter.* Amplius autem audite cæli juſtum judicii C ordinem, æquam judicantis viciſſitudinem.

Ipſi me provocaverunt in eo, qui non erat DEus, & irritaverunt in vanitatibus ſuis: & ego provocabo eos in eo, qui non eſt populus, & in gente ſtulta irritabo illos. VERSUS XXI.

Priores ipſi *provocaverunt me* non levi quæcunque offenſione vel humano exceſſu, ſed *in eo, qui non erat DEus*, id eſt, ſic me habendo tanquam ſi non eſſem DEUS, *& irritaverunt me* priores ipſi *in vanitatibus ſuis*, id eſt, vanitates ſuas, vanos DEos ſuos prætulerunt mihi, tandemque data ſibi optione Barrabam mihi præ- D ferre non dubitaverunt auctorem ſeditionis. Reddam itaque illis talionem provocando eos *in eo, qui non eſt populus*, id eſt, ſic eos habendo, ut non ſint populus, ut ſint ſine Rege, ſine Principe, ſine Sacerdote, ſine Ephod & ſine Teraphim, ut omnino non ſint populus, ſed in populis & gentibus jam nunc diſpergantur, & in futuro cum eis, qui non ſunt, annullentur, & cum eis, qui in inferno ſunt, deputentur, & ita *in gente ſtulta irritabo illos.* *Irritabo*, inquam, id eſt, *ad æmulationem adducam in non gentem, in gentem inſipientem, in iram eos mittam*, ut videant gentem loco ſuo regnantem, gentem prius inſipientem, ſed poſtea ſapientem, quam æmulentur, cujus æmulatione torqueantur. *Rom. 10. 19.*

Ignis

VERSUS XXII.

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit usque ad inferni noviſſima.

Provocabo, inquam, illos, & irritabo, provocationis autem & irritationis principium hoc eſt, quòd *ignis ſuccenſus eſt in furore meo*, conſummatio, quòd *ardebit usque ad inferni noviſſima. Ignis* enim *ſuccenſus eſt* in præſentiarum ignis Romanorum, quo civitas Sancta facta eſt deſerta Sion, deſerta facta eſt Jeruſalem, deſolata domus ſanctificationis eorum, & gloria eorum facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſiderabilia eorum verſa ſunt in ruinas, & ceciderunt in ore gladii, & captivi ducti ſunt in omnes gentes. Ille jam *ſuccenſus eſt ignis* pœnæ: ignis vindictæ ardebit autem usque ad inferni noviſſima. Nam de hac vindicta temporali ad æterna proficiſcuntur tormenta. Num ergo, inquis, judicat Deus bis in idipſum, aut conſurget duplex tribulatio? Non utique, ſi in vindicta vel tribulatione præſenti reatum agnoſcas, finemque ponas peccatis. Cæterùm quoniam in ipſa pœna impia perſeverat voluntas populi ſtulti & inſipientis, & nunc inducit ſuper eos diem afflictionis, & impoſterum ignis, qui ſuccenſus eſt, *usque ad inferni noviſſima ardebit:* quod & alius Propheta imprecatur: *& duplici contritione contere eos Domine Deus meus:* alias autem, & una percuſſio eſt, quæ hic incœpta illic finitur, ut incorrectis unum flagellum ſit, quod temporaliter incipit, ſed in æternis ſuppliciis conſummetur, quatenus eis, qui omnino corrigi renuunt, jam percuſſio præſentium flagellorum ſequentium ſit initium tormentorum. Igitur nihilo læſa vel in pravum detorta regula Prophetica, qua dictum eſt: *Non conſurget duplex tribulatio*, ſive juxta ſeptuaginta: *Non vindicabit Deus bis in idipſum*, & hic à furore meo ſuccenſus eſt ignis & in futuro, quod eſt: *usque ad inferni noviſſima ardebit.*

Devorabitque terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburet.

Non, ut ſæpe factum eſt, ſolum terræ germen devorabit, ut ſit fames in terra propter peccata populi, ſed ipſam quoque *terram*, cujus in iracundia loquentes dolos cogitabant, ita ut dicerent: *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent noſtrum & locum & gentem: Terram*, inquam, ipſam *cum germine ſuo devorabit*, id eſt, auferet ita, ut terra eorum non ſit, & nihilominùs ea careant, quàm ſi devorata ſit igne hoſtili. *Et fundamenta montium comburet*, id eſt, ſuperborum fiduciam auferet, videlicet pulchrum templum inclytamque civitatem, cujus ſuffulA ti ſtatu firmiter in hereditario patrum ſuorum Deo ſibi ſtare videntur, genteſque cæteras quaſi valles infimas montes ipſi deſpiciunt. Templum, inquam, & civitatem in montibus fundatam ignis elementaris comburet. Præterea *terram*, id eſt, carnes eorum, *terram*, inquam, peccatricem, id eſt, populum, qui ſuperbit, cùm ſit terra & cinis, *devorabit ignis cum germine ſuo*, id eſt, cùm libidinibus & omnibus malis operibus ſuis, *& montium fundamenta*, id eſt, ipſas quoque animas, quæ vegetant corpora, comburet ignis, & hic ſuccenſus, ut jam dictum eſt, & in futuro ardens usque ad inferni noviſſima.

Congregabo ſuper eos mala, & ſa- VERSUS XXIII.
B *gittas meas complebo in eis.*

Et hoc ait Dominus utique ad iracundiam provocatus. Ait, inquam, non ſolùm ſecreto & intus Prophetis audientibus. Verùm etiam in publico Apoſtolis audientibus, Judæis blaſphemantibus, auditutis etiam per Evangelium cunctis per orbem gentibus. Cum enim dixiſſet: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris & perſequemini de civitate in civitatem*, continuò ſubjunxit: *Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel juſti usque ad ſanguinem Zachariæ filii Barachiæ, quem occidiſtis in-*
C *ter templum & altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem hanc.* Hæc dictio ejus Apoſtolis audientibus de malis congregandis, qui jam audiente Moyſe, antequam, homo fieret, hæc ait: Igitur *congregabo ſuper eos mala*, id eſt, venire faciam omnem ſanguinem juſtum, qui effuſus eſt ſuper terram. Et hoc juſtè, quia videlicet ipſi me occidendo, ſanguinem meum effundendo menſuram patrum ſuorum implebunt, patrum malorum, patrum impiorum, qui juſtos occiderunt, qui ſanguinem Prophetarum fuderunt. *Et ſagittas meas complebo in eis:* quia, videlicet congregata tot mala paucæ vel pars ſagittarum mearum expiare non ſufficeret: idcirco *comple-*
D *bo*, id eſt, omnes expendam *ſagittas meas in eis*, ſagittas maledictionis, ſcilicet quas paulo ante in pharetra cujusdam conditionis ita recondidi. *Quod ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus, & cerimonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ, maledictus fructus ventris tui &c.* Complebo, inquam, id eſt, omnes iſtas expendam *ſagittas meas in eis*, quod alias nunquam feci, licèt multotiens aliquam ſagittarum partem in eos jecerim, exempli gratia: Quando Benadab Rege Syriæ

cum

cum univerſo exercitu ſuo obſidente Samariam facta eſt fames hic magna in Samaria, & tamdiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars capiſterii vel cadi ſtercoris columbarum quinque argenteis, dixitque mulier altera ad alteram: da filium tuum, ut comedamus eum hodie, & filium meum comedamus cras. Quando, inqoam, hæc acta ſunt, tunc *ſagittas meas* quidem jeci, ſed non totas *complevi*. Nam inter hæc dixit Heliſæus: *Audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus. In tempore hoc erat modius ſimilæ uno ſtatere erit, & duo modii hordei ſtatere uno in porta Samariæ.* Quod & factum eſt. Verùm non ita erit, cum faciem meam abſcondero ab eis. Sed quid?

VERSUS XXIV. & XXV.

Conſumentur fame, & devorabunt eos aves morſu amariſſimo. Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore trahentium ſuper terram atque ſerpentium.
Foris vaſtabit eos gladius, & intus pavor juvenem ſimul, ac Virginem, lactentem cum homine ſene.

Id planè erit ſagittas meas compleri in eis. *Conſumentur fame*, videlicet in die ſolenni Paſchæ Jeroſolymis congregati velut exitiali quadam manu cogente, quos tricies centena millia hominum Joſephus dicit fuiſſe, ſcilicet juſto judicio tempore hoc ultionis electo, ut qui in diebus Paſchæ Salvatorem ſuum Dominum Chriſtum cruentis manibus & ſacrilegis vocibus violaverant, in ipſis diebus velut in unum carcerem omnis multitudo concluſa feralis pœnæ exitium, quod merebatur, exciperet. Quàm diræ famis exitio conſumpti ſint, qui plenius noſſe cupit, quintum prædicti Joſephi hiſtoriarum librum legat, ex quo omnem eorum luctuoſam tragœdiam pernoſcet. In quo illud permaximè horrendum fuit, quòd quædam mulier Maria nomine Eleazari filia, genere & facultatibus nobilis præ magnitudine famis quaſi in amentiam vel in inſaniam verſa parvulum, quem ſub uberibus habebat, filium jugolat, ignique ſuperpoſitum torret, & medium quidem conſomit, medium vero ſervat obtectum, unde & per prædones confeſtim irruentes, quos coopertus obuſtæ carnis oidor invitaverat (ſcrutabantur enim domos eſurientes & fame inſanientes) per prædooes, inquam, deprebenſum hoc malum continuò civitatem univerſam horrendo nuntio replevit illa proferente, quod obtexerat, ac dicente, quia partem vobis optimam reſervavi. *Igitur conſumentur*, inquit, *fame*, ſubaudis: & non ſepelientur; ſed *devorabunt eos aves morſu amariſſimo*. Sepelire namque cadavera proximorum nec defunctorum moltitudo, nec virium debilitas permittebat. Primò quidem publico ſumptu ſepeliri mortuos juſſerant fœtoris intolerantiâ. Ut verò omnem ſumptum cœpit vincere multitudo morientium, de muro cadavera præcipitabant taota multitudine, ot mortuorum cadaveribus valli replerentor, & humani corporis tabo patria terra rigaretur. Igitur *devorabunt eos aves*, ſcilicet inſepultos *morſu amariſſimo*, quia videlicet reſiduis hoc ſpectantibus amariſſima hæc erit amaritudo. Nec ſolùm *aves devorabunt*, ſed & *dentes beſtiarum immittam in eos trahentium* eos *cum furore ſuper terram* denteſque *ſerpentium*.

Aliter: *Dentes beſtiarum immittam ſuper eos cum furore trahentium ſuper terram atque ſerpentium. Dentes beſtiarum*, id eſt, ſæviriam vel arma Romanorum immittam in eos cum furore trahentium ſuper terram, id eſt, abſque miſericordia reſiduos io captivitate ducentium in omnem terram: denteſque *ſerpentium*, id eſt, ſævitiam malignorum ſpirituum per cruciatus & mortes corporum uſque ad inferni noviſſima *trahentium*. Nam per beſtias Romanos fortes ac feroces rectè intelligi illud pro teſtimonio vel exemplo eſt, quod Pſalmiſta cùm eaodem calamitatem deplorans dixiſſet: *Ut quid deſtruxiſti maceriem ejus, & diripiunt eam omnes, qui prætergrediuntur viam*, continuò ſubjunxit: *Exterminavit eam aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam*, per aprum & per ſingularem ferum Titum eſt Veſpaſianum Romanos Imperatores ſignificans. Igitur *Dentes beſtiarum ſuper terram trahentium* arma ſunt Romanorum occidentium & in captivitatem trahentium. Colligens namque ſupra dictus Hiſtoriographus omnem numerum peremporum vel fame vel ferro undecies centena millia deſignavit, cæteros verò latrones & ſicarios ac prædones poſt urbis excidium mutuis declarat interiiſſe vulneribus, electos autem quoſque juvenum, quos decor corporis & proceritas commendabat, ad triumphum dicit eſſe ſervatos; reliquos autem, qui ſupra decem & ſeptem annos agebant ætatis, vinctos ad opera Ægypti per metalla deſtinatos, vel per cæteras provincias eſſe diſperſos, alii quidem, ut ludis gladiatoriis, alii, ut ad beſtias traderentur. Si qui verò intra ſeptimum & decimum ætatis reperti ſunt annom, per diverſas provincias in ſervitutem diſtrahi juſſi ſunt. Quorum nomerus uſque ad oonaginta millia perductus eſt. Id plane fuit *trahi ſuper terram dentibus beſtiarum*, ac deinde animas duci ad inferos, id fuit trahi *dentibus ſerpentium*. Unde ſignanter noo dictum eſt: dentes beſtiarum & ſerpentium cum furore trahentium ſuper terram; ſed *ſerpentium*, ſubauditur: dentes cum *furore trahentium* in infernum. Malorum omnium ſummam uno tandem verſiculo complexus eſt: *Foris vaſtabit eos gladius, & intus pavor: juvenem ſimul ac virginem, lactentem cum homine ſene. Foris* namque *gladius*, id eſt, exterior corporum omnimoda calamitas, *intus pavor*, id eſt, atrox conſcientia, quia ſcientibus illis jam ſanguis Chriſti, ſicut ſibi imprecati fuerant, ſuper ipſos & ſuper filios ipſorum redundabat.

Et

VERSUS XXVI. *Et dixi: Ubinam ſunt? Ceſſare faciam ex hominibus memoriam eorum.*

Hæc & hæc dixit, quæ jam præmiſſa ſunt. *Et* tunc demum *dixi* ego, cui futuræ iſtæ calamitates, immò & omnia tam præterita quàm futura præſentia ſunt: *Ubinam ſunt?* videlicet quia defecerunt peccatores à terra, & iniqui ita, ut non ſint. Et væ illis, quos neſcit Deus *ubinam ſint*, cùm ipſe omnium, qui ſunt, qui non mali ſunt, locus ſit. Unde dicit Job: *Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic qui deſcendit ad inferos, non aſcendet, nec revertetur ultra in domum ſuam, neque cognoſcet eum amplius locus ejus. Ceſſare faciam ex hominibus memoriam eorum*, ac ſi dicat: Patum eſt, ut non amplius cognoſcam eos, ego quondam locus ipſorum, inſuper *ex hominibus ceſſare faciam memoriam eorum*, ut nec apud Deum nec apud homines ulla in bono ſit memoria eorum.

VERSUS XXVII. *Sed propter iram inimicorum diſtuli, ne forte ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent: manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia.*

Ita, ùt prædictum eſt, ſagittas meas complebo in eis, ut ne una quidem maledictio reſidua ſit. Poteram facere, & ipſi merebantur, ut ita ceſſaret ex hominibus memoria eorum, quatenus nullæ ſupereſſent reliquiæ eorum. Sed iritè *ſuperbirent hoſtes* eorum & dicerent: *Non Dominus fecit hæc omnia*, ſed *manus noſtra excelſa* fecit hæc omnia. *Diſtuli* ergo, & non totam funditus delevi memoriam eorum, immò & dixi: *quia ſi numerus eorum fuerit quaſi arena maris, reliquiæ ſalvæ fient.* Hoc pacto fit, ut non ſuperbiant hoſtes eorum, ut non dicant: *Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia*, dum reliqui, qui ſunt ex eis diſperſi per omnes gentes, libros ſecum bajulant & maledicta legis, quæ legentes hoſtes eorum & cauſas maledictionum recenſentes ſciant & dicant: *quia Dominus fecit hæc omnia.* Amplius autem & in eo reſiduum illorum proficit, ut quicunque ex hoſtibus eorum ad fidem patrum illorum converſi fuerint, dum legunt, quod cum plenitudo gentium ſubintraverit, tunc omnis Iſraël ſalvus erit, non ſuperbiant, quod cæcitas in Iſraël contigit, ipſi autem illuminati ſunt, Apoſtolo quoque ſuperbiam D iſtam reprimente, cùm dicit: *Quod ſi aliqui ex ramis fracti ſunt: tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis & pinguedinis olivæ factus es, noli gloriari adverſus ramos. Quod ſi gloriaris, non tu radicem portas, ſed radix te &c.* Planè hæc talis repreſſio ſuperbiæ dignæ Deo curæ eſt, ut merito præcavens dicat: *Propter iram inimicorum diſtuli, ne forte ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent: Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia.* Idcirco dicitur in Pſalmo: *Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos, ne quando obliviſcantur populi mei, diſperge illos virtute tua.* Nunc ergo poſt diſperſionem eandem erga diſperſas populi ſtulti & inſipientis reliquias qualis eſſe debeat Apoſto-A lorum & populi ſapientis Chriſtiani affectus, ſequentibus mox cantici verbis innuitur.

Gens abſque conſilio eſt & ſine prudentia, utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent! VERSUS XXVIII. & XXIX.

Quid aliud Apoſtolus optat, cùm dicit gemebundus: *Veritatem dico in Chriſto, non mentior teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in ſpiritu meo, quoniam triſtitia mihi eſt magna, & continuus dolor cordi meo, optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis &c.* Quid, inquā, optat, quid dicit, niſi: *Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent?* *Saperent* videlicet, qualia vel quas ob cauſas ventura illis mala ex lege ſuperius ſcripta præ-B nuntiata ſint, ut *intelligerent* res & malorum præſentium effectus benè reſpondere dictis præteritis: *providerent*, ſubauditur: mala inferni, quæ poſt præſentia conſequentur eos, eò quòd nec ſaltem vexatio præſens intellectum dare poſſit eorum auditui. Hoc optamus, hoc illis cupimus, quicunque recta & humili fide cognoſcimus, quia naturales iſti ſunt rami, nos autem naturalis oleaſter fuimus, eiſque fractis, qui naturaliter ſtabant, nos contra naturam inſerti ſumus. Verum donec plenitudo gentium ſubintroëat, *gens iſta ſine conſilio & ſine prudentia eſt*, id eſt, non ſapiet, neque intelliget, neque noviſſima providebit. Dicimus tamen quamvis verba perdentes, quamvis nullos vel pauciſſimos ex eis lucrifacientes: *Utinam ſaperent,* C *& intelligerent, ac noviſſima providerent!*

Quomodo perſequebatur unus mille, & duo fugarunt decem millia? VERSUS XXX. & XXXI.

Immò ut ipſa maledictionis recolamus verba, quibus hoc prænuntiatum eſt, quo modo tradebat Dominus gentem hanc corruentem ante hoſtes ſuos? Quomodo per unam viam egrediebatur contra eos, & per ſeptem fugiebat? *Nonne ideo: quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos? Non enim eſt Deus noſter, ut Deus eorum, & inimici noſtri ſunt judices.* Quid enim? Nunquid ùt ipſi putant, Deus Abraham, Deus Iſaac & Deus Jacob Deus eorum eſt? Non utique: nam ipſi ex eis vel præcipui ſunt, quorum Deus venter eſt, & D gloria in confuſione vel pudendis eorum. Quantoscunque Deos coluerunt, nimirum propter hunc maximum Deorum ſuorum, id eſt, propter ventrem ſuum & propter pudenda ſua coluerunt, ſcilicet ut ſederent manducare & bibere, & deinde ſurgerent ludere luſum turpem, luſum ignominiæ. Ergo *Deus ſuus* venter eſt, qui multos Deos adorandi cauſa illis eſt. Et hic *Deus ſuus vendidit eos*, hic, inquam, *Deus ſuus* pretio ſcortationum & libidinum diſtraxit illos, quia videlicet ipſi, ut illum Deum ventrem ſuum ſaturarent, poſtea, quæ ſub ventre ſunt, libidinibus effluerent, ſemetipſos tradiderunt, vitam ſuam perdiderunt, animas ſuas perdiderunt. Unde & per Prophetam manifeſtè appellantur Principes Sodomorum & populus Gomorrhæ. Ita venditos

 Domi-

A *Dominus concluſit illos. Concluſit*, inquam, primùm cæcitate ac furore mentis, ut palparent in meridie, ſicut palpitare ſolet cæcus in tenebris, & cùm eſſet vita ipſorum pendens ante oculos eorum, non crederent eidem vitæ ſuæ. Deinde *concluſit illos* & hoſtili exercitu, ubi perſequebatur unus mille, & duo fugarunt decem millia. Nonne hæc igitur ideo paſſi ſunt, quia tales, ùt jam dictum eſt, *Deus ſuus vendidit eos, & Dominus* ultor *concluſit illos? Non enim eſt Deus noſter, ut Deus eorum*, non, inquam, qualis Deus noſter, talis Deus eorum. Hoc tam liberè profitemur, ut non commune totius orbis ſubterfogiamus aoditorium, ut ſententiam non vereamur qoaliumcunque hominum ratione utentium. *Inimici noſtri* quoque *ſunt judices*, verbi gratia, Platonici ſive Pythagorici vel quicunque Philoſophi Gentiles, cùm adhuc *inimici noſtri* ſint, B cùm nondum fidem Chriſti ſuſceperint, ipſi ſint *judices*. Ecce hic in conſpectu omnium proponatur hinc *Deus noſter*, & iude Deus eorum. hinc, inquam, *Deus noſter* & crux ejus, inde ſatellites Dei eorum ventris, eorum Beelphegor, id eſt, Priapus obſcœnoque ruber porrectus ab inguine palus. Sint inter hæc *judices inimici noſtri*, judicent inimici noſtri, quid pulchrius, quid honeſtius ſit, utrum pietatem Chriſti crucifixi, an tentiginem vel turpitudinem adorare Priapi? Dicite nunc *judices, inimici* quidem noſtri, ſed judicandi ſcientiam habeotes, quid pulchrius in æſtimatione veſtra, crucem adorare, an adulteria? Crucem, inquam, injuſtè homini juſto compactam, an fornicationes & ſtupra? Quid reſpondeant, immò quid reſponderint, C quid vindicaverint inimici noſtri, jam totus orbis audivit, quia videlicet ſtupris damnatis pia colla ſubmiſère cruci damnatis concupiſcentiis ventris & eorum, quæ ſub ventre ſunt, prædicaverunt gloriam Chriſti. Verùm iſti nondum ſapiont, nondum intelligunt. Quare?

VERSUS XXXII. & XXXIII.

De vinea Sodomorum vinum eorum, & de ſuburbanis Gomorrha.

Idcirco obſcurati ſunt oculi eorum, ne videant, idcirco cæcati ſunt, ut non ſapiant, neque intelligant, neque noviſſima provideant: quia *de vinea Sodomorum vinum eorum, & de ſuburbanis Gomorrha*, id eſt, quia vivunt Sodomiticè. *Uva eorum uva fellis, & botrus amariſſimus. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.* Per *vineam* radices cogitationum nequam, per *uvam & botrum* operum nequitia, per *vinum* colloquia mala pravaque blaſphemantium intellige doctrinam. Profectò quisquis operibus eorum malignis communicaverit, æterna amaritudine torquebitur. Idcirco dixit: *Uva fellis & botrus amariſſimus* eſt. Et quisquis fabulas vel ſuſurrationes eorum acceperit, ſopietur ſempiternâ mortis ebrietate. Idcirco dixit: *Fel draconum vinum eorum & venenum aſpidum inſanabile.*

VERSUS XXXIV.

Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis?

Videlicet, quia nulla hæc pœnitentia delevit: quia non Baptismus Chriſti, quo ſolo peccata remittuntur, hæc abſorbuit, idcirco *recondita* manent *apud me, & ſignata ſunt in theſauru meis* reddeuda in pondere & menſura iræ quam theſaurizaverunt ſibi.

VERSUS XXXV.

Mea eſt ultio, & ego retribuam eis in tempore, ut labatur pes eorum.

Mea eſt, inquam, *ultio*, meum eſt judicium, *& ego retribuam eis*, videlicet unicuique ſecundùm opera ſua *in tempore*, in die iræ, *ut labatur pes eorum*, ut cadant in opprobrium ſempiternum, ut deducantur in puteum interitûs, ut usque ad B inferni noviſſima devolvantur.

Dicis: In tempora longa fiet iſtud. Ego autem dico: *Juxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora. Juxta eſt*, etſi mille anni interſint. Nam *mille anni ante oculos meos tanquam dies heſterna, quæ præteriit.* Sed eſto, ut millenaria, immò decies aut centies millenaria ſperetur ante illum diem fore ſæculi prolixitas: Nunquid non ſingulariter unicuique peccatori *juxta eſt dies perditionis?* Denique *anni noſtri*, ùt ait Pſalmiſta, *ſicut aranea meditabuntur, dies annorum noſtrorum*, ſobauditur: clauduntur, *in ipſis ſeptuaginta annis. Si autem in potentatibus*, ſi ſunt qui in fortitudine & ſoſpitate naturæ diutiùs vivant, quidam enim fortioris & ſalubrioris ſunt natoræ, quàm alii: ſi, inquam, in poteotatibus, id C eſt, in his, qui ſalubrioris naturæ ſunt, *octoginta* ſint *anni, amplius eorum* ſpatium longius his octoginta annis jam non vita, ſed potius *labor & dolor eſt.* Igitor vel ſic *juxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora.* Fugaces quippe labuntur anni, dieſque die truditur. Hactenus contra gentem ſine conſilio & ſine prudentia pro parte illorum, qui excæcati ſunt. Nunc ad eas reliquias ſermo dirigitur conſolatorius, quæ ſervandæ ſunt.

VERSUS XXXVI.

Judicabit Dominus populum ſuum, & in ſervis ſuis miſerebitur.

Hæc duo clariſſima Sedis Domini miniſteria ſunt, miſericordia ſcilicet & judicium, de quibus tota pendet ratio vel materia laudis Divinæ Pſal- D miſta quoque dicente: *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine.* Nihil eſt enim in verbis & operibus fidelis & joſti Domini, quod non aut miſericordiæ ſit aut judicii aut utriusqoe concurrentis, ùt ait idem, qui ſuprà: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi.* Igitur *judicabit Dominus populum ſuum.* Subauditur: ſecundùm ea, quæ hactenus dicta ſont, quia vidit eos provocantes, & in abominationibus ſuis ad iracundiam concitantes. Vidit, inquam, & ad iracundiam concitatus eſt. Porrò *in ſervis ſuis miſerebitur*, id eſt, in reliqoiis, quas alio modo ſe habentes intuebitor.

Videbit, quòd infirmata ſit manus, & clauſi quoque defecerunt, reſiduique conſumpti ſunt. Videbit, inquàm, *quòd*

manus

manus illa infirmata ſit, & infirmitatem ſuam A agnoverit, quæ hactenus ſibi videbatur ſana & fortis, ita ùt præ infirmitatis vi inſaniens ut phrenetica Medicum verum percuteret, quemadmodum dicit in Pſalmo: *Et irruerunt in me fortes.* Sic enim infirmi & veræ juſtitiæ virtutem non habentes ex operibus legis gloriabantur, unde apud Deum nullus juſtificabitur, ut ſtarent adverſùs Dominum & adverſùs Chriſtum ejus dicendo: *Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis jugum ipſorum.* Manum talem fortitudinem ejusmodi *videbit, quòd infirmata ſit*, quòd humiliata ſit, quòd juſtificationem ſuſpiret, quæ eſt ex fide & non ex operibus legis. Et hoc *videbit*, quòd *clauſi quoque, clauſi*, inquam, quos, ùt ſupra dictum eſt, Dominus concluſit, *defecerunt*, id eſt, nulla ulteriùs in ſemetipſis fiduciam habebunt, *reſiduique*, *reſidui*, inquam, id eſt, qui ex Iſraël reliqui ſunt, *conſumpti ſunt*, men videlicet, quòd nihil ſe eſſe cognoſcunt, quòd ad nihilum ſe redactos confitentes reſtauratoris & liberatoris opem poſcunt & dicent:

VERSUS XXXVII. XXXVIII. & XXXIX.

Ubi ſunt Dii eorum, in quibus habebunt fiduciam? De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum? Surgant & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant. Videte quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me.

C

Adeò infirmati ſunt, adeò defecerunt & conſumpti ſunt, ut dicant, immò jam non ipſi loquantur, quia defecerunt & conſumpti ſunt, loquatur in eis Dominus, dicat in eis Domini Spiritus: *Ubi ſunt Dii eorum, in quibus habebant fiduciam*, ſubauditur: qui fortes fuerunt, qui non defecerunt, neque conſumpti, id eſt, per pœnitentiam alterati ſunt? *Ubi*, inquam, *ſunt Dii eorum?* Subaudis: nusquam ſunt, nusquam adſunt, quia videlicet non Dii, ſed dæmonia ſunt. Vos igitur reliquiæ Iſraël *videte, quòd ego ſim ſolus*, ego, inquam, *ſolus ſim*, quemadmodum dixi de medio rubi loquens: *Ego ſum, qui ſum*, quòd videlicet & dixi tunc, & dico nunc ad diſtantiam omnium, quæ non verè, aut ſimpliciter ſunt, quia mutabilia ſunt, maximè autem ad diſtinctionem vel diviſionem Deorum omnium, qui non ſunt, qui etſi dicantur Dii, ſunt enim, qui dicantur Dii multi & Domini multi, tamen Dii aut Domini non ſunt. Ego verò immutabiliter ſum & vivo: Filius quoque meus immutabiliter eſt & vivit nam etſi mortuus eſt ex infirmitate carnis, ſed vivit ex virtute Dei, id eſt, eò, quod virtus Dei ſit. Hoc *videte*, & quòd *non ſit alius Deus præter me.* Nam alia quidem perſona Pater, alia perſona Filius, ſed *non alius Deus* Pater, *alius Deus* Filius eſt.

Ego occidam, & ego vivere faciam, percutiam, & ego A *ſanabo, & non eſt, qui de manu mea poſſit eruere.* Hoc quoque *videte*, hoc ab effectis præſentibus comprobatum ſcitote. Nam ego gentilem populum quondam occidi, id eſt, idolatriæ deditum, præter me Deos alienos colentem damnavi: & nunc idem ego per Spiritum Sanctum vivere feci. Itemque ego populum meum, populum Judaicum provocantem & irritantem me percuſſi cæcitate, & ecce ego ipſe reliquias ex eo ſanavi. *Et non eſt, qui de manu mea poſſit eruere*, ſubauditur: eum, qui in manus meas horrendas inciderit per imperium ſuperbiæ *non eſt*, inquam, *qui de manu mea poſſit eruere*, Propheta quoque dicente: *Si fuerint tres viri iſti in medio eorum, Noë, Daniel & Job, vivo ego, dicit* B *Dominus, ipſi in juſtitia ſua animas ſuas liberabunt, filios autem & filias non liberabit.* Quis enim ipſam manum ſaltem poſſit attingere?

Levabo ad cælum manum meam, & dicam: Vivo ego in æternum. VERS. XL.

Quis igitur de manu mea poſſit eruere, de manu altiſſima tam altè in cælum ſublevata, ut nemo poſſit attingere? Manus mea, quæ omnia fecit, quæ cælum extendit, terramque & mare fundavit, in ipſa infirmitate ſua, dum carne induta quaſi obligata videtur, tunc quoque percuſſit ſuperbum, & obſtetricante illa eductus eſt coluber tortuoſus: quantò magis poſtquam illam *levavi* in cælum & dixi: *Vivo ego in æternum?* quod exinde apparet, quia & ipſa manus mea, quæ aliquamdiu videbatur mortua, vivit in æternum, quemadmodum teſtatur ille, qui dixit: *Chriſtus reſurgens à mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*, quantò magis, inquam, ex tunc nemo eſt, qui de hac manu mea poſſit eruere?

Si acuero ut fulgur gladium meum & arripuerit judicium manus mea: reddam ultionem hoſtibus meis, & his, qui oderunt me, retribuam. VERS. XLI.

Quænam eſt manus mea, quæ judicium arD ripiat, niſi Filius, qui dixit: *Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio?* Et quis gladius ejus niſi bonorum malorumque diviſio, qui videlicet in dexteram & ſiniſtram diviſi inſociabiliter ſeparabuntur? Porro *fulgur* ad breve quidem lucet, ſed percutit irreparabiliter. *Si* igitur *acuero ùt fulgur gladium meum*, id eſt, ſi quod (occultè) ſine dubio futurum eſt in brevi quidem, ſed palam omnibus in dexteram, & ſiniſtram diviſiones fecero malorum, & bonorum, & ita *judicium arripuerit manus mea*, ſicut jam dixi, non erit qui eruat; ſed *reddam ultionem hoſtibus meis*, ſcilicet gehennam ignis inextinguibilis, & ibi viciſſitudinem condignam *his, qui oderunt me, retribuam.*

VERS. XLII. *Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus devorabit carnes.*

Sagittæ meæ univerſæ ſunt judicii ſententiæ ſenario illic numero deſignatæ: *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare, ſitivi, & non dediſtis mihi bibere, hoſpes eram, & non collegiſtis me, nudus, & non operuiſtis me, infirmus, & non viſitaſtis me, in carcere, & non veniſtis ad me.* Hujusmodi *ſagittas meae* ego *inebriabo ſanguine*, ita ut omnes expendantur cum effectu vindictæ. *Et gladius meus devorabit carnes*, non quòd ipſam ſubſtantiam carnis exterminet; ſed B quòd æternaliter puniat carnalium amatores, vitia carnis conſectantes, ganeones, helluones, nebulones, tam malignos Spiritus quàm immundos homines, quorum quia communis eſt nequitia, pœna quoque par eſt juxta illud: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Nam hoc eſt, quod ſequitur: *De cruore occiſorum, & de captivitate nudati inimicorum capitis.* Inebriabo ſagittas meas de ſanguine *occiſorum*: A id eſt, de damnatione impiorum hominum, *& de captivitate capitis inimicorum*, ſcilicet diaboli, qui caput & Princeps eſt inimicorum; capitis, inquam, *nudati*, id eſt, manifeſtati; cunctis enim manifeſtabitur, cunctis videntibus præcipitabitur.

Laudate gentes populum ejus, quia ſanguinem ſervorum ſuorum ulciſcetur. Et vindictam retribuet in hoſtes eorum, & propitius erit terræ populi ſui. VERS. XLIII.

B *Laudate gentes populum ejus*, lætamini gentes cum plobe ejus, beatum dicite gentes populum, cujus Dominus Deus ejus, quia non peribit patientia populi vel ſervorum ejus. *Sanguinem* enim *ſervorum ſuorum ulciſcetur, & vindictam retribuet in hoſtes eorum* dicendo: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*, & propitius erit tertæ populi ſui dicendo: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt à conſtitutione mundi.* Sic hodie laudamus nos gentes. Hæc enim noſtra fides, hæc noſtra confeſſio eſt.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERUM ET MATERIARUM.

A.

Aron figura Chriſti. 1008
Aaronis veſtis figura Eccleſiæ. 2035
Abraham Iſaac & Jacob, quid myſticè ſignificent. 1784
Abraham figura Apoſtolorum, Iſaac Martyrum, Jacob Confeſſorum. 1583
Abſalon & Judas pares in delicto, pares & in pœna. 33.85. 202.273. 309. 310
Abyſſus abyſſum invocans quid myſticè ſignificet. 868. 869
Acetum figura verè pœnitentis. 1398
Achitophel figura Judæ. 708. 1209. 2095
Activi & contemplativi perficiunt laudem Chriſti. 396. beati 1881
Activi populus Dei, contemplativi hæreditas Dei. 592
Adam figura perfectorum, Eva imperfectorum Chriſtianorum. 312
Adeps & pinguedo myſticè ſignificant bonam intentionem & opera. 1135.1136. Charitatem Dei & proximi. 1138
Adoleſcens faciliùs corrigitur, quàm ſenex. 1885. 1886
Adverſitas utilis. 203. 1386. Vide Verb. Tribulatio, tentatio.
Adulatio vitanda. 1438.
Ægyptii figura tyrannorum. 1787. Ægyptus figura mundi & ejus vitiorum. 1856.1857
Æterna quærenda, temporalia deſpicienda. 336. 1491.1551.1552
Æterna primò, deinde temporalia à Deo petenda. 450.451. & ſeq. 1945
Æterna temporalibus præferenda. 472. 666. 689.716.727.1556.1961.1962
Æterna gaudia ſola quærenda. 996.997. à DEO roganda. 1005.
Æternitas incomprehenſibilis. 2179. Ejus memoria utilis. 753.754.755
Æthyopia figura gentiliſmi. 1362. 1363.1364
Affectus ſpei. 90
Affectus, non opus ſemper Deo approbatur. 290. 291.298
Agar figura B.V.Mariæ. 293
Agnus Paſchalis figura Chriſti patientis. 1376.
Alæ Dei, quid ſint. 217.218.711.1697
Amicus Dei nil timet. 408. 409
Amor pes animæ. 126
Amor æternorum quantùm creſcit, tantùm amor mundi decreſcit. 1929. 1930
Amor Dei fortis ut mors. 225. Vide Verb. Charitas.
Amor temporalium ſemen doloris. 100
Anima amans transformatur in Deum. 1930. Anima juſti hortus irrigous. 382.383. Civitas Dei. 1667 1668
Animalia effera myſticè explicata. 1700
Anna & Phenenna figura novæ & veteris legis, Judaiſmi & gentiliſmi. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167.2168
Anti-Chriſtus filius perditionis, hominum ſeductor. 216
Antitheſis inter ſtatum Religioſum & ſæcularem. 180. Charitatem viæ & patriæ. 421
Apis idolum Ægyptiorum. 1800
Apis avis figura Hæretici & fraudulenti. 1872
Apollinariſtæ negant Chriſto eſſe animam rationalem. 660
Apoſtoli nubes. 231.232 1057. 1566. 1727. 1728. grando & carbones ignis, & quomodo. 232. Sagittæ. 232. 1566. brachium Domini. 248. poſt acceptum Spiritum Sanctum cœli. 261.683.951. 1057. 1323. 1675. 1861. 2106. 2199. Parallelum inter Apoſtolos & cœlos. 263.264. ſunt duodecim ſigna Zodiaci. 264.
Apoſtoli & Prophetæ fundamenta Eccleſiæ, Doctores & Paſtores ejus conſummatio. 292.293. eorum prærogativa. 294. inconſtantia in paſſione Chriſti. 373.374. poſt Reſurrectionem & miſſionem S. Spiritûs conſtantia. 375. Apoſtoli anima Eccleſiæ. 392. montes. 928. 929. 1457. 1838. 1991. Dii. 936. 1640. 1641. oculi Dei & medici animarum. 1671. flumina. 1709. flumina Paradiſi. 1906. Atria domûs Dei. 1724. Luminaria cœli. 1906. eorum miracula impios converterunt. 233. Dæmones ex idolis ejecerunt. 428. Apoſtolici viri decor Eccleſiæ. 536
Aqua de aperto Chriſti latere fluens figura S. Spiritus. 379.380.381. aqua Baptiſmi figura S Spiritûs. 406. Aqua figura proſperitatis, ignis adverſitatis. 1277. 1278. fidelium credentium. 1565. 1568. Gratiæ. 1585. charitatis. 1767. doctrinæ Evan-

Digitized by Google

Evangelicæ. 1769. Aqua contradictionis figura baptiſmi. 1805. 1806.
Aquarum abyſſi myſticè ſignificant mortem temporalem & æternam. 1445. 1446
Aquila figura Dei educentis Iſraëlitas in terram promiſſionis. 2204
Aquila renovata figura peccatoris converſi. 1753. 1754
Aranea figura ſuperbiæ vel vanægloriæ, 781. 782. 783
Arca fœderis figura animæ fidelis. 187. Eccleſiæ. 594. Chriſti. 595.
Arca Noë figura Eccleſiæ. 368. 606. 1562. Chriſti & Eccleſiæ. 2026. 2027.
Arcus figura extremi judicii. 1099. 1100. 1152. Verbi Dei. 1578
Arcus pravus myſticè vanam gloriam ſignificat. 1608. malam intentionem. 1609
Arius negat Divinitatem Chriſti. 35. 446. 1038. 1039. 1084
Arx figura ſtatus perfectionis, civitas imperfectionis. 414. 415
Aſpis aures obturans figura obſtinati. 183
Aſſyrii figura ſuperborum. 1536. 1537
Avaritia & Simonia multos inficit. 144. & ſeqq.
Aures claudendæ à colloquiis pravis. 1932
Aures Dei Clementia & potentia. 54. 2097
Aurum Arabiæ figura Philoſophorum gentilium. 1467. 1468
Auſter figura S. Spiritûs. 2183. 2190.
Auſter & Africus figura Doctorum Eccleſiæ, aquilo hæreticorum. 1592

B.

Babylon figura impiorum. 1157. 1158. mundi confuſio. 1346
Beatitudo ſola quærenda. 547. 559. 560. in ſolo Deo ſtatuenda. 1880. 1881
Benedictio Dei duplex, in ira & miſericordia. 1296. 1298
Beſtiæ ſylvæ figura dæmonum. 1773. 1774. 1775. Anti-Chriſti. 1775
Bethſabee figura Eccleſiæ, David Chriſti, Urias diaboli. 958
Bona facienda, mala vitanda. 1739. 1740. 1741
Brachium, oculus Dei &c. quid myſticè ſignificent. 266
Brachium Dei divina potentia. 889. 890

C.

Calcaneus myſticè ſignificat finem vitæ. 944. finem operis boni. 1031
Calix Domini pœnæ inferni. 166. Scriptura Sacra. 1522
Candelabrum aureum & emunctoria aurea myſticè ſignificant Prælatos & ſubditos perfectos. 296
Canis figura Romanorum militum in paſſione Chriſti. 376. Doctorum Eccleſiæ. 1348
Canticum novum Lex Evangelica, vel præceptum charitatis. 1722
Capilli capitis ſymbolum ſanctarum cogitationum, 812
Carmelus exſiccatus figura Synagogæ 1254. 1255
Caſtitas virginalis homines facit Angelos. 283
Caſtus thronus Dei. 1681
Cervus figura Apoſtolorum. 355. Chriſti. 376. Patriarcharum & Prophetarum. 247. animæ devotæ. 845. 846. peccatoris. 847. Viri ſpiritualis, 1772
Charitas Dei & proximi, quam utilis. 20. dat pondus actionibus hominum. 294 fortis eſt ut mors. 626. Debet eſſe dulcis, cauta & fortis. 628. 629. juncta humilitati. 1140. quomodo proximo exhibenda. 672. 673. Virtutes ordinat. 1146. Eſt virtutum nobiliſſima. 1331. Schola cœli. 1651. 1652. vitæ animæ. 1899. 2064. Plenitudo legis. 1905. 1912. facit filios Dei. 1958. 1959. Charitatis ſupernaturalis encomia. 75. 867. 868. 1084
Charitas Chriſti perfectiſſima. 627. 628
Cherubini ſtantes ſupra propitiatorium ſignificant contemplativos. 297.
Chriſtus conceptus ſine omni peccato. 1. 247. 340. Ex virgine obumbrante S. Spiritu. 1. Verè filius Dei & B. V. Mariæ. 3. 4. naturalis, non adoptivus. 35.
Chriſtus in Sacramento Euchariſtiæ realiter præſens. 180. 231. 397. 412. Mors malis, vita bonis. 5. 397. 413. 414. 417.
Chriſtus lignum vitæ in medio Paradiſi; Pſalmo 1. per totum.
Chriſtus Salvator hominis. 11. 237. 90. In Conceptione, Nativitate & converſatione candidus, in paſſione rubicundus. 23. 210. 251. Rex ſæculorum. 26. In extremo judicio tremendus, 26. Filius Dei in æternitate Unigenitus, in reſurrectione Primogenitus. 26. 27. Redemptor Judæorum & gentilium. 28. 30. Mediator inter Deum & hominem. 38. 39. & ſeq. 545. 546. Quomodo juſtis tribulatis dormiat. 92. Pupillus & humilis. 139. 140. & ſeq. Via veritas & vita. 142. 399. Omnium rerum principium & finis. 173. 174. Fundamentum Eccleſiæ. 174. Pro fidelibus orat Patrem cœleſtem. 196. 1386. 1387. Gallina congregans pullos ſub alis. 199.
Chriſti doctrina ſalutaris peccatoribus. 199. 200.
Chriſti corpus ſanctum ſanctificavit Eccleſiam. 205
Chriſtus nobis virtutum omnium exemplar, 206. Miſericors Samaritanus. 207. 1370. 1572. 1573. 2125. Pupilla Patris cœleſtis. 215. Juſtus in puniendo & præmiando. 222. 237. 238. 241. Fœderis arca. 231. In die judicii ſeparabit triticum à paleis. 253.
Chriſtus caput gentium. 254. Sol juſtitiæ, 256. 257. 1460. 1461. In Nativitate ſua lux mundi, & quomodo. 267. Gigas in curſu ſuo. 271. 272. Holocauſtum in cœna, horto & cruce. 920. Advocatus noſter apud Patrem. 333. 334. 335. 239. 546.
Chriſti dextera largitur æterna, ſiniſtra temporalia. 335.
Chriſti deliciæ eſſe cum filiis hominum. 339.
Nunc

Nonc miſericors, in judicio univerſali ſevetus & juſtus. 343. 344
Chriſti verborum efficacia. 367
Chriſtus lucerna. 374. Rex, Sacerdos, ſervus. 390. 1841. 1842. Paſtor & Rector. 405. Dominus fortis & potens in prælio. 441. 442. & ſeq. 921. Omniſcius. 985
Chriſtus veritas audienda. 580. 581. Omnis perfectionis abyſſus. 581. 582.
Chriſti opera bona, Judæorum mala. 585. 586.
Chriſtus liber Divinitatis. 806. Patri conſubſtantialis. 256. 827. 850. 1039. 1040. 1045. 1046. 1083. 1202. Fons vitæ. 845. 846. 847. Victoria noſtra. 892
Chriſti veſtis corpus ejus. 923
Chriſtus mons, lapis. 937. 1334. 1335. Mons in vertice montium. 1991. Lapis à monte ſine manibus abſciſſus. 1605. Scrutator cordium. 985. In judicio aquila. 995. 996
Chriſtus dies, duodecim horæ Apoſtoli. 1028. Sol oriens. 2052. 2053. Pro peccatoribus lachrymatus eſt. 1033. Verbum Patris. 1037. 1038. In juſtis ſpiritualiter reſurgit per fidem ſpem & charitatem. 1056
Chriſtus in Sacramento Euchariſtiæ panis ſuperſubſtantialis & quotidianus. 328. Panis pinguis. 1282. 1283. Sol ſuper occaſum aſcendens. 2314. Per humilitatem. 1315. Chriſti fames & ſitis ſalus animarum. 1382. Medicus animæ. 1466. 1659. 1743
Chriſti adventus duplex. 1462. 1463. Manus dextera ejus Divinitatis Omnipotentia. 1488. 1484
Chriſtus cœli gloria. 1651. 1652. Victor mundi & Diaboli. 1726. 1727. 1735. Dextera Dei Patris. 1693. 1732. Unicornis. 1705. Lux. 1851. Lux Eccleſiæ. 1941. 1942. Lapis angularis conjungens duos parietes Judaiſmum & Gentiliſmum. 1747. 1748. Æquitas Patris. 1909
Chriſtus paſſione ſua victor diaboli & hominum impiorum. 117. 118. 119. 120. 229. 337. 338. 249. 250. 251. 861. 437. 438. 2172. 2173. 2174. 2185. 2193. 2194
Chriſtus in paſſione templum, Sacerdos, victima. 227. 578. Vermis. 363. Belli Dux victorioſus. 366. Hircus immolandus. 358. 359. Vitis fructifera. 378. Petra bis in deſerto percuſſa. 378. Liber ſeptem ſignaculis clauſus, in paſſione reſeratus. 379. Granum frumenti cadens in terram. 1212
Chriſti paſſio Judæis ſcandalum, gentibus ſtultitia. 265. 266. In paſſione exolvit, quæ non rapuit. 1374. Delictum non fecit. 1375. 1376. Voluntarie oblatus. 1396. Aurum in paſſione probatum. 2065. 2066
Chriſti reſurrectio glorioſa. 24. 36
Chriſtus ſol in reſurrectione & aſcenſione. 110. 353. Cervus emiſſus. 354. Lampas accenſa. 575. Spoliavit inferoum. 442. 443
Chriſtianus eſt templum Dei. 582
Chryſtallus figura indurati peccatoris. 2133
Cinſi figura Petri Apoſtoli. 86. 1912
Cinis ſymbolum pœnitentis & humilis. 2132
Circuitus Spiritualis. 551. 552
Cithara Dei figura juſti. 681. Bonæ actionis. 1447. 1634. Cithara, tuba &c. quid myſticè ſignificent. 1733
Clericorum vita communis. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. & ſeqq.
Cœlum figura Apoſtolorum. 261. 262. & ſeqq. 683. Vide Verb. Apoſtoli. Variè myſticè intelligitur. 1696. Cœli gloria. 1651. 1652
Cognitio Dei, cognitio ſui. 611. Cognitio Dei & cognitio ſui, quàm neceſſaria & utilis. 1924. Cognitio ſui unicum medium eſt ad cognitionem Dei. 741. 742. Ejus neceſſitas. 747. 748. 752. 821. 822
Columba deargentata figura Eccleſiæ. 1329. 1331. Ejus pennæ figura Doctorum. 1332
Columna nubis figura Chriſti. 1737
Communicandum & celebrandum qualiter. 1288. 1289
Concordiæ bona, diſcordiæ mala. 2033. 2034. Concordiæ præſtantia. 2146. 2147
Confeſſionis neceſſitas. 614. Utilitas. 716. 902. 903. 1035. 2067. Conditiones. 676
Conſilia impiorum inania. 24
Conſuetudo mala vinculum ferreum. 1814. 1815
Cor Chriſti erga homines, ſicut cor hominis erga Chriſtum. 332
Cor contritum & humiliatum. 1517
Core figura Chriſti crucifixi. 845. 846. 1653
Cornu figura ſuperbiæ. 1519
Corpus aggravat animam. 859. 860
Correctio fraterna qualiter exercenda exemplo Chriſti erga Judam. 316. 317. 865
Corvorum pulli figura juſti. 2119
Creſcendum in bono. 256. 257
Crux Chriſti Judæis ſcandalum, gentibus ſtultitia. 368. 369. & ſeq. Ejus ſignum hoſtes animæ vincit. 19. Statera juſtitiæ & miſericordiæ. 1201
Crux ſymbolum charitatis. 690. Homini utilis. 779. Vide Verb. Adverſitas, Tribulatio.

D.

David à facie Abſalonis fugiens figura Chriſti fugientis à facie Judæ. 33. 85. Victor Goliathi figura Chriſti Reſurgentis. 223. 224. 441. 442. 827. 1658. Boni Prælati. 1299. 1230.
David pœnitens. 434. Ter unctus figura triplicis unctionis Chriſti. 531. 532. Figura cujuslibet Chriſtiani. 533.
David ſe epilepticum ſimulans coram Rege Achis figura Chriſti. 686. 687. In ſpelunca latens figura Chriſti in ſepulchro. 1043. 1044. & ſeq. 2089. 2093. Quæſitus in domo à Saulo figura Chriſti ſepulti & reſurgentis. 1075
David figura Chriſti, Goliath diaboli vel Anti-Chriſti. 2103. 2104. per totum pſalmum. 143
Dentes in ore conterere, eſt errorem propriâ confeſſione manifeſtare. 1069. Deo ſerviendum cum timore & tremore. 31. 32. Deus ſcrutator renum & cordium. 95. Juſtus & patiens.

99.100 Juſtus ſuperbis & obſtinatis, patiens humilibus. 258 Zelator honoris ſui. 130. In puniendo peccatores non laborat.136.137. Adjutor pauperum. 170. Refugium afflictorum. 928. Eſſentialiter bonus, creaturæ per participationem. 180.181. Unicum bonum hominis. 197. Hæreditas juſtorum.205 Prædeſtinatorum.201.202 Protector fidelium. 215. 216. 536. Superbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.277. Juſtus & miſericors.471.2186.

Dulcis & rectus.485.noſter pater eſt, homo juſtus filius Dei.471

Dei bonitas creatrix, miſericordia reparatrix eſt creaturarum. 483

Dei viæ, miſericordia & veritas 488.489.& ſeq

Deus verax, diabolus fallax. 648 Super omnia diligendus. 867.1491.1492 Gratis amandus. 895.1000. Dominus omnium. 954. Solus quærendus. 1881

Deo ſoli placendum.988

Deus in puniendo tardus. 1020. 1070 Miſericors.1091.1561.1753.1754.1755.1756.2115. Juſtus.1097 Laudandus.1273 Ore & opere. 1312.1313. Ore & corde. 1427.1448. 1752. 1766 Myſticè in pſalterio & cithara. 1634 in proſperis & adverſis. 2153 Semper 2120. 2121. ab omnibus creaturis. 2136.2137.2138. 2139.2140.usque in finem Pſalmorum. Omniſcius.1481 eſt qui eſt, 1582. 1690. 2117 Refugium hominis.1689 Portio juſti, 1918. 1919. in bono noſter cooperator. 1922. 1923. Omnipotens.1956 juſtis præſens.1350 Eſt ei cura de omnibus.1481.1482

Dei facies quomodo fugienda, 1310.1311

Dei ira & furor, & horum differentia.1403. 1404.

Dei judicium juſtum.1518.1519

Diabolus in malo obſtinatus, 1596. 1597. fluvius Græciæ.1835

Dies octava figura reſurrectionis juſtorum.71.72. & ſeq.

Dies iræ figura Purgatorii dies furoris inferni.79

Dies in diem figura Prophetarum & Apoſtolorum. 1722, dies pleni, dies boni & utiles.1480

Dignitas hominis juſti.111

Dilectio vera, dilectio falſa.1891

Diſcretè Deo ſerviendum.934

Divitibus miſericordia, pauperibus patientia eſt neceſſaria.286. 287. 1127

Divitiæ fallaces. 431.1527.1485.1535.1888. Cor eis non apponendum.432.945.946.980. 1128.

Doctores Sancti porta cœli.125.nubes.710.Dentes ſciſſi. 1313

Doctor verbo & exemplo luceat, verbo perfectis, exemplo imperfectis.268.priùs benefaciat, poſtea doceat.1951.1879

S.S. Doctores Eccleſiæ hæreticorum mallei, eam doctrinâ illuminant.446.447

Doëg figura Anti-Chriſti. 970.971

Domus eburnea figura corporis Chriſti.923

Dormire & dormitare quid myſticè ſignificent. 1901

Dracones Ægyptiorum à virga Moyſis devorati figura ſunt mortis corporis & animæ in morte Chriſti abſorptæ vel ſuperatæ.411

E.

Eccleſia multas perſecutiones patitur 144. 145. & ſeq. in iis conſtans. 792 plus patitur à malis Prælatis, quàm Tyrannis & Hæreticis. 1894. 1895. 1896 Eccleſia tabernaculum, 235. 690. Sponſa Chriſti. 271. 387. Sponſa Chriſti per amorem, & vidua per dolorem. 2031 Paradiſus. 711.924.925 Hortus irriguus. 382. 383 Civitas munita. 669. 937. 938. Civitas Dei. 1664. domus Dei. 1721. 1875. 1724 Thronus Dei. 1683. In primordio flumen, ſucceſſu temporis in rivos derivatum. 1215. 1216. Ejus juventus, adoleſcentia & Senectus. 1705. figurata per orbem terrarum. 428. 429

Eccleſiæ inimici Judæi, Pagani, Hæretici & mali Chriſtiani. 258. 259. 260. 730. 731. 732

Eleemoſynæ utilitas. 435.

Elias & Enoch pugnabunt contra Anti-Chriſtum. 1220.

Eligentes indignum ad officium ſimiles Judæis præponentibus Chriſto Barabbam.253.

Eliſæus Propheta illuſus figura Chriſti in Paſſione illuſi. 386. 824. 931. Mortuum reſuſcitans figura Chriſti peccatores reſuſcitantis, 556. 557. 1433. 1450. 1904

Ephraim figura gentium, Manaſſes Judæorum. 1109. Quid myſticè ſignificent. 1827

Ephrata idem quod Bethlehem. 2025

Equus rufus figura tyrannorum gentilium. 309 niger hæreticorum. Ibid. pallidus falſorum Chriſtianorum.311. Albus Chriſti Domini 314.

Equus Dei homo juſtus. 1538. Equus & mulus figura luxurioſi. 679

Erinaceus figura peccatoris. 1772

Eſau figura tyrannorum & hæreticorum.309.310. Judæorum. 437

Evangelicorum conſiliorum perfectio. 280

Evangelicum teſtamentum Chriſti. 488. 489

Eucharistia cibus confortans animam contra inviſibiles & viſibiles hoſtes. 418. 419.& ſeq. Ejus digna ſumptio requirit puritatem animi 416. 417. Humilitatem charitatem & caſtitatem. 425. 422

Euphrates figura malorum ſubditorum. 1234. 1235

F.

Faciendum priùs quàm docendum eſt.1030

Fames ingens in obſidione Solymæ. 121

Feræ arundinis figura Hæreticorum. 1359.1361.

Feria myſticè ſignificat ceſſare à peccato. 425.

Feſta Judæorum figura jejunii quatuor temporum. 1635

Fides, Spes & Charitas portæ æternales in paſſione & reſurrectione Chriſti elevatæ. 438. 439. 440.Fidei fortitudo.363

Fiducia in Deum bona & utilis. 151. 459. 460. in Deo figenda. 1022. 1023.1576.1577.2009.

Flu-

Flumina Babylonis figura peccatorum. 2055
Fluvii quatuor Paradiſi ſignificant quatuor Myſteria Incarnationis, Paſſionis, Reſurrectionis & Aſcenſionis Chriſti. 5.
Fœnum figura impiorum. 715
Fragmen mali punici figura Eccleſiæ, vel juſti inter obtrectatores 1378. 1379
Framea myſticè ſignificat animam Chriſti 695
Fructus operum, non flores Deus deſiderat. 997. 998

G.

Gedeonis milites confringentes lagenas figura S.S. Martyrum. 445. 599. 1893. 2187. Vellus figura Judaiſmi. 1463
Genæ Sponſæ cœleſtis intentio bona & opus bonum. 554. 555. 556
Generatio & generatio quid myſticè ſignificent. 2113
Gerhohi perſecutiones. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044
Gloria vana vitanda. 781. 782. 820. 1267. 1268. 1312. 1313. 1608. 1925. 2095. 2096
Gloriandum in Solo Deo. 211. 212. 541. 894. 1312. 1313.
Gloriandum non eſt in malo. 970. 971. 972.
Gratia Dei omnes hominis affectus ordinat & inflammat. 228. 229. eſt principium omnis meriti. 436. 760. 761. Inimicos internos & externos vincit. 892
Gratitudo Deo benefactori exhibenda: 29. 778

H.

Hæreſis vitanda eſt. 153. 154. 1235. 1239
Hæretici myſticè dividunt veſtimenta Chriſti. 388. 392. Eorum perfidia 155. 156. propriô ducuntur Spiritu. 169. non relinquunt myſticè lapidem ſuper lapidem. 1509. Falſos Deos faciunt. 907. 908. Perſequuntur Eccleſiam Chriſti. 1622. 1623. 1629. 1630. eorum malitia. 1803. 1804. 1805. in invio ambulant. 1823. à matre Eccleſia ſe alienant. 2023. Inter ſe ſunt diviſi. 2054.
Herodes figura diaboli. 1413
Herodius quid myſticè ſignificet. 17
Hodie quid myſticè ſignificet. 1719
Hœdi myſticè ſunt corporis ſenſus 746
Holocauſta medullata quid myſticè ſignificent. 1280. 1281
Homo ſine Dei adjutorio nil boni operari poteſt. 110. Homo carnalis pecus, ſuperbus volucris, curioſus piſcis maris. 113. 114. ad bonum & malum liber. 757. 758. ſe Deo in omnibus ſubjiciat 1121. eſt ſpeciale opus Dei manuum. 2182
Humilitas Deo grata. 242. 277. 864. 865. 1103. 1104. 1419. 1915. 1952. neceſſaria. 1086. vera comes charitatis. 620. 865. 866. 867. 2021. fucata diabolica. 611. 612. Humilitas via ad alias virtutes. 743. 744. 745. 1601. ad exaltationem. 1315. ad cœlum. 1316 fundamentum virtutum 1973. Humilitas & ſpes pedes animæ juſtæ. 1988. 1989
Humilitas in Prælato, & Charitas in ſubdito laudabilis. 283. 284.
Humilis mundi laqueos evadit. 1272

I.

Jacob figura activorum, Iſraël contemplativorum. 186. 1856. Jacob & Eſau figura electorum & reproborum. 891. 892. 1297. Populi Judaici & gentilis 933
Jacob figura certantis contra peccata. 1529
Jactantia fugienda. 211. 212
Idumæa figura Gentiliſmi. 1110
Jejunium bonum, jejunium malum. 1553
Jephte figura Chriſti 1387. Jeruſalem figura juſtorum. 1157. 1158. Tabernaculum Dei. 1267
Jezabel figura Synagogæ. 973 974. 975
Impius perſecutor juſti. 51. 52. & ſeq. 1122. 1123. Ambulat in circuitu & quomodo. 171. 172. 656.
Impiorum deteſtabilis malitia. 708. 709
Impii in præſente vita felices, in futurâ miſeri. 715. 716. & ſeq. Coeci. 1400. 1401. 1402.
Eorum diſcordia prodeſt juſtis. 1014. 1015
Impiorum numerus major quàm juſtorum. 1197.
Impii de impietate arguendi. 1910
Incarnatio Chriſti de S. Spiritu ex Maria Virgine. 1. 2. 3
Intellectum humanum ſuperat. 230
Incarnationis Chriſti beneficia. 535. 536
Incredulitas grave peccatum. 1585
Inferni conſideratio utilis. 1017
Infernus ſuperior & inferior. 1661
Ingratitudo vitanda. 2155
Inimici amandi & quotupliciter. 91. 538. 543. 544. 1056. pro eorum converſione Deus rogandus. 92. 93
Inimici Eccleſiæ Judæi, Pagani, Hæretici & mali Chriſtiani. 258. 259. 260
Inimicis non ſunt peccata reobjicienda. 737
Innocentem quid ſit interficere. 134
Intemperantia fugienda. 785
Intentio facies animæ. 554. 555. Tribuit actioni ſ valorem, 587. Opus juſtificat vel reprobat. 875. 876. Bona cuilibet actioni præmittenda. 1132. 1139. bona anima operis. 1943
Invidia fugienda. 1527
S. Joannes Baptiſta lucerna lucens & ardens, toti mundo. 229
Job figura Chriſti patientis. 361. 724. 2066. 2067
Jonas figura Chriſti tribus diebus ſepulti. 574. 1371. 2071
Jordanis diviſus pulchra figura baptizatorum. 407.
Jordanis quid myſticè ſignificet 1857
Joſeph venditus à fratribus figura Chriſti. 1380. 1386. 1387. 1865. 2045. 2046
Joſeph figura Chriſti. 1636. 1786
Ira refrænanda. 46. fugienda. 615. 616. 617. 618. 619 2064. 2065
Irriguum ſuperius & inferius quid myſticè ſignificent. 1838

Iſraël figura perfectorum; Jacob imperfectorum. 1574

Iſraëlitæ edocti ex Ægypto figura Chriſtianorum. 1847

Iſraëlitarum tranſitus per mare rubrum figura Reſurrectionis Dominicæ. 2171

Judæa figura Eccleſiæ. 1528

Judæorum obſtinacia. 177. 1575. 1576. 1371. 1397. 1399. 1400. Negant Chriſtum Dei filium. 178. 256. Crudelitas in Paſſione Chriſti. 219. 372. 373

Judæi inexcuſabiles. 181. 182. 367. 588. 589. 1071. 1072. Eorum malitia & ſtatus infelix in hac & altera vita. 183. 184. 219. 220. 252. 253. 345. 2141. 1831. 2201. Chriſti adventum humilem ſpreverunt. 185. à Deo rejecti. 801. 802. Coeci & ſurdi 801. 802. Filii Abrahæ ſecundùm carnem, non fidem, mendaces, perſecutores Chriſti & Apoſtolorum. 255. Superbia eos converſione ad Chriſtum indignos facit 542 Chriſtum linguâ occiderunt. 1147. 1148

Judæorum pœnæ & miſeriæ. 1835. 1836. 2186. 1198. 2209. 2210 & ſeq. Ingratitudo. 2202. 2205. 2206. 2207. & ſeq.

Judas impœnitens. 464. 1209.

Judæ peccatum graviſſimum. 1007. 1026. Chriſti proditor. 1830. Ejus pœnæ pro numero argenteorum. 1831

Judas Patriarcha figura Petri Apoſtoli. 1614

Judicia Dei abyſſus multa. 115. 116. 710. 1556. 1557. Amanda & timenda 285. bonis dulcia, malis amara. 285. 286. Juſta. 238. 239. 278. 289. 290

Judicium extremum. 952. 953. 955. 956

Jurandum raro & cautè. 190. 435

Juſtitia alia Dei, alia hominum. 65

Juſtus eſt lignum fructiferum. 15. 16. Felix. 67. 68. 1701. Sedes Dei. 162. 1708. cœlum. 1479. Anhelat ad æternam beatitudinem. 174. 175. 1013. de virtute in virtutem proficit. 461. non præſumit. 176. lignum Paradiſi. 380. Templum Dei. 529. Lapis electus. 1723. In bono conſtans. 532. 549.

Juſtus æterna, peccator temporalia quærit. 550. 551.

Juſtus in præſente miſer, in futura vita felix. 715. 716. & ſeq. currus Dei 1340. 1341. Ab impiis premitur 1027. 1122. 1123. cor Dei. 2021. In luce ambulat. 1117. in Deo exultat 1312. Deo ſimilis 1443. Populus Dei. 1571. Domus Dei. 1747. 1748

Juſtorum felicitas 1791 Deum iratum placant. 1801. 1802. Dolent de miſero impiorum ſtatu. 1916. 1976. 1977. Pro eis orant. 1928

Juſtorum mors felix. 2011. 2013

L.

Labia doloſa quid ſint. 169

Lachrymarum utilitas. 382. 1036. efficacia. 509 510

Lapis molaris ſuperior & inferior ſpes & timor. 984. 1003

Latus Chriſti myſticè. 1698. Dexterum eſt vita æterna, ſiniſtrum vita temporalis. 382

Lectus ſymbolum corporis, peccati animæ &c. 81. 82

Leo rugitu catulos mortuos excitat. 568

Lex vetus vitam animæ non dabat. 1903. Gravis, nova ſuavis. 1940

Lia & Rachel figuræ vitæ activæ & contemplativæ. 308

Libertas filiorum Dei. 15 Libertas hominis quotuplex. 757. 758. & ſeq.

Ligna ſylvarum figura gentiliſmi. 1726

Lignum ſecus decurſus aquarum plantatum eſt Chriſtus de Virgine Maria Natus. 1. 2. & ſeq.

Lingua moderanda. 736. Vide Verbo loquacitas.

Longanimitas utilis. 565. 566

Loquacitas fugienda. 2082. 2085. 2086

Lunæ Symbolum Eccleſiæ. 158. 159. 1772. 1773

Luxurioſi lutoſi. 254

M.

Magorum munera Chriſto oblata quid myſticè ſignificent. 268

Mane figura proſperitatis, veſper adverſitatis. 1209 1703 Hic ſtatûs peccati, illud ſtatûs gratiæ. 1210

Mane quid myſticè ſignificet. 2101

Manus Dei ſiniſtra Sathanæ, dextera Angeli boni. 136. 137

Manus ſiniſtra ſignificat bona temporalia, dextera æterna. 1102. prima adverſa, ſecunda proſpera. 1699

Mare rubrum figura baptiſmi. 235. 236. 1796. 1797 1799. 1583. Mundi 1676

Mare vitreum figura baptiſmi. 2172

Mare, fluvii aquæ figura juſtorum & impiorum. 2190. 2191. 2192

S. Maria Theotocos. 3. 1066. Sol. 170. Porta cœli. 449.

S. Mariæ humilitas. 617 Gratiâ plena. 1211 Sub cruce multos filios peperit. 1372 Mons myrrhæ 1992 Terra benedicta. 2069

Maria Magdalena & Rachel figura contemplativorum, Martha & Lia activorum. 1995. 1996

Martyrum triumphus de tyrannis. 145. 146. 445.

Martyres brachium Chriſti Domini. 148

Martyrum tormenta & lamenta. 899. 900. & ſeq.

Martyres facit non pœna, ſed cauſa. 909

Mel ſignificat myſticè bonos, lac corruptos mores. 1191. 1192

Melchiſedech figura Chriſti. 1843

Memoria mortis utilis. 753

Memoria Dei inter adverſa gaudium juſtorum. 896. 897. 898. 905

Mendacium in ore alicujus invenire quid ſit. 57. ſignificatur per labia doloſa 169 eſt labor. 2088 Nunquam licitum. 57. 58. 59. 60. 61. 62.

Miniſter Eccleſiæ ſit Sanctus & impollutus. 2015

Miſericordia & juſtitia exhibenda. 646

Miſericordiæ utilitas. 830.

Miſericordia Dei magna. 959 ſuperexaltat judicium. 1208

Mona-

Monachorum vita.638.639.1227.1228
Mors corporis, mors animæ.226.227
Mors corporis umbra mortis; mors animæ vera mors.408.906
Mortificationis utilitas.32
Moyſes aquis immerſus figura Chriſti. 1387 In monte orans Chriſti crucifixi. 1695. figura Chriſti.1789.1798
Multiloquium fugiendum. 188 Vide Verbo loquacitas.
Mundana vana.756 Eorumcura nociva.781
Mundus templum Dei.573
Mundi gaudia infructuoſa 279.
Mundi creatio figura recreationis generis humani.1766.1767
Munera quomodo acceptanda.191.192
Murmurationis pœna.1803

N.

Navis figura Eccleſiæ. 1775
Neſtorii error in fide.1067
Ninive figura Gentiliſmi.574
Noë figura Chriſti in paſſione.593.829
Nomen Jeſu oleum effuſum 511.512 turris fortiſſima.1114.1115
Nomina Hebraica varia myſticè expoſita, 1644.1645.1646
Nox myſticè ſignificat peccata, & tribulationes. 1917.1918.1951.2071
Numeri quid myſticè ſignificent. Vid. in principio cujuslibet Pſalmi, maximè Commentatore Honor. Auguſtodun.

O.

Obedientia Deo grata.528. ejus præſtantia.1214.1215
Obedientia & perſeverantia victima Deo grata.804
Occaſio mali fugienda 290.1941
Oculus Domini reſpicit juſtos & peccatores & quomodo.111.164.165.& ſeq.
Oculorum Chriſti efficacis.1372
Oculorum Dei efficacia.1958.1959.1960
Oleum figura charitatis Dei.74.75.1949 Donorum S.Spiritûs.1771
Oliva figura juſti.981
Onagri deſcriptio.1761
Opera Dei laudanda.117 Apprehendi poſſunt, non comprehendi.2126.2127
Opera bona ſemen gloriæ.553.554.498.2008 Filii hominis. 1751. 1756. etiam mala.
Operanda 2095
Opertorium quid myſticè ſignificet.1750
Orationis utilitas.18 Qualis eſſe debeat oratio. 36.10
Orationis efficacia.281.509.510
Oratio animæ devotæ.40.55.56. 664. 665. 666.851 Tentatæ. 41. 702. 1426. Pœnitentis. 481.484.502.514.769.879.1010. Miſericordiam implorantis.808.810. 959.960. per totum pſalmum quinquageſimum. 2019.2020 Ad cœlum aſpirantis.852. 853. 874. 875. 993.994. 995.1649.1650. 1902.1903.1980.1981.2089. Afflictæ. 910.911.988. 989.1416.1417 1425 1659.1660
Oratio jungenda manui laboranti. 281.282. 1550.1551.1884
Orationi jungenda bona opera.571.2085.
Orandum pro Prælatis Eccleſiæ.282.330
Orationes noſtræ Chriſti Orationibus unitæ ſunt efficaciores. 307
Orationes noſtras cur Deus ſæpe ſtatim non exaudiat. 360.361
Oratio Eccleſiæ contra peccatores. 702.703. & ſeq. Sacerdotis ante Miſſam.885. 886. Pro converſione peccatorum. 999. 1000. Os in oratione conformandum cordi. 1290. Cor debet eſſe mundum.1291.1292
Oratio debet eſſe perſeverans, 1292.1293
Oratio Chriſti efficax apud Patrem pro peccatoribus. 207.208.212.213
Organum figura Eccleſiæ.1655
Oſſa Chriſti juſti & electi.387. Apoſtoli. 390. 391. 697
Oſſa juſti ſunt ejus virtutes.693
Oſſa figura perfectorum, caro imperfectorum.2073
Oves fœteotes figura perfectorum.1616

P.

Pacificus Sedes Dei.1530.1531
Palma & cedrus figura juſti & Eccleſiæ.1706
Paſſer quid myſticè ſignificet.1650
Paſſio Chriſti præponderat peccatis totius mundi. 207. 208. eſt multis occaſio converſionis. 227.
Paſtor animarum debet eas præcedere exemplo, 292. Cura in paſcendis ovibus.479
Patientiæ neceſſitas.127. Probat electos. 171.717. 718
Patriarcharum veteris teſtamenti exempla ſunt montes, qui illuminant fideles.1532.1533
S.Paulus in ſolo Deo gloriatur.211. Cœlum eſt & firmamentum.266. Doctor gentium. 1354
Paupertas melior divitiis.287. Utilis. 433
Pacis præeminentia. 1456.1457.& ſeq.
Pax varia & multiplex.1529.1530
Peccator Deo odibilis.11.13.63.180. Ejus pœna. 31. 67. Cœlum perdit. 120. Damnabitur. 343.344.717.
Peccatorum genus quadruplex. 1076. Malitia. 1476.1477.1478. Pullus indomitus.1936
Peccatorum vita inane ſomnium. 14.
Peccatorum numerus magnus, juſtorum parvus. 95.
Peccatori pœnitentia neceſſaria. 98. Utilis 121. 122
Peccator doloſus. 133.134
Peccator malignus quid ſit. 138. Brutoſimilis. 947.
Peccatoris miſer ſtatus in extremo judicio. 1071. 1072.
Peccatum quomodo ſit in manibus hominis. 90.91. Mors animæ. 125. Puteus. 1391

Peccatum originale omnes cootraxerunt. 268. Ejus effectus. 534 535. 1744

Peccatum nonquam excuſandum vel defendendum. 224. 2086. Primos parentes Paradiſo expulit. 236. 1095. 1096. Murus inter Deum & hominem, 244

Peccatum occultom & alienum quid ſit. 302. 303. In Deum refundi non poteſt. 345. 346. Porta inferni. 455. Vulnus animæ. 726. Nihil 1369 1370. In authorem ſuum redit. 564. 565. Mutat hominem in brutum. 746. 747. 748. Non tolht liberum arbitrium. 761. 762. Eſt venenum ſerpentis. 846. In judicio ponetur ante oculos peccatoris. 956. Porta mortis. 1816. Tenebræ. 1851. 1852. 1853. Vincula. 1866. Nox. 2063

Pelicanus figura Chriſti. 1744. 1745

Perſeverandum in bono. 123. 124. 1344

Perſeverantia neceſſaria. 424. 1794

Perſecutores Chriſti. 142. 143. & ſeq.

Perſecutiones infidelium ſunt incrementom Eccleſiæ. 259

Pes figura affectûs cordis. 1700. 1715. 1864. Dexter & ſiniſter ſymbolicè. 2016

Pedes & ſcabellum myſticè ſignificant divinitatem & humanitatem Chriſti. 1736

Petra à Moyſe percuſſa figura Chriſti crucifixi. 1584

S. Petrus pœnitens. 464

Pharao perſequens Iſraëlitas figura diaboli & impiorum. 2195. Luciferi. 491. 1798

Phinees figura Ordinis ſacerdotalis. 1805

Pilatus & Herodes in paſſione Chriſti facti amici. 24

Pili capitis figura cogitationum malarum. 1171

Pluvia figura gratiæ divinæ. 1323. 1324. 1325

Pœna proportionatur culpæ. 166. 167.

Pœoa præſentis vitæ levior pœnâ purgatorii. 79

Pœnitentis animæ affectus. 80. 81. & ſeq.

Pœnitens vitat ſocietatem malorum. 83

Pœnitentia agenda. 45. 46. 1391. 1794. Renovat hominem. 200. 201. Ejus dignitas. 657. Utilitas. 1310. 1311. 1320. 1808. Quid ſit & qualis eſſe debeat. 384. 385. Rapit regnum cœlorum. 524. Tempus perditum recuperat. 1023. 1024. Alia vera, alia falſa. 2068

Prædeſtinatorum ſigna. 186. perq; totum pſalmum decimum quartum.

Prædicatoris officium. 2200

Prælatorum vita qualis eſſe debeat. 280. 281. 526. 527. Status periculoſus. 287. 288. & ſeq. Sæpe ſcandaloſa. 1064. 1065. 1232.

Prælatus debet habere bonam conſcientiam & famam. 1136. 1137. Eligere bonum, & reprobare malum. 1192. 1193. 1194. 1195. Debet eſſe humilis. 1771

Præſumptio nociva. 10. 211. 212. 476. 631. 685. 686. Vitanda. 1814

Principes tribuum Iſrael figura Apoſtolorum. 1263. 1264. 1265. 1274

Principes Juda myſticè ſignificant virtutes theologicas. 1356

Prophetarum oracula per S. Spiritum ſunt revelata. 234

Proximo opera miſericordiæ ſunt exhibenda 778

Pſalterium figura hominis juſti. 682. Chriſti. 1054. Contemplationis rerum cœleſtium. 1447. 1634

Pupilli & viduæ, quid myſticè ſignificent. 2124

Q.

Quadrigæ quid myſticè ſignificent. 2189

Quinquagenarii Principes igne conſumpti figura reproborum. 1019. 1020

R.

Rahab figura Gentiliſmi ad Chriſtum converſi. 1665

Ranæ figura vaniloquorum ſeductorum. 1238

Rebecca mater duorum filiorum figura Eccleſiæ. 2011

Recidivæ damna. 746. 747

Religioſa vita lectulus floridus. 1388. 1389. Ejus idea. 1542. 1543

Reſurrectio Chriſti miraculoſa. 214. 423. Victorioſa. 441. 442. Nobis cauſa lætitiæ. 622. 623. Figura noſtræ reſurrectionis ſpiritualis. 1309. 1310

Reſurrectio hominum duplex. 623. 624. 625

Retributio quadruplex. 1890

Rhamnus figura impiorum & pœnarum infernalium. 1071 1072. 1073

Ros & pluvia, quid myſticè ſignificent. 2200

S.

Sabbathom figura vitæ æternæ. 1580. 1581

Saccus conciſus figura Chriſti patientis. 632. 633

Sacerdotibus debetur reverentia. 66

Sacramenta ſunt firma Chriſti veſtigia. 249. 250. Eorum valori noo obeſt improbitas miniſtri. 388

Sacrificium & holocauſtum, qoid litteraliter & myſticè ſignificent. 317. 318. Sacrificium Deo gratiſſimum cor pœnitens vel mundum. 651. 652

Sagitta emiſſa ab arcu figura Apoſtolorum. 2011. 1012

Sagittæ Dei temporales miſeriæ. 725

Salix figura peccatoris. 2059

Salomon figura Chriſti. 1362. 1453. Eſt ſalvatur. 1682

Samſon à Philiſtæis illuſus figura Chriſti in paſſione ſua illuſi. 386. De hoſtibus triumphans figura Chriſti in Reſurrectione à mortuis & ultimo judicio de Judæis & impiis triomphantis. 386. 387. 441. 1388. Excœcatus figura peccatoris. 811. 812

Samuel figura Chriſti. 1853

Sancti honores fugiunt. 160. Noſtri apud DEum Advocati. 1993. 1995. 1996

Sanguis agni paſchalis utrumque poſtem liniens figura Chriſti Euchariſtici. 1376

Sacre-

Sareptana vidua ſigura Eccleſiæ. 1990

Saul ſigura reproborum. 1298. 1538. 1539. Mali ſuperioris. 1299. 1300

Schola duplex in Eccleſia Dei, diſciplina & ſcientia. 1883

Scieotia bona, ſcientia mala, & qoomodo. 750. 751. Scientia ſine charitate inflat. 1923. 2009

Scopere ſpiritum myſticè ſignificat confeſſionem peccatorum. 1559

Scriptora ſacra vultus Dei. 659. Cœlum. 1767

Sedecias excæcatus ſigura excæcatorum Judæorum. 802. Peccatoris. 811

Senſus portæ animæ. 525

Septem dona S. Spiritus, 601. 602. & ſeq. Muodum converterunt, & malos vicerunt. 791. 799

Sermo Dei argentum igne examinatum. 170

Serpens ſigura obdurati peccatoris. 1068. 2078

Simonia deteſtabilis. 191. Porta inferni. 447

Siniſtra non eſt in regno Dei. 1331. 1332

Sion ſigura Eccleſiæ militaotis, Jeruſalem triumphantis. 963. 964

Societas mala fugienda. 416. 460. 461. 524. 1249. 1250. 1947. 1948

Solium excelſum & elevatum Eccleſia militans & triumphans. 743. 1049. Innocentes & pœnitentes, 1049

Sperandum in Deo. 90. 226. 362. 463. Maximè tentato. 463. 464. 514. 796. 862. 893. 1027. 1028. 1126. 1426

Sperandum & timendum. 2130

Spiritus in Scriptura quærendus non littera. 1889. 1901

S. Spiritus ſuper Apoſtolos deſcendit. 44. 45. Eos in bono firmavit. 600. 601. Illuminavit, 198. Cor hominis lætificat. 48.

Spiritus unitatis & concordiæ. 49

Spiritus lætitiæ ſempiternæ. 206. Ignis juſtos illuminans, malos crucians. 275

S. Spiritûs inhabitantis effectus & virtutes. 534

Status Religioſus præfertur ſæculari. 280. Eſt paradiſus terreſtris. 482

Superbia delictum maximum. 504. Diabolicum mendacium. 515. Fugienda. 1128. 1129. Superbiæ pœna. 672. 713. Damna. 1299. 1301. Superbiæ & invidiæ malitia gravis. 1740

Superbus Deo odibilis. 12. 242. 285. 780. 1536

Suſpicio temeraria vitanda. 1908

T.

Taberoaculum Moyſis ſigura Chriſti. 1263. 1264

Templis reverentia debita. 66.

Templum Salomonis ſigura Eccleſiæ. 855. 856

Templum Dei S. Maria, Eccleſia, juſtus. 940

Templum Dei mirabile humana Chriſti natura. 1199. 1200

Temporalia contemnenda. 473

Tempus vitæ tempus bene operandi. 613. 614.

Tempus loquendi, tempus tacendi. 737. 738.

Tentatio utilis. 1011

Tentationes dæmonis variæ. 618. 1697. 1698. In iis ad DEum recurrendum. 500 501. Initio reſiſtendum. 617. 2059

Terra ſigura Eccleſiæ. 1654. 1677. 1719. 1861. S. Virginis Mariæ. 1657. 1658. 2199

Terra Chanaan ſigura vitæ æternæ. 1781. 1782

Timor filialis charitatis comes. 277. Homini neceſſarius. 1908. Cuſtos animæ. 495. 496. Ad DEum ducit. 497. 498. Eſt firmamentum dividens aquas ab aquis. 499. Eſt duplex, 1848.

Timor bonus & timor malus. 2145. 2146. 2013

Titulus crucis cur ſcriptus Hebraicè, Græcè & Latinè. 195

Torcular figora Eccleſiæ. 101. 102

Tormenta inferni quare pars calicis iræ Domini. 166

Tribulatio ignis purificans. 244. 2065. 2066. Virga diſciplinæ. 248. Utilis. 1005 1014. 1028. 1104. 1105. 1275. 1277. 1873. 1966 833

Triduum mortis Chriſti myſticè fides, ſpes, charitas. 572

S. S. Trinitas ab omnibus laudanda & invocanda. 17. 18. 817. 818. Ejus ſigura. 47. 54. 814. 815. 816. 817. 1293. 1696. 1703. 1783. 1784. 1873. 1926. 2198. 1306

Tuba argentea ſigura Prædicatoris. 1333.

Turtur quid myſticè ſignificet. 1650

Tympanum & chorus myſticè ſignificant abſtinentiam & concordiam, 2146. 2147 2180

V.

Vas fictile ſigura peccatoris indurati & non indurati. 30

Verbum DEI gladius Spiritûs. 251. Fons. 1505. Sagitta, coruſcatio & tonitruum. 1567. Theſaurus. 1886

Veritas caſtitatis cuſtos. 61

Veritas omnis creata derivatur à veritate increatâ. 168

Veſtimenta Chriſti Scriptura Sacra & Sacramenta. 388. Quid myſticè ſignificent. 389. 390

Via virtutis in principio anguſta, in fine per charitatem dilatata. 1547. 1548. In ea, nec declinandum ad dexteram, nec ad ſiniſtram. 563. 564

Victoria omnis DEO adſcribenda. 540

Vinea ſigura Eccleſiæ. 1631

Vinum felle mixtum ſigura fictè pœnitentium. 1398

Vitga

Virga & baculus DEI, quid myſticè ſignificent. 409.410
Virga Moyſis figura Judaiſmi.1497. Chriſti, 1498
Virtutes Theologicæ Portæ Sion. 1664.
Virtus dies. 2063
Vita hominis brevis. 1690. 1691. 2216. Ejus miſeriæ. 759. 760. Locus afflictionis. 906. Certaminis 1667
Vitulus figura juſti.964. Moyſis, Chriſti, S.Pauli. 1411
Umbra figura gratiæ. 1334
Unicornis figura Judæorum. 393
Volucres cœli figura virorum ſpiritualium. 1770
Voluntas Dei prædeſtinantis,efficax. 68. 69
Voluntas hominis gratiæ Dei cooperari debet. 332
Vota DEO facta debent eſſe de optimis. 1279. 1280. DEO reddenda. 1542. 1543. 1544. Vovere quis poſſit. 1545.1546
Uſus temporalium ſæpe vergit in voluptatem.503. 504. 505
Uter figura Eccleſiæ. 683. In pruina figura juſti, 1931
Vulnera CHRISTI refugium peccatorum. 550
Vultus Dei Patris filius Dei. 167. 206. 209. 1301. 1302

Z.

Zizania, paleæ, & triticum, quid myſticè ſignificent, 1969

IN-

Digitized by Google

INDEX II.

IN

DOMINICAS ET FESTA PRINCIPALIORA TOTIUS ANNI.

DOminica prima Adventûs. Lucæ 21. Cap. Verba autem mea non tranſibunt: fol. 10
Erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis. fol. 952. 953. 955. 956. 1540 1541. 1729. 1730 reſpicite & la vate capita veſtra. 500.
Areſcentibus hominibus præ timore. 1693

Dominica ſecunda Matth. 11. Mittens duos. 2033. 2034. 1350. 2146. 2147
Beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me, V. indicem rerum verbo Societas.

Dominica tertia Joannis 1. Quis es tu? V. verb. cognitio Dei & ſui. Dirigite viam Domini, V. verb. via.

Dominica quarta. Lucæ. 3. Herodes tetrarcha. V. verb. Herodes in indice rerum. Et venit in omnem regionem Jordanis. Vide indicem rerum verb. Jordanis. Dirigite viam Domini. V. ind. rer. verb. Via. Omnis collis humiliabitur. V. ind. rer. verb. Humilitas.

Dominica poſt Nativitatem Chriſti Lucæ. Fuge in Ægyptum. V. indicem rerum verbo. Societas Herodes. Iratus eſt V. ind. rer. verb. Ira. Rachel plorans filios ſuos. V. ind. rer. verb. Lia.

Dominica prima poſt Epiphaniam. Luc. 2. Cum eſſet JEſus annorum duodecim aſcendentibus illis Jeroſolymam. V. ind. rer. verb. Jeroſalem; & Dominicam decimam quartam poſt Pentecoſten.

Dominica ſecunda poſt Epiphaniam. Joan. 2. Quodcunque dixerit vobis facite. 1579. 1580. 1914. 554. 559. 613. 614. 649. Implete hydrias aquá V. ind. rer. verb. Aqua.

Dominica tertia poſt Epiphaniam. Matth. 8. acceſſit ad eum Centurio fol. 1121. 1269
Oſtende te Sacerdoti. 614. V. verb. Pœnitentia.
Domine ſi vis. 2097. & extendens Jeſus manum. V. indicem rerum verb. Manus.
Dic tantum verbum. V. verb. Fides & Fiducia.
Ibi erit fletus & ſtridor dentium. V. Dominicam decimam ſeptimam & decimam nonam poſt Pentecoſten.

Dominica quarta poſt Epiphaniam. Matth. 8. Ipſe verò dormiebat fol. 910. 911. 92
Quid timidi eſtis modicæ fidei. 90. V. indicem rerum verb. Spes.
Domine ſalva nos perimus. 430. 1568. V. ind. rer. verb Fiducia.
Mare & venti obediunt ei. 1819
Aſcendente eo in naviculam. V. verb Navis. Mare.

Dominica quinta poſt Epiphaniam. Matth. 13.
Colligite zizania fol. 952. 953. 1149. 1250.
Cum autem Dormirent homines. V. verb. ind. rer. dormire. Superſeminavit zizania. 1969
Sinite utraque creſcere V. verb. Impius. Juſtus.

Dominica Sexta poſt Epiphaniam. Matth. 13
Minimum eſt. V. ind. rer. verb. Humilitas, uti & Dominicam decimam ſextam poſt Pentecoſten.
Ita ut volucres cœli veniant & habitent in ramis ejus. V. verb. ind. rer. Volueris.

Dominica Septuageſimæ. Matth. 20. Pauci electi fol. 186. 187. & ſeq. 430. V. indicem rerum verb. Prædeſtinatus. 1717
Multi vocati. 1721
An oculus tuus nequam eſt. 1917
Portavimus pondus diei & æſtus. 1344. 1794. 1906

Dominica Sexageſimæ Luc. 8. Fructum afferunt in patientia. fol. 1324. V. indicem rerum verb. Patientia, Verbum Dei.
Cecidit inter ſpinas. 1127. 1128. 1485. 1535
Qui habet aures audiendi, audiat. 802. 831. 844. 945. 946. & ſeq. 980
Aliud cecidit ſupra petram. 1567. 1568
De corde bono & optimo. 1886
Et volucres cœli comederunt illud. 1911

Dominica Quinquageſimæ, Luc. 18. Cœcus ſedebat ſecus viam. fol. 1400. 1401. 1402. 535. 536.
Ecce, aſcendimus Jeroſolymam. fol. 22. 23. & ſeq. V. Diem Paraſceves.
Jeſu fili David miſerere mei. V. ind rerum verb. David. Miſericordia. Oratio

Dominica prima Quadrageſimæ Matth. 4. Dic, ut lapides iſti panes fiant f. 225. 226. 241. 617. 618.
Ut tentaretur à diabolo. 500. 501. V. indicem rerum verb. Tentatio. Cum jejunaſſet. 1553
Ut tentaretur, 1695. 1697. 1698. 1995. 1996. 2002. 2003. 2059

Dominica ſecunda Quadr. Matth. 17. Transfiguratus eſt. fol. 323. 578. 579. 580
Hic eſt filius meus dilectus. 1326. V. ind. rer. verbo Chriſtus. Bonum eſt nos hic eſſe. V. Feſtum. O. S. S.
Nolite timere V. ind. rer. verb. timor.
Nemini dixeritis. V. ind. rer. verb. gloria vana.

Dominica tertia Quadr. Lucæ 11. Cum fortis armatus. 1327. 441. 442. 1732. 1817
In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia 2192.
Regnum in ſe diviſum deſolabitur. V. ind. rer. verbo Concordia.

Cc ccccc Rever-

Revertar in domũ meam. V.ind.rer.ver.Recidiva.
Beati qui eudiunt verbum Dei. V. ind.rer. verb. Verbum Dei.

Dominica quarta Qoedr. Joan.6. Cum elevâſſet oculos. V.ind.rerum verb. Oculus.
Erat autem fœuum multum in loco. V.ind.rerum verb. fœnum.
Cum gratias egiſſet. V.ind.rer.verb. Gratitudo.
Et facerent eum Regem. V.ind.rerum verb. Gloria vana.

Dominica quinta Quadr. Joan.8. Quis ex vobis erguet me de peccato? fol.210.211.1063.1375.1376
Vid. indicem rerum verb. Chriſtus. 1077
Si veritatem dico vobis. 58.59.& ſeq.

Dominica Palmarum Matth.21 Solvite eam. 1936. 1937. V.indicem rerum verb. Pœnitentia, Juſtus
Ad moutem Oliveti. V.ind.rer.ver. Oliva. Oleum.

Dominica prima poſt Paſcha Joan.20. Jeſus ſtetit in medio eorum. 1545
Pax vobis. 1656. V.indicem rerum verb. Pax.
Accipite Spiritum Sanctum. V. ind. rerum verb. Spiritus Sanctus Pœnitentia.
Fixuras clavorum. V.ind.rer.verb Vulnera Chriſti.
Noli incredulus eſſe. V.ind.rerum verb. Fides.

Dominica ſecunda poſt Paſcha Joan.10. Ego ſum paſtor bonus. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1076. 1077. 1697
Cognoſcunt me meæ. 1616

Dominica tertia poſt Paſcha Joan. 16. Modicum V. ind.rerum verb. Vite hominis. Mundus.
Plorabitis & flebitis. V. Feſtum O.SS.

Dominica quarta poſt Paſche Joan.16. Arguet mundum de peccato. fol.1237. Vide indicem rerum verb. peccatum.
Expedit, vobis ut ego vedam. V. ind. rerum verb. Adverſitas, Tribulatio.
Paraclitus non veniet. V. ind.rerum verb. Spiritus Sanctus.
Docebit vos omnem veritatem. V. ind. rer. verb. Veritas.

Dominica quinta poſt Paſcha. Joan.16. Si quid petieritis Patrem, fol.1350. Vide indicem rerum verbo Oratio. 36.509.510.1549 1550. 1551. 1737.
petite & accipietis. 2117. 2118, 2119

Domioica ſexta poſt Paſcha Joan.15. Cum venerit Paraclitus. V. ind. rer. verb. Spiritus Sanctus. Veritas. Septem dona Spiritûs S.
Ut non ſcandalizemini. V. ind.rer.verb. Societas.

Dominica SS. Trinitatis vel prima poſt Pentecoſten Matth. 28. Luc.6.
Vobiſcum ſum usque ad conſummationem ſæculi. 1439.1440. 1441. 1442. Data eſt mihi omnis poteſtas. 6. 17. 18. 47. 54. 55. 89. 577. 683. 776. 814. 815. 816, 817, 843. 915. 953. 1293. 1306. 426. 427. 825. 826. 827. 1317. 1326

Dominica ſecunde poſt Pentecoſten. Luc,14. Homo quidam fecit cœnam magnam. 113.114. V. indicem rerum verb. Euchariſtia.
Non poſſum venire. 505
Habe me excuſatum. 1954

Dominica tertia poſt Pentecoſten Luc.15. Peccatores recipit. 434.1320.1746
Ita erit gaudium in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. 1739
Inveni ovem meam, quæ perierat. 1861.1862. 1987.2000

Dominica quarta poſt Pentecoſten. Luc,5. Due in altum 474
Ut eudirent verbum Dei, V. ind. rer. verb. Verbum Dei.
Aſcendens in unam navim. V.ind.rer.ver. Navis. Eccleſia. Mare. Relictis omnibus ſequebantur eum 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548

Dominica quinta poſt Pentecoſten, Matth.5. Qui iraſcitur fratri ſuo, fol. 615. 616. 617. 618, 619. 1056. 1925. 1918 2097. 2099
Niſi ebundaverit juſtitia veſtre. 1925

Dominica ſexta, poſt Pentecoſten. Marci 8. Miſereor ſuper turbam. 207.208.471.1754.1755.1756. 1561
Triduo ſuſtinent me. 565. 566
Gratis egit. V.ind.rer.verb. Gratitudo. Gratie.

Dominica ſeptima poſt Pentecoſten. Matth.7. Non omnis qui dicit mihi: Domine; Domine. 554. 559. 613. 614. 649. 1549. 1550. 1739. 1740. 1741. 1924. 1969
Qui facit voluntatem Patris mei. 2101. 2102

Dominica octava poſt Pentecoſten. Luc,16. Facite vobis emicos de Mammone iniquitatis 1535
Erat homo dives. V.ind.rer.verbo Divitiæ.
Redde rationem. V. ind.rerum verb. Judicium extremum.

Dominica nona poſt Pentecoſten. Luc.19. Domus mea domus oretionis eſt. fol.66
Jeruſalem, Jeruſalem. fol. 197. 198. 199. 253. 254. 443. 444. 541. 585. 590
Si cognoviſſes & tu. 741. 742. 1383. 1395. 2214.
Circumdabunt te. 1404. 1405. 1749. 2210. 2211, 2212
Non relinquent lepidem ſuper lapidem. 1501. 1502

Dominica decima poſt Pentecoſten. Luc. 18. Confidebant in ſe. fol. 10. 211. 212. 821. 1814. 2009
Jejuno bis in Sabbatho, 1949. 1952. 1960. 1553. 2067. 2068
Deus propitius eſto. 1999

Dominica undecima poſt Pentecoſten Marci.7. Surdum & mutum, V. ind. rer. verb. peccator. Peccatum.
Tetigit linguam ejus. V. ind, rerum verbo. Lingua. Loquacitas.
Ephera. V. ind.rer. verb. Confeſſio. Pœnitentia.
Nemini dicerent. V. ind.rer. verb. Gloria vana.

Dominica duodecima poſt Pentecoſten. Luc. 10. Samaritanus quidam, fol. 207. 343. 1370. 1425. 1488. 1937
Diliges Dominum Deum tuom, 1491. 1492. Vide indicem rerum Verbo Deus. Charitas. 628. 629. 867. 1752, 1845. 1883, 1905. 1907. 1909. 1912. 2064. à Jeruſalem in Jericho. 564. 1466. 1572. 2125
Incidit in latrones. 1861. 1862, 1960, 1972

Dominica decime tertie poſt Pentecoſten Luc. 17. Dum iret in Jeruſalem. V.ind.rer. verb. Jeruſalem.
Decem leproſi. V.ind. rer. verbo Peccatum.
Miſerere. V.ind.rer.ver. Miſericordia. Pœnitentia.
Gratias agens. V.ind.rer. verbo gratitudo.
Dominica decima quarta poſt Pentecoſten. Math.6.
Nolite ſoliciti eſſe. fol. 1481. 1482
Quærite primum regnum Dei. 336. 401. 450. 451. & ſeq.

& ſeq. 689. 691. 743. 781. 1491. 1492. 1485. 1556. 1557. 1961. 1962

Nemo poteſt duobus dominis ſervire. 897. 898. 1929. 1930

Dominica decima quinta poſt Pentecoſten. Luc. 7. Defunctus efferebatur. 753. 1690. 1691. V. ind. rer. verbo Mors. Vita hominis.

Accepit autem omnes timor. V. ind. rer. verbo Timor.

Dominica decima ſexta poſt Pentecoſten. Luc. 14. Qui ſe humiliat, exaltabitur. fol. 713. 743. 1014. 1103. 1128. 1129. 1315. 1419. 1536. Vide indicem rerum verbo Humilitas. 1600. 1598. 1601. 1608. 1892. 1907. 1915. 1944. 1952. 1973. 1916. 2010. 2021. 1022. 2063. 2095. 2096. 2168. 2169 2196. 2197

Dominica decima ſeptima poſt Pentecoſten. Matth. 22. Mittite eum in tenebras exteriores. fol. 253. 492. 979. 995. 1021. 1071. 1072. 1073. 1776. V. Dominicam decimam nonam. 2168. 2169

Dominica decima octava poſt Pentecoſten. Matth. 9. Aſcendens in naviculam. V. ind. rer. verbo Navis. Mare.

Jacentem in lecto. V. ind. rer. verbo Lectus.

Confide fili. V. ind. rer. verbo Fiducia.

Remittuntur tibi peccata tua. V. ind. rer. verbo Pœnitentia. Chriſtus.

Dominica decima nona poſt Pentecoſten. Matth. 22. Non habens veſtem nuptialem. 1312. 400. 401

Mittite eum in tenebras exteriores. fol. 13. 14. 166. 287. 343. 344. 432 834. 1017. V. Dominicam decimam ſeptimam. 1994

Omne debitum dimiſi tibi. 1967

Dominica vigeſima poſt Pentecoſten. Joan. 4. à Judæa. V. ind. rer. Verbo Judæa.

Rogabat eum. V. ind. rer. Verbo Oratio.

Incipiebat enim mori. V. ind. rer. Verbo Mors.

Credidit. V. ind. rer. verbo Fides.

Dominica vigeſima prima poſt Pentecoſten. Matth. 18. Nonne oportuit & te miſereri conſervi tui. 865. V. ind. rer. verbo Miſericordia.

Patientiam habe in me. V. ind. rer. verbo Patientia.

Donec reddat noviſſimum quadrantem. V. ind. rer. verbo judicium extremum. Ita.

Dominica vigeſima ſecunda poſt Pentecoſten. Matth. 22. Cujus eſt hæc imago. 1486. 1487

Si licet tributum dare Cæſari. 645. 656

Tentans eum. V. ind. rer. verbo Tentatio.

Dominica vigeſima tertia poſt Pentecoſten. Matth. 9. Non eſt mortua puella, ſed dormit. fol. 1690. 1691

Adorabat eum. V. ind. rer. verbo Deus.

Mortua eſt. V. ind. rer. verbo. Mors.

Fides tua te ſalvam fecit. V. ind. rer. verbo Fides.

Dominica vigeſima quarta poſt Pentecoſten. Matth. 24. Cum videritis abominationem deſolutionis. Pſalmus decimus & quinquageſimus primus de Anti-Chriſto.

In Feſto Andreæ Apoſtoli. Matth. 4. Et ſequebantur eum. 1542. 1543. 1544. 1545. 1456. 1547. 1548

Vidit duos fratres. 2033. 2034 1350. 2146. 2147. V. indicem rerum verbo Apoſtoli.

In Feſto Conceptionis B. V. Mariæ. Matth. 1. De qua natus eſt JEſus. V. fol. 1. 2. 6. 7 8. & ſeq. 1211. 1212

V. Indicem rerum Verbo Maria.

In Feſto Thomæ Apoſtoli. Joan. 20. Stetit in medio eorum. 1350. 2033. 2034. 2146. 2147. V. indicem rerum verbo Apoſtoli, pax, vulnera Chriſti.

In Feſto Epiphaniæ. Matth. 2. Apertis theſauris ſuis. fol. 268. 851. 939. Ne redirent ad Herodem. 416. 460. 461. 524. 1249. 1250. 1947. 1948.

In Nativitate Domini noſtri JEſu Chriſti. Luc. 2. Joannis 1. Verbum caro factum eſt. fol. 1. 2. & ſeq. 6. 7. 11. 267. 268. 419. 535. 536. 545. 770. Vide Pſalmum trigeſimum quartum fere per totum. 937. 1222. 1304. 1334. 1433. 1434 1435. 1555. 1710. 1732. 1851. 2025

Cujus regni non erit finis. 2029. 2030

In Feſto S. Stephani. Matth. 23. Mitto ad vos Prophetas & Sapientes, 538. 737. 1024. 1068. 2210

Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Act. 7. fol. 1722. 1736. 1737. 1967. 1883

In Feſto S. Joannis Apoſtoli. Joan. 21. Sequere me. 1542. 1543. 1544. 1546. 1547. 1548. V. ind. rer. verbo Apoſtoli.

Quem diligebat JEſus. V. ind. rer. verbo Charitas, Dilectio.

In Feſto Circumciſionis Domini. Luc. 2. Vocatum eſt nomen ejus JEſus. fol. 511. 512. 1114. 1115. 2062

In Feſto Purificationis B. V. Mariæ. Luc. 2. Ut offerrent eum Domino. V. indicem rerum. V. ind. rer. verb. DEus. Secundum legem Moyſi. Mandata ſervanda. 1579. 1580. 1924. 554. 559. 613. 614. 649

In Feſto Matthiæ Apoſtoli. Matth. 11.

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. V. Feſtum S.S. Trinitatis, & Indicem rerum verb. Apoſtoli.

Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. V. Dominicam decimam ſextam poſt Pentecoſten, & indicem rerum verbo Humilitas.

In Feſto Joſephi. Math. 1. Nolite timere. V. ind. rer. verbo Timor. Inveniſti gratiam. V. ind. rer. verbo. Gratia. Concipies in utero. V. Feſtum Conceptionis. Spiritus S. ſuperveniet in te. V. verbo Spiritus S.

In Feſto Annuntiationis B. V. Mariæ. Lucæ 1. Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu S. eſt. V. fol. 1. 2. 6. 7. 8. 1066. 1211. V. Feſtum S. Joſephi.

Ecce ancilla Domini. 813

In die Paraſceves. fol. 22. 13. & ſeq. 119. 207. 208. 119. 127. 240. 358. 359. 361. 363. 366. 372. 373. 374. 376. 377. 379. Vide pſalmum vigeſimum primum fere per totum. 412. 577. 667. 668. 698. 699. 700. 728. 805. 829. 836. 837. 923. 987. 1002. 1005. 1006. 1007. 1026. 1027. 1048. 1147. 1148. 1151. 1201. 1210. 1212. 1268. 1371. 1374. 1376. 1378. 1379. 1380. & per totum Pſalmum ſexageſimum octavum. 1429. 1670. 1671. & ſeq. 1686. 1745. 1830. 1831. 2182. 2185.

In Feſto Paſchatis. Marci 16. Surrexit. fol. 110. 112. 118. 139. 140. 214. 256. 334. 339. 341. 353. 354. 411. 423. 429. 441. 442. 465. 466. 468. 571. 572. & ſeq. 622. 623. 626. 632. 633. 827. 828. 838. 839. 840. 1043. & ſeq. 1054. 1269. 1309. 1310. 1315. 1345. 1387. 1388. 1390. 1726. 1727. 1773. 1874. 2171. 1185

Feria ſecunda Paſchatis. Lucæ 24. Nos autem ſperabamus. fol. 570. 1373. Nonne oportuit

Chriſtum pati. 1667. V. indicem rerum verbo Crux, tribulatio, tentatio, adverſitas,

In Feſto Apoſtolorum Philippi & Jacobi, Joan. 14. Et viam ſcitis. V. indicem rerum verbo via. Nemo venit ad Patrem niſi per me. 1439. 1440. 20. 21. 436. 1920. 2009. Si quid petieritis Patrem in nomine meo hoc faciam. V. ind. rer. verb. Oratio.

In Feſto Inventionis ſanctæ crucis. Joan. 3. Venit ad JEſum nocte. V. indicem rerum verbo Nox. Sic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu, ind. rer. V. verbo Spiritus S. Mare.

In Feſto Aſcenſionis Domini. Marc. 16. Aſſumptus eſt in cœlum. fol. 205. 506. 172. 1342. 575. 934. 1307. Pſalmus tertius à folio, 33. ad 40.

In Feſto Pentecoſtes. Joan. 14. Paraclitus autem Spiritus. fol. 44. 45. 197. 198. 233. 234. 235. 251. 261. 269. 275. 379. 380. 381. 534. 600. 601. & ſeq. 629. 630. 683. 791. 799. 832. 929. 939. 940. 962. 1214. 1237. 1343. 2007. 2008. 2069. 2193. 2194

Feria ſecunda Pentecoſtes. Joan. 3. Sic DEUS dilexit mundum. V. indicem rerum verbo DEus. Chriſtus. Ut omnis, qui credit in eum. V. ind. rer. verbo Fides.

In Feſto Nativitatis S. Joannis. Lucæ 1. Magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa. 471. 1561. 1754. 1755. 1756. Vocabitur Johannes. V. indicem rerum verbo Gratia. Factus eſt timor ſuper omnes. V. ind. rer. verbo Timor.

In Feſto Apoſtolorum Petri & Pauli. Matth. 16. Tu es Petrus. fol. 261. 262. 437. 477. 478. 670. 791. 826. 1190. 1191. 2210. 1232. 1354. 1355. 1356. 1614. 2087

Portæ inferi non prævalebunt. 1114. 1115. 1116

In Feſto Corporis Chriſti. Joan. 6. Caro mea verè eſt cibus. fol. 5. 328. 397. 398. 400. 401. 403. 412. 413. 414. 1022. 1182. 1283. Vide indicem rerum verbo Euchariſtia. 1587. 1588. 1589. 1771. 2022. 2031.

In Feſto Viſitationis B. V. Mariæ. Lucæ 1. Abiit cum feſtinatione. V. indicem rerum verbo via. Benedictus fructus ventris tui. V. ind. rer. verbo Chriſtus. Maria. Magnificat anima mea Dominum. V. ind. rer. verbo DEus.

In Feſto S. Jacobi Apoſtoli. Matth. 20. Mater filiorum Zebedæi. fol. 288. 289. 1098. 1331. 1332. Poteſtis bibere calicem. 1889. Neſcitis, quid petatis. 1983

In Feſto S. Laurentii. Joan. 12. Niſi granum frumenti. fol. 110. 111. 112. V. Pſalmos Centeſimum decimum quartum, decimum quintum & decimum ſextum. 114. 115. 117. 2187

In Feſto Aſſumptionis B. V. Mariæ. Lucæ 10. Maria optimam partem elegit. 902. 903. 449. 1269 Unum eſt neceſſarium. fol. 547.

In Feſto S. Bartholomæi Apoſtoli. Luc. 6. Exiit in montem orare. V. ind. rer. Verbo Oratio, Apoſtolis & Dominic. 5. poſt Paſcha &

In Feſto Nativitas B. V. Mariæ. Matth. 1. V. Feſtum Conceptionis, & indicem rerum verbo Maria.

In Feſto S. Matthæi Apoſtoli. Matth. 9. Non eſt opus valentibus Medicus. 2131. 2133. 2134. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter? V. Dominicam tertiam poſt Pentecoſten, & in indice rerum verbo Apoſtoli.

In Feſto S. Michaelis. Matth. 18. Quicunque humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte. V. Dominicam decimam ſextam poſt Pentecoſten, & indicem rerum V. Humilitas.

In Feſto SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ. Joan. 15. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. V. ind. rer. verbo Charitas, & Dominicam duodecimam poſt Pentecoſten. Si mundus vos odit, ſcitote, quia me priorem vobis odio habuit. V. indicem rerum verbo Tribulatio, Crux.

In Feſto omnium Sanctorum. Matth. 5. Merces veſtra copioſa eſt in cœlis. fol. 256. 257. 430. 431. 433. 435. 607. 712. 715. 716. 717. 718. & ſeq. 1217. 1118. 1275. 1413. 1458. 1459. 1918. 1919. 829. 1567. 1651. 1652. 1850. 1946. 2118. 2130. 2131

Beati mites. 2092

Beati miſericordes. 830. 831. 833. 884. 897. 898

Beati mundo corde. 1681

Beati qui perſecutionem patiuntur. 1754

Beati eritis, cum vos &c. 1694

Beati qui lugent. 2008

In Feſto Præſentationis B. V. Mariæ. Luc. 11. Vide feſtum Conceptionis, & indicem rerum verbo Chriſtus, Maria.

In Feſto Dedicationis. Lucæ 19. Hodie in domo tua oportet me manere. 447. 448. 529. 581. 582. Vide indicem rerum verbo Eccleſia, Juſtus, Templum.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

005636804